D. PETRI TATARETI

ARTIVM, ET SACRAE THEOLOGIAE DOCTORIS PRAECLARISSIMI,

LVCIDISSIMA COMMENTARIA,

Siue (vt vocant) Reportata,

IN TERTIVM LIBRVM SENTENTIARVM IOANNIS DVNS SCOTI SVBTILIVM PRINCIPIS,

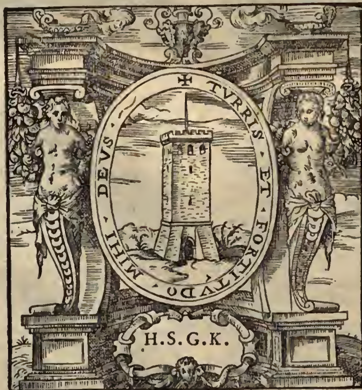
ab innumeris erroribus expurgata, & germanæ integritati restituta: atque insignioribus Annotationibus illustrata

Per R. P. F. Bonauenturam Manentum Brixianum, Conuentualem Franciscanum, publicum Sacræ Theologiæ in Patauino Gymnasio professorem.

In studiosorum quoq; gratiam vnicuique Libro adiectus est Index copiosissimus; qui rerum atq; verborum notabilium dilucidationes continet: necnon omnia ferè doctrinæ Scoticæ præcipua fundamenta.

Accessit etiam alter Index locorum, tum Sacræ Scripturæ, ac Sanctorum Patrum: tum Aristotelis, & Auerrois, in vnoquoque Libro explicatorum.

Cum Priuilegijs Illustrissimi Senatus Veneti, & Serenis. Ducis Sabaudiæ.

VENETIS,
Apud Heredes Simonis Galignani de Karera.
M. D. LXXXIII.

INDEX QVAESTIONVM EXPOSITARVM, TERTII LIBRI.

Finis Quæstionum Libri Tertij.

INDEX IN REPORTATA

D. PETRI TATARETI

SVPER TERTIVM LIBRVM SENTENTIARVM

IOAN. DVNS SCOTI DOCTORIS SVBTILISSIMI:

Adiecto in fine paruo indice Auctoritatum Sacrae scripturae SS. Patrum, Arist. & Auerr. in hoc tertio declaratarum.

Numerus paginam notat, A. uerò primam columnam, & B. secundam significat.

Actus

Deus

E

F

Filiatio

REGVLA EX HENRI.

G

I

N

P

ad

Possi-

REGULAE SCOTICAE.

T

Ter-

FINIS INDICIS TERTII LIBRI.

INDEX
LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE, ET SANCTORVM PATRVM: NECNON ARIST. ET AVERROIS,

in hoc Tertio Libro expositorum de mente Scoti.

Spiritus

LOCA ARIST. ET AVERROIS IN HOC TERTIO LIB. EXPOSITA DE MENTE SCOTI

Ordine Alphabetico digesta.

FINIS SECVNDI INDICIS.

ERRATA TERTII LIBRI.

Pag.2.a.26 posterioris ad prius.

p.3.a.31 *& per hoc.* 46 *vel rationes ea.* 67 *quo creatura.* b.31 *vacat quàm creatum & increatum.*

p.4.a.21 *prædicamenti.*43 *.quodnam sit.*

p.5.b.10 *increata.*23 *in natura substantiali* 69 *vacat,non,*

p.6.a.7 *dupliciter, vt homini anima communicatur.*35 *cum arguitur.*73 *scilicet non.b.*1 *.actualiter*

p.7.a.20 *personatur.*35 *vnita.*68. *personatur in se b* 25 *argumento D. tangit.* 72 *intrinsecus aduenientis*

p.8 a.10 *cum arguis.b* 2 *dependentia vnionis,* 30 *scilicet per vnionem,* 70 *idest.in.*72 *substantia & albedo.*

p.9.b.48 *differt a lin.penul.Dico b.48.differt a,*

p.12.a.53 *causa sufficiens.b.*13 *probatur consequens esse falsum,*

p.13.b.76 *proprietas personalis.*

p.15.a.2.*nec a nulla.*22 *vacat non.*30 *vacat triplex*

p.18.b.61 *istam naturam humanam.*62 *fecit vnionem.*70 *istam vnionē,*

p.19.a 5 *determinatur* 6 *inhærere ad suum subiectum quàm natura substantialis ad.*77 *quia quando*

p.20.b.5.*maiorem.*

p.22.b.43 *aptam natam frui,*

p.23.a.9 *quam assentire.*10 *oriuntur ab.b.* 78 *priusquam*

p.24.a.35 *itaquod Scotus.*71 *sine charitate.b.ad non acceptam*

p.25.a.78 *secunda conditio*

p.26.a.13 *pro eo quod habetur propter quo & quod, legendum puto. per aliud quo & quod.*62 *gratuita condescensione.b.*13 *& filium.*54 *derelinqueret*

p.27.b.58 *secundo modo.*74 *posterius*

p.28.a.4 *ratio quare color inest.b.*37 *ad aliud incommunicabile.*

p.29.b.8 *sic legito.ibi subiectum est, assumptum, vel assumpta est; & natura humana est subiectum;& animam.* 11 *assumptum est prædicatum; & natura humana est subiectum.* 47 *esset aliquid distinctum,* 68.*inter has*

p.32.b.46 *personaretur.*47 *assumeretur.*

p.34.b.66 *tres bullæ,vel ampullæ.*71 *organizatio non*

p.36.b.26.*excellere, & sic satis potest demonstrari.* 76. *non peccauit, hoc est habuit peccatum.*

p.37.a.10 *vacat a scilicet*

p.38.a 58 *manus et pomum.*76 *Quinto quòd sit in.b.*3 *remanet illa qualitas morbida & tamen non remanet peccatum originale. ergo illa qualitas morbida non necessario causat peccatum originale.*

p.39.a.68 *sub peccato.*

p.40.a. 5 *in quæstione qua.* 17 *permanens duret.* 45 *significatum de creare* 50.*Non primum*

p.41.a.52 *quam habuit.*71 *sed si alterum b.*2.*prior natura*

p.42.a.37 *Sortes est, ergo.b.*47 *B.Bernar.*77 *fuit sanctificata*

p.43.a.27 *aliqua apparitio.* 71 *de pomo.b.vltima meritum.*

p.44.a. *fine contradictione.* b.61 *.quæcunq.dicatur*

p.45.a.16.*formas.*17 *potentiæ.*37 *ipsam consequitur potentiam.b.*45, *materiam actiuè,*

p.48.b.60 *legas vt hominis*

p.49.b.47.*sed hoc non,nego.*52 *ergo non natura*

p 51.b.56 *probabiliter.*

p.52.a.70 *esse existentia.b.*14 *existentiam.*62 *intellectio est*

p.53.a.9 *essentiæ & esse existentiæ.*27 *materiæ recollectio.*

p.54.b.31 *duo tamen.*72 *infinitum,hoc est ens vt*

p.55.a 38 *aliquid, accipiendo aliquid.*

p.56.a.17 *Christus non solum est Deus.*

p.57.b.64 *conceptum proprium sed confusum; quia habemus conceptum quod.*69 *intuitione terminorum.*

p.58.b.19.*dicto. secunda propositio. non est de ratione huius intētionis, quod tantum fundetur in accidente propriè dicto; quia*

p.59.b.1 *vacat,quod est.*

p.60.a.30 *Quinta,concretum b.*63 *si secundo. b.*67.*idest Deus.&* 68 *idest Deus,*

p.61.a.26 *vbi legitur, subiectum,legatur prædicatum.*

p.62. a.46 *legito. sed in prima magis manifestatur huiusmodi vnio, quam in ista.*

p.63.a.11 *legito,ad gloriam,vel ad gratiam.*

p.64.a.73 *legito. esse filius Dei,est filius Dei.*

p.66 a.29.*distinctæ formæ b.vltima tunc in materia essent,*

p.68.b.51 *non interruptio*

p.70 a.74 *non potuit poni,*

p.71.a.51 *rationalis. b. vacat.in.*65 *legito. quia non est in diuinis paritas.*

p.72.a.4 *quia fundamentum.* 6 *entitas positiua.*11 *vnitate numerali, item lin.*18.b.7 *legatur,neta,quod iste cultis latriæ.*

p.73.a.70 *qua tendimus. b.* 23 *puto legendum esse, & confidentes de bonitate rogare Deum in spe.*30 *impetri.*

p.74.b.27 *vacat.non.*47.1.*Cor.* 6.*emphi.&c.*

p.75 a.14 *tantum.b.vltima. legito, & omnia ista sunt in diuinis. illud verò (forte melius in Christo ratione diuinitatis) est additio ponenda in margine*

p.76 a.1 *secundo Christus,*59 *vacat,de.b.*16 *vacat,altera repetitio,quae dam sunt merè carnalia.&c.*

p.77 a 27 *summa bonitas in se.b.*74 *imagine.secunda propositio: imago Christi secūdo modo considerata, eadem adoratione est adorāda, qua*

p.80.a.14.*legatur,vnde Christus.*

p 81.b.4.*creatura uerum est.*71 *totum & partem*

p.83.a.50 *homo est creatura.*

p.85.a.57 *primum esse.*

p.87.a 15 *correspondisset.*21 *compati.*71 *antecedens illius.b.*11. *vnum sophisma.*20.*syllogismus cathegoricus.*42.*syllogismus cathegoricus.*

p.88.b.35.*vacat. non.*

p.89.a.2 *vt unum.*35.*legito.in intentione.*

p.90.a.53 *est vera de.*

p.91.b.8 *summam in instanti.*

p.92.b.69 *determinatum.*

p.93.a.8 *ad causandum.*

p.94.a.15 *punire de illo peccato: sed hoc est falsum: ergo.*62 *illos viginti quatuor gradus. b.* 6. *vult non oportet intelligere. lin. vltima, quod lapis in ali*

p.95.a.66 *habet etiam.b.*46.*ad esse naturæ.*

p.96.b.55 *non potest.*

p.99.b.49 *intelligibilis.*73 *legatur, Deum per essentiam.*

p.101.a.12 *hoc sine illo intelligit*

p.102.a.13 *dispensa in.*61 *non est in potentia.*

p.103 b.24 *ponere terminum*

p.104.b 47 *vacat non.*77 *de scientia Dei.*

p.105.a.11 *impossibilitatis.*57 *ergo si,eadem lin.infinita erit infinitus.*

p.106.a 31 *computatores.*74 *diuina,essentia diuina est primo.*

p.107.a.36 *infinitatem perfectionis*

p.109.a.*lin.ultima ego nunc recordor.b.*65 *intuitiuam.*

p.110.a.54 *legatur spes ipsius actus.b,*49 *legatur omne animal rationale est risibile.*60 *postea discurrebas solum*

p.111.a.1.*duplex ratio.*5 *connexionem potentiæ.*45 *intelligibiles.* 49.*intelligibiles,*

p.112.a.31 *uno modo proprie.*

p.113.b 13 *portionem superiorem.*26 *eius in corpore,* 38 *corruptiuè.*

p.115.a.26 *quin delectetur.*28 *sic legatur qualitatis & propter similem rationem intellectio dicitur actio, licet sit qualitas quia sicut.*29 *legatur similiter intellectio potest.*33 *quia principiat.*

p.116.a.13 *vacat,cum.*57 *quia non accidunt eis nolentibus*

p.117.a.50 *tristitia.legatur iustum.*53 *legatur ad iustitiam non.*55 *legatur.idest licet.*56.*sufficit ad nolle.*78 *delectatio quadam deliberatione præcedente: quadam.*

p 119 a.40.*&* 41 *pro species legatur spiritum sanctum*

p.120.a 46 *conditionatam.b* 22 *persuas.*61 *& oppositum euenit..*

p.121.a.18. *legatur. & arguitur sic si pro.b.* 48 *nolitio conditionata.* 58 *iustus,*

p.122.b.34 *nolendam,*

p.125.b,40 *non solum non sunt contraria*

p.126.a 10 *tepidum distinguitur.*38 *legatur Auicēnam.* 70 *in actibus intensis,*

p.127.a.27 *machinatur ad maleficium*

p.129.b.*vltima interpolatio*

p.130.a.18.1 *Pet.*2. 19 *Responsio.*52 *productiua.b.* 32 *legatur eiusdem rationis cum nostra.& forma substantiali*

p.131.b.19 *ante resolutionem.* 70 *in obiecto quod non est in potestate voluntatis.* 71 *amore amicitiæ Deum*

p.133.b.23.*sint intellectus &c.* 54 *respondet propria.*68 *non loquimur*

p.134.a.27 *legito lapis operatur in centro,& arguitur sic omnis actio.*

p.135.a. 10 *&.* 12 *pro differentia, legito domina,*15 *legito est domina sui actus b.*61 *addere acceptandum.*62 *quòd non sit acceptatum.*

p.138.b 15.*illud premium.*

p.140 b.9 *fortes est quando est.*11 *necesse est esse distinguo* 27. *in sensu composito est falsa.*61 *alterius non sunt simul,*

p.141.a.16 *est à causa prima eiusdem effectus, & omne coæuum*

p.143.a.68 *sufficiens pro infinitis*

p.144.a.72.*efficacia in merito.b.*18 *gratiæ pœnitentialis*

p.145.a.32 *Angeli non potuerunt recipere premium ante meritum.* 50 *quod ad illud vt meritum,*

p.146.b.57 *& differt passio a passibili*

p.147.a.43 *debeatur illud.b.*30 *ista consequentia est contingens,*

p.149.b.*Esaia.ad eum.*

p.150 a.45.*quod si referantur*

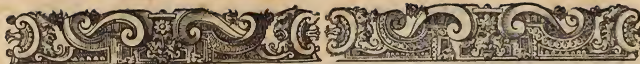
p.153.a 51 *præcise naturam.*52 *indiuidualem secundo modo sumitur vt dicis hæc duo,& aliqua accidentia*

p.154.a.45 *distinctiam necessario b.*8 *intellectu, sed quia*

p.155.a.63 *acci-*

Pag.155 a.63 accidens est in quinq; b.60 collectio, legatur conclusio
p.157.a.69. dici caro 70 non prædicari nisi de proprio indiuiduo, b.35 uacat, quòd habitus non est
p.158 a.4 & est amet.9.
p.159 b.31 credens 53 confirmante.
p.163.a 18 vt solus filius est incarnatus.;32. vacat, per. 50 legendum puto sic est de fide infusa.
p.166.b 5 non peccat in materia.
p.167 a 36 quæ dicta sunt 39 sic legito, quædam a nobis creduntur ex testimonio aliorum, & non quia reuelantur. 41 nisi per relationē referentis quia b.44 de eodem obiecto.
p.170.a 7 secunda propositio cognitio nostra in particulari uago stat cū fide. quia b.56 vt fides defendatur.
p.171 a.9 laborare.57 ergo nec ad notitiam 43.1 habetur fidem legito scientiam
p.174.a.43 sic legito exponere, & arguis sic, vel exponis vnum passiuo minus notum per aliud magis notum vel per artes, videlicet per.
p.178.a 31 legito, ad firmatur
p.179.b.11. credere quòd Angeli,
p.182 b.14 credentem
p.184 a:46 ponens eam vnam.72.1 Pet.1.b.70 quis vult maius boni.
p.185.a 10 perfectiuum.20 quod virtutem 66 reguletur.
p.186.a.42 iste non esset 25 cui competit appetitus b.21 eidem secundum affectionem 76 ergo non est.
p.188.a.28 necessitas ponendi tertium habitum. b.12 non sic diuidunt alia virtutes.77 ad illum, corollarium virtus.
p.189 a.12 voluntatem secundum affectionem. 56 virum quis.b.70 maiorem vnitatem.
p.190.b.10 manus defendit
p 191.a.7 illud quod vult.
p.192.a.63 ut tria.b.54 unitatem legito bonitatem.
p.193.a.14 non est distinctio minor. 36 constitutiuum.
p.194 a.16 non ergo habitus.54 vacat, & sicut.
p.195.a.39 proximi parte quòd sic quia b.70 infinitos homines.
p 196.a.9 tendendi in alia.
p.197.b 3 scilicet honores & alia
p.199.a.48 ad suam paruitatem.b 42 sed Deus manet

p.200 a 24 idem habitus.48 speciali à fide
p.201 a 1 in patria non quis.71 priuilegium speciale.b.2 ad quam non dilexit.203.b.57 probatur antecedens.62 ad bonum ergo d.cens.66 quod non concernit.
p.205.b.74 legatur & ista summa virtus in voluntate.
p.206 a.23 præsentis b 32 habitus uirtutis moralis. 45 legatur quòd ille actus inordinatus sit stat enim quòd.74 sed non ut Henricus.
p.207 a 4. sibi, legatur. fine.
p.208 a.8 & modo inhumano 27 uirtutibus moralibus sed.54 quia quādo actus 62 prima pars antecedentis.
p.209 a.20 corollarium Nulla 66 patet.6 met.
p.210.a 1 ut comedat
p.211 b.27 habetis octo beatitudines.
p.213.a.40 sic in gradu 55 puritas, & habent. 69 finem legito uirtutem.b 66 non caret vitijs
p 214.a.12 q per casum.18 propria 26 & ex connexione
p.216 b 41 electio praxi sic non intelligitur nec oportet quòd electio conformetur actu 44 ut discurrenda.
p.217 a 69 esse sine prudentia b.26 habitus Philosophia
p 220.b 20 legito quia omne præceptum mandatum est sed non e cōtra
p 221.b.54 non sint ueritates.69 practicus sit regulabiles
p 224.a.4 legito debita actus occid. naē, ergo oppositum uero, uel ei quòd creditur uerum potest esse materia debita locutionis. 7 ansiro uitam corporalem.12 ante inolationem.
p.226.b.9 uacat. secundo primum.58 legite iratum qui persequitur innocentem qui non potest.
p.227.a 19.& gensi 25 mendacium officiosum 26 per officiosum intendebat.29 contra hanc.
p.228.a.72.ex in deliberatione b.4.ex indeliberatione.53 hæc est resolutio
p.229.a.1 sed bene iurans b.47 futuras.
p 230.b.23 fraus nulli.
p.232 b.41 remedio non adhibito
p 233.a 22 quàm nona.48 quando manebat.b 38 si habuerunt alia sacramenta.
p.234 a.4 abiicit.9 bonorum temporalium.

REPORTATA LVCIDISSIMA

D. PETRI TATARETI

ARTIVM, AC SACRAE THEOLOGIAE DOCTORIS ERVDITISSIMI,

Super Tertio Libro Sententiarum

IOAN. DVNS SCOTI SVBTILIVM PRINCIPIS fœliciter incipiunt.

DISTINCTIONIS PRIMAE, QVAESTIO PRIMA.

Tit. Pꝛima quæſtionis.

IRCA Librum Sententiarum tertiũ conformiter ad magiſtrum ſententiarum, quæritur. Vtrum poſſibile fuerit naturam humanam uniri hypoſtaticè uerbo diuino. Notandum propter illam auctoritatem, quæ ponitur in argumẽto poſt oppoſitum, quæ eſt Verbum caro factum eſt, ꝙ fuit quidam hæreticus, qui uocabatur Euthices qui dicebat, ꝙ ex uerbo diuino, & carne, fiebat unum ſecundum quid, quod nec erat uerbum, nec caro, quod eſt falſum. Notandum tamen ꝙ non omnino eodem modo unitur Verbum diuinum naturæ humanæ, quo unitur anima corpori noſtro: quia anima informat corpus; non tamen uerbum diuinum informat naturam humanam: nec etiàm uerbum diuinum informatur a natura humana: quia neutrum non habet rationem potentiæ. Etiá ex anima, & corpore reſultat una tertia entitas: & tamen nõ reſultat ex uerbo diuino, & natura humana aliqua tertia entitas.

Quorũdam hæreticorũ errores circa ĩcarnationẽ uerbi diuini. Pri. Euthicetis error. Differentia unionis uerbi diuini cũ humanitate & aĩæ cum corpore.

2. Error Arrÿ, & Eunomÿ. Fuerũt alii hæretici, ſcilicet, Arius, & Eunomius, qui dicebant, ꝙ uerbum diuinum aſſumpſit carnem, & non animam: quia tantum dicitur. Et uerbum caro factum eſt, & non dicitur, uerbum anima factum eſt. Et dicit, ꝙ diuinitas ſupplebat uicem animæ, & ſic erat homo, uerbum tamen diuinum non aſſumpſit ſolum carnem; quia eſt uerè homo. ergo aſſumpſit carnem, & animam ſenſitiuam, & intellectiuam.

3. Error Apolinaris. Alius erat hæreticus, ſcilicet Apolinaris, qui dicebat, ꝙ aſſumpſit carnem, & animam ſenſitiuam; ſed non intellectiuam; quia dicebat, ꝙ uerbum eſt maximè. intellectuale. Sed pono concluſionem cõtra ipſum. In Chriſto ſunt duæ naturę perfectæ, ſcilicet diuina, & humana, & quælibet habet ſuam intellectualitatẽ; quia in Chriſto ſunt duo intellectus, & duæ uoluntates.

4. error Manichæorum. Alius fuit hæreticus, ſcilicet Manichæus, q dicebat, ꝙ uerbũ aſſumpſit corpus phantaſticum uel cęleſte, tamen hoc eſt falſum. quia caro phantaſtica non eſt caro; nec corpus phantaſticum, eſt corpus. Sed illa auctoritas ſic intelligitur. Et uerbum caro factum eſt, ideſt uerbum factum eſt homo; quoniam. ibi ponitur pars pro toto, & ſic aſſumpſit naturam humanã.

Quõ intelligatur uerbũ caro factum eſt.

12. Ponũtur propoſitiões ad declarandũ unionem naturæ humanæ ad uerbum.

Pro primo argumento ponuntur. xij. propoſitiones, ad declarationem unionis naturæ humanæ ad uerbum. Prima propoſitio eſt iſta, unio ſacratiſſima non dicit per ſe aliquid abſolutum. Cuius ſenſus eſt, ꝙ hæc unio, non eſt res formaliter abſoluta, & ſic non dicit per ſe aliquid abſolutum. Patet, quia quocunque abſoluto cognito, & intellecto in altero extremo, non perfectè cognoſcitur ratio illius unionis: ergo iſta unio non dicit aliquid abſolutum. Iſta conſequentia eſt euidens, quia ex oppoſito contradictorio conſequentis, poteſt inferri oppoſitum antecedentis. Probatur antecedens, quia quocunque abſoluto cognito, non cognoſcitur, niſi quod eſt ad ſe; quia hæc eſt de rõne abſoluti: ſed iſta unio nõ eſt ad ſe: ergo cognito quocunque abſoluto non eſt perfectè cognita. Patet minor; unio eſt duorum, ſcilicet naturæ aſſumptæ, & uerbi, quorum unum refertur ad aliud: ergo &c. *1. Prop.*

Relatiuum dicitur trib. modis pariter & abſolutum. Notandum ulterius, quòd aliquid dicitur relatiuum tribus modis: uno modo effectiuè, & ſic omne ens creatum eſt relatiuum, quia omne tale ens dependet a Deo effectiuè. Alio modo ſubiectiuè, quia dependet a ſubiecto; & ſic omne accidens dicitur relatiuum. Alio modo terminatiuè; quia unum refertur ad aliud ad quod terminatur; & ſic unitum iſta unione eſt relatiuum. Et etiam abſolutum dicitur tribus modis. Vno modo: quia non habet cauſam, & ſic ſolus Deus eſt ens abſolutum. Alio modo, quia non reſpicit ſubiectum, & ſic ſubſtantia eſt ens abſolutum. Alio modo, quia non reſpicit terminum, & ſic ſint duo genera accidentium abſoluta.

Secunda propoſitio. Iſta unio ſacratiſſima perſonalis, eſt formaliter reſpectus: quia ſiue iſta concomitetur abſolutum in utroque extremo: ſiue in uno tantum, iſta unio non eſt non ens: ergo eſt ens aliquod, & non abſolutum formaliter: ergo eſt ens reſpectiuum. *2. Prop.*

Tertia propoſitio. Iſta ſacratiſſima unio, non eſt reſpectus communis eiuſdem rationis in utroque extremo. Patet: quia iſta unio eſt reſpectus realis in humanitate: & non eſt realis in uerbo: ergo non eſt reſpectus communis eiuſdem rationis in utroque extremo. Quod autem non ſit reſpectus realis in uerbo, patebit, & quòd ſit realis in natura humana probatur nunc, *3. Prop.*

Quarta propoſitio. Iſta unio ſiue relatio, non eſt relatio rationis in natura humana. Patet, quia natura humana realiter dicitur unita uerbo: & etiam uerbum naturæ humanæ: ergo illa relatio unionis non eſt præciſè relatio rationis. Antecedens patet apud omnes: conſequentiam probo, quia nulla forma poteſt aliquid denominare ultra omnem gradum ſuæ latitudinis, ſeu perfectionis, & entitatis: ſed ſi iſta unio ſacratiſſima eſſet relatio rationis tantum, & denominaret naturam humanam uniri uerbo realiter, iam denominatio eſſet ultra omnem gradum perfectionis: quod eſt impoſſibile, & iſta eſt probatio Petri de Candia. *4. Prop.*

Quinta propoſitio. Iſta relatio unionis, eſt relatio diſquiparantiæ. Patet, ſicut alia probata eſt, & etiam probatur ſic. Omnis una relatio in uno extremo, cui in alio extremo non correſpondet relatio eiuſdem rationis, debet uocari diſquiparantiæ. Sed ſic eſt, quòd relationi naturæ humanæ ad uerbum non correſpondet alia relatio realis in alio extremo, puta in uerbo; quamuis ſecundum aliquos poſſit correſpondere aliqua relatio rationis: ergo &c. Et quòd non ſit ponenda aliqua relatio realis in uerbo, patet tam ex neceſſita *5. Prop.*

te ipsius Dei, quàm ex eius summa simplicitate. Quo ad necessitatem. patet sic, quia ista relatio est mutabilis, ad mutationem creaturæ; & sic Deus esset uariabilis. Et ex parte simplicitatis Dei, patet sic; quia talis relatio, uel esset eadem uerbo, uel distincta. non eadem, ut notum est: nec diuersa: quia in Deo esset compositio; quod esset hæreticum. Néc etiam est relatio rationis, quia uel per intellectum diuinum, uel creatum; neutrum istorum est dicendum.

Relationes sunt duplici differentia: æquiparantiæ et disquiparantiæ. & quid utraque sit. Deus nõ refertur realiter ad creaturam.

Ideo pro hoc aduertendum est, quòd duplices sunt relationes, s. æquiparentiæ, & disquiparentiæ. Aequiparantiæ sunt, seu dicuntur, quarum extrema æqua denominatione denominantur, sicut similitudo. Aliæ sunt disquiparentiæ, quæ dicuntur illa quarum extrema sunt alterius rationis. Deus enim nullam relationem realem habet ad creaturam. & ista unio non denominat realiter uerbum. Et quod Deus non habeat huiusmodi relationem. patet; quia quicquid est in Deo ex natura rei, & realiter, est, Independens; quia Deus ita est independens, quòd quicquid habet, habet a se. Item quicquid est Deus, est entitas necessaria: ergo non habet aliquam relationem realem ad creaturã, quia tunc ista relatio, esset Deus. & entitas necessaria; & sic creatura esset necessaria, quia relatio præsupponit fundamentum, nullum autem necessarium præsupponit contingens.

6. Proposit. Sexta propositio. Ista unio est relatio ordinis in ipsa natura humana. relatio enim ordinis est ipsemet ordo. Ordo autem est prioris ad posterius, & uerbum non potest esse posterius: ideo iste ordo est in natura humana. Pro hoc notandum, quod tres sunt modi relatiuorum, ut patet 5. Metaphysice. Primus fundatur super unum, & multa. Scds super potẽtiam actiuam & passiuam, ut paternitas, & filiatio. tertius super mensuram. & mensurabile: sicut scibile & scientia. In primis duobus modis, est mutuitas: sed non in tertio. Omnis autem respectus creaturæ ad Deum, est de tertio modo relatiuorum: quia Deus non refertur ad creaturam: sed e conuerso. Et uerbum, dictum est nouiter uniri naturæ humanæ, quando fuit unitum; non quòd aliquid nouiter acquisitum sit in eo, sed in creatura.

3. Modi relatiuorum.

Oĩs relatio creatura ad Deũ est de tertio modo relatiuorũ.

7. Prop. Septima propositio. Relatio unionis non est relatio causati ad causam. Patet quia omnis relatio causati ad causam, est communis toti Trinitati: ista conuenit soli uerbo terminatiuè: ergo non est causati ad causam. Alio modo. patet: quia opera Trinitatis ad extra, sunt indiuisa: quia quicquid effectum est ab una persona, & ab alia.

8. Prop. Octaua propositio. Ista relatio unionis, non est relatio causati prioris, ad causatum posterius: patet quia uerbum diuinum non est causatum prius, nec posterius.

9. Prop. Nona propositio. Ista relatio unionis, est alterius rationis ab omni relatione ordinis, causæ, & causati, siue dependentiæ causati, ad causam.

10. Prop. Decima propositio. Ista unio est relatio posterioris naturaliter, ad aliquid prius naturaliter: seu alicuius sustantificati, ad aliquod sustantificans.

Quærunt hic nominales, sicut est Guilielmus Occham, & alii. Quid intelligitur per posterius naturaliter ad prius? Doctor. declarat per similitudinem unionis accidentis ad subiectum: manifestum est secundum philosophos, quòd accidens duplicem habet habitudinem ad subiectum, unam informantis ad informatum: aliam sustentificati ad sustentificans, & posterius naturaliter ad prius: quia non solum accidens habet informare subiectum, sed etiam habet sustentari a subiecto: & per subiectum. Patet, quia dabile est aliquid accidens, quod in nullo genere causæ dependet a subiecto, & tamen est possibile, quòd sustantificetur per subiectum suum. Patet quia dabile est aliquod accidens absolutum, quod nullo modo dependet a suo subiecto, neque in genere causæ materialis. sicut lumen in aere: & tamen informat ipsum. Tunc sic: Deus potest producere illud accidens in subiecto, & non informabit subiectum, & tamen subiectum sustentabit accidens; sic est de uerbo, respectu naturæ assumptæ.

Declaratur unio per similitudinẽ. Dupliciter refertur accidens ad subiectum.

Exemplo declaratur possibilitas dependẽtiæ naturæ humanæ ad uerbum sine informatione. Duplex relatio.

Aduertendum est etiam, quòd duplex est relatio, scilicet, intrinsecus adueniens, & est quæ necessariò ponitur, positis extremis; alia est relatio extrinsecus adueniens, & est quæ non necessariò ponitur positis extremis. Ista autem unio naturæ humanæ ad uerbum, non est relatio intrinsecus adueniens, sed est relatio extrinsecus adueniens: quia non ponitur necessariò positis extremis: quia sicut uerbum contingenter assumpsit naturam humanam: ita ipsam posset dimittere.

Vtrum relatio addat aliquid supra fundamentum. opin. Occhã.

Quærit Occham, cum Doct. utrum, relatio addat aliquid supra suum fundamentum. Et dicit resoluendo se, quòd seclusa quacunque authoritate innitendo solum rationi naturali, facilius potest sustineri, quòd relatio non addat aliquid ultra fundamentum, quàm quòd addat. Sed in principio sui tertii dicit duo, primo, quod ista unio addit aliquid ultra extrema, & est relatio. Secundo dicit, quòd ista relatio est respectus realis, realiter distinctus ab utroque extremo. Et ideo aliqui dicunt, quòd iste liber qui ei ascribitur, non est eius tertius. Sed hoc nihil est. Certum enim est, quòd non fecit alium tertium quàm istum. Sed domine Occham dic, quid coegit te ad hoc dicendum? dicit ipse, certè euidentissima ratio quæ est ista: Impossibile est transire de contradictorio in contradictorium, sine deperditione, uel acquisitione alicuius positiui. Sed natura humana prius non erat unita, & mõ est unita; & sic fit transitus &c. ergo oportet, quòd sit per acquisitionem, uel deperditionem, alicuius positiui; & quòd non alicuius absoluti satis. patet: ergo oportet, quòd sit per acquisitionem alicuius respectus: & non nisi unionis: ergo unio dicit aliquid ultra extrema unita.

Vndecima propositio. Ista unio, non terminatur ad essentiam, seu naturam diuinam tanquàm ad terminum primum, sed ad personam, inquantum persona. *Prop. 11.*

Duodecima propositio. Dependentia terminata ad essentiam diuinam, est alterius rationis a dependentia terminata ad personam: quia termini sunt alterius, & alterius rationis. Et sic concluditur qualis, & quæ sit ista unio. Est enim relatio disquiparentiæ, realis in uno extremo, & non in alio; relatio (inquam) ordinis, absque causati dependentia, ordinis sustentificati, ad sustentificans; posterioris naturaliter, ad prius. exprimens posterius in isto ordine, substitere per prius: uidelicet naturam humanam, per uerbum diuinum. *Prop. 12.*

De secundo dico, quòd si &c.]

2 art. Non repugnat personæ diuinæ assumere naturã humanam.

Formatur sic ratio, terminare talem dependentiam, non arguit compositionem, nec potentialitatem, nec limitationẽ, in persona terminante. Probatur scilicet, quòd terminare dependentiam, non arguit compositionem: quia uel hoc esset, quia unio, est relatio ordinis, uel quia talis unio, exprimit posterius existere, per prius; non primum quia sequeretur quòd etiam immo multo magis. creatio poneret compositionem in Deo, quod non est dicendum: quia importat respectum causæ, ad causatum: ergo nec ista. Nec secundum, quia nos uidemus, quòd aliquis habet uim sustentificandi suam cognitionem; & ponatur, quod cognitio non informat animam, tamen anima habet uim sustentificandi, & tamen non sequitur. quòd anima esset composita: ergo non arguit compositionem. etiam non sequitur, essentia Angeli sustentificat suam cognitionem: ergo Angelus est compositus. Similiter non sequitur uerbum sustentat naturam assumptam: ergo est compositum cum natura assumpta. immo potest sustinere sine cõpositione. Item, quòd non arguat potentialitatem. patet, quia aut hoc est, quia est relatio ordinis, aut quia exprimit, quod posterius existit per prius: sed nullum istorum est dicẽdum: igitur. probatur minor, quia si relatio ordinis poneret potentialitatem, etiam creatio: sed hoc non est uerum: igitur nec primum; quia non ponimus ibi nisi rationem sustẽtantis, quæ non arguit potentialitatem: ergo. Nec etiam limitationem. patet: quia aut hoc esset, quia est relatio ordinis, aut quia posterius existit per prius: non primum: quia si poneret limitationem. ita etiam creatio: sed hoc est falsum. nec secundum: quia sequitur, quod tres personæ, quæ producunt aliquid ad extra, essent finitæ, & limitatæ: probatur cõsequentia ponamus imaginationem, quod anima rationalis sit actu infinita, adhuc non diceremus quod sustentificando suam cognitionem, sine informatione, quod efficeretur finita. per sustentationem istam: ergo etiam neque debet dici a simili de uerbo.

¶Nec secundo modo est aliqua repugnantia &c.

Formatur ratio, diceret fortè aliquis, quod una persona non potest uniri sine aliis: & arguitur sic. Respectus consequens proprietatem personalem, ut hæc, potest terminari per illam proprietatem personatam sine hoc, quod terminatur ad alias per sonas: sed iste respectus, qui est assumptæ naturæ ad uerbum, est consequens proprietatem personalem: ergo non oportet, quòd si terminetur ad unam personam, quòd terminetur ad alias. Quia licet respectus consequens naturam, sit respectus realitatis, aut respectus consequens quiditatem, & entitatem quiditatiuam, sit respectu trium personarum, tamen respectus cõsequens entitatẽ personalem, terminatur ad unam personam, sic, quòd non ad aliam. Et pro isto textu ponuntur aliquæ propositiones. Prima uerbum diuinum quatenus hæc persona, non est natum terminare dependentiam, cuius termi- *1. Prop.*

terminatio, arguat simpliciter perfectionem in uerbo. Ex quo sequitur, quòd persona filij, non est nata terminare dependentiam causarum secundarum, quia omnis talis ponit perfectionem simpliciter in terminante. Secunda propositio. Proprietas personalis non est nata terminare dependentiam, quæ ponit imperfectionem.

2. Prop.

Tertia propositio. Verbum potest terminare dependentiam, quæ nec ponit perfectionem, nec imperfectionem in uerbo. Probatur quia aliter non haberet ordinem ad entitates uniuersi. Sed uerbum habet ordinem ad entitates uniuersi, quia habet prioritatem essentialem, & necessariam respe ctu aliarum entitatum. Ad intelligendum intentionem Doctor. Notandū est propter aliquos modernos, tam malè intelligentes, & Doctorem impugnantes, ut de Candia, quòd non dicit Docto. quòd independens aliqua dependentia, possit terminare omnem talem dependentiam, ut ipsi credunt, & propter hoc inferunt aliqua inconuenientia. Primum sequeretur, quòd substantia possit terminare dependentiam cuiuslibet accidentis; & sic lapis possit terminare dependentiam sapientiæ, gratiæ, charitatis, &c. Et similiter, Angelus possit terminare dependentiam totius ad partes; quia angelus est independens tali dependentia, puta dependentia qua totum dependet ad partes. Similiter, angulus posset terminare dependentiam alterius creaturæ, ad Deum. quia est independens tali dependentia. Vnde non uult dicere Doctor. quòd independēs aliqua dependentia causalitatis, quòd ideo possit terminare talem dependentiam, ut uerbi gratia, non intendit dicere, quòd si persona est independens dependentia causalitatis, quòd ideo possit terminare talem dependentiam: Sed uult dicere, quòd potest terminare dependentiam, quæ nata est terminari, per talem entitatem, & pro hoc soluuntur omnes instantiæ adductæ. Sed antequàm soluam rationes de Candia, fiant aliæ rationes. Primum inconueniens quod sequeretur, non solum sequeretur, quòd materia posset terminare dependentiam cuiuslibet accidentis, sed etiam sequeretur, quòd substantia posset terminare dependentiam cuiuslibet accidentis. Patet quia substantia est independens, dependentia, cuiuslibet accidentis: & sic lapis posset terminare dependentiam, sapientiæ, charitatis, &c. Etiam sequeretur, quòd essentia diuina, posset terminare, immediatè, unionem hypostati causa. Et etiam dependentiam cuiuscunque causalitatis. Et similiter causati prioris, ad causatum posterius; Et istæ rationes soluuntur, per propositiones supradictas immediatè. Aduerte, quòd ordo essentialis, capitur dupliciter. Vno modo propriè, pro ordine consequente quidditates, uel tres carū, sicut est de ordine causæ ad causatum, & sic non oportet, quòd sit talis ordo inter uerbum, & naturam assumptam. Alio modo capitur generaliter, pro omni ordine necessariò inter aliqua: quorum priori repugnat imperfectio, siue sequatur ex entitate personæ, siue essentiæ. patet per ipsum in secundo. ubi docet, quòd productionis personarum ad intra, præcedunt productiones rerum ad extra: ergo iste ordo est essentialis, & necessarius; & sic soluitur argumentum.

3. Prop. — *Obiicitur cō tra Scotum malè intellectum.* — *Vide Sco. q. 19 quol. arti. 2.* — *Declaratur mens Scoti, & soluitur instantia ad ducta.* — *Ordo essentialis dupliciter capitur.* — *Dist. 1. q. 1.*

¶[TERTIVS ARTIC. &c.]

3. art. principalis. — *Diuisio. 3. art.*

Quantum ad tertium articulum, in isto tertio articulo uidenda est possibilitas unionis, ex parte naturæ humanæ, ita quòd non inuenitur aliqua repugnantia in ipsa natura humana, quin possit uniri uerbo diuino. Et iste articulus continet octo partes. Prima est breuissima, in qua dicit, quòd iste est
1. difficilior duobus præcedentibus: In secunda parte ponit ra-
2. tiones Varronis, quæ probant, quòd est possibilitas in natura humana. In tertia parte declarat rationes Varronis non
3. ostendere propositum. In quarta parte dicit quòd circa præ-
4. sentem articulum, oportet uidere qualiter se habeat, id quo
5. natura creata est singularis, & indiuidua. In quinta parte, quærit quid sit illud. ergo creatura est personata. Et recitat duas opiniones probabiles, & declarat illas. Ibi, quod sit illud proprium. In sexta parte, arguit contra primam uiam. In se
6. ptima parte arguit contra secundam uiam. In octaua parte,
7. ipse accedit ad decisionem præsentis articuli, secundum pro-
8. priam eius opinionem &c. Et ista est materia totius articuli, & continet multas particulas. Quo ad primam partem huius articuli, dicit Doc. quòd hic articulus de possibilitate unionis naturæ humanæ ad uerbum est difficilis: quia oportet cognoscere distinctionem naturæ creatæ a personalitate creata. Et est bene difficile, & ita est, quia maximè est difficile cognoscere qualiter persona creata sit distincta ab increata, & qualiter natura persona non est: difficilior, quia ibi oportet, ponere diuisionem naturæ creatæ a natura increata. Et sic in secunda parte adducit rationes Guilelmi, Varronis & istæ rationes ponuntur in Varrone libro tertio, & sunt tres. Prima procedit ex prioritate naturali singularitatis, ad personalitatem. Secunda est ex ratione modi unius generis, qui potest conuenire alteri generi. Tertia est ex maxima distantia extremorum unibilium. Et ex his tribus uiis, ipse Varro deducit suas rationes. Prima est talis singularitas naturæ humanæ prior est naturaliter personalitate: seu ipsa natura est prius singularis, quàm sit personata: ergo Deus potest influere ad istam singularitatem, quæ est prior naturaliter, non influendo ad personalitatem: & sic in primo instanti, in quo natura singularis debuit personari, Deus potuit præuenire istam ne personetur in se, sed in alio, puta in uerbo, uel in alio supposito.

Rōnes quib. Varro pbat unionē hanc esse possibilē. — *1. Ratio.*

Secunda ratio est ex parte, communicationis modi unius generis ad rem generis alterius, quia modus unius generis potest communicari rei alterius generis, ut modus substantiæ, accidēti: ut patet in Eucharistia ergo modus accidētis, potest communicari substantiæ, & hoc posito, quòd modus accidentis possit communicari substantiæ, & e conuerso. patet, quòd natura humana potest dependere ad uerbum, ad modum accidentis. Primam partē probat, quòd modus substantiæ possit cōicari accidēti, ut patet in Eucharistia, ubi accidentia per se existant: ergo modus substantiæ potest communicari accidēti. Et per consequens, modus accidētis potest communicari substantiæ.

2. Ratio.

Tertia ratio; quanto aliqua sint magis diuersa, sunt magis unibilia: sed creatum, & increatum, sunt maximè diuersa inter se, quàm creatum, & creatum: ergo sunt maximè unibilia, patet prima propositio: quia illa quæ sunt eiusdem speciei, sunt minus unibilia: sed illa quæ sunt diuersorum generum, sunt maximè unibilia, ut accidens, & substantia.

3. Ratio.

Doctor probat. In tertia parte, rationes istas non ostendere propositū. cōtra primā procedit sic, si prima ostenderet propositum, sequeretur, quòd natura humana possent esse, & nō esse singularis. patet: quia est prioritas naturalis naturæ humanæ ad singularem eius: quia est singularis alia entitate positiua, & alia est natura: quia prius est natura humana, quàm hæc ergo. Deus in illo priori, posse influere ad illam naturam nō influendo ad illam singularem. Et posset etiam illa natura singularizari alia singularitate. Sed uidetur quod D. non arguat bene, quia uidetur arguere per locum a simili, & tamen arguit, ea parte qua sunt dissimilia. Diceret enim Varro, quod si dicā, quòd ista entitas, scilicet singularitas præcedit personalitatem. non sequitur, quia dicam tibi, quòd illa entitas, qua natura est personata, est realiter distincta a natura humana, sed natura est singularizata aliqua natura, quæ non est realiter distincta ab ea. Et D. postea soluet istam replicam: dicit Doctor. si tu dicas, quòd ista natura humana non potest esse sine ista singularitate, & quòd non posset esse eadem sub diuersis singularitatibus, tamen poterit esse sub alia singularitate successiuè. patet: quia non habet apparentiam propter quàm dicas, quòd ista entitas qua natura humana est singularis. sit eadem naturæ humanæ, nisi quia est eius actualitas: sed iste respectus quo est persona est actualissimus, immo est ultima actualitas eius: ergo debes concedere, quòd est prior: Secundo impugnat secundam rationem Varronis, & dicit cum, dicis, modus &c. Respon. Doct. negando similitudinem. quia proprius modus unius generis, non potest communicari: rei alterius generis: & dicit, quòd si uere sit proprius modus alicuius generis, alteri est impossibilis; & hoc uerum est: quia benè sequitur iste modus est uerè proprius huic generi: & conuenit alteri generi: ergo sequeretur contradictio; quia soli competeret, & non soli competeret: ergo si est uerè proprius uni generi, non poterit communicari alteri generi. Et cùm adducis exemplum de accidente in sacramento altaris, dico quòd ille non est modus proprius generis substantiæ. Et primo dico, quòd modus substantiæ, est esse per se naturaliter, idest non inclinari ad aliquod extrinsecum. Non sic est de quantitate, in Eucharistia: quia ibi non habet esse naturaliter per se. Et ideo non habet proprium modum substantiæ, qui est esse per se naturaliter, idest non inclinari, hoc est, non habere naturalem aptitudinem ad aliud Argumentum: ergo non ualet. quia sequeretur, quòd natura humana non haberet proprium modum substantiæ in uerbo, qui proprius modus substātiæ, est per se esse naturaliter, quòd falsum est, quia natu-

Reprobat Sco. rationes Varronis. Soluit primam. — *Soluit 2. ra tiōes Varr.* — *Modus proprius unius generis non conuenit al teri generi.* — *Modus substantiæ quis sit.*

natura humana inclinatur ad suam propriam personalitatem: seu talis natura habet propriam naturalem inclinationem ad suam propriam substantificationem. & soluitur istud argumentum, quando quærimus, utrum natura humana sit uiolenter supposita a uerbo: quia posset dici hic, quòd dato, quòd habeat inclinationem ad suppositum proprium, dicitur tamen, quòd non esset ad aliud sui generis, & suæ speciei: sed ad illud quod est eiusdem generis, & speciei.

Quo intelligitur quod differentia substantialis habeat modum qualitatis.

Replicat de differentia substantiali, & dicit, quòd differentia habet modum qualitatis: ergo modus unius generis potest communicari rei alterius generis. Respondet, quòd philosophus non intelligit, per qualitatem unum genus, & prædicamentum, distinctum ab aliis, & quòd differentia substantialis habeat, modum prædicamenti qualitatis, sed intendit declarare, quòd hoc nomen quale, est nomen æquiuocum, & non uniuocum; & quod unus modus, & unum significatum, eius est differentia substantialis; ut quale animal est homo? rationale; & iste modus huius nominis, quale, non est proprius alicui speciei qualitatis, ut est generis, & prædicamentum qualitatis. nec est modus proprius ipsius generis, siue præsenti qualitatis: sed est quidam modus, communis, ad omnia illa, quæ dicuntur qualia, quomodocunque. Unde fuerunt aliqui nominales, dicentes, quòd differentiæ substantiales. sunt species, ad alia genera; & quòd una prædicatur de alia, tanquàm genus; & dicunt quidam, quòd sunt in prædicamento qualitatis, & sic ponunt istud quale, ut est commune ad differentias accidentales, & substantiales, & faciunt de ea, unum prædicamentum ab aliis distinctum.

Solu. 3. rationis Varr.

Tertia ratio procedebat ex diuersitate &c. Et dicit D. quod non concludit propositum, quia esset addendum, modo illa maximè diuersa, sic se habent, quòd unum habeat rationem potentiæ, & aliud rationem actus; sic non est in proposito: quia natura humana non est in potentia, ad hoc, quòd actuetur per uerbum, nec uerbum est actus.

Declaratur quo natura creata est persona de qua re sunt duae opiniones probabiles.

Ideo propter istum articulum, oportet uidere, qualiter se habeat illud, quo natura est singularis, & quo natura est persona. & personata; & si aliquis diceret, quòd idem sit quo natura est singularis, & quo est persona, dicit Doctor. quòd non sunt idem formaliter: uel saltem sunt non idem formaliter, id, quo natura est singularis, & quo, est persona, maxime in supposito creato. Et probat D. auctoritate Damasceni, quia uerbum assumpsit naturam humanam in athomo, & non persona: & post ea, Doctor. quærit, quid natura sit illud, quo persona est personata; & adfert duas opiniones probabiles; prima opinio, dicit, quòd illud dicitur positiuum: siue illud sit aliquid absolutum, siue respecti. Alia uia est, quòd est aliquid negatiuum, per quod est personata: de prima uia. dicit, quòd potest proportionabiliter declarari, sicut declaratum est de singularitate; quia sicut natura singularis est hæc, per aliquam entitatem positiuam; ita à simili, possent dici de ista personalitate.

Arguit Sco. quod natura singularis non est persona per positiuum.

Contra hanc primam uiam, quæ dicit quòd natura creata est personata, uel suppositata, per aliquod positiuum, arguitur sic; si natura creata. ut natura humana suppositaretur, uel personaretur entitate positiua, sequeretur, quòd Deus, uel uerbum, non assumpsit totam naturam humanam: sed esset aliqua entitas positiua actualissima, quam uerbum non assumpsisset; hoc uidetur multum repugnans fidei. Consequentia probatur, quia assumpsit naturam singularem, non personatam: & etiam sequeretur, quòd aliqua entitas creata positiua, non erit in potentia obedientiali respectu potentiæ diuinæ. Verbi gratia, ista entitas positiua qua natura est personata, nõ erit unita uerbo diuino; patet sic, quia persona uel entitas quam addit persona supra singularem naturam formaliter, est incommunicabilis omnino, ex natura rei; & ideo ei repugnat communicari, ut quod, & ut quo; quia persona est isto modo incommunicabilis: ergo non erit in potentia obedientiali respectu uerbi diuini. Et sic D. infert duo inconuenientia, primum, quòd Deus non assumpsit totam nostram, naturam humanam; quo admisso sequeretur, quod tota non esset curata. & hoc uidetur, repugnare pietati fidei nostræ Secundum inconueniens, quòd esset aliqua entitas positiua, quæ esset inassumptibilis a uerbo diuino, & propter istam rationem, Doctor est persuasus, ad non tenendam istam uiam. Nec dicatis, quòd natura humana in Christo caret illa entitate positiua, quia facitis dedecus Christo, uidelicet, quòd non habeat totam nostram naturam humanam; & facitis naturam humanam Christi, diminutam. patet: quia sequeretur, quòd natura, quòd iam assumpta est a uerbo, careret illa entitate positiua: sed hoc uidetur durum secundum fidem, cum sit in potentia obedientiali Dei, & tamen hoc implicat, quòd assumatur. Vos dicetis, quòd non haberetis pro inconuenienti, Ideo ego arguo aliter, sic, sequeretur ex uestra positione, quòd natura humana assumpta a uerbo, non posset dimitti a uerbo, nisi Deus daret illi aliquam entitatem, realem, positiuam, quàm prius non habebat; quia uel dimittendo naturam humanam dimitteret eam non suppositatem in se, nec in uerbo; idest, nec supposito proprio, nec alieno, uel daretur sibi de nouo alia entitas positiua. qua fieret personata: si dicatis, quòd Deus daret aliquam entitatem, habeo intentum, hoc est inconueniens probo sic, an Deus daret istam entitatem nouam illi naturæ necessariò, uel contingenter, siue liberé. non necessario, quia Deus necessariò ageret ad extra, quod est hæreticum: si contingenter: ergo potest non dare: non det, ergo non est personata aliqua personalitate, neque propria, neque aliena. Vel sic. ista entitas diuersa, esset subiecta, uel accidens: non subiecta, quia uel materia, uel forma, uel totum compositum, uel saltem non eadem realiter naturæ humanæ, & sic esset augmentata. Vide quæstione. 19. qual. articulo tertio. Si esset accidens: ergo natura humana esset accidens, uel saltem esset suppositata per accidens. Secundo arguitur, & dependet ex isto argumento sic, quòd illa natura non posset dimitti, uel esset personata. patet sic, uel est personata, uel non: si non, est inconueniens, si est personata, aut per aliquam entitatem, quæ est eadem ipsi naturæ, uel non, immo super addita, tanquàm aliquid extrinsecum. non primum, quia quando, natura erat assumpta, illa realiter non erat idem ipsi naturæ: ergo non est eadem realiter. patet: quia quando. aliquid continet aliquam realitatem per identitatem, manens idem, semper continet illam per identitatem: ergo. patet, quòd si natura humana in uerbo, non continebat, nec ipsa dimissa contineat, eo assumpta, non continebat; quia persona non personatur per aliquid sibi extrinsecum, ergo &c.

Vide sup 19. quæst. a. 3.

Arguitur quarto. sequitur, quòd natura humana Christi, potuisset fieri actu existentes sine quacunque personalitate, & non personata, quacunque personalitate. Quare manifestum est secundum istam opinionem, quòd natura humana potuit fieri actu, sine illa entitate positiua: quia de facto fuit assumpta sine illa entitate. Ponamus instans in quo fuit assumpta natura in illo instanti non necessariò assumpsit illam entitatem positiuam: ergo potuit manere, & non esse assumpta.

Arguit. quod persona non est negatio.

Deinde arguit contra secundum uiam. Prima ratio est, ista, si natura creata esset suppositata per solam negationem, tunc illa negatio esset independens ad aliquid extrinsecum. Sed si hoc sufficeret, ad hoc, quòd esset suppositata, sequeretur, quòd anima separata a corpore esset suppositata, quia non habet aliquam dependentiam ad aliquod extrinsecum.

Ratio 2.

Secundo arguit, & dicit, quòd illa eadem argumenta, quæ fiunt, quòd ingenitum non est proprietas constitutiua patris, sunt contra hoc: ideo sic arguit. Nulla negatio est de se incommunicabilis: sed persona, ut persona formaliter, est incommunicabilis: ergo persona non est persona ultimate per solam negationem, unde negatio de se est indifferens tam ad ens, quàm ad non ens: & sic nulla negatio est incommunicabilis: ergo sequitur, quòd de se non est communicabilis. ergo oportet, quòd sit incommunicabilis per aliquod positiuum, & sic natura non constituitur personata per negationem. immo oportet, quòd per aliquid aliud a negatione: & dicit, quòd negatio absoluta, & nuda, est indifferens tam ad non ens, quàm ad ens.

Ratio 3.

Tertiò sic, nulla negatio potest esse propria alicui subiecto, primo: ergo negatio. non potest constituere inesse personali formaliter. consequentia est nota, & antecedens probatur, quòd scilicet negatio non potest esse propria alicui subiecto, primo; quia negatio, & se est absoluta, & libera, & ut sic, indifferens, ad omne ens, & non ens. & ut sic nõ est principium incommunicabilitatis.

Ratio 4.

Arguitur quarto sic, illud quod est indifferens ad ens, & non ens, non est proprium alicui subiecto; sed negatio est huiusmodi.

Ratio 5.

Quinto sic, quòd est exclusiuum imperfectionis, est perfectio, uel dicit perfectionem: sed ratio formalis suppositi est exclusiuum imperfectionis: ergo est aliquid perfectum.

Nam patet maior a simili, quia in secundo libro. ubi tractat de indiuiduatione, hoc competit indiuiduo, per entitatem positiuam, qua indiuiduum est indiuiduum: ita similiter dependera ad aliud, est imperfectionis: ergo illud quo tollitur illa dependentia, est perfectio quædam, si illud quo aliquid est formaliter suppositum tollit illam dependentiam; & negatio, non est perfectio, simpliciter, sed est imperfectio.

Solent adduci contra istam uiam aliæ rationes, & faciunt unam. si natura non est determinata de se ad simplicitatem, a fortiori non est determinata de se ad personalitatem: manifestum est antem, quod ea se non est determinata ad simplicitatem: ergo nec ad personalitatem.

Ad aliam partem in qua D. resoluit se, & est ibi.

¶Non asserendum potest mediari, &c.]

Doct. determinat pro quid constituatur persona. Superius D. subtilis recitauit duas oppositiones de constitutione personæ. Vna opinio dicebat, quòd persona constituitur per aliquam entitatem positiuam. Secunda opinio dicebat, quod persona constituitur per negationem: consequenter hic D. dicit, quòd nullam illarum vult tenere, sed mediando inter istas uias &c. Et qui uoluerit tenere primam tenaat, & qui secundam teneat. & pro isto textu *Ponit nouem propositiones.* ponuntur nouem propositiones. Prima est, nulla natura intellectualis, & singularis dicitur personari aliqua entitate positiua; *Propositio prima.* sicut dicebat, prima opinio. probatur, quia si sic, sequeretur, quòd illa entitas positiua esset inassumptibilis. patet: quia si illa entitas sic incommunicabilis, quomodo erit communicabilis? non uidetur, sed hoc est inconueniens, quia secun- *Prop. 2.* dum Damascenum, quòd est in assumptibile, est io curabile. Secunda propositio natura singularis intellectualis, non dicit personari per solam negationem, ut dicit secunda opi- *Prop. 3.* nio. probatur per illas quatuor rationes, quæ superius factæ sunt, in probando secundam opinionem. Tertia propo- *Dependētia triplex.* sitio, triplex est dependentia, scilicet actualis, aptitudinalis, & potentialis, dependentia actualis, est quædam relatio ordinis alicuius posterioris ad prius substentificans; ut accidentis ad subiectum. Dependentia aptitudinalis, est quādo aliquid sic habet inclinationem ad aliud, quod semper esset in actu, nisi impediretur. exemplum, graue habet in- *Dependētia potentialis quid sit.* clinationem ad deorsum, qua semper esset deorsum, nisi esset aliquod impediens. Dependentia potentialis, est, quando non est repugnantia ex parte terminorum, ut quodlibet accidens habet dependentiam absolute, non solum aptitudinalem, sed etiam potentialem, similiter qualibet entitas creata, habet illam dependentiam potentialem, ad uerbum *Independētia triplex.* diuinum. Et aduerte, quod sicut est triplex dependentia, ita triplex est negatio dependentiæ. Prima est negatio dependentiæ actualis, & est negatio nuda; quando aliquid non dependet ad aliud. ut accidens separatum in Eucharistia similiter, ego non dependeo actualiter ad uerbum diuinum. Secunda negatio aptitudinalis dependentiæ. est, quando aliquid caret aptitudine, immo habet aptitudinem ad aliquid aliud oppositum, ut in albedine, est negatio aptitudinalis ad angelum: quia albedo non habet inclinationem ad hoc, ut dependeat ad Angelum. Negatio potentialis depen- *Filius in diuinis nō dependet a patre.* dentiæ est, quan lo est repugnantia ex parte terminorum, ut licet filius in diuinis sit a patre, non tamen dependet a patre, ideo in filio non est dependentia ad patrem, contra commentum in Quart. Physicorum. quæstione ultima, qui dicit, quòd filius dependet a patre, quod falsum est: quia ad hoc aliquid, quod dependens sit in aliquo, non requiritur solum, quod unum producatur ab alio, sed etiam requiritur, quòd totas producens, & productum sit distinctio essentialis, modo distinctio essentialis, non est inter patrem, & filium in diuinis: ideo in filio non est dependentia. Quarta propositio, *4. Proposi.* nulla negatio actualis dependentiæ sufficit, ad personandam naturam intellectualem: patet. quia tunc sequeretur, quòd anima intellectiua esset persona, quia habet negationem de- *5. Proposi.* pendentiæ actualis. Quinta propositio negatio dependentiæ potentialis, non inuenitur in natura creata, respectu ipsius uerbi, idest nulli naturæ creatæ repugnat depēdere a uerbo; quia omnis creatura est in potentia obedientiali ad uer- *6. Proposi.* bum. Sexta propositio. in qualibet natura creata personabili, inuenitur negatio dependentiæ aptitudinalis, ad personam uerbi. Notandum est ulterius, quod licet anima sit creata, et in potentia obedientiali, ut uniatur uerbo, tamen quælibet habet inclinationem ad suam propriam perfectionem. *Notāda est differentia inter poten-* Aduerte ulterius, quod differentia est inter potentiam, & aptitudinem; quia aliqua sunt, quæ habent aptitudinem, & non potentiam; quia D. nono Metaphysicæ, Cæcus est aptus *tiā & aptitudinem.* natus uidere, non tamen habet potentiam. ad uidendum, quia a priuatioue ad habitum, impossibile é fieri regressum. Secundo, aliqua sunt, quæ habent potentiam, & non aptitudinem, ut lapis est in potentia ad ascendendum sursum, & tamen non habet aptitudinem ad ascendendum sursum. Tertiò, sunt aliqua, quæ habent aptitudinem, & potentiam, sicut sunt accidentia, quæ habent aptitudinem, & potentiam ad inhærendum subiecto. Quarto, sunt aliqua, quæ non habent, neque aptitudinem, neque potentiam, sicut in diuinis, una persona non dependet, ab alia, nec aptitudine, nec potentia. Similiter, uerbum diuinum non habet aptitudinem, nec potentiam, ad creaturam; ideo, in diuinis non inuenitur aptitudo, nec potentia. Septima propositio. negatio dependentiæ actualis, & aptitudinalis, complent rationem personalitatis creatæ: id est omnis natura, quæ non est unita, est nata uniri: & uniri, est personari. & hoc est fieri personam. *7. Proposi. Quid complent ratiō personæ creatæ.*

Persona duplex Aduerte, quòd duplex est persona. scilicet in creata, quæ conuenit personis diuinis: alia est creata, quæ conuenit naturæ creatæ, & ad personam creatam, de materiali, seu *Requisita ad personam creatam.* connotato, requiruntur primo, quòd sit in natura intellectuali, secundo quod sit natura substantiali, & tertio, quod sit in substātia completa: & deformali, sequitur duplex negatio, dependentiæ, scilicet aptitudinalis, & actualis, idest quod ista natura non habeat inclinationem naturalem, ad aliud extrinsecum: ideo accidens non potest habere rationem personæ. Similiter natura humana in uerbo, licet sit per son ara personalitate uerbi, tamen habet aptitudinem ad propriam personalitatem.

Contra hoc arguitur sic, sequeretur quod natura humana esset uiolenter in uerbo; primo, quia quandocunque aliquid alicui conuenit, contra inclinationem naturalem, est ibi uiolenter; sed ista natura humana est in uerbo, contra inclinationē: ergo est ibi uiolanter. Resp. De nogento, vt dicit Sco. in 4.49.4.14. de agilitate, ꝙ quandocunque sunt duæ potentiæ *Regu. Sco.* tu, atque, quarum altera est maior, & superior, & altera inferior. Si inferior agat secundum inclinationem potentiæ superioris, & conformiter illi, & non secundum suam inclinationem, tunc non est ibi uiolentatio, sicut in beatis est uoluntas, quæ est potentia superior, & gustus quæ est potentia inferior, ibi gustus non habet actum suum contra. inclinationem appetitus superioris, scilicet nolūtatis, & tamen nō est ibi uiolentatio: quia gustus conformatur uoluntati. similiter si esset uacuum inter cœlum, & terram. Terra ascendam licet contra inclinationem propriam, in ascenderet naturaliter: quia secundum inclinationem naturæ uniuersalis, et ideo ad argumentum. Dico, quod licet in natura humana non sit inclinatio ad uerbum, tamen quiescit, & magis naturaliter, depen- *An humana natura uiolenter sit in uerbo diuino.* det, ad uerbum, quam ad propriam suppositationem. Octaua *8. Proposi.* propositio. independentia aptitudinalis, non ponit in natura intellectibile aliquam indepēdantiam potentialem; & licet ista natura creata habeat negationem aptitudinalem ad suppositum uerbi, tamen benè habet dependentiam potentialem.

Nona propositio. natura intellectualis, quādo dapēdet ad suppositum extrinsecum personatur personalitate extranea. quādo caret illa dependentia: personatur personalitate propria. *9. Proposi.*

Hic D. soluit illa argumenta, quæ ipse fecit contra secūdam uiam. Primo ad primum. quando sic arguebatur, quòd si sic, *Soluuntur argumenta contra secūdam uiam.* maximè esset per non dependere actu, & tunc anima esset persona. Respondeo ad antecedens, nal præcisè: & sic negatur, nal cum negationa aptitudinali, & sic conceditur. quia negatio dependentiæ actualis, & aptitudinalis, complent rationem personæ. & quia anima intellectiua non habet illam negationem aptitudinalem, quia quandocunque est separata semper habet aptitudinem ad corpus: ideo non est persona. dicit De nogento, quòd ad hoc, quòd aliquid sit persona, duo requiruntur. Primo, quod sit ens completum: secunda quòd non habeat negationem aptitudinalis dependentiæ: ideo anima non est persona. Secundo sic, nulla negatio est de le incommunicabilis. ergo non poterit esse ratio personandi: nisi præsupponendo aliquod positiuum. Respondetur ponendo tres propositiones. Prima, incommunicabile, quantum pertinet ad rationem personæ, dicit duplicem negationem communicabilis, scilicet, ut quo, & ut quod, pro quo not. quod in primo distinct. 2. parte. 2. Ad primam quæstionem respondendo, dicit. Aliquid dicitur communicabile, dupliciter uno modo, ut quod, alio modo, ut quo, et communicabili ter ut quod est, quod natum est prædicari in rectò. sic dicen- *Tres propositiones. Comcabile diciter. dis. 23. prima. 2. Cōmunicabile duplex.*

do, hoc est hoc, & sic superius prædicatur de inferiori. Alio mō, ut quo sicut forma respectu illius, cuius est forma: & quia *Duplex forma.* est duplex forma, s. partis, & totius, ita duplex est quo, ad uerte tamen, ꝙ forma partis, potest communicari dupliciter. Vno modo denominatiuè: Alio modo, intrinsecè, ut humanitas communicatur supposito, & forma partis communicatur dupliciter intrinsecè corpori, uerbo extrinsecè, & denominatiue tantum. Alio modo aliquid communicatur alicui tanquàm forma totius, ut natura humana communicatus uerbo diuino, vt forma totius, quia uerbum per naturam humanam dicitur homo; incommunicabile quod pertinet ad diffinitionem personæ, dicit negationem, duplicis communicabilitatis; ut benè sequit, ista natura est incommunicabilis, ut quod id est, non communicatur alicui tanquàm forma totius: & iō inunibile, non potest esse communicabile, ut quod. Secunda

2. Proposit. propositio: quęlibet natura creata indiuidua, est incōmunicabilis ut quod, id est, non est nata communicari alicui, tāquàm superius inferiori.

Natura singularis duplex. Notandum est hic, quòd duplex est nam singularis. s. una limitata, & creata, quæ limitatur sic ad unum suppositum, ꝙ non ad aliud. Alia est natura singularis illimitat, ut diuinam, quæ communicatus tribus personis diuinis, licet sit singularis

3. Proposit. Tertia propositio nulla natura creata est simpliciter incōmunicabilis, ut quo, & nota quòd sicut aliquid dicitur communicabile dupliciter, ita etiam aliquid dicitur incommunicabile *Incōicabile dupliciter secundū qd simpliciter.* dupliciter, uno modo, simpliciter: alio modo secundum quid. Primo modo est illud, cui conueniunt triplices negationes, s. actualis, aptitudinalis. & potentialis; & sic quælibet persona diuina est incommunicabilis simpliciter. Alio modo secūdum quid, quia sibi conuenit negatio dependentiæ actualis, & aptitudinalis; & tamen non conuenit sibi negatio potentialis, sicut est persona creata. ideo dicitur incommunicabilis secundum quid, quia non est incommunicabilis simpliciter; immo est in potentia obedientiali, ad uerbum diuinum. Ad formam argumenti enim arguitur, nulla negatio &c. distinguitur, uel communicabilis simpliciter, & sic concedo. uel cōmunicabilis secūdum quid, & sic nego, & hoc dicit Scotus in quolibetis. q. 19. Prima negatio, s. communicabilitatis simpliciter, quæ est negatio actualis dependentiæ, aptitudinalis, & potentialis, conuenit personæ diuinæ, & non creatæ.

Dubitatio. Contra, tu dicis, quòd persona diuina est, incommunicabilis simpliciter, & illa conuenit sibi per aliquid positiuum, ut patri, per paternitatem. sed in creaturis non conuenit personæ per aliquid positiuum, sed per negationem; si hoc esset uerum. sequeretur, quòd ratio personæ non esset uniuoca personæ diuinæ, & creatę, quia tu dicis, quòd filiatio, est ratio quia filius non est communicabilis. & paternitas est ratio qua pater in diuinis est incōmunicabilis, & tu quoq; dicis, quòd in creaturis, persona est incommunicabilis per negationem, sed positiuum, & negatiuum, non sunt eiusdem rationis. ergo sequitur, ꝙ persona non est uniuoca in Diuinis, & in creaturis. Item secundo sequitur aliud inconueniens, ꝙ persona creata non habebit rationem personæ probatur per definitionem personæ, quia persona est incommunicabilis.

Solutio in qua declaratur quomodo persona increata, et creata cōueniant un no cē. & non p aliquas propositiones. Pro responsione ponuntur aliquę propositiones. Prima est, conceptus incommunicabilis, quando negat communicationem actualem, & aptitudinalem, est uniuocus personæ creatæ, & in increatæ, propter quàm propositionem. Notatur, ꝙ dicit doct. in primo distinctione. 23. ad quæst. quòd ab istis negatiuis, abstrahitur unus conceptus, & est conceptus communis, & eiusdem rationis. in persona creata, & in increata, quia sicut persona creata non dependet actu, nec aptitudine,

1. Propofit. ita persona increata. Item probatur, quia negatio est uniuoca, quando affirmatio aliqua negatur ab eis: sed negatur aliqua affirmatio a persona creata, & increata: ergo &c.

2. Proposit. Secunda propositio, conceptus negatiuus potentialis, non est uniuocus personæ creatæ, & increatæ: licet persona diuina habeat negationem potentialem ad communicari, tū ista *Negatio potentialis ad cōicari cōuenit personæ diuinæ non āt humanæ.* negatio non uniuocatur in creata: quia nulla est entitas creata, quæ non possit assumi a persona diuina: & ratio propositionis est, quia illa negatio conuenit personæ diuinæ, & non creatæ. ex quo sequitur, quòd persona increata, dicit duplicē negationem ultra connotatum, sed non dependere actu, nec aptitudine, nec potentialiter: in creaturis autem non inueniuntur istæ tres negationes, sed solum duæ, i. negatio actualis, dependentiæ, & aptitudinalis.

3. Proposit. Tertia propositio, si ad rationem personæ requiritur illa triplex negatio, sequitur quòd in creaturis nulla inuenitur perfecta ratio personæ, probatur, quia eius ratio est triplex negatio, s. non dependere, actum aliter, nec aptitudinaliter, nec potentialiter. Probatur propositio, quoniam in creaturis, nulla est entitas, cui repugnet contradictoriè assumi a uerbo, & ad rationem personæ creatæ ut dicit. D. in 23. distinct. primi solum. ista duæ requiruntur, scilicet non dependere actu, nec aptitudine. Quarta propositio. persona creata non includit aliquam entitatem, per quam sibi repugnat communicari contradictoriæ alicui, probatur quia quotiescunque in aliqua nā *4. Proposit.* reperitur repugnantia ad communicari, hoc est per aliquam naturam, & quia in persona creata nulla est. nā cui repugnet communicari, ideo potest communicari: sed illi naturæ per ꝗ persona creata est incommunicabilis repugnat quare &c.

5 Proposit. Quinta propositio. persona diuina habet illas tres negationes. s. rationem incommunicabilis actualem, aptitudinalem, *Differentia inter personam creatā et increatā.* & potentialem. Vnde nota, quòd differentia est inter personam creatam, & increatam, quia persona creata dicit solum duas negationes, increata dicit tres. Sexta propositio. nunquam potest alicui creaturæ intellectuali conuenire repugnā- *6. Proposit.* tiam ad communicari, quia nulli tali naturæ cōmunicari potentialiter, repugnat, nisi per aliquam entitatem positiuam; per quàm sibi repugnat communicari. Septima propositio, persona creata nō est incommunicabilis, ita quòd sibi repugnet *7. Proposit.* contradictoriæ communicari; Sed quia habet negationem duplicis communicabilitatis.

Hinc triplex incōicabilis. triplicite. Aduerte ꝙ aliquid habere negationem communicabilitatis, tripliciter potest intelligi. Vno modo negationem communicabilitatis, actualis. secundo aptitudinalis, tertio potentialis; in persona creata non inuenitur negatio potentialis: ex quo sequitur, quòd illa ratio facta, benè concludit de ingenito; quia illud quo persona diuina personatur est triplex negatio, & illa præsuponi aliquam entitatem positiuam. sed illa ratio secunda non concludit de personalitate creata. quia negatio dependentiæ actualis, & aptitudinalis, potest in esse alicui sine aliqua entitate positiua

8. Proposit. Triplex negatio dependētiæ actualis. Octaua propositio. triplex est negatio actualis dependentię, quædam dicitur nuda; alia aptitudinalis, alia potentialis. Prima est quando aliquid caret aliquo actu, ut lapis existens sursum, caret, ubi, inferius: & non habet negationem aptitudinalem: quia est aptus natus descendere, & esse deorsum; nec in hoc est negatio potentialitatis: quia potentiam habet ad deorsum, secunda ut superficiens, quæ est in potentia neutra, ad albedinem, & nigrediné. Tertia est, quando in aliqua natura est repugnautia ad aliquid, ut in asino est negatio potentialis, ad ratiocinandum quia sibi repugnat. si diceret aliquis, quando dicis, triplex est negatio, nunquid negatio est in se eiusdem rationis? Respondetur & est nona propositio: licet negationes sunt eiusdem rationis, tamen possunt distingui penes ea in quibus inuenimus.

9. Proposit. Pro quo noto ꝙ triplex est adhuc negatio, ut dicit Scotus in octaua q. quolibetas scilicet, in genere, extra genus, & pri- *Triplex negatio acceptio. Negatio in cōi ē eiusdē rōnis sed distinguuntur penes connotata.* uans, licet illæ tres negationes sint eiusdem rationis, tamen cum hoc stat, ꝙ distinguitur pęnas connotata. Ita hic, licet negatio sit eiusdem rationis, distinguimus tamen penes connotata.

10. Proposit. Decima propositio nulli naturæ creatæ, conuenit negatio potentialis, patet, quia nulla est entitas quæ non sit in potentia obedientialis Dei.

11. Proposit. Negatio aptitudinalis dicitur habitualis. Vndecima propositio cuilibet naturæ intellectuali creatæ, conuenit illa negatio. scilicet aptitudinalis & illa dicitur esse habitualis, quia conuenit naturæ, siue sit unitæ, siue non. Sed nec secunda illa, nec tertia negatio seorsum, complent rationem persona, sed utraque simul. sed prima non potest inesse. At negatio aptitudinalis quæ est secunda, & negatio actualis, quæ est tertia, non complent rationem personæ solitariæ, sed utraque simul, & istæ tres negationes, sic ordinanter, quia prima est potentialis, secunda est aptitudinalis, & tertia actua- *Ordo trium negationū. Tria requisita ad personā increatam.* lis, pro quo nota, quòd ad rationem personæ increatæ, tria requiruntur, primo, quòd sit substantia completa; secunda illa triplex negatio, tertia aliquod positiuum, ut pater constituitur per paternitatem: & Filius per filiationem; sed ad rationem personæ creatæ solum duæ conditiones requiruntur. *Duo ad creatam.* Prima est quòd sit substantia & completa, secunda quòd sit in illa duplex negatio, scilicet, actualis, & aptitudinalis. Ad tertium Respondetur negatio potest dici alicui propria, per *Solutio ... dici ... aliquo ... caret.* aliquod positiuum; ut Sorti conuenit non communicari, per differentiam indiuidualem, Alio modo quia istud cui conuenit illa, est incommunicabile, ut quod; & sic nulla est talis natura creata, quia licet aliqua entitas creata non sit communicabilis aptitudine, & actu, est tū communicabilis potentialiter.

Negatione esse propriũ alicui dupliciter.

ter. Aliter soluit Scotus in quolibetis q.19. Ad maiorem dicitur quòd aliquam negationem esse propriam alicui, potest intelligi dupliciter; uno modo simpliciter: & sic est uera. Alio modo secundũ quid, sic ꝙ cui cõuenit talis negatio, repugnat opposita affirmatio, & sic non est uera illa maior: Quarto sicut diuidi est imperfectionis ita dependere ad personam extrinsecam, est imperfectionis: ergo id per quod repugnat dependere, erit aliqua entitas positiua. Responsionis si dependere ad personam extrinsecam repugnaret naturæ creatæ, Repugnaret per aliquam entitatem positiuam, secunda propositio nulli entitati creatæ, repugnat depẽdere ista speciali dependãtia ad personam uerbi: quia omnis entitas creata, non solum dependet æquali dependentia, scilicet causati ad causam, sed etiam ista speciali dependentia: prima est communis, quæ conuenit cuilibet naturæ. secunda spacialis: & ideo ad formam, Respondat sicut diuidi &c. concedo, ergo istud per quod repugnat & Dico quòd tu pręsupponis unum falsum, scilicet ꝙ naturæ creatæ repugnet negatio dependentiæ potentialis.

Si quid alicui repugnat hoc ē per aliquid positiuum.

Sed circa illum articulum. Hic D. subtilis quia dixit superius, per quid natura intellectualis personarum, quia per duplicem negationẽ: & similiter dixit ꝙ persona diuina, non solum habet illas duas, sed etiam habet negationem dependentiæ potentialis: & quia adhuc non expediuit tertium articulum, & non probauit possibilitatem unionis ea parte naturę humanæ adhoc ut assumatur a uerbo diuino, ideo nunc probat hoc: & supponit ꝙ Verbum diuinum potest terminare aliquam dependentiam creaturæ, quia inde pendet: tunc sic, uel potest terminare in genere causæ efficientis, uel non: primũ non, quia conuenit toti Trinitati: si non, ergo oportet quòd possit terminare istam. tunc sic, uerbo diuino conuenit terminare istam dependentiam, ergo creaturæ conuenit fundare istam rationem dependentiæ quæ est naturæ ad suppositum: & non est maior ratio de una creatura, quam de alia: ergo æquè bene natura humana poterit fundare istam dependentiam; & sic non repugnat naturæ humanæ, ut sit unicus uerbo diuino; istam probationẽ ponit Scotus in quolibetis. q.19.

Quærit hic Scotus, quia dictum est ꝙ in natura humana suo datur relatio unionis ad uerbum diuinum, tanquam ad tertium unum ad fundandum istam unionem requiratur ꝙ debeat poni aliqua natura absoluta? Exemplum dicimus, ꝙ albedo fundat similitudinem, ad aliam albedinem; adhoc ꝙ inter aliqua duo, sit similitudo, requiritur ꝙ sit albedo tãquam medium, fundans illam relationem, quæ uocatur similitudo, similiter cum natura humana sit unita uerbo diuino, quæro, utrum natura humana purè & absolute sit ratio fundandi illam unionem: scilicet relationem, uel aliquid aliud requiratur: arguit pro & contra deinde. Respondat, quòd fundamentum immediatum istius unionis naturæ humanæ ad uerbũ, est ipsa pura natura humana: nec est aliqua alia entitas absoluta, nec accidentalis, nec substantialis, quæ necessariò requiratur ad fundandum illam unionem, non enim est in ista unione, sicut in similitudine, quæ necessariò requirit fundamẽtum Arguit sic, primo per impossibile, si esset ponenda aliqua entitas absoluta quæ fundaret unionem, sequeretur quòd esset aliqua entitas creata, quæ necessariò uniretur uerbo diuino: probatur, sicut est impossibile unionem esse & non esse ad uerbum, sic impossibile esset istam entitatem absolutam esse, & non esse, unionem ad uerbum, sicut est impossibile similitudinem poni, nisi ponendo albedinem probatur per te, quia ista entitas absoluta est talis, ꝙ ista posita, necessario ponitur unio; sed istud est falsum; quia quæcunque entitas creata, unitur uerbo contingenter; & tamen secundum illam opinionẽ, necessario uniretur. Pręterea illa entitas absoluta, aut est substantialis, aut accidentalis; sed neutrum est dicẽdum: ergo &c. Antecedens patet, quia secundum philosophum, omne ens, est substãtia, uel accidens: sed illa entitas absoluta, non est accidentalis; probatur, quia quandocũque natura intellectualis propriatur in se, non personatur per accidens: ergo quandocunque personatur, personalitate extrinseca, non personatur per aliquod accidens: ergo illa entitas positiua, non erit accidentalis. Nec substantialis: quia certum est, ꝙ illa entitas absoluta quam ponis, non esset alia entitas ab illa, quæ potest esse in persona creata; neque est in me; probatur quia uel esset materia, uel forma, uel compositum: tunc sic, illa entitas quæ est in me, uel est materia, uel forma, uel totum compositum: nullum illorũ est dicendum; quia uerbum non habet aliam, quã ego: & illam entitatẽ semper haberet necessario, Probo, quia quodcunque identificatur cum aliquo, ipso manente, semper manet ut risibilitas identificatur cum homine, & tandiu

Sola natura humana pura fundat unionem ad uerbum.

Quod alicui identificatur, semper manet manẽte illo cui est idem.

manet risibilitas, quàm diu manet homo, modo si ista entitas esset idem cũ natura assumpta, si uerbum illam dimitteret, cessat cum alia natura. Similiter esset impossibile, uerbum Diuinum, illam naturam dimittere, nisi dimitteret naturam humanam assumptam: quod est falsum, & ideo pono talem propositionem. Natura humana assumpta a uerbo, est ratio fundandi unionem, quia si non, sequeretur ꝙ ad relationem esset motus; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur consequentia primo quia ad relationem esset motus, quod est contra philosophum quinto physic. probo antecedens, natura est assumpta; pono ꝙ uerbum dimittat illam naturam; isto casu posito, fit de unita, non unita: ergo est mutatio a relatiua. Secundo sequitur, ꝙ esset motus ad relationem, pono ꝙ uerbum assumat naturam meam: & fundet unionem; quæro, aut est aliqua entitas noua in natura mea, aut in uerbo: si non, ergo illa natura mea pura erit mutata, de non unita, ad unitam. Nota quòd ista duo argumenta, probant, ꝙ ad relationem non est motus. primum probat quod à relatione non est motus: & secundum probat quòd non est motus ad relationem; & ideo cum dicit philosophus, quinto phisicor. Ad aliquid non est motus, sit subiectum, & a relatione non est motus, tanquam a termino. Notandum ulterius, quòd duplex est mutatio, scilicet deperditiua, & acquisitiua, Prima est, cuius terminus a quo est positiuus, & terminus ad quem, est negatiuus, uel priuatiuus. & in isto articulo D. tangit utrãque illam mutationem, scilicet quod ad relationem non est motus, nec deperditiuus, nec acquisitiuus. Et formatur sic ratio; Non est ponenda nouitas in relatione, nisi ponatur in absoluto patet, quia si quodlibet absolutum eodem modo se habeat in se, ergo eodem modo se habebit ad quodlibet aliud: quia relatio noua, cõsequitur entitatem absolutam: ergo &c. & per consequens, entitas respectiua, non poterit esse terminus motus siue entitate absoluta quæ fundet relationem unionis.

Natura assumpta est rõ fundãdi unionẽ naturæ ad uerbũ

Mutatio duplex.

Nõ ē motus ad relationẽ nisi sit in absoluto nouitas.

¶ Ad Illud in oppositum &c.]

Per solutionem istius auctoritatis philosophi quinto physic. qui dicit, ad aliquod non est motus, nec deperditiuus, nec acquisitiuus, dicit Scotus, quòd aliqua relatio tripliciter potest comparari ad fundamentum, quia quoddam est fundamẽtum, quod sua relatio necessariò concomitatur ipsum; sic quòd fundamentum non potest esse, sine relatione; etiã quod non potest esse sine termino; & sic quælibet creatura dependet ad Deum, quia includit contradictionem, creaturam esse, sine illa relatione: Etiam ad probandum istam propositionem, ponit Scotus in secundo distinctione prima talem maiorem. Quandocunque est aliqua relatio, cuius fundamentum non potest esse sine termino illa relatio est eadem fundamento. Ex quo sequitur primo quòd quælibet creatio passiua, idẽtificatur, cum creatura, quia creaturæ repugnat, esse sine Deo. Secundo sequitur, quod relatio essentialis totius ad partes, identificatur cum sua tota entitate: patet, quia entitati totius, repugnat esse sine materia, & forma.

Relatio tripliciter cõparatur ad fundamẽtũ.

Creatura necessario depẽdet a Deo.

Aliomodo fundamentum potest se habere ad relationem sic, quòd licet fundamentum possit esse sine relatione, tamen positis fundamento & termino, de necessitate ponitur relatio, ut similitudo, propter quod, nota quòd Ioannes Canonicus, quarto Physic. dicit, quòd illa regula, scilicet relatio intrinsecus adueniens, positis extremis necessariò ponitur, potest dupliciter intelligi. Vno modo de necessitate naturæ, & sic est uera. Alio modo simpliciter, & sic non: quia Deus potest ponere duas albedines, ut tamen non erit relatio. Istud est falsum, ut dicit Scotus in 6.q. quodlibet. Et quòd hoc sit falsum, patet, quia tunc sequeretur, quòd ego possem esse pater alicuius, quem ego nõ generaui; patet quia uolo quòd aliquis sit pater alicuius, Deus per te Canonice, potest remouere illam paternitatem; quia paternitas distinguitur realiter ab extremis, remoueat illam, & dat mihi illam paternitatem, tunc ego ero pater illius, & tamen non genui eum.

Relatio intrinsecus adueniens necessario sequitur positis extremis

Tertio modo relatio potest non necessariò consequi fundamentum, ut sunt relationes extrinsecus aduenientes, ut posito igne, & posita stuppa, non erit necessario relatio, nisi approximentur.

Consequenter. Doctor ponit tres propositiones. Primo & secundo modo capiendo relationẽ, ad ipsam non potest esse mutatio secundum mentem Aristotelis, & hoc sine aliquo absoluto mutato; Pro quo notãdum, quòd relationes primo modo & secundo modo, sunt relationes intrinsecus aduenientes, uel quæ non identificantur cum fundamento. patet per illam propositionem, quam. D. declarat in 2.q. quolibeti,

Tres propositiones Scot. Prima.

beti, ubi dicit, quòd relationes intrinsecus aduenientes, non terminant motū, quia necessario consequuntur sua extrema, ideo non possunt acquiri per se, sed per accidens. Secunda propositio ad relationem tertio modo, potest esse motus primo, & per se, patet, quia relatio tertii modi, est relatio extrinsecus adueniens, sic, quòd contingenter insit fundamentalis. probatur propositio, quia postquā cōtingēter euenit positis extremis, & potest relatio non in esse ideo ad ipsam. potest esse mutatio & ideo non est necesse, quòd positis extremis, ponatur, & ideo cum argumentis ad relationem, non est motus; distinguo, Aut ad relationem intrinsecus aduenientem; & sic concedo; aut ad relationem extrinsecus aduenientem, & sic nego.

2. Prop. *Ad quā relationem nō est motus.*

Tertia propositio, ad ubi, qui est respectus extrinsecus adueniens, est motus, quia vbi. est quædam circumscriptio passiua corporis locati, & ideo ubi, ē terminus motus localis. Et aduerte ꝙ istam materiam tangit Scotus, in xj. q. quodlibeti, artic. quarto & in 4. dist. 6. q. 10. in responsione ad quoddam argumentum. Et ibi Scotus ponit aliam expositionem, & dicit ad relationem esse per se motum, potest intelligi dupliciter, uno modo ad se, alio modo ad aliud idem eos, tūc dicit quòd ad relationem, non est motus ad se, idest ad eotitatem absolutam, sed ad relationem benè est motus ad aliud, id est ad entitatem respectiuam. Quæritur, quæ est causa quare ad relationem intrinsecus aduenientem non est motus? ratio est, quia relatio intrinsecus adueniens, necessariò sequitur extrema, & non potest esse, sine nouitate alicuius absoluti: sed relatio extrinsecus adueniens potest in esse alicui, sine nouitate absoluti, ex quo sequitur qđ B. Ioannes euangelista, nō fuit filius Virginis: sed probatur, per Vorillon, & Franciscum, & arguunt, quia illa uerba Mulier ecce filius tuus, non sunt minoris uirtutis quam illa, Hoc est corpus meū. Sed uirtute istorum uerborum, est ibi corpus Christi: ergo per illa uerba: B. Ioannes fuit filius naturalis Virginis Mariæ, Quod tamen falsum est, quia non potest esse nouitas in aliqua relatione intrinsecus adueniente, siue nouitate alicuius absoluti: sed nec in virgine, nec in Beato Ioanne, fuit aliqua nouitas, seu noua entitas absoluta: ergo Beatus Ioannes non fuit filius Virginis naturalis, per illa uerba Christi. Mulier ecce filius tuus. & sic soluitur argumentum.

3. Prop. *Ad relationē ēē motū 2. intelligi potest.*

¶Ad argumenta &c.]

Respondet ad argumenta principalia Arguitur primo sic, Actus purus & infinitus non est alicui componibilis: sed uerbum diuinum est actus purus: ergo non est componibilis. Vel sic, nullus actus purus est alicui componibilis; Verbum Diuinum est actus purus: ergo non est alicui componibilis: & per consequens non est alicui naturæ creatæ unibilis.

Soluuntur argumenta principalia.

Pro responsione ad maiorem, notandū ꝙ duplex est actus, scilicet purus, etiam non purus: purus est actus habens esse necessarium, cui nihil potentialitatis est admixtum. Ex quo sequitur primo, quòd solus Deus est actus purus, quia solus Deus est ens simpliciter necessario. Secundo sequitur, quòd nulla creatura est actus purus, quia quælibet creatura habet aliquid potentialitatis; quia est in potentia ad non esse; quoniam quælibet entitas creata, est composita ex potentia obiectiua, & actu entitatiuo. Aliter dicitur actus purus, etiam quod non est compositum, nec est alicui componibile. Ex quo sequitur primo, quod nulla entitas creata, est actus purus; quia quælibet creatura est cōposita, uel cōponibilis: quia si non, maximè esset angelus sed hoc non, quia est compositus ex genere & differentia: similiter ultimum accidens, est compositum, ex duabus realitatibus, quarum una se habet, ut genus, & alia ut differentia. Actus impurus, dicitur per oppositum; Vltima consequentia est bona, quia omnis unio uidetur esse compositionis.

Ad primū resp. *Actus duplex.* *Actus purus quid.* *Nulla creatura est actus purus.*

Respon. primo ponendo aliquas propositiones, prima est, ens infinitum non est alicui componibile, ut patet in prima q. octauæ distinctionis primi, ubi dicit, quod Deus est summè simplex, sic, quod non est componibilis, ut pars; quia tunc omne totum est perfectius omni sua parte. sed ente infinito, nihil est perfectius quia dicit Scotus in quodlibeto, infinitum est cui nihil entitatis deest, eo modo quo possibile est in aliquo inueniri. Item dicit infinitum, excedit quodlibet finitū, quacunque proportione data. Secunda propositio infinitum est unibile alicui a teri, idest potest terminare dependentiam alicuius alterius ad ipsum. Aduerte, quod uerbum diuinum esse unitum naturæ humanæ, istud esse unitum, potest intelligi dupliciter. Vno modo per denominationem extrinsecam. Alio modo per denominationem intrinsecam: si per extrinsecam, tunc quando dicitur, uerbum diuinum est unitum, sensus est, quòd uerbum terminat dependenti aut unionis, naturæ ad ipsum uerbum; & hoc dicerent illi qui negant relationes unionis esse Dei, & creaturæ. si per intrinsecum, sensus est, uerbum diuinum est unitum naturæ humanæ, per relationem. Vnde etiam Scotus in responsione ad argumentum, uerbum diuinum esse unitum naturæ humanæ, sic, quòd uerbum diuinum dicit solum relationem rationis. Et ad illam replicam cum dicitur in textu. [Et cum additur ibi &c.] est in xiij. dist. & non in isto primo articulo. Verbo diuino nihil potest addi. Respon. &c. Pro cuius solutione ponitur tertia propositio Ens infinitum non habet quodcunque ens formaliter, licet habeat eminenter, uel uirtualiter.

Resp. ad primum p aliquas prop. *1. Prop.* *Quod. q. 5.* *2. Prop.* *Verbū esse unitū naturæ humanæ dupliciter intelligi pōt.*

Notandum quòd triplex est continentia, scilicet formalis, uirtualis; & eminentialis: formalis, est illa qua aliquid continet aliud formaliter, ut paries continet albedinem continentia formali; & ista est duplex, quædam est, per informationem; alia est per unionem, ut paries continet albedinem formaliter, per informationem. Sed uerbum diuinum continet naturam humanam, formaliter, per unionem hypostaticam; Contiuentia uirtualis, est illa qua aliquid ita continet aliud quod potest producere illud, in esse, reali, uel cognito, ut Deus continet creaturas. Continentia eminentialis est illa qua Deus cōtinet perfectiones omniū; ideo eos infinitū licet contineat quamcunque entitatem uirtualiter, non tamen formaliter. Quarta propositio ens infinitum eo modo potest habere quamcunque naturam creatam, quomodo non habet, & certum est quòd licet infinitum habeat quamcunque entitatem uirtualiter, non tamen formaliter; ideo potest habere eam: non quidem per informationem, sed per unionem hypostaticam. Quinta propositio natura humana licet ab æterno fuerit contenta in uerbo infinito, uel uirtualiter, uel eminenter, tamen cum hoc stat, quòd ex tempore fuit contenta a uerbo diuino, formaliter: & cum arguitur, infinito non potest fieri additio, Distinguo, aut eodem modo continet, quo debet sibi addi: & sic concedo: aut eodem modo quo prius non continebat: & sic nego. & quia ab æterno uerbum non continebat naturā humanā formaliter, ideo potest de nouo uniri: nec est mutatio in Deo, sed in creatura. Et ideo ad argumentum, nullus actus, &c. concedo maiorem, & minorem, & conclusionem, ergo non est unibilis, nego istam ultimam consequentiam: & cum probatur, quia omnis unio, est unio compositionis. dico quòd hoc est falsum: quia licet natura humana uno sit unita unitate aggregationis, est tamen unita unitate ordinis.

3. Prop. *Triplex continentia.* *Continentia formalis duplex.* *Continentia uirtualis quid sit & quæ eminētialis.* *4. Prop.* *5. Prop.* *Quo infinito fiat additio in incarnatione.* *Nō ōis unio est compositionis.*

Secundo sic, inter unibilia debet esse proportio &c.] Resp. quòd duplex est proportio, quædam est specialiter capta, quæ est determinata habitudo alicuius quanti, ad aliud quantum, ut proportio quatuor ad sex, & uocatur proportio specialis. Alio modo generaliter, pro habitudine, quæ est inter actiuū, & passiuum: uel pro habitudine, quæ est inter actum, & potentiam: & isto modo inter materiam, & formam, est proportio similiter inter ignem, & aquam, & ista proportio potest inueniri inter naturam humanam, & uerbum: quia ista dependentia, est sufficiens proportio inter naturam humanam, & uerbum; ideo respondeo ad formam: negando maiorem, de proportione specialiter capta: & concedo de alia proportione.

Secundum arg. principale. *Duplex proportio.*

Tertio sic, contraria non possunt esse simul propter eorum repugnantiam: sed natura creata, & increata plus repugnant quàm duo contraria: ergo non possunt esse simul in eodem. maior probatur. per Aristot. quarto Metaphysicæ: Nam bene sequitur, contraria sunt in eodem, ergo contradicentia possunt esse simul uera. hoc est contra primum principium. Minor patet: quia contraria sunt eiusdem generis: sed natura creata, & increata non ponuntur in eodem genere: immò natura increata, non ponitur in aliquo genere: ergo &c. Respondet D. ponendo tres propositiones. Prima. contraria non ideo sunt incompossibilia, quia sunt diuersa, idem, in nullo genere conuenientia: quia tunc sequeretur, quòd illa, quæ sunt magis diuersa, magis essent incompossibilia: sicut subiecta, & albedo, sunt magis diuersa, quàm duæ naturæ substantiales. Secunda propositio contraria sunt incompossibilia in eodem, quia ex suis rationibus formalibus habent repugnantiam, & ideo si quis quærat, quare albedo, & nigredo, non sunt in eodem? dico. quòd ex suis rationibus formalibus. Tertia propositio, licet natura humana, & diuina, sint magis diuersa, quàm contraria tamen cum hoc stat, quòd sunt minus repugnantia: ideo sunt

Tertium argum. *Quare contraria sint incompossibilia.* *Tres prop. Doct.* *1. Prop.* *2. Prop.* *3. Prop.*

sunt compossibilia, Exemplum. Similitudo, & superficies, sunt compossibiles, & ideo soluitur argumentum. Contraria &c. ergo &c. concedo maiorē, & nego minorem. Et ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia non sequitur, ista magis sunt diuersa, ergo maiorem habent repugnantiam.

Soluitur tertiū arg.

4. Arg. principale. Quarto sic, Incarnare est agere: ergo incarnari, est pati: sed uerbum diuinum non potest pati; ergo non potuit incarnari, probatur consequentia, primo, quia cuilibet actioni transeunti, correspondet aliqua passio propria: sed incarnare est actio transiens: ergo correspondet sibi passio propria: Respōderet aliquis, negando primā consequentiā, patet de amare, & amari; quia obiectum quod amatur, non patitur. Pro isto argumento notandum est, quòd duplex est actio, scilicet, immanens, & est illa quæ non est productiua sui termini: sicut est intellectio. Alia est transiens, cuius terminus est aliquid præter actionem. Respondeo ponendo tres propositiones. Prima, incarnationi actioni, correspondet aliqua passio, realis in natura humana. Patet, quia incarnatio actio, est actio transiens. Secunda, ista passio correspondens incarnationi actioni, non debet significari, per hoc quod est incarnari, sed per hoc quod est, uniri uel assumi. Et ratio est, quia si ista passio significaretur per incarnari, cum uerbum incarnatū sit, sequitur quòd uerbum diuinum patiatur. patet, quia subiectum istius unionis, est natura humana: Aduerte quòd in ista beatissima incarnatione, interueniunt quatuor. Primo incarnatio actio: secundo incarnatio passio, tertio est terminus incarnationis: & quarto fuit in natura humana. Incarnatio actio, est uolitio diuina: incarnatio passio est naturæ humanæ: terminus incarnationis fuit unio, potentia est qua natura humana potuit assumi a uerbo. Secunda propositio quamuis Grammaticè hoc uerbum incarnari uideatur significare passionem actionis quæ est incarnare, tamen in rei ueritate, significatur per hoc, quòd est uniri, uel assumi. & denotatur, quòd passio, non est in uerbo diuino, sed in natura humana, uerum est ꝙ cum uerbum diuinum dicitur incarnatum, ly incarnatum, dicit passionem, non quòd illa passio sit in uerbo, sed quia uerbum diuinum terminat unionem in natura illa in qua est passio; scilicet in natura humana assumpta. Probatur hoc per rationes speciales quòd impossibile sit naturam humanam uniri uerbo, & ista ratio se habet ex parte naturæ humanæ. Arguitur sic, eodem, natura humana est per se existens, & personata a personalitate creata: sed non potest assumi nisi sit per se existens: ergo non poterit assumi nisi fiat personata, sed personata non potest assumi: ergo est inassumptibilis. Probatur antecedens principale, quia per se existens in natura intellectuali primo, est persona; ergo antecedens est uerum; minor probatur quia existentia propria naturæ humanæ, quæ est subsistentia, est per se existentia: sed illa non potest assumi a uerbo, nisi actu existens; quia existentia identificatur realiter cum natura humana. Vlterius, in secunda probatione, probat quòd impossibile est personalitatem, separari ab existentia, & si sic, impossibile est naturam humanam assumi. Et arguitur sic, sicut se habet natura ad singularitatem, ita singularis natura intellectualis, ad personalitatem: sed natura non poterit esse sine singularitate; ergo nec singularitas in natura intellectuali sine personalitate, Pro responsione ponuntur istæ propositiones, Non eodem completiuè dicitur natura aliqua per se existens, & personata propria personalitate, creata: quia propria existentia est proprius modus intrinsecus. Secunda illud per quod personatur natura creata est, duplex negatio: & sic in qualibet natura inueniuntur illa duo, scilicet existentia, & duplex negatio,

Soluitur 4. argu.

Duplex actio.

Ponit 3. propositiones an incarnari sit passio.

1. Prop.

2. Prop.

Quatuor interueniunt in incarnatione.

2. Prop.

Arguit contra conclu. princip. rōnibus specialibus sūptis ex rōne naturæ humanæ.

1. Ratio.

Natura creata personatur dupli ci negatione.

Resp. ad ar. Respondeo ad formam, & primò ad primam probationem, quæ fuit per se existens in natura intellectuali. est persona, Secunda fuit ꝙ existentia naturæ, est per se existentia: sed assumitur essentia: ergo & existentia. Dicit D. quòd per se existentia, potest capi dupliciter, uno modo ut tantum ualet sicut non inhærere, nec natum inhærere: & sic dico, quòd quælibet existentia cuiuslibet substantię, est per se existentia. Alio modo, ut tantum ualet sicut incommunicabiliter existere, sicut illud esset per se existentia quod haber ultimam actualitatem; ut quælibet persona in natura intellectuali dicitur esse per se existentia: & ista existentia, est illa duplex negatio. Et ideo distinguo istam probationem, si capiatur existere primo modo, Verum est, quòd omnis natura substantialis est per se existens. Si secundo modo capiatur existentia, negatur ista, quia natura humana assumpta a uerbo, habet bene essentiam: sed non habet propriam existentiam

Per se essentia duplic.

Alia probatio fuit, per se existens in natura intellectuali, est persona. Distinguo uel capitur per se existere, ut est non inhærere, uel natum inhærere. Et istud non sufficit, ad rationem personæ: quia anima separata habet istam conditionem. Alio modo, pro ut includit non tantum inhærere, uel non natum inhærere: sed etiam includit illam duplicem negationem. Et isto modo, dico quòd non eodem modo, natura humana dicitur per se existere, & persona, quia natura, est per se existens natura sua, sed est persona per istam duplicem negationem.

Nota quòd doc. in 9. quæst. quolibet. articulo. 2. ponit distinctionem de per se esse, & dicit quod nullum ens per se existens, poterit informare materiam, & ibi ponitur ista distinctio. Ens per se existens capitur tripliciter. Primo ut idem est quòd solitariè existens, & sic accidentia separata sunt per se existentia. & sic quælibet substantia totalis; & quodlibet suppositum, per se existit: & sic nullum uniuersale per se existit, quia existit in suis singularibus. Similiter, nullum accidens habet istum modum existendi; sicut nulla relatio, quia præsupponit suum fundamentum. Secundo modo capitur per se existere, prout idem est quòd non inhærere, nec natum inhærere; & sic dico, quòd quælibet substantia, siue totalis, siue partialis, per se existit: quia non inhæret, nec nata est inhærere. Contra arguitur sic, forma substantialis adest, & abest præter subiecti corruptionem. quia forma ignis informat materiam, ergo malè dicitur, quod forma substantialis non inhæret. Respondeo cum arguitur sic, Quælibet forma &c. Dico quod nulla forma substantialis, inhæret, nec nata est inhærere. Vnde non sequitur, ista forma informat materiam: ergo inhæret: quia adhoc quod aliquid inhæreat, requiritur quòd illud quod inhæret habeat esse accidentale: Secundo quod faciat unum per accidens: modo quælibet forma substantialis dat esse simpliciter, & facit unum per se, & natura humana assumpta, est per se existens, hoc modo. Tertio modo capitur pro illo quod incommunicabiliter subsistit, cui conuenit illa duplex negatio, scilicet actualis & aptitudinalis. & sic persona est per se existens in natura intellectuali. Et est suppositum in natura substantiali. Nota quòd suppositum, & persona, non differunt in formali: quia utrunque importat dupliciter negationem, sed solum differunt penes connotata, quia suppositum est in natura substantiali; & persona in natura intellectuale.

Per se existere tripliciter.

Dub.

Sol.

Suppositum & persona quō non differant.

Secundo sic, quæcunque sola ratione differunt, unum non potest esse terminus, sine alio, sed essentia diuina sola ratione differt filiatione, ergo si filiatio est terminus unionis & essentia diuina probatur maior, quia ista unio est relatio realis. Et ad relationem realem, requirunt, quod termini sint entia realia, ideo sequitur quòd si filiatio terminaret istam unionem, & non essentia, huius unionis terminus esset ens rationis quod est falsum. minor patet quia aliter sequenter, quod esset compositio in diuinis, quod falsum: ergo sola ratione distinguitur. Respondetur. Primo ad maiorem, quòd essentia & relatio non tantum ratione differtur, sed etiam formaliter & præter operationem intellectus, quia sine quocūque intellectu, essentia diuina, & relatio, distinguitur formaliter. Quare dico quòd non est inconueniens, relationem esse terminum, sine hoc, quòd essentia sit terminus unionis. Exemplum, possibile est frui essentia diuina, sine attributis, & hoc in Beatis: quia ad terminandum, non requiritur distinctio realis, sed solum formalis: Vnde dicit secundo si tamen poneretur primum &c. scilicet secundum op. Thomistarum, quòd essentia diuina distinguatur ratione tantummodo, oporteret distinguere. per fallaciam Amphibologiæ, & hoc habet Doct. in 26. distinctione primi, de constitutione personarum, arguit in reportatis Amphibologia dubio materia. Nota quòd aliqui distingui ratione distingui ratione, dicunt, Thomistæ, potest intelligi dupliciter: uno modo ratione ratiocinantis: Alio modo ratione ratiocinata. Primo modo illa distinguuntur, contra distinguuntur per opus intellectus; ut cum dicitur, homo est homo, ibi prædicatum homo, distinguitur ratione ab homine subiecto. Secundo modo illa non est nisi distinctio formalis, quia non fit per opus intellectus, sed reperitur a parte rei. Et dicit cum arguitur quæcunque sola ratione &c. Dico quod ibi est amphibologia, quia quæcunque distinguitur ratione

2. Arguis. Contra cōcl. principalē.

Solutio rōnis.

Essentia diuina relationes.

Distingui rōne dupliciter secundum Thomistas.

tione ratiocinata. Vnus potest esse terminus sine altero: sed quæcunque distinguuntur ratione ratiocinante, non ideo in isto argumento dicitur esse amphibologia, quia ly, ratio, potest capi dupliciter, ut distinguitur hic.

Vlt. arg. contra concl.

Vltimo arguitur sic, omnis dependentia est causati ad causam, uel causati posterioris ad prius: sed natura humana non dependet ad uerbū altero dictorū modorū: ergo natura humana nō depēdet &c. Aduertēdū est, q̄ duplex est dependentia, quædam est causati ad causam: & est qua dependet effectus. & sic quælibet creatura habet dependentiam ad Deum, ut causati ad causam: sed dependentia posterioris ad prius, est depēdētia unius, effectus posterioris, ad priore, ut relatio depēdet a fundamento Patet: ergo maior, de dependentia creaturæ ad Deum. Probatur minor, non est dependentia causata posterioris ad causatum prius: quia uerbum non est creatum, quia in principio creauit &c. quia ergo uerbum non est creatum, non est dependens ut causati, ad causam: quia talis dependentia cuiuslibet creaturæ in genere causa efficiētis, & finalis, terminatur ad trinitatem. & sic ergo ibi nulla est dependentia.

Solutio.

Dependētia triplex.

Respondeo negando primam propositionem: quia non omnis dependentia est, causati posterioris, ad prius, uel causati ad causam. Patet de ista, naturæ humanæ ad uerbum. Vnde notandum est, quód triplex est dependentia. quædam est causati ad causam: & quia quadruplex est causa, ideo quadruplex est dependentia, ut in me inuenitur quadruplex dependentia, quæ identificatur realiter cum me, sic, quód Deus nequiret eam auferre à me. Prima est in genere causæ efficientis, quæ est ad uelle diuinum. Secunda est ipsius naturæ causatæ, ad essentiam diuinam, in genere causæ finalis; ut patet in 12. quæst. quodlibet. Tertia est ad causam materialem, sicuti est quæcunque relatio, cuius fundamentum non potest esse sine termino. Quarta est dependentia totius ad partes essentiales, & quia est duplex forma: ideo duplex est dependentia: Vnde notandum est, quód duplex est dependentia essentialis, scilicet simpliciter secundū & quid. simpliciter, est quando impossibile est causatum esse sine dependentia ad causam, ut cuiuscunque causati ad Deum, & ad omnes per se causas. Secundum quid, ut si aliquid producatur ab aliqua causa, tamen forte potest esse, ab alia causa: ut probatur de effectibus productis, ab alio effectu priore. In secunda dependentia, uolitio dependet ad intellectionem. in tertia exemplum ut causæ duæ, ut homo ut sol, dependent ad Deum in causando, & ibi est ordo posterioris, ad prius: similiter inter uerbum & uolitionem, quarta quę est minus nobilis, ad magis nobile; ut angelus terminat dependentiam ignis. Et etiam ista inuenitur inter species; quia species se habent sicut numeri. Quinta est dependentia essentialis, quæ est unio naturæ humanæ ad uerbum, & potest esse triplex, scilicet unio personalis, hypostasica, & substentifica. Vnio personalis, est naturæ in uerbo. dependentia hypostasica est quando aliqua natura nata est personari p̄sonalitate propria, & tamen personatur in alia persona: dependentia substensificati est, qua aliquid non est natum de se substentificari; & sic in triduo, anima Christi de se non substentificabatur in uerbo diuino, quia non personabatur. Similiter tali dependentia, dependet accidens ad subiectum substentificans. Et ideo per istam distinctionem, posest solui prædictum argumentum: quia ultra illas duas dependentias, potest inueniri alia, ut ista.

Dependētia essentialis.

Melior est exemplū in causis accidentaliter ordinatis.

¶Ad a ind de primo membro &c.]

Erat argumentum omnis dependentia est ad independens & absolutum.

Quo uerbum sit, terminus unionis secundum Henr. in duplici genere causæ.

Ad hoc argumentum Doctorum primo ponit Henrici responsionem, deinde eam reprobat. Itaque cum arguitur omnis dependentia &c. dicit Henri. quod persona uerbi in quantum relatiua, terminat dependentiam naturæ creatæ, in duplici genere causæ, scilicet efficientis, & formalis, sic quód uerbum respectu naturæ humanæ habet duplicem causalitatem, scilicet efficientem, & formalem. De prima patet, primo quod uerbo conueniat efficientia respectu incarnationis quia uerbum assumit, idest ad se sumit naturam humanam: sic quód pater, & spiritussanctus non assumunt: ergo uerbum habet efficientiam circa naturam humanam. Secundo sic, uerbum specialiter illabitur naturæ humanæ: ergo habet aliquam propriam efficientiam. patet antecedens, quia incarnari est specialiter illabi: uerbum diuinum incarnatur: ergo specialiter illabitur: illabi, est aliquid efficere circa ea in qua illabitur; ergo &c. Tertio sic, uerbum diuinum est potentia operatiua patris: ergo sibi potest competere aliqua operatio, quæ non competit patri, & spiritui sancto. Patet antecedens, per hoc quod scribitur, uerbo Domini cœli firmati sunt: & Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Glosa, per ipsum, idest per uerbum. Et ad Hebreos primo, per quem, idest per filium fecit, & sęcula: & per istas auctoritates probatur quod uerbum diuinum habeat propriam operationem, quam non habeant pater, & Spiritus sanctus: secundo sic, Verbum habet rationem causę formalis, probatur sic, quia secundum hoc uerbum se habet in genere causæ formalis, secundum quod formaliter terminat: sed uerbum diuinum formaliter terminat unionem, inquantum est persona relatiua: ergo uerbum est causa formalis respectu naturę humanæ. Quomodo autem intelligitur uerbum diuinum esse causam formalem unionis naturæ humanæ. dico quod quadrupliciter potest intelligi: uel prout est forma partis, uel totius, uel exemplaris, uel formalis, terminans istam unionem. Et isto quarto modo debet intelligi. Non primo modo, quia non est forma partis; quia forma partis est idem quod ipsa pars unde duplex est forma: Vna est forma partis: Alia est forma totius, & est ipsum totum: uerbum diuinum ad naturam humanam, non est causa formalis partis quia non est pars: Nec uerbū diuinum est forma totius; quia in diuinis non inuenitur totum, nec pars: nec est causa exemplaris unionis naturæ humanæ: quia causa exemplaris est communis toti Trinitati: causa exemplaris, secundum istum D. non est causa distincta a causa efficiente. Sed uerbum est causa formalis, quia formaliter terminat unionem istam.

¶Contra hoc &c.]

Doct. improbat Henric. sententiam.

Doct. improbat istam opinionem, primo in hoc quòd dicit quod uerbum terminat in genere causæ efficientis. Arguit sic, uerbum diuinum nihil agit quin illud agant Pater & Spiritussanctus, quia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa, quia idem est principium agendi in tribus personis: illud autem principium, est uoluntas diuina. Et dicit iste, quod nulla efficientia conuenit uerbo, quin conueniat Patri & Spiritui sancto.

Quod si dicas, quòd aliquis modus conueniat uerbo diuino, quia ei conuenit aliquid ęfficere, sic, quòd non Pater & Spūs sanctus, contra in actione ad extra, nō distinguūtur p̄sonæ Diuinæ nisi per illa quæ conueniunt eis ratione originis quia pater agit a se: filius a patre &c. sed propter istam distinctionem non est dicendum quòd filius magis agat quàm Pater: quia si pater esset incarnatus, æquè bene filius non ageret a se, sicut modo: propter quod, primo notandum, quod dicit hic Doctor, quod inter personas diuinas non inuenitur aliqua distinctio, nisi illa quæ sequitur originem. Nota secundo, quod triplex est modus essendi in diuinis consequens originem: Primus est a se, & ille conuenit Patri. Secundus est esse ab alio: & ille conuenit Filio. Tertius est esse ab utroque, & ille dicitur conuenire Spiritui sancto Et nulla alia distinctio inuenitur, in personis diuinis, nisi illa prædicta, quæ sequitur originem. Et notand. quod esse distinctionem ad extra, potest intelligi quadrupliciter, Vno modo quod illa distinctio attendatur ex parte termini. Secundo ex parte productionis. Tertio ex parte principii productiui. Quarto ex parte producentium. Dicit primo, quòd in diuinis non attenditur distinctio actionis ad extra; sic, quod pater producat unum frustrum de Angelo, & filius aliud frustrum de eodem Angelo, & sic non est uerum, Deinde dico quod non est distinctio actionis productionis, in diuinis ad extra sic, quòd Pater producat per unam productionem, & Filius per aliam Nec est tertio distinctio in principio productiuo; quia idem est principium productiuum in tribus, scilicet uoluntas: de quarto dico, quod est distinctio ex parte producentium, in productione ad extra, quia pater agit a se, filius ab alio, & Spiritus sancto ab utroque. Et isto modo debet intelligi quando dicit. D. hic, quod non inuenitur distinctio in diuinis, nisi ista, quæ sequitur originem.

a. Not. ex doct.

Triplex modus essendi in diuinis sequens originem.

Quadruplex intelligitur esse dist. ad extra in diuinis.

Secundo sic, nullus respectus est principium agendi: sed illud per quod filius constituitur, est relatio: ergo istud per quod constituitur uerbum, non potest esse principium agendi Tertio sic, suppositum creatum non est principium agendi respectu naturæ, cuius est suppositum, quia natura est prior natura supposito: ergo ratio suppositi non potest esse principium agendi: Ergo uerbum diuinum quod supplet u-

cem

tem suppositi creati, non ast principium agendi. Secundo D probat quod uerbum non potest esse terminus in genere causæ formalis: & arguit sic, ista locutio est abusiua, quia termini in disputatione non debent esse metaphorici, secundo sic, si terminus esset formalis causa, sequeretur quod pater esses forma Filii: probatur, quia pater, formaliter terminat relationē Filii, ad Patrem, sed hoc est falsum: ergo falsum est dicere, hoc terminat formaliter, ergo est forma illius. D. non recitat dictam opinionem, sed improbat aliqua, quæ Henricus dicit, in textu suo: cum dicit, quòd suppositum creatum quodcunqua, habet rationem totius: & arguit sic, suppositum habet rationem totius: ergo habet rationem formæ, patet, quia omne totum, est quædam forma: cum suppositum habeat rationem totius: ergo habebit rationem formæ, dicit Scotus quòd suppositum non habet rationem totius: similiter ista consequentia quam facit Henricus; si suppositum habat rationem totius: ergo habet rationem formæ, non ualet, & Probo, quia suppositum non habet rationem totius: quia omne totum addit aliquam entitatem ultra partes: sed suppositum nullam entitatem addit ultra naturam singularem, ergo suppositum non habet rationem totius: quia suppositum non addit nisi duplicem negationem, ultra naturam singularem: Item consequentia, nihil ualet: uerbum habet rationem totius: ergo uerbum habet rationem formæ: quia quælibet pars, sicut materia, & forma, est in potentia ad esse totius: uerbum non habet potentialitatem ad esse totius. patet, quia Christus non ast aliquod totum: ergo uerbum diuinum, non habet rationem formæ.

Verbum nō ē terminus unionis in genere causæ formalis.

Suppositum non habet rōnē totius.

Contra. Damasc. dicit quòd persona incarnata est, unum compositum: ergo uerbum habet rationem totius Unde notandum est, quod quandocunque reperitur in aliquo; D. Verbum diuinum esse compositum, debet glosari, idest uerbum diuinum est unitum: Not. quòd propter dictum Damasceni, dicit Scotus, quòd uerbum potest dupliciter considerari: Uno modo absolutè, prout importat rationem personalem, comparatam ad essentiam diuinam. Alio modo, prout est incarnatum, & importat relationem personalem, & essentiam diuinam, comparatam ad naturam creatam, cui unitur, per unionem hypostaticam. Tunc dico primo quod accipiendo uerbum primo modo, uerbum, non habet rationem totius; quia nulla est compositio in diuinis. secundo dico quod considerando secundo modo uerbum, quodam modo, & multum largè, & abusiuè, possumus dicere, uerbum diuinum esse personam compositam, & unitam, & est totum; & potest habere rationem formæ totius; sed ibi nulla est compositio.

Obiectio.

Not. pro solutione, quo

Verbū dupliciter cōsiderari pōt.

Consequenter D. respondet ad rationem Henrici, ad primam, quando arguit uerbum diuinum assumpsit &c. Respondeo dicendo, quod uerbum diuinum assumpserit naturam, potest intelligi dupliciter, Uno modo, ut assumere, est efficere unionem. Alio modo ut idem est, quod terminare istam unionem. Primo modo, dico quòd uerbum non aliter assumit, quàm pater, & Spiritus sanctus; sed tota Trinitas assumit, idest facit istam unionem. Et simile est exemplum, D. Bonauenturæ de tribus puellis, induentibus unam uestem. patet. Accipiendo secundo modo assumere, prout idem est quòd terminare, sic, solum uerbum diuinum assumit: nec sic terminare est agere.

Verbum assumere naturā dupliciter.

Secundo quando arguitur de illabi. Respondeo quòd illapsus potest accipi dupliciter, Uno modo prout idem est, quòd aliquid efficere, uel producere, uel assumere: Alio modo, pro aliqua intimitate quæ est alicuius suppositi ad naturam, primo modo, uerbum diuinum non magis illabitur, quàm pater, & Spiritus sanctus sed secundo modo, dico, quod per istam intimitatem, non intelligo nisi terminationem, quia uerbum diuinum terminat istam unionem: & hoc modo non est aliquid efficere: ideo aliqua efficacia non conuenit uerbo quin conueniat Patri, & Spiritui sancto Ad tertium quā do arguitur uerbum diuinum ast potentia operatiua, Respondetur quod uerbum diuinum esse potentiam operatiuam, potest intelligi dupliciter. Uno modo, quòd sit ratio formalis agendi patri: tunc dico quòd uerbum non est ratio formalis agendi ipsi patre; sicut calor est ratio agendi in igne: Alio modo sic, quòd agat aliter, quàm pater, quia pater agit ex se, & Filius ab alio; & sic est uerum, quòd uerbum est potentia operatiua patris.

Illapsus dupliciter.

Unde notandum, quod Pater agere per uerbum uel aliquid agere per alterum, potest intelligi quadrupliciter. Primo tanquām per rationem formalem agendi, & sic homo intelligit per intellectum, secundo tanquàm per instrumentum, sicut faber agit per martellum. Tertio tanquam per causam secundam, & sic Deus agit per solem tanquam per causam secundam. Quarto modo, tanquàm per illud cui communicat suum principium productiuum; Et sic pater in diuinis producit per uerbum, & Spiritus sanctus, quia communicat ais quodcunque principium producendi ad extra. Et per hoc dico primo, quòd Pater æternus, non agit per uerbum, tanquam per rationem formalem agendi; quia ratio formalis agendi, semper inest agenti. Secunda propositio Pater æternus non agit per uerbum, tanquam per causam secundam; quia causa secunda, est minoris perfectionis, quàm causa principalis: sed Filius est æquè perfectus sicut Pater: ergo Tertia propositio. Pater æternus non producit per filium, tanquàm per instrumentum, quia instrumentum non habet aliquam actiuitatem, ut dicitur in 1. quæstio. 4. Quarta propositio, Pater æternus agit per uerbum, tanquam per illud cui communicat principium producendi; & per hoc soluuntur infinita argumenta, & auctoritates dictæ superius, ut istam, Verbo domini cœli formati sunt.

Patrē agere per uerbum quadrupliciter potest intelligi.

Ultimo D. Respondet ad argumentum principale cum urgetur, omnis dependentia &c. Respondet Scotus per duas propositiones conditionales. Prima, si persona diuina est absoluta, terminus dependentiæ est aliquod absolutum; patet quia eo quod persona constituitur per absolutum, & persona terminat, illud quod terminat erit absolutum. Secunda si persona constituitur per relationem. licet persona non possit terminare dependentiam causati ad causam ratione relationis, quia ista requirit aliquod absolutum quod terminet, tamen potest terminare istam relationem: patet quia ad terminandam istam unionem, sufficit quòd terminus sit independens a cuiusmodi est relatio diuina: ut filiatio, & quod sit incommunicabilis; ista duo conueniunt uerbo diuino quare &c.

Solut. arg. ad prin.

QUAESTIONIS SECUNDAE EXPOSITIO.

QUARE secundo. Utrum tres personæ possunt assumere eandem naturam. Pro decisione præsentis quæstionis. Notandum primo, quòd persona, secundum sanctum Bonauenturam, dicitur quasi per se sonans, uel per se una: Persona est terminus æquiuocus. & accipitur multipliciter. Uno modo pro illo qui ludit in scena, mutando habitum; sicut consuetum erat antiquitus. Alio modo pro aliquo indignitate constituto, sicut abbates, & Episcopi dicuntur personæ, & non not. Tertio modo pro natura intellectuali habente ultimam actualitatem, & ultimum esse; Et sic persona est naturæ intellectualis incommunicabilis existentia. In qua definitione tanguntur duæ conditiones pertinentes ad personam. Prima est formalis; secunda est materialis: & sic accipitur hic.

De assūptione triū personarū eiusdem naturæ.

Persona est nomen multiplex.

Persona qd

Secundus terminus est, assumere; Et pōt accipi dupliciter; uno modo prout idem est quòd efficere: & sic tota Trinitas assumpsit. Alio modo prout idem ast quòd terminare: & sic solum uerbum terminat. Nota quod natura sic definitur, est ens completum, & perfectum, secundum genus, speciem, & indiuiduum; Et hic accipitur natura, pro ente completo, & perfecto, ex materia & forma. Notandum ulterius quod ista quatuor se habent per ordinem, substantia, natura, essentia, & quidditas, sic quòd omnis substantia, est natura: sed non a conuerso; quia albedo est natura specifica: similiter omnis natura, est essentia, sed non econuerso, quia relatio est essentia, ut dicit Franciscus de Maroniis, non autem natura: quia ad naturam, requiritur actiuitas: relatio uero non habet actiuitatem. Similiter omnis essentia, est quidditas sed non aconuerso, sicut in diuinis sicut plures quidditates, non tamen plures essentiæ. Titulus quæstionis est, supposito secundum fidem, quòd uerbum Diuinum assumpsit naturam humanam. Utrum tres personæ, possunt assumere eandem naturam numero. Cuius sensus

Assumere dupliciter idem supra.

Natura quo accipiatur, hic.

Ordo inter substantiam naturā essentiam, & quidditatem.

Sensus tituli quæst.

sus potest esse duplex. Primus utrum tres personæ Diuinæ, possint terminare dependentiam naturæ humanæ totaliter, sic, quod quælibet persona præcise possit terminare: & ille sensus est simpliciter impossibilis, etiam secundum nominales, quia bene sequitur, Filius præcisè terminat dependentiam naturæ humanæ: ergo pater non potest terminare. Alius sensus est. Vtrum tres personæ diuinæ, possint terminare dependentiam naturæ humanæ, ita quód quælibet persona totaliter, idest sufficienter, terminare possit, seu, utrum tres personæ diuinæ possint terminare tres uniones naturæ humanæ: & ille est sensus quæstionis. Ad quæstionem. D. sic procedit, primo arguit pro & contra: quæ argumēta soluentur in calce q̄stionis. Scdo adducit opinionem Varronis: dicit Varro, quod possibile est tres personas Diuinas assumere, idest terminari dependentiam naturæ humanæ ad tres personas: ita quód de facto, licet non sit sic, tamen de potentia absoluta, possibile est naturam humanam fundare tres uniones. probatur primo præsupponendo duas regulas, quarum prima est. Prius quodcunque, quantum est de se, potest esse sine posteriori, s. metaphisicè; unde vt prius dicitur ibidem, est quod quantum est de se, natū est esse sine posteriori. Cōtra natura humana est prior differentia indiuiduali, & tamen sine illa natura non potest esse: ergo &c. Respondeo concedo maiorem, & ad minorem, distinguo, uel quod natura non possit esse sine illa differentia indiuiduali, quantum est de se, & sic nego: uel tanquam aliquod concomitans: & sic concedo: quia illa differentia indiuidualis identificatur illi, ideo natura non potest esse sine illa. Secunda regula Quodlibet prius potest immultiplicatum manere multiplicato posteriori, & patet in moralibus, quia Episcopi non sunt multiplicati in uno Episcopatu, tamen in præbendis, & beneficiis uolunt multiplicari, ibi prius manet immultiplicatum; & tamen posterius multiplicatur, quia beneficia multiplicātur. Patet secundo in naturalibus, quia substantia potest esse eadem, multiplicatis accidentibus: similiter idem corpus potest esse in pluribus locis, ideo illis duabus regulis Varronis positis, & declaratis, formatur sic sua ratio prima. Sicut prius potest esse sine posteriori, ita possibile est prius non multiplicari, multiplicato posteriori: sed ratio singularitatis est quid prius ipsa ratione personalitatis: ergo possibile est rationem singularitatis manere, plurificata personalitate: ergo possibile est, quod ista natura singularis maneat eadem, & tamen erit personata personalitate trium personarum.

Argumenta ordo procedendi. *Reg. 2. Varr.* *Prius pōt esse sine posteriori.* *Natura quō pot esse sine differentia indiuiduali, & quō non.* *1. rō Varr. q̄ eadē natura possit assumi a trib. personis.*

Secunda ratio. Distinctio relationis non est sufficiens causa distinguendi absolutum: sed personæ diuinæ sunt relatiuæ, & natura humana est absoluta: ergo distinctio personarum non est sufficiens causa distinguendi naturam, ergo poterit esse natura una, & tamen assumetur a Patre, Filio, & Spiritu sancto. Patet maior: quia essentia diuina est unum absolutum; & tamen ibi sunt tres relationes. & ideo illæ relationes non sunt causa efficiens ad distinguendum essentiam. Similiter una albedo potest esse sub pluribus relationibus.

2. rō Varr.

Consequenter Varro declarat suam opinionem, & dicit, quod est ueritas quód anima intellectiua potest esse tota in toto, & tota in qualiber parte. Item idem corpus miraculose potest esse in diuersis locis: ut corpus Christi potest esse ubi consecratur. Item sicut eadem anima potest esse in diuersis partibus corporis, sine sui diuisione. Item idem corpus in diuersis locis. Similiter non est impossibile, quod una natura numero possit assumi a Patre, Filio & Spiritu sancto.

Declaratio opin. Varr.

Nota, quod Ioannes de Ballolis aduersus Doctorem subtilem dicit, quód nunquam aliquis debet attribuere impossibilitatem Deo ad aliquid faciendum, nisi appareat magna ratio, & contradictio.

Sentētia de Ballolis.

Contra, Doctor improbat Varronem intendens probare oppositum. Primo ponendo talem conclusionem, impossibile est simpliciter tres personas assumere eandem naturam numero. illa est conclusio Scoti, Ita quod Deus de potentia absoluta, non posset illam naturam quæ est in uerbo, unire patri, & Spiritui sancto & quòd hoc sit impossibile, probatur sic, quia si sic, sequeretur quod natura ista esset entitas infinita: consequens est falsum, ergo & antecedens. Probatur consequentia, quia quicquid est communicabile tribus personis diuinis, est entitas infinita: sed natura humana potest communicari numero tribus per te: ergo est infinita. Maior patet, quia ideo dicimus essentiam diuinam esse infinitam, quia potest esse in tribus personis, licet per multas alias rationes possit ostendi, quod essentia diuina est infinita, tamen theologi tenent, quod ideo essentia diuina dicitur infinita, quia communicatur tribus personis: ergo a simili si natura humana communicatur tribus, erit infinita

Sco. arg. contra Varr. *Cōc. Sco. tres personæ non possunt assumere eādē naturā numero.* *1. rō Sco.* *Q̄ idem numero tribus communicatur infinitum.*

Secundo sic. Si sic, ergo similiter poterit personari personalitate creata, & increata, uel pluribus personalitatibus creatis. Probatur consequentia, quia personalitates creatæ non habent maiorem incompossibilitatem, quám increatæ: probatur, quia quandocunque aliquid est personatum personalitate creata non potest aliter personari: quia si natura mea sit personata, non poterit assumi a uerbo diuino: dicit de Ballolis. Respondeo ad argumentum cum arguitur. Si natura humana posset personari pluribus personalitatibus increatis, ergo creatis. respondet quod non est simile: quia cum natura humana personaretur pluribus personalitatibus increatis, personaretur per unionem. Ad primum argumentum, Varro respondet negando consequentiam. Et dicit quód natura diuina, potest considerari dupliciter Vno modo inquantum communis tribus. Alio modo inquantum identificatur cum tribus personis. similiter dicit de Ballolis, quód natura inquantum est in tribus, uno est infinita. Alio modo nempe inquantum tribus tanquam propriis & connaturalibus suppositis, dans ipsis esse per uniam identitatem, & sic est infinita. primo modo non concederet naturam esse infinitam. Secundo modo concedit de Ballolis: & ratio est, quia natura diuina est infinita, quia est in tribus suppositis connaturalibus; non sic est de natura humana. Ista responsio habet maiorem apparentiam, quàm argumentum Scoti, quia posterius potest multiplicari, non multiplicato priori. Respondet etiam Varro, quód natura diuina fundat tres relationes, ideo est infinita. Et quia natura humana non potest fundare tres relationes, ideo non est infinita. Et ratio est, quia natura humana non identificatur cum tribus suppositis connaturalibus. Et similiter non potest fundare tres relationes, ideo quamuis esset unita tribus personis diuinis, propter illas duas rationes, natura humana non esset infinita.

Solutiorō nes Sco. contra Varr. *Resp. Varr. ad 1. Sco.* *Natura diuina pōt dupliciter considerari.* *Tertia Varronem, & de Ball.*

Cōsequēter Doctor arguit primo cōtra primam rationem: secundo contra secundam. Arguitur primo sic, sicut forma substantialis quæ potest substantialiter perficere plures partes hominis dicitur aliqualiter illimitata, ita pariter forma accidentalis erit illimitata: antecedens patet in anima quę perficit plures partes corporis dicitur illimitata, ita similiter scientia erit illimitata, sed sic est quod cum essentia diuina sit essentialiter illimitata, natura humana, cum dicatur quasi natura accidentalis, pariter dicetur illimitata: ergo erit infinita, Nota quod opinio antiquorum fuit, quód, quælibet pars hominis esset homo, quia anima intellectiua est tota in toto, & tota in qualiber parte, & arguebant sic. Quicquid est compositum ex corpore & anima rationali, est homo; digitus meus est compositus ex corpore & anima rationali: ergo est homo. sed hoc est falsum, quia nulla pars hominis est homo, ideo respondetur ad maiorem. Aut est compositum ex anima, & corpore totali, & sic concedo. Aut est compositum ex parte corporis, & animæ, & sic nego. modo sic est, quod digitus meus est pars corporis. nam si Deus separaret digitum meum a corpore, anima non posset informare digitum. Item confirmatur; quia impossibile uidetur idem numero accidens esse in pluribus subiectis. Primo, sicut se habet forma substantialis, ita & forma accidentalis: sed forma substantialis per hoc quod est in pluribus, dicitur infinita; ergo accidens existens in pluribus, est infinitum. Natura humana est quodammodo accidentalis, respectu personæ diuinæ: ergo si fuerit in pluribus, erit infinita. Notandum quód irrationabile est, accidens esse in pluribus subiectis primo. Contra. numerus est accidens, & tamen est in pluribus subiectis: ergo ista propositio est falsa Respondeo quod accidens esse in diuersis subiectis, pōt intelligi dupliciter. Vno modo in diuersis adæquatis, quando est æque in uno, sicut & in alio, & sic non est uerum: quod autem aliquod accidens sit in pluribus subiectis non adæquatis non est inconueniens,

Opinio antiquorum de quolibet parte hominis & eorum ratio. *Solutio antiquorū ra[illegible].* *Accidēs esse in pluribus subiectis pot intelligi [illegible] pliciter.*

niens: saltem accidens distinctum.

Secunda ratio peccat, contra aliquos, qui dicunt, quòd hæc non est de textu, quia hoc est falsum. Quia Varro dicebat, quòd natura humana non potest fundare plures relationes.

Contra dicit Scotus: Voluntas mea est creata, & tamen ipsa potest fundare plures relationes: quia fundat relationem agentis ad passum; & passi ad agens: Similiter albedo fundat plures relationes. Item, idem pater fundat plures paternitates ad plures filios. Similiter natura humana in nobis fundat diuersas personalitates; Immò natura humana potest fundare plures relationes: ergo male dicit Varro, quòd natura humana, si esset assumpta a tribus personis diuinis, non esset infinita: quia non potest finire plures relationes, sicut essentia diuina potest.

Idē pōt fundare opposi tas relōnes.

Nota, quòd mea uoluntas fundat diuersas relationes diuersi generis, scilicet agentis ad passum, & passi ad agens. Similiter intellectus fundat relationem agentis ad passum; & similiter angelus fundat relationem mouentis ad motum. Similiter passi ad mouens; quia istos motus recipit in seipso.

Triplices sūt relōnes.

Notatur, quòd triplices sunt relationes, quædam sunt incompossibiles in eadem natura, & in eodem supposito; ut relationes causati ad causam, ut cum aliquid est causa alterius. Secundo dico, quòd aliæ sunt, quæ sunt incompossibiles in eodem supposito, sed non in eadem natura; ut relationes producentis ad productum in diuinis. Aliæ sunt, quæ sunt compossibiles in eadem natura, & in eodem supposito, ut sunt relationes agentis ad passum, ut uoluntas agit ad uolitionem, & istam recipit. similiter angelus mouet se, & pariter recipit motum, & est relatio realis, licet extrema non sint realiter distincta; quia non requiritur, ut patet in tertia distinct primi. Vbi dicit, quòd ad relationem realem tria sufficiunt, & non dicit requiruntur: quia non sequitur, tria sufficiunt ad relationem: ergo tria requiruntur. Patet, non sequitur ad hoc, quòd ego sim Parisius, sufficit quòd ego sim in ista camera: ergo hoc quòd sint Parisius, requiritur, quòd ego sim in ista camera.

Ad relōnē realem tria sufficiūt, li- cēt nō necessariò requi- rantur.

Consequentia non ualet, quia possum esse in alia Camera, uel in alio loco, & tamen ero Parisius. Si ergo in quodlibetis dicar, ad relationem tria requiruntur, hoc habet uerum, secundum communem opinionem, & sic concordantur isti duo passus. Contra dicit Varro. si sic, sequeretur, quod pater non uerè alia esset persona a filio, quia uolo, quòd pater assumat filium, tunc pater erit filius. Et tunc sic, pater genuit filium, ergo filius genuit: Arguitur sic, iste homo genuit filium, & ille est filius: ergo filius genuit filium. Ad hoc dicit de Bassolis, quod hic malè arguitur: quia sunt quatuor termini: quia in maiori, homo supponit pro patre, & in minori supponit pro filio adeo est fallacia accidentis.

Cōcordātur dicta Sco.

Dub. Varr.

Solutio.

¶Ad quæstionem potest dici, &c.

Soluitur qō

Ponitur opinio doctor. & primo ponit unam distinctionem; & secundo duas conclusiones. Distinctio talis est. primus terminus unionis, potest esse duplex, uel persona, uel essentia diuina subsistens. Nos dicimur, quod unio est relatio.

Primus terminus unionis pōt esse duplex.

Prima conclusio. Si primus terminus unionis sit persona, impossibile est tres personas æquè primo assumere eandem naturam.

Concl. 1. Sco.

Secunda conclusio. Si essentia diuina sit primus terminus unionis, possibile est tres personas assumere eandem naturam, saltem mediatè.

2. Concl.

Prima conclusio, probatur, quia in omni dependentia essentiali, unum dependens, non dependet nisi ad unum terminum, qui totaliter terminat dependentiam. Not. quòd ista maior est uera, & probatur primo in dependentiis causatis ad causam; quia ego dependeo ad Deum, & non nisi una dependentia essentiali; quia impossibile est unum causatum habere plures causas totales eiusdem generis, & eiusdem modi: probatur ista propositio. ponamus casum, quòd idem effectus possit dependere a duabus per se causis, eiusdem ordinis, & sint istæ causæ, a, & b, c, effectus: tunc c, dependet ab a. ergo potest produci ab a, secluso quacunque alia causa eiusdem ordinis: ergo poterit ab ipso b, produci, secluso, a, & ita effectus dependebit ab ambabus, & a neutra. Propter istam rationem, impossibile est eundem effectum dependere a pluribus per se causis eiusdem ordinis: ergo a simili impossibile est naturam humanam dependere pluribus dependentiis essentialibus ad plures terminos. Item probatur ista maior, per exemplum de accidente. quòd dependet ad subiectum, si dependeat primo ad unum subiectum, non dependebit ad plura subiecta, uel ad aliud subiectum.

Vnus effectus nō pōt dependere a pluribus causis totalibus eiusdē generis, & eiusdē ordinis, modi eiusdem.

Dico ergo, quòd cum ista natura sit quasi eiusdem rationis cum accidente, non poterit dependere primo nisi ad unam personam. Minor erat, sed in ista unione est dependentia essentialis, & ista terminatur ad uerbum: probatur, quia certum est, quod ista unio est relatio ordinis, & ista terminatur ad uerbum.

Probatur, quia non minus natura humana personatur personalitate extrinseca, quàm personalitate propria: sed quando personatur personalitate propria, non potest pluribus personari personalitatibus: ergo non poterit personari pluribus personalitatibus increatis, quando per sonatur personalitate extrinseca: ergo totaliter personatur ad unam personam: ergo tenendum est, quòd terminus immediatus unionis sit una persona: ergo tres personæ non possunt assumere eandem naturam numero.

Contra hoc arguit doctor probando, quòd natura humana possit dependere tribus dependentiis. Non est inconueniēs plures relationes eiusdem rationis esse in uno fundamento ad plures terminos. patet, quia idem album potest fundare plures similitudines.

Similiter idem pater ad diuersos filios potest fundare plures paternitatibus. Similiter de relationibus extrinsecis: si idem corpus sit in diuersis locis, istud corpus fundat diuersa ubi: ergo non est inconueniens, quòd natura humana fundet diuersos respectus ad Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. patet. quia ista dependentia est respectus extrinsecus aduenieas.

Pro solutione sunt duæ propositiones. Prima sit ista. non omnis relatio est eadem realiter cum fundamento, quia tunc omnis relatio esset eadem fundamento, sed alicui conuenit, & alicui non.

Solutio.

Nota quod duplices sunt relationes: quædam sunt, quæ identificantur cum fundamentis; ut creatio passiua respectu Dei. Aliæ sunt, quæ non identificantur cum fundamentis, ut paternitas, filiatio. Et si quis quærat, quare creatio passiua identificatur cum creatura, dico, quod illi relationi non conuenit, quòd identificetur cum fundamento, quia relatio est, eo quia tunc conueniret cuicunque relationi, sed in quantum talis relatio, quia est dependentia essentialis: similiter nec relationi, ut relatio est, repugnat, quòd plures eiusdem rationis sint in eodem.

Relōnes sūt in duplici differentia

Nota, quòd duplices sunt relationes, quædam sunt dependentiæ.

Aliæ sunt, quæ non sunt dependentiæ. Primæ sunt, quæ non possunt multiplicari in fundamento. Secundæ sunt relationes intrinsecus aduenientes, & istis non repugnat, quòd plurificentur in fundamento, ideo cum arguitur, relationes eiusdem rationis possunt fundari, &c. concedo: ergo possunt plurificari; nego consequentiam; quia consequentia non tenet, nisi ratione illius propositionis prædictæ; & repugnat ex sua ratione formali: quia impossibile est dependens dependere pluribus dependentiis: talis est ista dependentia: quia si aliquod fundamentum fundet talem relationem non relinquit fundamentum, quod dependeat ad alterum terminum.

Quæro, an in natura humana, posito quòd sint tres dependentiæ ad tres personas, illæ sint alterius rationis, uidetur quòd sic: quia si non sint alterius rationis, dubitandum est similiter. Non enim est dimittendum sic.

Dub.

Nota, quòd quidam dicunt, quòd sunt alterius rationis, quia relationes distinguuntur penes distinctiones terminorum, sed illi termini distinguuntur, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; ergo illæ relationes sunt alterius ratio nis.

Aliorū sol.

Alii dicunt & uerius, ut docto. 19. quæstio. quodlibeti articulo primo, in solutione ultimi argumenti. istius unionis est duplex terminus, scilicet communis, & proprius: proprius est personalis, ut filiatio: communis, ut personalitas, sic quod aliquod subsistens, est terminus unionis. Si natura, quæ est in uerbo, uniretur patri, ista relatio esset eiusdem

Duplex terminus unionis naturæ humanæ cū uerbo

eiusdem rationis cum ista, quæ est in uerbo: quia licet terminus proprius non sit eiusdem rationis, ut paternitas cum filiatione: tamen persona, ut subsistens, est eiusdem rationis cum persona filii: ergo. Si dicamus, sunt eiusdem rationis: Dicendum, quòd impossibile est naturam humanam habere plures dependentias ad tres personas.

Dub.

Solutio.

Contra: Accipio naturam humanam assumptam a uerbo diuino; Vtrum sit possibile, quòd assumatur a natura diuina? Dico quòd impossibile est, quòd ista natura dependeat a uerbo, & a natura diuina: Contra: Istæ dependentiæ sunt alterius rationis: Nego. probatur sic. Essentia a uerbo est alterius rationis. Itaque si essent duæ dependentiæ, essent alterius rationis: ergo ibi erunt duæ dependentiæ terminatiuè, quare, &c. Tenendum tamen est, quòd istæ dependentiæ sunt eiusdem rationis. Et si primus terminus sit persona, tunc impossibile est plures personas assumere eandem naturam.

Dub. *Solutio.* *Dub.* *Solutio.* *Sententia auctoris.*

Secūda concl. Si primus terminus sit essentia, possibile est eandem naturam assumi a tribus personis mediatè, sed mediante natura diuina.

2. Conc Sco. probatur.

Notandum est, quòd tres personas posse assumere eandem naturam, potest intelligi dupliciter. Vno modo immediate, & sic non est possibile. Alio modo mediate, & sic est bene possibile; quia ista natura unietur primo essentiæ diuinæ, & consequenter tribus personis; sicut dependentia causati ad causam terminatur ad essentiam diuinam primo, & secundo ad tres personas.

Tres psonas assumere eādem naturā dupliciter intelligitur.

Consequenter doctor persuadet, quòd si essentia diuina sit terminus primus, quòd possibile est tres personas assumere eandem naturam: ut si una superficies sit in tribus parietibus, albedo, quæ in superficie esset, in tribus subiectis esset: sed non est inconueniens essentiam diuinam esse terminum istius unionis. patet, quia uerbum potest terminare unionem: ergo essentia diuina potest terminare istam dependentiam. patet, quia essentia diuina non habet esse a persona.

Persuasio doct.

Secundo. Essentia diuina est prior personæ; unde persona dicitur persona diuina, quia habet esse per essentiam diuinam. Si ergo persona potest terminare unionem, cum non sit prior essentia: ergo essentia potest terminare, quia essentia diuina est huiusmodi: ergo &c. nec requiritur incōmunicabilitas in termino.

Notandum quòd si quæritur, an essentia diuina sit per se existens; dicit Scotus in quarto quodlibeto, quòd subsistere capitur dupliciter. Vno modo pro per se existere: & sic essentia diuina per se subsistit. Alio modo, prout est incommunicabiliter existere; & sic essentia diuina non per se subsistit. Vtrum ad terminandum unionem requiratur incommunicabilitas in termino? Dicit doctor: uidetur, quòd incommunicabilitas non requiratur in termino; & hoc est uerum, quia non requiritur incommunicabilitas, ad hoc ut terminet istam dependentiam. Quæritur utrum eiusdem effectus possint esse plures causæ totales? Dicunt nominales quòd sic, quòd tamen est falsum. Ideo aliter respondetur. causæ sunt duplices: quædam sunt eiusdem ordinis, & sunt illæ, quæ sunt in eodem ordine, & æquè primæ. Aliæ sunt alterius ordinis, & sunt illæ, quarum una est prior, alia posterior. Item causæ aliæ sunt totales, aliæ partiales. Totalis est illa, quæ se sola, &c. non indiget alia ad producendum effectum: ut ignis producens ignem. Etiam duplices sunt causæ, quædam sunt eiusdem generis; aliæ alterius generis. Eiusdem generis sunt, ut duæ primæ causæ efficientes. Alterius generis, ut causa materialis, formalis, & finalis.

Subsistere dupliciter. *Quo essentia diuina p se existat.* *Vtrū ad terminātā unionē requiratur incōicabilitas.* *Vtrū vnius effectus possint esse plures causæ totales.* *Determ.* *Dist. multiplex causarum.*

Prima propositio. possibile est, eiusdem effectus esse plures causas totales eiusdem ordinis, & alterius generis. Patet, quia domus habet quatuor causas, scilicet domificans, ligna, formam, & finem. & omnia ista sunt eiusdem ordinis, quia sunt æquè primæ.

Per propositiones soluitur. *Dub.* *Prima prop.*

Secunda. possibile est eiusdem effectus, esse plures causas totales eiusdem generis, & alterius ordinis, ut in productione hominis sunt Deus, & sol & homo. Sed Deus, & homo sunt alterius rationis, quarum una est prior, & altera posterior.

2. Prop.

Tertia propositio. possibile est, eiusdem effectus, esse plures causas eiusdem generis, & ordinis partiales, ut duo trahentes nauem.

3. Prop.

Quarta, impossibile est, eiusdem effectus esse plures causas totales eiusdem generis, & ordinis. patet, quia tunc sequeretur, quòd aliquid causaretur ab aliquo, quo non existente, non minus illud esset. probatur, ut argutum est.

4. Prop.

Contra istam propositionem arguit Occham sic. Eiusdem effectus possunt esse plures causæ totales, eiusdem generis, & ordinis: ergo: antecedens patet. Accipio duos ignes, & stupam: quilibet illorum habet actionem in combustione stupæ, & est causa combustionis; & non est nisi una combustio: ergo eiusdem effectus possunt esse plures causæ totales eiusdem generis, & ordinis.

Obicit cōtra 4. prop. Occham.

Respondeo, de illis ignibus, dico secundum Berrenganum, isto casu posito, quòd alter illorum ignium non ageret, uel ille, scilicet ille, cum quo Deus non uellet concurrere. Etiam Gregor. dicit, quòd si sit aliqua forma in aqua, & per frigus extrinsecum ista forma debeat remitti, quis illorum graduum debet remitti, dato quòd ibi sint decem gradus?

Solutio.

Respondet iste doctor supra immediate nominatus, quòd ille quem Deus uoluerit; sic dicendum est de isto igne qui agit, uel non. Sed ista solutio non placet uiris doctis. Vnde doctor in quarto distinct. decima, quæstio secunda, in solutione argumentorum, dicit ibi, si dicamus, quòd substantia suscipiat magis, & minus; tunc dico ad argumentum, quando duo ignes approximantur, producunt intensiorem calorem; si autem non teneamus illam opinionem quæ dicit, quòd substantia suscipit magis, & minus,

Refellitur data solutio, et datur solutio secundum Sco.

Ad argumentum respondeo, quòd uterque est causa partialis, quòd citius agerent, quam unus solus, quia in breuiori tempore disponent ad actionem, quam unus solus. Teneo primam solutionem. Sed quòd eiusdem effectus possint esse plures causæ totales, probatur: quia eiusdem effectus possunt esse plures causæ finales; nego. probo, quia canonicus uadit ad matutinas propter luctum, & propter honorem Dei, ut propter causas finales, quælibet illarum est causa totalis, ergo eiusdem effectus possunt esse plures causæ totales. Similiter cum uado ad tabernam, & ibi dimitto unum scutum, quia hospes non habet pecunias, cras ego uadam propter cœnam, & ad habendum pecunias: ergo eiusdem effectus, &c.

Respondet, quòd duæ causæ seorsum acceptæ non ita intensæ agent, sicut una sola totalis causa. Sed istæ duæ causæ sunt partiales, & non totales.

¶Ad argumenta principalia, &c.]

Solutio argumentorum principalium.

Ad primum dico, quòd duplex potest esse sensus. unus quòd omnes agant sic, quòd una tantum terminet; & sic iste sensus est uerus, quia habent idem uelle. Alius sensus est quòd omnes agant sic, quòd omnes terminent, ut sic est falsus, & istud est impossibile, & si quæratur, quare filius assumpsit naturam humanam, & non Pater? Dico, quòd causa a priori fuit, quia sic uoluit; & suum uelle est suum iubere.

Ad primū. *Cur filius sit incarnatus, & nō pater.*

Secundo, quia ipse habet uoluntatem inobliquabilem. Sed a posteriori, potest dari aliqua congruentia; Congruentius fuit, quòd filius incarnaretur, quàm Pater; quia filius habet filiationem æternam, & sic est Filius Patris; & habet filiationem temporalem, per quam est Filius Virginis. Et si Pater fuisset incarnatus, ipse natus fuisset Virginis Filius; & sic quando loqueretur de filio in Theologia, nesciremus si loqueremur de filio patris, uel de filio uirginis; ideo ne fieret confusio, filius est incarnatus, & non pater. licet ergo tres personæ egerint incarnationem, & uniuerint naturam humanam uni personæ, nullum sequitur inconueniens. ex quo patet, quòd licet tota Trinitas operata sit, tamen istius unionis una persona tantum est terminus.

Et cum quæritur, cui istarum unitur, cum non sit maior ratio de una persona, quàm de alia?

Dub.

Respondeo, quòd illi personæ, cui tota trinitas uoluerit istam unire; ita quòd si uoluisset istam unire patri, pater fuisset terminus istius unionis, & terminasset istam unionem. Sed impossibile est, quòd tres personæ uniant sibi istam naturam. Et cum arguitur: si omnes agant ad uniendum sibi &c. Dico, quòd hoc est impossibile, quod omnes agant ad uniendum naturam humanam cuilibet personæ: ideo ad formam argumenti, cum arguitur. Natura creata quandocunque assumeretur, &c.

Solutio.

Con-

Concedo. Agunt omnes, admitto, uel a tribus, &c. non a tribus, nec oulia, sed dico, quod assumetur ab una persona, cui Trinitas sancta uoluit eam unire. Contra, agant omnes ad uniendum sibi. Dico quod hoc est impossibile. Ideo Pater, Filius, & Spiritus sanctus non possunt facere impossibile.

Obiectio.

2 arg. prin. Secundo arguitur sic: Ista natura assumpta a filio est unibilis Patri; ergo est unibilis, & non est unibilis. Patet antecedens, quia qualibet natura creata est in potentia obedientiali, ut assumatur: ergo nunc, quando est unita uerbo, est in potentia obedientiali: ergo est unibilis patri. probatur, quia quando unitur uerbo, non propter hoc terminatur ista potentia obedientialis; quia Pater, & Filius sunt alterius rationis suppositalis: ergo licet ista potentia obedientialis, quæ est ad filium, sit terminata; non tamen illa, quæ est ad Patrem; ergo pater poterit eam assumere. Et quòd sit uerum, probatur, quia certum est, quòd ista natura erat assumptibilis; quare ergo nunc non? antecedens probo, quia antequam asset unita uerbo, eras assumptibilis a patre. Si tu dicas, quòd istæ potentiæ obedientiales ad tres personas sunt eiusdem rationis, & sic non inconuenit, quòd possit assumi a patre.

Contra, quia in natura humana, est triplex potentia obedientialis ad tres personas diuinas: ergo non est inconueniens, quod eadem natura assumatur a tribus.

Solu. 2 arg. prin. Respondeo, hoc dubium quærit unum: nam aliquis posset dubitare, cum in natura humana respectu trium diuinarum personarum sit ponenda triplex potentia obedientialis, utrum natura humana sit in potentia obedientiali per tres potentias obedientiales, uel per unam tantum: Aliqui dicunt, quòd sunt ponendæ tres potentiæ obedientiales, & quòd sunt tres. Alia est opinio, quam habet Scotus in decimanona quæstione quodlibeti: dicit etiam de Bassolis, quod sicut in materia respectu omnium formarum, non ponimus nisi unam potentiam aptitudinalam; ita in natura creata, non ponitur nisi una potentia obedientialis, quæ respicit uelle diuinum; quia potentia obedientialis, est qua creatura est sic in potantia Dei, quòd Deus potest facere de illa quicquid non implicat contradictionem.

An sit ponē da triplex potētia obedientialis in natura creata respectu trium p̄sona rū diuinarū an una tāt. Quid poten tia obedien tialis.

Consequenter Doctor ponit duas propositiones.

2. prop. Sco. Prima, si in natura Creata sit tantum una potentia obedientialis, qua possit uniri tribus; illa una redacta ad actum non potest iterum ad actum reduci sic, quod si assumatur ab una persona, non poterit assumi ab alia. Verum est tamen, si illa natura dimitteretur a uerbo, bene possit assumi a patre: Et cum illa natura totaliter compleatur a uerbo, stante illa unione, non posset assumi a patre.

Secunda propositio, si in natura creata sint ponendæ plures potentiæ obedientiales, una ad Patrem, alia ad Filium, alia ad Spiritum sanctum, licet una posset reduci ad actum, tamen stante una, non potest reduci ad aliam. Sed hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo stante illa unione: & sic est impossibile posse iterum reduci ad actum Alio modo non stante illa unione prima, & sic est bene possibile. Patet, quia superficies, stante albedine, non potest recipere nigredinem; sed tamen bene non stante albedine. Ideo ad formam, ista natura erat assumptibilis, concedo: ergo unitur; distinguo, aut stante illa unione, & sic nego, aut non stante, & sic concedo, quod possit assumi a patre.

3 arg. prin. Tertio arguitur, probando quòd natura, quæ est in Christo, possit assumi a patre. Arguitur sic. Natura existens in uerbo habet inclinationem naturalem ad proprium suppositum; ergo ad omne illud, quod potest supplere uicem sui suppositi; sed pater potest supplere uicem suppositi proprii, stante unione ista. patet, quia potuit sibi unire eam prius, quia habet illam inclinationem: ergo poterit assumi a patre.

Soluitur 3. arg. Respondeo, cum arguitur natura, &c Concedo antecedens, & nego consequantiam; quia si ualeret, sequeretur, quòd accidens haberet inclinationem ad non esse in subiecto; & sic argueretur; accidens habet inclinationem ad subiectum: ergo habet inclinationem ad illud, quod potest supplere uicem sui subiecti; sed Deus potest supplere uicem sui subiecti: ergo non habet inclinationem ad subiectum.

4 arg. prin. Quarto arguitur, probando, quòd assumitur a tribus, uel a duabus: & sic arguitur. Vnum accidens numero potest esse in duobus subiectis: ergo eadem natura potest assumi a duabus personis. Patet consequentia, quia ista dependentia est simillima dependentiæ accidentis ad subiectum: ergo si accidens possit esse in duobus subiectis, etiam aliqua una natura poterit assumi a duabus personis. probatur antecedens; quia certum est, quod corpus gloriosum per dotem subtilitatis potest esse cum corpore non glorioso; hoc posito, in istis duobus corporibus est tantum unum ubi passiuum: ergo idem accidens potest esse in duobus subiectis. Quod illud ubi sit in duobus, probatur: quia non est nisi una superficies: ergo non est nisi una circumscriptio actiua: ergo ex parte locatorum non est nisi una circumscriptio passiua: ergo illa est in duobus subiectis; & per consequens idem accidens, est in duobus subiectis.

Corpus glo. & riosum pōt esse cū alio co pore.

Solu. 4 arg. Idē accidēs nō pōt esse i duob. subie ctis. Respondeo cum arguitur, idem accidens, &c. Nego hoc: quia impossibile est idem accidens unum numero esse in duobus: & ad probationem de corpore glorioso, & non glorioso, quæ sunt in eodem loco, ut cœlum, & Virgo gloriosa, hoc admitto, tamen esset dubitandum; utrum duo corpora possint esse in eodem loco, circumscriptiuè. Ad hoc dicit quidam in sua Philosophia, quod impossibile est duo corpora esse in eodem loco repletiuè, & circumscriptiuè: sed dicit Scotus in quodlibetu. quæstione secunda, quòd duo corpora, possunt esse in eodem loco repletiuè: quia Virgo gloriosa est in cœlo repletiuè: quia si solum esset præsentialiter, non posset uideri a quocunque beato, quod est falsum. Ideo dico, quòd duo corpora possunt esse in eodem loco repletiuè.

Duo cpa pos sunt esse i eo dē loco circū scriptiuè

3. prop. ex Basso. & ad propositum. Nota, quòd de Bassolis, de dote subtilitatis in quarto, & Iacobus de Esculo, ponunt tres propositiones.

Prima, quòd duo corpora possunt esse in eodem loco repletiuè: ut quando Christus intrauit ianuis clausis, &c. Quando intrauis cœlum; & similiter de beatis in cœlo: & quando exiuit de sepulchro.

Secunda propositio, possibile est duo corpora esse in eodem loco, modo non repletiuo.

Tertia propositio, possibile est in eodem loco esse duo corpora, quorum alterum sit modo repletiuo, & alterum modo non repletiuo; ut si ego tacarem unum magnum pauem, & absem intra illum panem, & dicerem uerba sacramentalia; ibi esset corpus Christi sub speciebus panis; & tamen ego essem repletiuè sub illis speciebus. Ideo respondendo ad argumentum, cum arguitur, unum accidens potest esse in duobus subiectis, nego, & ad probationem de corpore glorioso, & non glorioso, dico, quod ibi sunt duo ubi; & cum arguitur, quod ibi est tantum una superficies: ergo una circumscriptio passiua. Respon. ponendo duas propositiones.

Resp ad for mam arg.

Locus bifa riam. Prima. locus formaliter sumptus est ipsa superficies, ut corpus continens habet superficiem inferiorem, quæ dicitur locus formaliter. Alii dicunt, ut doct. in secunda distinct. secunda, quòd locus capitur dupliciter. Vno modo formaliter, alio modo fundamentaliter. formaliter, est circumscriptio actiua superficiei concauæ ad locatum: fundamentaliter uero est superficies concaua corporis continentis.

Ex quo sequitur, quòd locus fundamentaliter non est aliquid derelictum in superficie; sed est superficies concaua corporis continentis.

Prima propositio, si locus sit aliquid absolutum formaliter, tunc in tali loco possunt fundari duæ circumscriptiones actiuæ: & duo corpora possunt esse in eodem loco.

Secunda propositio, si locus formaliter sit respectus, licet sit tantum una superficies, in ista sunt duæ circumscriptiones actiuæ: & ex parte ubi. sunt duo ubi passiua. Et quia doct. ponit illas duas propositiones conditionaliter, ergo autem resolutiuè dico, quòd si duo sunt corpora, ibi erunt duo loca formaliter sumpta: quia ibi fundantur duo respectus ad illa duo corpora; licet sit tantum una superficies, tamen sunt duo ubi: ita quòd aliud ubi correspondet

corpori gloriosæ Virginis: & aliud correspondet corpori meo.

3. arg. in oppositum. Ad argumenta in oppositum. Hic Scotus respondet ad argumenta post oppositum. Ad primum cum arguitur per Anselmum dicentem, tres personas, &c. Ergo male dicis, quòd tres personæ possunt assumere eandem naturam mediante essentia diuina; Respondeo distinguendo, aut primus terminus est essentia diuina; & sic nego illud antecedens: sicut si albedo esset in una superficie, quæ esset in tribus parietibus: illa albedo esset in tribus subiectis mediante superficie. Aut primus terminus est persona, & sic concedo. Secundo arguitur

2. arg. i opp. sic. Multiplicato supposito creato multiplicatur natura: ergo multiplicato supposito increato, multiplicabitur natura; & per consequens, impossibile est, eandem naturam, assumi a tribus. Probatur antecedens, quia bene sequitur, hic sunt decem supposita: ergo hic sunt decem naturæ singulares; consequentia probatur, si sunt tres personæ assumentes, erunt tres naturæ assumptæ: ergo multiplicato supposito increato, multiplicabitur natura. probatur, quia persona diuina, per se supplet uicem personalitatis creatæ: ergo ad multiplicationem suppositi creati, sequitur multiplicatio naturæ: ita etiam ad multiplicationem suppositi increati multiplicabitur natu-

Multiplicato supposito creato, multiplicatur natura.

Solu. 2. arg. ra: Respondeo distinguendo, aut primus terminus est persona. & sic concedo: aut est natura. & sic nego: & si assumptio fuerit a natura diuina, non est inconueniens quod secundariò sumatur illa natura a tribus, sine multiplicatione naturæ: quia accidit illi naturæ humanæ, quando assumitur immediate a natura diuina, quòd sit in illis tribus suppositis diuinis. Contra hoc arguitur. sicut argutum est superius contra oppositum Varronis si eadem natura posset assumi a tribus, sequeretur, quod esset infinita; probatur, quia quicquid communicatur tribus, est infinitum: Ista natura communicatur: ergo est infinita. Dictum est, quod non. Sed arguebatur supra contra

Obiectio. Varronem: quandocunque substantia est illimitata, accidens est illimitatum: a simili arguitur hic, si illa natura diuina sit infinita: ergo natura humana assumpta ab ista, est illimitata, & infinita: quia quandocunque est aliquod accidens in aliqua substantia illimitata, illud accidens, est illimitatum.

Solutio. Respondeo, dicit Scotus, quòd illa ratio facta contra Varronem, parum ualebat: Similiter ista ratio facta contra responsionem ad istud secundum argumentum, parum ualet. Aliter respondet Scotus distinguendo maiorem, uel enim accidens dat pluribus aliquod esse simale; & sic concedo. uel nó dat aliquem actum formalem, & sic est illimitatum: Et scientia in anima nostra, quodammodo potest dici illimitata: quia informat animam Natura humana assumpta, licet sit quodámodo accidentalis assumenti, tamen quia non informat ipsá naturam diuinam, nec dat aliquem actum personis diuinis, ideo non est illimitata.

3. arg. i opp. Tertio sic, quod conuenit alicui, ut distinguitur ab alio, non potest inesse alii. Sed terminare unionem, conuenit uni personæ, ut distinguitur ab altera. Probatur maior, quia risibile conuenit homini, ut distinguitur ab asino per rationale: ergo risibile, non poterit competere asino: sed terminari, &c. Probatur, quia conuenit sibi per proprietatem personalem, scilicet filiationem. Et proprietas personalis, est illud per quod una persona distinguitur ab alia: ergo una persona non poterit terminare dependentiam, quam altera terminat.

Solu 3. arg. Respondeo, concedo maiorem, & distinguo minorem, quia si primus terminus sit persona, sic concedo: et si sit essentia diuina, sic nego: quia uerbum terminat per filiationem, & si per casum poneretur, quòd essentia diuina esset primus terminus, tunc illud quod terminaret unionem, non esset illud per quod distinguitur a personis. ideo per illud conueniret cum personis, quia per essentiam diuinam, &c.

Soluuntur arg. Varr. Duæ prop. Ad argumenta Varronis, arguitur sic, sicut prius potest esse sine posteriori, &c. Respon. per duas propositiones: prima licet natura singularis potest remanere implurificata plurificatis personalitatibus, tamen impossibile est quòd eadem natura singularis, personetur pluribus personalitatibus. Notatur, quod dicit de Bassolis, quòd licet eadem natura possit personari pluribus personalitatibus increatis; tamen repugnat personari pluribus personalitatibus creatis. Verumtamen doct. tenet oppositum istius, patet, quia singularitas est prior personalitate: ergo poterit remanere implurificata plurificatis personalitatibus. Secunda propositio non quodcun-

Nõ quodcunque prius sine que prius potest remanere implurificatum, multiplicatis posterioribus, maxime quando est repugnantia in talibus posterioribus. Notatur, quod aliqua posteriora multiplicari non multiplicato priore, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod nulla est repugnantia; ut in multitudine relationum: quia relationes sunt posteriores fundamento, & non est inconueniens, quod fundamentum sit immultiplicatum, & relationes sunt multiplicatæ, secundum multitudinem terminorum. Alio modo, quando est aliqua repugnantia ex parte prioris; & sic est impossibile, quòd multiplicentur posteriora, non multiplicatis prioribus. Exemplum, licet natura humana, sit prior personalitate, tamen repugnat, naturam humanam remanere non multiplicatam, multiplicatis personalitatibus. Ideo ad argumentum, nego consequentiam: quia est ibi repugnantia, repugnat enim illi priori, quòd non multiplicetur, multiplicato posteriori.

maneret multiplicatis pluribus posteriori. Posteriora multiplicari sine priori dupliciter

¶Secundo arguebatur, distinctio relationis, &c.]

¶Personæ diuinæ sunt relatiuæ, &c.]

2. Varr. Relationes duplices, quæ relationes possunt multiplicari non multiplicato absoluto, & quæ non. Patet maior, ut dictum est, ergo &c. Respondeo, & distinguo: quia duplices sunt relationes, quædam consequẽtes absolutum, quæ fundantur in absoluto. aliæ priores absoluto, terminantes dependentiam absoluti. De primis sunt, Paternitas, Filiatio, Spiratio passiua, quæ fundantur in essentia diuina, & illam non distinguunt. Similiter de paternitatibus, quæ fundantur in natura creata; Illæ, possunt multiplicari, non multiplicato fundamento. De secundis, exemplum, ut relatio, scilicet filiatio, quæ constituit personam uerbi, quæ est prior natura humana, & cum hoc terminat unionem naturæ humanæ. Et ideo respondeo ad maiorem, distinguendo eam, uel relatio posterior est absoluto, & sic concedo; uel relatio est prior natura absoluto, & est terminus illius absoluti; & sic nego.

Consequenter dicit Scotus, quòd ista exempla de anima in diuersis corporis partibus, & de uno corpore, in diuersis locis, non sunt ad propositum: quia nulla est repugnantia, quòd eadem anima sit in pluribus partibus corporis, & quòd idem corpus sit in pluribus locis; est autem repugnantia, & nõ est possibile, quòd eadem natura dependeat pluribus dependentiis, seu ad plures personas.

Obiectio contra 2. concl. fun. Contra conclusionem secundã, in qua dicitur, quòd si essentia diuina sit primus terminus illius unionis, possibile est, quod eadem natura sumatur a tribus: arguitur sic, probádo, quòd essentia diuina non possit terminare unionem: quia si essentia diuina posset assumere aliquam naturam creatá, illa assumptio esset ad aliquam unitatem; non ad unitatem personæ: quia essentia diuina non est persona; nec naturæ: quia bene sequeretur, ista natura unitur illi naturæ: ergo non sunt duæ, sed una natura.

Solutio. Duæ propositiones Scot. Respondeo ponendo duas propositiones: prima, ista assumptio naturæ humanæ ad diuinam, licèt non esset ad unitatem compositionis, & identitatis; esset tamen ad identitatem unionis naturæ cum natura: Pro quo notandum, quod triplex est unitas, seu unio, scilicet compositionis, identitatis, & hypostatica, seu unionis. Vnio identica, est identitas aliquorum formaliter distinctorum; unitas compositionis, est unitas aliquorum, quæ uniuntur ad componendum aliquid; sed unitas unionis, est unitas aliquorum, quorum unum unitur alteri. & ista unitas, est naturæ in uerbo.

Triplex unio compositionis, identitatis & hypostatica.

Quadruplex unitas in diuinis. Nota, quòd in diuinis, est quadruplex unio. Prima est unio identica inter essentiam diuinam, & attributa: Secunda unitas simpliciter ipsius essentiæ cum relationibus. Tertia unio est producti intrinseci, respectu producti extrinseci; ut in productione creaturarum; quia nihil potest producere pater ad extra, quin filius, & spiritus Sanctus producant. Ista ergo unio, esset ad unitatem unionis, sic, quòd natura humana esset unita essentiæ. Secunda propositio, ista unio naturæ humanæ ad essentiam diuinam, esset quædam specialis dependentia, similis illi, quæ nunc est ad uerbum diuinum. quia sicut ista est quidam respectus extrinsecus, ut terminatur ad uerbum, similiter illa quæ esset ad naturam diuinam, & ideo cum arguitur, &c Respondeo,

Solutio obiect. quòd esset ad unitatem unionis naturæ, cum natura, & cum arguitur, sequeretur, quòd natura humana & diuina essent unum, & idem. dico quod non. Concedo quòd assumptio fieret naturæ cum natura; & hoc propter modum loquendi; quia denotatur, quod naturę inter quas est unitas, essent eædem realiter, sed in alia quando dicitur, quòd esset assumptio ad unitatem unionis naturæ cum natura:

Si natura humana uniretur diuinæ quomodo esset hoc.

denn-

denotatur, quòd ibi est unio naturæ humanæ, cum diuina in persona.

Contra illam responsionem arguitur, sicut benè sequitur, persona est primus terminus: ergo assumptum unitur ad unitatem personæ. Similiter bene sequitur, essentia diuina est primus terminus unionis: ergo assumptum unitur, ad unitatem naturæ. Respondeo, quòd licet prima consequentia sit bona, tamen secunda consequentia nihil ualet; prima consequentia est, persona est primus terminus unionis: ergo unio terminatur ad personam; tamen in secunda consequentia, nō est simile: quia antecedens est uerum, & consequens falsum. In antecedente significatur, quòd essentia sit terminus unionis; & in consequente demonstratur, quod sit identitas naturæ cum natura; & quia non est identitas, ideo non ualet. Propositio tacta i primo entimemata est ista scilicet quicquid unitur personæ, unitur ad unitatem personæ; sed sic est, quod ista natura, unitur personæ uerbi: ergo unitur ad unitatem personæ uerbi: totum syllogismum concedo; sed in secunda entimemate propositio tacta, est falsa, quæ est ista: quicquid unitur naturæ, unitur ad unitatem naturæ. patet arguendo quicquid unitur naturæ; unitur ad unitatem naturæ; sed hæc natura assumpta unitur naturæ diuinæ: ergo hæc natura assumpta unitur diuinæ, ad unitatem naturæ. Et ratio est, quia difficultas est Grammaticalis, & non realis; ideo propositio est falsa. quia denotatur, quod sit identitas naturarum, sicut enim quando natura creata unitur uerbo, non informat uerbum, ita si natura mea assumeretur a natura diuina, non informaret naturam diuinam. Similiter, sicut natura mea in uerbo, nullo modo facit compositionem; ita natura mea, si assumeretur ab essentia; nullam faceret compositionem. quare ergo concedimus primam, & non secundam? Respondet Scotus, quod ibi est difficultas. Ideo distinguendum est resolutiuè, quod si natura mea assumeretur nunc a natura diuina ista assumptio non esset ad naturam diuinam, in ratione personæ, quia essentia diuina non est persona Nec ad identitatem naturæ; quia natura mea assumpta, non esset eadem realiter cum natura diuina assumenti, sed esset assumptio ad unitatem unionis.

Dub. curiosa. Quæro, si natura mea assumeretur ab essentiā diuina, & tres personæ diuinæ mediante ipsa essentia diuina assumerēt istam. Vtrum illæ tres personæ deberent dici tres homines? Dicit Coraldus Monacus quòd sunt tres personæ, habentes humanitatem. Secundo dicit, quòd illæ tres personæ, sunt unus homo: dat exemplum. Si essent tres homines, unum habentes indumentum, ista propositio esset uera, hi sunt induti, & tamen, esset unum indumentum tantum; Similiter in diuinis, sunt tres personæ, & tamen est solum unus Deus. *Resp. quorundam.* Nota, quòd propositio prima. mihi placet, sed non secunda. Nota, quod dicit de Aliaco, quòd ibi essent tres homines, & una natura humana tm̄, primo dicit, tres personę habentes humanitatem; tres personæ sunt homines, & tamen una, est humanitas.

Cur cōgruū fuerit solum filiū icarnari. Secundo quæro, certum est secundum fidem, quòd solum uerbum fuit incarnatum. quæro utrum congruum fuerit solum filium incarnari? Respondeo quòd sic, ratio potest esse a priori, & a posteriori: A priori, quia bonitas diuina, cui placuit uerbum incarnari, nec alia ratio a priori potest dari, nisi uoluntas diuina. A posteriori, quia si pater assumpsisset naturam humanam, & fuisset genitus a uirgine, tunc esset filius: & tunc quando loqueretur de filio in scriptura, esset dubium, an loqueretur de filio non incarnato, an de incarnato. Ideo propter istam confusionem remouendam, ne simus confusi in dirigendo orationes nostras ad aliquam illarum trium personarum, congruum fuit filium in diuinis incarnari.

QVAESTIO III.

De potētia unius p̄sonæ respectiu assumptionis plurium naturarum. CIRCA tertium arguitur. Quærebatur tertio. Vtrum una persona possit assumere plures naturas. Certum est, quòd tantum uerbum diuinum terminat unionem naturæ assumptæ. utrum stante illa unione, possit assumere naturam meam? Dicit doct. quod non est inconueniens unam personam, assumere plures naturas. probatur, quia certum est, quòd antequam ista natura quam habet, assumeretur, alia erat assumptibilis: ergo modo est assumptibilis, & per consequens, potest assumere plures naturas. patet, licet illa natura fuit assumpta, tamen per illam unionem, non terminatur potentia naturæ in istos: ergo ex parte naturæ, non est repugnantia: nec ex parte uerbi; quia uerbum non solum potest terminare unam unionem, sed plures: quia non est inconueniens, quòd idem terminus, terminet plures dependentias totales. patet de Deo, qui terminat plures dependentias creaturarum, in genere causæ efficientis; & tamen est unus Deus.

Dist. præsenti q. 4. ar. 2. De Bassolis conuenit cū D. & ponit 4. concl. pro solut quæst. Pro solutione, nota quod de Bassolis conuenit cum doctore in ista quæst. & ponit quatuor conclusiones. prima est ista quæ dicta est, quæ est responsiua ad quæstionem, scilicet, quod non est aliqua causa impossibilitatis, personam uerbi, assumere aliam naturam, ista manente unita. probatur ista conclusio sicut probat de Bassolis: primo, quia non est impossibile eundem terminum, plures relationes terminare: ergo uerbum diuinum potest terminare plures uniones. *1. concl.* Secundo sic, sicut non est impossibile eandem naturam assumi a tribus suppositis; ita non est impossibile idem suppositum assumere plures naturas; sed possibile est eandem naturam assumi a tribus suppositis: ergo non est impossibile, idem suppositum assumere plures naturas: ista. Secunda ratio est falsa: quia Scotus non concederet minorem. Tertio sic, duo accidentia eiusdem rationis possunt dependere ad idem subiectum: ergo duæ naturæ, possunt dependere ad eundem terminum, probatur antecedens, de duobus luminibus, & duobus phantasmatibus, & duobus actibus intelligendi, patet cōsequentia, quia ista dependentia est similis illi, quæ est accidentis ad subiectum. *Duo accidētia unū posse eē in eodē subiecto.* Quarto probatur, si esset aliqua repugnantia, uel esset ex parte naturarum, uel ex parte uerbi; non ex parte naturarum; probo, quia aliqua natura (ut mea) potest habere dependentiam ad uerbum simul, cum illa quam nunc habet. probo quia si repugnaret unam naturam uniri cum alia, ad eandem personam, hoc esset, quia utique repugnaret dependere actualiter & referri ad eundem terminum: quod est falsum: ergo natura mea potest assumi a uerbo: Nec ex parte uerbi, quia per hoc quod est uerbum terminare plures dependentias, nihil poneretur in eo, nisi plures relationes rationis, uel nullam, si teneamus, quòd terminare non sit relatio rationis: sed solum terminare, est terminus relationis: & non relatio, quod est inconueniens. sic nulla est causa impossibilitatis in eo quod est, personam uerbi assumere aliam naturam, manente illa unita. *2. concl.* Secunda conclusio si naturę, quę assumerentur a uerbo essent eiusdem rationis. ergo & dependentia. patet consequentia, quia unitas relationis, non attenditur nisi penes unitatem termini, & fundamenti. Sed tūc per casum, ibi essent idem terminus, & fundamentum: ergo est eadem relatio: ergo eadem dependentia illarum duarum naturarum. Similiter, dependentiæ essent eiusdem rationis: & nunc uerbum habet naturam assumptam, & uerbum assumeret meam, & istæ essent eiusdem rationis: ergo & dependentiæ. patet, quia terminus, & fundamentum sunt eiusdem rationis.

3. concl. Tertia conclusio. Si naturæ illæ essent alterius rationis, similiter illæ dependentiæ. Nota, quod uerbum assumere plures naturas, potest intelligi dupliciter: uno modo plures naturas speciei eiusdem; & est possibile: & est similiter, posset assumere plures naturas alterius speciei: probatur conclusio, quia distinctio relationis attenditur penes distinctionem terminorum primo: *An uerbū diuinū posit assumere infinitas naturas.* Sed an sit aliquod impossibile uerbum diuinum assumere infinitas naturas. siue eiusdem speciei, siue alterius? Nota quòd de Bassolis quærit in primo; utrum possit produci infinitum a Deo. Respondet de Bassolis, quod non est inconueniens infinitum in actu posse produci; nos autem tenemus oppositum, & Thomistę etiam, dicit ergo de Bassolis, cum Deus possit producere infinitas naturas, uerbum posset illas naturas assumere. Quicquid tamen sit de hoc, dico quòd si esset hoc possibile; Verbum diuinum posset istas infinitas assumere, siue sint eiusdem speciei, siue non.

Ad argum. prin. 1. arg. Arguitur, quòd non sit possibile, uerbum assumere plures naturas: quia si acciperet duas, uel esset unus homo, uel plures: sed neutrum est dicendum: ergo non potest accipere plures naturas. Non unus homo, probo, quia ibi essent plures naturæ: non enim est ponenda aliqua natura, quæ sit, & non sit in aliquo supposito, ergo essent plures homines. Nec essent plures homines, quod probo, quia aliquis habens plures scientias, non est plures scientes, sed unus sciēs: ergo similiter hic, cum hic sit unum suppositum, licet sint plures naturæ: ergo non potest assumere plures naturas.

Pro solutione. nota quòd communis opinio antiquorum, quam communiter tenent antiqui, est, quod uerbum diuinū, potest assumere plures naturas; & ad illud argumentum respondet Richard. & dicit, quòd uerbum, tunc non esset unus homo, non plures homines. Contra arguitur; unum, & multa sunt opposita, immediata circa ens in communi: ergo circa quodcunque ens in particulari; cum homo sit unum ens, ergo de quocunque ente poterit concedi, quod erit unus homo uel plures: patet, quia quodcunque consequuntur aliquod commune, consequuntur etiam particulare. Secundo bene sequitur; Ille homo, uel est unus homo, uel non est unus homo; probo, quia sunt contradictoria, & inter contradictoria nō est dare medium, si dicas, quòd non est unus homo: ergo est plures homines; quia inter unum, & non unum, non est medium: quia bene sequitur est non unum. ergo plures.

Solutio prima principalis ex Richard.

Consequenter, ponit sententiam D Thomæ, qui dicit, quod isto casu posito, tunc uerbum esset unus homo tantum, & nō plures homines, si non esset nisi unum suppositum, non esset nisi unus homo. Doct. improbat ipsum, & uult probare contra dictionem sancti Thomæ. quia si uerbum assumeret plures naturas, uerbum esset plures homines; Et hoc sit; quia si propter unitatem, uel pluralitatem suppositorum, sequitur unitas vel pluralitas naturarum: ergo in diuinis essent plures naturæ, cū sunt tria supposita. similiter essent tres dii, cum sunt tres personæ. patet. quia ad unitatem, uel pluralitatem suppositorum sequitur per te unitas, uel pluralitas naturarum: ergo in diuinis essent plures Dii: quod non concederet B. Thom.

Solutio D. Thom.

Improbatio

Ideo respondendum est cum Scoto, quod si uerbum assumeret plures naturas, uerbum esset plures homines, & unus habens plures humanitates. & ista responsio, est similis illi, quæ ponitur de spiratione in primo. dist. 12. q. 1. Et respondet ibi Doct. cum quæritur, utrum illa sit uera. Pater, & Filius sunt plures spiratores, & uidetur probari, quia sicut sequitur, est unus spirans: ergo est unus spirator, uidetur etiam sequi. sunt duo spirantes: ergo duo spiratores. Similiter hic; si uerbum assumeret tres naturas, essent tres homines, & unum habēs tres naturas. dicit ibi, quod omne dependens. dependet ad aliud omnino, & simpliciter independens. & ideo si sint aliqua duo æquè dependentia, unum non terminaret dependentiam alterius; sed ambo dependent ad unum tertiū, ut si in eodem esset calor, & albedo: calor non terminaret dependentiam albedinis: sed substantia terminaret dependentiam illorum duorum. Ad propositum, cum adiectiuum dependeat ad substantiuum, si sint duo adiectiua, unum illorum non potest terminare dependentiam alterius. ideo dico, quòd si adiectiuum ad datur substantiuo, ut terminus numeralis, duo, iungatur homini, & dicamus, duo homines, tunc sunt plures humanitates; & si duo, addatur adiectiuo, eius significatum, non ponitur circa significatum illius adiectiui, sed ambo depēdent ad unum tertium, ut si dicatur duo habentes albedinem. Et cum quæritur. utrum Pater, & Filius sint duo spiratores. Respondetur quod sunt unus spirator, quia in eis est una uis spiratiua. Similiter dicitur, Pater & Filius, sunt duo spirantes quia spirans, est adiectiuum, & duo non ponit significatum suum circa spirantes.

Resp. Scoti.

Non omne dependens terminari ad independēs.

Vnū adiectiuum non terminat aliud. sed sub stantiuū terminat utrūque.

Ad propositum, si uerbum assumeret tres naturas humanas; & dicam, uerbum est tres homines: propositio est uera: quia tres, est adiectiuum, & tunc adiectiuum hoc, tres, ponit significatum suum circa homines: ideo ista est uera, quia est tres homines. si habeat tres naturas: & si habeat duas humanitates, uerbum diuinum est duo homines. non sic autem est, cum dico, uerbum, est duo habentes humanitatem: quia sensus est, uerbum est duo supposita: habentia humanitatem: & hoc est falsum: ergo illa est falsa. Et si arguitur. Verbum est duo homines, concedo: ergo uerbum est duo habentes humanitatem. dico quòd antecedens est uerum, & consequens falsum, quia quando ly, duo, cadit supra subiectum, ponit significatum suum, & cadunt ambo illa adiectiua, ad unum substantiuum, scilicet, ad suppositum: & quia non sunt plura supposita, ideo ista est falsa, verbum est duo habentes humanitatem. Similiter in diuinis, non sequitur est unus Deus ergo est vnus habens deitatem: & sunt plures habentes deitatem. ergo sunt plures dij; consequentia nihil ualet: quia plures, & habentes, sunt duo adiectiua, quæ ponunt significatum suum, circa substantiuum. Nota, quod cum Scotus hic dicit, in propria solutione. Ideo dico tertio modo, sicut dictum est, &c. non est intelligendum, quòd Scotus uelit dicere, quod sicut nos debemus dicere, quòd Pater, & Filius, sunt unus spirator. Ita hic debemus dicere, si uerbum diuinum assumeret plures naturas, quòd esset unus homo: sed uult Scotus, quòd hic debemus dicere, simili modo, sicut dictum est de spirare; quia re uera, debemus dicere audacter, uerbum est tres homines, si uerbū haberet tres humanitates; prima propositio quotiescunque adiectiuum plurale de substantiuo prædicatur, tunc illi adiectiuū, denotat formam significatam per adiectiuum, plurificari: ut duo spiratores, duo homines: Secunda quādo adiectiuum plurale, uerificatur de adiectiuo, non denotat formam significatam per adiectiuum, plurificari; ut duo spirantes.

Si uerbū assumeret tres humanitates esset tres homines.

Nota duas propositiones Scoti.

Sed contra. quia natura habet unitatem a supposito: ergo si sit unum suppositum, est una natura. unde bene sequitur, sunt decem supposita. ergo decem naturæ: ergo si non sit nisi unū suppositum. sequitur quod non est nisi una natura; sed ibi nō est nisi unum suppositum diuinum: ergo non est ibi nisi una natura. Respon. concedendo antecedens, & negando consequentiam: quia licet natura singularis sit prior supposito, tamen non est impossibile plures naturas assumi ab uno supposito, & supponi una suppositatione.

Dubium.

Solutio.

Nota, quod personalitate intrinseca, non est possibile, eandem naturam personari pluribus personalitatibus: sed non est inconueniens, plures naturas personari, una personalitate extrinseca: ut si natura mea, & alia natura, assumerentur a uerbo diuino, utraque personaretur personalitate uerbi, quæ esset personalitas extrinseca. De Bassolis arguit, quòd sit impossibile unum suppositum assumere plures naturas: arguit sic; duo accidentia non possunt dependere ad plura subiecta: ergo. Nego antecedens, probatur per Aristotelem. de hoc uidetur.

Nota.

QVAESTIO IIII.

CIRCA quartum quæritur, utrum suppositū creatū, &c.] Nota primo quod unio, hypostatica, est idem, quod vnio suppositalis: ita quod hypostasis Græcè, idem est quod suppositum latinè. Nota secundo quòd unio, est triplex, scilicet personalis, suppositalis, & substantiua; unio personalis, est vnio alicuius naturæ, quæ nata est personari personalitate propria & personalitate extrinseca: sicut est unio naturæ humanæ nunc ad uerbum. Nota tertio, quod differentia est inter ista duo, unio personalis, & unio ad personam; quia unio personalis, est quando aliqua natura nata est personari in se, & personatur personalitate extrinseca; sed unio ad personam est quando natura non est nata personari in se, ut si lapis uniretur uerbo, esset unio suppositalis. Vnio substantiua, est unio alicuius naturæ, quæ non est nata suppositari, nec personari sicut quando accidens unitur subiecto, est ibi unio substantiua. Et istæ tres uniones sic se habent per ordinem, quod unio personalis, est prima.

Not. 1.

Not. 2.

Triplex est unio.

Not. 3. Differentia inter unionem personalem et ad personam.

Pro decisione huius q. ponit Doct. unam distinctionem. Aduerte tamen, quod in ista quæstione secundum de Negeto. Doct. est problematicus, quia non magis declinat ad unam partem, quod ad aliam. Ideo utraque partem, Doct. tenet. Nota tamen, quod de Bassolis dicit, quod magis tenenda est pars affirmatiua. Ponit ergo distinctio: Sustentare naturam, potest capi dupliciter, uno modo effectiuè, alio modo formaliter, siue terminatiuè. Effectiuè, illud sustentificat, quod facit illam unionem. Formaliter sustentat & terminatiuè, quod terminat illam unionem. Exemplum primi, tota trinitas causat illam unionem: Exemplum secundi, uerbum diuinum, quòd terminat illam unionem: Prima propositio, tota trinitas sustentat illam unionem in Christo, & facit ipsam esse sustentatā, idest tota trinitas. fecit unionem in Christo, inquantū causant unionem eum uerbo. Secunda propositio, uerbum diuinum sustentat naturam humanam in Christo, secundo modo; idest terminat illam unionem. patet quia sustentare isto modo nihil aliud est, nisi terminare illam unionem. sed uerbū terminat illam unionem: ergo &c. Tertia propositio responsiua ad quæstionem, accipiendo primo modo sustentare, impossibile est, suppositum creatum sustentare aliquam naturā creatam, idest facere illam unionem. Natura mea non potest assumi ab alia natura creata sic, quòd ista assumptio, possit fieri a natura creata. probatur, quia aliqua natura, ad hoc quod est sustentari, est præcise in potentia obedientiali Dei; & si habeat inclinationem naturalem ad hoc, ut suppositaretur tamen, tunc esse uiolenter in supposito alieno, sicut patet de graui in loco sursum. sed potentia obedientialis, non respicit potentiam creatam, sed solum potentiam in Deo. ergo natura creata non poterit uniri alicui nisi a Deo, eo quod illa potentia obedientialis solum respicit Deum. Ex ista propositione.

Doct. videtur problematicus in hac quęst. Sustentare naturam duplex.

Ponuntur propositiones. 1. Prop. 2. Prop.

3. Prop.

Potentia obedientialis non respicit creaturam sed potentiam Dei.

tione, habemus, quòd in creatura, non sunt ponendæ plures potentię obedientiales, sed solum una ad Deum; quia si essent ponendæ plures, referrentur ad istam creaturam, & ad illam, & ad illam, &c. Ideo de Bassolis probat istam conclusionē & ratio sua est talis. Non magis terminatur accidens adhoc, ꝙ est inhærere, quàm suppositum, ad hoc quod est suppositari proprio supposito. certum enim est, quod in hoc conuenirent omnes Doctores Theologi, ꝙ nulla uirtus creata potest facere istam unionem. Quarta propositio accipiendo secūdo modo sustentare: nullum suppositum potest sustentare alienā naturam creatam. Nota ꝙ difficultas est in isto articulo, quo niā dicit Varro, ꝙ hoc secundo mō accipiendo sustentare nullum suppositum potest sustentare aliquam naturam creatam. & probat sic ipse Varro, quicquid terminat talem dependentiam specificalem naturæ creatæ, oportet, ꝙ sit eius illimitatum, & ꝙ contineat perfectionem alterius naturæ. Nullum suppositum creatum est illimitatum, neque continet perfectionem alterius naturæ creatæ: ergo non potest sustentare aliquam naturam creatam, probatur maior, quia ideo dicimus, quòd uerbum terminat dependentiam naturæ assūptæ, quia continet perfectionem naturæ humanæ. Item, etiam verbum est illimitatum. Probatur etiam minor, quia quicquid ē totum, est limitatum.

In creatura ē una tantū potētia obedientialis ad Deum.

4. prop.

Opi. Var. in isto ar.

Not.

Nota ꝙ hic est difficultas, utrum Angelus contineat totā perfectionem meam, & cum hoc ultra. Respondet Varro, ꝙ non, quia sequeretur quod species non distinguerentur nisi per negationes; patet quia si quæratur, quid est homo? est illud qđ non habet totam perfectionem: sed hoc est falsum.

Scot. repbat opin. Varr.

Consequenter Doct. improbat opinionem Varronis, argumentando sic. Verbum diuinum, secundum illam rationem, secundum quam terminat unionem, non est infinitum: patet, quia secundum filiationem terminat; sed filiatio non est formaliter infinita, quia si esset infinita, aliqua perfectio esset in filio, quam non haberet pater, quod est falsum. ergo ad terminandum unionem non requiritur perfectio, in terminando unionem.

Secundo arguit Varro, probando ꝙ suppositum non possit sustentare, & hoc sic. Solus Deus potest illabi creaturę illapsu generali; quia nulla creatura potest conseruare creaturā istam; ergo illapsu speciali. Nota quod duplex est illapsus, scilicet specialis, & generalis, generalis, est cōseruatio ipsius Dei respectu creaturæ ut Deus creat me nunc, & conseruat; & si cessaret me creare, non conseruaret. Illapsus specialis est ista inbitatio alicuius suppositi diuini, ad naturam humanam. Respondet Doct. ꝙ ista ratio, supponit, ꝙ conseruatio, respiciat efficientiam Dei, non tamen dependentia specialis respicit causalitatem. patet de accidente, quod non respicit aliquam efficientiam in subiecto: quia subiectum potest illabi accidenti, & tamen nullam efficientiam habet respectu illius accidentis, saltem de accidente absoluto.

Illapsus duplex.

Quinta propositio, non est possibile, suppositum creatum sustentare naturam creatam, accipiendo sustentare. secundo modo, ut suppositum meum, non potest terminare istam dependentiam naturæ creatæ, sicut uerbum modo facit: probatur primo sic, quandocunque sunt aliquæ naturæ creatæ unibiles, semper una est potentia respectu alterius, sic, ꝙ nunquam remanent inconfusę: sed illa, quæ uniuntur ista speciali unione, sic se habent, ꝙ unum non se habet ut potentia, & aliud ut actus: ergo duæ naturæ creatæ non possunt uniri, ista speciali unione. Secundo sic, quicquid est terminus istius dependentiæ, oportet quod sit simpliciter independens: nullum suppositum creatum est huiusmodi: ergo non potest terminare istam specialem dependentiam. maior probatur, quia ista dependentia, non est similis illi, quæ est causati ad causam: quia in ista, aliquid potest terminare, quod non est simpliciter independens, non sic est in illa speciali dependentia: minor probatur, quia quod habet creatura dependet ad aliud, tertio sic, duæ naturæ substantiales completæ, in prædicamento substātiæ, quarum una sit naturalis alicui supposito, altera uero accidentalis, illæ sunt incompossibiles supposito illi, ergo &c. patet antecedens, quia postquam una natura, est naturalis illi supposito, altera natura non potest sibi competere nec per se, nec per accidens; patet, quandocunque aliquid conuenit alicui per se, aliud non poterit sibi conuenire nec per se, nec per accidens. Et si arguatur: ergo uerbo diuino non poterunt uniri duæ naturæ, tanquam aduentitiæ. Respon. ꝙ non est simile: quia quomodo duæ naturæ assumuntur a uerbo, illæ duæ sunt aduentitiæ.

5. prop. quæ negabitur.

1. rō ad pbationē quintæ propōnis.

2. rō ad idē.

3. rō ad idē.

Vide circa hoc reg Sco. 49. d. 4. q. 14. G.

Consequenter Doct. improbat istas rationes, & primo respondet ad primam, cum arguitur quæcunque, &c. Negatur consequentia, & cum probatur, quandocunque sunt aliquæ naturæ creatę, &c. Nego illam propositionem: est quidem uera de materia, & forma; non tamen uniuersaliter. Ad secundam rationem. Respon. negando maiorem, exemplum, subiectum terminat dependentiam accidentis ad subiectum: & tamen subiectum non est simpliciter independens: non quodcunque subiectum, dependet ad Deum sed solum requiritur, sui dependentia secundum quid. Ad tertiam rationem, cum arguitur, impossibile est duas naturas substantiales, &c. Nego illam propositionem, & dico, ꝙ possibile est duas naturas esse in uno supposito, quarum una est naturalis, & alia aduentitia: ut in uerbo; similiter, si ego sustentarem aliam naturā; natura mea esset mihi consubstantialis, & connaturalis: & alia natura assumpta a me, esset aduentitia. Nec ualet ratio illa qua probatur: quia quandocunque sunt duæ naturæ, quæ habent repugnantiam ex rationibus formalibus, habent etiā repugnantiam, ut per accidens insint alicui tertio: patet de albedine, & nigredine, quæ quia repugnant per se, ut sint in eodem subiecto: sic habent repugnantiam per accidens, inter se, si ergo natura mea, & natura illius, repugnant, ita ꝙ non possunt esse in me: ergo ita repugnant uniri uerbo, ꝙ tamē tu non concederes.

Sco. repbat duas rōnes pdictas rationes sol nit.

Prima.

Ideo Doct. ponit aliam propositionem quam teneo, & est sexta. Si igitur nulla appareat ratio impossibilitatis, quare suppositum creatum non possit sustentare duas naturas, propriam, & sibi extraneam, faciente Deo illam unionem, non est hoc, ut impossibile ponendum ipsi Deo. & cum non appareat impossibile, esset suppositum creatum terminare dependentiam alterius naturæ creatæ, ut patet. ideo illud non ē ponendum impossibile Deo, cuius non apparet aliqua repugnātia, etiam patet, quia ad terminandum huiusmodi dependentiam sufficit aliqua entitas subsistens; modo natura mea, & subātia completa, est per se subsistens: ergo suppositū creatū, potest sustentare aliam naturam. Probat sic de Bassolis, & arguit sic, non magis determinatur accidens ad hoc, quod est esse in subiecto, quàm natura creata, ad hoc, ꝙ est suppositari proprio supposito: probatur, quia sicut accidens habet inclinationem naturalem, ad depēdere ad subiectum, ita natura mea habet inchoationem naturalem ad propriam personam: sed non repugnat accidenti, ꝙ actualiter insit subiecto. quod est alterius naturæ: ergo non repugnat naturæ suppositari actualiter alieno supposito Et ponit de Bassolis quatuor conclusiones, prima, nō apparet ratio impossibilitatis, suppositum creatum terminare unionem alterius naturæ creatæ. Secunda, unio istius naturæ creatæ, habet pro termino rationem singularitatis, & non suppositi. Nota, ꝙ si suppositum terminaret dependentiam alterius naturæ, ratio terminandi illam unionem, esset differentia indiuidualis: & ratio ultima terminandi, esset ratio suppositalis sicut dicit de Bassolis. Tertia conclusio, ista unio, quo ad aliquid, est similis unioni, quæ est naturæ humanæ ad uerbum, & quo ad aliquid est dissimilis; patet ponamus, ꝙ ego assumam aliquam naturam: ista unio est similis unioni illi, quæ est ad uerbum; quia sicut illa, quæ est ad uerbum, est alicuius naturæ, quæ est communicabilis, ad aliquod suppositum incommunicabile, sic hæc. Esset dissimilis, quia terminus formalis unionis naturæ in uerbo, est aliquid incommunicabile, scilicet filiatio: Sed istius unionis, terminus esset aliquid communicabile: & natura indiuidua. Quarta conclusio. Ista unio naturæ creatæ, ad suppositum creatum, est alterius rationis ab illa, quæ est naturæ ad uerbum diuinum. patet, quia termini sunt alterius rationis: ergo uniones. patet, quia diuersitas relationum, attenditur penes terminorum distinctionē: patet concl. quia terminus illius unionis, est filiatio: terminus istius unionis, est differentia indiuidualis.

6. prop. D Suppositum creatum per Dei potētiā pōt terminare depēdētiā alterius naturæ creatæ.

Opi. de Bassolis præsenti d. q. 6.

De Bassolis ponit 4. cōcl.

¶Si teneatur pars negatiua, &c.]

Postquàm Doctor superius tenuit utranque partem istius quæstionis, si teneatur ꝙ suppositum creatum non posset sustentare aliam naturam creatam. Respondet Doct. ad argumēta ante oppositum. ideo cum arguebatur, maior proportio naturæ creatæ, &c. Sed suppositum increatum potest sustentare naturam creatam: ergo suppositum creatum poterit sustentare naturam creatam probatur maior, quia utrunque est finitum. & quando natura creata assumitur a uerbo alterum finitum, alterum est infinitum. Secundo probatur maior, quia natura creata, & suppositum creatum, utrunque est absolutum: quando autem suppositum increatum, assumit naturam creatam, unum est relatiuum. Probatur minor, quia sic credimus de facto. Resp. per unam distinctionem, & tres propositiones.

Sco. uidetur problematicus ī hac qōne.

Ad argum. prin. ante oppositum sustinēdo partē negatiuā 1. arg.

Sol. 1. arg.

ner, distinctio: duplex est proportio: quædam est conuenientiæ, quædam alicuius naturæ dependentis, ad aliquod subsistens, independens: prima est, quando est conuenientia inter aliqua ut inter duo alba, est maxima conuenientia: quia maxime cõueniunt loquendo de secunda propositione maxima proportio est inter accidens, & subiectum; & non est proportio conuenientiæ. quia magis conueniunt duo homines, quam homo & albedo. Prima propositio. naturæ creatæ ad suppositum creatum est maior conuenientia proportionis; quia utrunque est finitum utrunque est absolutum: natura autem creata & uerbum, non sic se habent. quia alterum est respectiuu. s. uerbum & alterum absolutum. scilicet naturæ. Secunda propositio. maior est proportio dependentiæ, natura dependentis ad aliud subsistens increatum quam creatæ ad suppositum creatum: quia quodlibet suppositum creatum est dependens, ideo non est proportio, quæ requiritur ad terminandum unionem. Ad formam distinguitur maior quia uel intelligitur de proportione conuenientiæ, & sic concedo: uel alicuius dependentis, ad aliud independens; & sic nego. & cum probatur maior, quia natura creata, &c. Respondet D. ponendo tertiam propositionem, absolutio non facit illam sustentationem, sed magis requiritur in termino independentia. & licet suppositum creatum sit absolutum. & suppositum increatum sit respectiuũ, hoc nihil facit ad terminandum illam unionem. Ista respõsio parum ualet, ego magis sum de alia.

Proportio duplex.

1. Prop. Sco.

2. Prop.

Solutio argumenti.

2. Arg. principale.

Secundo arguitur sic. omnem perfectionem limitatam potest Deus tribuere creaturæ; quia non repugnat sibi: sed posse terminare dependentiam alterius naturæ est perfectio limitata, & non repugnat creaturæ. ergo non repugnat supposito creato. patet maior, quia ex eo, q non repugnat, cum Deus possit facere quicquid non implicat contradictionem. Deus poterit dare supposito creato talem perfectionem. Respondetur, q duplex est perfectio, quædam est, quæ nõ repugnat creaturæ, quæ est omnis perfectio creata: Alia quæ repugnat creaturæ, quæ est illimitata: sicut est potentia creandi. Nam potentia creandi, est uirtus infinita, sicut et uoluntas infinita; & istam perfectionem, Deus non potest dare creaturæ. quod est contra nominales. minor probatur, quia non ponit infinitatem, patet, quia suppositum creatum supponit tale natura creatam, non est nisi terminare; ergo non ponit infinitatem. Respon. cum arg. omnem perfectionem, &c. concedo maiorem. Pro materia argumenti, dico, istam propositionem, quamuis utrunque oppositorum sit limitatum, tamen cum hoc stat, q duo opposita non possunt esse simul in eodem; ut patet de albedine, & nigredine, quæ sunt entia limitata, tamen non possunt esse in eodem. patet, quia licet duo contraria, non ponant infinitatem, tamen hoc est propter repugnantiam illorum duorum contrariorum, ex suis rationibus formalibus. Similiter licet duæ naturæ creatæ sint finitæ, tamen quia est repugnantia, est incompossibile, q in aliquo supposito, sit aliqua natura per se; & in illo sit aliqua natura aduentitia, hoc non est possibile. Et ideo cum arguitur omnem perfectioné, &c. sed sic est, &c. Ad unionem dico, q uerum est, q non ponit aliquam infinitatem, tamen est repugnantia inter illas duas naturas. Contra duæ naturæ sunt compossibiles in supposito increato: ergo in supposito creato; nego quia quando suppositum meum terminat dependentiam naturæ, illa natura esset aduentitia, & natura mea esset essentialis mihi, & si essent duæ naturæ humanæ in uerbo, ambæ essent aduentitiæ.

Duplex perfectio.

Quã perfectionem potest Deus dare creaturæ & quã non.

Solutio secũdi argum.

Obiectio.

Solutio.

Tertio sic, probando q sit possibile, angelum terminare dependentiam naturæ meæ, & quod natura perfectior, possit terminare naturam imperfectiorem. Arguitur sic. quod est perfectius altero, potest terminare dependentiam imperfectioris: sed quodlibet superius, continet perfectionem inferiorum: ergo &c. Nota, q aliquid esse superius, potest intelligi quadrupliciter. Uno modo localiter. Secundo modo, in dignitate, ut prælati sunt superiores. Tertio modo, in prædicatione; ut animal, est superius ad hominem. Quarto modo secundum perfectionem, ut quando aliquid est perfectius altero; & sic Deus, est superius ad creaturam; similiter Angelus, est superius ad hominem: & sic inter species est ordo superioris, & inferioris; & sic accipitur hic. Respondeo, si uelim tenere illam opinionem, q non, omne superius continet totam perfectionem inferioris. Nota q duplex est superius in perfectione, quoddam est quod continet totam perfectionem inferioris; ut Deus, continet totam perfectionem inferioris; ut Deus, continet totam perfectionem cuiuscunque creaturæ. & istud est supremũ simpliciter. Aliud est, quod non continet totam perfectionem inferioris; ut licet homo sit perfectior asino, tamen asinus continet aliquam perfectionem, quam non habet homo. Ideo ad formam cum arguitur. Quod est perfectius altero, &c. Distinguo, uel illud superius contineat totam perfectionem inferioris, ut Deus. & sic concedo materiam, uel non contineat totã perfectionem, sicut est una creatura, respectu alterius creaturæ; & sic nego. patet de asino, & homine, ut dictum est.

Tertiũ arg. princip.

Aliquid esse superius alteri quadrupliciter.

Sol 3. princ.

Superius in perfectione duplex.

Contra D. facit argumentum ad oppositum, si teneamus aliam opinionem. quæ est probabilior, ponemus conclusionem. Non apparet repugnantia, suppositum creatum sustentare posse aliam naturam creatam. Contra istam conclusionem arguitur sic. quandocunque duo sunt adæquata proportionabilia, si unum non possit multiplicari, nec reliquũ: sed sic est q suppositum creatum, & natura creata sunt maxime proportionabilia: ergo si suppositum creatum non multiplicatur, nec natura: ergo plures naturæ non poterunt esse in eodem supposito creato. patet minor, de homine, & risibilitate, si per impossibile, homo non possit multiplicari, & homo non multiplicaretur, nec risibilitas. Simi[liter] [illegible], patet de essentia diuina, & sua communicabilitate. Minor patet. quia suppositum creatum est illud, in quo terminat me totationem naturæ: ergo si suppositum creatum remaneat immultiplicatum, etiam natura est immultiplicata.

Ad arg. ad oppositũ sustinen[tis] [illegible]

Respo[ndeo]. ponendo tres propositiones, prima est, inter suppositum creatum, & naturam creatam, non est ita præcisa proportio. quin suppositum creatum possit terminare dependentiam alterius naturæ: & licet inter naturam meam, & suppositum meum, sit proportio; tamen non est ita præcisa proportio, quod non possit terminare dependentiam alterius naturæ: Secunda propositio nulla natura creata potest supponi, uel personari pluribus personalitatibus; & possibile est aliquod suppositum habere plures naturas sic, q suppositum sit unum & sint plures naturæ. Tertia propositio impossibile est unam naturam simul personari pluribus personalitatibus probatur quia licet una causa possit terminare dependentias plurium causatorum, ut patet de diuina essentia, quæ terminat dependentiam omnium causatorum, non tamen plures causæ [eiusdem] ordine, & genere causæ, possunt terminare dependentiam unius causati. ut plures soles non possunt causare eundem [lu]minem: quia pluralitas causarum, arguit pluralitaté effectus, & non e contra. Idem ergo suppositum potest terminare dependentiam plurium naturarum, non autem plura supposita dependentiam unius naturæ. Pro secunda conclusione [respon]detur, cum arguitur sicut impossibile est, quod unum causatum dependeat pluribus dependentiis totalibus; ita dicen[dum] est hic, quod impossibile est, quod plures naturæ depen[deant] pluribus dependentiis ab eodem supposito. Respondeo dicendo quod uera est si sit præcisa, & adæquata proportio; & [sic] nego. modo sic dico, quod est aliqua proportio, tamen est possibile suppositum non multiplicari multiplicatis natur[is].

Sol argum. in oppositũ [illegible] partem affirmatiuam [illegible]

3. Prop.

QVÆSTIO V.

QVÆRO quinto, utrum ratio formalis. Nota quod regula generalis in doctore est, quod omnis relatio realis, actualis, habet fundamentum, & terminum actualem. Nota quod duplex est relatio, scilicet realis, & est quæ habet esse sine operatione intellectus; & ista est duplex, scilicet actualis, quæ requirit extrema actu, ut paternitas, & filiatio; alia aptitudinalis, quæ non requirit de necessitate extrema in actu; ut risibilitas non requirit quod actu rideat. Relatio actualis est duplex, scilicet extrinsecus adueniens, & intrinsecus: relatio intrinsecus adueniens est, qua de necessitate ponitur, positis extremis: ut positis duobus albedinibus, in quacunque etiam distantia, de necessitate, ponitur similitudo. Relatio extrinsecus adueniens est, quæ non necessario ponitur, positis extremis, scilicet posito fundamento, & termino; sed præter ista, requiritur aliquod extrinsecum, scilicet debita approximatio: ut patet de igne, & stupa. Cum ista unio, quæ est in Christo, sit relatio realis, actualis extrinsecus adueniens, oportet sibi dare fundamentum, quod est natura creata; & terminus, est uerbum. Nota [q]uarto q cuiuslibet relationis, duplex est terminus, scilicet totalis, & formalis. Totalis, est ille, qui terminat totaliter: ut hic, persona uerbi, est terminus totalis, Formalis, est illud, per quod conuenit termino totali, q sit terminus talis relationis, ut essentia diuina est terminus formalis, per quem [co]nuenit patri generare.

Regula generalis [illegible]

Relatio duplex.

Relatio [illegible] duplex.

Quæro s[ecund]o utrum formalis ratio terminandi unionem naturæ humanæ ad uerbum, sit proprietas eius relatiua. Cum in

uerbo

uerbo, non sit nisi natura diuina, & proprietas personalis: quęsitu, an essentia diuina sit terminus formalis, uel proprietas relatiua, doct. dicit, quòd terminus formalis terminandi istam unionem, est filiatio: patet, persona uerbi assumit istam naturam; Pater & spiritus sanctus non assumunt: ergo assumit per aliquid per quod differt a Patre, & Spiritu sancto, sed hoc est per filiationem: ergo filiatio est terminus formalis istius unionis. probatur consequentia: quia si essentia diuina esset ratio formalis, non magis esset ratio quare filius assumeret, quã pater; patet per Anselmum disputantem contra Græcos, qui sic arguit, uel spiritus Sanctus procedit a patre inquantũ ẽ Deus uel inquantum est Pater: & ex isto argumento, arguo ꝙ in filio non sunt, nisi essentia, & filiatio: probatur quia tunc Anselmus committeret fallaciam consequentis. Tunc sic, essentia diuina non est ratio formalis terminandi istam unionem: ergo filiatio est ratio formalis.

Tit. quæst. — *Filiatio ẽ rõ formalis terminãdi unionẽ naturæ cũ uerbo.* — *Lib. de proces. Spus sancti.*

Notandum est quòd relationem, & essentiam, esse præcisè in uerbo, intelligitur dupliciter. uno modo tanquàm constitutiua, alio modo tanquam constitutum. Dico primo, quòd essentia diuina, & proprietas relatiua, inueniuntur in qualibet persona, tanquàm constitutiua. Secundo dico, quòd non solũ essentia, & filiatio intelliguntur in filio, seu persona filii, sed etiam inueniuntur plurima alia tanquàm aduentitia: sicut in creaturis, ut in homine inuenimus humanitatem, & differentiam, & intellectum, & uoluntatem, &c. Similiter in persona diuina, inuenimus octo, primo essentiam diuinam, tanquàm fundamentum. Secundo inuenimus prædicata essentialia in quid, quæ sunt quatuor, primum est ens infinitum, secũdum est existentia, contra Franciscum de Maionis, tertium spiritus, sicut dicit Christus. Deus est spiritus. quartum est uita intellectualis; quia si Deus diffiniretur, in eius definitione poneretur uita intellectualis. Tertio inuenimus omnes perfectiones essentiales, & omnia attributa; ut scientiam, & intellectum, &c. Quarto relationes originis, ut in filio filiationem, in patre paternitatem. Quinto relationes communes, Idẽtitatem, similitudinem, æqualitatem, circumincessionem, ordinem, distinctionem: Sexto modos intrinsecos, scilicet infinitatem, necessitatem, & sicut multiplicantur attributa, multiplicantur infinitates. Septimo notionalia negatiua, ut in patre ingenitum, in filio & patre inspiratum, in spiritu sancto, improductiuum. Octauo ydeas, quæ dicuntur creaturæ cognitæ, quæ reperiuntur in tribus personis. In ista quæstione sunt duo articuli. Nota, quod quæstio præsupponebat unum certum, scilicet mysterium incarnationis: & quærebat dubium, sicut debet fieri in omni bona quæstione. Ideo hic sunt duo articuli, primo uidebimus, per quid personæ constituuntur: secundo de quæsito. Quantum ad primum, dico quòd de illa satis tractatur dist. 26. primi libri, & in illa doct. ponit duas uias, & nõ magis declinat ad unam partem, quàm ad alteram. Opinio B. Bonauenturæ est, ꝙ personæ constituantur per proprietates absolutas. Franciscus dicit, ꝙ si non esset auctoritas ecclesiæ, teneret istam. Opinio communis doctorum, quam Alexander Richar. B. Thomas, & Scotus tenent, est, quod per proprietates relatiuas. si teneamus istam opinionem, dicemus, ꝙ personæ diuinæ, constituuntur per proprietates relatiuas. Pater, per paternitatem, filius per filiationem; & quia nos tenemus, quòd personæ diuinæ constituuntur per proprietates relatiuas; ideo in hac q. hoc tenebimus.

Relationem & essentiã esse præcisè in uerbo, dupliciter intelligitur. — *Octo inueniũtur in persona diuina.* — *Duo arti. in quæst.* — *Per quid cõstituũtur personæ diuinæ.* — *Opin. 2.* — *Tenet auctor, ꝙ cõstituantur per relationes.*

¶ Quantum ad secundum art. princ. &c.]

Dicendum est, quòd cum in filio sit relatio: scilicet filiatio, & essentia, de utraque potest dubitari, an sit ratio formalis terminandi hanc unionem. doct. adducit opi. Varronis a quo si quæras, quid est illud quod est ratio formalis terminandi unionem, diceret Varro, quod ad hoc quod aliquid terminet hanc unionem, requiritur quod contineat perfectionem suppositi creati, & quòd natura assumptibilis sit in potentia obedientiali; dicit doct. in prima quæstione huius tertii, ꝙ Varro ibi dicebat, ꝙ non est repugnantia ex parte uerbi terminare unionem; probat sic, illud quod continet perfectionẽ cuiuslibet naturæ, potest terminare unionem; sed uerbum est huiusmodi: ergo &c. Et sic nunc diceret, quòd essentia diuina, cum contineat perfectionem omnium creaturarum, ipsa erit formalis terminus huius unionis. tamen hoc improbatũ est superius: quia non requiritur ad terminandum istam unionem, ꝙ contineat perfectiones creaturarum: sed hoc utiq; requiritur in dependentia causati ad causam: sed in ista non requiritur continentia uirtualis ex parte termini, nec potẽtia obedientialis ex parte naturæ creatæ.

Sed dicendum est, ꝙ supposito increato conuenit terminare istam dependentiam, quia est suppositum independens simpliciter, & quia habet entitatem talem, natam terminare talem dependentiam. Ideo dico aliter ad quæstionem, ponendo duas propositiones. prima, essentia diuina non est ratio formalis terminandi istam unionem. secunda, proprietas personalis est formalis ratio terminandi istam unionem. Nota, qđ hic doct. non dicit quòd proprietas relatiua, uel absoluta, sit ratio terminandi istam unionem, sed si uelimus tenere opinionem D. Bonauenturæ, dicemus, quòd proprietas absoluta est ratio terminandi unionem istam: si uero proprietas relatiua sit constitutiua personæ, dicemus, ꝙ proprietas relatiua e ratio terminandi istam dependentiam: probatur ergo prima propositio, quod scilicet essentia diuina nõ sit ratio formalis terminandi istam unionem, hoc modo. In quocunque supposito est ratio formalis terminandi istam unionem, terminat istam unionem: sed pater æternus non terminat istam unionem: ergo in patre non est ratio terminandi, &c. sed essentia diuina est in patre: ergo essentia diuina non est ratio terminandi istam unionem: & sic probatur utrunque: ergo.

Resp. ad quæstionem ponit duas prop. — *Not.*

Contra maiorem illam, arguit sic, sumendo minorem, sed sic est quod in uerbo ab æterno fuit ratio terminandi istã unionem, patet, quia ab æterno in filio fuit filiatio: ergo &c. Respondeo, quòd illa maior sic debet intelligi: in quocunque est ratio formalis actu terminans, ipsum in quo est ratio formalis terminandi, terminat. Nolo dicere, quod in quocunque sit ratio formalis terminandi, illud semper terminet, ut si proprietas personalis sit actu terminans in filio, filius semper terminet, & proprietas non fuit ab æterno actu terminans in filio: licèt filiatio fuit ab æterno in filio.

Obiectio. — *Solutio.*

Doct. adducit unam solutionem, quæ est Varronis, quæ uult habere, ꝙ essentia diuina sit ratio terminandi; & proprietas personalis sit ratio, sine qua non Ideo dicit Varro, ꝙ essentia diuina est ratio terminandi simpliciter; & proprietas personalis est ratio formalis, sine qua non; & quia in patre non est ratio formalis terminandi, sine qua non: ideo essentia diuina, est ratio terminandi in filio, & non in patre. Contra istam solutionem arguit sic: In quocunque est ratio formalis agendi prius natura quàm actio eliciatur, illud erit ratio, & principium agendi: patet de productione spiritus Sancti, & de productione creaturarum; de primo patet, quia dicimus, ꝙ spiritus sanctus procedit a patre, & filio, quia in filio est uoluntas, quæ est principium producendi spiritum sanctũ prius quàm pater producat. ideo dicimus, ꝙ filius est principiũ productiuum spiritus sancti. Similiter, tota trinitas producit creaturas: & antequàm producat, prius natura tota causalitas est in tota trinitate. Sed sic est, ꝙ essentia diuina est in tribus suppositis, & priusquàm ista unio sit facta: ergo pater æquè poterat terminare istam unionem, sicut filius. Præterea, non est ponenda illa causa sine qua non; Respondet iterum ad illam maiorem Varro, & dicit, quòd tres personæ habent essentiam diuinam alio, & alio modo habendi; & propter istum diuersum modum habendi, licet essentia sit ratio formalis terminandi, tamen præcisè est ratio formalis ipsi uerbo, propter dictum modum habendi eam. Et cum arguitur, in quocunque est ratio, &c. distinguo maiorem, uel in illo est ratio formalis secundum eundem modum habendi; & sic concedo; uel est secundum alium modum habendi; & sic nego: modo sic est, ꝙ licet essentia diuina sit in filio, sit etiam in patre, tamen quia est in filio alio modo, quàm in patre, ideo nõ est inconueniens, essentiam diuinam terminare unionem in uerbo, & non in patre. Et ideo ad terminare unionem, requiruntur duo, primo ꝙ essentia sit in illo: secundo ꝙ sit debitus modus habendi.

Sol. Varr. — *Cõtra solut. arguit Sco.* — *Cur essentia diuina non terminet unionẽ in patre, ut ĩ filio secundum Varr.*

Contra, cuiuslibet relationis realis, oportet extrema esse realia; sed ista unio est relatio realis: ergo oportet habere extrema realia: sed iste modus habendi est relatio rationis, quare &c. Secundo sic, ista distinctio in modo habendi, est consequens originem personarum; quia scilicet pater habet essentiam a se, quia non producitur ab alio: sed propter istam rationem, una persona non terminat unionem sic, ꝙ alia non terminet. patet, ponamus per casum, ꝙ pater fuisset incarnatus, & non filius, tunc filius non fuisset incarnatus, & tamen fuisset idem modus habendi essentiam, qui est nunc, qa iste modus hẽndi est necessarius, & istud terminare est contingens; quare propter istum modum habendi dictum, non conuenit uerbo terminare istam unionem. Ideo non requiritur dictus modus habendi essentiam ad illam unionem terminandam. Et dicendum est resolutiuè, ꝙ essentia diuina non est ratio formalis terminandi istam unionem.

Scotus. Refellit rõnem Varr.

Con-

Consequenter respondendum est ad argumenta: ad primū cum arguitur, ponendo quòd proprietas personalis non sit ratio terminandi; aliter extra textum. Nulla relatio potest esse ratio formalis terminandi relationem: ergo proprietas personalis non est ratio formalis terminandi istam unionem. probatur antecedens, quia relationis non est relatio, dicit B. Th. ꝙ impossibile est unam relationem fundari in alia; & etiā impossibile est unam relationem fundare aliam.

Resp. ad argumenta principalia ad primum. Secundū D. Tho. una relatio nec fundatur i alia nec fundat aliam.

Respondeo negando antecedens; ergo relationis erit relatio; concedo. Notandum, quòd non est inconueniens, relationem fundari in relatione; nec est uerum tantum in relationibus rationis; sed etiam in relationibus realibus. Patet, ista est uera, genus est species, accipiendo genus, ut quid, & species ut modus. De relationibus realibus. patet, quia proportionalitas est relatio realis, & tamen fundatur supra duas proportiones. Secunda regula; non est inconueniens aliquām relationē esse terminum alterius relationis; ideo oportet dicere hic, quòd filiatio sit terminus istius unionis. arguitur sicut in textu. Per illam rationem conuenit uerbo terminare unionem, per quam sibi cōuenit continere perfectionem suppositi creati. Sed hoc est per essentiam diuinam, & non per proprietates personales: ergo essentia diuina est ratio terminandi illam unionem. probatur minor, quia proprietas personalis non continet perfectionem simpliciter. Respondeo negando maiorē; quia istæ non sunt rationes; sed illæ quæ dictæ sunt. s. quòd sit ens independens, & quòd habeat entitatem natam terminare unionem.

Not. ꝙ relatio fundatur in relatione.

1. Arg. principale ex textu. Doct.

Solutio primi principalis.

2. Arg. prin.

Secundo sic. Assumens communicat esse naturæ assumptæ, sed esse est unum essentiale in diuinis: ergo aliquod essentiale est ratio terminandi istam unionem. probatur maior, in ista unione terminus communicat, & illabitur naturæ assumptæ. probatur minor, quia esse commune est tam patri, quā filio, & Spiritui sancto.

Respondeo secundum doct. in quodlib. q. i. art. i. quod duplicia sunt prædicata, quædam sunt essentialia, quędam notionalia. unde essētiale dicitur illud, quod est commune trib. personis, & prædicatur de qualibet diuisim. Nota ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid dicatur essentiale, duo requiruntur. Primum, quòd sit commune tribus personis, communitate reali. Secundū quòd prædicetur de qualibet persona diuisim, & de omnibus coniunctim. Alia sunt notionalia, & sunt illa quæ conueniunt uni personæ tantum, uel duabus: ut Paternitas, Filiatio, Spiratio actiua conuenit Patri, & filio: & spiratio passiua, Spiritui sancto. Nota quòd responsio docto. stat in isto uerbo communicare: unde uerbum communicare esse potest intelligi tripliciter. Vno modo formaliter, & per informationem. Secundo modo effectiuè. Tertio modo terminatiuè. Primo modo dicitur communicare, quando informat illud, cui communicat: & sic uerbum non communicat esse naturæ assumptæ: quia non informat naturam humanam. nec est ibi compositio. sed illud dicitur communicare effectiue, quando effectiuè aliquid producit in natura: sicut ignis producens ignē: etiam ipsi uerbo, inquantum terminat unionem, non conuenit communicare esse ipsi naturæ humanæ. Tertio modo aliquid dicitur communicare esse terminatiuè, quando terminat unionem illius: sicut subiectum communicat esse accidentis, idest terminat dependentiam accidentis; & sic uerbum communicat esse naturæ assumptæ, terminat enim naturę humanæ unionem. Et ideo ad formam, cum arguitur suppositum assumens, &c. Dico, quòd suppositum assumens, communicat esse, tamen in illo supposito potest imaginari duplex existentia, scilicet existentia essentiæ diuinæ, & ista creaturę non est communicabilis; Alia est existentia incommunicabilis, & ista est filiatio: Et maior debet intelligi, ꝙ uerbum diuinum per suam existentiam incommunicabilem, quæ est proprietas personalis, terminat istam unionem.

Solutio secūdi princip. Quid essentiale.

Not.

Quid notionale.

Cōicare uerbum esse naturæ assumptæ tripliciter potest intelligi.

Ad formā argumenti.

Tertio sic: illud est ratio terminandi, per quod uerbū constituitur in esse personali: Sed uerbum constituitur in esse personali per aliquod absolutum; ergo aliquod absolutum est ratio terminandi.

Tertium argumentum principale.

Respondeo concedendo maiorem, & negando minorē. probatur per illas probationes adductas in illa materia, de constitutione personarum. Notandum quòd si teneamus, quod personæ constituantur per proprietates relatiuas, nō est difficultas in isto articulo; si uero per proprietates absolutas. doct. soluit etiam argumenta probantia oppositum. Et ideo, si quis quærat: quid est ratio formalis terminandi istam unionem? Resp. quod est proprietas personalis, utrum absoluta, uel respectiua; dico, ꝙ filiatio est ratio formalis terminandi, si teneamus quòd personæ constituantur per proprietates relatiuas. Si teneamus, ꝙ personæ constituantur per absolutas proprietates tunc dico ꝙ ratio formalis terminandi istam unionē, est proprietas personalis absoluta.

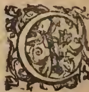
Solutio. 26. dist. primi.

Nota.

Quid sit ratio formalis terminādi unionem naturarum certo determinat.

DISTINCT. SECVNDA.

QVAESTIO PRIMA.

Circa secundam distinctionem, quæro. Vtrum naturam humanam uniri &c. pro expositione terminorum, sunt aliqua notanda, quid sit suppositum, quid sit persona, & quid indiuiduum, & quomodo se habēt adinuicem, & faciant ad propositum: Aduerte, quòd unio personalis est diuersarū naturarum in propria natura personabilium, in una & eadem persona communio, uel unio, utraque natura in se manente, sic. ꝙ persona utrique naturæ communis sit; actionum & passionū utriusque naturæ receptiua. Et dicitur primo, ꝙ est diuersarum naturarum: quia ex quo est unio personalis, ibi plura sunt unita simpliciter; sed non plures personæ: ergo plures naturæ. & dicitur secundo in propria natura personabilium: quia nullæ naturæ possunt personari, nisi sint personabiles in propria natura: & ideo nulla natura irrationalis est personabilis. Et ideo licet uerbum posset assumere naturam irrationalem, tamen non esset ibi personatio, sed suppositatio. unio hypostatica, seu hypostasiacio, est diuersarum naturarum in propria natura hypostasiabilium, in una & eadem persona cōmunio, siue unio, utraque natura in se eadem manente, sic, ꝙ persona sit utrique naturæ communis.

De qualitate huius terminis qui termini sint declarandi. Quid sit unio personalis.

Sola natura intellectualis est personabilis.

Aduerte etiam, ꝙ frui est actus uoluntatis, & est operatio ipsius uoluntatis; & omnis operatio ipsius uoluntatis, uel est nolle siue odisse, uel uelle, siue diligere, frui non est nolle. Aduerte ulterius, quod duplex est uelle, s. concupiscentiæ, & amicitię; & frui non est tale uelle. Aliud est uelle amicitię; & de tali dico, ꝙ frui est tale uelle. & ideo frui est diligere omnino propter se; ut diligere Deum propter seipsum, est frui Deo. Et iō quæritur. utrum naturam humanam uniri, &c. quod est quæri. Vtrū sit possibile, quòd uerbum assumat aliquam naturam aptitudinatam frui, & tamen ipsa natura non diligat ipsum uerbum. Vtrum ista consequentia sit necessaria. hæc natura humanā unitur uerbo: ergo fruitur eo: seu diligit ipsum necessariò propter se.

Frui quis actus.

Velle duplex.

Dec aratio tituli quæstionis.

Pro parte negatiua arguitur. In triduo mortis Christi, eius caro immediate uniebatur uerbo, & non fruebatur eo; ergo uerbum potuit immediatè assumere naturam humanam, & eam sibi unire, quæ tamen non necessariò dilexisset uerbum propter se. & per consequens non fuisset necessarium, ut eo frueretur. probatur consequentia. Quia quicquid uerbum potuit conseruare sibi unitum immediate sine fruitione, potuit etiam immediatè sibi unire.

¶In ista quæstione, &c.]

Proponit Sco. duo uidenda in hac quæstione. Primum est. An natura apta nata frui, unita uerbo, possit non frui eo. Alterum est, utrum natura non nata frui possit assumi a uerbo.

¶Et dicitur ad utrunque, &c.]

Pro solutione ponit docto. opin. Henr. qui ad utrunq; articulum respondens, sustinet partem negatiuam, & ad primū ponit talem conclusionē. Natura humana unita hypostaticè uerbo, necessariò fruitur eo. & probat eam duplici ratione. prima est hæc. Fruitio perficitur per hoc, ꝙ obiectum fruibile uoluntariè sese præsentat uirtuti intellectiuæ, & eam immutat ad actum uidendi se, & per hoc fit præsens uoluntati, & alliciendo eam mouet ad actum fruitionis perfectæ: patet, quia ad fruitionem perfectam nihil aliud requiritur. Sed per istam unionem hypostaticam naturæ humanæ cum uerbo, necessariò fit illa immutatio intellectus ad actum uidendi obiectum beatificum: ergo & uoluntas animæ Christi necessariò fruitur ultimo fine, & obiecto beatifico. probatur minor quia non potest essentia diuina uniri sic naturæ humanæ, ut dicatur homo, nisi etiam per concomitantiam fiat præsens potentiis in ratione cognitiui, & uolitiui, & per consequens uideatur, & diligatur. probat etiam, & declarat minorem in simili de oculo: quia si posset uidere lucē sibi substātialiter impressam, non posset sibi infundi lux ad perficiendum ipsum oculum

Conclusio henr. ad primum art.

oculum secundum substantiam, qoin etiem losuoderetur sub ratiooe uisibils, & iō necesse etiam immutaret oculum ad actum uidendi se. Intellectus antem potest uidere qnicquid est sibi præsens io se: igitut uidebit necesseriù lucem increatam sibi præseotem per istam uoionem bypostaticam, immotaoté eius intellectum ad actum nidendi.

Secundo sic arguit Henric. Potentiæ enimæ sondentot in enime tenquem io fundemeoto: igitur essentialior elt hebitudo potentserum ad essentiem eoimæ, quæ essentiæ ed potentias. quoniem potentiæ uniuntur ab essentia, & non è con uerso: sed tic est, quòd impossibile est beatitudinem esse in potentiis, quio redundet in essentiam: si enim illabitur obiectuoè io potentiis beatificans eas, illabitur ueceßeriò etiem in esseotia, ut eam beetificet: ergo impossibile est beatitudiné esse in esseotie aoimæ quin redundet in potentiis, nempe in iotellectu, & uoluotete beatificando ipsas quantum possune beatificari: sed per istam unionem hypostaticam, & illepsum specielem, essentia enimæ Christi beatificatot, quantum beatificari potest: quia fit unum aliquid cum Deo: igitur etiam iotellectus, & uoluotas animæ Christi beatificantut per istam unionem, & illapsum specialem; sed boc non fit oisi per actum fruitioois: ergo oatura nata frui, noo potest uniri uerbo qnin eo fruatur.

¶ Ad argum. pro opio. &c.]

Respondet doctor: ed primum negator minor, eo quòd obiectum beatificom non necessariò immutat eliqoem iotellectum creetum, quoniam uidetut si oult, si ooo uult, oon uidetur: ut dicit D. Aug. de nidendo Deum. Et per coosequens non necessariò ostenditur uoluntati creatæ oudæ, boc est sine babitu nó neceßeriò eam eleuante, ut possit frui nltimo hoe. Et si etiam ostenderetur, uoluotas ooo oecessariò frueretot eo, ut io i d. i. q. 2. ostensum est.

Ad secundom, respondet doct. per aliquas propositiones. Prima est. Nulla creetura est beatificabilis io se, taoquam in obiecto beatifico: quia quælibet cieatote est finite, & obiectū beatitudinis est infinitum. quere petet propositio. Secuoda propositio. Quælibet natura beatificabilis beatificetur per operetiones suarum potentiarum, & non per hoc, quòd essentia beatificetur. Nam io quarto io materia de beetitudine, dicitur contra beetum Thom. teneotem, quòd beesitudo sit prima to esseotia eoimæ, & quia essentia beetificetur, ideo iotellectus, & uoluotas beasificantur, quod hoc est falsum; quia ut ibi dicitur, si per impossibile daretur essentie enimæ sine potentiis, essentia non beatificaretut; quie ooo beatificatut oisi per operatioues potentiarum.

Ee quo sequitur primo, quòd si per impossibile noo esset essentia, non essent etiam potentiæ, nec beetificarentor. Secundo sequitur, quòd eo quod ponitur bic, ꝙ illa redūdātia beatitudinis potentiæ ad essentiam, non est sic intelligendum qoòd uoa beatitudo ponatut in essentia, & alia in potentiis. Dicit enim Scotus io qoarto, quod beati habent beatitodiné io anima, quæ redundat in corpus, sic quòd est pooenda una beatitudo tātū essentialis: quia corpus oon est capax beatitudinis formalis.

Tertio sequitor, qoòd esseotie animæ oon potest beetificari prout distinguitur a poteotiis: quia tota beatitudo eoimæ pronenit ea potentiis: & si potentię auferreiētur, essentia nó beatificaretur, & ideo cum arguttur, potentie fundatur in esseotie, rraoseet: ergo essentialior est habitudo, &c. Sed si per impossibile, &c. Respondeo quod impossibile est essentiam aoimæ esse beatam, nisi per potentias. & dico quòd esseotie neturæ assumptæ de se non est oata beatificeri. Confirmatur ratio prima, quod beatitudo prius est io essentie, quàm io potētiis, hoc modo. Perfectio supreme debet poni in eo qood est supremum: sed beetitudo est perfectio supreme: ergo beatitudo debet poni in eo, quod supremum est io anima; sed supremum enimæ est essentia animæ: ergo &c. Dico, quod oppositum est uerum, &c. Dicis quòd perfectio suprema. dicit Scotus, quòd dictum est in 26. di. 2. lib. quòd gretie prius est in potentia, quàm in essentia animæ. Nota quod oos tenemus quatuot propositiones cōtra Thomistas. Prima est. Gratie priue pooeoda est in potentie enimæ, quàm in esseotia. Ideo, si anima non haberet uoluntetem, ouoquàm esset Deo grata. Secunda propositio. Character quo quis est signetus, ponendus é io uoluntate, & non io essentia aoimę. Tertia propositio. Beatitudo formalis ipsius uoluntatis pooenda est in uoluotate, & non in essētia. Quarta propositio. Tentio, q̄ succedit ipsi spei, quæ est actus concupiscentię, ponendus est io noluotete secūdum affectionem commodi; quia essentia animæ tenet essen-

Impossibile ē aīa essentiam nisi p potētias esse beatam

4 Prop. contra D. Tho.

tiam Dei per potentiem animæ. & cum ipsi dicunt, quòd essētie eoimæ est quid supremum Respondet doct. 26 distinc. ij. & recitat ibi duas opiniones. Prime est, quòd essentia ammæ nó distinguitur e potentiis nisi penes connoteta. Alia est, quod essentie enimæ distinguitut formaliter a potentiis, & sunt idem tealiter. In primo nos conuenimus cum nominalibus, in eo, quòd dicimus, quòd est distinctio formelis; & quando dicimus, quòd suot idem realiter, io hoc distinguimut e Thomistis.

Duæ opi de dist essentiæ animæ a potentijs.

Nota quod essentiam esse quid sopremum, potest intelligi dupliciter. Voo modo qoo ad actum primom, scilicet ad esse, & sic est uerum q̄d anime est tadix potentiarum. Alio mō quo ad actum secundum, scilicet qno ed actū uolendi, & intelligendi, & sic essentia nó est quid supremum. & primo modo sibi per accidens sonueniunt isti actus. Et si arguatur. obiectum beetificum primo illabitur essentiæ: ergo per essentiam illabitor posentiis, & per consequens beetitudo erit in potentiis mediātè essentia. Respondeo, cum arguis obiectum beatificum &c. Quod obiectum illabi, potest intelligi duplicitet. Vno modo quoad esse, & sic obiectum illebitur primo essentiæ, & potentiis medietè. Alio modo quo ad operari, & sic impossibile est obiectum illebi potentiis mediante essentie; qoia essentie ooo est capax operationis immedietè.

Essētia quo dicatur esse quid supremum.

Obiectū beatificū illabitur dupliciter

Consequenter Henricus declarat suum modum, & ponit talem propositionem. Non est necesserium ponere talem habitum gloriæ in natura assumpta e uerbo diuino. Et pro probatione ponit talem distinctionem. Nam habitus intellectus, secundum Henticum dicitur esse in aliquo dupliciter. Vno modo io repræsentando; & sic engeli hebent species iotelligibiles, quæ possunt dici habitus representetiui in angelis, ad repræsentandum obiecta intelligibilia ab eis. Alio modo pooitur habitos ed facilitandum, ut in nobis ponuntur isti hebitus, ut faciliteot nostram potentiam. Aduerte, quòd dicūt isti antiqui, quòd in qnocunque spiritu beato, qoi non est unitus uerbo, necessarium est hebere istum habitum. Et probat Henricus, quòd oon sit ponendus aliquis habitus io nature assumpta a uerbo, & arguit sic. Omnis habitus ponitut in eoima uel ad repræsentendum, uel ad facilitandum; non ponitur autem in neture asnmpta e uerbo ed repræseotendum obiectū beatificum, oec ed facilitandum: probo, qoie si sic, maximè esset ad elenandum potentiem iotellectiuem; sed hoc non est oecessarium, qnia ista poteotie est meximè eleuata io obiecto beatifico: ergo propter hoc noo est necesse ponete illum habitum. Similitet dicit de Besoliis. Idem est dicendum de uoluntete, sicut de iotellectu. Et si quis argoat; Omnes teneot quòd anima Christi est replete hebitibus in summo: ergo male dicis, quòd non ponitur in Christo. Respōdet de Besolis pro eis qui teoent opinionem Scoti, quòd congruum est ponere istos habitus io anime ad decorem illius naturæ; quia qnendocnnque eliquis desponset aliquem sponsam, decoret eem, & dat sibi iocalia; & cum uerbum despoosauerit natoram hamanā, congruum fuit ponere illos habitus, non tamen fuit necessarium.

Declarat Hēr. suā opi.

Habitus secūdū Hēri. dicitur esse in aliquo dupliciter.

Cootre istam opinionem &c. dicendum est secundum Henricum. primo, quòd implicat contradictionem, naturem humanam uniri, & non frui: eo quòd per istam unionem est quidam specialis illapsus per quem obiectum beatificum fit præsens uoluntati elliciens ipsum ad fruendum se. patet. si oculus posset uidere lucem existentem io oculo nostro, quod est impossibile, quia est pauca distaotia, tamen quie intellectus est potentie reflexioa, potest sua uirtute uidere lucem increatam esse præseotem ipsi. Secundo dicebat, quòd licet in eliis beetis ab illa natura assumpta sint ponendi hebitue, ut lumé gloriæ in iotellectu, & charitas io uoluotate, nō tameo est necessarium pooere io oature esiumpta: quia unio totum illud supplet. Tertio dicit, ꝙ illi habitus solum poountut in netura esumpta ad decorem.

3 rō Sco cōtra Henr.

Consequeoter doct. arguit cootra priocipalem propositionem, probando quòd sit possibile naturam bumanam uniri uerbo, & oon frui eo. & ergnit sic. Prius potest esse sine suo posteriori: sed netura humane personabilis prius netoraliter personatut, qnàm uperetur. & hot quando personatut io se: ergo & quendo personatur in uerbo, prius personatur, quàm operatur: ergo prius potuit persouari personalitate uerbi, q̄ fruetur uerbo. Probatur, quia in eodem iostenti, in quo personaretur propria personalitate, in eodem personeta est personelitete uerbi. ita qoòd oon concedimus naturam humenā inesse prios personeiam. probatut maior per philosophum in quinto metaphysi. & minot, quia operatio est suppositi existē

tis.

tis. Quæcunque operatio præsupponit naturam esse suppositatam. Vlterius prius personatur propria personalitate: ergo prius personabitur in uerbo, quam fruatur Deo. Nota pro maiore, quando D. assumit regulam. s. ꝙ prius potest esse sine posteriori, ꝙ prius est duplex, quoddam est quod habet necessariam conuexionem per identitatem realem, ut superius, ad inferius, ut animal, & homo in Sorte, idem sunt realiter. Aliud est prius, quod habet necessariam connexionem ad posterius, non quidem per identitatem realem, sed quia ad positionem prioris, sequitur positio posterioris. Et sic inter partes simul sumptas, & ipsum totum, est necessaria connexio, quia dicitur in 4. in i. q. Formam informare materiam, est compositū habere esse, sic, ꝙ Deus non posset facere formam informare materiam, & compositum non esse. Aliud est prius, quod non habet necessariam connexionem, sed potest esse sine posteriore, ut in accidente, & substātia: substātia n. potest esse sine accidente. In illa maiore dicitur, ꝙ prius sub ratione prioris nō potest esse sine posteriori, propter totum, & partes, & superius, & inferius. Ad istam regulam requiruntur quædam conditiones, ut uidebitur statim. & ista regula est articulus Parisiensis.

Prius duplex.

Secundo arguit ad idem, impugnando rationem, quæ dicebat: actus fruitionis impletur, & c. & assumit unam reg. Quicquid necessariò fruitur obiecto fruibili, eius intellectus necessariò immutatur ab obiecto fruibili: sed intellectus creaturæ non immutatur necessariò ab obiecto fruibili: ergo creatura non necessariò fruitur obiecto fruibili. Maiorem cōcessit Henri. Minor prop. quo ad intellectum & c. quia illud obiectum, ut essentia diuina non immutat necessario aliquem intellectum creatum, sed merè contingenter: ergo ex parte intellectus nō est aliqua necessitas, nec quo ad actum fruendi necessariò. patet, quia uoluntas creata ex i. d. i. lib. q. 4. nō necessariò fruitur aliquo obiecto: ergo multo minus ista natura assumpta fruetur necessariò. Probatur. quia dicis, istam naturam non necessariò habere charitatem. ita ꝙ Henr. uult facere istam consequentiam: anima B. M. nunc non necessariò fruitur Deo, in qua tamen ponitur charitas: ergo ista natura unita uerbo in qua non ponis necessariò charitatem, & c. nō necessariò fruitur obiecto fruibili. Aliter arguitur sic. ista anima intellectiua non necessariò immutatur ab essentia diuina: ergo non fruitur necessariò. patet, quia quicquid fruitur necessariò obiecto fruibili, immutatur necessariò ab essentia diuina. patet quoad intellectum, & uoluntatem. Not. ꝙ essentia necessariò producit ad extra, contra quam prop. arguit Occhā, & est contra doct. Sco. qui dicit quod essentia diuina seclusa uoluntate, non necessario producit ad extra. Ex quo sequitur, ꝙ si non esset uoluntas in diuinis, & ꝙ essentia diuina esset in me, non causaret uisionem suam in me. patet etiam, ꝙ non quodlibet ens reale, causat notitiam sui. Dicit etiam Scot. ꝙ quicquid essentia diuina producit ad extra, contingenter producit. Ex quo sequitur, ꝙ essentia diuina nullum intellectum immutat naturaliter, nisi suum intellectum diuinum. Ex quo sequitur, ꝙ beati non habent uerbum de essentia diuina in patria. patet in quodlib. q. 15. Ex quo infero, ꝙ de essentia diuina non potest haberi nisi unum uerbum diuinum; quia uerbum est notitia actualis genita, producta naturaliter. Primo requiritur ad uerbum, ꝙ sit notitia, ideo nolitio, non est uerbū. Secundo, ꝙ sit actualis, ideo notitia habitudinalis non ē verbum. Tertio intellectualis, ideo sensualis non est uerbū. Quarto, ꝙ sit notitia genita naturaliter: ideo notitia quam habet beatus, non est uerbum, quia ex parte qua producitur ab essētia, producitur merè contingenter. & cum dicitur cōtra illud ꝙ non est ponenda charitas in natura assumpta, arguitur probando ꝙ sit necessarium ponere charitatem in natura assumpta. Dictum est in i. lib d. 17. ꝙ charitas ponitur in anima ut habeat in potestate sua actum merendi: quia si non haberet charitatem, non posset elicere actum meritorium: hoc stante arguitur sic. Voluntas creata sine charitate, nō poterit mereri: ergo nec frui ipso Deo: sed uoluntas animæ Christi est uoluntas creata: quia est uniuoca uoluntas cum uoluntate nostra: ergo non poterit frui Deo sua charitate. probatur antecedēs. nam in hoc fuit controuersia inter Pelagianos, & doct. Catholicos: quia dicebat Pelagius, ꝙ aliquis in puris naturalib. poterat diligere Deum meritorie. probatur consequentia: quia actus fruitionis est nobilior actu meritorio, probatur, quia fruitio est finis actus meritorii. sed uoluntas illa est uoluntas eiusdem rationis cum mea: ergo si mea non potest frui sine charitate, nec illa.

2. rō Sco. ad idem.

Voluntas nihil producit ad extra seclusa uoluntate secundum Sco.

Verbū quid sit.

Notitia beati, nō est uerbum.

Nota pro antecedente illo, ꝙ uoluntas posse diligere Deū, potest intelligi tripliciter. Vno modo meritoriè. Alio modo non meritoriè. Dico primo ꝙ de lege posita, impossibile est uoluntatem creatam diligere Deum de condigno: quia ad meritum requiritur, ꝙ uoluntas sit informata charitate. quia ad meritum requiritur duplex respectus. Primus, ꝙ actus merēdi sit elicitus a uoluntate secundum liberam potestatem uolūtatis. Secundus, ꝙ charitas inclinet ad eliciendum illum actum, & quod sit acceptatus a Deo. Secundo dico, ꝙ aliquis in puris naturalib. potest diligere Deum, licet non meritoriè. patet de peccatore, & de illo, qui habet attritionē. Tertio aliquis ex puris naturalib. pōt diligere Deum meritoriè sine charitate, de potentia absoluta. quia Deus non necessitatur ad acceptādum aliquem sine gratia. Nota quod propter quatuor ponitur charitas in anima, non solum in uia, sed etiā in patria. Prima ratio est auctoritas Sacræ Scripturæ, primæ ad Corint. 13. ubi dicitur, si haberem omnem prophetiam, & c. Secūda ratio ad eliciendum actum meritorium, & actum frui tiuū in patria, quia nullus potest mereri sine charitate. Tertio ad decorem ipsius potentiæ: quia gratia ponitur in anima quantum ad effectum iustitiæ. Quarto secundum Scot. ut communiter concurrat cum uoluntate ad eliciendum actum meritorium, ut quando diligo Deum, si habeam charitatem, uolūtas mea est causa principalis quoad substantiam actus, quia magis causat, q̄ charitas, tamen quo ad acceptionem actus, charitas est magis principalis causa. Consequenter Henr. respō. & dicit, ꝙ de potētia absoluta quicquid potest facere Deus mediātē causa secunda, potest sine ipsa, & ideo quicquid potest facere cum charitate, quæ est causa secunda, potest facere sine illa charitate. Nota quod articulus Parisiensis est, ꝙ quicquid potest facere, & c. Dico quod illa reg. non est uniuersaliter uera: quia si sic, tunc sequeretur, quod Deus posset causare in anima beati actum beatificum sine essentia diuina, qđ est falsum. patet arguendo, sumendo illam reg. pro maiore, quicquid potest & c. sed Deus potest mediante obiecto causare notitiam: ergo potest seipso solo. non sequitur. & ideo cū arguitur, quicquid potest causa prima & c. Dico ꝙ illa regula habet uerum duabus conditionibus obseruatis. prima, ꝙ sit uera in causis extrinsecis. Ideo Deus non potest facere compositum sine materia & forma. Secundo ꝙ sit uera in absolutis, & non respectiuis. Et quia in notitia intuitiua beati sunt duo, s. uisio, & attingentia, quæ est relatio, Deus non posset facere actum beatificum, nisi mediāte obiecto. & ideo habet uerum ista regula in absolutis, & non in respectiuis.

Voluntas nō posse diligere Deum duplr. intelligi.

Quis pōt ex naturalib. diligere Deum, non tamen meritoriè.

Responsio Henr.

Quicquid pōt causa prima cum secūdis, pot se sola limitatur.

Nota quod doct. coucedit conclusionem, & dicit ꝙ in dist. 13. huius tertii, Vtrum Deus possit causare fruitionem in anima mea sine charitate ego tangam. Sed dico pro nunc, ꝙ illo casu posito, s. ꝙ in uoluntate non sit ponenda charitas, uolūtas actiuè, & elicitiuè, non se habet ad fruitionem. & tunc sequitur, ꝙ ista anima non se haberet ad fruitionem, sicut aliæ animæ beatorum.

Nota quod aliquam uoluntatem frui Deo, potest intelligi dupliciter. Vno modo formaliter; sicut illa quæ recipit formam, & fruitionem. ut si Deus causaret in me fruitionem totaliter, ego fruerer formaliter. Alio modo effectiuè, quia nō solum recipit fruitionem, sed etiam elicit, & cōcurrit actiue ad fruitionem, & sic dicit, ꝙ non potest sine charitate. quod ē contra de Basiolis, in isto tertio. Similiter sequitur, ꝙ si Deus causaret fruitionē in ista anima, non necessariò frueretur. probatur, qui a uel necessitas esset ex parte animæ, uel Dei. non primum, quia ista uoluntas se habet in potentia contradictionis ad recipiendum. & quicquid est in potentia contradictionis ad recipiendum, merè contingenter illud recipit, sicut superficies est in potentia contradictionis ad recipiendū albedinē. ideo illam contingenter recipit. Nec ex parte Dei, quia quicquid Deus producit ad extra, merè cōtingēter producit.

Aliquam uoluntatem frui Deo pōt dupliciter intelligi.

Respon. Henr. de illa necessitate, cum arguit, & c. Et dicit ꝙ hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo simpliciter. Alio modo secundum quid. Tunc dico, quod licet Deus non necessitet simpliciter ad fruitionem, tamen bene necessitat secundum quid: quia posito ꝙ intellectus necessariò immutetur, voluntas necessariò immutabitur.

Resp. Henr.

Contra. qūcunque sunt duæ naturæ absolutæ, una pōt esse sine alia. & uisio, & fruitio, sunt duæ naturæ absolutæ: ergo ista uisio poterit esse sine fruitione. Nota pro maiore, ꝙ ad illam regulam quædam conditiones requiruntur: primo ꝙ sint duæ naturæ absolutæ, defectu cuius si sint duæ naturæ, quarū una est absoluta, & alia respectiua, una non pōt esse sine altera: Secundo, ꝙ sint realiter distinctæ, & essentialiter. Et idō uoluntas, & intellectus sunt duæ naturæ absolutæ, tamen quia non

Reprobatur responsio.

non sunt realiter distinctæ,una non pôt esse sine altera,tertio ꝙ non sit necessaria connexio,quia partes exigũt totum.quarto ꝙ unum non dependeat ab altero ut a priori:ideo licet fundamentum possit esse sine relatione: tamen relatio nõ potest esse sine fundamento.

Item tu dicis quòd non est necessarium ponere habitus in ista anima ad causandam fruitionem. si hoc esset uerum, sequeretur ꝙ frustra laborarent Theologi in ista d.13.quærentes, utrum anima Christi habuerit summam fruitionem ,& tamen magister sententiarum dicit, ꝙ in anima Christi fuit posita summa gratia:ergo isti habitus fuerunt positi.Preterea arguit,si ex ui unionis ista natura creata uideat, & fruatur uerbo,sequitur ꝙ præcise uerbum,& non patrem,sed hoc est falsum, ergo ex ui unionis non fruitur uerbo.probatur assumptum,quia solum uerbum est illapsum & unitum isti naturæ: ergo solum uidebit, sed hoc est falsum: ergo &c.Respondet Henricus dicendo quòd eadem est ratio uidendi. tres personas diuinas: quia quicunque uidet uerbum,uidet & Patrem, & Spiritũsanctum. Contra oppositum dictum est in primo,ꝙ non est inconueniens intellectum uidere unam personam, & non uidere aliam. Et similiter possibile est uoluntatem frui una persona, & non alia, & hoc est de potentia Dei absoluta: ergo responsio sua est nulla. Et tamen illa quæ dicta sunt, sunt uera. ideo ex ui unionis anima non fruitur uerbo.

Obiicitur cõtra solutionem Henr.

AD secundum articulum. In isto articulo uidendum est si natura non nata frui,sicut est natura quæ non est intellectualis,ut natura bouis uel agni, possit assumi. Consequenter D. improbat Henricum dicentem,ꝙ impossibile sit uerbum diuinum assumere naturam leonis. Arguit autem probando ꝙ uerbum possit assumere naturam lapidis uel leonis &c.Et arguit sic. Natura intellectualis est assumptibilis a uerbo diuino:ergo & non intellectualis.Antecedens probatur,quia nulla est entitas positiua in natura intellectuali, per quam repugnet sibi communicari uerbo diuino:ergo nulla uidetur repugnantia quin possit ea assumere. probatur, quia quicquid est communicabile uerbo,est assumptibile,ergo si natura intellectualis potuit communicari uerbo,ergo potuit dependere:& per consequens antecedens est uerum. Consequentia probatur,quia suppositum non intellectuale,sicut lapis, non habet perfectiorem rationem suppositi, quam homo. sed homo potest communicari uerbo:ergo &c. Item.nulla est repugnantia ex parte uerbi.quia est independens, & ita potest terminare istam dependentiam hypostaticam & suppositalem.

Resp Henr. ad 2. artic.

1. Rõ Scot. cõtra Henr.

Respondet Henricus, quòd licet ista natura hypostaticè possit uniri ad hypostasim,tamen nõ ad personam:quia quicquid unitur personæ,oportet ut sit personabile: sed ista natura non est personabilis:ergo non unitur personæ.Et sic diceret Henricus, ꝙ natura non personabilis potest uniri alicui naturæ,quæ non est persona sicut asino:sed non potest uniri naturæ quæ est personata. Ideo respondet ad rationem,cum arguitur,natura intellectualis &c.concedo antecedens,& nego cõsequentiam,& ratio est,quia quicquid unitur personæ,est persona.Dicit Scot. excludẽdo hoc,licet naturæ dependentes ad personam sint alterius rationis, & similiter dependentiæ, tñ illæ dependentiæ possunt terminari ad eundem terminũ. Et hoc non est incõueniens propter dicta fundamenta. Similiter non est inconueniens, ꝙ angelus,& homo, qui sunt alterius rationis,uniantur diuersis unionibus,& quod idem terminus sit terminus istarum unionum. Respon.Henric.ꝙ licet angelus,& homo,sint alterius rationis,tñ sunt duæ naturæ intellectuales,ideo sunt personales, tamen non probas quod angelus & lapis possunt uniri uerbo personaliter.

Resp.Henr.

Refellitur respon.

Resp Henr. ad replicã.

¶[Contra illud si uerbum &c.]

Dicit Scot.secundo sic, quia non solum angelus, & homo possunt uniri,sed ẽt lapis, & hoc sic.si uerbum esset suppositũ & non persona,lapis poterit sibi uniri:ergo & nunc, quando uerbũ est persona,lapis poterit sibi uniri.probatur consequentia,quia nullam ponimus imperfectionem in uerbo pp hoc,ꝙ est.persona, quia persona denotat quandam perfectionẽ. Et cum arguis, sequeretur quòd lapis personaretur,quia unitur uerbo, Respon.Scot negando consequentiam,quia natura lapidis assumpta a uerbo,non propter hoc uniretur in persona: quia unio ad personam,& ꝙ aliquid uniatur personæ,tres cõditiones requirit.Vna ꝙ sit in substantia completa,& in natura intellectuali.Dictum primũ. Nullum accidens est personabile.Dictum secundũ,materia,& forma,nõ sunt personabiles. Dictum tertiũ.Nulla natura irrationalis pôt personari, sicut dicit de Bassolis.Secundo concedo ꝙ illud alicui uniatur personæ.Et iõ est difficultas, Vtrum asinus possit terminare depẽdẽtiã naturę meæ ad ipsum:& si sic,tũc natura mea nõ psonaretur,quia terminus unionis nõ esset persona. tertia conditio & est contra de Bassol.ꝙ illud quod personatur,natũ sit personari propria personalitate, cuius oppositũ dicit de Bassol. Ergo si quis quærat, utrũ consequentia ista ualeat, iste lapis unitur personæ uerbi: ergo unitur personaliter uerbo,Respõ. ꝙ consequentia non ualet,quia uniri personaliter dicit unionẽ,& dicit modũ, & sic uniri.s.personaliter, & iste modus.s. uniri personaliter,est modus intrinsecus relationi,uel causatura fundamento: dico tñ, quod unio personalis dicit duo, unũ de principali significato, & aliud de connotato unio personalis de principali significato, dicit uniri psonæ & de cõnotato dicit ꝙ fundatur in natura q̃ sit psonabilis propria psonalitate:nõ si lapis uniretur psonæ uerbi,tñ quia nõ hẽt cõnotatũ,dico ꝙ illa natura lapidis nõ est unibilis unione psonali.

Tres cõditiones requiruntur ad unionem personalem.

Nota qđ de Bassolis qui tenet ꝙ si lapis assumeretur a uerbo,esset personabilis,arguit sic.Accidens, qñ unitur supposito,suppositatur: ergo qñ ista natura uniretur personæ,personaretur.Respon.ꝙ qñ accidens uniretur supposito,nõ supposita retur nisi extrinsecè. Quia suppositari duo dicit, Vnũ.s.ꝙ uniatur supposito,& istud bene conuenit accidẽti.& aliud est connotatũ.s.ꝙ si illud nõ uniretur supposito,per se supposita retur:& istud non conuenit accidenti.Et sic,ad hoc ꝙ aliquid suppositetur, requiruntur duo, duæ cõditiones,prima ꝙ uniatur supposito,secundo ꝙ istud sit natũ suppositari per se. modo prima conditio conuenit accidẽti,sed secunda non.& si natura mea uniretur lapidi,ista unio non esset ad personã, quia lapis non est persona,nec uniretur personaliter.

De Baß. contra Scot.

Soluitur rõ eius.

Varro dicebat,ꝙ lapis pôt assumi a uerbo diuino,tñ in uerbo sunt duo,s.ratio suppositi, & ratio personæ.& sic ea ratione qua uerbum est suppositum, potest terminare dependentiam lapidis, & non ea ratione qua est personatum:quia tunc sequeretur,quòd illa natura personaretur, & istud est falsum, ut patet ex dicto.

Varr. opin.

Doct.improbat arguẽdo.Oĩs unio naturæ assumptæ ad uerbũ,est realis relatio:ergo terminus istius relationis nõ poterit esse suppositũ,quin sit persona. probatur cõsequẽtia,quia in uerbo ratio suppositi,& personę, non distinguũtur nisi sola rõne,ut dictũ est in primo d.8.In Deo non sunt ponendæ duæ realitates,quarũ una sit potentialis,& alia actualis: ergo pariter in filio non erit una realitas per quã dicatur suppositũ,& alia per quã dicatur persona.Suppositũ,& persona se habẽt sicut superius,& inferius: quia oĩs persona est suppositum: & non econtra.dictũ est in 1.d.8.q.2.ꝙ non sunt ponẽdæ istę realitates:ergo non sunt ponendæ istæ realitates in uerbo.quia tunc sequeretur,quòd ista relatio esset relatio rationis,cum ratio suppositi ,& ratio personæ, solum distinguãtur ratione.

Scot arguit cõtra Varr.

In Deo una realitas non determinat aliam.

Ponitur prima propositio.Non pp hoc natura mea unitur uerbo,quia unitur personæ, & natura lapidis non dẽt uniri uerbo,quia unitur supposito, sicut dicit Varro.Secunda propositio. Natura mea unitur personæ uerbi, quia natura mea est psonabilis, & hoc est penes connotatũ,quia natura mea est talis natura, ꝙ quantum est de se,potest personari propria personalitate,Et natura lapidis non unitur supposito uerbi propter connotatũ,quia natura lapidis non est personabilis.ideo licet ista natura uniatur uerbo,non tamen personaliter.

Quædã propositiones ex Scot.

¶[Ad quæstionem igitur &c.]

Hic Sco.ponit propriã opinionẽ circa illos duos articulos, Circa primũ articulum dicit Sco.ꝙ non includit contradictionem,naturã humanã uniri uerbo,& non frui,eo maxime si assumatur sine habitu creato,sicut dicebat Henric.qui dicebat, ꝙ habitus,non sunt ponendi necessario, in natura assumpta, probatur ista conclusio: quia ex ui unionis non datur fruitio essentiæ,sed est unum donum gratis datum. & si ponatur aliquis habitus in natura assumpta,sicut gratia,adhuc Deus posset assumere aliam naturam, tñ ista natura non necessario frueretur,quia non dependet a fruitione: quoniam illi habitus non inclinant Deum ad causandam fruitionem.

Resp.Scot.secundum propriã opin ad qõnẽ quo ad primũ artic.

De secundo articulo dicit Sco. non implicat contradictionẽ,uerbũ diuinũ assumere naturã irrationalem,sic.ꝙ uerbum pôt assumere ignẽ,sic quod ista propositio esset uera,uerbum est ignis,uerbũ calefacit. Similiter naturã lapidis,sic , ꝙ ista propositio esset uera,uerbũ frãgit caput,uerbũ cadit in terrã, Probatur cõclusio, quia quælibet creatura irrõnalis non solum pôt dependere ad Deum dependentia causati ad causam. sed ista speciali dependentia,patet,quia non repugnat naturæ irrationali uniri ista unione: nec est repugnantia ex parte uerbi:patet,quia licet in uerbo non ponatur distinctio hypostasis, & personæ, sicut dicebat Varro, tamen uerbum æquè

Resp.quo ad 2. artic.

Verbum potest assumere naturam irrationalẽ.

benè potest terminare dependentiam suppositalē, sicut si præcisè uerbum esset suppositum. Ex ista conclusione infero primo, quòd uerbum potest assumere quodcunque accidens, siue absolutum, siue respectiuum contra Petrum de Candia, qui dicit quod licet uerbum possit assumere quodcunque ens creatum absolutum, sed non relationes. Ratio corollarii est, quia dicit Doct. in t. q. t. dist. huius tertii, quod nulli naturæ repugnat assumi, quia quælibet natura est in potentia obedientiali ut assumatur a uerbo. Sed tunc stat difficultas, utrum illa unio, quæ est entitas creata, possit assumi. Respondeo quòd sic, quia nulli entitati positiuæ creatæ repugnat assumi: ista unio est entitas creata: ergo potest assumi. Secundo dico quòd illa unio non potest assumi, propter quo, & quod, ut licet inhærentia sit ratio inhærendi, ut accidens inhæreat subiecto, tamen ista inhærentia non habet aliam inhęrentiam: sic etiam illa unio non requirit aliam unionem: sed standum est in eo quo, scilicet in ille unione, ideo concedo quod Deus potest assumere quamcunque naturam creatam. Et si quis dicat, offendit pias aures, quod uerbum assumat naturam alicuius lapidis, & dicere uerbum est lapis, uerbum frangit caput &c. dico quod offendit pias aures non intelligentium.

Ad argumenta principalia, arguit primo pro parte affirmatiua, quòd scilicet natura humana unita uerbo necessario fruatur eo, sic. Aut ista natura nata est frui, aut non est nata frui: si dicatur primum, non potest non frui, probatur, quia maior est ista unio naturæ humanæ cum uerbo, quam per habitum gloriæ, sed impossibile est aliquem uniri uerbo per habitum glorie, & non frui eo: ergo impossibile est naturam humanam uniri uerbo hypostatice, & non frui Deo. Notandum pro maiori, quod D. imaginatur duplicem unionem, una est specialis, & est ista de qua loquimur, Alia est per habitum, & ista ultima est in beatis. probat Doct. illam maiorem per D. Augustinum. In rebus per tempus ortis &c. Et uult dicere quod ista unio est summa. ergo si est maior quam illa que est per habitū glorię impossibile est uniri ista unione, & non frui.

Solauntur arg. prin. Deducitur primum.

Duplex unio.

Soluitur 1.

Vnionē naturæ cū uerbo esse maiorē q̄ beati cū Deo pōt dupliciter intelligi.

Respondet D. ponendo unam distinctionem, & tres propositiones. distinctio est talis. Vnionem naturæ humanę esse maiorem, potest intelligi dupliciter, Vno modo quo ad actum primum, & quo ad esse. Alio modo quo ad actum secundum. Prima propositio, unio naturæ humanæ ad uerbum, maior est illa, quæ est per habitum gloriæ, & hoc quo ad actum primū: quia in illa unione uerbum dat esse naturæ humanæ, & est ibi quædam intima præsentialitas. Secunda propositio de facto, illud quo est unitum ista speciali unione, etiam est unitum ista secunda unione, quæ est per habitum gloriæ. patet, quia natura humana assumpta & si habeat istam unionem, etiam est assumpta per habitum gloriæ. Tertia propositio, si unio naturæ humanæ separetur ab ille, quæ est per habitum gloriæ, dico quod illa unio quæ est per habitum gloriæ, quoad operari esset maior, quam alia quæ est per unionem quoad esse naturæ humanæ ad uerbum. probatur, quia illa unio quæ est per habitum glorię, includit plura obiecta, quia per unionem. & per habitum gloriæ in intellectu, & charitate in uolontate, & in ista unione est solum per unam relationem, scilicet per unionem. Aliter respondetur, quòd istæ duæ uniones non sunt comparabiles, quia sunt alterius rationis, quia comparatio non habet fieri in his, quæ sunt alterius speciei, ut dicit philos. 8. Phisicorum quia non dicimus quod nigredo sit nigrior albedine, quia comparatio habet fieri solum in specie specialissima. Ad probationes quæ probāt istam unionem esse maiorem per D. Augustinum, dicit Scotus, quod summa gratia potest sumi dupliciter. Vno modo pro summa gratuita condescensione diuinæ uoluntatis. Exemplum, si Papa dat mihi unum bonum Episcopatum, cum ipse nō cognoscat me, nec ego petam sibi, & ego acciperem, faceret summam gratiam, quia hoc esset ex condescendentia suæ uoluntatis. Alio modo pro habitu gratuito gratum faciente ipsam animam, exemplum, impossibile est aliquem mereri sine gratia gratum faciente. Prima propositio. in ista unione secundum D. Augustinum, est summa gratia & summa condescensio gratuita diuinæ uoluntatis, sic, quod non propter merita præcedentia, Vnde dicit Scotus in quarto in materia de sacramentis in communi, quod Deus fecit, scilicet gratuitè, & quod B. Virgo Maria non meruit incarnationem, nec patres Sancti: quod licet uirgo Maria meruit accelerationem, tamen non meruit incarnationem. Sic ergo ista incarnatio fuit facta ex uoluntate diuina gratuita. Secunda Propositio. ex ui unionis in ista unione non est summa gratia habitualis: quia posset me unire sibi unione simili illi, & tamen possibile esset me

Natura humana ē unita uerbo utraq; unione de facto.

Quō unio p habitū gloriæ dici possit maior unione hypostatica.

Sūma gratia dupliciter.

Quō unio naturæ humanæ cū uerbo sit summa gratia.

Tres prop.

assumere sine gratia, ideo posset me assumere dormientem, & existentem in peccato mortali. Tertia propositio. si uelimus intelligere auctoritatem D. Augustini, est summa gratia, de facto est summus habitus, ex beneplacito diuinæ uoluntatis.

Nota, quod in diuinis quadruplex, est unio, quædam est essentialium in essentia, & est identitatis. Alia est essentialium, & proprietatum. Tertia est personarum duarum, ut Patris, & Filii in productione Spiritussancti. Quarta est trium personarum unio in creatione, & ista unio fuit maxima in creatoris.

Quadruplex unio diu. in.

Secundo principaliter arguitur ex D. Augustino sic, quod minus uidetur in esse & inest, & illud quod magis: sed minus uidetur credibile DEUM esse HOMINEM, filium hominis: ergo magis est credibile filium hominis naturalis factum esse filium Dei.

2. arg. pri.

Pro solutione ponuntur duæ propositiones secundum Scotum. Prima est, quòd ista propositio est uera, quod minus uidetur Filium Dei esse realiter filium hominis, quam filium hominis per gratiam fieri filium Dei, & uniri Deo per fruitionem. tamen utrumque est possibile: sed unum est magis possibile, quam aliud, & sic est possibile, quod est de facto, quod filius Dei est filius hominis. Secunda. non est necessarium, si filius Dei sit filius hominis quòd etiam ille idem filius hominis sit filius Dei per gratiam. forte enim negaretur, ideo non sequitur, filius Dei est unitus homini: ergo iste homo est filius Dei per gratiam, licet uerbum sit filius hominis, tamen ille homo nō fuit filius Dei per gratiā sed per naturam, quia non est filius adoptiuus, tamen bene est possibile quod Deus possit uniri naturæ humanæ. Ideo ad formam, concedo maiorem, & nego minorem, scilicet, sed minus uidetur possibile &c.

Soluitur 2.

Tertio sic arguitur, si hoc esset uerum, quod natura mea uniretur uerbo, & non frueretur Deo, sequitur quod ego possem peccare, & damnari, & ita uerbum diuinum: sed ista offendunt pias aures: ergo &c.

3. arg. pri.

Respondet Scotus, nolo dicere utrum uerbum posset assumere aliquam naturam quę peccaret; sed dico quod sicut habens lumen glorię, & charitatis, non potest peccare, ita natura humana quę est unita uerbo ista speciali unione, de potentia ordinata non potest peccare. patet de beata Virgine, quę non potest peccare in Paradiso. Nota quòd beatos esse impeccabiles, potest intelligi tripliciter. uno modo sunt impeccabiles per naturam. Secundo modo per habitus quos habent. Tertio modo per manutentionem. Prima propositio. solus Deus est impeccabilis primo modo per naturam, quia quęlibet creatura rationalis est peccabilis. Secunda propositio. dicunt Thomistæ, quòd illi habitus, ut lumen gloriæ, charitas, reddunt potentias impeccabiles. tamen dico, ꝙ hoc modo beati non sunt impeccabiles: quia tantam gratiam habuit uirgo quando concepit filium, quantam habet modo, & tamen potuit peccare, ut omnes concedunt. Tertia propositio, beati sunt impeccabiles. Tertio modo, manutentione, sic, quod Deus non concurrit ad talem actum: quia Deus non concurrit ad peccatum, ideo sunt impeccabiles. sed si Deus derelinqueret illos, licet haberent illos habitus, tamen essent peccabiles, & cum iste, qui habet lumen gloriæ non possit peccare, similiter quandocunque Deus unit sibi aliquam naturam rationalem, illa est impeccabilis, quia semper manutenebit.

Soluitur 3. prin.

Beatos esse impeccabiles pōt intelligi tripliciter

Quō beati sint impeccabiles.

Quęro de possibili, utrum sit possibile, quod natura mea sit unita uerbo, & sit peccabilis, & per hoc soluitur quæstio, utrum uerbum potuit assumere Luciferum in peccato existentem sua obstinatione. Respondeo quòd non est impossibile, uerbum assumere Luciferum in peccato existentem. probatur, quia quælibet entitas creata, est in potentia obedientiali, ut assumatur a uerbo; sed Lucifer est ens creatum: ergo est in potentia obedientiali ut assumatur a uerbo.

Vtrū uerbum potuerit assumere naturā ī peccato existentem. Dub.

Contra. sequitur tunc, quod Deus esset Diabolus. item quod uerbum esset damnatum, quæ sunt absurdissima, & offendunt pias aures. Respondeo quòd duæ sunt opi. una est de Candia, & Coraldi monachi, qui dicunt quòd posito ꝙ uerbum assumeret diabolū, ista non est concedenda, uerbum est diabolus, & ratio est, quia licet communicatio Idiomatum fiat in prędicatis dicentibus perfectionem, non tamen fit communicatio Idiomatum in prædicatis dicentibus imperfectionem, sicut diabolus, peccare, esse damnatum.

Solut. ad. Opi. de Can. dia.

Alia est opinio Occham & de Basulis, qui dicunt quòd nō uident repugnantiam, quod si uerbum assumeret aliquam naturam peccatricem, ꝙ uerbum diceretur peccator. & Diabolus, & cum dicitur uerbum diuinū est Deus: ergo non potest peccare.

Opi. Occh. et de Basulis.

peccare. Respondetur, aut secundum naturam diuinam, & sic concedo. aut secundum naturam quam assumpsit, & sic nego. Nec illud offendit pias aures: & si dicas, hoc dicere, offendit pias aures, dico quod uerum est, non intelligentium & uulgarium. Ideo dico quod uerbum potest assumere naturam humanam, & natura humana potest uniri uerbo.

Concl. principalis.

Ad confirmationem Anselmi, quod primus homo erat peccabilis: quia non erat Deus: ergo secundus homo non erat peccabilis, quia erat Deus: sed non est impeccabilis nisi per fruitionem essentiæ diuinæ: ergo impossibile est aliquam naturam uniri Deo, & non frui Deo, respondetur quod quando dicit, secundum hominem esse impeccabile, quia est Deus, potest intelligi dupliciter. Vno modo de necessitate: alio modo de congruo. Prima propositio, secundus homo, quia Deus, non fuit impeccabilis de necessitate, licet esset unitus uerbo. patet, quia posset assumere naturam meam, & tamen natura mea posset esse in peccato. Secunda propositio, secundus homo qui erat filius Dei de congruo fuit impeccabilis. ita quòd postquã facta fuit unio, congruũ fuit qđ illa natura habuerit summam gloriam, hoc tamen non est de necessitate.

Confirmatio soluitur.

Secundũ hominem esse impeccabile dupliciter intelligitur

Nota quod idioma capitur tripliciter. Vno modo ut est præter intentionem agentis: & sic dicit Anselmus quòd malum non est aliqua substantia, uel natura. sed subest idioma & euenit præter intentionem operantis. Et isto modo idiomatum communicatio, est communicatio malorum, & ideo dicit Dyonisius. Nullus operatur, ad malum aspiciens, & hoc est principium confusionum Babiloniæ, ubi præter intentionem operantium turrim, uarietas linguarum accessit. Alio modo Idioma est sermo proprius, & hoc modo communicatio Idiomatum est communicatio linguarum. & sic non capitur hic. Tertio modo capitur, prout est proprietas, & sic allu muntur in ista materia, & sic diffinitur. Idioma est proprietas distinctiua unius naturæ ab altera, uel unius suppositi ab altero: uel unius supposi i a natura: Et ista proprietas est triplex, quædam est distinctiua unius naturæ ab altera, ut mortale est una proprietas hominis, per quam distinguit a Deo. Similiter per æternum, & temporale distinguuntur omnes proprietates disting uentes naturam humanam & diuinam. Secunda proprietas est proprietas constitutiua diuinarum personarũ. Tertia proprietas est, ut communicabile est proprietas, quæ conuenit naturæ diuinæ: & incommunicabilitas conuenit personæ sic, quòd istæ faciunt differre personam ab essentia.

Idioma capitur tripliciter.

Idioma qd sit.

Proprietas triplex.

Nota quod communicatio Idiomatum est distinctarum personarum, diuersarum naturarum, prædicatio unius de altera in concreto, sicut dicit de Candia exemplum. Quia uerum est Christum esse Deum & hominem: ideo proprietates naturæ diuinæ attribuuntur humanæ naturæ, ut sicut ista est uera: Deus creauit, ita ista est uera, iste homo creauit cœlos; iustificauit peccatores. similiter omnes proprietates, quæ dicuntur de natura humana, prædicantur de natura diuina in concreto, ut sicut dicimus, iste homo est risibilis, flebilis &c. ita uerbum diuinum est risibile, flebile, uerbum est mortale, uulneratum &c. similiter si lapis esset assumptus, sicut dicimus quod lapis lædit pedem, frangit caput, componit domũ: similiter diceremus, uerbum lædit pedem, frangit caput, componit domum. Et dicitur notanter in concreto, quia non in abstracto, ideo ista est falsa, iste homo est essentia diuina, iste homo est creatio: similiter ista est falsa, Deus est mortalitas.

Quid sit cõicatio Idiomatum.

Nota quod quando dicimus, quod homo est albus, & uerbum est album, tamen non requiritur quod albedo inhæreat uerbo, sed quòd inhæreat isti homini, & naturæ assumptæ. similiter istæ prædicata, uulneratum, crucifixum, mortale. &c. insunt immediate naturæ humanæ, & non sunt in uerbo, nisi quia natura est unita uerbo.

Notand.

Nota quòd adhoc quòd ista communicatio Idiomatum teneat, ponuntur quatuor regulæ. Prima est Scoti, ut per 7. d. tertii soluendo tertium argumentum secundæ quæstionis. Secunda est sancti Thomæ. Tertia est Doct. deuoti. Quarta est Coraldi monachi. Prima regula communicatio Idiomatum non tenet in prædicatis exprimentibus istam unionem naturæ humanæ ad uerbum, ut licet ista sit uera, uerbum est incarnatum, tamen ista est falsa, homo est incarnatus, quia hoc quod est incarnari, est prædicatum exprimens istam unionem. Similiter, licet ista sit uera, filius Dei est incarnatus, non tamẽ ista, filius Dei est factus filius Dei, ut dicit Scotus in 7. d. huius tertii. Secunda regula est. ista communicatio Idiomatum nõ ualet in prædicatis, quæ præsupponuntur isti unioni, unde nego quòd antequam homo uniretur uerbo, homo erat prædestinatus ad uitam æternam. Et ratio est, quia hoc, quod est prædestinatum, est unum prædicatum, quod præsupponitur unioni. Tertia regula est, quòd communicatio Idiomatum non tenet in prædicatis, quæ destruunt intellectum duarum naturarum, sicut est creatura, ut licet ista sit uera, homo est creatura, tamen ista non est uera, uerbum est creatura, quia destruit intellectum uerbi diuini, quia tunc uerbum diuinum non esset ab æterno, & intelligeremus filium Dei habere principium, & non habere respectu eiusdem. Ita regula ista de communicatione idiomatum non tenet in prædicatis dicentibus imperfectionem, ut si uerbum assumeret Luciferum, licet Lucifer esset damnatus, tamen ista communicatio non teneret. Nota tamen quòd de Bassolis tenet oppositum, & similiter dicit quòd sine ista regula potest fieri communicatio Idiomatum, ut si uerbum assumeret Luciferum, ista propositio esset uera, uerbum diuinum est damnatum, uerbum diuinum est peccator. Et ad argumentum, si uerbum assumeret lapidem, uerbum esset lapis &c. Dicit Scotus, quòd si lapis esset in uerbo, lapis prædicaretur de uerbo in concreto, ita quòd istæ essent ueræ: uerbum lædit pedem: uerbum interficit hominem: uerbum diuinum in Lombardia frangit murum: uerbum diuinum perforauit Castrum. Et cum arguitur, sequeretur quòd esset perfectior communicatio, cum quælibet pars lapidis sit lapis: nego. probo, quia uerbum diuinum non est brachium hominis, non est caput hominis, &c. Respondet Scotus negando. Ad probationem dicit Sco. quòd licet pars lapidis in quantum est pars homogenea, uel subiectiua lapidis in communi reciperet prædicationem in communi, non tamen reciperet prædicationem huius lapidis. Aduerte quod lapis, potest primo considerari, ut est unum totum integrale. Secundo modo, ut est unum homogeneũ. Tertio modo, ut est unum totũ uniuersale. Totum uniuersale est, quod habet plures partes subiectiuas. Et dico, quod licet pars lapidis recipiat prædicationem lapidis in communi, uel in quantum est pars homogenea, non tamen recipit prædicationem lapidis, in quantum est unum totum integrale, ut non sequitur, iste paries est domus, & tamen contra conceditur ista, quælibet pars lapidis est lapis. dico quòd ly, lapis, in prædicato accipitur pro lapide in communi, & est uera. uel ut est unum totum homogeneum: sed si ly, lapis, in prædicato sit unum totum integrale, tunc propositio non est uera, ut ista non est uera, ista pars determinata lapidis est lapis iste, ita quod uult habere, quòd si uerbum assumeret naturam humanam sicut fecit, ista est falsa. Verbum diuinum est caput; uerbum est brachium, sicut ista est falsa, pars lapidis est iste lapis: ista pars aquæ, est aqua: istæ propositiones sunt falsæ.

Quatuor regulæ notabiles de cõicatiõe Idiomatum.

QVAESTIO SECVNDA.

Circa secundum. Quæro, utrum uerbum primo & immediate assumpserit totam naturam humanã. Nota quòd antiqui mouebant istam quæstionem, & aliqui dicebant quòd uerbum assumpserat naturam mediãte gratia. Alii dicebant quòd mediãte anima. Pro declaratione terminorum, nota quòd assumere, accipitur dupliciter: uno modo effectiuè: alio modo terminatiuè. Primo modo est facere ipsam unionem. & sic tota Trinitas assumpsit naturam humanam, quia tota trinitas fecit istam unionem. Secundo non solum uerbum assumpsit naturam humanam, quia solum uerbum, terminat istam unionem & sic capitur in ista quæstione. Secundus terminus est primò; & accipitur quadrupliciter, secundum quòd quadruplex est primitas, scilicet generationis, perfectionis, conuertibilitatis, & præcisionis. Vnde primitas generationis est in illo, quod primo generatur. ut forma seminis, similiter singulare, est istud, quod primo cognoscitur, sed primum primitate perfectionis, est illud, quod est perfectius, & sic Deus est primus. similiter homo totalis generatur prius quàm forma seminis, & sanguinis: ex quo sequitur, quod istę duæ primitates se habent per oppositum. quia semen est prius prioritate generationis, & est posterius posterioritate perfectionis. Et iste ordo est ordo euersus. Nota quòd dicit Scotus in 7. d. primi, quòd licet istæ duæ primitates sint oppositæ in creaturis, non tamen in diuinis. Sed primum primitate conuertibilitatis, est ut propria passio, & sic accipitur in primo posterioritatis. Primum uero primitate immediationis, seu præcisionis, est illud, quod est immediatum, & sic superficies primo, & immediatius inest parieti, quàm albedo: & isto quarto modo accipitur hic ly, primo.

De termino assũptionis

Assumere dupliciter.

Primo accipitur quadrupliciter.

Medium duplex.

Nota quod medium est duplex, s. intrinsecũ, & extrinsecũ

medium intrinsecum est illud, quod est de quidditate. ut rationale est medium inter hominem & risibile. Medium extrinsecum est illud, quod est extra subiectum, ut superficies est extrinseca parieti. & est ratio quia inest parieti, & est ratio sine qua non, Et istud medium tam intrinsecum, quam extrinsecum est duplex, scilicet necessitatis, & congruitatis. Medium necessitatis est sine quo tertium non potest esse in primo: & sic superficies est medium necessitatis, quia est medium sine quo albedo non potest inesse parieti. Medium congruitatis est, quando aliquid potest inesse alicui mediante tali medio. Exemplum, si quis nelit esse iurisperitus, medium congruum est quòd sit Rhetoricus, non tamen medium necessitatis, quia benè posset acquirere leges sine ea, utpote bonus grammaticus. Et arguit ad oppositum, primo sic. si ista unio fieret primo per partes, ergo non esset unica assumptio. probatur, quia primo esset unio in illa parte, quæ assumeretur, & consequenter in alia, quæ secundo assumeretur.

Vtrunque medium duplex.

Pro solutione nota, quod dicit de Bassolis, quòd in incarnatione fuit tantum una unio, & unica dependentia. Alii tamen tenent quòd fuerunt quatuor. Primo tres unitates ad uerbum, una corporis, alia animæ, tertia unio partium ad uerbum. tamen Doctor dicit quòd fuit tantum una unio, Et cum arguitur de triduo. Item, si uerbum assumpsisset naturam humanam mediatè parta, prius fuit aliquid; item quòd non est medium, quod est gratia.

Opiniones de unione humanitatis ad uerbum.

¶In ista quæstione patet &c.]

Hic sunt duo articuli. in primo inquirit de medio intrinseco, in secundo de medio extrinseco. Vnde medium intrinsecum est illud, quod est de intrinseca ratione illius primi cui inest tertium, ut rationale inter hominem, & risibile, ut patuit.

Duo articuli q̃onis.

¶QVANTVM Ad primum &c.]

Opin. Varr.

Circa primum articulum dicit Varro, ponendo duas propositiones. Prima propositio Verbum diuinum assumpsit corpus mediante anima sic, quòd anima fuit quoddam medium adhoc, quòd corpus uniretur uerbo, sic quòd in primo instāti, anima fuit unita uerbo: & in secundo fuit unita corpori, tanquam forma: & postea corpus fuit unitum uerbo, mediāte anima ista. Secunda propositio. Verbum diuinum assumpsit tertiam entitatem, & humanitatem, mediantibus illis partibus, sic quòd prius primitate executionis assumpsit partes, & deinde primo primitate intentionis assumpsit totum. pro quo nota quòd illud dicitur primum primitate intentionis, quod primo homo intendit. Sed primum primitate executionis est illud, quod primo axequitur, ut patet de domo componenda, & ita imaginatur Varro, quòd totum fuit unitum ipsi uerbo mediante corpore, & anima.

Quid primũ secundũ intentionẽ, & quid primũ secundũ executionem.

Contra, &c.]

Doct. improbat Varronem, & primo arguit sic, quia sequeretur, quòd Verbum non fuisset primo homo: sed hoc est falsum: igitur. probatur consequentia, & pro probatione capio suum argumentum, quod faciebat ipse Varro; Assumit, non est homo, &c. sed istud quod fuit assumptum, scilicet anima intellectiua, non fuit homo, ergo &c. Doct. accipit istud argumentum contra ipsummet Varronem, quia uerbum nō est homo &c. sed per te uerbum non assumpsit primo nisi animam intellectiuam, quæ non est homo: ergo verbum diuinum non est primo, & immediatè homo. Sed hoc est falsum, quia omnes Doct. tenent, quòd sicut Sortes primo humanitate est homo, ita uerbum primo est homo, licet sit alius primo hic & ibi, quia cum dicitur, Sortes est homo, ibi est primo per se, & cum dicitur uerbum est homo, ibi non est per se, sed per accidens, ut indobitur inferius.

2. Ri. Sco. cõtra Varr.

Secundo sequeretur quòd Christus non esset homo. probatur, & pono casum quod accidens sit compositum ex partibus essentialibus, quarum una sit actualis, & alia potentialis; & potentialis nocetur a, & actualis b, Arguitur sic. subiectum non denominaretur ab accidente illo, ex quo denominaretur a, b, quæ est pars formalis, quia si sic, cum a, possit denominari ab ista parte formali, patet hoc, accipio colorem inquantum est unum potentiale, & disgregatiuum, quod est actuale, tunc primo ista est uera, color est disgregatiuus, & sic pars formalis prædicabitur de parte potentiali, & ideo sequeratur quòd a, quæ est pars potentialis, esset subiectum illius partis formalis, quod est falsum. Ita a simili arguitur sic, uerbum se habet tanquam subiectum, & anima tanquam pars formalis; sed si uerbum non assumpsit nisi animam intellectuam; ergo non dicetur homo, quia uerbum est homo, quia humanitas est unita uerbo.

Pro maiori notitia. Quæro. utrum accidens sit compositum ex materia & forma? Respondet quòd materia potest capi dupliciter. Vno modo pro altera parte compositi, & sic in quocunque elemento est materia, & sic Angelus non componitur ex materia, & forma. Alio modo pro parte materiali .i. pro aliquo potentiali, & forma pro aliquo formali, scilicet pro quidditate specifica. Respondet ad istam difficultatem, ponendo duas propositiones; prima. nullum accidens, quodcunque sit illud, est compositum ex materia & forma, accipiendo materiam & formam pro altera parte compositi contra D. Thomam Anglicum. quia accidens est forma simplex. Secunda propositio, accidentia sunt composita ex materia, & forma, accipiendo secundo modo materiam & formam. Et sic similiter Angelus potest esse compositus ex materia & forma, quæ est compositio metaphysic. quia est compositio ex sua forma quæ est quidditas, & sua materia, & quæ est quædam potentia, quia Angelus est receptiuus accidentis, scilicet intellectionis, & hoc non est inconueniens. similiter albedo componitur ex genere, scilicet colore, & sua differentia est disgregatiuitas.

Materia capitur dupliciter.

Quo modo accidens possit dici compositum ex materia & forma, & quo non. Angelus quo pacto compositus.

Quæro, utrum ponendum sit, quòd accidens sit compositum ex partibus essentialibus? Respondeo aut ex partibus essentialiter distinctis, & sic non: aut ex partibus essentialibus, quæ solum formaliter distinguūtur, & non essentialiter. ut in colore existente in pariete pono duas realitates, scilicet albedinem, quæ est natura specifica, & differentiam indiuidualem. similiter in albedine, pono duas realitates, scilicet genus, quod est color, & differentiā specificā, quæ est disgregatiuitas. Nota quòd hic dicitur, quòd homo prædicatur de uerbo, quia natura humana dependet ad uerbum, & unio est ratio talis denominationis. Arguit contra, ego sum dependens ad uerbum, & tamen uerbum non prædicatur de me: ergo nec de illa natura. Respōdetur quòd nos possumus inuenire duplicem dependentiam, scilicet causati ad causam, quæ est causati ad causam in genere causæ efficientis. Alia est dependentia naturæ communicabilis ad aliud communicabile. Prima propositio. Prima dependentia non sufficit ad uerificandum istam prædicationem. Secunda propositio. Ista specialis dependentia est sufficiens ad narificandum istam prædicationem. patet de accidente, quod dependet ad subiectum, & ideo dicitur paries albus.

Duplex dependentia.

Tertio sic arguit contra Varronem; & pro isto argumento nota, quòd Scotus duo præsupponit, primo præsupponit, quòd de ratione personæ est duplex incommunicabilitas, uidelicet, ut quo, & ut quod. secundo præsupponit, quòd ista incommunicabilitas magis conuenit materiæ, hoc est corpori organico, quàm formæ, & animæ, quia anima est communicabilis ut quo. Arguit sic, materia est magis incommunicabilis & subsistens, quàm forma: quoniam illud cuius est anima, suppositatur. Similiter si anima uniatur alicui, prius unietur corpus, quàm anima.

3. Ri. cõtra Varr.

Quarto sic, Corpus natum est subsistere in se, sic, quòd non subsistit per informationem animæ: quia & si anima non informaret corpus, tamen corpus subsisteret seipso, tunc sic, anima unitur uerbo: ergo corpus potest uniri patri: & ita idem homo assumeretur a duabus personis, quod uidetur inconueniens. Nota quod Scotus ostendit isto argumento, quòd una & eadem natura, non possit assumi a tribus personis diuinis, scilicet quòd secundum animam, secundum corpus, & secundum tertiam entitatem, dependet ad tres personas, & hoc non tenet Franciscus de Mathia, & cum arguit contra ipsum, ergo sequitur quod aliquid dependaret pluribus dependentiis, concedit ipse, & dicit quod eadem natura secundum diuersas partes potest assumi a tribus personis, & hoc est propter diuersa finita, quæ sunt anima, corpus, & tertia entitas.

Quinto sequia sequeretur quod in triduo esset noua assumptio, patet, quia nō erat aia corpori unita, sed solū corpus. Nota qđ Scotus, & de Bassolis, tenēt, q in triduo una fuit non nisi unio, & dicunt quod in instanti conceptionis Christi fuit una sola unio, quæ durat usque ad instans mortis, & cum Christus mortuus est, fuerunt duę nouæ uniones, scilicet unio corporis, & unio causæ, & in die Resurrectionis, cum Christus surrexit fuerunt destructæ illæ duæ uniones, & primam unionem quam Christus habebat cum nouiter, tunc habuit. Nota q Occham & de Maronis, dicunt q secundum diuersitatem fundamentorum sunt diuersæ relationes, & dicunt, quod in illo instanti in quo uerbum fuit incarnatum, fuerunt quatuor

De opinione circa unitatem, uel plures unitates naturæ humanæ ad uerbum.

5 Opin. Sco.

tuor uniones. In tertia entitate fuit una unio:in anima fuit alia:in carne fuit tertia: & quarta in unione accidentium. Sed secundum Scotum est ponenda tantum una unio: nam quia humanitas unitur uerbo, consequenter partes, & accidētia uniuntur, & sic non sunt multiplicandæ istæ uniones in uerbo.

Scotus respō det ad articulum. *Duplex mediū quo & quod.*

Quantum ad istum articulum. Nota quod Scotus pro isto articulo ponit duas distinctiones, & tres propositiones, & duo corollaria. Prima distinctio. Sicut inter agens & effectum, uel actum, aliquid potest poni pro medio, dupliciter, scilicet ut quo, & quod, ita inter recipiens, & receptum, aliquid potest poni pro medio dupliciter, s. ut quo, & ut quod. pro quo nota quod inter agens aliquod, & suum effectum duplex potest imaginari medium, scilicet medium quod, & est agens propinquum inter agens remotum, & suum effectum. Exemplum: Ignis est effectus productus, inter solem producentem ignem, & ignem productum mediat ignis producens, qui est agens particulare. Exemplum de medio quo, ut ignis calefaciens aquam, inter ignem producentem, & aquam, mediat calor, tanquam medium quo, quia est medium quo ignis calefacit aquam. Similiter quando graue descendit, medium quo, est grauitas: & ideo inter graue, & descensum, mediat grauitas, tanquam medium quo: ita inter recipiens, & receptum potest imaginari duplex medium, scilicet quod, & istud poterit esse aliquid recipiens inter substantiam, & accidens: ut inter substantiam, & albedinem mediat superficies, quæ recipit albedinem, & est medium quod, sed medium quo inter recipiens & receptum potest esse sicut forma subiecti, ut anima intellectiua quæ est forma hominis speciflca, ipsa est medium, quo risibilitas inest homini.

Quedā propositiões Sc. Prima propositio.

Prima propositio. In ista unione passiua naturæ humanæ ad uerbum, non fuit medium quod, scilicet quod mediauerit inter naturam humanam & uerbum, ita quòd uerbum prius illud assumeret, & per illud assumeret naturam humanam, consequenter ergo illud quod uerbum sibi immediatè uniuit, fuit natura humana, quæ est tertia entitas. Probatur ista propositio, quia quod est in se primo personale, si in se personaretur, illud idem in alio personatur, quando assumitur: sed tota natura humana est per se primo personabilis si personaretur in se, & non assumeretur, & non pars aliqua, uel partes: ergo tota natura humana est illud, quod primo unitur, & assumitur a uerbo. probatur minor, quia uerbum supplet personalitatem creatam. Item secundo probatur, quia in illo instanti, in quo ista natura assumpta fuisset personata propria personalitate, fuit a uerbo diuino assumpta.

Scda prop. de medio quo.

Secunda propositio. loquendo de medio, quo anima intellectiua Christi fuit medium quo, inter naturam humanam, & uerbum diuinum, & ista propositio non contradicit primæ. probatur istud. Quod est forma dandi esse alicui naturæ, est medium quo respectu cuiuscunque accidentis, quod inest subiecto: sed anima intellectiua est forma dans esse naturæ humanæ: ergo anima est medium, quo natura unitur uerbo.

Pro quo nota, quod in illa probatione ponuntur istæ duæ propositiones. Prima. Anima intellectiua est dans esse, & constituens naturam humanam in esse. Secunda. Anima intellectiua est ratio, quare natura humana est unibilis uerbo, sicut est medium, quo homo est risibilis, Et cum Doct. dicit, quòd non solum anima intellectiua est principium effectiuum respectu risibilis, sed est medium quo, risibile inest homini, & est subiectum proximum, Arguit sic, uidetur quòd anima non sit subiectum risibilitatis, quia anima Petri in paradiso non est risibilis. Item, quod dicit quòd anima est principium risibilitatis, Nota quòd tenendo quod propria passio sit idem cum subiecto, & quòd non causatur ex principiis subiecti, respondet quòd anima intellectiua non est principium effectiuum risibilitatis: nec est subiectum proximum: sed Doct. accipit illas propositiones famosas, & communes; & non de mente propria, quia Scotizantes tenent oppositum in formalitatibus. Tertia cōclusio. Licet anima sit mediū, quo inter uerbum & naturam, tamen anima non unitur primo ipsi uerbo, tanquam quod. probatur. Nam licet concedamus quòd anima est medium quo homo est risibilis, tamen anima non est risibilis tanquam quod, & ideo licet anima sit medium quo natura humana assumitur a uerbo, tamen non est medium quod, idest quòd anima assumatur primò tanquàm quod, & quod per illam natura humana assumatur. Priorum corollarium. Ista propositio est uera, assumitur tota natura humana per animam intellectiuam, tanquam per medium quo, ita quod ly per licet notet respectu prædicati circumstantiam siue rationem quasi materialem, respectu unionis tamen denotat quòd suum casuale, scilicet ille accusatiuus, animam, est medium quo respectu unionis: & dicit causam formalem eius quod unitur.

Quo aīa sit mediū unionis naturæ humanæ cū uerbo.

Nota quòd quando dicitur, tota natura humana assumitur per animam intellectiuam, ibi subiectum est, assumptum est, uel assumpta est, & natura humana est prædicatum, & animam intellectiuam, est medium, quod construitur cum ly, per. Dicit Scotus quod assumptum est subiectum: & natura humana est prædicatum. Natura humana est subiectum materiale unionis: & anima intellectiua est medium quo, in ista unione. Secundum corollarium. Ista propositio est uera, anima intellectiua est medium quo, mediante corpus unitur uerbo diuino. probatur sic, illud, quod est forma naturæ totalis, istud est medium quo corpus unitur uerbo: sed anima est medium quo tota natura humana unitur uerbo: ergo est medium, quo corpus unitur uerbo diuino.

Sed hic est dubium. Nota quòd istud dubium mouet Scotus in metaphysica sua, & Antonius Andreæ etiam in sua metaphysica, & Canonicus in sua physica. dubium est tale. Dictum est, quòd illud quod assumitur a uerbo, non est anima, nec corpus, sed natura humana. Quæro, utrum ista humanitas, quæ est tertia entitas, sit distincta realiter a suis partibus, seu utrum totum dicat, aliquam entitatem distinctam a partibus simul sumptis. Et ad hoc dicit Commentator, ꝙ nō: ꝙ totum non est aliud quàm partes suæ cōiūctim simul sumptæ, ideo totum, & partes simul sumptæ sunt idem, ita quod totum, licet distinguatur ab anima quando est separata, & a corpore quando est separatum; tamen quando illæ partes sunt simul unitæ, totum non est aliud quàm ipsæ partes simul sumptæ.

Dubiū, utrū totū sit distinctā a partibus.

Pro decisione huius dubii, ponit doct. tres articulos. In primo quærit, utrum totum, &c. In secundo quærit, utrum illa entitas sit absoluta, uel respectiua. In tertio, utrum istud totum dicat aliquam formam distinctam a forma partis. Nota pro primo articulo, quod duplex est totum, scilicet totum integrale, & est quod habet partes quantitatiuas, uel entitatiuas. Aliud est totum essentiale, quòd habet partes essentiales. & est duplex, scilicet metaphysicum, quod componitur ex genere & differentia, & physicum, quod componitur ex materia & forma, & de isto intellexit Doctor, & dicit quod ista est conclusio totum per se sumptum dicit aliquā entitatē realiter, & essentialiter distinctā a suis partibus simul sumptis. Probatur per quinque rōnes. Prima, si nō essentialiter istud distinctum a partibus simul sumptis, sequitur ꝙ istud totum essentiale, non esset magis unum quàm unum aggregatione: sed hoc est falsum: ergo totum dicit aliquam tertiam entitatem. Pro quo nota, quòd sextuplex est unitas, scilicet aggregationis, ordinis, per accidens, per se, simplicitatis, & identitatis formalis. Vnitas aggregationis, est unitas plurium, quæ nullam unitatem habent inter se; ut cumulos tritici. & illud non dicit tertiam entitatem a partibus simul sumptis. Vnitas ordinis, & ista dicit aliquem ordinem ultra unitatem ut patet in exercitu, ibi est ordo, quia omnes habent ordinem ad capitaneum, & etiam ad se inuicem. Vnitas per accidens, est unitas aliquorum diuersorum generum, quorum unum unitur alteri: & istud non dicit tertiam entitatem, nisi præcisè informationis. Vnitas per se, est unitas alicuius totius compositi ex partibus, quarum una est potentialis, & altera actualis, ut homo. Vnitas simplicitatis, est unitas aliquorum plurium, quæ sunt idem realiter, & distinguunt formaliter, ut in diuinis. Vnitas formalis, est quandocunque est unio inter aliqua duo, quorum unum includit alterum in primo modo dicendi per se. & sic homo est idem cum animali: quia homo includit animal in primo modo dicendi per se, & inter unitates est ordo. Arguit sic. Si totum per se sumptum, quod est unum per se, non esset aliud distinctum a partibus, sequeretur quòd non esset magis unum quàm totum per aggregationem. probatur. primo auctoritate Philosophi quia totum per aggregationem non est nisi siue partes. Item secundo probatur ratione. Vnum per se, est magis unum quàm unum per accidens: sed unum per accidens ultra suas partes dicit aliquid, quia dicit informationem, ergo unum per se est magis unum quā per aggregationem: & tamen si tua conclusio esset uera, non esset magis unum, quàm unum per aggregationem.

Nos proposisione. *duplex totū* *Conc. Scoti, de toto essētiali physico.* *Prima ratio ad conc.* *Vnitas sextuplex.*

2. Rō Scoti.

Terminus generationis duplex.

Secundo sic: Illud quod est per se terminus totalis generationis, dicit entitatem distinctam a partibus: sed totum essentiale est terminus totalis generationis: ergo dicit aliquam entitatem distinctam a partibus simul sumptis. Pro declaratione nota quòd duplex est terminus generationis, scilicet totalis, & est ille qui accipit esse per generationem: ut ignis genitus. Alius est terminus formalis, & est forma substantialis ignis geniti: probatur minor, quia quando ignis generatur, non tanquàm quòd ipsemet forma generatur, sed aliquid aliud generatur. Itaquando Christus resuscitauit Lazarum, anima erat in limbo, & corpus in sepulchro, & fecit miraculum: ergo produxit aliquod nouum, & non fecit animam, nec corpus: ergo &c. Dicunt nominales, concedendo ꝙ fecit aliquod nouum; sed dico quòd fecit aliter se habere, sed contra nominales arguitur sic. Vel Christus aliquid fecit, uel nihil: si primum, habeo propositum. si secundum hoc non est intelligibile.

Euasio nominalium.

3. Rō Scoti.

4. Rō Sco.

Tertio arguit de corruptione, ut in litera. Quarto arguit, in quo nominales sunt stupefacti, & probat istud Capreolus sectator B. Thomæ, tenet enim in suo tertio eandem conclusionem cum Scoto. Si totum essentiale non diceret aliquam tertiam entitatem distinctam a partibus simul sumptis, sequeretur, quòd istæ partes essentiales, scilicet materia, & forma, nihil causarent. probat, certum est, quòd istæ sunt causæ, scilicet materia, & forma: ergo aliquid causant, & tamen si totum non esset aliquid aliud, quàm suæ partes, nihil causarent. probo, quia non causant seipsas, quia materia nõ causat materiam; nec forma, materiam, & formam: ergo illæ partes aliquid causant, & non est aliquid aliud distinctum, nisi ipsa tertia entitas: ergo, &c. Vel sic arguitur. Quodlibet causabile, uel causatum, distinguitur realiter a suis causis, siue extrinsecis, siue intrinsecis: sed homo est aliquid causatum à materia, & forma: ergo oportet dicere, quòd ista humanitas distinguitur realiter ab istis partibus simul sumptis.

Tres cõditiones principiorũ naturalium.

Nota quod secundum philosophum primo physicor. tres sunt conditiones principiorum naturalium; prima, principia non sunt ex alterutris, &c. ita quòd antequam aliqua sint principia, primo requiritur, quod nõ fiant ex alterutris. Secũda, quòd non fiant ex aliis. Tertia requiritur, quod omnia entia naturalia fiant ex ipsis, scilicet ex materia & forma. Quia ergo principia nõ fiunt ex alterutris, materia non causabit formam; nec forma materiam: ergo materia & forma causabunt istam tertiam entitatem. Quintò, quia si non, sequeretur

5. Rō Scot. ad idem.

Propria passio, & propria operatio conuenit primo toti.

quòd nullum ens esset, cui inesset propria passio, uel operatio: sed hoc est falsum: quia certum est, quòd istæ operationes non conueniunt formæ, nec materiæ: ergo conueniunt toti. quia intelligere est propria operatio hominis, secundum philosophum primo de anima: quia anima non intelligit tanquam quod quandiu ipsa est in corpore, nec corpori conuenit intelligere: ergo &c. Item intellectio est operatio hominis: ergo oportet sibi dare subiectum adæquatum, & non est materie, nec forme: ergo est aliquid distinctum a partibus simul sumptis.

2. Artic. de tertia entitate.

3. entitas ẽ positiua, et absoluta.

Pro secundo articulo uidendum est, si illa tertia entitas, sit absoluta, uel respectiua. sententia ergo doct. principalis, pro isto dubio est ista. Ista tertia entitas, seu natura humana, distincta a partibus simul sumptis, est entitas absoluta, & non respectiua, seu relatiua. Probatur, solus respectus non sufficit ad hoc quòd aliquid sit per se unum: ergo &c. antecedens patet, quia totum per accidens, dicit aliquam entitatem ultra partes, ut homo albus, dicit informationem. tunc sic arguitur, si solus respectus, &c. sequeretur, quod homo albus cum dicat illum respectum, scilicet informationem, esset unũ per se. sequeretur etiam si respectus sufficeret, & satis esset, quòd totum essentiale, esset respectus. Item quidditates dissimiles compositæ ex materia, & forma, reponibiles in prædicamento substantiæ, sunt absolutæ; sed istæ quidditates sunt huiusmodi: ergo dicunt aliquam entitatem. Probatur minor, qa nihil reponitur in prædicamento absoluto, nisi sit absolutum & maximè in prædicamento substantiæ. Item quicquid est terminus generationis, est entitas absoluta: sed ista tertia entitas, est huiusmodi: ergo &c. probatur maior, quia generatio est ad substantiam sic, quòd non ad relationem: probatur minor, quia humanitas est id quod generatur tanquam quod. Itẽ quicquid est terminus alicuius corruptionis, est entitas absoluta: sed ista tertia entitas, est terminus corruptionis: ergo est entitas absoluta. Probatur maior, quia corruptio pro termino a quo, habet substantiam absolutam. probatur minor, per

Terminus generationis est substantia.

philosophum, tertio physicorum, ubi dicit, quod corruptio ẽ de esse substantiali ad non esse substantiale. Tertio sic, causæ absolutæ non causant solum aliquam entitatem respectiuã; sed materia, & forme sunt causæ intrinsecæ, & absolutę: ergo illud quod causat, est absolutum. Item quicquid est subiectum propriæ passionis, uel operationis alicuius, oportet quòd sit entitas absoluta: sed iste tertia entitas est proprium subiectũ propriæ passionis: ergo patet maior, quia relatio non potest esse subiectum risibilitatis. Item non uidetur, quòd sit ponenda tanta differentia inter relationes, sicut inter tota essentialia: sed dicimus, quòd homo differt ab asino, & asinus a lapide: ergo &c. & si humanitas non adderet nisi relationem, nõ diceretur, quòd tantum distinguerentur illæ relationes. Item arguit sic, nulla relatio est assumpta a uerbo: tertia entitas est assumpta a uerbo: ergo ista tertia entitas non est relatio. probatur maior, quia omnes illam concedunt. minor fuit similiter probata.

Quo totũ distinguatur a partibus, & quod totum.

Totum duplicitur.

Nota quod nominales habent multas auctoritates, quæ uidentur sonare oppositum de ista tertia entitate. Sed dicit de Bassolis, si tu nominalis dicas, non possum intelligere in homine aliquid esse præter materiam & formam. Responde. dicit de Bassolis, ego etiam non possum intelligere, ꝙ sunt aliquæ causæ, & ꝙ nihil causent. Pro ista materia habemus quo modo intelligitur totum distingui a partibus simul sumptis, cum sit multiplex totum. Prima dico, totum capitur dupliciter. Vno modo cathegorematicè. Alio modo syncathegorematicè. Totum syncathegorematicè idem est quòd quilibet pars, & sic totum non distinguitur a partibus simul sumptis, & si sic uolunt intelligere nominales de isto toto, nos sumus cum ipsis, sed ipsi non sic intelligunt. Alio modo capitur totum cathegorematicè, prout est aliquod ens compositum ex suis partibus. & hoc modo disputauimus cum nominalibus.

Totũ cathegorematicè duplex.

Quod totum per se, et qd totum per accidens.

Totũ per se quadruplex.

Secunda distinctio. totum cathegorematicè est duplex, scilicet per se, & per accidens. totum per se, est aliquod compositum ex partibus eiusdem prædicamenti, quarum una est potentialis, & altera actualis, sicut homo; componitur enim homo ex materia, & forma, quæ sunt in prædicamento substantiæ, saltem reductiuè. Totum per accidens, est illud quòd cõponitur ex rebus diuersorum prædicamentorum, ut homo albus, & sic differt totum, tertio metaphysicę. Tertia distinctio. totum per se est quadruplex, scilicet uniuersale, essentiale, integrale, & potestatiuum. Totum uniuersale est quod hẽt plures subiectiuas, ut animal. Totum integrale, est quod hẽt plures partes integrantes ipsum totum, sicut brachium, domus, &c. Totum essentiale est quod habet plures partes essentiales componentes ipsum, ut homo habet materiam, & formã, tanquam partes essentiales. Totum potestatiuum, est illud, quod est simpliciter in se una essentia, & tamen in se continet pluralitatem potentiarum, quibus mediantibus exit in actus secundos sicut anima intellectiua, quæ licet sit simplex, tamen ipsa continet unitiuè, & intellectum, & uoluntatẽ, quib. mediantibus, ipsa intelligit, & uult.

Totũ essentiale duplex.

Totum integrale duplex.

Quarta distinctio, totum essentiale est duplex, secundum ꝙ duplex est compositio. s. metaphysica, quæ est ex genere, & differentia; & physica, quæ est ex materia & forma, unde cõpositum essentiale compositione physica dicitur compositũ compositione physica, ut homo, inquantum componitur ex materia, & forma. sed illud dicitur compositum compositione metaphysica, inquantum componitur ex genere & differẽtia. Quinta distinctio, totum integrale, est duplex, quoddam ẽ compositum ex materia & forma, aliud non. Exemplũ de primo, ego qui habeo caput, brachia, & pedes, aliud non, sed magis ex partibus entitatiuis, ut quantitas in Eucharistia. Similiter materia seclusa forma habet partes entitatiuas, & sic materia differt ab angelo, quia licet materia sit simplex sicut angelus, tamen quia habet partes entitatiuas, & non angelus, iõ differt ab angelo, & per istas distinctiones faciliter respondetur ad nominales.

Distinctio duplex.

Dist. realis duplex.

Nota ulterius, quòd in isto ponuntur duæ aliæ distinctiones. prima, duplex est distinctio præter operationem intellectus, sicut dicit Occham in suo primo, scilicet formalis, & realis. unde distinctio formalis est illa, quæ cadit inter aliqua, quorum unum non includit aliud in primo modo dicendi per se. & sic homo, & risibile distinguuntur. Sed distinctio realis est illa quæ cadit inter rem, & rem, & ista est duplex, scilicet suppositorum, & naturarum. Suppositorum, quæ stat in eadem natura, ut in diuinis. Naturarum est, quando in aliquibus inueniuntur distinctæ naturæ, ibi est distinctio realis, contra Canonicum, qui

dicit

dicit quod licet Socrates, & Plato, habeant diuersas naturas, tamen distinguuntur essentialiter.

Dubitatio circa numerum distinctionum. Contra istas distinctiones arguit sic, probando, quòd sunt plures aliæ ponendæ. superius, & inferius, distinguuntur, & tamen non formaliter, quia superius includitur formaliter in inferiori: ergo est ponenda alia distinctio ex natura rei. *Solutio.* Respondeo, quòd inferius est idem formaliter cum superiori, & tamen cum hoc stat, quod distinguuntur formaliter. pro quo notandum, quòd duplex est distinctio formalis. *Distinc formalis dupl.* primo enim accipitur quando inter aliqua unum non includit aliud, sicut homo, & risibile: alio modo pro distinctione, quæ cadit inter aliqua, quorum unum non est adæquate, & sic homo, & rationale distinguuntur formaliter, quia non sunt idem, sicut definitio, & definitum. Similiter homo, & animal, distinguuntur hoc modo formaliter, & sic istæ duæ distinctiones solum sunt ponendæ, & omnes aliæ reducuntur ad istas duas. Prima conclusio. *1a. Concl.* Totum essentiale compositū ex materia, & forma, distinguitur realiter essentialiter a partibus simul sumptis. patet ex dictis. & etiam concordat cum hoc Capreolus. in 2. distin. 3. quæstio. Similiter Ioan. de Neapoli Sectator B. Thomæ similiter Franciscus de Maronis, & de Matthia.

Contra conclusionē Scoti arguunt nominales. Sed contra istam conclusionem arguunt nominales, primo sic auctoritate Bea. Augustini in libro de spiritu, & anima, & per Aristotelem. in quarto Physicor. dicentes, totum ut homo, est anima & corpus. *Soluitur argum. contra conclusionē.* Respondeo primo dicendo, quod Aristoteles non dicit hoc in 4. Phy sic. quia in 7. Metaphysicæ, habet oppositum. secundo dico, ad B. Augustinum, quod duplex est prædicatio, scilicet formalis, & causalis, seu per continētiam. Formalis, ut homo est animal rationale, nel homo est homo. Causalis, quādo causæ intrinsecę prædicantur de toto, ut homo est compositū ex materia, & forma. Vel sic, duplex est prædicatio, s. formalis, & per continentiam. *Prædicatio duplex.* Dico, quod illa prædicatio est causalis, homo est quid compositum intrinsece, ex anima, & corpore. Aliter soluitur, dicendo, quod Augustinus non intellexit, quòd homo sit anima, & corpus causaliter sed per continentiam homo continet corpus, & animam.

2. Arg nominalium. Secundo sic, quia si sic, sequeretur, quòd definitio physica non explicaret essentiam diffiniti, probatur, quia definitio Physica non dicit nisi animam & corpus, & tu dicis, quod ultra est ponenda tertia entitas: ergo oportet dicere, quòd illa definitio, non explicaret totam essentiam diffiniti, scilicet hominis. *Soluitur 2. argum.* Respondeo, negatur cōsequentia, & cum probatur, quòd differentia est inter definitionem, & definitum, quia in definitione solum ponuntur partes, & non totum, dico quòd sufficit quod ponantur partes definiti, & non totum: quia ego possem similiter arguere de animali rationali, quæ definiunt homi nem.

2. Conclusio Scoti. Secunda conclusio. Totum integrale dicit tertiam entitatem distinctam realiter, & essentialiter a partibus simul sumptis, sicut domus distinguitur realiter a partibus simul sumptis. Et hoc ult philosophus. 5. Metaphis. 19. ubi dicit, quod bis ter non sunt sex, sed semel sex sunt sex. Item etiam Auicēna 2. metaphys. dicit nouem, & unum non sunt decem; sed decem sunt decem. Item idem dicit philosophus. 7. metaphysica & exemplificat de ab, quia possibile est quod, a, &, b, remaneant etiam simul, & tamen non remanebit ista syllaba, ab, ergo non sunt idem realiter. Antecedens probatur, quia ponatur, b, ante, a, tunc b, &, a, simul sunt, & tamen nō remanet, ab: sed est ba: ergo &c. consequentia probatur, quia quandocunque aliqua sic se habeot, quòd unum remanet aliis non remanentibus, illa non sunt idem realiter: sed sic est hic: ergo totum realiter distinguitur a suis partibus simul sumptis.

Contra secundam conclusionē arguunt nominales. Contra istam conclusionem arguunt Nominales. primo de toto æthorogeneo, quia sic, sequeretur, quòd duæ semilibræ essent æquales duabus semilibris, & uni libræ: sed hoc est mirabile, & contra sensum: ergo &c. Probatur, quia accipio duas semilibras, & ponantur hic, accipiātur ex alia parte tota libra, & duæ semilibræ, tunc sic, istæ duæ medietates tantum ponderant sicut illa libra, & sicut istæ duæ medietates; *Soluitur argum.* ergo contra conclusionem. Respondeo illo modo antecedens, uel illa libra includit illas duas semilibras tanquam partes integrantes, & tunc illæ sunt æquales, aut illæ duæ semilibræ non includuntur in illa tota, & sic negatur antecedens, *2. argum. nominalium.* quia non sunt æquales. Secundo sic arguunt de toto homo geneo, quia si sic, sequitur quod idem agens naturale poterit idem numero reproducere. *Soluitur.* Respondet, quòd agens naturale posse idem numero reproducere, potest dupliciter intelligi. *Agens naturale posse idem numero reproducere duplici ter.* Vno modo idem numero æthereogeneum, & sic non poterit produci ab agente naturali. Vel idem numero homogeneum, & sic benè potest produci ab agen: naturali, ut patet de aqua, & uinu.

3. Conclusio Sco. de toto per accidēs. Tertia conclusio. Ens per accidens non dicit tertiam entitatem absolutam, ut homo albus non dicit nisi informationē hominis ab albedine. patet: quia si aliquid est coloratum, uel illud est substantia, uel accidens; non substantia, quia tunc accidens quod est unum de partibus, esset de quidditate substantiæ. nec accidens, quia substantia esset de quidditate accidentis:

4. Conclusio Sco. de toto uniuersale. Quarta conclusio. Totum uniuersale formaliter distinguitur a partibus suis, licet realiter identificaretur cum eis: ut homo respectu sortis, & Platonis: est enim idem realiter cum eis distinguitur tamen formaliter. probatur pars prima, quia illud quod est de quidditate alicuius, est idem realiter: sed totū uniuersale respectu sui inferioris est huiusmodi: ergo &c.

5. Conclusio de toto potestatiuo. Quinta conclusio. Totum potestatiuū distinguitur formaliter a suis partibus, licet identificetur realiter. patet quia quādocunque aliqua sic se habent, quòd continentur unitiue in aliquo, distinguuntur formaliter: sed sic est, quòd intellectus, & uoluntas, continentur in anima: ergo intellectus & uoluntas distinguntur formaliter Sexta. *6. Conclu de toto quidditatiuo.* Totum quidditatiuū cōpositum compositione Metaphysica distinguitur formaliter a suis partibus, licet identificetur realiter cum illis: ut homo distinguitur formaliter ab animali, & rationali, patet: quia quodlibet definitum, Metaphysice loquendo, idētificatur cum suis partibus. Et quòd distinguatur, patet, quia quandocunque aliqua sic se habent, quòd unum est notius altero, illa distinguūtur ab inuicem: sed definitum, & definitio, sunt huiusmodi: *Quō definitū & definitio distinguātur.* ergo &c. Ex quo sequitur contra de Marchia in sua Metaphysica, qui dicit, quòd definitio, & definitum non distinguuntur ex natura rei, sed solum penes implicitum, & explicitum.

3. arti. quid sit tertia entitas. Quantum ad tertium articulum. Nota quòd pro isto tertio articulo, ponuntur duæ distinctiones, & quatuor conclusiones. Prima distinctio est hæc, duplex est forma. s. forma partis, & forma totius. *Duplex forma.* Nota ulterius, quòd sicut dicunt Grammatici, duplex est constructio. *Duplex constructio.* Quædam est constructio intransitiua, & est quando constructibilia pertinent ad idem, ut creatura solis, idest sol. Alia est transitiua, ut Petrus est Francisci. s. filius, Velus est Ioannis. similiter quando dicit, forma partis, ibi est constructio intransitiua, idest ipsa pars, & quot sunt partes in me, tot sunt formæ partis. Sed forma totius, est ipsum totum. Et cum in homine sit forma partis, & forma totius, dicendum est quòd in homine est duplex forma, scilicet, forma partis, ut anima; & alia est forma partis, & alia est forma mixti. Hic non dubitatur de forma partis, sed quæritur, utrum præter formam partis in homine, sit ponenda forma totius. *Formam totius esse ponendam in toto quadrupliciter pōt intelligi.* Pro solutione nota, quod aliquam formam totius esse ponendā in toto, potest intelligi quadrupliciter. Vno modo, quod sit ponēda ad illum sensum, sic, quòd sit superueniens ipsi toti præter formam partis, & formam organicam, sicut anima superuenit corpori organico, completiuè componens ipsum totum, & quod illa forma sit concurrens ad compositionem totius. Alio modo, quod sic intelligatur, aliqua forma, quæ sit medium uniens materiam cum forma, & iste modus distinguitur a primo, quia in isto forma est medium uniens. & in primo erat cōstitutus. Tertio modo sic, quòd sit aliqua forma informans materiam, & formam partis, sicut nos dicimus, quod corpus organicum, quod est materia cum forma, est perfectibile ab anima intellectiua: utrum pariter sit ponenda forma perficiens, & informans materiā, & formam. Quarto sic, quod sit idem quod ipsum totum, ut quidditas in abstractō qua suppositum habet esse hoc. sicut dicimus quod album affirmatiue est album, sic, quod in homine possumus imaginari unam formam, idest humanitatem, qua homo habet esse.

1. Conclu pertertio art. Videamus nunc, & pono quatuor conclusiones. Prima est. Forma totius non est ponenda aliquo modo in toto. primo modo intelligendo sic, quod sit perficiens, & complens ultimatè ipsum hominem. quia aliqui imaginabantur, quod ultra animam intellectiuam, sit ponenda aliqua forma ultimatè complens, & hoc non: quia tunc sequeretur, quod anima intellectiua non esset forma specifica hominis, quod est falsum. quia anima est forma specifica hominis ultimatè complens hominem.

2. Conclusio. Secunda conclusio. Forma totius in secundo intellectu non est ponenda in toto, probatur, quia si ista forma totius esset ponenda, quæro, cum illa forma uniatur animæ, si forma, per quam unitur, oporteat, quod per aliam formam totius uniatur: *Dubitatio tollitur.* tunc ulterius quæram de illa forma, & sic in infinitum procedendo. Contra, nunquam ex aliquibus duobus fit unum, nisi

per

per aliud uniens; ergo oportet ponere istam formam totius, uniens ista duo. Respondetur φ non est imaginandum, quòd sit aliqua alia forma uniens. quia tunc esset processus in infinitum.

3. Concl.

Tertia conclusio. Forma totius non est ponenda in tertio intellectu, sic, φ sit perficiens materiam, & formam tanquam unum perfectibile. probatur, quia quicquid perficitur ab aliqua forma, habet rationem unius perfectibilis: sed materia, & forma non habent rationem unius perfectibilis: ergo &c. probatur ista minor, quia materia & forma sunt alterius rationis. Secundo, quia materia, & forma sic se habent, quòd materia est unum potentiale, forma est unum actuale, & ex per se actu, & ex per se potentia potest fieri unum tertium, sicut vult Aristoteles.

4. Concl.

Quarta conclusio. Forma totius est ponenda, nō tanquàm aliquid constituens, sed est illud, quo suppositum habet esse in natura, qua mediante, homo habet esse homo. Nota quando dicitur, φ forma est ponenda in toto, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd constituat; & sic non. Alio modo, quòd sit natura in abstracto considerata, & sic in homine est ponēda forma totius. Nota ulterius, quòd non facio differentiam inter formam totius, & ipsum totum, sicut inter ipsum albū, & albedinem non est differentia nisi sicut inter abstractum, & concretum. ut homo, & humanitas idem sunt, & ideo differunt sicut abstractum, & concretum. Vnde forma totius nō est nisi aliqua natura in abstracto considerata, ut est humanitas: quæ non est ratio constituens hominem, sed est ratio, qua homo est homo. Ex quo sequitur, quòd forma totius realiter distinguitur a forma partis. patet, quia forma totius, & totum, idem sunt: sed partes, & totum, realiter distinguuntur: ergo &c.

Nō differūt forma totius & totum.

Forma totius distinguitur a forma partis.

Secundo sequitur, quòd forma totius est ens perfectius quàm materia, & forma. probatur, quia illud quod includit aliqua duo, est perfectius illis duobus: sed forma totius est huiusmodi: ergo &c. Tertio sequitur, φ non est inconueniens cōcedi in homine formam perfectiorem anima intellectiua. Et si arguatur, quòd anima sit perfectior, dico, φ anima est perfectior inter formas partis.

Forma totius est perfectior quā forma et materia.

Sed quæro, cuius est forma illa forma totius? Respondeo quòd ista forma totius est forma totius compositi, ita φ sit constructio intransitiua, forma totius, idest forma quæ est ipsum totum. Nota φ formam totius esse formam, potest intelligi dupliciter. Vno modo quòd forma totius sit forma componens, & sic non. quia tunc idem componeret seipsum. Alio modo, quòd sit forma dans esse, & sic forma totius dicitur forma, quia homo est homo humanitate sua, sicut lapis sua lapideitate: similiter argētum est album albedine, & sic conclusio φ sit forma totius potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd illa forma cum anima intellectiua sit componens aliud totū, & sic non. Alio modo, quòd sit aliqua forma in abstracto considerata, sicut dicebat Auicenna, φ æquinitas est tantū æquinitas, sic quod non est materia, nec forma partis, sed est forma illa, quæ est ratio essendi, qua homo est homo, & sic benè.

Solu. dubitationis.

Formam totius esse formam dupliciter pōt intelligi.

Quæro secundo. quæ sunt causæ istius totius, scilicet hominis? Respondeo quòd causæ ipsius hominis sunt suæ partes, scilicet materia, & forma, quæ sunt causæ intrinsecæ: & causæ extrinsecè sunt efficiens, & finalis: quia causa efficiēs mei sunt dans, sol, & homo, & finis est beatitudo, & quō potest esse, φ sit aliqua forma, quæ non sit causa? dico quòd possibile est, ut uisum est.

De causis tertiæ entitatis.

Quæro tertio. quare ex materia, & forma fit una tertia entitas, ut ex subiecto, & accidente non fit unum tertium? Respondetur quia hoc est hoc: & ista est responsio Scoti in multis locis, & hoc dicit Aristoteles 8. Metaphysices, quādo quærit, quare ex materia, & forma fit unum per se, & dicit, quod hoc est potentiale, & illud actuale, idest tale. Et respondeo ad quæstionem, quia istæ partes substantiales sunt tales, quæ natæ sunt facere unum per se; & substantia, & accidens sunt tales partes, quæ non sunt natæ facere unum per se, quia sunt tales entitates, sicut dat exemplum Scotus, deludo. Ex hoc sequitur, quòd in ista unione nullum fuit medium congruitatis sic, quòd ista tertia entitas fuit illud, quòd immediatè fuit assumptum: & anima intellectiua non fuit assumpta per unā unionem, sed ista natura humana, quæ est tertia entitas, fuit primo, & immediatè assumpta, & per istam unionem fuit assumpta anima, & fuit assumptum corpus, & accidentia.

Cur ex subiecto & accidente nō fit tertia entitas.

Consequenter doct. respondet ad Auerr. qū dicebat, φ totum non est aliud quam suæ partes simul sumptæ. Respondeo negando Auerroem, & etiam conclusionem suam, & est dicendum, φ errauit hic, sicut in multis aliis locis, ut habet Sco. 43. distin. 4. & 45. ubi dicebat ipse Auerroes, φ omnium hominum est unus intellectus. quia si hoc esset uerum, ego non timerem damnari, si esset unus intellectus omnium, & una anima: & quia anima Christi est in paradiso, ideo ego etiam essem in paradiso, & non timerē ire ad infernum. Et ideo benè dicit hic doctor. negando eum. Nota quòd differentia est inter esse per se, & illud, quod necessario concurrit ad esse alicuius: quia ad totum requiritur quòd partes uniantur, tamen ista unio non est de per se ratione hominis. & ideo cum Auerroes dicit, φ totum non est aliud quàm suę partes, ipse non facit differentiam inter illud, quod est esse per se, & illud quod necessario concurrit ad esse alicuius.

Respondet ad auct. Auerr.

Inconueniens sequens ex unitate intellectus Auerrois.

Causa erroris Auerr.

Nota quòd non est inconueniens, aliquod absolutum præexigere, uel coexigere aliquam relationem. Exemplum, quodlibet totum essentiale necessario requirit unionem suarum partium, & ponit Doct. unam regulam generalem. Absolutū causatum a pluribus causis necessariò requirit unionem illarum causarum, tam intrinsecarum, quàm extrinsecarū, ideo licet totum requirat unionem illarum partium, tamen ista unio non est per se de ratione illius totius, & propter expositionem ipsius Auerrois, dicendum est φ cum ipse dicit, φ totum nō est aliud quàm suæ partes simul unitæ, dicit dominus Canonicus in primo physicor. quæstione 5. quòd Auerroes intellexit, quòd totum non est aliud quàm suæ partes simul unitæ integratiuè; sed noluit intelligere, φ totum, & partes simul unitæ, sunt idem adęquatè; & hoc est uerum. Quoniam totum, & partes simul unitæ, nō sunt idem simul adæquatè, licet benè integratiuè sint idem.

Absolutum pōt coexigere relationē.

Reg. Sco.

Quantum ad secundum articulum &c.] Hic ponitur opinio B. Bonauenturæ. eiusdem opinionis est Henricus de Gandauo, & alii Doctores: & pro ista opinione ponitur hæc distinctio. Aliquid esse medium, potest intelligi dupliciter. Vno modo quod sit medium necessitatis, sicut anima intellectiua est medium necessitatis ad hoc, φ risibilitas insit homini. similiter superficies est medium ad hoc, φ albedo sit in pariete. Alio modo quod sit medium cōgruitatis, & est medium, quo aliud est in alio. ergo licet in ista unione non sit ponendū medium necessitatis, tamen gratia est medium congruitatis, sic quòd congruum est, φ anima prius habeat gratiam gratum facientem, quàm fuerit unita uerbo.

2. Art. principalis.

De medio extrinseco.

Opinio D. Bona. & aliorum.

Mediū dupliciter.

Contra istam opinionem arguit Doctor. primo sic, φ ista gratia non sit medium congruitatis, immo imaginatur Scot. quòd in primo instanti natura humana fuit assumpta, & in secundo habuit gratiam. Et probat Scotus tripliciter. Primo sic. In illo instanti naturæ in quo natura personaret in se si nō assumeret, in eodem personata est in alio quando assumpta est: sed si natura fuisset sibi dimissa, prius naturaliter fuisset personata in se, quàm habuisset habitum gratiæ: ergo &c. Nota quòd nolo dicere, φ natura humana fuerit in aliquo instāti tēporis, in quo fuerit unita. & non habuerit gratiam, & postea in secundo instanti habuerit gratiam: sed tantum dico, quòd est ibi ordo naturæ. Confirmatur, & est probatio minoris primi argumenti: Illud quod inest alicui in se, prius inest sibi, quàm illud, quod inest sibi per accidens: sed sic est in natura Christi, φ esse personale inest per se, & gratia per accidens: ergo gratia, seu iste habitus charitatis non est medium congruitatis.

Sco. arguit contra opinionem D. Bonauenturæ.

Secundo sic. Naturam humanam uniri uerbo, est proxima ratio congruentiæ ad habendum gratiam: ergo gratia non fuit medium istius unionis. probatur consequentia, quia si esset mediū unionis, prius intelligeretur ista gratia, q̄ uniretur natura humana uerbo. probo antecedens. Ioan. 1. Vidimus gloriam &c. Ibi dicit B. Ioan. hoc, quod est naturam humanā uniri uerbo, est ratio quare habet plenitudinem gratiæ: ergo illa gratia non fuit medium unionis naturæ humanæ ad uerbum.

Tertio sic. Vel ista gratia unit naturam humanam uerbo, uel se tenet ex parte dispositionis; sed nullum istorum est dicendum: ergo &c. non secundum: patet, quia natura humana quando personabatur uerbo diuino, quodcunque accidens existens in natura humana mediatè, & accidentaliter uniebatur uerbo diuino: ergo ista charitas non est medium. & sicut albedo non est medium in unione superficiei ad corpus, ita nec charitas, seu gratia fuit medium extrinsecum. immo ista natura humana primo fuit unita, & consequenter gratia.

Ad argumenta principalia. Ad primum cum arguitur per Augustinum, & Damas. quòd uerbum assumpsit carnem mediātè anima, Respondeo dicendo, uel mediātè anima tāquam

Argumēta principalia.

medium quod, & sic nego. aut tanquam medium quo, & sic coucedo.

2. Principale. Secundo sic. pars est prior generatione toto: ergo partes erunt priores toto in ista assumptione. patet antecedés, quia partes se habent tanquàm incompletum, & totum sicut completum. modo incompletum uia generationis præcedit completum, secundum commentatorem in primo physicorum. Respondet ponendo regulam generalem, quæ est. *Regula.* Aliquid potest esse in se naturaliter prius alio, & tamen comparādo ista duo ad tertium, non est prius illo. Exemplum. anima est prior homine sic, quòd ipsa est pars constituens hominem. tamen si compares hominem, & animā ad albedinem, homo est prior: quia homo est primo albus, & non anima. Ad propositum, dico ꝙ licet partes sint priores toto uia compositionis, tamen si partes, & totum comparentur ad hoc quod est personari, totum est prius. quia totum personatur, & partes non sunt natæ personari, nisi quia totum personatur. Respondetur ad formam, negando consequentiam, quia licet partes sint priores inter se quàm totum, tamen si comparentur ad personari, totum est prius.

3. Princip. Tertio sic arguit, quod partes prius uniantur uerbo quàm totum, quia prius est a quo non conuertitur subsistendi consequentia: sed partes in ista assumptione sunt huiusmodi: ergo partes sunt priores ipso toto. propter quod, nota quòd *Quid sit conuerti sedm subsistēdi cōsequentiam.* consequentia subsistendi est, quando ab aliquo antecedente arguitur cum est de secundo adiacente, ad consequens de eodem de secundo adiacente. Exemplum ut homo est, ergo animal est. & tenet ista consequentia subsistendi, quando licet arguere ab antecedente ad consequens, & econtra, ut homo est ergo rationale est: rationale est: ergo homo est. exemplū, qd̄ dat philosophus in postprædicamentis cap. de priori est istud. duo sunt: ergo unum est. sed non sequitur, unum est: ergo duo sunt. probatur minor, totum est assumptum: ergo partes sunt assumptæ. sed non sequitur e contra: ergo cum partes sunt priores in consequentia subsistendi, sequitur ꝙ partes præcedunt totum in ista assumptione.

Soluitur. 3. principale quatuor modis. 1. Aliquid esse prius alio tripliciter. Prius secdm causalitatē dupliciter. Pro solutione huius argumenti ponit doct. quatuor solutiones. Prima est. Aliquid esse prius alio intelligitur tripliciter. Vno modo secundum consequentiam, ut animal est prius homine. Alio modo natura, ut partes sunt priores toto. Tertio modo secundum causalitatem, & hoc dupliciter. Vno modo secundum causalitatem in essendo. Altero modo secundum causalitatem in uniendo. Exemplum, anima & corpus sunt priores in essendo natura humana. Verum istæ partes quæ sunt materia & forma sint causæ, ꝙ natura humana uerbo unitur? Respōdeo, quòd nōn, immo aliquid quod est prius causalitate in essendo, non est prius in uniendo. Et quod dicit Scotus partes non sunt priores toto, intelligitur in uniendo & non in essendo. Ideo pono conclusionem. *Conclusio.* Licet aliquid sit prius alio secundum consequentiam, & naturam, non tamen oportet quod sit prius alio secundum causalitatem in uniendo, sicut materia & forma sunt prius secundum consequentiam, & secundum naturam, tamen non sunt prius secūdum causalitatem in uniendo: quia partes non fuerunt medium in uniendo naturam humanam uerbo. Respōdeo ad formam, & dico, quòd licet partes sint priores secundum consequentiam & naturam, tamen non sunt priores in uniendo.

2. Solutio. Secunda responsio. Aliquid dicitur prius altero dupliciter. Vno modo prioritate executionis, & prioritate causæ materialis. Alio modo aliud est prius prioritate intentionis, & prioritate causæ formalis. Doctor uult habere ꝙ non est inconueniens unum esse prius aliō in uno ordine, & esse posterius illo in alio ordine. exemplum in ordine perfectionis, totum est prius partibus: & in alio ordine, partes sunt priores toto. Et ideo ad formam, cum arguitur, partes sunt priores secundum consequentiam: ergo sunt priores in assumendo, nego consequentiam, quia non est inconueniens partes esse priores toto in essendo, & tamen esse posteriores in uniendo, & partes sunt priores prioritate executionis, & totum est prius prioritate intentionis.

3. Solutio. Tertia solutio, & pro responsione pono talem regulam. Sicut non est inconueniens aliquid esse prius causalitate alio, & tamen esse simul secundum consequentiam, ita non est inconueniens aliquid esse prius secundum consequentiam, & esse posterius secundum causalitatem. Exemplum, dicit Aristoteles in capite de priori, qui est quintus modus prioris, quando que aliquid est simul secundum consequētiam. *Prius uno mō pt esse simul alio mō.* Exemplum de primo: sicut ista propositio, hominem esse, & ista propositio homo est, ista sunt simul, quia bene sequitur, hominem esse, est uerum, quia est ita a parte rei: ergo ista est uera, homo est. & sic hominem esse, & homo est, conuertuntur secundum consequentiam; & hominem esse, est causa illius propositionis. Exemplum de secundo, ut aliqua substantia necessario habens aliquod accidens, ut ignem, necessario sequitur calidum, similiter autem sequitur calor, ut benè sequitur ignis est, ergo caliditas est, aer est, ergo caliditas est, & econtra, & tamen caliditas est posterior causalitate. In proposito, licet partes, ut anima, & corpus sint priores toto secundum consequentiam sic, quòd bene sequitur, partes sunt unitæ: ergo totum est unitum: non tamen oportet quòd partes sint priores toto secundum causalitatem, & in uniendo. Ad formam cum arguitur, partes sunt priores toto, concedo antecedens, & nego consequentiam propter regulam.

4. Solutio. Regula. Vnica unio ponitur secū dum Sco in assumptioe. Quarta solutio est, ponendo talem regulam. Eo modo quo partes assumuntur, & totum assumitur, sunt conuertibilia. Doct. imaginatur quòd in ill a unione non est ponenda nisi una unio, & si sic, partes assumuntur & totum assumitur, sunt conuertibilia, ut bene sequitur, partes assumuntur, ergo totū assumitur: quia partes non possunt assumi, nisi totum assumatur: similiter benè sequitur. totum assumitur: ergo partes assumuntur. Et ideo cum arguitur, nego consequentiam: quia eo modo quo partes assumuntur, totum assumitur, quia partes non possunt assumi nisi totum assumatur.

4. Princip. Quarto sic arguitur. Si uerbum prius assumpsisset istam tertiam entitatē, sequeretur quòd in triduo aliquid dimisisset: sed hoc est contra Damas. probatur, quia dicit Damasc. quod semel assumpsit nunquàm dimisit. Item probatur consequentia, quia in triduo illa natura humana fuit destructa: ergo in triduo dimisit illam naturam: ergo aliquid uerbum dimisit.

Soluitur. 4. Principale. Respondeo quòd illam auctoritatem non dicit Damasc. sed dicit nullam naturæ partium quas uerbum assumpsit, dimisit. Prima propositio, Christus quando fuit uere mortuus, aliquam entitatem amisit, quam prius habebat: uel sic, uerbum in morte aliquam entitatem dimisit, quam prius habebat. Cum Christus uiuebat, illa natura erat in Christo, & *Christus in morte aliqd dimisit. & quos amisit.* quando mortuus est, illa fuit destructa, & illam entitatem deposuit. Notandum quòd in morte Christi ista fuerunt amissa, scilicet tertia entitas. secundo illa unio per quam natura humana dicebatur Deus. tertio una relatio naturæ humanæ ad uirginem gloriosam. quarto alia relatio, quæ erat maternitas: quia sicut dicunt Doctores contemplatiui, quod Virgo Maria cognouit se amisisse illam denominationē qua diceba tur Mater. Ideo de tali amissi one multum doluit. Sed in resurrectione cum uirgo recoperauit illam maternitatem, magnū gaudium habuit. Similiter quando resurrexit Christus, illa quatuor prædicta recuperauit. Secunda propositio. Licet uerbum deposuerit aliquam entitatem totam cathegorematicè, non tamen syncathegorematicè, licet uerbum deposuerit naturam humanam, non tamen dimisit partes principales: quia anima erat unita uerbo diuino. Similiter corpus erat unitū uerbo. Et cum arguitur, quòd semel assumpsit nunquam dimisit &c. Verum est de partibus principalibus, quæ sunt anima & corpus. ita quòd licet illa natura humana fuit destructa cathegorematicè, non tamen syncathegorematicè, quia non quælibet pars.

Difficultas soluitur. Sed est una difficultas quia uidetur sequi, quòd si ista tertia entitas fuerit destructa, ergo in morte Christi fuit facta noua assumptio. Adhoc non respondit Doct. Notandum est tamen, quòd aliqui dicunt quòd in instanti incarnationis, fuerunt quatuor uniones ut patuit superius in ista quæstione, post improbationem opin. Varronis, si hoc teneamus. Respondendū est negando, quia non fuit noua assumptio, sed depositio unionis, tamen quia dictum est quòd solum fuit una unio, tunc respondeo ad argumentum: dicendum est, quòd ibi fuerunt duæ uniones nouæ: nec hoc est inconueniens, & in resurrectione cessauerunt illæ duæ uniones. Et primo sibi uniuit totam naturam humanam, & per consequens animam, & corpus.

Vlt. principale deducitur. Vltimo sic arguit, probando, quòd fuerit aliquod medium extrinsecum, arguit sic, si natura humana non potest uniri unione beatifica sine habitu charitatis: ergo ista unio non potuit fieri sine medio extrinseco. patet antecedens, quia nullus beatificatur, sine charitate: quia beatitudo excedit facultatem naturæ, probatur consequentia, quia ista est maior quam alia secundum D. Augustinum. In rebus per tempus ortis &c. *Difficultas mouetur.* Difficulta est, utrum Deus possit dare beatitudinem sine charitate. non est dubium Quando arguitur sic: respondetur primo ad D. Augustinum, quòd gratia summa potest sumi dupliciter.

plicitet. Vno modo pro gratuita Dei uoluntata: & sic quandocunq; est aliquod opus, ad quod natura non attingit, Deus illud faciendo, facit merè gratuito. & sic acceditur ad Titum primo, cum dicitur. Apparuit gratia, hoc est gratuita Dei uoluntas. quia gratuitò Deus misit filium suum, & sic ista unio est opus mere gratiæ, sic quòd sine meritis præcedentibus uerbum uoluit incarnari. & sic in ista unione est summa gratia. Alio modo capitur gratia pro gratia habituali, & idem est, quod ipsa charitas. & licet unio fuerit quædam dispositio, & fuerit gratia, non tamen fuit necessariuo, quia dictum est, q̄ uerbum posset assumera Luciferum daonatum. Et cum arguitur per locum a minori, concedo antacedens, & nego coosequentiam. & ratio est, quia unio beatifica fit per actum secundum, idest per operationem, ut per uisionem & fruitioné. ad istam sequiritur charitas io uoluntate, & habitus gloriæ in intallectu. sed in ista uniona uon est simpliciter necessariú quòd sit gratia. Nota quòd unio quo ad actum secundum est unio beatifica, quæ est fruitio, sed unio quo ad actum primum, est in ista assumptione. exemplum, uoluntas nostra recipit actum primum, scilicet charitatem, & actum secundum, s. fruitionem, tunc inter illos actus, non mediat aliqua dispositio, quia si sic, esset processus in infinitum. dicit doct. Quando natura & uoluntas oostra recipit actum primum supernaturalem, s. charitatem, non requiritur aliquid inclinâs, disponens ipsam ad hoc, ot recipiat ipsam charitatem. Similiter in ista unione speciali, non est oecessarium aliud mediú. quia sicut uoluntas immediatè recipit charitatem, ita illa natura humana immediatè unitur uerbo.

Gratia summa dupliciter.
Incarnatio facta é gratuito sine meritis.

QVAESTIO TERTIA.

CIRCA tertiam quæstionem notandum ast, quòd in benedicta iocarnatione uerbi diuini, fuerunt ista sex. Primo fuit collectio sanguinum uirginis. Secundo sanguinis locatio in matricé virginis. Tertio organizatio, quia illa sanguis fuit sub forma organizationis. Quartu corporis animatio. Quinto unio sacratissima. Sexto fuit gratiarum collatio, sic quod in anima fuit gratia summa in uoluntate; lumen glorię in intellectu: & summa dona gratuita fuerunt in anima Christi; & ista sex fuerunt cum uirgine gloriosa, quando dixit, ecce ancilla domini &c.

De ordine inter incarnationé, & corporis organizationem.
Sex fuerunt in incarnatione.

Consequenter doct. responder ad quæstionem distinguendo de prioritate. quod duplex est prioritas, scilicet naturæ, & temporis. Prioritas temporis est, quando aliud est prius alio tempore. Prioritas oaturæ est præsuppositio huius ab hoc, non alteritate naturæ; quia prioritas naturæ est inter essentiá diuiná, & essentialia: & tamen ibi non est alteritas naturæ. ité in creaturis, risibilitas ast posterior natura ipso toto. Non in alteritate naturæ, quia eadem est natura hominis risibilis, & hominis.

Prioritas duplex.

Pro primo articulo ponit talem conclusionem. Anima corporis Christi nullo præcessit tempore incarnationem, idest in eodem iostanti, in quo anima fuit unita corpori, illa tertia eotitas fuit unita uerbo diuino. probatur sic. quia si non, sequeretur, q̄ ista natura prius fuisset personata in se, quàm unita uerbo: cooseqoens est falsum: ergo & aotecedens. probatur coosequentia, quia quandocunque aliquod corpus animatur anima intellectiua, si noa assumitur ab alio, personatur in sa: sed illa oatura fuisset personata in se: &c. ergo &c.

Concl. Sco.
Prima rō ad concl.

Consequenter doct. facit aliam coosequentiam, si illa natura fuisset prius psonata, quàm unita uerbo, sequeretur quòd uirgo non fuisset mater Dei: quia noo dicitur mater, nisi quia io illo iostanti in quo genuit hominem, fuit unita uerbo diuino: & sic prius noo fuisset mater Dei, probatur ista consequétia, quia tota eius actio fuisset terminata io tempore præcedenti illud iostans, in quo illa natura fuisset personata io sa.

2. rō ad idé.

Nota quòd dicit de Bassolis. posito casu quòd illa natura assumpta a uerbo dimitteretur, ut fuit per tres dies, & postea pater reassumerat illam naturam, utrum pater deberet dici filius virginis? Respondes de Bassolis, quod iste pater æternus diceretor filius virginis Mariæ. patet, quia sicut quando illa natura fuit uoita uerbo, proprietates eius fueruot in uerbo, pariter si esset uoita patri, proprietates quæ fuerunt io uerbo, esseot in patre. Sed côtra. Virgo non genoit hominem patrem. qoia quando uirgo genuit filium oatura, ooo erat onita patri: Respondet de Bassolis uagando coosequétiam, quia nô sequitur quòd genoerit ipsum Deum, sed sufficit quod genuerit aliquam naturam, quæ est unita patri, licet nunquá genuerit patrem. Tamen Scotus non tenet istam opinionem,

Opi. de Bassolis.
De Bassolis reprobatur secúdú Scot.

quia ad hoc, q̄ pater dicatur filius virginis, requiritur primo quòd ista natura unita patri sit genita a Virgine. Secundo sequiritur, q̄ in illo instanti in quo uirgo genuit illam naturam, quòd in isto instanti fuerit unita patri, & ideo licet illa natura in illo casu sit unita patri, tamen pater non diceretur filius uirginis: uel uirgo mater Patris æterni: quia per casum illa natura primo fuit unita uerbo, & postea Pater eandé naturam dimissam a uerbo sibi uniuit.

Quantum ad secúdum hic quærit. Vtrum istud corpus fuerit prius organizatum quàm unitum uerbo diuino. Respondatur quòd organizatio potest capi dupliciter. Vno modo pro inductione formæ orgaoicæ. Alio modo improprie & dispositiue pro dispositionibus præcedentibus illam formam organicam. Exemplú de primo membro. Organizatio idem est, quod inductio formæ organicæ. Nota quod triplex est opinio de forma organica. prima est sancti Thomę, qui dicit, q̄ forma organica est anima, seu forma intellectiua. tamen nos nô solum ponimus animam intellectiuam, sed etiam formam mixti corporis, formam organicam, & formam genericam, quæ idem sunt. Nota quòd doct. ponit duas formas tantum. s. animam intellectiuam, & formam organicam, quæ est forma generica, quæ non dicitur generica sic, q̄ sit in genere: sed quia est io potentia ad recipiendum aliam formam. Vnde organizatio est inductio alicuius formæ immediatà disponentis ad animam intellectiuam. De ista forma organica est triplex opinio, nam aliqui dicunt, quòd est una forma indiuisibilis, quæ informat materiam primam, & facit corpus organicum. Alii dicunt, q̄ forma organica est formarú pluralitas, sicut in homine sunt plures formæ ætherogeneæ, secundum q̄ sunt plures partes ætharogeneæ, tot sunt formæ partiales organicæ. Et istam uidetur tenere Scotus in 4. distinc. 11. Alii dicunt, q̄ forma organica dicit duo: s. capitis, sanguinis, ossis, &c. secúdo dicit formam totalem, & tunc corpus est organicum quando habet omnes istas formas partiales, & istam formam totalem. Sed possumus dicere, q̄ forma orgaoica est totalis forma, uel dicere q̄ in homine forma organica non est nisi pluralitas formarum, sicut sunt distinctæ partes ætherogeneæ, & nô est una unitate indiuisibili; sed una unitate ordinis. quia omnes ordinâtur ad uná animá intellectiuá. Alio modo sumitur orgaoizatio impropriè dispositiuè, & est quædam trásmutatio, uel transmutationes ad formam specificam, & antequá anima induceretur io corpore Christi, fuit transmutatio sanguinis ad locum generationis & secundo fuit coodensatio sanguinum.

Art. 2. de ordine inter organizationé, & unionem.
Organizatio duplex.
3 triplex Op. de forma organica.
Forma duplex in animato.
Forma organica. forma corporis. & generica idé sunt.
De forma organica diuersæ opiniones.
Quid sentiat auctor.

Quærit seu monet quidam talem difficultatem. De qua parte fuit ille sanguis de quo fuit genitus Christus? Et respondet probabiliter, q̄ de corde. quia uirgo Maria cordialiter amauit filium suum. Alii dicunt, quod de capite.

Dub. sol.

Sed quæritur, sub qua forma fuit reducta materia sanguinis? Respondet Damasc. quòd illa materia fuit expoliata forma sanguinis. Doct. deuotus dicit quod illa materia fuit posita in matrice Matris & virginis sub forma seminis; & ista opinio non tenetur quia habet turpitudinem annexam, & q̄ a iocersum est, & in continuú dictis doctorum. Alia ast opinio sancti Thomæ qui dicit quòd illa materia fuit polita in matrice virginis sub forma menstrui, sic, q̄ erat uata immediatè ad generationem illam, sed melius ast dicere, quod in illo instanti in quo dicit, ecce ancilla domini, &c. quòd traosmisit sanguinem a partibus ad locum io quo fuit corpus Christi formatum. Secundo transmutatio fuit præcedens organizationem sicut in nobis fuot plures alterationes, quæ etiam fuerút in Christo. Si teneamus, quòd forma organica sit pluralitas formarum, dicendum est, q̄ ad quamlibet formam fuit una alteratio, & fuit una forma partialis, & quòd illæ sunt ordinatæ in nobis sic, q̄ alteratio unius formæ præcedit alterationem alterius formæ: sicut dicunt medici sunt tres ad. bullæ ampullulæ, & primo producitur cor in prima: io secunda cerebrum: in tertia hepar: & sic de aliis partibus.

De forma materiæ in qua formatú est Corpus Christi.

Consequéter ponit doct. aliquas propositiones. Prima est. accipiendo organizationem proprie, & primo modo, orgaoizatio præcessit incarnationem tempore, immo in eodem instanti, in quo materia fuit organizata, fuit unita. patet, quia in oobis orgaoizatio oon præcedit animationem, quia tunc sequeretur, q̄ homo non generaret hominem. Nam quando corpus est organizatum, homo amplius non habet actionem: & tunc adhuc non erat homo, quia anima noo inerat. Secúda propositio. Si accipitur orgaaizatio secundo modo, in Christo non fuit organizatio corporis prior tempore, quàm incarnatio, quia ille ordo, qui est in nobis, nô fuit in Christo,

1 Prop. S. de ordine in conceptione Christi.
2. Prop.

quia

quia si illæ partes genitæ fuissent, in se fuissent personatæ, & sic in Christo organizatio non præcessit animationem, & in *Dubitatio.* carnationem. Quæro accipiendo organizationem secundo modo. Vtrum illæ dispositiones præcesserint tempore incarnationem sic, quòd ista materia fuit transmutata, & fuit alterationis? Respondent aliqui quod cum Angelus, & virgo Ma- *Solutio.* ria loquerentur, Spiritus sanctus operabatur per motum localem in virgine, & inducebat sanguines virginis, & per illũ motum qui placebat sibi, & disponendo ad illam formam organicam. Et dicen, quòd si ista opinio sit uera, sequitur, quòd organizatio tempore præcessisset incarnationem, quia incarnatio fuit facta in instanti. Et ista dispositio ad organizationem fuit facta in tempore. Si autem ponamus illas transmutationes fuisse in instanti, & illæ dispositiones, si, pro quia, tunc organizatio non præcessisset incarnationem: sed Deus subito in instante transmutauit illos sanguines ad locum debitum, & consequenter virgo Maria egit ad organizationem. & sic organizatio non præcessit incarnationem, nec mora intercessit minima, & thalamum uirginalem intrat post illa uerba angeli, ita quod uult dicere, quod in instanti omnia illa fuerunt facta, & qualitercunque accipiatur organizatio, dico quòd organizatio nunquam præcessit tempore incarnationem.

Quæro utrum prius natura? Respondet Scotus, quòd organizatio, & corporis animatio natura præcesserunt istam unionem naturæ humanæ ad uerbum, & licet ista unio fuerit in eodem instanti, in quo organizatio, & animatio, tamen fuit præsuppositio naturæ. probatur, quia quodlibet fundamentum *Solutiones principalia argumẽta.* est prius natura relatione. Ad rationes principales dicendum est, quòd si quæratur de ordine naturæ, organizatio præcessit non autem ordine temporis. Arguitur sic, probando, quòd illa organizatio præcessit incarnationem, per Damasce quia corpus fuit formatũ per motum, & arguitur sic. corpus Christi est de purissimis sanguinib. B. virginis formatum: ergo occupat minorem locum: ergo in ista organizatione fuit motus localis, quo motu illa materia condensabatur: ergo oportebat quod fieret in tempore, non in tempore post incarnationem: ergo iste motus localis fiebat in tempore præcedente incarnationem. Secundo sic. corpus Christi est alterius figuræ quàm fuerit sanguis: ergo oportet dicere, quòd fuit in alio loco, quam sanguis, quia quãdo aliqua corpora sunt alterius *Soluitur primum, & secundum.* figuræ, sunt in alio loco. Pro solutione istorum duorum. Nota quod in istis argumentis, præsupponunt esse uerum, quòd nullus motus possit fieri in instanti, & in hoc differt a mutatione. *Motus non potest fieri in instanti.* Tenet de Bassolis in secundo, quod motus potest fieri in instanti. Dico tamen, quòd Deus de potentia sua absoluta non potest facere motum in instãti: probo sic, impossibile est Deũ facere aliquid sine eo, quod est de ratione formali illius: sed de ratione motus propriè dicti est quantitas successiua; successio enim est de ratione motus: ergo non potest fieri in instanti. Et respondetur ad de Bassolis, quòd Scotus nunquam fuit illius opinionis, immo nos tenemus, quòd motus non potest fieri in instanti. Doctor respondet, dicendo, quòd accipiendo organizationem impropriè, ut est quædam dispositio, ut dictũ est, sicut illæ dispositiones quæ fuerunt factæ in tempore, tunc oportet quod in illis dispositionibus fuerit unus modus localis per se, quo illi sanguines fuerunt translati a corde, cerebro, & capite ad locum matricis, & fuit motus per accidẽs quia in qualibet condensatione, est minor occupatio, cum ergo illi sanguines fuerunt condensati, uenerunt ad figuram ciceris uel fabæ, & iste motus per accidens, fuit ad ubi: & tunc dicimus, quod virgo Maria habuit actionem. Tamen si teneamus, si, pro quia, quòd organizatio fuit in instanti, dicendum est, quòd occupatio minoris loci fuit in instanti, & hoc per subitam mutationem, uirtute Spiritus sancti.

3. Principale. Tertio sic arguit probando, quòd ista organizatio præcessit tempore incarnationem uerbi, Omnis substantia generabilis, & corruptibilis, quæ non creatur, producitur per mutationem sui: sed sic est, quòd tota natura assumpta, est natura generabilis, & corruptibilis: ergo fuit producta per mutationem: ergo corpus organizatum prius fuit sub priuatione animæ intellectiuæ, non solum natura, sed tempore. probatur, quia impossibile est, quòd priuatiuè opposita sint simul in eodem subiecto: ergo pro aliquo tempore istud corpus fuit priuatum anima: ergo in illo priori istud corpus fuit organizatum prius, quàm animatum. Probatur maior. quia uel producitur per creationem, uel per mutationem: non per creationem: ergo per mutationem. Probatur minor, quia illi sanguines fuerunt materia: ergo ista materia fuit producta per mutationem. quia mutari est nunc aliter se habere, quàm prius.

Pro solutione ponitur talis distinctio, Mutatio est duplex, *Soluitur tertium.* quædam est propriè dicta; & quædam impropriè dicta. Vnde ad mutationem propriè dictam, de Bassolis dicit. dist. 12. q. 1. *Mutatio duplex.* in 4. quòd tres conditiones requiruntur, prima, quòd mutatio fiat inter priuationem, & formam, defectu cuius creatio, quæ *Ad mutatio ñe propriè dictam tres requiruntur.* fit inter negationem, & formam, non est mutatio. Secunda quòd aliquod susceptiuum seu subiectum sit ibi, quod nunc aliter se habeat, quam prius, defectu cuius in transubstãtiatione corporis Christi, non est mutatio, quia non est ibi subiectum. Item si Deus produceret ignem, non esset mutatio, quia non esset materia quæ præfuisset sub priuatione formæ. Tertia est quòd susceptiuum prius tempore habuerit priuationem illius formæ, quàm habeat illam formam: defectu cuius, quando anima producitur in corpore nostro, non est mutatio; quia est in eodem instanti in quo corpus est organizatum, cum anima intellectiua in eodem instanti infundatur illi corpori. ideo non est mutatio. Sed mutatio impropriè dicta est omnis alia, cui deficit aliqua istarum trium conditionum. Consequenter ponuntur aliquæ propositiones. Prima, mutatio propriè dicta *Propositiones de mutatione propriè dicta prima.* est inter opposita priuatiue, sic, quòd ad hoc, quòd sit mutatio, requiritur, quòd sit priuatio prius, quàm forma. Secunda, mutatio propriè dicta non est inter negationem, & formam. Ex quo sequitur, quòd si Deus produceret formam substantialem de non esse ad esse, non esset mutatio. Tertia, priuatio est ipsamet nega- *2. Prop.* tio, connotando aliud. Nota quod Canonicus. 10. quæst. uide- *3. Prop.* tur dicere, quòd priuatio est entitas positiua, quod est falsum, quia *Opinio canonici de priuatione.* priuatio secundum Scotum. in primo distin. 28. est ipsa negatio, connotando aliquid, quia de principali significato dicit puram negationem: & de connotato dicit subiectum aptum natum, & per hoc differt a negatione in genere, quæ non cõnotat subiectum aptum natũ. Regula Scoti physicalis. Quan- *1. Regula Scoti.* docunque aliqua forma producitur simul tempore cum susceptiuo, ad illam formam non est mutatio propriè dicta: & ratio est, quia ad mutationem requiritur, quòd susceptiuum præcedat formam. Ex quo sequitur, quòd si Deus produceret Angelum, & habitum in isto, non esset mutatio. Probatur regula, quia nunquam susceptiuum fuit prius ista forma: ergo non est mutatio: Modo ad istam formam non fuit priuatio, quia non fuit subiectum: ergo ista forma non producitur per mutationem. Secunda regula. Quando forma producitur simul tẽ- *2. Regula.* pore cum suo subiecto, non est mutatio ad susceptiuum. Exẽplum nos dicimus, quòd ad animam intellectiuam non est mutatio, quia simul producitur cum subiecto: tamen ad corpus fuit mutatio, quia illa materia primo fuit sub priuatione formæ corporalis. Doct. applicat istas duas regulas ad responsionem argumenti, dicendo, quòd licet in corpore Christi fuit mutatio, tamen ad animam intellectiuam non est mutatio similiter forma substantialis non est per mutationem. & ideo cũ arguitur, omnis forma &c. distinguo maiorem, aut per mutationem propriè dictã, cuius illa forma sit terminus: & sic non oportet. Vel per mutationem impropriè dictam, cuius illa forma est terminus, uel susceptiuum eius, & sic concedo nos dicimus quòd ad animam non est mutatio propriè dicta, tamẽ est mutatio impropriè dicta: quia prius non informabat corpus, & nunc informat.

Alia responsio. cum arguitur, omnis forma &c. distinguo. *2. Respõsio ad argu.* Vel per mutationem cuius terminus est ipsa forma: & non oportet. Vel per mutationem impropriè dictam, cuius terminus est aliud, s. susceptiuum. s. corpus organicum, quia illa materia prius fuit priuata forma organica. & sic dico, quòd illa forma substantialis fuit producta per mutationem, non quòd sit terminus, sed fuit producta per mutationem impropriè dictam, cuius terminus est aliquid illius, scilicet corpus organicum.

D I S T I N C T.

T E R T I A.

Q V AE S T I O P R I M A.

IRCA tertiam distinctionem quæro. Vtrũ beata uirgo fuerit concepta in peccato originali. Nota quòd fuit, & est controuersia inter Doct. aliquos, differentes de conceptione uirginis Mariæ, utrum fuerit concepta in peccato originali, uel non. dicunt aliqui, quòd sic. Cuius tamen oppositũ dictum fuit in concilio Basiliensi. Dicunt Thomistæ, quòd B. uirgo fuit *De cõceptione uirginis agitur.*

go fuit concepta io peccato origioali.tamen nos teoemus oppositum.s.Scotiste, Petrus de Cādia, deoegādo, Petrus Ameolus, Franciscus de Maronis, de Aquila, isti omnes tenēt, quòd uirgo gloriosa ooo fuit concepta io peccato originali. Nota, quod doct. qoando dicit, B. virgo, uoluit intelligere Mariam quia oirgo supponit antooomaticè. Ita ꝙ licet fuerint plures virgines, tamen B.V.Maria habuit virgioitatem præ omnibus, ita quòd licet aliæ virgines imitatæ sint eam, ooo tamen in conceptione: quia nulla earum fuit concepta sine peccato origioali, sicut B.V.Maria: ita quòd de ipsa possumus dicere, multæ uirgines sibi congregauerunt diuitias, tu uero supergressa es uoiuersas.

Conceptio triplicter.

Nota, ꝙ conceptio capitur tripliciter. Voo modo pro coo ceptione seminom. Secundo pro formatione membrorū. Tertio pro unione animæ ad corpus. Conceptio seminum est, quando duo semina, s.uiri, & mulieris, uniuntur simul. ibi est conceptio primo modo sumpta: quia est mistio seminum. Cōceptio secundo modo, quando semen est in matrice, quia ibi formatur corpus, quia secundum Augustinum, primo est sub forma lactis per sex dies; & per decem sub forma sanguinis: & per 12. fit solidatio membrorum: & per 18. fit complemeotum corporis humani: & sic sunt 46. dies. Tertio modo conceptio est infusio animæ in corpus. & sic in illo instanti in quo corpus est orgaoizatum, Deus creat aoimam, & iofundit corpori, & sic est ibi cooceptio tertio modo. Nota ꝙ in ista quęstione quæritur de cooceptione tertio modo capta. Nota, quòd in cooceptione secundo modo dicta, requiruotur. 46. dies ad corpus organizandum uiri, & mulieris. 83. Christi oatura assumpta, oon stetit per plores dies, sed in iostanti fuit organizatum.

De peccato originali duplex opinio. Opin. prima antiquorū.

De peccato originali, est duplex opinio, qoædam est opinio aotiquorum, s.sca. Thomæ. Ricardi, & Henrici de Gandauo, qoi dicebant, quod peccatum originale erat quædam iofectio animæ, tracta a carne, quæ qualitas morbida erat fomes, qui fomes est lex membrorum, & quando anima unitur corpori, a corpore exit infectio, & causatur peccatum originale. exemplum. si haberem manum meam infectam & aliquis daret mihi uoum panem, iste fieret immundus. Tameo nos non teoemus hoc, sed peccatum originale est nuditas, siue carentia iustitiæ originalis debitæ, facta ex inobedientia Adæ, ex qua omoes sumus filii iræ. Prima particula est nuditas, & est formale io peccato. Ex quo infero, quòd peccatū oon est qualitas morbida, nec est obligatio ad pœnam ęternam, sicut ipsi dicuot: formale in peccato originali est per quod iustitia originalis deletur. Ex quo iofero qeòd Angelus non habens iustitiam originalem non habeit peccatum originale. quia noo est debitor. Item si esset aliquis homo qui esset in puris oaturalibus, & Deus non obligaret illum, ille non esset in peccato originali. Secunda particula est, facta ex inobediaotia Adæ.

Pœna peccati originalis ē pœna damni, nō sensus cōtra Greg.

Nota quod ab Adam fuit deperdita omnis gratia cum peccauit, & fuit peccatū origioale in ipso. Tertia, ex qua omnes sunt filij iræ. Ita quod omnes sumus obligati ad pœnam damni, & noo ad pœnam sensus, cuius oppositum dicit Gregorius de Arimino, quod filii decedentes sine Baptismo pooiuntur pœna sensus. ly omnes debet intelligi oaturaliter propagati de muliere, propter Christum, & uirgioem Gloriosam.

Peccatum duplex.

Nota, quod peccatum est doplex, s.actuale, & origioale. Actuale est duplex, s.mortale, & ueoiale. Actuale qood fit per actom: originale quod noo committit iste sed alius commisit illud. Et illud est peccatum mortale, quod obligat oos ad mortem: & sic originale peccatum est mortale.

Quare puniar propter peccatum Adæ. Tres modi dicendi. Primus. Secundus. Tertius modus.

Quæro, quare ego punitus propter Adam, cum filius non habeat portare ioiquitatem patris? nec ego. De hoc sunt tres modi dicendi. Primus est, qui dicit, quòd iniquitas patris est duplex, quædam est, ut est persona priuata, & quædam est, ut communis: dico quod Adam erat persona communis, quia Deus dederat sibi pro tota posteritate iustitiam originalem. Et ideo peccatum fuit publicum. Secuodus modus est qui dicit, ꝙ hoc potest iotelligi dupliciter. Vno modo quo ad pœnā sensus, & sic concedo. Vel quo ad pœnam damni, & sic nego. quia filius nō patitur propter iniquitatem patris. Tertius modus dicit, quod ista non est iniquitas patris, sed oatura, quia dicit Paulus, quòd omnes io Adam peccauerunt: tamen quia hoc est nimis durum, quia ego oon eram tunc. ideo dicendū est, quod omnes peccauerunt, tanquam io capitaneo, & radicaliter, idest a radice.

1. Concl.

Prima cooclusio. Peccatum originale ooo est communicatum alicui secundum magis, & minus: quia noo est nisi carentia gratiæ: ergo io me oon sunt plura peccata originalia, sed in omoibus est æqualis. Ista careotia, est obligatio ad pœnam damni.

2. Concl. Peccatū originale ē unū in uno quoque.

Secunda cooclusio. ooo sunt pooenda io homine plura peccata origioalia, patet, quia peccatum origioale non est nisi carentia iustitiæ originalis debitæ: sed in me non est nisi una obligatio: ergo &c. Et si quis dicat, scribitur io Psalmo, Ecce in iniquitatib. cooceptus sum, glosa, in peccatis originalib. ergo in me sunt plura peccata originalia. Respōdeo primo, ꝙ ibi capitur plerale pro singulari, idest sum in peccato originali. Secoodo dicitur, ꝙ capitur peccatis pro pœnis peccati originalis. Vel tertio modo, dico quod, ly, ego, non supponit pro se ipso Dauide, sed supponit pro tota natura humana, ita qđ oatura homana ibi plangit se.

Tollitur dubium u psal.

B. Thom. in hac materia uidetur sibi repugnare.

Dicitur commnoiter, quòd sic &c. hic Doct. ponit opio. B. Thomæ, ut patet hic, tamen in alio passu dicit. virginem non esse conceptam io peccato originali. Similiter tenet idem Alexander de ales. tamen in alio opesculo retractauit se, dicendo, quod non fuit concepta. Nec oportet, quód ipsi adducāt rationes necessarias ad probandum, quod uirgo fuit concepta in peccato originali, quia quód fuit concepta io peccato originali, est unum contingens: sed nullum contiogens potest demonstrari ratione necessaria: ergo non possunt ipsi adducere tatiooes necessarias. Nota quod quidam Carmelita dixit, quod Scotus io ista materia est adulator, sed hoc est falsum: quia Scotus ooo fuit adulator, immo ut uidebitur, dicit quód uult multum in commendando uirginem super excellere. nec satis potest demoostrare, quód ipsa caruerit, seu non habuerit peccatum origioale. patet, non uidetur uerisimile, ꝙ ipsa fuit aliquando obnoxia, & io potestate diaboli. Similiter, ꝙ cum ipsa debuerit eleuari super omnes cœlos, non est uerisimile, ꝙ fuerit sub potestate diaboli. Similiter cum de ipsa sit scriptum, qeòd ipsa debuerit frāgere caput diaboli. quia scribitur, ꝙ cooteret caput suum. Ideo Sco. dicit quod B.uirgo in sua conceptione non fuit ob noxia peccato. Et probat Scot. per auctoritates, & primo per Beatum Augustinum dicētem, cum de peccatis agitur, nullam protsus meotiooem facere intendo de uirgine Maria. tamen aliqui de alia opin. dicunt, de peccatis ueoialibus, & actualibus, mortalibus, & oon de originali.

Notatur hic constantia.

Scot. probat ꝙ Virgo non fuerit cōcepta sine peccato originali.

Contra istam euasionem arguit sic: Peccatum originale est maius peccato ueniali: sed per te uirgo non peccauit uenialiter: ergo nec origioaliter: ergo non habuit peccatum originale. Item, peccato ueniali non debetur pœna æterna: sed peccato origioali debetur pœna æterna: ergo ipsa non habuit peccatum originale. Item probat Scotus per B. Anselmum, ubi dicit, decuit &c. sed si ipsa fuisset i peccato, & postea fuisset purgata non esset maior puritas: ergo &c. probatur minor, quia maior innocentia & puritas. potuisset iotelligi sine macula peccati, qualis fuit in Christo, quia Christus habuit summam innocentiam, & puritatem io conceptiooe.

Arguit Scotus contra Euasionem aduersariorum.

Op. B. Tho. et antiquorum.

His probatis ponitur opinio B. Thomæ, qui dicit, ꝙ io primo instanti io quo anima B.Mariæ fuit io corpore, contraxit peccatum origioale: quia dicuot ipsi, ꝙ Adam ex mala uoluntate caosauit quaodam maculam in carne sua, quæ cōtrahitur in aliis generatis ex Adam per carnalem copulam; quæ est quædam qualitas morbida. Et quando corpus est organizatum, in primo instanti in quo anima infunditur corpori, recipit illam qoalitatem, & sic contrahit peccatum originale. Hoc tamen est falsum; quoniam si Angelus iotraret corpus alicuius mulieris, mirabile esset, ꝙ macularetur illa macula. Nota ulterius, ꝙ in conceptione. B. Thomas, & sui sequaces ponuot quatuor iostantia. In primo fuit corpus organizatum. In secundo anima fuit introducta in corpore. In tertio cootraxit peccatum originale In quarto illa anima fuit purgata. prima ratio B. Thomæ procedit ex excellentia filii sui, & est talis. Si B.virgo oon fuisset coocepta io peccato orgioali, sequeretur quód Christus ooo esset uniuersalis redemptor, sed hoc est falsum, probo, quia bene sequitur, uirgo noo est concepta io peccato originali: ergo Christus noo aperuit sibi ianuam, probo, quia nulli clauditur ianua per aliud, quàm per peccatum originale. Si uirgo Maria non habuit peccatum origioale: ergo &c. Vnde nota, ꝙ ipsi intelligunt per uniuersalē redemptorem aliquem hominem, qui meruit oobis gratiam, & gloriam, s.apertionem ianuæ cœlestis. Nota ꝙ illa propositio quam dicunt, s.nulli clauditur ianua &c. est simpliciter falsa; quia B. Ioan. Baptista noo peccauit, & tamen quando mortuus fuit, non fuit sibi aperta ianua paradisi. Similiter Adam oon peccauit originaliter, quooiam ipse peccauit peccato actuali, & pœnituit per centum annos, & per illos cētum non

In conceptione D.T. ponit quatuor instantia.

Quod B. Thomas ... uniuersalem redemptorem.

uidit

uidit mulierem suam & mortuus est in gratia: & tamen in illo iostanti in quo mortuus est, non intrauit gloriam paradisi, seu iannam paradisi.

Secunda Thomistarũ

Secunda ratio. Virgo Maria fuit propagata de communi lege.

Nota, quòd ipsi imaginantur, quòd peccatum originale contrahatur ea contactu carnis infectæ, ut quando anima intrat corpus reperit corpus infectum, & contrahit peccatum originale, ꝙ est falsum: quia animæ leprosorum haberent a scilicet multa peccata pœnam magnam, cum leprosi habeant carnem infectam.

3. Rõ eorundem.

Tertio sic. Virgini gloriosæ fuerunt pœnæ peccati inflictę: ergo &c. patet, quia nulli debet dari pœna sine culpa, probatur antecedens, quia passa est sitim, famem, sudorem, languores, tristitiam, mortem &c. & istæ pœnæ sunt inflictæ a Deo propter peccatum, quia non oportet dicere, quòd eas acceperit uoluntariæ. probatur, quia non erat nostra redemptrix: ergo fuerunt sibi istæ pœnæ inflictæ a Deo. ergo ipsa habuit peccatum originala.

Concl. resolutiua, contra primam opinionem. Scot. arguit contra D. Thom. Prima rõ.

Contra istam opinionem pono talem conclusionem resolutoriam, virgo gloriosa in conceptione sua nullo modo fuit peccato obnoxia.

Et arguit sic Scotus, contra primam rationem opinionis, D. Thomæ, ex excellentia Christi. Quicunque habet perfectissimum modum mediandi, & est perfectissimus mediator, habuit etiam perfectissimum actum mediandi respectu alicuius personæ: sed cum Christus fuerit perfectissimus mediator, non uidetur magis decens, quòd habuerit perfectissimum actum mediãdi, nisi respectu uirginis: sed perfectissimus actus mediandi est præseruare a peccato: ergo &c.

Duplex modus redimẽdi.

Nota quod duplex est modus redimendi, unus est præseruatiuus, qui est præseruare aliquem, ne cadat in peccato: & sic Christus redemit uirginem Mariam, quia præseruauit eam. Alius est modus redimendi subleuationis, quando aliquis subleuat aliquem qui cecidit in lutum, uel in foueam, & istum modum habuit Christus circa Magdalenam, Petrum, & circa omnes Sanctos, qui peccauerunt, & pœnitentiá egerunt, & circa nos modo.

Consequenter Doctor probat, quod Christus præseruauit Virginem; & quòd circa eam habuerit perfectissimum modum mediandi, & hoc probat tripliciter.

Probat doctor tripliciter Christũ habuiße perfectißimum modũ redimendi circa B. Virginẽ Mariam.

Primò comparando eam ad Deum, cui reconciliat: & ista ratio fundatur in exemplo, quòd ponitur in textu. si esset aliquis rea &c.

Ex illo exemplo arguit sic, sumendo istam maiorem. nullus summè, uel perfectissimè placat aliquem, nisi &c.

Ex secunda uia arguit sic. Perfectissimus mediator meretur amotionem &c.

Deus nõ põt dãnare innocentem.

Nota, quòd de potentia sua absoluta Deus nõ posset damnare uirginem beatam, uel aliquem sanctum, licet Deus de potentia absoluta posset saluare Iudam. patet, quia ad hoc, quòd aliquis sit damnatus, oportet quòd habeat peccatum: sed uirgo non potest habere peccatum, quia ipsa pro nulla re uellet peccare, nec posset Deus cogere uoluntatem eius ad peccandum: ergo non posset eam damnare.

Prima propositio. Maxima pœna est, pœna peccati mortalis, & ratio est, quia separat nos a Deo, dicunt prædicatores, & bene, quòd pro nulla re mundi quis debet peccare mortaliter.

Prop. 1. pro solutione quõnis. quibus declaratur quam graue sit peccatũ mortale.

Pro declaratione & solutione ponuntur hæ propositiones. Prima. si Virgini Gloriosæ fuisset data electio quid maluisset, uel carentiam uisionis diuinæ, uel peccare mortaliter per instans, uel esse in peccato originali per instans, respondisset, potius uoluisse carere uisione beatifica, quàm peccare mortaliter, uel esse in peccato originali. probatur, quia duobus malis propositis, maius est fugiendum: sed peccatum originale est maius, quia maxima pœna: & carentia uisionis diuinæ est minor, quia per carentiam uisionis nullus punitur: ergo &c.

2. Prop.

Secunda propositio. Si uirgini fuisset data electio, quid maluisset, uel pati tantam pœnam sensus quantam Lucifer patitur, uel quod esset concepta in peccato originali per instans, Dico quòd maluisset pati tantam pœnam sensus quantam Lucifer patitur, patet, quia de duobus malis, maius est fugiendum: sed esse in peccato originali est maius malum, patet, quia habere tantam pœnam sensus, non facit hominem inimicum Deo, & per peccatum quis est inimicus Deo: ergo uirgo maluisset pœnam illam, quàm esse in peccato originali per instans. Et si arguatur contra, si haberet tantam pœnam sensus quantam habet Lucifer: ergo ipsa habuisset peccatum.

Respondeo, quòd non esset pœna punitiua, & propria.

3. Prop.

Tertia propositio est. forte quis non crederet secundam propositionem esse ueram, possibile est de potentia Dei absoluta, habere pœnam maximam, & gratiam summam. probatur, quia multi Doctores tenent, quòd Christus passus sit pœnam maiorem, quàm aliquis martyr, uel aliquis damnatus: & tamen Christus habuit tunc summam gratiam. Similiter licet uirgo haberet tantam pœnam, quantam habet Lucifer, nihilominus haberet plenitudinem gratiæ.

Quis cũ maxima gratia põt pati infernalem pœnam.

4. Prop.

Quarta propositio. Si fuisset data electio uirgini, quiduis, uel annihilari totaliter, uel peccare mortaliter per instans, dico quòd maluisset annihilari. Et ideo aduertant peccatores, qui ita leuiter peccant. Probatur propositio. de duobus malis maius est fugiendum: sed annihilari est minus malum, patet, quia maxima pœna est peccatum.

Quinta propositio. Si uirgini fuisset data optio, tu habebis omnia peccata uenialia omnium damnatorum, & omnium qui fuerunt in mundo, & qui sunt: uel tu eris per instans in peccato mortali, dico quòd maluisset habere omnia peccata uenialia. Veniant ergo Thomistæ, qui non posuerunt peccatum ueniale in uirgine, & tamen ponunt peccatum originale; quomodo ponunt maius, & non ponunt minus? & ideo caueant ipsi Thomistæ. Ex omnibus istis propositionibus patet, quòd uirgo cum non habuerit illas pœnas: ergo nec peccatum originala.

Thomistæ ponunt in virgine maius peccatũ, & negant minus.

2. Rõ Scot. ad idem.

Ex eadem uia Christus præseruauit uirginem a quocunque peccato actuali: ergo ab originali. patet antecedens, quia ipsimet Thomistæ hoc concedunt. patet consequentia. Christus est perfectissimus mediator, & reconciliator, principaliter propter peccatum originala: ergo uirgo non habuit peccatum originale.

Nota, quod Gregorius de Arimino soluit istud argumentum dicẽdo, quòd licet uirgo non habuerit peccatum mortale, habuit tamen ueniale, nec hoc est inconueniens, mentitur, cum Ioannes Baptista qui est minor sanctus quàm uirgo Maria nunquam peccauit in uita sua uenialiter: quia cantatur de ipso in suo Hymno. Ne leui saltem maculare uitam famine posses. quia ibi per leuem famen intelligitur peccatum ueniale: ergo nec uirgo peccauit uenialiter? alioquin sequeretur, quòd Bea. uirgo non fuisset sanctior Ioanne Baptista: ergo a simili licet uirgo non esset deuotior, non tamen sequeretur, quòd esset sanctior, quod est falsum, quia de ea scribitur. Fœlix namque es sancta uirgo Maria, &c. sed non peccasse uenialiter est minus: ergo ipsa non contraxit peccatum originale.

3. Rõ. Scot.

Ex tertia uia arguit sic ex maxima obligatione quam habet uirgo ad Christum. arguit sic, nulla persona reconciliata, perfectissimè obligatur reconciliatori nisi &c.

Obiicit contra se.

Et quia tu dicis, quòd non fuisset sibi magis obligata: immo dico ego, quòd est sibi magis obligata si concepta in peccato originali, & arguo sic, magis fuisset sibi obligata virgo Maria si concepta fuisset in peccato originali, & postea releuata. & purgata fuisset, quàm si non fuisset peccatrix: ergo &c. Antecedens patet, quia magis est obligata Magdalena, quàm uirgo Maria: ergo. antecedens probatur Lucæ 8. de Simone murmurante, eo quod Christus passus erat Magdalenam intrare, & tamen Christus dicit sibi parabolam, cui plus dimittitur, magis diligit. Tunc sic, plus donauit & magis est remissum Mariæ Magdalenæ, quàm uirgini, ergo a simili sequitur, quòd ille cui dimittitur peccatum, magis obligaretur, quàm ille cui non dimittitur. Respondeo secundum Augustinum, quòd omnia peccata quæ sunt dimissa Magdalenæ fuerũt dimissa Mariæ præseruatiuè, quia omnia peccata quæ virgo potuisset habere, & facere, & non fecit, fuerunt sibi remissa, ac si fecisset, ex eo supple, ꝙ Deus præseruarit eam ne caderet. Vnde nota, ꝙ donare dupliciter. Vno modo est idem ꝙ liberaliter dare: Alio modo idem est, ꝙ remittere, ut si aliquis offendat regem, & remittit sibi offensam. hoc habito, si quæras cui plus donauit. uel uirgini Mariæ, uel Magdalanæ? Respondetur uel donare accipitur primo modo, uel secundo modo. Prima propositio, Christus secundo modo plus donauit Magdalenę, quàm uirgini. imò nihil donauit virgini, quia nunquam peccauit. Secunda. Christus plus donauit uirgini Marię, quam Magdalenæ, primo modo: quia eam præseruauit a peccato, non autem Magdalenam. Et ideo debet sic in-

Soluit Scot. obiectionẽ contra se. Peccata nõ commißa dicuntur dimißa. Dimittitur peccatũ dupliciter.

Declaratur locus Euangelij. telligi illud dictum Euangelii. Cum Simon Christo respondit, cui plus donauit magis diligit, intelligebat Simon de duobus qui debebant, ut si unus fecit duo peccata, & alius quatuor, tunc ille cui Deus dimittit quatuor magis obligatur Deo, quàm ille cui Deus dimittit duo, & hoc est uerum, quando donare idem est, quòd remittere. Sed si donare accipiatur primo modo, dico ꝙ plus donauit illi qui fecit duo, quàm illi qui fecit quatuor, & ideo, qui fecit duo, plus Deo obligatur primo modo, quia præseruauit a tertio peccato, & a quarto in quibus alius incidit, qui commisit quatuor peccata.

Consequenter Doct. persuadet ibi. Videtur etiam &c. Bea. virgo. Quia cũ habuerit priuilegium, scilicet innocentiam de nunquam incidisse in peccato, & uirgo sit Regina Angelorum, mirabile esset, quòd Regina non haberet aliquod priuilegium, & tamen aliquis sub ea haberet istud: certe hoc nõ est uerisimile.

Respondet Sco. ad primum arg. B. Tho. Et ideo Doctor respondet ad primum argumentum Beati Thomæ. Pro quo notandum quòd duplex est modus redimendi. Primus est subleuatiuus, & est quando Christus subleuat aliquem postquam incidit in peccatum.

Modus redimendi duplex. Alius est præseruatiuus, & est modus quo Deus præseruat aliquem a peccato.

Tunc respondetur ad argumentum, sequeretur, quòd non esset uniuersalis redemptor.

Respondeo & dico, aut præseruatiuus, & sic nego. quia Christus perfectissimus, & uniuersalis redemptor. Aut est

Modus redimendi subleuatiuus quintuplex. modus subleuatiuus, & est quintuplex. Primus est quando quis incidit in peccatum originale, & postea subleuatur per baptismum, & sic subleuantur pueri.

Secundo modo quando quis incidit in peccatum, & postea
2 subleuatur in uentre, per sanctitatem, sicut Hieremias, Ioannes Baptista ut habetur. priusquam te formarem in utero, noui te, & antequam exires de uentre sanctificaui te.

Item quando Elisabeth uisitauit uirginem. Beat. Ioannes exultauit in utero matris suæ, & dicunt aliqui Doctores, quòd tunc usus rationis fuit acceleratus in ipso Beato Ioan-
3 ne. Tertius est a peccato mortali, actuali, & iste est in adultis per confessionem.
4 Quartus est a peccato ueniali, & sic Beatus Petrus post receptionem Spiritus sancti, qñ fuit reprehensus a Paulo, quando peccauit, & postea post detestationem fuit sibi remissum illud peccatum ueniale.
5 Quintus est a peccato sic, quòd est per maximum habitum gratiæ, & per confirmationem præseruatur ne amplius peccet, ut quando aliquis incidit in peccatum, & istud deletur, & datur gratia, confirmando in gratia, ut uiuat sine peccato. & sic Apostoli in die Pentecostes fuerunt redempti, quia confirmati in gratia. Similiter hoc modo virgo Maria fuit confirmata in gratia, quando concepit filium suum in vtero.

Pro responsione secundæ rationis Beati Thomæ nota, quòd si teneamus ut dicit Anselmus, quòd peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ in esse, &c.

Respondeo & dico, quod tu præsupponis falsum, scilicet, *Soluitur. 2. rõ D. Th.* quòd peccatum originale contrahatur ex contactu carnis infectæ, & cum arguit de pomo, dico quòd non est simile, quia macula, & pomum, sunt duo corpora, & corpus aliquod bene potest maculare aliud corpus, sed anima, quæ est spiritualis non potest maculari macula corporali, quia dicit Scotus in quarto, quòd Deus de potentia sua absoluta non posset facere Angelum album: quia albedo est qualitas materialis, quæ non potest informare Angelum, nec sapientia lapidem, quia sapientia est qualitas immaterialis, quæ non potest informare lapidem materialem. Tamen si aliter uolumus responde-

2. Solu. Ad peccatũ originale si teneatur, ꝙ sit qualitas morbida qu quæ requiruntur. re sicut alii dicunt, dicendum est, quòd peccatum originale, est quædam qualitas morbida corporalis, inclinans ad habitum uiciosum in habente usum rationis, possumus dicere, quòd ad peccatum origigale, quatuque requiruntur. primo requiritur, quod sit causatum ex qualitate morbida.

Ex quo sequitur, quòd peccatum originale non causatur ab accidente. Secundo quod sit morbida sic, quòd inclinet nos ad peccatum. Tertio quòd sit qualitas corporalis.

Ex quo sequitur, quòd illa qualitas non est anima, nec in aliqua potentia animæ. Quarto quod inclinet ad habitum uitiosum, & hoc si sit in habente usum rationis. Et ideo licet sit in pueris, tamen quia non habent usum rationis, ideo non inclinat ad habitum uitiosum. Si itaque uelimus tenere cum istis, dicemus quòd illa qualitas morbida non necessario causat peccatum originale. patet, quia ex quo puer est baptizatus, remanet originale. idem dicendum est de uirgine, licet in instanti suæ conceptionis in eius carne fuerit qualitas morbida, tamen in instanti Deus infudit sibi gratiam. Ibi quatuor fuerunt instantia. Primum corporis organizatio. Secundum animæ productio. Tertiũ gratiæ infusio. Quartũ animatio, & ibi est conceptio, & in nullo istorum habuit peccatum originale.

Nota quòd dicit Doctor deuotus, quòd in uirgine ista qualitas morbida non erat ponenda, quia in tota uita sua nunquam habuit aliquem stimulum carnis, & quòd etiam in nullo respiciente fuit stimulus quo eam concupisceret.

Nullus potuit concupiscere B. Virginem. Nos autem cum uidemus mulierem pulchram, delectamur, sed non sic de uirgine, cum ipsa esset pulcherrima inter omnes, tamen nullus uidens eam, poterat concupiscere. immo quemcunque respicientem eam extinguebat in eo stimulum carnis. Ideo de illa dicitur. quasi Cedrus exaltata sum; quia sicut Cedrus facit cadere serpentes, & alios uermes uenenosos: similiter si aliqua pars cedri ponitur in archa, nulla poterit ibi esse tinea, ita uirgo habet extinguere stimulum in te spicientibus. *Cedri ꝓprietas.*

Soluitur. 3. argu. D. Th. de pœnis Ad aliud argumentum de pœnis inflictis, dico quòd duplices sunt pœnæ, scilicet utiles, quia in illis homo potest mereri sibi, & aliis, ut studia, uigiliæ, ieiunia, orationes, &c.

Pœnæ duplices. Aliæ sunt pœnæ inutiles, in quibus homo non potest mereri, ut sunt peccata, quæ sunt pœnæ peccatorum: quia cum quis peccat, immediatè habet unam pœnam, & tunc dico, quòd pœnæ utiles fuerunt datæ Virgini, non quòd ipsa peccauerit, sed ut mereretur sibi, & nobis. tamen sibi non fuerunt inflictæ inutiles, ut sunt peccatum originale, & mortale. *Quæ pœnæ fuerunt datæ B. Virg.*

Dub. Sed quæritur, quare sibi fuerunt inflictæ pœnæ peccati originalis, ut mors, fames &c. cum non habuerit peccatum originale?

Solut. Quare pœnæ peccati originalis remanserunt in uirgine, et quæ. Multæ causæ quare pœnæ sine peccato infliguntur. Respondetur primo, ut mereretur sibi, & nobis: ex Christi enim meritis, Beatę uirginis, & sanctorum, integratur thesaurus Ecclesiæ. Alius Doctor. dicit, ut manifestaretur misericordia & iustitia. misericordia, in remouendo peccatum originale: & iustitia quia erat filia Adæ. ideo dedit sibi Deus pœnas peccati originalis, quæ tamen sunt utiles, tamen respõsio prima est melior.

Alia responsio. refert hoc ad magnalia Dei ostendenda, sicut de cęco nato, qui non peccauit ipse; neque parentes eius. ut cęcus nasceretur: sed per gloriã Dei. Secundo ad uirtutum exercitationem, sicut Iob uir iustus, & Deo gratus, qui sine culpa propria maximas sustinuit pœnas: de quo Deus dicit, quòd in omnibus his non peccauit Iob. Tertio ad sanctæ uitæ demonstrationem: sicut Beat. Ioann. Baptista assumpsit pœnam maximam herbas comedendo, non propter aliquod peccatum, quia nullum habuit: sed hoc fecit, ut daret nobis exemplum qualiter debemus facere pęnitẽtiam propter Christum, & Martyres sancti passi sunt. Quarto propter opus redemptionis; & sic Christo fuerunt inflictæ pœnæ maximè, ut uerbera, flagella, crucifixio, &c. non propter peccatum suum, quia ipse peccatum non fecit, neque in ore eius inuentus est dolus: sed propter nostram salutem. Quinto propter peccatum præcedens, sicut in illis, qui suspenduntur in patibulis, qui patiuntur pœnas propter peccata præcedentia.

¶[Ad quæstionem ergo &c.]

Resp. Sco. ad quæstionem. Nota, quòd dicunt aliqui Thomistę, quòd Scotus non fuit opinionis, quòd virgo Maria fuerit concepta sine peccato originali eo, ꝙ loquitur solum de possibili: sed hoc est falsum, ideo ponuntur aliquę propositiones.

Sco. tenuit B. virg. sine peccato originali conceptã. Prima propositio. Deus potuit facere uirginem peccato non fuisse obnoxiam.

Secunda propositio. Deus potuit facere uirginem esse in peccato originali per instans, & in tempore immediatè sequenti esse purificatam.

3. propos. Sco. Tertia propositio. Deus potuit facere uirginem esse per tẽpus aliquod peccato originali obnoxiam, & in instanti terminante illud tempus esse mundatam.

1. prop. probatur. 1. Ratio. Prima propositio probatur: quia gratia æquiualet iustitiæ originali quo ad hoc, quòd est repugnare peccato originali: quia sicut iustitia originalis non potest stare cum peccato originali, sic gratia ista non potest stare cum peccato originali: sed Deus potuit facere, quòd virgo Maria in primo instanti sui esset in gratia, & semper: ergo Deus potuit

potuit facere, quòd non fuerit in peccato originali: probatur antecedens, quia etiam Christo fuit data summa gratia.

Dubitatio. Solut. Quo gratia æquiualeat iustitiæ originali, & quo non.

Nota pro illa maiore. Vtrum gratia æquiualeat iustitiæ originali?

Respondeo distinguendo, aut quantum ad acceptionem; & sic dico, quod non: quia Adam nunquam meruisset per iustitiam originalem, si non habuisset gratiam: quia principium merendi est gratia: quia, ad hoc, quòd actus sit meritorius, requiritur, quòd sit bonitas moralis, grata & gratuita; & si illi actus fuissent ab Adam sine habitu gratiæ, non fuissent gratuiti; quia non eliciti a gratia, cum non haberet gratiam.

Sequitur opinionē magistri dicentis Adamū nō fuisse creatum in gratia.

Alio modo quantum ad repugnare peccato. & sic bene uerum est: quia sicut est impossibile nunc, quòd quis habeat gratiam, & peccatum, sic erat impossibile, quòd haberet iustitiam originalem, & peccatum originale.

Quæro quis istorum habituum est nobilior, scilicet gratia, uel iustitia originalis?

Solutio quō se habet gratia & originalis iustitia.

Respondeo, quòd isti duo habitus se habent tanquam excellentia, & excessa: quia comparando quoad meritum, gratia est perfectior: sed comparando quo ad hoc, quòd est subiicere potentias inferiores rationi, sic iustitia originalis erat perfectior: quia quis potest habere gratiam, & tamen non habebit potentias inferiores subiectas rationi, sicut habebat Adam per iustitiam originalem. ideo D. Paulus dicebat, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.

2. rō ad idē.

Secundo sic probo. qualitas morbida non est causa necessaria peccati originalis: ergo Deus potuit facere, quòd uirgo non contraheret peccatum originale. Probatur antecedens, quia baptizatus habet qualitatem illam morbidam, & non peccatum originale.

3. rō ad idē.

Item possibile est Deum mundare corpus uirginis, & separare illam qualitatem morbidam, & introducere animam in corpore mundo, & sic non contraxisset peccatum originale, & hoc modo potuit Deus facere, quòd uirgo non contraxerit peccatum originale: & quòd ipsa non fuerit concepta in peccato originali; quia in instanti in quo anima fuit creata, Deus in illo instanti potuit infundere gratiam, & tunc præseruasset &c.

Dub.

Sed quæro, utrum Deus potuerit creare animam uirginis, non infundendo gratiam, uel iustitiam originalem, & tamen quòd non esset in peccato originali?

Solutio. An potuit Deus facere Animam B. Virg. sine gratia & sine iustitia originali et q non habuerit peccatū originale. Deus potuit præseruare Virginem ā peccato dupliciter.

Respondeo, quòd hoc non includit contradictionem, probatur. peccatum originale, est carentia iustitiæ originalis debitæ. Tunc sic, Deus potuit remittere istud debitum habendi iustitiam originalem uirginis, non infundendo gratiam: ergo Deus potuit præseruare uirginem a peccato originali, & ideo fuit possibile uirginem præseruari. Dico itaque, quòd hoc dupliciter intelligi potest. Vno modo infundendo gratiam in illo instanti in quo fuit creata.

Alio modo fuit possibile per absolutionem a debito habendi iustitiam originalem, cum enim peccatum originale sit carentia iustitiæ originalis debitæ, tunc potuit illud debitum remittere uirgini, & sic non habuisset iustitiam originalem, nec esset concepta in peccato originali.

2. Conc. Sco. probatur. Agens naturale pōt agere in instanti, & in tempore, et similiter Deus.

Secunda conclusio probatur. Agens naturale potest agere in tempore: ergo etiam Deus, probatur antecedens, & pono casum, quòd aliquod agens incipiat agere in aliquo instanti, ut quod in instanti sit in esse quieto, & postea incipiat mouere, ut aqua sit calida usque ad instans immutationis in tempore sequenti agens naturale inducat frigiditatem: ergo etiam Deus potest agere in tempore: quia quomodocunque potest agens naturale agere, potest & Deus: agens aliquod agit in instanti, ut Sol qui illuminat medium in instanti: Similiter agens naturale potest agere in tempore: ergo etiam Deus.

Confirmatur. quòd Beat. Virgo potuerit esse sine peccato in instanti, & in tempore sequenti immediatè sub gratia: quia quandocunque sunt duo opposita, pro quocunque tempore alterum dictorum oppositorum est in subiecto, pro eodem tempore alterum oppositum potuit esse in eodem. Cum ergo gratia, & peccatum de lege positiua sint opposita, sequitur, quòd quando uirgo Maria potuit esse sub peccato, tunc esse potuit esse sub gratia. ergo quando Thomistæ dicunt, quòd uirgo fuit sub peccato, sequitur, quòd possibile fuit etiam, quòd in illo tempore, fuerit in gratia sic, quòd Deus dimisit uirginem per instans in peccato, & in tempore immediatè sequenti produxerit in ea gratiam. sicut si Deus crearet solem posset facere, quòd in instanti creationis non illuminaret mundum, & in tempore sequenti illuminaret mundum. Similiter potuit facere de uirgine, quòd in primo instanti non esset illuminata per gratiam, & in tempore sequenti esset illuminata per gratiam.

3. Conc. Sco.

Tertia conclusio. dicit Scotus. istud tertium est manifestum. Sed quod istorum trium sit uerum, Deus nouit dicit Scotus. Et per hoc Scotus docet nos quando est aliqua magna difficultas circa aliquod dubium, quòd non possumus probare per auctoritatem Ecclesiæ, quòd non debemus pertinaciter tenere partem unam: sed tantum probabiliter.

Documentū ex Sco. in rebus nō determinatis ab ecclesia. Decernit sacrum Conci. Trid sess. v. seruādas eē cōstitutiones Sixti 4. qui utrāque partem probabilem indicat. In extrauagāti de Reliqui. et ven. sanctorum graue nimis &c.

Tunc dicit Scotus, si auctoritati Ecclesiæ, & Sanctorum, non contradicit, quod est excellentius, est attribuendum Mariæ: sed non contradicit auctoritati Ecclesiæ, quod uirgo non fuerit concepta in peccato originali, ut patet ex Concilio Basiliensi, in quo fuit determinatum ex pluralitate doctorum, quòd uirgo non fuit concepta in peccato originali; & quòd sit concepta sine peccato originali dicit Scotus infra distinct. 18.

Quatuor gradus beatorum secundum Sco.

Nota, quòd quadruplex est gradus Beatorum, quidam est eorum qui habuerunt tantummodo peccatum originale, ut pueri decedentes post Baptismum. Alii qui peccauerūt actualiter, & mortaliter, ut sancti patres. Alii qui fuerunt præseruati, ut B. Virgo. Et in quarto gradu est Christus.

Quid senserint diuersi Doct.

Nota, quòd Franciscus de Maronis, Franciscus de Marchia, Landulphus, & Vorrithon, tenent quòd non fuit concepta in peccato originali.

Quid dicat Bacconus.

Aduerte tamen, quòd dicit Ioannes de Bacconis Carmelita, quòd illi qui tenent uirginem non esse conceptam in peccato originali, sunt adulatores.

Et dicit, quòd duplex est hæresis, scilicet blasphematoria, ut illorum qui dicebant, quòd Christus erat de semine Ioseph. Alia est adulatoria, sicut quòd Christus non assumpsit naturam humanam, quia est nimis uilis, sicut aliqui dicebāt, & sic ista est hæresis adulatoria.

Contra bacconem. Antecedens est Sixti quarti, & Sacr conci. Trid. & Pij Papæ v.

Sed contra ipsum arguitur sic. non est error: ergo non est error adulatorius. patet consequentia, per locum a parte in modo, ad suum totum. patet antecedens, quia nos celebramus festum conceptionis: ergo non est error. & quia in tempore ipsius Bacconis festum conceptionis non celebrabatur, arguit sic ille. Festum conceptionis non celebratur: ergo est error dicere, quod ipsa non fuisset concepta in peccato originali.

Sed ego nunc sicut ipse, arguam. Nos celebramus festum cōceptionis uirginis: ergo non est error.

Quid senserit B. Thom. de B. uirgine ī quarto.

Nota, quòd B. Thomas in distinctione quarta quæstione tertia. dicit, quòd potest aliquod creatum inueniri in rebus quo nihil purius inueniri potest sine ulla peccati contagione inquinatiua: & talis fuit puritas uirginis.

Tunc sic arguitur. Beat. Thomas dicit in quarto, quòd B. virgo non fuit concepta in peccato originali: ergo oppositum non dicit in tertio. probatur consequentia, quia aliter contradiceret sibi ipsi: sed non est dicendum, quòd contradicat sibiipsi, igitur non dicit in tertio, quòd fuerit concepta in peccato.

Item Doctor deuotus dicit in suo tertio, quòd non: tamen quicquid sit, tenendum est cum sancta Matre Ecclesia. Felix namque es sacra, &c. quare non contraxit peccatum.

¶ [Contra secundum istorum membrorum &c.]

Arguit Sco. contra se duplici rōne.

Hic Scotus facit duas rationes contra hoc, quod dicit in secundo membro, scilicet, quòd Deus potest creare gratiam in tempore.

¶ Arguit sic. quicquid Deus &c.]

Nōīales arguunt cōtra Scotum. Primū arg.

Hic nominales faciunt tria argumenta contra Scotum probando, quòd Deus non causat gratiam in tempore. Primo sic, si crearet gratiam in tempore, signetur illud tempus, quinta pars unius horæ. prima pars uocetur, a, secunda, b, tertia, c, quarta, d, tunc sic, uel gratia producitur in, a, uel in, b, uel in c, non in, a, quia gratia per te producitur in tempore: nec in, b, patet, quia tunc uirgo esset in peccato originali in, b, nec in c, quia tunc Deus non ageret in a, nec in b, ergo Deus non potest causare in tempore.

Soluitur primū argu. nominalium. 2. arg. nominalium.

Respondeo, quòd Deus non produxit gratiam; nec in prima parte, nec in secunda, nec in tertia, sed in toto tempore cathegorematicè sumpto, & quòd actio coexistit toto illi tempori. Secundo sic; sequetur, quòd alicuius entitatis permanentis, sicut est gratia, non esset dabile primum non esse, quia tem-

2. Rō Scoti. Secundo sic: Illud quod est per se terminus totalis generationis, dicit entitatem distioctem a partibus: sed tutum assentiale est terminus totalis generationis: argo dicit aliquam entitatem distiuctam a partibus simul sumptis. Pro declaratione nota quòd duplea est terminus generatiuus, scilicet totalis, & est ille qui accipit essa per generationem: utignis genitus. Alius est terminus formalis, & est forma substantialis ignis geniti: probatur minor, quia quando ignis generatur, non tanquàm quòd ipsamat forma generatur, sed aliquid aliud generatur. Ita quando Christus resuscitauit Lazarum, anima erat in limbo, & corpus in sapulchro, & fecit miraculum: ergo produxit aliquod nouum, & non fecit animam, nec corpus: ergo &c. Dicunt nominales, concedendo ꝙ fecit aliquod nouum; sed dico quòd facit aliter sa habere, sed contra nominales arguitur sic. Val Christus aliquid fecit, uel nihil: si primum, habeo propositum. si secundum hoc non est intalligibile.

Terminus generationis duplex.

Euasio nominalium.

3. Rō Scoti. Tertio arguit de corruptione, ut in litera. Quarto arguit, *4. Rō Sco.* in quo nominales sunt stupefacti, & probat istud Capreolus sectator B. Thomæ, tenet enim in suo tertio eandem conclusionem cum Scoto. Si totum essentiale non diceret aliquam tertiem entitatem distinctam a partibus simul sumptis, sequeretur, quòd istæ partes essentiales, scilicet mataria, & forma, nihil causarent. probat, certum est, quòd istæ sunt causæ, scilicet meteria, & forma: ergo aliquid causant, & tameo si totum non esset aliquid aliud, quàm suæ partes, nihil causarent. probo, quia non causant seipsas, quia materia nó causat materiam; nec forma, materiam, & formam: ergo illæ partes aliquid causent, & non est eliquid aliud distinctum, nisi ipsa tertia entitas: ergo, &c. Vel sic arguitur. Quodlibet causabile, uel causetum, distinguitur realiter a suis causis, siue extrinsecis, siue intrinsecis: sed homo est aliquid causatum à materia, & forma: ergo oportet dicere, quòd ista humanitas distinguitur realiter ab istis partibus simul sumptis.

Tres cōditiones principiorū naturalium. Note quud secundum philosophum primo physicor. tres sunt conditiones principiorum naturalium; prima, principia non sunt ex alterutris, &c. ita quòd antequam aliqua sint principia, primo requiritur, quod nō fiant ex alterutris. Secúda, quòd non fiant ea aliis. Tertia requiritur, quod omnia entia naturalie fiant ex ipsis, scilicet ex materia & forma. Quia ergo principia nō fiunt ex alterutris, materia non causabit formam; nec forme meteriam: ergo materia & forma causabunt istam tertiam entitatem. Quintú, quia si non, sequeretur *5. Rō Scot. ad idem.* quòd nullum ens asset, cui inasset propria passio, nel operatio: sed hoc est falsum: quia certum ast, quòd istæ oparationes non conueniunt formæ, nec materiæ: ergo conuaniont toti. quia intalligere est propria operario hominis, secundum philosophum primo de anime: quia anima non intelligit tanquam quod quaodin ipsa est in corpore, nec corpori conuenit intellge re: ergo &c. Item intellectio est operatio hominis: ergo oportet sibi dari subiactum adæquatum, & non est materia, nec forma: ergo est aliquid distinctum a partibus simul sumptis.

Propria passio, & propria operatio conuenit primo toti.

2. Artic. de tertia entitate. Pro secundo articulo uidendum est, si illa tertia entitas, sit absoluta, nel respectiua. sententia argo doct. principalis, pro isto dubio est ista. Ista tertia entitas, seu natura humana, distincta a partibus simul sumptis, est entitas absoluta, & non respectiua, sau relatiua. Probatur, solus raspectus non sufficit ad hoc quòd eliquid sit per sa unum: ergo &c. antecedens patet, quia totum per accidans, dicit aliquam entitatem ultra partes, ut homo albus, dicit informationem. tunc sic arguitur, si solus respectus, &c. sequaretur, quod homo albus cum dicat illum respectum, scilicet informationem, assat unú per se. sequeretur etiam si respectus sufficeret, & satis esset, quòd totum essentiale, esset raspectus. Item quidditates dissimiles compositæ ea meteria, & forma, raponibiles in prædicamento substantiæ, sunt absolutæ; sed istæ quidditates sunt huiusmodi: ergo dicunt aliquam entitatam. Probetur minor, qa nihil reponitur in prædicamento absoluto, nisi sit absolutum & maximà in prædicamento substantiæ. Item quicquid est terminus generationis, est entitas absoluta: sed ista tartia entitas, est huiusmodi: ergo &c. probatur meior, quia generatio est ad substantiam sic, quòd non ad relationem: probatur minor, quia humanitas ast id quod gaueratur tanquam quod. Itē quicquid est terminus alicuius corruptionis, est antitas absoluta: sed ista tertia entitas, ast terminus corruptionis: argo est entitas absoluta. Probatur meior, quia corruptio pro termino quo, habet substantiam absolutam. probatur minor, per philosophum, tertio physicorum, ubi dicit, quod corruptio est de asse substantiali ad non esse substantiale. Tartio sic, causæ absolutæ non causant solum aliquam entitatem respectiuá; sed materia, & forma sunt causæ intrinsecæ, & absolutę: ergo illud quod causat, est absolutum. Item quicquid est subiectum propriæ passionis, uel operationis alicuius, oportet quòd sit entitas absoluta: sad ista tertia entitas est proprium subiectú propriæ passionis: ergo patet maior, quia relatio non potest esse subiectum risibilitatis. Item non uidetur, quòd sit ponenda tanta differentia inter relationes, sicut inter tota essentialia: sed dicimus, quòd homo differt ab asino, & asinus a lapide: ergo &c. & si humanitas non adderet nisi relationem, nō diceretur, quòd tantum distinguerentur illæ relationes. Item arguit sic, nulla relatio est assumpta a uerbo: tertia entitas est assumpta a uarbo: ergo ista tertia entitas non est relatio. probatur maior, quia omnes illam concedunt. minor fuit similiter probata.

3. entitas ē positiua, et absoluta.

Terminus generationis est substantia.

Nota quud nominales habent multas auctoritates, quæ uidentur sonare oppositum de ista tertia entitate. Sed dicit de Bassolis, si tu nominalis dicas, non possum intelligere in homine aliquid esse præter materiam & formam. Responde. dicit de Bassolis, ego atiam non possum intelligere, ꝙ sunt aliquæ causæ, & ꝙ nihil causent. Pro ista mataria habemus quo modo intelligitur totum distingui a partibus simul sumptis, cum sit multiplex totum. Prima dico, totum capitur dupliciter. Vno modo cathegorematicà. Alio modo syncathegorematicè. Totum syncathegorematicà idem ast quòd quælibet pars, & sic totum non distinguitur a partibus simul sumptis, & si sic uoluot intelligare nominales da isto toto, nos sumus cum ipsis, sed ipsi non sic intelligunt. Alio modo capitur totum cathegorematicè, prout ast aliquod ens compositum ax suis partibus. & hoc modo disputauimus cum nominelibus.

Quō totū distinguatur à partibus, & quod totum.

Totum dupliciter.

Secunda distinctio. totum cathegorematicè est duplea, scilicet per se, & per accidens. totum par sa, est aliquod compositum ex partibus eiusdem prædicamenti, quarum una ast potantialis, & altera actualis, sicut homo; componitur enim homo ex materia, & forma, quæ sunt in prædicamento substantiæ, saltem reductiuè. Totum per accidens, ast illud quòd cóponitur ex rebus diuersorum prædicamautorum, ut homo albus, & sic differt totum, tertio metaphysicę. Tertia distinctio. totum per se est quadruplex, scilicet uniuersale, essentiale, integrale, & potestatiuum. Totum uniuersala est quod hât plures subiectiuas, ut animal. Totum integrale, est quod hât plures partes integrantes ipsum totum, sicut brachium, domus, &c. Totum assentiale est quod habet plures partes assentialas componentes ipsum, ut homo habet matariam, & formā, tanquam partes assentiales. Totum potestatiuum, est illud, quod est simplicitar in se una essentia, & tamen in sa continet pluralitatem potentiarum, quibus mediantibus exit in actus secundos sicut anima intellectiua, quæ licet sit simplca, tamen ipsa continet unitiuè, & intellectum, & uoluntaté, quib. mediantibus, ipsa intalligit, & uult.

Totū cathegorematicè duplex.

Quod totum per se, et qd totum per accidens.

Totū per se quadruplex

Totū essentiale duplex Quarta distinctio, totum essentiale est duplex, secundumꝙ duplea est compositio. s. metaphysica, quæ est ea genera, & differentia; & physica, quæ est ex materia & forma, unde cōpositum essentiala compositiona physica dicitur compositū compositione physica, ut homo, inquantum componitur ax materia, & forma. sed illud dicitur compositum compositione metephysica, inquantum componitur a genere & differē tia. Quinta distinctio, totum integrale, est duplea, quoddam ē compositum ex materia & forma, aliud non. Exemplú da primo, ego qui habeo caput, brachia, & pedes, aliud non, sed magis ea partibus entitatiuis, ut quantitas in Eucharistia. Similiter materia seclusa forma habet partes entitatiuas, & sic materia differt ab angelo, quia licet materia sit simplex sicut angelus, tamen quia habet partes entitatiuas, & non angelus, iō differt ab angelo, & per istas distinctiones faciliter respondetur ad nominales.

Totum integrale duplex.

Distinctio duplex. Nota ulterius, quòd in isto ponuntur duæ aliæ distinctiones. prima, duplex ast distinctio præter operationem intellectus, sicut dicit Occham in suo primo, scilicet formalis, & realis. unde distinctio formalis ast illa, quæ cadit intar aliqua, quorum unum non includit aliud in primo modo dicendi par se. & sic homo, & risibile distinguuntur. Sed distinctio realis est ille quæ cadit inter rem, & rem, & ista ast duplea, scilicet suppositorum, & naturarum. Suppositorum, quæ stat in eadem natura, ut in diuinis. Naturarum est, quando in aliquibus inueniuntur distinctæ naturæ, ibi est distinctio realis, contra Canonicum, qui

Dist. realis duplex.

dicit

dicit quod licet Socrates, & Plato, habeant diuersas naturas, tamen distinguuntur essentialiter.

Dubitatio circa nomen distinctionum. Solutio.

Contra istas distinctiones arguit sic, probando, quòd sunt plures aliæ ponendæ. superius, & inferius, distinguuntur, & tamen non formaliter, quia superius includitur formaliter in inferiori: ergo est ponenda alia distinctio ex natura rei. Respondeo, quod inferius est idem formaliter cum superiori, & tamen cum hoc stat, q distinguuntur formaliter. pro quo nota, quod duplex est distinctio formalis. primo enim accipitur quando inter aliqua unum non includit aliud, sicut homo, & risibile: alio modo pro distinctione, quæ cadit inter aliqua, quorum unum non est aliud adæquate, & sic homo, & rationale distinguuntur formaliter, quia non sunt idem, sicut definitum, & definitum. Similiter homo, & animal, distinguuntur hoc modo formaliter, & sic istæ duæ distinctiones solum sunt ponendæ, & omnes aliæ reducuntur ad illas duas.

Distinc formalis dupl.

1. Concl. Prima conclusio. Totum essentiale compositū ex materia, & forma, distinguitur realiter essentialiter a partibus simul sumptis. patet ea dictis. & etiam concordat cum hoc Capreolus. in 2. dist. 3. quæstio. Similiter Ioan. de Neapoli Sectator B. Thomæ similiter Franciscus de Maronis, & de Matthia.

Contra conclusionē Scoti arguunt nominales. Soluitur argum. contra conclusionē.

Sed contra istam conclusionem arguunt nominales, primo sic auctoritate Bea. Augustini in libro de spiritu, & anima, & per Aristotelem. in quarto Physicor. dicentes, totum ut homo, est anima & corpus. Respondeo primo dicendo, q Aristoteles non dicit hoc in 4. Phys. sic. quia in 7. Metaphysicę, habet oppositum. secundo dico, ad B. Augustinum, quod duplex est prædicatum, scilicet formalis, & causalis, seu per continētiam. Formalis, ut homo est animal rationale, uel homo est homo. Causalis, quādo causæ intrinsecæ prædicantur de toto, ut homo est compositū ex materia, & forma. Vel sic, duplex est prædicatio, s. formalis, & per continentiam. Dico, quod illa prædicatio est causalis, homo est quid compositum intrinsece, ex anima, & corpore. Aliter soluitur, dicendo, quod Augustinus non intellexit, quòd homo sit anima, & corpus causaliter sed per continentiam homo continet corpus, & animam.

Prædicatio duplex.

2. Arg. nominalium.

Secundo sic, quia si sic, sequeretur, quòd definitio physica non explicaret essentiam diffiniti, probatur, quia definitio Physica non dicit nisi animam & corpus, & tu dicis, q ultra est ponenda tertia entitas: ergo oportet dicere, quod illa definitio, non explicaret totam essentiam diffiniti, scilicet hominis. Respondeo, negatur cōsequentia, & cum probatur, quòd differentia est inter definitionem, & definitum, quia in definitione solum ponuntur partes, & non totum, dico quòd sufficit quod ponantur partes definiti, & non totum: quia ego possem similiter arguere de animali rationali, quæ definiunt hominem.

Soluitur 2. argum.

2. Conclusio Scoti.

Secunda conclusio. Totum integrale dicit tertiam entitatem distinctam realiter, & essentialiter a partibus simul sumptis, sicut dominus distinguitur realiter a partibus simul sumptis. Et hoc uult philosophus. 5. Metaphis. 19. ubi dicit, quod bis ter non sunt sex, sed semel sex sunt sex. Item etiam Auicenna 2. metaphys. dicit unuem, & unum non sunt decem; sed decem sunt decem. Item idem dicit philosophus. 7. metaphysice & exemplificat de ab, quia possibile est quod, a, &, b, remaneant etiam simul, & tamen non remanebit ista syllaba, ab, ergo non sunt idem realiter. Antecedens probatur, quia ponatur, b, ante, a, tunc b, &, a, simul sunt, & tamen nō remanet, ab: sed est ba: ergo &c. consequentia probatur, quia quandocunque aliqua sic se habent, quòd unum remanet aliis non remanentibus, illa non sunt idem realiter: sed sic est hic: ergo totum realiter distinguitur a suis partibus simul sumptis.

Contra secundam conclusionē arguūt nominales.

Contra istam conclusionem arguunt Nominales. primo de toto ætherogeneo, quia sic, sequeretur, quòd duæ semilibræ essent æquales duabus semilibris, & non libræ: sed hoc est mirabile, & contra sensum: ergo &c. Probatur, quia accipio duas semilibras, & ponantur hic, accipiatur ex alia parte tota libra, & duæ semilibræ, tunc sic, istæ duæ medietates tantum ponderant sicut ista libra, & sicut istæ duæ medietates: ergo contra conclusionem. Respondeo distinguendo antecedens, uel illa libra includit illas duas semilibras tanquam partes integrantes, & tunc illæ sunt æquales, sed illæ duæ semilibræ non includuntur in illa tota, & sic negatur antecedens, quia non sunt æquales. Secundo sic arguunt de toto homogeneo, quia si sic, sequitur q idem agens naturale poterit idem numero reproducere. Respondeo, quod agens naturale posse idem numero reproducere, potest dupliciter intelligi. Vno modo idem numero ætherogeneum, & sic non poterit produci ab agente naturali. Vel idem numero homogeneum, & sic

Soluitur argum.

2. argum nominalium.

Solutio. Agens naturale posse

benè potest produci ab agente naturali, ut patet de aqua, & uino.

idem numero reproducere duplici ter.

Tertia conclusio. Ens per accidens non dicit tertiam entitatem absolutam, ut homo albus non dicit nisi informationē hominis ab albedine. patet: quia si aliquid est coloratum, uel illud est substantia, uel accidens; non substantia, quia tunc ac cidens quod est unum de partibus, esset de quidditate substantiæ. nec accidens, quia substantia esses de quidditate accidentis:

3. Conclusio Sco. de toto per accidēs.

Quarta conclusio. Totum uniuersale formaliter distinguitur a partibus suis, licet realiter identificaretur cum eis: ut homo respectu sortis, & Platonis: est enim idem realiter cum eis distinguitur tamen formaliter. probatur pars prima, quia illud quod est de quidditate alicuius, est idem realiter: sed totū uniuersale respectu sui inferioris est huiusmodi: ergo &c.

4. Conclusio Scot. de toto uniuersali.

Quinta conclusio. Totum potestatiuū distinguitur formaliter a suis partibus, licet identificetur realiter. patet quia quā documque aliqua sic se habent, quòd continentur unitiue in aliquo, distinguuntur formaliter: sed sic est, quòd intellectus, & uoluntas, continentur in anima: ergo intellectus & uoluntas distinguunt formaliter. Sexta. Totum quidditatiuū cōpositum compositione Metaphysica distinguitur formaliter a suis partibus, licet identificetur realiter cum illis: ut homo distinguitur formaliter ab animali, & rationali, patet: q a quodlibet definitum, Metaphysice loquendo, idētificatur cum suis partibus. Et quòd distinguatur, patet, quia quandocunque aliqua sic se habent, quòd unum est notius altero, illa distinguūtur ab inuicem: sed definitum, & definitio, sunt huiusmodi: ergo &c. Ex quo sequitur contra de Marchia in sua Metaphysica, qui dicit, quòd definitio, & definitum non distinguuntur ex natura rei, sed solum penes implicitum, & explicitum.

5. Conclusio de toto potestatiuo.

6. Conclu de toto quidditatiuo.

Quō definitū & definitio distinguātur.

Quantum ad tertium articulum. Nota quòd pro isto tertio articulo, ponuntur duæ distinctiones, & quatuor conclusiones. Prima distinctio est hæc, duplex est forma. s. forma partis, & forma totius. Nota alterius, quòd sicut dicunt Grammatici, duplex est constructio. Quædam est constructio intransitiua, & est quando constructibilia pertinent ad idem, ut creatura Ioānis, idest sol. Alia est transitiua, ut Petrus est Francisci. s. filius. Vestis est Ioannis. similiter quando dicit, forma partis, ibi est constructio intransitiua, idest ipsa pars, & quot sunt partes in me, tot sunt formæ partis. Sed forma totius, est ipsum totum. Et cum in homine sit forma partis, & forma totius, dicendum est quòd in homine est duplex forma, scilicet, forma partis, idest anima, & alia est forma partis, quæ est forma nulli. Hic non dubitatur de forma partis, sed quæritur, utrum præter formam partis in homine, sit ponenda forma totius. Pro solutione nota, q aliquam formam totius esse ponendā in toto, potest intelligi quadrupliciter. Vno modo, q sit ponēda ad istum sensum, sic, quòd sit superueniens ipsi toti præter formam partis, & formam organicam, sicut anima superuenit corpori organico, completiuè componens ipsum totum, & quod illa forma sit concurrens ad compositionem totius. Alio modo, q sic intelligatur, aliqua forma, quæ sit medium uniens materiam cum forma, & iste modus distinguitur a primo, quia in isto forma est medium uniens. & in primo erat cō stituens. Tertio modo sic, quòd sit aliqua forma informans materiam, & formam partis, sicut nos dicimus, q corpus organicum, quod est materia cum forma, est perfectibile ab anima intellectiua: utrum pariter sit ponenda forma perficiens, & in formans materiā, & formam. Quarto sic, q sit idem quod ipsum totum, ut quidditas in abstracto qua suppositum habet esse hoc. sicut dicimus q album affirmatiuè est album, sic, q in homine possumus imaginari unam formam, idest humanitatem, qua homo habet esse.

3. arti. quid sit tertia in titas. Duplex forma. Duplex constructio.

Formam totius esse ponendam in toto quadrupliciter pōt intelligi.

Videamus nunc, & pono quatuor conclusiones. Prima est. Forma totius non est ponenda aliquo modo in toto. primo modo intelligendo sic, q sit perficiens, & complens ultimatè ipsum hominem. quia aliqui imaginabantur, q ultra animam intellectiuam, sit ponenda aliqua forma ultimatè complens, & hoc non: quia tunc sequeretur, q anima intellectiua non esset forma specifica hominis, quod est falsum. quia anima est forma specifica hominis ultimatè complens hominem.

1. Conclu primo arti.

Secunda conclusio. Forma totius in secundo intellectu non est ponenda in toto, probatur, quia si ista forma totius esset ponenda, quæro, cum illa forma uniatur animæ, si forma, per quam unitur, oporteat, q per aliam formam totius uniatur: tunc ulterius quæram de illa forma, & sic in infinitum procedendo. Contra, nunquam ex aliquibus duobus fit unum, nisi

2. Conclusio.

Dubitatio tollitur.

per

per aliud uniens; ergo oportet ponere istam formam totius, uniens ista duo. Respondetur ꝙ non est imaginandum, quod sit aliqua alia forma uniens. quia tunc esset processus in infinitum.

3. Concl. Tertia conclusio. Forma totius non est ponenda in tertio intellectu, sic, ꝙ sit perficiens materiam, & formam tanquam unum perfectibile. probatur, quia quicquid perficitur ab aliqua forma, habet rationem unius perfectibilis: sed materia, & forma non habent rationem unius perfectibilis: ergo &c. probatur ista minor, quia materia & forma sunt alterius rationis. Secundo, quia materia, & forma sic se habent, quòd materia est unum potentiale, forma est unum actuale, & ex per se actu, & ex per se potentia potest fieri unum tertium, sicut vult Aristoteles.

4. Concl. Quarta conclusio. Forma totius est ponenda, nō tanquàm aliquid constituens, sed est illud, quo suppositum habet esse in natura, qua mediante, homo habet esse homo. Nota quando dicitur, ꝙ forma est ponenda in toto, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd constituat; & sic non. Alio modo, quòd sit natura in abstracto considerata, & sic in homine est ponēda forma totius. Nota ulterius, quòd non facio differentiam *Nō differūt forma totius & totum.* inter formam totius, & ipsum totum, sicut inter ipsum albū, & albedinem non est differentia nisi sicut inter abstractum, & concretum. ut homo, & humanitas idem sunt, & ideo differunt sicut abstractum, & concretum. Vnde forma totius nō est nisi aliqua natura in abstracto considerata, ut est humanitas: quæ non est ratio constituens hominem, sed est ratio, qua homo est homo. Ex quo sequitur, quòd forma totius realiter *Forma totius distinguitur a forma partis.* distinguitur a forma partis. patet, quia forma totius, & totum, idem sunt: sed partes, & totum, realiter distinguuntur: ergo &c.

Forma totius est perfectior quā forma et materia. Secundo sequitur, quòd forma totius est ens perfectius: quàm materia, & forma. probatur, quia illud quod includit aliqua duo, est perfectius illis duobus: sed forma totius est huiusmodi: ergo &c. Tertio sequitur, ꝙ non est inconueniens cōcedi in homine formam perfectiorem anima intellectiua. Et si arguatur, quòd anima sit perfectior, dico, ꝙ anima est perfectior inter formas partis.

Solu. dubitationis. Sed quæro, cuius est forma illa forma totius? Respondeo quòd ista forma totius est forma totius compositi, ita ꝙ sit constructio intransitiua, forma totius, idest forma quæ est ipsum totum. Nota ꝙ formam totius esse formam, potest intel*Formam totius esse formam dupliciter pōt intelligi.*ligi dupliciter. Vno modo quòd forma totius sit forma componens, & sic non. quia tunc idem componeret seipsum. Alio modo, quòd sit forma dans esse, & sic forma totius dicitur forma, quia homo est homo humanitate sua, sicut lapis sua lapideitate: similiter argētum est album albedine, & sic conclusio ꝙ sit forma totius potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd illa forma cum anima intellectiua sit componens aliud totū, & sic non. Alio modo, quòd sit aliqua forma in abstracto considerata, sicut dicebat Auicenna, ꝙ æquinitas est tantū æquinitas, sic quod non est materia, nec forma partis, sed est forma illa, quæ est ratio essendi, qua homo est homo, & sic benè.

Quæro secundo. quæ sunt causæ istius totius, scilicet homi*De causis tertiæ entitatis.*nis? Respondeo quòd causæ ipsius hominis sunt suæ partes, scilicet materia, & forma, quæ sunt causæ intrinsecæ: & causæ extrinsecè sunt efficiens, & finalis: quia causa efficiēs mei sunt dans, sol, & homo, & finis est beatitudo, & qùo potest esse, ꝙ sit aliqua forma, quæ non sit causa? dico quòd possibile est, ut uisum est.

Cur ex subiecto & accidente nō fit tertia entitas. Quæro tertio. quare ex materia, & forma fit una tertia entitas, ut ex subiecto, & accidente non fit unum tertium? Respondetur quia hoc est hoc: & ista est responsio Scoti in multis locis, & hoc dicit Aristoteles 8. Metaphysices, quādo quærit, quare ex materia, & forma fit unum per se, & dicit, quod hoc est potentiale, & illud actuale, idest tale. Et respondeo ad quæstionem, quia istæ partes substantiales sunt tales, quæ natæ sunt facere unum per se; & substantia, & accidens sunt tales partes, quæ non sunt natæ facere unum per se, quia sunt tales entitates, sicut dat exemplum Scotus, de ludo. Ex hoc sequitur, quod in ista unione nullum fuit medium congruitatis sic, quòd ista tertia entitas fuit illud, quòd immediatè fuit assumptum: & anima intellectiua non fuit assumpta per unā unionem, sed ista natura humana, quæ est tertia entitas, fuit primo, & immediatè assumpta, & per istam unionem fuit assumpta anima, & fuit assumptum corpus, & accidentia.

Respondet ad auct. Auerr. Consequenter doct. respondet ad Auerr. qui dicebat, ꝙ totum non est aliud quam suæ partes simul sumptæ. Respondeo negando Auerroem, & etiam conclusionem suam, & est dicēdum, ꝙ errauit hic, sicut in multis aliis locis, ut habet Sco. 43. distin. 4. & 45. ubi dicebat ipse Auerroes, ꝙ omnium hominum est unus intellectus. quia si hoc esset uerum, ego non timerem damnari, si esset unus intellectus omnium, & una *Inconueniēs sequens ex unitate intellectus Auerrois.* anima: & quia anima Christi est in paradiso, ideo ego etiam essem in paradiso, & non timerē ire ad infernum. Et ideo benè dicit hic doctor. negando eum. Nota quòd differentia est inter esse per se, & illud, quod necessario concurrit ad esse alicuius: quia ad totum requiritur quòd partes uniantur, tamen ista unio non est de per se ratione hominis. & ideo cum Auerroes dicit, ꝙ totum non est aliud quàm suę partes, ipse non fecit differentiam inter illud, quod est esse per se, & illud quod necessario concurrit ad esse alicuius. *Causa erroris Auerr.*

Nota quòd non est inconueniens, aliquod absolutum præexigere, uel coexigere aliquam relationem. Exemplum, quodlibet totum essentiale necessario requirit unionem suarum partium, & ponit Doct. unam regulam generalem. Absolutū causatum a pluribus causis necessariò requirit unionem illarum causarum, tam intrinsecarum, quàm extrinsecarū, ideo licet totum requirat unionem illarum partium, tamen ista unio non est per se de ratione illius totius, & propter expositionem ipsius Auerrois, dicendum est ꝙ cum ipse dicit, ꝙ totum nō est aliud quàm suæ partes simul unitæ, dicit dominus Canonicus in primo physicor. quæstione 5. quòd Auerroes intellexit, quòd totum non est aliud quàm suæ partes simul unitæ integratiue; sed uoluit intelligere, ꝙ totum, & partes simul unitæ, sont idem adequatè; & hoc est uerum. Quoniam totum, & partes simul unitæ, nō sunt idem simul adæquatè, licet benè integratiuè sint idem. *Absolutum pōt coexigere relationē Reg. Sco.*

Quantum ad secundum articulum &c.] Hic ponitur opinio B. Bonauenturæ. eiusdem opinionis est Henricus de Gandauo, & alii Doctores: & pro ista opinione ponitur hæc distinctio. Aliquid esse medium, potest intelligi dupliciter. Vno modo quod sit medium necessitatis, sicut anima intellectiua est medium necessitatis ad hoc, ꝙ risibilitas insit homini. similiter superficies est medium ad hoc, ꝙ albedo sit in pariete. Alio modo quod sit medium cōgruitatis, & est medium, quo aliud est in alio. ergo licet in ista unione non sit ponendū medium necessitatis, tamen gratia est medium congruitatis, sic quòd congruum est, ꝙ anima prius habeat gratiam gratum facientem, quàm fuerit unita uerbo. *2. Art. principalis. De medio extrinseco. Opinio D. Bona. & aliorum. Mediū dupliciter.*

Contra istam opinionem arguit Doctor. primo sic, ꝙ ista gratia non sit medium congruitatis, immo imaginatur Scot. quòd in primo instanti natura humana fuit assumpta, & in secundo habuit gratiam. Et probat Scotus tripliciter. Primo sic. In illo instanti naturæ in quo natura personaret in se si nō assumeret, in eodem personata est in alio quando assumpta est: sed si natura fuisset sibi dimissa, prius naturaliter fuisset personata in se, quàm habuisset habitum gratiæ: ergo &c. Nota quòd nolo dicere, ꝙ natura humana fuerit in illo instāti tēporis, in quo fuerit unita. & non habuerit gratiam, & postea in secundo instanti habuerit gratiam: sed tantum dico, quòd est ibi ordo naturæ. Confirmatur, & est probatio minoris primi argumenti: Illud quod inest alicui in se, prius inest sibi, quàm illud, quod inest sibi per accidens: sed sic est in natura Christi, ꝙ esse personale inest per se, & gratia per accidens: ergo gratia, seu iste habitus charitatis non est medium congruitatis. *Sco. arguit contra opinionem D. Bonauenturæ.*

Secundo sic. Naturam humanam uniri uerbo, est proxima ratio congruentiæ ad habendum gratiam: ergo gratia non fuit medium istius unionis. probatur consequentia, quia si esset mediū unionis, prius intelligeretur ista gratia, q̄ uniretur natura humana uerbo. probo antecedens. Ioan. 1. Vidimus gloriam &c. Ibi dicit B. Ioan. hoc, quod est naturam humanā uniri uerbo, est ratio quare habet plenitudinem gratiæ: ergo illa gratia non fuit medium unionis naturæ humanæ ad uerbum.

Tertio sic. Vel ista gratia unit naturam humanam uerbo, uel se tenet ex parte dispositionis; sed nullum istorum est dicendum: ergo &c. non secundum: patet, quia natura humana quando personabatur uerbo diuino, quodcunque accidens existens in natura humana mediatè, & accidentaliter uniebatur uerbo diuino: ergo ista charitas non est medium. & sicut albedo non est medium in unione superficiei ad corpus, ita nec charitas, seu gratia fuit medium extrinsecum. immo ista natura humana primo fuit unita, & consequenter gratia.

Ad argumenta principalia. Ad primum cum arguitur per Augustinum, & Damas. quòd uerbum assumpsit carnem mediātè anima, Respondeo dicendo, uel mediātè anima tāquam medium *Argumenta principalia soluuntur.*

medium quod, & sic nego. aut tanquam medium quo, & sic concedo.

2. Principale. Secundo sic. pars est prior generatione toto: ergo partes erunt priores toto in ista assumptione. patet antecedēs, quia partes se habent tanquàm incompletum, & totum sicut completum. modo incompletum uia generationis præcedit completum, secundum commentatorem in primo physicorum. Respondet ponendo regulam generalem, quæ est. *Regula.* Aliquid potest esse in se naturaliter prius alio, & tamen comparādo ista duo ad tertium, non est prius illo. Exemplum anima est prior homine sic, quòd ipsa est pars constituens hominem. tamen si compares hominem, & animā ad albedinem, homo est prior: quia homo est primo albus, & non anima. Ad propositum, dico ꝙ licet partes sint priores toto uia compositionis, tamen si partes, & totum comparentur ad hoc quod est personari, totum est prius. quia totum personatur, & partes non sunt natæ personari, nisi quia totum personatur. Respondetur ad formam, negando consequentiam, quia licet partes sint priores inter se, quàm totum, tamen si comparentur ad personari, totum est prius.

3. Princip. Tertio sic arguit, quod partes prius uniantur uerbo quàm totum, quia prius est a quo non conuertitur subsistendi consequentia: sed partes in ista assumptione sunt huiusmodi: ergo partes sunt priores ipso toto. propter quod, nota quòd consequentia subsistendi est, quando ab aliquo antecedente arguitur cum est de secundo adiacente, ad consequens de eodem de secundo adiacente. *Quid sit conuerti secūdum subsistēdi cōsequentiam.* Exemplum ut homo est, ergo animal est. & tenet ista consequentia subsistendi, quando licet arguere ab antecedente ad consequens, & econtra, ut homo est ergo rationale est: rationale est: ergo homo est. exemplū, qđ dat philosophus in postprædicamentis cap. de priori est illud. duo sunt: ergo unum est. sed non sequitur, unum est: ergo duo sunt. probatur minor, totum est assumptum: ergo partes sunt assumptæ. sed non sequitur e contra: ergo cum partes sunt priores in consequentia subsistendi, sequitur ꝙ partes præcedunt totum in ista assumptione.

Soluitur. 3. principale quatuor modis. Pro solutione huius argumenti ponit doct. quatuor solutiones. Prima est. *1. Aliquid esse prius alio tripliciter.* Aliquid esse prius alio intelligitur tripliciter. Vno modo secundum consequentiam; ut animal est prius homine. Alio modo natura, ut partes sunt priores toto. Tertio modo secundum causalitatem, & hoc dupliciter. *Prius secūdum causalitatē dupliciter.* Vno modo secundum causalitatem in essendo. Altero modo secundum causalitatem in uniendo. Exemplum, anima & corpus sunt priores in essendo natura humana. Vtrum istæ partes quæ sunt materia & forma sint causæ, ꝙ natura humana uerbo unitur? Respōdeo, quòd non, immo aliquid quòd est prius causalitate in essendo, non est prius in uniendo. Et quod dicit Scotus partes non sunt priores toto, intelligitur in uniendo & non in essendo. Ideo pono conclusionem. *Conclusio.* Licet aliquid sit prius alio secundum consequentiam, & naturam, non tamen oportet quod sit prius alio secundum causalitatem in uniendo, sicut materia & forma sunt prius secundum consequentiam, & secundum naturam, tamen non sunt prius secūdum causalitatem in uniendo: quia partes non fuerunt medium in uniendo naturam humanam uerbo. Respōdeo ad formam, & dico, quòd licet partes sint priores secundum consequentiam & naturam, tamen non sunt priores in uniendo.

2. Solutio. Secunda responsio. Aliquid dicitur prius altero dupliciter. Vno modo prioritate executionis, & prioritate causæ materialis. Alio modo aliud est prius prioritate intentionis; & prioritate causæ formalis. Doctor uult habere ꝙ non est inconueniens unum esse prius alio in uno ordine, & esse posterius illo in alio ordine. exemplum in ordine perfectionis, totum est prius partibus: & in alio ordine, partes sunt priores toto. Et ideo ad formam, cūm arguitur, partes sunt priores secundum consequentiam: ergo sunt priores in assumendo, nego consequentiam, quia non est inconueniens partes esse priores toto in essendo, & tamen esse posteriores in uniendo, & partes sunt priores prioritate executionis, & totum est prius prioritate intentionis.

3. Solutio. Tertia solutio, & pro responsione pono talem regulam. Sicut non est inconueniens aliquid esse prius causalitate alio, & tamen esse simul secundum consequentiam, ita non est inconueniens aliquid esse prius secundum consequentiam, & esse posterius secundum causalitatem. Exemplum, dicit Aristoteles in capite de priori, qui est quintus modus prioris, quādoque aliquid est simul secundum consequētiam. *Prius uno modo pōt esse simul alio mō.* Exemplum de primo: sicut ista propositio, hominem esse, & ista propositio homo est, ista sunt simul, quia bene sequitur, hominem esse, est uerum, quia est ita a parte rei: ergo ista est uera, homo est. & sic hominem esse, & homo est, conuertuntur secundum consequentiam; & hominem esse, est causa illius propositionis. Exemplum de secundo, ut aliqua substantia necessario habens aliquod accidens, ut ignem, necessario sequitur calidum, similiter autem sequitur calor, ut benè sequitur ignis est, ergo caliditas est, aer est, ergo caliditas est, & econtra, & tamen caliditas est posterior causalitate. In proposito, licet partes, ut anima, & corpus sint priores toto secundum consequentiam sic, quòd bene sequitur, partes sunt unitæ: ergo totum est unitum: non tamen oportet quòd partes sint priores toto secundum causalitatem, & in uniendo. Ad formam cum arguitur, partes sunt priores toto, concedo antecedens, & nego consequentiam propter regulam.

4. Solutio. Regula. Vnica unio ponitur secūdum Sco. in assumptiōe. Quarta solutio est, ponendo talem regulam. Eo modo quo partes assumuntur, & totum assumitur, sunt conuertibilia. Doct. imaginatur quòd in illa unione non est ponenda nisi una unio, & si sic, partes assumuntur & totum assumitur, sunt conuertibilia, ut bene sequitur, partes assumuntur, ergo totū assumitur: quia partes non possunt assumi, nisi totum assumatur: similiter benè sequitur. totum assumitur: ergo partes assumuntur. Et ideo cum arguitur, nego consequentiam: quia eo modo quo partes assumuntur, totum assumitur, quia partes non possunt assumi nisi totum assumatur.

4. Princip. Quarto sic arguitur. Si uerbum prius assumpsisset istam tertiam entitatē, sequeretur quòd in triduo aliquid dimisisset: sed hoc est contra Damasc. probatur, quia dicit Damasc. quod semel assumpsit nunquàm dimisit. Item probatur consequentia, quia in triduo illa natura humana fuit destructa: ergo in triduo dimisit illam naturam: ergo aliquid uerbum dimisit.

Soluitur. 4. Principale. Respondeo quòd illam auctoritatem non dicit Damasc. sed dicit nullam naturæ partium quas uerbum assumpsit, dimisit. Prima propositio, Christus quando fuit uere mortuus, aliquam entitatem amisit, quam prius habebat: uel sic, uerbum in morte aliquam entitatem dimisit, quam prius habebat. *Christus in morte aliqđ dimisit. & quæ amisit.* Cum Christus uiuebat, illa natura erat in Christo, & quando mortuus est, illa fuit destructa, & illam entitatem deposuit. Notandum quòd in morte Christi ista fuerunt amissa, scilicet tertia entitas. secundo illa unio per quam natura humana dicebatur Deus. tertio una relatio naturæ humanæ ad uirginem gloriosam. quarto alia relatio, quæ erat maternitas: quia sicut dicunt Doctores contemplatiui, quod Virgo Maria cognouit se amisisse illam denominationē qua dicebatur Mater. Ideo de tali amissione multum doluit. Sed in resurrectione cum uirgo recuperauit illam maternitatem, magnū gaudium habuit. Similiter quando resurrexit Christus, illa quatuor prædicta recuperauit. Secunda propositio. Licet uerbum deposuerit aliquam entitatem totam cathegorematicè, non tamen syncathegorematicè, licet uerbum deposuerit naturam humanam, non tamen dimisit partes principales: quia anima erat unita uerbo diuino. Similiter corpus erat unitū uerbo. Et cum arguitur, quòd semel assumpsit nunquam dimisit &c. Verum est de partibus principalibus, quæ sunt anima & corpus. ita quòd licet illa natura humana fuit destructa cathegorematicè, non tamen syncathegorematicè, quia non quælibet pars.

Difficultas soluitur. Sed est una difficultas quia uidetur sequi, quòd si ista tertia entitas fuerit destructa, ergo in morte Christi fuit facta noua assumptio. Adhoc non respondit Doct. Notandum est tamen, quòd aliqui dicunt quòd in instanti incarnationis, fuerunt quatuor uniones ut patet superius in ista quæstione, post improbationem opin. Varronis, si hoc teneamus. Respondendū est negando, quia non fuit noua assumptio, sed depositio unionis, tamen quia dictum est quòd solum fuit una unio, tunc respondeo ad argumentum: dicendum est, quòd ibi fuerunt duæ uniones nouæ: nec hoc est inconueniens, & in resurrectione cessauerunt illæ duæ uniones. Et primo sibi uniuit totam naturam humanam, & per consequens animam, & corpus.

Vlt. principale deducitur. Vltimo sic arguit, probando, quòd fuerit aliquod medium extrinsecum, arguit sic, si natura humana non potest uniri unione beatifica sine habitu charitatis: ergo ista unio non potuit fieri sine medio extrinseco. patet antecedens, quia nullus beatificatur, sine charitate: quia beatitudo excedit facultatem naturæ, probatur consequentia, quia ista est maior quam alia secundum D. Augustinum. In rebus per tempus ortis &c. *Difficultas mouetur.* Difficulta est, utrum Deus possit dare beatitudinem sine charitate. non est dubium Quando arguitur sic: respondetur primo ad D. Augustinum, quòd gratia summa potest sumi dupliciter.

Gratia sumitur dupliciter. plicitur. Vno modo pro gratuita Dei uoluntate: & sic quandocunq; est aliquod opus, ad quod natura non attingit, Deus illud faciendo, facit merè gratuito. & sic acceditur ad Titum primo, cum dicitur. Apparuit gratia, hoc est gratuita Dei uoluntas. quia gratuitò Deus misit filium suum, & sic ista unio *Incarnatio facta e gratuito. sine meritis.* est opus merè gratiæ, sic quòd sine meritis præcedentibus uerbum uoluit incarnari. & sic in ista unione est summa gratia. Alio modo capitur gratia pro gratia habituali, & idem est, quod ipsa charitas. & licet unio fuerit quædam dispositio, & fuerit gratia, non tamen fuit necessarium, quia dictum est, ꝙ uerbum posset assumere Luciferum damnatum. Et cum arguitur per locum a minori, concedo antecedens, & nego consequentiam. & ratio est, quia uisio beatifica fit per actum secundum, idest per operationem, ut per uisionem & fruitioné. ad istam requiritur charitas in uoluntate, & habitus gloriæ in intellectu. sed in ista unione non est simpliciter necessariū quòd sit gratia. Nota quòd unio quo ad actum secundum est unio beatifica, quæ est fruitio, sed unio quo ad actum primum, est in ista assumptione. exemplum, uoluntas nostra recipit actum primum, scilicet charitatem, & actum secundum, s. fruitionem, tunc inter illos actus, non mediat aliqua dispositio, quia si sic, esset processus in infinitum. dicit doct. Quando natura & uoluntas nostra recipit actum primum supernaturalem, s. charitatem, non requiritur aliquid inclinās, disponens ipsam ad hoc, ut recipiat ipsam charitatem. Similiter in ista unione speciali, non est necessarium aliud mediū. quia sicut uoluntas immediatè recipit charitatem, ita illa natura humana immediatè unitur uerbo.

QVAESTIO TERTIA.

De ordine inter incarnationē, & corporis organizationem. CIRCA tertiam quæstionem notandum est, quòd in benedicta incarnatione uerbi diuini, fuerunt ista sex. Primo fuit collectio sanguinum uirginis. Secundo sanguinis locatio in matricē virginis. Tertio organizatio, quia ille sanguis fuit sub forma organizationis. Quarto corporis animatio. Quinto unio sacratissima. Sexto fuit gratiarum collatio, sic quòd in anima fuit gratia summa in uoluntate; lumen gloriȩ *Sex fuerunt in incarnatione.* in intellectu: & summa dona gratuita fuerunt in anima Christi; & ista sex fuerunt cum uirgine gloriosa, quando dixit, ecce ancilla domini &c.

Prioritas duplex. Consequenter doct. respondet ad quæstionem distinguendo de prioritate. quod duplex est prioritas, scilicet naturæ, & temporis. Prioritas temporis est, quando aliud est prius alio tempore. Prioritas naturæ est præsuppositio huius ab hoc, non alteritate naturæ; quia prioritas naturæ est inter essentiā diuinā, & essentialia: & tamen ibi non est alteritas naturæ. itē in creaturis, risibilitas est posterior natura ipso toto. Non in alteritate naturæ, quia eadem est natura hominis risibilis, & hominis.

Concl. Sco. Pro primo articulo ponit talem conclusionem. Anima corporis Christi nullo præcessit tempore incarnationem, idest in eodem instanti, in quo anima fuit unita corpori, illa tertia entitas fuit unita uerbo diuino. probatur sic. quia si non, sequeretur, ꝙ ista natura prius fuisset personata in se, quàm unita *Prima rō ad concl.* uerbo: consequens est falsum: ergo & antecedens. probatur consequentia, quia quandocunque aliquod corpus animatur anima intellectiua, si non assumitur ab alio, personatur in se: sed illa natura fuisset personata in se: &c. ergo &c.

2. rō ad idē. Consequenter doct. facit aliam consequentiam, si illa natura fuisset prius psonata, quàm unita uerbo, sequeretur quòd uirgo non fuisset mater Dei: quia non dicitur mater, nisi quia in illo instanti in quo genuit hominem, fuit unita uerbo diuino: & sic prius non fuisset mater Dei, probatur ista consequētia, quia tota eius actio fuisset terminata in tempore præcedenti illud instans, in quo illa natura fuisset personata in se.

Opi. de Bassolis. Nota quòd dicit de Bassolis. posito casu quòd illa natura assumpta a uerbo dimitteretur, ut fuit per tres dies, & postea pater reassumeret illam naturam, utrum pater deberet dici filius virginis? Respondet de Bassolis, quòd iste pater æternus diceretur filius virginis Mariæ. patet, quia sicut quando illa natura fuit unita uerbo, proprietates eius fuerunt in uerbo, pariter si esset unita patri, proprietates quæ fuerunt in uerbo, essent in patre. Sed cōtra. Virgo non genuit hominem patrem. quia quando uirgo genuit filium natura, non erat unita patri: Respondet de Bassolis negando consequētiam, quia *De Bassolis reprobatur ocūdū Scot.* nō requiritur quòd genuerit ipsum Deum, sed sufficit quod genuerit aliquam naturam, quæ est unita patri, licet nunquā genuerit patrem. Tamen Scotus non tenet istam opinionem.

quia ad hoc, ꝙ pater dicatur filius virginis, requiritur primo quòd ista natura unita patri sit genita a Virgine. Secundo requiritur, ꝙ in illo instanti in quo uirgo genuit illam naturam, quòd in isto instanti fuerit unita patri, & ideo licet illa natura in illo casu sit unita patri, tamen pater non diceretur filius uirginis: uel uirgo mater Patris æterni: quia per casum illa natura primo fuit unita uerbo, & postea Pater eandē naturam dimissam a uerbo sibi uniuit.

Art. 2. de ordine inter organizationē, & unionem. Quantum ad secūdum hic quærit. Vtrum istud corpus fuerit prius organizatum quàm unitum uerbo diuino. Respondetur quòd organizatio potest capi dupliciter. Vno modo pro inductione formæ organicæ. Alio modo impropriè & dispositiuè pro dispositionibus præcedentibus illam formam organicam. Exemplū de primo membro. Organizatio idem est, *Organizatio duplex.* quod inductio formæ organicæ. Nota quod triplex est opinio *Triplex opi. de forma organica.* de forma organica. prima est sancti Thomę, qui dicit, ꝙ forma organica est anima, seu forma intellectiua. tamen nos nō solum ponimus animam intellectiuam, sed etiam formam mixti corporis, formam organicam, & formam genericam, quæ idem sunt. Nota quòd doct. ponit duas formas tantum. s. ani- *Forma duplex in animato.* mam intellectiuam, & formam organicam, quæ est forma generica, quæ non dicitur generica sic, ꝙ sit in genere: sed quia est in potentia ad recipiendum aliam formam. Vnde organizatio est inductio alicuius formæ immediatè disponentis ad *Forma organica, forma corporis, & generica idē sunt.* animam intellectiuam. De ista forma organica est triplex opinio, nam aliqui dicunt, quòd est una forma indiuisibilis, quæ informat materiam primam, & facit corpus organicum. Alii dicunt, ꝙ forma organica est formarū pluralitas, sicut in ho- *De forma organica diuersæ opiniones.* mine sunt plures formæ ætherogeneæ, secundum ꝙ sunt plures partes ætherogeneæ, tot sunt formæ partiales organicæ. Et istam uidetur tenere Scotus in 4. distinc 11. Alii dicunt, ꝙ forma organica dicit duo: s. capitis, sanguinis, ossis, &c. secūdo dicit formam totalem, & tunc corpus est organicum quando habet omnes istas formas partiales, & istam formam totalem. Sed possumus dicere, ꝙ forma organica est totalis forma, uel dicere ꝙ in homine forma organica non est nisi pluralitas formarum, sicut sunt distinctæ partes ætherogeneæ, & *Quid sentiat auctor.* nō est una unitate indiuisibili; sed una unitate ordinis. quia omnes ordinātur ad unā animā intellectiuā. Alio modo sumitur organizatio impropriè dispositiuè, & est quædam trāsmutatio, uel transmutationes ad formam specificam, & antequā anima induceretur in corpore Christi, fuit transmutatio sanguinis ad locum generationis & secundo fuit condensatio sanguinum.

Dub. sol. Quærit seu mouet quidam talem difficultatem. De qua parte fuit ille sanguis de quo fuit genitus Christus? Et respondet probabiliter, ꝙ de corde. quia uirgo Maria cordialiter amauit filium suum. Alii dicunt, quod de capite.

De forma materiæ ex qua formatū est Corpus Christi. Sed quæritur, sub qua forma fuit reducta materia sanguinis? Respondet Damasc. quòd illa materia fuit expoliata forma sanguinis. Doct. deuotus dicit quod illa materia fuit posita in matrice Matris & virginis sub forma seminis; & ista opinio non tenetur quia habet turpitudinem annexam, & quia incertum est, & in consonū dictis doctorum. Alia est opinio sancti Thomæ qui dicit quòd illa materia fuit posita in matrice virginis sub forma menstrui, sic, ꝙ erat nata immediatè ad generationem illam, sed melius est dicere, quod in illo instanti in quo dicit, ecce ancilla domini, &c. quòd transmisit sanguinem a partibus ad locum in quo fuit corpus Christi formatum. Secundo transmutatio fuit præcedens organizationem sicut in nobis sunt plures alterationes, quæ etiam fuerūt in Christo. Si teneamus, quòd forma organica sit pluralitas formarum, dicendum est, ꝙ ad quamlibet formam fuit una alteratio, & fuit una forma partialis, & quòd illæ sunt ordinatæ in nobis sic, ꝙ alteratio unius formæ præcedit alterationem alterius formæ: sicut dicunt medici sunt tres a. l. bullæ ampullulæ, & primo producitur cor in prima: in secunda cerebrum: in tertia hepar: & sic de aliis partibus.

1 Prop S. De ordine in conceptione Christi. Consequēter ponit doct. aliquas propositiones. Prima est. accipiendo organizationem propriè, & primo modo, organizatio præcessit incarnationem tempore, immo in eodem instanti, in quo materia fuit organizata, fuit unita. patet, quia in nobis organizatio non præcedit animationem, quia tunc sequeretur, ꝙ homo non generaret hominem. Nam quando corpus est organizatum, homo amplius non habet actionem: & tunc adhuc non esset homo, quia anima non inesset. Secū- *2. Prop.* da propositio. Si accipitur organizatio secundo modo, in Christo non fuit organizatio corporis prior tempore, quàm incarnatio, quia ille ordo, qui est in nobis, nō fuit in Christo,

quia

quia si illæ partes genitæ fuissent, in se fuissent personatæ, & sic in Christo organizatio non præcessit animationem, & incarnationem. *Dubitatio.* Quæro accipiendo organizationem secundo modo. Vtrum ille dispositiones præcesserint tempore incarnationem sic, quod ista materia fuit transmutata, & fuit alterationis? Respondent aliqui quod cum Angelus, & uirgo Maria loquerentur, *Solutio.* Spiritus sanctus operabatur per motum localem in uirgine, & inducebat sanguines. uirginis, & per illũ motum qui placebat sibi, & disponendo ad illam formam organicam Et dico, quod si ista opinio sit uera, sequitur, quòd organizatio tempore præcessisset incarnationem, quia incarnatio fuit facta in instanti. Et ista dispositio ad organizationem fuit facta in tempore. Si autem ponamus illas transmutationes fuisse in instanti. & illæ dispositiones, si, pro quia, tunc organizatio non præcessisset incarnationem: sed Deus subito in instanti transmutauit illos sanguines ad locum debitum, & consequenter uirgo Maria egit ad organizationem. & sic organizatio non præcessit incarnationem, nec mora intercessit minima, & thalamum uirginalem intrat post illa uerba angeli. ita quod uult dicere, quod in instanti omnia ista fuerunt facta, & qualitercunque accipiatur organizatio, dico quod organizatio nunquam præcessit tempore incarnationem.

Quæro utrum prius natura? Respondet Scotus, quod organizatio, & corporis animatio natura præcesserunt istam unionem naturæ humanæ ad uerbum, & licet ista unio fuerit in eodem instanti, in quo organizatio, & animatio, tamen fuit præsuppositio naturæ. probatur, quia quodlibet fundamentum est prius natura relatione. *Soluuntur principalia argumẽta.* Ad rationes principales dicendum est, quòd si quæratur de ordine naturæ, organizatio præcessit non autem ordine temporis. Arguitur sic, probando, quòd ista organizatio præcessit incarnationem, per Damasce quia corpus fuit formatũ per motum, & arguitur sic. corpus Christi est de purissimis sanguinib. B. uirginis formatum: ergo occupat minorem locum: ergo in ista organizatione fuit motus localis, quo motu illa materia condensabatur: ergo oportebat quod fieret in tempore, non in tempore post incarnationem: ergo iste motus localis fiebat in tempore præcedente incarnationem. Secundo sic. corpus Christi est alterius figuræ quàm fuerit sanguis: ergo oportet dicere, quòd fuit in alio loco, quam sanguis, quia quãdo aliqua corpora sunt alterius figuræ, sunt in alio loco. *Soluitur primum, & secundum.* Pro solutione istorum duorum. Nota quod in istis argumentis, præsupponitur esse uerum, quod nullus motus possit fieri in instanti, & in hoc differt a mutatione. *Motus non potest fieri in instanti.* Tenet de Bassolis in secundo, quod motus potest fieri in instanti. Dico tamen, quòd Deus de potentia sua absoluta non potest facere motum in instãti: probo sic, impossibile est Deũ facere aliquid sine eo, quod est de ratione formali illius: sed de ratione motus propriè dicti est quantitas successiua; successio enim est de ratione motus: ergo non potest fieri in instanti. Et respondetur ad de Bassolis, quod Scotus nunquam fuit illius opinionis. immo nos tenemus, quòd motus non potest fieri in instanti. Doctor respondet, dicendo, quòd accipiendo organizationem improprie, ut est quædam dispositio, ut dictũ est, sicut illæ dispositiones quæ fuerunt factæ in tempore, tunc oportet quod in illis dispositionibus fuerit unus modus localis per se, quo illi sanguines fuerunt translati a corde, cerebro, & capite ad locum matricis, & fuit motus per accidẽs quia in qualibet condensatione, est minor occupatio. cum ergo illi sanguines fuerunt condensati, uenerunt ad figuram ciceris uel fabæ, & iste motus per accidens. fuit ad ubi: & tunc dicimus, quod uirgo Maria habuit actionem. Tamen si teneamus, si, pro quia, quod organizatio fuit in instanti, dicendum est, quod occupatio minoris loci fuit in instanti, & hoc per subitam mutationem, uirtute Spiritus sancti.

3. Principale. Tertio sic arguit probando, quòd ista organizatio præcessit tempore incarnationem uerbi, Omnis substantia generabilis, & corruptibilis, quæ non creatur, producitur per mutationem sui: sed sic est, quod tota natura assumpta, est natura generabilis, & corruptibilis: ergo fuit producta per mutationem: ergo corpus organizatum prius fuit sub priuatione animæ intellectiuæ, non solum natura, sed tempore. probatur, quia impossibile est, quod priuatiuè opposita sint simul in eodem subiecto. ergo pro aliquo tempore istud corpus fuit priuatum anima: ergo in illo priori istud corpus fuit organizatum prius, quàm animatum. Probatur maior. quia uel producitur per creationem, uel per mutationem: non per creationem: ergo per mutationem. Probatur minor, quia illi sanguines fuerunt materia: ergo ista materia fuit producta per mutationem, quia mutari est nunc aliter se habere, quàm prius.

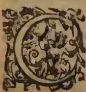
Soluitur tertium. Pro solutione ponitur talis distinctio, Mutatio est duplex, *Mutatio duplex.* quædam est proprie dicta; & quædam impropriè dicta. Vnde ad mutationem propriè dictam, de Bassolis dicit. dist. 12. q. 1. in 4. quòd tres conditiones requiruntur, prima, quod mutatio *Ad mutatione[m] propriè dicta[m] tres requiruntur.* fiat inter priuationem, & formam, defectu cuius creatio, quæ fit inter negationem, & formam, non est mutatio. Secunda quod aliquod susceptiuum seu subiectum sit ibi, quod nunc aliter se habeat, quàm prius, defectu cuius in transubstantiatione corporis Christi, non est mutatio, quia non est ibi subiectum. Item si Deus produceret ignem, non esset mutatio, quia non esset materia quæ præfuisset sub priuatione formæ. Tertia est quod susceptiuum prius tempore habuerit priuationem illius formæ, quàm habeat illam formam: defectu cuius, quando anima producitur in corpore nostro, non est mutatio; quia est in eodem instanti in quo corpus est organizatum, cum anima intellectiua in eodem instanti infundatur illi corpori. ideo non est mutatio. Sed mutatio impropriè dicta est omnis alia, cui deficit aliqua istarum trium conditionum. Consequenter ponuntur aliquæ propositiones. Prima, mutatio propriè dicta *Propositiones de mutatione propriè dicta prima.* est inter opposita priuatiuè, sic, quod ad hoc. quod sit mutatio, requiritur, quod sit priuatio prius, quàm forma. Secunda, mutatio propriè dicta non est inter negationem, & formam. Ex quo sequitur, quod si Deus produceret formam substantialem de non esse ad esse, non esset mutatio. *2. Prop.* Tertia, priuatio est ipsamet negatio connotando aliud. *3. Prop.* Nota quod Canonicus. 10. quæst. uidetur dicere, quod priuatio est entitas positiua, quod est falsum, quia *Opinio canonici de priuatione.* priuatio secundum Scotum. in primo distin. 28. est ipsa negatio, connotando aliquid, quia de principali significato dicit puram negationem: & de connotato dicit subiectum aptum natum, & per hoc differt a negatione in genere, quæ non cõnotat subiectum aptum natũ. Regula Scoti physicalis. Quandocunque aliqua forma producitur simul tempore cum susceptiuo, ad illam formam non est mutatio propriè dicta: & *1. Regula Scoti.* ratio est, quia ad mutationem requiritur, quod susceptiuum præcedat formam. Ex quo sequitur, quod si Deus produceret Angelum, & habitum in isto, non esset mutatio. Probatur regula, quia nunquam susceptiuum fuit prius ista forma: ergo non est mutatio: Modo ad istam formam non fuit priuatio, quia non fuit subiectum: ergo ista forma non producitur per mutationem. Secunda regula. Quando forma producitur simul tẽpore cum suo subiecto, quod non est mutatio ad susceptiuum. *2. Regula.* Exẽplum nos dicimus, quod ad animam intellectiuam non est mutatio, quia simul producitur cum subiecto: tamen ad corpus fuit mutatio, quia illa materia primo fuit sub priuatione formæ corporalis. Doct. applicat istas duas regulas ad responsionem argumenti, dicendo, quod licet in corpore Christi fuit mutatio, tamen ad animam intellectiuam non est mutatio. similiter forma substantialis non est per mutationem. & ideo cũ arguitur, omnis forma &c. distinguo maiorem, aut per mutationem propriè dictã, cuius illa forma sit terminus: & sic non oportet. Vel per mutationem impropriè dictam, cuius illa forma est terminus, uel susceptiuum eius, & sic concedo nos dicimus quòd ad animam non est mutatio propriè dicta, tamẽ est mutatio impropriè dicta: quia prius non informabat corpus, & nunc informat.

1. Respõsio ad argu. Alia responsio. cum arguitur, omnis forma &c. distinguo; Vel per mutationem cuius terminus est ipsa forma: & non oportet Vel per mutationem impropriè dictam, cuius terminus est aliud, s. susceptiuum. s. corpus organicum, quia illa materia prius fuit priuata forma organica. & sic dico, quod illa forma substantialis fuit producta per mutationem, non quod sit terminus, sed fuit producta per mutationem impropriè dictam, cuius terminus est aliquid illius, scilicet corpus organicum.

DISTINCT.

TERTIA.

QVAESTIO PRIMA.

IRCA tertiam distinctionem quæro. Vtrũ beata uirgo fuerit concepta in peccato originali. Nota quod fuit, & est controuersia inter Doct. aliquos, differentes de conceptione uirginis Mariæ, utrum fuerit concepta in peccato originali, uel non. dicunt aliqui, quod sic. Cuius tamen oppositũ dictum fuit in concilio Basiliensi. Dicunt Thomistæ, quod B. uirgo fuit *De cõceptione uirginis agitur.*

go fuit

go fuit concepta in peccato originali, tamen nos tenemus op positum. s. Scotiste, Petrus de Cādia, denegādo, Petrus Ameolus, Franciscus de Maronis, de Aquila, isti omnes tenēt, quòd uirgo gloriosa non fuit concepta in peccato originali. Nota, quod doct. quando dicit, B. virgo, uoluit intelligere Mariam quia uirgo supponit antonomasicè. Ita φ licet fuerint plures virgines, tamen B. V. Maria habuit virginitatem præ omnibus, ita quòd licet aliæ virgines imitatæ sint eam, non tamen in conceptione: quia nulla earum fuit concepta sine peccato originali, sicut B. V. Maria: ita quòd de ipsa possumus dicere, multæ uirgines sibi congregauerunt diuitias, tu uero supergressa es uniuersas.

Conceptio triplicìter. Nota, φ conceptio capitur tripliciter. Vno modo pro conceptione seminum. Secundo pro formatione membrorū. Tertio pro unione animæ ad corpus. Conceptio seminum est, quando duo semina, s. uiri, & mulieris, uniuntur simul. ibi est conceptio primo modo sumpta: quia est mistio seminum. Cōceptio secundo modo, quando semen est in matrice, quia ibi formatur corpus, quia secundum Augustinum, primo est sub forma lactis per sex dies; & per decem sub forma sanguinis: & per 12. fit solidatio membrorum: & per 18. fit complementum corporis humani: & sic sunt 46. dies. Tertio modo conceptio est infusio animæ in corpus. & sic in illo instanti φ quo corpus est organizatum, Deus creat animam, & infundit corpori, & sic est ibi conceptio tertio modo. Nota φ in ista quæstione quæritur de conceptione tertio modo capta. Nota, quòd in conceptione secundo modo dicta, requiruntur. 46. dies ad corpus organizandum uiri, & mulieris. 83. Christi natura assumpta, non stetit per plures dies, sed in instanti fuit organizatum.

De peccato originali duplex opinio. Opin. prima antiquoris. De peccato originali, est duplex opinio, quædam est opinio antiquorum, s. sca. Thomæ. Ricardi, & Henrici de Gandauo, qui dicebant, quòd peccatum originale erat quædam infectio animæ, tracta a carne, quæ qualitas morbida erat fomes, qui fomes est lex membrorum, & quando anima unitur corpori, a corpore exit infecta, & causatur peccatum originale. exemplum. si haberem manum meam infectam & aliquis daret mihi unum panem, iste fieret immundus. Tamen nos non tenemus hoc, sed peccatum originale est nuditas, siue carentia iustitiæ originalis debitæ, tacta ex inobedientia Adæ, ex qua omnes sumus filii iræ. Prima particula est nuditas, & est formale in peccato. Ex quo infero, quòd peccatū non est qualitas morbida, nec est obligatio ad pœnam æternam, sicut ipsi dicunt: formale in peccato originali est per quod iustitia origi nalis deletur. Ex quo infero quòd Angelus non habens iustitiam originalem non habuit peccatum originale. quia non est debitor. Item si esset aliquis homo qui esset in puris naturalibus, & Deus non obligaret illum, ille non esset in peccato originali. Secunda particula est, facta ex inobedientia Adæ.

Pœna peccati originalis ē pœna damni, nō sensus cōtra Greg. Nota quod ab Adam fuit deperdita omnis gratia cum peccauit, & fuit peccatū originale in ipso. Tertia, ex qua omnes sunt filij iræ. Ita quod omnes sumus obligati ad pœnam damni, & non ad pœnam sensus, cuius oppositum dicit Gregorius de Arimino, quod filii decedentes sine Baptismo puniuntur pœna sensus. ly omnes debet intelligi naturaliter propagati de muliere, propter Christum, & uirginem Gloriosam.

Peccatum duplex. Nota, quod peccatum est duplex, s. actuale, & originale. Actuale est duplex, s. mortale, & ueniale. Actuale quod fit per actum: originale quod non committit iste sed alius commisit illud. Et illud est peccatum mortale, quod obligat nos ad mortem: & sic originale peccatum est mortale.

Quare puniamur propter peccatum Adæ. Tres modi dicendi. Primus. Secundus. Quæro, quare ero punitus propter Adam, cum filius non habeat portare iniquitatem patris? nec ego. De hoc sunt tres modi dicendi. Primus est, qui dicit, quòd iniquitas patris est duplex, quædam est, ut est persona priuata, & quædam est, ut communis: dico quod Adam erat persona communis, quia Deus dederat sibi pro tota posteritate iustitiam originalem. Et ideo peccatum fuit publicum. Secundus modus est qui dicit, φ hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo quo ad pœnā sensus, & sic concedo. Vel quo ad pœnam damni, & sic nego.

Tertius modus. quia filius nō patitur propter iniquitatem patris. Tertius modus dicit, quod ista non est iniquitas patris, sed natura, quia dicit Paulus, quòd omnes in Adam peccauerunt: tamen quia hoc est nimis durum, quia ego non eram tunc. ideo dicendū est, quod omnes peccauerunt, tanquam in capitaneo, & radicaliter, id est a radice.

1 Concl. Prima conclusio. Peccatum originale non est communicatum alicui secundum magis, & minus: quia non est nisi carentia gratiæ: ergo in me non sunt plura peccata originalia, sed in omnibus est æqualis. Ista carentia, est obligatio ad pœnam damni.

2. Concl. Peccatū originale nō in me que. Tollam de bonam et ps. Secunda conclusio. non sunt ponenda in homine plura peccata originalia, patet, quia peccatum originale non est nisi carentia iustitiæ originalis debitæ: sed in me non est nisi una obligatio: ergo &c. Et si quis dicat, scribitur in Psalmo, Ecce in iniquitatib. conceptus sum, glosa, in peccatis originalib. ergo in me sunt plura peccata originalia. Respōdeo primo, φ ibi capitur plurale pro singulari, id est sum in peccato originali. Secundo dicitur, φ capitur peccatis pro pœnis peccati originalis. Vel tertio modo, dico quòd, ly, ego, non supponit pro seipso Dauide, sed supponit pro tota natura humana, ita φ natura humana ibi plangit se.

S. Thom. in hac materia uidetur sibi repugnare. Dicitur communiter, quòd sic &c. hic Doct. ponit opin. B. Thomæ, ut patet hic, tamen in alio passu dicit. virginem non esse conceptam in peccato originali. Similiter tenet idem Alexander de ales. tamen in alio opusculo retractauit se, dicendo, quod non fuit concepta. Nec oportet, quòd ipsi adducat rationes necessarias ad probandum, quòd uirgo fuit concepta in peccato originali, quia quod fuit concepta in peccato originali, est unum contingens: sed nullum contingens potest demonstrari ratione necessaria: ergo non possunt ipsi adducere rationes necessarias. Nota quòd quidam Carmelita dicit, quod Scotus in ista materia est adulator, sed hoc est falsum: quia Scotus non fuit adulator, immo ut uidebitur, dicit quòd uult multum in commendando uirginem super excellere. nec satis potest demonstrare, quòd ipsa caruerit, seu non habuerit peccatum originale. patet, non uidetur uerisimile, φ ipsa fuit aliquando obnoxia, & in potestate diaboli. Similiter, φ cum ipsa debuerit eleuari super omnes cœlos, non est uerisimile, φ fuerit sub potestate diaboli. Similiter cum de ipsa sit scriptum, quòd ipsa debuerit frāgere caput diaboli. quia scribitur, φ conteret caput suum. Ideo Sco. dicit quod B. uirgo in sua conceptione non fuit ob noxia peccato. Et probat Scot. per auctoritates, & primo per Beatum Augustinum dicētem, cum de peccatis agitur, nullam prorsus mentionem facere intendo de uirgine Maria. tamen aliqui de alia opin. dicunt, de peccatis uenialibus, & actualibus, mortalibus, & non de originali.

Notanter la conclusio.

Scot. probat φ uirgo non fuerit cocepta sine peccato originali.

Argum Sco. cōtra Enusionem adherentes. Contra istam euasionem arguit sic: Peccatum originale est maius peccato ueniali: sed per te uirgo non peccauit uenialiter: ergo nec originaliter: ergo non habuit peccatum originale. Item, peccato ueniali non debetur pœna æterna: sed peccato originali debetur pœna æterna. ergo ipsa non habuit peccatum originale. Item probat Scotus per B. Anselmum, ubi dicit, decuit &c. sed si ipsa fuisset in peccato, & postea fuisset purgata non esset maior puritas: ergo &c. probatur minor, quia maior innocentia & puritas. potuisset intelligi sine macula peccati, qualis fuit in Christo, quia Christus habuit summam innocentiam, & puritatem in conceptione.

Opi. B. Tho. et antiquor. His probatis ponitur opinio B. Thomæ, qui dicit, φ in primo, instanti in quo animæ B. Mariæ fuit in corpore, contraxit peccatum originale: quia dicunt ipsi, φ Adam ex mala uoluntate causauit quandam maculam in carne sua, quæ cōtra hitur in aliis generatis ex Adam per carnalem copulam; quæ est quædam qualitas morbida. Et quando corpus est organizatum, in primo instanti in quo anima infunditur corpori, reperit illam qualitatem, & sic contrahit peccatum originale. Hoc tamen est falsum; quoniam si Angelus intraret corpus alicuius mulieris, mirabile esset, φ macularetur illa macula. Nota ulterius, φ in conceptione. B. Thomas, & sui sequaces ponunt quatuor instantia. In primo fuit corpus organizatum. In secundo anima fuit introducta in corpore. In tertio contraxit peccatum originale. In quarto illa anima fuit purgata. prima ratio B. Thomæ procedit ex excellentia filii sui, & est talis. Si B. virgo non fuisset concepta in peccato originali, sequeretur quòd Christus non esset uniuersalis redemptor, sed hoc est falsum, probo, quia bene sequitur, uirgo non est concepta in peccato originali: ergo Christus non aperuit sibi ianuam, probo, quia nulli clauditur ianua per aliud, quam per peccatum originale. Si uirgo Maria non habuit peccatum originale: ergo &c. Vnde nota, φ ipsi intelligunt per uniuersalē redemptorem aliquem hominem, qui meruit nobis gratiam & gloriam, s. apertionem ianuæ cœlestis. Nota φ illa propositio quam dicunt, s. nulli clauditur ianua &c. est simpliciter falsa; quia B. Ioan. Baptista non peccauit, & tamen quando mortuus fuit, non fuit sibi aperta ianua paradisi. Similiter Adam non peccauit originaliter, quoniam ipse peccauit peccato actuali, & pœnituit per centum annos, & per illos cētum non

In conceptione B. Tho. ponit quatuor instantia.

Quid B. Tho. intelligat nomine redemptoris.

uidit mulierem suam & mortuus est in gratia: & tamen in il lo instanti in quo mortuus est, non intrauit gloriam paradisi, sanianam paradisi.

Secunda Thomistarũ Secunda ratio. Virgo Maria fuit propagata de communi lege.

Nota, quòd ipsi imaginantur, quòd peccatum originale contrahatur ex contactu carnis infectæ, ut quando anima intrat corpus repetit corpus infectum, & contrahit peccatum originale, quod est falsum: quia animæ leprosorum haberent scilicet multa peccata pœnam magnam, cum leprosi habeant carnem infectam.

3. Rõ eorũdem. Tertio sic. Virgini gloriosæ fuerunt pœnæ peccati inflictæ: ergo &c. patet, quia nulli debet dari pœna sine culpa, probatur antecedens, quia passa est sitim, famem, sudorem, languores, tristitiam, mortem &c. & istæ pœnæ sunt inflictæ a Deo propter peccatum, quia non oportet dicere, quòd eas acceperit uoluntariæ. probatur, quia non erat nostra redemptrix ergo fuerunt sibi istæ pœnæ inflictæ a Deo. ergo ipsa habuit peccatum originale.

Concl. resolutiua, contra primam opinionem. Contra illam opinionem pono talem conclusionem resolutoriam, uirgo gloriosa in conceptione sua nullo modo fuit peccato obnoxia.

Scot. arguit contra D. Thom. Prima rõ. Et arguit sic Scotus, contra primam rationem opinionis, D. Thomæ, ex excellentia Christi. Quicunque habet perfectissimum modum mediandi, & est perfectissimus mediator, habuit etiam perfectissimum actum mediandi respectu alicuius personæ: sed cum Christus fuerit perfectissimus mediator, non uidetur magis decens, quòd habuerit perfectissimum actum mediãdi, nisi respectu uirginis: sed perfectissimus actus mediandi est præseruare a peccato: ergo &c.

Duplex modus redimẽdi. Nota quod duplex est modus redimendi, unus est præseruatiuus, qui est præseruare aliquem, ne cadat in peccato: & sic Christus redemit uirginem Mariam, quia præseruauit eam. Alius est modus redimendi subleuationis, quando aliquis subleuat aliquem qui cecidit in lutum, uel in foueam, & istum modum habuit Christus circa Magdalenam, Petrum, & circa omnes Sanctos, qui peccauerunt, & pœnitentiã egerunt, & circa nos modo.

Consequenter Doctor probat, quod Christus præseruauit Virginem; & quòd circa eam habuerit perfectissimum modum mediandi, & hoc probat tripliciter.

Probat de Ela? tripliciter Christũ habuisse perfectissimum modũ redimendi circa B. Virginẽ Mariam. Primo comparando eam ad Deum, cui reconciliat: & ista ratio fundatur in exemplo, quod ponitur in textu. si aliet ali quis rex &c.

Ex illo exemplo arguit sic, sumendo istam maiorem, nullus summè, uel perfectissimè placat aliquem, nisi &c.

Ex secunda uia arguit sic. Perfectissimus mediator meretur amotionem &c.

Deus nõ põt dãnare innocentem. Nota, quòd de potentia sua absoluta Deus nõ posset damnare uirginem beatam, uel aliquem sanctum, licet Deus de potentia absoluta posset saluare Iudam. patet, quia ad hoc, quòd aliquis sit damnatus, oportet quòd habeat peccatum: sed uirgo non potest habere peccatum, quia ipsa pro nulla re uellet peccare, nec posset Deus cogere uoluntatem eius ad peccandum: ergo non posset eam damnare.

Prima propositio. Maxima pœna est, pœna peccati mortalis, & ratio est, quia separat nos a Deo, dicunt prædicatores, & bene, quod pro nulla re mundi quis debet peccare mortaliter.

Prop. 1. pro solutione quibusdã declaratur quam graue sit pecca tũ mortale. Pro declaratione & solutione ponuntur hæ propositiones. Prima. si Virgini Gloriosæ fuisset data electio quid maluisset, uel carentiam uisionis diuinæ, uel peccare mortaliter, per instans, uel esse in peccato originali per instans, respondisset, potius uoluisse carere uisione beatifica, quàm peccare mortaliter, uel esse in peccato originali. probatur, quia duobus malis propositis, maius est fugiendum: sed peccatum originale est maius, quia maxima pœna: & carentia uisionis diuinæ est minor, quia per carentiam uisionis nullus punitur: ergo &c.

2. Prop. Secunda propositio. Si uirgini fuisset data electio, quid maluisset, uel pati tantam pœnam sensus quantam Lucifer patitur, uel quod esset concepta in peccato originali per instans, Dico quòd maluisset pati tantam pœnam sensus quantam Lucifer patitur, patet, quia de duobus malis, maius est fugiendum: sed esse in peccato originali est maius malum, patet, quia habere tantam pœnam sensus, non facit hominem inimicum Deo, & per peccatum quis est inimicus Deo: ergo uirgo maluisset pœnam illam, quàm esse in peccato originali per instans. Et si arguatur contra, si haberet tantam pœnam sensus quantam habet Lucifer: ergo ipsa habuisset peccatum.

Respondeo, quòd non esset pœna punitiua, & propria.

Tertia propositio est. forte quis non crederet secundam propositionem esse ueram, possibile est de potentia Dei absoluta, habere pœnam maximam, & gratiam summam. probatur, quia multi Doctores tenent, quòd Christus passus sit pœnam maiorem, quàm aliquis martyr, uel aliquis damnatus: & tamen Christus habuit tunc summam gratiam. Similiter licet uirgo haberet tantam pœnam, quantam habet Lucifer, nihilominus haberet plenitudinem gratiæ. *3. Prop. Quis cũ maxima gratia põt pati infernalem pœnam.*

Quarta propositio. Si fuisset data electio uirgini, quid uis, uel annihilari totaliter, uel peccare mortaliter per instans, dico quòd maluisset annihilari. Et ideo aduertant peccatores, qui ita leuiter peccant. Probatur propositio. de duobus malis maius est fugiendum: sed annihilari est minus malum, patet, quia maxima pœna est peccatum. *4. Prop.*

Quinta propositio. Si uirgini fuisset data optio, tu habebis omnia peccata uenialia omnium damnatorum, & omnium qui fuerunt in mundo, & qui sunt: uel tu eris per instans in peccato mortali, dico quòd maluisset habere omnia peccata uenialia. Veniant ergo Thomistæ, qui non posuerunt peccatum ueniale in uirgine, & tamen ponunt peccatum originale; quomodo ponunt maius, & non ponunt minus? & ideo caueant ipsi Thomistæ. Ex omnibus istis propositionibus patet, quòd uirgo eum non habuerit istas pœnas: ergo nec peccatum originale. *Thomistæ p nunt in virgine ma ius peccatũ, & negant minus.*

2. Rõ Scot. ad idem. Ex eadem uia Christus præseruauit uirginem a quocunque peccato actuali: ergo ab originali. patet antecedens, quia ipsimet Thomistæ hoc concedunt. patet consequentia. Christus est perfectissimus mediator, & reconciliator, principaliter propter peccatum originale: ergo uirgo non habuit peccatum originale.

Nota, quod Gregorius de Arimino soluit istud argumentum dicẽdo, quòd licet uirgo non habuerit peccatum mortale, habuit tamen ueniale, nec hoc est inconueniens, mentitur, cum Ioannes Baptista qui est minor sanctus quàm uirgo Maria nunquam peccauit in uita sua uenialiter quia cantatur de ipso in suo Hymno. Ne leuis saltem maculare uitam faminæ posses. quia ibi per leuem famen intelligitur peccatum ueniale: ergo nec uirgo peccauit uenialiter: alioquin sequeretur, quòd Bea. uirgo non fuisset sanctior Ioanne Baptista: ergo a simili licet uirgo non esset deuotior, non tamen sequeretur, quòd esset sanctior, quod est falsum, quia de ea scribitur. Fœlix namque es sancta uirgo Maria, &c. sed non peccasse uenialiter est minus: ergo ipsa non contraxit peccatum originale.

Ex tertia uia arguit sic ex maxima obligatione quam habat uirgo ad Christum. arguit sic, nulla persona reconciliata, perfectissimè obligatur reconciliatori nisi &c. *3. Rõ Scot.*

Et quia tu dicis, quòd non fuisset sibi magis obligata: imo dico ego, quòd est sibi magis obligata si concepta in peccato originali, & arguo sic, magis fuisset sibi obligata uirgo Maria si concepta fuisset in peccato originali, & postea releuata, & purgata fuisset, quàm si non fuisset peccatrix: ergo &c. Antecedens patet, quia magis est obligata Magdalena, quàm uirgo Maria: ergo. antecedens probatur Lucæ 8. de Simone murmurante, eo quod Christus passus erat Magdalenam tutrare, & tamen Christus dicit sibi parabolam, cui plus dimittitur, plus diligit. Tunc sic, plus donauit & magis est remissum Mariæ Magdalenæ, quàm uirgini, ergo a simili sequitur, quòd ille cui dimittitur peccatum, magis obligaretur, quàm ille cui non dimittitur. Respondeo secundum Augustinum, quòd omnia peccata quæ sunt dimissa Magdalenæ fuerũt dimissa Mariæ præseruatiuè, quia omnia peccata quæ uirgo potuisset habere, & facere, & non fecit, fuerunt sibi remissa, ac si fecisset, ex eo supple, quod Deus præseruarit eam ne caderet. Vnde nota, quod donare dupliciter. Vno modo idem q liberaliter dare: Alio modo idem est, quod remittere, ut si aliquis offendat regem, & remittit sibi offensam. hoc habito, si quæras cui plus donauit, uel uirgini Mariæ, uel Magdalenæ? Respondetur uel donare accipitur primo modo, uel secundo modo. Prima propositio, Christus secundo modo plus donauit Magdalenæ, quàm uirgini. imò nihil donauit uirgini, quia nunquam peccauit. Secunda. Christus plus donauit uirgini Mariæ, quàm Magdalenæ, primo modo: quia eam præseruauit a peccato. non autem Magdalenam. Et ideo debet sic intelligi *Obiectio contra se. Soluit Scot. obiectionẽ contra se. Peccata nõ commissa dicuntur dimissa. Dimittitur peccatũ dupliciter.*

telligi illud dictum Euangelii. Cum Simon Christo respondit, cui plus donauit magis diligit, intelligebat Simon de duo bus qui debebant, ut si unus fecit duo peccata, & alius quatuor, tunc ille cui Deus dimittit quatuor magis obligatur Deo, quàm ille cui Deus dimittit duo, & hoc est uerum, quando donare idem est, quòd remittere. Sed si donare accipiatur primo modo, dico q plus donauit illi qui fecit duo, quàm illi qui fecit quatuor, & ideo, qui fecit duo, plus Deo obligatur primo modo, quia præseruauit a tertio peccato, & a quatto in quibus alius incidit, qui commisit quatuor peccata.

Declaratur locus Euangelij.

Consequenter Doct. persuadet ibi. Videtur etiam &c. Bea. virgo. Quia cũ habuerit priuilegium, scilicet innocentiam de nunquam incidisse in peccato, & uirgo sit Regina Angelorum, mirabile esset, quòd Regina non haberet aliquod priuilegium, & tamen aliquis sub ea haberet istud: certe hoc nõ est uerisimile.

Respondet Sco ad pri in marg. B. Tho.

Et ideo Doctor respondet ad primum argumentum Beati Thomæ. Pro quo notandum quòd duplex est modus redimendi. Primus est sublenatiuus, & est quando Christus subleuat aliquem postquam incidit in peccatum.

Modus redimendi duplex.

Alius est præseruatiuus, & est modus quo Deus præsernat aliquem a peccato.

Tunc respondetur ad argumentum, sequeretur, quòd non esset uniuersalis redemptor.

Respondeo & dico, aut præseruatiuus, & sic nego. quia Christus perfectissimus, & uniuersalis redemptor. Aut est modus sublruatiuus, & est quintuplex. Primus est quando quis incidit in peccatum originale, & postea subleuatur per baptismum, & sic subleuantur pueri.

Modus redimendi subleuatiui quintuplex.

a Secundo modo quando quis incidit in peccatum, & postea subleuatur in uentre, per sanctitatem, sicut Hieremias, Ioannes Baptista ut habetur. priusquam ta formarem in utero, noui te, & antequam exires de uentre sanctificaui te.

Item quando Elisabeth uisitauit uirginem. Beat. Ioannes exultauit in utero matris suæ, & dicunt aliqui Doctores, quòd tunc usus rationis fuit acceleratus in ipso Beato Ioanna.

3 Tertius est a peccato mortali, actuali, & iste est in adultis per confessionem.

4 Quartus est a peccato ueniali, & sic Beatus Petrus post receptionem Spiritus sancti, qñ fuit reprehensus a Paulo, quando peccauit, & postea post detestationem fuit sibi remissum illud peccatum ueniale.

5 Quintus est a peccato sic, quòd est per maximum habitum gratiæ, & per confirmationem præseruatur ne amplius peccet, ut quando aliquis incidit in peccatum, & istud deletur, & datur gratia, confirmando in gratia, ut uiuat sine peccato. & sic Apostoli in die Pentecostes fuerunt redempti, quia confirmati in gratia. Similiter hoc modo uirgo Maria fuit confirmata in gratia, quando concepit filium suum in utero.

Pro responsione secundæ rationis Beati Thomæ nota, quòd si teneamus ut dicit Anselmus, quòd peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ in esse, &c.

Soluitur. 2. rõ D. Tho.

Respondeo & dico, quod tu præsupponis falsum, scilicet, quòd peccatum originale contrahatur ex contactu carnis infectæ, & cum arguis de pomo, dico quòd non est simile, quia macula, & pomum, sunt duo corpora, & corpus aliquod bene potest maculare aliud corpus. sed anima, quæ est spiritualis non potest maculari macula corporali, quia dicit Scotus in quarto, quòd Deus de potentia sua absoluta non posset facere Angelum album: quia albedo est qualitas materialis, quæ non potest informare Angelum, nec sapientia lapidem, quia sapientia est qualitas immaterialis, quæ non potest informare lapidem materialem. Tamen si aliter uolumus respondere sicut alii dicunt, dicendum est, quòd peccatum originale, est quædam qualitas morbida corporalis, inclinans ad habitum uitiosum in habente usum rationis, possumus dicere, quòd ad peccatum originale, quinque requiruntur. primo requiritur, quod sit causatum ea qualitate morbida.

2. Solu. Ad peccatũ originale si teneatur, q sit qualitas morbida qu quæ requirũtur.

Ex quo sequitur, quòd peccatum originale non causatur ab accidente. Secundo quod sit morbida sic, quòd inclinet ad peccatum. Tertio quòd sit qualitas corporalis.

Ex quo sequitur, quòd illa qualitas non est anima, nec in aliqua potentia animæ. Quarto quod inclinet ad habitum uitiosum, & hoc si sit in habente usum rationis. Et ideo licet sit in pueris, tamen quia non habent usum rationis, ideo non inclinat ad habitum uitiosum. Si itaque ualimus tenere cum istis, dicemus quòd illa qualitas morbida non necessario causat peccatum originale. patet, quia ex quo puer est baptizatus, remanet originale. idem dicendum est de uirgine, licet in instanti suæ conceptionis in eius carne fuerit qualitas morbida, tamen in instanti Deus infudit sibi gratiam. Ibi quatuor fuerunt instantia. Primum corporis organizatio. Secundum animæ productio. Tertiũ gratiæ infusio. Quartũ animatio, & ibi est conceptio, & in nullo istorum habuit peccatum originale.

Nota quod dicit Doctor deuotus, quòd in uirgine ista qualitas morbida non erat ponenda, quia in tota uita sua nunquam habuit aliquem stimulum carnis, & quòd etiam in nullo respiciente fuit stimulus quo eam concupisceret. Nos autem cum uidemus mulierem pulchram, delectamur, sed non sic de uirgine, cum ipsa esset pulcherrima inter omnes, tamen nullus uidens eam, poterat concupiscere. immo quemcunque respicientem eam extinguebat in eo stimulum carnis. Ideo de illa dicitur. quasi Cedrus exaltata sum; quia sicut Cedrus facit cadere serpentes, & alios uermes uenenosos: similiter si aliqua pars cedri ponitur in archa, nulla poterit ibi esse tinea, ita uirgo habet extinguere stimulum in respicientibus.

Nullus potuit concupiscere B. Virginem.

Cedri proprietas.

Ad aliud argumentum de pœnis inflictis, dico quòd duplices sunt pœnæ, scilicet utiles, quia in illis homo potest mereri sibi, & aliis, ut studia, uigiliæ, ieiunia, orationes, &c.

Soluitur. 3. argu. D. Th. de pœnis

Aliæ sunt pœnæ inutiles, in quibus homo non potest mereri, ut sunt peccata, & sunt pœnæ peccatorum: quia cum quis peccat, immediatè habet unam pœnam, & tunc dico, quòd pœnæ utiles fuerunt datæ Virgini, non quòd ipsa peccauerit, sed ut mereretur sibi, & nobis. tamen sibi non fuerunt inflictæ inutiles, ut sunt peccatum originale, & mortale.

Pœnæ duplices.

Quæ pœnæ fuerunt datæ B. Virg.

Sed quæritur, quare sibi fuerunt inflictæ pœnæ peccati originalis, ut mors, fames &c. cum non habuerit peccatum originale?

Dub.

Respondetur primo, ut mereretur sibi, & nobis: ex Christi enim meritis, Beatæ uirginis, & sanctorum, integratur thesaurus Ecclesiæ. Alius Doctor. dicit, ut manifestaretur misericordia & iustitia. misericordia, in remouendo peccatum originale: & iustitia quia erat filia Adæ. ideo dedit sibi pœnas peccati originalis, quæ tamen sunt utiles, tamen ista solutio prima est melior.

Solut. Quare pœnæ peccati originalis fuerint in uirgine, & quare

Alia responsio refert hoc ad magnalia Dei ostendenda, sicut de cæco nato, qui non peccauit ipse, neque parentes eius. ut cæcus nasceretur: sed per gloriã Dei. Secundo ad uirtutum exercitationem, sicut Iob uir iustus, & Deo gratus, qui sine culpa propria maximas sustinuit pœnas: de quo Deus dicit, quòd in omnibus his non peccauit Iob. Tertio ad sanctæ uitæ demonstrationem: sicut Beat. Ioann. Baptista assumpsit pœnam maximam herbas comedendo, non propter aliquod peccatum, quia nullum habuit. sed hoc fecit, ut daret nobis exemplum qualiter debemus facere pœnitẽtiam propter Christum, & Martyres sancti passi sunt. Quarto propter opus redemptionis; & sic Christo fuerunt inflictæ pœnæ maximæ, ut uerbera, flagella, crucifixio, &c. non propter peccatum suum, quia ipse peccatum non fecit, nequa in ore eius inuentus est dolus: sed propter nostram salutem. Quinto propter peccatum præcedens, sicut in illis, qui suspenduntur in patibulis, qui patiuntur pœnas propter peccata præcedentia.

Multa ... sunt quare per ... in sine pec... cato ... gentur.

¶Ad quæstionem ergo &c.]

Nota, quòd dicunt aliqui Thomistæ, quòd Scotus non fuit opinionis, quod uirgo Maria fuerit concepta sine peccato originali eo, q loquitur solum de possibili: sed hoc est falsum, ideo ponuntur aliquæ propositiones.

Resp. Sco. ad quæstionem.

Prima propositio. Deus potuit facere uirginem peccato non fuisse obnoxiam.

Sco. tenuit B. virg. sine peccato originali conceptam.

Secunda propositio. Deus potuit facere uirginem esse in peccato originali per instans, & in tempore immediatè sequenti esse purificatam.

Tertia propositio. Deus potuit facere uirginem esse per tẽpus aliquod peccato originali obnoxiam, & in instanti termi nanti illud tempus esse mundatam.

3. propõ Sco.

Prima propositio probatur: quia gratia æquiualet iustitiæ originali quo ad hoc, quòd est repugnare peccato originali: quia sicut iustitia originalis non potest stare cum peccato originali, sic gratia ista non potest stare cum peccato originali: sed Deus potuit facere, quòd virgo Maria in primo instanti sui esset in gratia, & semper: ergo Doua potuit

1. prop. pro bant. 1. Ratio.

potuit facere, quòd non fuerit in peccato originali: probatur antecedens, quia etiam Christo fuit data summa gratia.

Dubitatio. Solut. Nota pro illa maiore. Vtrum gratia æquiualeat iustitiæ originalis?

Quo gratia æquiualeat iustitiæ originalis, & quo non. Respondeo distinguendo, aut quantum ad acceptionem; & sic dico, quod non: quia Adam nunquam meruisset per iustitiam originalem, si non habuisset gratiam: quia principium merendi est gratia: quia, ad hoc, quòd actus sit meritorius, requiritur, quod sit bonitas moralis, grata & gratuita; & si illi actus fuissent ab Adam sine habitu gratiæ, non fuissent grati: quia non eliciti a gratia, cum non haberet gratiam.

Sequitur opi nione magistri dicentis Adamū nō fuisse creatum in gratia. Alio modo quantum ad repugnare peccato. & sic bene verum est: quia sicut est impossibile nunc, quòd quis habeat gratiam, & peccatum, sic erat impossibile, quòd haberet iustitiam originalem, & peccatum originale.

Quæro quis istorum habituum est nobilior, scilicet gratia, uel iustitia originalis?

Solutio quo se habeat gratia & originalis iustitia. Respondeo, quòd isti duo habitus se habent tanquam excellentia, & excessa: quia comparando quoad meritum, gratia est perfectior: sed comparando quo ad hoc, quòd est subiicere potentias inferiores rationi, sic iustitia originalis erat perfectior: quia quis potest habere gratiam, & tamen non habebit potentias inferiores subiectas rationi, sicut habebat Adam per iustitiam originalem. ideo D. Paulus dicebat, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.

2. rō ad idē. Secundo sic probo. qualitas morbida non est causa necessaria peccati originalis: ergo Deus potuit facere, quòd uirgo non contraheret peccatum originale. Probatur antecedens, quia baptizatus habet qualitatem illam morbidam, & non peccatum originale.

3. rō ad idē. Item possibile est Deum mundare corpus uirginis, & separare illam qualitatem morbidam, & introducere animam in corpore mundo, & sic non contraxisset peccatum originale, & hoc modo potuit Deus facere, quòd uirgo non contraxerit peccatum originale: & quòd ipsa non fuerit concepta in peccato originali; quia in instanti in quo anima fuit creata, Deus in illo instanti potuit infundere gratiam, & tunc præseruasset &c.

Dub. Sed quæro, utrum Deus potuerit creare animam uirginis, non infundendo gratiam, uel iustitiam originalem, & tamen quòd non esset in peccato originali?

Solut. An potuit Deus facere Animam B. Virg. sine gratia & sine iustitia originali et q. non haberet peccatū originale. Respondeo, quòd hoc non includit contradictionem, probatur. peccatum originale, est carentia iustitiæ originalis debitæ. Tunc sic, Deus potuit remittere istud debitum habendi iustitiam originalem uirginis, non infundendo gratiam: ergo Deus potuit præseruare uirginem a peccato originali, & ideo fuit possibile uirginem præseruari. Dico itaque, quòd hoc dupliciter intelligi potest. Vno modo infundendo gratiam in illo instanti in quo fuit creata.

Deus potuit præseruare Virginem a peccato dupliciter. Alio modo fuit possibile per absolutionem a debito habendi iustitiam originalem, cum enim peccatum originale sit carentia iustitiæ originalis debitæ, tunc potuit illud debitum remittere uirgini, & sic non habuisset iustitiam originalem, nec esset concepta in peccato originali.

2. Conc. Sco. probatur. Secunda conclusio probatur. Agens naturale potest agere in tempore: ergo etiam Deus, probatur antecedens, & pono calum, quòd aliquod agens incipiat agere in aliquo instanti, ut quod in instanti sit in esse quieto, & postea incipiat mouere, ut aqua sit calida usque ad instans immutationis totè pore sequenti agens naturale inducat frigiditatem: ergo etiam Deus potest agere in tempore: quia quomodocunque potest agens naturale agere, potest & Deus: agens aliquod agit in instanti, ut Sol qui illuminat medium in instanti: Similiter agens naturale potest agere in tempore: ergo etiam Deus.

Agens naturale pōt agere in instanti, & in tēpore, ea simi liter Deus. Confirmatur. quòd Beat. Virgo potuerit esse sine peccato in instanti, & in tempore sequenti immediatè sub gratia: quia quandocunque sunt duo opposita, pro quocunque tempore alterum dictorum oppositorum est in subiecto, pro eodem tempore alterum oppositum potuit esse in eodem. Cum ergo gratia, & peccatum de lege positiua sint opposita, sequitur, quòd quando uirgo Maria potuit esse sub peccato, tunc esse potuit esse sub gratia. ergo quando Thomistē dicunt, quòd uirgo fuit sub peccato, sequitur, quòd possibile fuit etiam, quòd in illo tempore, fuerit in gratia sic, quòd Deus dimisit uirginem per instans in peccato, & in tempore immediatè sequenti produxerit in ea gratiam. sicut si Deus crearet solem posset facere, quod in instanti creationis non illuminaret mundum, & in tempore sequenti illuminaret mundum. Similiter potuit facere de uirgine, quòd in primo instanti non esset illuminata per gratiam, & in tempore sequenti esset illuminata per gratiam.

3. Conc. Sco. Tertia conclusio. dicit Scotus. istud tertium est manifestum. Sed quod istorum trium sit uerum, Deus nouit dicit Scotus. Et per hoc Scotus docet nos quando est aliqua magna difficultas circa aliquod dubium, quòd non possumus probare per auctoritatem Ecclesiæ, quod non debemus pertinaciter tenere partem unam: sed tantum probabiliter.

Documentū ex Sco. in rebus nō determinatis ab ecclesia. Tunc dicit Scotus, si auctoritati Ecclesiæ, & Sanctorum, non contradicit, quod est excellentius, est attribuendum Mariæ: sed non contradicit auctoritati Ecclesiæ, quod uirgo non fuerit concepta in peccato originali, ut patet ex Concilio Basiliensi, in quo fuit determinatum ex pluralitate doctorum, quòd uirgo non fuit concepta in peccato originali; & quòd sit concepta sine peccato originali dicit Scotus infra distinct. 18.

Decreuit sa crum Conci. Trid sess. v. seruādas eē cōstitutiones Sixti 4. qui utrāque par tem probabi lem iudicat. In extrauagāti de Reliquiis et ven. sanctorum graue nimis &c. Nota, quòd quadruplex est gradus Beatorum, quidam est eorum qui habuerunt tantummodo peccatum originale, ut pueri decedentes post Baptismum. Alii qui peccauerūt actualiter, & mortaliter, ut sancti patres. Alii qui fuerunt præseruati, ut B. Virgo. Et in quarto gradu est Christus.

Quatuor gradus beatorum secundum Sco. Nota, quòd Franciscus de Maronis, Franciscus de Marchia, Landulphus, & Vorrithon, tenent quòd non fuit concepta in peccato originali.

Quid sentiunt diuersi Doct. Aduerte tamen, quòd dicit Ioannes de Bacconis Carmelita, quòd illi qui tenent uirginem non esse conceptam in peccato originali, sunt adulatores.

Quid dicat Bacconus. Et dicit, quòd duplex est hæresis, scilicet blasphematoria, ut illorum qui dicebant, quòd Christus erat de semine Ioseph. Alia est adulatoria, sicut quod Christus non assumpsit naturam humanam, quia est nimis uilis, sicut aliqui dicebat, & sic ista est hæresis adulatoria.

Contra hanc rationem. Sed contra ipsum arguitur sic. non est error: ergo non est error adulatorius. patet consequentia, per locum a parte in modo, ad suum totum. patet antecedens, quia nos celebramus festum conceptionis: ergo non est error. & quia in tempore ipsius Bacconis festum conceptionis non celebrabatur, arguit sic ille. Festum conceptionis non celebratur: ergo est error dicere, quod ipsa non fuisset concepta in peccato originali.

Antecedens est Sixti quarti, & Sacr conci. Trid. & Pij Papæ v. Sed ego nunc sicut ipse, arguam. Nos celebramus festum cōceptionis uirginis: ergo non est error.

Quid sensevit B Thom. de B. uirgine i quarto. Nota, quòd B. Thomas in distinctione quarta quæstione tertia. dicit, quòd potest aliquod creatum inueniri in rebus quo nihil purius inueniri potest sine ulla peccati contagione inquinatius: & talis fuit puritas uirginis.

Tunc sic arguitur. Beat. Thomas dicit in quarto, quòd B. virgo non fuit concepta in peccato originali: ergo oppositum non dicit in tertio. probatur consequentia, quia aliter contradiceret sibi ipsi: sed non est dicendum, quòd contradicat sibipsi, igitur non dicit in tertio, quod fuerit concepta in peccato.

Item Doctor deuotus dicit in suo tertio, quòd non: tamen quicquid sit, tenendum est cum sancta Matre Ecclesia. Fœlix namque es sacra, &c. quare non contraxit peccatum.

¶Contra secundum istorum membrorum &c.]

Arguit Sco. contra se duplici rōne. Hic Scotus facit duas rationes contra hoc, quod dicit in secundo membro, scilicet, quòd Deus potest creare gratiam in tempore.

Nōīales arguunt cōtra Scotum, Primū arg. ¶Arguit sic. quicquid Deus &c.]

Hic nominales faciunt tria argumenta contra Scotum probando, quòd Deus non causat gratiam in tempore. Primo sic, si crearet gratiam in tempore, signetur illud tempus, quin ea pars unius horæ. prima pars nocetur, a, secunda, b, tertia, c, quarta, d, tunc sic, uel gratia producitur in, a, uel in, b, uel in c, non in, a, quia gratia per te producitur in tempore: nec in, b, patet, quia tunc uirgo esset in peccato originali in, b, nec in c, quia tunc Deus non ageret in a, nec in b, ergo Deus non potest causare in tempore. c.

Soluitur primū argu. nominalium. 2. arg nominalium. Respondeo, quòd Deus non produxit gratiam; nec in prima parte, nec in secunda, nec in tertia, sed in toto sumpto sincathegorematicè sumpto, & quòd actio coexistit toto illi tempori. Secundo sic, sequeretur, quòd alicuius entitatis permanentis, sicut est gratia, non esset dabile primum non esse, quia

tempus in quo produceret, nec illa gratia non haberet primum non esse, quia omne tempus est tempus secundum philosophum: ergo non est dabile primum non esse alicuius entis permanentis, quod est contra philosophum. 8. Physicorum: ergo non est dabilis prima pars gratiæ, quod est falsum. Scotus facit istud argumentum in secundo distinctio. 4. in quodlib. qua quærit. Vtrum operationes Angelorum mensurentur æuo, & arguit. Angelus potest producere unam intellectionem, &c.

Respondeo primo ad antecedens, distinguendo æuum, aut dicit primum instans temporis, & sic concedo. aut dicit instans æui, & sic nego. quia quodlibet ens permanens, sicut est gratia, habet primum instans æui. Vel sic, concedo antecedens, nec est contra Philosophum: quia loquitur est regulariter. tamen in casu Deus potest facere, quòd aliqua forma habeat primum instans sui esse. pono Regulas Scoti.

Reg. 1. Scoti. Prima. Possibile est Deo, quòd forma permanens ducatur per unum instans, ut patet in 12. quæstione quodlibeti.

Regula 2. Secunda regula. Possibile est Deo, aliquam creaturam accipere suũ primum esse in tempore, & in instanti terminante illud non esse.

Regu. 3. Tertia regula. Possibile est aliquam rem habere esse post tempus, & in instanti terminante illud tempus habere non esse. patet, quia sicut dicimus de homine, quòd habet primum instans in esse, & tamen non habet ultimum instans sui esse, similiter gratia.

Regu. 4. Quarta regula. Possibile est Deo, quòd aliqua creatura habeat suum primum, & ultimum instans sui esse.

Differentia inter entia permanẽtia & successiua. Nota, quòd differentia est inter entia permanentia, & successiua, quia successiua non habent primum, nec ultimum instans sui esse, sed permanentia bene habent primum instans sui esse, sed non ultimum sui esse.

3. arg. nominalium. Tertio sic arguunt nominales. Si gratia crearetur in tempore, sequeretur, quòd non crearetur a Deo, consequens est falsum. igitur, & antecedens. probatur consequentia, quia creatura, ut dicit Scotus in 12. quæstione quodlibeti. dicit duo. Primo dependentiam essentialem ad Deum. Secundo dicit ordinem ad non esse immediatè præcedens, sed si sic, non posset dici, gratia nunc est, & ante nunc non fuit, quia per ta producitur in tempore, & ante omne tempus est tempus.

Soluitur 3. argumen. Pro responsione nota, quòd creare, & conseruare, conueniunt in hoc, quòd dicunt dependentiam essentialem ad Deum, & hoc de principali significato, sed in connotato differunt, quia creare dicit ordinem ad non esse immediatè præcedens: sed conseruare hoc non dicit. Et ideo Respondeo, quòd si Deus produceret gratiam in tempore, tunc gratia crearetur, quo ad principale seruatum da creare, sed quo ad connotatum, scilicet quo ad ordinem ad non esse immediatè præcedens, illo casu posito, gratia non crearetur.

2. Instantia Scoti contra se. Secundo sic, aut iustificatio esset mutatio, uel motus, nullum istorum est dicendum: ergo Deus non posset iustificare uirginem in tempore. Nota primum, quia ad mutationem requiritur, quod forma inducatur indiuisibiliter, & quod inducatur in instanti. Nec est motus, quia in motu est successio ex parte subiecti, uel formè, uel mediorum. exemplum de primo, ut quando subiectum est diuisibile in alteratione sua. exẽplum de secundo, ut quando in aliquo introducitur qualitas successiuè. exemplum da tertio, ut quando quis uult ire da uno loco ad alium. Hic non fuit successio ex parta animæ, quia anima est indiuisibilis; nec ex parte formæ, quia licet forma simplex habeat gradus, tamen illa forma, seu gratia tota simul producitur; nec ex parte tertii, quia inter priuatiuè opposita nullum est medium: sed si hæc essent priuatiuè opposita, scilicet, peccatum originale, & gratia, nullum fuisset medium, sequitur ergo quòd iustificatio non erit motus, nec mutatio: ergo non potest fieri in tempore, & per consequens fieri non potuit, quòd uirgo in aliquo instanti fuerit in peccato, & in alio fuerit in gratia.

Soluit secundam instantiam. Respondetur, dico, quòd loquendo strictè, ista iustificatio non esset motus, nec mutatio, licet habeat aliquid da utroque.

In motu sũt duo, pariter in mutatione. Nota, quòd in motu duo sunt. Primo successio temporis mensurantis. Secundo est successio ex parte formæ, quæ acquiritur. In mutationa etiam sunt duo, scilicat instans mensurans ipsam mutationem. Secundo forma, quæ tota simul acquiritur. Et ideo dico, quòd illa iustificatio habuisset aliquid de mutatione, quia gratia producitur tota simul: & habuisset aliquid de motu, quia sicut motus mensuratur tempore, ita iustificatio fuisset in tempore. tamen differt a mutatione, quia esset in tempore. item differt a motu, quia in iustificatione acquiritur gratia tota simul. Exemplum, ponatur mobile, & sit aqua, quæ stabit sub calore, usque ad instans mutationis ad frigiditatem, sic, quòd nunc est calida, & statim incipiet remitti: tunc incipiet frigiditas, & acquiretur una pars post aliam partem: & ponamus, ꝙ in tempore toto sequenti, in quo erit frigiditas, ꝙ tota frigiditas simul inducatur, hoc esset simile isti iustificationi.

Impugna. Responsio. Quæ est causa quare a passione causara ab agente naturali, est motus, uel mutatio, & non ista iustificatio? Responsio, quòd agens naturale, si posset subito agere, in instanti induceret formam, sicut Sol non habet resistentiam ex parte passi, & in instanti illuminat aerẽ: sed non est sic quando calor introducitur in aqua, quia reperit contrarium. ideo calor introducitur in tempore. non sic autem est de Deo, quia Deus est agens liberum. & si uult potest agere in instanti, uel in tempore eo modo quo sibi placet. Ideo potest producere in tempore, uel in instanti, quia si Deus producat formam, est ibi aliquid de motu, & mutatione.

1. Regu. Agere in tẽpore non dicit imperfectionem, sed necessario agere in tẽp. Prima regula, posse agere in tempore, nullam dicit imperfectionem. patet, quia tunc nos diceremus, quòd esset aliqua imperfectio in Deo, quia certum est, quòd Deus agit in tempore. ut quando causa secunda agit, Deus agit.

Secunda regula. Necessario agere in tempore, dicit imperfectionem, ideo cum aliqua creatura necessario agit in tempore. hoc est imperfectionis in ea, &c.

Soluũtur argumẽta principalia. Soluitur primum principale. Consequenter Doctor soluit argumenta ante oppositum. primo ad primam auctoritatem ad Rom. quinto. Dicit Scotus, quòd quilibet filius Adæ est debitor iustitiæ originalis, quia accipit eam in primo parente: ideo est in peccato originali. tamen si alicui daretur gratia in primo instanti, ille licet ex modo suæ propagationis esset debitor iustitiæ originalis, tamen quia sibi infunderetur gratia, non esset conceptus in peccato originali: ergo esset immunis a peccato, sicut uirgo fuit.

1. Solutio. Oẽs peccasse in Adã dupliciter põt intelligi. dico quòd omnes peccasse in Adam, potest dupliciter intelligi. Vno modo ex modo & ratione suæ propagationis: & sic concedo. Alio modo ex speciali modo, & sic nego: & sic est dicendum de uirgine, quòd ex modo suæ propagationis fuisset concepta in peccato originali.

2. Solut. Aliquẽ esse conceptũ in peccato originali intelligitur dup. Vel sic etiam melius. Aliquem esse conceptum in peccato originali potest intelligi dupliciter. Vno modo radicaliter, & dispositiue, & sic omnes habuerunt unde contraherent peccatum originale. Alio modo, quòd homo fuit liberatus ex aliquo priuilegio, & sic uirgo non fuit concepta in peccato originali.

3. Solut. Vel aliter. Aut de iure communi, & sic omnes peccauerunt in Adam: Aut da iure speciali, & sic non, quia sunt priuilegia multa, ut patet de illis, qui steterunt per quadraginta annos qui non receperunt circumcisionem, quia fuit dispensatum cum illis: ergo etiam fuit dispensatum in ista lege communi. Item si fuit dispensatum cum Beato Ioanne Baptista, Hieremia, & Isaia, ut non nascerentur in peccato originali, multo magis est ratio quare fuit dispensatum cum uirgine.

De mõ quadruplici quo lex ut regula fidelium sua destruatur. Nota, quòd aliquis potest legem destruere quadrupliciter. Primo reuocando, sicut lex de circumcisione, quæ fuit reuocata post promulgationem Euangelij. Secundo modo, quoad tempus suspendendo, sicut de circumcisione, ut dictum est. Tertio modo dispensando, ut cum Papa dispensat cum aliquibus de nubendo in gradibus prohibitis, de eaundo religionem &c. Quarto modo priuilegiando, ut quòd scolares non soluant tributa, quando transeunt per aliqua loca, & hoc modo Deus dicitur destruxisse legem cum uirgine, quia Deus dispensauit cum uirgine, & eam priuilegiauit. Item fuit dispensatum in uirgine, ut patet de Salomone dicente in libro sapientiæ. *Cap. 7.* Vnus est introitus hominis ad uitam, & similis exitus, quia sicut intramus in mundum cum dolore, & tristitia, ita eximus cum tristitia. Vnde dicit hic Hieronimus, quod ista est lex generalis. tamen cum B. Ioann. fuit dispensatum. Item fuit dispensatum, ut patet de consecratione distinctio. 4 firmissima tene, & nullatenus dubites, &c. Ista lex fuit dispensata in Bea. Ioanne, & Hieremia, & Isaia, qui non sunt nati in peccato originali, & si illi fuerunt priuilegiati, a fortiori dicendum est, quòd uirgo Maria fuit priuilegiata.

4. Solu. Alio modo respondetur ad illam auctoritatem. omnes in Adam peccauerunt, & pro solutione nota, quòd Magister sententiarum dicit in 4. distinctio. 44. capite. 5. duplex est uniuersala, s. simpliciter, ut omnis homo est animal. *Vniuersale duplex.* Aliud est uniuersale accommodatum, ut cũ dicitur Ioan. primo, qui illuminat

minat omnem hominem uenientem in huncmundum, per ly, hominem; non intelliguntur Sareceni, & alii hæretici, sed est distributio accômodata, scilicet pro illis qui suscipiunt la gem. Nota iterum, quod exclusio est, s. simplex, ut solus Christus est innocens: Alia est accommodata.

Resp. ad auctoritates. Tunc respondetur ad primam auctoritatem, & dico, quòd ly, omnes. est distributio accommodata.

Ad aliam auctoritatem, dico quòd ly solus. non dicit exclusionem singulariter sic, quòd excludet omnes alios: sed est exclusio accommodata.

Ad aliam auctoritatem Damas. dico, quòd uirgo fuit purgata præseruatiuè. & sic côcedo, aut subleuatiuè, & sic nego. Vel sic, dico quòd uirgo fuit purgata a qualitate morbida carnis, & non fuit purgata ab originali, quod non habuit.

Ad auctoritatẽ D. August. 1. Resp. Ad aliam auctoritatem Augustini, firmissime tene &c. Prima responsio: dico, quòd ibi dicit, qui, modo dico, quòd uirgo non est qui, immo, quæ. Ideo Beatus Augustinus uolebat intelligere de uirgine Maria. Secũdo modo dico, quòd in ista auctoritate dicitur, nascitur, sic, quòd D. August. uolebat intelligere de illis qui sunt nati, & nascuntur de muliere. *2. Resp.* Modo dico, quòd nullus Doct. tenet, quòd uirgo Maria fuit nata in peccato originali, ideo non tenet ista auctoritas in Christo, nec in uirgine. nec in B. Ioan Hierem. Isaia.

3. Resp. Tertio modo dico distinguendo, Aut de lege communi, & sic concedo. Aut de lege speciali, & priuilegio, & sic nego.

Ad aliam auctoritatem de Hieronimo, Respondetur. solus Christus per naturam fuit conceptus sine peccato: sed per priuilegium uirgo fuit concepta sine peccato. Ad aliam auctoritatem de consecrat. distinct. 4. c. natiuitas. dicit glossa non est celebranda, quia fuit concepta in peccato originali. Respondeo negando illam glossam, quia habeo auctoritatem Ecclesiæ pro me, quæ est maioris auctoritatis. Vel sic, uerum est quod conceptio non est celebranda, hoc est istud festum conceptionis, non computatur inter ista festa distin. 4. *Ad auctoritatem Anselm. resp.* Ad auctoritatem Anselm. Respondeo primo, quòd illa uerba non sunt Anselmi, sed sunt uerba discipuli sui, quæ non approbabat, uel sic, quòd Ansel. aliquando tenuit illam opinionem, sed postquam fuit episcopus cantuariensis, ipse fecit quendam paruum librum, ubi dicit, Non est uerus amator uirginis qui respuit celebrare festum conceptionis. & hoc dicit in quadam Homelia quam fecit.

¶ Per illud patet &c.]

Respõ. Scot. ad rõnes B. Thom. Hic respondet Scotus ad rationes B. Thomæ, primo ponit Doct. duas propositiones. Prima. uirgo Maria maxime indiguit Christo Redemptore. Secunda. sicut alii homines indiguerunt Christo, ut per merita ipsius subleuarentur, sic uirgo indiguit Christo Redemptore præseruante, & iste modus redemptionis est excellentior. Et si arguatur probando, quòd uirgo fuit concepta in peccato originali, bene uolo tecum, quòd in illo instanti in quo fuit concepta, habuit gratiam, sed prius fuit in peccato: & sic probatur. Virgo prius fuit filia Adæ, quàm habuit gratiam. patet, quia prius fuit persona, quæ habuit gratiam. tunc sic. in illo priori, uirgo erat nata ut haberet gratiam, & non habebat; ergo uidetur, quòd ipsa fuit priuata gratia: ergo fuit in illo priori concepta in peccato originali.

Respondetur pro solutione. Doctor ponit unam distinctionem, & duas regulas, & consequenter respondet ad formam. *Soluitur prima ratio.* Distinctio est hæc. esse aliquid prius alio, potest dupliciter intelligi. *Esse prius alio dupliciter.* Vno modo positiuè: Alio modo priuatiuè; ut priuatio præcedat formam. exemplum. dicimus secundum fidem, quòd materia fuit producta a Deo sub forma substantiali; tamen illa prius fuit sub priuatione, quàm habuerit formam; & ista prioritas dicitur priuatiua. *Prioritas priuatiua, & positiua.* Exemplum de prioritate positiua quæ cadit inter aliqua duo positiua, ut inter substantiam, & accidens, & sic materia dicitur prior natura priuatione, & forma, sic, quòd materia non includit in sua ratione priuationẽ, & formam.

Prima regula & c. Prima regula. Quandocunque duo priuatiuè opposita comparantur ad idem, secundum ordinem naturæ, ambo non insunt simul sed alterum, quod dicitur posterius natura inest, & alterum quod dicitur prius natura. non inest, hoc non esset, nisi quia aliquod extrinsecum impediret. exemplum. capiamus priuationem, & formam, forma est opposita priuatiuè priuationi, & econtra, certum est, quòd priuatio, & forma nunquam fuit simul in materia: & licèt priuatio sit prior natura ipsa forma non tamen semper inest, sed semper inesset, nisi alterum extrinsecum, scilicet dans formam faceret, quod forma inesset, & hoc loquendo de prioritate naturæ secundo modo sumpta. Exemplum de alio ordine positiuo: subiectum est prius natura utroque opposito, ut materia est prior materia forma, & priuatione, sic quòd non includit in sua ratione formam, uel priuationem.

2. Reg. Alia regula. Licet materia prius natura sit priuata, quàm in ea sit forma, tamen ipsa nunquam est sine forma, accipiendo prioritatem secundo modo, licet priuatio præcedat formam in materia, tamen illa materia nunquam est sine forma, & dicitur priuatio prius natura inesse, nõ quòd priuatio insit materiæ, sed quia materia quantum est de se, prius esset sine forma, nisi aliquod extrinsecum agens induceret formam in materia. *Quo priuatio dicatur prius natura inesse materia, quã forma.*

3. Reg. Alia regula Licet materia sit prior primo modo natura, tam priuatione, quàm forma, tamen ipsa nunquam potest esse sine aliquo istorum, & ista prioritas non dicit, quod hoc sit sine illo, sed dicit, quòd materia neutrum istorum includit in sua ratione formali. Ad propositum applicat Doct. ponendo quatuor regulas. Prima quæ est quarta in ordine, est. Natura anima est prior natura tam iustitia originali, quàm priuatione iustitiæ originalis, & hoc secundo modo. patet, quia illud est prius natura positiuè alio, quòd non includit illud in ratione sua formali: sed natura animæ non includit iustitiam originalem, nec carentiam iustitiæ originalis in sua ratione formali.

Secunda regula est. In ipsa natura animæ prius natura intelligitur priuatio iustitiæ originalis, quàm ipsa iustitia originalis, accipiendo prioritatem priuatiuè, idest licet ipsa anima nunquam fuerit sine gratia, tamen nunquam illa priuatio infuisset illi animæ, nisi per agens extrinsecum fuisset producta illa gratia.

Tertia regula. quamdiu natura animæ fuerit prius natura gratia, & carentia eius, tamen nunquam fuit sine altera illarum: quia non est intelligendum, quòd anima non fuerit sub uno illorum. &c.

Quarta regula. licet anima uirginis prius natura fuerit priuata iustitia originali, quàm habuerit eam, tamen illa anima nũquam fuit sine gratia, quia ista prioritas est talis quòd ista anima esset sine gratia, nisi agens extrinsecum introduceret gratiam.

Respõ. Scot. ad formã argumenti. Consequenter Doctor respondet ad formam, cum arguitur. Prius natura uirgo fuit filia Adæ &c. Dico quòd si accipitur prioritas primo modo, concedo, & cum arguitur, in illo priori habet priuationem iustitiæ originalis. nego, quia sicut non habuit iustitiam originalem, nõ habuit carentiam, quia licet non habuerit iustitiam originalem, tamen nõ habuit carentiam, quia ibi accipitur prioritas primo modo, quatenus natura animæ non includit in sua ratione formali iustitiam originalem, nec priuationem iustitiæ originalis, quia de ratione formali animę uirginis, nõ est iustitia originalis, nec carentia iustitiæ originalis.

Sed si obiicias de alio modo prioritatis, quæ est inter priuationem, & subiectum, quia certum est, quod priuatio prius inest quàm forma, quia tunc sequitur, carentia iustitiæ originalis est priuatio: ergo prius inerit Mariæ quàm habeat iustitiam originalem. patet, quia priuatio præcedit natura formam. patet etiam, quia priuatio inest subiecto ex ratione subiecti, & non forma: ergo priuatio est prior forma. Respon. quod duplex est ordo naturę, unus est inter positiua. sicut inter substantiam, & accidens Alius est ordo naturæ inter priuatiuè opposita, ut inter formam, & priuationem: dico tunc, quod licet carentia iustitiæ sit prior forma, tamen nunquam infuit uirgini. sed est prior hoc modo, quia infuisset sibi nisi aliquod extrinsecum impediuisset. *Ordo naturæ duplex.*

Instatur iterum. Contra arguitur. Quòd est prius natura, est prius in essendo; sed priuatio est prius natura forma: ergo prius in essendo, & per consequens priuatio prius erit: ergo malè dicis, quòd priuatio inesset nisi aliquod impediuisset. Respõdetur, quòd duplex est ordo naturæ, unus est inter priuatiue opposita, & sic dico, quòd capiendo ordinem pro ordine qui cadit inter positiua, licet illud, quod est prius natura, sit prius in essendo, non tamen est prius in essendo, capiendo ordinem inter priuatiua, quia quicquid est prius inter priuatiue opposita, non oportet, quòd sit sic prius. exemplum de priuatione, quæ dicitur prior forma, non, quòd insit natura prius, quàm forma: sed quia materia esset priuata forma, nisi impediretur per aliud extrinsecum dans formam materiæ. *Soluitur instantia.*

Instatur. Et si arguatur, tu dicis, quòd in illo priori uirgo nõ habuit priuationem, nec ista carentia infuit Mariæ, arguo sic, bene

sequitur, virgo Maria in illo priori non fuit iusta: ergo in illo priori fuit non iusta. patet ista consequentia a negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam, de prædicato infinito, est bona consequentia. & cum hic sic arguitur, ergo est bona consequentia: & ultra. fuit non iusta: ergo non fuit iusta. & per consequens fuit in peccato originali.

Soluitur instantia.

Respondeo, cum arguitur. Virgo fuit non iusta in illo primo instanti, distinguo de illa regula, uel in prædicatis simplicibus, quæ sunt animal, homo substantia, & sic concedo: uel in compositis complexione non distante, ut homo albus, & sic nego. exemplum bene sequitur. in prædicatis simplicibus, uirgo non est iusta: ergo uirgo est non iusta, sed non sequitur in prædicatis compositis, uirgo non est iusta in primo instanti: ergo uirgo in primo. instanti est iniusta: quia ibi totum prædicatum consequentis non continebatur in antecedente. Nota

Limitatio regule Aristotel.

quòd illa regula, arguendo a negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito, ad hoc, quòd sit uera, duæ conditiones requiruntur. Prima est, quòd totum prædicatum infinitetur sic, quod non arguatur in prædicatis compositis. ideo non ualet consequentia, lapis non est lignum album: ergo lapis est lignum non album, quia totum prædicatum in secunda non infinitatur, sed tantum altera pars. Secunda, quod termini non supponant confuse tantum: & dicunt nominales quòd requiritur, quod ponatur constantia subiecti, ut non sequitur, sortes non est albus: ergo sortes est non albus, nisi ponatur constantia subiecti, & arguit sic, sortes nō est albus, & sortes: ergo sortes est non albus. Sed pono contra eos, quod non requiritur, nec est necessarium ponere constantiam subiecti, quia sorta non existente, uerum est dicere de eo languere, uel non languere, ut dicit Aristoteles in post prædicamentis, & ideo siue sortes sit, siue non sit sortes, est albus, uel non albus.

Soluit instantiam nominalium.

Et cum arguunt nominales, ad negatiuam non sequitur affirmatiua: ergo illa non est bona consequentia. Respondeo duplex est affirmatiua, s. formalis, in qua copula non negatur, ut dicendo, homo est animal. Alia est affirmatiua formaliter, negatiua æquiualenter; in qua licet prædicatū non negetur, tamen prædicatū est infinitum, ut homo est non iustus, quæ licet formaliter affirmatiua sit, ast tamen æquiualenter negatiua. Et ideo cum arguitur, ex negatiua non sequitur affirmatiua, distinguo aut formaliter, & sic concedo, aut æqualenter, & sic nego. Ideo respondeo ad formam, uirgo gloriosa non fuit iusta &c. dico, quod in secunda totum prædicatum non infinitatur. ideo non ualet consequentia.

Instantia cōtra solutionem.

Contra. in illo priori uirgo gloriosa intelligitur non iusta: ergo in peccato originali. Respondeo negando antecedens, licet in illo priori uirgo non intelligatur iusta, tamen illa est falsa, in illo priori intelligitur non iusta. ut non sequitur, ego non intelligo hominem esse animal: ergo intelligo hominem esse non animal.

Soluitur.

Duplex abstractio.

Nota, quod duplex est abstractio, s. præcisiua, quando intelligitur unum obiectum, non intelligendo aliud. ut intelligendo animal, & non rationale. Alia est diuisiua, & est quando intellectus intelligit hoc non esse hoc, ut intelligo hominem non esse asinum.

Consequenter pono aliquas propositiones. Prima. multa sunt inseparabilia secundum esse, quæ sunt separabilia secundam abstractionem præcisiuam, ut possum intelligere hominem. non intelligendo risibile. Secunda. in ista non consistit ueritas uel falsitas, quia est notitia simplex. De secūda abstractione diuisiua prima propositio. Quicquid uerè potest negari ab altero, uerè potest intelligi abstractione diuisiua: ut si uerè possumus negare lignum a lapide, possumus intelligere lapidem non esse lignum. Secunda. Quicquid uerè non potest negari ab altero, non potest intelligi abstractione diuisiua sine illo. Ex quo sequitur, quòd licet possimus intelligere hominē sine risibilitate abstractione præcisiua, non tamen diuisiua, tamen in istis consistit ueritas uel falsitas, sic, quod si ego bene abstraham, ista abstractio erit uera, si malè, est falsa. & de ista nō loquitur philosophus 4. physicorum.

Quarta, ex abstractione præcisiua diuisiuā inferre est mutare abstractionem ueram in mendacem. Exemplum. ego intelligo hominem, non intelligendo risibile: ergo intelligo hominem non risibilem: similiter hoc non ualet. ego non intelligo uirginem esse iustam: ergo intelligo uirginem esse non iustam.

Ad arg. de apertione ianuæ coeli.

Passio Christi potest dupliciter considerari.

Ad aliud de apertione ianuæ, pro hoc notandum est, quòd passio Christi potest considerari dupliciter. Vno modo, ut præuisa. Alio modo ut exhibita. & ista passio exhibita adhuc dupliciter. Vno modo in actu interiori: Alio modo in actu exteriori. exemplum, Rex uidet hominem fortem ad pugnandum, tunc præuidet merita, habere dicitur merita præuisa, quia tunc constituit illum suum capitaneum. & ille homo quando intrat bellum, habet magnum animum ad pugnandum. iste actus est interior; & consequenter. quando pugnat uiriliter sic, quòd habet uictoriam, talis est actus exterior. sic dicendum est de Christo, quia in instanti suæ incarnationis habuit actum interiorem, & quando passus est, habuit actum exteriorem. Consequenter ponuntur aliquæ propositiones.

De merito Christi.

Prop. 1. Prima est ista, Deus virginem præseruauit per meritū Christi præuisum.

Prop. 2. Secunda, Sacramenta ueteris legis habuerunt suam efficaciam a merito passionis præuisæ.

Prop. 3. Tertia, Sacramenta nouæ legis ante passionem Christi efficaciam habuerunt a passione Christi exhibita in actu interiori. Modo nos dicimus, quod Apostoli baptizabant, & illa habebant efficaciam a passione Christi exhibita in actu interiori.

Prop. 4. Quarta, omnia Sacramenta nouæ legis post passionem habuerunt efficaciam a passione Christi exhibita in actu exteriori, & interiori. Ideo maiorem gratiam cōferunt post passionem, quàm ante; quia ante ille recepit Baptismum per meritum passionis Christi præuisæ; & post passionem ille per meritum passionis Christi exhibitæ recepit maiorem gratiam. Et ratio est, quia magis accepimus beneficia exhibita in actu exteriori, quàm ex interiori tantum. Ideo post passionem, Sacramenta nouæ legis habent maiorem efficaciam, quàm ante.

De efficacia sacramentorū ante, & post passionē Christi.

Dub. quo adiisset aīa Mariæ uir. si mortua fuisset ante passionem Christi.

Quæritur, si uirgo fuisset mortua post conceptionem suā, uel in instanti in quo fuisset mortua, Vtrum uirgini ianua fuisset clausa? & uidetur quòd non, quia dixisti, quòd ianua non est sibi clausa. Respondet de Aquila, quòd si uirgo fuisset mortua ante passionem, euolasset ad cœlum; sed ista non est probabilis opinio. Respondet Scotus aliter, quòd uirgo nō euolasset ad paradisum, sed ad lymbum, quia certum est, quòd sancti patres quando descenderunt ad lymbum, purgati fuerant, ut quando B. Ioan. fuit decapitatus erat in gratia, & tamen descendit ad lymbum: quia Deus decreuerat, quòd nunquam aliquis intraret paradisum, antequam debitum esset solutum propter peccatum originale. Ideo si uirgo fuisset mortua, quia debitum non erat solutum, descendisset ad lymbum, quod est mirabile, quia non fuisset in ea priuilegium aliquod: sed dico probabiliter, quòd sicut Deus non clausit sibi ianuam, sic si mortua fuisset, ipsa euolasset ad cœlos, licet Scotus non dicat.

Solutio.

Quid senserit B. Bern. de conceptione uirginis Mariæ.

Sed B. Bernardus dicit, quòd uirgo fuit concepta in peccato originali, in quadā epistola ad Canonicos Lugdunēses scribens: uirgo in conceptione minimè sanctificari potuit imo fuit peccato obnoxia, deinde uirtute Spiritus sancti mundata: ergo sequitur, quòd cum B. Ioan. sit Sanctus, quod oportet dicere. B. virginem esse conceptam in peccato originali. Respondet Scotus, quòd uirginem esse sanctificatem, potest intelligi dupliciter. Vno modo ab illo quod infuit: & sic non. Alio modo a peccato originali, quod infuisset, nisi fuisset præseruata. & sic fuit sanctificata a peccato originali. Solemus dicere liberaui te a morte, non a morte quæ præcesserat, sed quæ infuisset, nisi præseruassem. & sic bona est ista glosa, quicquid alij contradicant.

Respon. Sco. Virginē esse sanctificatā intelligitur dupliciter.

Arg. D. Bernardi.

Vnde B. Bernardus arguebat sic, uel fuit sanctificata ante conceptionem, uel in conceptione, uel post: non ante, quia non erat adhuc, nec secundum, quia fuit libido: ergo post conceptionem. ergo fuit concepta in peccato originali. Respondeo, cum arguitur, uel fuit sanctificata &c. dico, quòd nec ante, nec post, sed in conceptione sua, quia in illo instāti in quo anima fuit introducta intra corpus, fuit sanctificata. Contra, in illo instanti fuit libido: distinguo, uel intelligendo de conceptione pro conceptione seminum, & sic concedo, & sic nō celebratur conceptio uirginis. Aut de conceptione pro commixtione naturarum. & sic nego, quia tunc incipit esse peccatum originale, ut patet Genes. 25. Dedit Deus conceptum Rebeccæ, & pueri collidebantur in uentre eius, ita quòd in illo instanti in quo Esau, & Iacob fuerunt animati in uentre Rebeccæ, pugnauerūt ad inuicem. Dicit etiam Sco. posito, quod in mistione fuisset libido, & in illo instāti fuisset producta anima, adhuc nō cōtraxisset peccatū originale nec fuisset infecta quia illa qualitas morbida, nō est causa necessaria infectionis. patet in pueris baptizatis post Baptismum, licet sit fomes, & infectio, non tamen in eis est peccatum originale. sed non est sic de virgine, quia fuit purgata ab illa qualitate morbida. Et ideo ad argumentum Bernardi dico, quòd fuit concepta in conceptione naturarum. sed in in illo instanti in quo anima uirginis fuit introducta in corpore, possumus imaginari qua-

Solutio.

tuor

tuor instantia naturæ. In primo corpus esse organizatum: In secundo aiam esse creatam: In tertio gratiam esse creatam in anima: In quarto animam infundi in corpus, ita quod in illo instanti naturæ, anima fuit introducta in corpus uirginis, & sic in conceptione uirginis fuerunt ista quatuor instantia.

Nota quod dicit unus Doct. quòd ipse, B. Bernardus erat deuotus, & ex sua deuotione ausus est Papam reprehendere, dicendo iniuriam Papæ. Respondet Papa. montes Gelboe nec ros, nec pluuia &c. in fine dicit, non omnia nouit Bernardus, non curo de istis iniuriis, sed quòd uirgo fuerit concepta sine peccato originali, reperies in Varrone tertio sententiarum cum Petro de Aquila, & de Candia in tertio. Omnes isti dicunt quòd licet B. Bernardus dixerit quòd uirgo fuit concepta in peccato originali, quòd ipse retractauit se post mortem, quia cum esset charus cuidam religioso, apparuit illi in oratione, qui rogauerat Deum, ut appareret ei, & ostenderet in quo statu esset: statim B. Bernardus apparuit sibi fulgidus, & religiosus iuit, & dicit illi, noli timere, & habebat B. Bernardus quandam maculam in pectore, uel in fronte, tunc ille quæsiuit B. Bernardum, quid habetis in pectore? Respondet B. Bernardus, quòd quia ipse tenuit pertinaciter in uita sua quòd uirgo erat concepta in peccato originali, ideo habeo istam maculam, & dicit illi fratri, quòd non teneat uirginem fuisse conceptam in peccato ueniali, & istam historiam narrant Doctores supradicti. Tamen dicit Capreolus quod ista est comparatio uetularum, & quod B. Bernardus maledicit, quia dato quòd non fuisset aliqua operatio, tamen quia Ecclesia tenet, tenendum est, Quod autem Christus non fuit conceptus in peccato originali, est duplex ratio. Prima, quia non fuit filius Adæ, Secunda quia in instanti in quo corpus fuit organizatum in ueutre uirginis, & anima introducta habuit perfectiones, quia primo charitatem in uoluntate, fruitionem & tentionem essentiæ diuinæ, quia omnes uirtutes non possunt stare cum peccato originali: ergo.

Apparitio B. Bernardi.

Duplex rõ quare Christus non est cõceptus in peccato originali.

Nota quod differentia est inter Christum & uirginem, primo quia Christus non fuit filius Adæ, sed benè B. Virgo. Secundo quia Christus non contraxit peccatum originale, non propter meritum alicuius, sed quia non erat filius Adæ: Virgo autem non contraxit propter meritum Christi: quia, sicut luna non habet lumen a se, sed a sole; ita virgo quæ comparatur lunæ, non habet ex se illud lumen, sed habet a Christo.

Differentia inter Christum et Virginem.

Ad laudem virginis dicamus aliud de ipsa. Notãdum quòd Hieronymus uidens excellentiam uirginis, dicit. quicquid humanis potest dici uerbis, minimum est ad laudem eius. & hoc dicit Ecclesia cum cantat, Felix namque ex sacra uirgo &c. Item alibi, Sancta & immaculata uirginitas ideo laudanda est. Pro cuius declaratione, capio illud quod dicit Luc. 18. non sum sicut cæteri homines, istud namque potest dici de uirgine, quia quæro primo, utrum fuerit concepta in peccato originali B. Virgo? Respondet non. Secundo, utrum fuerit leuata super omnes choros angelorum? Respondet sum. Tertio quęro dicatis uirgo, quomodo fuisti cõcepta? dicit, sicuti cęteri homines. Ex quo sequitur quod non fuit concepta per osculum Ioachim, sicut dicunt uetulæ.

Commendatio Virginis

Pro prima difficultate uidebimus quatuor. Primo de iustitia originali, & peccato primorum parentum. Secundo de pœnis. Tertio qualiter contrahitur in nobis. Quarto quomodo soluitur. Quinto ponemus tres conclusiones. Primo dico, creauit Deus hominem rationalem, cui dedit iustitiam originalem in uoluntate, & in appetitu charitatem, & gratiam. Pe iustitiam ratio erat obediens Deo: & potentiæ inferiores erant subiectæ rationi, ita quòd nihil uolebat, nisi quod ratio uolebat, stando ẽt in iustitia originali omnia alia habebat, quia bestiæ erant obedientes Adæ, ut testatur psal. omnia subiecisti sub pedibus eius. Consequenter Deus dedit præceptum Adæ, in quo posset mereri, scilicet, de fructu ligni quod est in medio paradisi ne comedas. Adam habuit consortium, scilicet coniugem, quam diligebat, & nimis. uenit serpens, & aggressus est castrũ maximum, & nõ uenit ad Adam primo, sed ad Euã, quia erat debilior, & quæsiuit mulieri, cur non comeditis de bono? Respondet, ne forte moriamur. & dicit. non moriemini, sed eritis similes Deo, tanquam scientes bonum, & malum, tunc comedit, & dedit Adæ, & comederunt ambo, & sic præceptum fuit transgressum. & sic perdiderunt iustitiã originalem.

Quatuor cõsiderantur.

Ad secundum punctum de pœnis, dico quòd octo pœnas incurrit Adam propter transgressionem præcepti, Primo factus est inimicus Dei. Secundo habitũ perdidit iustitiæ originalis, non solum in se, uerum etiam in nobis. Tertio gratiam amisit. Quarto fuit obligatus ad pœnam temporalem, quia dixit eis Deus, non comedatis ne moriamini, si non comedissent, non fuissent mortui. Quinto fuit obligatus ad pœnam æternam, quia dicit Gregorius de Arimino, propter peccatum originale non solum homo est obligatus ad pœnam damni, seu etiam sensus. sed hoc est minus durum; ideo tenendum est cum Scoto, quòd peccatum originale obligat ad pœnam damni tantum, non sensus. Sexto immediatè Adam sensit legem in sensu contrariam rationi, quoniam dicit Adam, sentio legem contrariam legi meæ. Septimo fuit sibi dictum, in sudore uultus tui uesceris pane tuo. Octauo in muliere fuit pœna, quia sibi fuit dictum, in dolore paries filios.

De pœnis q̃ secutæ sunt Adam propter peccatũ & nos.

Quantum ad tertium. Quomodo contrahitur peccatum originale. Nota quòd peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ inesse, in primis parentibus amissę, ex transgressione legis, ex actuali peccato primorum parentum, in nobis deriuata, obligans nos ad duplicem pœnam. In qua definitione tanguntur septem. Primum, peccatum est carentia, ita quòd, carentia est suum genus, quia peccatum non est a lege positiua. Ex quo sequitur primo, quòd peccatum originale non est omnis actus uoluntatis, sicut aliqui dixerunt. patet, quia peccatum originale est in paruo puero, & tamen nõ habet actum nec bonum, nec malum. Secundo sequitur, quod non est habitus malus, sicut aliqui dixerunt, quia omnis habitus consequitur ex actibus: sed in puero non sunt actus: ergo. Tertio sequitur, quod peccatum originale non est aliqua inclinatio ad malum in uoluntate, sicut quidam dixerunt, quod non est uerum: quia illa inclinatio est inseparabilis, non autem illud peccatum. Quarto, quòd non est aliqua unio in corpore, contra antiquos, qui dixerunt quòd anima non est peccatum originale, sed unio, quod est falsum: quia illa unio est perpetua. Quinto sequitur quòd peccatum originale non est obligatio ad pœnam damni: & probat Franciscus & arguitur sic. Si Adam fuisset productus in puris naturalibus caruisset iustitia originali: ergo fuisset in peccato originali. Respondeo concedendo antecedens, quòd caruisset iustitia, sed non sequitur quòd habuisset peccatum: quia ad peccatum originale requiritur, quod iustitia sit debita. Sexto sequitur quòd nõ est aliquid causatum ex infectione qualitatis morbidæ in carne materia, sicut aliqui dicunt: quia nullum corporale potest facere immundum aliquod spirituale: sed illa infectio est corporalis: ergo non potest maculare animam. Secunda particula patet, iustitiæ originalis, ut ibi ostenditur, cuius habitus est priuatio. Tertia est debitæ, ex quo sequitur quòd si Deus ex digito meo produceret hominem in puris naturalibus, non esset conceptus in peccato originali, quia tunc non esset filius Adæ, nec debitor iustitię. Quarta est, in primis parentibus amissæ, hoc ponitur ad differentiam iustitiæ originalis, quam perdiderunt angeli; licet Scotus sit dubius an habuerint. Quinta est ex transgressione legis, & ibi tangitur causa propter quam fuit actuale in Adam, & in nobis originale. Sexta est, ex actuali peccato primorum parentum, scilicet Adæ & Euæ. Septima est obligans nos ad pœnam duplicem, scilicet æternam & temporalem, ad Hebreos: statutum est hominibus omnibus semel mori, & etiam ad pœnam damni perpetuò. Nota ulterius quòd peccatum contrahitur in nobis, quia decretum est, quòd quilibet filius naturalis Adæ careat ista, & debet illam habere: & in illa carentia cum illo debito, est peccatum originale.

Q̃o contrahatur peccatum originale & quid sit.

Peccatũ originale nõ ẽ actus vel habitus.

Nota etiam quòd in conceptione sunt quatuor instantia ut dictum est superius. exemplum est de serua, quia in illo instanti in quo habet filium illa est serua ex lege, & filius nascitur seruus, sic & nos, quia caremus iustitia originali, & debemus istam habere, ideo contrahimus peccatum originale. Vnde nota quòd peccatum remittitur sicut aliud debitum soluitur, unde aliud debitum soluitur tripliciter. Vno modo per debiti cessationem. secundo per satisfactionem. tertio per debiti donationem. Exemplum de primo. si aliquid debeam alicui, & nihil habeam ad soluendum, cessat debitum, quia inanis est actio, quia inopia debitoris excludit. ff. de actione cõmodati. De secundo patet, [soluendo] pecunias quis liberatur a debito. De tertio qñ quis liberaliter dat debitum. Ad propositum dico, q̃ peccatum originale pro debiti cessatione non soluitur, quia si sic, hoc maximè esset in morte temporali: sed hoc non. quia adhuc sumus obligati ad pœnam æternam. Secundo non soluitur per debiti solutionem, patet, quia nullus nostrum potest soluere nisi propter merita passionis Christi, dico tamen q̃ tertio modo remittitur per debiti donationẽ: quia Deus æternus præuidens mensam passionis Christi in le

In conceptione quatuor instantia.

Q̃o remittitur peccatũ originale.

ge

geneteri, & nunc uidens exhibitam, donat & remittit peccatum originale nobis, & sic soluitur peccatum originale. Núc ueniamus ad uirginem, primo ergo uirgo non fuit concepta in peccato originali: quia in primo instanti corpus fuit organizatum, in secundo anima fuit creata, in tertio gratia infusa in anima, in quarto fuit unio animæ cum corpore.

Orde inconceptione B. Virg.

Consequentar pono tres propositiones.

Tres propositiones auctoris circa conceptionem B. Virg.

Prima, potuit Deus uirginem præseruare a peccato originali, quia illud est possibile Deo quod non includit contradictionem, patet per istud. Non est impossibile apud Deum omne uerbum: sed uirginem præseruari a peccato non includit contradictionem: ergo &c. minor patet, quia ille qui fecit legem, potest reuocare dispensare, & interpretari legem; sed Deus fecit legem de peccato originali, quód quicunque nasceretur de Adam, contraheret peccatum.

2. Prop.

Secunda propositio. Decuit uirginem esse immunem a peccato originali. patet, quia quilibet filius tenetur exhibere honorem suæ matri: sed Dei filius æternus futurus erat filius uirginis: ergo dabebat sibi tribuere honorem: sed conseruare innocentiam est maximus hono ergo &c.

Tertia. de facto Virgo Deo mediatore peccato originali non fuit obnoxia. Probatur primo per Prophetas, prophetia est ipsius psal. Dauid, Quæretur peccatum illius, & non inuenietur. Secunda est eiusdem in alio loco, loquens in persona Mariæ, Proiecisti post tergum omnia peccata mea, ibi loquatur uirgo Deo. Tertia est canticorum. 4. Verba sunt Salomonis loquétis de uirgine qui dicit, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quarta est sapient. 7. uerba uirginis candor lucis æternæ, speculum sine macula.

Prophetia de puritate Virg.

Secundo probatur figuris. prima figura per columbam de qua legitur Genesis. 8. q̃ post diluuium emisit columbam de arca, quæ non potuit pedè super aliquid immundú sed secunda uice emissa retulit ramum uiridem. Et per columbam, intelligimus uirginem, quæ nunquam cecidit in peccatum. Secunda figura est de Archa, Gen. 7. dicit Deus Noe, fac archá, &c. tunc omnia perierunt dempta arca ista; archa est uirgo gloriosa, quia tulit maximum thesaurum quem nec terra non potuit capere, ipsa uirgo uelut clausit in suo utero.

Figura de eodem.

Tertio probatur auctoritatibus, prima est D. Augustini dicentis, cum de peccatis agitur nullam mentionem intendo facere de uirgine. Secunda est Anselmi dicentis, decuit ut ea puritate &c. Tertia est D Ambrosii super illa uerba Isaiæ, Egredietur uirga de radice Iesse &c. dicit sic, hæc est uirga; in qua nec nodus, nec cortex adhæsit, nodus peccati originalis nec actualis. Quarta est sancti Thomæ in 4. d. 4. q. 2. respondendo ad quartum argumétum 3. quęstionis. Quinta potest aliquod creatum inueniri in rebus creatis quo nihil purius inueniri potest sub cogitatione; & talis fuit puritas uirginis Mariæ, ut uult Capreolus ibi &c.

Idem probatur auctoritatibus.

Quarto probatur rationibus. prima est. conceptio uirginis celebratur tanquam festum solenne: ergo non fuit cócepta in peccato originali. antecedens est notum. & consequentia probatur, quia si esset concepta in peccato originali, Ecclesia faceret festum de peccato, quod non est dicendum. ergo &c. quinto probatur per exemplú, legimus quod B. Dominicus princeps prædicatorum Hispaniæ oriundus, cum esset Tholosæ cum hæreticis proponentibus tres quæstiones, Prima quod Christus non erat filius uirginis, Secunda q̃ non erat in sacramento; Tertia q̃ B. Virgo fuit concepta in peccato originali, qui non potens resistere hæreticis, dixit q̃ ratione non ualet probare, miraculo probabo, uos hæretici ponatis quæstiones uestras in papyro, & ego meas in alia papyro, & ponamus super ignem, & uideamus si uestræ quæstiones sint uera, & meæ uel niores: uel meæ uestris, sic factum fuit, & cum essent positæ in ignem, ignis combussit quæstiones hæreticorum, & quęstiones B. Dominici non fuerunt læsæ.

Idem probatur rationibus

Probatur exemplo.

De secundo, Vtrum uirgo fuerit exaltata super choros angelorum. Respondetur sic. probatur ex figura, tertii. Reg. 2. cap. Vbi legitur ex præcepto Salomonis. Positus est thronus matris eius iuxta tronum suum. &c. secundo probatur figura de arca, ubi dicitur, Requieuit super montes, idest Angelos. tertio auctoritatibus, prima. B. Hieron. eleuata est, inquit, Maria, super choros angelorum ut uideret faciem saluatoris. quarto ratione. qui excedit alios in meritis, excedit in beatitudine æterna: sed uirgo excedit angelos in meritis: ergo &c.

De tertio dubio respondet, sicut cæteri homines, & sic firmissime tene q̃ uirgo nó fuit concepta in peccato originali.

QVAESTIO SECVNDA.

QVæritur secundo de santitate corporis Christi, quare nó contraxit peccatum originale. Nota quod quatruplex est sanctificatio. Vnu modo capitur pro dedicatione latissimè sicut capiebat Moises Gen. 2. & sic non capitur hic. Secundo modo pro perfectione iustitiæ, & sic capitur Leuit. 20. & sic non capitur hic. Tertio modo pro infusione gratiæ, & sic capitur hic, & etiam in multis locis sacræ scripturæ, ut hic, sanctificauit Dominus tabernaculum suum, idest in uirgine. quarto modo pro confirmatione in sanctitate, ut sunt beati in gloria.

Quatruplex sanctificatio.

DISTINCT. QVARTA.

QVAESTIO PRIMA.

CIRCA quartam distinctionem. Quæro utrum Beatissima Virgo Maria &c. Nota quod pro expeditione terminorum, maternitas est habitudo producentis naturalis, eiusdem speciei cum producto, in natura intellectuali, uel sensitiua, & cum hoc, fœminini sexus. In qua definitione ponuntur plures differentiæ. Prima tangitur pro hoc quòd dicitur, maternitas est habitudo, ex quo sequitur, quòd nullum ens absolutum potest dici maternitas. secundo dicitur producentis naturaliter, ex quo sequitur quòd si mulier solum produceret filium per uoluntatem, sicut mulieres dicunt, utinam possem generare unum filium, non diceretur mater propter illud uelle. tertio dicitur eiusdem speciei, defectu cuius si producatur pediculus producens non est mater pediculi. quarto dicitur, natura intellectuali uel sensitiua. defectu cuius ignis producens ignem non est maternitas. quinto dicitur fœminini sexus: & per hoc differt a paternitate, quia paternitas est in sexu masculino, paternitas uero est habitudo alicuius naturaliter producentis, &c. in masculino sexu, & in hoc solum differunt, in aliis autem conueniunt. consequenter Ad q. dicit Scotus, quòd si dicat, quod uirgo fuit uera mater Dei, & hominis, ut patet Luc 1. Concipies &c. Item Matth. 1. Cum esset desponsata Maria mater Iesu &c. Item Isaiæ. 7. Ecce uirgo concipiet &c. & ibi secundum Magistrum Nicolaum de Lira Emmanuel idé quod Deus & homo, & nobiscum Deus. Pro decisione q. dicit Scotus, quòd omnes tenent quod uirgo fuit uera mater Dei, & hominis, ut patet. Damasc. in suo textu. Nota q̃ in Christo erat natura duplex. 1. diuina, quæ erat sibi connaturalis, & substantialis: Alia est humana quæ erat sibi aduentitia: & erant illæ duæ naturæ in eodem supposito, quia habuit duas generationes, scilicet æternam, & temporalem; prima producitur a Patre ab æterna sine matre: secundo fuit genitum illud idem suppositum a matre sine Patre generatione temporali, & ideo non est inconueniens, quod illud suppositum sit genitum duplici generatione secundum diuersas naturas; quia mater non genuit illud suppositum, nisi secundum naturam humanam. Nota ulterius q̃ ad hoc quód mulier cuiuscunque dicatur Mater Dei, duo requiruntur. Primo quód illud quod est productum ab illa muliere, uniatur uerbo diuino. Ideo si mater mea produceret filium, non produceret Deum. Secundo requiritur quód in illo instanti in quo mater generat aliquam naturam, quód illa natura sit unita uerbo diuino.

De maternitate Virg. arguitur Maternitas quid

Paternitas quid sit.

Consequenter Doctor ponit opinionem suam, dicens q̃ antequam aliqua mulier dicatur mater, est una difficultas, utrum mulier concurrat actiue, uel tantum passiue cócurrat in generatione prolis. Istius difficultatis est duplex opinio, prima est sanctorum dicentium q̃ sic, scilicet q̃ concurrit actiua, quia quælibet mater non solum ministrat Materiam, sed etiam concurrit actiuè, & elicitiuè ad producendum filium. Alia est opinio Sancti Thomæ qui dicit, quod mater non solo habet actiue, nec elicitiue. Et ponit tres propositiones. Prima, solus Pater habet rationem actiui in generatione prolis. patet quia in generatione naturali concurrunt Pater, & Mater: sed pater præcise habet potentiam actiuam, sic, q̃ est ille qui generat. Secunda, Mater præcisè habet potentiam passiuã in generatione

Difficultas, quo mulier concurrat ad generatione prolis.

Op. S. Tho.

ratione

neratione prolis,patet,quoniam ipsa solum ministrat materiam,s.semen.quod est alteratiuum seminis uiri tertia, in solo semine Patris est uirtus prolis formatiua, ita ꝙ semen matris solum facit alterare semen patris. Et ista opinio probatur primo aliquibus auctoritatibus. Et primo Philosophi dicentis,ꝙ Pater comparatur artifici,& mater stanno in generatione naturali: Sed artifex habet rationem actiui, & stannū rationem passiui,ita ꝙ lignum se habet pure passiuè,ergo mater se habet purè passiuè. Secundo auctoritate D.Augustini, Non fuit Christus productus per rationem seminalem, tunc sic,si uirgo se habuisset actiuè, sequeretur ꝙ Christus fuisset productus secundum rationem seminalem: istud est falsum, & hæreticum.

Pro solutione istius difficultatis primo impugnabo istam opinionem D.Thomæ.Secundo ponā resolutionem.Tertio soluam argumenta. Quantum ad primum arguit sic,formæ eiusdem speciei consequuntur potentias naturales eiusdem speciei:sed mater, & pater sunt eiusdem speciei:ergo habent potentiam generatiuam eiusdem speciei, sed in Patre uegetatiuū consequitur principium actiuum:ergo etiam in matre est potētia uegetatiua actiua,patet maior,duo ignes sunt eiusdem speciei,& illos consequuntur duo calores:similiter duo angeli sunt eiusdem speciei,etiam intellectus eorum sunt eiusdem speciei:ergo &c. probatur hic minor. Nota tamen ꝙ aliqui uoluerunt dicere,quod Pater & Mater differunt specie, & arguunt sic,Pater & mater plus differunt,quàm duæ mulieres simul sed duæ mulieres differunt numero: ergo Pater & mater differunt plus quàm numero, & non nisi specie: ergo. Respondet ꝙ Pater & Mater sunt eiusdem speciei,& ad argumentum respondeo. Aut in essentialibus,& sic nego,quia cōueniunt in natura humana.Aut in accidentibus,& sic concedo.Cōfirmatur,quia si sic,sequeretur ꝙ anima uegetatiua Patris,& Matris different specie sicut actiuum,& passiuum:sed hoc est falsum:ergo &c.Nota propter hoc ꝙ in homine est tantum una anima quæ dicitur intellectiua: tamen ista continet sensitiuam,& uegetatiuā uirtualiter,quia est principium actiuum & ipsa consequitur potentiam.Cum ergo tu dicis quòd Pater secundū uegetatiuam est principium actiuum,& potentia uegetatiua matris nō est actiua:ergo illæ potētiæ uegetatiuæ essent alterius speciei, quòd est falsum.

Item Pater naturalis plus diligit filium suum quam è conuerso.quia quilibet diligit plus opus suū quā diligatur ab ipso, & hoc dicit philosophus in Ethicis,filius est productus a patre, sed sic est,quod Mater magis diligit filium quàm Pater: ergo mater est principium actiuum respectu fini. Tamen pro hoc nota ꝙ duplex est amor,scilicet feruens,& tenerrimus. Nos dicimus quòd Christus diligebat feruentius Petrum quàm Ioann. quia commisit sibi Ecclesiam, amore tamen tenerrimo diligebat magis Ioannem, ideo commisit sibi Matrem suam.Similiter,pater magis diligit filium suum amore feruenti quàm mater:sed mater magis diligit amore teuerrimo:ergo si mater magis diligit, oportet dicere quòd filius sit suus effectus.

Itē aliquādo uidemus ꝙ filius magis assimilatur matri q̄ Patri:ergo &c.consequēntia probatur, quia quælibet causa laborat ad assimilandum sibi effectum: ergo cum filius aliquando assimiletur magis matri quam Patri,patet propositum.

Nota propter istam propositionem,scilicet,agens intendit sibi assimilare suum effectum,quòd Deus est causa cuiuscunque rei, & tamen nulla res creata assimilatur Deo: ergo &c. Item sol producit ranam, & tamen non intendit producere sibi similem.Respondeo quod duplex est agens,scilicet uniuocum,& æquiuocum, uniuocum quod est eiusdem speciei cū producto:aliud est æquiuocum quod non est eiusdem speciei cum producto. Et per hoc dico quod illa propositio est uera de agente uniuoco,& non æquiuoco: & sic soluuntur argumenta in oppositum. Aliter possumus respondere quod duplex est similitudo, scilicet formalis, & uirtualis,formalis est similitudo in uniuocis,ut quando generans & genitum sunt unius naturæ.uirtualis est quando effectus est talis in actu,qualis est causa in potentia, & sic sol est similis ranæ uirtuali, quia talis est rana in actu,qualis est sol in potentia. Et ideo sic debet intelligi illa propositio,agens intendit sibi assimilare effectum.

Respondēt Thomistæ ad istud argumentum, ꝙ quia est ibi in obedientia materiæ ideo ista materia assimilatur matri, Cōtra istā euasionē arguo argumēto denegando, quia tunc sequeretur ꝙ Pater & Mater opponerentur, quod est falsum.

Scotus autem sic arguit,si calidum calefaciat passiuum, & sit impeditum, sequitur, ꝙ assimilabit aquam suo opposito, ꝙ est inconueniens.Ita in proposito si pater non possit assimilare sibi productum,ex hoc sequitur solum ista negatio,ꝙ non potest sibi assimilare passiuum,& per consequens si sic assimilaretur alteri,ergo hoc est uirtute alicuius causæ:& non possumus assignare aliam nisi actionem matris:ergo &c.

Item si mater mea esset solum mater, quia uas,sequeretur ꝙ terra esset mater mineræ.patet,quia terra continet minerā tāquam uas,& si hoc faciat esset mater:ergo terra est mater mineræ.

Item sequeretur quòd essem materpediculi,quia ego administro sibi materiam,& si dicatur ꝙ non sequitur,quia pediculus & ego non sumus eiusdem speciei, Contra hoc arguit Scotus de mula,quæ generatur ex asino, & mula & asina sunt alterius speciei.

Item probatur per auctoritatem Damasceni, quòd mater habet uirtutem susceptiuam, idest actiuam & passiuam: Et ideo tenendum est, quòd mater se habet actiuè, & concurrit actiuè ad generationem prolis, quia si ministrare materiam faceret matrem, sequeretur quòd Adam esset mater Euæ, quod est falsum.Item quòd limus terræ esset mater Adæ.patet,quia limus terræ fuit materia Adæ,item mulier quæ nutrit uermes in uentre, diceretur mater uermium quia ministrat eis materiam: sed omnia ista sunt falsa:ergo tenendum est ꝙ uirgo fuit mater, & actiuè se habuit. Et ideo pono septem propositiones.

Prima,nullum semen attingit terminum generationis naturalis.quod est contra Thomistas,qui dicebant,quòd in semine est uirtus actiua,probatur prima propositio, primo sic nullum imperfectius potest esse causa totalis perfectionis effectus:sed semen est quoddam imperfectius, non propter se intentum,sed ut aliud generetur:ergo non est causa effectiua attingens illum terminum,qui est homo. Secundo sic,si istud semen produceret hominem, uel hoc esset quando est, uel quando non est; non quando non est, quia quod non est,nullius est causa: nec quando est, quia impossibile est hominem genitum esse, & illud semen esse simul: ergo nullum semen generationis attingit.Secunda propositio. Mater est uerissimè principium actiuum attingens filium per generationem,patet,quia in instanti generationis cum filius producitur non producitur a Patre, quia pater potest esse mortuus postquam emisit semen,& dedit illud: nec a semine: ergo est ipsa mater quæ concipit actiuè. Tertia propositio.mater habet duplex officium in generatione prolis.primum est ministrare materiam passiuè,& ista alterat semen patris,& semen proprium prius. secundum est attingere prolem in instanti generationis.Quarta propositio.Pater in generatione naturali, non attingit terminum generationis, quia si sic uel per se,uel per semen,quia nullum est medium.Non primum,quia pono quòd moriatur postquam infuderit semen. nec a semine,ut probatum est: ergo sequitur quòd Pater nullo modo se habet actiuè.

Contra, dicimus quòd homo generat hominem: ergo est agens uniuocum. Quinta propositio. Pater in generatione naturali est præcisè generans dispositiuum. Ideo nota quòd pater ideo dicitur pater,quia emittit semen, & illud est dispositio,& pars illius prolis,ideo pater dicitur generans dispositiuum,ideo est generans dispositiuum.

Ideo notandum est quòd duplex est generans,scilicet disponens, quale est pater, qui emittit semen: Aliud est generans perficiens,& est ipse Deus. & ita dicit de Bassolis, quod duplex est terminus hominis.Quidam est productus minus principaliter, sicut est semen. Alius est terminus principalis, sicut ipse homo, & ideo homo dicitur pater quia principaliter intendit producere hominem, & non decidit semen quia est terminus minus principalis, nisi quia intendit producere hominem,quia illum terminum intendit, qui est eiusdem speciei cum eo. Sexta propositio.In generatione naturali, magis concurrit effectiuè ipsa mulier, quàm homo,patet,quia mulier concurrit ad omne illud, quod etiam concurrit homo, quia in illo instanti in quo corpus organizatur, uirtus matris concurrit actiuè: & tamen pater est mortuus in illo instanti organizationis. Septima propositio. In generatione naturali ipsius fœtus nullo modo materia hominis est pars, sed præcisè materia mulieris, licet homo, & mulier simul concurrant ad decidendum semen, tamen semen Patris solum alterat, & ex semine mulieris formatur corpus prolis. patet, quia quando corpus Christi fuit formatum, sola uirgo ministrabat materiam: ergo a simili aliæ mu-

Marginal notes (left): *Scot. impugnat opin. D.Thom.* — *Euasio quorundam.* — *Refellitur.* — *In homine ē tantum una anima nēpe intellectiua.* — *2. Rō Scot. ad idem.* — *Duplex amor.* — *3. Rō Scot. ad idem.* — *Dubit. quō causa assimilet sibi effectum suū. Soluitur primo.* — *Duplex agens.* — *Soluitur 2. Similitudo duplex.* — *Resp. Thomistarum.* — *Rō Scot.*

Marginal notes (right): *Ponuntur septem propositiones de conceptione Christi.* — *1. Prop.* — *In semine nō est uirtus attingēs terminū generationis.* — *2. Prop.* — *3. Prop.* — *Mater attingit terminū generationis et nō pater.* — *4. Prop.* — *Dub.* — *5. Prop.* — *Duplex generans.* — *Duplex terminus secundum de Bassolis.* — *6. Prop.* — *7. Prop.*

mulieris. Tamen dicit de Bassolis, quod ista propositio est nimis cruda, quia communiter tenemus, quod filius est de substantia patris. Et ideo dicendum est, quòd in generatione naturali concurrunt duo semina, scilicet uiri, & mulieris, & consequenter illa duo semina formaliter agunt alterando, & adinuicem corrumpuntur: & postquam corrupta sunt, concurrunt ad generationem sic, quod ego habeo aliquam portiunculam de patre, & de matre.

Ad argumentum D. Thomæ dicitur, quòd pater, & mater concurrunt tanquam duæ causæ ad filium generandum.

Causæ duplices Notandum tamen, quòd duplices sunt causæ. Quædam sunt ex æquo concurrentes, sicut duo equi trahentes currum. Aliæ sunt causæ subordinatæ, & sunt duplices. Quædam sunt, quarũ una accipit uirtutem ab alia, ut baculus mouens pilam, mouetur a brachio, & sic habet uirtutem mouendi a brachio. Aliæ sunt causæ subordinatæ, quarum inferior non accipit uirtutem a superiore; tamen non potest causare, nisi superiore causante. Et isto modo se habent intellectus & obiectum. Ex illa distinctione, pono aliquas propositiones.

1 prop. Prima. Pater & mater in generatione naturali non concurrunt sicut duæ causæ ex æquo cõcurrentes, sicut duo equi ad trahendum currum.

2. prop. Secunda propositio. Pater & mater in generatione naturali filii non concurrunt tanquam duæ causæ subordinatæ, quarum posterior accipiat uirtutem suam a priori: quia mater seipsa habet uirtutem generandi ex se, sicut pater.

3 prop. Tertia. Pater & mater in generatione naturali, sunt duæ causæ actiuæ, quarũ una agit principaliter, altera uero minus principaliter, quia pater est agens principale, & mater minus principale.

Resp. ad argum' B. Tho. Ad 1. Consequenter respondendum est ad argumenta B. Thomæ. Ad primum pono unam distinctionem, uel quòd mater non sit causa magis principalis, & sic concedo, uel quòd minus principalis, & sic nego. Et ideo bene dicit Arist. quòd mater non concurrit ad generationem filii, tanquam causa principalis. Et si Arist. uoluerit aliter intelligere, nego ipsum, quoniam Galenus, & Auicenna, qui sunt medici, dicunt oppositum, quibus credendum est tanquam magistris expertis.

Ad 2. resp Ad secundum concedo auctoritatem Augustini. Et cum infertur, quòd non concurrit actiuè, nego consequentiam. quia ille effectus dicitur productus secundum rationem seminalem, qui est totaliter productus a uirtute creata: sed Christus non fuit productus, & formatus totaliter a Virgine Maria, sed a Spiritu sancto. Alius doctor dicit, quòd illud est productum secundum rationem seminalem, quod est productum per propagationem maris, & fœminæ: Christus autẽ non fuit sic productus: igitur, &c.

¶Si autem teneatur secunda pars, &c.]

Hic doctor uult recitare aliam opinionem, si ista teneatur opinio, si pro quia, quia mater concurrit tanquam causa secunda cum patre ad generationem filii.

Sed remanet difficultas, quia si habuerit se passiuè nulla est difficultas, tamen si teneamus quod mater se habet actiuè, difficultas est cum generatio habuerit esse in instanti, & quomodo potest esse, quòd uirtus creata possit agere in instanti? Vnde D. Bonauentura, Varro, Scotus, & alii multi tenent, quòd uirgo habuit actiuitatem, & primo B. Bonauentura, & est sua prima propositio. B. V. Maria ministrauit materiam, in qua erat uirtus formatiua prolis. Imaginantur, quòd in semine est uirtus, & illa materia quam uirgo ministrauit, erat sub forma seminis. Secunda propositio D. Bonauenturæ est. uirtus, seu uis in semine posita, nullam habet actiuitatem, quia est præuenta a Spiritu sancto.

Opi. D. Bonauent.

Ex hoc sequitur, quòd uirgo est uera mater Dei; quia licet non produxerit filium, tamen ministrauit materiam in qua erat uirtus formatiua prolis. & illa uirtus produxisset, nisi fuisset præuenta a Spiritu sancto. Exemplum ponit de uirga Aaron, quæ habebat uirtutem producendi flores, tamẽ in illo instanti in quo debebat producere, non produxit, sed fuit præuenta a Deo: sic in proposito, in materia quam ministrauit uirgo, erat uirtus formatiua, quæ produxisset, nisi præuenta a Spiritu sancto.

Sco. contra D. Bonau. Contra illam opinionem arguit Scotus, quia si ignis esset approximatus alicui calefactibili, & haberet uirtutem productiuam in illo, & præueniretur a Deo, certum est, quod ignis non generaret calorem in illo calefactibili. Vlterius, si ignem generare calorem, esset ignem esse patrem caloris, si non generaret calorem, sequeretur quod ignis non esset pater caloris. A simili, tu dicis, quòd in ista materia erat uirtus, & tamen fuit præuenta: ergo uirgo non fuit mater, quia nulla mulier dicitur mater, nisi concurrat actiuè.

Confirmatur per exemplum prædictum, si arbor diceretur pater fructuũ quos producit, si haberet fœcunditatem, & in illo instanti in quo debebat produci arbor, præueniretur, sequeretur, quòd ista arbor non diceretur pater fructuũ. sic in proposito, quia uirgo fuit præuenta, ideo non fuit mater, sicut illa arbor non dicitur pater, quia fuit præuenta. ita pariter uirgo non diceretur mater Christi, quia fuisset a Spiritu sancto præuenta. Item etiam certum est, quod in illa generatione Christi, fuerũt homines magni, & potentes, qui poterant generare Christum, ut Ioseph, qui habebat uirtutem producendi Christum, & potuisset producere Christum, & tamen non dicitur pater, quia potuit: ita uirgo habuit uirtutem per te, & non habuit actionem. ergo pariter non diceretur mater, quia sicut Ioseph, non quia sua uirtus fuit præuenta, non fuit pater, ita etiam uirgo non fuisset mater, quia sua uirtus fuisset præuenta, ideo illa opinio non est uera.

Opi. Varr. Secunda opinio est Varronis dicentis, quòd Virgini fuit collata uirtus supernaturalis, per quam poterat agere in instanti, & imaginatur sic, quòd existens in puris naturalibus, non poterat concurrere actiuè ad generationem filii, & ratio est, quia nulla uirtus creata potest agere in instanti.

Reprobatur opi. Var. Contra istam opinionem arguit Scotus sic, ista uirtus est accidens: ergo &c.

Probatur antecedens, quia illud quod aduenit alicui post suum esse completum, est accidens. Et tunc arguit sic. si uirgo per illud accidens potuit corporari: ergo sequitur, quòd ipsa non fuit ita per se mater, sicut aliæ mulieres. Consequentia probatur, quia quandocunque aliquid conuenit alicui per accidens, non ita sibi conuenit, sicut istud quod conuenit alicui per propriam naturam: sed uirgini conuenit generare per istã uirtutem, quæ est sibi accidens: & aliis mulieribus conuenit sibi generare per propriam naturam: ergo &c. Patet per exemplum, labis albus, quia ipsi est per se principium descendendi grauitas, & disgregare sibi conuenit per accidens, scilicet per albedinem, & ideo non ita conuenit per se lapidem disgregare, sicut conuenit sibi per se descendere per grauitatem.

Item arguit. accidens habet subiectum: uel ergo subiectũ illius accidentis est uoluntas, uel intellectus: si sic, ergo non est principium generandi, quia intellectus, & uoluntas non est principium generandi.

Refellitur euasio. Si dicas, quòd est potentia uegetatiua. Contra. mirabile est, quòd illa uirtus uegetatiua sit receptiua uirtutis supernaturalis.

Item, quomodo est possibile, quòd uirtus sit principium agendi in instanti, cum illa uirtus sit creata? Arguitur sic. Natura propria uirginis non potest esse principium agendi in instanti: ergo nec illa uirtus. patet consequentia, quia si illud, quòd est perfectius, non potest esse principium agendi in instanti, ergo nec istud quod est imperfectius.

Exponit se Varro. Item, nullum accidens est principium generandi substantiam: ergo &c. Ideo ponit aliam uirtutem Varro, exponendo se, dicendo quòd illa uirtus non est accidentalis, sed intrinsecè uirgini Gloriosæ conuenit, sic, quòd uirtus uegetatiua fuit intensa in uirgine, & prius uirtus uegetatiua uirginis non poterat agere, sed bene modo per illam uirtutem. & sic fuit augmentata uirtus uegetatiua uirginis.

Contra dicit Scot. Hoc esset mirabile, quòd illa uirtus fuerit intensior, quàm si naturaliter genuisset: ergo non potest augmentari.

Item sequitur, quod uirgo esset plus quàm mater. probatur, quia si genuisset naturaliter, certum est, quòd illud erat sufficiens, & si haberet illam uirtutem, ergo haberet aliud ultra: ergo oportet dicere, quòd illa uirtus uegetatiua fuisset aucta, & sic plus fuisset quàm mater. & istud est mirabile dictum. Similiter quæro, tu dicis, quòd illa uirtus remissa non potest agere. arguo sic, quandocunque sunt duæ formæ eiusdem speciei, quarum una est perfectior, & altera imperfectior, similiter agunt. licet producant effectus inæquales.

Responsio. Capiantur duo lumina eiusdem rationis, ut lumen solis, & candelæ, licet non producant effectus æquales, tamen ad hoc, quod est producere lumen in instanti, sunt duo similia: quia utrunque, s. sol & candela in instanti illuminant medium.

Sed sic est, quòd illa uirtus antequam esset intensa, non po-

poterat producere pro parte, & tamen postquam est iotensa potest agere, igitur, &c.

Item, si ista virtus posset intendi, sequeretur, quod aliqua substantia posset intendi, & remitti, quod est falsum: quoniam proprium est substantiæ non suscipere magis, neque minus.

Opin. Scoti. Consequenter doctor ponit suam propriam opinionem, & primo ponit talem propositionem. *Concl. Sco.* si ad matrem pertinet agere in instanti, sicut ad causam minus principalem, ponendum est uirginem esse ueram matrem Dei & hominis; patet, quia totam illam actionem quæ potest competere matri, habuit uirgo.

Nota quod dicit Franciscus de Maronis, quod multo perfectior fuit mater Christi, quam aliæ mulieres sint matres suorum filiorum.

Notabile, de formatione corporis humani. Consequenter ponit unum notabile.

Nota quod in formatione corporis nostri tres concurrunt motus. Primus motus est translatio materiæ debitæ de loco ubi est, ad locum ubi debet fieri generatio, scilicet ad matricem. Secundus motus est localis: & est quædam condensatio seminis, sic, quod condensatur & coinsolidatur. Vnde nota *Motus localis duplex.* quod duplex est motus localis. Quidam est ad maiorem locum, ut in rarefactione. Alius est ad minorem, sicut in condensatione. Tertius motus est quædā figuratio, sic, quod priusquā materia sit condensata, est figuratio: quia corpus alterius figuræ alteram figuram occupat. unde dictum est secundum medicos, quod ante quam corpus producatur, stat in uentre 40. dies. Quarta est mutatio, scilicet introductio formæ substantialis organicæ, quia post illos. 40. dies, introducitur illa forma organica, de qua est dubium.

De forma organica quadruplex opinio. Et nota quod de forma organica est quadruplex opinio. Prima quod forma organica est forma intellectiua: & organizatio est ipsamet animatio. Nos uero dicimus quod tunc sequeretur, quod in triduo non fuisset eadem forma & quod fuisset aliqua de nouo introducta. Secunda opinio est, quod forma organica est aliqua totalis forma præcedens animam intellectiuam. Tertia opinio est quod forma organica est pluralitas formarum secundum diuersas partes ætherogeneas: & etiam est una totalis. Quarta opinio est Bruliferi cui adhæreo, quod ipsa forma organica non est nisi pluralitas formarum partialium, nec est una forma unitate indiuisibilitatis: sed forma organica est una unitate ordinis. & in homine illæ formæ dicuntur una forma organica. Si teneamus secundam opinionem, & tertiam, in organizatione essent tres generationes. primo generatur forma cordis, secunda cerebri, tertia epatis.

Ad propositum dico de uirgine, an isti motus fuerunt in uirgine, quando uirgo genuit Christum, dubium uidetur.

Inquisitio Scoti. Quærit Scotus, quibus motibus in nobis existentibus correspondeant tres motus unionis: quia secundum Doctores aliquos, quando angelus uenit ad uirginem, nulla erat disposi- *Duplex opi. de motibus in conceptione alma uirginis.* tio. Sed de hoc est duplex opinio. prima quod angelus uenit ad uirginem hora sexta de nocte, & incepit disputare cum uirgine, & tunc Spiritussanctus operabatur, & isti tres motus qui sunt in nobis per 40. dies, fuerunt primi in uirgine. primo angelus dicit AVE GRATIA PLENA &c.

Et tunc Angelus reuelauit mirabilia, & in illo tempore fecit tres motus, & ad illos uirgo concurrit actiuè. Et si ista opinio sit uera, tunc nullum est maximum miraculum, nisi in hoc, quod illi motus qui sunt in nobis longi, fuerunt breuiores. Et si hoc ponamus, dicemus quod multæ partes Christi fuerunt prius in se, quam unitæ uerbo diuino, quia non ponimus quod aliud præcessetit, priusquam fuit unitum, sed præcise præcesserunt illi motus, & nihil præcessit nisi quod erat corrumpendum, scilicet forma sanguinis.

Iterum dicit Scotus, quod si teneamus istam opinionem, dicemus uirginem non fuisse cooperatam in instanti, sed in tempore, & sic se habuit actiuè ad generationem. Possumus etiam dicere, quod uirgo se habuit effectiuè ad condensationem, & formationem corporis. & omnia saluantur quæ requiruntur ad hoc, quod aliqua mulier dicatur mater.

¶Si autem negetur ibi fuisse ille triplex motus &c.]

Hic doctor recitat aliam opinionem, dicendo ꝙ si teneamus quod ibi non fuerunt tres motus, tamen uirgo potuit habere actionem: quia non ponimus quod illi fuerunt in instanti, sed in tempore præcedente, quo Angelus loquebatur uirgini, sanguines fuerunt ducti ad matricem, & deinde in instanti, fuit forma, dico quod uirgo potuit cooperari siue ponas ut in prima op. de qua nullus dubitat, siue illi tres motus fuerunt in instanti, qui potius dicuntur mutationes, tunc dico quod uirgo potuit cooperari Spiritnisancto in instanti ad translationem materiæ, ad condensationem, ad figurationem, & ad introductionem formæ organicæ.

Et si dicatur uirtus creata non potest agere in instanti, di- *Solnitur dub.* stinguo, aut se sola, & sic concedo, aut cum alio, ut cum Spiritusancto, & sic nego. & in eodem instanti fuerunt facta ista quatuor. Primo materia fuit translata de corde, & cerebro, ad matricem. Secundo fuit facta condensatio. Tertio figuratio. & Quarto introductio formæ organicæ, & sic uirgo potuit cooperari Spiritnisancto partialiter ad illas mutationes. probatur, quia si non, esset, uel quia non habuit uirtutem generatiuam: uel si habuerit illam uirtutem generatiuam, non habuit tamen isto modo in instanti: tertio uel si sic, tamen fuit præuanta a Spiritu sancto. Sed nullum istorum est dicendum: ergo uirgo potuit cooperari Spiritnisancto in instanti. Primum non dicendum, quia ipsa uirgo habuit uirtutem generatiuam filii, sicut aliæ matres habent uirtutem generatiuam fœtus: ergo uirgo. patet consequentia, quia est eiusdem rationis cum aliis mulieribus. consequens est superius probatum.

Si dicas secundum, quod licet habuerit uirtutem generatiuam, tamen quia sunt plures formæ partiales in toto, ideo non potuit in instanti ad omnes illas. Contra. omnis causa, etiam non habens terminum adæquatum, potuit simul agere respectu alterius termini patet ista maior, ideo causa non potest in plures effectus, quia habet adæquatum effectum sibi ue sol non potest maius illuminare quàm totum mundum, quia totus mundus est sibi adæquatus effectus, & ideo sol potest illuminare in instanti hic unam partem, & aliam partem in Anglia: quia istę partes non sunt adęquatę soli. Sed uirgo non habet unam partem adæquatam: ergo simul potest produce re aliam, & consequenter omnes. ideo non est fugiendum, quia non potest producere omnes illas formas, ideo uirgo nō potest agere in instanti.

Si dicas quod uirgo non potest agere in instanti, quia non *Evasio.* potest agere ad terminos isto modo productos, ut ignis potest calefacere aquam, non tamen in instanti: sic in proposito, uirgo bene potuit cooperari Spiritusancto ad generandum Christum, non tamen in instanti.

Contra. certum est quod media sunt necessario requisita *Refellitur Evasio.* uirtuti imperfectiori, quæ non sunt necessaria uirtuti perfectiori: ut ego non possum ire ad talem locum, nisi per media: sed uirtus creata subiicitur isti ordini, quia non potest illum transgredi, ut natura ex Aristotele. 10. Ethicorum, non potest facere uinum immediate ex aceto. tamē Deo ista media non sunt necessaria: tunc sic, quandocunque aliqua media sunt necessario requisita uirtuti imperfectiori, illa non sunt necessario requisita uirtuti perfectiori: sed Spiritus sanctus & uirgo, sunt perfectius agentia, quàm pater, & mater carnalis: ergo illa media non sunt necessario requisita ad producēdum Christum: imò Spiritus sanctus potest facere, quod omnes illi termini producantur in instanti, & quod uirgo cooperetur illi.

Si tu dicas, quod media non sunt necessaria ex parte Spiritus sancti, sed benè requiruntur ex parte uirginis, quæ habet *Evasio.* uirtutem finitam, & creatam.

Contra arguitur. si per media ista fuisset deuentum ad terminum, scilicet ad formandum corpus Christi, uirgo non egis- *Reprobatio.* set nisi per uirtutem suam, & non per uirtutem illorum mediorum: quia in instanti ultimo generationis non sunt, & tamen omnes concedunt, quod uirgo egisset in instanti si præcessissent illa media: ergo etiam in illo casu potest, si Spiritus sanctus faciat, quod uirgo non transeat per illa media, quæ non sunt ratio necessario agendi: ergo Spiritus sanctus cum sit uirtus infinita, potuit facere quod uirgo non transeat per illa media.

Si dicas quod uirgo in illo instanti, in quo debebat generare, fuit præuēta a Spiritu sancto. Cōtra, Spiritussanctus nō agit necessario ad extra, sed liberè: & ponamus quod dimittat agere: tunc uirgo habuit suam actiuitatem. Nos enim dicimus quod in beatitudine, intellectus concurrit ad causandam uisionem beatificam: & essentia posset illam causare: si essentia diuina dimittit intellectum causare. Similiter hic, Spiritus sanctus potuit supplere uicē patris naturalis, sic, quod

non

non egisset nisi secundum quòd agit pater naturalis: & dimittere uirginem agere minus pincipaliter ad generationem filii per suam uirtutem productiuam. Et sic uirgo fuit uera mater Dei, & hominis. Ex his arguitur sic. omnis causa actiua respectu effectus, non præuenta a superiori agente, potest concurrere ad producendum effectum in instanti, in quo debet produci: Maria uirgo fuit talis, si aliæ matres sunt tales, & hoc ot etiã actiua minus principalis: ergo potuit concurrera &c.

Exemplum de igne, qui habet uirtutem actiuam respectu calefactionis, si non præueniatur a Deo: sed uirgo est causa actiua respectu generationis Christi: ergo ipsa est beatissima Mater, & licet habuerit actionem tanquam causa minus principalis, non tamen tanquam causa magis principalis, hoc potest confirmari per Damasc. dicẽtem. Spiritus sanctus dedit uirgini gloriosæ uirtutem generatiuam. Pro quo nota, Spiritum sanctum dedisse uirtutem generatiuam uirgini, potest

Spiritum S. dedisse virgini uirtutem generatiuã, dupliciter.

intelligi dupliciter. Vno modo tantum, & illam fœcunditatem quæ solet competere aliis mulieribus, & sic non, quia aliæ mulieres habent illam: ergo pariter uirgo. Alio modo uirtutem propinquam. Vnde nota quod quandocunque sunt duę

Notab. reg.

causæ subordinatæ scilicet inferior, & superior, Inferior non est potentia propinqua ad agendum nisi superior agat. Exemplum. quando tres pueri erant in camino ignis, ignis non erat in potentia propinqua ad agendum, quia Deus non concurrebat ad comburendum illos pueros.

Ad propositum dico, quod in generatione naturali sunt Pater, & mater, pater est causa superior, & mater causa inferior, mater non est in potentia propinqua ad generandum, nisi pater agat. Et cum Spiritus sanctus suppleuerit actionem Patris in generatione Christi, uirgo nunquam habuit uirtutem propinquam, nisi Spiritus sanctus prius egisset. quia tunc fuit uirgo in potentia propinqua, quando Spiritus sanctus egit, & sic Spiritu sancto dedit uirtutem generatiuam uirgini.

Quo Spiritus S. dederit viagini potẽtiã susceptiuam uerbi.

Sed quomodo dedit sibi uirtutem susceptiuam? dico quòd sicut illa natura quæ est assumpta a uerbo erat in potentia obedientiali, sic uirgo ad hoc ut susciperet Deum & hominem, quia de se non erat in potẽtia susceptiua, sed solum fuit in potentia obedientiali ad hoc, ut esset uera Mater Dei, & hominis.

Dub. mouetur

Sed hic, est unum dubium. dictum est in secundo distio. 18. quod ratio seminalis, non est principium generandi terminum productum. Secundo quòd ratio seminalis est præcisè principium alteratiuum, quia solum præcedit in alteratione, & tunc ibi non fuerunt alterationes: ergo uirgo nullam habuit actiuitatem. Notandum est quòd semen est quoddam

Not. ꝗ semen.

corpus imperfectum a generante productum, cuius forma non intenditur per se, sed ut ex ipso aliquid generetur, scilicet fœtus. Quid autem sit ratio seminalis, Scotus est dubius:

Quid sit rõ seminalis

quia uel est aliqua qualitas consequens semen, uel est forma substantialis seminis. Alius dicit, quòd est quædam qualitas de tertia specie qualitatis, tamen dico quòd ponitur in secunda specie: quia ista habet uirtutem alterandi semen mulieris, quia est naturalis potentia, qua potest alterare semen uiri, & econtra.

1. prop de rõne seminali.

Consequenter ponuntur aliquæ propositiones.

Prima. ratio seminalis, non est ratio producendi fœtũ productum, qui est imperfectior.

Secunda. ratio seminalis habet uirtutem alteratiuam præcise: ista ergo est necessaria, sed in generatione Christi, non fuit alteratio. ergo ratio seminalis matris nullam habet actiuitatem: ergo si illa uirtus sit seminalis ratio, & non habet nisi rationem alterandi; & cum ibi non fuerint alterationes: ergo uirgo gloriosa non habuit actiuitatem. Et istud dubium mouet doct. propter antiquos dicentes, ꝙ in semine est quædam uirtus, seu qualitas alteratiua.

De actione matris in concepe Christi. 1. prop.

Respondeo. prima propositio. Virgo in generatione non habuit uirtutem actiuam per rationem seminalem, quando dicimus, quòd mater est actiua, quia ministrat materiam in qua est uirtus actiua. patet ista propositio, quia illa ratio seminalis, nullo modo attingit terminum, & effectum.

2. prop.

Secunda propositio. Virgo immediate per uirtutem suam generatiuam, attingit generationem Christi, & non per rationem seminalẽ: quia uirgo erat præsens Christo, effectui suo: ergo cum fuerit sufficienter præsens, potuit agere per fœcunditatem naturalem.

3. prop.

Tertia. Aliæ matres in generatione naturali concurrunt elicitiuè per suam potentiam, quam habent generatiuam in uirtute uegetatiua; & per illam agunt illæ matres. Patet, ponamus, quòd hic esset Embrio qui immediate dispositus ad formam organicam, & quòd Deus abstraheret de uentre, si abstrahatur, non generabitur forma organica, & tamen ibi sunt omnes causæ, & non generatur ibi ille effectus, quia non est mater: ergo mater se habet actiue, & elicitiuè, ad causandum fœtum.

Quarta propositio. ponendo semen patris corrumpi in instanti generationis fœtus, uerius mater agit, quàm pater. *4. prop.*

Nota, quod doctor recitat duas opiniones de seminẽ patris. Aliqui dicunt, quòd in instanti generationis fœtus, corrumpitur, & est pars fœtus, & informatur forma organica. si teneatur hoc, dicendum est, quòd mater uerius agit, quàm pater: quia pater non agit nisi per semen: & illud semen non est in instanti generationis: ergo in illo instanti pater non agit: ergo mater uerius agit, quàm pater. Et hic dicit unus Scotista, quòd licet prius Scotus dixerit, quòd pater principalius agit, quàm mater, tamẽ hic dicit Sco quòd mater principalius agit, quàm pater. *Duæ op. de sẽmine patris.* *Opinio [illegible] Sco. de Sco. sententia*

Quinta. tenendo semen non corrumpi in instanti generationis, dicendum est matrem simul agere cum semine patris ad generationem prolis. Ista propositio non est de mente Scoti. *5. prop.*

Sexta. non est inconueniẽs attribuere tantam actiuitatem matri in generatione prolis. Et ratio est, quia omnia quæ cõsequuntur semina post decisionem, se tenent ex parte materia. sed quòd mater sit calida, quod non sit malè disposita. Idem dicendum est, quòd licet in generatione Christi nõ fuerint rationes seminales, per quas uirgo genuerit, tamen quia habuit fœcunditatem sicut aliæ mulieres, potuit habere actionem in generatione filii sui, omnipotentis Dei, & hominis. *6. prop.*

¶Sed est ne concedendum, &c.]

Hic quærit doct. utrum uirgo fuit naturalis mater Christi. Respondeo, dicit Anselm. quòd generatio fuit miraculosa, & dicit Scotus, quòd in generatione Christi, tria fuerunt in uirgine. *Virgo fuerit naturalis mater Christi*

Primo erat inductio potentiæ uirginis ad actum, quæ fuit miraculosa, quia fuit a Deo. *In Christi generatione tria fuerũt in virgine.*

Secundo ordo generationis, scilicet processus fuit miraculosus, quia in aliis mulieribus ille processus fit in tempore. & in uirgine fuit in instanti. & sic in istis duobus modis quantũ ad illa duo, fuit mater miraculose. Sed quoad tertium, quia ipsa habebat fœcunditatem, quia potuit agere, & quantũ ad ipsam fœcunditatem, generatio dicitur naturalis. & non est inconueniens aliquid esse miraculosum, & naturale diuersimode: quia non fuit generatio naturalis, quoad reductionẽ potentiæ uirginis ad actum, & quo ad illum processum, qui ã in generatione: sed fuit generatio naturalis, quo ad fœcunditatem suam. *Generatio virginis fuit miraculosa, & naturalis*

Ad Argumenta principalia. Ad primum, quando sic arguitur. nulla opposita possunt esse in eadem materia, ut dicitur quarto metaphysicæ; quia si contraria essent in eodem, ergo & contradictoria. *Soluuntur arg. prin.* *Soluitur 1. quia virginitas & maternitas non sunt formal.*

Respondetur. prima propositio. Virginitas, & maternitas, non opponuntur aliqua oppositione formali, unde not. quod Arist. in post prædicamentis, ponit quatuor oppositiones, &c.

Primo probat, quòd uirginitas tantum priuat actionem alicuius causæ superioris naturalis, & hominis. Maternitas ponit illam causam, illius superioris causaliter, tamen nõ necessario ponit causam causæ superioris. ita quòd ista consequẽtia non ualet. ista mulier est mater: ergo habuit concubitum cũ aliquo uiro: ergo oportet dicere, quòd ista duo nullo modo opponuntur: sed maternitas, & uirginitas sunt quædam disperata, sicut albedo, & dulcedo. & sicut se compatiuntur in eodem ut in lacte, ita etiã maternitas, & uirginitas in eadem muliere.

Ex quo sequitur, quòd si esset aliquis qui suppleret actionẽ patris in muliere, illa mulier esset mater, & non perderet uirginitatem: quia ad matrem, sufficit, quòd pariat filium, sic fuit in uirgine, quia Spiritussanctus supplebat uicẽ patris naturalis. Exemplum ponitur, quia obiectum creatum mouat intellectum ad notitiam, & possibile est, quòd intellectio causetur ab aliquo superiori, qui suppleat causalitatem obiecti, ut si diceremus intellectum moueri ab obiecto creato esset intellectum corrumpi; diceremus si Deus suppleret actionem obiecti creati, intelligeremus esse uirginem: ita etiam hic est

dicen-

dicendum, si mulier haberet actionem cum uiro, perderet uirgioitatem: tamen si actio suppleatur per aliud agens superius, tunc non amitteret uirginitatem; sic fuit in uirgine.

Obiicit contra sol.

Contra arguit sic. Vtrum uirgo potuit parere, & uidetur ꝙ nô: quia nul a manens clausa potest parere: sed virgo erat clausa: ergo uirgo clausa non potuit parere Christum. Resp. ponendo tres prop. Prima. In generatione Christi fuit nouum miraculum, s. duo corpora esse in eodem loco: quia in apertinoe est fractio, & est dolor: & sicut fuit miraculum, quando concapit Christum, sic etiam fuit miraculum, quando peperit. Secũda Aliud miraculum erat istud ab eo, quo uirgo Deum generauit; tamen aliqui uoluerunt dicare, quod eodem miraculo uirgo gennit Deum, & duo corpora fuerunt in eodem loco: sed hoc non oportet dicere: immo fuerunt duo miracula. Ex quo infero ꝙ non est impossibile duo corpora repletiuè, & circumscriptiuè esse in eodem loco. Et idem dicit de Bassolis in quarto, in materia de beatitudine. Et ideo sicut quãdo Christus intrauit ad Apostolos ianuis clausis, erant duo corpora in èodem loco repletiuè, & circunscriptiuè; & etiam quando ascendit ad cœlos, ita etiam hic.

Soluitur & declaratur quõ uirgo possit parere.
1. prop.
2. prop.
Duo corpora cõ in eodem loco non est impossibile.

Quõ uirgo potuerit parere Christũ ut pariunt aliæ mãtres filios suos.

Sed quomodo est possibile, ꝙ uirgo pepererit Christũ sicut aliæ mulieres pariunt suos filios? Vnde nota, ꝙ uirgo debet dici excellentissima mater Christi: quoniam quatuor solent competere matri. Primum est ministrare materiam. Secundũ est generare, uel concipere in instanti generationis. Tertium est nutrire in utero. Vnde dicunt Medici, ꝙ matres nutriunt pueros suos in uentre. Nota quod nutrimentum non intrat per os pueri, sed intrat per umbilicum pueri, & tendit ad partes corporis. Quartum est parere filium: & ista quatuor fuerũt in uirgine. & propter ista quatuor aliqua muliar dicitur mater: & ista habuit uirgo erga corpus Christi, quia primò ministrauit sibi materiam non solum partialiter, sed totaliter: secundo habuit actionem secundum quam generauit: tertio habuit actionem secundum quam Christum nutriuit in uentre sicut aliæ muliares nutriunt filios suos: quarto habuit actionem, quia peparit filium suum primogenitum.

Dubitatur de mõ pariẽdi uirginis

Sed quomodo, cum uirtus creata non possit expellere unũ corpus, nisi expellendo aliud corpus, & non faciendo fracturã. Et uidetur ꝙ non: quia nulla uirtus creata potest facere duo corpora esse i eodem loco: sed uirtus uirginis, est huiusmodi: ergo &c. Vnde nota ꝙ de parturitione est quadruplex opinio. Prima est propter argum. prædictum, ꝙ ista expulsio non fuit a uirtute uirginis Gloriosæ, sed uirtute Spiritus sancti, qui fecit illud miraculum, ꝙ duo corpora essent in eodem loco. Sed illa opinio non est tenenda, quia affert imperfectio in uirgine. Secunda est, ꝙ uirgo, quando peperit, sic habuit eodem modo sicut aliæ matres, tamen aliæ matres per nullam uirtutem expellunt corpus. Exemplum, quando pyrum est maturum in arbore, immediata cadit, ita ꝙ arbor non habet uirtutem expulsiuam, sed quia fructus est maturus, ideo cadit. sed ista opinio non est tenenda. Et arguitur contra istam opinionem. Corpus Christi erat uirtus creata, quia homo, sicut ego sum: ergo non potuit facere, ꝙ duo corpora essent in eodem loco. Tertia opinio dicit, ꝙ uirgo habuit actiuitatem in ista expulsione, sic, ꝙ ipsa habebat uim expellendi illud corpus: sed quæro, quô ageret, ut duo corpora essent in eodem loco? dico, quod cum uirgo peperit Christum, duo fuerunt: primo expulsio: secũdo subingressio corporis in aliud corpus, sic, ꝙ corpus Christi subintrauit corpus uirginis Mariæ: & sic possibile est aliquam uirtutem creatam aliquid posse ad expulsionẽ corporis Christi, sed non ad intrationem, quia illam fecit Spiritus Sanctus. Et ista est opi. de Bassolis, quæ est multum subtilis, & probabilis. & sic respondendũ est ad argumentum, ꝙ illa expulsio fuit a uirgine, & subintratio fuit a Spiritu Sancto.

Quadruplex opi. de parturitione uirginis
1. opin.
Reiiciuntur
1 opin.
2 opin.
Reprobatur 2. opin.
3. opin.

Item arguitur secundo per Damasc. &c. Pro sol. not. quod Damasc. disputabat contra hæreticum Nestorium, qui Nestorius dicebat, ꝙ licet uirgo esset mater puri hominis, & illum hominem uocabat Christum, non tamen fuit mater Dei: Et contra ipsum dicit Damasc. nos non dicimus uirginem esse matrem Christi, & puri hominis, sed debet appellari Theotocon, quod idem est, ꝙ mater Dei: & Christotocô, mater Christi, i. puri hominis. & sic uirgo est Theotocon, i. mater Dei, & Christotocon, i. mater hominis: & sic est mater Dei, & hominis. Et Damasc. noluit communicare cum eo in nomine: tamen auctoritas Damasc. potest intelligi dupliciter. Vno modo, ꝙ uirgo non fuit mater Dei, & hominis: & sic Dama. non negauit uirginem esse matrem Dei, & hominis. Alio modo, ꝙ non fuit mater Christi puri hominis, & sic concedo. Vnde nota, ꝙ istæ propositiones conceduntur, & sunt ueræ; Virgo est mater Dei: quia in illo instanti, in quo uirgo generauit naturam humanam, in eodem uerbũ assumpsit illam naturam humanam.

2. prin. soluitur
Error Nestorij.
Exponitur autoritas Dam.

Ad tertium quando arguitur. Actiuum, &c. Respondetur distinguendo, quoniam duplex est actiuum, & passiuũ. Quoddam est in communi: aliud in particulari. In communi sunt illa communia, quæ sunt communia omnibus actiuis, & passiuis. In particulari ut hoc actiuum, ut ignis: & hoc passiuum: ut hæc aqua. Prima propositio. Licet actiuum, & passiuum in communi referantur non tamen actiuum & passiuum in particulari: quia potest alia aliquid, quod supplebit illud actiuum in particulari, & passiuum in particulari, & non actiuum in communi. Tamen ista respõsio nihil ualet. Cum arguitur. Actiuum, &c. Nego, dicit de Bassolis, quia relatiue opposita sũt in eodem prædicamento: non sic actiuum, & passiuum: & minorem etiam nego, quia mater sic habet ut actiuum, sicut pater: & nego conclusionem, quia actiuum, & passiuum non referantur. Vnde nota, ꝙ licet pater, & filius referantur, nõ tamen pater, & mater referuntur, sed filia refertur ad matrem, & filius ad patrem: & ideo illud argumentum non ualet, sed præsupponit multa falsa.

Soluitur 3. prin.
Duplex actiuum, & passiuum.
Pater, & filius ad se inuicẽ referũtur non tamen pater, & mater.

Ad quartum, quando arguitur. Mater sic habet actiuè, &c.

4. prin. soluitur.

Resp. concedo maiorem, & nego minorem: quia sicut aliæ matres agunt ad generationem prolis, ita & uirgo. Et ad probationem, distinguo; Vel se sola, & sic concedo: Vel cum uirtute Spiritus Sancti, & sic nego: sed Spiritus Sanctus potest facere, quòd ista media non requirantur.

Ad quintum quando arguitur. In omni generatione suppositum generatur: sed in ista generatione suppositum non generatur: ergo non est ibi generatio. probatur minor, quia natura humana non erat suppositum nec generabatur suppositum increatum: quia habebat esse ab æterno. Resp. concedo maiorem, & distinguo minorem. Aut secundum naturam increatam, & sic concedo. Aut secundum naturam creatam, & sic nego: quia natura humana acquirebatur uerbo, tanquam subsistens in illo supposito diuino.

Soluitur 5. prin.

Contra hoc arguitur. Quilibet terminus generationis est ens per se unum: sed humana natura, & diuina non faciunt aliquod per se unum. ergo. Distinguo maiorem, uel unum unitate singularitatis, & sic non oportet: Vel unum unitate unionis, & sic sunt ibi unum. Contra, nulla relatio est terminus generationis: sed illa unio est relatio: ergo. Concedo maiorem, minorem, & concl. ergo male dicis, ꝙ terminus istius generationis est unio: nego consequentiam, quia uerbum diuinum est terminus totalis secundum naturam humanam. Arguitur sic. si uirgo generauit hominem, hoc fuit, quia generauit naturam humanam. concedo. sed hoc nunc nego. probo, quia quando natura humana generabatur, est terminus generationis: sed natura humana non est terminus totalis generationis: nego minorem, patet, quia tu dicis, ꝙ uerbum, & natura humana sunt primus terminus generationis: ergo in natura humana. Resp. distinguo probationem; Vel quando natura non unitur alicui, & sic concedo; Aut quando unitur, & sic nego: quia in ista generatione natura humana fuit unita cum uerbo diuino: & ista est optima solutio. Aliter respondetur dicendo, ꝙ non est simile de ista natura, quæ non est persona, & de natura, quæ est persona: quia personalitas creata non dicit nisi duplicem negationem, quæ nihil est. ergo non facit magis terminum generationis, quando est. Concedo, ꝙ illa non est causa: Et ideo dico, ꝙ quando aliqua natura generatur, & nõ unitur alicui, est totalis terminus: sed quando unitur alicui, non est totalis terminus.

Instat contra sol.
Quando natura humana ẽ terminus generationis, & quando verbum

DISTINCT.
QVINTAE.
QVAESTIO PRIMA.

IRCA distinctionem quintã. Queritur primo, Vtrum natura diuina assumpserit, uel assumere potuerit naturã humanã. Not. ꝙ differentia est inter istas duas prop. Virgo meruit incarnationem, & Virgo meruit portare Christũ. Et ꝙ meruerit portare intelligitur dupliciter; uno mõ de cõdigno, & sic

Soluitur dubitatio de assumente, utrũ potuerit esse natura diuina

non: alio modo de cōgruo, & sic benè, propter uirtutes suas, quia uirginitas placuit, sed humilitas concepit, sicut B. Bernardus dicit. Item hoc habetur: quia quem meruisti portare. Sed de prima propositione, utrum meruerit incarnationem, intelligitur dupliciter. Vno modo substantiam incarnationis seu unionem: & sic uirgo non meruit incarnationem: patet per D. Aug. In rebus per tempus ortis nulla est maior gratia, quàm quod Deus fieret homo, &c. Et dicit Scotus in operib. uniuersi, & sic fuit. Alio modo quoad circunstantias temporis, quoad accelerationem, & sic uirgo meruit incarnationē, quia etiam sancti patres hoc meruerunt, quòd incarnatio acceleraretur: quia forte si non fuissent merita sanctorum patrum, nunc forsan esset incarnatio, uel in futurum. Et ꝙ hoc sit uerum, patet per glossam positam ibi, cum dicitur. Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit dominus, scilicet, quo ad incarnationem. Vnde nota, ꝙ in ista quinta dist. ponuntur duæ quęstiones. Prima est. Vtrum natura diuina, &c. Pro qua, nota primo, quòd natura diuina sic diffinitur: est entitas realis, per se existens, infinita formaliter, & radicaliter, singularis, tribus suppositis diuinis cōmunicabilis. In qua definitione ponitur, entitas realis. Ex quo sequitur, quod natura diuina non est ens rationis. Secundo dicitur ad se, quia non relatio. Dicitur tertio singularis, ideo nullum uniuersale potest dici natura diuina. Quarto dicitur communis, ideo natura creata non potest esse natura diuina.

Virginē meruisse incarnationē pōt dupliciter intelligi

Definitio naturæ diuinæ.

Pro prima quæstione ponitur talis conclusio. Natura diuina nullo modo assumpsit naturam humanam. probatur. uerbum assumpsit: ergo non natura diuina. patet consequentia, quia uerbum, & natura aliquo modo distinguuntur. Probatur anteceden[s], quia cum illis sit communis, ita bene assumpsisset Pater, & Spiritus sanctus sicut Filius.

1. Concl.

Secunda conclusio. Natura diuina non potuit assumere naturam humanam. probo, quia si sic, quæro ad quam unitatē, uel personæ, uel naturæ? non primum, quia natura non est persona: nec secundum, quia ad hoc, quòd uniantur, oportet, ꝙ fiant una natura; uel quòd faciant per se unum. Istud argumētum est contra doctorem. Ideo respondeo, quòd nec naturæ, nec personæ: sed fuit facta unio ad unitatem unius naturæ cū alia natura. fuit uerissima unio, & non naturæ, nec personæ.

2. Concl.

Pro responsione ad primam quæstionem, primo ponit duas distinctiones, & quatuor conclusiones.

Prosol. 1. q̄stio. ponūtur 2. dist & & 4 concl.

Prima distinctio est. Assumere capitur dupliciter. Vno modo effectiuè. Alio modo terminatiuè.

Assumere dupliciter

Secunda distinctio. Naturam diuinam esse terminum unionis, potest intelligi dupliciter. Vno modo de facto. Alio modo de possibili, sic, quod sit possibile ipsam esse terminum istius unionis. unde assumere effectiuè est facere unionem: Sed assumere terminatiuè, est terminare unionem. Consequenter ponuntur quatuor conclusiones.

Dei naturā esse terminū unionis dupliciter.

Prima. accipiendo assumere, prout est effectiuè, essentia diuina assumpsit naturam humanam. patet. Omnis operatio siue ad extra, siue ad intra, prius conuenit essentiæ diuinæ, q̄ personis. & cum ista unio sit operatio: ergo essentia diuina prius fecit unionem.

1. concl.

Secūda. accipiendo assumere terminatiuè, essentia diuina non fuit terminus formalis istius unionis. Vnde terminus totalis est ipsum uerbum, & terminus formalis istius unionis est formaliter filius. Tunc sic. filiatio fuit terminus istius unionis: ergo in essentia diuina.

2. concl.

Tertia conclusio. essentia diuina potuit esse terminus formalis: unde discordia est inter doctores, scilicet B. Thomam, & Bonauenturam, & dicunt isti, quòd licet aliqua persona possit terminare istam unionem: non tamen essentia diuina, ut præscindit a personis.

3. concl.

Diuersitas inter doct. de termino unionis.

Tamen Scotus tenet, quòd potest esse terminus formalis istius unionis, ut dictum est in prima distinctione huius: quia si ad terminare unionem requiritur, quòd sit singulare, essentia diuina potest esse terminus: si uerò requiritur, quòd sit suppositum incommunicabile, non potest esse terminus. Et quod possit esse terminus, probatur. Omnis entitas per se subsistens potest esse terminus unionis: sed essentia est huiusmodi: ergo potuit esse terminus unionis: nec est tenendum, quòd ad terminandum unionem requiratur incommunicabilitas.

Quarta conclusio. Essentia diuina mediate assumpsit, & terminauit istam unionem; patet, quia uerbum fuit terminus totalis, ideo essentia, quæ erat in uerbo, mediate assumpsit, & mediante uerbo terminauit istam unionem: quia fuit terminus remotus.

4. concl.

Ad argumenta principalia.

Ad primum, quando sic arguitur. Essentia diuina terminauit unionem de facto. Quandocunque aliqua sunt idem totaliter, si unum terminet unionem, & reliquum: sed essentia diuina, & uerbum sunt huiusmodi: ergo si uerbum terminat istam unionem, etiam essentia diuina: sed uerbum de facto terminauit: ergo essentia diuina.

Soluuntur prin

Respondeo, quod hoc argumentum concludit contra illos qui non ponunt distinctionem inter essentiam diuinam, & relationem: sicut Gregorius de Arimino dicit. Tamen ipse similiter dicit, quòd non sunt idem adæquatè. Dicit Scotus, quòd ipsa incommunicabilitas, præter operationem, distinguitur ab essentia diuina. Et secundum hoc essentia, & filiatio, si comparentur ad tertium, possibile est filiationem esse terminum, & non essentiam diuinam.

Sol. 1. arg.

Ad formam argumenti, respondetur ad minorē: distinguo, uel si sint adæquatè, & sic concedo: uel si non sint idem formaliter, & sic nego. Sic est de essentia, & filiatione, quæ distinguuntur formaliter.

Ad secundum, quando sic arguitur de possibili; Quælibet entitas infinita per se existens potest supplere uicem suppositi creati. Sed essentia diuina est huiusmodi: ergo. Sed sic est, ꝙ si natura creata posset, &c.

Arg. 2 soluitur

Probo maiorem: quia continet eminenter perfectionem cuiuslibet entitatis creatæ.

Nota, quod istud argumentum est uerum secundum Scotum: tamen Scotus respondet, quòd ista infinitas non est ratio terminandi, sed magis personalitas independens: si teneamus primam opin. quæ est tenenda quòd ad terminandum unionem sufficit, quòd sit entitas singularis, & sic dico, quòd argumentum est uerum. Si autem teneamus secundam, scilicet B. Thomæ, quòd requiritur incommunicabilitas, respondetur ad maiorem distinguendo eam: uel illa natura est incommunicabilis: & sic concedo. uel est communicabilis, & singularis; & sic nego.

QVAESTIO SECVNDA.

NOTA quod dictum est, quòd natura humana per aliud est singularis, scilicet per differentiam indiuidualem: & ꝑ aliud est persona, s. per duplicem negationem. Et ad personā requiruntur tria. Primo, quòd sit natura completa. Secundo, quòd sit natura intellectualis. Tertio, quòd habeat duplicem negationem, s. aptitudinalem, & actualem. defectu primæ negationis, natura nunc assumpta a uerbo non est persona. defectu secundę anima non est persona, quia semper habet inclinationem ad corpus.

Pro responsione sit conclusio. Verbum diuinum non assumpsit personam creatam. patet, quia sequeretur, ꝙ in Christo essēt duæ personæ, quod est falsum: quia, licet in ipso sint duæ naturæ, non tamen duo supposita. Consequenter ponitur talis concl. Implicat contradictionem suppositum diuinum assumere personam creatam, in sensu composito. Probatur sic, quia ad personam requiritur duplex negatio, s. actualis, & aptitudinalis: tunc probo conclusionem. ista consequentia est bona. ista natura mea est personata propria personalitate: ergo non dependet ad aliud suppositum increatum extrinsecum. probo, quia ideo dicitur personari, quia habet istam negationem, quæ est non dependere actu. Si autem naturā esset assūpta, dependeret: & sic dependeret & non dependeret: & ideo in sensu composito persona increata non potest assumere ꝑsonam creatam. Et illi, qui dicunt, ꝙ personæ constituuntur per aliquod positiuum, oportet, ꝙ teneant modum saluandi concl. quam ponit magister sent. Nos autem non dicimus, ꝙ constituuntur per aliquod positiuum.

1. concl.

2. concl.

Ad primum arg. dicitur, ꝙ assumpta illa maiore ad preced. quæst. arguitur sic. quandocunque aliqua sunt eadem, si unum potest assumi, & reliquum: personalitas creata, & natura creata sunt eadem: igitur &c. sed sic est, ꝙ natura humana fuit assumpta a uerbo diuino: ergo etiam personalitas creata. Resp. concedendo maiorem, & negādo minorem, & ad probationē, quia uel est accidens, & hoc non, quia accidens non est ratio personandi substantiā, nec substantia, quia uel esset materia, uel forma, uel tertia entitas, sed nullum istorum est dicendū.

Soluitur 1. prin. 2. q̄st.

Resp. ponendo distinctionem. Natura creata potest capi dupliciter. Vno modo pro entitate positiua personæ creatæ. Alio modo non solum pro entitate positiua, sed etiam pro illa duplici negatione, per quam sic efficitur persona. Primo modo persona creata dicit naturam humanam cum differentia indiuiduali, & nihil aliud.

Natura creata dupliciter capitur.

Prima

Prima propositio. primo modo sumpta natura creata iden tificatur realiter cum persona creata: & tunc est uera maior.

Quo natura creata & persona sint idẽ & quo non.

Secunda propositio. si capiatur persona creata, non solum pro entitate positiua, sed etiam pro illis duabus negationibus est aliqua non identificatio inter illa duo, scilicet naturã creatam, & personalitatem. Et ideo ad formam concedo maiorẽ, & nego minorem: uel accipiendo personam creatam pro entitate positiua, & sic concedo: uel accipiendo pro illa duplici negatione, & sic inter illa non est identitas. Et ideo licet persona creata possit assumi in sensu diuiso, non tamen in sensu composito: ut album potest esse nigrum. ista propositio potest esse uera, uel falsa penes sensum compositum, uel diuisũ. sic ista, uerbum diuinum potest assumere personam, potest esse uera in sensu diuiso: quia potest assumere id, quod est persona: sed in sensu composito est falsa: quia non potest assumere personam, ut personam.

Et cum quæris; uel istud est accidens, uel substantia: dico ꝙ nec hoc, nec illud: sed est duplex negatio, quę non est assumptibilis. Et cum arguitur, quælibet natura creata potest assumi a uerbo: sed ista duplex negatio est natura creata: ergo potest assumi.

Instatur

Soluitur instantia.

Respon. concedendo maiorem. & ad minorem dico, negatio non est creata, quia creatio est productio alicuius de nihilo, ut dicit Scotus in secundo: negationes autem non sunt in effectu.

Soluitur 2. arg. 2. q.

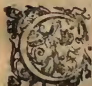
Item, persona est entitas, &c. quicquid pertinet ad dignitatem, dicit positiuam entitatem: sed personalitas pertinet ad dignitatem: ergo personalitas dicit entitatem positiuam: ergo potest assumi a uerbo diuino.

Respondeo ad secundum argum. concedendo maiorem, & distinguo minorem. Aut capiendo personam uno modo pro negatione, & sic persona non pertinet ad dignitatem: alio modo materialiter, quia connotat naturam intellectualẽ, in qua est persona: & sic persona bene pertinet ad dignitatem. Quo autem negatio dicatur dignitas, dictum est in d. 28. primi: ubi dicit Scotus, quod personalitas pertinet ad dignitatem: primo materialiter: secundo, quia quotiescunque aliqua affirmatio ponit aliquam perfectionem, eius negatio dicit aliquã indignitatem in eo, & ẽ contra. Exemplum. custos porcorum est entitas positiua, quæ dicit imperfectionem. & ideo non custos porcorum dicit dignitatem.

Quo personalitas pertineat ad dignitatem, et quomõ non.

DISTINCT. SEXTAE.

QVAESTIO PRIMA.

CIRCA sextam distinctionem.

Quęro, Vtrum in Christo sit aliud esse uerbi ab esse creato. Nota, ꝙ Christus secundũ Scotum differt a uerbo, quia uerbũ est una entitas relatiua producta ab æterno: Sed Christus dicit naturam humanam unitam uerbo. Secundo differt, quia uerbum est ab æterno, Christus uero habet esse in tempore. Tertio, quia uerbum nunquam desinet esse, nec potest, nec potuit desinere esse, Christus uero desiit esse, & potest desinere esse: quia licet ista in triduo fuerit uera, Verbum est Verbum, non tamẽ ista, Verbum est Christus: quia de ratione in se falsa nihil dicitur verẽ. Christus uero dicit humanam naturam unitam uerbo: & de illa quærit quæstio. Nota ulterius, quod duplex est esse in Christo, s. esse creatum, & increatum. & ista quæstio quæritur propter Thomistas. Doct. ponit istam propositionem. In Christo sunt plura esse. probatur per D. Aug. Quia, sicut ab illo, quod est sapere, est sapientia, ita ab illo, ꝙ est esse, est essentia: sed impossibile est, ꝙ sint plures sapientiæ, quin sint plura sapere: ergo pariter impossibile est, ꝙ sint plures essentiæ, quin sint plura esse: sed in Christo sunt plures essentiæ, s. creata, & increata: ergo plura esse. Sed contra auctoritatem arguitur: quia cõcretum denominatur ab abstracto, & non e contra.

Christus differt a verbo

Desiit. n. in morte quo ad tertiam entitatem

Duplex esse in Christo

Prop. Sco.

Pro solutione nota, quòd denominatio in concretis est duplex. Quædam est secundum Grammaticos; unde dicunt Grãmatici, quòd abstractum deriuatur a concreto, & sapientia dicitur a sapere. Quædam est denominatio secundum Logicos, qui dicunt, quòd concretum deriuatur ab abstracto, ut homo ab humanitate; album, ab albedine. Modo dico, quòd Augustinus loquitur secundum opin. Grammaticorum, & non loquitur secundum opin. Logicorum.

Denominatio in concretis ẽ duplex

Item alia auctoritas est Anselmi. sicut se habet lux & lucere, ita essentia, & esse; Sed impossibile est esse plures luces, quin sint plura lucere: quia multiplicato priori, multiplicatur posterius: Sed in Christo sunt plures essentiæ: ergo sunt plura esse.

Nota, quòd dicit ibi, multiplicato priori multiplicatur posterius: tamen possibile est prius esse immultiplicatum multiplicato posteriori, &c. Consequenter doctor respondet ponendo distinctionem, & tres propositiones, & unam secundum Thomistas. Distinctio est. Ens accipitur quadrupliciter. Quoddam est essentię. Quoddam est esse subsistentię. Aliud est esse unitiuum prędicati cum subiecto. Quartum est esse actualis existentiæ. Esse essentiæ, est ipsamet essentia, quæ nata est exprimi per definitionẽ, ut præscinditur ab aliis. ut humanitas in abstracto, ut præscindit ab animalitate, & a suis passionibus.

Resp Sco. ad quæst.

Ens quadrupliciter capitur.

Esse essẽtiæ quid.

Esse subsistentiæ, est esse incommunicabiliter subsistens; & ad hoc requiruntur duæ conditiones. prima quòd habeat esse essentiæ. & sic figmenta non habent esse. secundo, ꝙ incõmunicabiliter existat, idest quòd habeat duplicem negationẽ duplicis dependentiæ. propter primum, accidens non habet esse subsistentię, quia natę sunt dependere. & etiam natura humana assumpta a uerbo non dicitur habere esse subsistentiæ, quia habet actualem dependentiam ad uerbum. defectu primæ negationis, nullum uniuersale est subsistens: quia natum est communicari cuilibet inferiori. Defectu secundæ negationis, s. ꝙ sit incõmunicabile ut quo anima intellectiua non dicitur habere esse subsistentiæ. Esse unitiuum prædicati cum subiecto est copula uniens prædicatum cum subiecto. Et sic dicit philosophus i. perhierme. esse quandam compositionem, quam sine extremis non est intelligere. ut dicendo, homo est animal, illa copula est, est unitiuum prædicati cum subiecto. Pro quo nota, ꝙ secundum philosophum duplices sunt propositiones. Quædam sunt de est, secundo adiacente, in quib particula, est, est prædicatum materiale, ut dicendo homo est. Aliæ sunt de, est, tertio adiacente, in quibus est adiacet inter aliqua duo. Et non dicitur, est tertium adiacens, ꝙ adiaceat tertio loco, sed quia adiacet post subiectum, quia unit illa duo, quæ sunt subiectum materiale, & prædicatum formale. Nota ulterius, ꝙ, est, secundum adiacens est partim cathegorema, partim syncathegorema: cathegorema est, quia importat materiale prædicatum. Et cum dicitur Sortes est, i. Sortes est ens, syncathegorema, quia importat, istud uerum esse, quod est copula. Sed, est, de tertio adiacente est purum syncathegorema, quia nihil significat, sed aliqualiter, ipsam s. unionem prędicati cum subiecto.

Esse subsistẽtiæ quid. & habet tres conditiones

Esse unitiuũ prædicati cũ subiecto qd

Prop. duplices

Sed esse actualis existentiæ est quidam modus intrinsecus, secundum Franciscum de Maironis idem realiter cum essentia, distinctus ab ea modaliter, seu formaliter. Duplex est existentia, s. creata, & increata. Creata est quæ consequitur essentiam creatam. Increata est, quæ insequitur essentiam increatam. Existentia in diuinis, est unum prædicatum quidditatiuum dictum de Deo, & non de creaturis. Nota ꝙ de ratione existentiæ est duplex opinio. Vna est illorum qui dicũt, ut Frãciscus de Maironis satis probabit, ꝙ existentia in creaturis est quidam modus intrinsecus, seu modaliter, entitas positiua. & ideo essentia & existentia distinguuntur formaliter, quia existentia non est nisi quædam entitas positiua, & illa non est anima, nec corpus, nec tertia entitas: sed animam consequitur sua propria existẽtia, & corpus sequitur sua propria existentia. Et breuiter quot sunt essentiæ in aliquo, tot existẽtiæ. Et ideo hoc tenendum est, dicit de Bassolis.

Esse actualis existẽtiæ qu d sit.

Duplex existentia.

Duplex opi. de existẽtia.

Pro ista opinione ponuntur sex propositiones. Prima est. Esse essentiæ, est id, quod natum est exprimi per diffinitionem, sic, ꝙ humanitas est id, quod natum est exprimi per diffinitionem hominis. Secunda. Esse existentiæ, est quędã relatio creaturæ ad Deum in genere causæ efficientis. quæ uocatur creatio passiua. Nota quòd ipsius creaturæ ad Deum est duplex dependentia, s. in genere causæ efficientis, & in genere causæ finalis: quia omnia facta sunt propter Deum. Nota tamen, ꝙ de Bassolis est dubius, in quo genere sit illa existẽtia. Ad quod dicendum est, quòd esse existentiæ est creatio passiua, quę est relatio passiua in genere causæ efficientis ad Deum, ut ad creantem.

Sex prop. pro opin. ista.

2 prop.

Ex quo sequitur, quòd ipsa existentia non est de quidditate essentiæ. patet, quia nulla entitas relatiua, identificatur cũ entitate absoluta: sed illa est huiusmodi: ergo non est de quidditate. Vnde creaturam existere, est creaturam esse creatam in

in esse actualis existentiæ, & si formaliter distinguitur ab essentia, identificatur tamen realiter. Vnde doctor in secundo distinct. secunda dicit, quòd creatio passiua identificatur cum creatura, & distinguitur formaliter a creatura: quia quandocunque est relatio cuius fundamentum non potest esse sine termino, illa identificatur realiter cum fundamento: & cũ creatio passiua sit talis relatio: ergo oportet dicere, quòd illa relatio identificatur realiter cum creatura.

Ex quo sequitur, quod existentia non est modus intrinsecus; patet, quia nulla relatio est modus intrinsecus alicuius absoluti: sed existentia ista est relatio: ergo. Præterea. Qualibet essentiam consequitur sua propria existentia; patet, quia cum existentia sit dependentia creaturæ ad Deum, & qualibet essentia dependeat ad Deum. ergo qualibet essentia creata habet suam propriam existentiam, & una non inuenitur sine alia.

Existentia nō ē modus intrinsecus.

Ex quo sequitur contra fundamentum de Maironis, qui tenet quòd ab æterno fuit esse essentiæ, & tamen non habebat esse existentiæ. Secundo, sicut nulla existentia fuit ab æterno, ita nulla essentia creata fuit ab æterno. vnde imaginatur Bea. Th. & Franciscus & de Gandauo ꝙ essentia est ab æterno, & existentia est in tempore sic, quòd cum Deus creat creaturā, Deus solum dat existere. Probatur propositio, quia tunc sequeretur, quod Deus nihil posset creare, sed hoc est falsum igitur, &c. maior patet. Illud non potest creari, cuius præcessit aliqua entitas: sed per te cuiuslibet rei præcessit aliqua entitas: ergo Deus nihil posset creare. Et contra arguitur. Ista propositio fuit uera ab æterno, antichristus est homo: & non fuit uera pro esse existentiæ: ergo pro esse essentiæ.

Instātia contra prop.

Respondeo, quòd ista propositio fuit uera pro esse antichristi cognito, quia tantummodo habet esse cognitum: & ea cognitione illorum sequitur ueritas illius propositionis.

Soluitur

Sexta. existentia creaturæ, secundum de Ballolis reperitur in eodem prædicamento cum essentia sua. patet, quia quandocunque aliqua sunt eadem realiter, in quocunque prædicamento ponitur unum, & reliquum: sed essentia, & existentia, sunt idem realiter: ergo. Tamen dicit Sco. in 2. distin. 5. quæst. 2. quòd creatio passiua est transcendens, quia est communis cuilibet enti. & ideo melius dixisset de Ballolis si dixisset, existentia est unum transcendens, quia creatio passiua, est in genere relationis, & ipsa creatura in genere substātiæ, ex quo sequitur, quod sicut in quolibet prædicamento sunt plures essentiæ, ita plures existētię. In pdicamēto substātię sūt plures essentiæ, ita plures existentiæ. Similiter in prædicamento qualitatis quot sunt essentiæ qualitatis, tot sunt existentiæ: immo etiam in continuo sunt infinita puncta in potentia, ita tot sunt existentiæ. & ideo dicendum est, quòd accidens habet esse existentiæ.

6. prop.

Iudiciū auctoris de existentia

De istis duabus opinionibus si teneamus primam opinionem, dicendum est, quòd existentia est in eodem prædicamēto cum essentia. si teneamus secundam opinionem existentia non est in prædicamento, quia est unum transcendens.

In quo pdicamēto sit existētia secundū utrā que opin.

Pro expositione textus, tres propositiones pono.

Prima, in Christo sunt plura esse essentiæ. Vnde dicit Scotus, quòd essentia, & existentia solum distinguntur secundū modum concipiendi. patet propositio, ibi est essentia increata, & creata, quia natura humana: ergo in Christo sunt plura esse essentiæ.

Exponitur tex per tres prop.

Secunda propositio. In Christo est tantum unum esse subsistentiæ contra quendam hæreticum, qui dicebat, quòd in Christo erant duo supposita, scilicet creatum, & increatum. Natura autem humana est supposita supposito diuino, & non supposito proprio.

2. prop.

Tertia propositio. esse quod est unitiuum prædicati cum subiecto, talia esse sunt plura in Christō. patet, quia tot sunt talia esse in Christo, quot sunt prædicata uerificabilia de ipso: sed de Christo sunt plura prædicata uerificabilia: ergo sūt plura talia esse. minor patet, quia Christus est bonus, sapiens, misericors, &c quæ omnia dicuntur de Christo.

3. prop.

Sed de esse essentiæ est dubium, quia de aliis modis esse nō est dubium. Ideo est difficultas. Vtrum sit aliud esse tale existentiæ actualis aliud ab esse increato. Ad quam respondet Henricus, & B. Thomas, quòd in Christo est tantum una actualis existentia uerbi diuini, quod probatur: quia si hæc natura creata esset in propria personalitate, idem esset esse naturæ & personæ: ergo pariter quando est in uerbo. sed uidetur etiam, quòd esse suppositi, & esse naturæ, sit unum, & idē esse naturæ: sed esse diuinum supplet uicem suppositi creati; ergo uidetur, ꝙ esse suppositi creati est idē et naturæ sed esset

Dub.

suppositi increati est idem esse essentiæ suæ.

Ad istud argumentum respondet doctor. Cum arguitur, si hæc natura &c. transeat: ergo quando ista natura suppositabitur &c. nego. Et cum probatur, quia suppositum increatum, &c. Distinguo, aut quòd suppleat terminando unionem: & sic concedo: uel ponendo identitatem naturæ creatæ cū supposito increato, & sic nego. quia distinctio est inter naturam creatam, & suppositum increatum. Et ideo quantum ad hoc, non supplet.

Solut. ad arg. Hen. & D. Th.

Nota quòd dicimus, quòd in creaturis natura, & personalitas ipsa non distinguitur, quia personalitas dicit duplicem negationem, licet natura creata uniatur uerbo, & nō habeat personalitatem propriam, tamen ibi sunt distincta esse actua lia existentiæ: quia natura creata non perdit propriam essentiam, ea eo quod unitur uerbo in unitate suppositi, & personæ:

Secundo arguit sic Henricus, si pars adueniret toti illa non daret esse toti, sed istud totum haberet relationem ad partes. Tunc. sicut se habet pars ad totum ita natura creata ad suppositum diuinum, sed illa pars de nouo nullum esse dat toti: ergo ista natura creata, quando aduenit uerbo nullum esse actualis existentiæ dat uerbo, ergo &c. Item. nullum accidens dat esse illi cui additur: sed ista humana natura creata est accidens respectu uerbi diuini: ergo &c.

2. arg. Hen.

Resp. negando maiorem. probo, quia si habeo infinitas relationes, quæ habeant propriam existentiam, ergo in me essent plures existentiæ.

Solutio ad arg. Hen.

Consequenter Godofredus de fontibus declarat illam opinionem, dicendo quòd in Christo non sunt duæ existētiæ, probatur, quia sicut se habet quantitas respectu albedinis, & parietis, ita existentia diuina respectu naturæ humanæ: sed eadem quantitate substantia dicitur quanta, licet diuersimode, quia dicitur substantia quanta formaliter per quantitatem; & albedo per accidens dicitur quanta: ergo pariter illa natura creata, & diuina habebunt idem esse in uerbo diuino. Ad secundum respondeo dicendo, quòd supponit, quòd natura humana sit quodammodo accidens, quod est falsum. quia natura humana est substantia uera, & quòd substantia est quanta per accidens, tamen natura creata non est per accidens in uerbo.

Opi. God.

Soluitur argum. God.

Doct. improbat illam opinionem, unde nota quod Scotizātes ponunt in uerbo quatuor existentias. s. animæ, corporis, tertiæ entitatis, & accidentium.

Sco. improbat opi. præced. & Christo sunt plures existentia.

Prima ratio Scoti est ista, probando quòd in Christo sunt plura esse actualis existentiæ, scilicet esse uerbi diuini, quod est increatum, & esse creatum. Arguit sic. In Christo sunt duæ generationes passiuæ: ergo duo esse actualis existentiæ ergo malè dicitur &c. patet antecedens, quia ibi est una generatio æterna. Item est generatio temporalis, per quam natura humana accepit esse: ergo in Christo sunt duo esse. probatur, quia dicit Aristoteles quinto Physicorum, generatio est ad esse, mutabile esset, quòd aliquis generaret, & nihil generaret.

1. rō Sco.

Secundo sic. In Christo est duplex uita: ergo duplex esse. probatur antecedens, quia ibi est uita æterna, & etiam temporalis. de prima Ioann. 5. sicut pater habet uitam in semetipso sic dedit & filio ut habeat uitam in semetipso. Et ibi capitur uita pro existentia, ut dicit Scotus in sexto quolibeto. Erat etiam uita temporalis, igitur. Consequentia probatur, quia uiuere in uiuentibus, est esse. Vnde uita capitur dupliciter. Vno modo pro actu primo. Alio modo pro actu uitali, & sic intelligo, est uita. Ioan. 17. hæc est uita æterna, ut cognoscant, ibi uita accipitur pro actu, quo quis uidet Deum, hic autem accipitur uita primo modo.

2. rō Sco.

Vita dupliciter.

Item. terminus creationis habet uerum esse existentiæ: sed anima in Christo est uerè terminus creationis: ergo anima Christi habet uerum esse existentiæ: sed istud non est esse uerbi: quia habuit esse ab æterno: ergo anima habet suam propriam existentiam.

Item. quod est productum a tota Trinitate, habet distinctum esse existentiæ: sed ista natura humana est producta a tota Trinitate: ergo. Probatur maior, Mirabile esset, quòd tota Trinitas aliquid causaret, & terminus esset nihil: licet ergo Maria concurrat partialiter, tamen tota Trinitas illam fecit. Item si ista natura dimitteretur a uerbo, nullum esse communicaretur sibi a uerbo. Tunc sic. Ista natura habet uerum esse existentiæ, & non habet in dimissione a uerbo: ergo nunc habet ueram existentiam ea se.

Probatur maior, quicquid est extra intellectum, & causam

ſam, habet uerum eſſe exiſtentiæ: illa autem natura dimiſſa, eſt huioſmodi, conceditur.

Probatur minor, quia dimiſſio illa non eſt cauſa eſſendi in uerbo: ergo illa natura uerè exiſtit nunc, ſicut nos exiſtimus hic. Item. ſi natura angeli aſſumeretur a uerbo, non eſſet eadem exiſtentia cum uerbo: quia in angelis, ſeu in formis ſimplicibus, ut dicit Beatus Thomas in libro, quem fecit de eſſe, & eſſentia, qui incipit, Quia paruus error i principio magnus eſt in fine eſſe exiſtētiæ, & eſſe exiſtētiæ non diſtinguuntur: tamen in aliis rebus naturalibus poſſibile eſt. Ergo natura humana quando eſt unita uerbo, habet propriam exiſtentiam: ergo &c.

Probatur conſequentia, quia æque eſt de intrinſeca exiſtentia naturæ creatæ humanæ, ſicut naturæ angelicæ.

Item, quodlibet fundamentum relationis præcedit relationem: ſed natura humana ſecundum eſſe exiſtentiæ, eſt fundamentum unionis, quæ eſt ad uerbum: & pro illo priori habet exiſtentiam: ergo iſtud fundamentum habat ſuum propriū eſſe actuale.

Confirmatur. prius naturaliter anima informat corpus, quàm natura humana ſit unita uerbo diuino. igitur dicēdum eſt, quòd in incarnatione ſiunt naturæ recollectio, materiæ trāſmutatio, corporis formatio, corporis organizatio, corporis animatio, & animæ ad uerbum unio, & gratiæ collatio. prius anima informabat corpus, quàm eſſet unita: & pro illo priori dat ſibi eſſe actualis exiſtentiæ: & ſic in Chriſto erunt duæ exiſtentiæ.

Arg. cōtra rationes. Conſequenter doctor arguit contra rationes, ſcilicet, ſi verbum aſſumendo naturam humanam non aſſumeret exiſtentiam, ſed præciſè relationem, ſequeretur quòd illa eſſet relatio rationis.

Probatur. quandocumque aliqua relatio non habet terminum realem, eſt ens rationis, &c.

Item, pars adueniens toti, non dat eſſe toti: ſed magis recipit eſſe a toto: quia quælibet pars, eſt in potentia ut recipiat perfectionem totius: quia pars quando eſt extra totum, eſt im perfecta, & tunc ſic. natura humana quando unitur uerbo nullo modo perficitur a uerbo, quia nullum eſſe accipit a uerbo: ſi ergo habeat eſſe, uel habebit proprium, uel nullum: non eſt dicendum, quòd nullum eſſe habeat niſi quod accipit a uerbo: ergo habet eſſe, quod eſt concedendum.

Item contra argumentum de accidente; Accidens quodlibet habet proprium eſſe exiſtentiæ. probatur ſic. primo, quia quod eſt terminus generationis ſecundum quid, habet uerum eſſe exiſtentiæ: accidentia ſunt huiuſmodi: ergo. probatur maior, quia per generationem ſemper producitur aliquid, ſiue ſit generatio ſimpliciter, ſiue ſecundum quid. Minor eſt philoſophi in pluribus locis. Nota quod duplex eſt generatio. ſ. ſimpliciter, cuius terminus eſt eſſe ſimpliciter: ut ſubſtantia quando generatur. Alia eſt ſecundum quid, cuius terminus eſt eſſe ſecundum quid, ut quando accidens generatur, accipitur eſſe ſecundum quid: ergo cum accidentia potius generari, habebunt eſſe.

Generatio duplex.

Item in Euchariſtia ſancta, in tranſubſtantiatione panis in corpus Chriſti, ibi remanet quantitas cum qualitate, & aliæ accidentibus, quæ accidentia non remanent in ſubiecto: quia panis non eſt, nec in corpore Chriſti, quia corpus Chriſti non eſt natum informari illis accidentibus: & tamen uerè exiſtit quantitas, & exiſtunt alia accidentia. Nec eſt dicendum, quòd acquiratur uirtus, quia non eſt inducta per aliquam alterationem: nec eſt ſubſtantia, uel accidens illa uirtus, nec eſt reponibilis in prædicamento, ut dicit Scotus in quarto, tamen benè uerum eſt, quòd accidentia non exiſtunt exiſtentia ſimpliciter, ſed exiſtunt exiſtentia ſecundum quid.

Quæ exiſtentia exiſtant accidentia.

Arguo per aliqua argumenta extra textum. Illud quod eſt obiectum ſenſus, habet ueram exiſtentiam: ſed accidentia ſunt obiecta ſenſus: ergo habent ueram exiſtentiam. Probatur maior. obiectum ſenſus non eſt abſtractum ſed per ſe exiſtens, ut exiſtens eſt, quia uiſio eſt exiſtentis, ut exiſtens eſt.

Probatur minor, quia color eſt obiectum uiſus: tangibile eſt obiectum tactus: ſapor guſtus. Item, quod eſt principium diſpoſitiuum ad corruptionem, habet ueram exiſtentiam. ſed calor in nobis, eſt principium corruptionis. ergo. patet maior, quia quod non exiſtit, non habet uirtutem corrumpendi. Minor eſt philoſophi ſecundo de anima. Item, quando dicitur quod accidens eſt principium generandi ſubſtantiam, arguo ſic: Illud quod eſt principium generandi ſubſtantiam, oportet quod exiſtat: ſed per eos, accidentia ſunt principium generandi ſubſtantiam: ergo ipſa exiſtunt.

Item contra illam perſuaſionem de quantitate, dicit Sco. quod illa ſimilitudo eſt falſa, quia a ſimili, natura humana eſſet bona bonitate increata, & eſſet in infinitum diligibilis, quod eſt falſum, quia eſt natura creata.

Vnde notandum, quòd bonitas eſt duplex, ſcilicet formalis, & radicalis: Bonitas formalis eſt illa, quæ eſt unum attributum in diuinis. Bonitas radicalis, ſeu fundamentalis, eſt ipſa eſſentia diuina, ſic, quòd ſi per impoſſibile omnia attributa diuina eſſent ſeparata, adhuc eſſentia diuina eſſet in infinitum diligibilis, & hic loquimur de bonitate fundamentali, & radicali.

Bonitas duplex.

¶Concedo concluſiones, &c.]

Hic doctor ponit quatuor propoſitiones. Prima eſt. Natura humana in Chriſto habet uerum eſſe exiſtentiæ diſtinctū ab eſſe exiſtentiæ illius uerbi. probatur iſtud. quod non habet eſſe tantum in intellectu, nec in ſua cauſa, ſed habet eſſe extra ſuam cauſam, habet uerum eſſe exiſtentiæ: ſed natura humana aſſumpta a uerbo eſt huiuſmodi: igitur. Nota, quòd aliqua entitas poteſt tripliciter habere eſſe, Vno modo in intellectu, & ſic antichriſtus habet nunc eſſe in intellectu Dei, & ab æterno habuit eſſe, quia ab æterno fuit in intellectu diuino. Alio modo in ſua cauſa, & ſic rana, quæ poteſt produci a ſole, habet eſſe uirtualiter in ſole. Tertio modo, quia tamen eſt producta in ſua exiſtentia: & ſic quælibet res creata hēt iſtud eſſe exiſtentiæ extra ſuam cauſam.

Opi Sco. 1. prop. Sco.

Aliqua entitas pōt hēre eſſe tripliciter

Alia propoſitio. In Chriſto eſt tantum unica ſubſiſtentia. Vnde nota quòd ſubſiſtere accipitur dupliciter. Vno modo idem eſt, quòd exiſtere. Alio modo incommunicabiliter exiſtere. primo modo quælibet ſubſtantia dicitur ſubſiſtens, & ſic natura humana eſt ſubſiſtens in uerbo & ſic per ſe eſt exiſtēs. Alio modo adhoc, quòd aliquid pſe ſubſiſtat, requiritur quod ſit ens completum in genere ſubſtantiæ. Secūdo, quòd habeat duplicem negationem. ſ. dependentiæ actualis, & aptitudinalis. Iſta propoſitio ponitur contra Neſtorium, qui ponebat in Chriſto perſonam creatam, & increatam: quod falſum eſt: quia in Chriſto eſt tantum una ſubſiſtentia. quia eſt tantum unum incommunicabile, ſcilicet uerbum diuinum. Natura autem humana non eſt incommunicabilis, quia communicatur uerbo, ſed incommunicabile eſt ipſum ſuppoſitum uerbi.

2. prop. Sco. Subſiſtere dupliciter

Subſiſtere proprie.

Tertia propoſitio. Natura humana in uerbo habet propriā exiſtentiam, diſtinctam ab exiſtentia uerbi, qua quidem exiſtentia uerbum diuinum ſubſiſtit. Notandum, quòd in Chriſto eſt duplex exiſtentia, ſ. increata, quæ eſt patri conſubſtantialis, & dat ſibi primum eſſe. Alia eſt creata, quæ eſt exiſtentia naturæ humanæ. prima exiſtentia eſt ratio exiſtendi, & ſecunda eſt aduentitia, quia aduenit uerbo poſt ſuum eſſe completum: quia uerbum diuinum, non ſolum exiſtit per exiſtētiam increatam. ita pariter exiſtit exiſtentia naturæ humanæ. patet per oppoſitum. pes meus non eſt exiſtens, nec dat mihi exiſtere, ſed accipit eſſe exiſtentiæ a toto, & ego ſum ratio exiſtendi pedis. Verbum diuinum non eſt ſicut de pede reſpectu totius: quia uerbum habet naturam humanam, & ſubſiſtit per naturam humanam: & ratio exiſtendi uerbo, eſt natura humana, quia eſt unita uerbo diuino, per quam uerbum denominatur exiſtens. Per pedem autem ego non dicor exiſtens, ſed magis econtra: quia ego exiſto, ideo pes meus exiſtit. ex quo ſequitur, quod uerbum diuinum humanatum eſt exiſtens dupliciter exiſtentia, ſcilicet increata Dei, & creata per exiſtentiā naturæ humanæ.

3. prop Sco.

In Chriſto duplex exiſtentia.

Quarta propoſitio. Verbum diuinum ſimpliciter exiſtit per exiſtentiam naturæ humanæ, ſic, quòd non ſolum natura humana eſt ratio exiſtendi uerbo, ſed ſimpliciter eſt ſibi ratio exiſtendi. Probatur ſic. quælibet exiſtentia ſimpliciter cuicunque eſt ratio exiſtendi, eſt ſibi ratio ſimpliciter exiſtendi: Exiſtentia autem naturæ humanæ eſt exiſtentia ſimpliciter. ergo cuicunque eſt rō exiſtendi, eſt rō ſimpliciter exiſtendi: ergo etiam uerbo diuino: ſed per tertiam propoſitionē &c. probatur maior, licet Sortes, qui eſt albus exiſtat humanitate, tamen exiſtit per albedinem ſecundum quid. Not. quod duplex eſt exiſtentia, ſ. ſimpliciter & ſecundū quid. Exiſtentiā ſimpliciter eſt, quæ conſequitur eſſe ſimpliciter. ſ. ſubſtantiæ, & ſicut quælibet ſubſtantia hēt eſſe ſimpliciter, ita hēt exiſtentiā ſimpliciter. Exiſtētia ſecundū quid eſt, quæ conſequitur eſſe ſecundū quid, ut exiſtētia accidentis, eſt exiſtētia ſecundū quid, ſed exiſtentia naturæ humanæ eſt exiſtentia ſimpliciter. probatur. quia illa eſt exiſtentia ſimpliciter, quæ cōſequitur eſſe ſimpliciter, ſed illa cōſequitur eſſe ſimpliciter naturæ humanæ: ergo uerbū ſimpliciter rōne naturæ humanæ eſt ſimpliciter exiſtēs,

4 prop. Sco.

Duplex exiſtentia ſimpliciter, & ſecundum qd.

Aliquorum solut.

Aliqui respondent ad istam rationem distinguendo minorem, uel considerando naturam humanam in se, aut comparando naturam humanam uerbo diuino. ista non est existentia simpliciter, sed secundum quid. Contra hoc arguitur. qualis est existentia in se tale esse dat cuicunque communicatur: sed existentia naturæ humanæ est existentia simpliciter secundum se: ergo communicatur uerbo esse existentiæ simpliciter. probatur, quia quale habet esse albedo, tale dat subiecto & istud forte fuit ratio motiua illorum de alia opinione, qui dicebant, quòd licet in Christo sint duæ existentiæ, una secundum quid, & una simpliciter, tamen non erat duplex existentia Christi, quia illa sola debet uocari simpliciter existentia, quæ est prima: sed existentia uerbi est prima: ergo debet uocari existentia simpliciter, & non existentia naturæ creatæ. Doct. improbat, quia non omnis existentia secunda est existētia secundum quid.

Reprobatio solut.

Nō oīs existētia secundaria ē existētia secundū quid.
Existentia duplex.

Pro quo nota, quòd existentia est duplex, quædam est primaria, & est illa quæ primo dat esse. Sed existentia secundaria est, quæ secundariò dat esse. prima est ipsius uerbi, secunda est ipsius naturæ humanæ. Non enim omnis existentia secundaria est existentia secundum quid: quia existentia secundaria est ita benè existentia simpliciter suo modo, sed si ipsi uelint dicere, quòd secundaria existentia est existentia secundum quid non dans esse simpliciter, falsum est. Et ista opinio confirmatur per Damasc. qui uult, quòd in Christo sunt duo uelle. tunc sic, sicut in Christo sunt duo uelle: ergo sunt duo esse. probo, quia immediatius se habet esse ad essentiam quàm uelle. probo, quia esse & essentia sunt idem realiter, & non essentia & uelle, sed ibi sunt duo uelle: ergo duplex existētia, siue esse existentiæ.

Resp. Sco. ad arg. princ.

Consequenter Doct. respondet ad argumenta principalia. Primo arguit sic. esse secundum omnes Doctores constituit ens, sed concedis in Christo duo esse: ergo sunt duo entia. probo. quia ens dicitur ab esse: si sint duo esse: ergo sunt duo entia. Si aliquis diceret, quòd Christus est unum ens, uel est per se, uel per accidens: non per accidens, quia ista unitas est maxima, & si non possit esse unum ens per se: ergo erunt plura entia. Respondeo negando consequentiam, ad probationē quādo dicitur, quod esse constituit ens. concedo, sed in Christo sunt duo esse: ergo duo entia. Respondetur, quòd non ualet consequentia. quia ad pluralitatem concretorum, non sequitur pluralitas abstractorum. Vnde pono talem regulam. Concretum aliquod non numeratur, nisi præcisè ad numerationem suppositi. exemplum, licet habeamus plures scientias, tamen propter hoc non sumus plures scientes: quia istud concretum, sciens, non numeratur nisi numeretur suppositum. ideo non sunt plures scientes, sed tantum unus sciens. & Socrates licet habeat plures albedines, non tamen sunt plures albi, sed unus albus. Et cum arguitur. esse cōstituit ens: ergo &c. respondeo quod ibi est fallacia consequentis, a destructione antecedentis ad destructionem consequentis, sicut arguendo a singulari ad plurale. fit fallacia consequentis, utrum ibi esse constituit ens: ergo plura esse constituunt plura entia: quia licet in numero singulari ualeat consequentia, non tamen in plurali: quia in plurali includitur negatio, scilicet non unum esse constituit ens: ergo plura esse, non unum esse constituit plura entia. Respondeo, quòd duplex est ens, per accidens, scilicet metaphysicum, quod aggregat res diuersorum prædicamentorum. Aliud impropriè dictum, quod licet non aggreget res diuersorum prædicamentorum, tamen aggregat res, quæ non sunt natæ facere unum per accidens, ut Sortes philosophus, &c. Resp. quòd Christus non est unum accidens primo modo, quia uerbum nullius est prædicamenti; sed secundo modo, Christus est unum per accidens, & ista duo nō sunt nata facere unum per accidens, quia unum non se habet ut actus, & aliud, ut potentia. Ad auctoritatem Bernardi, dico, quòd quadruplex est unitas in diuinis, scilicet essentialis, & notionalis, duarum personarum in productione Spiritus sancti, & unitas trium personarum in productione creaturarū ad extra. Dimissa illa unitate, quæ est in diuinis, respō. aut q; sit aliquorum per priuationem distinctionis: alio modo per maiorem perfectionem extremorum. primo modo illa sūt magis unita, quæ minus distinguuntur. Secundo modo est maxima post illam, quæ est ipsius trinitatis, quia alterum. s. uerbū est infinitum.

Reg. de concretis, & abstractis.
Quadruplex unitas in diuinis.

2. princ. soluitur.

Secundo sic. natura humana non unitur: igitur natura humana non dat aliquod esse uerbo diuino. Respondeo cum arguit, natura humana, &c. concedo, immò econtra sic, q; uerbum uidetur esse forma. Dico quòd naturam humanam esse quid potentiale respectu uerbi potest intelligi dupliciter. Vno modo quod sit potentialis, sicut effectus dicitur esse potentialis respectu causæ, & sic natura humana est quid potentiale respectu uerbi diuini. Alio modo, q; natura humana sit vnū potentiale, quia sit nata coniungi uerbo, & sic non est vnum potentiale. quia licet sit nata coniungi uerbo per unionem, non tamen per informationem.

Natura humana ē qd potentiale respectu uerbi dupliciter intelligi potest.

Tertio sic. Nullum infinitum recipit aliquam perfectionē a natura humana: uerbum diuinum est infinitum: ergo non recipit aliquam perfectionem a natura creata, & per consequēs non recipit existentiam. Respondeo, distinguo maiorem. Aut quod recipiat esse a natura per unionem, & sic concedo. Aut per informationem, & sic nego. & ideo licet uerbum nō recipiat esse per informationem a natura humana, tamen recipit existentiam naturæ humanæ per unionem.

3. prin. soluitur.

QVAESTIO SECVNDA.

Duo capitur tripliciter.

SECVNDO quæro. Vtrum Christus sit aliqua duo. Pro declaratione terminorum. Nota primo, quòd duo capitur tripliciter Vno modo masculinè. Secundo modo fœmininè. Tertio modo neutraliter. Primo modo ponit pluralitatem suppositorum, uel personarum, & sic Pater, & Filius, sunt duo masculinè. & sunt duæ personæ, & duo supposita. Sed duo tertio modo ponit differentiam substantialem circa naturam. [illegible] & sic ego, & Sortes sumus duo neutraliter, idest hēmus duas naturas. Illis duobus modis potest intelligi qō. Vtrum in Christo sunt duo esse, & duæ personæ; uel, Vtrum in Christo sint duo esse, & duæ naturę. Pono propositionē, q; Christus non est aliqua duo primo modo. Christus est homo, igitur. Itē Athanasius in suo symbolo, in Christo non duo tamen, sed unus est Christus, masculinè.

Prop. prima

Ponit 4. cōclus. Sco.
1. Concl.

Doctor in ista quæstione ponit quatuor conclusiones. Prima, Christus non est aliqua duo masculinè, contra Nestoriū, qui dicebat, q; Christus est duæ personæ. Probatur conclusio, qua non est nisi una persona. Secundo, Christus non est aliqua duo neutraliter. patet, quia si sic, maximè esset natura humana, & diuina: sed Christus non est ipsæ duæ naturæ, quia non est natura humana præcisè, nec est præcise natura diuina: quia ista est falsa, Christus est humanitas. similiter, Christus est diuinitas.

3. Concl.

Tertia, Christus habet in se duo neutraliter: quia Christus habet in se duas naturas. patet, quia Christus habet naturam humanam unitam uerbo diuino, quod est natura diuina: ergo.

4. Concl.
Dubitatio.
Solutio dubii.
Prop. Scoti contra rationes Henr.

Quarta conclusio, quæ ponitur extra textum, Christus nō habet in se aliqua duo masculinè: quia non est duæ personæ. Sed contra; uidetur mirabile, quod in Christo non sint aliqua duo masculinè & tamen habet in se aliqua duo neutraliter, sicut dicit tertia conclusio. Respon. quod hoc est possibile. patet quia ego habeo aliqua, ut caput brachium, & tamen ego non sum caput, nec brachium. Nota quod Scotus ponit istas tres conclusiones, contra tres rationes Henr. in quibus rationibus Henricus supponebat tria falsa.

Soluuntur princ.

Ad argumenta principalia. primū arguit: probando, quòd Christus sit aliqua duo. Christus secundum quod homo, est aliquid: Christus secundum quod Deus est aliquid. Tunc sic. Christus secundum quod homo, est aliquid, uel idem aliquid quod est Deus, uel aliud: Non idem aliquid quod est Deus, quia tunc Christus humanitate esset Deus: sed hoc est falsum, quia non est Deus humanitate, sed diuinitate. ergo Christus secundum humanitatem non est Deus: ergo aliquid aliud. & sic est aliqua duo, scilicet aliud secundum naturam diuinam, & aliud secundum naturam humanam. Respondeo ponendo talē propositionem, dicendo, quòd si Christus inquantum homo sit aliquid, & inquantum Deus; Christus tamen inquantum homo, non est illud quod est Deus, nec est aliquid aliud a Deo pro illo nota, quod in ista propositione, ponitur inquantum, quòd potest quadrupliciter accipi, Vno modo præcisiuè. Secundo modo permissiuè. Tertio modo specificatiuè. Quarto modo reduplicatiuè. Primo modo, ut cum dicitur, ens, inquātum ens, nec est finitum, nec infinitum, & ens ut abstrahit a finito, & infinito, non est finitum nec infinitum. & sic non capitur hic. Secundo modo ut cum dicitur ens, inquantum ens est finitum, & infinitum, idest permittit se cum infinito, & finito. Tertio modo ut facit propositionem exponibilem, & potest dupliciter exponi, s. gratia concomitantiæ, & tunc ultima debet esse conditionalis. Alio modo gratia alietatis, & tūc ultima debet esse causalis, & exponitur per quatuor propositiones.

Soluitur 1. prim.
Inquantum pōt quadrupliciter accipi & eius prop. exponitur.

tiones,ut ista hõ inqtũ rõnabilis,est sibilis:sic expooitur,hõ est risibilis,hõ est rõnalis:& oẽ rõnale est risibile,& quia aliqd est rationale, ideo illud est risibile.ista ultima est una causalis, & datur intelligi per istam dictionem uitiasti,ut,est particula ris affirmatiua,ti,particularis affirmatiua,a , uniuersalis afsima:ua,sti,particularis affirmatiua Si exponatur gratia cõcomitantiæ,ultima debet esse conditionalis. Exemplum,ut homo inquãtum est risibilis,est disciplinabilis; sic exponitur, homo est disciplinabilis,homo est risibilis,omne risibile est disciplinabile & si aliquid est risibile,illud est disciplinabile. & si sit uniuersalis,aliter debet exponi,ut ista, omnis homo inquantum rationabilis,est risibilis . sic expouitur sicut præcedens,& debet cognosci per istam dictionem,adamasti. Et iõ ad hoc,quòd propositio sit uera,oportet, quòd illæ exponentes sint ueræ.

Quarto modo capitur specificatiuè,& tunc denotatur, φ illud,supra quod cadit illa dictio non sit ratio inhærendi prædicati cum subiecto.ut ignis inquantum calefacit,ignis consideratur sub ista ratione, quæ est caliditas,calefacit, & sic nõ facit propositionem exponibilem : nec ista ens, inquantum ens,est subiectum in Metaphysica , quia propositiones essent falsæ.

Ad propositum,ratio conclusionis est,quia arguendo ab inhærentia prædicati superioris, ad inhærentiam prædicati inferioris,cum inquantum,est fallacia consequentis. Exemplũ, cum dicitur,homo inquantum animal est sensibilis: ergo homo animal est risibilis, ibi est fallacia consequentis,quia licet animal sit ratio inhærentiæ sensibilis cum homine, tamen nõ est ratio quare risibilitas insit homini:sic in proposito. Licet Christus inquantum est homo,sit aliud accipiendo aliud , ut est commune,ad hoc quod est Deus, & quod est homo,tamen Christus inquantum est homo,non est aliquid quod est Deus. quia hoc quod est homo,non est ratio huius , quod est Deus, qui est prædicatum inferius.Similiter ex alia parte , Christus inquantum Deus,licet sit aliquid,tamen non est aliquid quod est homo. licet hoc quod est Deus sit ratio inhærentiæ illius prædicati aliquid,quod est commune,tamen non est ratio inhærentiæ illius prædicati.f.homo,qui est inferius.Si accipiatur reduplicatiuè,illa consequentia non ualet.

Instans Et si arguatur contra conclusionem , quia benè sequitur , Christus inquantum homo,non est Deus : ergo est aliquid aliud . Probatur,quia idem , & diuersum, sunt opposita circa quæcunque:ergo cum Christus sit aliquid,& nõ aliquid quod est Deus:ergo aliud a Deo:ergo erunt duo.Respondeo negando consequentiam.pro quo nota,quòd istæ dictiones , idem, aliud,differunt,& diuersum, quæ sunt opposita , non renent in istis modificationibus,inquantum, & huiusmodi , ut licet homo sit albus,tamen homo inquantum homo,non est albus, nec non albus.quia tunc sequeretur,φ album & non, aliquando esset de ratione hominis.similiter in proposito.

Soluitur in stantia.

Notab.

4. cõcl. Scoti

1. Concl. Consequenter Doct.ponit quatuor conclusiones. Prima, Deitas non est ratio essendi idem homini.patet. quia cũ Dei tas sit in Patre ,in diuinis , tamen non est ratio essendi idem homini. Secunda , Deitas ipsa non est ratio essendi aliud

2. Concl. ab homine:quia tunc repugnaret ei istud, quod est esse hominem,quod est falsum,quia uerbum est homo. Tertia,humani

3. Concl. tas non est ratio essendi idem ipsi Deo,probatur,quia si sic,cũ ego habeam humanitatem,ego essem Deus.Quarta, huma-

4. Concl. nitas non est ratio essendi aliud a Deo patet, quia si sic esset, cum natura humana sit assumpta a uerbo,non esset Deus, qđ est falsum.Patet,quia per communicationem idiomatũ natura humana est Deus.

Quo pacto cõcedi Christus inquantum homo est. Si inquantum capitur specificatiuè,ut dicendo Christus inquantum homo est idem aliquid,quod est Deus, & Christus homo,est Deus,tunc ista potest concedi.Christus inquantum homo,est idem aliquid cum Deo.& tunc non ualet cosequẽtia sic arguendo.Christus inquantum homo est idem aliquid, quod est Deus:ergo humanitate est Deus:quia in antecedente,ly,inquantum,tenetur specificatiue,& in cosequente inferes , ac si ly , inquantum, teneretur reduplicatiuè . quod est falsum.

2. princ. Secundo sic.Damasc.dicit Christus non totum auté Deus . Christus non solum est Deus ; ubi ponit duas propositiones . prima est.Non totum Christus est Deus.Secunda propositio. Christus est non solum Deus. Arguitur sic.Christus est non solum Deus:ergo est aliquid aliud a Deo.& si sic,ergo est aliqua duo.ut bene sequitur,homo currit , & non tantum homo currit:ergo aliquid aliud ab homine currit:ergo a parte prædicati,Christus non solum est Deus:ergo est aliquid aliud a Deo & si sic,ergo est aliqua duo:ergo Christus est aliqua duo. Prima propositio si exponatur,Christus est Deus, & Christus est aliud ab ipso Deo;ut non tantum homo currit,sic exponitur, homo currit , & aliquid aliud ab homine currit.

Pro responsione Doct.dicit quod hic est logica noua. Notãquòd propositio exclusiua,est triplex.Quædam est de prædicato exclusio. Alia est de subiecto exclusio. Tertia est totalis.Secũda est in qua exclusio cadit supra subiectum, ut tantum homo est animal.sensus est.aliquid quod est tantum homo , est animal.& sic ista propositio est uerade prima , quæ est in qua exclusio cadit supra prædicatum,ut homo est tantum animal homo est animal, & homo non est non animal. De tertia illa est exponibilis ratione de ly, tantum, determinante propositionem. Exemplum tantum homo currit,sic exponitur, nullus non homo currit.Nota φ dicit hic Vo..illon φ exclusiua debet exponi per duas propositiones, per unam affirmatiuam , & unam negatiuam.Scotus autem sic expouit, tantum homo currit, & nullus non homo currit. *Pro solu. 2. prin. not.* *Prop. exclusiua triplex*

Ad propositum, licet communiter non sit tradita logica , de prædicato exclusiuo, & ideo est,quia quælibet exclusio importat negationem,quæ est syncathegorema,& cum negatio non possit destruere præcedens subiectum, & syncathegorema habet uirtutem supra utrunque extremum,ideo forte nõ sint tradita logica de prædicato excluso tantum , quia tamen sermo est rei subiectus,& non econuerso , ideo non est cura de istis uerbis.

Sed de ista ueritate doct. ponit tres regulas.

Prima.dictio exclusiua addita subiecto aliter excludit, quã addita prædicato.patet de istis duabus,tantum homo currit, & homo est tantum currens. *3. reg. Sco. d dictione exclusiua.*

Secunda regula.dictio exclusiua addita subiecto, excludit a subiecto omne quod non est subiectum, & de quo non dicitur subiectum,siue per se,siue per accidens.Exemplum,tantũ album currit,ly,tantum, additur subiecto , & excludit respectu prædicati omne illud de quo subiectum non dicitur. Ex quo sequitur,φ tantum non excludit,φ musicum currat. & quod quantum currat.quia illud subiectum, potest prædicari de musico.sic respectu prædicati, illud quod est subiectum propositionis exclusiuè,non põt prædicari nec per se, nec per accidens, ut tantum album currit,ergo nigrum non currit,quia grum non potest prædicari de subiecto,nec per se . nec per accidens.

Tertia regula.dictio exclusiua addita prædicato:excludit a prædicato respectu subiecti,omne illud quod non prædicatur uere,formaliter,& quidditatiuè de illo prædicato.Exemplũ, ut hoc est tantum album ly,tantum,excludit a prædicato omne illud,quod non prædicatur de prædicato,& tunc est sensus: hoc nullam qualitatem habet nisi albedinem. Aliud exemplũ ut homo est tantum animal;sensus est,homo est præcisè animal,& nihil aliud est nisi animal, ita quòd tantum excludit omnia alia , quæ non prædicantur formaliter, & essentialiter de animali. & sic non excludit ens,substantiam, corpus,&c. *3. reg.*

Ad propositum nostrum,ista propositio,Christus est tantũ Deus,negatur,non quòd aliquid dicatur de Christo, quod nõ dicatur de Deo,sed negatur,quia sensus est , Christus est tantum aliquid,quod formaliter,& quidditatiuè, dicitur de Deo & hoc est falsum,quia Christus est homo,qui nõ dicitur quidditatiuè de Deo.unde ista conceditur,Christus non est tantũ Deus. Et cum arguitur,Christus non est tantum Deus : ergo è aliud a Deo.dico φ consequentia non ualet, quia arguendo a propositione habente plures causas ueritatis, ad alteram illarum,non ualet.exemplum,ut ego non lego,ergo ego nõ sum, consequentia non ualet,quia prima propositio, quæ est antecedens,habet duas causas ueritatis: unam habet causam ueritatis,quæ est subiectum non esse.habet aliam, quæ est prædicatum non inesse subiecto. & quia arguitur ab illa propositione,ego non lego,quæ habet duas causas ueritatis,ad illã,ego non sum,quæ habet tantum unam causam ueritatis,ideo non ualet consequentia. *Arg. a prop. hente plures cãs ueri tatis ad unã non ualet consequẽtia.*

Sic in proposito,ista propositio , Christus non est tantum Deus,habet duas causas ueritatis. una est,Christus est aliqd aliud a Deo:aliam habet,scilicet, Christus præcisè,& formaliter, & quidditatiuè,non est Deus. ideo secunda consequẽtia non ualet,quia a propositione habente plures causas ueritatis,ad unam illarum , non ualet. Vnde ista non conceditur Christus est tantum Deus,quia Christus non est tantum idqđ est formaliter ipse Deus;uel id quod est habens deitatẽ , quia habet humanitatem. *Quare hec non admittitur Christus non est tantum Deus.*

Quare

4. Reg.

Quarta regula. Quod habet concretum, exponitur per suũ abstractum. & participium, habens. Exemplum: Christus est Deus, & Christus est habens Deitaté. Christus est homo, Christus est habens humanitatem. illa propositio, Christus est tantum Deus, negatur, quia sensus est, Christus est tantum habés deitatem, quæ est falsa. quia Christus etiam est habens humanitatem. & in illa propositione, exclusio excludit suppositũ, ut sit sensus. Christus non est tantum Deus. si exponitur, illa exclusio circa formale prędicatum, ut sit sensus, Christus non est tantum Deus, Christus non tantum habet deitatem, & hoc est uerum. Exclusio aliter excludit in subiecto, & in prædicato quia in subiecto excludit subiectum, & in prædicato excludit formam. Et subiectum supponit pro supposito, & prædicatum pro forma. Ideo exclusio, aliter excludit quando ponitur a parte subiecti, & aliter quando ponitur a parte prædicati.

Exclusio aliter excludit in subiecto, & aliter in prædicato.

Et ad aliud quod dicit, Christus non totum autem Deus, & Christus non totus est Deus. Respondeo, quòd totum potest capi dupliciter. Vno modo syncathegorematicè. Alio modo cathegorematicè. Si totum capiatur cathegorematicè, idest quod perfectum, tunc dico quod Christus syncathegorematicè sumptus, non est totus, quia Christus dicit naturam humanam, & diuinam, & natura humana non est Deus. Alio modo respondetur, distinguẽdo. Vno modo formaliter: Alio modo per communicationem idiomatum. Et idéo, licet Christus non sit totus formaliter, & quidditatiuè: tamen Christus totus, tam natura humana, quam diuina est Deus per communicationem, ut ista est uera, homo est Deus.

Ad illud argumentum Christus nõ totũ ẽ deus respondet.
Totum põt capi dupl.

Tertio sic. Quæcunque differũt &c. sed natura humana & diuina differunt plus quam specie: ergo numero. Nota quod Aristoteles 5. metaphisicę, ponit duas regulas. prima est, quæcunque differunt genere, differunt specie, ut homo & albedo. Secunda, quæcunque differunt specie, differunt numero, ut Sortes, & Brunellus. Pro responsione, ponitur prima propositio. In Christo sunt duæ naturæ numero, tamen Christus non est illæ duæ naturæ numero: ut licet in me sit materia, & forma, tamen ego non sum materia, & forma.

3. Principale deducitur.
Soluitur tertium.

Quarto sic. Vnum sumptum masculinè, importat personã: & unum sumptum neutraliter importat naturam: sed in Christo sunt duæ naturæ: ergo sunt duo neutraliter: ergo oportet dicere quod Christus est aliqua duo neutraliter. Respõdetur concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia licet in Christo sint duæ naturæ, tamẽ Christus non est illa duo, quia adhoc quod istud prędicatum duo demonstretur de Christo uel probetur de Christo, & assumatur natura diuina & humana siue in abstracto, siue in concreto, nunquam uere potest probari. quia si illæ duæ naturæ summãtur in concreto, tunc maior falsa. patet arguẽdo, Deus & homo sũt duo: Christus ẽ Deus & homo: ergo Christus est duo. maior est falsa, quia ly duo, stat masculinè, quod importat pluralitaté personarum, & Christus non est nisi una persona. si sumatur in abstracto illæ duæ naturæ, minor est falsa, patet sic arguendo. Deitas, & humanitas sunt duo: sed Christus est deitas, & humanitas: ergo Christus est duo, patet hic, quomodo minor est falsa. Si uero in maiori sumantur in abstracto, tunc erunt quatuor termini: patet sic arguendo. deitas & humanitas sunt duo: sed Christus est Deus & homo: ergo Christus est duo. ibi sunt quatuor termini: primus deitas, & humanitas: secũdus, Deus, & homo: tertius, Christus: quartus est duo, & sic sunt quatuor termini, ideo non ualet.

4. Principale soluitur.

Quinto sic. nos dicimus quod tres personæ diuinæ dicuntur tres & dicuntur unum neutraliter: ergo per oppositum hic sunt duæ naturæ & unum suppositum: ergo erunt duo neutraliter. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quoniam non est simile de tribus personis respectu essentiæ diuinæ quæ nata est prædicari de tribus personis, siue coniunctim, siue diuisim: tamen natura humana non est nata prædicari de Christo, Christus si esset una natura creata in tribus, illa non prædicaretur de illis: quia nõ est nata prędicari de illis.

5. Principale.

QVAESTIO TERTIA.

Quæritur de ueritate opinionũ recitatarum a magistro & quæ sit uerior.

QVAERITVR ultimo, quæ istarum trium opinionum, quas magister recitat in textu, sit tenenda.

Nota quòd hic Scotus quærit, quæ illarum trium opinionum antiquarum quas magister nunc recitat in textus, sit tenenda. Prima opinio consistit in istis propositionibus. Prima est ista. sicut ex anima & corpore constituitur homo in generatione, qui in primo instanti non unitur uerbo diuino, Ista propositio est hæretica, quia tunc sequeretur, quod uirgo nõ esset mater Dei: quia dicit, quòd primo ista natura fuit resultans ex corpore, & anima & tamen non fuit unita uerbo. Secunda. In secundo instanti, uel tempore sequenti, uerbum diuinum assumpsit hominem. Imaginatur enim quòd natura prius fuit personata, quàm assumpta. Sed ista propositio ẽ hæretica, et Doct. improbat eam. certum est quòd homo stat pro supposito, tunc sic. Verbum diuinum non assumpsit hominẽ: ergo uerbum diuinum non est homo. Item, assumens non est assumptum: uerbum diuinum assumpsit hominem: ergo uerbum non est homo. Sed est difficultas. Vtrum ibi homo possit stare pro aliqua natura singulari: ut album est coloratum: uel pro aliquo supposito. Nos dicimus quòd album stat pro singulari, ut album est coloratum, sed utrum homo possit stare pro aliqua tali natura singulari, de hoc est difficultas. sed postea uidebitur.

.Opinio declaratur tribus propositionibus.
1. Prop.
2. Prop.
1. Opinio.
Difficultas soluitur.

Tertia propositio. Verbum potest prædicari de homine, quia assumpsit hominem, & èconuerso, & hoc propter assumptionem: ex quo sequitur, quod Christus est aliqua duo, scilicet uerbum assumens, & ipse homo assumptus.

3. Propositio eiusdem opinionis.

Nota quòd secunda opinio consistit etiam in tribus propositionibus. Prima est, sicut ex anima & corpore resultat homo, ita ex uerbo, & natura humana componitur una natura Christi.

Nota quòd ista opinio non imaginatur sicut præcedens, quia dicit, quòd in illo instanti in quo natura fuit producta, fuit compositio ex anima & corpore. Secunda propositio, Christus non est aliqua duo, sed est tantum unum. quia licet uerbum assumpserit naturam, tamen quia non erat personata personalitate propria, sed personalitate uerbi, ideo erat tantum unum. Ideo dicit Scotus, quod ista opinio est tenenda, tamen oportet glosari, quomodo uerbum sit persona composita. Multæ sunt auctoritates dicentes, uerbum esse personam compositam, ista ergo opinio est uera, quia dicit quòd uerbũ subsistit in duabus naturis, scilicet diuina, & humana, sicut si imaginaremur Sortem subsistere in sua natura, & sua albedine: in propria natura, tanquam sibi propria. sed in albedine tanquam in natura sibi aduenticia.

2. Opinio pariter declaratur trib. propositionibus.
1. Prop
2. Prop.

Sed quia ista opinio dicit unum erroneum, dicendo quòd uerbum est persona composita, & quomodo hoc sit intelligendum, dicit Damasc. non debemus dicere, uerbum esse personam compositam, sicut dicebat Eutices, quod Christus erat tertia entitas composita ex duabus naturis.

Sed utrum natura humana faciat compositionem cum natura diuina: Notandum est quod compositio dupliciter accipitur, Vno modo propriè, & ad illam requiritur. primo quòd unum componentium se habeat ut actus, & aliud ut potentia: defectu cuius Sortes & Plato non possunt concurrere ad tertium componendum. Secundo quòd etiam ex illis resultet tertia entitas. defectu cuius Sortes, & sua albedo, non faciunt tertiam entitatem. Ex hoc pono talem conclusionem, quòd in uerbo, non est hoc modo compositio. Alio modo potest intelligi naturam humanam facere compositionem cum natura diuina, idest unionem. & sic natura humana, & diuina faciunt compositionem, & unionem, tamen dicit Scotus quòd non debemus uti proprie isto uerbo, cõpositio: quia non bene sonat, immo sonat imperfectionem, & istam opinionem sequeretur Athanasius. In ista unione est simile cum compositione uera: quia sicut ex anima, & corpore resultat una tertia entitas, ita ex essentia diuina, & natura humana est factum uerbum homo, licet sit magna scilicet differentia difficultas.

Quo natura humana intelligatur facere cõpositionẽ cũ humana Christi.
Compositio duplex.
Ad propriã cõpositionẽ tria requiruntur.
3. Prop.
Non est dicendũ Christum esse cõpositũ ex natura diuina et humana.

Tertia opinio consistit in tribus propositionibus: quarum prima est. Verbum non assumpsit humanitatem, sed præcisè animam, & corpus. Vnde nota quod ista erat opinio cuiusdam fatui Nominalis, quia dicunt Nominales, quòd ex corpore, & anima, non resultat tertia entitas.

3. Opinio tribus propositionibus declaratur.
1. Prop.

Secũda. Verbum assumpsit animam & corpus, per modum habitus, ut appareret uisibilis nobis. Vnde imaginatur ista opinio, quòd sicut ego induo habitum meum, sic uerbum assumpsit naturam, ut appareret uisibile.

2. Prop. 3. opin.

Tertia. In quantum Christus homo, non est anima, quia anima, & corpus siue humanitas non est nisi quidam habitus, seu quoddã aliter se habere, quia uerbum diuinum nihil assumebat, sed uerbum aliter se habebat. Nota quòd ista tertia opinio est hæretica, tempore magistri non erat hæretica, sed tempore Alexandri fuit condemnata.

3. Prop. 3. opin.
Nota.

Nota quòd naturã humanam esse habitum respectu uerbi, potest dupliciter intelligi. Vno modo propriè, & sic uerbum

non

non inducit naturam humanam tanquam habitum. Alio modo impropriè, & metaphoricè, & sic natura humana impropriè, & metaphoricè dicitur habitus respectu uerbi. Quod doctor probat duabus rationibus. prima est, quia habens habitū, non mutatur secundum habitum, licet habitus mutetur: secūda, quia habitus occultat eum qui induit eum, non autem è contra. sic natura humana potest dici habitus respectu uerbi diuini. probo, quia uerbum diuinum non fuit mutatum, sed natura humana fuit mutata. Secundo, quia natura humana occultauit diuinitatem. licet ergo natura humana sit habitus impropriè, non tamen propriè.

Sco. declaratio de habitu. quo deno minatur humanitas Christi.

Prima ratio. quia sicut habitus aduenit alicui post suum esse completum, ita natura humana aduenit uerbo post suum esse completum.

Secunda. sicut habitus, uel tunica mea, est quædam substantia, ita natura humana potest dici uerè habitus, quia est uera substantia.

Tertia ratio. quia sicut habitus non mutat induentem, immo habitus potius mutatur, ita natura humana non mutat uerbum, immo natura humana mutatur per unionem ad uerbum. De illis tribus opinionibus dico, quod secunda est tenenda, & non prima, nec tertia.

Nota quòd istæ opiniones in tribus conueniunt.

Conuenientia trium opin.

Primo, quia neutra ponit duplicem personam in Christo, contra Nestorium, qui dicebat, quòd in Christo erat duplex persona.

Secundo, quia dicunt in Christo tres substantias esse, scilicet naturam diuinam, animam, & corpus, contra Euticē, qui dicebat, quòd sicut ex anima, & corpore resultat una tertia entitas, quæ non est anima, nec corpus, sic in Christo erat una tertia entitas, quæ nec erat corpus, nec anima, nec homo.

Tertio, quia in eodem instanti fuit anima producta, & in hoc eodem caro, & corpus fuit assumptum contra Origenem, qui dicebat, quòd omnes animæ erant productæ ab æterno, seu ab initio mundi: dicebat etiam, quód Deus per aliquod spatium derelinquet animas damnatas in inferno, & postea omnes ibunt ad paradisum. Et dicebat, quòd nulli pauperes sunt in inferno, sed omnes diuites. tenet etiam, quod animæ erant productæ ab initio mundi. Istæ autem opiniones non dicunt hæc, sed concedunt, qu in illo eodem instanti, in quo anima fuit producta, caro, & corpus fuit unitum, sed clarum est, quòd ista unio fuit facta ex tempore: ergo &c.

DISTINCT. SEPTIMA.

QVAESTIO PRIMA.

Circa distinctionem septimam, &c.

Quæro, utrum ista sit uera, Deus est homo. Circa istam distinctionem quæritur, in qua materia ponatur ista propositio, Deus est homo, quia termini sunt satis declarati ideo non est necesse declarare terminos.

De ueritate quarundam propositionū In qua materia sit ista pp. Deus est homo.

Ad quæstionem, dicit B. Thomas, quòd est in materia naturali, & ratio est, quia licet in ista propositione sit duplex natura, scilicet natura humana, & natura diuina, tamen quia est unitas suppositi, ideo ponitur in materia naturali, tamen hoc non ualet: quia tunc sequeretur, quòd ista homo est albus, esset in materia naturali quia unum suppositum faceret homo albus. Ad hoc respondet B. Bonauentura dicendo, quòd partim est in materia naturali, & partim in materia contingenti: quia in materia contingenti semper prædicatum est minus excellens, quàm subiectum: ut homo est albus. Similiter prædicatum in materia contingenti non dat esse simpliciter, seu esse primarium subiecto, sed magis secoadiutum. Sic est in ista propositione, Deus est homo. Item potest poni in materia naturali, quia unio est perpetua. Similiter, quia in instanti suæ creationis fuit ista unio. Alius est doctor. s. Scotus, qui dicit primo, quòd ponitur in materia remota: secundo in materia contingenti. tertio in materia naturali: tamen non est dubium, quin ista sit in materia contingenti, Deus est homo.

Op. B. Tho.

Circa primum articulum doctor quærit, quæ est causa ueritatis istius propositionis, Deus est homo. Nos dicimus, quòd ista propositio, uerbum est homo, est causa ueritatis istius, Deus est homo: patet. Quandocunque aliquod prædicatum non conuenit superiori, nisi quia conuenit inferiori, illud prædicatum non conuenit primo superiori. Exemplum cum dicitur, homo currit, istud prædicatum, currit, primo cōuenit Sorti, uel Platoni, quàm homini: sed sic est, quòd istud prædicatum homo, primò conuenit uerbo: ergo ista primo est uera, uerbum est homo. & consequenter ista. Deus est homo. Nota, quod in ista incarnatione sunt quatuor propositiones: quarum una est causa ueritatis alterius. Prima est, Deus uult uerbum incarnari. Secunda, Natura humana unita est uerbo. Tertia, Verbum est homo. Quarta, Deus est homo.

1. art. quæst. Quæ sit causa ueritatis

tis huius p. posit. Deus e homo.

4. prop. pendentes ab una earum.

Prima propositio est immediata, & est causa secundæ propositionis: quia enim Deus noluit uerbum incarnari, natura humana unita est uerbo.

Secunda propositio est causa tertiæ propositionis: quia natura humana est unita uerbo, ideo uerbum est homo.

Tertia propositio est causa quartæ propositionis, quæ est, Deus est homo, est uera, quia uerbum diuinum est homo.

Circa secundum articulum quæritur. Vtrum ueritas istius propositionis, Verbum est homo, sit credita: Pro quo nota, quod ueritas propositionis est triplex. Quædam est naturaliter cognita Alia ex fide. Alia ex fide, & naturaliter.

2 ar. quæst. Quo hæc p p. ueritas est hō posit. p ari l' creitas pro posit. triplex

Prima est illa, quæ cognoscitur actione intellectus, & obiecti: & quæ cognitis terminis cognoscitur, ut illa, homo est animal: ueritas istius propositionis est naturaliter cognita, quia scio animal uniri homini.

Secunda est sicut est ista, Deus est trinus, & unus, quę est mere credita: & ista, corpus Christi est in Sacramento altaris sub speciebus panis, & uini.

Tertia est sicut ista, Deus est unus: ueritas istius est nota naturaliter, & etiam ex fide. Quòd sit nota naturaliter patet, quia dicit philosophus 12. metaphysicæ, entia nolunt male regi. unus ergo princeps. Item 8. physic. dicit hoc, quòd est unū primum mouens, & istud non est nisi Deus. Item etiam est credita in symbolo Niceno. Credo in unum Deum. Item in symbolo Apostolorum. Credo in Deum, &c. Similiter Exod. 20. Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est. Videamus ergo utrum ista propositio sit nota naturaliter. dicit Scotus, quòd ueritas propositionis non est naturaliter nota: & qđ nullus sine reuelatione speciali potest cognoscere istam propositionē, Deus est homo. Probatur. quia aut habemus proprium conceptum de uerbo, & tunc ista propositio est immediate contingens, non nota ex terminis: quia nulla propositio contingens potest cognosci ex terminis: quia adhuc, quòd propositio sit per se nota, oportet, quòd termini habeant necessariā connexionem: sed uerbum, & homo non habent necessariam connexionem. Vnde duplex est conceptus uerbi, scilicet proprius, quem habent beati: alius est communis, & confusus, quem nos habemus. si nos haberemus proprium conceptum, illa propositio esset uera, contingens, & immediata, & non esset naturaliter nota.

Deus ē unus est prop. naturaliter & fide nota.

Conceptus uerbi dup ex.

Nota ulterius, quod duplex est propositio. Quædam est nota ex terminis, quæ cognoscitur terminis cognitis, & ex cognitione terminorum, & unione illorum Alia est propositio immediata, non nota ex terminis, sed per intuitionem terminorum, ut calidum calefacit: quæ non est per se nota ex terminis; immo si cognoscatur, oportet, quòd cognoscatur ex intuitione terminorum, & unione illorum. Similiter ista, paries est albus, ad hoc, quòd cognoscam istam, requiritur, quod cognoscam utrumque terminum, & unionem illorum per intentionem. Similiter de ista, Verbum est homo, est contingēs, si non habeamus conceptum uerbi proprium, si pro quia tūc illa est uera contingens immediata, non nota ex terminis. Nos ergo non habemus conceptum, qui est aliquod ens, quod est homo; & est mediata, quia potest probari, sic arguēdo; Verbum diuinum est homo: Verbum diuinum est aliquod ens infinitum: ergo aliquod ens infinitum est homo. Nec etiam est nota ex terminis; quia nulla propositio contingens cognoscitur ex terminis, sed cognoscitur ex intuitione terminorum, & unione illorum.

Prop. nota duplex.

Secunda propositio respondalis. Ista propositio est merè credita, & deducibilis ex una merè naturaliter cognita, & alia credita: quia omnis conclusio syllogismi, cuius altera præmissarum est credita, conclusio est credita: sicut ex una de necessario, & alia de possibili, sequitur conclusio de possibili: ut patet sic arguendo. Quodlibet suppositum subsistens in natura recipit prædicationem illius naturę in concreto. ista propositio est naturaliter nota: sed Deus subsistit in natura humana per unionem hypostaticam: ista est credita: ergo Deus est

est homo, seu uerbum est homo: Ista conclusio est credita. Patet maior per Damasc. minor probatur; Nam dicit D. Augustinus. Ista unio est talis, ut Deum faceret hominem, & hominem faceret Deum.

In hac ppõne Deus est homo q̃ prædicatio sit. Terria difficultas est: qualiter accipitur prædicatio, dicendo, Deus est homo. Vtrum sit prædicatio formalis, uel identica?

Respondet quidam Archiepiscopus, dicens, istam esse prædicationem per identitatem, sic, quod idem prædicatur de seipso, ut sit sensus: uerbum est suppositum, quód est homo, sic, quód est ibi implicatio.

Cõtra decla rationem arguitur. Contra ipsam arguitur sic. si sic, sequeretur processus in infinitum: sed hoc est falsum: ergo. Probatur. si dicas, quód a parte prædicati sit implicatio: quæro, uel est prædicatio formalis, uel per identitatem: non primum, ut dicis: ergo secũdum. Tunc accipio totum hoc, quod est homo uel ly, homo, præcise dicit naturam humanam, & tunc dicendum est, quod est est impropria: si dicas, quód in secunda est implicatio, uerbum diuinum est suppositum, quod suppositum est homo: quæro tunc, uel ly, homo, prædicatur per identitatem, & tunc erit processus in infinitum, quia diceretur, uerbum est suppositum, quod est homo, & sic diceretur de ista propositione ultima, si in ea, ly, homo, prædicaretur per idẽtitatem. Item, quælibet natura prædicatur formaliter de suo supposito: sed natura humana est natura: ergo prædicabitur de uerbo formaliter.

Prædicatio formalis triplex secundum de Bassolis. Quæro, qualis est prædicatio? dicit de Bassolis, quod triplex est prædicatio formalis. Quædam est per identitatem, Alia per informationem, Alia est prædicatio substãtialis per unionem. Prima est, quando prædicatum est idem cum subiecto. Secũda, quando prædicatum informat ipsum subiectum. Tertia, quando utrunque unitum est substantia. Prima propositio. Ista prædicatio non est per identitatem, quia prædicatum non est de quidditate subiecti. Secunda. Non est formalis quia natura humana non informat uerbum. Tertia propositio. Ista prædicatio est formalis substantialis per unionem; dicit de Bassolis, quód nunquam philosophus habuit notitiam de ista prædicatione, sicut illam unionem non cognouit.

Alius dicit, quód ista prædicatio non est formalis, sed est prædicatio per unionem: tamen de Bassolis melius dicit.

Quod prædicatũ sit hõ in prædicta propositione Quæro quarto. Vtrum prædicatum quod est homo habeat rationem generis, speciei, differentiæ, proprii, uel accidentis. Et uidetur, quód speciei; quia quód prædicatur uniuocé de pluribus differentib. numero &c. Et homo prædicatur de uerbo, & Sorte, & de Platone &c. & prædicatur uniuoce, patet, quia uerbum uniuocé est homo cum Petro, ita quód idem prædicatum est in istis. Verbum est homo, Petrus est homo: ergo ly, homo, habet rationem speciei.

Soluit difficultatẽ Sco. Respondet Scotus ponendo tres distinctiones. Prima est. *Differentia est inter prædicatũ uniuocum, & pdicari uniuocé* Differentia est inter prædicatum uniuocum, & prædicari uniuoce: quia prædicatum esse uniuocum est quando conceptus est unicus, seu quando formalis ratio prædicati est unica: & sic album, siue sit in lapide, siue in ligno, siue in quocunque alio subiecto, est prædicatum uniuocum, quia in illis non habet nisi unam rationem formalem. Sed prædicari uniuocé est prædicari quidditatiue, & ad hoc requiruntur duæ conditiones. *Prædicari uniuocè duo requirit.* Prima, quód habeat conceptum uniuocum: ideo canis non potest prædicari uniuocé. Secundo requiritur, quód prædicetur quidditatiue: ideo si Sortes est albus, ly, albus, licet habeat conceptum unum non tamen prædicatur quidditatiuè, & formaliter. Secunda distinctio. Aliud est prædicatum quid, *Aliud est pdicatũ quid aliud pdicari in quid.* & aliud est prædicari in quid. Quodlibet prædicatum repositum in prædicamento directè est prædicatum quid: ut color, albedo, & huiusmodi. Et prædicari in quid est prædicari formaliter, & quidditatiuè de suo inferiori Ex quo infero, quód ista possunt separari, prædicatum quid, & prædicari in quid, ut calor prædicatur in quid, tamen si cõparetur ad Sortẽ, non prædicatur in quid. Tertia distinctio. Illud prædicatum homo, potest considerari dupliciter. Vno modo in se & absolute. *Hõ pt dupliciter considerari ut est pdicatum.* Alio modo in habitudine ad subiectum, ut ad uerbum. Pono duas conclusiones de mente Doctor. Prima. *1. Concl Sco.* Considerando hominem secundum se, habet rationem speciei: quia natura humana nata est prædicari de pluribus. Secunda conclusio. *2. Concl.* Comparando hoc prædicatum homo ad uerbum, habet rationem accidentis. patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, fundat intentionem accidentis: sed natura humana aduenit uerbo post suum esse completum, & potest abesse a uerbo: ergo. Ex quo sequitur, quod super eadem re possunt fundari duæ intentiones; ut super homine potest fundari species, & etiam accidens. Accipio istam, Sortes est coloratus, utrum istud prædicatum habeat rationẽ generis, uel speciei? Respondet quod si consideretur in se, habet rationem generis: si comparetur ad subiectum, sic habet rationem accidentis.

Dub. Dictum est quod super homine possunt fundari duæ secundæ intentiones, scilicet speciei, & accidentis. Contra nunquã habitudo, quæ est accidens, potest fundari nisi in accidẽte metaphysicé dicto: sed homo non est accidens metaphysicum: ergo. Nota, quod accidens potest capi dupliciter. *Soluitur. Accidẽs dupliciter.* Vno modo secundo intentionaliter, & sic est unum prædicabile, & una relatio rationis. Alio modo primo intentionaliter. Et adhuc dupliciter. Vno modo metaphysicè sicut nouem genera accidentium, ut quantitas, qualitas. &c. Alio modo pro omni illo. quod aduenit alicui post suum esse completum: & sic aliqua substantia potest dici accidens, ut natura humana in uerbo. *Quõ aliqua substãtia po sit dici accidens.* Respondeo per propositiones. prima propositio. ita est, quod ista intentio, quæ est accidens, non fundatur nisi in accidente in concreto sumpto, & metaphysicè dicto, ut sicut ista secunda intentio, quæ est genus, potest fundari in animali, & in colore, sic etiam ista secunda intentio, quæ est accidens, potest fundari in aliqua natura, quæ est substantia. Exemplum de speciebus. in sanctissimo Sacramento Eucharistiæ. Si illis adueniet de nouo substantia panis, ista propositio, quãtitas est panis, istud prædicatum, panis, fundaret secundam intentionem, quæ est accidens: patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, potest fundare secundam intentionem, quæ est accidens: sed panis tunc adueniret quantitati post esse completum: ergo panis posset fundare istam secundam intentionem, accidens. Doct. subtilis dat aliud exemplũ in textu nostro &c.

Qualis sit p̃dicatio huius in pñtia ppositione. Quinto uidendum est qualis est ista prædicatio. Nota, quod duplex est prædicatio, scilicet per se, in qua prædicatur prædicatum de subiecto in primo, uel secundo modo dicendi per se. Alia est per accidens, in qua prædicatum prædicatur accidens de subiecto. Vnde dicit philosophus primo posteriorum. *Prædicatio triplex.* Quæcunque neutraliter insunt, per accidens insunt. Cum ergo ista propositio, Deus est homo, sit una prædicatio, quæritur, Vtrum sit prædicatio per se, uel per accidens. Respondetur, quód non est per se, quia si esset per se, uel in primo, uel in secundo, uel tertio modo dicendi per se: sed nullum est dicendum: igitur &c.

Quatuor modi dicendi per se. Pro quo nota, quód quatuor sunt modi dicendi per se. Primus modus continet quatuor gradus. Primus est, quando definitio prædicatur de definito. Secundus, quando pars materialis prædicarur de suo toto, ut homo est animal. Tertius, quando pars formalis prædicatur de suo toto, ut homo est rationalis. *Primus modus dicendi per se habet quatuor gradus.* Quartus gradus, est, quando idem prædicatur de se ipso, licet Aristoteles non dicat, tamen Linconiẽsis dicit: ut ista, homo est homo, est in primo modo dicendi per se secundum Linconiẽsem, licet Aristoteles non fecerit mentionem, quia dicit philosophus, quód prædicatum in primo modo dicendi per se est de essentia subiecti: sed idem non est de essentia sui ipsius: ergo &c. *Non est per se ppositio qua idem dicitur de se ipso secundum Aris.* Secundus modus est, quando passio prædicatur de subiecto. Tertius modus non est modus dicendi, sed essendi, & ad illum modum requiritur, quód illud, quod est in tali modo, habeat esse solitarium. Dicit Scotus in quodlibeto. 9. quód accidentia in Sacramento Eucharistiæ habent illum modum. Quartus modus est, quando effectus prædicatur de sua causa, ut calidum calefacit: album albefacit: uoluntas uult: intellectus intelligit. Et licet propositiones sint contingentes, tamen sunt immediatæ: quia calidum est causa calefactionis. Ad propositum liquet, quód ista propositio non sit in primo modo dicendi per se: quia homo non est de essentia subiecti, nec etiam in secundo, quia homo non est passio Dei: nec in tertio, quia ille modus non est modus prædicandi: nec in quarto, quia homo non est causa Dei.

Contra hoc Doct. arguit sic: quia dicit, quod ista propositio est contingens: ergo non est per se. contra ista propositio, calidum calefacit, est contingens, & tamen est in quarto modo &c. Dicit Scotus, quód ista propositio Christus est homo, non est in quarto modo dicendi per se, quia non est propositio immediata.

Res. Bul. Ens p accidens duplex metaphysicum. Consequenter Doctor. respondet, & pro textu ponit unam distinctionẽ, & quatuor propositiones. Distinctio est ista. Ens per accidens est dupliciter, secundum metaphysicum, & Logicum, & illam distinctionem ponit Scotus in primo. 26. dist. circa finem quæstionis. Ens per accidens metaphysicum est, quando unum accidit alteri, uel ambo tertio. Exemplum pri-

mi; ut

mi; ut homo est albus. exemplum secundi; ut dulce est album et accidens metaphysicum, quia ambo accidunt alicui tertio, scilicet lacti. Ens per accidens logicum, est, quando in subiecto non est ratio inhærentiæ prædicati, ut animal est rationale; ista non est per accidens metaphysicum, quia ambo non accidunt tertio, tamen est ens per accidens logicum, quia animal non est ratio, quare rationabile insit sibi.

Ens per accidens logicum.

Ex quo sequitur, quod non est inconueniens aliquae facere ens per accidens logice, & non metaphysicè, quod est cōtra Thomistas: ut patet in ista, animal est rationale, quia ly, rationale non accidit animali, nec ambo accidunt tertio, scilicet homini.

Aliqua sūt p accidens logice nō metaphysicè.

1. Prop. Sco. Prima propositio. Iste propositio, Deus est homo, non est per accidens, metaphysice loquendo. patet, quia homo nō accidit uerbo, quia quod uerè est, & substantia, nulli accidit: Natura humana est uerè substantia. ergo non facit accidens cum uerbo diuino.

2. prop. Secunda. Vnio naturæ humanæ ad uerbum, non est unio accidentalis. patet, quia illa unio non est accidentalis, quæ est inter ueras substantias: sed iste est huiusmodi: ergo.

3. prop. Tertia. Ista propositio, Deus est homo, potest concedi per accidens logicè: quia licet non sit per accidens metaphisicè, tamen est per accidens logice. patet sic. Illa propositio est per accidens logicè, quando subiectum non est ratio inhærentię prædicati ad subiectum: sed in ista, uerbum non est causa inhærentiæ prædicati ad subiectum: scilicet quod uerbo insit homo &c.

4. prop. Quarta. Licet ista unio sit unio substantialis, tamen nō est unio accidentalis, neque essentialis.

Tripl. unio. Pro quo nota, quod triplex est unio. Quædam est essentialis, quando unum unitorum est de essentia alterius, ut homo est animal. Alia est accidentalis, quando unum extremorum informat alterum, ut homo est albus. Alia est unio substantialis, quæ cadit inter illa, quæ sunt ueræ substantiæ, sicut est unio naturæ humanæ ad uerbum.

Ex quo sequitur, quòd ista propositio, Deus est homo, dicitur esse prædicatio formaliter substantialis per unionem.

Differit de ista propositione Christus est hō, an sit per se. Consequenter Doctor quærit, utrum ista propositio, Christus est homo, sit propositio per se. Et arguit, quòd sic; quia quā subiectum includit prædicatum, illa est per se: sed Christus includit hominem: ergo est per se, minor probatur, dicit Damascen. quod hoc, quod est Christus, dicit naturam humanam, & diuinam: ergo illa propositio est per se.

Nota, quòd dicit Scotus in secundo distin. 3. in responsione principali, & in 11. dis. 4 quæstio. 3. in responsione ad tertium argumentum: dicit, quòd ista propositio, superficies est alba, non est per se.

Opinio Varronis. Hic ponitur opinio Varronis, qui dicit, quòd est per accidens. Et probat, quia subiectum includit implicationem: & propter illam uidetur, quòd sit per accidens: & probat per Priscianum dicentem, quòd inter exigens, & exactum cadit implicatio; & cum Deus sit exigens, & homo exactum, sequitur quod erit implicatio. Et ideo arguit, quandocunque aliquid includit implicationem, est per accidens: sed sic est de ista: igitur.

Reprobat opinionem Varr. Consequenter hoc improbat, quoniam substantiuum non exigit adiectiuum, nec econtre; immo constructur per constructionem intransitiuam, licet ibi sit implicatio quædam, cum dicitur, capa Sortis, capa quæ est Sortis; tamen quando sunt aliqua construibilia pertinentia ad idem, non cadit medium, ut ista, homo albus. Sic est de ista, Christus est homo. Item si esset implicatio, esset processus in infinitum, ut dicendo, homo albus sibi sit implicatio, diceremus, homo, qui est albus; & consequenter diceremus, homo albus, qui est albus.

Resp. Scot. p tres propos. 1. prop. Consequenter Doct. respondet per tres propositiones. Prima. Ista implicatio, quam ponit Varro, non includitur in isto termino, Christus. Vnde licet dicendo capa Sortis, includatur implicatio, non tamen dicendo, Christus est homo.

2. prop. Secunda. Ista propositio non est per accidens, propter implicationem positam in subiecto.

3. prop. Tertia. Ista propositio, Christus est homo, est per accidens propter hoc, quia de ratione accidentis nihil dicitur nec per se. & cum Christus dicat per se ens per accidens, sequitur, quod de Christo nihil dicitur per se.

4. prop. Quarta. Iste prædicatio non est omnino per accidens, quia subiectum includit prædicatum.

5. prop. Quinta. Iste non est omnino per se, quia subiectum non includit unum per se.

Ponuntur octo regulæ. Notandum, & pono octo regulas. &c.]

Prima regula est de subiecto, & est talis. Quod est de ratione in se impossibile, nihil dicitur possibiliter: unde ratio in se impossibilis, est ratio aggregans duo, quorum unū repugnet alteri; ut homo asinus: homo irrationalis. Ideo ista non est uera, homo irrationalis est animal. *1. Regula. Ri impossibilis quid.*

Secunda regula de prædicato. Ratio in se impossibilis, de nullo dicitur possibiliter. exemplum; ut homo est homo irrationalis, ista propositio non est possibilis. *2. Regula.*

Tertia regula de subiecto. De ratione in se falsa nihil dicitur uerè. Vnde ratio in se falsa est, quæ aggregat aliqua, quæ non sunt simul uncta, licet possint uniri: ut Aethiops albus, ista ratio est nunc falsa, similiter illa non est uera, Coruus albus est animal: & si arguetur; prædicatum est de essentia subiecti: ergo. Respondeo negando consequentiam, quia plus requirit nec. *3. Regula. Dub. soluitur.*

Quarta regula. Ratio in se falsa de nullo dicitur uerè. & in ista est falsa, iste coruus est coruus albus. Similiter ista, Christus in triduo est Christus. *4. Regula.*

Quinta. De ratione per accidens, nihil dicitur per se. Vnde ratio per accidens, est quando unum extremum non habet causam inhærentiæ alterius. Exemplum; Peter in diuinis dicitur unum per accidens Logicè, quia dicit relationem, & essentiam. Similiter Christus, quia Deus, non habet causam inhærentiæ istius prædicati, homo. Ex quo sequitur, quod iste propositio non est per se, Christus est homo, quia Christus importat rationem per accidens. *5. Regula.*

Sexta regula. Ratio per accidens de nullo dicitur per se: iō ista nun est per se, homo est Christus; Deus est Pater Contra arguit. Subiectum includit prædicatum: ergo ista prędicatio est per se. Respondetur, concedo antecedens, & nego consequentiam: Et dico, quòd ad hoc, quòd propositio sit per se, requiruntur duæ conditiones. Prima, quod prædicatum includatur in subiecto. Ideo ista non est per se, homo est albus. Itē iste propositio, superficies est alba. sed ista, superficies alba est colorata, bene est per se hoc modo. sic intelligebat Scotus in secundo. *6. Regula. Ad propositionem p se. duæ conditiones requiruntur.*

Secunda conditio est, quòd subiectum dicat rationem per se unam; Christus autem nō dicit rationem per se unam, nec superficies alba dicit unam rationem: ideo non sunt per se.

Septima regula. Ratio in se contingens de nullo dicitur necessario. Vnde ratio in se contingens est, quando aggregat aliqua duo, quorum unum contingenter aduenit alteri: ut iste non est necessaria, homo albus est homo. & ratio est, quia ex ratione necessaria non sequitur conclusio de contingenti, sed de necessario: quia ex duabus de necessario non sequitur conclusio nisi de necessario. capio istam, homo albus est coloratus, iste non est de per se, nec de necessario: sic bene sequitur, homo albus est coloratus, ergo coloratum est album. *7. Regula. Ri in se contingens quæ sit.*

Item coloratum est homo: ergo homo est coloratus: sed ista homo est coloratus, est contingens: ergo etiam prima, scilicet homo albus est coloratus, fuit contingens.

Octaua regula. Ratio in se contingens de nullo dicitur necessario, ut homo albus, non prædicatur necessario de Sorte, ut Sortes est homo albus. Ex quo sequitur, quòd iste est contingens, Christus est Christus. Cōtra. Nulla propositio, in qua prædicatur idem de eodem, est contingens: sed ista est huiusmodi: ergo non est contingens. Distinguo maiorem: aut quā do subiectum, & prædicatum dicunt unam rationem per se: & sic concedo: aut quando non: & sic nego. & sic est in proposito. *8. Regula. Instātia soluitur.*

Ad argumenta principalia. Ad primum dico, quòd licet inter Deum, & creaturas sit maxima diuersitas, non tamen maxime repugnantia: quia maxime repugnantiæ non inueniuntur inter Deum, & creaturas. Ista solutio posita est in prima q. huius tertij. *Soluuntur principalia argumenta.*

Secundo sic. idem non prædicatur de eodem in concreto, & in abstracto: sed homo prædicatur de uerbo in concreto: ergo nō in abstracto: ergo ista est falsa, Deus est homo, ex quo non prædicatur de Deo in abstracto. *Idem dedu citur.*

Nota, quòd regula est Aristot. secundo Top. Idem non prędicatur de aliquo in concreto, & in abstracto: sed sic est, quòd ista est uera, Deus est homo: & humanitas est uerbo communicata de homo: ergo homo, quod est abstractum, non prædicatur de Deo, & per consequens ista est falsa Deus est homo.

Pro responsione ponuntur sex propositiones. *Pro solutione sunt sex propos.*

Prima. Humanitas non est proprium denominatiuum huius, quod est homo. Notandum, quòd licet proprie hoc nomen homo non sit abstractum ultimatè, immo concretum, eo quod concernat suppositum; tamen ab homine potest fieri denomi- *1. prop. Hō nō est p priè abstractum.*

denominatiuum, sicut albedo non est abstractum ultimatè, ita homo non est ultimatè abstractum, nec ultimatè concretum: tamen humanari non est proprium eius denominatiuum.

2. prop. Humanari cuius sit denominatiuũ. Secunda. Humanari est proprium denominatiuum huius quod est, hominem fieri. Vnde imaginatur Scotus, quòd istud denominatiuum, humanari, descendit ab hoc, quod est hominem fieri.

3. prop. Tertia propositio. Istud denominatiuum, quod est, humanari, dicitur de eo, de quo dicitur forma in fieri. ista propositio non est de textu formaliter, sed bene probatio eius. Exemplum. capiamus humanitatem: quæro de quo dicitur homine in fieri?

Respondeo, & dico, quòd de uerbo; & sicut uerbum fit homo, sic uerbum est humanatum: probatur, quandocunque est aliquod denominatiuum significans formam in fieri, prædicatur de eo, de quo prædicatur forma in fieri: sed humanari est tale denominatiuum: ergo prædicatur de illo, de quo prædicatur forma, & quia homo est forma, & prædicatur de uerbo, ita humanari dicitur de uerbo. & sic uerbum est humanatum; & ibi humanatũ prædicatur de uerbo, sicut dicimus, uerbum diuinum fit homo, siue est factum homo, & sicut in instauri incarnationis uerbum fit homo, ita verbum est humanatum

4. prop. Quarta propositio. Proprium denominatiuum huius, quod est humanatum, est homo. Notandum, quod denominatiua istorum duorum, s. hominem fieri, & homo, sunt duo, quia hominem fieri habet humanitatem pro abstracto, & humanum habet istud abstractum, quod est homo.

5. prop. Quinta. Abstractum, quod est humanum, non prædicatur de uerbo diuino, ita quod, licet ista sit uera, uerbum est homo, non tamen ista est uera, uerbum est humanum.

Ex quo sequitur, quòd secundum argumentum non ualet, quia, licet homo prædicetur de uerbo, non tamen humanum.

6. prop. Sexta propositio. In substantiis denominantibus supposita possunt accipi aliqua denominatiua, non per informationẽ, sed per possessionem, uel habitudinem alicuius extrinseci ad talem substantiam.

Notabile. Notandum est, quòd sicut ab hoc, quod est album, accipitur aliud concretum, scilicet albefactum, sic in proposito, ab hoc, quod est humanum, accipitur aliud concretum, quod est humanatum. dicit Scotus, non est mirandũ, quia in substantiis denominantibus supposita, quæ prædicantur de suppositis, &c.

Quadrupl. denominatio. Notandum, quod quadruplex est denominatio, siue prædicatio denominatiua. Quædam est per informationem, quando forma denominans informat denominatum, ut homo est albus. Alia est prędicatio denominatiua, quæ uocatur per mutationem, ut homo dealbatur, istud concretum, quod est dealbatum, denominat ipsum hominem, non per informationẽ, sed per mutationem, homo dealbatus non est albus. Tertia est per unionem, uidelicet, quando unum est unitum alteri, & potest prædicari de illo in concreto. exemplum; ut Deus est humanatus, humanatum est concretum, quod prædicatur de uerbo: quia sicut homo prædicatur de uerbo, eo, quod est unitus uerbo: sic uerbum est humanatum: & ista est prædicatio per unionem: sic etiam, si aliqua natura intellectualis esset unita mihi, ego essem humanatus. Quarta est per possessionem, ut dicendo, asinus est Socraticus, ly, Socraticus est concretum descendens de Socrate denominante asinum per modum possessoris, ut asinus Socraticus, idest asinus, qui est Socratis. Et ideo, licet ab homine non possint accipi ulteriora concreta denominatiua per modum informationis, tamen bene poterit accipi istud denominatiuum, uel per possessionem, uel per habitudinem alicuius extrinseci ad subiectum, ut ad uerbum diuinum.

Instantia cõtra dicta. Contra hoc arguitur sic. Impossibile est, quòd de eodem prædicentur concretum, & abstractum: sed humanatum, est concretum huius, quòd est hominem fieri: & humanatus prædicatur de uerbo: ergo non hominem fieri. sed ista est uera, Deus fit homo: ergo ista est falsa, Deus est humanatus.

Soluitur a Bassolis. Respondet de Bassolis. cum arguitur ista est uera, uerbum diuinum est humanatum, concedo: ergo ista non debet concedi, Deus fit homo, nego. Et ad regulam Aristotelis dicit de Bassolis, quòd debet intelligi de ultimatè abstractis: homo autem non est ultimatè abstractum: & ideo humanatum nõ est concretum de, homo, sed de hoc, quod est hominem fieri.

Deducitur. 3. principa. Tertio sic arguitur. Si uerbum est homo, aut homo est prædicatum absolutum, aut relatiuum: non secundum, quia homo non habet correlatiuum, ad quod referatur: ergo primũ. Contra. Quodcunque absolutum additur in diuinis, illud prędicatur de tribus personis secundum D. Augustinum 5. de Trinit. cap. 10. sed homo non prædicatur de tribus personis diuinis: ergo non est prædicatum absolutum, & per consequẽs non prædicabitur de uerbo.

Soluitur rõ. Prædicata dicta d Deo sunt duplicia. Respondetur ad antecedens, quòd istud prædicatum, homo, dicit aliquod absolutum, & ad D. Augustinum dico, quod duplicia sunt prædicata dicta de Deo, s. intrinseca, & extrinseca. Intrinseca sunt illa, quæ sunt eadem realiter cum Deo: & talia prædicata essentialia prædicantur de tribus personis, ut sapientia, scientia &c.

Alia sunt prædicata extrinseca, ut cum dicitur, Deus est homo, homo non identificatur realiter cum Deo, & sic dico, quòd absolutum, quod est in Deo, non prædicatur de tribus personis.

Solut. Scoti. Aliter soluit Scotus dicendo ad antecedens, quòd ly, homo, dicit duo, scilicet unum absolutum, uidelicet naturam humanam, & relationem, per quam relationem, seu unionẽ, homo prædicatur de uerbo, dicendo, uerbum est homo: nec ideo potest prædicari de tribus personis, quia illud prædicatum non importat præcise absolutum, nec præcisè est relatiuum sic, quod sit sculus. Deus est homo, idest humanitas est unita uerbo.

4. principale dissoluitur. Quarto sic arguitur. Si ista esset uera, homo haberet rationem alicuius prædicati: sed hoc non: primo nõ est genus, quia non prædicatur de Deo in quid: nec species, nec definitio: quia homo non est definitio uerbi: nec passio, nec accidens: quia homo est uera substantia; tunc sic, In omni prædicatione prædicatum habet rationem alicuius prædicati: sed homo nõ habet rationem alicuius prædicati: ergo &c.

4. Principale Soluitur. Hõ pot dupliciter cõsiderari, idẽ habetur supra. Responsio, prima propositio. Istud prædicatum, quod est, homo, potest habere rationem speciei, & sic homo potest considerari dupliciter. Vno modo in se, & sic habet rationem speciei, quia prædicatur uniuocè de Verbo, Petro, & Socrate. Secunda. Istud prædicatum, quod est homo, aliquo modo habet rationem prædicati accidentis. patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, & potest abesse, habet relationem accidentis.

QVAESTIO SECVNDA.

De propos. Deus factus est homo. SECVNDO quęritur. Vtrum ista propositio sit uera, Deus factus est homo. Circa 7 dist. huius tertii mouet Scot. secundo talem quæst. Vtrum ista sit uera, Deus factus est homo: & arguit sic. (quamuis Aristoteles eam non concederet) primo habetur in symbolo maiori, Et homo factus est. Idem Ioan. 1. Idem & D. Aug. lib. 13. de Trinitate capit. 19. Talis fuit illa unio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum.

Positio D. Bonauentu. Pro ista quæstione recitabitur primo opinio B. Bonauenturæ. Secundo disputatio erit. Nota quòd est unus dicendi modus, qui fuit D. Bonauenturæ; cum quæritur. Vtrum illa propositio sit uera. Deus factus est homo, respondet B. Bonauentura, quòd in illa propositione illud prædicatum, quod est, factum, quod denominat factionem, potest ad diuersa referri: & sic talis propositio põt uerificari, & falsificari. Potest enim referri, uel ad totam compositionem, uel ad alterum extremum; & hoc dupliciter: uel ad prædicatum simpliciter, uel ad prædicatum in habitudine ad subiectum. Tunc sic, ponendo exempla de primo, ut Deus factus est homo, si ly, factus, referatur ad totam propositionem, sensus est: factum est, quod Deus sit homo, sic, quòd si ly, factum, referatur ad totam compositionem, sensus est iste. Si tertio modo Deus factus est homo, sensus est, Deus factus est homo, qui est factus, & productus homo, sic quòd factio ponit significatum suum circa prædicatum in se, & absolutè. Si tertio modo, tunc sensus est, Deus factus est homo, & Deus per assumptionem humanitatis factus est homo. Vel sic, & melius. Deus factus est homo, & Deus fecit se hominem per assumptionem humanitatis. ponit tres propositiones.

D. Bonau. Prima. si ly, factio, referatur ad totam compositionem, illa propositio est uera, sed non de uirtute sermonis: ut ista est uera, Deus factus est homo, tamen non de uirtute sermonis: & illa propositio, non uult habere hoc. Secunda si factio referatur ad prædicatum, illa est uera, sed non est in communi modo loquendi: & sic non accipiunt Doctores in suis disputationibus. Tertia, si ly, factus, referatur ad prædicatum in ordine ad subiectum, ista est uera de uirtute sermonis, & de cõmuni usu loquendi.

Exem-

Exemplum. Deus factus est homo, Deus fecit se hominem, per assumptionem humanitatis. Ista opinio est bona, & subtilis, dicit Scotus, sed tantam prolixitatem uitando &c.

Sententia Scoti. Consequenter Doctor uult impugnare B. Bonauentu. non quòd male dixerit, sed propter prolixitatem suam. Ideo Scotus ponit istam propositionem resolutiuam. Ista propositio, Deus factus est homo, est simpliciter uera. Notandum ut dicunt Grammatici, quòd tria sunt uerba substantiua, scilicet sum, & fio, & existo. Sed Logici dicunt, quod solum sunt duo scilicet sum, & fio: & istud uerbum, est, aliquando secundum adiacens, ut dicendo, homo est: & aliquando tertium, ut homo est albus: & dicitur secundum adiacens non quòd in primo loco ponatur, sed quia post ipsum nullum prædicatum ponitur: & etiam fio est secundum adiacens, ut Sortes fit: aliquando tertium, ut Sortes fit albus. Scotus ponit quatuor regulas.

Quæ sint uerba substantiua secundum Gram. & Logic.

1. Regula. Prima. Quandocunque istud uerbum fio est secundum adiacens, prædicat factionem simpliciter illius de quo dicitur. exemplum, ut dicendo, Sortes fit, ly, fit, est secundum adiacens, & prædicat factionem illius de quo dicitur, & requiritur, quòd Sortes non sit in esse; quia si Sortes esset, ista non esset uera, Sortes fit.

2. Regula. Secunda regula. Quandocunque istud uerbum, fio, prædicatur tertium adiacens, dicit factionem non simpliciter. sed secundum quid illius subiecti, de quo dicitur. ut Sortes fit albus ibi fit, est tertium adiacens, & ly, fit, dicit factionem, respectu Sortis, non simpliciter, sed illius quod importatur per subiectum. & sensus est, quòd in Sorte, est factio, non simpliciter, sed secundum albedinem.

3. Regula. Tertia. Quotiescunque istud uerbum, est, prædicat secundum adiacens, dicit esse simpliciter. ut Sortes est, ly, est, dicit existentiam actualem. Et non sequitur, quòd licet ista sit uera nunc, antichristus est homo, non tamen ista, antichristus est. quia ly, est, dicit actualem existentiam.

4. Regula. Quarta regula. Quando illud uerbum, est, est tertium adiacens, dicit tale esse, quale importatur per prædicatum, ut Sortes est albus, ly, est, dicit esse nô simpliciter, sed esse tale, idest sorti inesse istud prædicatum, albus. Hoc habito ponit Doctor. suam principalem conclusionem, quæ est. Sicut uere enunciatur, fieri simpliciter quod ab aliquo accipit esse simpliciter, per actionem alicuius agentis, ita uerè enunciatur esse tale, quod ab aliquo accipit tale esse: & quod sicut dicimus, quod ista est uera Sortes fit quando Sortes ponitur in esse per actionem alicuius agentis, ita ista Sortes fit albus, quando per actionem alicuius agentis Sortes fit albus. Probatur conclusio ista, scilicet quòd ista propositio sit uera. Deus factus est homo. Et primo præsupponitur, quòd factio passiua, duo includit, primo ordinem facti ad agens. Secundo habitudinem facti, ad non esse præcedens. Exemplum dicendo Sortes fit albus, una est habitudo Sortis facti albi, ad agens: alia est habitudo esse albi, ad non esse præcedens, & ista se concomitantur ad inuicem. Probatur ista propositio, Deus factus est homo. Arguitur sic. quandocunque est aliquod factum, quod habet habitudinem ad agens, & ad non esse præcedens, ibi est uera factio passiua: sed Deum fieri hominem. ibi sunt ista duo, scilicet ordo facti ad agens, & habitudo esse ad non esse præcedens: ergo ista est uera. Deus factus est homo. probatur maior per istas duas conditiones. Minor probatur, quia certum est quod Deus est homo. item certum est, quòd Deus non semper fuit homo sed ex tempore fuit homo: & istæ propositiones sunt ueræ. Et quòd Deus fit homo per actionem agentis probatur, quia quando aliqua necessario concomitantur se, si unum efficitur per actionem agentis, & reliquum: sed sic est quod naturam humanam esse unitam Verbo, & Verbum esse hominem, necessario se concomitantur: ergo. patet maior. humanitas, & risibilitas se concomitantur, & si humanitas fiat à Deo, ita etiam risibilitas, probatur, quia ista factio fuit per totam Trinitatem facta: ergo Deus factus est homo. Et aliter probatur sic, quicquid nunc est tale, & non semper fuit tale, & per actionem agentis fit tale, illud tale fit tale. Exemplum, nunc homo fit albus, & non semper fuit albus: ergo. sed sic est quod Deus est nunc homo, & hoc per actionem totius Trinitatis, & non semper fuit homo: ergo &c. minor patet, quandocunque aliqua concomitantur se, si unum est per actionem alicuius agentis, etiam aliud: sed naturam humanam uniri uerbo est per actionem totius Trinitatis: ergo Deus factus est homo per actionem totius Trinitatis.

Concl. Scoti.

Factio passiua duo includit.

Instatur ob 3. reg. Sco. Et quia dicit Scotus, quandocunque aliqua &c. arguo contra, & sub sumo sic. adorare idolum est peccatum mortale & concomitantur: sed sic est, quòd adorare idolum est per actionem Dei: ergo & peccatum, scilicet quod difformitas est per actionem Dei, quod est falsum. ergo illa regula non ualet. Resp. ad maiorem, dicendo: uel si illa sunt factibilia, & sic concedo: uel si non sunt factibilia, & sic nego. Modo dico, quod peccatum non est aliquid factibile, sed est carentia alicuius rectitudinis, quæ deberet inesse actui, Et sic debet intelligi illa propositio.

Soluitur instantia

Probat aliam prop. Consequenter Doct. improbat aliam propositionem, scilicet quod omnis factio requirit mutationem: sed in incarnatione nô est mutatio: ergo non est factio. & sic ista propositio, Deus est factus homo, non est uera. Patet minor, non ex parte naturæ humanæ, quia terminus non mutatur, sed subiectum: nec ex parte uerbi, quia uerbum non est potentiale: ergo si non inuenitur mutatio ex parte uerbi, nec naturæ, ergo nulla inuenitur factio: Pro responsione ponit Doctor unam distinctionem, quod duplex est faciens: quoddam est naturale, quod est ens creatum, ut ignis: Aliud est faciens supernaturale, ut Deus.

Faciês dupl.

Prima propositio. Faciens naturale præsupponit passum, quod est in potentia ad terminum factionis & terminus factionis est forma, quæ informat passum; ut ignis calefacit aquam calidam: ignis præsupponit passum, scilicet aquam, quæ est in potentia: & terminus est caliditas, quæ informat aquam, & in talibus uerum est, quòd requiritur mutatio.

In incarnatione nô est mutatio. Secunda. Agens supernaturale in incarnatione non præsupponebat uerbum tanquam potentiale, nec naturam humanam tanquam formam informantem uerbum diuinum: ideo non est mutatio. Nota quòd ad hoc, quod in factione sit mutatio, requiritur quod idem, quod, scilicet subiectum factiouit, sit potentiale respectu termini factionis: defectu cuius, quia uerbum non est potentiale, ideo ibi non est mutatio. Secunda côditio est, quod terminus factionis sit forma informâs illud potentiale: Et quia natura humana non informat uerbum, ideo ibi non fuit mutatio. Et qualiter saluatur ratio factionis utrobique? quia licet uerbum non sit potentiale, & natura nô sit forma informans, tamen quia uerbum non fuit homo semper ideo non sequitur, ibi est factio: ergo mutatio, tamen in agentibus naturalibus quando est factio, est mutatio, non tamê in proposito, ubi licet fuerit uera factio, non tamen mutatio.

Et ideo ad argumentum: in omni factione requiritur mutatio, distinguo: Aut factio, quæ fit ab agente naturali, & sic côcedo: Aut quando fit ab agente supernaturali, & sic nego: quia accidit factioni, quod sit mutatio, & quòd factio ex motatione fiat. Deus autem bene potest facere aliquam factionem sine motatione, ut calefacere aquam sine igne, & hoc non negatur.

Instat iterû Secundo sic, probando, quòd hic fuit passio. Vbicunque est actio realis transiens, ibi est passio: sed ibi erat uera actio realis Trinitatis: ergo erat passio. Sed ista passio non erat in natura humana quia erat terminus: ergo non poterat esse subiectum: ergo in uerbo. Sed dicit Scotus. In uerbo nulla fuit passio: ergo nulla fuit actio: & per consequens nulla factio.

Soluitur ar. fact. . dupl. Respondetur, quòd factio capitur dupliciter. Vno modo formaliter. Alio modo fundamentaliter. Factio fundamentaliter est uelle diuinum: sed formaliter sumpta, est respectus rationis uolitionis diuinæ ad rem factam.

1. prop Sco. Prima propositio. In ista incarnatione fuit una factio realis, sic, quòd tres personæ per eandem uolitionem simpliciter sumptam uoluerunt incarnationem.

2. prop. Sco. Secunda. Illi actioni reali totius Trinitatis correspondebat in natura humana passio terminata ad uerbum: Et isti passioni ex parte naturæ correspondebat una passio ex parte uerbi secundum dici, uel una passio rationis, quæ fundabatur in uerbo, & terminabatur ad naturam humanam. Et istius passionis idem erat terminus. Et ideo cû arguitur. cuilibet actioni &c. concedo maiorem, & minorem. Et ulterius cum quæris, ubi est illa passio? Dico, quòd in natura homana.

Contra. Natura humana est terminus, ergo non potest esse fundamentum Respondetur, quòd licet natura humana significetur tanquam terminus, tamen est fundamentum istius unionis, seu factionis. Et ideo ad argumentum de mutatione Cû arguitur. in omni factione est mutatio: sed in incarnatione non est mutatio.

Respondeo, quòd ista mutatio est in natura humana, quæ fuit mutata: quia prius non erat unita, & modo est unita: quâdo autem aliquid fit, non est necessarium, quòd mutatio fiat in illo: Sed sufficit quod sit in termino, uidelicet in natura humana, & non in uerbo.

Corol Scoti. soluens qua stiõ Vtrum hæc fa Ctus sit Deus. Consequenter Doct. infert unum corollarium. Vtrum ista propositio sit uera, homo factus est Deus? Ad hoc dicit Corallus, quòd est falsa: quia homo supponit pro supposito diui-

denominatiuum,sicut albedo non est abstractum ultimatè,ita homo non est ultimatè abstractum, nec ultimatè concretum: tamen humanari non est proprium eius denominatiuum.

2. prop. Humanari cuius sit denominatiui. Secunda. Humanari est proprium denominatiuum huius quod est, hominem fieri. Vnde imaginatur Scotus, quòd istud denominatiuum, humanari, descendit ab hoc, quod est hominem fieri.

3. prop. Tertia propositio. Istud denominatiuum, quod est, humanari, dicitur de eo, de quo dicitur forma in fieri. ista propositio non est de textu formaliter, sed bene probatio eius. Exemplum. capiamus humanitatem: quæro de quo dicitur homine in fieri?

Respondeo, & dico, quòd de uerbo; & sicut uerbum fit homo, sic uerbum est humanatum: probatur, quandocunque est aliquod denominatiuum significans formam in fieri, prædicatur de eo, de quo prædicatur forma in fieri: sed humanari est tale denominatiuum: ergo prædicatur de illo, de quo prædicatur forma, & quia homo est forma, & prædicatur de uerbo, ita humanari dicitur de uerbo. & sic uerbum est humanatum; & ibi humanatū prædicatur de uerbo, sicut dicimus, uerbum diuinum fit homo, siue est factum homo, & sicut in instanti incarnationis uerbum fit homo, ita uerbum est humanatum.

4. prop. Quarta propositio. Proprium denominatiuum huius, quod est humanatum, est homo. Notandum, quòd denominatiua istorum duorum, s. hominem fieri, & humo, sunt duo, quia hominem fieri habet humanitatem pro abstracto, & humanum habet istud abstractum, quod est homo.

5. prop. Quinta. Abstractum, quod est humanum, non prædicatur de uerbo diuino, ita quòd, licet ista sit uera, uerbum est homo, non tamen ista est uera, uerbum est humanum.

Ex quo sequitur, quòd secundum argumentum non ualet, quia, licet homo prædicetur de uerbo, non tamen humanum.

6. prop. Sexta propositio. In substantiis denominantibus supposita possunt accipi aliqua denominatiua, non per informationē, sed per possessionem, uel habitudinem alicuius extrinseci ad talem substantiam.

Notabile. Notandum est, quòd sicut ab hoc, quod est album, accipitur aliud concretum, scilicet albefactum, sic in proposito, ab hoc, quod est humanum, accipitur aliud concretum, quod est humanatum. dicit Scotus, non est mirandū, quia in substantiis denominantibus supposita, quæ prædicantur de suppositis, &c.

Quadrupl. denominatio. Notandum, quod quadruplex est denominatio, siue prædicatio denominatiua. Quædam est per informationem, quando forma denominans informat denominatum, ut homo est albus. Alia est prædicatio denominatiua, quæ uocatur per mutationem, ut homo dealbatur, istud concretum, quod est dealbatum, denominat ipsum hominem, non per informationē, sed per mutationem, homo dealbatus non est albus. Tertia est per unionem, uidelicet, quando unum est unitum alteri, & potest prædicari de illo in concreto. exemplum; ut Deus est humanatus, humanatum est concretum, quod prædicatur de uerbo: quia sicut homo prædicatur de uerbo, eo, quod est unitus uerbo: sic uerbum est humanatum: & ista est prædicatio per unionem: sic etiam, si aliqua natura intellectualis esset unita mihi, ego essem humanatus. Quarta est per possessionem, ut dicendo, asinus est Socraticus, ly, Socraticus est concretum descendens de Socrate denominante asinum per modum possessoris, ut asinus Socraticus, idest asinus, qui est Socratis. Et ideo, licet ab homine non possint accipi ulteriora concreta denominatiua per modum informationis, tamen bene poterit accipi istud denominatiuum, uel per possessionem, uel per habitudinem alicuius extrinseci ad subiectum, ut ad uerbum diuinum.

Instantia cōtradicta. Contra hoc arguitur sic. Impossibile est, quòd de eodem prædicentur concretum, & abstractum: sed humanatum, est concretum huius, quòd est hominem fieri: & humanatus prædicatur de uerbo: ergo non hominem fieri. sed ista est uera, Deus fit homo: ergo illa est falsa, Deus est humanatus.

Solnitur a Bassolis. Respondet de Bassolis. cum arguitur ista est uera, uerbum diuinum est humanatum, concedo: ergo ista non debet concedi, Deus fit homo, nego. Et ad regulam Aristotelis dicit de Bassolis, quòd debet intelligi de ultimatè abstracto: homo autem non est ultimatè abstractum: & ideo humanatum nō est concretum de, homo, sed de hoc, quod est hominem fieri.

Deducitur. 3. principa. Tertio sic arguitur. Si uerbum est homo, aut homo est prædicatum absolutum, aut relatiuum: non secundum, quia homo non habet correlatiuum, ad quod referatur: ergo primū. Contra. Quodcunque absolutum additur in diuinis, illud prædicatur de tribus personis secundum D. Augustinum 5. de Trinit. cap. 10. sed homo non prædicatur de tribus personis diuinis: ergo non est prædicatum absolutum, & per consequens non prædicabitur de uerbo.

Solutio ex. Prædicata dicta à Deo sunt duplicia. Respondetur ad antecedens, quòd istud prædicatum, homo, dicit aliquod absolutum, & ad D. Augustinum dico, quòd duplicia sunt prædicata dicta de Deo, s. intrinseca, & extrinseca. Intrinseca sunt illa, quæ sunt eadem realiter cum Deo: & talia prædicata essentialia prædicantur de tribus personis, ut sapientia, scientia &c.

Alia sunt prædicata extrinseca, ut cum dicitur, Deus est homo, homo non identificatur realiter cum Deo, & sic dico, quòd absolutum, quod est in Deo, non prædicatur de tribus personis.

Solut. Scoti. Aliter soluit Scotus dicendo ad antecedens, quòd ly, homo, dicit duo, scilicet unum absolutum, uidelicet naturam humanam, & relationem, per quam relationem, seu unionē, homo prædicatur de uerbo, dicendo, uerbum est homo: & nec ideo potest prædicari de tribus personis, quia illud prædicatum non importat præcise absolutum, nec præcisè est relatiuum sic, quod sit seulus. Deus est homo, idest humanitas est unita uerbo.

4. principa. le deducitur. Quarto sic arguitur. Si ista esset uera, homo haberet rationem alicuius prædicati: sed hoc non: primo nō est genus, quia non prædicatur de Deo in quid: nec species, nec definitio: quia homo non est definitio uerbi: nec passio, nec accidens: quia homo est uera substantia; tunc sic, In omni prædicatione prædicatum habet rationem alicuius prædicati: sed homo nō habet rationem alicuius prædicati: ergo &c.

4. Principa le Soluitur. Hi per duplicem rationem habetur. Responsio, prima propositio. Illud prædicatum, quod est, homo, potest habere rationem speciei, & sic homo potest considerari dupliciter. Vno modo in se, & sic habet rationem speciei, quia prædicatur uniuocè de Verbo, Petro, & Socrate. Secunda. Istud prædicatum, quod est homo, aliquo modo habet rationem prædicati accidentis. patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, & potest abesse, habet rationem accidentis.

QVAESTIO SECVNDA.

SECVNDO queritur. Vtrum ista propositio sit uera, Deus factus est homo. Circa 7 dist. huius tertii mouet Scot. secundo talem quæst. Vtrum ista sit uera, Deus factus est homo: & arguit sic. (quamuis Aristoteles eam non concederet) primo habetur in symbolo maiori, Et homo factus est. Idem Ioan. 1. Idem & D. Aug. lib. 13. de Trinitate capit. 19. Talis fuit illa unio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum.

De propos. Deus factus est homo.

Pro illa quæstione recitabitur primo opinio B. Bonauenturæ. Secundo disputatio erit. Nota quod est unus dicendi modus, qui fuit D. Bonauenturæ; cum quæritur. Vtrum illa propositio sit uera. Deus factus est homo, respondet B. Bonauentura, quòd in illa propositione illud prædicatum, quod est, factum, quod denominat factionem, potest ad diuersa referri: & sic talis propositio pōt uerificari, & falsificari. Potest enim referri, uel ad totam compositionem, uel ad alterum extremum; & hoc dupliciter: uel ad prædicatum simpliciter, uel ad prædicatum in habitudine ad subiectum. Tunc sic, ponendo exempla de primo, ut Deus factus est homo, si ly, factus, refertur ad totam propositionem, sensus est: factum est, quòd Deus sit homo, sic, quod si ly, factum, referatur ad totam compositionem, sensus est iste. Si tertio modo Deus factus est homo, sensus est, Deus factus est homo, qui est factus, & productus homo, sic quòd factio ponit significatum suum circa prædicatum in se, & absolute. Si tertio modo, tunc sensus est, Deus factus est homo, & Deus per assumptionem humanitatis factus est homo. Vel sic, & melius. Deus factus est homo, & Deus sic se hominem per assumptionem humanitatis. ponit tres propositiones.

Positio D. Bonauentu.

D. Bonau.

Prima. si ly, factio, referatur ad totam compositionem, illa propositio est uera, sed non de uirtute sermonis: ut illa est uera, Deus factus est homo, tamen non de uirtute sermonis: & illa propositio, non ault habere hoc. Secunda si factio refertur ad prædicatum, illa est uera, sed non est in communi modo loquendi: & sic non accipiunt Doctores in suis disputationibus. Tertia, si ly, factio, referatur ad prædicatum in ordine ad subiectum, illa est uera de uirtute sermonis, & de cōmuni usu loquendi.

Exem-

Exemplum. Deus factus est homo, Deus fecit se hominem, per assumptionem humanitatis. Ista opinio est bona, & subtilis, dicit Scotus, sed tantam prolixitatem uitando &c.

Sententia Scoti. Consequenter Doctor uult impugnare B. Bonauentu. non quòd male dixerit, sed propter prolixitatem suam. Ideo Scotus ponit istam propositionem resolutiuam. Ista propositio, Deus factus est homo, est simpliciter uera. Notandum ut dicunt Grammatici, quòd tria sunt uerba substantiua, scilicet *Quæ sint uerba substantiua secundum Gram. & Logic.* sum, & fio, & existo. Sed Logici dicunt, quod solum sunt duo scilicet sum, & fio: & istud uerbum, est, aliquando secundum adiacens, ut dicendo, homo est: & aliquando tertium, ut homo est albus: & dicitur secundum adiacens non quòd in primo loco ponatur, sed quia post ipsum nullum prædicatum ponitur: & etiam fio est secundum adiacens, ut Sortes fit: aliquando tertium, ut Sortes fit albus. Scotus ponit quatuor regulas;

1. Regula. Prima. Quandocunque istud uerbum fio est secundum adiacens, prædicat factionem simpliciter illius de quo dicitur. exemplum, ut dicendo, Sortes fit, ly, fit, est secundum adiacens, & prædicat factionem illius de quo dicitur, & requiritur, quòd Sortes non sit in esse; quia si Sortes esset, ista non esset uera, Sortes fit.

2. Regula. Secunda regula. Quandocunque istud uerbum, fio, prædicatur tertium adiacens, dicit factionem non simpliciter, sed secundum quid illius subiecti, de quo dicitur. ut Sortes fit albus ibi fit, est tertium adiacens, & ly, fit, dicit factionem, respectu Sortis, non simpliciter, sed illius quod importatur per subiectum. & sensus est, quòd in Sorte, est factio, non simpliciter, sed secundum albedinem.

3. Regula. Tertia. Quotiescunque istud uerbum, est, prædicat secundum adiacens, dicit esse simpliciter. ut Sortes est, ly, est, dicit existentiam actualem. Et quo sequitur, quòd licet ista sit uera nunc, antichristus est homo, non tamen ista, antichristus est. quia ly, est, dicit actualem existentiam.

4. Regula. Quarta regula. Quando illud uerbum, est, est tertium adiacens, dicit tale esse, quale importatur per prædicatum, ut Sortes est albus, ly, est, dicit esse nõ simpliciter, sed esse tale, idest Sorti inest istud prædicatum, albus. Hoc habito ponit Doctor. *Conclu. Scoti.* suam principalem conclusionem, quæ est. Sicut uerè enunciatur, fieri simpliciter quod ab aliquo accipit esse simpliciter, per actionem alicuius agentis. ita uerè enunciatur esse tale, quod ab aliquo accipit tale esse: & quod sicut dicimus, quod ista est uera Sortes fit quando Sortes ponitur in esse per actionem alicuius agentis, ita ista Sortes fit albus, quando per actionem alicuius agentis Sortes fit albus. Probatur conclusio ista, scilicet quòd ista propositio sit uera. Deus factus est homo. Et primo præsupponitur, quòd factio passiua, duo includit, *Factio passiua duo includit.* primo ordinem facti ad agens. Secundo habitudinem facti, ad non esse præcedens. Exemplum dicendo Sortes fit albus, una est habitudo Sortis facti albi, ad agens: alia est habitudo esse albi, ad non esse præcedens, & istæ se concomitantur ad inuicem. Probatur ista propositio, Deus factus est homo. Arguitur sic. quando est aliquod factum, quod habet habitudinem ad agens, & ad non esse præcedens, ibi est uera factio passiua: sed Deum fieri hominem. ibi sunt ista duo, scilicet ordo facti ad agens, & habitudo esse ad non esse præcedens: ergo ista est uera. Deus factus est homo. probatur maior per istas duas conditiones. Minor probatur, quia certum est quòd Deus est homo. item certum est, quòd Deus non semper fuit homo sed ex tempore fuit homo: & istæ propositiones sunt ueræ. Et quòd Deus fit homo per actionem agentis probatur, quia quando aliqua necessario concomitantur se, si unum efficitur per actionem agentis, & reliquum: sed sic est quod naturam humanam esse unitam Verbo, & Verbum esse hominem, necessario se concomitantur: ergo. patet maior. humanitas, & risibilitas se concomitantur, & si humanitas fiat à Deo, ita etiam risibilitas, probatur, quia ista factio fuit per totam Trinitatem facta: ergo Deus factus est homo. Et aliter probatur sic; quicquid nunc est tale, & non semper fuit tale, & per actionem agentis fit tale, illud tale fit tale. Exemplum, nunc homo fit albus, & non semper fuit albus: ergo. sed sic est quod Deus est nunc homo, & hoc per actionem totius Trinitatis, & non semper fuit homo: ergo &c. minor patet, quandocunque aliqua concomitantur se, si unum est per actionem alicuius agẽtis, etiam aliud: sed naturam humanam uniri uerbo est per actionem totius Trinitatis: ergo Deus factus est homo per actionem totius Trinitatis.

Instatur contra reg. Sco. Et quia dicit Scotus, quandocunque aliqua &c. arguo contra, & sub sumo sic. adorare idolum est peccatum mortale si concomitantur: sed sic est, quòd adorare idolum est per actionem Dei: ergo & peccatum, s. quædã difformitas est per actionem Dei, quod est falsum. ergo illa regula non ualet. Resp. ad *Soluitur instantia.* maiorem, dicendo: uel si illa sunt factibilia, & sic concedo: uel si non sint factibilia, & sic nego. Modo dico, quòd peccatum non est aliquid factibile, sed est carentia alicuius rectitudinis, quæ deberet inesse actui, Et sic debet intelligi illa propositio.

Probat aliam prop. Consequenter Doct. improbat aliam propositionem, s. omnis factio requirit mutationem: sed in incarnatione nõ est mutatio: ergo non est factio. & sic ista propositio, Deus est factus homo, non est uera. Patet minor, non ex parte naturæ humanæ, quia terminus non mutatur, sed subiectum: nec ex parte uerbi, quia uerbum non est potentiale: ergo si non inuenitur mutatio ex parte uerbi, nec naturæ, ergo nulla inuenitur factio: Pro responsione ponit Doctor unam distinctionem, quòd duplex est faciens: quoddam est naturale, quod est ens creatum, ut ignis: Aliud est faciens supernaturale, ut Deus. *Faciẽs dupl.*

Prima propositio. Faciens naturale præsupponit passum, quod est in potentia ad terminum factionis: & terminus factionis est forma, quæ informat passum; ut ignis calefacit aquam calidam: ignis præsupponit passum, scilicet aquam, quæ est in potentia: & terminus est caliditas, quæ informat aquam, & in talibus uerum est, quòd requiritur mutatio.

Secunda. Agens supernaturale in incarnatione non præsupponebat uerbum tanquam potentiale, nec naturam humanam tanquam formam informantem uerbum diuinum: ideo non est mutatio. *In incarnatione nõ est mutatio.* Nota quòd ad hoc, quòd in factione sit mutatio, requiritur quod idem, quod, scilicet subiectum factionis, sit potentiale respectu termini factionis: defectu cuius, quia uerbum non est potentiale, ideo ibi non est mutatio. Secunda cõditio est, quod terminus factionis sit forma informãs illud potentiale: Et quia natura humana non informat uerbum, ideo ibi non fuit mutatio. Et qualiter saluatur ratio factionis utrobique? quia licet uerbum non sit potentiale, & natura nõ sit forma informans, tamen quia uerbum non fuit homo semper ideo non sequitur, ibi est factio: ergo mutatio, tamen in agentibus naturalibus quando est factio, est mutatio, non tamẽ in proposito, ubi licet fuerit uera factio, non tamen mutatio.

Et ideo ad argumentum: in omni factione requiritur mutatio, distinguo: Aut factio, quæ fit ab agente naturali, & sic cõcedo: Aut quando fit ab agente supernaturali, & sic nego: quia accidit factioni, quòd sit mutatio, & quòd factio ex mutatione fiat. Deus autem bene potest facere aliquam factionem sine mutatione, ut calefacere aquam sine igne, & hoc non negatur.

Instat iterũ Secundo sic, probando, quòd hic fuit passio. Vbicunque est actio realis transiens, ibi est passio: sed ibi erat uera actio realis Trinitatis: ergo erat passio. Sed ista passio non erat in natura humana quia erat terminus: ergo non poterat esse subiectum: ergo in uerbo. Sed dicit Scotus. In uerbo nulla fuit passio: ergo nulla fuit actio: & per consequens nulla factio.

Soluitur ar. factio dupl. Respondetur, quòd factio capitur dupliciter. Vno modo formaliter. Alio modo fundamentaliter. Factio fundamentaliter est uelle diuinum: sed formaliter sumpta, est respectus rationis uolitionis diuinæ ad rem factam.

1. prop Sco. Prima propositio. In ista incarnatione fuit una factio realis, sic, quòd tres personæ per eandem uolitionem simpliciter sumptam uoluerunt incarnationem.

2. prop. Sco. Secunda. Illi actioni reali totius Trinitatis correspondebat in natura humana passio terminata ad uerbum: Et isti passioni ex parte naturæ correspondebat una passio ex parte uerbi secundum dici, uel una passio rationis, quæ fundabatur in uerbo, & terminabatur ad naturam humanam. Et istius passionis idem erat terminus. Et ideo cũ arguitur. cuilibet actioni &c. concedo maiorem, & minorem. Et ulterius cum quæris, ubi est illa passio? Dico, quòd in natura humana.

Contra. Natura humana est terminus, ergo non potest esse fundamentum. Respondetur, quòd licet natura humana significetur tanquam terminus, tamen est fundamentum istius unionis, seu factionis. Et ideo ad argumentum de mutatione Cũ arguitur. in omni factione est mutatio: sed in incarnatione non est mutatio.

Respondeo, quòd ista mutatio est in natura humana, quæ fuit mutata quia prius non erat unita, & modo est unita: quãdo autem aliquid fit, non est necessarium, quòd mutatio fiat in illo: Sed sufficit quòd sit in termino, uidelicet in natura humana, & non in uerbo. *Coral. Scoti.*

soluens quæstiõ Vtrum hõ factus sit Deus. Consequenter Doct. infert unum corollarium. Vtrum ista propositio sit uera, homo factus est Deus? Ad hoc dicit Coraldus, quòd est falsa: quia homo supponit pro supposito diuino, &c

no,& suppositum diuinum non fuit factum homo: dicit etiã de Bassolis, quòd non est uera: quia adhoc, quòd aliquid fiat alterum, requiritur, quòd præcedat terminum factionis: sed natura humana non præcessit Verbum, sed in eodem instanti, Deus fuit factus homo. Responsio ad Coraldum, quòd licet homo supponat pro supposito diuino, tamen non secundum naturam diuinam, sed secundum naturam humanam, homo factus est Deus. & ideo nihil contra nos. Ad argumentum de Bassolis, dico, quòd sicut ista est uera, Deus factus est homo, ita illa, homo factus est Deus: patet, quia homo non semper fuit, sed per actionem agentis factus est homo: ergo ista est uera, homo factus est Deus. Alii probant sic. sua conuertens est uera: ergo ista. patet, quia ista, Deus factus est homo: ergo homo factus est Deus: sed hoc est falsum, quia quando est bona conuersio, requiritur, quòd sit conuersio totius subiecti in prædicatum: sed factus est semper ea parte subiecti: ideo non est bona conuersio, nec bene probatur propositum.

Hõ factus est Deus est uera.

Quarto, quæ istarum est primo uera, uel Deus factus est homo, uel homo factus est Deus? Dico, quòd prima. Dicit Scotus, quòd isti, qui tenent, quod ad hoc, quod fieri prædicetur de aliquo, requiritur, quod subiectum factionis præcedat tempore terminum factionis, & quòd sit mutatio: sed in ista incarnatione Deus factus est homo, ly Deus, non potuit mutari, dicendo, quòd homo factus est homo, ly homo, non præcessit tempore Deum. Exemplum. homo factus est albus, homo mutatur, & præcessit tempore albedinem.

Quæ sit primo uera ex duab. prop. Deus factus est hõ, et hõ factus est Deus determinatur.

Respondet ponendo duas propositiones. Prima. Ad hoc, quòd aliquid fiat per actionem agentis, non requiritur mutatio, nec requiritur, quòd subiectum mutationis præcedat tempore. Probatur; quia si sic, hoc esset, quia verbum sic requirat subiectum; sed hoc non est uerum, probatur per denominatiuum; quia ubi esset uerum corpus organizatum, & producatur anima, & in eodem instanti tunc est uerum, quòd anima informat corpus. Aliud exemplum. Tẽpus incipit esse dies: tps in eodẽ instanti incipit esse, in quo incipit esse dies.

Et ideo ad hoc, quòd aliquid fiat, & sit terminus factionis, non requiritur, quod subiectum præcedat terminum tempore; & licet homo non præcessit Deitatem, tamen illa propositio est uera per actionem Trinitatis: ut sicut ista est uera, natura humana est unita uerbo, ita ista, natura humana facta est subsistens per actionem alicuius agentis.

Inquisitio.

Quæro, quæ istarum est propria, homo factus est Deus, uel Deus est factus homo? & uidetur quod prima; quia in tota ista materia fuit illa uera, natura humana fuit unita uerbo: sed illa est uerior, qua magis manifestatur unio passiua naturæ humanæ: sed in prima, quàm in ista, Deus factus est homo: ergo est magis propria. Responsio, quòd ista propositio. Natura humana unita est uerbo, est uera. & ex illa sequuntur quatuor Prima, Deus est homo, quæ sequitur ex prima: sequitur secunda, homo est Deus: sequitur tertia, Deus factus est homo: sequitur quarta, homo factus est Deus. Et ideo illa propositio, Deus factus est homo, est primo uera. Nota, ꝙ in ista materia sunt sex propositiones per ordinem, quarum una est prima, à qua aliæ dependent, ita ꝙ illius primæ nõ est quærẽda causa. Prima propositio. Voluntas diuina uoluit naturam humanã esse unitam Verbo diuino. Secũda. Natura humana est unita uerbo. Tertia. Verbum est homo, uel Deus est homo. Quarta. Homo est verbũ. Quinta. Deus factus est homo. Sexta. Hõ factus est Deus, & inter ista, Deus est factus hõ, est magis ꝓpria.

Responsio.

Notantur sex prop. in hac materia.

Tertio sic. Si Deus est factus homo: ergo Deus est factus Deus. istud consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur consequentia per communicationem idiomatum: quia omnia prædicata, quæ prædicantur de natura humana, ut homo est passus, homo est mortuus. &c. prædicantur de natura diuina: igitur similiter in proposito dicitur, Deus est factus homo: ergo Deus est factus Deus. Respondeo quod ab ista regula de communicatione idiomatum, excipiuntur illa, quæ exprimunt unionem. Illa regula est, quod proprietates naturæ humanæ prædicantur de natura diuina in concreto. Proprietates sunt, quòd est natura esse, mortuum esse & c. & ista prædicantur de natura diuina. dicit Scotus, quod ab ista regula excipiuntur illa, quæ exprimũt unionem, sic, quòd in illis prædicatis non fit communicatio idiomatum, licet ista sit uera, homo creat animas, Deus est passibilis, Deus est mortuus: tamen ista est falsa, Deus est factus Deus, quia factus exprimit unionem: & quia communicatio idiomatum præsupponit unionem; ut licet bene sequatur, uerbum assumpsit hominem, non tamen sequitur uerbum assumpsit Deum: & hoc ideo est, quia assumere dicit, & exprimit unionem; ista enim est uera, iste homo creat cœlos, quia exprimitur natura humana unita uerbo: tamen in exprimentibus unionem, non est communicatio idiomatum.

3. princip. Soluitur. tertium.

Limitatio regulæ de cõicatione.

QVAESTIO TERTIA.

TERTIO quæritur. Vtrum Christus fuit prædestinatus filius Dei. Et uidetur, quod sic. ad Rom. 1. Pro responsione nota, quòd prædestinatio est præordinatio secundum electionem alicuius naturæ intellectualis ad gratiam, & gloriã. Dicit ad gratiam, quia unio cadit sub prædestinatione: dicit primo, præordinatio secundum electionem, ubi tanguntur duo. Primo actus præscientiæ diuinæ, quando dicitur est ordinatio: nam ipsius intellectus est ordinare: tangitur etiam actus ipsius uoluntatis, quia prædestinatio primo, & principaliter consistit in actu uoluntatis.

De prædestinatiõe Chri sti agitur. Quid sit prædestinatio.

Ex quo sequitur, quòd prædestinatio est unum contingẽs: quia Deus prædestinat contingenter, & potest non prædestinare. Ideo non debemus timere prædestinationem. quia dicit Augustinus, si non es prædestinatus, fac ut prædestineris. Nota ulterius, quòd prædestinatio est species præscientiæ; præscientia uero est omnium rerum: sed prædestinatio præcise respicit naturam intellectualem, ideo dicitur secundo, alicuius naturæ intellectualis.

Prædestinatio est contingens. Vide D. 41. primi lib.

Ex quo sequitur, quòd lapis, uel alia natura non intellectualis, non potest prædestinari, & non dicitur persona, quia natura humana assumpta à uerbo est prædestinata, & tamen non est persona: dicitur tertio ad gloriam, & ad illam, ad quã ordinatur: quia ad gloriam, tanquàm ad finem primo, & principaliter ordinatur: & deinde ad consecutionem gloriæ ordinantur media. Vnde quatuor inueniuntur, quæ cadunt sub prædestinatione. Primum est gloria. Secundum est gratia in omnibus aliis. Tertium sunt merita: quia Deus non tantum daret de gloria, nisi tanta haberet merita. Quartum est unio naturæ humanę ad uerbum: quia ista unio ordinabatur ad maiorem gloriam ipsi Christo.

Natura humana a uerbo assumpta est prædestinata.

Quæ cadant sub prædestinatione.

Ad quæst. ponitur talis propositio. Vnio naturæ humanæ ad uerbum cadit sub prædestinatione. patet, quia certum est, quòd huic naturæ intellectuali, scilicet humanæ, præordinata est gloria: & cum isti non sit data tanta gloria, nisi per unionem: ideo isti naturæ præordinata est ista unio, quæ fuit medium congruitatis, ad hoc ut haberet illam gloriam, quam habet. Et licet unio non cadat sub prædestinatione, sicut meritum, tamen bene tanquam meritum congruitatis. Nota tamen, ꝙ aliquid cadit sub prædestinatione dupliciter. Vno modo sicut meritum. & sic opera nostra facta in gratia cadũt sub prædestinatione. Alio modo non tanquam meritum, sed tanquam medium congruitatis, Et sic unio naturæ humanæ ad uerbum cadit sub prædestinatione, ut sicut concedimus præordinatum est istam naturam esse unitam uerbo diuino; ita p̄destinatum est Deum esse hominem, & hominem Deum: & bene sequitur, quia quandocunque sunt aliqua, quæ necessario se concomitantur, si unum cadit sub prædestinatione, & reliquum: sed naturam humanã esse unitam uerbo cadit sub prædestinatione: ergo Deum esse hominem, & hominem esse Deum, cadit sub prædestinatione. Similiter, Christus est prædestinatus esse filius, quia dictum est, ꝙ naturam humanam esse unitam uerbo cadit sub prædestinatione.

Prop. pro solutione. Vnio naturæ humanæ cũ uerbo, cadit sub prædestinatiõe.

Aliquid cadit sub prædestinatione dupliciter.

Contra hoc arguitur. Quælibet prædestinatio respicit personam: sed hic non respicit personam non creatã, quia ibi nulla est, nec increatam, quia prędestinatio non cadit in personã increatã: quia prædestinatio dicitur à, præ, quod est ante. ideo cum aliquid prædestinatur, oportet, ꝙ illud, quod prædestinatur, prius non sit, sed quod postea sit: modo uerbum fuit ab ęterno, ergo &c. Resp. ꝙ falsum est, ꝙ prædestinatio semper respicit personã, quia Deus non põt solum diligere suppositũ aliquod, sed etiam naturam: ita Deus potest præoptare aliquod bonum illi naturæ præoptatę. Sic in proposito; tamen bene uerum est, ꝙ in aliis prędestinatis a Christo nunquã prędestinatur natura, quin prędestinetur persona, quia nulla natura est non personata, nisi illa natura assumpta. tamen de illa natura assumpta non est inconueniens, ꝙ prędestinetur ad unionem illam. Et ideo cum arguitur. Actus prędestinationis respicit ꝑsonam, distinguo, uel regulariter, & sic concedo, uel in casu singulari, & sic nego: quia non est necessarium ad hoc, ꝙ aliquod sit obiectum prędestinationis, ꝙ illud sit persona.

Instat cõtra solutionem.

Solu. instã.

Differentia inter Christum & alios prædestinatos.

Consequenter Doct. format duo dubia. Primum est, Vtrũ ista prędestinatio pręexigat lapsum naturæ humanæ, sic, quòd priusquam Deus præuiderit naturam humanam unitã

1. Dubium.

uerbo,

uerbo, quòd uiderit Adam casurum. Aliter quæritur. vtrum si Adam non peccasset, uerbum assumpsisset naturam humanā. Doctor dicit, quòd multæ auctoritates sonant, quòd si Adam non peccasset, uerbum non assumpsisset naturam humanam: quia dicit D. Gregorius. nihil nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. Dicit Scotus, dico non temerariè, & sine præiudicio, sed tantum probabiliter: quòd si Adam non peccasset, nō minus Christus incarnatus fuisset, immò Christus fuisset incarnatus. Patet, quia unusquisque prius prædestinatur, quàm præuideatur peccator, ita quòd prius natura Deus ordinauit omnes quomodo uoluit, uel ad gloriam, uel ad pœnam, & deinde uidit peccatum. Et in ista prædestinatione imaginatur quatuor instantia, ut patet in 1. l. d. 41. In primo offertur Petrus, & Iudas in puris naturalibus: In secundo uult Petro gloriam, & Iudæ non: Et si quæratur, quid uult Deus Iudæ, in illo secundo instanti? dico, quòd nihil. Et si dicatur, ergo Deus est acceptator personarum: probatur, quia in illo instanti uult Petro gloriam, & per te nihil uult Iudæ.

Resp. Sco.

Si Adā non peccasset, Christus incarnatus fuisset.

4. Instan. in prædestinatione.

Dub. soluitur.

Respondeo, quòd Deus non est acceptator personarum, quod probo per unum simile. si sint hic aliqui duo quibus nihil debeo, & do uni unum scutum, & alteri nihil, non facio illi, cui nihil do, iniuriam, sed ex mera liberalitate uolo alteri dare scutum. Simile dicendum est de Deo, qui prædestinat cōtingenter, & liberè quem uult. In tertio instanti præuidet Petrum, & Iudam esse casuros, & esse de massa peccati. In quarto instanti uidet Petrum, qui debet surgere a peccato, & Iudam remansurū in peccato: tunc prædestinat Petrum ad gloriam, & Iudam ad damnationem: tamen infra d. 9. dicit, quòd sunt quinque instantia: in primo Deus uidet se: in secundo alias creaturas: tertio prædestinat omnes ad gloriā, quos uult, secundum magis, & minus: quarto uidet omnes peccaturos in Adam: in quinto præuidet de remedio sic, quod ordinat Christum moriturum pro redemptione humani generis: Et sic est illa propositio declarata. Et cum natura Christi sit perfectissima, Deus primo ordinat illam ad gloriam, quia ordinatè uolens aliqua ad finem, prius uult illud, quod est propinquum fini, & cum illa natura sit perfectissima inter alias naturas, prius illam præordinauit ad gloriam: & deinde ordinauit alias naturas ad beatitudinem. Ideo natura humana assūpta fuit primo prædestinata ad gloriam: deinde prædestinauit B. Virginem: deinde B. Ioānem, & alios sanctos. Vnde duplex est authoritas.

Deus non ē acceptator personarū, licet Petrū prædestinauerit, & nō Iudam.

Natura humana Christi primo fuit prædestinata ad sūmā gloriā.

Prima est D. Augustini 1. de tri. 12. Christus est caput Ecclesiæ secundum formam serui. Item dicit D. Augustinus super illo uerbo de Euangelio Ioan. Ego sum uitis uera, dicit, quòd Christus est mediator Dei, & hominis, & c. dicit ibi, ꝙ Christus est caput Ecclesiæ. Tunc sic, si Adam nō peccasset, adhuc fuisset Ecclesia: ergo fuisset ipsum caput ecclesiæ: ergo si Adam non peccasset, adhuc habuissemus Christum caput. Sic in proposito, cum ecclesia fuisset, dato quod Adam non peccasset Christus uenisset. Item D. Bernar. super illo passu. Propter me tempestas hæc orta est, dicit. diabolus autem cum uidit naturam humanam uniri uerbo, inuidit, & ex eo tentauit eam. Tunc diabolus inuidit, quia uidit illam unionem futuram: ergo etiam si Adam non peccasset verbum fuisset incarnatum. Item. certum est, quòd si Adam non peccasset, fuissemus æquè beati sicut nunc: quia propter peccatum non est nobis aucta beatitudo, sed nos non potuissemus esse beati sine humanitate Christi: ergo & c. antecedens patet, quia beati habent duplicem beatitudinem, scilicet essentialem, & accidentalem: & habent beatitudinem accidentalem in uidēdo Christum, & illam non habuissent si Christus non fuisset incarnatus.

Christus caput ecclesiæ Verbum incarnatū fuisset, ēt si Adā non peccasset

Contra. Dicit Gregorius. Nihil nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. quid dicendum est? ad istud dico, quòd ego teneo hic, quia dicit Augustinus, dictis sanctorum non est assentiendum, quando opposita pars est magis rationabilis: & cum opposita pars sit rationabilior, quàm istud dictum Gregorii: ergo hoc non est tenendum. Item dicit Grego. O fœlix culpa, & c. etiam non teneo, immo est miserrima. Sed contra B. Gregorius est comprobatus. dico quòd si Ecclesia hoc cantet, hoc est secundum bonum sensum. Ideo glossantes hanc auctoritatem, dicimus, quòd culpa potest considerari dupliciter. Vno modo in se, & sic non fuit fœlix. Alio modo comparando ad culpam angelorum, quæ non habere meruit redemptorem, & sic ista est fœlix: quia meruit habere redemptorem.

Obiicitur cōtra concl.

Glos. dictū D. Greg O fœlix culpa & c.

Culpa pōt considerari dupliciter: Solummodo uidē... & c. Sco.

Quæro, quare dicitur in ecclesia non abhorres peccatores, sine quib. tu non fores digna tanto filio? hoc dicitur, de Virgine gloriosa: ergo debemus tenere, quòd si Adam non peccasset, uerbum non fuisset incarnatum.

Respondeo, quod ille, qui fecit illam prosam, malè fecit: & non est tenendus, immo uirgo Maria fuisset mater Christi, si Adam non peccasset.

Quæro quid dicendum est ad auctoritates dicentes, quòd si Adam non peccasset, uerbum non fuisset incarnatum?

Respon. quòd possunt dupliciter intelligi. Vno modo tanquam redemptor. Alio modo tanquam glorificator.

Prima propositio. Si Adam non peccasset, uerbum nō uenisset ut redemptor.

Secunda. Quamuis Adam non peccasset, tamen adhuc uerbum fuisset incarnatum, ut glorificator. Dicit quidam Scotista, quòd si Adam non peccasset, Christus uenisset Redemptor. Vnde duplex est redemptor, scilicet præseruatiuus, & sic Christus fuit redemptor respectu uirginis. Alius est subleuatiuus, & sic, si Adam non peccasset, Christus non uenisset, ut redemptor subleuatiuus, sed ut præseruatiuus: quia præseruasset nos a malis.

Redemptor duplex

Aliter dicitur, uno modo, quòd uenisset tanquam mortalis & sic non uenisset, si Adam non peccasset: ita ꝙ Christus fuisset beatus in corpore, quod tamen non habuit quando redemit: quia non habebat dotes corporis, scilicet agilitatem, & claritatem. tamen si Adam non peccasset, Christus uenisset quatuor modis. Primo, ut caput ecclesiæ. Secundo ut glorificator. Tertio ut redemptor præseruatiuus. Quarto ut impassibilis.

Si Adā etc. filius Dei nō uenisset ut mortalis, & uenisset quatuor rōnib.

Sed non propter istam solam causam dicit Scotus: quia licet Christus uenērit mortalis, & passibilis, ut redimeret animam, tamen si peccatum non fuisset, de facto uenisset: quia maius bonum est beatitudo gloriæ animæ Christi, quàm sit beatitudo aliarum animarum, & ideo uenisset. Item non est uerisimile, quòd tantum bonum, quale fuit incarnatio uerbi fuerit tantummodo occasionatum: quod esset, si diceremus, quòd uerbum uenisset propter peccatum. Item non est uerisimile, quòd Deus prius ordinasset Adam ad gloriā, & deinde Christum redemptorem: hoc non est uerisimile, quia Adam est inferior Christo. Item sequeretur absurdius, quòd Deus prædestinauerit Adam ad uitam æternam primo: quia ordinasset Adam ad uitam ęternam, deinde uidendo lapsum eius postea ordinasset Christum ad gloriam; hoc non est consonū fidei, quia Adam erat seruus, & Christus dominus, & caput.

Rōnes Scot. p sua cōcl.

Item ponitur prima propositio. Prius natura omnes electi secundum ordinationem ipsorum fuerūt prædestinati ad gloriam, quàm aliquid præuideretur de lapsu, uel de peccato; ita ꝙ est regula, ꝙ unusquisque electus prius est prædestinatus, quàm uideatur eius casus, seu lapsus: quia prædestinationis nulla est ratio, sed ex mera liberalitate diuina quis prædestinatur: licet bene sit ratio in reprobatione.

1. prop.

Secunda propositio. Nullus est prędestinatus, quia alius pręuisus est lapsurus in peccatum. Dicunt Thomistæ, quòd post quam Deus uidit peccatum Adæ, ordinauit Christum ad gloriam; hoc est falsum: quia Deus non ordinauit Christum ad gloriam propter peccatum præuisum. & ratio est, ut nullus gaudeat de lapsu alterius: quia Christus posset dicere. O fęlix culpa, quia si non fuisset illa culpa, ego non fuissem prædestinatus: & Christus congauderet de peccato Adæ, quod est falsum, sicut in curiis mundanis, quia aliquando homines cupiunt lapsum alterius, ut habeant officium suum: non sic autem est in proposito: immo Christus doluit de peccato Adæ: quia propriam uitam dedit.

2. prop.

Opi. Thom.

Prima propositio est ista. si Adam non peccasset, Christus non uenisset ut redemptor.

Prop. resol. quæst.

Secunda. si Adam non peccasset, Christus non uenisset, ut mortalis.

Tertia. si Adam non peccasset, Christus uenisset ut redemptor præseruatiuus: patet, quia potuisset propter merita Christi præseruare nos a peccato, sicut præseruauit uirginem.

Quarta. si Adam non peccasset, Christus uenisset ut caput ecclesiæ: patet, quia nunquā mēbra corporis debent poni sine capite: & cum ecclesia fuisset, si peccatū nō fuisset, patet prop.

Quinta. si Adā non peccasset, Christus uenisset ut glorificator: patet, quia propter peccatum Adæ nihil lucrati sumus.

Sexta. si Adam nō peccasset, Christus uenisset ut immortalis, & impassibilis: patet. quia non indiguissemus morte eius.

Secundum dubium est. Quando Deus præuidit istam naturam humanam habere tantam gloriam, & esse unitam uerbo, quæro, quid prius præuidebatur isti naturę; uel unio, uel ordo ad gloriam æternam.

Duplex processus

Respondeo ponendo unam distinctionem; quòd duplex est processus: quidam est in executione, ut quando aliquis exequitur, quod prius intendebat. Alter est processus in intentione, ut quando ædificator primum intendit domum, & postea exequitur: nam primo intendit, quàm exequatur. Ideo primo est processus in intentione, quàm processus in executione: quia illud quod est finis unius processus, est principium alterius. Tunc respondeo ad dubium. Dico primo, quòd loquendo de processu executionis, prius præuidebatur huic naturæ unio ad uerbum, quam ordo ad gloriam: quia prius de facto illa natura fuit unita uerbo, quam haberet gloriam. Secundo dico, quòd in ordine intentionis, prius natura præuidebatur huic naturæ summa gloria, quàm ipsa unio: quia processus in executione est contrarius processui in intentione: & hoc uoluit Deus, ut angelus non esset sub puro homine: Et sic oportuit naturam humanam esse unitam uerbo: & sic natura angelica non fuit sub puro homine: quia natura angelica est perfectior natura humana.

Quo prius natura humana fuerit præuisa uniri uerbo, quam habere gloriam, & quo non.

Ad argumenta principalia.

Soluuntur princ.

Ad primum, quando sic arguitur. Tu dicis, quòd ista est uera, Christus prædestinatus est esse filius Dei.

Arguitur, quòd non: quia si sic, uel secundum quod Deus, uel secundum quod homo: sed neutrum est dicendum: ergo Christus non est prædestinatus esse filius Dei: non inquantum filius Dei, patet, quia prædestinatio respicit præcessionem respectu prædestinati: ita quòd, prædestinatio præcedit prædestinatum: sed actus prædestinationis non præcedit filium Dei: ergo Christus inquantum filius Dei, non est prædestinatus esse filius Dei. Nec inquantum est homo, quia si sic, sequeretur, quòd homo esset filius Dei.

Probatur consequentia: secundum quod aliquid prædestinatur esse aliquale, ipsum est tale: sed per se Christus secundum quòd homo prædestinatur esse filius Dei: ergo conclusio falsa; & minor est principalis in ista quæst. ergo Christus non prædestinatus est esse filius Dei.

Dub. de filio Dei an sit prædestinatus. D. Bon. opi.

Unde dubium est, si filius Dei sit prædestinatus. dicit B. Bonauen. quod non, propter tres rationes.

Primo, quia prædestinatio ponit rationem causæ respectu prædestinati.

Secundo, quia ponit rationem respectu acceptationis prædestinati.

Tertio, quia ponit præcessionem: & cum in filio Dei non sint ista tria sequitur, quòd non est prædestinatus. Primo: Benè sequitur, hoc est prædestinatum: ergo hoc est causatum: sed filius Dei non est causatus: ergo non est prædestinatus. Item secundo: Bene sequitur, hoc acceptatum est a Deo: ergo propter gratiam. de tertio patet, quia respectu filii Dei non potest esse præcessio: quia prædestinatio præcedit illum, qui prædestinatur: sed nihil præcedit filium Dei: quia est ab æterno sicut &c. Patet ergo, quòd filius Dei non est prædestinatus esse filius Dei.

Pro resp. ad arg. nos.

Respondeo ad argumentum. Et pro responsione dico, quod Christus inquantum homo, siue secundum quod homo, prædestinatus est esse filius Dei, & sic Scotus dat secundum membrum distinctionis factæ in argumento.

Secundũ qd est dictio reduplicatiua

Nota quòd ly, secundum quod, est una dictio reduplicatiua, & secundum quod aliter, & aliter determinat, aliter dicitur fieri syllogismus in argumento, quando dicebatur, sed secundum quod aliquid prædestinatur esse aliquale, secundum hoc ipsum est tale: sed per te Christus secundum quòd homo, prædestinatur esse filius Dei: ergo homo est filius Dei. Dicit Scotus: in isto syllogismo ponitur ly, secundum quod, ideo potest esse diuersimode uera, uel falsa. Vel enim potest determinare actum diuinæ prædestinationis, & nullus est actus, qui importatur per illud participium, prædestinatum: uel potest determinare terminum prædestinationis, qui est homo. si primo modo accipiatur, maior est falsa, & minor uera. si secundo modo, minor est falsa, & maior est uera. Exemplum secundum quod aliquid prædestinatur filius Dei, homo est filius Dei, applicatur sic. Actus diuinæ prædestinationis importatur per hoc uerbum prædestinatur, & tunc sensus est: quandocunque aliquid secundum diuinam prædestinationem prædestinatur esse filius Dei: & tunc homo in rei ueritate non est filius Dei. Ad minorem, Christus secundum diuinam prædestinationem prædestinatus est esse filius Dei: tunc illa minor est falsa. Si ly, secundum quod, determinet terminum prædestinationis, ut sit sensus, quando aliquid secundum aliquam rationem, prædestinatur esse aliquale, ipsum est tale: si ly secundum quod, cadat supra terminum, tunc est falsa: quia homo non est ratio, quare homo sit prædestinatus, quia tūc omnis homo esset prædestinatus. Et cum dicitur, secundũ quod aliquid prædestinatur esse aliquale, secundum istud uidetur esse tale: sed filius Dei, secundum quod homo, prædestinatur esse filius Dei: ergo &c.

Secundũ qd duplicitur sumi potest.

Dico, quòd licet ego concedam, quòd Christus, secundum quod homo, est prædestinatus, debet intelligi, quòd ly secundum quod, capitur specificatiuè.

Quo dicitur Christus secundum q homo est prædestinatus.

Secunda responsio. Cum arguitur, secundum quod aliquid prædestinatur, &c. dico quòd ly, secundum, est dictio reduplicatiua, quæ potest capi dupliciter. Uno modo reduplicatiuè: Alio modo specificatiuè. Exemplum, cum dicitur Ignis secundum quod calidus, calefacit, ly secundum quod, capitur specificatiuè, & cum dicitur, homo secundum quod rationalis, est risibilis, capitur reduplicatiuè. Dico in proposito, quod ly secundum quod, debet capi specificatiuè, ut sit sensus; Christus homo prædestinatus est esse filius Dei, quia est uerum; quia diuina prædestinatio præcedebat naturam humanam esse unitam uerbo: tamen, si capiatur reduplicatiuè, est falsa: quia sensus est; humanitas est ratio, quare Christus est prædestinatus esse filius Dei: quia ab inquantum, ad propositionem uniuersalem, est bona consequentia:

2. Sol.

Secundũ qd duplicater

Tertia responsio. Cum arguitur; si Christus esset prædestinatus filius Dei, uel &c. Dico, quod nullum membrorum est dandum: quia hoc, quòd est prædestinari esse filium Dei, dicit duo, scilicet aliquid temporale respectu illius prædestinationis: & secundo dicit aliquid æternum, inquantũ est filius Dei cum a parte subiecti nihil possit esse, quin sit ratio istorũ duorum, æterni, & temporalis. Ideo non est concedendũ aliquod membrorum Capiamus exemplum in Christo. nec diuina natura in Christo, nec humana est ratio, quæ sit ratio inhærentiæ istorum duorum prædicatorum, s. æterni, & temporalis; quid si sic, tunc aliquid esset; quod esset causa totius prædicati, s. temporalis, & æterni: sed in uerbo nulla inuenitur talis ratio: ergo non est dabile aliquod illorum duorum: & sic patet triplex responsio ad argumentum.

3. Sol.

DISTINCT. OCTAVAE.

QVAESTIO VNICA.

De duplici filiatione in Christo.

Circa distinctionem octauã. Quæritur, Utrum in Christo sint duæ filiationes.

Circa istam distinctionem octauam notãdum est primo, quòd Christus dicit duplicem naturam, & secundum illam duplicẽ naturam, duplici generatione generatus est, scilicet æterna, & temporali. Quæritur ergo, Utrum in Christo sint duæ filiationes. Et pro terminorum declaratione, nota, quòd filiatio sic definitur, Filiatio est habitudo producti naturaliter similis producentis in natura intellectuali, uel sensitiua. In qua definitione quatuor particulæ ponuntur.

Filiatio qd sit.

Primo dicitur, habitudo: Ex quo sequitur, quòd nulla filiatio est substantia, qualitas, &c.

Secundo dicitur, producti naturaliter: ex quo sequitur, quod Spiritus sanctus nõ est filius Patris. Similiter dico, quòd si mulier producaret unum filium per uoluntatem, ille talis non esset filius.

Dicitur tertio, similis producenti: Ex quo sequitur, quòd pediculus nõ dicitur filius: quia licet producatur naturaliter, tamen non est similis naturæ producentis: ideo homo non dicitur pater pediculorum.

Dicitur quarto in natura intellectuali, uel sensitiua: Propter quod notandum, quòd dubium est, utrum filiatio inueniatur in brutis. Doctor subtilis est ambiguus. Sed ego dico, quòd filiatio non solum inuenitur in natura intellectuali, uerum etiam in natura sensitiua. Probatur primo per Dauid dicentem. Afferte Domino filios arietum. Item Zachariæ 9. Ecce Rex tuus uenit tibi mansuetus sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Item Matth. 21. Ite in castellum, quod contra uos est, &c. Item Deuter. capitu. 19. Non decoques hedum in lacte matris suæ: ergo capra est mater hedi: ergo filiatio non solum inuenitur in natura intellectuali, sed

Filiatio in qua natura reperiatur. Author determinat q sic etiam in natura sensitiua

etiam

etiam inuenitur in aliis naturis sensualibus: sed nō inuenitur in igne, nec in arbore generante fructum.

Arg. p parte affirmatiua. Ad quæstionem arguitur quòd sic: quia si pater solus fuisset incarnatus, pater fuisset filius, non per paternitatem, ergo per nouam filiationem, ergo cum filiatio in diuinis abstrahat ita benè ab omni creatura sicut paternitas, sequitur, ꝙ Christus non refertur ad uirginem matrem filiatione increata, ita ut secundum eam dicatur filius uirginis: ergo secundum alteram filiationem: ergo in Christo sunt duæ filiationes.

Item, quinto metaphysicæ dicitur. Impossibile est idem ad plura referri, & eandem relationem habere plures terminos: & tamē si filius non haberet nisi unam filiationem, filius Dei eadem relatione diceretur filius Patris, & filius Mariæ, quod est falsum.

Pro responsione ad quęstionem doctor ponit duas opiniones.

Ccl. D. Th. & D. Bona. Prima est B. Thomæ, & B. Bonauenturæ, & conueniunt in conclusione, quæ talis est. In Christo est tantum una filiatio realis: & illa filiatione dicitur filius ab æterno: & eadem filiatione est filius patris æterni, & matris temporalis, & non noua. *Ratio concl.* Ratio ponitur a B. Bonauentura talis. Quia relationes sūt suppositorum: sed ibi est tantum unum suppositum, ergo una filiatio.

Sco. arg. contra concl. & rationem. Contra istam rationem arguit Scotus. Quia de facto, si repugnat, quòd sunt duæ filiationes in uno supposito, hoc erit uel inquantum filiatio est, uel inquantum relatio originis, quæ fundatur supra potentiam actiuam, & passiuā i secundo modo relatiuorum: sed neutrum est dicendum: non primum, quia si Christus fuisset albus, uel niger, non fuisset similis alteri albo, uel nigro: sed hoc est falsum: patet de Iacobo, qui erat Christo similis: nec fuisset æqualis patri nec alteri habenti quantitatem tantam, sicut Christus. Similiter sequeretur, ꝙ in suppositis creatis relationes non possent plurificari: quia, si quis haberet plura accidentia, non posset habere plures relationes: sed hoc est falsum, igitur, &c.

Item, nec inquantum relatio originis, quia sunt duæ generationes: ergo duæ filiationes. antecedens patet, quia est originatio patris, & originatio matris. Vnde in Christo sunt tria.

Primo originatio æterna, & est memoriæ fœcundæ.

Secundo originatio, quia est filius æternus, & generatur æternaliter.

Tertio originatio temporalis, quia temporaliter genitus est a matre.

Arguit sic. Plus repugnant duæ origines, quam duæ filiationes, seu duæ relationes: sed duæ origines non repugnant. ergo nec duæ relationes. patet minor per Damascen. cap. 35. qui dicit. duas generationes Christi ueneramur. Item. Pater est tantum unum suppositum, & tamen in eo sunt duæ originationes actiuæ: una, qua generat filium: altera, qua spirat Spiritum sanctum, ergo sicut ad intra sunt duæ originationes, & unum suppositum, ita ad extra erunt duæ originationes in uno supposito, & per consequens duæ relationes. Item per Damasce. sic cap. 53. Certum est, quòd in Christo erant distinctæ operationes: si Christus esset maritatus, & generasset duos filios, tunc habuisset duas paternitates: ergo cum sit generatus duplici generatione, sequitur, ꝙ habeat distinctas filiationes. Item. Quod conuenit Christo secundum personam increatā, non conuenit sibi secundum quod homo: sed esse filius æternus conuenit sibi secundum quod æternus est, licet ista sit uera Christus est persona, non tamen Christus inquantū homo, est persona: ergo si Christus sit filius secundum generationem temporalem, eadem generatione non est filius æternus: ergo oportet ponere aliam filiationem.

Thomistæ dicunt, & arguunt sic, probando, quòd in eodem supposito non sint plures filiationes.

Arg. Thom. ꝙ in Christo nō sint duæ filiationes. Arguitur sic. Plures dispositiones eiusdem rationis nō possunt esse in eodem subiecto: ergo plures filiationes non sunt in eodem subiecto. Vel sic. Nullæ duæ dispositiones eiusdem rationis possunt esse in eodem supposito: sed filiatio creata & increata sunt duæ dispositiones, & relationes eiusdem rationis: ergo non possunt esse in eodem supposito, seu obiecto. Antecedens illius argumenti patet; quia, quando subiectum est in potentia ad plures formas, non est imaginandum, quod sit in potentia, nisi quia est in potentia ad unam formam in cōmuni: ut paternitas non est hæc, nisi quando est in subiecto: & si subiectum haberet unam formam, ut paternitatem, & posset accipere aliam, tunc idem esset primo in potentia, & actu respectu eiusdem: Sed istud subiectum habet paternitatem, & est in potentia ad habendam aliam paternitatem; ergo idem est in potentia, & in actu respectu eiusdem dispositionis: sed hoc est inconueniens: ergo &c.

Imaginatio Thomist. Vnde illi imaginantur duas propositiones falsas. Prima, ꝙ subiectum est in potentia ad recipiendam formam in communi, nunquam tamen est in potentia ad recipiendum formam in particulari, ego autem dico oppositum, nunquam subiectū est in potentia ad recipiendam formam in communi, nisi quia est in potentia ad recipiendam istam formam in particulari. Item imaginantur, quòd forma, quæ aduenit de se nō est hęc nisi quia est in hoc, sed est falsum, quia prius hoc est singulare quam informet subiectum: quia dato quòd paternitas nō informaret subiectum, adhuc illa esset hæc. Et ideo cum arguitur, subiectum non est in potentia ad recipiendum aliquam formam particularem, nisi quia est in potentia ad recipiendum formam in communi, Dico, quòd nos dicimus totum oppositum.

Soluitur argum Thom. Dicunt Thomistæ, quòd duæ dispositiones non possunt esse in eodem subiecto: patet, quia omnis distinctio habetur uel per uiam distinctionis, uel oppositionis. sed duæ paternitates non distinguuntur per uiam oppositionis: aut per uiam distinctionis: quia essent in eodem subiecto: ergo. maior patet, quia Sortes, & Plato distinguuntur, quia sunt diuisi. Similiter albedo, & nigredo distinguuntur, quia opponuntur. Minor probatur, quia illæ filiationes essent in eodem subiecto.

Soluitur aliud arg. Thomist. Respondet ad argumentum de Bassolis, quòd illa est falsa; sed hoc ideo est, quia sunt duo disperata, ideo distinguuntur, & non per uiam oppositionis, quia non sunt opposita: nec per uiam distinctionis, quia non distinguunt aliquid. Non dicunt nec scirent dicere, quomodo distinguuntur generatio, & spiratio passiua in patre.

Confirmant Thom. rōnē. Secundo arguunt sic: Ideo non possunt esse plures proprietates absolutæ in diuinis, quia non possunt distingui per uiā distinctionis, nec oppositionis. non primo modo, quia essēt in eodem fundamento. nec secundo modo, quia non habent oppositionem. Item non debemus ponere plures relationes in creaturis, quia non possunt distingui.

Soluitur cōfirmatiq. Respondet Denogēto, quòd ubi textus sacræ scripturę me cōpelleret, ostenderem bene, quòd essent plures proprietates absolutæ in diuinis. Et si teneamus, quòd personæ cōstituantur per proprietates absolutas, dicemus ad argumentū, quòd licet proprietates illæ non distinguuntur per uiam distinctionis, & oppositionis, tamen distinguuntur formaliter, quia spiratio passiua, & generatio passiua distinguuntur, & non per uiam diuisionis, quia sunt in eodem fundamento, scilicet in essentia diuina, nec per uiam oppositionis, quia non opponuntur.

Declaratio positionis Thom. Thomistæ declarant consequentiam, & dicunt, quòd quādo aliquis pater generat filium, & in illo primo actu generandi habetur paternitas in patre & pater refertur ad filium, in secundo actu generationis respectu alterius filii, patri non aduenit alia paternitas, ita quod licet habeat secundum actum generationis, tamen per eandem paternitatem dicitur pater omnium filiorum. Similiter dicunt de filiatione, quia filius in diuinis, per eandem filiationem est filius patris æterni, & per eandem est filius uirginis.

Arg. cōtra. Contra hoc arguit sic primo. & accipio unam regulam metaphysicalem, quod in omni ordine essentiali cum unitate prioris potest stare pluralitas posterioris, non per se, sed per accidens inhærentis. & inadæquati prioris, sed sic est, quòd subiectum, uel fundamentum est prius respectu relationum, & dispositionum: ergo illud poterit esse unum pluriticatis illis dispositionibus. Maior patet, & pro probatione, nota quod *Posterius duplex.* duplex est posterius. Quoddam est quod inest priori per se. Aliud per accidens. Posterius quod inest per se, ut risibilitas inest homini. Posterius quod est inhærens adæquatè, ut unio naturæ humanæ ad uerbum. illa relatio est per accidens, tamen est adæquata, quia stante illa, non potest poni alia. Alio modo inadæquatè, ut sunt plures paternitates. Et dicitur in regula per se, propter risibilitatem, quæ non potest multiplicari, & per accidens inhærentis inadæquatè, propter unionem naturæ humanæ. declaratur etiam. causa potest esse una cum pluralitate effectuū, ut unus ignis potest generare plures effectus.

Resp. Thom. Dicunt Thomistæ, non est simile, quia effectus non inhęrēt causæ, sed accidentia inhærent illis, quibus insunt. dicit Scotus, hoc non nocet, quia licet causata non inhæreant, causę tamen non est maior repugnantia plures dispositiones esse in eodem subiecto impluriticato, quàm plura causata sint ab eadem causa: ergo si plures dispositiones absolutæ possunt esse in eodem subiecto, quare non plures respectiuæ?

Item certum est, qoòd plures species phantasticæ eiusdem rationis sunt in aadem parta phantasiæ: patet de speciebus, per aliam speciem cognosco illud album, & istud, quæ sunt eiusdem rationis. patet, quia obiecta a quibus sunt genitæ, sunt eiusdem rationis. & quod sint in eadem parte organica, patet: quia cum tanta sit multitudo specierum in phantasia, & cum illa sit parua, non est dicendum, quód ipsa sit diuisibilis in tot partes organicas, sic ꝙ quælibet pars sit informata una specie phantastica, uel sic arguitur. Plura phantasmata possunt esse in eadem parte organi: ergo plures species, &c. patat antecedens, quia habeo unum phantasma de illo, & aliud de alio. patat, alioquin si perderem unum phantasma, ego perderem alia phantasmata, quod est falsum. & ideo non est inconueniens, plura accidentia esse in eodem subiecto.

Non est inconueniens plura accidẽtia numero distincta eẽ in eodẽ subiecto.

Sed quare est, qoòd per agens naturale, in eadem aqua nõ possunt induci plures qualitates, & in eadem superficie plures albedines?

Soluitur dub.

Respondeo, quoniam quando in subiecto sunt potentiæ distinctæ ad distinctas formas, illud subiectum non est terminatum secondum istas formas, nisi recipiat aliquam formam continentem omnes illas formas Et causa dubii est, quia agẽs naturale semper intendit producere formam priorem. Ideo quando inuenitur forma in subiecto, si produceat eandem cũ illa, producit aliquam realitatem cũ priori, & ea illis duabus fit una totalis. Exemplum, ignis reperit aquam calidam in decem, & producit caliditatem in uiginti gradibus, & ex illis duobus decem, & decem, fit una totalis, & tamen non est inconueniens, ꝙ cum identitate subiecti sint destructæ formæ eiusdem rationis. & ratio est, quoniam quando aliquid ast illimitatum ad plura, potest creatura mãnere impluribcata, illis plurificatis. pater prima regula. Intellectus meus est in potentia ad plures intellectiones, intellectus meus est limitatus ad illas plures. Secũda regula patet, quia intellectus meus est illimitatus respectu intellectionum, & potest manere immultiplicatus multiplicatis intellectionibus.

Hæc ratio dicta de ordine essentiali procedit de formis absolutis. Et probatur de formis respectiuis. Arguitur sic. paternitas fundatur super genuisse. ergo hæc paternitas super hoc genuisse, & si habuit plura genuisse, ergo plures paternitates.

Plures respectus numero distincti, possunt esse in eodẽ subiecto

Nota, qoòd Thomistæ dicunt, quòd paternitas fundatur super genuisse. dicit Scotus in 4. d. 6. in materia de charactere. & in primo d. 16. quòd fundamentum paternitatis, uel ratio fundandi proxima, est potentia uegetatiua, quæ est in anima intellectiua: & fundamentum totale est ipse homo, & nõ ille actus præteritus sicut dicunt Thomistæ.

Resp. Thom.

Fund. paternitatis quid sit secũdum Tho. & Sco.

Item arguitur sic. in patre sunt plures paternitates, quia relatiua posita se ponunt, &c. ideo pono, quod unus pater habeat duos filios, moriatur unus, perditur una filiatio: ergo relatio sibi opposita. Tunc sic, ille remanet pater per respectũ ad filium uiuentem, nec aduenit sibi aliquid per mortem filii, immo aliquid perdit, & ideo dicunt doctores, quód uirgo gloriosa quando Christus mortuus est, habuit magnum dolorem, quia perdidit maternitatem, ita quod in maternitate uirginis sunt quatuor instantia, quando dicit: Ecce ancilla, & fuit posita una relatio ad filium Dei, & in morte quando dicit Christus, consummatum est, amisit uirgo illam maternitatem, & in die resurrectionis, recuperauit suam maternitatem in tertio quando uirgo fuit mortua, Christus in cœlo perdidit suam filiationem & quarto quando uirgo fuit resuscitata, & assumpta in cœlum cum corpore, & anima, filius, puta Christus, recuperauit suam filiationem.

Dolor uirginis in morte filii ꝓp amissionẽ maternitatis perpende

4. instan. de maternitate uirgini.

Item secundo sic. Quando aliquid per formam est ultimate tale, illa forma existente in eo semper est tale. Exemplum si superficies sit alba per albedinem, albedine existente in superficie, semper est alba: ergo paternitate existenta in aliquo, semper dicetur pater: sed filio mortuo paternitas non existit in patre: ergo oportet, quòd sit pater per alium filium. Arguit sic de [illegible] Quandocunque aliqua sic se habent, quòd unũ remanet, & aliud non, illa distinguuntur realiter: sed si filius moriatur, una relatio perditur: ergo una paternitas distinguitur ab alia.

Item si pater habens duos filios aliter se habet ad unũ, quàm ad alium.

Item si pater se habeat ad suum filium per distinctos respectus, sequitur quòd plures relationes sunt in eodem fundamento.

Euasio.

Item dicas, quòd falsum est, quòd pater referatur per plures respectus ad plures filios, & dicas, quòd identificatur relationi in qua fundantur.

Reprobatur euasio

Contra. quando aliqua identificantur, plurificato uno, plurificatur & reliquum; sed respectus per te plurificantur: ergo & relationes.

Item certum est, quòd distinctio prioris concludit distinctionem posterioris, & cum non solum suppositum sit prius relatione, sed etiam fundamentum: & si sint distincta fundamẽta: ergo distinctæ relationes. sed in Christo sunt distincta fundamenta, scilicet natura humana, & diuina: ergo in Christo sunt distinctæ relationes. Et sic patet, quod illa propositio. Multæ dispositiones eiusdem rationis &c. est falsa. tam de respectiuis dispositionibus, quàm de absolutis. & minor quam ipsi dicunt, quòd filiatio creata, & increata sunt eiusdem rationis, est falsa secundum eos, quia filiationi creatæ & increatæ nihil est commune uniuocum: sed secundum Scotistas, filiationi creatæ, & increatæ est aliquid commune uniuocum, s. relatio in communi, ita in proposito.

Concludit cõtra minorẽ rationis aduersariorũ.

Quæro utrum duo accidentia solo numero differentia possint esse in eodem subiecto simul, & uidetur quod sic. ponantur multa alba in medio, oculus existens in quocunque pũcto medii, potest uidere omnia illa, quæ habent species distinctas omnium illorum; sed istæ species differunt solo numero: ergo, &c.

Vtrũ accidẽtia solo numero differentia possint esse in eodẽ subiecto &c.

Respondatur, quod argumentum bene concludit de actib. intentionalibus, non autem de realibus: quia plura accidentia intẽtionalia, bene possunt esse simul, sed nõ realia. modo istæ species habent esse intentionale.

Resp. ad dub.

Contra. Responsio ista supponit unum falsum, s. quòd istæ species non habent esse reale propter duo. primo, ꝙ habet actionem realem est reale, sed species in oculo habent actionẽ realem, quia excellens sensibile corrumpit sensum ex tertio de anima: ergo &c.

Contra resp. & spẽs in medio habent esse reale.

Secundo sic, species in medio est sensibilis: ergo est res realis. probatur antecedens. quando radius solis transit per uitrũ rubeum, & species uitri rubei potest uideri in pariete, iste autem rubor in pariete est species: quia si feratur ibi oculus, per istud uidebit ruborem in uitro.

Tertio sic ad principale. Iste pater potest habere plures filios: ergo sequitur, quod quando habet, sunt in eo plures paternitates, sed istæ sunt eiusdem rationis, seu speciei: ergo, &c. probatur consequentia dupliciter: primo per Aristotelẽ secundo metaphysicæ dicentem, quia pater dicitur, pater, qa genuit, sed iste pater genuit plures filios pluribus actionibus: ergo sunt in eo plures paternitates. Secundo sic. Si moreretur unus de illis filiis, adhuc ille diceretur pater: ergo non per eandem paternitatem est pater filii mortui, & uiui. Item ponantur duæ candelæ, una hic, & alia ibi. & sit columna in medio, tunc fierent duæ umbræ: si remoueatur illa columna, tunc lumen utriusque candelæ incidit directe usque ad locũ ubi erat columna illa, & sic erunt duo lumina ibi in eodem subiecto, uel in eadem parte medii.

Item. duo ignes æqua calidi possunt calefacere idem calefactibile Tunc quæro an sit duabus actionibus, aut una; non una, quia actio est actus actiui in quantum actiuum. 3. physic. cum ergo sint distincta actiua, igitur habebunt distinctas actiones, & sic habeo propositum, quia tunc erunt duo termini, per duas actiones, s. duo calores.

Respondetur, quod isti duo calores faciunt calorem compositum.

Contra, pono duo actiua æqualiter, & eodem modo disposita, respectu eiusdem passiui, tunc erunt inducti calores ęque in acto, & æque in fieri: sed ex duobus æque in actu non fit unum ex 7. metaph. 49. igitur. In contrarium est philosophus 5. metaph. quæcunque, inquit, in substantia sunt, habent differentiam specificam.

Item. oportet receptum denudari ab eo quod recipitur, ex tertio de anima: ergo subiectum existens in actu per unã formam, non potest recipere alios eiusdem.

Respondeo in ista quæstione sunt duæ opiniones. Vna est Henrici, & B. Thomæ, & omnium ferè antiquorum tenentium partem negatiuam, quod probatur sic. Ab eodem est aliquod ens, & unum tertio metaphysic. sed accidens habet suam entitatem a subiecto: ergo & unitatem: sed subiectum est unum: ergo accidens erit unum.

Item, materia primo, & per se est in potentia ad formam: se per accidens est in potentia ad hanc formam, uel ad illam: quia si materia esset primo, & per se in potentia ad hanc formam, & illam, tunc materia esset potentiæ infinitæ, quod est incon-

inconueniens. & tunc sic arguitur. idem non potest esse in potentia, & in actu respectu eiusdem: sed si in subiecto essent plura accidentia eiusdem speciei simul, tunc idem esset in potentia, & in actu respectu eiusdem: quia esset in actu per formam quam habet, & in potentia ad aliam quam recipere potest: sed hoc est falsum.

Arg. contra opi. B. Tho. & Henr. Contra istam opinionem arguitur sic. Cum primo arguitur. Accidens habet entitatem a subiecto, aut intelligitur formaliter, aut causaliter, uel materialiter: non formaliter propter duo. primo, quia tunc Deus non posset facere accidentia sine subiecto si unitas, & entitas actualis essent formaliter entitas, & unitas subiecti. Secundo sic, quia tunc duæ albedines essent unum numero. patet sic, uolo quod Sortes nunc sit albus, & postea niger, & iterum albus, tunc si albedo sit una formaliter unitate subiecti, cum subiectum semper maneat unum & idem, sequetur, quòd istæ duæ albedines erunt unũ numero. Si causaliter, non ualet ad propositum, quia ab eadem efficiente possunt esse multi effectus solo numero differentes. Si materialiter, concedo, ꝙ una materia est diuersorũ numero in eadem specie. & si accipis oppositum, petis principium.

Contra secundum motiuum arguitur sic. Illud est in materia primo, quod primo introducitur per motum: sed illud qđ primo introducitur per motum, non est materia, sed hęc forma: ergo materia dicitur primo in potentia ad hanc formam. Confirmatur per auctorem sex principiorum. quia natura occultè operatur in his, ita quod secundum eum, natura primo intendit particulare, & consequenter uniuersale. Item in materia sunt distinctæ potentiæ numero ad formas distinctas: ergo sunt plura accidentia, &c.

Probatur antecedens per Aristotelem tertio physic. dicentem; si posse sanari, & posse ægrotari sunt idem: ergo ægritudo est sanitas. Similiter arguitur in proposito. si posse dealbari hac albedine, & illa, sunt idem: ergo illa albedo, & illa sunt idem. Secundo quia alias corruptum, posset idem numero reparari per naturam: quia quando hæc forma corrumpitur caderet in eandem potentiam, in qua primo fuit.

Resol. Scoti Et ideo dicit Scotus in metaphysica sua. Aut loquimur de formis intentionalibus, & sic conceditur quod plures possunt esse in eodem simul. Aut de realibus dicitur: & hoc uel sunt respectiuæ, & sic conceditur: quia possunt plures formæ respectiuæ esse in eodem, sic, quòd in eodem patre sint plures paternitates, & plures filii. Vel absolutæ, & sic distinguo, quia aut introducuntur siue motu, & sic possunt esse plures formæ in eodem ut species in oculo. Si autem formæ introducantur per motum, & agentia non agant simul, tunc plures non possunt esse in eodem, & ratio est, quia motus nõ est nisi propter dispositionem oppositam formæ. Sed si agens inueniat in mobili formam eiusdem speciei cum forma quam intendit, & non inueniat ipsum sub forma opposita, tunc non mouebit ipsum simpliciter, sed augebit formam præexistentem in mobili. Et ideo ad argumentum de secundo metaph. dico, quod loquitur de formis introductis per motum. *Soluuntur duo arg. superius facta* Ad aliud dico, quòd receptum diuiditur a forma recepti, quando fit receptio per motum, alias non. Aliter dicitur, quòd receptiuum debet denudari a forma recepti, quãdo perficitur secundum suam capacitatem. Nunc autem si in materia ponantur distinctæ potentiæ, tunc illa forma perficit materiam secundum totã eius capacitatem.

Soluitur q̃o a Sco. ¶Ad quæst. ergo dico, &c.]

Hic consequenter ponuntur duæ conclusiones resolutiuæ. ad quæst.

1. concl. Prima est. Alia est filiatio in Christo ad patrem, & alia ad matrem.

2. concl. Secunda conclusio. Vtraque filiatio existens in Christo, est entitas realis. *Duplex filiatio i Christo* Vbi nota, quòd duplex est filiatio in Christo, sicut duplex est natiuitas, scilicet natiuitas æterna, & temporalis. Ita duplex est filiatio, scilicet æterna, quæ habet patrem pro termino: & temporalis, quæ habet matrem pro termino. & istæ filiationes distinguuntur sex modis.

Filiationes i Christo quo distinguantur. Prima filiatio æterna, est constitutiua personæ: sed filiatio temporalis est accidens, & non constituit personam. sicut albedo est unum accidentale, ita ista filiatio in Christo est accidentalis: quia aliquando Christus non habuit illam filiationẽ ut quando uirgo mortua est. nec est inconueniens, quòd Christus perdiderit illam relationem, sed bene esset inconueniens si Christus beatus perdidisset aliquod absolutum.

Secunda differentia Filiatio æterna est eadem realiter cum suo fundamento: sed temporalis distinguitur realiter. patet, quia filiatio æterna habet pro fundamento essentiam diuinã: & quicquid in Deo est, est idem realiter cum Deo.

Tertia differentia. filiatio æterna non est formaliter finita, nec infinita. q. 5. quodlib. sed filiatio tẽporalis est finita, quia ponitur in prædicamento relationis.

Quarta differentia. quia filiatio æterna non est composita ex genere, & differentia, sed bene filiatio temporalis. patet, quia Deus non ponitur in genere, neque aliquod dictum de Deo: sed filiatio temporalis ponitur in genere.

Quinta differentia. quia filiatio temporalis componitur ex materia, & forma, capiendo materiam & formam metaph. filiatio æterna non.

Sexta differentia est. quia filiatio æterna est creatrix identicè, sed filiatio temporalis est creata, quia quicquid ponitur in prædicaméto, est creatum: filiatio temporalis ponitur in prædicamento, ut dictum est: ergo &c.

Consequenter doctor ponit definitionem filiationis dicendo. Filiatio est habitudo producti naturaliter, &c. *Definitur filiatio*

Notandum est, quòd si filiatio, uel paternitas accipiantur propriè, & strictè tunc solum inuenitur in natura intellectuali. Si uero accipiantur largè, sic inuenitur in natura Bruti ut patet supra per quatuor auctoritates. *Q̃o filiatio sit in brutis & q̃o non, sic limitadũ est quod supra determinauit doct. iste.*

Consequenter Scotus probando primam conclusionem dicit, quòd in ista descriptione, nihil inuenitur, quòd respiciat suppositum, nisi productio passiua. tunc si possibile est idẽ suppositum diuersis generationibus generari secundum diuersas naturas: ergo possibile est idem suppositum fundare diuersas relationes, seu filiationes. Item ex parte terminorum probatur maior. Impossibile est unum & idem per eandem relationem referri ad distinctos terminos, quinto metaph. sed sic est, *Probat Sco. 1. concl.* quòd Christus qui est unum suppositum, refertur ad patrem æternaliter, & ad matrem temporaliter: ergo oportet, quod sit per distinctas relationes. Item. Quæcunque proprietas personalis diuina, æquè non respicit aliquod creatum pro termino: si ergo pater esset incarnatus, ipse diceretur filius, & nõ per paternitatem: ergo per filiationem. & cũ illa filiatio, quæ est in filio abstrahat, sicut paternitas: ergo sicut pater non posset dici filius uirginis per filiationem æternam, sed per temporalem: sic filius non potest dici filius per generationem æternam, sed per temporalem.

Probat Sco. 2. concl. Secundo doctor probat secundam conclusionem principalem, primo de æterna, quia certum est, quod est realis: quia illud quod constituit uere suppositum est reale: sed filiatio æterna constituit suppositum in diuinis: ergo est realis. Et quòd filiatio temporalis sit realis, probatur. quia omnis relatio consurgens ex natura extremorum, est realis: sed ista filiatio consurgit ex natura extremorum, sic, quòd posita uirgine. & Christo, est relatio: ergo est realis. Vel sic, omnis relatio habẽs extrema realia realiter distincta, est relatio realis: sed ista est huiusmodi: ergo est realis. Maior patet per Thomistas qui dicunt, quod ad relationem realem requiruntur tria, & Scotus dicit, quòd sufficiunt tria. Minor patet, quia inter uirginem, & Christum fuit distinctio realis: ergo illa filiatio temporalis est realis in Christo Et si quis dicat, ad istam filiationem realem requiritur opus intellectus: Contra, non minus uirgo se habuit actiuè ad producendum Christum, quàm si produxisset purum hominem; sed si produxisset purum hominem, produxisset actiuè, & sine operatione intellectus, si fuisset filius uirginis: ergo nunc Christus est filius uirginis Mariæ.

Mouetur dub. Quæro, ponamus casum, quòd uerbum diuinum dimittat naturam humanam assumptam, hoc posito, quæro, utrũ filius Dei diceretur uerus filius uirginis gloriosæ?

Soluitur Respondetur cum de Aliaco, quòd illo casu posito, filius Dei non esset filius uirginis, patet, quia ideo dicebatur filius uirginis, quia erat unitus naturæ humanæ, sed tunc non esset magis unitus: ergo &c.

1. Coroll. Ex quo sequitur primo, quòd ista consequentia non ualet. Filius Dei nascetur de uirgine. Virgo est, & filius est: ergo filius Dei est filius uirginis Mariæ. non ualet consequentia. Et ratio est, quia prius dicebatur mater Dei, propter illam unionem, quę nunc non est per casum.

2. Coroll. Secundo sequitur quòd ista consequentia non ualet, filius Dei est natus de uirgine. & iste homo dimissus est natus de uirgine: ergo uirgo est mater istorum duorum, s. filii Dei, & istius hominis. ista consequentia non ualet: & ratio est, quia licet uirgo sit forte mater, tamen non est mater Dei. Ex quo sequitur, ꝙ possibile est aliquem esse filium alicuius, & postea matrem remanere, & ipsum remanere, & tamen non est filius illius, ut patet de filio Dei per casum.

Secun-

est homo, seu uerbum est homo: Ista conclusio est credita. Patet maior per Damasc. minor probatur; Nam dicit D. Augustinus. Ista unio est talis, ut Deum faceret homioem, & hominem faceret Deum.

In hac ppōne Deus est homo q̄ prædicatio sit. Tertia difficultas est: qualiter accipitur prædicatio, dicendo, Deus est homo. Vtrum sit prædicatio formalis, uel identica?

Respondet quidam Archiepiscopus, dicens, istam esse prædicationem per identitatem, sic, quod idem prædicatur de seipso, ut sit sensus: uerbum est suppositum, quód est homo, sic, quód est ibi implicatio.

Cōtra dcla rationem arguitur. Contra ipsam arguitur sic. si sic, sequeretur processus in infinitum: sed hoc est falsum: ergo. Probatur. si dicas, quód a parte prædicati sit implicatio: quæro, uel est prædicatio formalis, uel per identitatem: non primum, ut dicis: ergo secūdum. Tunc accipio totum hoc, quod est homo uel ly, homo, præcise dicit naturam humanam; & tunc dicendum est, quod ēt est impropria: si dicas, quód in secunda est implicatio, uerbum diuinum est suppositum, quod suppositum est homo: quæro tunc, uel ly, homo, prædicatur per identitatem, & tunc erit processus in infinitum, quia diceretur, uerbum est suppositum, quod est homo, & sic diceretur de illa propositione ultima, si in ea, ly, homo, prædicaretur per idētitatem. Item, quælibet natura prædicatur formaliter de suo supposito: sed natura humana est natura: ergo prædicabitur de uerbo formaliter.

Prædicatio formalis triplex secundum de Bassolis. Quæro, qualis est prædicatio? dicit de Bassolis, quod triplex est prædicatio formalis. Quædam est per identitatem, Alia per informationem, Alia est prædicatio substātialis per unionem. Prima est, quando prædicatum est idem cum subiecto. Secūda, quando prædicatum informat ipsum subiectum. Tertia, quando utrunque unitum est substantia. Prima propositio. Ista prædicatio non est per identitatem, quia prædicatum non est de quidditate subiecti. Secunda. Non est formalis quia natura humana non informat uerbum. Tertia propositio. Ista prædicatio est formalis substantialis per unionem; dicit de Bassolis, quód nunquam philosophus habuit notitiam de ista prædicatione, sicut illam unionem non cognouit.

Alius dicit, quód ista prædicatio non est formalis, sed est prædicatio per unionem: tamen de Bassolis melius dicit.

Quod prædicatū sit hō in prædicta propositione Quæro quarto. Vtrum prædicatum quod est homo habeat rationem generis, speciei, differentiæ, proprii, uel accidentis. Et uidetur, quód speciei; quia quód prædicatur uniuocè de pluribus differentib. numero &c. Et homo prædicatur de uerbo, & Sorte, & de Platone &c. & prædicatur uniuoce, patet, quia uerbum uniuocè est homo. cum Petro, ita quód idem prædicatum est in illis. Verbum est homo, Petrus est homo: ergo ly, homo, habet rationem speciei.

Soluit difficultatē Sco. *Differentia est inter prædicatū uniuocum, & pdicari uniuocè* Respondet Scotus ponendo tres distinctiones. Prima est. Differentia est inter prædicatum uniuocum, & prædicari uniuocè: quia prædicatum esse uniuocum est quando conceptus est unicus, seu quando formalis ratio prædicati est unica: & sic album, siue sit in lapide, siue in ligno, siue in quocunque alio subiecto, est prædicatum uniuocum, quia in illis non habet nisi unam rationem formalem. Sed prædicari uniuocè est prædicari quidditatiue, & ad hoc requiruntur duæ conditiones. *Prædicari uniuocè duo requirit.* Prima, quód habeat conceptum uniuocum: ideo canis non potest prædicari uniuocè. Secundo requiritur, quod prædicetur quidditatiue: ideo si Sortes est albus, ly, albus, licet habeat conceptum unum non tamen prædicatur quidditatiuè, & formaliter. Secunda distinctio. Aliud est prædicatum quid, *Aliud est pdicatū quid aliud pdicari in quid.* & aliud est prædicari in quid. Quodlibet prædicatum repositum in prædicamento directè est prædicatum quid: ut color, albedo, & huiusmodi. Et prædicari in quid est prædicari formaliter, & quidditatiuè de suo inferiori Ex quo infero, quód ista possunt separari, prædicatum quid, & prædicari inquid, ut calor prædicatur in quid, tamen si comparetur ad Sortē, non prædicatur in quid. Tertia distinctio. Istud prædicatum homo, potest considerari dupliciter. Vno modo in se & absolute. *Hō pt dupliciter considerari ut est pdicatum.* Alio modo in habitudine ad subiectum, ut ad uerbum. Pono duas conclusiones de mente Doctor. Prima. Considerando hominem secundum se, habet rationem speciei: quia natura humana nata est prædicari de pluribus. Secunda conclusio. *1 Concl. Sco. 2. Concl.* Comparando hoc prædicatum homo ad uerbum, habet rationem accidentis. patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, fundat intentionem accidentis: sed natura humana aduenit uerbo post suum esse completum, & potest abesse a uerbo: ergo. Ex quo sequitur, quod super eadem re possunt fundari duæ intentiones; ut super homine potest fundari species, & etiam accidens. Accipio istam, Sortes est coloratus, utrum illud prædicatum habeat rationē generis, uel speciei? Respondet quod si consideretur in se, habet rationem generis: si comparetur ad subiectum, sic habet rationem accidentis.

Dub. Dictum est quod super homine possunt fundari duæ secundæ intentiones, scilicet speciei, & accidentis. Contra nunquā habitudo, quæ est accidens, potest fundari nisi in accidēte metaphysicè dicto: sed homo non est accidens metaphysicum: ergo. Nota, quod accidens potest capi dupliciter. Vno modo secundo intentionaliter, & sic est unum prædicabile, & una relatio rationis. *Soluitur. Accidēs duplex.* Alio modo primo intentionaliter. Et adhuc dupliciter. Vno modo metaphysicè sicut nouem genera accidentium, ut quantitas, qualitas. &c. Alio modo pro omni illo, quod aduenit alicui post suum esse completum: & sic aliqua substantia potest dici accidens, ut natura humana in uerbo. *Quō aliqua substātia ꝑ sit dici accidens.* Respondeo per propositiones. prima propositio. ita est, ꝙ ista intentio, quæ est accidens, non fundatur nisi in accidente in concreto sumpto, & metaphysicè dicto, ut sicut ista secunda intentio, quæ est genus, potest fundari in animali, & in colore, sic etiam ista secunda intentio, quæ est accidens, potest fundari in aliqua natura, quæ est substantia. Exemplum de speciebus in sanctissimo Sacramento Eucharistiæ. Si illis adueniet de nouo substantia panis, ista propositio, quātitas est panis, illud prædicatum, panis, fundaret secundam intentionem, quæ est accidens: patet, quia illud, quod aduenit alicui post suum esse completum, potest fundare secundam intentionem, quæ est accidens: sed panis tunc aduenirct quantitati post esse completum: ergo panis posset fundare istam secundam intentionem, accidens. Doct. subtilis dat aliud exemplū in textu nostro &c.

Qualis sit ꝑ dicatio hōis in pdicta ppōne. Quinto uidendum est qualis est ista prædicatio. Nota, ꝙ duplex est prædicatio, scilicet per se, in qua prædicatur prædicatum de subiecto in primo, uel secundo modo dicendi per se. Alia est per accidens, in qua prædicatum prædicatur accidens de subiecto. Vnde dicit philosophus primo posteriorum. *Prædicatio triplex.* Quæcunque neutraliter insunt, per accidens insunt. Cum ergo illa propositio, Deus est homo, sit una prædicatio, quæritur, Vtrum sit prædicatio per se, uel per accidens. Respondetur, quód non est per se, quia si esset per se, uel in primo, uel in secundo, uel tertio modo dicendi per se: sed nullum est dicendum: igitur &c.

Quatuor modi dicendi per se. Pro quo nota, quód quatuor sunt modi dicendi per se. Primus modus continet quatuor gradus. Primus est, quando definitio prædicatur de definito. Secundus, quando pars materialis prædicatur de suo toto, ut homo est animal. Tertius, *Primus modus dicendi per se habet quatuor gradus.* quando pars formalis prædicatur de suo toto, ut homo est rationalis. Quartus gradus, est, quando idem prædicatur de se ipso, licet Aristoteles non dicat, tamen Linconiēsis dicit: ut ista, homo est homo, est in primo modo dicendi per se secundum Linconiēsem, licet Aristoteles non fecerit mentionem, quia dicit philosophus, quód prædicatum in primo modo dicendi per se est de essentia subiecti: sed idem non est de essentia sui ipsius: ergo &c. *Non est per se ppositio q̄ idē dicitur de se sc̄dm Arist.* Secundus modus est, quando passio prædicatur de subiecto. Tertius modus non est modus dicendi, sed essendi, & ad istum modum requiritur, quod illud, quod est in tali modo, habeat esse solitarium. Dicit Scotus in quodlibeto. 9. quód accidentia in Sacramento Eucharistiæ habent illum modum. Quartus modus est, quando effectus prædicatur de sua causa, ut calidum calefacit: album albefacit: uoluntas uult: intellectus intelligit. Et licet propositiones sint contingentes, tamen sunt immediatæ: quia calidum est causa calefactionis. Ad propositum liquet, quód ista propositio non sit in primo modo dicendi per se: quia homo non est de essentia subiecti, nec etiam in secundo, quia homo non est passio Dei: nec in tertio, quia ille modus non est modus prædicandi: nec in quarto, quia homo non est causa Dei.

Contra hoc Doct. arguit sic: quia dicit, quod ista propositio est contingens: ergo non est per se. contra. ista propositio, calidum calefacit, est contingens, & tamen est in quarto modo &c. Dicit Scotus, quód ista propositio Christus est homo, non est in quarto modo dicendi per se, quia non est propositio immediata.

Resp. Doct. Ens p accidens dupli. Ens per accidens metaphysicum. Consequenter Doctor. respondet. & pro textu ponit unam distinctionē, & quatuor propositiones. Distinctio est ista. Ens per accidens est dupliciter, secundum metaphysicum, & Logicum, & istam distinctionem ponit Scotus in primo. 26. dist. circa finem quæstionis. Ens per accidens metaphysicum est, quando unum accidit alteri, uel ambo tertio. Exemplum primi ut

Ens per accidens logicum. mi; ut homo est albus.exemplum secundi; ut dulce est album est accidens metaphysicum, quia ambo accidunt alicui tertio, scilicet lacti. Ens per accidens logicum, est, quando in subiecto non est ratio inhærentiæ prædicati, ut animal est rationale; ista non est per accidens metaphysicum, quia ambo non accidunt tertio, tamen est ens per accidens logicum, quia animal non est ratio, quare rationabile insit sibi.

Aliqua sunt per accidens logicè nō metaphysicè. Ex quo sequitur, quòd non est inconueniens aliqua facere ens per accidens logicè, & non metaphysicè, quod est cōtra Thomistas: ut patet in ista, animal est rationale, quia ly, rationale non accidit animali, nec ambo accidunt tertio, scilicet homini.

1. Prop. Sco. Prima propositio. Ista propositio, Deus est homo, non est per accidens, metaphysicè loquendo. patet, quia homo nō accidit uerbo, quia quod uerè est, & substantia, nulli accidit: Natura humana est uerè substantia: ergo non facit accidens cum uerbo diuino.

2. prop. Secunda. Vnio naturæ humanæ ad uerbum, non est unio accidentalis. patet, quia illa unio non est accidentalis, quæ est inter ueras substantias: sed ista est huiusmodi: ergo.

3. prop. Tertia. Ista propositio, Deus est homo, potest concedi per accidens logicè: quia licet non sit per accidens metaphisicè, tamen est per accidens logicè. patet sic. Ista propositio est per accidens logicè, quando subiectum non est ratio inhærentię prædicati ad subiectum: sed in ista, uerbum non est causa inhærentiæ prædicati ad subiectum: scilicet quòd uerbo insit homo &c.

4. prop. Quarta. Licet ista unio sit unio substantialis, tamen nō est unio accidentalis, neque essentialis.

Tripl. vnio. Pro quo nota, quod triplex est unio. Quædam est essentialis, quando unum unitorum est de essentia alterius, ut homo est animal. Alia est accidentalis, quando unum extremorum informat alterum, ut homo est albus. Alia est unio substantialis, quæ cadit inter illa, quæ sunt ueræ substantiæ, sicut est vnio naturæ humanæ ad uerbum.

Ex quo sequitur, quòd ista propositio, Deus est homo, dicitur esse prædicatio formalis substantialis per unionem.

Dubium de ista propositione Christus est hō, an sit per se. Consequenter Doctor quærit; utrum ista propositio, Christus est homo, sit propositio per se. Et arguit, quòd sic; quia quādo subiectum includit prædicatum, illa est per se: sed Christus includit hominem: ergo est per se, minor probatur, dicit Damascenus. quòd hoc, quod est Christus, dicit naturam humanam, & diuinam: ergo illa propositio est per se.

Nota, quòd dicit Scotus in secundo distin. 3. in responsione principali, & in 11. dis. 4 quæstio. 3. in responsione ad tertium argumentum: dicit, quòd ista propositio, superficies est alba, non est per se.

Opinio Varronis. Hic ponitur opinio Varronis, qui dicit, quòd est per accidens. Et probat, quia subiectum includit implicationem: & propter illam uidetur, quòd sit per accidens: & probat per Priscianum dicentem, quòd inter exigens, & exactum cadit implicatio; & cum Deus sit exigens, & homo exactum, sequitur quòd erit implicatio. Et ideo arguit, quandocunque aliquid includit implicationem, est per accidens: sed sic est de ista: igitur.

Reprobat opinionem Varr. Consequenter hoc improbat, quoniam substantiuum non exigit adiectiuum, nec econtra; immo construuntur per constructionem intransitiuam, licet ibi sit implicatio quædam, cum dicitur, capa Sortis, capa quæ est Sortis; tamen quando sunt aliqua constructibilia pertinentia ad idem, non cadit medium, ut ista, homo albus. Sic est de ista, Christus est homo. Item si esset implicatio, esset processus in infinitum, ut dicendo, homo albus si ibi sit implicatio, diceremus, homo, qui est albus; & consequenter diceremus, homo albus, qui est albus.

Resp. Scot per tres propos. Consequenter Doct. respondet per tres propositiones. Prima. Ista implicatio, quam ponit Varro, non includitur in isto

1. prop. termino, Christus. Vnde licet dicendo capa Sortis, includatur implicatio, non tamen dicendo, Christus est homo.

2. prop. Secunda. Ista propositio non est per accidens, propter implicationem positam in subiecto.

3. prop. Tertia. Ista propositio, Christus est homo, est per accidens propter hoc, quia de ratione accidentis nihil dicitur uerè per se. & cum Christus dicat per se ens per accidens, sequitur, quod de Christo nihil dicitur per se.

4. prop. Quarta. Ista prædicatio non est omnino per accidens, quia subiectum includit prædicatum.

5. prop. Quinta. Ista non est omnino per se, quia subiectum non includit unum per se.

Ponuntur octo regulæ. Notandum, & pono octo regulas. &c.]

Prima regula est de subiecto, & est talis. Quod est de ratione in se impossibile, nihil dicitur possibiliter: unde ratio in se impossibilis, est ratio aggregans duo, quorum unū repugnat alteri; ut homo asinus: homo irrationalis. Ideo ista non est uera, homo irrationalis est animal. *1. Regula. Rō impossibilis quid.*

Secunda regula de prædicato. Ratio in se impossibilis, de nullo dicitur possibiliter. exemplum; ut homo est homo irrationalis, ista propositio non est possibilis. *2. Regula.*

Tertia regula de subiecto. De ratione in se falsa nihil dicitur uerè. Vnde ratio in se falsa est, quæ aggregat aliqua, quæ non sunt simul unita, licet possint uniri: ut Aethiops albus, ista ratio est nunc falsa, similiter ista non est uera, Coruus albus est animal: & si arguatur; prædicatum est de essentia subiecti: ergo. Respondeo negando consequentiam, quia plus requiritur. *3. Regula.* *Dub. soluitur.*

Quarta regula. Ratio in se falsa de nullo dicitur uerè. & idō ista est falsa, iste coruus est coruus albus. Similiter ista, Christus in triduo est Christus. *4. Regula.*

Quinta. De ratione per accidens, nihil dicitur per se. Vnde ratio per accidens, est quando unum extremum non habet causam inhærentiæ alterius. Exemplum; Pater in diuinis dicitur unum per accidens Logicè, quia dicit relationem, & essentiam. Similiter Christus, quia Deus, non habet causam inhærentiæ istius prædicati, homo. Ex quo sequitur, quod ista propositio non est per se, Christus est homo, quia Christus importat rationem per accidens. *5. Regula.*

Sexta regula. Ratio per accidens de nullo dicitur per se: idō ista non est per se, homo est Christus; Deus est Pater Contra arguit. Subiectum includit prædicatum: ergo ista prędicatio est per se. Respondetur, concedo antecedens, & nego consequentiam: Et dico, quòd ad hoc, quòd propositio sit per se, requiruntur duæ conditiones. Prima, quod prædicatum includatur in subiecto. Ideo ista non est per se, homo est albus. Itē ista propositio, superficies est alba: sed ista, superficies alba est colorata, bene est per se hoc modo. sic intelligebat Scotus in secundo. *6. Regula.* *Ad propositionem p se. duæ condōnes requiruntur.*

Secunda conditio est, quòd subiectum dicat rationem per se unam; Christus autem nō dicit rationem per se unam, nec superficies alba dicit unam rationem: ideo non sunt per se.

Septima regula. Ratio in se contingens de nullo dicitur necessario. Vnde ratio in se contingens est, quando aggregat aliqua duo, quorum unum contingenter aduenit alteri: ut ista non est necessaria, homo albus est homo. & ratio est: quia ex ratione necessaria non sequitur conclusio de contingenti, sed de necessario: quia ex duabus de necessario non sequitur conclusio nisi de necessario. capio istam, homo albus est coloratus, ista non est de per se, nec de necessario: ut bene sequitur, homo albus est coloratus, ergo coloratum est album. *7. Regula. Rō in se contingens quæ sit.*

Item coloratum est homo: ergo homo est coloratus: sed ista homo est coloratus, est contingens: ergo etiam prima, scilicet homo albus est coloratus, fuit contingens.

Octaua regula. Ratio in se contingens de nullo dicitur necessario, ut homo albus, non prędicatur necessario de Sorte, ut Sortes est homo albus. Ex quo sequitur, quòd ista est contingens, Christus est Christus. Cōtra. Nulla propositio, in qua prædicatur idem de eodem, est contingens: sed ista est huiusmodi: ergo non est contingens. Distinguo maiorem: aut quādo subiectum, & prædicatum dicunt unam rationem per se: & sic concedo: aut quando non: & sic nego. & sic est in proposito. *8. Regula.* *Instātia soluitur.*

Ad argumenta principalia. Ad primum dico, quòd licet inter Deum, & creaturas sit maxima diuersitas, non tamen maxima repugnantia: quia maxima repugnantia non inuenitur inter Deum, & creaturas. Ista solutio posita est in prima q. huius tertij. *Soluuntur principalia argumenta.*

Secundo sic. idem non prædicatur de eodem in concreto, & in abstracto: sed homo prædicatur de uerbo in concreto: ergo nō in abstracto: ergo ista est falsa, Deus est homo, ex quo non prædicatur de Deo in abstracto. *Scdm deducitur.*

Nota, quòd regula est Aristot. secundo Top. Idem non prędicatur de aliquo in concreto, & in abstracto: sed sic est, quòd ista est uera, Deus est homo: & humanatus est concretum de, homo: ergo homo, quod est abstractum, non prædicatur de Deo, & per consequens ista est falsa Deus est homo.

Pro responsione ponuntur sex propositiones. *Pro solutione sunt sex propos.*

Prima. Humanari non est proprium denominatiuum huius, quod est homo. Notandum, quòd licet proprie hoc nomen homo non sit abstractum ultimatè, immo concretum, eo quod concernit suppositum; tamen ab homine potest fieri denomi- *1. prop. Hō nō est proprie abstractum.*

denominatiuum,ſicut albedo non aſt abſtractum ultimatè,ita homo non eſt ultimatè abſtractum, ore ultimatè concretum: tamen humanari non eſt proprium eius denominatiuum.

2. prop. Humanari cuius ſit denominatiuũ Secunda. Humanari eſt proprium denominatiuum huius quod eſt, hominem fieri. Vnde imaginatus Scotus, quòd iſtud denominatiuum, humanari, deſcendit ab hoc, quod eſt hominem fieri.

3. prop. Tertia propoſitio.Iſtud denominatiuum,quod eſt, humanari,dicitur de eo,de quo dicitur forma in fieri. iſta propoſitio non eſt de textu formaliter,ſed bene probatio eius. Exemplum.capiamus humanitatem: quæro de quo dicitur homine in fieri?

Reſpondeo,& dico,quòd de uerbo; & ſicut uerbum fit homo,ſic uerbum eſt humanatum:probatur,quandocunque eſt aliquod denominatiuum ſignificans formam in fieri,prædicatur de eo,de quo prædicatur forma in fieri: ſed humanari eſt tale denominatiuum:ergo prædicatur de illo,de quo prædicatur forma,& quia homo eſt forma,& prædicatur de uerbo,ita humanari dicitur de uerbo. & ſic uerbum eſt humanatum;& ibi humanatũ prædicatur de uerbo,ſicut dicimus, uerbum diuinum fit homo,ſiue eſt factum homo, & ſicut in inſtanti incarnationis uerbum fit homo, ita verbum eſt humanatum

4. prop. Quarta propoſitio.Proprium denominatiuum huius,quod eſt humanatum,eſt homo. Notandum, ꝙ denominatiua iſtorum duorum,ſ.hominem fieri,& homo,ſunt duo, quia hominem fieri habet humanitatem pro abſtracto, & humanum habet iſtud abſtractum,quod eſt homo.

5. prop. Quinta. Abſtractum, quod eſt humanum, non prædicatur de uerbo diuino,ita ꝙ,licet iſta ſit uera, uerbum eſt homo, non tamen iſta eſt uera,uerbum eſt humanum.

Ex quo ſequitur, quòd ſecundum argumentum non ualet, quia, licet homo prædicetur de uerbo, non tamen humanum.

6. prop. Sexta propoſitio.In ſubſtantiis denominantibus ſuppoſita poſſunt accipi aliqua denominatiua, non per informationẽ, ſed per poſſeſſionem,uel habitudinem alicuius extrinſeci ad

Notabile. talem ſubſtantiam. Notandum eſt,quòd ſicut ab hoc, quod eſt album,accipitur aliud concretum, ſcilicet albefactum, ſic in propoſito,ab hoc,quod eſt humanum,accipitur aliud concretum,quod eſt humanatum.dicit Scotus, non eſt mirandũ, quia in ſubſtantiis denominantibus ſuppoſita,quæ prædicantur de ſuppoſitis,&c.

Quadrupl. denominatio. Notandum,quod quadruplex eſt denominatio, ſiue prædicatio denominatiua.Quædam eſt per informationem,quando forma denominans informat denominatum, ut homo eſt albus.Alia eſt prędicatio denominatiua,quæ uocatur per mutationem,ut homo dealbatur,iſtud concretum,quod eſt dealbatum,denominat ipſum hominem, non per informationẽ. ſed per mutationem,homo dealbatus non eſt albus. Tertia eſt per unionem,uidelicet,quando unum eſt unitum alteri, & poteſt prædicari de illo in concreto.exemplum;ut Deus eſt humanatus,humanatum eſt concretum, quod prædicatur de uerbo:quia ſicut homo prædicatur de uerbo,eo,quod eſt unitus uerbo: ſic uerbum eſt humanatum: & iſta eſt prædicatio per unionem:ſic etiam,ſi aliqua natura intellectualis eſſet unita mihi,ego eſſem humanatus. Quarta eſt per poſſeſſionem, ut dicendo,aſinus eſt Socraticus,ly,Socraticus eſt concretum deſcendens de Socrate denominante aſinum per modum poſſeſſoris,ut aſinus Socraticus,ideſt aſinus, qui eſt Socratis. Et ideo,licet ab homine non poſſint accipi ulteriora concreta denominatiua per modum informationis, tamen bene poterit accipi iſtud denominatiuum, uel per poſſeſſionem,uel per habitudinem alicuius extrinſeci ad ſubiectum,ut ad uerbum diuinum.

Inſtantia cõtra dicta. Contra hoc arguitur ſic. Impoſſibile eſt, quòd de eodem prædicentur concretum,& abſtractum: ſed humanatum, eſt concretum huius,quòd eſt hominem fieri: & humanatus prædicatur de uerbo: ergo non hominem fieri. ſed iſta eſt uera, Deus fit homo:ergo iſta eſt falſa,Deus eſt humanatus.

Solutio a Baſſolis. Reſpondet de Baſſolis.cum arguitur iſta eſt uera, uerbum diuinum eſt humanatum,concedo:ergo iſta non debet concedi, Deus fit homo, nego. Et ad regulam Ariſtotelis dicit de Baſſolis,quòd debet intelligi de ultimatè abſtractis:homo autem non eſt ultimatè abſtractum: & ideo humanatum nõ eſt concretum de,homo, ſed de hoc,quod eſt hominem fieri.

Deducitur. 3. principa. Tertio ſic arguitur.Si uerbum eſt homo, aut homo eſt prædicatum abſolutum,aut relatiuum: non ſecundum, quia homo non habet correlatiuum,ad quod referatur: ergo primũ. Contra.Quodcunque abſolutum additur in diuinis,illud prędicatur de tribus perſonis ſecundum D. Auguſtinum 5. de Trinit.cap.10.ſed homo non prædicatur de tribus perſonis diuinis:ergo non eſt prædicatum abſolutum,& per conſequens non prædicabitur de uerbo.

Reſpondetur ad antecedens,quòd iſtud prædicatum, homo,dicit aliquod abſolutum, & ad D. Auguſtinum dico, ꝙ duplicia ſunt prædicata dicta de Deo,ſ.intrinſeca, & extrinſeca.Intrinſeca ſunt illa, quæ ſunt eadem realiter cum Deo: & talia prædicata eſſentialia prædicantur de tribus perſonis, ut ſapientia,ſcientia &c. *Solutio argum. Prædicata dicta d Deo ſunt duplicia.*

Alia ſunt prædicata extrinſeca, ut cum dicitur, Deus eſt homo,homo non identificatur realiter cum Deo, & ſic dico, quòd abſolutum, quod eſt in Deo, non prædicatur de tribus perſonis.

Aliter ſoluit Scotus dicendo ad antecedens, quòd ly, homo, dicit duo, ſcilicet unum abſolutum, uidelicet naturam humanam, & relationem,per quam relationem, ſeu unionẽ, homo prædicatur de uerbo, dicendo, uerbum eſt homo: nec ideo poteſt prædicari de tribus perſonis, quia illud prædicatum non importat præciſe abſolutum, nec præciſè eſt relatiuum ſic,quod ſit ſenſus. Deus eſt homo,ideſt humanitas eſt unita uerbo. *Solut Scoti.*

Quarto ſic arguitur.Si iſta eſſet uera,homo haberet rationem alicuius prædicati:ſed hoc non:primo nõ eſt genus,quia non prædicatur de Deo in quid:nec ſpecies,nec definitio: quia homo non eſt definitio uerbi: nec paſſio, nec accidens: quia homo eſt uera ſubſtantia; tunc ſic,In omni prædicatiua prædicatum habet rationem alicuius prædicati:ſed homo nõ habet rationem alicuius prædicati:ergo &c. *4. principale deducitur.*

Reſponſio, prima propoſitio.Iſtud prædicatum,quod eſt, homo, poteſt habere rationem ſpeciei,& ſic homo poteſt conſiderari dupliciter.Vno modo in ſe,& ſic habet rationem ſpeciei,quia prædicatur uniuocè de Verbo, Petro,& Socrate.Secunda.Iſtud prædicatum,quod eſt homo,aliquo modo habet rationem prædicati accidentis.patet,quia illud, quod aduenit alicui poſt ſuum eſſe completum,& poteſt abeſſe,habet rationem accidentis. *4. Principale Soluitur. Hõ pot dupliciter conſiderari.ubi habetur ſupra.*

QVAESTIO SECVNDA.

SECVNDO quęritur. Vtrum iſta propoſitio ſit uera, Deus factus eſt homo.Circa 7 diſt.huius tertii mouet Scot. ſecundo talem quæſt.Vtrum iſta ſit uera, Deus factus eſt homo: & arguit ſic.(quamuis Ariſtoteles eam non concederet) primo habetur in ſymbolo maiori,Et homo factus eſt.Idem Ioan.1. Idem & D.Aug.lib.13.de Trinitate capit.19.Talis fuit illa unio,quæ Deum hominem faceret,& hominem Deum. *De propoſ. Deus factus eſt homo.*

Pro iſta quæſtione recitabitur primo opinio B.Bonauenturæ.Secundo diſputatio erit. Nota quod eſt unus dicendi modus,qui fuit D.Bonauenturæ;cum quæritur. Vtrum illa propoſitio ſit uera.Deus factus eſt homo,reſpondet B. Bonauentura,quòd in illa propoſitione illud prædicatum,quod eſt,factum,quod denominat factionem, poteſt ad diuerſa referri: & ſic talis propoſitio põt uerificari,& falſificari. Poteſt enim referri, uel ad totam compoſitionem, uel ad alterum extremum; & hoc dupliciter uel ad prædicatum ſimpliciter,uel ad prædicatum in habitudine ad ſubiectum. Tunc ſic, ponendo exempla de primo,ut Deus factus eſt homo,ſi ly,factus, referatur ad totam propoſitionem,ſenſus eſt:factum eſt, ꝙ Deus ſit homo,ſic,quod ſi ly,factum,referatur ad totam compoſitionem,ſenſus eſt iſte. Si tertio modo Deus factus eſt homo, ſenſus eſt, Deus factus eſt homo,qui eſt factus,& productus homo,ſic quòd factiu ponit ſignificatum ſuum circa prædicatum in ſe,& abſolutè.Si tertio modo,tunc ſenſus eſt,Deus factus eſt homo,& Deus per aſſumptionem humanitatis factus eſt homo. Vel ſic,& melius.Deus factus eſt homo, & Deus fecit ſe hominem per aſſumptionem humanitatis. ponit tres propoſitiones. *Poſitio D. Bonauentu. D. Bonau.*

Prima.ſi ly, factio,referatur ad totam compoſitionem, illa propoſitio eſt uera,ſed non de uirtute ſermonis: ut illa eſt uera,Deus factus eſt homo,tamen non de uirtute ſermonis: & illa propoſitio, non uult habere hoc. Secunda ſi factio referatur ad prædicatum,illa eſt uera,ſed non eſt in communi modo loquendi:& ſic non accipiunt Doctores in ſuis diſputationibus. Tertia,ſi ly, factus,referatur ad prædicatum in ordine ad ſubiectum,illa eſt uera de uirtute ſermonis, & de cõmuni uſu loquendi.

Exem-

Exemplum. Deus factus est homo, Deus fecit se hominem, per assumptionem humanitatis. Ista opinio est bona, & subtilis, dicit Scotus, sed tantam prolixitatem uitando &c.

Sententia Scoti.

Consequenter Doctor uult impugnare B. Bonauentu. non quòd male dixerit, sed propter prolixitatem suam. Ideo Scotus ponit istam propositionem resolutiuam. Ista propositio, Deus factus est homo, est simpliciter uera. Notandum ut dicunt Grammatici, quòd tria sunt uerba substantiua, scilicet sum, & fio, & existo. Sed Logici dicunt, quod solum sunt duo scilicet sum, & fio: & istud uerbum, est, aliquando secundum adiacens, ut dicendo, homo est: & aliquando tertium, ut homo est albus: & dicitur secundum adiacens non quòd in primo loco ponatur, sed quia post ipsum nullum prædicatum ponitur: & etiam fio est secundum adiacens, ut Sortes fit: aliquando tertium, ut Sortes fit albus. Scotus ponit quatuor regulas;

Quæ sint uerba substantiua secundum Gram. & Logic.

1. Regula. Prima. Quandocunque istud uerbum fio est secundum adiacens, prædicat factionem simpliciter illius de quo dicitur. exemplum, ut dicendo, Sortes fit, ly, fit, est secundum adiacens, & prædicat factionem illius de quo dicitur, & requiritur, quòd Sortes non sit in esse; quia si Sortes esset, ista non esset uera, Sortes fit.

2. Regula. Secunda regula. Quandocunque istud uerbum, fio, prædicatur tertium adiacens, dicit factionem non simpliciter. sed secundum quid illius subiecti, de quo dicitur. ut Sortes fit albus ibi fit, est tertium adiacens, & ly, fit, dicit factionem, respectu Sortis, non simpliciter, sed illius quod importatur per subiectum. & sensus est, quòd in Sorte, est factio, non simpliciter, sed secundum albedinem.

3. Regula. Tertia. Quotiescunque istud uerbum, est, prædicat secundum adiacens, dicit esse simpliciter. ut Sortes est, ly, est, dicit existentiam actualem. Et quo sequitur, quòd licet ista sit uera nunc, antichristus est homo, non tamen ista, antichristus est. quia ly, est, dicit actualem existentiam.

4. Regula. Quarta regula. Quando illud uerbum, est, est tertium adiacens, dicit tale esse, quale importatur per prædicatum, ut Sortes est albus, ly, est, dicit esse nõ simpliciter, sed esse tale, idest Sorti inest istud prædicatum, albus. Hoc habito ponit Doctor.

Concl. Scoti. suam principalem conclusionem, quæ est. Sicut uere enunciatur, fieri simpliciter quod ab aliquo accipit esse simpliciter, per actionem alicuius agentis, ita uere enunciatur esse tale, quod ab aliquo accipit tale esse: & quod sicut dicimus, quod ista est uera Sortes fit quando Sortes ponitur in esse per actionem alicuius agentis, ita ista Sortes fit albus, quando per actionem alicuius agentis Sortes fit albus. Probatur conclusio ista, scilicet quod ista propositio sit uera. Deus factus est homo.

Factio passiua duo includit. Et primo præsupponitur, quòd factio passiua, duo includit, primo ordinem facti ad agens. Secundo habitudinem facti, ad non esse præcedens. Exemplum dicendo Sortes fit albus, una est habitudo Sortis facti albi, ad agens: alia est habitudo esse albi, ad non esse præcedens, & ista se concomitantur ad inuicem. Probatur ista propositio, Deus factus est homo. Arguitur sic. quando est aliquod factum, quod habet habitudinem ad agens, & ad non esse præcedens, ibi est uera factio passiua: sed Deum fieri hominem. ibi sunt ista duo, scilicet ordo facti ad agens, & habitudo esse ad non esse præcedens: ergo ista est uera. Deus factus est homo. probatur maior per istas duas conditiones. Minor probatur, quia certum est ꝙ Deus est homo. item certum est, quòd Deus non semper fuit homo sed ex tempore fuit homo: & istæ propositiones sunt ueræ. Et quòd Deus fit homo per actionem agentis probatur, quia quando aliqua necessario concomitantur se, si unum efficitur per actionem agentis, & reliquum: sed sic est quod naturam humanam esse unitam Verbo, & Verbum esse hominem, necessario se concomitantur: ergo. patet maior. humanitas, & risibilitas se concomitantur, & si humanitas fiat à Deo, ita etiam risibilitas, probatur, quia ista factio fuit per totam Trinitatem facta: ergo Deus factus est homo. Et aliter probatur sic; quicquid nunc est tale, & non semper fuit tale, & per actionem agentis fit tale, illud tale fit tale. Exemplum, nunc homo fit albus, & non semper fuit albus: ergo. sed sic est quod Deus est nunc homo, & hoc per actionem totius Trinitatis, & non semper fuit homo: ergo &c. minor patet, quandocunque aliqua concomitantur se, si unum est per actionem alicuius agentis, etiam aliud: sed naturam humanam uniri uerbo est per actionem totius Trinitatis: ergo Deus factus est homo per actionem totius Trinitatis.

Instatur cõtra reg. Sco. Et quia dicit Scotus, quandocunque aliqua &c. arguo contra, & sub sumo sic. adorare idolum est peccatum mortale si concomitantur: sed sic est, quòd adorare idolum est per actionem Dei: ergo & peccatum, s. quædã difformitas est per actionem Dei, quod est falsum. ergo illa regula non ualet. Resp. ad maiorem, dicendo: uel si illa sunt factibilia, & sic concedo: uel si non sint factibilia, & sic nego. Modo dico, ꝙ peccatum non est aliquid factibile, sed est carentia alicuius rectitudinis, quæ deberet inesse actui, Et sic debet intelligi illa propositio.

Soluitur instantias

Probat aliã ra prop. Consequenter Doct. improbat aliam propositionem, s. omnis factio requirit mutationem: sed in incarnatione nõ est mutatio: ergo non est factio. & sic ista propositio, Deus est factus homo, non est uera. Patet minor, non ex parte naturæ humanæ, quia terminus non mutatur, sed subiectum: nec ex parte uerbi, quia uerbum non est potentiale: ergo si non inueniatur mutatio ex parte uerbi, nec naturæ, ergo nulla inuenitur factio: Pro responsione ponit Doctor unam distinctionem, ꝙ duplex est faciens: quoddam est naturale, quod est ens creatum, ut ignis: Aliud est faciens supernaturale, ut Deus.

Faciẽs dupl.

Prima propositio. Faciens naturale præsupponit passum, quod est in potentia ad terminum factionis: & terminus factionis est forma, quæ informat passum; ut ignis calefacit aquam calidam: ignis præsupponit passum, scilicet aquam, quæ est in potentia: & terminus est caliditas, quæ informat aquam, & in talibus uerum est, quòd requiritur mutatio.

In incarnatione nõ est mutatio. Secunda. Agens supernaturale in incarnatione non præsupponebat uerbum tanquam potentiale, nec naturam humanam tanquam formam informantem uerbum diuinum: ideo non est mutatio. Nota quòd ad hoc, quod in factione sit mutatio, requiritur quod idem, quod, scilicet subiectum factionis, sit potentiale respectu termini factionis: defectu cuius, quia uerbum non est potentiale, ideo ibi non est mutatio. Secunda cõditio est, quod terminus factionis sit forma informãs illud potentiale: Et quia natura humana non informat uerbum, ideo ibi non fuit mutatio. Et qualiter saluatur ratio factionis utrobique? quia licet uerbum non sit potentiale, & natura nõ sit forma informans, tamen quia uerbum non fuit homo semper ideo non sequitur, ibi est factio: ergo mutatio, tamen in agentibus naturalibus quando est factio, est mutatio, non tamẽ in proposito, ubi licet fuerit uera factio, non tamen mutatio.

Et ideo ad argumentum: in omni factione requiritur mutatio, distinguo: Aut factio, quæ fit ab agente naturali, & sic cõcedo: Aut quando fit ab agente supernaturali, & sic nego: quia accidit factioni; quòd sit mutatio, & quòd factio ex mutatione fiat. Deus autem bene potest facere aliquam factionem sine mutatione, ut calefacere aquam sine igne, & hoc non negatur.

Instas iterũ Secundo sic, probando, quòd hic fuit passio. Vbicunque est actio realis transiens, ibi est passio: sed ibi erat uera actio realis Trinitatis: ergo erat passio. Sed ista passio non erat in natura humana quia erat terminus: ergo non poterat esse subiectum: ergo in uerbo. Sed dicit Scotus. In uerbo nulla fuit passio: ergo nulla fuit actio & per consequens nulla factio.

Soluitur ar. fact. dupl. Respondetur, quòd factio capitur dupliciter. Vno modo formaliter. Alio modo fundamentaliter. Factio fundamentaliter est uelle diuinum: sed formaliter sumpta, est respectus rationis uolitionis diuinæ ad rem factam.

1. prop Sco. Prima propositio. In ista incarnatione fuit una factio realis, sic, quod tres personæ per eandem uolitionem simpliciter sumptam uoluerunt incarnationem.

2. prop Sco. Secunda. Illi actioni reali totius Trinitatis correspondebat in natura humana passio terminata ad uerbum: Et isti passioni ex parte naturæ correspondebat una passio ex parte uerbi secundum dici, uel una passio rationis, quæ fundabatur in uerbo, & terminabatur ad naturam humanam. Et istius passionis idem erat terminus. Et ideo cũ arguitur. cuilibet actioni &c. concedo maiorem, & minorem. Et ulterius cum quæris, ubi est illa passio? Dico, quòd in natura humana.

Contra. Natura humana est terminus, ergo non potest esse fundamentum Respondetur, quòd licet natura humana significetur tanquam terminus, tamen est fundamentum istius unionis, seu factionis. Et ideo ad argumentum de mutatione Cũ arguitur. in omni factione est mutatio: sed in incarnatione non est mutatio.

Respondeo, quòd ista mutatio est in natura humana, quæ fuit mutata quia prius non erat unita, & modo est unita quãdo autem aliquid fit, non est necessarium, quòd mutatio fiat in illo: Sed sufficit quòd fit in termino, uidelicet in natura humana, & non in uerbo.

Corol Scoti. soluens quæstiõ Vtrum homo factus sit Deus. Consequenter Doct. infert unum corollarium. Vtrum ista propositio sit uera, homo factus est Deus? Ad hoc dicit Corollarius, quòd est falsa: quia homo supponit pro supposito diuino, &

no, & suppositum diuinum non fuit factum homo: dicit etiã de Bassolis, quòd non est uera: quia adhoc, quòd aliquid fiat alterum, requiritur, quòd præcedat terminum factionis: sed natura humana non præcessit Verbum, sed in eodem instanti, Deus fuit factus homo. Responsio ad Coraldum, quòd licet homo supponat pro supposito diuino, tamen non secundum naturam diuinam, sed secundum naturam humanam, homo factus est Deus. & ideo nihil contra nos. Ad argumentum de Bassolis, dico, quòd sicut ista est uera, Deus factus est homo, ita ista, homo factus est Deus: patet, quia homo non semper fuit, sed per actionem agentis factus est homo: ergo ista est uera, homo factus est Deus. Alii probant sic. sua conuertens est uera: ergo ista. patet, quia ista, Deus factus est homo: ergo homo factus est Deus: sed hoc est falsum, quia quando est bona conuersio, requiritur, quòd sit conuersio totius subiecti in prædicatum: sed factus est semper ex parte subiecti: ideo non est bona conuersio, nec bene probatur propositum.

Hõ factus est Deus est uera.

Quæro, quæ istarum est primo uera, uel Deus factus est homo, uel homo factus est Deus? Dico, quòd prima. Dicit Scotus, quòd isti, qui tenent, quòd ad hoc, quod fieri prædicetur de aliquo, requiritur, quod subiectum factionis præcedat tempore terminum factionis, & quòd sit mutatio: sed in ista incarnatione Deus factus est homo, ly Deus, non potuit mutari, dicendo, quòd homo factus est homo, ly homo, non præcessit tempore Deum. Exemplum. homo factus est albus, homo mutatur, & præcessit tempore albedinem.

Quæ sit primo uera ex duab. prop. Deus factus est hõ, et hõ factus est Deus determinatur.

Respondet ponendo duas propositiones. Prima. Ad hoc, quòd aliquid fiat per actionem agentis, non requiritur mutatio, nec requiritur, quòd subiectum mutationis præcedat tempore. Probatur; quia si sic, hoc esset, quia verbum sic requirat subiectum; sed hoc non est uerum, probatur per denominatiuum; quia ubi esset uerum corpus organizatum, & producatur anima, & in eodem instanti tunc est uerum, quòd anima informat corpus. Aliud exemplum. Tẽpus incipit esse dies: tps in eodẽ instanti incipit esse, in quo incipit esse dies.

Et ideo ad hoc, quòd aliquid fiat, & sit terminus factionis, non requiritur, quod subiectum præcedat terminum tempore; & licet homo non præcessit Deitatem, tamen ista propositio est uera per actionem Trinitatis: ut sicut ista est uera, natura humana est unita uerbo, ita ista, natura humana facta est subsistens per actionem alicuius agentis.

Inquisitio.

Quæro, quæ istarum est propria, homo factus est Deus, uel Deus est factus homo? & uidetur quod prima; quia in tota ista materia fuit ista uera, natura humana fuit unita uerbo: sed illa est uerior, qua magis manifestatur unio passiua naturæ humanæ: sed in prima, quàm in ista, Deus factus est homo: ergo est magis propria. Responsio, quòd ista propositio. Natura humana unita est uerbo, est uera: & ex illa sequuntur quatuor Prima, Deus est homo, quæ sequitur ex prima: sequitur secunda, homo est Deus: sequitur tertia, Deus factus est homo: sequitur quarta, homo factus est Deus. Et ideo illa propositio, Deus factus est homo, est primo uera. Nota, ꝙ in ista materia sunt sex propositiones per ordinem, quarum una est prima, à qua aliæ dependent, ita ꝙ illius primæ nõ est quærẽda causa. Prima propositio. Voluntas diuina uoluit naturam humanã esse unitam Verbo diuino. Secũda. Natura humana est unita uerbo. Tertia. Verbum est homo, uel Deus est homo. Quarta. Homo est verbũ. Quinta. Deus factus est homo. Sexta. Hõ factus est Deus, & inter ista, Deus est factus hõ, est magis ꝑpria.

Responsio.

Notantur sex prop. in hac materia.

Tertio sic. Si Deus est factus homo: ergo Deus est factus Deus. istud consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur consequentia per communicationem idiomatum: quia omnia prædicata, quæ prædicantur de natura humana, ut homo est passus, homo est mortuus. &c. prædicantur de natura diuina: igitur similiter in proposito dicitur, Deus est factus homo: ergo Deus est factus Deus. Respondeo quod ab ista regula de communicatione idiomatum, excipiuntur illa, quæ exprimunt unionem. Illa regula est, quod proprietates naturæ humanæ prædicantur de natura diuina in concreto. Proprietates sunt, quòd est natura esse, mortuum esse & c. & ista prædicantur de natura diuina. dicit Scotus, quod ab ista regula excipiuntur illa, quæ exprimũt unionem, sic, quòd in illis prædicatis non fit communicatio idiomatum, licet ista sit uera, homo creat animas, Deus est passibilis, Deus est mortuus: tamen ista est falsa, Deus est factus Deus, quia factus exprimit unionem: & quia communicatio idiomatum præsupponit vnionem; ut licet bene sequatur, uerbum assumpsit hominem, non tamen sequitur uerbum assumpsit Deum: & hoc ideo est, quia assumere dicit, & exprimit unionem; ista enim est uera, iste homo creat cœlos, quia exprimitur natura humana unita uerbo: tamen in exprimentibus unionem, non est communicatio idiomatum.

3. princip. Soluitur. tertium.

Limitatio regulæ de cõicatione.

QVAESTIO TERTIA.

TERTIO quæritur. Vtrum Christus fuit prædestinatus filius Dei Et uidetur, quòd sic. ad Rom. 1. Pro responsione nota, quòd prædestinatio est præordinatio secundum electionem alicuius naturæ intellectualis ad gratiam, & gloriã. Dicit ad gratiam, quia unio cadit sub prædestinatione: dicit primo, præordinatio secundum electionem, ubi tanguntur duo. Primo actus præscientiæ diuinæ, quando dicitur est ordinatio: nam ipsius intellectus est ordinare: tangitur etiam actus ipsius uoluntatis, quia prædestinatio primo, & principaliter consistit in actu uoluntatis.

De prædestinatiõe Christi agitur. Quid sit prædestinatio.

Ex quo sequitur, quòd prædestinatio est unum contingẽs: quia Deus prædestinat contingenter, & potest non prædestinare. Ideo non debemus timere prædestinationem. quia dicit Augustinus, si non es prædestinatus, fac ut prædestineris. Nota ulterius, quòd prædestinatio est species præscientiæ; præscientia uero est omnium rerum: sed prædestinatio præcise respicit naturam intellectualem, ideo dicitur secundo, alicuius naturæ intellectualis.

Prædestinatio est cõtingens Vide D. 41. primi lib.

Ex quo sequitur, quòd lapis, uel alia natura non intellectualis, non potest prædestinari, & non dicitur persona, quia natura humana assumpta à uerbo est prædestinata, & tamen non est persona: dicitur tertio ad gloriam, & ad illam, ad quã ordinatur: quia ad gloriam, tanquàm ad finem primo, & principaliter ordinatur: & deinde ad consecutionem gloriæ ordinantur media. Vnde quatuor inueniuntur, quæ cadunt sub prædestinatione. Primum est gloria. Secundum est gratia in omnibus aliis. Tertium sunt merita: quia Deus non tantum daret de gloria, nisi tanta haberet merita. Quartum est unio naturæ humanę ad uerbum: quia ista unio ordinabatur ad maiorem gloriam ipsi Christo.

Natura humana a uerbo assũpta est prædestinata.

Quæ cadant sub prædestinatione.

Ad quæst. ponitur talis propositio. Vnio naturæ humanæ ad uerbum cadit sub prædestinatione. patet, quia certum est, quòd huic naturæ intellectuali, scilicet humanæ, præordinata est gloria: & cum isti non sit data tanta gloria, nisi per unionem: ideo isti naturæ præordinata est ista unio, quæ fuit medium congruitatis, ad hoc ut haberet illam gloriam, quam habet. Et licet unio non cadat sub prædestinatione, sicut meritum, tamen bene tanquam meritum congruitatis. Nota tamen, ꝙ aliquid cadit sub prædestinatione dupliciter. Vno modo sicut meritum. & sic opera nostra facta in gratia cadũt sub prædestinatione. Alio modo non tanquam meritum, sed tanquam medium congruitatis, Et sic unio naturæ humanæ ad uerbum cadit sub prædestinatione, ut sicut concedimus præordinatum est illam naturam esse unitam uerbo diuino; ita ꝑdestinatum est Deum esse hominem, & hominem Deum: & bene sequitur, quia quandocunque sunt aliqua, quæ necessario se concomitantur, si unum cadit sub prædestinatione, & reliquum: sed naturam humanã esse unitam uerbo cadit sub prædestinatione: ergo Deum esse hominem, & hominem esse Deum, cadit sub prædestinatione. Similiter, Christus est prædestinatus esse filius, quia dictum est, ꝙ naturam humanam esse unitam uerbo cadit sub prædestinatione.

Prop. pro solutione Vnio naturæ humanæ cũ uerbo, cadit sub prædestinatiõe.

Aliqd cadit sub prædestinatione dupliciter.

Contra hoc arguitur. Quælibet prædestinatio respicit personam: sed hic non respicit personam non creatã, quia ibi nulla est, nec increatam, quia prędestinatio non cadit in personã increatã: quia prædestinatio dicitur à, præ, quod est ante. ideo cum aliquid prædestinatur, oportet, ꝙ illud, quod prædestinatur, prius non sit, sed quod postea sit: modo uerbum fuit ab ęterno, ergo &c. Resp. ꝙ falsum est, ꝙ prædestinatio semper respicit personã, quia Deus non põt solum diligere suppositũ aliquod, sed etiam naturam: ita Deus potest præoptare aliqđ bonum illi naturæ pręoptarę Sic in proposito; tamen bene uerum est, ꝙ in aliis prędestinatis a Christo nunquã prędestinatur natura, quin prędestinetur persona, quia nulla natura est non personata, nisi illa natura assumpta. tamen de illa natura assumpta non est inconueniens, ꝙ prędestinetur ad unionem illam. Et ideo cum arguitur. Actus prędestinationis respicit ꝑsonam, distinguo, uel regulariter, & sic concedo, uel in casu singulari, & sic nego: quia non est necessarium ad hoc, ꝙ aliquod sit obiectum prędestinationis, ꝙ illud sit persona.

Instat cõtra solutionẽ. &c.

Solu. instãt.

Differentia inter Christi & aliorum prædestinationem.

Consequenter Doct. format duo dubia. Primum est, Vtrũ ista prędestinatio pręexigat lapsum naturæ humanæ, sic, quòd priusquam Deus præuiderit naturam humanam uniri uerbo,

1. Dubium.

uerbo, quòd uiderit Adam casurum. Aliter quæritur, vtrum si Adam non peccasset, uerbum assumpsisset naturam humanã. Doctor dicit, quòd multæ auctoritates sonant, quòd si Adam non peccasset, uerbum non assumpsisset naturam humanam: quia dicit D. Gregorius, nihil nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. Dicit Scotus, dico non temerariè, sed tantum probabiliter: quòd si Adam non peccasset, nõ minus Christus incarnatus fuisset, immò Christus fuisset incarnatus. Patet, quia unusquisque prius prædestinatur, quàm præuideatur peccator, ita quòd prius natura Deus ordinauit omnes quomodo uoluit, uel ad gloriam, uel ad pœnam, & deinde uidit peccatum. Et in ista prædestinatione imaginatur quatuor instantia, ut patet in 1. l. d. 41. In primo offertur Petrus, & Iudas in puris naturalibus: In secundo uult Petro gloriam, & Iudæ non: Et si quæratur, quòd uult Deus Iudæ, in illo secundo instanti, dico, quòd nihil. Et si dicatur, ergo Deus est acceptator personarum: probatur, quia in illo instanti uult Petro gloriam, & per te nihil uult Iudæ.

Resp. Sco.

Si Adã non peccasset, Christus incarnatus fuisset.

4. Instan. in prædestinatione.

Dub. solui-tur.

Respondeo, quòd Deus non est acceptator personarum, quod probo per unum simile. Si sint hic aliqui duo quibus nihil debeo, & do uni unum scutum, & alteri nihil, non facio illi, cui nihil do, iniuriam, sed ex mera liberalitate nolo alteri dare scutum. Simile dicendum est de Deo, qui prædestinat cõtingenter, & liberè quem uult. In tertio instanti præuidet Petrum, & Iudam esse casuros, & de massa peccati. In quarto instanti uidet Petrum, qui debet surgere a peccato, & Iudam remansurũ in peccato: tunc prædestinat Petrum ad gloriam, & Iudam ad damnationem: tamen infra d. 9. dicit, quòd sunt quinque instantia: in primo Deus uidet se: in secundo alias creaturas: tertio prædestinat omnes ad gloriã, quos uult, secundum magis, & minus: quarto uidet omnes peccaturos in Adam: in quinto præuidet de remedio sic, quod ordinat Christum moriturum pro redemptione humani generis: Et sic est illa propositio declarata. Et cum natura Christi sit perfectissima, Deus primo ordinat illam ad gloriam, quia ordinatè uolens aliqua ad finem, prius uult illud, quod est propinquum fini, & cum illa natura sit perfectissima inter alias naturas, prius illam præordinauit ad gloriam: & deinde ordinauit alias naturas ad beatitudinem. Ideo natura humana assũpta fuit primo prædestinata ad gloriam: deinde prædestinauit B. Virginem: deinde B. Ioãnem, & alios sanctos. Vnde duplex est authoritas.

Deus non è acceptator personarũ, licet Petrũ prædestinauerit, & nõ Iudam.

Natura humana Christi primo fuit prædestinata ad summã gloriã.

Prima est D. Augustini 1. de tri. 12. Christus est caput Ecclesiæ secundum formam serui. Item dicit D. Augustinus super illo uerbo de Euangelio Ioan. Ego sum uitis uera, dicit, quod Christus est mediator Dei, & hominis, & c. dicit ibi, quod Christus est caput Ecclesiæ. Tunc sic, si Adam nõ peccasset, adhuc fuisset Ecclesia: ergo fuisset ipsum caput ecclesiæ: ergo si Adam non peccasset, adhuc habuissemus Christum caput. Sic in proposito, cum ecclesia fuisset, dato quod Adam non peccasset Christus uenisset. Item D. Bernar. super illo passu. Propter me tempestas hæc orta est, dicit, diabolus autem cum uidit naturam humanam uniri uerbo, inuidit, & ex eo temptauit eam. Tunc diabolus inuidit, quia uidit illam unionem futuram: ergo etiam si Adam non peccasset uerbum fuisset incarnatum. Item, certum est, quòd si Adam non peccasset, fuissemus æque beati sicut nunc: quia propter peccatum non est nobis aucta beatitudo, sed non potuissemus esse beati sua humanitate Christi: ergo & c. antecedens patet, quia beati habent duplicem beatitudinem, scilicet essentialem, & accidentalem: & habent beatitudinem accidentalem in uidẽdo Christum, & illam non habuissent si Christus non fuisset incarnatus.

Christus caput ecclesiæ Verbum incarnatũ fuisset, et si Adã non peccasset.

Contra. Dicit Gregorius. Nihil nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. quid dicendum est ad istud dico, quòd ego teneo hoc, quia dicit Augustinus, dictis sanctorum non est assentiendum, quando opposita pars est magis rationabilis: & cum opposita pars sit rationabilior, quàm illud dictum Gregorii: ergo hoc non est tenendum. Item dicit Grego. O fœlix culpa, & c. etiam non teneo, immo est miserrima. Sed contra B. Gregorius est comprobatus, dico quòd in Ecclesia hoc cantetur, hoc est secundum bonum sensum. Ideo glosatores hanc auctoritatem, dicimus, quòd culpa potest considerari dupliciter. Vno modo in se, & sic non fuit fœlix. Alio modo comparando ad culpam angelorum, quæ non habere meruit redemptorem, & sic ista est fœlix: quia meruit habere redemptorem.

Obijcitur cõtra concl.

Glos. dictũ D. Greg O fœlix culpa & c.

Culpa põt considerari dupliciter: & salubriter malũ q̃ redẽ-ptorẽ. Sco.

Quæro, quare dicitur in ecclesia non abhorres peccatores, sine quibus tu non fores digna tanto filio; hoc dicitur, de Virgine gloriosa: ergo debemus tenere, quòd si Adam non peccasset, uerbum non fuisset incarnatum.

Respondeo, quòd ille, qui fecit illam prosam, malè fecit: & non est tenendus, immo uirgo Maria fuisset mater Christi, si Adam non peccasset.

Quæro quid dicendum est ad auctoritates dicentes, quòd si Adam non peccasset, uerbum non fuisset incarnatum?

Respon. quòd possunt dupliciter intelligi. Vno modo tanquam redemptor. Alio modo tanquam glorificator.

Prima propositio. Si Adam non peccasset, uerbum nõ uenisset ut redemptor.

Secunda. Quamuis Adam non peccasset, tamen adhuc uerbum fuisset incarnatum, ut glorificator. Dicit quidam Scotista, quòd si Adam non peccasset, Christus uenisset Redemptor. Vnde duplex est redemptor, scilicet præseruatiuus, & sic Christus fuit redemptor respectu uirginis. Alius est subleuatiuus, & sic, si Adam non peccasset, Christus non uenisset, ut redemptor subleuatiuus, sed ut præseruatiuus: quia præseruasset nos a malis.

Redemptor duplex

Aliter dicitur, uno modo, quòd uenisset tanquam mortalis & sic non uenisset, si Adam non peccasset: ita quòd Christus fuisset beatus in corpore, quod tamen non habuit quando redemit: quia non habebat dotes corporis, scilicet agilitatem, & claritatem. tamen si Adam non peccasset, Christus uenisset quatuor modis Primo, ut caput ecclesiæ. Secundo ut glorificator. Tertio ut redemptor præseruatiuus. Quarto ut impassibilis.

Si Adã etc. filius Dei nõ uenisset ut mortalis, & uenisset quatuor rõnib.

Sed non propter istam solam causam dicit Scotus: quia licet Christus uenerit mortalis, & passibilis, ut redimeret animam, tamen si peccatum non fuisset, de facto uenisset: quia maius bonum est beatitudo gloriæ animæ Christi, quam sit beatitudo aliarum animarum, & ideo uenisset. Item non est uerisimile, quòd tantum bonum, quale fuit incarnatio uerbi fuerit tantummodo occasionatum: quod esset, si diceremus, quòd uerbum uenisset propter peccatum. Item non est uerisimile, quòd Deus prius ordinasset Adam ad gloriã, & deinde Christum redemptorem: hoc non est uerisimile, quia Adam est inferior Christo. Item sequeretur absurdius, quòd Deus prædestinauerit Adam ad uitam æternam primo: quia ordinasset Adam ad uitam æternam, deinde uidendo lapsum eius postea ordinasset Christum ad gloriam; hoc non est consonũ fidei, quia Adam erat seruus, & Christus dominus, & caput.

Rões Sco. p sua concl.

Item ponitur prima propositio. Prius natura omnes electi secundum ordinationem ipsorum fuerũt prædestinati ad gloriam, quàm aliquid præuideretur de lapsu, uel de peccato; ita quòd est regula, quòd unusquisque electus prius est prædestinatus, quàm uideatur eius casus, seu lapsus: quia prædestinationis nulla est ratio, sed ex mera liberalitate diuina quis prædestinatur: licet bene sit ratio in reprobatione.

1. prop.

Secunda propositio. Nullus est prædestinatus, quia alius præuisus est lapsurus in peccatum. Dicunt Thomistæ, quod postquam Deus uidit peccatum Adæ, ordinauit Christum ad gloriam; hoc est falsum: quia Deus non ordinauit Christum ad gloriam propter peccatum præuisum. & ratio est, ut nullus gaudeat de lapsu alterius: quia Christus posset dicere. O fœlix culpa, quia si non fuisset illa culpa, ego non fuissem prædestinatus: & Christus congauderet de peccato Adæ, quod est falsum, sicut in curijs mundanis, quia aliquando homines cupiunt lapsum alterius, ut habeant officium suum: non sic autem est in proposito: immo Christus doluit de peccato Adæ quia propriam uitam dedit.

2. prop.

Opi. Thom.

Prima propositio est ista. si Adam non peccasset, Christus non uenisset ut redemptor.

Prop. resol. quæst.

Secunda. si Adam non peccasset, Christus non uenisset, ut mortalis.

Tertia. si Adam non peccasset, Christus uenisset ut redemptor præseruatiuus: patet, quia potuisset propter merita Christi præseruare nos a peccato, sicut præseruauit uirginem.

Quarta. si Adam non peccasset, Christus uenisset ut caput ecclesiæ: patet, quia non uuĩuã mẽbra corporis debent poni sine capite: & cum ecclesia fuisset, si peccatũ nõ fuisset, patet prop.

Quinta. si Adã non peccasset, Christus uenisset ut glorificator: patet, quia propter peccatum Adæ nihil lucrati sumus.

Sexta. si Adam nõ peccasset, Christus uenisset ut immortalis, & impassibilis: patet. quia non indiguissemus morte eius.

Secundum dubium est. Quando Deus præuidit istam naturam humanam habere tantam gloriam, & esse unitam uerbo, quæro, quid prius præuidebatur illi naturæ, uel unio, uel ordo ad gloriam æternam.

Duplex processus

Respondeo ponendo unam distinctionem; quòd duplex est processus: quidam est in executione, ut quando aliquis exequitur, quod prius intendebat. Alter est processus in intentione, ut quando ædificator primum intendit domum, & posterius exequitur: nam primo intendit, quàm exequatur. Ideo primo est processus in intentione, quàm processus in executione: quia illud quod est finis unius processus, est principium alterius. Tunc respondeo ad dubium. Dico primo, quòd loquēdo de processu executionis, prius præuidebatur huic naturæ unio ad uerbum, quam ordo ad gloriam: quia prius de facto ista natura fuit unita uerbo, quam haberet gloriam. Secundo dico, quòd in ordine intentionis, prius natura præuidebatur huic naturæ summa gloria, quàm ipsa unio: quia processus in executione est contrarius processui in intentione: & hoc uoluit Deus, ut angelus non esset sub puro homine: Et sic oportuit naturam humanam esse unitam uerbo: & sic natura angelica non fuit sub puro homine: quia natura angelica est perfectior natura humana.

Quō prius natura humana fuerit præmissa unio uerbo, q̄ hēre gloriā, & quō non.

Soluuntur princ.

Ad argumenta principalia.

Ad primum, quando sic arguitur. Tu dicis, quòd ista est uera, Christus prædestinatus est esse filius Dei.

Arguitur, quòd non: quia si sic, uel secundum quod Deus, uel secundum quod homo: sed neutrum est dicendum: ergo Christus non est prædestinatus esse filius Dei: non inquantum filius Dei, patet, quia prædestinatio respicit præcessionem respectu prædestinati: ita quòd, prædestinatio præcedit prædestinatum: sed actus prædestinationis non præcedit filium Dei: ergo Christus inquantum filius Dei, non est prædestinatus esse filius Dei. Nec inquantum est homo, quia si sic, sequeretur, quòd homo esset filius Dei.

Probatur consequentia: secundum quod aliquid prædestinatur esse aliquale, ipsum est tale: sed per se Christus secundum quòd homo prædestinatur esse filius Dei: ergo conclusio falsa; & minor est principalis in ista quæst. ergo Christus non prædestinatus est esse filius Dei.

Dub. de filio Dei an sit p̄destinatus. D. Bon. opi.

Vnde dubium est, si filius Dei sit prædestinatus. dicit B. Bonauen. quod non, propter tres rationes.

Primo, quia prædestinatio ponit rationem causæ respectu prædestinati.

Secundo, quia ponit rationem respectu acceptationis prædestinati.

Tertio, quia ponit præcessionem: & cum in filio Dei non sint ista tria sequitur, quòd non est prædestinatus. Primo: Benè sequitur, hoc est prædestinatum: ergo hoc est causatum: sed filius Dei non est causatus: ergo non est prædestinatus. Item secundo: Bene sequitur; hoc acceptatum est a Deo: ergo propter gratiam. de tertio patet, quia respectu filii Dei non potest esse præcessio: quia prædestinatio præcedit illum, qui prædestinatur: sed nihil præcedit filium Dei: quia est ab æterno sicut &c. Patet ergo, quòd filius Dei non est prædestinatus esse filius Dei.

Pro resp ad arg. nos.

Respondeo ad argumentum. Et pro responsione dico, quod Christus inquantum homo, siue secundum quod homo, prædestinatus est esse filius Dei, & sic Scotus dat secundum membrum distinctionis factæ in argumento.

Secundū qd est dictio reduplicatiua

Nota quòd ly, secundum quod, est una dictio reduplicatiua, & secundum quod aliter, & aliter determinat, aliter dicitur fieri syllogismus in argumento, quando dicebatur, sed secundum quod aliquid prædestinatur esse aliquale, secundum hoc ipsum est tale: sed per se Christus secundum quòd homo, prædestinatur esse filius Dei: ergo homo est filius Dei. Dicit Scotus: in isto syllogismo ponitur ly, secundum quod, ideo potest esse diuersimode uera, uel falsa. Vel enim potest determinatæ actum diuinæ prædestinationis, & nullus est actus, qui importatur per istud participium, prædestinatum: uel potest determinare terminum prædestinationis, qui est homo. si primo modo accipiatur, maior est falsa, & minor uera. si secūdo modo, minor est falsa, & maior est uera. Exemplum secundum quod aliquid prædestinatur filius Dei, homo est filius Dei, applicatur sic. Actus diuinæ prædestinationis importatur per hoc uerbum prædestinatur, & tunc sensus est: quando cunquè aliquid secundum diuinam prædestinationem prędestinatur esse filius Dei: & tunc homo in rei ueritate non est filius Dei. Ad minorem, Christus secundum diuinam prædestinationem prædestinatus est esse filius Dei: tunc ista minor est falsa. Si ly, secundum quod, determinet terminum prædestinationis, ut sit sensus, quando aliquid secundum aliquam rationem, prædestinatur esse aliquale, ipsum est tale: si ly secundum quod, cadat supra terminum, tunc est falsa: quia homo non est ratio, quare homo sit prædestinatus, quia tūc omnis homo esset prædestinatus. Et cum dicitur, secundū quod aliquid prædestinatur esse aliquale, secundum istud uidetur esse tale: sed filius Dei, secundum quod homo, prædestinatur esse filius Dei: ergo &c.

Secundū qd dupliciter sumi potest.

Quō cōcedi tur Christus secūdum q homo est prædestinatus.

Dico, quòd licet ego concedam, quòd Christus, secundum quod homo, est prædestinatus, debet intelligi, quòd ly secundum quod capitur specificatiuè.

2. Sol.

Secunda responsio. Cum arguitur, secundum quod aliquid prædestinatur, &c. dico quòd ly, secundum, est dictio reduplicatiua, quæ potest capi dupliciter. Vno modo reduplicatiuè: Alio modo specificatiuè. Exemplum, cum dicitur ignis secundum quod calidus, calefacit, ly secundum quod, capitur specificatiuè, & cum dicitur, homo secundum quod rationalis, est risibilis, capitur reduplicatiuè Dico in proposito, quod ly secundum quod, debet capi specificatiuè, ut sit sensus; Christus homo prædestinatus est esse filius Dei, quia est uerum; quia diuina prædestinatio præcedebat naturam humanam esse unitam uerbo: tamen, si capiatur reduplicatiuè, est falsa: quia sensus est; humanitas est ratio, quare Christus est prædestinatus esse filius Dei: quia ab inquantum, ad propositionem uniuersalem, est bona consequentia:

Secundū qd dupliciter

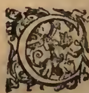
3. Sol.

Tertia responsio. Cum arguitur; si Christus esset prædestinatus filius Dei, uel &c. Dico, quod nullum membrorum est dandum: quia hoc, quòd est prædestinari esse filium Dei, dicit duo, scilicet aliquid temporale respectu illius prædestinationis: & secundo dicit aliquid æternum, inquantū est filius Dei cum a parte subiecti nihil possit esse, quin sit ratio istorū duorum, æterni, & temporalis. Ideo non est concedendū aliquod membrorum Capiamus exemplum in Christo. nec diuina natura in Christo, nec humana est ratio, quæ sit ratio inhærentiæ istorum duorum prædicatorum, s. æterni, & temporalis; quid si sic, tunc aliquid esset; quod esset causa totius prædicati, s. temporalis, & æterni: sed in uerbo nulla inuenitur talis ratio: ergo non est dabile aliquod illorum duorum: & sic patet triplex responsio ad argumentum.

DISTINCT. OCTAVAE.

QVAESTIO VNICA.

De duplici filiatione in Christo.

Circa distinctionem octauā. Quęritur, Vtrum in Christo sint duæ filiationes.

Circa istam distinctionem octauam notādum est primo, quòd Christus dicit duplicem naturam, & secundum illam duplicē naturam, duplici generatione generatus est, scilicet æterna, & temporali: Quæritur ergo, Vtrum in Christo sint duæ filiationes. Et pro terminorum declaratione, nota, quòd filiatio sic definitur, Filiatio est habitudo producti naturaliter similis producenti in natura intellectuali, uel sensitiua. In qua definitione quatuor particulæ ponuntur.

Filiatio qd sit.

Primo dicitur, habitudo: Ex quo sequitur, quòd nulla filiatio est substantia, qualitas, &c.

Secundo dicitur, producti naturaliter: ex quo sequitur, quod Spiritus sanctus nō est filius Patris. Similiter dico, quòd si mulier produceret unum filium per uoluntatem, ille talis non esset filius.

Dicitur tertio, similis producenti: Ex quo sequitur, quòd pediculus nō dicitur filius: quia licet producatur naturaliter, tamen non est similis naturæ producentis: ideo homo non dicitur pater pediculorum.

Filiatio in qua natura reperitur. Autor decernit & sic in natura sensitiua

Dicitur quarto in natura intellectuali, uel sensitiua: Propter quod notandum, quòd dubium est, utrum filiatio inueniatur in brutis. Doctor subtilis est ambiguus. Sed ego dico, quòd filiatio non solum inuenitur in natura intellectuali, uerum etiam in natura sensitiua. Probatur primo per Dauid dicentem. Afferte Domino filios arietum. Item Zachariæ 9. Ecce Rex tuus uenit tibi mansuetus sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Item Matth. 21. Ite in castellum, quod contra uos est, &c. Item Deuter. capitu. 19. Non decoques hedum in lacte matris suæ: ergo capra est mater hedi: ergo filiatio non solum inuenitur in natura intellectuali, sed

etiam

etiam inuenitur in aliis naturis sensualibus: sed nō inuenitur iu igne, nec in arbore generante fructum.

Arg. pro parte affirmatiua. Ad quæstionem arguitur quòd sic: quia si pater solus fuisset incarnatus, pater fuisset filius, non per paternitatem, ergo per nouam filiationem, ergo cum filiatio in diuinis abstrahat ita benè ab omni creatura sicut paternitas, sequitur, ꝙ Christus non refertur ad uirginem matrem filiatione increata, ita ut secundum eam dicatur filius uirginis: ergo secundum alteram filiationem: ergo in Christo sunt duæ filiationes.

Item, quinto metaphysicæ dicitur. Impossibile est idem ad plura referri, & eandem relationem habere plures terminos: & tamē si filius non haberet nisi unam filiationem, filius Dei eadem relatione diceretur filius Patris, & filius Mariæ, quod est falsum.

Pro responsione ad quęstionem doctor ponit duas opiniones.

Concl. D. Th. & D. Bona. Prima est B. Thomæ, & B. Bonauenturæ, & conueniunt in conclusione, quæ talis est. In Christo est tantum una filiatio realis: & illa filiatione dicitur filius ab æterno: & eadem filiatione est filius patris æterni, & matris temporalis, & non noua. *Ratio concl.* Ratio ponitur a B. Bonauentura talis. Quia relationes sūt suppositorum: sed ibi est tantum unum suppositum, ergo una filiatio.

Sco. arg. contra concl. & rationem. Contra istam rationem arguit Scotus. Quia de facto, si repugnat, quòd sunt duæ filiationes in uno supposito, hoc erit uel inquantum filiatio est, uel inquantum relatio originis, quæ fundatur supra potentiam actiuam, & passiuā in secundo modo relatiuorum: sed neutrum est dicendum: non primum, quia si Christus fuisset albus, uel niger, non fuisset similis alteri albo, uel nigro: sed hoc est falsum: patet de Iacobo, qui erat Christo similis: nec fuisset æqualis patri nec alteri habenti quantitatem tantam, sicut Christus. Similiter sequeretur, ꝙ in suppositis creatis relationes non possent plurificari: quia, si quis haberet plura accidentia, non posset habere plures relationes: sed hoc est falsum, igitur, &c.

Item, nec inquantum relatio originis, quia sunt duæ generationes: ergo duæ filiationes. antecedens patet, quia est originatio patris, & originatio matris. Vnde in Christo sunt tria.

Primo originatio æterna, & est memoriæ fœcundæ.

Secundo originatio, quia est filius æternus, & generatur æternaliter.

Tertio originatio temporalis, quia temporaliter genitus est a matre.

Arguit sic. Plus repugnant duæ origines, quam duæ filiationes, seu duæ relationes: sed duæ origines non repugnant. ergo nec duæ relationes. patet minor per Damascen. cap. 35. qui dicit. duas generationes Christi ueneramur. Item. Pater est tantum unum suppositum, & tamen in eo sunt duæ originationes actiuæ: una, qua generat filium: altera, qua spirat Spiritum sanctum, ergo sicut ad intra sunt duæ originationes, & unum suppositum, ita ad extra erunt duæ originationes in uno supposito, & per consequens duæ relationes. Item per Damasce. sic cap. 53. Certum est, quòd in Christo erant distinctæ operationes: si Christus esset maritatus, & generasset duos filios, tunc habuisset duas paternitates: ergo cum sit generatus duplici generatione, sequitur, ꝙ habeat distinctas filiationes. Item. Quod conuenit Christo secundum personam increatā, non conuenit sibi secundum quod homo: sed esse filius æternus conuenit sibi secundum quod æternus est, licet ista sit uera Christus est persona, non tamen Christus inquantū homo, est persona: ergo si Christus sit filius secundum generationem temporalem, eadem generatione non est filius æternus: ergo oportet ponere aliam filiationem.

Thomistæ dicunt, & arguunt sic, probando, quòd in eodem supposito non sint plures filiationes.

Arg. Thom. ꝙ in Christo nō sint duæ filiationes. Arguitur sic. Plures dispositiones eiusdem rationis nō possunt esse in eodem subiecto: ergo plures filiationes non sunt in eodem subiecto. Vel sic. Nullæ duæ dispositiones eiusdem rationis possunt esse in eodem supposito: sed filiatio creata & increata sunt duæ dispositiones, & relationes eiusdem rationis: ergo non possunt esse in eodem supposito, seu obiecto. Antecedens illius argumenti patet; quia, quando subiectum est in potentia ad plures formas, non est imaginandum, quod sit in potentia, nisi quia est in potentia ad unam formam in cōmuni: ut paternitas non est hæc, nisi quando est in subiecto: & si subiectum haberet unam formam, ut paternitatem, & posset accipere aliam, tunc idem esset primo in potentia, & actu respectu eiusdem: Sed istud subiectum habet paternitatem, & est in potentia ad habendam aliam paternitatem; ergo idem est in potentia, & in actu respectu eiusdem dispositionis: sed hoc est inconueniens: ergo &c.

Imaginatio Thomist. Vnde illi imaginantur duas propositiones falsas. Prima, ꝙ subiectum est in potentia ad recipiendam formam in communi, nunquam tamen est in potentia ad recipiendum formam in particulari, ego autem dico oppositum, nunquām subiectū est in potentia ad recipiendam formam in communi, nisi qa est in potentia ad recipiendam istam formam in particulari. Item imaginantur, quod forma, quæ aduenit de se nō est hęc nisi quia est in hoc, sed est falsum, quia prius hoc est singulare quam informet subiectum: quia dato quòd paternitas nō informaret subiectum, adhuc illa esset hæc. Et ideo cum arguitur, subiectum non est in potentia ad recipiendum aliquam formam particularem, nisi quia est in potentia ad recipiendum formam in communi, Dico, quòd nos dicimus totum oppositum.

Soluitur argum Thom. Dicunt Thomistæ, quòd duæ dispositiones non possunt esse in eodem subiecto: patet, quia omnis distinctio habetur uel per uiam distinctionis, uel oppositionis. sed duæ paternitates non distinguuntur per uiam oppositionis: aut per uiam distinctionis: quia essent in eodem subiecto: ergo maior patet, quia Sortes, & Plato distinguuntur, quia sunt diuisi. Similiter albedo, & nigredo distinguuntur, quia opponuntur. Minor probatur, quia illæ filiationes essent in eodem subiecto.

Soluitur aliud arg. Thomist. Respondet ad argumentum de Bassolis, quòd illa est falsa; sed hoc ideo est, quia sunt duo disperata, ideo distinguuntur, & non per uiam oppositionis, quia non sunt opposita: nec per uiam distinctionis, quia non distinguunt aliquid. Non dicunt nec scirent dicere, quomodo distinguuntur generatio, & spiratio passiua in patre.

Confirmant Thom. rōnē. Secundo arguunt sic: Ideo non possunt esse plures proprietates absolutæ in diuinis, quia non possunt distingui per uiā distinctionis, nec oppositionis. non primo modo, quia essēt in eodem fundamento. nec secundo modo, quia non habent oppositionem. Item non debemus ponere plures relationes in creaturis, quia non possunt distingui.

Soluitur cōfirmatio. Respondet Denogēto, quòd ubi textus sacræ scripturę me cōpelleret, ostenderem bene, quòd essent plures proprietates absolutæ in diuinis. Et si teneamus, quòd personæ cōstituantur per proprietates absolutas, dicemus ad argumentū, quòd licet proprietates illæ non distinguuntur per uiam distinctionis, & oppositionis, tamen distinguuntur formaliter, quia spiratio passiua, & generatio passiua distinguuntur, & non per uiam diuisionis, quia sunt in eodem fundamento, scilicet in essentia diuina, nec per uiam oppositionis, quia non opponuntur.

Declaratio positionis Thom. Thomistæ declarant consequentiam, & dicunt, quòd quādo aliquis pater generat filium, & in illo primo actu generandi habetur paternitas in patre & pater refertur ad filium, in secundo actu generationis respectu alterius filii, patri non aduenit alia paternitas, ita quod licet habeat secundum actum generationis, tamen per eandem paternitatem dicitur pater omnium filiorum. Similiter dicunt de filiatione, quia filius in diuinis, per eandem filiationem est filius patris æterni, & per eandem est filius uirginis.

Arg cōtra. Contra hoc arguit sic primo. & accipio unam regulam metaphysicalem, quod in omni ordine essentiali cum unitate prioris potest stare pluralitas posterioris, non per se, sed per accidens inhærentis & inadæquati prioris, sed sic est, quòd subiectum, uel fundamentum est prius respectu relationum, & dispositionum: ergo illud poterit esse unum plurificatis illis dispositionibus. Maior patet, & pro probatione, nota quod *Posterius duplex.* duplex est posterius. Quoddam est quod inest priori per se. Aliud per accidens. Posterius quod inest per se, ut risibilitas inest homini. Posterius quod est inhærens adæquatè, ut unio naturæ humanæ ad uerbum. illa relatio est per accidens, tamen est adæquata, quia stante illa, non potest poni alia. Alio modo inadæquatè, ut sunt plures paternitates. Et dicitur in regula per se, propter risibilitatem, quæ non potest multiplicari, & per accidens inhærentis inadæquatè, propter unionem naturæ humanæ. declaratur etiam. causa potest esse una cum pluralitate effectuū, ut unus ignis potest generare plures effectus.

Resp Thom. Dicunt Thomistæ, non est simile, quia effectus non inhęrēt causæ, sed accidentia inhærent illis, quibus insunt. dicit Scotus, hoc non nocet, quia licet causata non inhæreant, causę tamen non est maior repugnantia plures dispositiones esse in eodem subiecto implurificato, quàm plura causata sint ab eadem causa: ergo si plures dispositiones absolutæ possunt esse in eodem subiecto, quare non plures respectiuæ?

Item certum est, quòd plures species phantasticæ eiusdem rationis sunt in eadem parte phantasiæ: patet de speciebus, per aliam speciem cognosco illud album, & istud, quæ sunt eiusdem rationis. patet, quia obiecta a quibus sunt genitæ, sunt eiusdem rationis. & quòd sint in eadem parte organica, patet: quia cum tanta sit multitudo specierum in phantasia, & cum illa sit parua, non est dicendum, quòd ipsa sit diuisibilis in tot partes organicas, sic ꝙ quælibet pars sit informata una specie phantastica. uel sic arguitur. Plura phantasmata possunt esse in eadem parte organi: ergo plures species, &c. patet antecedens, quia habeo unum phantasma de illo, & aliud de alio. patet, alioquin si perderem unum phantasma, ergo perderem alia phantasmata, quod est falsum. & ideo non est inconueniens, plura accidentia esse in eodem subiecto.

Non est inconueniens plura accidẽtia numero distincta eẽ in eodẽ subiecto.

Sed quare est, quòd per agens naturale, in eadem aqua nõ possunt induci plures qualitates, & in eadem superficie plures albedines?

Soluitur dub.

Respondeo, quoniam quando in subiecto sunt potentiæ distinctæ ad distinctas formas, illud subiectum non est terminatum secundum istas formas, nisi recipiat aliquam formam continentem omnes illas formas. Et causa dubii est, quia agẽs naturale semper intendit producere formam priorem. Ideo quando inuenitur forma in subiecto, si producat eandem cũ illa, producit aliquam realitatem cũ priori, & ex illis duabus fit una totalis. Exemplum, ignis reperit aquam calidam in decem, & producit caliditatem in uiginti gradibus, & ex illis duobus decem, & decem, fit una totalis, & tamen non est inconueniens, ꝙ eum identitate subiecti sint destructæ formæ eiusdem rationis. & ratio est, quoniam quando aliquid est illimitatum ad plura, potest creatura manere implurificata, illis plurificatis. patet prima regula. Intellectus meus est in potentia ad plures intellectiones, intellectus meus est limitatus ad istas plures. Secũda regula patet, quia intellectus meus est illimitatus respectu intellectionum, & potest manere immultiplicatus multiplicatis intellectionibus.

Hæc ratio dicta de ordine essentiali procedit de formis absolutis. Et probatur de formis respectiuis. Arguitur sic. paternitas fundatur super genuisse. ergo hæc paternitas super hoc genuisse, & si habuit plura genuisse, ergo plures paternitates.

Plures respectus numero distincti, possunt esse in eodẽ subiecto.

Nota, quòd Thomistæ dicunt, quòd paternitas fundatur super genuisse. dicit Scotus in 4. d. 6. in materia de charactere. & in primo d. 16. quòd fundamentum paternitatis, uel ratio fundandi proxima, est potentia uegetatiua, quæ est in anima intellectiua: & fundamentum totale est ipse homo, & nõ ille actus præteritus sicut dicunt Thomistæ.

Resp. Thom.

Fund. paternitatis quid sit secũdum Tho. & Sco.

Item arguitur sic. in patre sunt plures paternitates, quia relatiua posita se ponunt, &c. ideo pono, quod unus pater habeat duos filios, moriatur unus, perditur una filiatio: ergo relatio sibi opposita. Tunc sic, iste remanet pater per respectũ ad filium uiuentem, nec aduenit sibi aliquid per mortem filii, immo aliquid perdit, & ideo dicunt doctores, quòd uirgo gloriosa quando Christus mortuus est, habuit magnum dolorem, quia perdidit maternitatem, ita quod in maternitate uirginis sunt quatuor instantia, quando dicit: Ecce ancilla, & fuit posita una relatio ad filium Dei, & in morte quando dicit Christus, consummatum est, amisit uirgo illam maternitatem, & in die resurrectionis, recuperauit suam maternitatem in tertio quando uirgo fuit mortua, Christus in cœlo perdidit suam filiationem: & quarto quando uirgo fuit resuscitata, & assumpta in cœlum cum corpore, & anima, filius, puta Christus, recuperauit suam filiationem.

Dolor uirginis in morte filii pp amissionẽ maternitatis perpende 4. instan de maternitate uirgini.

Item secundo sic. Quando aliquid per formam est ultimate tale, illa forma existente in eo semper est tale. Exemplum si superficies sit alba per albedinem, albedine existente in superficie, semper est alba: ergo paternitate existente in aliquo, semper dicetur pater: sed filio mortuo paternitas non existit in patre: ergo oportet, quòd sit pater per alium filium. Arguit sic de B.... Quandocunque aliqua sic se habent, quòd unũ remanet, & aliud non, illa distinguuntur realiter: sed si filius moriatur, una relatio perditur: ergo una paternitas distinguitur ab alia.

Item si pater habens duos filios aliter se habet ad unũ, quàm ad alium.

Item si pater se habeat ad suum filium per distinctos respectus, sequitur quòd plures relationes sunt in eodem fundamento.

Item dicas, quòd falsum est, quòd pater referatur per plures respectus ad plures filios, & dicas, quòd identificatur relationi in qua fundantur.

Euasio.

Reprobatur euasio

Contra. quando aliqua identificantur, plurificato uno, plurificatur & reliquum; sed respectus per te plurificantur: ergo & relationes.

Item certum est, quòd distinctio prioris concludit distinctionem posterioris, & cum non solum suppositum sit prius relatione, sed etiam fundamentum: & si sint distincta fundamẽta: ergo distinctæ relationes. sed in Christo sunt distincta fundamenta, scilicet natura humana, & diuina: ergo in Christo sunt distinctæ relationes. Et sic patet, quod illa propositio. Multæ dispositiones eiusdem rationis &c. est falsa. tam de respectiuis dispositionibus, quàm de absolutis. & minor quam ipsi dicunt, quòd filiatio creata, & increata sunt eiusdem rationis, est falsa secundum eos, quia filiationi creatæ & increatæ nihil est commune uniuocum: sed secundum Scotistas, filiationi creatæ, & increatæ est aliquid commune uniuocum, s. relatio in communi, ita in proposito.

Concludit cõtra minorẽ rationis ad uersariorũ.

Quæro utrum duo accidentia solo numero differentia possint esse in eodem subiecto simul, & uidetur quod sic. ponantur multa alba in medio, oculus existens in quocunque pũcto medii, potest uidere omnia illa, quæ habent species distinctas omnium illorum: sed istæ species differunt solo numero: ergo, &c.

Utrũ accidẽtia solo numero differẽtia possint esse in eodẽ subiecto &c.

Respondetur, quod argumentum bene concludit de actib. intentionalibus, non autem de realibus: quia plura accidentia intẽtionalia, bene possunt esse simul, sed nõ realia. mõ istæ species habent esse intentionale.

Respon. ad dub.

Contra. Responsio illa supponit unum falsum, s. quòd istæ species non habent esse reale propter duo. primo, ꝙ habet actionem realem est reale, sed species in oculo habent actionẽ realem, quia excellens sensibile corrumpit sensum ex tertio de anima: ergo &c.

Cõtra resp. & species in medio habens esse reale.

Secundo sic, species in medio est sensibilis: ergo est res realis. probatur antecedens. quando radius solis transit per uitrũ rubeum, & species uitri rubei potest uideri in pariete, ille autem rubor in pariete est species: quia si leratur ibi oculus, per istud uidebit ruborem in uitro.

Tertio sic ad principale. Iste pater potest habere plures filios: ergo sequitur, quod quando habet, sunt in eo plures paternitates, sed istæ sunt eiusdem rationis, seu speciei: ergo, &c. probatur consequentia dupliciter: primo per Aristotelẽ secundo metaphysicæ dicentem, quia pater dicitur pater, qa genuit, sed iste pater genuit plures filios pluribus actionibus: ergo sunt in eo plures paternitates. Secundo sic. Si moreretur unus de illis filiis, adhuc iste diceretur pater: ergo non per eandem paternitatem est pater filii mortui, & uiui. Item ponantur duæ candelæ, una hic, & alia ibi. & sit columna in medio, tunc fierent duæ umbræ: si remoueatur illa columna, tunc lumen utriusque candelæ incidit directe usque ad locũ ubi erat columna illa, & sic erunt duo lumina ibi in eodem subiecto, uel in eadem parte medii.

Item. duo ignes æque calidi possunt calefacere idem calefactibile. Tunc quæro an fit duabus actionibus, aut una; non una, quia actio est actus actiui inquantum actiuum. 3. physic. cum ergo sint distincta actiua, igitur habebunt distinctas actiones, & sic habeo propositum, quia tunc erunt duo termini, per duas actiones, s. duo calores.

Respondetur, quod isti duo calores faciunt calorem compositum.

Contra, pono duo actiua æqualiter, & eodem modo disposita, respectu eiusdem passiui, tunc erunt inducti calores æque in actu, & æque in fieri: sed ex duobus æque in actu non fit unum ex 7. metaph. 49. igitur: In contrarium est philosophus 5. metaph. quæcunque, inquit, in substantia sunt, habent differentiam specificam.

Item. oportet receptum denudari ab eo quod recipitur, ex tertio de anima: ergo subiectum existens in actu per unã formam, non potest recipere alios eiusdem.

Respondeo in ista quæstione sunt duæ opiniones. Vna est Henrici, & B. Thomæ, & omnium ferè antiquorum tenentium partem negatiuam, quod probatur sic. Ab eodem est aliquod ens, & unum tertio metaphysic. sed accidens habet suam entitatem a subiecto: ergo & unitatem: sed subiectum est unum: ergo accidens erit unum.

Item, materia primo, & per se est in potentia ad formam: se per accidens est in potentia ad hanc formam, uel ad illam: quia si materia esset primo, & per se in potentia ad hanc formam, & illam, tunc materia esset potentiæ infinitæ, quod est impos-

inconueniens. & tunc sic arguitur. idem non potest esse in potentia, & in actu respectu eiusdem: sed si in subiecto essent plura accidentia eiusdem speciei simul, tunc idem esset in potentia, & in actu respectu eiusdem: quia esset in actu per formam quam habet, & in potentia ad aliam quam recipere potest: sed hoc est falsum.

Arg. contra opi. B. Tho. & Henr. Contra istam opinionem arguitur sic. Cum primo arguitur. Accidens habet entitatem a subiecto, aut intelligitur formaliter, aut causaliter, uel materialiter: non formaliter propter duo. primo, quia tunc Deus non posset facere accidentia sine subiecto si unitas, & entitas actualis essent formaliter entitas, & unitas subiecti. Secundo sic, quia tunc duæ albedines essent unum numero. patet sic, uolo quod Sortes nunc sit albus, & postea niger, & iterum albus, tunc si albedo sit una formaliter unitate subiecti, cum subiectum semper maneat unum & idem, sequetur, quòd istæ duæ albedines erunt unū numero. Si causaliter, non ualet ad propositum, quia ab eadem efficiente possunt esse multi effectus solo numero differentes. Si materialiter, concedo, ꝙ una materia est diuersorū numero in eadem specie. & si accipis oppositum, petis principium.

Contra secundum motiuum arguitur sic. Illud est in materia primo, quod primo introducitur per motum: sed illud qđ primo introducitur per motum, non est materia, sed hęc forma: ergo materia dicitur primo in potentia ad hanc formam. Confirmatur per auctorem sex principiorum. quia natura occulte operatur in his, ita quod secundum eum, natura primo intendit particulare, & consequenter uniuersale. Item. in materia sunt distinctæ potentiæ numero ad formas distinctas: ergo sunt plura accidentia, &c.

Probatur antecedens per Aristotelem tertio physic. dicentem; si posse sanari, & posse ægrotari sunt idem: ergo ægritudo est sanitas. Similiter arguitur in proposito. si posse dealbari hac albedine, & illa, sunt idem: ergo ista albedo, & illa sunt idem. Secundo quia alias corruptum, posset idem numero reparari per naturam: quia quando hæc forma corrumpitur caderet in eandem potentiam, in qua primo fuit.

Resol. Scoti Et ideo dicit Scotus in metaphysica sua. Aut loquimur de formis intentionalibus, & sic conceditur quod plures possunt esse in eodem simul. Aut de realibus dicitur: & hoc uel sunt respectiuæ, & sic conceditur: quia possunt plures formæ respectiuæ esse in eodem, sic, quòd in eodem patre sint plures paternitates, & plures filii. Vel absolutæ, & sic distinguo, quia aut introducuntur sine motu, & sic possunt esse plures formæ in eodem ut species in oculo. Si autem formæ introducantur per motum, & agentia non agant simul, tunc plures non possunt esse in eodem, & ratio est, quia motus nō est nisi propter dispositionem oppositam formæ. Sed si agens inueniat in mobili formam eiusdem speciei cum forma quam intendit, & non inueniat ipsum sub forma opposita, tunc non mouebit ipsum simpliciter, sed augebit formam præexistentem in mobili. Et ideo ad argumentum de secundo metaph. dico, quod loquitur de formis introductis per motum. Ad aliud dico, quòd receptum diuiditur a forma recepti, quando fit receptio per motum, alias non. Aliter dicitur, quòd receptiuum debet denudari a forma recepti, quando perficitur secundum suam capacitatem. Nunc autem si in materia ponantur distinctæ potentiæ, tunc illa forma perficit materiam secundum totā eius capacitatem. *Soluuntur duo arg. superius facta*

Soluitur qō a Sco. ¶Ad quæst. ergo dico, &c.]

Hic consequenter ponuntur duæ conclusiones resolutiuæ. ad quæ*.

1. concl. Prima est. Alia est filiatio in Christo ad patrem, & alia ad matrem.

2. concl. Secunda conclusio. Vtraque filiatio existens in Christo, est entitas realis. Vbi nota, quòd duplex est filiatio in Christo, sicut duplex est natiuitas, scilicet natiuitas æterna, & temporalis. Ita duplex est filiatio, scilicet æterna, quæ habet patrem pro termino: & temporalis, quæ habet matrem pro termino. & istæ filiationes distinguuntur sex modis. *Duplex filiatio i Christo*

Filiationes i Christo quō distinguantur. Prima filiatio æterna, est constitutiua personæ: sed filiatio temporalis est accidens, & non constituit personam. sicut albedo est unum accidentale, ita ista filiatio in Christo est accidentalis: quia aliquando Christus non habuit illam filiationé ut quando uirgo mortua est. nec est incoueniens, quód Christus perdiderit illam relationem, sed bene esset inconueniens si Christus beatus perdidisset aliquod absolutum.

Secunda differentia Filiatio æterna est eadem realiter cum suo fundamento: sed temporalis distinguitur realiter. patet, quia filiatio æterna habet pro fundamento essentiam diuinā: & quicquid in Deo est, est idem realiter cum Deo.

Tertia differentia. filiatio æterna non est formaliter finita, nec infinita. q. 5. quodlib. sed filiatio tēporalis est finita, quia ponitur in prædicamento relationis.

Quarta differentia. quia filiatio æterna non est composita ex genere, & differentia, sed bene filiatio temporalis. patet, quia Deus non ponitur in genere, neque aliquod dictum de Deo: sed filiatio temporalis ponitur in genere.

Quinta differentia. quia filiatio temporalis componitur ex materia, & forma, capiendo materiam & formam metaph. filiatio æterna non.

Sexta differentia est. quia filiatio æterna est creatrix identicè, sed filiatio temporalis est creata, quia quicquid ponitur in prædicaméto, est creatum: filiatio temporalis ponitur in prædicamento, ut dictum est: ergo &c.

Consequenter doctor ponit definitionem filiationis dicendo. Filiatio est habitudo producti naturaliter, &c. *Definitur filiatio*

Notandum est, quòd si filiatio, uel paternitas accipiantur propriè, & strictè tunc solum inuenitur in natura intellectuali. Si uero accipiantur largè, sic inuenitur in natura Bruti ut patet supra per quatuor auctoritates. *Quō filiatio sit in brutis & quō non, sic latius sū pra determinauit doct. iste.*

Consequenter Scotus probando primam conclusionem dicit, quòd in ista descriptione, nihil inuenitur, quod respiciat suppositum, nisi productio passiua. tunc si possibile est idē suppositum diuersis generationibus generari secundum diuersas naturas: ergo possibile est idem suppositum fundare diuersas relationes, seu filiationes. Item ex parte terminorum probatur maior. Impossibile est unum & idem per eandem relationem referri ad distinctos terminos, quinto metaph. sed sic est, quòd Christus qui est unum suppositum, refertur ad patrem æternaliter, & ad matrem temporaliter: ergo oportet, quod sit per distinctas relationes. Item. Quæcunque proprietas personalis diuina, æque non respicit aliquod creatum pro termino: si ergo pater esset incarnatus, ipse diceretur filius, & nō per paternitatem: ergo per filiationem. & cū illa filiatio, quæ est in filio abstrahat, sicut paternitas: ergo sicut pater non posset dici filius uirginis per filiationem æternam, sed per temporalem: sic filius non potest dici filius per generationem æternam, sed per temporalem. *Probat Sco. 1. concl.*

Secundo doctor probat secundam conclusionem principalem, primo de æterna, quia certum est, quod est realis: quia illud quod constituit uere suppositum est reale: sed filiatio æterna constituit suppositum in diuinis: ergo est realis. Et quòd filiatio temporalis sit realis, probatur. quia omnis relatio consurgens ex natura extremorum, est realis: sed ista filiatio consurgit ex natura extremorum, sic, quòd posita uirgine, & Christo, est relatio: ergo est realis. Vel sic, omnis relatio habēs extrema realia realiter distincta, est relatio realis: sed ista est huiusmodi: ergo est realis. Maior patet per Thomistas qui dicunt, quod ad relationem realem requiruntur tria, & Scotus dicit, quòd sufficiunt tria. Minor patet, quia inter uirginem, & Christum fuit distinctio realis: ergo illa filiatio temporalis est realis in Christo Et si quis dicat, ad istam filiationem realem requiritur opus intellectus: Contra, non minus uirgo se habuit actiuè ad producendum Christum, quàm si produxisset purum hominem; sed si produxisset purum hominem, produxisset actiuè, & sine operatione intellectus, si fuisset filius uirginis: ergo nunc Christus est filius uirginis Mariæ. *Probat Sco. 2. concl.*

Quæro, ponamus casum, quòd uerbum diuinum dimittat naturam humanam assumptam, hoc posito, quæro, utrū filius Dei diceretur uerus filius uirginis gloriosæ? *Mouetur dub.*

Respondetur cum de Aliaco, quòd illo casu posito, filius Dei non esset filius uirginis, patet, quia ideo dicebatur filius uirginis, quia erat unitus naturæ humanæ, sed tunc non esset magis unitus: ergo &c. *Soluitur*

Ex quo sequitur primo, quòd ista consequentia non ualet. Filius Dei nascetur de uirgine. Virgo est, & filius est: ergo filius Dei est filius uirginis Mariæ. non ualet consequentia. Et ratio est, quia prius dicebatur mater Dei, propter illam unionem, quę nunc non est per casum. *1. Coroll.*

Secundo sequitur quòd ista consequentia non ualet, filius Dei est natus de uirgine. & iste homo dimissus est natus de uirgine: ergo uirgo est mater istorum duorum, s. filii Dei, & istius hominis. ista consequentia non ualet: & ratio est, quia licet uirgo sit forte mater, tamen non est mater Dei. Ex quo sequitur, ꝙ possibile est aliquem esse filium alicuius, & postea matrem remanere, & ipsum remanere, & tamen non est filius illius, ut patet de filio Dei per casum. *2. Coroll.*

Secun-

Altera dubit. soluitur Secundo quæro, casu isto posito, ꝙ natura humana sit dimissa a uerbo, utrum iste homo sit uirginis filius?

Respondetur, ut dicit Coraldus monachus, quòd non, & ratio est, quia genitum a uirgine est Deus, & homo, sed iste homo dimissus non est Deus homo, ergo non est filius uirginis. Petrus de Aliaco, & de Bassolis dicunt isti duo, & probabiliter, quòd isto casu posito, quòd iste homo dimissus esset filius uirginis: patet, quia iste homo est filius, & non est filius nisi uirginis: ergo est filius uirginis. Item, ista natura humana est genita a uirgine, & nutrita: ergo iste homo est filius uirginis. Ad argumentum Coraldi monachi dicendum est, quòd quando uirgo genuit, genuit Deum & hominem, tamen isto casu posito, iste homo non est Deus, & homo. Ideo † ista propositio

Credo, legendum esse † ista propositio non debet concedi, Credo legendũ cũ affirmatiue, ista mõ, est filia, &c. non debet concedi; quia iste homo non semper fuit Deus, & homo. Et in generatione fuit duplex terminus, scilicet quod, & iste fuit uerbum: & terminus quo, & est natura humana. Et ideo † ista non est filia, seu iste homo non est filius uirginis.

Item, relatio intrinsecus aduenieus, est illa quę ponitur, positis termino, & fundamento: sed ista filiatio, est relatio intrinsecus adueniens, sed ibi ponuntur illa extrema: ergo illa filiatio.

Ex quo sequitur primo, quòd licet filius Dei, & iste homo, fuerint nati de uirgine, non tamen sunt fratres, & ratio est, quia cum iste homo est filius uirginis, tunc filius Dei non est filius uirginis. Et ideo non sunt fratres.

Secundo sequitur, quod licet Christus, & iste homo sint geniti de uirgine, non tamen sunt fratres pater, quia quando iste homo est, Christus non est: & quando Christus est, iste homo non est, & quando Christus non est, tunc non est homo, i. suppositum creatum non est.

Tertio sequitur, quod licet iste homo sit filius uirginis, & filius Dei, tamen uirgo non habuit duos filios. patet, quia quando iste homo est filius uirginis, tunc filius Dei non est filius uirginis.

Alia dub. Sed est dubium, utrum ista filiatio realis sit eodem fundamento: Vnde non est dubium de filiatione æterna, quin sit eodem fundamento, s. cum essentia diuina, sed de temporali est dubium, & etiam de qualibet alia, & uidetur quod sic, ut patet in textu.

Respondet tamen doctor, quòd non. patet per primam re-

1. Reg. Sco. gulam: implicat enim contradictionem aliquid manere in re, non manẽte illo, quod est sibi idem realiter, &c. patet, quia implicat hominem esse sine risibilitate.

2. Regula. Secunda regula. implicat aliquid idem manere, sine illo cũ quo identificatur realiter: ergo implicat risibilitatem manere sine homine.

3. Regula. Tertia regula. omnis relatio, cuius fundamentum non potest esse sine termino, est idem realiter suo fundamento: ut dependentia creaturæ ad Deum. Similiter relatio hominis ad animam, & corpus, quoniam homo non potest esse sine corpore, & anima.

4. Regula. Quarta regula. omnis relatio, cuius fundamentum potest esse sine termino illius relationis, & sine illa relatione, talis relatio distinguitur realiter, & essentialiter a fundamento, ut ista albedo potest esse sine ista albedine, similiter albedo potest esse sine similitudine. patet, quia si albedo corrumperetur, amplius non essat similitudo: ergo remanebit illa albedo, quæ est fundamentum, & tamen similitudo non remanebit.

5. Regula. Quinta regula. sicut implicat contradictionem aliquid manere in re non remanente illo cui idẽtificatur realiter, ita implicat aliquid idem esse alicui, & manere sine illo cui identificatur. Patet sic, sicut implicat hominem esse sine risibilitate, ita & econtra.

6. Regula. Sexta regula. sicut implicat contradictionem relationẽ esse, cuius fundamentum non potest esse sine termino, ita est possibile fundamentum aliquod esse sine termino. Ad dubiũ itaque negatiue arguitur sic. Omnis relatio cuius fundamentum potest esse sine termino, & relatione, distinguitur realiter a suo fundamento: sed illa filiatio temporalis in Christo, est huiusmodi. ut natura est accepta in Christo per generationem, potest esse sine generatione, & termino. Minor ista patet, quoniam Deus potuit immediate producere istam naturam, & tunc non habuisset relationem ad matrem. Item, potuit esse, ꝙ una alia mulier peperisset Christum: ergo ista relatio, quæ est Christi ad uirginem, non identificatur cum Christo, cum Christus potuerit esse sine uirgine.

Argu. Sco. contra sol. Consequenter doctor arguit sic contra istam responsionẽ, tu bene dicis, quod filiatio in Christo distinguitur a natura humana, quia illa natura potuit esse sine illa relatione, nihilominus arguo sic. Licet ista natura potuit esse sine ista relatione, tamen postquam iste homo est genitus de uirgine, uidetur quòd sit impossibile habentem istam naturam per hãc generationem esse sine illa filiatione, quia impossibile est quin sit genitus. Similiter postquam est filius, non est possibile quin sit filius: quia ad præteritum non est posse, & per consequens ista natura identificatur cum illa filiatione, postquam habet eam.

Solutio dub. insta… triplicem. Triplex op. de filiatio. Thom. 1. Respondet doctor tripliciter, & istæ tres responsiones parum ualent, unde triplex est opinio de filiatione. Vna est Thomistarum, quod filiatio est relatio, quæ fundatur super actum præteritum. Et filiatio fundatur super generationem passiuã, sicut paternitas fundatur super generationem actiuam: ita quòd hoc quod est, filius, nihil dicit de præsenti, sed de præterito. Et sicut ista propositio secundum uerba, & secundum compositionem est de præsenti; Sortes est cursurus, tamen æquiualet uni de futuro, ut Sortes curret ita ista similiter Sortes est filius, Sortes est genitus. Et cum arguitur. filiatio postquam transiuit est præterita: ergo nõ est aliqua entitas realis.

Respondent, quod duplex est entitas realis, scilicet simpliciter, & sic non est entitas realis. Alia est entitas realis secundum quid, & sic illa filiatio est entitas realis hoc modo sicut dicunt de antichristo, qui non habet esse reale pro præsenti, sed pro futuro. Et obiectio prædicta fundatur in ista opinione, quia postquam aliquis est genitus, impossibile est quin sit genitus: & postquam est filius, impossibile est quin sit filius. Cõmunis opinio est, quòd licet Deus possit omnia facere, tamen non potest facere quin præteritum sit præteritum, & ita dicunt, quòd licet quis sit mortuus, tamen semper est filius. & ratio est, quia fuit genitus, & impossibile est quin sit genitus.

Reprobatur 1. opin. Tamen ista opinio est falsa. Ideo ponuntur duæ conclusiones.

1. concl. de fũdamẽto paternitatis, &c. Prima conclusio. Paternitas non fundatur super generationem actiuam, sed super potentiam generatiuam. patet, quia quòd non est, non potest esse fundamentum generationis: sed generatio non est: ergo &c.

2. concl. Secunda conclusio. Filiatio, siue generatio passiua, nõ fundatur super generationem passiuam præteritam, quia illa nõ est, sed fundatur super naturam acceptam, uel supra existentiam naturæ acceptæ per generationem.

2. opin. Alia est opinio, quæ dicit, quòd filiatio est relatio fundata super naturam complete acceptam per generationem, sine interruptione, quia ad hoc, quòd filiatio fundetur in aliquo, oportet quòd habeat esse, & quod nunquam habuerit interruptionem. & sic dicunt, quod Christus fuit præcise filius uirginis. Et ad istam filiationem requiruntur ista duo, & sic dicunt illi, quòd post resurrectionem, ego non ero filius patris mei, nec pater meus erit pater meus.

Reprobatur 2. opin. Sed ista opinio est falsa, quia nos dicimus, quòd uirgo est mater Dei, & tamẽ si ad filiationem requireretur interruptio uirgo non esset mater Dei, ꝙ est hæreticum. Et ideo arguitur sic, omnis relatio intrinsecus adueniens ponitur positis fundamento, & termino, sed filiatio est relatio intrinsecus adueniens: ergo si ponatur natura genita, & mater, est filiatio: ergo illa opinio est falsa.

3. opi. & est duplex. Aliter dicitur, quòd filiatio est relatio fundata super existẽtiam naturæ acceptæ per generationem. Vnde duplex est opinio de fundamento filiationis. Vna est quod exsistentia naturę acceptæ per generationem est fundamentum, ut in me sunt duo, scilicet natura mea, & exsistentia mea. Alia est opinio, quod filiatio est relatio fundata super naturam exsistentem actualiter, acceptam per generationem, quæ est fundamentũ proximum ipsius filiationis, & ista opinio est uerior.

Resp. Sco. ad arg. Tunc Scotus respondet ad argumentum cum arguitur, licet ista natura potuit esse sine uirgine, &c. Dico quod quamuis necessarium sit istam naturam Christi fundare filiationẽ ad matrem existentem, tamen Deus posset facere istam naturam esse sine filiatione: patet, ponamus, quod uirgo moriatur, tunc Christus non fundat illam filiationem: ergo illa filiatio erat accidentalis. Consequenter doctor respondet ad argumẽ-

Resp. Sco. ad argum. tum tactum ad illud dubium quando arguebatur, si relatio creaturæ ad Deum, &c.

Respondeo ponendo duas propositiones.

1. concl. Prima, relatio creaturæ ad uerbum, ut ad primum efficiẽs est consubstantialis, & identica realiter cum natura creata.

Creatura ad Dei dup. relatio. Vnde nota, quòd ipsius creaturæ ad Deum, est duplex relatio. Quædam est in genere causæ efficientis, quę nocatur creatio, seu conseruatio passiua: Alia est in genere causæ finalis,

Ista

Ista ergo ponitur in q.5.2.

2. concl. Secunda conclusio. Relatio effectus ad secundum efficiens *Triplex relatio in hoie* i. ad secūdam causam, est sibi accidentalis, & distincta realiter.

Nota, quod in homine est triplex relatio. Prima relatio hominis ad Deum. Secunda ad solem. Tertia ad hominem generantem, & tam secunda, quàm tertia sunt sibi accidentales. quia omnis relatio ad secundum efficiens, distinguitur a termino. patet, quia illa relatio distinguitur a termino, quæ potest esse sine illo: sed ista relatio ad causam secundam, potest esse sine illa causa secunda: ergo, patet minor, quia Deus potest immediate producere fundamentum relationis, & de hoc dictum est in 5.q.2.

Pro textu sequenti Scotus concedit distinctionem formalem inter creationem passiuam, & naturam creatam, & ponit identitatem realem. Pro quo nota, quòd aliqua distincta esse possunt intelligi quadrupliciter. *Aliqua esse distincta potest intelligi quadrupliciter.* Vno modo aliqua sunt, quæ distinguuntur realiter, & sunt idē formaliter, ut homo distinguitur realiter ab anima, & corpore, & tamen sunt idē formaliter. patet in primo dist.2. ubi dicit Sco. quòd illud est idē formaliter alicui, quando illud quod est sic idem, includit illud cui sic est idem, in primo modo dicendi per se. ut homo in *Totū distinguitur, & ē aliter a partib. & idem formaliter.* cludit animam, & corpus in primo modo per se: ergo. Secundo aliqua sunt, quæ distinguuntur formaliter, & sunt eadē realiter, ut subiectum. & propria passio. Tertio aliqua sunt, quæ distinguuntur realiter & etiā formaliter. Quarto aliqua sunt, quæ sunt eadem formaliter & realiter, ut Sortes, & homo. quia superius, & inferius sunt idem formaliter. & realiter. quia superius includitur in inferiori, in primo modo dicendi per se.

Ad propositum ponit Scotus quinque propositiones.

5. prop. Sco. *1. prop.* Prima. creatio passiua distinguitur formaliter a natura creata, & identificatur realiter cum ea.

2. prop. q̄ est Henr. Secunda, quæ est Henrici de Gandauo, ratitudo seu firmitas. & si sit idem realiter fundamento non tamen distinguitur formaliter. Vnde ratitudo dicit Henricus est relatio.

3. prop. Tertia. ueritas, & bonitas, quæ sunt passiones entis, quamuis sint eadem realiter cum ente, distinguuntur tamen formaliter ab ente.

4. prop. Quarta. realitas, a qua sumitur genus, & si identificetur realiter cum realitate a qua sumitur differentia, tamen distinguitur formaliter. patet in tertia dist. primi ubi dicitur, quòd si in homine sint ponēdæ plures formæ, oportet dicere quod genus, & differentia distinguuntur realiter, quamuis non formaliter. Tamen dico, quòd in omni genere realitas generis, distinguitur formaliter a realitate differentiæ.

5. prop. Quinta. quamuis natura communis identificatur realiter cum differentia indiuiduali, tamen distinguitur formaliter ab ea: quia unum non est de quidditate formali alterius. Non igitur est contradictio, secundum illum qui ponit respectum uestigialem, aliquam relationem esse eādem fundamento, & cum hoc stare talem respectum non esse ratitudinem fundamento.

Opin. Henr. Ideo, nota, dicit Henricus, quòd omnis relatio identificatur cum suo fundamento. Tamen dicit Henricus, duplex est relatio. Quædam substantialis, quæ est ratitudo fundamenti, sicut est respectus ille uestigialis, ita quòd quęlibet creatura habet triplicem relationem ad Deum, in triplici genere causæ, s. efficientis, & formalis, & exemplaris. Alia est relatio accidētalis, ut similitudo, paternitas, & æqualitas. & licet ista identificētur realiter, formaliter tamen non sunt ratitudo fūdamenti. Et isto modo distinguitur respectus uestigialis a similitudine, paternitate, filiatione, &c.

Vnde hic dicit Scotus, concedendo benè quòd est aliqua relatio, quæ est eodem fundamento, tamen quia ipse dicit, quòd *Opi. Sco.* aliqua relatio sit ratitudo, & firmitas fundamenti. hoc nō est uerum. dicit ergo textus. non est contradictio ponere aliquā relationem esse eodem fundamento. & hoc non est esse ratitudinem fundamenti.

Inducitur tex. Sco. ¶Ad argumenta principalia, &c.]

Primo arguitur sic: Filiatio constituit filium: ergo duæ filiationes, duos filios. &c. sed Christus non est duo filii: ergo *Soluuntur prin. arg.* non habet duas filiationes. patet consequentia, quia si singulare infert singulare: ergo plurale infert plurale.

Pro responsione, ponuntur tres propositiones.

Prima. a filiatione denominatur filius, sicut pater a paternitate. Et ideo concedo, quòd filiatio constituit filium.

Pro sol pri. tres prop. Secunda. non oportet propter plurificationem filiationum filios plurificari, ideo ista consequentia non ualet, in isto sunt duæ filiationes: ergo sunt duo filii: sicut etiam non sequitur, iste pater habet duas paternitates: ergo est duo patres. patet consequentia, a simili. Iste homo habet duas scientias: ergo est duo scientes. Et ratio est, quia concreta non plurificantur nisi propter plurificationem formarum, & suppositorum. Notā *Ad pluralitatem formarum non sequitur pluralitas concretorum* dum quod ad hoc, quod plurificetur concretum, requiritur primo, quod forma plurificetur, & sic non sunt tres dii; quia essentia diuina non plurificatur. Secundo requiritur pluralitas suppositorum, ideo licet in me sint duæ scientiæ, non tamen sunt plures scientes: Et hoc est quod dicit Damasc. q̄d *Duo requiruntur ad pluralificationem concretorū* in Christo sint duę uoluntates. & non sequitur, ergo sunt duo uolentes.

Tertia propositio. arguendo a diuisione antecedentis, ad diuisionē consequentis uniuersaliter sit fallitas consequentis. *Duplex consequentia.* Pro quo nota, quod duplex est consequentia. Quædam formalis quæ tenet in omnibus terminis. Alia est materialis, quę tenet in aliquibus terminis. & ideo licet aliquando arguendo a singulari sequitur singulare, non tamen uniuersaliter, quia arguendo a singulari ad uniuersale, est fallacia consequentis. quia plurale est una dictio, quæ includit negationem, ut duo homines, tantum ualet sicut, non unus homo.

Ad propositum, cum per filiationem constituitur filius: ergo alia filiatione constituitur alius filius, nego, quia arguitur a singulari ad plurale.

Secundo sic. Anselmus contemplans mysterium incarnationis, quærit, quare pater non fuit incarnatus. Et respondet, ne *2. arg prin* fieret confusio in proprietatibus, quia duæ proprietates, ut paternitas, & filiatio. prædicarentur de eodem, quia idem esset pater & filius. Tunc sic arguitur. Si essent duæ filiationes, esset confusio proprietatum: quia esset filiatio æterna, & temporalis: sed non est ponenda confusio proprietatum: ergo nō sunt ponendæ duæ filiationes.

Soluitur 2. prin. Resp. quòd si pater fuisset incarnatus, fuisset confusio proprietatum, quia de ea dem persona fuisset uerum dicere, quòd esset pater, & filius: sed modo, quando filius est incarnatus, nulla est confusio proprietatum, quia istæ filiationes possunt prædicari de eodem. Tamen istud argumentum non concludit cōtra conclusionem, nec est multum efficax, immo per istud argumentum concluditur oppositum.

Reflectis arg. pro concl. Arguitur sic. Si pater fuisset incarnatus, nō diceretur filius per paternitatem æternam igitur tunc arguitur a simili, ex quo filius est incarnatus. si dicatur filius Virginis, oportet q̄d dicatur per aliam filiationem, s. temporalem, & non per filiationem æternam.

3 prin. deducitur. Tertio sic. Filiatio realis non requiritur in Christo ad matrem, nisi ex eo. quòd est una relatio realis Christi ad Virginem, quæ fuit destructa in morte Christi, sicut unio fuit destructa, ita filiatio, tunc quando Christus resurrexit, uel habuit illam filiationem, uel non. non primum, quia fuit alia actio in resurrectione ab illa, quæ fuit in incarnatione, ex qua uirgo genuit Christum, & accepit unum esse de nouo: ergo illa filiatio non fuit eadem: ergo non fuit filius uirginis post resurrectionem.

Soluitur 3. princ. Respondeo, quòd Christus post resurrectionem eadem filiatione fuit filius Virginis, qua fuit ante. quia filiatio est habitudo, &c. Tunc arguitur sic. Quandocunque est eadem natura accepta per generationem, & idem terminus, est eadem relatio: sed eadem natura, quæ fuit producta in generatione Christi fuit producta, in resurrectione, & idem terminus, scilicet eadem mater: ergo fuit eadem relatio Et hic doctor ponit duas regulas notabiles.

Duæ reg notab. Sco. Prima est. Quandocunque illa existentia est eadem, &c.

Secunda est. Quando eadē actione fundamentū reddit, &c.

Eadē actione producitur fundamentum, & relatio. Quæritur, utrum eadem actione qua producitur fundamentum, producatur relatio?

Respondetur, quòd sic, quia relatio non producitur nisi cōcomitanter, ad productionem extremorum. Aliqui dicunt, q̄ relatio causatur a causante extrema. Alii dicunt, quòd causatur ab extremis, ita quòd in illo instanti, in quo causantur extrema, in eodem instanti ipsa extrema causant relationē. Tamen prima opinio est melior, & illam approbat Scotus in textu: ergo ipsius resurrectionis fuit duplex terminus, quia idem est primus, ut humanitas. & cū arguitur, alia productione fuit reproductus Christus a tota trinitate, quam a uirgine: ergo habet aliud esse.

Respondeo, quòd licet per aliam actionem, tamen non habuit aliud esse. & ibi fuerunt duę relationes, una ad totam trinitatem, & alia ad uirginem, & non fuit eadem filiatio, quæ erat ante.

Quæritur secundo. Vtrum B. Virgo fuit mater naturalis B. Io. Euangelistæ. Vtrum B. Ioan. fuit filius naturalis uirginis. ut

ut cum Christus dicit, Ecce mater tua. utrũ per illa uerba fua sit effectus filius naturalis uirginis.

Soluitur a Franc. de mairon. Respondent Franciscus de Maironis, & Vorillon, quòd sic. Et istam q. quæris Franciscus in suo tertio. Et prima ratio, quam ipsi dun faciunt, talis est. quoniam tantæ fuerunt uirtutis ista uerba, ecce mater tua, sicut illa, hoc est corpus meum: sed uirtute istorum, hoc est corpus meum, est conuersio panis in uerum corpus Christi; ergo per illa uerba, ecce mater sua, B. Ioan. fuit effectus filius naturalis uirginis. probatur maior, quia ab eodem agente fuerunt prolatæ: ergo tantam habuerunt efficaciam illa uerba quantam & ista.

Secunda ratio, quamlibet entitatem realem distinctam realiter, & essentialiter non repugnantem sibi potest Deus in illo producere, sed ista filiatio naturalis in Io. respectu uirginis, est huiusmodi: igitur. patet maior, quia Deus non potest me facere asinum, quia illa entitas repugnat mihi. Similiter Deus non potest producere scientiam in lapide, quia repugnat lapidi, quod sit sciens.

Si Adã nõ peccasset, nunc fuisset genitus ab alio patre, & ab alia matre. Probatur minor. certum est quod B. Ioan. potuit esse filius naturalis uirginis forte si Adam non peccasset. Similiter si Adam non peccasset ego fuissem filius alterius mulieris, & alterius patris. Declaratur tunc propositio, & ponitur regula, quæ assumitur 4. d. huius 3. ubi fuit dictum, quòd illa media, quæ sunt necessaria uirtuti imperfectiori, non sunt necessaria uirtuti perfectiori. Similiter capit aliam regulam. quia aliquo uirtus finita non potest mouere aliquod corpus propter resistentiam mediorum, uirtus infinita potest, patet. Nam nullũ agens naturale, potest facere ex aceto uinum, sed oportet per multa media facere: nec potest facere agens naturale immediate ex aqua uinum, & istud quod est medium uirtuti finitæ non est necessarium requisitum uirtuti infinitæ. Ad propositũ, dicit Franciscus, sed sic est, quòd generatio est unum mediũ requisitum ad filiationem: ergo potuit esse, quòd sine illo modo Deus induceret illam filiationem in B. Ioan. sine ista generatione.

Reg. Sco. Alia reg.

Deducit arg. suum Franc.

Cēsura Frã. & Voril. Nota, quòd isti duo Doctores fecerunt unam combinationem, & etiam Cannonicus, & ponunt quatuor propositiones.

Prima. Possibile est aliquam relationem esse sine fundamẽto, ita quòd sicut Deus potest facere, & ponere unam albedinem sine subiecto, ita paternitatem sine fundamento.

Secunda. Possibile est, duo extrema esse sine relatione.

Tertia. Possibile est relationem esse sine extremis.

Quarta. Possibile est unum correlatiuum esse sine reliquo, ut quod pater sit sine filio. Et hoc modo illi bene saluarent B. Io. esse filium B. Virginis, & posset Deus capere filiationem meã, & illam ponere in patre meo, & illam ponere in me. Et sic dicunt illi, quòd cum Christus dicit: ecce mater tua, produxit maternitatem in uirginem, & dedit filiationem B. Ioanni. & potuit remouere filiationem a B. Ioan. quam habebat a matre sua, quæ fuit Maria Salome.

Quo ista pos. non possit sustineri. Ista positio posset sustineri secundum illas quatuor propositiones. Tamen nos aliter dicimus, ponendo tres conclusiones, quarum prima est. possibile fuit de potentia Dei absoluta, B. Ioan. esse filium naturalem uirginis. patet sic, quia si B. Ioan. non fuisset natus a Maria Salome, sed a uirgine, tunc fuisset filius naturalis. ista conclusio est uera, quia idem qui nunc est filius unius matris, potuit esse filius alterius matris. Similiter B. Franciscus habuit patrem malum, si Adã non peccasset, fuisset natus ab alio. Similiter dicendum est de B. Barbara.

Aliter dicit Auctor. 1. cõcl. auct.

2. cõcl. auct. Secunda conclusio. de facto, B. Ioan. non fuit effectus filius naturalis in passione Christi, ipsius uirginis. Probatur, quilibet filius naturalis alicuius necessario est genitus ab eo, uel ab ea, & habet naturam acceptam per generationem, sed B. Ioan. non habuit a uirgine naturam acceptam per generationem: ergo non fuit filius naturalis uirginis. probatur maior, per definitionem filiationis. Probatur minor, quia uirgo genuit Christum unigenitum. Item B. Ioan. fuit genitus de Mariu Salome: ergo non de uirgine. Item, relationes secundi modi fundantur super actionem, & passionem, idest præsupponunt necessariò actionem, & passionem. sed ista filiatio in B. Io. non præsupponebat actionẽ in uirgine. nec in B. Io. generationẽ passiuã: ergo i B. Io non fuit posita filiatio: ergo nõ fuit filius uirginis naturalis. Itẽ arg. sic, nulla relatio intrinsecus adueniẽs producitur a fundamẽto nisi p passionẽ alicuius absoluti, cum in hoc differt a relatione extrinsecus, sed nulla facta fuit mutatio in uirgine, nec in B. Ioan quando Christus dixit, ecce mater tua: ergo non fuit ibi producta relatio intrinsecus adueniens.

3. cõcl. auct. Tertia conclusio. B. Ioan. in illo tempore, in quo Christus dixit, ecce mater tua, non potuit generari uirtute diuina ex uirgine Maria; quia iam B. Ioan. erat genitus, & productus: ergo B. Ioan non potuit fieri filius naturalis. quia ad hoc, quòd aliqua sit mater alicuius, requiritur quod possit generare. nota, quòd dicit Franciscus in 29. d. q. 1. sui conflatus, quod duplices sunt relationes. Quædam, quæ necessariò ponuntur positis fundamento, & termino, ut duabus quantitatibus positis, ponitur æqualitas. Aliæ sunt, quæ non necessariò ponuntur, sed præsupponunt dispositionem præuiã, ut si Deus crearet me, & patrem, ego non fuissem filius patris mei. quia nunc est, nec ipse pater meus. quia tales relationes non sunt, quæ ponuntur, positis terminis, & tunc arguitur sic. istæ duæ relationes, quæ non necessariò ponuntur, sed solum quando præcedat dispositio præuia, sed in uirgine non fuit dispositio præuia, nec in B. Ioan. ergo non fuit filius uirginis.

Soluuntur arg. Franc. Et ad argumen. Francisci. Ad primum argumentum cum arguit, non sunt minoris uirtutis, &c.

Respondeo negando antecedens, quia Christus non intendebat facere hoc, quod est impossibile, sed quando dicit, hoc est corpus meum, intendebat facere hoc, quod est possibile. Sed Christus intendebat facere B. Ioan. filium putatiuum uirginis, & non naturalem. Nam commedauit B. Ioan. quem tenerrime diligebat, & uirginem commendauit, nec potuit facere Christus, quòd B. Ioan. esset filius naturalis uirginis, ut patet ex dictis.

2. arg. Frã. soluitur. ¶ Ad aliam rationem. Quamlibet entitatem, &c.]

Distinguo, uel si illa entitas sit absoluta, & sic concedo, uel sit respectiua, & sic nego.

3. arg. Frã. so uitur. Medium in duplici differentia. ¶ Ad argumentum quod est medium uirtutis finitæ, &c.]

Respondeo, quod duplex est medium. Quoddam est contingenter institutum a diuina uoluntate, ut quando ego nado ad talem locum, medium est transite per talem locum. & q mulieres generent per tales motus, sunt media communiter requisita. Alia sunt media necessario requisita, ut quantitas est medium ad hoc, quòd anima informet corpus, ita quod non posset informare corpus, nisi esset quantum, & figuratũ. Item albedo informas subiectum mediante quantitate, nec potest albedo informare subiectum, nisi per quantitatem. Et si arguitur, quod est medium uirtutis creatæ, non est medium uirtutis increatæ, & infinitæ: sed quantum est medium uirtutis finitæ: ergo potest Deus facere, quòd albedo informet subiectum sine quantitate. Respondeo, quod duplex est mediũ, sicut iam dictum est, scilicet contingenter requisitum: & sic maior est uera. Aliud est medium necessariò requisitum uirtuti creatæ, & increatæ, finitæ, & infinitæ, & sic necessario requiritur tale medium.

4. prin. doctoris. ¶ Præterea non oportet, &c.]

Formatur sic argumentum. Deus dicitur uerè, & realiter creator, & dominus creaturæ, & non nisi per relationem rationis: ergo non oportet ponere in Christo relationem realẽ ad hoc, ut dicatur filius uirginis. Patet antecedens, quia esse creatorem, solum dicit relationem rationis. Probatur consequentia, quia ideo ponimus in Christo relationem realem ad uirginem ut uerè dicatur filius eius: sed sine illa relatione reali potest esse filius: ergo. &c.

Soluitur 4. princ. 1. prop. Creator duplicis sumitur Respondo, ponendo duas propositiones. Prima. Christus non tantum dicitur uerè, & realiter filius uirginis, sicut Deus dicit Dominus, & creaturæ creator, & ratio est, quia Deus dicitur creator præcise per unam relationem rationis. Vnde creator capitur dupliciter. Vno modo formaliter, & sic dicit relationem Dei ad creaturas. Alio modo fundamentaliter & sic dicit ipsum Deum. Christus autem non dicitur filius uirginis sicut Deus dicitur creator.

2. prop. Secunda propositio. Christus per unam generationem accepit naturam a matre, quam consequitur filiatio realis. Vnde doct. in 30. primi arguit sic, Deus est realiter creator: ergo per relationem realem. dicit Scotus quod ly, realiter, potest determinare copulam, uel prædicatum; si determinet propositionem, sensus est, Deus est uerè creator, & sic ista est uera. Si prædicatum, sensus est, quod Deus per aliquam relationẽ realem est creator, & sic est falsum. Sic in proposito, Christus dicitur filius uirginis utroque modo, quia per entitatem realẽ existentem in Christo dicitur filius uirginis: & etiam quia est uerè filius uirginis.

5. princ. doctoris. Quinto sic, probando quòd Christus non debeat dici filius per relationem realem, sed per relationem rationis. arguitur sic Deum esse creatorem, dicit relationẽ rationis: ergo Christum

ßum esse filium uirginis, dicit præcisè relationem rationis. probatur antecedens, quia Deus dicitur artifex, quia illa intellectio diuina terminat relationem omnium creaturarũ. Ideo intellectio dicitur ars, & Pater, & Filius, & Spiritussanctus dicuntur unus artifex. Item dicitur creator, etiam per relationem rationis, inquantum comparatur ad creationem passiuã. Probatur consequentia, quia magis uidetur, ꝙ relatio, quæ præcedit factibile sit realis, quàm illa quæ sequitur. sed illa rationis in Deo præcedit istam.

Soluitur 5. principale. Respondeo, quòd quamuis Deus dicatur creator formaliter per relationem rationis, non tamen dicitur creatiuus, capiendo creatiuum simpliciter, per relationem rationis.

Vtrum sit relatio rõnis Dei ad creaturã duplex opinio. Nota, quòd de isto duplex est opinio, scilicet. Vtrum Dei ad creaturam sit relatio rationis: & dicit doctor in primo. ꝙ sic: Alij dicunt, quòd non. & tunc Deum esse creatorem non dicit relationem, sed solum terminare creationem passiuam & hoc per denominationem reductam ad genus relationis. *Creatiuum dupliciter.* Vnde nota, quod creatiuum capitur dupliciter Vno modo formaliter, & sic est relatio rationis. Alio modo fundamentaliter pro illo quod potest creare: & sic dicit Trinitatem. & est uoluntas, quæ est creatiua, & sic dicit absolutum. Et quòd relatio rationis non sit formalis ratio creandi, patet sic; *Relatio rõnis nõ ẽ formalis rõ creandi.* Nulla relatio rationis, est principium producendi aliquid, quod habet actualem existentiam: sed ratio formalis creãdi est relatio rationis: igitur. probatur maior, quia relatio rationis præcise est in intellectu, & sic est ens diminutum, & dependet ex actuali consideratione intellectus, & quamdiu durat actualis intellectus consideratio, tam diu durat secunda intẽtio. Minor probatur, quia uoluntas est ratio formalis qua omnia producuntur ad extra.

1. Coroll. Ex quo infertur primo, quòd quamuis syllogismus, uel argumentatio, uel modus sciendi, sint subiectum in logica, tamen modus sciendi non causat notitiam sui. patet, quia nulla relatio est causa alicuius, quod est causa existentiæ actualis.

2. Coroll. Sequitur secundo, quod subiectum obiectiuale, non continet suam passionem totaliter.

3. Coroll. Sequitur tertio contra Magistrum Bernardum de monte dicentem, quòd syllogismus continet uirtualiter suas passiones. partialiter uirtualiter, hoc est falsum, quia relatio rationis, nec totaliter, nec partialiter potest esse causa passionis. Et cum dicitur, ab obiecto & potentia paritur notitia. Resp. distinguo. Aut ab obiecto reali, & sic concedo. Aut rationis, & sic nego. Et quid dicendum de logica ? a quo causatur? respondeo, a fundamento relationis rationis, uel a speciebus intelligibilibus fundamentorum.

Dubitatio soluitur. Et si arguitur contra, scientia debet esse realis, quia fundamentum est reale.

Respon. Aut realis extrinsecè ab obiecto causatiuo. & sic nego. Aut denominatione extrinseca, & ab obiecto terminatiuo, & sic dicitur relationis.

Ad propositum. Deus dicitur creatiuus, inquantum artifex, sed dicitur artifex per relationem rationis: ergo dicitur creatiuus per relationem rationis.

1. Prop. Respondeo. prima propositio. Scientia Dei, qua mediãte dicitur artifex, quæ est perfectio absoluta, est in eo merè ex natura rei.

Sciẽtia Dei ex multiplici respectu, multa sortitur nomina. Nota, quòd scientia Dei, siue notitia, uocatur sapientia, comparando ad obiectum diuinum. Sed comparando ad conclusiones scibiles, uocatur scientia, & comparando ad res factibiles, uocatur ars. Et illa notitia est in Deo ex natura rei.

Secunda propositio. ista notitia absoluta ingenita, dicitur ars, ex eo quod terminat relationes artificiatorum ad istam, & omnium creaturarum productarum inesse cognito ab intellectu diuino.

Ex quo sequitur, quod licet Deus producat creaturas, ut artifex est, accipiendo artificem fundamentaliter, non tamen accipiendo artificem formaliter, quæ est relatio rationis, qua Deus denominatur artifex, & ideo in illo syllogismo est fallacia accidentis, sic arguendo, Deus ut artifex produxit creaturas: sed Deus est artifex per unam relationem rationis, quia aliter & aliter accipitur mediũ in maiori, & in minori. quia in maiori accipitur artifex, fundamentaliter, inquantum habet notitiam essentialem, & in minori capitur formaliter, pro relatione rationis, & concludendo, quòd Deus produxit creaturas per relationem rationis, est fallacia accidentis. patet, calidum potentia calefactiua calefacit: sed potentia calefactiua, est relatio: ergo calidum relatione calefacit. ibi est fallacia accidentis, quia in maiori, accipitur potentia calefactiua pro fundamento, s. pro calore, & in minore, accipitur pro formali. & sic sit fallacia accidentis.

Nota, quòd tu dicis quod in Deo ut artifex est, est notitia. Quæro, utrum illa notitia in Deo dicatur ars, & in notitia practica?

Ars duplic. Respondet doct. in 35. d. primi. in responsione ad argumentum, quòd ars capitur dupliciter. Vno modo, ut definitur sexto ethicorum. Et dicit, quod ars est recta ratio rerum, &c. & sic in Deo non est notitia factibilium, quia uoluntas Dei non est potentia regulabilis. Alio modo capitur largè, ut est notitia, siue sit directiua, siue non, & sic notitia Dei dicitur ars: non quòd sit directiua uoluntatis diuinæ, sed dicitur ars, quia per illam tres personæ producunt creaturas in esse cognito. Et qualiter illa notitia dicatur esse, dictum est in primo dist. 35. quia in primo instanti naturæ completur intellectus; & in secundo, producuntur obiecta secundaria in esse cognito, uel sic, illa notitia est ars inquantum comparatur ad creaturas. in tertio intellectus diuinus comparat se ad obiecta secundaria cognita, & sic relinquitur in obiectis cognitis relatio rationis. in quarto est relatio rationis, comparando illam notitiam Dei ad creaturas. Et ideo cum arguitur, Deus dicitur artifex per relationem rationis, negatur. *Vide in primo huius pagina. 332. col. 2.*

6. arg prin. Item. si Christi ad matrem esset aliqua filiatio, sequeretur, ꝙ Christus esset æqualis uirgini: consequens est falsum: ergo & antecedens: probatur consequentia, quia si esset æqualis, omnis æqualitas fundatur supra unitatem unionis: sed inter Christum & uirginem, nulla est æqualitas unionis: ergo inter uirginem & Christum, non est æqualitas.

Sol 6. arg. Pro responsione, concedo quòd Christus est æqualis uirgini, uel excellentior, quod uerius est. hic doctor ponit duas uias, utrum Christus fuerit æquè perfectus sicut uirgo. quidã dicunt, quòd in puris naturalibus Christus erat æqualis uirgini, quod est contra articulum Parisiensem, in quo dicitur, Dicere animam Christi non esse perfectiorem anima Iudæ, error. *Vtrũ Christus fuerit æqualis magistri duplex.* Pro isto articulo nota, quod duplicia sunt pura naturalia Quædam sunt accidentalia, Quædam essentialia. Essentialia, quæ sunt de essentia substantiæ, ut homo, & corpus. Accidentalia, ut ingeniositas est accidens naturale datum ab instanti suæ creationis. *Pro declaratione articuli Parisiensis. de anima Christi.* Dico ad argumentum, quòd articulus est uerus in puris naturalibus accidentalibus, sed non in naturalibus essentialib. sed dico, quòd ille qui fecit argumentum intelligebat etiam de essentialibus: Et ideo pono talem propositionem, quam ponit Antonius Andreæ in metaphysica sua, quòd substantia suscipit magis, & minus, & anima Christi est perfectior anima Iudæ in essentialibus in puris naturalibus, & tunc fuit inæqualitas inter uirginem, & Christum.

Tamen teneamus pro argumento, quod fuit æqualitas: Et ad argumentum dicitur, quod æqualitas fundatur super unitate unionis, dico, quod ista est falsa, uel ista relatio est eadem cum æqualitate: igitur æqualitatem fundari in unitate unionis, idem erit æqualitatem fundari in æqualitate. Si dicas qđ non, tunc erit processus in infinitum. & ideo ista uuitas unionis non est fundamentum æqualitatis.

Thomistarũ declaratio. Dicunt Thomistæ, quòd ista æqualitas unionis, quæ est fundamentũ æqualitatis non est unitas unionis inter materiã & formam, nec aggregationis, &c.

Sed unitas unionis, quæ est puritas, est fundamentum ęqualitatis.

Reprobatio declarationis. Contra. paritas & æqualitas sunt eadem: ergo idem est dicere, paritas fundatur in æqualitate, & æqualitas in paritate. Tunc expositio unius uocabuli, per aliud uocabulum. Nota, quòd Thomistæ dicunt, quòd æqualitas in diuinis, non est relatio relis, quia non est paritas in diuinis. *Opi. Thom. de æqualitate in Diuinis.* Dicit Scotus in sexto quodlibeto. Dicere æqualitatẽ unionis non esse in diuinis, quæ non est æqualitas paritas, est dicere idem per idem, quia ut ipsi dicunt, ad hoc quod æqualitas fundetur, oportet, quòd fundamentum bis accipiatur: sed essentia diuina nõ bis accipitur: ergo &c. *Opi. Sco.*

Contra hoc arguit Scotus. essentia diuina fundat tres relationes originis, uel tres relationes originis fundantur in essentia diuina: & tamen non accipitur bis. igitur. & si dicas, quòd essentia diuina accipitur bis, quia aliter accipitur in patre, & in filio.

Contra. uel per istud bis acceptum tu intelligis diuisionẽ, & sic non, quia non est diuisa, uel inquantum fundat duas relationes, tunc est dicere idem per idem. Et ideo dico, quòd ad hoc, quòd sit ęqualitas, non requiritur, quod fundamentum bis accipiatur, sed sufficit, quòd fondamentum sit unum, dũ tamen extrema sint realia realiter distincta: sicut sunt pater,

&c

& Filius, quia in diuinis fundamentum remotum est magnitudo, sed fundamentum proximum est unitas, & fundamentum remotissimum est essentia diuina, sed non sic est in creaturis, quia fundamentum æqualitatis proximum est unitas, quæ est passio quanti, ut ego sum æqualis isti. fundamentum est unitas, quæ est entitas passiua, distincta formaliter a natura mea. quia quamlibet entitatem sequitur sua propria unitas. Secundo dico, quod æqualitas in creaturis, & si fundetur super unitatem naturæ specificæ non tamen super unitatem ipsius singularis. In sorte enim est unitas singularis, & alia est minor unitate materiali, quæ est unitas specifica, & in ista unitate fundatur æqualitas, & non requiritur, quòd fundamentum bis capiatur, sed quod sit unum fundamentum; & ꝙ extrema sint relia.

Triplex fundam æqualitatis in diuinis

In quo fundatur æqualitas in creaturis.

Et ideo ad argumentum concedo antecedens, & ad maiorem probãs, &c. nego, & dico, quòd æqualitas in Christo fundatur in unitate, & non simpliciter. sed in illa unitate minore unitate materiali: sic æqualitas, quę est in uirgine, fundatur in unitate uirginis, non in unitate simpliciter, & sic sunt duæ æqualitates, una in Christo ad uirginem, & alia in uirgine ad Christum.

DISTINCT. NONAE.

QVAESTIO VNICA.

De adoratio quæ debetur Christo.

Circa distinctionem nonam. Quęritur, Vtrum Christo debeatur latria. Nota, quod adoratio secundum Rabanum est eum cui fit adoratio tota intentione quærere, ut quando adoramus Deum, nos quærimus Deum tota intentione, & confidimus. Vnde ista tria differunt, adorare, colere, & orare, secundum Damascen. Oratio est mentis excessus in Deum, ut quando aliquis orat, eleuat mentem in Deum. Sed adorare ultra hoc, addit, scilicet reuerentiam, non solum debitam Deo in actu exteriori, sed interiori, repræsentando illam bonitatem summam, a qua suam accepit. Sed colere, dicit reuerentiam debitam Deo, siue ille cultus sit actus interior, siue exterior. Vnde latria sic definitur, secundum Augustinum 10. de ciuit. Dei. Latria est seruitus, siue cultus soli Deo debitus, & exhibitus, sed dicendum est sic. latria accipitur tripliciter. Vno modo pro aliquo actu exteriori, ut reuerentia quã damus Deo tanquam summo Domino, & genuflexiones, eleuatio manuum dicuntur latria.

Differunt adorare, colere, & orare.

Latria definitio.

Latria tripliciter.

Ex quo sequitur, quod fatui domini peccant, qui dum intrant Ecclesiam nolunt deponere byrretum, & tamen ante regem mundanum faciunt tres reuerentias, non est dubiũ quin ipsi mortaliter peccent. Secundo accipitur pro actu interiori, scilicet pro actuali uolitione, qua uolo reuereri Deum actu interiori, exaltando Deum tanquam summum bonum, a quo accepi bonitatem meam, & uirtutes meas. Tertio pro quodã habitu genito ex actibus interioribus, uel exterioribus: & sic est uirtus moralis Et sic latria potest definiri, latria est cultus Deo debitus, & illi exhibitus, in qua ponuntur tres particulę. Prima latria est cultus, unde cultus est unum cõmune quod datur Deo, & creaturæ, ut quando facio reuerentiam alicui homini, moueo byrretum.

Latria virtus definitur

Nota quòd triplex est cultus: primus est, qui habet Deum ut finem præcisè, & non ut obiectum, ut cultus quo colimus Deum in exercitio uirtutum moralium, ut actus iustitiæ quã do refertur ad Deum nõ pro obiecto, sed pro fine: quia actus uirtutum habent Deum pro obiecto, siue pro fine ultimo. Alius est cultus qui habet Deum pro obiecto, ut cultus uirtutum theologicarum, ut fides, charitas, & spes, habent Deum pro obiecto immediato. Alius est cultus qui habet Deum pro obiecto licet non immediato, sed pro fine. Et cultus latriæ, habet Deum pro obiecto, & pro fine, ut cum ego porrigo cultũ latrię, porrigo illum cultum Deo, tanquam pro obiecto, & ꝓ fine. Vnde duplex est obiectum latriæ, s. immediatum, & illud non est Deus, quia tunc esset uirtus Theologica. Sed obiectũ mediatum est ipse Deus.

Triplex cultus

Obiectũ latriæ duplex

Secũdo dicitur in definitione, soli Deo debitus, quia latria soli Deo debetur tanquam summo domino, & si quis illũ daret alicui creaturæ, diceretur illum furari.

Tertio dicitur illi exhibitus. Ex quo sequitur, quòd si quis exhiberet latriã alicui idolo idololatraretur, & similiter illi qui maiorem porrigunt honorem regi mundano, non præbet latriam, sed idololatriam. Similiter illi qui ita diligunt pecunias.

Nota, quod iste terminus, latria, habet tres terminos in græco, & tres in latino. In Græco sunt latria, theosebia, & eusebia. latria in græco, idem est quod religio, in latino. Vnde theosebia, a theos, quod est Deus, & sebias, quod est cultus, quasi cultus diuinus. Et Eusebia dicitur ab Eu, quod est bonum, & sebia, quod est cultus, quasi bonus cultus; in latino uocantur, religio, seruitus, & pietas. Vnde dicit Tullius tertio rethoricæ. Religio est, quæ cuidam naturæ quam diuinã uocant, cultum, & ceremoniam affert, ita quod religio ibi idẽ est quod latria. Alio modo uocatur seruitus, ut dicit Augustinus in sua definitione, & hoc dicitur. Mat. 4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Alio modo uocatur pietas, prout est honor debitus: & illi qui dant illum honorem creaturę, uocantur impii.

Tria nũa diuini cultus apud latinos, et græcos

Nota, quòd pietas accipitur tripliciter. Vno modo pro habitu quo quis se habet erga proximos, & consanguineos, & sic dicit Tullius tertio rethoricæ, pietas est habitus inclinans ad benefaciendum proximis. Alio modo ut compatitur de aliena miseriæ, ut quando aliquis compatitur de aliquo existente in miseria, & facit eleemosinam. Tertio modo accipitur, ut est cultus diuinus, soli Deo exhibitus, & sic capitur hic.

Pietas tripliciter.

Dulia. d. de Bassolis, est una species, & sunt tres species, scilicet hyperdulia, super hyperdulia, & dulia. Vnde super hyperdulia, est honor qui debetur humanitati Christi, tanquam naturæ perfectissimæ creatæ. Et hyperdulia, est quæ debetur aliis summis creaturis, ut uirgini, angelis. Dulia est, quæ debet dari regibus, & principibus, secundum diuersos gradus. Super hyperdulia habet solum unum gradum, sed hyperdulia, habet plures gradus, ut debemus honorare uirginem, dein de angelos, & consequenter sanctos. Similiter dulia habet gradus, ita quòd papa est primo honorandus tali honore, consequenter Cardinalis, & sic deinceps secundum ordinem ecclesiasticum. Et similiter in seculari, primo rex, consequenter alii principes. Tamen dicendum est, quòd est duplex dulia, quædam est, quæ uocatur hyperdulia, & ista debetur humanitati Christi, & in isto sunt gradus secundum magis, & minus, ita quòd primo est honoranda humanitas Christi, secundo uirgo Maria, & consequenter angeli, & sancti. Dulia est reuerentia debita, puræ creaturæ, & secundum magis, & minus.

Dulie spẽs & gr̃dus.

Super hyperdulia nõ hẽt gradus, sicut hyperdulia, & dulia.

Altera dis. duliæ

Quo sit adoranda humanitas Christi, virg. Maria &c.

Et ad quæst. respondetur, ponendo talem propositionem, Christus non solum secundum naturam diuinam est adorandus adoratione latriæ, idest quando adoro Christum, non debeo excludere humanitatem Christi. Hic sunt tria uidenda. Quantum ad primum articulum ponuntur duodecim propositiones.

3 art. & pri. mo ponũ 12 prop. 1. pp. Quid sit reuereri aliquem

Prima. Reuereri aliquem in actu interiori, est sua bona cõparare parua, in comparatione illius cui exhibet reuerentiã, & est actus laudabilis, ut quando facio reuerentiam alicui, ergo reputo bona mea esse parua, in comparatione illius, quem honoro: Sed contra, Aliquando rex honorat aliquem cordigerum, &c.

Respondeo, ꝙ bona sunt duplicia. Quædam sunt spiritualia, & sic rex reputat sua bona minora illius cordigeri, quia reputat illum sanctiorem. Alia sunt bona temporalia, ista non reputat maiora, & iste actus est actus uirtutis, dum tamen sit bene circumstantionatus, qui uocatur dulia, & debetur creaturæ rationali.

Tollitur instan. Bona dupl.

Secunda. extollere in corde bonitatem alicuius tanquam summam, & a quo accepit bonitatem suam. est actus laudabilis, dum tamen honorat obiectum debitum. Exemplum, ut quando ego extollo maiestatem Dei, qui est summus dominus, ista extollentia Dei, est actus laudabilis, & uocatur latria ita quod sicut reuereri creaturam, & reputare sua bona, ita extollere Deum est actus laudabilis, & dicitur dummodo fit circa debitum obiectum. quia gulosi, quorum dominus uenter est, & saraceni, & pagani, qui adorant idola, ille actus non est laudabilis: quia non transit circa debitum obiectum: similiter auari, qui extollunt diuitias.

2. prop. pro primo art.

Tertia. ista reuerentia summa, quæ est extollere aliquem tanquam summam bonitatem, habet Deum præcise pro obiecto debito. patet, quia solus deus est summus dominus, & in eo est summa bonitas, a quo nos accipimus nostram bonitatem;

3. prop summa reuerentia habet præcise Deũ pro obiec.

tatem: & ad istum actum requiritur summe bonitas, & habet summum dominium, & ille qui reueretur accepit bonitatem a Deo. & sic nulle creatura debet hoc modo extolli: quia illa seuerentia illi creaturę non conuenit.

Quarta. huic actui interiori correspondent actus exteriores, quę sunt signe illius actus coteriotis, ut sunt in ueteri lege sacrificia, decimæ: & in nostra lege, celebratio missæ, dicere officium. Iste ceremoniæ protestantur subiectionam, & ostendunt bonitatem summam in Deo, & summum dominium.

Quinta. ex istis actibus tam exterioribus, quàm toteriotibus, frequenter elicitis, ceusatur habitus in nobis, qui faciliter, & promptè inclinabit ed huiusmodi actus. ut peter. ego sum habituatus ad dicendum missam, & hoc est quod dicit philos. secundo etbic. ex actibus frequentatis habitus generatur.

Sexta. sicut illi actus tam interiores, quàm exteriores bene circumstaotionati, erant boni moraliter, ita iste habitus est bonus moraliter, ut sicut dicimus, actus iustitiæ est bonus moraliter ita habitus ille qui generatur, est bonus moraliter.

Septima. hoc nomen latria est terminus æquiuocus, & accipitur tripliciter. Vno modo pro actu interiori extollendi Deum, tanquam summum bonum. & hoc modo est tu uoluntate. secundo modo pro actu exteriori protestante illum actū interiorem. tertio pro habitu generato ex actibus interioribus, & exterioribus, & ille habitus uocetur latria. Similiter misericordia proximi potest accipi tripliciter Vno modo pro misericordia interiori, ut quando pauper uidet alium paupe rem, & compatitur sibi, in isto potest esse habitus misericordię, & si habeat conuenientes pecunias, potest in se generare habitum misericordiæ.

Mia pximi tripliciter.

Octaua propositio. Ille habitus generatus ex istis actibus ra uerendi Deum est habitus uirtutis. patet, quia ille dicitur uirtuosus, qui est electiuus 6. eth. c. 2. & est consonus rectæ ratio ni: sed iste est huiusmodi: ergo est habitus uirtuosus patet per Scotum, quia est consonus rectæ rationi: probatur propositio sic. quilibet habitus conformis rationi rectæ, est uirtuosus: sed iste est huiusmodi: igitur est virtuosus.

Nona. Ille habitus qui causatur ex actibus, non est uirtus Theologica. patet sic, ille habitus non est Theologicus qui non habet immediatè Deum pro obiecto: sed iste habitus nō habet Deum pro obiecto immediatè: ergo non est habitus Theologicus: Maior est nota, & minor probatur: quia obiectū immediatum latriæ, est actus, & ille honor deferendus, & qui debet dari Deo.

Ex quo sequitur quòd com omnis uirtus sit Theologica, uel moralis, oportet dicere, quòd sit moralis, dicit de Ballolis postquem non est habitus Theologicus, sed moralis, nō tamen est habitus intellectualis, sed est to uoluntate, qoia conuenit noluntati extollere Deum.

Ois uirtus ē Theologica, uel moralis.

Decima. Ista uirtus moralis continetur sub iustitia. Vnde nota, quòd secundum Aristotelem, omnis uirtus moralis reducitur ad prudentiam, uel ad iustitiam, fortitudinem, uel temperantiam. Ideo iste habitus latriæ, reducitur ad iustitiam, &c.

Ois uirtus moralis reducitur ad unā ex quatuor s. prudētiā, &c.

Vndecima, quæ est extre textum, iste habitus cootinetur sub iustitie commutatiua, & non distributiua. pro quo nota, quod duplex est iustitia, scilicet commutatiua, quæ est inter duos; & distributiua, quæ est inter illos qui distribuunt exemplum, quando ego do aliquid quod debeo sibi, est actus iustitiæ commutatiuæ: unde iustitia commutatiua accipitur dupliciter. Vno modo propriè, & sic in ordine ad Deum non est iustitia commutatiua. quia in iustitie commutatiua, datus æquiualens pro illo quod recepitur: sed nos non possemus reddere æqualem Deo, pro tis quę nobis Deus dat, igitur &c. Alio modo large, & sic in ordine ad Deum, est iustitia commutatiua Et ita dicit Arist. 9. eth. Vnde ad Deum non est iustitia qua Deus nos excedit.

Iustitia commutatiua quid, & accipitur dupliciter.

Duodecima. Latria non accipitur in quæstione nostra pro habitu, sed magis pro actu. patet, quia obligatio seu tentio, quia tendimus in Deum, est actus, & non habitus.

Pro secundo articulo ponuntur decem propositiones.

Prima quælibet creatura rationalis obligatur ex præcepto diuino affirmatiuo, ad reddendum reuerentiam ipsi Deo tanquam summæ bonitati.

2. art. hēt 2. prop. 1. ois creatura rōnalis tenetur reuereri Deum.

Patet, quia rationabile est, quòd una quæque natura intellectualis, recognoscat Deum tanquam summum bonū, & dominum, quia sicut aliquis puniretur qui non faceret honorē regi, a fortiori de Deo.

Secunda. Istud præceptum affirmatiuum obligans ad reddē-dum honorem Deo, licet obliget semper non tamen pro semper. Vnde duplicia sunt præcepta. Quædam sunt affirmatiua ut uoum cole Deum. Sabbatha sanctifices. Alia sunt negatiua.

Præcepta sunt dupl.

Prima propositio. affirmatiua obligant semper, sed nō pro semper, utputa primum pro tempore determinato.

Secunda. negatiua præcepta obligant ed semper, & pro semper, ut non occides, non furtum facies.

Tertia. Iste actus reuerendi Deum reducitur ad istud præceptum, non habebis Deus alienos. patet, quia in illo præcepto seu capitulo habetur quòd non solum non debemus adorare idola, sed debemus adorare Deum.

Quarta. Istud præceptum quod est, non habebis &c. est præceptum partim negatiuum quia prohibens: & est affirmatiuum quia obligans nos, ut patet Matth. 4. Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, &c. in qua authoritate tangitur præceptum affirmatiuum, & negatiuum, cum dicitur, & alii soli seruies, i ooo aliter, quia dictio exclusiua dicit puram negationem.

Nota, quòd istud præceptum, per quatuor actus uirtutum adimpletur, s. per fidem, spem, charitatem, & uirtutem moralem, quia fides est in Deum.

Precep. 1. p quatuor actus ipletur

Secundo per spem adimpletur, quia sperandum est de Deo, & considerantes debemus interrogare de spe.

Tertio completur per charitatem, quia homines tenentur diligere Deum

Quarto completur per latriam, & hoc tengitor cum dicitus, Dominum Deum tuum adorabis.

Et ideo reuereotia debita Deo cadit sub illo præcepto, Voum cole Deum.

Quinta. Istud præceptum non potest sic continuè impleri quin possit aliquando adimpleri a creatura rationali. Vnde duplicia sunt præcepta. Quædam sunt, quæ impediuntur perpetuo, ut præceptum de seddendo honore parentibus, ut quando quis est ceptiuus perpetuo in terra aliena, tunc est de obligatus ab isto præcepto. Similiter ille quando non hebent pareotes, quia sunt mortui: Aliæ sunt præcepta, quæ non possunt perpetuo impediri, ut est istud præceptum, & sic istam reuerentiam debemus exhibere.

Præcepta 1 duplici differentia.

Et quo tempore debeamus dicendum est, uel quæris de lege Mosaica, & ideo pono.

Quādo colendus ē Deus.

Sextam propositionem. Quòd tempore legis Mosaicæ determinatio fuit in die sabbathi, io quo Iudæus tenebatur ire ad Ecclesiam, & adorare Deum.

Septima. In lege noua, pro aliquo tempore erat determinetum uacare ab operibus seruilibus, & istud præceptum non stabat in negatione, sed in affirmatione. Dicunt nominales, quòd in sola negatione potest adimpleri præceptum. patet, quia dicunt ipsi quod si ego inueniam unam bursam plenam euro, non capere propter Deum, est adimplere præceptum diuinum. Tamen dicit Scotus hic, quòd nullus adimplet præceptum per negationem, sed affirmationem. patet per definitionem meriti. Meritum est actus potentiæ liberæ, & secundum inclinationem gratiæ elicitus, sed istæ negationes non sunt actus: ergo per negationem non impletur præceptum. Et contra hoc arguit, iste non furando, adimplet præceptū, ergo &c. Resp. Aut si habeant actum uoluntatis de non furando, dicendo sic, propter honorem Dei, ego non furabor, tunc ibi est actus positiuus, qui est Deum reuereri, etiam est negatio, i. nō furari, & tunc adimplet: Aut si nullum hebeat actum positiuum, & sic non furandu, non adimplet præceptum.

Opi. nominalium.

Opi Sco nullus adimplet. præcep p solam negationem. Soluitur instantia

Octaua. pro tempore legis euāgelicæ determinatus est dies dominicus ad implendum præceptum, ideo nota quod quilibet Christianus debet adorare Deum, & similiter curetus habens curam, tenetur celebrare missam die dominico, & illo actu debet recognoscere quisque Deum, tanquam suum Dominum, & hoc quando uidet corpus Christi, & ipsum tenet ante se, & laici debent audire missas, & similiter adorare, & recognoscere.

Die dominicā implendū ē p̄ceptum de colendo Deo.

Circa hoc quæritur. Vtrum aliquis teneatur audire plures missas, & uidetur quòd sic, quia in illo capitulo dicit, missas, & nō missam. Ad hoc dico quòd non, sed intelligitur de omnib. Christianis. Itē quæritur, si quis ueniret post christeleison, uel quando dicitur, utrum adimpleret præceptum? Respon. quòd sic, quia parum distat a principio. Alii quærunt, utrum teneatur audire missam de die? Resp. quòd non, sed sufficit unam audire. Sed utrum quis teneatur audire distinctè uerba missæ? Respō deo, quòd non. primo propter multitudinem populi. secundo propter aliquos sacerdotes bestiales. Tertio pp ludos, qui nō benè audiunt, Et ita in illo actu exteriori missæ cōsuetudo est stare

Soluitur alia dub.

Quis nō tenetur audire distinctè uerba celebrantis.

Loquentes diu missa celebratur dicere non sunt memo præceptum. stare genibus flexit, etiam est bona consuetudo. Sed de actu in seriori, dico q illi, qui loquuntur in ecclesia de negotiis eorũ non adimplent præceptum.

9. prop. Nona propositio. si fit aliqua necessitas, propter quam aliquis non possit adimplere præceptum, debet in alio recompensare, ut dare eleemosinam, uel facere celebrare missam. Quæro, utrum in aliquo alio tempore, quam in die Dominico, in lege Euangelica teneatur quis audire missam, ut in aliis diebus.

Respondeo, non solum quis tenetur in diebus Dominicis, sed etiam in diebus festiuis sub pœna peccati mortalis. patet per illud capitulum, Pronunciandum, de conse. d. 3. Dicit Scotus, quod dubium est, quia dubium est, utrum ecclesia præcepit audire missam diebus festiuis, idem Scotus dicit, dubium est. De tertio articulo, hic resp. doct. ad quęst. & ponit ibi duas

3. art. distinct. & tres propositiones.

Solũ potest capi dupliciter Prima distinctio solum, potest capi dupliciter. Vno modo cathegorematicè. Alio modo syncathegorematicè. Solus, cathegorematicè, idem est, quod solitarius, idest non cum re eiusdem generis, ut dicit B. Thomas: ut si unus cordiger iret ad uillam cũ aliis secularibus, diceretur adhuc ire solus, & sic nõ ponitur in diuinis. & sic Plato est in camera solus, non solitarius. Alio modo capitur syncathegorematicè, & tũc facit propositionem exclusiuam, quidn determinat totam propositio oem, & sic capitur hic, ita q determinat unum extremum in ordine ad alterum.

Secunda distinctio. Accipiendo solum syncathegorematicè adhuc capitur dupliciter. Vno modo, quod excludat a termino adorationis: Alio modo a ratione formali adorationis; exemplum. quando adoramus, sunt duo termini: primus terminus est id, quod adoramus: & est ratio formalis, propter quam adoramus, quæ est secundus terminus: & totus terminus quem adoramus, est Christus totus: & ratio formalis est natura diuina, quæ est summa bonitas, & est ratio, quare adoramus Christum adoratione latriæ. Ideo ly, solummodo, pōt excludere terminum primo modo, ut sit sensus, sola diuina natura est terminus adorationis: & tunc fit exclusio a termino adorationis, & excludit omne aliud ab essentia diuina. Alio modo potest excludere a ratione formali adorationis, ut Christus est adorandus secũdum naturam diuinam: sensus est q sola ratio formalis adorationis latriæ, est natura diuina. patet a simili, quando Sortes agit, natura est ratio formalis agendi, & etiam ista est uera, solus Sortes agit.

1. prop. Sco. Prima propositio. Accipiendo ly, solum modo, cathegorematicè ista est uera, Christo secundum naturam diuinam solummodo debetur adoratio latriæ. quia sensus est, quod naturæ diuinæ solitariè sumptæ debetur latria, patet. Illi naturæ debetur latria, in qua est summa bonitas, summum dominiũ: sed in sola natura diuina est summa bonitas, & summũ dominium: ergo illi naturæ solitariè sumptæ debetur adoratio latriæ.

2. prop. Secunda propositio. Accipiendo ly, solum, syncathegorematicè, ut excludit a termino adorationis, s. ab essentia, illa est falsa, Christo solummodo secundum naturam diuinam debetur latria: Et ratio est, quia sensus est, q sola essentia diuina est terminus adorationis, & alia, quæ non sunt de essentia diuina, excluduntur a latria: sed hoc est falsum, patet, quia not dicimus, q tres personæ aliquid addunt ultra essentiam diuinam, & illas relationes, & essentiam diuinam adoramus unica adoratione: ergo aliæ proprietates non excluduntur a latria. In proposito patet, q humanitas unita uerbo diuino

Humanitas in uerbo est obiectum latria. potest esse terminus adorationis latriæ, & tam natura diuina, quam humana est terminus unius adorationis latriæ. patet, quia totum hoc est adorandum adoratione latriæ, nec debet excludi natura humana patet per Damasc. Christus perfectus Deus, & perfectus homo, & c. & nos debemus adorare unica adoratione Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & Christũ. Item alia auctoritas. Adorarur natura diuina, & humana natura in supposito uerbi, quod est factum suppositum eius, idest naturæ humanæ. Item unam personam uerbi, & c. & simul adoramus duas naturas. Et quando dicimus, uerbum est adorandum adoratione latriæ, ly, cum, quod ponitur ibi, non adoratione cũ incôtaminabili, & c. potest capi dupliciter. Vno modo associatiuè: & tunc sensus est, uerbum habens humanitatem est adorandum adoratione latriæ. Alio modo copulatiue, & tunc sensus est, uerbum est adorandum adoratione latriæ, & non caro.

Nota quod aliquid dicitur esse adorandum latria dupliciter. Vno modo per se, & propter se, & sic sola natura diuina est adoranda adoratione latriæ. Alio modo per se, & non propter se, & sic natura humana unita uerbo est adoranda per se, sed non propter se, sed propter diuinam, cui est unita, & hoc totum confuse adoratur unica adoratione.

Consequenter ponuntur quatuor exempla. dicit Damasc. timeo ferrum ut ignitum, & timeo ignem, ita quod sicut eodem timore timeo tangere ferrum ignitum, quo timeo tango re ignem, ita eodem modo in proposito, eadem adoratione adoro naturam humanam, quia est unita cum uerbo. Item patet de rege, & purpura. Item quando rex ueneratur, non excluditur purpura sua, & corona sua, quod non dicitur, ego facio reuerentiam regi, & non purpuræ; quia ille, qui diceret sic, esset fatuus: ita in proposito, cum natura humana sit quod dam uestimentum Dei, eadem adoratione adoro Deum uestitum, & uestimentum. Item hic est unus homo sapiens, qui habet bonam scientiam, & uirtuosus, habet tamen scabie in corpore: quando hic illi reuerentia, non excluditur corpus, ubi est scabies ab anima, ubi sunt uirtutes, & alia dona. Item facio reuerentiam alicui magno doctori, qui habet forte caput infectum: quando facio sibi reuerentiã, non excludo caput istud immo eadem reuerentia, qua facio reuerentiam sibi, & capiti. Ita & in proposito, quando adoro uerbum, adoro etiam naturam humanam assumptam: unde primum exemplum est bonum ad prædicandum populo. *4. exempl. ad propositũ de clarandum.*

Tertia. Accipiendo ly solummodo exclusiuè, ut excludit a ratione formali adorationis, tunc illa est uera. Christo solũmodo, non secundum naturam diuinam debetur latria; quia sensus est: sola natura diuina est ratio formalis quare Christus adoratur adoratione latriæ, ergo natura humana non est rõ formalis adorandi adoratione latrię, sed solũmodo natura diuina. probatur. illud cui conuenit ratio summi dominii, est ratio formalis adorationis latriæ: sed natura diuina est, cui cõ uenit ratio summi dominii, & summæ bonitatis; igitur natura diuina est ratio formalis adorationis latriæ. *3. prop. Sco.*

Contra istam tertiam propositionem doctor arguit sic, probando, quòd natura humana in Christo possit esse ratio terminandi adorationem latriæ, siue sit coniuncta, siue sit separata. primo præsupponit doctor, quòd summum dominium cõuenit Deo ratione creationis, sic, quod per creationem fit dominus, & ante non erat dominus. tunc arguit sic. Tanta ratio dominii debetur redemptori ratione redẽptionis, sicut creatori ratione creationis: ergo sequitur, quod ipsi redemptori debetur cultus latriæ sicut creatori, ut creator est: sed sic est, quod Christus secundum naturam humanam fuit redemptor, ergo Christus secundum naturæ humanæ est adorandus adoratione latriæ, probatur antecedens. *Contra 3. pp. dubitatur*

Primo dicitur ad Gal. 8. Empti enim estis precio magno: ita quod ex isto textu habemus, quod sumus serui empti per illud precium. ergo tanta ratio est dominii in redemptore, sicut in creatore.

Item. Nihil nasci profuit, nisi redimi profuisset: ubi uidetur dicere, quòd ratione redemptionis debetur Christo homini summum dominium.

Item, pro redemptione accipimus gratiam, & gloriam, & per creationem solum accipimus naturam: ergo tantum debemus redemptori, sicut creatori: ergo tanta ratio dominii debetur Christo ratione redemptionis, sicut Deo ratione creationis.

Respondeo, ponendo unam regulam, & unam distinctionem. Reg. talis est. Quamuis aliquis non possit obligari ad maius summo, tamen aliquis potest ad idem multipliciter obligari. Vnde non tenemus, quod Christo sint collata summa gratia. patet regula, quia non est dabile maius summo: patet per exemplum de religioso, qui primo obligatur professione ad obseruandam castitatem: deinde suscipit ordines, & item obligatur ad obseruandam castitatem, & non potest ad maius obligari in ordine, quàm ad castitatem: & ideo obligatur dupliciter, & si frangat castitatem, peccat duplici peccato. Item est aliud exemplum, quod aliquis possit pluribus obligationibus obligari, ut cordiger tenetur ieiunare die ueneris ex regula suæ pro q die ueneris cadant illa, s. ieiunium quatuor tẽporum, & uigilia alicuius Apostoli tunc ibi sunt plures obligationes ad idem, & non potest obligari ad maius in eodẽ ordine: sed tamen tribus obligationib. obligatur. Et ista regula applicatur ad summam gratiam, & ad summam pœnam. *Reg. Sco. pulchra. Idẽ pōt multipliciter obligari ad summum*

Sed contra. & pono, q Sortes demereatur maximam pœnã per aliqua peccara ab eo facta.

Item uolo, quòd peccet uno alio peccato mortali, & sic in Spiritum sanctum, tunc arguo sic. Vel iste punietur de isto ulti *Obijcit doct reg.*

mo

mo peccato, uel non: si primum, contra, non est dabilis alia poe na maior noua, quia non est dabilis maior pœna illa, cum sit maxima: nec potest dici, quod non punietur, quia nullum pec catum impunitum.

Soluit instā tiam.

Resp. quod sibi non datur alia pœna noua, sed ad illam sum mam pœnam obligatur duabus obligationibus.

Opus redemptionis tribuitur a Scoto dupliciter.

Consequenter ponitur distinctio. Aliquem facere opus redemptionis potest dupliciter intelligi. Vno modo principali ter. Alio modo meritorie. Deus siue tota Trinitas, fecit opus redemptionis principaliter, Christus autem per merita sua fe cit opus redemptionis principaliter, Christus autem per meri ta sua fecit opus redemptionis; & hoc posito.

Respondeo, quòd si concedatur antecedens, scilicet, quòd totum est dominium redemptionis, sicut creationis, transeat; & distinguo, quoniam duplex est redemptor: quidam est prin cipalis, & de illo est uerum: alius est redemptor meritorius, si cut est Christus, & de illo non est uerum: & tunc Deo debe tur summa reuerentia ratione creationis, & ratione redem ptionis Cum arguitur, Christus secundum naturam humanā debet adorari adoratione latriæ, nego.

Christus ut homo ē redē ptor merito rius.

Duplicē uiā aperit Scot. quare Deus sit latria adorādus.

Hic Scotus aperit duas uias, utrum Deo debeatur ratio a dorationis latriæ inquantum in eo est summa bonitas, quam communicat nobis. Si reueamus, quòd Deus est adorandus a doratione latriæ, quia creauit nos, & redemit, tunc eum de bemus adorare adoratione latriæ, ita quod si essent duo dii, unus, qui nihil fecisset nobis, & alius nos creasset, & redemis set, tunc iste secundus est adorandus adoratione latriæ, & nō alius: sed si teneamus, quòd Deo debemus latriā ratione boni tatis summæ in se, ut non communicatæ nobis, tunc si essent duo dii, unus, qui nos creasset, & redemisset. & alius nihil fe cisset nobis, ambos debemus adorare adoratione latriæ. si hoc teneatur, licet Christus nos redemerit, tamen, quia non est in finita bonitas, nec summum ens, tunc non estat adorandus a doratione latriæ. Et ideo, cum arguitur, Christus fecit redem ptionem, concedo: ergo sibi debetur latria; nego, quia natura humana non est infinita, nec summa bonitas: ideo sibi nō de betur latria.

Quid de Bass.

Reiicit sententiam de Bass.

Dicit de Bassolis, quòd licet Deus sit summa bonitas, & summū ens, tamen, si nullam bonitatem communicasset no bis, non esset adorandus adoratione latriæ: esset tamen sum mè diligendus. Ego autem teneo, quod Christus est adoran dus adoratione latriæ, quia est communicatiuus bonitatis suæ, & non inquantum est summum ens, & summum bonū. Et ideo cum arguitur, tota ratio dominii debetur redempto ri, ut redemptor est, distinguitur, aut accipiendo redempto rem pro redemptore principali, qui est Deus, qui redemit nos non propter nos, sed propter se, & sic concedo, & quia Chri stus non fuit redemptor principalis, ideo natura humana in Christo, non est causa adorationis latriæ.

Dub.

Sed quæro, quæ reuerentia debetur Christo secundum na turam humanam, in qua exercuit opera nostræ redemptionis. hic non quæritur de termino adorationis latriæ, sed de ratio ne formali adorationis.

Solutio. Christi humanitati de betur hyperdulia.

Duplex adoratio.

Respondet doctor, primo secundum naturam humanam sā quam secundum rationem formalem, debetur hyperdulia, pa tet, quia illa est summa, & excellentissima, quæ debetur crea turæ.

Notandum, quod duplex est adoratio. Quædam est latriā. Alia est dulia. Latria est illa, quæ debetur ipsi Deo, quæ est ex cellentia Dei: & est duplex, quædā est habitualis, quæ est habi tus inclinans nos ad extollendum Deum: Alia est actualis ex tollentia, & ista est duplex: actualis interior, quę est uolitio a ctualis protestatiua subiectionis. Alia est actualis exterior, in quā nos protestamur subiectionem Deo. Dulia est reuerentia quæ debetur creaturæ puræ, & diuiditur in tres species, sci licet insuper hyperdulia, hyperdulia, & dulia: tamen non est curandum de ista distinctione, sed est dicendum, quod est dulia maior, quæ uocatur hyperdulia, quæ debetur natu ræ humanæ Christi, & uirgini gloriosæ, quia sunt excellentis simæ creaturæ. Quòd tamen potest dupliciter intelligi. Vno modo in donis naturalibus, & sic non. quia minor angelus in paradiso, est excellentior natura humana assumpta a uerbo, & uirgine: sed in donis gratuitis natura humana, & uirgo, sunt naturæ excellentissimæ, quia Christus habet gloriā sum mam, & uirgo habet gloriam maiorem secundū aliquos, quā alicuius angelus habeat in paradiso.

Quo humanitas Christi et Virgo superet oēs Angelos.

Sed dulia minor est, quæ debetur alicui puræ creaturæ ra tionali, & sic sancti adorantur, & prælati, & nos ipsi quando facimus nobis ipsis reuerentiam, & ista etiam diuiditur in a ctualem, & habitualem, ut dictum est de latria, & hyper dulia.

Sed quæro. in Christo sunt gratia, & gloria, & Christus est caput ecclesiæ, & exercuit opera redemptionis. unde propter illa duo, quia est caput ecclesiæ, & est plenus gratia, sicut no ster redemptor, Vtrum debeatur sibi duplex hyperdulia.

Duplex rō cur Deus sit latria adorandus.

Respondeo, quod sicut latriæ exhibēdæ potest poni duplex ratio, scilicet quia debetur alicui naturæ infinitæ, siue sit cō municatiua bonitatis, siue non, & tunc est ratio latriæ. Vel potest poni, quòd ratio latriæ est bonitas summa Dei inquan tum communicatiua, & ista est ratio latriæ. Ita dicendum est quod istius adorationis hyperduliæ potest poni duplex ratio. Vno modo, quòd natura excellentissima sit ratio adoratio nis hyperduliæ, siue fecerit bona nobis, siue non. Et tunc dice mus, quòd quia est bonitas creata excellentissima, ideo est ra tio hyperduliæ. Alia est ratio, quòd quia exercuit opera re demptionis, duplici ratione sibi debetur hyperdulia. pri mo quia est natura excellentissima. secundo quia exercuit o pera redemptionis, & habet summam gloriam, & est caput ecclesiæ, & hoc est tenendum, quod naturæ humanæ præcise considerata non tantus honor sibi debetur, sicut inquantum est natura gratuita, quām quia etiam exercuit opera merę re demptionis. Et propter ista duo, uidelicet, quia est natura ex cellentissima in donis gratuitis, & quia exercuit opera no stræ redemptionis, ideo sibi debetur hyperdulia duplici ra tione.

Duplex rō cur Christi humanitas sit hyperdulia colenda.

Quæro, quid est tenendum, si ista reuerentia, quæ debetur sibi inquantum est natura excellentissima gratuita, utrum sit summa? Resp. quod non.

Dub. soluit.

Doctor arguit, probando quòd debeamus adorare in Chri sto illam naturam adoratione latriæ, & arguit sic. Maior reue rentia debetur Christo secundum naturam humanam, in quantum in illa natura est summa gloria, & gratia, & exer cuit opera meræ redemptionis, quàm si præcise esset gratui ta, habens tantummodo gratiam, & gloriam, sed si haberet tantummodo summam gratiam, & gloriam, sibi deberetur a doratio hyperduliæ: ergo cum nunc Christus in illa natura exercuerit opera nostræ redemptionis, uidetur, quod maior reuerentia sibi debeatur, quam quando esset præcise natura gratuita, habens gratiam & gloriam: sed ista maior, est latria: ergo sibi debetur latria. patet maior de illo qui est Episcopus, & Cardinalis simul, cui debetur maior reuerentia, quam si so lum & simpliciter esset Episcopus.

Arguit Sco. 9. humanitas Christi ē adoranda latria. Prima rō.

Respondeo, concedo maiorem. ad minorem, si præcise ha buisset gloriam, & gratiam debuisset sibi adoratio hyperdu liæ: Distinguo, aut in tanto gradu, & sic nego, aut alio gradu minori, & sic concedo.

Sol. 1. rō.

Secundo sic, Nos dicimus, quòd Christus est caput ecclesię, sicut dicit Augustinus super illum passum: Ego sum uitis, uos estis palmites, dicit D. August. quòd Christus dicitur caput propter triplicem conditionem capitis: primo quia ca put habet dignitatis excellentiam, secundo habet influere se cundum motum, tertio habet dirigere alia membra.

2. rō ad idē.

Christus dicitur caput Ecclesiæ pro pter triplicē excellentiā capitis.

Primum conuenit Christo, quia dignitas capitis consistit in tribus, primo in situ, secundo in nobilitate potentiarum, tertio in maxima comprehensione: de primo patet, quia ca put est supra: de secundo patet, quia omnes potentię homi nis sunt in capite, ut intellectus, & uolontas, & potentia or ganica, ut uisus, auditus, odoratus, & tactus, & sensus uirtu tis imaginatiuæ, æstimatiuæ, & memoria. Item ibi est potētia motiua organica, ita quòd est una nuca in cerebro, ut dicūt medici. De tertio patet, quia caput est nobilius in compre hensione.

Vnde nota, quòd duplex est opinio. Quædam est Scoti, & philosophorum, quæ dicit, quòd potentia organica est in cor de, quia prima pars, quæ mouetur, est in corde. patet in 49. d. 4. q. 4. in materia de agilitate.

Duplex opi. de potentia motiua ubi sit.

Alia est opinio Thomistarum & medicorum, quòd poten tia illa motiua organica est in quadam nuca in capite. Alia conditio capitis est nobilitas potentiarum, quia omnes sensus sunt in capite, & influit motum, tertia conditio est maxima comprehensio, quia caput dirigit alia membra. Ita Christo cō ueniunt omnia ista, quia in Deo est primo situs, quia est Deus super omnes creaturas. secundo Christus est ex. aliorum. est tertio caput, in nobilitate potentiarum, quia habet bona gra tuita, habet etiam maximam gloriam, & comprehendit essen tiam diuinam, & omnia ista sunt forte melius in Christo ratio

ne diuinitatis in diuinis.secundo Christo influit sensum fidei principaliter inquantum est Deus, & motum charitatis, & influit meritoriè, quia per ipsum inquantum est homo, datur nobis spes, fides, & charitas. tertia conditio sibi conuenit, quia Christus dirigit membra, & dicit, qui uult uenire post me, abneget, &c. Secundo igitur sic arguitur. maior reuerentia debetur Christo inquantum est caput ecclesiæ, & inquantum habet gratiam & gloriam, quam si præcisè haberet gratiam, & gloriam: sed si præcisè haberet gratiam, & gloriam deberetur sibi hyperdulia: ergo nunc quoniam est caput ecclesiæ, & habet gratiam, & gloriam, sibi maior debetur reuerentia, sed illa maior est latria: ergo sibi debetur latria.

Deducitur 2. ratio

Respondeo ad maiorem, & distinguo. Vel quod maior reuerentia sibi debeatur, distincta specie, sicut est latria: & sic nego. Vel maior, i. habens plures gradus, & sic concedo, quod sibi debetur maior reuerentia.

Soluitur 2.

Item dicit Beatus Bonauentura: nulla pura creatura rationalis potuit facere reparationem, immo oportuit quod esset Deus & homo, quia si angelus restituisset nos, non essemus restituti ad pristinam nobilitatem, & libertatem, quia essemus debitores ipsi angelo, tunc sic. uel ista ratio aliquid ualet, uel nihil: si aliquid ualet, oportet dicere, quòd ratione reparationis debetur reparatori alia reuerentia, &c. si dicas, quòd illi homini non deberemus nisi hyperduliam: ergo sequitur, quod si homo redemisset nos, æque essemus restituti ad pristinam libertatem, & nobilitatem. patet, quia non ueneramur uirginem nisi hyperdulia: ergo oportet dicere, quod debemus Christo maiorem reuerentiam.

3. ratio Sco.

Respondeo. difficultas quæ tangitur est, utrum per purum hominem potuit fieri reparatio.

Solu. 3. rō. Deus potuit per puram creaturā, et sine redemere genus humanū, quāuis congruū fuerit esse Deū & hominem.

Respondeo, quòd sic, immo etiam sine creatura rationali potuit Deus redimere genus hominis. secundo dico, quòd cōgruum fuit, quòd ille qui nos repararet, esset Deus & homo. Pro responsione ponuntur tres propositiones.

Prima, congruum fuit, quòd illa persona quæ erat redēptura, esset Deus. patet, quia tunc eidem reddimus latriam, ratione summi dominii: & quia natura humana est illi coniuncta; ideo reddimus illi hyperduliam, patet per simile, quia cōgruit, quòd idem pater sit genitor, & nutritor, ut filius teneatur sibi duplici ratione, scilicet ratione generationis, & ratione nutritionis, si autem filius esset generatus ab uno, & nutritus ab alio, esset obligatus illis duobus, ideo congruum est magis, ut idem sit genitor, & nutritor. Ita in proposito, est cōgruum, ut eidem debeatur latria, quæ est summa reuerentia debita Deo, & hyperdulia, quæ debetur naturę perfectissime creatę.

1. Prop.

Secunda propositio. Non minus fuissemus pfectò reparati, si adorationem illam hyperdulię debuissemus alicui puræ creaturæ redimenti nos cui non debemus latriam: ut si angelus nos redemisset per unam bonam uolitionem, tunc illi debuissemus hyperduliam, & tamen essemus restituti in perfectam libertatem, patet, quia uirginem ueneramur hyperdulia, & alios sanctos dulia, & tamen non sumus magis depressi quam in statu innocentiæ, quia si stetisset ille status, debuisset mus Christo istam hyperduliam.

2. prop.

Tertio, nos fuissemus multum depressi, & non perfectè reparati, si alicui creaturę debuissemus latriam, quam debemus soli Deo. patet, quia essemus obligati duplici obligatione. primò de ratione creationis Deo, & angelo ratione reparationis, tamen modo non sumus depressi, sed sumus in illa dignitate, & libertate qua prius. Et ideo ad arg. concedo bene, quod congruum fuit, quod idem esset homo, & Deus qui nos repararet, sed hoc fuit non necessarium.

3. prop.

Quarto sic arguit Anselm. Vita Christi est tantum bonum, quantum omnia peccata sunt mala: ergo uita illius hominis est infinita: ergo adoranda adoratione latriæ: pro probatione antecedentis notā, quòd duplicia sunt peccata. Quędā sunt, quæ immediate committuntur in Maiestatem diuinam, ut blasphemia, infidelitas. Alia sunt, quæ committuntur in proximū, ut furari, occidere, quæ immediate cōmittuntur in proximū, & mediate in Deum. probatur ergo antecedens. qñ uita Christi erat coniuncta ipsi Deo, & dilecta erat tantum bonū in se, quantum omnia peccata sunt mala: ita quòd si ponatur istud malum est occidere Christum ex una parte, & ex alia omnia peccata, quæ possibilia fuerunt committi: occidere Christum est maius, quā omnia alia peccata: sed peccata, q̄ cōmittuntur in Christum auertunt a Deo: ergo uita illa est magis diligenda, quàm summum bonum, quod est infinitum: igitur illa uita est infinita: ergo sibi debetur latria.

4 rō Scoti.

Aliter formatur sic, tantum bonum est uita Christi quantum malum priuatio illius uitæ: sed priuatio uitæ Christi est infinitum malum: quia æquipollet infinitis peccatis, quæ non committuntur in personam diuinam: igitur illa uita est infinita: ergo est adoranda adoratione latriæ.

Aliter formatur ri.

Respondeo pro ista propositione, tantum bonum est uita Christi.

Soluitur 4.

Notandum, quòd ista uita Christi creata, non fuit bonum infinitum formaliter.

Ex quo sequitur, quòd non erat summe diligenda: quia illa uita in triduo habuit non esse. Et cum dicitur, illa uita est tantum bonum, &c. dico quòd auerti a Deo in uno, est minus malum, quàm auerti a Deo in alio. patet, quia in quolibet peccato est auersio a Deo. peccata uero, quædam sunt merè carnalia, ut luxuria superbia; quædam sunt mere carnalia, ut luxuria superbia, quædam spiritualia, ut inuidia, infidelitas, &c. prima conclusio. peccata carnalia sunt maioris infamiæ, & minoris culpæ. secunda. peccata spiritualia, sunt maioris culpæ, & minoris infamiæ. patet primum, quia si cordiger loqueretur uni meretrici, illud esset sibi maius dedecus, quàm si iurasset per Deum, uel diceret malum de alio. Secunda regula. tanto grauior est auersio a Deo, quanto conuersio ad Deum est nobilior. patet, quando unus inuidet alteri auertit se a Deo, & quando blasphemat Deum, ista auersio est grauior: & etiam maius peccatum est odire Deum, quàm creaturam. Et ideo respondetur ad formam argumenti, diligendo illam naturam assumptam, cum esset unita uerbo, actus diligendi illam naturam propter Deum, erat maximè meritorius: ita etiam auerti a Deo illi coniuncto, & occidere illum hominem, erat grauissimum peccatum: quia Deus illum summe diligebat.

Nec de prestantia uitæ Christi. In quolibet peccato est auersio a Deo. 1. reg. de grauitate pecca torum

Sed quæro, quomodo potuit esse grauius malum omnibus aliis peccatis, dicit hic Scotus, illud peccatum esse grauius, intelligitur dupliciter. Vno modo intensiuè. Alio modo extensiuè, dico quòd istud non est extensiue grauius, quàm omnia alia: sed istud peccatum occidere Christum fuit grauius intensiue, quàm omnia peccata: ita quod si Iudæi occidissent omnes alios homines, non tantum peccassent intensiue, sicut occidendo Christum.

Quo occidere Christum potuerit esse grauius pec catis omnib. alijs.

Quærit Scotus hic unam quæst. & remittit se inferius. quæstio est, uidetur quòd illa propositio sit falsa, scilicet quòd interficere Christum est maius peccatum, quod possit committi. Arguitur sic, si ille Longinus qui uulnerauit Christum, licet aliqui dicant, quòd Christus ante erat mortuus, & postea interfecit seipsum: sed interficiendo seipsum non fecit peccatum, quod sit immediate in personam diuinam: tunc quæro, quando magis peccauit? dico probabiliter, quod Longinus magis peccauit occidendo se, quam occidendo Christum; patet; quia ille magis debet se diligere propter Deum, quam illam naturam humanam uerbo unitam propter Deum. patet per illam regulam, & istud teneo probabiliter, & ideo debet sic intelligi, quòd illa culpa fuit grauior, quàm culpa, quæ non committitur in personam diuinam, & personam propriam.

Hec non est cōprehēsū quod longinus se interfecerit ergo &c.

Et ad argumenta principalia, primo sic arguitur, illi non debetur latria, cui non conuenit ratio summi dominii: sed Christo solum ratione diuinæ naturæ conuenit ratio summi dominii: ergo Christo non debetur latria nisi ratione naturę diuinæ, &c. patet maior, Deus, quia latria debetur secundum rationem summi dominii. Secundo sic, Christus secundum naturam humanam orauit Deum: ergo non est adorandus adoratione latriæ. Patet consequentia, quia habet aliquam naturam superiorem: ergo illa natura non est ueneranda summa ueneratione. Tertio sic, nulla natura creata debet uenerari adoratione latriæ, sed natura humana in Christo est creatura: ergo &c. patet minor. quamquam illa sit assumpta a uerbo, semper est creatura.

Soluuntur prin. arg. Deducuntur tria arg.

Resp. ad illa tria arg. quæ probant quod solum Christo debetur latria, secundum naturam diuinam: dictum est de ly. solum, quomodo capitur, & quando diuersimode capitur, tunc propositio est uera, uel falsa. Et ideo rationes bene concludunt, quòd natura humana non est ratio formalis latriæ. Et ratio est, quia si esset separata a uerbo, tunc non esset adoranda adoratione latriæ, ut dicit Aug. non seruio illi homini seruitio latriæ, sed cōcludunt arg. illa, quod latria debetur Christo per naturam diuinam, & potest exponi illa glosa. Adorate scabellum pedum eius.

Soluuntur tria arg.

Nota

Humanitas Christi nō esse adorandā adoratione latriæ pōt intelligi dupliciter. 4. princ.

Nota quòd humanitatem non esse adorandam adoratione latriæ, potest intelligi dupliciter. Vno modo tanquam termi nus totalis, sic quòd ipsa natura humana sit terminus illius adorationis, & sic concedo. Aut tanquam terminus partialis illius adorationis, & sic debet adorari.

Quarto sic, quia Christus est adorandus adoratione latriæ secundum quod est summè diligendus: sed Christus secundū naturam diuinam est summè diligendus: ergo &c. patet maior. rationem enim ultimi finis, consequitur ratio summi domini. Probatur minor, quia Christus secundum naturam diuinam est summa bonitas: ergo secundum illam est summè diligendus.

Soluitur 4. prin.

Respondeo, quòd si quis diceret, quòd ratio quare aliquid est adorandum adoratione latriæ, est summa bonitas intrinsece, tunc respondetur, quòd maior est uera: & ad minorem, distinguo, quia dictum est, quod Christus est adorandus adoratione latriæ, secundum naturam diuinam, quia uel ly solummodo accipitur cathegorematicè, & tunc est uere. si oero capitur syncathegorematicè, & hoc dupliciter. Vel ut excludit a termino, & sic est sensus, solum natura diuina est summè diligibilis, ut terminus, & sic est falsa, quia natura humana unita uerbo est natura summe diligibilis: Alio modo ut excludit a ratione formali, ut sit sensus, natura diuina est ratio formalis quare aliquid est summe diligibile, & tunc minor est uera, & tunc argumentum non est contra me: quia intelligo de ratione, qua aliud est summe diligibile. Sed si teneamus, quod natura humana in se non est ratio, quare aliquid debet adorari adoratione latriæ, sed tanquam est communicatiua suæ bonitatis: tamen si duo essent dii, unus non esset adorandus, si ille, qui nihil fecisset nobis.

Quarto quomodo est possibile, quòd natura humana sit summe diligibilis, & illa unio, & arguitur sic. illud non est summe diligibile, quòd est uoum ens creatum, sed natura assumpta, & illa unio qua illa natura est assumpta est ens creatum: ergo nullum illorum est summè diligibile.

Actus diligēdi pōt dupliciter con siderari.

Respondeo. actus diligendi potest considerari dupliciter. Vno modo secundum unam opinionem, sicut quod respicias determinate aliquam naturam, & sic dicendum est, quòd natura humana, nec unio, est summe diligibilis, tamen quia ista opinio non est tenenda, quia dilectio eodem modo se habet, sicut adoratio: quia sicut adoramus naturam diuinam, & humanam, ita naturam diuinā, & humanam totum hoc potest esse terminus diligibilis. Pater per exemplum. nos diligimus summè totam Trinitatem, & tamen relationes non sunt summè diligibiles, tamen in confuso adoramus illas, ita hic possumus diligere naturam humanam, & diuinam unica dilectione licet nec natura humana, nec unio sint ratione summe diligibiles, &c. Et uerum est, quod non est quid infinitum. patet, quia nullus debet uelle peccare, ut saluetur illa unio, & ratio est, quia pro nullius creaturæ salvando aliquis debet peccare mortaliter: si illa unio est ens creatum: ergo pro saluando illam unionem, nulli licet peccare mortaliter.

1. corol. Declaratur grauitas pec̄i mortalis sed nō ui denter cōiter vulgāda 2. corol.

Ex quo sequitur primo, si Deus diceret mihi, uel tu peccabis mortaliter, uel ego destruam naturam humanam unitam uerbo, & omnes angelos, uel uirginem Mariam, & quod omnes diaboli hodie interficerent te dico, quod tu non debes peccare mortaliter. ideo aduertaur, peccatores.

Secundo sequi, quod si Deus esset mutabilis, & posset se destruere, sicut ego possem me occidere, & diceret, uel tu peccabis, uel ego annihilabo me, ego magis debeo peccare quam dimittere Deum annihilare se, quia Deum debeo magis diligere, quàm meipsum.

EPILOGVS, DE ADORATIONE.

QVARTO primo, qualiter est adoranda essentia diuina cum tribus personis.

Respondetur per talem conclusionem, quod essentia diuina cum tribus personis est adoranda adoratione latriæ, & etiam cum omnibus attributis: patet sic. Istud est adorandum adoratione latriæ, quod habet summam bonitatem: sed essentia diuina, & personę sunt huiusmodi: ergo &c.

Contra, tres personæ diuinæ non habent rationem summę bonitatis: ergo, pater, quia non dicunt nisi relationes, quę non sunt finitæ, neque infinitæ, seclusa essentia diuina.

Relātes tri ginis in di uinis, possūt considerari dupliciter.

Respondeo, quod relationes possunt considerari dupliciter. Vno modo in se, & absolute. Alio modo cum essentia diuina. primo modo non sunt adorandæ adoratione latriæ, sed secundo modo adoramus essentiam, & relationes, eadem adoratione.

Secundo quæro, qualiter est adoranda natura humana assumpta a uerbo.

Natura humana Christi pōt considerari dupliciter.

Respond. natura humana potest considerari dupliciter. Vno modo in se nō hēns respectum ad uerbum. Alio modo ut est unita uerbo. Si primo modo consideretur, dico quòd est adoranda hyperdulia, tanquam terminus totalis adorationis illius: quia hyperdulia est reuerentia alicui creaturę excellentissimę debita: sed natura humana est natura excellentissima: ergo sibi debetur hyperdulia. secundo modo si consideretur, sic est cum uerbo diuino adoranda adoratione latriæ, sicut uerbum & natura humana, & ipse Christus, & natura humana, est terminus partialis, & non terminus totalis adorationis latriæ. & si quis arguat, maior reuerentia debetur naturę humanæ Christi præcise considerate ut a uerbo, seclusa, quā uirgini, sed hyperdulia debetur uirgini. ergo illi naturæ debetur maior: sed maior est latria: ergo.

Respondeo, aut maior, idest distinctus honor specie, & sic non, uel maior idem in maiori gradu, & sic concedo, quia in hyperdulia sunt gradus: quia natura humana Christi est in primo: in secundo est uirgo gloriosa, sicut patet in choris ecclesiarum, ut canonici qui sunt honorandi honore duliæ, tamē secundum magis, & minus.

De honore debito virgini Mariæ

Tertio quæro qualis honor debetur uirgini: dicit Varro, quod est adoranda adoratione latriæ ratione pertractationis quia pertractauit membra Christi. Arguitur sic. crux Christi est adoranda adoratione latriæ: ergo uirgo. Tamen dico aliter secundum B. Bonauenturam, quòd uirgo est adoranda adoratione hyperduliæ, patet, quia hyperdulia est debita excellentissimæ naturæ: sed uirgo est huiusmodi. Vnde post Christum, nihil est adorandum adoratione latriæ. Ideo uirgo non est adoranda adoratione latriæ, patet primo. Illud non est adorandum adoratione latriæ, in quo non est ratio summi boni, & summi domini: sed in uirgine non est ratio summi boni, & summi domini: ergo &c.

Virgo non ē adoranda latria

Item, istud non est adorandum adoratione latriæ, quod aliud adorat tali adoratione, sed uirgo adorat Deum adoratione latriæ: ergo &c.

De Adoratione crucis

Quarto quæro, utrum crux Christi sit adoranda latria.

Respōdeo. dicit de Aquila, quòd non, sed hyperdulia: quia crux Christi non est summa bonitas. ergo. dicit Richardus, & B. Bonauentura, quòd non est adoranda adoratione hyperduliæ, patet, quia hyperdulia debetur naturæ intellectuali: crux non est huiusmodi: ergo &c. Tamen isti Doctores distinguunt, quia duplex est crux, quædam est crux in qua Christus pependit. Et adhuc potest dupliciter considerari. Vno modo in se, & absolute, & sic non debetur ei hyperdulia, sed aliquę reuerentia tanquam preciosa reliquia, & sic debemus uenerari species in Eucharistia, & sudarium Christi, & clauos, spinas, coronam, instrumenta. &c. Vnde nota ulterius, quod duplex est honor, quidam est honor debitus in honorem obsequii, & sic non debet crux uenerari. Et quòd crux non sit ueneranda adoratione latriæ patet, quia illud non est uenerandum, quod non est adorandum: sed ille crux non est adoranda: ergo non est ueneranda. Alio modo potest considerari crux in quantum representat Christum crucifixum, & sic quæcunque crux siue sit illa, in qua Christus pependit, siue alia, debet adorari adoratione latriæ. Aliæ autem cruces nullo modo debent uenerari, ut patet ille, quæ modo fiunt. Et hoc dicit B. Bonauen. adducendo auctoritatem Damasc. honor crucis nō est honor crucis, sed crucifixi.

Quomodo imago Christi sit adorād da Imago Christi dupliciter potest considerari.

Quæro quinto, Vtrum imago Christi sit adoranda adoratione latriæ.

Respondeo, quòd imago potest dupliciter considerari. Vno modo in se. Alio modo in habitudine ad Christum. prima propositio. Imago Christi in se, nulla adoratione est adoranda, quia nullum est numen in tali imagine, qui adoratur Christus. Immo sic capiendo, eadem adoratione imagines sunt adorandæ, quali adoramus repræsentata. Et similiter dicatur de omnibus imaginibus omnium sanctorum, quod eadem adoratione sunt adorandæ, quali adoratione uenerantur imagata.

Contra hoc arguitur, quòd illud non debet poni in ecclesia, quod non est traditum a Christo, nec ab Apostolis, nec habetur a scriptura; sed nec Christus, nec Apostoli tradiderunt, nec habetur a scriptura, quòd imagines sint ponendæ in ecclesiis: ergo.

Sol. D. Bon. Quare imagines ponantur in ecclesiis.

Respondet B. Bonauentura, quòd propter tres rationes ponuntur imagines in ecclesia. prima est propter ingenii ruditatem. secunda propter affectus tarditatem. tertia propter memoriæ labilitatem. de prima patet, quia rustici nesciunt quid fecit Christus, Virgo Maria, Sanctus Sebastianus, & alii Sancti. & cum uident imagines habentes tales picturas dicunt talis fecit hoc, talis fuit sic martyrizatus, talis passus est mortem sic & sic. secunda patet, quia per eos incitamur ad actum deuotionis inflammandum. de tertia patet, quia homo magis recordatur de uisis, quàm de auditis. & quia uidetur imagines in ecclesia, ideo recordamur. Exod. 25. Deus præcepit Moisi, ut faceret imaginem Cherubim, & propitiatorium: ergo in ueteri lege erant imagines.

Sed quæro quare prohibebantur imagines in ueteri lege. Exo. 20. Non facies tibi sculptile, &c.

Prefenti di. ar. 2. q. 2. ad 1. Vide ibi quare fuerint datæ imagines & D. Bonauẽ. eadẽ dis. ar. 1. q. 2. Refertur hic historia d'imagine Christi data Regi Abagaro in 2. conc. Niceno actione 5. ex Euagrij historia.

Respondet Richardus primo, quod Christus nondum fuerat incarnatus, ideo natura diuina non poterat depingi.

Secundo, quia ille populus erat pronus ad idolatriã. Dico secundo, quod a Christo sunt nobis datæ imagines, dicit B. Bonauentura. & Damascen. refert in lib. de imaginibus, quòd Christus in uita sua dedit imaginem suam regi Abagaro, qui cum audisset uirtutem Christi uocauit eum ad se, ut sanitatem recuperaret, cui etiam misit Christus suam imaginem. Nam ut habet D. Bonauentura misit pictorem, ut haberet picturam suam, qui cum accessisset ad Christum, & respexisset eum, non potuit depingere propter corruscantem fulgorem, qui exibat de facie eius. Sed tandem dixit pictor, Domine ego sum missus ad te, patere si placet, ut habeam tuam imaginem in pictura, ut portem ad regem Abagarum, qui misit me ad te; tunc Iesus pannum accepit, & tetigit faciem suam, & tunc facta est imago Christi, quæ facies Sanctæ Veronicæ uocatur, & est facies Christi. De Apostolis patet Romæ in conuento minorum ubi est imago B. Mariæ depicta a Beato Luca Euangelista, qui eam tradidit nobis. Et ideo ad argumentum dicitur, quod non licet, quia multas traditiones nobis Apostoli tradiderunt, quæ non sunt scriptæ.

An diabolo sit exhibendus honor

Quæro sexto, an diabolus sit adorandus. Respondeo, quòd nulla reuerentia debetur Diabolo, quia est inimicus Dei, & est in peccato mortali, & hoc dicit B. Bonauentura, & formatur quæstio. Vtrum aduersario Christi debeatur honor, ad quam respondet, quod non. Quæro si diabolus transformaret se in Angelum lucis, quo honore esset uenerandus?

Adorare diabolũ trãsformatum i Angelũ lucis, potest dupliciter intelligi

Respondeo, quod aliquem adorare diabolum transformatum in Angelum lucis, potest intelligi dupliciter. Vno modo absolute, & sine conditione, & sic non. Alio modo sub conditione, & hoc dupliciter. Vno modo sub conditione actuali, ut si tu es uerus Deus, ego te adoro. Alio modo sub conditione habituali, sicut nos adoramus Christum in Eucharistia. Nos enim adoramus Christum, quia credimus, quod sacerdos protulerit uerba cum debita intentione, & circa debitam materiam, & hoc modo non debemus adorare diabolum, sed sub actuali conditione, unde ille cui apparet diabolus, habet tria remedia contra diabolum.

Tria remedia cõtra apparitionem diaboli.

Primum est, cogitatio scripturarum, quia scriptum est, q̃ si angelus transfiguraret se, non debeo credere.

Secundum est, ꝙ debeo orare Deum dicendo, domine ostẽde mihi uiam ueritatis, & salutis.

Tertium est, quòd homo non debet esse festinus. patet de B. Francisco, quia quando Christus apparuit sibi in forma Crucifixi, non adorauit immediate, sed orauit, & tandem dominus reuelauit sibi, quòd erat Christus, & postea B. Franciscus eum adorauit. Similiter legitur de quodam Heremita, qui cum longo tempore ieiunasset, apparuit illi diabolus in forma Crucifixi, & cum multas adulationes protulisset dicendo, o Heremita plura passus es propter me, nunc ad te uenio, adora me, ego sum Iesus Christus.

Respondet Heremita claudendo oculos suos, nolo uidere Christum in hac uita, sufficit mihi ipsum uidere in alia, & tunc diabolus recessit confusus.

DISTINCTIONIS DECIMAE.

QVAESTIO VNICA.

CIRCA distinctionem decimam, quæritur. Vtrum Christus sit filius Dei adoptiuus. Ad istam distinctionem dicit B. Thomas quod non, quia filiatio consequitur suppositum: sed illud suppositum, quòd est in Christo, nõ fuit filius Dei adoptiuus, quia est filius naturalis. Vnde dicit Beatus Thomas in tertia parte quæstio. 23. articulo quarto, quod filiatio est una conditio personæ, uel suppositi: sed in Christo est unum suppositum seu persona, & secundum illud suppositum est filius naturalis non adoptiuus, & non est filius Dei adoptiuus: ergo &c.

Scot. contra D. Th. Filiatio adoptiua, quid secũdũ Sco.

Ad hoc dicit Scotus, quòd hoc est falsum, quia filiatio nõ insequitur suppositum, sed etiam insequitur naturam, & quia filiatio fundatur in natura accepta per generationem, dicit Scotus, quòd filiatio adoptiua est habitudo alicuius naturæ intellectualis, quæ est similis creatori, ut imago similitudine naturæ, & similitudine gratiæ, qua aliquis in natura intellectuali potest attingere ad hæreditatem adoptantis, &c. In qua definitione filiationis posita superius, nihil ponitur, quod primo, & per se respiciat suppositum. Vnde nota quod habitudo est duplex. Quædam est entitas realis. Alia est habitudo, quæ est entitas rationis. dicit B. Thomas, ad hoc, quòd aliquis sit filius adoptiuus, requiritur, quòd sit persona, quod falsum est, quia anima non est persona, & tamen potest adoptari a Deo.

Habitudo duplex.

Ex ista definitione patet, quod asinus non potest adoptari, quia non est intellectualis, nec imago est in potentia. Sequitur secundo, quòd peccatores existentes in peccato mortali non sunt filii Dei adoptiui, & ista adoptio æterna multum differt ab adoptione temporali, quia per primam quis ordinatur ad uitam æternam, & per aliam quis ordinatur ad hæreditatem temporalem.

Ad adoptionẽ legalem tria requirũtur. secundũ iuristas.

Et ad illam adoptionem secundum Iuristas tria requiruntur, secundum illam definitionem quam ipsi ponunt, quæ ponitur in textu. filius adoptiuus est qui non est naturaliter genitus, per primam particulam, nepos non dicitur proprie filius adoptiuus, per secundam etiam sequitur, quòd si aliquis cogeretur adoptandum aliquem filium, iste filius non esset proprie adoptiuus: quia oportet, ꝙ ex gratuita uoluntate adoptantis aliquis adoptetur.

Concl. quam auctor non tenet.

Ex istis ponitur conclusio, quam ego non teneo, Christus non est filius Dei adoptiuus, patet, quia si sic, uel hoc esset secundum naturam humanam, uel secundum naturam diuinã: sed nullum istorum est dicendum, igitur.

Non secundum naturam diuinam, quia est hæres regni cœlorum, quia est filius Dei naturalis, nec secundum naturam humanam, quia secundum illam, Christus non fuit extraneus, quia ab instanti conceptionis fuit in gratia, & gloria.

Contra 1. cõclus. arg.

Scotus non tenet istam conclusionem, sed de Bassolis, & Brulifer dicunt, quòd Christus est filius Dei adoptiuus, & ideo contra illam conclusionem negatiuam, arguitur sic, si requireretur extraneatio peccati, sequeretur, quod uirgo non esset adoptiua, quia ab instanti habuit gratiam, quam Deus proposuerat sibi dare: ergo non esset filia adoptiua quia nulla extraneatio peccati fuit in ipsa. Si dicatur ab aliis, quod uirgo habuit unde contraheret peccatum originale, quia fuit genita per propagationem seminalem, ideo ipsa est filia adoptiua, sed non sic est de Christo, qui non habuit unde contraheret peccatum originale: quia non fuit genitus per propagationem seminalem. item sequeretur saltem, quòd Adam in statu innocentiæ non fuisset filius adoptiuus, quod est falsum, patet, quia tunc non habuit peccatum, sed gratiam: ergo non requiritur illa extraneatio per peccatum. Item sequeretur, ꝙ Angeli qui non ceciderunt, non essent adoptiui: quia nunquam habuerunt peccatum: ergo si extraneũ requiratur, angeli non sunt filii Dei adoptiui, quod falsum est. Item in adoptione humana, quando aliquis adoptat puerum, non præsupponit in adoptato extraneationem, nec solo, nec in puero. quia inimicus non adoptatur. patet, quia Rex Franciæ nõ

ado-

adoptaret cito filium sui inimici. Tūc sic, sicut est in adoptione humana, sic est in adoptione diuina: sed in adoptione humana non requiritur illa extraneatio peccati: ergo nec in diuina.

Concl. uera. Christus secundum naturā humanā est filius Dei adoptiuus.

Et ideo pono conclusionem ueram. Christus secundum naturam humanā, est filius adoptiuus. patet, quia omnia requisita ad adoptionem sunt in Christo secundum naturam humanam: ergo Christus est filius Dei adoptiuus. de prima conditione, patet quia Christus ex modo suæ generationis temporalis caruit iure hæreditatis æternæ, licet enim Christus non sit extraneus per peccatum, tamen bene caruit iure regni, ex modo suæ temporalis generationis. sed non caret per gratiā: ergo Christus secundum naturam humanam est filius Dei adoptiuus. & sic saluatur, quod uirgo, & angeli, sunt filii adoptiui: quia ex modo generationis uirginis fuit ipsa extraneatio: similiter angeli, ex modo suo productionis fuerunt extranei, & postea Deus dedit eis gratiam, & sic fuerunt filii adoptiui. Item nec requiritur, quod natura prius sit producta per aliquod tempus, & postea, quod gratia sit sibi collata ad hoc quod aliquis sit filius adoptiuus. patet de Angelis, quia Bea. Gabriel in eodem instanti in quo fuit creatus, habuit gratiā; & tamen est filius Dei adoptiuus & ideo nō requiritur aliud nisi cogitare aliqua signa naturæ ut quod in uno sit natura, & in alio instante habeat gratiam, per quam habet ius ad regnum cœleste.

Virgo Maria & Angeli sunt filij Dei adoptiui.

Quæ prioritas requiratur ad hoc, ut quis adoptari possit.

Et hoc sufficit ad hoc, quòd aliquis dicatur filius Dei adoptiuus. & sic saluatur Virginem, & Angelos esse filios adoptiuos; similiter Adam, & Christus. Item dicunt aliqui, sicut de Nugēto, & Vorrillion, quòd non sufficit, quod aliquis primo habeat naturam, & postea gratiam, sed quòd in illo instanti in quo producitur, requiritur, quod sit natura, & in aliquo tempore habeat gratiam. Et quia Christus in eodem tempore habuit naturam, & gratiam, ideo Christus non fuit filius Dei adoptiuus.

Opi. Vorril. & de Nugenso.

Contra dicit Scotus. hæc ratio non uidetur sufficere, & dico, quod Christus est filius Dei adoptiuus, quia nō requiritur quod aliquis in priori tempore habeat naturam, & in alio tēpore habeat gratiam, ad hoc, quòd aliquis sit filius Dei adoptiuus, quia tunc Virgo, Angeli, & Adam, non essent filii adoptiui. Sed de Christo quomodo sit filius, dico, quòd duplex est extraneatio. Quædam est per peccatum simpliciter, sicut nos omnes nati sumus in peccató, & sic illa non requiritur. Alia est extraneatio, quæ est carentia iuris naturalis in hæreditate, & ista requiritur in humanis, & ista extraneatio sufficit ad adoptionem. non sic est de Christo, quia ex modo suæ generationis non potuit esse extraneatio per peccatum: ergo non fuit extraneatio. tamen secundum ius naturale, Christus potuit dici filius adoptiuus.

Contra opi. arguit Sco.

Duplex extraneatio.

Arguunt alii, quod Christus non sit filius adoptiuus. dicit Hieronimus. legi, & perlegi, & nunquam Christum filium adoptiuum esse inueni. Item August. & Magister sententiarum hoc etiam dicunt in textu. Respondeo & dico cum de Bassolis, quod Christus secundum opinionem Magistri, non est filius Dei adoptiuus isto modo, sed ipsi disputabant contra hæreticos, cum quibus nolebant communicare in uocabulo.

Obiicitur cōtra conclus.

Solui. obiec.

Item. nullus filius naturalis est adoptiuus: sed Christus est filius Dei naturalis: ergo non est adoptiuus. Respondeo. transeat maiōr, & distinguo minorem. uel secundum naturam diuinam, & sic concedo: uel secundum naturam humanam, & sic nego, quia non repugnat, quod ego sim filius naturalis patris mei, & quod ego sim filius adoptiuus Dei.

Item. Quicunque fit filius adoptiuus, transit de non filio ad filium: sed Christus nunquam transiit de non filio ad filium: ergo &c.

Respondeo negando maiorem, quia uirgo gloriosa, & Adam, & Angeli sunt filii Dei adoptiui ab instanti productionis.

Item. si Christus esset filius adoptiuus, tunc esset filius Trinitatis: ergo suiipsius. Respondeo, quod esset filius suijpsius. Contra nullus potest esse filius suijpsius; distinguo aut secundum eandem naturam, & sic concedo, aut secundum aliam naturam, & sic nego.

Quō quis fit esse filius sui ipsius.

Item. In uno supposito est tantum unica filiatio: sed ipse Christus est unum suppositum, & est filius naturalis Dei: ergo non adoptiuus. Respondeo, distinguo maiorem, uel secūdum eandem naturam: & sic concedo: uel secundum diuersas naturas, & sic nego. sic est de Christo, qui secundum naturam diuinam est filius Dei naturalis, & secundum naturam humanam est filius Dei adoptiuus.

Christus secūdū naturā diuinā ē Dei filius naturalis scdm humanā adoptiuus.

¶ Ad argumenta principalia &c]

Primo sic arguit. Christus est prædestinatus esse filius Dei Ro. 1. ergo est filius Dei adoptiuus, quia prædestinare, est ad hæreditatem adoptare. Respondetur. Differenti modo homo adoptat, & Deus. Quia homo adoptat per nouum actum uoluntatis, quo uult adoptatum habere ius in suam hæreditatē. Sed Deus adoptat per æternum actum uoluntatis, & per nouum effectum quem producit, s. gratiam, si ergo prædestinare est adoptare ad hæreditatem per actum uoluntatis, quodam modo non tamen proprie prædestinatio dicitur adoptatio, sed tamē collatio nouæ gratiæ dicitur adoptatio, quæ correspondet actui nouo ipsius hominis adoptātis aliquem. ideo secundum Sco. nō sequitur. Deus prædestinat: ergo adoptat. sed oportet addere, prædestinat hunc, & ut quandoque extraneo confert gratiam, ut habeat ius in hæreditatem. hæc ex Scoto. neque hæc solutio repugnat opinioni auctoris.

Soluuntur principalia. Additio correctoris.

A uer adoptat hō aliter Deus.

2. princ sol. uuntur.

Duplex dignitas.

Ad secundum respondetur, quod duplex est dignitas. Quædam est supplens indignitatem, ut est adoptio, quia imperfectionis erat, quòd esset extraneus. Alia est dignitas simplex, sicut omnes perfectiones, quæ sunt in diuinis: & sic adoptio nō est talis dignitas, licet etiam, aliquem esse filium adoptiuum sit dignitas supplens indignitatem, quia præsupponit illum adoptatum natum fuisse extraneum.

Tertio sic. Christus secundum naturam diuinam est filius naturalis Dei: ergo etiam secundum naturam humanam est adoptiuus. patet antecedens: quia uerbum accepit naturam per generationem. probatur consequentia, quia manentibus naturis, manent proprietates illarum naturarum.

3. princ sol.

Pro responsione Doct. dicit ad istam propositionem, manentibus &c. quòd duplices sunt proprietates. Quædam sunt naturæ intellectualis creatæ, ut quod sit mortalis, risibilis, & huiusmodi. Aliæ sunt proprietates naturæ intellectualis non quidem in se, sed deprauatæ per peccatum. sicut est adoptio, quæ præsupponit naturam esse extraneam. Et ideo ad argumentum nego consequentiam. & ad probationem distinguo, uel manentibus proprietatibus in se, & sic concedo: uel manent proprietates deprauatæ, & sic nego. Ista responsio nihil ualet. Arguitur sic, Virgo secundum omnes, est filia adoptiua Dei, & tamen nunquam fuit deprauata per peccatum. Item Angeli secūdum Scotum fuerunt producti in gratia, & tamē sunt filii Dei adoptiui. ergo adoptio non præsupponit naturam deprauatam. Item Adam. & Eua fuerunt filii adoptiui, & tamen fuerunt producti in gratia. Item. si Deus produceret nunc hominem, & produceret in illo simul gratiam, ille esset filius Dei adoptiuus. Et ideo melius est tenere aliam opinionem, scilicet, quod Christus debeat dici filius Dei adoptiuus. Arguitur sic. Ista carentia extraneitatis non conuenit Christo per generationem suam, sed per gratiam habitualem. tūc sic arguitur. propter gratiam habitualem Christus dicitur habere carentiam extraneitatis: sed si Deus produxisset naturā humanam, & nō assumpsisset eam, & dedisset sibi gratiam habitualem, per illam gratiam, ille homo fuisset filius adoptiuus Dei: ergo modo, quando est unita uerbo, ille homo est filius adoptiuus Dei, dicit Scotus, responsionem quære, dico quòd ego nolo quærere responsionem; sed dico quod ad adoptionem non requiruntur nisi tria, quæ fuerunt in Christo. Quia primo requiritur extraneitas, non peccati, sed carentia iuris in hæreditate, quæ fuit in Christo ex modo suæ generationis naturalis: & sic Christus est extraneus, quia ea generatione non conueniebat sibi gratia, quia illa natura primo non fuit gratuita: quia in illo primo instanti fuit unita uerbo, & in secundo instanti habuit gratiam. Secundum, quod requiritur ad adoptionem, est mera gratia ex parte Dei adoptantis, quæ fuit ex parte Dei dantis gratiam Christo: quia Christus non meruit sibi gratiam. Tertium, quod requiritur est hæreditas, ad quam ordinatur Christus: & ista tria fuerunt in Christo: ideo teneo, quòd Christus fuit filius Dei adoptiuus: & Scotus in suis reportatis magis se determinat ad hanc partem, & ēt hic Scotus uidetur magis consentire, quia semper improbat rationem pro secunda parte. ut patet in fine lectionis: quia facit unam rationem contra alios, & dicit. responsionem quære, quia sum supple, illius opinionis.

Naturæ intellectualis Proprietates sunt duplicis naturæ, in se, & deprauatæ. Angeli secūdū Sco fuerunt p̄ instāti in gratia similiter primi parentes.

Sco. non soluit hoc arg. nec auctor.

Ad adoptionē tria tātum requiruntur quæ fuerunt in Christo.

Quid circa quōnē senserit Sco. determinat hic auctor.

Pro qst. de adoratione dictū est sicut dicit de Bass. & Brulifer quod Christus ē filius Dei adoptiuus & si uolumus tenere istā opi. dicimus, quod Christum esse filium adoptiuum potest intelligi dupliciter. Vno modo secundum sensum hæreticorū & sic concedo, quòd non debet dici filius Dei adoptiuus, quia ipsi hæretici dicebant illum esse filium hominis, & purā creaturam. Alio modo ratione naturæ cui dedit Deus gratiam,

per

per quam quis habet ius in hæreditate regni cœlestis, & sic est filius adoptiuus. & in Christo fuit carentia iuris in hæreditate superna, ex modo suæ generationis. & ius fuit sibi datū per gratiam, & non requiritur extraneatio per peccatum, sed solum requiritur extraneatio per carentiam iuris in hæreditate superna, & ista fuit in Christo uera, quòd Christus fuit genitus. secundo natura humana fuit unita uerbo. tertio fuit sibi data gratia. ista enim sunt tria signa imaginanda in Christo, si uelimus tenere aliam opinionem quam tenet Vorrill. B. Thomas, B. Bonauentura, & alii, qui dicūt, quod Christus non est filius adoptiuus: & ratio quam assignat Brengarius est ista. Ad hoc, quòd aliquis sit filius adoptiuus requiritur, quòd non sit filius naturalis: sicut est Christus, qui est filius Dei naturalis, aliunde Christus non est filius adoptiuus, sed an sit creatura dicit de Bassolis, de Nogento, & Brulifer, dicendo quod Christus est creatura, & hoc per naturam humanam, quia illa natura humana est creatura, & istam probabiliter teneo si teneamus partem negatiuam, ratio est quia ad hoc, quod aliquis sit creatura, requiritur quod accipiat suum primum esse de non esse, ita quod non sit de non esse ad esse, sed quia Christus non habuit primum suum esse de non esse. ergo. Item alia est ratio, quia tale denominatiuum, quod est creatura non est denominatiuum suppositi ratione naturæ humanæ.

D I S T I N C T.

V N D E C I M AE.

Q V AE S T I O   P R I M A.

An Christus possit dici creatura.

IRCA distinctionem undecimam. Quæro Vtrum Christus sit creatura? cum enim in Christo sint duæ naturæ, s. diuina, & humana, quæritur secundum quam dicitur creatura, Vtrum secundum naturam humanā dicatur creatura, seu ratione naturæ humanæ dicatur creatura.

Est opinio communis, quæ dicit, quòd Christus nō est creatura, ita quod, licet illa sit uera, Christus est creator, non tamen ista, Christus est creatura. prima ratio est. Omnis creatura rationalis est filius Dei per adoptionem, uel potest esse, sed dominus &c. ut in litera. Item si Christus est creatura &c. arguitur sic. Si Christus est creatura, & Christus est filius Dei: ergo filius Dei est creatura: conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum est falsa, & non minor: ergo maior. & tamen consequentia est bona. Item. nihil creatū dicitur de Deo: ergo Christus non est creatura. probatur antecedens. quoniam in Christo nihil aliud est nisi natura diuina, & humana. natura humana non dicitur de Christo: ergo Christus non est creatura.

¶Hic dicitur &c.]

Cōcl. C. Bon.

Pro responsione dicit B. Bonauentura. Christus nō est creatura. probatur, quia communicatio idiomatum non tenet in prædicatis quæ repugnant proprietatibus unius naturæ ad aliam: sed esse creatum dicit proprietatem repugnantem alteri naturæ diuinæ. ergo &c. Vnde B. Bonauentura dicit. ex quo communicatio idiomatum non fit in proprietatibus repugnantibus naturis, hoc quod est esse creatura, non conuenit Christo, quia esse creaturam repugnat proprietatibus filii Dei; quia filius Dei naturalis nunquam incepit esse.

Nota, quòd opinio D. Bonauenturæ non improbatur in cōclusione, tamen quia rationes quas facit sunt falsæ, ideo improbabitur.

Improbantur rōnes D. Bon.

1. rō contra rōnē D. Bon.

2. Ratio.

Contra hoc arguitur, non plus repugnat illi naturæ humanæ incipere esse post non esse, quam desinere esse post esse: sed ista natura in Christo in triduo, desiit esse, & habuit non esse, post esse: ergo illa debet concedi, Christus, secundum naturam humanam est creatura. Item. Christus secundum diuersas naturas dicitur mortalis, & immortalis: ergo secundum diuersas naturas debet dici creator, & creatura. Probatur consequentia quia non magis repugnat creator, & creatura, quàm mortale, & immortale: sed ista duo dicuntur de Christo, quia Christus est mortalis, & etiam est immortalis: ergo etiam dicitur creator, & creatura. Item. ita formaliter naturæ humanæ creatæ repugnat esse creatorem, uel æternam &c. ergo Christus non magis dicetur creator ratione naturæ diuinæ: sed nos concedimus istam, Christus est creator: ergo etiam istam, Christus est creatura.

¶Aliter dicitur &c.]

2. opi. D. Bo. 3 ratio.

Alia est Opinio D. Bonauenturæ dicentis, quòd Christus non est creatura. Probatur, quia communicatio idiomatum non fit in negationibus, nec in iis quę dicūt respectum unius naturæ ad aliam. patet primo, quòd non fiat in negationibus quia tunc sequeretur, quòd Christus esset æternus, & non æternus: quia Christus secundum naturam diuinam, dicitur æternus, & non secundum naturam humanam. ergo communicatio idiomatum non fit in negationibus. Dicit Scotus, quod ibi fit fallacia secundum quid ad simpliciter. Secundum probat D. Bonauentura de dicentibus respectum unius naturæ ad alteram. licet ista sit uera, natura humana est assumpta, nō tamen ista Christus est assumptus. &c. arguitur sic. communicatio idiomatum non fit in iis, quæ important negationem, &c. sed creatura importat negationem, & respectum: ergo in eo in quo est creatio non fit communicatio idiomatum. probatur minor, quia creatura, dicit non esse ante esse. secundo dicit, quod omnis creatura dicit respectum naturæ creatæ ad Deum creantem. cum igitur creatura dicat respectum, & negationem, sequitur quod in illo prædicato, quod est creatura, non fit communicatio idiomatum.

Contra illam opinionem arguit sic Scotus. sequitur ergo, quod Christus non debet dici creator: hoc est falsum: ergo & antecedens. probatur, quia creator dicit respectum uerbi ad creaturam, sicut creatura dicit non esse, ante esse: ita creator dicit non incipere esse post non esse: ergo sicut negas Christum esse creaturam, ita debes negare Christum esse creatorem.

Item ista propositio est uera, Christus est minor patre, & tamen hoc quod est Christum esse minorem, importat respectū: ergo in respectibus est communicatio idiomatum, & dico, quod sic dicit Bea. Bonauentura, sed dico, quod prædicationes, quæ fiunt de Deo, præsupponunt ea, quæ exprimunt unionem.

3. Opi. Var.

Tertia opinio est Varronis qui ponit duas propositiones, prima est Ista propositio est uera. Christus est creatura, & est simpliciter concedenda, si bene intelligatur. Secūda. Christus est creatura, negatur a Sanctis, propter hæreses hæreticorum dicentium Christum esse creaturam puram, sicut erat Arrius, qui dicebat, quod Christus erat minor patre, quia erat pura creatura. & ideo dixerunt Doctores antiqui contra illam hæresim dixerunt, quod Christus non est creatura.

Probat Varro.

1. suā prop. Quo dēt intelligi Christū esse creaturā secundū Var.

Creatura capitur dupl.

Prima propositio patet per Damasc. 5. Christus est creatus & increatus. Item secūdum Augustinum Christus qui uoluit esse creatura potest &c. Item etiam Hieronymus, sed quæro quomodo debet intelligi, quod Christus est creatura? Respondet, quod creatura potest capi dupliciter. Vno modo pro illo quod accipit totum suum esse de nihilo immediatè ab ipso Deo, & sic Christus non est creatura: patet quia sola anima, Angelus, & gratia, dicuntur creaturæ. Illo modo filius nó accepit esse de nihilo. quia corpus eius fuit formatum ex puris sanguinibus uirginis Mariæ, & sic Christus non fuit creatus. Alio modo accipitur creatura, pro omni illo quod accepit aliquod esse substantiale, siue totale, siue partiale, siue mediate, siue immediatè ab ipso Deo. Et sic Christus est creatura. patet quia Christus accepit esse a Deo sicut qualibet entitas creata accepit esse a Deo. Item accepit esse de non esse. Item licet ista natura fuerit producta ex sanguinibus, fuit tamen ab ipso Deo. Et ideo Christus est creatura: in Christo est una natura quæ fuit producta a Deo mediāte uirgine gloriosa, & sic debet intelligi illa propositio, & hoc dicit de Bassolis. Et de Nogento dicit istam opinionem esse ueram.

Respondetur ad auctoritates contra cōclu. Varr. q negare uidetur Christū esse creaturā. & ad rationes.

Tenendo istam opinionem cui assentio, Respondeo ad authoritates, quod ipsi negauerunt Christum creaturam esse, & esse puram creaturam. item cum arguitur, quælibet natura rationalis potest esse filius Dei adoptiuus: sed Christus non potest esse filius Dei adoptiuus: ergo. Respondeo, transeat maior, nego minorem.

Solu. 2. rō.

Ad aliam rationem, cum arguitur, si ista est uera. Christus est creatura: ergo ista debet concedi, filius Dei est creatura. uolo, sed hoc est falsum, quia filius Dei non est creatura, distinguo aut per naturam propriam intrinsecam. & sic concedo, quòd non est creatura, aut per communicationem idiomatum, & sic nego.

Solutio. 3. rō.

Ad tertium. cum ad nihil creatum &c. concedo maiorem, & distinguo minorem. Aut in abstracto, & sic concedo. Aut in concreto, & sic nego. quia ista est uera, Christus est homo licet non ista, Christus est natura humana.

¶Cui

¶[Cui ista opinio non placet &c.]

Ponitur opinio Sco. Hic Doct. ponit suam opinionem. & prius dicit, quòd creari est unum fieri, sic, quòd creari habet pro superiori fieri; ió nota, quod creari, & agi siue fieri, se habent per ordinem, sicut superius, & inferius, quia bene sequitur, hoc creatur, ergo fit, & non econtra. Similiter bene sequitur hoc agitur: ergo fit, & non econtra, unde fieri duplicem importat respectum, unum ad faciens, & alterum ad non esse immediatè, ut quàdo ignis facit aquam calidam, est unus respectus ad ignem, & alius ad non esse aquæ calidæ. creari ultra hos, duos respectus addit aliquid, quoniam creari dicit primo ordinem ad primum efficiens, ita quod nihil dicitur creari, nisi incipiat immediatè a Deo; item, facio, dicit respectum ad non esse immediatè præcedens, siue illud præcedens sit negatio, siue priuatio, siue cõtradictorium: sed quando aliquid creatur, dicit respectum ad efficientem primum simpliciter: secundo dicit aliquod non esse contradictorium. & ideo ad hoc, quòd aliquid creatur, requiruntur duo, primo, quòd producatur immediatè à Deo, secundo, quòd non esse præcedens, sit contradictorium, & sic illud est creatum, quod est immediatè productum a Deo, & de nihilo, & sic pono conclusionem. *Differunt creari, et fieri.*

Concl. Scoti. Christus non est creatura patet, quia in Christo sunt duo, s. natura diuina, & humana, & si diceretur, quòd est creatura, hoc esset propter unam illarum naturarum: sed hoc est falsum: ergo. minor patet primo, quia non per naturam diuinam, quia Christus per illam non transiuit de non esse ad esse: neque per naturam humanam, quia non fuit immediatè producta a primo efficiente, quia mater sua concurrit actiuè ad producendum illam. similiter illa natura humana non habuit non esse immediatè præcedens, quia illa non fuit producta de nihilo, immo de sanguinibus uirginis fuit formatum corpus Christi, & similiter erat negatio priuatiua corporis Christi in illis sanguinib. Et istæ sunt propriè creaturæ, angelus, anima, gratia, fides, spes, charitas. quia omnia ista fuerũt immediatè producta a Deo, & post omnino nihil, quod est extremum contradictorium. & sic nullus nostrum est propriè creatura, quia nullus nostrum accepit immediatè esse à Deo. nec sumus immediatè producti de nihilo. *Creari dicitur dupli.* Alio modo accipitur creari generaliter, & ad hoc requiruntur duo; primo quòd sit a Deo, siue mediatè, siue immediatè. secundo quòd etiam accipiat suum esse post non esse, siue illud non esse sit extremum contradictorium, siue priuatio. & sic pono conclusionem. omnia alia a Deo sunt creatura, & ratio est, quia omnia accipiunt esse ab ipso Deo, licet nos omnes non sumus producti immediatè à Deo, tamen ipse Deus concurrit ad generationem omnium, & omne creatum potest comparari ad Deum, & sic dicitur creatura. & hoc non est inconueniens, quòd aliquid dicatur creatura per respectum ad unam causam, & non per respectum ad aliam causam. & sic nos omnes sumus creaturæ, quia accepimus nostrum esse post non esse. Tamen quia dictum est, quòd ad hoc, quòd aliquid dicatur creatura, requiritur, quòd accipiat suum primum esse, totum, primum esse potest dupliciter intelligi. Vno modo primum esse totale. Alio modo primum esse partiale. primo modo, primum esse, est esse adæquatum, resultans per unionem partium, & sic humanitas quæ resultat ex unione corporis, & animæ, est primum esse totale hominis. Alio modo primum esse partiale, & sic est primum esse partis, quæ habet esse in toto aliquo: & sic primum esse hominis partiale esset corpus organizatum si per aliquod tempus staret sine anima. *Quòd alia a Deo sint creata.* *2. Esse dupl.*

2. concl. Sco. Christus nõ est creatura Secunda conclusio. Christus hoc modo accipiendo creaturam, non est creatura. patet, quia nullum esse in Christo fuit immediatè a Deo. Arguitur sic, quæcunque creatura generaliter sumpta, accepit suum primum esse a Deo mediatè, uel immediatè, sed Christus non accepit suum primũ esse a Deo mediatè, uel immediatè: ergo non est creatura, probatur maior ex deductione præcedenti: quia dictum est, quòd ad creaturam requiritur quod accipiat suum primum esse à Deo. & ideo nulla creatura inquantum producitur a causa secunda, est creatura. Secundo dictum est, quòd accipiat suum esse totale, uel partiale, post non esse immediatè præcedens, & ideo si Deus produxisset corpus organizatum ab æterno, & in instanti, a, produxisset animam, tunc fuisset creatura, quia accepisset primum esse totale post non esse, probatur minor, quia certum est, quòd ex natura diuina, & humana, non est unum totum. & ideo non accepit primum esse totale, nec secundum scilicet accepit esse primarium partiale, quod est esse uerbi diuini, quod sit acceptum post non esse, & sic Christus non est creatura. Et ideo licet natura humana fuerit accepta per generationem, tamen non est sufficiens denominare Christum esse creaturam. sed si Christus accepisset suum primum esse per creationem, tunc Christus diceretur creatura. Et ideo si quis arguat, quòd ego non sum creatura, ut dictum est, & sic solum quatuor fuerunt creata, scilicet natura angelica, materia prima, tempus, cœlum empyreum. Alio modo capitur generaliter, & sic omnes sumus creaturæ. & sic capitur cum dicitur, in principio Deus creauit cœlum, & terram.

Doc. probando, quod Christus debeat dici creatura, arguit sic. Quicquid potest esse terminus mutationis &c. sed natura humana &c. Vlterius natura humana fuit creata: ergo Christus denominatur creatura per illam naturam. patet maior. Illud quod acquiritur per mutationem, potest etiam acquiri per creationem. Respondeo &c. pro responsione ponit duas propositiones. Prima est. Natura humana in Christo potuit terminare creationem generaliter dictam, & de facto terminauit, & est creatura generaliter dicta. patet, quia habuit suũ esse a Deo mediatè, & habuit suum esse post non esse. Tunc sic, Quicquid accipit suum esse post non esse, est creatura: sed natura humana in Christo, accepit esse suum post non esse: ergo natura humana in Christo est creatura. *Arguit Sco. quod Christus sit creatura* *Resp. ad ar. 1. prop Sco.*

Secũda propositio. Licet natura humana in Christo sit creatura, non tamen Christus denominatur creatura, & ratio est, quia esse primum Christi, non est natura humana, sed est esse uerbi. ideo non sequitur, natura humana est creatura: ergo Christus est creatura. quia nec primum esse totale: nec primũ esse partiale uerbi accepit esse post non esse. *2. prop Sco.* *Primũ esse Christi est esse uerbi.*

Ad secundum argumentum quod est confirmatio, dico, quod ad hoc quod aliquid dicatur creatura, requiritur, quod accipiat suum esse primum siue totale, siue partiale, post non esse, patet, quia sicut si natura aliqua produceret tantum a causa secunda: ita quòd si esset aliqua natura genita de non esse ad esse simpliciter, non ideo esset creatura, quia ad hoc, quòd aliquid dicatur creatura, requiritur, quòd non immediatè producatur a causa secunda: ita si esset aliqua natura quæ haberet esse suum, non esset creatura, nisi acciperet suum primũ esse, siue totale, siue partiale post non esse, & quia Christus non accepit esse suum primum, siue totale, siue partiale post non esse, ideo non est creatura. Ideo non sequitur, Christus est genitus a matre: ergo est creatura.

Item secundo arguitur, Christus est uerè mortuus: ergo est creatura. patet antecedens, quia fuit priuatus uita. patet consequentia. quia quando aliqua sunt opposita, non magis unũ oppositorum dicit inceptionem primi esse, quod est Christi, quam priuationem: sed hoc quod est esse mortuum, dicit priuationem primi esse; ergo creari dicit inceptionem. *2. Instantia contra se.*

Respondeo ponendo duas propositiones. Prima propositio. hoc quod est esse mortuum, quamuis priuet esse aliquod simpliciter, non tamen priuat esse primarium; unde differentia est inter esse primarium, & esse simpliciter, quia omne esse primarium est esse simpliciter; non tamen omne esse simpliciter est primarium, quia esse simpliciter est duplex, scilicet primarium, & secũdarium; & ideo licet hoc, quod est mori dicat priuationem esse simpliciter, non tamen esse primarii. *Soluitur 2. Instantia 1. prop. Sco.*

Secunda propositio, hoc quod est generari in Christo, licet dicat acquisitionem esse simpliciter, non tamen acquisitionẽ esse primarii. patet, quia natura humana in Christo est genita & tamen non est esse primarium, & ideo licet istæ concedantur, Christus est mortuus, sepultus, &c. non tamen ista, Christus est annihilatus, & ratio est, quia ad hoc quod aliquid generetur, sufficit, quòd accipiat esse, siue primarium, siue simpliciter. tamen ad hoc, quòd aliquid dicatur creatura, creatũ uel annihilatum requiritur, quòd non habeat primum esse, & ad hoc, quod aliquid creetur, oportet quòd accipiat suum primum esse. *2. prop. Sco.*

Dicit Scotus. multi dubitauerunt dare rationẽ, quare Christus non est creatura: tamen prima ratio est, quia primum esse Christi non habuit esse post non esse. Secunda ratio. quia illud denominatiuum, quod natum est denominare generaliter multa, puta totum esse partem, accidẽs, & subiectum, non denominat totum per partem, neque subiectum per accidens patet exemplum de toto & parte. illud denominatum, quod est album, natum est denominare hominem, & partes, ut dentes, non tamen est natum denominare totum per partes: ideo album non est natum denominare totum per partes, quia si dentes sint albi, non tamen sequitur, quòd homo est albus. patet etiam de subiecto, & accidente. non sequitur, Sortes est unus, quia albedo est una, & si albedines sint plures, non sequitur, *Reg. notab.*

tur,

tur, quòd Sortes sit plures. Ad propositum cum istud denominatiuum creatura, natum sit denominare suppositum, & naturam, nunquam potest dici de supposito per naturam: nisi conueniat supposito propria denominatione. quia ita est, quod non sequitur, istud suppositum habet naturam creatam: ergo est creatura igitur cum Christo non conueniat istud prædicatum, creatura, nisi per naturam humanam, ideo ipsi Christo non conuenit per illam naturam humanam. Dicitur itaque Christus genitus, & non creatura, & ratio ponitur in textu. Tamen non est bona ratio, quia sicut dicit Brengarius, quod alsquis frater posuit istam rationem in textu.

Duplicia sunt denominatiua. Sed dicamus sic, quòd duplicia sunt denominatiua, Quædam sunt, quæ nata sunt denominare suppositum medianta natura: Alia sunt, quæ non sunt nata denominare suppositū mediante natura, sicut in aliis, Quædam sunt denominatiua quæ nata sunt denominare totum per partes, ut ciuitas. Alia sunt, quæ non sunt nata denominare totum per partes, ut nō sequitur, iste est albus secundum dentes: ergo est albus. Ita ad propositum, quædam sunt denominatiua, quæ nata sunt de- *Nota reg.* nominare suppositum mediante natura, sicut est genitum ut bene sequit, natura humana in Christo est genita: ergo Christus est genitus. Alia sunt, quæ non sunt nata determinare suppositum mediante natura, ut est creatura, ut licet natura humana in Christo dicatur creatura, non tamen Christus dicitur creatura, sicut coloratur illa ratio, quæ ponitur in textu, quia hoc quod dicit, scilicet creatura nata est denominare utrumque propria denominatione, destruit hoc quod dictum est, & ideo non est concedendum in bona Theologia, quòd Christus sit creatura. patet, quia quicquid est creatura, habet suum esse primum, siue totale, siue partiale, siue mediate, siue immediate a Deo: sed sic est, quòd Christus non accepit suū esse primum siue totale, siue partiale a Deo: ergo non est creatura. *Nō ē concedendum, quod Christus sit creatura.*

Secunda ratio est. illud denominatiuum, quòd natum est denominare totum, & partem, nō denominat totum per partem: sed creatura est denominatiuum, quod natum est denominare totum, & partem: ergo non potest denominare totū per partem: ergo si natura humana in Christo dicatur creatura, non tamen Christus dicetur creatura.

Ad argumenta principalia, primo arguitur probādo, quòd *Soluuntur argu. princ.* Christus sit creatura. quia Christus est creator ratione naturæ diuinæ: ergo est creatura ratione naturæ humanæ, patet cōsequētia, quia sicut istæ duæ naturæ sunt in Christo & in cōcreto dicuntur de Christo, ita proprietates istarum naturarum dicuntur de Christo: igitur sicut Christus dicitur creator, ita dicitur, & creatura. Respōdeo, & nego consequentiā. & ad probationem dico, quòd duplicia sunt prædicata denominatiua, Quædam sunt, quæ nata sunt denominare suppositum mediante natura, & sic est uerum. Alia sunt, quę nō sunt nata denominare suppositum mediante natura sicut est creatura, quia creatura non est nata denominare Christum mediante natura humana. Dat exemplum. Ista dicitur uera, homo dicitur crispus secundum caput, & tamen propter rotunditatem capitis, homo non dicitur rotundus. sic in proposito, comedere, bibere & huiusmodi, sunt prædicata, quæ sunt nata denominare suppositum mediante natura: tunc respōdeo, quòd repugnantia est in Christo, quòd sit creature, quia sequeretur, quod primum esse Christi siue partiale, siue totale, esset acceptum post nō esse. Illud autem prædicatum, creator, natum est denominare Christum mediante natura diuina, nō tamen creatura est prædicatum, quod possit denominare suppositum mediante natura, & ponit repugnantiam in Christo scilicet esse Christi acceptum de non esse, siue post non esse: creator autem non dicit talem repugnantiam.

2. princip. Præterea, cum dicitur Christus est homo, ista prædicatio est in quid. tunc sic, capio prædicatum, quod est homo, aut homo est creatum, uel increatum. Si secundum: ergo idem est dicere, Christus est homo, sicut Christus est Deus. si primum: ergo Christus est homo creatus.

Sol. 2 prin. Et pro responsione dico primo, cum arguitur, Christus est homo, concedo, quòd homo prædicatur in quid de Christo. Secundo dico, quòd creatum prædicatur de natura humana, quæ est uerissime creatura accipiendo creaturam generaliter sed non ualet, natura humana est creatura: ergo Christus est creatura. Et ratio est, quia ad probandum Christum esse creaturam per naturam humanam, si in maiori natura humana accipiatur in abstracto, & in minori in concreto, sic sunt quatuor termini. patet sic arguendo. natura humana in Christo est creatura; sed Christus est homo: ergo Christus est creatura. hic sunt quatuor termini. ideo syllogismus non ualet? & si in maiori & minori accipiatur natura humana in abstracto, tunc minor est falsa. patet sic arguendo, natura humana in Christo est creatura, ista propositio est uera: sed Christus est natura humana: ergo Christus est creatura. hic minor est falsa, & conclusio falsa.

Tertio sic. ista est uera Christus est homo, tūc sic, aut est homo creatus, aut increatus: non secundum, quia tunc esset æternus. ergo est creatus: & per consequens est creatura, a sufficienti diuisione. *Sol 3. prin.*

Respondeo primo cum arguitur. Christus est homo, concedo, & dico, quod illæ duæ propositiones sunt concedendæ, Christus est homo, Christus est homo creatus: sed non sequitur, ergo est creatura, quia est arguere a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. ideo consequentia non ualet, ut sic arguendo. Adam est homo mortuus: ergo Adam est. similiter hic, licet ista sit uera, Christus est homo creatus, non tamen ista, Christus est creatus, uel creatura: quia cum dicitur, Christus est creatus, uel creatura, ly creatus, uel creatura, accipitur simpliciter.

Respondeo secundo, quòd ista diuisio non est sufficiens. Contra, diuidit quodcunque ens, Respondeo, quòd duplex est ens: quoddā est ens per se, & sic quodlibet ens, uel est ens creatum, uel increatum, Aliud est ens quod includit duo, & non est unum per se, sed per accidens saltem logicum, sicut est Christus: & sic illa distinctio non est sufficiēs, de tali uno, & sic dico, quòd nullum istorum est dandum. quia ratione unius naturæ sibi conuenit prædicatum, quod est creatum, & ratione alterius, sibi conuenit aliud prædicatum, scilicet increatum. *2. Solut.*

Quarto sic. de quocunque prædicatur inferius, de illo prædicatur superius: siue sit essentiale, siue denominatiuum: sed homo est superius ad Christum, & prædicatur de Christo: ergo creatura quæ est prædicatum denominatiuum hominis, prædicatur de Christo. exemplum. duplex est superius, quoddam est essentiale, quod prædicatur quidditatiue de suis inferioribus: Aliud est accidentale. exemplum primi, ut substantia. exemplum secundi, ut creatura, idem, simile. Istud prædicatum, creatura, prædicatur de quolibet alio a Deo. itē creatura est eadem alteri, uel non: & est similis, uel dissimilis. exēplum, accipio ignem, de igne prædicatur corpus, de illo prædicatur quodcunque superius ad corpus; & quodlibet superius ad creaturam; ut sicut ista uera, ignis est corpus, ignis est substantia, ita ista, ignis est creatura. Sed sic est quod homo est superius ad Christum, & creatura superius ad hominem: ergo sicut homo prædicatur de Christo, ita creatura. *4. princip.* *Duplex prædicatū superius.*

Pro responsione pono tres propositiones. Prima est. quæcunque quidditas in abstracto pertinens ad quodcunque genus, habet creaturam pro superiori denominatiua. exemplū. humanitas est in prædicamento substantiæ, & albedo in prædicamento qualitatis, istæ duæ habent creaturam pro superiori, de quibus creatura prædicatur denominatiue, ut humanitas est creatura, albedo est creatura. *Sol. 4. 1. prop.*

Secunda propositio. non quodlibet concretum cuiuslibet generis, habet creaturam pro superiori denominatiue. *2. prop.*

Tertia propositio. illud præcise concretum habet creaturam pro superiori denominatiuè, cuius primum esse acceptū est per creationem. *3. prop.*

Nota, quod duplicia sunt concreta: quædam sunt, quorum esse primum est assumptum per creationem, sicut sunt homo, bos, lapis, & ista habent creaturam pro superiori. Alia sunt cōcreta, quorū esse primarium non est acceptum per creationem sicuti est Christus, quia esse uerbi, non est acceptum per creationem, & tale concretum, licet habeat hominem pro superiori, non tamen habet creaturam pro superiori. Et ideo ad formam argumenti, dico, quando arguitur, de quocūque prædicatur &c. illa est falsa, quoniam licet homo prædicetur de Christo, non tamen creatura: quia Christus non accepit suum primum esse per creationem. ideo non habet creaturam pro superiori. Quoniā ad hoc, quod creatura prædicetur de Christo non sufficit, quod homo prædicetur de Christo. exemplū. licet albedo sit creatura, non tamen ista, album est creatura, nisi primum esse illius, sit acceptum per creationem. sicut si arguaratur, si Sortes est albus, albedo est creatum: ergo Sortes est creatura. *Concreta sunt duplicia.*

Respondeo, quod consequentia non ualet, nisi esse Sortis, fuerit acceptum per creationē. Item Christus ratione corporis est compositus. ergo ratione animæ est creatus. patet cōsequentia, quia non minus denominatur totum a parte principali,

cipali,quam a parte minus principali.

1. prop. Respondeo,prima propositio. Istæ propositiones sunt ueræ, Christus est natus,genitus,conceptus,& huiusmodi, & ratio est,quia ista prædicata nata sunt prædicari de Christo mediante natura humana.

2. propos. Secunda propositio.licet istę sunt ueræ. Christus est genitus,conceptus,non tamen ista Christus est creatura, quia requiritur,quod primum esse Christi sit acceptum per creationem,quia esse Christi nō est acceptum per creationem, ideo non est uera,nec creatura nata est dici de Christo ioio, mediante natura humana, ideo non debet dici Christus creatura. Vel sic dico,quòd licet istæ sint ueræ,Christus est genitus, non tamen ista,Christus est creatura.& ratio est,quia ad hoc quòd ista sit uera,Christus est genitus,sufficit, quod aliquod esse,sit genitum:sed istud prædicatum, quod est creatura,dicit,quod esse primum suum sit acceptum per creationem, & quia tale esse Christi non est acceptum per creationem , ideo Christus non est creatura.

QVAESTIO SECVNDA.

An Christus possit dici creatura. Quæro secundo. Vtrum Christus secundum, quòd homo sit creatura supposito,quòd illa propositio non debeat concedi,Christus est creatura,requiritur. Vtrum illa debeat concedi,Christus secundum,quòd homo, est creatura.

Respondetur,quòd ista,Christus secundum, quòd homo, est creatura,non est uera,si ly secundum quòd accipiatur reduplicatiue.probatur,quia bene sequitur, Christus secūdum quòd homo est creatura: ergo secundum quòd est iste homo, est creatura.probatur,quia si Christus secūdum,quòd est iste homo,sit creatura:ergo est creatura,quia non est homo , nisi quia iste homo:sed secundum quod iste homo, est creatura. probatur ista consequentia,quia de eo,quod sequitur dictionem reduplicatiuam,potest prædicari prædicatum principale illius propositionis. Vnde in qualibet propositione reduplicatiua sunt quatuor , scilicet subiectum , principale prædicatum, dictio reduplicatiua, & terminus reduplicatus.

Exemplum.Sortes inquantum homo,est risibilis,uel homo in quantum rationale,est risibile.ita quòd ista est uera, rationale est risibile.ita in proposito , Christus secundum quòd est iste homo,est creatura: ergo iste homo est creatura , sed istud consequens est falsum:ergo antecedens . patet, quia secundū Damasc.iste homo est creator,quia dicebat. Iste homo creauit Angelos.Item si Christus secundum,quòd homo,est creatura:ergo Christus est creatura , consequans est falsum : ergo

Reg. logica. & antecedens.probatur consequentia per regulam logicalē, Quotiescunque prædicatum prædicatur de subiecto mediante reduplicatione,enunciatur de eo simpliciter,ut bene sequitur. Sortes inquantum homo est:ergo Sortes est. ergo si dicas quòd Christus inquantum homo est creatum : ergo Christus est creatura,sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Et fundatur ista regula in propositione expoonibili , quia affir-

Affirmatiua propositio de inquantū quō fit ex ponenda matiua debet exponi per quatuor propositiones.Exemplum, homo inquantum rationalis, & risibilis sic exprimitur,homo est risibilis,homo est rationalis rationale est risibile, & si aliquid est rationale,illud est risibile.

Pro responsione Doct. ponit duas regulas logicales. prima.

Pro solutione quęstionis adducuntur regulæ logicæ. 1. regula. Quandocunque aliqua propositio affirmatiua est falsa, ex repugnantia extremorum,quacunque determinatione addita , quæ non tollit illam repugnantiem,nō tollit falsitatem illius. Exemplū, Aethiopi repugnat albedo, ideo propter repugnantiam extremorum ista est falsa, Aethiops est albus, si addas quamcunque determinationem , semper est propositio falsa, ut si dicas, Aethiops secundum quòd animal,est album,semper est falsa,& ista est falsa.Aethiops est albus,ista etiam est falsa,Aethiops inquantum homo , est albus. Et ratio est, quia reduplicatio non est ratio tollendi illam repugnantiam ideo semper remanet falsitas propositionis.

2. regula. Secunda regula.si alteri extremo, idest prædicato propositionis addatur determinatio distrahens,per quam tollitur repugnantia illorum extremorum,tunc per talem determinationem distrahentem potest esse uera. Exemplū.ut Aethiops est albus, ista est falsa, si addatur determinatio distrahens ad

Sed nūquid in ista propositione,Christus sedm q̄ homo est creatura dicitur p̄ icitur. ly album,ut dicamus æthiops est albus secūdum dentes, ista determinatio distrahens facit, quod illa propositio sit uera. Ad propositum. In ista propositione, Christus secundum quòd homo,ly,secūdum quòd,potest accipi dupliciter. Vno modo reduplicatiue,ut sit sensus quòd homo est ratio tota inhærentiæ prædicati ad subiectum,& sic est reduplicatiua. Alio modo specificatiuæ,uel ut est determinatio distrahens posita a parte prædicati.

1. prop. Sco. Prima propositio,si ly,secundum quod, capitur reduplicatiuē,tunc ista est falsa,Christus secundum,quòd homo, est creatura.Et ratio est,quia ly,secundum quòd , non distrahit alterum extremorum,nec tollit repugnantiam,quę est inter Christum & creaturam si qua est,& idō non magis ista est uera,Christus secundum,quòd homo est creatura , quam ista : Christus est creatura. Ergo igitur ista falsa,Christus secundum,quod homo est creatura,sicut illa,Christus est creatura.

Nota,quòd caute procedit hic Scotus , quia probabiliter potest teneri,quod Christus est creatura.

2. prop. Sco. Secunda propositio.si ly,secūdum quòd homo, accipiatur tanquam determinatio distrahens,& addatur prædicato, per quam tollitur repugnantia extremorū,tunc potest esse uera, & tunc sensus est.Christus,secundum quòd homo, est creatura,idest Christus secundum humanitatem est creatura : tamē de rigore sermonis ista est falsa,sicut prima. Tamen de bonitate intelligentis est uera,quia sensus Doctoris est,quòd humanitas in Christo est creatura:& ista est uera,quia dictū est, quòd creatura prædicatur de quacunque quidditate cuiuscū que generis,& sic dicebat Breugarius .

Christus est creatura est falsa de rigore,licet possit esse uera ad bonū sensum. Ex quo sequitur primo,quòd hęc,Christus secūdum quòd homo, est creatura, proprie est falsa.patet,quia ly, secundum quòd,non aufert repugnantiam.Secundo sequitur,quòd si ly secundum quòd,accipiatur specificatiuē,tunc est uera , quia sensus est,Christus secūdum humanitatem est creatura : quia humanitas in Christo est creatura. Dat exemplum Scotus, ut æthiops,secundum q̄ habet dentes,est albus.si ly, secundum quod accipiatur reduplicatiuē.tunc est falsa:tamen si accipiatur ut determinat prædicatum,tūc est uera. Et sicut dicimus, æthiops est albus secundum dentes,ita, si accipiamus Christū inquantum homo, est creatura,ut ly,secundum quòd, accipiatur specificatiuē,ut dictum est.

¶ Ad argumenta principalia &c.]

Sol princip. 1. Princip. deducitur. Primo sic arguitur.Christus secundum quòd homo,est aliquid.tunc sic,uel est aliquid creatum, uel increatum:si primū habet propositum.si secundum,ergo idem est dicere, Christus est homo,& Christus est Deus:sed hoc est falsum: ergo Christus,secundum quod homo est creatura.

Solu primū. Resp.primo concedo,q̄ Christus secūdum, q̄ homo est aliquid , & ultra quod ista est uera, Christus est creatura secundum quod homo, quia y,homo,est determinatio distrahens: sed cum infers:ergo Christus est creatus,uel creatura, non sequitur:quia arguere à dicto secundum quid ad dictum simpliciter,est fallacia.

Secunda responsio.Concedo,q̄ est aliquid.secundo . quod est aliquid increatum secūdum,quod homo.& ratio est, quia ly,aliquid,non stat tantum pro natura humana,sed pro denominatiuo naturæ humanæ : illud denominatiuum est homo, quod denominat suppositum uerbi ideo ratione illius , quod denominatur a natura humana,potest cōcedi aliquid increatum : & sicut uerbum est aliquid increatum , ita etiam homo denominat aliquod increatum.Nec sequitur, quòd sit idem dicere,Christus est homo, & Christus est Deus, quia de Christo ut Deus prædicatur increatum per se,& essentialiter:sed cum dicitur Christus est homo , ibi increatum prædicat aliquid denominatiuē:ita quòd duplex est increatum.Ipse,& ipse,& illud est Deus.Aliud est increatum denominatiuū,quia denominat aliquid increatum,s.uerbum,& istud est homo, q̄ denominat uerbum.

Increatum duplex 2. principa. Secundo sic arguitur.Quandocunque aliquod prædicatum conuenit alicui toti secundum partem, conuenit toti simpliciter:sed esse creatum conuenit Christo ratione naturæ humanæ,quæ est quædam pars Christi :ergo conuenit sibi simpliciter.probatur maior.homini conuenit uidere per oculos: ergo homini conuenit uidere simpliciter,ut patet 5.physicorum.dicitur enim,quod homo sanatur,quia thorax,& corpus sanatur,& sic maior est uera patet minor,quia natura humana est in Christo:ergo Christus,secundum quòd homo, potest dici creatura.

Soluitur secundū prin. Regula log. Responsio prima, & ponitur una regula logicalis. Quando cunque sunt aliqua opposita,quæ conueniunt alicui toti per diuersas partes,neutrum denominat totum ea ui sermonis. Exemplum.Scutum,cuius una pars sit alba,& alia nigra, ista opposita sunt toti per partes. Et scutum non debet concedi nigrum,nec debet cōcedi album,immo ista est falsa : scutum est album,& ista,scutum est nigrum est falsę Sed contra Aristot.5.physicorum,dicit,quod homo sanatur,quia thorax sanatur.

natur. dico, quod Arist. non curauit de logica, idest non est locutus secundum rigorem sermonis, sed secundum ueritatem realem, ponendo, quòd contingit, quod aliquid moueatur tripliciter. Vno modo per accidens. Secundo modo secundum partem. Tertio modo secūdum totum. De primo dico, quòd musicum mouetur, quia illud, cui accidit musicum esse, mouetur, ut homo. De secundo dico, ꝙ homo sanatur, quia thorax sanatur. De tertio dico, ut in alteratione contingit, quod aliquod totum dicitur alterari, ut aqua approximata igni, & totum potest denominari secundum partem, non tamen dicit secundum rigorem. Tamen Scotus glosat dicendo, ꝙ duplicia sunt prædicata denominatiua. Quædam sunt, quæ determinant sibi partem aliquam subiecti, uel in subiecto. Quædam, quæ non determinant partem in subiecto. Exemplum primi, ut simitas determinat sibi nasum: similiter crispitudo determinat sibi caput: similiter uidere oculum. Exemplum de secūdo, ut albedo, sanitas, coloratum, quantum. De primo prædicato denominatiuo, pono talem propositionem. Quandocunque aliquod prædicatum natum est inesse toti per partem, quam determinat simpliciter, conuenit toti subiecto, ratio est, quia non potest aliter sibi conuenire; ut Sortes uidet per oculos, quia oculi uident. istud prædicatum, quod est uidere, conuenit Sorti simpliciter, quia non est natum conuenire Sorti, nisi per oculos. Vnde aliqua prædicata denominatiua, quæ non determinant partem in subiecto, sunt duplicia. Quædam sunt, quæ quando informant partem, prædicantur de toto, ex eo, quod informant partem principalem. Exemplum, ut sanitas, quando informat corpus, quæ est pars principalis, prædicatur de toto: ut si cor est sanum, & homo est sanus. Alia sunt prædicata, quæ insunt parti: & possunt in esse alii: & illa non sunt nata denominare totum simpliciter: ut si sim infirmus secundum digitum, & sim sanus secundum caput, non debēt illa concedi: iste homo est infirmus, iste homo est sanus; & ratio est, quia tale prædicatum non est natum denominare totum simpliciter: quia tunc duo opposita dicerentur de Deo, & ideo sic exponitur philosophus.

Aliquid pt moueri trip. — *Prædicata denoĩatiua sunt duplicia.* — *Denoĩatiua q̃ non determinant partē in subiecto duplicia.*

Ad propositum de Christo. Christus, secundum quod homo, est creatura; illud prædicatum, creatura, licet conueniat naturæ humanæ, non tamen conuenit Christo, nisi natura sit accepta de non esse ad esse per creationem, uel esse totale. & quia humanitas non est primum esse Christi, inimo sequitur esse Christi: ideo licet creatura dicatur de humanitate, non tamen pōt prædicari de Christo simpliciter, & esse uerbi non est acceptum per creationem, Ideo creatura non potest prædicari de Christo. Et cum arguitur. Quandocunque aliquod prædicatum &c. distinguo, uel conuenit toti per partem principalem, & sic concedo, uel per partem minus principalem, & sic nego: quia natura humana non est pars principalis, ideo non prædicatur de Christo. Sed contra. Duo opposita prædicantur de Christo, s. Christus est passibilis, & impassibilis: ergo & ista, Christus est creatura, & Christus non est creatura.

Soluitur argum scdm.

Respondeo nunquam opposita contradictoria prædicārur de eodem, ideo opposita contradictoria non prædicantur de Christo, nec de quocunque alio, licet bene ratione unius naturæ conueniat sibi unum oppositum, ut s. quod sit æternus: & ratione alterius conuenit sibi negatio, & non æternum, tamen ista duo non debent concedi simpliciter: ut licet istæ sint ueræ, Christus est æternus, Christus est temporalis, tamē negatiuè non debent concedi, ut licet dicamus, Christus est æternus, non tamen, Christus non est æternus. Similiter, licet dicamus, Christus est passibilis, non tamen, Christus non est passibilis. Et ratio est, quia passibile est affirmatio, & satis est, quòd conueniat sibi ratione unius naturæ, s. humanæ. Et hæc Christus non est passibilis, licet non neget simpliciter pro quacunque eius natura. Similiter hæc, Christus non est æternus, ly, non, negat simpliciter æternitatem dici de Christo. ideo non est concedenda, Christus nō est æternus. Et alia est ratio, quia ad hoc, ꝙ dicatur mortalis, satis est, quòd natura humana sit in Christo: sed adhuc, quòd Christus sit creatura, non solum requiritur, quod natura creata sit in Christo, sed etiā requiritur, quod illa natura sit accepta per creationem: seu ꝙ suum primum esse fuerit acceptum per creationem.

Soluitur instantia. Opposita cō tradictoria nō prædicātur de Christo.

QVAESTIO TERTIA.

De Christo an inceperit esse. Dupl. esse.

Tertio quæritur. Vtrum Christus incepit esse. Pro declaratione terminorum nota, quod duplex est esse. Quoddam est esse simpliciter, quod est esse substantiale. Aliud est esse secundumquid, & istud est esse accidentale: sicut duplex est ens, scilicet ens simpliciter, quod est substantia, & ens secundum quid, quod est accidens. Et ideo dicit Arist. quòd accidentia non sunt entia, nisi quia entis. Secunda distinctio, duplex est inceptio, scilicet singulariter, quæ est, qua aliquid simpliciter incipit esse secundum esse substantiale. Alia est inceptio secū dum quid, & est, qua aliquid incipit esse secundum esse accidentale; sicut quando homo incipit esse albus. Tertia distinctio. Istud uerbū, incipit, potest determinari dupliciter in propositione: uel per ly, est, secundum adiacens: & tunc si prædicatum sit accidens, importat inceptionem secundum quid: & si prædicatum sit substantiale, tunc dicit inceptionem simpliciter. Et sic patet, quomodo est aliquando syncathegorema, aliquando cathegorema.

Inceptio duplex. — Incipit pōt dupliciter determinari.

Notandum est ulterius, ꝙ Christus tantum ualet, sicut uerbum homo: ideo Christus dicit ens per accidens.

Christus idē quod uerbū homo.

Pro quo nota, quòd duplex est ens per accidens, s. metaphysicum, & est illud, quod aggregat res diuersorum prædicamētorum, quarum una informat aliam, & sic Christus nō est ens per accidens. Aliud est ens per accidens logicum, & est illud, in quo aggregantur duo, quorum unum non includit rationē uel definitionem alterius: quia unum non est de intellectu, & conceptu alterius: & hoc modo Christus est unum ens per accidens logicè, & non metaphysicè, quia illæ duæ naturæ in Christo non sunt diuersorum generum, sicut homo albus.

Ens per accidens dup. — Quo Christus sit unū ens per accidens.

Dicit Scotus, difficultas potest esse ex parte subiecti respectu de ly, incipere, ratione totalitatis, uel ratione partis formalis. Aut præcise; ideo partis principalis. Et dat exemplum Scotus in illa propositione. Christus incepit esse, ly, Christus, est ens per accidens: ideo difficultas est, an ly, Christus, secundum suam totalitatem incepit esse: & utrum Christus, secundum suum totum esse, incepit esse: uel utrum incepit esse ratione naturæ humanæ, ut sit sensus, Christus incepit esse, qa natura humana in Christo incepit esse.

Dicit Scotus, quòd quando homo albus est coloratus, non est difficultas de subiecto, sed uidenda est ex parte prædicati, de ly, incipere, utrum dicat inceptionem totius, respectu totalitatis, uel ratione partis formalis, uel partis principalis.

Dicit Scotus, quòd de ui sermonis istud subiectum, Christus, respectu incipere esse, magis arctatur respectu illius prædicati esse, quam respectu cuiuscunque alterius, sic quod si accipiatur respectu alterius prædicati, dubitatur, utrū sit rōne partis formalis, uel materialis, uel totius. Exemplum. ponamus, quod albedo faciat unum per se cum homine, tunc homo albus est coloratus, in ista propositione, subiectū stat pro parte formali. s. pro albedine, ita quod ly, coloratus, cōuenit solum subiecto respectu partis formalis. s. ratione albedinis, & sic est propositio per se: tamen ista nō esset per se, homo est coloratus, quia a parte subiecti aufertur pars formalis, ideo non est per se.

Et quòd prædicatum aliquando conueniat subiecto respectu totalitatis, patet, dicendo, animal rationale est risibile, ista propositio est per se. & ratio est, quia risibile conuenit toti subiecto secundum suam totalitatem: sed cum dico, animal est risibile, non est per se; quia risibile non conuenit sibi præcise ratione animalis: sed ratione totius, s. animal rationale. Aliquando etiam prædicatum conuenit subiecto ratione partis materialis, ut homo albus est animal: ibi animal conuenit subiecto ratione partis materialis, s. hominis, & nō ratione formalis, s. albedinis. Ad propositum de Christo, dictum est, ꝙ istud subiectum non magis arctatur respectu huius prædicati incipit esse, quàm respectu alterius prædicati, ita quod istud subiectum, quod est Christus, importat duo, uerbum, homo. si ly, incipere, conueniat Christo ratione partis formalis, scilicet naturæ humanæ, simpliciter conuenit esse, quòd s. natura humana inceperit esse. ita dicemus, quód Christus incepit esse, & tunc erit uera, & subiectum ratione naturæ humanæ determinabitur per prædicatum, & Christus secundum naturam humanam est, qui incipit esse per generationem in uirgine; ita Christus incepit esse: & quia ista pars formalis incœpit esse per generationem temporalē, ideo ista est uera, Christus incepit esse. Sed difficultas est accipienda ex parte prædicati, quia quando ponitur incepisse esse ex parte prædicati, est distinguenda: uel dicit inceptionem primi subiecti, idest Christi; uel dicit inceptionem subiecti, licet non primi, & alicuius esse substantialis in Christo.

Prima conclusio. si incipere esse significat inceptionem esse primi subiecti, tunc ista est falsa, Christus incepit esse: quia sensus est, primum esse Christi incepit esse: & cum primum Christi sit esse uerbi, & esse uerbi sit ab æterno, ideo illa non

1. concl Sco.

est te-

est tenenda. Si incipere esse, dicat inceptionem alicuius esse substantialis, pono secundam conclusionem, quam teneo: tūc ista est uera, Christus incepit esse; quia sensus est, in Christo aliquod esse simpliciter incepit esse, quia natura humana in Christo incepit esse.

Quæro, quæ istarum est magis de rigore sermonis: utrum illa, quæ a parte prædicati dicit inceptionem sui subiecti, uel inceptionem alicuius esse simpliciter? Dico quòd illa, quæ dicit inceptionem alicuius esse simpliciter; ut sicut est secundū adiacens dicit esse simpliciter, & non primum esse ita incipere esse positum in propositione, dicit inceptionem alicuius esse simpliciter, licet non esse primum. Et cum in Christo aliqua uera substantia inceperit esse aliquod esse simpliciter incepit esse, quod prius non erat in Christo: quia in Christo est duplex esse, scilicet esse existentiæ uerbi, quod fuit ab æterno, & esse existentiæ naturæ humanæ, quod fuit ex tempore.

Quid ad q̄ uē dicendū sit sc̄dm tenētes unam existentiam in Christo. Alii tamen sunt, qui dicunt, quòd in Christo non est nisi unicum esse existentiæ: quam uiam tenendo, oportet dicere, quòd ista non est concedenda simpliciter, Christus incepit esse, quia cum uerbum non habeat nisi unum esse, quod est æternum, ista non erit uera, quæ tamen secundum Scotum est uera: quia sensus est, aliquod esse simpliciter, s. naturæ humanæ incepit esse, quod non erat prius, & est uerum.

Dub. Sed quæro, utrum ista propositio sit uera, Iste homo incepit esse, quia certum est, quòd Christus incepit esse.

Sol. regula. Respondet, quod est uera, & ponitur regula, quod de subiecto demonstrando suppositum, quod subsistit in natura humana, potest enunciari istud uerbum, incipit, denotās inceptionem simpliciter: quia ly, iste, demonstrat suppositum uerbi, quod subsistit in natura humana: & de subiecto potest enunciari istud prædicatum, incipit, ut de ly, homine, ut supponit pro uerbo, istud prædicatum, quod est homo, dicit esse simpliciter, quia esse substantiale, licet non sit esse simpliciter, idest uerbi diuini. Tamen in illa propositione, incipit, potest prædicari de ly, homine quia natura humana habet esse simpliciter, & substantiale: ideo istæ sunt ueræ, uerbum subsistens in natura humana incepit esse, Christus incepit esse, & iste homo incepit esse, & uerbum diuinum existens in natura humana incepit esse: sicut si Sortes esset ab æterno, ista esset concedenda, Sortes albus incipit esse.

Prop. ... de Christo.

Dub. Et si quis dicat arguendo, iste homo incepit esse, hic ly, homo, supponit pro uerbo: sed uerbum nō incepit esse: ergo iste homo non incepit esse. patet minor, quia est ab æterno: ergo si uerbum non incepit esse, nec iste homo.

Soluitur. Respondetur, concedo antecedens, & nego consequentiā: quia ly, homo, supponit pro supposito uerbi, non tamen simpliciter, sed prout subsistit in natura humana: & ideo inquantum subsistit in natura humana, ista est concedenda, Christus incepit esse. Dat exemplum, Sortes albus est coloratus, ly, Sortes albus, supponit pro Sorte, prout subsistit in albedine, & nō simpliciter. ita cum dicitur, iste homo incepit esse, ly, homo, non supponit pro uerbo simpliciter, sed bene prout subsistit in natura humana.

Quid dicēdū ad Scot. &c. Sed quid dicendum ad Scotistas, qui dicunt, ꝙ Christus nō incepit esse.

Christū incepisse esse pōt dupliciter intelligi Respondeo, quòd Christum incepisse esse, potest dupliciter intelligi. Vno modo secundum suum priuatum esse, & sic nō incepit esse: & hoc modo dicunt, quod Christus non incepit esse. Alio modo secundum aliquod esse substantiale, quod incepit esse in eo: & sic ista est uera, Christus incepit esse: quia natura humana existens in eo, incepit esse.

Hæretici autem dicebant, quòd Christus incepit esse secūdum etiam suum primum esse. Et ideo resoluendo, pono tres conclusiones.

Resolutio p tres concl. Prima est. Ista est uera de rigore sermonis, Christus incepit esse. patet: quia adhoc, quod incipere, possit prędicari satis est quòd incipiat esse aliquod esse substantiale: sed in Christo aliquod esse substantiale incepit esse: ergo &c.

Secunda cōclusio. Ista est uera, Iste homo incepit esse, quia filius Dei incepit esse. existens in natura humana.

Tertia concl. Ista non est concedenda, Christus incepit esse in sensu hæreticorum.

Ad argumenta principalia.

Soluuntur prin. arg. Ad primum, quando arguitur, suppositum subsistens in duabus naturis incipit esse: ergo Christus incepit esse. Probatur antecedens, quia ab æterno non erat in duabus naturis.

Secundo sic. Quod incepit esse secundum esse substantiale, incepit esse simpliciter: sed Christus incepit esse secundum esse substantiale, scilicet naturæ humanæ: ergo Christus incepit esse simpliciter.

Tertio sic. Quod generatur simpliciter incepit esse: sed Christus fuit genitus: ergo incepit esse simpliciter probat maior: quia generatio est progressio de non esse ad esse. quinto physicorum: ergo.

Generatio duplex. Pro isto tertio nota, quòd generatio est duplex, scilicet tēporalis, quæ est in creaturis: & sic quicquid generatur temporaliter, incepit esse. Alia est æterna, quæ est in diuinis: & quod generatur generatione æterna, non incepit esse. Item. Verbū incepit esse homo: ergo incepit esse. probatur consequentia, quia quando de aliquo subiecto dicitur incipere esse, cum determinatione a parte prædicati, de illo dicitur cum illa denominatione, incipere esse: ut Sortes incipit esse albus: ergo Sortes incipit esse de illo subiecto dicitur, incipere esse. Ita a simili. Verbū incepit esse: ergo &c. Aliæ authoritates probant quod Christus non incepit esse. Io. 8. patet.

Resp. ad oīa arg. simul. Christū incipere esse, & nō incipere esse, pōt dupliciter intelligi Respondeo ad omnia illa argumenta, quòd Christum incipere esse, & non incipere esse, potest dupliciter intelligi. Vel secundum naturam humanam, & sic incepit esse. Vel secundum naturam diuinam, & sic Christus non incepit esse: & quādo Christus dicit, antequam Abraham fieret, ego sum loquebatur secundum naturam diuinam.

Aliorū resp. ad quæst. 1. modus dicendi Nota, quod aliqui sic respondent ad quæstionem, cum quęritur, utrum Christus incepit esse. Vnus modus dicendi est talis, quòd quando in uno supposito sunt plures naturæ, & ab una suppositum habet esse, & ab alia non, tunc quicquid dicitur de natura, a qua habet esse, dicitur etiam de supposito. Si autem dicatur aliquid de natura a qua non habet esse, tunc nō oportet, quòd dicatur de supposito: sed in supposito Christi sunt duæ naturæ, scilicet diuina, & humana: diuina autem habet esse, & non ab humana: si ergo aliquid dicatur de natura humana, non oportet, quòd propter hoc dicatur de supposito. Sed cum dicitur Christus incipit esse. hoc intelligitur de natura humana: ergo non oportet, ꝙ intelligatur de supposito. Ideo propositio est distinguenda, aut ly, incipere esse, intelligitur de natura diuina, & tūc propositio est falsa: Aut de natura humana, & tunc est uera.

2. modus dicendi Alius modus dicendi est, quòd ista propositio non est distinguenda, quia potest considerari ex parte subiecti, uel ex parte prædicati. Ex parte subiecti considerantur duo, scilicet natura, & persona. si autem accipiatur in subiecto natura humana, tunc propositio est uera. si autem accipiatur persona, tunc est distinguenda: quia uel absolutè, & tunc etiam sic est falsa: uel ratione naturæ assumptæ, & tunc est una sub hoc sensu, Christus incepit esse, & habet aliquod esse, quod prius non habuit.

Notandum pro principio textus, quod duplex est ens per accidens, quoddam est metaphysicum, quod includit naturam diuersorum prædicamentorum, ut homo albus. Aliud est ens per accidens logicum, quod includit diuersos conceptus, ut homo risibilis: uel plures naturas eiusdem generis, ut Christus.

DISTINCT. DVODECIMAE.

QVAESTIO VNICA.

De impeccabilitate Xp̄i Circa distinctionem duodecimam. Quæro, utrum Christus potuit peccare.

Impeccabile tripliciter Nota, quod impeccabile capitur tripliciter, scilicet negatiue contrariæ, & uix peccabile.

Primo lapides, & omnia entia nolunta te, & intellectu carentia sunt impeccabilia.

Secundo contrariè, & hoc dupliciter. Vno modo secundum naturam: Alio modo per habitum. Primo modo Deus dicitur impeccabilis contrariè, quia secundum naturam non potest peccare: quia est natura infinita. Per habitum dicitur aliquis impeccabilis, sicut beati.

Tertio modo dicitur, quomodo uiri perfecti dicuntur im pecca-

peccabiles, idest uix peccare, quia nolunt blasphemare Deum nec aliud uitium committere. In quæst. non quæritur, utrum Christus fuerit impeccabilis negatiné: nec utrum fuerit uix peccabilis; sed quæritur, si fuerit impeccabilis contrarié. Vnde nota, quod ista tria se habent per ordinem: impotentia peccandi; impeccabilitas; & non peccare, quoniam primum negat omnem potentiam tam propinquam, quam remotam: & sic Deus est impeccabilis, quia non habuit potentiam peccandi. Christus uero qui est Deus, & homo licet, ut dicit Bea. Bonauentura non potuerit peccare propter beatitudinem, tamen habebat potentiam. Sed impeccabilitas negat ordinem immediatum ad actum ad peccandum, sicut sunt beati. Sed non peccare negat actum peccare, ut qui actualiter non peccat.

Impotentia peccandi impeccabilitas & no peccare differũt.

¶ Ad quæstionem: ergo &c.

Resp. ad q. 1. propos.

Prima propositio. Christus fuit impeccabilis: quod probatur sic arguendo, quia si Christus potuit peccare, ergo damnari: consequens est falsum: ergo &c.

Probatur consequentia: quia propter peccatum quilibet damnatur. Item arguitur sic. Christus ab instanti conceptionis semper fuit beatus: ergo non potuit peccare.

Probatur consequentia, quia beatitudo priuat actum peccandi & de potentia ordinata peccatum priuat beatitudinem. tunc sic; impossibile est duo contradictoria esse in eodem: ergo &c.

Primum art.

Pro responsione Doctor. ponit duos articulos. Pro primo nota, quod dicit Doctor in quarta distinctione 49. quæstione sexta, in qua quærit de securitate beatitudinis, & in quodam articulo quærit, quomodo Bea. Michael sit impeccabilis. ad quod dicunt Thomistæ, quod uoluntas beatorum illi obiecto innititur totaliter.

Consequenter Doctores ponit hic duas distinctiones. Prima ista propositio, beatus potest peccare est modalis, ideo est distinguanda; quia potest facere sensum diuisum, uel compositum, sicut ista, album potest esse nigrum: sed in sensu diuiso est uera, & æquiualet isti, hoc est album, & hoc potest esse nigrum. Similiter ista, beatus potest peccare in sensu composito est falsa, quia sensus est, ista propositio est possibilis, beatus peccat. Si capitur in sensu diuiso est uera, quia sensus est. Iste est beatus, & cum hoc, iste potest peccare demonstrato Bea. Petro.

Beatus potest peccare ist propositio modalis distinguenda.

Nota secundo, quod Bea. Petrum posse peccare, potest intelligi dupliciter. Vno modo de potentia, propinqua. Alio modo de potentia remota. Potentia remota beati ad peccandum est liberum arbitrium uertibile de bono in malum. Potentia propinqua est, quando nullo impedimento posito illud ad quod aliquid est in potẽtia, ponitur in actu, & sic ignis in fornace caldeorum, non erat in potentia propinqua ad cõburendum tres pueros. ita hic dicandum est, si intelligimus potentiam remotam, certum est, quód beatus habet potentiam ad peccandum: sed non habet potentiam propinquam. Sed quæro. Vnde prouenit hoc.

Beatũ posse peccare potest dupl. intelligi.

Respondeo beatum esse impeccabilem, potest intelligi tripliciter. Vno modo secundum naturam. Alio modo per habitum. Tertio modo ex ordinatione diuina & manutentione. Primo modo beatus non habet impeccabilitatem per naturam, sed solum Deus. Secundo modo per habitum gratiæ, dicunt aliqui, quód beatus non potest peccare per habitum, quia est confirmatus in gratia. Si intelligant, quód sit solummodo ille habitus non uidetur uerum, quia ille solus non facit beatum impeccabilem: quia multi sancti habuerunt tantam gratiam in hoc mundo, sicut in alio, & tamen erant peccabiles, ut patet de uirgine. Tertio modo beatus dicitur impeccabilis ex ordinatione diuina: Et sic dicit Scotus in quarto. Ista impeccabilitas prouenit per uolnotatem diuinam cõtinuantem in eis actum bonum, quia sic Deus ordinauit. & sic uirgo fuit confirmata in gratia, & Deus ordinauit, quód post conceptionem filii sui non peccaret. Similiter discipuli post pentecosten fuerunt impeccabiles ex ordinatione diuina.

Beatũ esse impeccabilẽ potest tripliciter ĩtelligi.

Quo B. vir. fuerit ĩpeccabilis in hac uita.

Arguitur, probando, quod beati possunt peccare tenendo opinionem Scoti, dimittendo Occham, de Maironis. &c. Scotus tenet, quod actus beatitudinis causatur ab obiecto, & potentia.

Apostoli post acceptũ spum Sãctũ fuerunt impeccabiles.

Arguit sic de Bassolis, præsupponendo primo, quód licet omnia teneatur quis diligere Deum semper. non tamen pro semper: tamen in patria obligatum semper, & pro semper sic, quod quilibet beatus tenetur semper diligere Deum. Secundo præsuppono, quod actus fruitionis elicitur liberè, & contingenter a uoluntate nostra. Tunc arguitur sic. Michael libere elicit actum fruendi: ergo potest suspendere illum actũ. patet consequentia, quia postquam libere elicit, potest suspẽdere. Si dicas, Deus uult, quód non suspendat.

Argumẽtum sancti in patria possunt peccare.

Contra. Ad hoc quod est suspendere actum, & cessare ab actu non requiritur specialis influxus Dei. Tunc sic, beatus Michael potest cessare ab actu fruendi: ergo potest peccare. Probatur consequentia, quia si potest cessare: ergo potest transgredi illud præceptum de dilectione. ergo peccabit: ergo Angelus in patria potest peccare.

Respondeo secundum Scotum. cum arguitur, iste beatus liberè elicit actum fruitionis, concedo: ergo potest cessare, nego. Et ad probationem, postquam liberè elicit, sequitur, quód contingenter etiam possit cessare, nego, & ratio est, quia ista consequentia est necessaria, Deus uult istum continuare actũ fruitionis: ergo beatus continuat actum fruitionis, & est ibi necessitas consequentiæ, licet non consequentis, quia utraque propositio est contingens, & sic soluit in quarta distinct. 49. quæst. 6.

Solu. argu.

Pro secundo articulo téxtus de Christo, dicunt aliqui Doctores, quod non, quia erat uiator. Tamen quærit Scotus, cum Christus fuerit uiator, & meruerit nobis, quomodo fuit impeccabilis sicut beati?

2. articul. De Christi impeccabilitate.

Respondet Scotus, ponendo tres propositiones. Prima, Christus in primo instanti unionis naturæ humanæ ad uerbum fuit perfectissime beatus.

Scot. ponit tres propos.

Notandum, quód in incarnatione ista tria fuerũt, primo materiæ de loco ad locum translatio. Secundo corporis formatio. Tertio corporis organizatio, ut dictum est. Secunda, Beatitudo ista in Christo abstulit ab eo omnem potestatem propinquam ad peccandum, sicut abstulit ab aliis beatis. Tertia, Et si Christus fuit perfectissimè beatus, tamen ex dispensatione diuina potuit mereri in hac uita, & sic fuit factum, quia meruit nobis gratiam, & gloriam.

3. Fuerunt in incarnatione.

Christus licet fuerit B. potuit tamẽ mereri nobis gratiam & gloriã.

Nota tamen, quod aliquem beatum posse mereri, potest dupliciter intelligi. Vno modo regulariter merito de condigno, & sic nullus beatus potest mereri, nec damnari, quia non sunt in statu merendi. Secundo modo ex dispensatione diuina, & speciali miraculo, & sic Christus ex dispensatione diuina meruit nobis gratiam & gloriam.

Beatũ posse mereri potest dupl. intelligi.

Quæro. Vtrum beati possint orare pro nobis. Arguitur quod non, quia beati non sunt in uia: ergo non possunt orare pro nobis, nec mereri, Et ideo quæro. Vtrum beatus aliquis possit nobis mereri.

Vtrũ Beati possunt orare p nobis.

Respondeo quod aliquem beatum posse mereri in patria potest dupliciter intelligi. Vno modo pro se, Alio modo pro aliis.

Nullus beatus pt mereri pro se, sed pro nobis.

Pro se nullus beatus potest mereri, quia iam est in termino merendi. Secundo beatus potest mereri. patet per exemplum, quia potest esse unus in curia regis maior omnibus aliis, qui non potest esse maior, nisi esset rex: ille apud regem non potest mereri pro se, tamen bene pro aliis. Ita dicendum est de beatis. ideo bene cantat Ecclesia, Sancte Petre ora pro nobis. hoc supposito. pono conclusionem resolutiuam. Licet Christus fuerit uiator, & habuerit dispensationem merendi, tamen cum hoc stat, quód fuit impeccabilis sicut beati. patet, quia plenitudo gloriæ, qua fuit coniunctus cum Deo, non minus abstulit ab eo potestatem ad peccandum, quàm aliis beatis: sed ab aliis beatis gloria aufert potestatem peccandi: ergo etiam a Christo: sed Christus habuit ipsam plenitudinem gloriæ: ergo. Et ideo Christus fuit impeccabilis, quia habuit plenitudinem gloriæ.

Concl resolutiua. Christus fuit impeccabilis.

Secundo. Propter beatitudinem quidam dicunt, quod ex ui unionis illa natura humana est impeccabilis, tamen, quia nos non tenemus istam opinionem, quia dicimus, quód uerbum potuisset assumere naturam lapidis. ideo ex ui unionis Christus non dicitur impeccabilis: sed dicimus, quód est impeccabilis propter plenitudinem gloriæ.

¶ Ad argumenta principalia. &c.]

Primo sic. Quicunque potest mereri, potest peccare mortaliter, sed Christus potuit mereri: ergo & peccare.

Soluuntur princi. arg.

Probatur minor, quia quicunque potest dicere totam conditionalem, potest dicere alteram partem: sed Christus potuit dicere istam, si dixero quia non noui eum, scilicet patrem similis ero nobis mendax &c.

Tunc sic. potuit illam: ergo potuit dicere partem tantum, scilicet non noui patrem, & dicendo illam, peccasset: ergo

Solutio 1. princip. ergo &c.

Respondeo Christus potuit dicere, & dixit illam conditionalem: & potuit dicere partem illius conditionalis, non noui eum: etiam potuit dicere illam, ero similis nobis mendax. pater, quia est consequentia necessaria: tamen Christum dicere alteram partem, potest intelligi dupliciter.

Vno modo materialiter, proferendo illa uerba: Alio modo afferendo alteram illarum partium. ut ego possum dicere istam propositionem, ego non credo in Deum. similiter possum dicere, ego audiui, quod rex est unus talis.

Prima propositio. Christus potuit dicere alteram illarum cathegoricarum materialiter.

Christus nō potuit decipi, nec mentiri. Secunda. Christus non potuit dicere, idest asserere illam esse ueram, non noui eum, quia uel intellectus Christi etiam deceptus; uel signum non correspondendum suo signato, quia non est sic a parte rei; quia cognoscebat Deum. primo repugnat perfectioni intellectus Christi, scilicet decipi: & secundum repugnat bonitati morali, scilicet mentiri, & dicere falsum: quia, quòd aliquis dicat aliquid, cuius oppositum repugnat rei, repugnat bonitati morali, & ista non possunt se comparari in eodem: sed Christus non potuit decipi, nec dicere mendacium: ergo &c.

2. princip. deducitur. Secundo sic. Melior est natura, quæ potest peccare, quàm quæ non potest peccare: sed Christus assumpsit naturam nostram meliorem. ergo &c.

Probatur maior: quia dicit Augustinus quod melior est natura, quæ potest peccare &c.

Solutio 2. Respõdeo prima propositio. Natura, quam uerbum assumpsit, erat peccabilis de se, & possibilis peccare. patet, quia habuit liberum arbitrium uertibile ad bonum, & ad malum. Secunda. Illa natura per beatitudinem sibi collatam fuit confirmata in gratia sic, quòd non potuit peccare, & abstulit ab eo potestatem peccandi, sicut ab aliis beatis. Pro maiori illa, quia uidetur, quòd non sit uera, arguitur sic. Natura diuina est melior natura humana, & tamen illa non potest peccare: ergo &c.

Vtrũ natura q̃ pt peccare sit melior ea q̃ nõ pt peccare. Dup. natura. ¶Responsio quod duplex est natura. Quædam est creata, ut rationalis creatura. Alia increata, ut Deus.

Prima conclusio. Melior est natura, quæ non potest peccare, quam quæ potest peccare: quia hoc conuenit sibi ex sua magna perfectione; tamen natura creata, quæ potest peccare, est melior, quia habet intellectum, & uoluntatem; & natura, quæ non potest peccare, non habet intellectum, nec uoluntatem. Vnde Augustinus in authoritate allegata comparat unam naturam creatam, ad aliam, ut hominem ad bouem: & clarum est, quòd natura hominis est melior, quàm natura bouis.

3 princip. Tertio sic. quod quis potest si uult potest simpliciter: sed Christus potuisset peccare si uoluisset: ergo potuit simpliciter peccare.

Probatur minor: quia uelle peccare non solum est posse peccare, sed etiam est peccare.

Solutio 3. princip. Respondeo. dicit Doctor. quòd maior est falsa. pater, quia illa maior notat unam cathegoricam contingenter sequi ad conditionalem necessariam; modo nnoquam ea necessarius sequitur contingens. patet sic; quoniam in illa maiori conditionali sunt tres propositiones conditionales Exemplum, quod quis potest si uult, &c. conditionalis est. Illa, si uult peccare, potest peccare, quæ est necessaria, quia antecedens includit consequens, & conclusio, quæ sequitur, est contingens, scilicet: ergo sequitur, quod potest peccare, quæ est contingens: quia contingit, quod aliquis peccat, quando aliquis habet potentiam propinquam ad peccandum sicut uiator, alius non, sicut uirgo, quæ nunc non potest peccare, & ante potest peccare: ergo cum ea necessario non sequatur contingens, ideo illa maior est falsa: quia ista conditionalis est necessaria, ut dictum est, eo quòd antecedens includit consequens: ut bene sequitur, iste uult peccare. ergo potest peccare. Ideo consequentia est necessaria, & tamen illud quod sequitur, est contingens. Sed faciamus, quod illa maior sit uera, & determine tur accidens illius cõditionalis totalis hoc modo. Quod quis potest si uult, & debet, uel potest illud uelle, potest illud simpliciter. & tunc bene sequitur illa contingens, potest peccare: alias illud consequens nõ sequitur, nisi ex suppositione illius impossibilis: & quando aliquid est possibile ex suppositione alicuius impossibilis, illud è impossibile simpliciter: ut si ego non possim esse asinus nisi sim rudibilis, sequitur, quòd simpliciter non possum esse asinus. Ad minorem, sed Christus potest peccare si uult, & debet uelle peccare; ergo potest peccare: tunc minor est falsa. & conclusio bene sequitur, & non est inconueniens, quod conclusio sit falsa, quando una præmissa non est falsa.

An uerbũ possit generare. Nota, quod ita posset solui illud argumentum de uerbo in diuinis, an possit generare, cum in eo sit memoria fœcũda, quæ est principium generandi, & etiam de Deo, quod possit peccare, si fiat argumentum, & etiam de Spiritu Sancto si quia uelit arguere, quòd possit spirare.

Vel sic potest responderi ad illud argumentum, quòd illa responsio patum ualet.

1. propos. est sophysma. Nota, quòd illa maior est uerum sophysma, quia per simile probabo quòd homo sit asinus. patet sic. Omnis propositio, si est necessaria est uera, sed si ista propositio, homo est asinus est necessaria est uera: ergo. Responsio prima Buridani ad istud argumentum est talis, distinguendo, quòd maior est distinguenda, quia ponitur si, quæ est nota conditionalis, quia uel talis maior est conditionalis, uel de conditionato extremo: si primum, tunc est uera sed tunc nihil sequitur, quia tũc maior est hypotetica: modo ea hypotetica non sit syllogismus hypoteticus: sed illa propria non est maior, quia sensus est, si omnis propositio est necessaria, omnis propositio est uera: si autem sit de conditionato extremo, adhuc est distinguenda: quia uel est de conditionato subiecto, & sensus est, de quo cunque uerum est dicere, si est propositio necessaria, de illa est uerum dicere, quod est uera, & sic est falsa: quia de illa propositione, homo est asinus, est uerum dicere, quòd est propositio uera, si est necessaria: & tamẽ falsum est dicere, quòd est propositio uera, & ideo illa maior nostri argumenti est falsa, quia denotatur contingens sequi ex necessario: quia contingens est, quòd propositio sit uera, & tunc maior est falsa.

Sol. tantum Buridani. Prop. in qua est si, si esse cõditionalis uel de extremo conditionato.

Vel potest esse de conditionato prædicato, & tunc illa maior est uera, & minor falsa: quia sensus est, quod omnis propositio si est uera, est necessaria, quæ maior è uera, & minor quæ est, sed homo est asinus, est propositio, quæ etiam est uera: ergo homo est asinus est uera, si est necessaria, & sic bene sequitur conclusio: sed nihil mali sequitur, quia maior, & minor, & conclusio sunt propositiones ueræ. ista applicanda ad propositum, & arguitur quandocunque potest &c.

Dico ad illam maiorem distinguendo, quia uel illa est hypotetica conditionalis, & sic concedo illam: sed tunc dico, quòd syllogismus non ualet, quia non potest esse maior syllogismi. Vel est de conditionato extremo, & tunc iterum distinguendum est, uel de conditionato subiecto, & sic dico, quod tunc est falsa: quia sensus est, de quocunque uerũ est dicere, quod potest peccare, si uult peccare, potest peccare: & sic est falsa, quia falsum est dicere de Deo, quòd potest peccare simpliciter. Ita de Christo, & ad minorem dico, quòd est uera, & conclusio falsa: quia maior est falsa. Si de conditionato prædicato, tunc bene sequitur, & nihil mali sequitur, & tunc sensus est; quicunque est potens peccare si uult, potest peccare; ad minorem, sed Christus est potens peccare si uult: ergo Christus potest peccare si uult, quia oportet, quod illud, quod est prædicatum maioris, sit prædicatum conclusionis: & minor est falsa, & hæretica: ideo non sequitur conclusio.

DISTINCT.

TERTIAEDECIMAE.

QVAESTIO PRIMA.

De gratia Christi nulla ea. Gratia quadruplicitur. IRCA distinctionem decimamtertiam. Quæro primo. Vtrum Christo potuit conferri summa gratia. Nota pro quæst. quòd gratia capitur quadrupliciter. Vno modo pro aliquo habitu inhærente animæ, de quo Paolus primæ ad Corinthios 13. scribit. Si linguis hominum loquar &c.

Gratia idẽ, qd Charitas & q̃uo diffi guantur. Prima propositio. Gratia isto modo sumpta idem est, quod charitas. Vnde dicit Scotus in secunda distinctio. 17. quòd gratia, & charitas sunt idem habitus, tamen distinguuntur per connotata: quia gratia dicitur inquantum habitus ille reddit nos gratos Deo. At charitas dicitur quia reddit nobis Deum charum, & diligendum tanquam summum bonum.

Gratia necessaria est ad merẽdũ.

Secunda propositio. Iste habitus gratiæ est necessarius ad actum meritorium de lege positiua, quia nullus potest mereri sine gratia, id est nisi prius habeat gratiam contra Pelagium, qui dicebat: quòd ex puris naturalibus quis potest mereri.

Quadruplici de cã gratia ponitur in anima.

Vnde nota, quòd gratia ponitur in anima quadruplici ratione. Primo propter authoritatem sacræ scripturæ; si linguis hominum loquar &c. Secundo propter decorem potentiæ. Tertio propter intensionem actus: ita quod cæteris partibus potentia mediante gratia elicit intensiorem actum quam sine gratia. Quarto ad acceptionem actus meritorii, quia Deus ordinauit, quòd nunquam acceptabit actus nostros, nisi fuerint facti secundum inclinationem charitatis.

Tertia propositio. Licet de lege positiua gratia sit necessaria ad actum meritorium, tamen Deus de potentia absoluta potest acceptare actum sine charitate. patet, quia charitas est ens creatum, & non necessitat Deum ad acceptandum.

Gratia gratis data.

Secundo modo capitur gratia pro gratia gratis data, quæ est donum datum a Deo.

Prima propositio. Possibile est aliquem habere gratiam gratis datam, tamen esse formaliter inimicum Dei: patet, quia per talem gratiam intelligo unum donum. Exemplum. Num: 24 de Balaam Item Ioann. 12. Caiphas impius prophetauit. & etiam uidemus hodiernis temporibus, quòd illi, qui habent maiora dona, sunt maiores peccatores.

Secunda propositio. Ista gratia potest stare simul cum gratia gratum faciente de qua dictum est. Tertio modo capitur pro gratia existente, assistente, uel subsistente, & sic capitur in distinctio. 17. primi, quando Magister sententiarum dicit, quòd ad actum meritorium requiritur gratia in existens, quæ est motio spiritus Sancti, & sic capitur, cum dicitur, quòd Eucharistia significat gratiam subsistentem, quæ est corpus Christi uerissimum.

Gratuita uoluntas dicitur gratia.

Quarto modo capitur pro gratuita uoluntate alicuius, ut cum aliquis dat beneficium alicui, facit gratiam tibi, & sic loquitur Augustinus, cum dicit. In rebus per tempus ortis hæc est summa gratia &c. Hic loquitur de gratia primo modo dicta, quæ est gratia habitualis

Frui qd sit. Actus uoluntatis dupl.

Nota, quod fruitio, seu frui, est amore alicui inhærere propter se. Vnde actus uoluntatis est duplex, scilicet uolitio, & nolitio. & sunt actus contrarii, & sunt ambo actus positiui, seu uelle, & nolle: & uelle diligere, amare, sunt termini synonimi: & odire, & nolle, & detestari ex alia parte, sunt etiam termini synonimi.

Velle dupl.

Aduerte ulterius, quòd duplex est uelle, scilicet amicitiæ, quod est uelle aliquid propter se: Aliud est uelle concupiscentiæ, quod est diligere non propter se, sed propter aliud, sicut diligimus uinum non propter se, sed propter nos ipsos. Prima propositio. Actus fruitionis non pot esse nolle, quia quod libet nolle respicit ad malum. Secunda. Actus fruitionis non est uelle concupiscentiæ, quia uelle concupiscentiæ præsupponit actum amicitiæ. Tertia. Actus fruitionis, est uelle amicitiæ: & sic beati fruuntur Deo, & nos etiam in uia, & iste actus sic debitæ circunstantionatus est nobilissimus actus.

Pro ueritate ad primam quæstionem arguitur, quòd possibile fuit summam gratiam conferri animæ Christi, & arguitur sic. Ista natura assumpta a uerbo, assumit ad summam unionem, quo ad actum primum: igitur & quo ad actum secundũ: sed summa unio quo ad actum secundum non est, nisi per summam gratiam habitualem: ergo &c.

Vnio dupl.

Notãdum, quòd unio, quo ad actum primum, est unio quo ad esse. sed unio quo ad actum secundum est unio quo ad operari. Item naturæ intellectuali conuenit, quod sit capax gratiæ inquantum est imago Dei: sed possibile fuit istam naturam assumptam fuisse summam imaginem Dei, igitur esse capacẽ summæ gratiæ: ergo potuit sibi conferri summa gratia.

QVAESTIO SECVNDA.

Quaerimus de facto.

PRo secunda quæst. Animæ Christi collata est summa gratia. patet per Augustin. Item Ioan. primo. Vidimus gloriam eius, idest gratia, quæ fuit data animæ Christi, fuit data, qualis decet unigenito; sed summa est, quæ est sibi decens; igitur &c.

QVAESTIO TERTIA.

De summa fruitio ne an

PRo tertia quæstione. Prima propositio. Possibile fuit uoluntatem Christi habere summam fruitionem. Probatur, quia ista anima potuit habere summam gratiam: ergo summam fruitionem. patet, quia actus naturaliter elicitus ab aliqua forma, æquatur illi in perfectione: sed actus fruitionis est elicitus a gratia naturaliter. quia gratia non est forma libera, quare secundũ perfectionem gratiæ, erit perfectio fruitionis.

fuerit Christo possibilis

QVAESTIO QVARTA.

PRo quarta quæst. ponitur talis conclusio. possibile est aliquem summæ frui essentia diuina sine summa gratia. patet, quia gratia in elicitione actus fruitionis se habet ut causa efficiens: tunc sic, quicquid Deus potest mediante causa secunda, potest uirtute propria: sed Deus mediante gratia potest causare summam fruitionem: ergo se solo

Pro solutio. 1 q. summũ capitur dupliciter.

Ad primam quæstionem dico, quod summum capitur dupliciter. Vno modo positiuè. Alio modo negatiuè. Positiuè, idem est, quòd illud, quod excedit omnia alia, & sic excessus non est nisi unum dictum per superabundantiam ad alia, ex 5. Topicorum, idest quicquid dicitur summum, non conuenit nisi uni soli. Et tunc sic exponitur summum; summum est illud, quod est magnum, & omni alio maius. Et sic prædicamẽta non sunt generalissima, quia sensus est, substantia est unũ generale, & omni alio generalius, qđ est falsum: sed sic Deus est summum ens. Alio modo capitur negatiuè, summũ, quod est magnum, & nihil eo est maius: & sic decem sunt summa genera, idest decem sunt, quibus nihil est generalius, licet ens sit communius.

1. propos. ad quæstionẽ.

Prima propositio accipiẽdo summum primo modo, Deus non potuit conferre summam gratiam animæ Christi, quia certum est, quòd creauit summam gratiam; & potest aliam creaturam creare æquè nobilem sicut anima Christi, & conferre sibi tantam gratiam.

2. propos.

Secunda propositio. capiendo summum: secundo modo, Deus potuit conferre huic animæ summam gratiam, idest non tam magnam, quòd nulla alia est maior ista.

¶ Ad quod re ostendendum &c.]

Summa gratia potuit unico actu creari, & aĩæ Christi conferri.

Hic ostendit secundam conclusionem, & facit duo. primo ponit duas conclusiones, quarum prima est. Summa gratia hoc modo potest a Deo unica creatione creari. Secunda. summa gratia potuit conferri animæ Christi. causa autem, quare Scotus teneat istam secundam conclusionem, est ad laudem animæ Christi sacratissimæ: quia dicit ipse. Malo in commendando Christum excedere, quàm deficere. Probatur prima conclusio, quòd Deus potuit creare summam gratiam unica creatione. Probatur primo sic. accipiendo gratiam infimam, quæ sit decem graduum, & sit, a: Tunc sic. Ista gratia ascendendo in gradibus, uel est dabilis status ad summum; uel processus in infinitum intensiuè. Si primum, habeo propositum: quia illa est summa gratia. Si dicatur secundum, Tunc sic arguo. Quanto aliquis gradus magis distat ab, a, tanto est perfectior: ergo illa quæ in infinitum excedit, est in infinitum perfectior, & per consequens ista in sa etiam est formaliter infinita intensiue.

Gratia summa pt unica creatiõe creari.

Et ultra probo, quod possit unica creatione creari; quia est infinita formaliter, uidetur tanquam unum creabile; igitur ipse Deus poterit talem gratiam infinitam creare: ergo ista gratia potest unica creatione creari.

1. rñ ad hoc Franc. resp. ad arg. Sco.

Alii de parte opposita, sicut Franciscus de Maironis respondent ad illud argumentum, in quo duo assumit Doctor. Primum est. Accepta gratia decem graduum, uel est deueniendum ad aliquam gratiam summam, uel oportet in infinitum procedere, dicunt quod est processus in infinitum. Et cum arguitur, ergo est infinita, nego, quia ad hoc, quod consequentia ualeat, oportet, quod reducatur ad bonum syllogismum, ut dicit prædictus 19 distinct. quæstione prima sui conflatus. Et reducitur sic. Quælibet forma intensibilis in infinitum est infinita: sed ista gratia causabilis est intensibilis in infinitum: ergo ista est infinita. dicit Franciscus, quòd illa maior est falsa, quia in numeris est processus in infinitum, & tamen nullus numerus est infinitus.

Ideo dicebat Doct. Brulifer, q ratio Francisci, & Occham est melior: tamen propter honorem Christi teneo conclusionem Scoti.

Item dicit Scotus hic, quod ista gratia, quæ distaret in infinitum ab, a, nempe a gratia decem graduum, uideatur a Deo tanquam unum creabile dicit Franciscus, quod non est necessarium, si sit aliqua forma infinita, quòd uideatur a Deo: quia infinitæ sunt species numerorum, & tamen Deus non uidet speciem infinitam: tamen hoc est falsum salua reuerentia, q

Deus non uideat illas species. Ideo dico, quòd si sit dabilis forma infinita, ita etiam uidet illam, sui unum creabile. item non est dabilis forma infinita in intentione, loquendo de intensione formarum.

Infinitas quadrup. imaginari potest. Ideo infinitas potest quadrupliciter imaginari. Vno modo in numeris, in quantitate discreta. Alio modo in quantitate continua, & hoc dupliciter. Primo modo in quantitate molis Secundo modo in quantitate uirtutis. Quarto modo in duratione. Quæritur. Vtrum infinitas sit possibilis in istis quatuor modis.

Infinitas in numero actualis dari nequit. Responsio. prima propositio. Non est dabilis infinitas in quantitate discreta in actu, quod est contra Gregorium, & Franciscum, qui dicunt, quod Deus potest producere infinitas animas, & infinitos Angelos in eadem specie. Et arguunt sic Quicquid est possibile produci a causa creata successiue, potest produci ab aliqua causa increata simul: sed natura creata potest producere infinita indiuidua. patet, quia creatura, potest producere infinita indiuidua successiuè: ergo causa increata potest infinita producere simul. Ad hoc respondeo negando minorem, quia semper faciet finita, in infinitum, quia si mundus duraret in infinitum, non essent dabiles adhuc infiniti homines, sed bene finiti in infinitum. *Arg. Greg. & francisci soluitur.*

Nō pōt dari continuū in finitū actu. Secunda propositio. In quantitate continua nobis non est dabile infinitum in actu contra Franciscum, & Gregorium, & de Bassolis, dicentes, quòd Deus potest producere quantitatem infinitam. Et cum arguitur, producat Deus quantum infinitum, quæritur cuius figuræ est? non nisi infinitæ quantitatis: igitur &c.

Dicit Fràciscus, quòd nullius figurę est. Quærit Gregorius, quomodo moueretur.

Tertia propositio. In quantitate molis non est possibilis infinitas.

Quarta propositio. Non est dabilis aliqua forma infinita actu, contra Franciscum, & de Bassolis, & de Arimino dicentes, quòd est dabilis aliqua forma infinita intentione. Et arguunt sic. Certum est, quod Deus potest producere infinitam multitudinem animarum, & tunc cuilibet illarum potest dare gratiam decem graduum, & potest separare gratias ab animabus, & potest omnes illas formas unire ad inuicem. Tunc arguitur sic. Si omnes illæ uniantur ad inuicem, efficietur vna forma intentione infinita: ergo &c.

Respondeo negando præsuppositum. & adhuc, dato, quòd esset uerum, adhuc non haberet propositum; quia Deus non uniret illas unitates, ut ex illis fieret una forma infinita, quæ non est dabilis. Quarta conclusio. Non est dabilis infinita duratio, saltem in actu: quia est successio; & Deus nō potest producere partes successiuę quantitatis simul. & in ista conclusione coucordant cum Scoto illi Doctores. Ad textum dicit Scotus.

¶ [Ab ista ratione prima habent euidentiam &c.]

Prima ratio est. Quantum contingit esse in potentia, tantum contingit esse in actu: sed sic est, quod non contingit esse potentiam ad summam gratiam: ergo non contingit esse in actu summa gratia per creationem. Maior est philosophi, & probatur minor: quia procedere in potentia eundo ad formā non est processus in infinitum in potentia; immo illa potentia habet terminum, & non ad ulteriorem formam, & per consequens est dabilis summa forma in actu sic, quod non maior.

Duplex processus. Contra illam maiorem arguitur sic. In numeris est processus in infinitum in potentia, & tamen numerus non est infinitus: ergo &c.

Processus secundum materiam quid, & qd secundū formā, secundu quosdam. Respondeo Duplex est processus. Quidam secundum materiam: Alius secundum formam. Dicit de Nogento, quòd processus secundum materiam est, ubi nō fit additio alicuius perfectionis essentialis, ut in processu indiuiduorum in eadem specie: sed processus secūdum formam est, ubi est additio perfectionis essentialis, ut in processu specierum: ut homo est perfectior asino, & Angelus homine. Tamen hoc non ualet, quia hic loquitur de perfectione in gradibus secundum formam; & tamen ille processus in gradibus, non dicitur secundum perfectionem essentialem, sed accidentalem.

Et ideo dico, quòd duplex est processus: quidam secundum materiam, quo proceditur in fieri: Alius est processus secundum formam, quo proceditur ad factum esse. Exemplum de primo: ut in diuisione continui, quia ibi est processus in fieri, quia fit diuisio. Exemplum de secundo, ut in augmentatione.

Ad propositum. A ppositio in numero fit secundum diuisionem continui, quia est processus secundum materiam: & ideo bene concedo, quòd in isto processu non tantum contingit in actu quantum in potentia; quia continuum diuiditur in infinitum in potentia, & tamen nunquam est diuisum in actu. Tamen in processu ad formam possibile est, quòd sic tantum in actu, quantum in potentia.

Contra hoc arguitur sic, In processu, qui est in numeris, est processus secundum formam: ergo in numero non est processus in infinitum: consequens est falsum: ergo & antecedens. Patet antecedens, quinto metaphysicorum. Vbi dicitur, quòd quilibet numerus est per se unus, & habet suam formam propriam. Tūc sic arguitur. Quilibet numerus est una propria forma: ergo in processu secundum numerum non est processus in infinitum. Ideo dicit Doct. dico igitur, quòd duplex est quātitas, scilicet uirtutis, quæ est perfectio intrinseca cuiuslibet rei. Quædam est molis, quæ est quantitas extensionis habens longitudinem, latitudinem, & profunditatem. in proposito ratio Philosophi concludit de quanto molis. patet sic, cum arguitur, quantum contingit &c. dicit Aristoteles, quòd quādo fit augmentatio quanti molis, fit per diuisionem alterius continui. Exemplum. sit hic una pincta repleta uino, & alia pincta repleta aqua, tunc quantum contingit, esse in potentia, tantum contingit esse in actu: quia quando aqua apponitur uino, est ibi unum quantum in actu, quod prius erat in potentia, nec maius est modo in actu, quàm prius esset in potentia, quia illud unum solū fuit in potentia, ut ex eo fieret duæ pinctæ. Et dicebat Aristoteles quod illud continuū non plus poterat crescere, quam quantum alterum poterat diminui. Dicit etiam, quòd si contingeret aliquod quantum cunque per augmentationem effici maius in actu, sequeretur, quòd posset esse maius cœlo: ut si ista aqua efficeretur maior per aliam, etiam per aliam fieret maior, & per aliam, & aliam, &c. & sic poterit fieri maior cœlo, sed hoc est inconueniens. Probabilitas dicti ipsius philosophi est, quòd nihil potest produci de nouo, nisi a sola creatura, & quando quantum debebat augeri, oportebat, quòd esset per diuisionem alicuius continui, ut augere unam aquam per aliam aquam: & ista aqua modo non est maior in actu quam fuerit in potentia. *Exponitur locus Philosoph 3. Physic 69.* *Quantumcū que contin. git eē in potentia tantū contingit esse in actu.*

Sed dicerent Theologi, qui tenent, quòd Deus potest producere quantitatem de nouo, non tantum contingit esse in actu, quantum est in potentia: quia contingit esse potentia ad maiorem, & maiorem quantitatem, & tamen non contingit esse in actu.

Ad propositum applicatur illa propositio, Quantum contingit esse in potentia &c. si applicatur ad quanta uirtutis, oportet accipere aliam probationem, quæ est una regula philosophi, qui dicit. Quod in quibuscunque permanentibus, si aliquod ulterius sit aliqua factione factibile, etiam si aliquod infinitum esset factibile, unica factione esset factibile. *Reg. philos*

Entia sunt duplicia. Vnde nota, quòd duplicia sunt entia, scilicet successiua, quorum partes non sunt simul, & permanentia, quorum partes possunt esse simul. probatur regula. Capiamus gratiam quatuor graduum, quæ sit infinita: si sit factibilis unica factione, etiam si sit processus in infinitum, summum factibile poterit fieri unica factione. Ex illa maiore subsummam illam minorem, sed sic est, quòd charitas, uel gratia est permanens, etiam secundum quemcunque gradum: ergo est unica factione factibilis. Et ideo quantam magnitudinem contingit esse in potentia, tantam contingit esse in actu, quia quantam contingit esse charitatem in potentia, etiam tantam contingit esse in actu: & si sit potentia ad infinitam gratiam, etiam contingit in ipsam gratiam esse infinitum. Et ista possibilitas prouenit ex permanentia sua. Vnde duplex est processus, ut dictum est. Et ratio illius dicti Aristotelis est, quia est processus actu in permanentibus, & non in successiuis, sicut de diuisione continui, quæ est in fieri, & ibi non contingit tantum esse in actu, quantum in potentia: & hoc dicit commentator. Dicit primo, quod in maioratione quantitatis plures potentiæ sunt partes unius potentiæ determinatæ, idest una potentia determinata ad unum actum, in quo continentur actus partiales illarum potentiarum.

Exemplum. Capio quantitatem decem graduum: ponamus quod summa sit uiginta graduum, ibi sunt decem potentiæ particulares, seu partiales, in ista augmentatione plures potentiæ, quæ sunt decem, sunt partes potentiæ totalis, quæ est ad formam uiginti graduum, in qua continentur gradus, qui sunt oppositi istis potentiis partialib. tamē nō est simile de diuisione continui, quia non est potentia ad unū actū summum quia

quia, quot sunt diuisiones in continuo, tot sunt potentiæ: sibi non est potetia ad unam totalem diuisionem, quia ibi est processus ad successiuum ens.

Duæ regulæ Scoti.

Consequenter ponit duas regulas. &c.]

Prima. In quibuscunq; actib. ordinatis, quilibet actus &c.

Secunda regula. In illis actibus, in quibus natis esse tantum in fieri sunt multæ potentiæ &c. Sensus primæ regulæ est, quod quando forma est augmentabilis, ut in decem gradibus, est una potentia totalis, quæ continet omnes formas partiales: sed in successiuis, licet sint infinitæ potentiæ ad plures diuisiones tamen non est ibi potentia ad aliquem actum diuidendi continens præcedentes.

Alia ratio ponitur ad probādum, quod gratia summa una creatione creatur.

2. rō quod summa gratia posiis unica creatione creari.

Arguitur sic. Quātamcunque charitatem Deus potest creare, tantam potest creare, ponatur ergo tunc illa creata, Deus non potest creare maiorem: ergo illa fuit summa possibilis: ergo est dabilis summa gratia possibilis. Dicit Scotus, quod ista propositio est uera, quia subiectum includit prædicatum.

Refellitur ratio.

Sed ista ratio parum ualet. unde dicit Scotus, quòd illa propositio, quantumcunque &c. est distinguenda: quia uel est conditionalis, uel de conditionato extremo. Si conditionalis tunc sensus est, si tantam potest creare, tantàm potest creare. Et tunc pono duas propositiones.

Prima. Ista propositio hypothetica est necessaria. patet, quia antecedens includit consequens.

Secunda. Ista propositio, quæ est de possibili, debet poni in esse simul, quo ad antecedens, & quo ad consequens, ita quod si ponamus consequens in esse, & dimittamus antecedens de possibili, fit fallacia dicendo, si tantam potest creare, tantam creat: est fallacia, quia in bona consequentia non oportet, quod si ad aliqua duo antecedentia sequatur consequens, quòd unum antecedens sequatur ad aliud antecedens: ut ad istud antecedens: asinus est, sequitur consequens, animal est; & etiam ad istud antecedens, homo est, sequitur istud consequens, animal est, non tamen propter hoc sequitur, quod antecedens sequitur ad id, ad quod sequitur suum consequens: ut bene sequitur, asinus est: ergo animal est: & homo currit, ergo animal currit: sed non oportet, quòd sequatur asinus est: ergo homo currit. Et si tu posueris consequens in esse, & antecedēs de possibili, tunc fuerit fallacia. patet, quia ad istam, creat, quæ est de in esse, & est antecedens ad istam, potest creare, quæ est cōsequens, & de possibili, est bona consequentia. bene sequitur, Deus tantam creat: ergo potest tantam creare: sed non sequitur econtra, sicut bene sequitur, Sortes portat decem lapides, ergo potest portare decem lapides: sed non econtra; sed ponatur sic in esse; si tantam creat, tantam creat, ut si tantam charitatem. s. summam creat, tantam creat, s. summam. Si autem sit de conditionato extremo, prima propositio, sensus est. potest creare tantam charitatem, quantam potest creare, idest potest creare summam gratiam creabilem. Secunda propositio. si in illa propositione notetur una potentia modificans totam compositionem, illa propositio non est una de forma, quia non tenet in omnibus terminis: quia propositio in aliquibus terminis potest esse uera, & in aliis falsa. Et si ly, potest, dicat potentiam modificantem, facit propositionem modalem. Exemplum. Ignis potest producere tantum calorem, quantum potest: sensus est, ignis potest producere omnem calorem producibilem, & tunc illa propositio est falsa in illis terminis, quia subiectum non includit prædicatum, quia est aliter modificatum.

Sed de charitate pono quartam propositionem, quod ista propositio est uera gratia materiæ, s. in permanentibus: quia in permanentibus, si aliquod inferius sit unica factione factibile, ita summum, etiam si sit processus in infinitum: & ideo quantamcunque gratiam potest creare, tantam potest creare, sed summam potest creare: ergo infinitam gratiam potest creare, quæ esset summa.

¶Secundum scilicet magis &c.]

Probat Sco. 2. concl.

Hic Scotus probat secundam conclusionem, quæ est ista. Summa gratia potuit conferri animæ Christi.

Prima ratio est ista. Quandocunque est aliquod subiectum &c. sed anima est tale subiectum respectu gratiæ: ergo &c.

Dat exemplum de maiore, declarat eam per oppositum, capiamus aquam, uel aliud elementum: aqua est susceptiua caloris, & non secundum quemcunque gradum, quia aliquis gradus est impossibilis: quia licet recipiat illos gradus, non tamen potest recipere secundum omnes; immo aliquis gradus est incompossibilis ipsi aquæ, ita quod si reciperet illum gradum ulteriorem, desineret esse aqua. Aliud exemplum dat Aristot. 2. de generatione, quòd aer est calidus, & humidus, & sic aer est receptiuus caloris. & licet possit recipere secundum aliquem gradum, non tamen secūdum omnem gradum: quia determinat sibi certum, immo si alium gradum reciperet, iam amplius non esset aer. sic etiam, si aqua reciperet calorem ultra gradum determinatum, non esset aqua. patet etiam de mixtis. ut homo est subiectum receptiuum caliditatis secūdum gradum determinatum, & non secundum omnem: quia si fieret calidus sicut ignis, iam moreretur. Et ideo maior illa est uera, & minor est falsa, s. anima est huiusmodi respectu gratiæ, si non determinat sibi certum gradum: ergo. Nota, quod aliqui doctores tenent, quòd gratia potest esse infinita; & licet ipsa possit esse finita extra subiectum, non tamen in subiecto, ut dicit Franciscus: tamen dico cum Occham, qui dicit, quòd est possibilis processus in infinitum in intensione charitatis; & quòd charitas infinita potest a Deo produci, & est infinita possibiliter esse in subiecto. Et fundat se in ista ratione Doctoris, quia licet anima sit finita de se, est tantum infinita in recipiendo, seu receptiuè; quia per hoc ego possem arguere, quod beatus non potest recipere beatitudinem, quia obiectū est infinitum. & ideo non teneo cum Francisco.

Charitas an posiis esse infinita. Opi. Occhā.

Secundo sic. Angelus aliquis potest recipere summam gratiam creabilem: ergo etiam anima Christi: & per consequens Deus potest sibi dare quantamcunque gratiam. Vel sic. Quantamcunque gratiam potest Angelus recipere, potest & anima Christi recipere: sed summam gratiam potest Angelus aliqs recipere. ergo & anima Christi. patet antecedens; quia communis schola tenet, quòd Angelus est nobilior substantia quā anima. patet consequentia per regulam, quod Angelus, & anima cum comparantur ad charitatem, sunt eiusdem rationis, quo ad susceptionem. Patet per exemplū. licet equus, & Margarita inter se sint alterius rationis, tamen in quantum sunt susceptiua albedinis, sunt eiusdem rationis. Ita hic, quia gratia, quæ suscipitur in Angelo, & in anima, est eiusdem speciei, quod patet, quoniam quādo aliqua sunt alterius speciei unum est perfectius alio. sed si gratia in Angelo, & in anima essent alterius rationis, seu speciei, tunc gratia in Angelo esset perfectior, quam gratia in anima Christi, quod est falsum.

2. rō ad idē.

Angelus et aīa sūt eius dē rōnis quo ad susceptionē gratiæ.

Nota, quòd Doct. hic imaginatur, quòd licet Angelus, & anima sint alterius rationis, tamen in recipiēdo gratiam sunt eiusdem rationis.

Tertio sic. Quandocunque inter aliqua extrema est proportio &c. patet per exemplum, ut calefactiuum, & calefactibile sunt duo extrema proportionis, quæ fundatur super actu calidum, & potentia calidum. s. calefactiuum fundatur super actu calidum, & calefactibile fundatur super potentia calidū: ut si inter calefactiuum, & calefactibile sit proportio actiui, & passiui, ita etiam inter ignem, & lignum est proportio actiui & passiui. similiter inter solem, & ceram est proportio actiui, & passiui: quia ignis, & lignum sunt duo extrema contenta sub duobus extremis primis, quæ sunt calefactiuum, & calefactibile. Minor est, sed sic est, quòd in perfectibilibus, & perfectiuis supernaturalibus est talis proportio: & anima intellectualis est unum perfectibile, & gratia est perfectio supernaturalis sic, quod prima perfectio supernaturalis est gratia: unde sequitur, quòd omne perfectibile intellectuale potest recipere summam gratiam. Patet etiam per aliud exemplum. Si color se habeat ut perfectio respectu superficiei, tūc superficies poterit recipere omnem colorem, si non determinetur aliunde: ita in proposito, si natura intellectualis pōt recipere quamcunque perfectionem, ita ista anima potest recipere.

3. rō ad idē.

Nota tamen, quòd aliqua superficies propter subiectum suum non potest recipere omnem colorem, ut patet de superficie corui, quia determinatur ad nigritudinem: sed si superficies in communi comparetur ad colorem, quantum est de se, potest recipere omnem colorem: ergo, cum anima Christi sit unum perfectibile, & non determinetur ad certum gradum gratiæ, potuit recipere gratiam in summo, & procedit ista ratio ex proportione perfectibilis, & perfectionis supernaturalis.

¶Hic iuxta primum membrum &c.]

Quæro. Vtrum Deus possit aliam summam gratiam æqualem gratiæ animæ Christi creare, & alicui puræ creaturæ cōferre. si dicas, quod non: ergo Deus non est nunc æquè potēs ut erat tūc, quod est impossibile. si dicas, quòd sic: ergo Deus potest creare plures summas gratias positiuè: & tunc prima conclusio esset falsa.

Dubiū quæritur.

Respondet Sco. quòd summam gratiam æqualem illi, quæ est in

Sol. dubii.

est in anima Christi posse creari a Deo, potest dupliciter intelligi. Vno modo de potentia absoluta. Alio modo de potentia ordinata. Vnde per potentiam ordinatam intelligo uoluntatem diuinam agentem secundum leges positas: sed potentia absoluta est uoluntas diuina non concernens leges positas: & sic, si Deus damnaret Abrahamum, & beatum Petrum, & saluaret Iudam, & Luciferum, faceret secundum potentiam absolutam.

Prima conclusio. Deus de potentia absoluta potest æqualē gratiam producere gratiæ animæ Christi: ergo potest aliā producere de nouo.

Secunda. Deus de potentia ordinata, non potest æqualem gratiam illi, quæ est in anima Christi, producere. patet, quia sapientia diuina ordinauit, quòd non sit nisi unum caput, a quo sit influentia ad omnia mēbra. modo, si alius haberet summam gratiam, esset aliud caput: & quia non sunt duo capita, ideo &c.

Contra se arguit. Arguitur sic, quod Deus non possit producere gratiam æqualem illi, quæ est in anima Christi. Impossibile est duo capita esse in eodem corpore mystico, s. in ecclesia: ergo non potest Deus gratiam æqualem illi, quæ est in anima Christi, creare. Patet antecedens; quia etiam est impossibile in corpore naturali. Patet consequentia; quia si crearet summam gratiam, essent duo capita. *Soluit arg.* Respon. distinguo antecedens. uel de potentia ordinata, & sic concedo: uel de potentia absoluta, & sic nego.

Secundo sic. Deus, si posset dare summam gratiam alicui æqualem illi, quæ data est Christo, sequeretur, quod aliquis uiator per actus meritorios continuatos, posset mereri quantum meruit Christus & summam gratiam: sed hoc est falsum, quia sequeretur, quod haberet summam gloriam, sicut anima Christi: quia secundum portionem gratiæ datur gloria. *In clementinis, de hæreticis. Ad nostrā, & fuit error beguinorum.* Nota, quòd refert Papa Clemens in Viennensi Concilio ut habetur in quadam clementina, quòd non est ponendum lumē gloriæ, & dicit ibi illa clementina, quòd quis non potest mereri summam gratiā, sicut dicebant aliqui, ut Greg. Sed ecclesia dicit hoc esse falsum, quia quantumcunque aliquis mereatur, non potest attingere ad summum gradum gloriæ, & tamen videtur, quod illa clementina dicat contra Scotum, & hoc prætendit illud arg. prædictum.

Respondeo ad istud argumentum. Vnde dicit Aureolus 17. d. primi in fine quæst. quòd in Rubrica, quæ incipit, Verū charitas uiæ, & patriæ possunt æquari, dicit hic, quod licet aliquis uniret mille animas, immo per tot animas, quot sunt grana arenæ, & guttæ aquæ in mari, non posset mereri summam gratiam, & ratio est, quia gratia habet terminum. Tamē est ista maxima, quòd nulli alteri homini a Christo æqualis potest conuenire, etiam per quemcunque actum meritorium. Et ideo ad argumentum dico, quòd licet posset mereri magnam gratiam, non tamen tantam, quanta est gratia Christi: quia est maxima, & maxima latitudo in gratia Christi, ad quam quis non potest attingere per quoscunque actus meritorios.

Resp. ad 2. q̄st. de facto. Ad secundam quæstionem ponitur conclusio responsiua; unde de Nogenro, & Aureolus concordant in conclusione: sed de Ballons, de Marchia, & Franciscus sunt contrarii. Conclusio est, quòd anima Christi habuit de facto summam gratiam a Deo sibi collatam. probatur, quia possibile est secundū *Concl. Christus habuit summā gratiam.* Magistrum sententiarum, quòd Deus tantam gratiam dederit Christo, quanta potuit conferri, ut dictum est: ergo sibi cōtulit de facto summa gratiam, & dicit Scotus, quòd licet ad hoc probandum non habeam rationem: tamen in commendando Christum malo excedere, quàm deficere. Et idem dicit Varro de anima Virginis quæ habuit gratiam in instanti suæ conceptionis. & dicit ibidem. Malo in commendando virginem excedere, quam deficere. Et ideo propter istam rationem, Scotus posuit istam conclusionem: & ibi clare ostenditur deuotio sua, quam habebat ad Christum contra aliquos dicentes, quòd Scotus non fuit deuotus: & ideo illa uideant detractores. *Sco. reuerentia erga Christum. Reprehēdūtur oblocutores contra Sco.* Et dicit ipsemet in 17. d. 4. quòd si aliquis non cōtraxerit peccatum in toto anno, scilicet mortale, tenetur adhuc ire ad curatum suum, ut prælatus cognoscat uultum pecoris sui, quia debet dicere. Gratias ago Deo meo qui uoluit me præseruare isto anno absque peccato mortali, ideo date mihi sacramentum Eucharistiæ, & tunc sacerdos non debet eum absoluere. Et post hæc uerba dicit. Multi per gratiam Dei per maius tempus steterunt sine peccato, ex quorum meritis thesaurus ecclesiæ coaceruatur, & habetur: sed de nullo alio posset uere asserere, nisi de seipso loqueretur, uidelicet, ꝙ steterit per annum, & plus sine peccato.

Confirmatur ratio sic. Illud Deus fecit circa Christū, quòd uidetur melius secundum ueram rationem: sed melius uidetur secundum ueram rationem, quod contulerit summā gratiam sibi: igitur &c. patet maior per Augustinū: patet minor, quia in conferendo gratiam sine meritis, ostenditur maxima misericordia: & si igitur Deus contulit illi animæ gratiam suam in instanti suæ creationis, ostendit maximam misericordiam. *Cōfirmatur ratio Sco.*

Nota quòd B. Thomas, Franciscus, & alii quidam dicunt, quòd licet anima Christi fuerit data summa gratia, ut dicit Magister sententiarum, tamen duplex est summa gratia, s. quę est magna, & qua non est alia maior. Alia est de possibili, quę est magna, & qua Deus non potest facere maiorem: tunc isti ponunt duas conclusiones. *Quid senserint D Th. Frā. & aliꝗ.*

Prima conclusio. Anima Christi habet a Deo summam gratiam de facto.

Secunda. Deus non contulit animæ Christi summam gratiam de possibili. & ratio est, quia Deus potest facere aliam maiorem, quia potest accipere gratiam, quæ est in anima uirginis, & unire illi animæ Christi, & tunc erit maior. Tamen dico, quòd animæ Christi ab instanti suæ conceptionis fuit collata summa gratia possibilis sic, quod Deus non potest facere maiorem.

Ad argumenta principalia.

Ad argum. istarum quæst. quando primo arguitur sic. Anima Christi non erat perfectior angelo: ergo non potuit sibi cōferri summa gratia. patet antecedēs, quia natura angelica, est perfectior anima Christi. *Soluuntur princ 1 22. q. 1. arg. Godof.*

Nota pro responsione, ꝙ dicit Godofredus, quod animam Christi esse summum gratificabile, potest intelligi dupliciter. Vno modo in se, & sic non fuit summum gratificabile. Alio modo per habitum præcedentem gratiam, & sic fuit summū gratificabile, quia ille habitus augmentabat capacitatem animæ. *Resp ad 1. q̄o anima Chr. sit fuerit summū gratificabile secūdum God.*

Contra hoc arguit Scotus. natura excellentior, ut natura angelica, potuit recipere illum habitum, & per illum habitū augeri capacitas eius, & per maiorem habitum semper magis augeri capacitas eius, quam animæ Christi, quia capacitas Angeli est maior, quàm animę Christi: igitur capacitas animę nō potuit augeri per illum habitum.

Item arguitur, gratia est primus actus supernaturalis in anima Christi: ergo non præsupponit alium actum supernaturalem, patet antecedens, quia ante primum actum, non est dabilis primus actus.

Nota, quòd illa propositio, non est uniuersaliter uera, quia in Baptismo tantum datur character qui est dispositio ad gratiam, sed non est actus elicitus. Tamen dico, quod gratia est primus habitus saltem prima perfectio elicitiua actus, & licet character præcedat gratiam, non tamē est elicitiua primi actus: & ideo gratia est primus actus animæ.

Ad argumentum principale doctor respondet, & primo recitat opinionem Godofredi, unde dicit Godofredus. Quando arguitur. Anima Christi non est, &c. distinguo uel in se, & absolute, & sic concedo. Vel prout unitur uerbo, & sic nego, quia per illam unionem capacitas efficiebatur maior, ut posset recipere maiorem gratiam, quàm in se non poterat recipere. *Soluitur 1. prin. 1. q. a God.*

Contra. In ista unione sacratissima manet eadem natura, quoad totum absolutum. ergo manet eadem capacitas: ergo non ampliatur illa capacitas. patet antecedens, quia circa istam naturam nihil ponitur de nouo, quod mutetur, quia solum est dependentia naturæ humanæ ad uerbum. ergo si non mutatur aliquid, non mutabitur illa capacitas, quæ identificatur cum illa natura. Item arguitur probando, quòd per istā unionem capacitas non amplietur: quoniam, si angelus fuisset assumptus, capacitas fuisset aucta secundum proportionē suam, & cum ipsa sit perfectior anima Christi, ergo ipsa anima Christi non esset maioris capacitatis, imo minoris, quàm esset illa angeli: ergo animæ Christi capacitas non est summū gratificabile. *Reprobatur sol. God.*

Et ideo respondet doctor ponendo talem propositionem. Quodcunque gratificabile, idest capax & receptiuum gratiæ, est in potentia obedientiali respectu quantæcunque gratiæ recipiendæ sic, quod non est ex se determinatum ad certum gradum. *Sol. Sco. Max. Scoti*

Nota, quòd gratificabile solum est natura humana, uel angelica: patet ista propositio, quia nulla natura intellectualis determinatur ad certum gradum gratiæ: quia istud accidens non *Gratificabile quid sit.*

non dat ur naturæ gratificabili per transmutationem natura lem, sed a Deo datur libere; Ita quòd, licet angelus excedat animam, tamen in receptione non excedit. Et ideo ad argumentum negatur antecedens, immo dico, quod non solum anima Christi, sed ego miser peccator sum summum gratificabile, & sum natus recipere summam gratiam: quia voluntas te spectu illius accidentis non determinatur ad certum gradum cum non detur per transmutationem naturalem, sed a Deo libere.

Angelus in recept. gratia nō excedit animā.

Instatur Contra. Angelus est perfectior natura, ergo est summū gratificabile, & non anima.

Tollitur instan. Respon. negando consequentiam. patet per simile: & capio duas superficies, unam argenteā, aliam aurcam; licet sint inæquales in natura, tamen in recipiendo albedinem, uel nigredinem, sunt æquales.

2. prima. Consequenter doctor arguit sic. Nobilius perfectibile natū est recipere nobiliorem perfectionem. sed angelus est nobilius perfectibile: ergo &c.

Esse perfectioni inter respectus duplex Respondeo, quod esse proportionem inter respectus, potest intelligi dupliciter. Vno modo quod sit proportio præci sa sic, quod nobilius sit natum recipere præcise nobiliorem perfectionem, & minus nobile minus nobiliorem perfectionē & sic nego. Aut quo ad hoc, quòd est recipere, & sic concedo, maxime de perfectionibus supernaturalibus. unde nota, quod uult habere Scotus, quod duplex est perfectio. Quædam est accidentalis. Alia substantialis. Accidentalis est duplex, scilicet naturalis, & supernaturalis: supernaturalis, ut gratia: naturalis, ut perfectio consequens subiectum ut caliditas in igne.

Prop. dua 8 perfectibi. Prima propositio. Nobilius perfectibile recipit nobiliorē perfectionem maiorem accidentalem naturalem ab illo perfectibili productam. patet de igne perfectiori, quoniam si sint duo ignes, unus perfectus, alius imperfectus, ignis perfectior recipit nobiliorem calorem.

Secunda. Nobilius perfectibile non recipit nobiliorem perfectionem supernaturalem non productam ab illo perfectibili. patet illa: capiantur anima, & angelus, sunt duo receptiua gratiæ, dico tamen, quod angelus non recipit aliquam formā perfectiorem quam perfectionem substantialem, immo aliquā perfectibile, ut materia prima aliquando recipit aliquam formam perfectiorem, & aliquando imperfectiorem: ut primo recipit formam substantialem, & secundo formam accidentalem. Et ideo ad argumentum cum arguitur. Proportio, &c. distinguo. Aut præcise, & adæquatæ, & sic est falsum. Aut quod sit proportio quo ad hoc, quod est recipere, & sic est proportio, & maxime de perfectibilibus supernaturalibus: & idō, cum arguitur, Anima Christi non est summum perfectibile, nego. Ad probationem dico, quod licet sint inæquales in natura, sunt tamen æquales respectu illius perfectionis.

Item secundo sic arguitur. Certum est, quod ista gratia erat finita, tunc sic arguitur. Cuilibet formæ finitæ potest addi alius gradus, & ultra potuit addi aliquis gradus in eadem specie. ergo non est summa, quia illud est summum, quo non est aliquid maius. Probatur maior, quia ille gradus, qui adderetur, non poneret illam infinitam, quia finitum additum finito, non facit infinitum. patet minor, & Scotus etiam cōcedit. Vnde nota, quod uolo dicere cū aliis, qui dicunt, quod gratia Christi erat infinita. Tamen dicit Scotus, quod licet gratia Christi esset summa, non propter hoc sequitur, quod sit infinita: patet per exemplum. Vas repletum, licet sit plenum ad summum, quia non potest aliquid addi, non tamē propter hoc sequitur, quod sit infinitum.

Pro solutione nota, quod imaginatio argumēti est, utrum

2. prin. solu[tio] illi gratiæ summæ possit addi aliquis gradus maior.

Respondet doctor distinguendo, quod hoc potest intelligi tripliciter. Vno modo, quod sit aliquis gradus maior, semper manendo in eadem specie cum præexistente. Secundo modo in eadem natura perfectionis supernaturalis, non tamen in eadem specie, sed in alia: ut patet quod possit intelligi alia perfectio alterius speciei. Tertio modo, quod in natura entium sit aliquis perfectior gradus, quam sit gratia in summo, quæ est in Christo.

Prima propositio. Implicat contradictionem aliquem gradum posse intelligi maiorem ista summa gratia, & ratio est, quia ista summa gratia in Christo est in termino, & non potest Deus creare gradum, & addere alteri. Et cum dicitur, sic gradus additus est finitus, ergo potest sibi addi. Dico, quod licet finitum additum finito non faciat infinitum, tamen repugnat quod aliquis alius gradus addatur, & propter repugnantiam eorum unum non potest addi alteri. Et cum arguitur, illi pos

sunt intelligi omnia, dico cum Scoto, quòd hoc non est nisi per intellectum includentem impossibilitatem: ita in proposito, licet illa gratia summa sit finita, tamen aliud finitum non posset addi illi propter impossibilitatem, quia illa gratia est in termino.

Secunda propositio. si dicatur, quod gratia est summa perfectio supernaturalis, tunc pono talem conclusionem. Impossibile est intelligere aliquem gradum perfectionis supernaturalis esse maiorem summa gratia; sed ego non teneo illam conclusionem, sed si, pro quia, gratia non sit summa perfectio supernaturalis, tunc pono talem conclusionem, quam teneo uera. Quod uerum est dicere, quod fruitio est nobilior, & perfectior perfectio, quam gratia. Et sic dico, quòd si sit unus par uus sanctus, & habeat fruitionem duorum graduum, illa fruitio est perfectior essentialiter summa gratia Christi: & ratio ē, quia si haberem paruam, & paruam fruitionem, & non haberem summam gratiam. ergo essem beatus.. Et quod gratia sit nobilior, quàm illa perfectio supernaturalis, i. fruitio potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod sit perfectio habitualis, & sic non est summa perfectio in beatis, licet beatr habeāt lumen gloriæ. Alio modo secundaria, & actualis: & sic fruitio essentiæ diuinæ clare uisæ, est perfectior quæcunque alia perfectione supernaturali.

Fruitio ē pfectio nobilior gratia.

Quo gratia summa possit intelligi [...]

Tertia conclusio. De natura entium potest dici quòd supra totum genus qualitatum supernaturalium potest poni infimum generis superioris, quod est nobilius summo alterius generis. Exemplum capiamus nobiliorem perfectionem qualitatis, quæ est fruitio, & materiam primam: dico, quòd materia prima est nobilior fruitione: tamen non est inconueniens, quod fruitio sit aliquo modo perfectior substantia, & sic dicit Scotus, quòd perfectior substantia est in se perfectior, tamē fruitio inquantum coniungit Deo, est perfectior substantia.

Quo materia prima sit nobilior fruitione.

Nota, quòd substantiam esse nobiliorem fruitione, potest intelligi dupliciter. Vno modo in se, & absolute. & sic considerando substantiam, & fruitionem secundum perfectiones suas intrinsecas. Alio modo ratione perfectionis supernaturalis, & inquantum coniungunt subiecto beatifico, s. Deo.

Substantiā esse pfectiorē fruitione pot dupliciter intelligi

Prima conclusio. Substantia minima in se, & absolutè considerata est nobilior fruitione: patet, quia substantia a toto genere est nobilior fruitione.

Secunda. In ratione perfectionis supernaturalis, inquantū coniungit obiecto beatifico, finitio, siue habitus gratiæ, siue lumen gloriæ est perfectior, quàm sit substantia. Et ad argumentum, cum arguitur. Cuilibet formæ, &c. nego maiorem, si forma sit in summo. Vel distinguo, uel si illa forma non sit in summo, & sic concedo. Vel si sit in summo, & sic nego. Sed utrum possit intelligi aliquis gradus nobilior summa gratia. Respondendum est secundum illam distinctionem immediatè præcedentem, quia duobus ultimis modis potest intelligi omnis gradus esse perfectior summa gratia, sed nō primo modo. Quia ille intellectus sic intelligens gradum perfectiorem summa gratia in eadem specie esset falsus, & intelligens incompossibi c.

Tertio sic arguitur. Si animæ Christi posset conferri summa gratia sic, quòd non posset conferri maior, uel hoc esset ex parte, &c. sed nullum illorum est dicē dum. seu impedit, quin possit esse maior. Non primo, quia gratia est participatio charitatis infinitæ: sed charitas non determinatur ad certū gradum cum non datur per transmutationem naturalem, sed a Deo liberè; ergo uidetur, quòd possit in infinitum crescere antequam deueniat ad charitatem qnam participat, nempo ad charitatem Dei, quę est infinita. Nec secundo, quia Deus efficiens, est infinitus. Nec tertio modo, quia capacitas animæ dilatatur per aduentum charitatis.

Respondeo, prima propositio. Gratia animæ Christi collata ē summa ex parte formæ efficientis, & capacitatis subiecti. Ex istis tribus membris. Doctor format tres rationes ad oppositum. Prima est. Quod habet esse participans esse diuinū habet denominatum defectum, scilicet esse imitatum: sed ista charitas est cui participatum a Deo. ergo habet esse limitatū a Deo, quod ultra non potest esse maior. Ex parte efficientis, & arguitur sic. Deus qui est efficiens primarium, producit semper creaturam limitatam: ergo etiam respectu gratiæ, & charitatis produxit semper etiam limitatam gratiam in certo gradu. Tertio sic licet capacitas illius animæ sit respectu cuiuscunque gratiæ, tamē non potest esse respectu gratiæ infinitæ: quia capacitas uoluntatis creatæ non potest recipere gratiam infinitam. Et ideo dicit Franciscus, quòd licet Deus possit producere gratiam infinitam, tamen natura crea

Rōnes Sco. tres pro sua opin.

turæ

tutæ non poteſt recipere gratiam infinitam. Et cum dicitur, illa charitas auget capacitatem recipientis.

Gratia non auget capacitate aia. Rg. Sco. Reſpondeo, quod falſum eſt gratiam augere capacitatem animæ: patet, quia albedo in ſuperficie non auget ſuperficiē: unde ponit regulam, quod quandocunque eſique duo cócurrunt ad tertium: poſterior non det priori aliquid pertinens ad propriam cauſalitatem eius: ſed materia eſt prior ſaltem origine ipſa forma: uel cauſandum compoſitum: ergo forma non dat aliquid pertinens ad cauſalitatem materiæ, ſo genere cauſæ materialis: ſed ſic eſt, quód Chriſtus &c.

Diceret aliquis, quód licet charitas in ſe non dilatetur, tamen gradus prior ampliat uoluntatem reſpectu gradus poſterioris recipiendi. Contra. Charites in quocunque eſt formæ eiuſdem ſpeciei: ergo capacitas in quocunque eſt eiuſdē ſpeciei: ergo ſi in uno, ut in Petro, non dilatatur illa capacitas, ergo nec in alio, ut in Ioan. Item dicere, quód illi gradus minus teos ſubſtantiam, eſt chymericum. Arguitur ſic. Accidens poſterius non facit uariere ſubiectum: ſed charitas eſt accidens poſterius uoluntate: ergo non facit, quod uarietur capacitas uoluntatis.

Notandum, quód in uoluntate nō eſt capacitas actiua, ſed capacitas receptiue eſt relatio aptitudinalis ad recipiendum formas, quæ capacitas receptiua eſt eadem cum uoluntate. Et ideo dicit Scotus, quod in natura quecunque receptiue charitatis eſt maxima, uel minime capacitas reſpectu gratiæ, ante omnem formam receptam ſic, quod per gratiam receptam, non augetur potentia recipiens gratiam, quia illa potentialis eſt eadem cum anima, nec uariatur per eduentem cuiuſcunque accidentis: quie dicit Auguſt. quod poſſe habere charitatem naturæ eſt hominum: & potentialites ad recipiendum gratiem, eſt eadem realiter animæ, ſed habere actu charitatem hoc eſt gratiæ fidelium. hoc eſt a Deo liberè dante il Iam charitatem & ideo ad argumentum dico, ꝙ ex parte formæ Dei, & ſubiecti eſt, quód gratia ſumma ſit in Chriſto.

Poteſtas ad charitatē ē naturæ hominum. ſed hēre eſt gratiæ fideliū.

Quarto fieri anima Chriſti poſſet hebere ſummam gratiā creabilem, ſequeretur, quod non poſſit fieri in aliqua alia maior, uel æqualis ſibi: ſed conſequens eſt falſum: ergo & antecedens, quoniam dicit Ariſtot. quinto topic. quód uni eouenit &c. ſed conſequens eſt falſum, & uerum eſt, ꝙ Deus pōt producare aliam naturam, &c.

Reſpondeo diſtinguendo, uel ponendo ſummum poſitiuè, ut Deus creat ſummam gratiam, & creat unam aliam maiorem: & ſic eſt impoſſibile. Alio modo negatiue, ut Deus cōfert ſummam gratiam Chriſto, & cum hoc nulla eſt gratiæ maior illa, & ſic Deus poſſet conferre maiorem gratiam, & creare.

Soluitur 4. prin. Summū dupliciter.

Opi. nominalis de forma ſumme intēſibilis. Nota, quód dicunt nominales, ut Gregorius, Occham, & de Aliaco recitans opinionem prædictorum, ſcilicet de Arimino, & Occham, & quærit ibi. Vtrum dabilis ſit forma ſummè intenſibilis, uel ſit proceſſus in infinitum in formis: & dicunt illi, quód duplex eſt augmentatio. Quædam eſt, extenſiua: Alia intenſiua. Prima eſt duplex. Quædam eſt, quæ ſit in quantitate molis. Alia ſit in quantitate uirtutis. Prime eſt, quæ ſit per additionem partis ad partem. Alia quæ non ſit per additionem partis ad partem, ut in rerefactione, ut patet in ebullitione nihil aduenit, licet aliqui dicant, quod ibi aduenīant ſpiritus, unde augmentatio intenſiue eſt duplex. Quædam eſt in ſubiecto, & eſt ſicut ſi Deus augmentaret gratiam exiſtentē in uoluntate extra eius. Alie eſt extra ſubiectum, ut quando calor augetur extra ſubiectum: ut ſi Deus ſeparaeret calorem ab aque, & augeret illum, & tunc eſſet ibi augmentatio, & cum hoc ponunt quatuor concluſiones.

Augmētatio intēſiua duplex ſecū dum eoſdē.

4. concl. nominalium. Prima. Poſſibilis eſt proceſſus in infinitum in augmentatione extenſiua primo modo dicta, per appoſitionem ignis ad ignem, ignis poteſt multiplicari, & augeri in infinitum: & quæcunque aqua per appoſitionem alterius poteſt augeri in infinitum. Vnde dicit de Arimino, quód non ſolum formæ poſſunt augeri, ſed etiam quæcunque quantitas, ergo eſt dabilis ſumma quantitas, probant ipſi illam concluſionem, & præſupponūt tria. Primo, quód ſicut Deus poteſt duo indiuidua ſimul producere, ita infinita. patet, quia Deus non magis determinatur ad duo, quàm ad mille. Secundo, quod ſicut duo indiuidua in actu non repugnant ſimul, ita nec mille. Tertio, quā docunque ſunt duo indiuidua homogenea, Deus poteſt ſemper unire unum alteri. patet, quia ego poſſum unire aquam alteri aquæ: ergo Deus hoc poteſt facere.

Ignis pōt augeri in infinitum. ſecū dum Greg.

Arguitur ſic. Producat Deus infinitas partes aquæ, tales nō habent repugnantiam adinuicem ſecundum ſecūdem propoſitionem. tunc uniet Deus aquam illam cum altera, ergo poterit eſſe proceſſus in infinitum in augmētatione illius aquæ cum indiuidua ſit infinita.

Reſpondeo, quód ea falſo bene ſequitur falſum: ideo ex falſo ſequitur falſum, & cum arguitur ſic, &c. Dico, quod indiuidua infinita non poſſunt produci in actu ſubſiſtendi: & dato quód ſic, adhuc licet eſſent infinitæ partes aquæ, Deus non poſſet ipſas unire. Et ideo præſuppones illes duas propoſitiones falſes.

Secunda concluſio eorum eſt. Illud problema eſt uerum eſt, proceſſum in infinitum eſſe in augmentatione extenſiua ſecundum additionem partis ad partem, uel per rarefactionem. Vnde Occham dicit, quod non eſt poſſibilis in infinitum ſecundum additionem: quie tunc ſequeretur, quód corpus par uum, ut faba, tantum poſſet rarefieri, quód adet maius toto mundo, quod eſt falſum. Vnde dicit de Aliaco, quód utraque pars poteſt probari: ſed teneo cum Occham, quód hoc nō eſt poſſibile.

Tertie concluſio, & in iſta concordat Franciſcus, quód augmentatio intenſiue formæ exiſtentis extra ſubiectum eſt exſcibilis in infinitum, uel ſic poſſibilis eſt proceſſus in infinitum in augmentatione intenſiua alicuius formæ exiſtentis extra ſubiectum: & hoc etiam tenet de Baſſolis diſcipulus Scotum. Et arguunt ſic probando concluſionem, præſupponendo eaſdem propoſitiones prædictas. *3. ocl noialiū & Frāc. & de Baſſ.*

Prima, quód Deus poteſt producere infinitas partes albedinis ſimul. ſecundo præſupponendo, quód Deus poteſt unire quemcunque partem ipſius formæ alteri parti formæ: his præſuppoſitis arguitur ſic. Producat Deus infinitos calores, & cōſeruet Deus illos in infinitum, & uniat unum alteri, ſequetur quód eſt proceſſus in infinitum. *Rō nōialiū.*

Reſpondeo, quód præſupponis falſum, ſcilicet quód Deus poſſit producere calores, & gradus caloris infinitos, & hoc eſt falſum. Item, tu præſupponis, quód Deus poſſet unire unum gradum caloris calori ſummo, quod eſt falſum: quie eſt inter minimo: ideo dico, quód Deus poſſit producere maiorem, tamen nō poſſet unus gradus eddi illi calori ſummo. Arguit ſic ille Franciſcus, diſtinct. 19. quæſt. ſui conflatus. Tu dicis, gratia in ſummo non poteſt uniri alteri, nec eliquis poteſt ſibi uniri. Contra. Quādocunque aliqua paſſio demonſtretur de aliquo indiuiduo alicuius ſpeciei, demonſtratur de quocunque indiuiduo illius ſpeciei: patet ſic, quia ſi uniblitas demonſtretur de Sorte, & etiam de Platone: ſed unibilitas, quia eſt paſſio gratiæ, demonſtratur in decem, uel in uiginti gradibus. igitur poterit demonſtrari etiam de quacunque alia. ergo conuenit gratia ut in ſummo: ergo poteſt uniri alteri gratiæ: ergo eſt dabilis gratia ut in ſummo. *Soluitur rō eorum*

Reſpōdebat Bruliſer, cum arguitur &c. diſtinguo, uel ſi paſſio ſit adæquata illi communi, & ſic concedo: aut ſi non, & ſic nego. dico modo, ꝙ unibilitas non eſt paſſio adæquata gratiæ quæ eſt in ſummo, ſed gratiæ in communi. *Reſp Bruliſer ad arg. Fran.*

Contra arguitur quod ſic. Et præſuppono primo, quód forma intenſa & remiſſa ſunt una forma, & eadem numero. ſecū do ſuppono, quod gratia in ſummo ſit in decē gradibus: ſi ergo detur gradus ſummus, Tunc ſic. Vnibilitas per te eſt paſſio gratiæ, dum non eret ſumme, uidelicet quando erat in nouē gradibus: ergo etiam eſt paſſio, quando eſt decem graduum, ergo. probo, quie forma nouem graduum, cui additur decimus gradus, eſt eadem forma. Tunc ſic. Prius hebebat iſtam paſſionem: ergo nunc hebet etiam, quando additur ſibi decimus gradus, patet, quia illa unibilitas eſt eadem realiter cum illa forma: & ideo illa reſponſio non mihi placet. Et ideo dico, quod unibilitas eſt paſſio gratia in communi. Et ad argumentum Franciſci, quando arguitur, quandocunque &c. concedo illam, dum tamen ſit paſſio conueniens per rationem cōmunem: ſed ſic eſt, quód unibilitas conuenit formæ exiſtenti, ut in quatuor gradibus, concedo: ergo ipſæ exiſtenti in ſummo ſibi conuenit, concedo: ergo poteſt unibilitas ſibi uere conuenire, & uniri cum illo gradu, nego. Contra. habet iſtam aptitudinem, concedo. ergo poteſt uniri, nego. patet per ſimile, ut de ſimile. *Cōtra reſp.* *Reſp auctor ad arg Frā.*

Arguunt nominales contra nos, de natura communi. Iſta natura eſt communis. ergo poteſt communicari, communicatur: ergo natura creata eſt in pluribus, & per conſequens eſt natura diuina Et per hoc ſoluitur erg. Franciſci, quia licet il la paſſiu ſibi conueniat, non tamen eſt inconueniens aptitudinem ſeparari a potentia, ut dicit Ariſt. cæcus habet aptitudinem, ſed non potentiam: ita, licet illa aptitudo conueniet il li formæ in ſummo, non tamen ſibi conuenit potenſia. *Arg. nominalium cōtra Sco.*

Nota, quod aliquando inuenitur potentia ſine aptitudine, ut

ut lapis est in potentia ad sursum: & tamē nō habet aptitudinem ad sursum, immo uiolenter ascendit. Aliquando aptitudo, siue potentia inuenitur, ut cæcus est aptus natus uidere, & non potest uidere. Similiter natura mea est apta nata esse in pluribus, & tamen non potest esse in pluribus suppositis: & aliquando inuenitur aptitudo, & potentia. ut uidere: quia ego sum risibilis, & possum ridere: aliquando inuenitur è contra, ut ignis est calefactiuus, & habet aptitudinem ad calefaciendum: aliquando nec aptitudo, nec potentia inuenitur; ut in angelo respectu albedinis, quia angelus non habet aptitudinem ad albedinem, nec potentiam ad albedinem.

2. arg. nominalium. Secundo arguunt sic illi nominales, & est argumentum. Adam nominalis. Si esset dabilis forma in summo, ut summa gratia, sequeretur, quòd posset aliquis peccare, & Deus non posset illum punire: ergo & antecedens. consequentia probatur. Pono casum, quod Sortes, & Plato sunt duo peccantes, uolo, quòd peccet Sortes uno peccato, per quod debeatur sibi summa pœna, & etiam Plato simili peccato. Tūc pono, quòd Sortes post blasphemet Deum. Tunc quæro, uel Deus potest sibi inferre pœnam pro illo peccato, uel non. Si dicas, quod non: tunc sequitur, ꝙ aliquis posset peccare, & Deus non posset eum punire. si dicas, quod sic, contra. quia tunc sequeretur quòd esset puniendus ultra summum.

Soluitur 2. arg. noïaliū. Respondeo, & dico, quòd punietur pro illo peccato. Contra. sibi debetur summa pœna propter primum peccatum: ergo non potest puniri pro alio: quia puniretur ultra summum. Dico, quod Deus puniret illum illa summa pœna, & hæc duplex pœna debetur sibi. Sed contra. sequeretur, quòd inæqualiter peccantes æqualiter punirentur nego. probo per casum; quia Sortes fecit ultra Platonem unum peccatum nouum.

Respondeo, quòd sunt inæqualiter peccantes, sed non æqualiter puniuntur: quia hoc posito, ille, qui peccauit dupliei ratione, debetur sibi summa pœna, quia propter primum peccatum punietur ista summa, & propter secundum punietur ēt illa summa, uel saltem per partem illius summæ pœnæ, & alius, qui non peccauit nisi unico peccato, punietur per illam summam, sed non nisi una ratione.

3. arg. nominalium. Item arguit. Pono casum, quod Sorti sit mortuus pater, & frater, propter quorum mortem Sortes habeat summam tristitiam, uolo iterum, quòd moriatur mater sua. Arguitur sic. Si esset dabilis summa tristitia, sequeretur, quòd Sortes non posset tristari de morte matris suæ. probo, quia Sortes habet summam tristitiam patris, & fratris: ergo non potest habere tristitiam de morte matris: uel est debilis tristitia ultra summum: sed istud est falsum, quòd non possit tristari de morte matris suæ: ergo &c.

Soluitur 3. arg. noïaliū. Respon. concedo, ꝙ Sortes non possit tristari de morte suæ matris, quia ultra summum non est dabile aliud.

Contra, dicet quis mirabile est, ꝙ iste nō tristetur de morte matris suæ. Dico, ꝙ non est mirabile. patet, quoniam uidemus aliquos homines tantum tristes propter mortem alicuius, ꝙ si quis dicat sibi, domus uestra talis est combusta, uel tale infortunium aduenit uobis, non curabit, propter uehementem tristitiam respectu alterius obiecti.

4. arg. nominalium. Item arguitur sic. Pono casum, quòd illa summa gratia, quam tu ponis, sit in uiginti gradibus, & pono, ꝙ gratia in duodecim gradibus sit in uirgine: & in duodecim in B. Michaele, tunc Deus potest unire illas duas gratias, quo facto, si sit dabilis summa gratia, per te, sequeretur, quòd est maius summo.

Respon. ꝙ Deus non poterit unire istas duas gratias, scilicet illos 32. gradus, quia ultra summum, non est dabile maius.

4. concl. Quarta conclusio. Problema est neutrum, augmentationē alicuius formæ intensæ esse in subiecto. Vnde duplex est opinio, quia aliquam qualitatem posse augeri intelligitur dupliciter Vno modo extra subiectum, & sic bene uerum est. Altero modo in subiecto, & sic non. quia aliquod corpus determinatur ad certum gradum, ut patet de calore in aqua. Sed dicit Occham, quod forma, ita bene potest augeri in subiecto, sicut extra subiectum. Tamen dicit de Aliaco, quòd est problema neutrum. Sed dico cum Sco. ꝙ si esset possibilis in infinitum non solum in subiecto, sed etiam extra subiectum, forma posset augeri in infinitum.

5. concl. de Mairon. Quinta conclusio. Dabilis est forma aliqua in infinitum intensiua. Vnde ista est conclusio de Maironis in loco præallegato: tamen dico, quòd illa conclusio est falsa: immo Deus potest producere in summo aliquam formam sic, quod non posset maiorem: & ideo dicitur, quod forma extra subiectum non est possibilis augeri in infinitum, nec etiam in subiecto.

¶ Ad argumenta alterius quæstionis, &c.]

Fuit posita conclusio, quod Christo fuit collata summa gratia. Contra illam conclusionem arguitur primo sic, probādo, quòd non. quia beatus est, qui habet quicquid uult, & nihil mali uult. Dicit Scotus, quod ly, quicquid, uult intelligere de uolitione actuali, quia sequeretur, quòd aliquis uiator esset beatus. patet, quia uolo legere, est uolitio actualis, & illud nō est malum, & habeo tunc istud uelle rectum: ergo ego essem nunc beatus, quod est falsum: ergo &c. Sed intelligitur de uolitione potentiali, scilicet quicquid rectè potest uelle, tunc arguitur, beatus est qui habet quicquid rectè pōt velle sed beatus Michael potest rectè uelle summam gratiam: ergo habet summam gratiam. Et ultra, beatus Michael habet summā gratiam: ergo anima Christi non habet summam gratiam. Probatur, quia natura Michaelis est excellentior anima Christi, & per consequens capacitas eius est maior capacitate Christi: & ideo sequitur de facto, quòd anima Christi non habuit summam gratiam, & per illud posset probari, quòd minimus sanctus in paradiso haberet tantam gratiam, sicut Christus. Probat doct. illam minorem, s. quòd Michael potest rectè uelle sūmam gratiam de appetitu naturali; quia appetitus naturalis potest illam rectè appetere, & uoluntas potest se conformare illi appetitui.

Soluuntur arg. 2. quæst. Pro sol. 1. arg. prin. Duplex potētia uoluntatis. Pro responsione dicit Scotus, cum arguitur, beatus &c. distinguo Vel de potentia ordinata uoluntatis, & sic concedo. Vel de potentia absoluta. primo modo, ut sit sensus. Beatus est qui habet, &c id est quicquid potest rectè uelle ordinatè. Modo dico, quòd angelus ordinatè, & rectè non potest uelle summam gratiam, quia non debetur sibi ex meritis. Alio modo de potentia absoluta, & tunc sic intelligitur, beatus, &c. Quicquid uult Deus illam uoluntatem uelle, modo dico, ꝙ Deus non uult beatum Michaelem uelle habere tantam gratiam, quantam habet Christus: Sed uult Deus B. Michaelem uelle habere tantam gratiam, quantam sibi Deus dat, & sibi debetur. & hoc, quoniam ego non debeo uelle quicquid Deus uult, sed debeo uelle quicquid Deus uult me uelle. ut si Deus diceret mihi, uolo quòd pater tuus moriatur, & nihil aliud diceret mihi, ego non deberem uelle, sed si diceret mihi, uolo te uelle patrem tuum mori, ego deberem dicere, uolo, & hoc quacunque morte moriatur. Et cum arguitur, quod appetitus naturalis uoluntatis potest appetere naturaliter summam gratiam, & tamen ille appetitus naturalis semper est rectus.

Quō teneor cōformare uolūtatē meā cum diuina.

Duplex affectio. Nota quòd Scotus in Lo. tertio, distinct. 26. & dist. 15. ponit duas formalitates in uoluntate. Vna uocatur affectio commodi. Alia affectio iustitiæ. Vnde affectus commodi est appetitus uoluntatis, per quem uoluntas inclinatur ad commoda sibi.

Prima propositio. Affectio commodi non est elicitiua operationis alicuius, quia est quædam naturalis inclinatio, sicut in nobis risibilitas non est elicitiua actus.

Secunda. Ista affectio commodi est subiectum receptiuum spei. Vnde nota, quòd spes est quædam uirtus sita in uoluntate, & gratia ponitur secundum affectionem iustitiæ.

Tertia propositio. Ista affectio commodi in uoluntate nostra est subiectum receptiuum tentionis, & iste actus, qui uocatur tentio, ponitur in affectione commodi. Alia est affectio iustitiæ, quæ est libertas uoluntatis.

Prima propositio. Quicunque actus elicitur a uoluntate nostra, elicitur secundum istam affectionem iustitiæ. patet, quoniam affectio iustitiæ, est potentia libera, cum actus uoluntatis sit liber: ergo &c.

Ex quo sequitur, quòd uolitio elicitur secundum istam affectionem iustitiæ.

Secunda propositio. Affectio iustitiæ est receptiua fruitionis. patet per illam, Beatus uult bene esse.

Affectio cōmodi quid significet. Soluitur argum. Tertia. Gratia ipsa ponitur in affectione iustitiæ subiectiuæ. Nota quòd affectio cōmodi uocatur hic appetitus naturalis, & affectio iustitiæ est libertas. Et ideo ad argumentum respondeo.

Prima propositio. Affectus naturalis uoluntatis est ad summam gratiam, & potest perfici per quamcunque gratiam.

Appetitus duplex. Secunda propositio. Licet appetitus naturalis sit ad summam gratiam, tamen oppositum istius formæ non inest uiolenter appetitui. Vnde nota, quòd duplex est appetitus ad formā. Quidam est naturalis ad aliquam formam, cuius oppositū inest subiecto uiolenter. Alius est, cuius oppositum non inest subiecto uiolēter. de primo dico, quòd inclinatur sic ad descēdendum

dendum deorsum, & tamen oppositum huius, quod est esse deorsum, scilicet esse sursum, uiolenter inest lapidi. de secundo exemplum, ut appetitus uoluntatis naturalis appetit summã gratiam tamen oppositum summæ gratiæ non inest uoluntati uiolenter, sed quietatur in omni gratia, quę est oppositum summæ gratiæ, patet.

Secunda propositio. In uoluntate nostra, non est aliqđ principium inclinans, per quod sit uiolenter sub opposito illi summæ gratiæ, scilicet in minimam gratiam: quia per illam minimam quietatur uoluntas tamen non est summè quietata, quia non summe quietatur nisi per summam gratiam.

Instatur. Arguitur contra. uoluntas libera est semper recta, quando scilicet conformatur appetitui naturali. dicit Scotus, quòd ista propositio non est uniuersaliter uera: quia aliquando est recta quando conformatur, & aliquando non est recta, sed est recta quando uoluntas libera in conformando se appetitui naturali conformat se uoluntati diuinæ: aliter talis uoluntas nõ est recta, si non conformet se uoluntati diuinæ.

Soluitur instantia. Volũtas cõformis appetitui naturali nõ est semp recta.

Prima propositio. Quandocunque Deus uult uoluntatem liberam uelle illud, quod appetitus naturalis appetit. & tunc uoluntas est recta. Exemplum. In Christo, appetitus naturalis eius est ad summam gratiam, & gloriam: & uoluntas diuina uult uoluntatem Christi habere summam gratiam, & gloriã: Tunc uoluntas Christi uolens hoc rectè dicitur uelle.

Secunda propositio. Aliquando uoluntas diuina uult uoluntatem liberam esse conformem uoluntati diuinæ, & esse dissonam appetitui naturali. exemplum est ibi. Vnus bonus homo præsentatur sibi aut, quod neget Christum, aut ꝙ moriatur, ipse debet refugere potius mortem appetitu naturali, tamen ex præcepto diuino tenetur uelle potius mori, ad se conformandum uoluntati diuinæ, & tunc licet uoluntas sua non se conformet appetitui naturali tamen, quia se cõformat uoluntati diuinæ, ideo est recta.

Ad propositum, licet quilibet beatus secundum appetitum naturalem habeat inclinationem ad summam gratiam, non tamen debet uelle. Et ratio est, quia uoluntas diuina uult, ꝙ non uelit, nisi secundum quod debet. omnes enim qui sunt in paradiso, sunt contenti: & tamen non habent æqualem gloriam: quia in domo patris mei mansiones multæ sunt. Et ꝙ omnes sancti sint contenti, cum tamen inæqualiter habeant gloriam, & unus uideat gloriam alterius tantam, uel tantã, patet per tale exemplum. hic sunt duæ domicellæ inductæ de serico, cuius panni ulna ualet decem scuta, in una tunica sũt quatuor ulnæ, in alia sunt tantum duæ, quia una domicella ẽ parua, unus pulcher homo ueniat ad unam illarum uultis cõmutare tunicam uestram quam habetis cum alia magna. Respondebit quòd non, quia illa magna non seruiret mihi de aliquo. Et similiter diceretur de alia. sic etiam est de beatis qui habent gloriam, & gratiam, secundum quod meruerunt, & nõ plus appetunt appetitu libero, quàm meruerunt. Et conformant se uoluntati diuinæ iustæ præmiantis secundum merita cuiuscunque beati. Et ideo cum arguitur, beatus est, &c. dico quòd debet intelligi ut dictum est, & tunc uoluntas est recta, quando se conformat, &c. Ad aliud dico, quòd licet anima Christi sit imperfectior in naturalibus angelo, tamen anima Christi potest tantam gratiam recipere, sicut angelus.

Oẽs beati sunt contẽti licet non æquales in beatitudine

Ad aliud arg.

Secundo sic arguitur. anima Christi non habet summam inclinationem ad summam gratiam: ergo non requiritur, ꝙ habeat summam gratiam.

Probatur antecedens, quia non habet summam naturam. patet exemplo. nam & aqua quietaretur, licet non esset in cẽtro, quia non habet summam grauitatem. Consequentia probatur. Nam in anima Christi non est ponenda summa gratia, nisi ut quietetur: sed per minorem potest quietari, nego, probo, quia postquam non habuit summam inclinationẽ ad summam gratiam, non habet esse summam gratiam.

Respondetur prima propositio. licet anima Christi nõ habeat summam inclinationem ad summam gratiam ex parte fundamenti, tamen habet inclinationem ad summam gratiã, & licet uoluntas Michaelis ex fundamento sit perfectior, quã anima Christi, & etiam naturalis inclinatio angeli sit maior, tamen uoluntas Christi habet inclinationem ad summã gratiam. Contra ergo aliquis sanctus, non est beatus, quia nõ summe quietatur.

Obijcit cõtra sol. & soluit

Respondeo, quòd est ualde quietatus, tamen non est summè quietatus, quia nullus est summè quietatus, nisi anima Christi. Et dico, quòd licet non summe quietetur, tamẽ quietatur simpliciter, quia si requireretur, quod beatus summè quietaretur, non esset beatus.

Tertio sic arguitur. Deus non fecit summam naturã: ergo nec sũmã gratiã. Patet antecedẽs, quia quacunq; natura data, adhuc Deus posset creare maiorẽ Probatur consequentia, quia ordo uniuersi, consistit in speciebus pluribus: ergo cum Deus non produxerit summam naturam, nec summam gratiam.

Respondeo ad antecedens, primo forte antecedens est dubium. unde dicit magister Barbason in prima quæst. 4. de mẽte August. quòd est dabilis summa natura specifica, quia est unum argumentum; talis est proportio, &c. Augu. dicit, quod Deus creauit duo, unum prope se, & aliud prope nihil. primũ est natura Angelica: secundum est materia prima. Tamẽ Franciscus in 4. distinct q. 9. probat, quòd in speciebus numerorum est processus in infinitum, & tamen ibi sunt species: ergo ibi ẽ summa species: ergo &c.

Item in speciebus continuis est processus in infinitum, itẽ etiam in figuris, & in actib. reflexiuis intellectus, quia primus actus intellectus respicit obiectum, & secundus actus respicit secundum actum, & tertius tertium, & quartus quartum.

Ad propositum, dico ꝙ est dabilis summa species: & dico, ꝙ forte est natura specifica ipsius Luciferi, uel alia, quã Deus posset producere, & sic est dabilis species unica, quæ excedit omnes alias uniuersi. Et hoc uidetur dicere Porphirius, quòd descendentibus a generalissimis ad specialissima, iubet Plato quiescere.

Dabilis est summa spes

Ad argumentum, admisso antecedente, nego consequentiam. & ratio est, quia Deus non creauit summam naturam, & tamen fecit summam gratiam, quia summa gratia in Christo, influit in nobis, quia Christus propter merita sua, lucratus est nobis gratiam, & gloriam, & si esset alia natura summa, illa nihil influeret in nobis. Patet, quia natura angelica nihil influxit in nobis. Tamen ponamus per casum, quòd sicut Deus supplet influentiam summæ naturæ, quod sic suppleat influentiam Christi, sic, quòd quicquid influit nobis Christus, influeret Deus. Tamen quæro, quare ponitur summa gratia, & nõ summa natura.

Quare sũma natura non sit creata vt sũma gratia

Respondeo, quòd in operationibus Dei manifestatur potẽtia in creando, & sapientia in gubernando, & hæc pertinẽt in hierarchiam uniuersi, & hoc quantum ad esse naturæ, iõ non oportet, quòd producat summam naturam. tamen quantum ad hierarchiam naturarum intellectualium, quantum est ad esse morale, oportet ꝙ ostendatur summa misericordia Dei: & non potest ostendi nisi dando summam gratiam, & gloriam alicui naturæ sine meritis, ideo dedit alicui naturæ summam gratiam, & gloriam.

Nota tamen, quod est quædam hierarchia uniuersi totius, quæ pertinet ad esse morale, sicut sunt species ordinatę: alia est quæ est naturarum intellectualium non quantum ad esse naturæ, sed quantum ad gratiam, & gloriam, & consistit in gratia, gloria, & fruitione, & tunc ẽt ostensa dicitur diuina misericordia, dando alicui naturæ gratiam, & gloriam sine meritis præcedentibus.

QVAESTIO TERTIA.

AD tertiam quæst. &c.] Consequenter hic doctor ponit unam distinctionem ꝑ responsione ad quæstio. scilicet, quòd animam posse frui summe potest intelligi dupliciter. Vno modo formaliter. Alio modo elicitiuè. Formaliter est ipsam recipere summam fruitionem, sicut dicimus superficiem albam formaliter, quia recipit formaliter albedinem, sed animam frui elicitiue, est ꝙ anima sit causa fruitionis, sicut dicimus, quod intellectus noster est intelligens elicitiue, quia elicit intellectionem, & ignis dicatur agere elicitiuè, quia elicit & causat calorem.

Agitur de fruitione aiæ Christi. Aĩam posse sũme frui dupliciter

Prima propositio. capiendo summe frui primo modo, possibile est animam Christi summe frui, licet anima Christi nõ possit concurrere elicitiuè ad causandum ex se illam summã fruitionem, tamen possibile est illam summam recipere fruitionem. Patet quia est receptiua illius summæ gratiæ, quia ex se non determinatur ad certum gradum: ergo potest summè frui formaliter, & ex ista conclusione, pono alias duas propositiones.

Prima propositio, non solum uoluntas animæ Christi, sed alia uoluntas cuiuscunque etiam alterius animæ, nata ẽ summæ frui formaliter. patet, quia omnis anima est in potentia obedientiali ad recipiendum istam summam fruitionem, & Deus illam potest creare, & causare: ergo &c.

Secunda propositio. Possibile est uoluntatem angeli posse recipere summam fruitionem. patet, quia ex se non est determinata

minata ad certum gradum:& Deus potest illam summã fruitionem causare in uoluntate Angeli:ergo &c.

2. conclusio. Secunda conclusio. Voluntas animæ Christi ex se sola cum summa gratia, non potest summæ frui secundo modo. Probatur sic, Voluntas Angeli est maioris actiuitatis, quàm uoluntas animæ Christi: ergo poterit maiorem fruitionem elicere, quàm uoluntas animæ Christi. patet a simili de duobus ignibus, quorum unus est maioris actiuitatis, quàm alius: ergo uoluntas Angeli poterit maiorem actiuitatem causare, quàm anima Christi probatur consequentia, quia maior actiuitas, consequitur naturam nobiliorem, & excellentiorem: sed natura angelica est excellentior, quàm anima quæcunque: ergo &c.

Instatur Et si quis dicat, pono quod uoluntas animæ Christi habeat summam gratiam. Tunc sic. Voluntas animæ Christi habens summam gratiam, potest elicere summam fruitionem: ergo sicut Angelus si haberet summam gratiam eliceret summam fruitionem, ita anima Christi.

Soluitur instantia. Respondeo si poneretur summa gratia in uoluntate animæ Christi, & in uoluntate Angeli, licet esset æqualitas in gratia tamen esset inæqualitas uoluntatum: quia uoluntas Angeli est perfectior uoluntate animæ Christi, ideo Angelus maiorem fruitionem eliceret, quam uoluntas animæ Christi. Ex quo sequitur, quòd nulla uoluntas creata etiam gratia sine speciali influxu Dei, potest causare summam fruitionem, patet, quia summa fruitio, habet summam latitudinem, ideo oportet, quod Deus concurrat specialiter.

3. conclusio. Tertia conclusio. Volũtas animæ Christi, cum summa gratia, summè fruitur gratia eliciatiuè. Ista conclusio uidetur cõtradicere secundæ conclusioni. patet conclusio, quia licet uoluntas Angeli sit nobilior anima Christi tamen, quia summa gratia in anima Christi supplet causalitatem animæ, seu excellentia gratiæ in anima Christi supplet excellentiam in uoluntate Angeli, & sic ista conclusio non contradicit secundæ. patet, capiendo Michaelem in puris naturalibus, & animam Christi cum summa gratia, certe anima Christi poterit habere maiorem causalitatem, quàm Angelus.

Triplex cã fruitionis. Nota quòd fruitionis in anima, triplex est causa partialis. Prima est quæ se tenet ex parte obiecti, & est uoluntas diuina: essentia autem diuina nullo modo causat ad extra uisionem sui: sed uoluntas diuina liberè concurrit. Secunda causa minus principalis est uoluntas creata, contra de Bassolis, & Maironis, sicut uoluntas creata fuit principium uidendi, ita erit principium fruendi. Tertia causa est gratia, & ideo pono conclusionem probabilem, quòd gratia est principium eliciẽ

An gratia causet fruitionem. di fruitionem. dicit tamen de Bassolis, quòd gratia nullo modo causat fruitionem, sed dicit Scotus in primo dist. 17. quòd habitus est causa elicitiua actus, cuius oppositum dicit de Bassolis. Et ideo dico, quòd nullus beatus potest causare uisionem claram, nisi Deus concurrat. nec anima Christi, nec alia anima.

An uolũtas creata cõcurrat ad fruitionẽ in patria. Nota, quòd Occham quærit. Vtrum uoluntas creata in patria, concurrat elicitiuè ad causandum fruitionem.

Respondet. Prima propositio; uoluntas creata circa obiectum beatificum clare uisum, potest elicere actum fruitionis: & uocatur formaliter fruitio.

1. prop. Occh. Secunda propositio, iste actus fruitionis elicitus me-

2. pp. Occhã diante obiecto, & potentia, non est actus beatificus. patet, quia ad beatitudinem supernaturalem, nulla uoluntas concurrit elicitiuè. & cum quæritur utrum habeat actum beatificum,

3. pp. Occhã dicit tertiam propositionem probabile est quemlibet beatum habere duplicem actum, unum qui non est beatificus & alius est beatificus. & hoc ideo dicit, ne beatus possit cessare ab actu fruitionis. patet, quia cum uoluntas beati liberè eliciat actum beatificum, posset cessare. & sic posset se facere non beatam, tamen ego non teneo hoc. dico tamen quòd beatus non potest habere duos actus, quorum unus est fruitionis: alius est tentio. & non pono actum beatificum qui totaliter causaretur à Deo.

QVAESTIO QVARTA.

Soluitur. 4. q. de poẽtia uoluntatis quo ad fruitionem fine gratia. Ad quartam quæstionem Respondeo, quòd anima Christi potest summe frui, & uniuersaliter quæcunque alia sine summa gratia, & hoc formaliter. Patet, quia cum summa gratia se habeat in genere causæ efficientis, & Deus possit supplere causalitatem secundæ causæ: ergo poterit causare summam fruitionem in anima. Quæro unum dubium. tu dicis,

Dubium. quòd aliquis potest summè frui in patria sine summa gratia formaliter. Quæro, Vtrum aliquis possit esse beatus sine gratia, & arguitur, quòd sic, quicunque habet actum beatificũ,

Dub. an quis possit esse B. sine gratia. est formaliter beatus: sed anima B. Petri, potest habere fruitionem beatificam siue summa gratia per te: ergo &c. patet maior, quicunque habet albedinem, est albus, probatur minor ex solutione quæstionis præcedentis. Scotus in primo distinct. prima quæstio. quarta & in 4 distin. 49. in solutione cu-

Solu. dubii. iusdam argumenti. dicit, quòd nullus potest esse beatus sine gratia. Ex quo sequitur, quod si Lucifer esset nunc in paradiso, & Deus poneret uisionem in ipso quam habet uirgo, adhuc non esset beatus, quia non haberet gratiam.

Obiicitur. Contra arguitur, quòd Lucifer esset beatus, probatur sic, beatus est, qui habet quicquid uult, & qui habet obiectum, in quo omnia bona unitiuè, & eminenter continentur. Vnde nota, quòd sic exposuit Scotus illam authoritatem in loco præallegato, scilicet Lucifer habet unum obiectum in quo omnia eminenter, & unitiuè continentur: ergo est beatus.

Soluitur obiectio. Respondeo distinguendo maiorem, uel accipiendo beatitudinem pro principali operatione, in qua consistit beatitudo, & tunc Lucifer habens uisionem uirginis, id est quam habet uirgo, esset beatus quo ad principalem actum. Alio modo extensiuè, pro omnibus, quæ requiruntur ad beatitudinem de potentia Dei ordinata. & sic Lucifer non esset beatus: quia requiritur delectatio. Istam responsionem ponit Scotus in 4. distinct. 49. quæstio. 2. in responsione cuiusdam argumenti, &

Pts aliquis fruiri in patria sine gratia. ideo habemus istas duas propositiones prima est, possibile est aliquem summæ frui in patria, siue quacunque gratia. patet, quia dicis, quòd aliquis posset summè frui sine gratia. Secunda impossibile est aliquem esse beatum beatitudine dicta. sine gratia. patet, quia iste non haberet actum acceptum ipsi Deo.

Mouetur difficultas. Notabile & solutione. Circa hoc quæritur. Vtrum uoluntas mea quantum est ex se, possit producere actum fruitionis, Deo supplente causalitatem gratiæ, sicut cum gratia: Pro difficultate ponit Doct. unam suppositionem, scilicet, quòd obiectum fruibile sit præsens intellectui, & quòd uoluntas sine omni habitu possit elicere actum fruendi: & hoc suppositum est uerum, quia gratia nullam causalitatem tribuit uoluntati, immo præcise ponitur, ut concurrat elicitiuè ad actum fruitionis, & ad dandam perfectionem actui fruitionis, & non ponitur ad dãdam actui tatem uoluntati circa actum. Hoc supposito, ponitur distin-

Distinctio. ctio, aut ponitur necessario connexio causarum sic, quòd causa principalis non possit sine causa minus principali determinare causam principalem ad effectum: sicut in generatione, pater est causa principalis, & mater est causa minus principalis, si sit necessaria connexio causarum: Aut non ponitur necessario connexio causarum, sed quod Deus potest supplere causalitatem causæ minus principalis, non supplendo causalitatem causæ primæ, ut in generatione prolis, Deus potest supplere causalitatem causæ secundæ, scilicet patris. Secundum istam distinctionem Doct. ponit tres conclusiones. Prima, si primum illorum teneamus, quod necessario est connexio causarum, quamuis uoluntas creata possit recipere fruitionem, sine gratia causante, tamen non potest elicere sine

1 conclu. de actu fruitionis sine charitate. gratia: & ratio est, quia causa principalis potest elicere actum sine causa minus principali: sed uoluntas est causa magis principalis, & gratia est causa minus principalis in actu fruitionis immo nullum gradum fruitionis posset elicere uoluntas sine charitate, sicut homo non posset seclusa matre, producere filium, uel generare.

Nota, quod istam conclusionem non teneo, nec est de mente Scoti.

2. conclusio. Secunda conclusio. tenendo secundam uiam, quæ est melior, scilicet, quòd Deus possit supplere causalitatem causæ secundæ, uoluntas potest tantam fruitionem elicere sine charitate, sicut cum charitate. Pater, quia si Deus potest supplere causalitatem causæ secundæ, non supplendo causalitatem causæ primæ: igitur cum uoluntas sit causa principalis, & gratia minus principalis, poterit Deus uicem charitatis supplere. Secundum hoc possemus dicere, quòd Deus poterit supplere uicem matris ad generationem filii.

Quæro hic quomodo generabitur filius a patre siue matre.

Respondeo, quod mille modi sunt possibiles ipsi Deo generandi filios sine matre. patet, quia Adam non fuit genitus a Deo, sed creatus, quia ex materia terræ Deus produxit formam substantialem, ita nunc homo posset decidere semen, & posset Deus alterare semen, & inducere formam substantialem, mater enim non se habet in genere causæ materialis nec formalis, sed in genere causæ efficientis, Et cũ Deus posset

sit supplete causalitatem causæ secundæ extrinsecæ, poterit generare filium sine matre.

Tertia conclusio. Voluntas animæ Christi non potest actiuè, seu elicitiuè frui summè, sine charitate, & gratia summa, & hoc de potentia ordinata.

Notandum, quòd prima regula, quæ ponitur, est ista. Ordinatum est a diuina sapientia, ut quotiescunque causa prima est nata habere causam secundam ad producendum effectum nunquam potest producere effectum summum sine illa causa secunda producente. ista causa principalis est uoluntas, & minus principalis est gratia.

Secunda regula. Ordinatum est, quòd uoluntas animæ Christi non possit perfici actu secundo in summo, qui est fruitio sine hoc, quòd perficiatur actu primo, qui est charitas, & per consequens, licet Deus de potentia absoluta possit facere, quòd uoluntas possit elicere tantam fruitionem sine charitate, sicut cum charitate, tamen de facto non facit.

Ad argumenta principalia.

1. prin deducitur. Primo arguitur sic. Voluntas in uia elicit actum merendi: ergo etiam in patria elicit actum fruendi: ergo cum uoluntas non possit habere summum actum meritorium sine gratia, nec actum fruendi summum.

Soluitur 1. prin. Respondeo. concedo antecedens, & transeat consequens: & cum concluditur, ergo non poterit summè frui. Dico, quòd licet ex se non possit summè frui elicitiuè Deo non supplente actionem gratiæ, tamen potest elicitiue Deo supplente.

2. deducitur Secundo sic. Si uoluntas posset summè frui, sequeretur, quod esset dabilis maior fruitio, quam esset summa fruitio: sed consequens est falsum: ergo &c.

Probatur, quia etiam esset summa gratia data angelo. Pono, quòd hic sit Michael, & anima Christi. ponamus, quòd summa gratia detur angelo, cum uoluntas, & capacitas angeli sit maioris actiuitatis, quam uoluntas animæ Christi, sequeretur tunc, quòd uoluntas angeli poterit elicere maiorem fruitionem. Probatur, quia uoluntas Christi habet summum actum fruitionis: sed uoluntas angeli est maioris actiuitatis: ergo angelus eliciet actum maiorem fruitionis illo actu summo, qui est in Christo.

Soluitur 2. prin. Respondeo. negando primam consequentiam: & ad probationem de nobilitate angeli, dico, quòd isto casu posito angelus non eliceret perfectiorem actum fruitionis, quam anima Christi: quia requireretur, quòd Deus concurreret specialiter. Et ulta summum non est dabile maius. Sed contra. Angelus habet summam gratiam; & pono, quòd Deus æqualiter concurrat cum angelo, & anima Christi. Tunc sic. Causis inæqualiter concurrentibus, effectus sequuntur inæquales; Sed tunc causæ concurrunt inæquales: ergo &c.

Respondeo, quòd ego non admitto casum, uidelicet, quòd Deus concurrat æqualiter cum angelo, & anima Christi. Et dato, quòd concurrerent æqualiter, adhuc non sequitur propositum: quia angelus non secundum suum totum conatum concurreret: & ideo dico, quòd non admitto casum; immo est impossibile, quòd Deus concurrat æqualiter, & ratio est, quia ultra summum non est dabile maius.

Soluitur argum. in opp. Ad argumentum in oppositum arguitur sic. Anima Christi potest habere summam gratiam: ergo summam fruitionem. probatur consequentia, quia perfectio secundaria, quæ elicitur a perfectione primaria, est sibi æqualis, uel nobilior: ergo cum fruitio eliciatur a gratia, quæ est summa, sequitur, quòd fruitio est summa.

Respondeo. imaginatur argumentum, quòd fruitio sit a summa gratia tanquam a causa totali, quod est falsum.

Prima propositio. Actus fruitiuus, non est a gratia tanquam a causa totali, sed præcise tanquam a causa partiali. Contra, de Bassolis, qui dicit, quòd gratia nullo modo ponitur ad elicionem actus, sed ponitur ad decorem animæ.

Secunda propositio. Quamuis gratia sit causa naturaliter agens respectu fruitionis, tamen uoluntas agit liberè respectu fruitionis, & liberè elicit ipsam fruitionem.

Ex quo sequitur, quòd licet ille actus naturaliter eliciatur a gratia, tamen, quia elicitur a uoluntate, ideo est liber. & ideo, quando effectus producitur a duabus causis, quarum una est libera, & alia naturalis, dicitur liber.

Tertio sic. Voluntas in patria cooperabitur ipsi gratiæ ad actum fruitionis secundum ultimum suæ potentiæ, sic quòd non potest non cooperari, & ita agit, sicut ageret naturaliter, licet agat liberè: & per hoc soluitur argumentum. Et si obiciatur, tu dicis, quòd anima Christi potest summè frui formaliter. Contra. si hoc esset uerum, sequeretur, quod ista anima posset frui essentia diuina sine gratia habituali ex ui unionis: sed hoc est falsum, quia dicimus, quòd impossibile est aliquem frui, &c.

Pro responsione ponuntur tres conclusiones.

Prima. Deus posset causare immediate fruitionem in anima quacunque sine gratia, loquendo de potentia Dei absoluta. patet, quia illa gratia non est ratio recipiendi illam fruitionem.

Secunda conclusio. Nulla anima posset elicitiuè causare fruitionem secundum ordinem iam positum, sine gratia, qua posset uti in agendo: quia Deus sic ordinauit de potentia sua ordinata, quòd nullus posset causare fruitionem, nisi concurrat uoluntas creata cum gratia, contra de Bassolis, qui dicit, quòd potest frui sine gratia.

Ex quo sequitur, quòd anima Christi non potest elicere fruitionem ex ui unionis magis, quàm quælibet alia: sed aliæ non possunt: ergo nec illa potest elicere fruitionem ex ui unionis, nisi Deus suppleat actiuitatem gratiæ, & sicut potest supplere actiuitatem in anima Christi, ita in aliis omnibus, sic, quòd ex ui unionis non magis conuenit animæ Christi, quàm cuicunque alteri animæ.

Ex quo sequitur, quòd ista non contradicunt illis, quæ dicta sunt in prima quæst.

Tertia conclusio. Si ista fruitio esset causata a Deo in uoluntate beati, non esset actus laudabilis quia non esset in potestate operantis, quia actus, qui totaliter causatur a Deo, non est in potestate operantis, quia non est in potestate causæ secundæ uti prima causa: ergo non esset laudabilis.

Ex quo sequitur, quòd uoluntas creata siue in uia, siue in patria, de lege communi ordinata sic se habet, quòd est ornata gratia, qua mediante habet actum merendi, & in patria actum fruendi, quia est laudabilis: Ex quo sequitur, quòd ad actum fruitionis requiritur obiectum fruitiuum, uoluntas, & gratia, seu charitas: ergo ista tria requiruntur ad fruitionem, ad hoc, ut uoluntas laudabiliter operetur. Hinc apparet, quòd uoluntas creata habet in se gratiam in patria, & in uia: in patria concurrens ad fruitionem: in uia ad merendum. *Tria requiruntur ad actum fruitionis.*

Soluuntur arg. 4. q. Ad argumenta quartæ quæstionis arguitur sic. Gratia in uia requiritur ad actum meritorium: ergo in patria requiritur ad actum fruitionis. probatur consequentia. Quandocunque aliqua forma est necessaria ad aliquem actum imperfectum, est etiam necessaria ad actum perfectiorem eliciendum: sed gratia in uia est necessaria ad eliciendum actum meritorium: ergo etiam est necessaria in patria ad eliciendum actum fruitionis. patet maior, quia si ad eliciendum actum imperfectum requiritur aliqua causa partialis, etiam requiritur ad producendum actum perfectiorem: sed ad meritum requiritur gratia: ergo, &c.

Respondeo. ponuntur aliquæ conclusiones.

Soluitur 1. 1. concl. Prima conclusio. Ad actum meritorium de lege positiua necessario requiritur gratia in operante.

Actus meritorius dupl. Notandum, quòd in nobis est actus elicitus meritorius a uoluntate, & est actus latriæ Dei, ut dilectio Dei. Alius est actus meritorius imperatus a uoluntate, ut dicere missam, & studere Theologiæ: & ratio conclusionis est, quia requiritur ad meritum gratia in uoluntate; tanquam causa partialis; sed quod liberè eliciatur a uoluntate. Vnde ad actum meritorium quatuor requiruntur.

Ad actum meritorium quatuor requiruntur Primum est, quòd sit actus potentiæ liberè elicitus: & ideo nullus actus naturalis est meritorius, nec actus, qui non est in potestate nostra est meritorius.

Secundum, quod requiritur ad actum meritorium est quod sit elicitus secundum inclinationem gratiæ: ideo, si aliquis eliceret omnes actus in peccato mortali, non proficeret ad uitam: immo sunt opera mortua.

Tertium est, quòd sit acceptus specialiter a Deo in ordine

ne ad uitam æternam, quia licet actus fruitionis in patria sit elicitus, & libere, & secundum inclinationem gratiæ, tamen non acceptatur, nec reprobatur. Quartum est, quod sit præmiabilis beatitudine: & ratio est, quia quando aliquis ē actus meritorius de condigno, præmiatur solum præmio beatifico, & non aliquo alio bono temporali, immo non sufficienter præmiatur per bonum temporale.

2. Concl. Secunda conclusio. Ad actum fruitionis in patria, ad hoc, quod sit beatificus, requiritur gratia eliciens.

3. Concl. Tertia. Ad recipiendum actum fruitionis, siue in uia, siue in patria, nullo modo requiritur gratia habitualis: quia Deus potest causare in me fruitionem, licet non habeam gratiam. ideo ad argumentum.

Respondeo, concedo antecedens, & distinguo consequens. Vel ad actum fruitiuum causandum; & sic concedo. Vel ad recipiendum actum fruitiuum, & sic nego, quia ad recipiendum actum fruitionis, non requiritur gratia in uoluntate.

2. princip. Secundo sic arguitur. Si aliquis posset summe frui sine gratia, sequeretur, quòd alius posset esse summe beatus sine charitate. probatur consequentia, quia ille, qui habet beatitudinem, est formaliter beatus, sicut ille, qui habet albedinem, formaliter est albus: sed iste habet formaliter fruitionem sine gratia: ergo est formaliter beatus.

Soluitur 2. Respondeo. possibile est, aliquam uoluntatem habere fruitionem, & non esse beatam. patet, quia ad hoc, quòd aliquis sit beatus, requiritur gratia, & fruitio. Secundo implicat contradictionem de lege positiua. quòd aliquis dicatur beatus formaliter, nisi habeat gratiam, & fruitionem.

Beatitudo dupliciter. Sed quæro, nunquid iste esset beatus? Respondeo, beatitudo aliquando accipitur pro beatitudine essentiali, quæ stat in fruitione beatifica sequente claram uisionem Dei, & sic esset beatus. Alio modo pro omni illo, quod est in beatitudine: & sic ille non esset beatus. Ista solutio non ponitur in textu, sed sic debet solui argumentum secundum.

3. principa. Tertio sic. ad operari naturaliter, &c. conclusio, ad summe operari supernaturaliter, requiritur &c. ergo impossibile est aliquem summè frui sine summa gratia.

Soluitur 3. Respondeo. istud argumentum concludit, quòd aliquis non potest frui summe elicitiuè sine summa gratia: sed potest summe frui formaliter, & recipere fruitionem sine summa gratia.

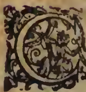
1. Concl. Prima conclusio. Ad summum effectum causandum, necessario requiritur, quod utraque causa partialis causet, s. uoluntas, & gratia.

2. Concl. Secunda conclusio. Ad recipiendum summum effectum, & fruitionem, non requiritur habere summam formam priorē, idest uoluntas ad recipiendum summam fruitionem non necessario requirit summam gratiam, sed istam potest recipere sine summa gratia ab ipso Deo.

DISTINCT. DECIMAE QVARTAE.

QVAESTIO PRIMA.

De pfectione intellectus animæ Christi in uerbo.

CIRCA distinctionem decimamquartam quæro. Vtrum fuit possibile, &c

Nota quod possibile capitur dupliciter, seu est duplex. Quoddam est secundum causas naturales, & est illud, quod potest fieri ab agente creato. Aliud est possibile secundum causas supernaturales, & est illud, quod non potest fieri ab aliqua causa naturali, ut uirginem parere, sed a causa supernaturali. Nota, quòd hic quæritur de causa supernaturali, quia clarum est, quod nullus naturaliter potest uidere Deum.

Intellectus tripliciter. Nota secundo, quòd intellectus capitur tripliciter. Primo modo pro potentia intellectiua, & sic loquitur Aristoteles tertio de anima cum dicit, quòd intellectus habet quicquid est pro obiecto, & sic capitur in quęst.

Secundo modo capitur pro habitu principiorum, & sic dicit Arist. sexto eth. quinque sunt habitus intellectuales, quorum unus uocatur intellectus.

Tertio modo pro eo, quod est de essentia alicuius, & sic dicimus, quòd anima est de intellectu hominis, & de essentia hominis.

Primo dupliciter. Nota tertio, quòd primo capitur dupliciter. Vno modo, ut est adæquatè; primo posteriorum quando dicitur, vniuersale inest primo, & adæquatè. Secundo modo capitur, ut idem est, quòd immediatè, & sic albedo inest primo superficiei, secundo substantiæ, & sic capitur hic: & capitur ly, &, expositiuè in titulo quæstionis, ut sit sensus. Vtrum possibile fuit intellectum animæ Christi primo, & immediate, &c.

Nota quarto, quòd quotiescunque aliqua forma est præsens per informationem alicui subiecto, tunc dicitur perficere subiectum.

Aliqua forma est præsens subiecto dupliciter. Nota, quòd forma potest esse præsens dupliciter. Vno modo per informationem, sicut nunc anima mea est præsens mihi. Alio modo sicut motor mobili, ut postquam anima exuit de corpore, potest sepelire corpus suum: & anima potest esse in corpore tanquam forma informans: alio modo tanquam forma non informans, sed ut mouens mobile. Similiter angelus potest accipere corpus, sicut motor mobile.

Visio duplex. Nota ulterius, quòd uisio est duplex. Quædam est sensitiua, quæ est uisio oculi materialis, & recipitur in aliquo, quod est compositum ex corpore, & anima. Alia est intellectiua, & est notitia intuitiua ipsius essentiæ diuinæ. Nota, quòd uerbum capitur dupliciter. Vno modo pro secunda persona in diuinis, & sic uerbum est filius, qui est productus a patre. Alio modo pro essentia diuina, quæ est obiectum beatificum, & sic de isto uerbo loquimur hic; ita, quòd uerbum capitur pro essentia Diuina. Nota ulterius, quod perfectissimum potest exponi dupliciter. Vno modo positiuè. Alio modo negatiuè; ut hoc est perfectum, & nihil est perfectius eo, & sic capitur hic. (Verbum dupliciter. Perfectissimum dupliciter exponi potest.)

AD QVAESTIONEM arguitur quòd sic, per magistrum, &c.]

Duo art. q. Pro responsione ponuntur duo articuli. pro primo articulo ponuntur duæ conclusiones.

1. Concl. Primi art. Prima est. Possibile fuit animæ Christi conferri summam uisionem essentiæ diuinæ: patet, quia sicut potuit conferri sibi summa gratia, ita summa uisio.

2. Concl. Secunda conclusio. Animæ Christi quoad intellectum fuit sibi data summa uisio diuinæ essentiæ, & hoc de facto. patet per Isidorum Trinitas sibi sola nota est, & homini assumpto. Tunc arguitur sic: uel ergo homini assumpto, idest Christo est. Trinitas nota, idest notitia, quæ non est summa, & hoc non, quia tunc sequeretur, quòd aliquando sancti non cognoscerent: ergo oportet, quòd intelligatur de notitia summa, & per consequens summa uisio essentiæ diuinæ fuit sibi collata.

2. Artic. de lumine gloriæ in Christo. De secundo articulo consequenter inuestigat. Vtrum intellectus animæ Christi potuit perfici immediatè a uisione, idest notitia essentiæ diuinæ, sine lumine gloriæ præcedentis. Pro responsione ponit conclusionem, quæ talis est. Intellectus animæ Christi, inquantum habet rationem receptiui, nō indiget forma præcise ad recipiendum uisionem essentiæ diuinæ. Nota, quod Thomistæ dicunt, quod impossibile est intellectum uidere essentiam diuinam, nisi prius informetur aliqua forma absoluta, quæ est lumen gloriæ. Vnde lumen gloriæ est qualitas supernaturaliter creata a Deo, quæ habet rationem habitus, præcedens uisionem essentiæ diuinæ, sicut ante fruitionem est charitas in uoluntate, ita in intellectu, ad hoc quod uideat essentiam diuinam, ponitur lumen gloriæ. Sed Scot. oppositum tenet, & ponit hanc conclusionem. Intellectus inquantum habet rationem receptiui respectu uisionis diuinæ essentiæ, non indiget necessario forma prius recepta, ad uidendum essentiam (Concl. Sco. Opi. Thomistarū de lumine gloriæ. Quid lumen gloriæ.)

tiem diuinam.

1. Concl. Sco. Patet conclusio. Obiecto eodem modo se habente, intellectus eodem modo recipit intellectionem: cum ergo per istam formam, obiectum eodem modo se præsentet potentiæ intellectiuæ: ergo intellectus eodem modo recipit siue cum lumine, sine sine lumine. patet minor, quia ille forma existente in intellectu, obiectum non repræsentat se, quia illud obiectum uoluntarie se repræsentat sic, quòd si uult, uidetur; si non uult, non uidetur: quia non est natum repræsentare se naturaliter: ergo per istam formam, non aliter se habet ad intellectum: quia liberè potest se repræsentare si uelit, sine illo lumine gloriæ.

2. rõ ad idē Item si esset aliqua forma necessario requisita precedens uisionem, noceret a, hoc, scilicet lumen gloriæ.

Tunc arguitur sic. Vel ergo, e, ponitur tanquam causa efficiens, uel causa materialis receptiua uisionis: nullum istorum est dicendum: ergo non requiritur illud lumen gloriæ.

Non primum, Quia, quicquid potest Deus mediante causa secunda, illud potest sine causa secunda, & immediate. Si ergo Deus mediante lumine gloriæ potest causare uisionem beatificam: ergo etiam sine illo: ergo non requiritur necessario; Nec secundum, quia sequeretur, quòd intellectus, inquantum est potentia animæ, beatificaretur in e, & in lumine gloriæ: sed consequens est falsum, quia receptiuum multarum formarum immediatè quietatur in receptione perfectioris formæ: si ergo intellectus sit receptiuus luminis gloriæ, & uisionis, sequeretur, quòd intellectus beatificatur in receptione luminis gloriæ: & per consequens intellectus beatificatur aute uisionem essentiæ diuinæ, quod est falsum. Secundo sic, improbando secundum membrum arguitur. Quandocunque est aliquod absolutum, quod est ratio recipiendi accidens, etiam separatum e subiecto, est ratio recipiendi accidens, patet; superficies in pariete est ratio recipiendi colorem, etiam per consequens separata a pariete: si ergo lumen gloriæ est ratio recipiendi uisionem, patet quòd poterit recipere uisionem.

Item sequeretur, quòd intellectus per accidens beatificaretur, patet, sicut dicimus, quod substantia recipiens albedinem mediante superficie, recipit per accidens: ita si intellectus perficiatur uisione beatifica per lumen gloriæ, ergo glorificabitur per accidens.

Ponitur obiectio. Quod si dicas, quandocunque &c.]

Reprobatur. Nego minorem, quia intellectus recipiens lumen gloriæ, totum hoc est ratio recipiendi uisionem beatificam. Contra. Visus actus per se, est unum per se receptiuum: at illud totum non est unum per se: sed uisio beatifica est unus per se actus: ergo oportet ibi dare unum per se receptiuum.

Sco. resol. Et ideo Scotus resoluendo se punit duas propositiones.

1. Prima concl. Prima est. Intellectus animæ Christi potest primo, & immediate passiue recipere uisionem uerbi, sine lumine gloriæ præcedente.

1. rõ ad cõcl. Probatur primo, quia uisio est lumen sufficiens: ergo non requiritur lumen aliud.

2. rõ ad idē. Secundo sic. in intellectione naturali non requiritur lumen, nisi quia obiectum non est de se intelligibile actu, sed potentia, & efficitur intelligibile, per actionem intellectus agentis: uel si sit intelligibile, tamen non est sufficiens motiuum intellectus: sed essentia diuina est summe intelligibilis, & est summe motiua intellectus: ergo ad uidendum eam non requiritur lumen.

3. rõ ad idē. Tertio sic. Quanto obiectum habet rationem maioris luminis, tanto minus sequiritur lumen ad cognoscendum illud obiectum: sed essentia diuina habet rationem maximæ lucis: ergo non requiritur aliquod lumen. Nos dicimus, quod ad uidendum colorem requiritur lumen, sed ad uidendum candelam, non requiritur lumen, nec etiam requiritur lumen ad uidendum solem.

2. Sco. concl. Secunda conclusio. Ad recipiendum uisionem diuinæ essentiæ non requiritur habitus præcedens illam uisionem. patet

1. rõ ad cõc. primo, Quia nullus habitus disponit potentiam ad recipiendum actum, igitur ad recipiendum uisionem diuinæ essentiæ, non requiritur habitus, quia potentiæ est summe disposita ad recipiendum actum.

2. rõ ad idē Secundo sic. Actus quicunque est natus prius recipi in potentia, quam habitus: ergo habitus non est ratio recipiendi actum; quia, quod est posterius, non est ratio recipiendi prius.

3. rõ ad idē. Tertio sic. Quandocunque in aliqua potentia est aliquis actus permanens, ad illum actum non requiritur habitus necessario: sed in intellectu animæ Christi, uisio essentiæ diuinæ est actus permanens: ergo non requiritur habitus. Probatur maior: Ideo in intellectu ponitur habitus acquisitus, quia intellectus aliter non potest simul cognoscere diuersa obiecta.

Item; quando fiunt sunt; & quando facti sunt, non sunt. Minorem probo, quia durabit in æternum ille uisio essentiæ diuinæ: ergo cum ille actus sit perpetuus, nõ requiritur, quòd respectu illius debeat poni aliquis habitus.

Quæsit mēs Sco. de lumi ne gloriæ Notandum, quòd Scotus non uult dicere, quòd non ponatur lumen gloriæ, sed benè dicit, quòd non ponitur necessario, ut dicunt Thomistæ. Dicimus ergo, quòd intellectus potest immediate perfici uisione essentiæ diuinæ.

Arg Thom. pro sua opi. 1. arg. Arguunt Thomistæ. Supposito, quod in beatitudine imago Trinitatis reformabitur quo ad omnes potentias, Tunc arguitur sic: Animæ quo ad intellectum perficitur per uisionem beatificam, & quo ad uoluntatem perficitur per fruitionem: ergo oportet, quòd anima quoad memoriam perficiatur: sed hoc non potest esse nisi per lumen gloriæ: ergo necessario debet poni lumen gloriæ.

2. Arg. eorū. Secundo sic arguitur, authoritate Clementis Papæ V. In Clementinis, de Hæret. Ad nostram. Vbi damnatur, ut Hæreticus, quicunque dixerit, quod qualibet natura intellectualis in seipse naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum uidendum, & eo beate fruendum. hoc stante arguitur sic. Per illam Clementinam est ponendum lumen gloriæ: ergo Scotistæ malè negant lumen gloriæ.

3. Arg. Tho. Tertio sic, per Psalmistam dicentem, In lumine tuo uidebimus lumen, ergo &c.

Solutiones arg. Thom. Ad primum respondeo ponendo primo talem distinctionem & aliquas propositiones de mente Scoti, de Bassolis, Petri, de Nogento, A dæ nominalis in secundo, & Landulphi in quarto.

Quadruplex lumen. Quæritur, Vtrum in uisione beatifica præ requiratur necessario lumen gloriæ: dico primo, quòd quadruplex est lumen, scilicet obiectiuale, actuale, habituale, & potentiale. Lumen obiectiuale est ipsum obiectum, & dicitur obiectuale, quia sicut lumen est ratio manifestandi aliqua, ita obiectum est ratio manifestandi se. Actuale est actus intelligendi & uisio intellectiua est ipsum lumen actuale. Habituale lumen nil aliquis habitus, de quo pono distinctionem. Lumen habituale, in septima quæstio. quodlibeti est triplex, scilicet fidei, gloriæ, & medium, quod est inter lumen fidei, & gloriæ, quod uocatur species intellectualis repræsentans distinctè essentiam diuinam, & dicit Scotus ibi, quòd si Henricus sic dixisset, bene dixisset. Vnde lumen fidei est ipsamet fides; & sicut duplex est fides, scilicet infusa, & acquisita, ita duplex est lumen fidei, scilicet fidei infusæ, & istud est ipsa fides: & ideo hæretici sunt cæci. Lumen gloriæ habituale in beatis est lumen medium, quod est species intelligibilis: & istud fuit inditum cuilibet angelo a principio suæ creationis. Lumen potentiale est ipsemet intellectus, de quo loquitur Scotus in prima quæstio. cum quærit, Vtrum homini sit occessarium, &c. Et de isto lumine loquebatur Dauid. signatum est super nos lumen uultus tui Domine, &c.

Lumē habituale triplex quo cognoscitur Deus. Duplex lumen fidei. Lumen gloriæ habituale quid secundū doctores. Lumē potentiale quid.

1. prop. pro sol arg. Tho. Prima propositio. In beatitudine necessario requiritur lumen obiectuale ad uidendum Deum: quia ad uidendum Deum requiritur ipsum obiectum, quod est essentia diuina, sic, quod si essentia diuina non causabit uisionem, ego non potero uidere essentiam diuinam: & sic intelligitur ille decretalis, propter hæreticos, qui dicebant, quòd ex puris naturalibus quis poterat esse beatus. dicit Ioann. Andreæ hic exponendo, quod istud lumen est ipsa essentia diuina: dicit enim sic; huius ratio est, quia illud, quod est proprium superioris naturæ, idest Dei, non potest natura inferior essequi, nisi per actionem superioris naturæ: uidere autem Deum essentiam, in quo perfecta beatitudo consistit, soli Deo est proprium, nulla igitur natura intellectualis potest Deum per essentiam uidere, nisi Deo hoc faciente, uult dicere Ioann. Andreæ, quòd essentia diuina causat uisionem, & refert illud dictum Christi. Ioann. 14. Qui diligit me diligetur a patre meo, & ego diligam eum, &

manifestabo ei meipsum.

2. prop. Secunda propositio. In beatitudine, necessario requiritur lumen actuale, & hoc dicit Adam, in beatitudine æterna, tā in intellectu, quàm in uoluntate requiritur lumen actuale, & per istud actuale intelligo fruitionem in uoluntate, & in in tellectu uisionem essentiæ.

3. prop. Tertia. In beatitudine requiritur lumen potentiale, & ad hoc, quòd aliquis sit beatus, requiritur, quod habeat intellectum, & uoluntatem: ideo bruta non possunt beatificari. Et si Thomistæ sic intelligant, nos sumus cum illis, sed sic non in telligunt ipsi.

4. prop. de potētia Dei absoluta. Quarta propositio. De potentia absoluta Dei, adhoc, quòd aliquis uideat Deum, non necessario requiritur, quod habeat istud lumen habituale gloriæ: patet. Quandocunque sunt duæ entitates absolutæ realiter, & essentialiter distinctæ, Deus potest ponere unam in intellectu sine alia: sed uisio essentiæ diuinæ, & lumen gloriæ sunt duæ entitates absolutæ distinctæ realiter, & essentialiter: ergo Deus poterit ponere in intellectu beati uisionem sine lumine gloriæ.

5. prop. de potentia Dei ordinata Quinta propositio. De potentia ordinata Dei necessario est ponendum lumen gloriæ in patria: & hoc dicit in solutione cuiusdam argumenti. probat Landulphus. dicitur in eodē cap. ad nostram.

Adduidendum Deum, necessario requiritur lumen: ergo de potentia Dei ordinata requiritur lumen gloriæ: & sic intelligitur illa Clementina, de potentia Dei ordinata, est ponendum lumen gloriæ.

6. prop. Sexta propositio. Lumen gloriæ, quod ponitur de potentia Dei ordinata non ponitur ratione receptionis, sed magis ratione actiuitatis addendæ. dicunt Thomistæ, ideo ponitur lumen gloriæ, ut intellectus recipiat uisionem, & istud lumen

Quare Thomistæ ponūt lumē gloriæ & ad quid eleuat intellectum ad recipiendum illam uisionem. dicit Scotus, sicut imaginantur de fruitione, quòd habet triplicem causam partialem, scilicet essentiam diuinam, uoluntatem creatam, & gratiam, ita uisio causatur a diuina essentia, & secundo ab intellectu, & tertio causatur partialiter a lumine gloriæ.

Quare ponatur charitas, & similiter lumen gloriæ. Notandum est, quòd sicut charitas ponitur primo propter auctoritatem sacræ scripturæ, secundo propter decorem naturæ, tertio propter actum eliciendum; ita etiam lumen gloriæ ponitur propter auctoritatem ecclesiæ prædictā, secūdo propter decorem intellectus, & tertio ad eliciendum actum uisionis essentiæ diuinæ in patria.

7. prop. Septima propositio. Melius esset uocare istud lumen gloriæ, speciem diuinæ essentiæ motiuam, quàm habitum.

Spēs duplex Notandum, quod duplex est species: quædam est repræsentatiua obiecti, sicut est species intelligibilis. Alia est species motiua, quæ est causatiua actus uidendi obiectum. Et istud lumen non debet uocari species repræsentatiua, sed magis motiua: nec debet uocari habitus, quia omnis habitus causatur ab actu: sed iste habitus non causatur ab actu, seu ex actibus: sed istud non est benedictum, quia charitas est habitus, & tamen non causatur ex actibus. & ideo respondeo ad primū

Soluitur 1. arg. Thom. argumentum Thomistarum, negando præsuppositum: quia præsupponit, quòd in anima sunt tres potentiæ, quia idem intellectus aliter, & aliter, uocatur memoria, prout est intellectus habens obiectum intelligibile actus sibi præsens: sed intellectus, ut est sub actuale intellectione, uocatur intellectus,

Soluitur 2. & sufficienter perficitur per uisionem: & ideo ad secundum dico, quòd decretalis illa loquitur de lumine obiectiuali. i. de Deo producente uisionem, & eleuante intellectum, & non intelligitur de lumine habituali.

Soluitur 3. Ad tertium de Psalmista, dicit August. glossando, in lumine tuo, idest in te, qui es lumen, uidebimus lumen, idest uidebimus teipsum, qui es lumen: ergo oportet dicere, quòd August. loquitur de lumine obiectiuali. Et sic de ista materia dicendum est cum Landulpho, secundum quatuor ultimas propositiones.

Et si obiiciatur contra illud, quod dictum est superius, quod non est necessarium lumen gloriæ. Contra. Si hoc esset uerum, sequeretur, quòd ex puris naturalibus posset, quis uidere Deum: sed consequens est falsum, & condemnatum in illa Clementina: probatur consequentia, quia si ad hoc, quòd aliquis ex suis naturalibus possit uidere Deum, non requiritur alius habitus: ergo non necessario requiritur illud lumen.

Respondeo dicit Scotus, quòd oppositum sequeretur ex conclusione nostra. & ponamus, quod istud lumen gloriæ sit quidam habitus, arguitur sic. licet cæcus miraculose sit illuminatus, & supernaturaliter recepit uisum, tamen cum hoc stat, quòd naturaliter uideat, postquam supernaturaliter, & miraculose recepit uisum.

Cæcus supernaturaliter illuminatus naturaliter uidet

Solu. arg. Ad argumentum. Respondeo cum arguitur. si tu non ponis lumen gloriæ, ergo aliquis posset uidere Deum in puris naturalibus, nego: quia non sequitur nisi, quòd intellectus animæ Christi potest in uisionem essentiæ diuinæ; & illa uisio non potest inesse ex puris naturalibus, idest ex causis naturalibus naturaliter causantibus: sed requiritur, quod essentia diuina uoluntariè se repræsentet intellectui, & quod concurrat ad uisionem in ratione causæ supernaturalis mouentis, & terminantis, & sic intellectus uidet essentiam diuinā: & ita cōuenit Scotus cum illa decretali, quia ista uisio solum est ab essentia diuina uoluntarie se repræsentante.

Solu. dub. Quæro, utrum intellectus sine lumine gloriæ possit elicere tantum actum uisionis, sicut cum lumine gloriæ; non. n. Scotus negat lumen gloriæ.

Intellectus cōcurrit actiuè ad cāndum uisionē essentiæ diuinæ. Respond. intellectus quicunque concurrit actiuè ad producendum uisionem diuinam, sicut concurrit partialiter ad causandum intellectionem alicuius obiecti creati. hoc supposito tanquam uero, doct. dicit.

Respondendum est, sicut responsum est in quarta quæstio. sexta, distinct. 49. quòd uoluntas possit elicere tantam fruitionem cum gratia, quantam siue gratia. Tunc respondeo, uel ponitur necessario connexio causarum sic, quòd Deus non posset supplere causalitatem causæ secundæ, uel nō: sed quòd Deus potest supplere causalitatem causæ secundæ: si primum dicatur, tunc dico, quòd intellectus est causa secunda, & est

1. concl. coonexio causarum secundarum: & Deus non potest supplere, & tunc intellectus non potest elicere uisionem sine lumine.

2. concl. Secunda conclusio. Ponendo, quòd Deus potest supplere causalitatem causæ secundæ minus principalis, Tunc dico, ꝙ intellectus cuiusque potest concurrere actiuè ad producendum uisionem diuinæ essentiæ cum lumine gloriæ, sicut sine lumine. patet, quia Deus potest supplere actionem luminis gloriæ.

Pōt Deus supplere uicem matris in generatione filij. Sed tunc quæro, quomodo hoc esset possibile, quòd posset generare filium siue matre?

Respondeo, quòd mille modis sunt Deo possibiles. Et teneo istam secundam conclusionem.

3. concl. Tertia conclusio. De facto in beatitudine æterna, & de potentia ordinata Dei, non solum ipse intellectus, sed etiā lumen gloriæ est causa ipsius uisionis, sicut dictum est, ꝙ gratia concurrit ad uisionem beatificam.

Dub. Sed probo, quòd lumen non causet: pono per casum, quòd Deus causet in intellectu meo summam uisionem, & illa producta, producat postea summum lumen gloriæ, tunc ista uisio causatur in intellectu meo: uel ergo istud lumen causabit, & tunc ultra summum est dabile maius. Si dicas, quod non causabit. ergo nec in aliis beatis.

Sol. Respon. admitto casum, & dico, quòd nihil causabit: ergo nec in aliis beatis. nego, & dico, quod illud lumen nihil causabit, quia est uisio in summo: sed in aliis beatis bene causabit: quia uisio in ipsis non est in summo.

Consequenter Scotus ponit tres propositiones.

3. prop. Sco. 1. prop. Prima est. Non est necessarium ad recipiendum uisionem beatificam ponere, a, idest lumen gloriæ. conclusio enim fuit posita de receptione, & non de actione: patet conclusio, quia lumen gloriæ non est immediate receptiuum uisionis, sed potentia intellectiua: ergo ipsa poterit immediate recipere uisionem beatificam: & in hoc bene dicit Landulphus, ut dictum est. quia non requiritur ad recipiendum, sed ad eliciendum uisionem.

2. prop. Secunda. si, pro quia, si intellectus debeat recipere duas perfectiones scilicet actualem, & habitualem, congruum est, quod recipiat ordinatè primo habitualem, & deinde actualem: unde perfectio habitualis est lumen gloriæ, & actualis est uisio.

3. concl. Tertia. Vtrumque absolutè potest poni sine altero, i. Deus de potentia absoluta potest ponere lumen gloriæ in intellectu sine uisione: & potest ponere uisionem in intellectu sine lumine gloriæ.

Ad primum argumentum.

1. prin. deducitur. Primo arguitur, quod intellectus animæ Christi non uideat perfectius Deum, quàm alius beatus, & per consequens, quod non habeat summam uisionem.

Arguitur sic. Nullus beatus pōt magis, uel plus uidere essentiā, q̄ alius beatus: ergo sequitur, ꝙ intellectus animæ Christi

non

non potest perfectius uidere essentiam diuinam, quàm alius beatus. probatur antecedens per Aug. eandem rem non posse alium alio intelligere non est dubitandum. Vnus homo non potest magis uidere, quia quicunque intelligit aliter rē, quā est, fallitur. quando ergo aliquis intelligit rem plusquam est, fallitur: ergo anima Christi non potuit perfectius uidere essē tiam diuinam, quàm alius beatus. patet maior, quia si quis crederet de cane, quòd esset lapis, non bene intelligeret.

Soluitur 1. prin.

Pro responsione doctor glosat Augustinum per Arist. secū do physic. ubi dicit. Abstrahentium non est mendacium.

Abstractio duplex

Notandum, quòd duplex est abstractio, scilicet præcisiua, quæ est, quando aliquis hoc sine intelligit. Alia est diuisiua, ut quando aliquis intelligit non esse illud, ut hominem non esse lapidum. Aristot. intelligit de abstractione præcisiua, in qua non est mendacium, quia ut dicit Scotus, abstrahens non intelligit rem aliter, quam est, licet rem aliter esse, quam est. Et pro declaratione illius propositionis, quia secunda pars uidetur contradicere primæ.

Aliter pōt dupliciter accipi ī pp. Arist.

Nota, quòd uel ly, aliter, determinat ly, intelligere uel determinat uerbum implicatum in ly quàm est, scilicet esse: si primum, ista propositio est falsa, quia sensus est, Quicunque intelligit rem esse aliter quam est, false intelligit: quia intelligo albedinem sine superficie, & tamen false non intelligo: quia licet non intelligam albedinem, ut est in subiecto, tamen abstractione præcisiua uere intelligo albedinem, non intelligendo superficiem, prout albedo est unum intelligibile, ideo sic intelligitur propositio Scoti. Abstrahens, & intelligens abstractionem præcisiuam non intelligit rem aliter, quam est: quia si loco albedinis, intelligeret nigredinem, falsè intelligeret, licet intelligat rem aliter, quam est, & licet illa albedo sit in subiecto, & tamen intelligens intelligit albedinem, ut est unum intelligibile, non intelligendo superficiem, in qua albedo est subiectiuè tunc non intelligit falsè. Si secundum, scilicet, quòd aliter determinet uerbum, scilicet ly, esse, ut sit sensus, Quicunque intelligit rem aliter esse quam est, fallitur, est uerum. & minor est falsa, quia uerbum intelligit essentiam diuinam sicut est, & bene sequitur conclusio. Et ad Augustinū, dico, quòd licet unus beatus non plus intelligat essentiam diuinam, si ly, plus, determinat essentiam diuinam, tamen si ly, plus, determinet ly intelligit, unus beatus plus intelligit, quā alius beatus. patet per exemplum naturale. Si sint duo homines, quorum unus habeat potentiam uisiuam magis dispositam, quam alter, uterque istorum æqualiter uidet obiectum uisibile, quantum est ex parte obiecti: sed quantum est ex parte modi uidendi, unus uidet magis, & perfectius, quàm alius. Ex quo sequitur, quòd in intellectionibus non est processus in infinitum, immo est dabile summum intellectibile, scilicet essentia diuina, & illi erit summa intellectio essentiæ diuinæ illi adæquata.

Soluitur 2. prin.

Ad secundum argumentum, pro cuius responsione ponitur opinio Aegidii, & Henrici. Aliqui negant, quòd intellectus creatus possit uidere essentiam diuinam sub ratione infiniti; quia, licet intellectus creatus uideat essentiam diuinam concomitantèr, tamen non potest uidere formaliter, & per se sub ratione infiniti. Dicit Scotus, ego dico aliter, sicut dixi in primo, distinctio. prima, impossibile est aliquem intellectum quietari nisi in obiecto infinito, & sub ratione infiniti. Vnde si essentia diuina apprehenderetur a beato, & non sub ratione infiniti, non magis quietaret intellectum, quàm aliquod aliud obiectum.

Essentia diuina a beatis uidetur, ut infinita secūdū Sco.

Quæritur ergo, si aliquis uideret essentiam diuinam sine infinitate, utrum esset formaliter beatus?

Respondetur quod non, & doctor dat exemplum de triangulo, si quis uideret triangulum primo, & per se, & consequenter albedinem, tunc iste triangulus non magis quietaret sub ratione albedinis, quam sub ratione nigredinis. Ita etiam, si quis uideret essentiam diuinam, & non uideret infinitatem suam, non esset beatus. Item arguitur sic. Essentia diuina, ut est in tribus, quietat potentiam intellectiuam: sed ipsum esse in tribus conuenit sibi ratione infinitatis: ergo ratione infinitatis quietat potentiam.

Nota, quòd istud argumentum concludit de facto, dico, quòd quilibet beatus cognoscit non solum essentiam diuinam esse infinitam, sed etiam cognoscit omnia essentialia esse infinita propria infinitate, contra de Maronis. hoc etiam dicit Scotus in primo, distinct. tertia, quomodo in Deo sunt plures infinitates formales. dico etiam, quòd impossibile est, beatum uidere essentiam diuinam, nisi sub ratione infinitatis.

Contra. tunc sequitur, quòd intellectio animæ Christi, & intellectus Dei, essent eiusdem speciei, si obiectum beatificat actum: ergo &c.

Soluitur Dist obiecti arguit dist. actus sed unita obiecta non arguit unitatē actus uel potentiæ.

Pro responsione dicit doctor, quòd licet distinctio specifica obiecti arguat distinctionem specificam actus ut isti actus sunt circa distincta obiecta: ergo distinguuntur specie. consequentia est bona: tamen unitas obiecti non arguit unitatem specificam actus: quia circa idem obiectum numero possunt esse duo actus diuersarum specierum, ut patet: Intelligo istum librum, & uolo istum librum, intellectio autem, & uolitio sunt actus specie distincti: sic in beatis. Et quòd actus distinguantur per obiecta intelligitur dupliciter. Vno modo intrinsecè, & formaliter. Alio modo extrinsecè.

Actus distinguntur per obiecta pōt dupliciter intelligi

Prima propositio. Nullus actus recipit distinctionem specificam ab obiecto, ut intellectio hominis, & lapidis non distinguuntur ab obiectis, sed per suas differentias formatas.

Secunda propositio. Distinctio specifica actuum extrinseca sumitur a distinctione obiectorum causaliter, & effectiuè; patet, quoniam quando causa est prior, necessario requisita ad actum inquantum distincta, ab illa sumitur distinctio actus. Et licet fruitio essentiæ diuinæ, & uisio, non capiant distinctionem ab obiecto, tamen bene a potentiis: quia fruitio est producta a uoluntate, & uisio ab intellectu, & quando dicit philosophus, quòd actus distinguntur ab obiectis, non dicit, quòd actus sumant unitatem ab obiectis: sed benè dicit, quòd actus distinguuntur per obiecta & non dicit, quòd ex unitate obiecti sequatur unitas actus, quia dixisset falsum: quia actus, qui est adæquatus, sumit unitatem ab obiecto, ut intellectio Dei qua se intelligit: Alius est actus, qui non adæquat obiectum ut intellectio, qua angeli Deum intelligunt, & sic ab eodem possunt esse plures actus. Exemplum de motu: unde nota, quòd de motu est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd est forma fluens, ut caliditas in aqua uocatur motus. Alii dicunt, quòd motus est fluxus formæ, & est quantitas continua successiua, tunc dicitur, quòd termini motus specie distincti distinguunt motus, prout motus est forma fluens, si illa forma fuerit eiusdem rationis cum forma terminante motum, sed non oportet ex unitate termini motus, inferre unitatem motus, quia per motum rectum, & circularem potest acquiri idem terminus, scilicet idem ubi. Ita in proposito. ex unitate obiecti non sequitur unitas actus, quia obiectū est unum, scilicet essentia diuina, sed actus, s. fruitio, & uisio essentiæ sunt duo actus specie distincti. Et ideo ad formam cū arguitur sequeretur, quòd intellectio Dei, & animæ Christi essēt eiusdem speciei. nego.

Actus non sumit unitatem ex obiecto.

Ad secundam probationem cum arguitur, sequeretur, quòd apprehenderet eam: pro responsione dicit D. August. de ciu. Dei, lib. 12. capitu. 18. Quicquid scientia comprehenditur, scientis cognitione finitur, idest, quando intellectus per cognitionem comprehendit obiectum, finitur illud obiectum & hoc intelligitur dupliciter. Vno modo absolute, sic, quòd obiectum finiatur, & sic non. Alio modo, quod finiatur, idest quòd sit adæquatum illi intellectioni, idest illa intellectio adæquetur, & commensuretur obiecto, & sic intellectus diuinus finit essentiam diuinam: quia intellectio Dei est æqualis essentiæ diuinæ. Ille autem intellectus dicitur comprehendere essentiam diuinam primo quando intelligit obiectum quātum intelligibile est. Et sic intellectus animæ Christi non intelligit essentiam diuinam, quantum essentia diuina est intelligibilis. Secundo quando intellectus est tantæ intellectiuitatis, quantæ intelligibilitatis est obiectum, & quòd intellectus sit tantæ perfectionis, quantæ perfectionis est essentia diuina: & sic solus intellectus diuinus comprehendit essentiam diuinam, & non intellectus animæ Christi, nec alterius sancti comprehendit hoc modo essentiam diuinam. Et quando contra dicitur, quòd beati dicuntur comprehensores.

Obiectū finiri cū coprehenditur dupliciter intelligitur

Quō sancti dicantur cō prehensores Cōprahēsor dupliciter

Respondetur, quòd comprehensor capitur dupliciter. Vno modo pro illo. cui conueniunt illæ duæ conditiones. secundo modo pro illo, qui uidet clarè, & distinctè essentiam diuinam, & sic beati, & Paulus in raptu dicuntur comprehensores. Requiritur ergo commensuratio in intellectione cum obiecto, & cum nullus intellectus creatus sit tantæ intellectiuitatis, sicut est essentia diuina, sequitur, quòd non potest comprehendere essentiam diuinam, nec ipsa anima Christi.

3. prin. solu.

Tertio probatur, quòd requiratur lumen gloriæ: & arguitur sic. In uisione naturali requiritur aliquod lumen. patet, quia de nocte non uidemus colorem.

In oī uisione requiritur aliquod lumē. sed hoc dupliciter intelligi pōt

Pro responsione dico, quod tam in uisione naturali, quàm spirituali requiritur aliquod lumen, Tamen pono talem distinctionem, quod requiratur aliquod lumen distinctum ab obiecto, uel lumen, quod est ipsum obiectum.

Prima propositio. Ad uidendum Deum, requiritur lumen, qđ est ipse Deus, siue uoluntas diuina ostendens essentiam diuinam.

Secunda. Ad uidendum Deum, non requiritur lumen distinctum ab ipso Deo.

Sed contra. In uisione naturali requiritur aliquod lumen distinctum ab obiecto: ergo in uisione supernaturali.

Soluitur instantia.

Respondeo, non ualet consequentia: quia, quæcunque sunt disparata in inferioribus, sunt coniuncta in superioribus, ut si ad uidendum illum colorem requiratur ille color, & lumen, hoc est propter imperfectionem obiecti. Tamen illa duo sunt coniuncta in essentia diuina. Similiter ponitur in creaturis, quód potentia executiua, & uolitiua distinguntur, sed in Deo nullo modo distinguuntur: quia uoluntas Dei est potentia executiua Dei.

Volūtas dei est potentia executiua.

Quarto sic. Actus naturalis perfectiori modo elicitur ab habitu, & potentia, quàm a potentia solum: ergo etiam actus supernaturalis perfectiori modo elicitur ab habitu, & potentia, quam a potentia solum: ergo oportet ponere illum habitum, qui est lumen gloriæ, sed nos ponimus habitus istos in creaturis: ergo est ponendus in Christo: probatur minor per philosophum 2. ethic. Pro responsione ponuntur duæ responsiones. Prima est melior, & secunda nihil ualet.

Prima responsio est, negando consequentiam: quia in actibus supernaturalibus non tenet similitudo, uerum est quòd cæteris paribus intensior actus elicitur cum habitu luminis gloriæ, quàm sine lumine gloriæ ab anima Christi: ut ponamus, quód essentia diuina concurrat ad uisionem ut decem, & potentia ut quatuor illa potentia perfectiorem actum eliciet cum lumine, quàm sine: tamen Deus potest supplere actiuitatem luminis gloriæ, & sic non est simile de actibus naturalibus, & supernaturalibus.

Secunda responsio. Actus perfectissimus cognitionis potest elici sine habitu, sicut cum habitu, Tamen ista propositio nō est de mente Scoti, persuadetur tamen ista propositio: quia intellectus potest cognoscere quidditatem, & postea unire terminos dicendo, omne totum est maius sua parte, facta compositione intellectus necessario cognoscit: quia principia cognoscimus, inquantum terminos cognoscimus, idest notitia apprehensiua terminorum est causa notitiæ adhæsiuæ principiorum.

Duplex potentia

Notandum est, quare dicitur hic, quòd esset in potentia essentiali, quia duplex est potentia, scilicet essentialis, quando est in potentia ad recipiendum actum primum, qui est principium alicuius actus: ut ferrum est in potentia essentiali recipiendi caliditatem, & quando habet caliditatem est in potentia accidentali ad calefaciendum: quando autem intellectus non habet habitum, est in potentia essentiali ad habitum. Ita est dicendum de scientia, ut aliquis cognoscit, quod homo est risibilis.

Reprobatur ista 2. resp.

Tamen ista responsio est falsa. Arguitur sic. Volo, quòd generetur habitus principiorum in intellectu qui uocatur intellectus, & hoc facto eliciatur actus, uel ille actus est intensior, uel non: si primum, ergo præcedentes non erant perfectissimi si dicas, quod non. Contra. causæ sunt inæquales, quia solum est actus, & potentia, quæ sunt duæ causæ: & habitus, qui est etiam causa non in potentia. Et ideo dico, quód perfectior elicitur cum habitu, quàm sine habitu. Nos autem dicimus, ꝙ habitus causatur a tribus, sc. a potentia, ab actu, & ab aliquo habitu existente in intellectu.

QVAESTIO SECVNDA.

An anima Christi cognouerit ea oīa quæ uerbum.

SECVNDO quæro. Vtrum possibile fuerit intellectum animæ Christi uidere omnia in uerbo, quæ uerbum uidet. Pro expositione terminorum, notandum est, quód duplex est notitia. Quædam est abstractiua, quæ est de re non præsente, ut præsens est, nec existente, sed in suo representatiuo, sicut cognoscere per speciem intelligibilem Sortem.

Not dupl. 3. p op de cognitione abstractiua

Prima propositio. Nullus sensus exterior potest habere notitiam abstractiuam, patet, nullus sensus exterior potest conseruare speciem in absentia obiecti sui.

Secunda Phantasma potest habere notitiam abstractiuam: patet in somniante.

Tertia. Potentia intellectiua excellentissime cognoscit abstractiue. patet, quia ego recordor de domo mea, de patre meo. Alia est notitia intuitiua, quæ est de re præsente, ut præsens est; & existente, ut existens est, uel in aliquo eminentiori.

De notitiā intuitiua.

Ex quo infero, quód de re non præsente non potest haberi notitia intuitiua, contra Gregorium de Arimino, quia de ratione notitiæ intuitiuę est, quód sit de re præsente. Item. notitia intuitiua est duplex, Quædam est in genere proprio. Alia est in uerbo. In genere proprio, quando intellectus creatus cognoscit rem per motionem propriam illius rei: sed notitia in uerbo est, quando aliquis cognoscit rem in essentia diuina: Et sic uerbum gloriosum bene cognoscit Antichristum notitia intuitiua, unde hic quæritur de notitia, qua res cognoscitur in uerbo.

Notitia intuitiua duplex. Notitia in uerbo, q̄ sit.

Notandum est, quòd difficultas est, quomodo beatus potest uidere lapidem in uerbo. Dicunt Thomistæ, quod essentia diuina repræsentat omnes res creatas, sicut speculum repræsentat. Scotus non est istius opinionis: ideo dico, quòd lapidem uideri in essentia diuina potest intelligi dupliciter. Vno modo in essentia diuina, tāquam in obiecto primario mouente. Alio modo, tanquam in terminante, ut patet in 14. q. quodlibeti.

Quō beati uideāt oīa i uerbo discrimē inter Thomist. & Scot.

Prima propositio. Non uidetur lapis in essentia diuina, tanquam in speculo: patet, quia speculum naturaliter repræsentat: sed essentia diuina non repræsentat naturaliter, immo, si uoluntas diuina non esset in essentia diuina, quis non uideret essentiam diuinam.

Lapidē uideri in essētia diui. dupliciter

Secunda. Res non uidetur in essentia diuina, tanquam in primo obiecto immediate mouente: dicit Occham, ꝙ essentia diuina est illa, quæ causat notitiam omnium rerum, tamen hoc est falsum, quia essentia diuina nihil causat ad extra quia si causaret, causaret naturaliter, sed ad extra nihil causat naturaliter.

Tertia propositio. Lapis uidetur in essentia diuina, tanquam in proprio obiecto terminante, uel mouente ad notitiā lapidis.

Nota, quod in uisione lapidis sunt duo: primo est essentia diuina, quæ terminat uisionem, & secundo est illud, quod causat uisionem illam, scilicet uoluntas diuina; ita quòd primo essentia diuina terminat uisionem. secundo res creatæ terminant uisionem: & uoluntas diuina causat illam uisionem. Notandum est, quod intellectus animæ tripliciter potest habere notitiam uerbi: Vno modo de uerbo: secundo modo in uerbo: tertio modo a uerbo. Primo modo cognoscendo uerbum, dicitur habere cognitionem uerbi; & tunc dicitur habere cognitionem in uerbo, quando cognoscit res creatas in uerbo. Tertio modo a uerbo, ut habeo nunc cognitionem a uerbo, quia nihil possum cognoscere, nec intelligere, nisi Deo uolente. In quæstione quæritur, si intellectus habeat notitiam de omnibus in uerbo: & ista quæstio implicat magnam difficultatem, quia dicit Magister, ꝙ anima Christi uidet in uerbo quicquid uerbum uidet, cum uerbum sit infinitum, & intellectus animæ Christi finitus.

Intellectus humanus pōt hēre notitiā uerbi tripliciter

Difficultas quōnis, q̄ sit.

Ad quæstio. respondet Beatus Thomas, quòd intellectus animæ Christi non uidet omnia, quæ uidet uerbum. Et ratio est, quia quanto causa perfectius cognoscitur, tanto plures effectus cognoscuntur ex ea. probat, quia, quanto quis magis cognoscit principium, tanto plures potest elicere conclusiones. Sed intellectus animæ Christi non potest comprehendere essentiam diuinam: ergo non potest omnes effectus, idest omnes creaturas cognoscere, patet, quia si sic, tunc perfectissime cognosceret causam: & per consequens cognosceret comprehensiue essentiam diuinam: sed hoc est falsum, igitur intellectus animæ Christi non cognoscit omnes creaturas. Vnde ponit Beatus Thomas distinctionem, scilicet quód scientia Dei est duplex Quædam est simplicis notitiæ: Alia est scientia uisionis.

Opi. B. Tho. negatiua ad quæst.

Dist. B. Th. de sciā Dei, simplicis notitiæ, & uisionis

Prima est notitia Dei, qua cognoscit omnia actualia, & possibilia: unde duplicia sunt possibilia: quædam futura; alia non futura. patet, quia possibile est, quód ego sim pater alicuius pueri, & tamen forte non ero: sed scientia uisionis est, qua Deus uidet existentia, quæ sunt in aliqua parte temporis, & illa futura, quæ sunt possibilia; ut Antichristum, & omnes, qui erunt in inferno, & qui erunt in paradiso: & ponit talem conclusionem, quod licet habitu anima Christi uideat omnia, quæ uerbum uidet, non tamen uidet omnia cognita sciētia simplici. Et hoc dicit B. Tho. ad uitandum, ꝙ intellectus creatus uideat infinita.

Con-

Arguitur cōtra opinionē B Thom. Contra opinionem arguitur, primo contra rationem Bea. Thomæ: & pro argumento nota, quòd per, a, intelligo subiectum, & per, b, definitionem, & per, c, passionem. arguitur sic. *1. rō contra B Thom.* Quandocunque alicui subiecto insunt, b, c, idest definitio subiecti, & passio subiecti, & illa definitio est ratio, quare passio inest subiecto, si cognoscens, b, non comprehendit subiectum, nec cognoscens, c, s. passionem comprehendit subiectū: sed respectu essentiæ Diuinæ sunt duo prædicata, scilicet ratio infinitatis, quæ est prior, & se habet in ratione definitionis: & res creatę, quę sunt infinita possibilia, quæ se habēt per modum passionis: tunc si aliquis cognoscens illam definitionem infinitatis non cognoscat essentiam: ergo à fortiori cognoscens passionem, scilicet res creatas, non cognoscet propter hoc essentiam diuinam: sed sic est, quòd intellectus animæ Christi cognoscit infinitatem, & non comprehēdit essentiam diuinam: ergo dato, quòd cognoscat res creatas, idest infinita possibilia, non propter hoc sequitur, ꝙ anima Christi cognoscat essentiam diuinam.

2. rō ad idē. Item capiatur subiectum, passio prior, & passio posterior pro medio, si cognoscens, primam passionem non cognoscat subiectum: ergo nec cognoscens secundam, multominus cognoscet subiectum, ut si quis cognoscens unum, quod est passio entis, non comprehendat ens, ita etiam nec cognoscens uerum, quod est passio posterior, potest cognoscere ipsum ens, ut patet, sic arguendo: omne uerum est unum, omne ens est uerum: ergo omne ens est unum. Et ideo dicendum est, ꝙ est ordo inter passiones. Secundo sic. Cognoscens effectum in essentia, non comprehendit uerbum diuinum: ergo nec illum effectum. patet, quia possibile est, quod uirgo non comprehendat me secundum omnem cognoscibilitatem, ut ꝙ ego scribo nunc, & potest Deus sibi reuelare.

3. rō ad idē. Principium demōstrationis eē causā concl. pōt intelligi quadrupliciter. Item. Causa in quantum causa non recipit perfectionem ab effectu. sed principium est causa conclusionis: & quod principium sit causa conclusionis, potest quadrupliciter intelligi. Vno modo, quòd præmissæ uocales sint causa conclusionis uocalis. Alio modo, quòd præmissæ scriptæ sint causa cōclusionis scriptæ. Tertio modo, quod significata per præmissas sint causa significatorum conclusionis. Quarto modo, ꝙ notitia adhæsiua præmissarum sit causa notitiæ adhæsiuæ cōclusionis.

Quatuor cōclusiones. Prima conclusio. Præmissæ uocales non sunt causæ conclusionis uocalis. probatur, quia, quando præmissæ proferuntur, nondum profertur conclusio.

Secunda. Præmissæ scriptæ non sunt causæ conclusionis scriptæ. patet, sicut alia.

Tertia conclusio. Significatum præmissarum non est causa significati conclusionis. patet sic arguendo. Omnis homo est homo: sed omnis homo est homo: ergo omnis homo est homo: quia tunc sequeretur, quòd homo esset causa hominis, & quòd animal rationale esset causa hominis: sed hoc est falsum, ut patet: quia causa, & effectus distinguuntur realiter: ergo &c.

Quarta conclusio. Notitia adhæsiua præmissarum est causa notitiæ adhæsiuæ conclusionis. Et sic patet, quomodo debet intelligi, & præmissæ sunt causa conclusionis: & ideo arguitur sic. Nulla causa recipit perfectionem ab effectu: sed cognitio conclusionis est effectus cognitionis principiorum: ergo &c.

Cōfirmatur ratio. Confirmatur ratio. Capiatur principium in aliquo certo gradu, ut cognoscere istud principium. Omne animal rationale est risibile in quatuor gradibus. Aut ergo ex isto principio possunt inferri plures conclusiones sine hoc, quod augeatur notitia principij; aut non: si dicas, quòd sic, tunc sequitur, quòd augebitur notitia principii. si dicas, quòd non est possibile, quòd aliquis cognoscat plures cōclusiones, sine augmentatione: ergo sequitur, quod ex cognitione istius principii, ut quatuor nulla conclusio poterit cognosci: & per consequens ex isto principio non poterò cognoscere conclusionē, nisi augeatur.

Confirmatur sic. Per demonstrationem non cognoscitur, quid est de subiecto: sed præsupponitur. igitur etiam per demonstrationem actualem non augetur notitia principii, immo ante habetur. Probatur antecedens: quia de subiecto oportet præcognoscere quid significet, & quòd est: ergo per actualem demonstrationem non cognoscuntur præmissę: immo habentur ante: ergo per notitiam cuiuscunque conclusionis illa notitia principii non augetur. Et cum arguitur. præcognoscēdum est de præmissis, quòd sunt ueræ, ante demonstrationem concedo, & hoc dicit Arist. primo post.

Et ideo ad argumentum B. Thomæ cum arguitur. Quando aliquis cognoscit &c. Et per oppositum, quando aliquis cognoscit plures effectus: ergo &c. *Ad arg. B. Tho. respon.*

Respondeo, quòd ibi est fallacia consequentis, ut si argueretur, homo est: ergo animal est: non autem è conuerso, licet uerum sit, quod cognoscens causam, quæ est repræsentatiua plurium effectuum, & si perfectissimè cognoscat causam, quod etiam perfectissimè cognoscet effectus: non tamen è conuerso ut si quis perfectissimè cognoscat effectus, non sequitur, quòd cognoscat perfectè causam: ut licet anima Christi cognoscat omnes creaturas, non tamen est necessarium, ꝙ cognoscat perfectissimè essentiam diuinam.

Contra secundam distinctionem arguitur sic. Possibile est intellectum animæ Christi uidere aliquod possibile futurum præcisè: ergo non oportet sibi dare præcisè terminum: ut præcisè cognoscat ea, quæ Deus cognoscit scientia uisionis. Antecedens patet, quia aliqua anima potest uidere aliquod futurum possibile. ut Deus potest reuelare uirgini unum futurum contingens, & tamen illud contingens non est: ergo etiam potuit reuelare animæ Christi: ergo potuit cognoscere aliquid ultra illa quæ cognoscit scientia uisionis. Item possibile est animam Christi uidere aliquod possibile: igitur quodcūque. patet consequentia, quia non est maior ratio de uno, quàm de alio: ergo ad uidendum infinita, non oportet ponere &c. includendo actualia, & excludendo possibilia. dictum est, ꝙ anima Christi cognoscit omnia actualia quæ erunt in actu, excludendo possibilia, sed oportet ponere alium terminum. *Arguit contra sc̄dam distinctionem B Thom.*

Aliter responderur hic. consequenter ponitur opinio Henrici de Gandauo, quæ stat in tali distinctione, quod animam Christi uidere omnia in uerbo, potest intelligi dupliciter, uno modo actualiter, alio modo habitualiter. per intelligere habitualiter Henricus intelligit Christum habere aliquem habitum in intellectu, repræsentantem omnia intelligibilia. ita quod ille habitus primo repræsentat essentiam diuinam, & secundo omnes creaturas. sed animam Christi uidere in uerbo actualiter, est uidere per actum representantem omnia illa obiecta, uel per plures actus, ut intelligo istum librum, & istum parietem. postea comparo dicendo, iste liber non est iste paries; ita quòd ibi sunt duo actus. & secundum hoc ponit duas conclusiones. *Opin. Henr.* *Dist. Henr.*

Prima. Anima Christi uidet omnia, quæ uerbum uidet habitualiter, ita quod in anima Christi est habitus, qui repræsentat per essentiam diuinam: & secundo repræsentat omnia alia ab essentia diuina. *1. ccl. Henr.*

Secunda conclusio. Anima Christi non uidet omnia actualiter quæ uerbum uidet, quia sunt infinita. & cum intellectus animæ Christi non possit habere actum respectu infinitorum: ideo anima Christi non potest uidere per unum actum transeuntem in omnia obiecta, uel per plures transeuntes super omnia obiecta. primam tenebit Scotus inferius, quòd anima Christi potest uidere omnia, quæ uerbum uidet habitualiter, probat Henricus istam conclusionem secundam tribus rationibus, quia primam non probat.

Prima ratio est. Si anima Christi posset infinita actualiter uidere, sequeretur, quòd uirtus finita esset æqualis uirtuti infinitæ: sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur consequentia, quia cum intellectus infinitus non possit magis cognoscere quam infinita, si ergo anima Christi posset cognoscere omnia illa actualiter quæ cognoscit uerbum æquaretur intellectui infinito. *1. rō Henr. ad sc̄dam cōclusionē suā.*

Secunda ratio. Virtus finita distinctius cognoscit duo obiecta, quam tria, & tria quam quatuor, & sic deinceps. ita ꝙ quanto obiecta sunt pauciora, tanto distinctius cognoscuntur: ergo si intellectus animæ Christi posset cognoscere omnia obiecta, sequeretur quòd obiecta, quæ excedunt obiecta finita in infinitum. illa obiecta erūt cognita indistinctè: sed infinitum indistincte cognitum. non est cognitum: ergo anima Christi non poterit cognoscere ista infinita obiecta. *2. rō ad idē*

Tertia ratio. Virtus infinita extensiua, præsupponit uirtutem infinitam intensiuam: sed anima Christi, non habet uirtutem infinitam intensiuam: ergo sequitur, quòd anima Christi non habet uirtutem infinitam extensiuam. Maior probatur per Auerr. Minor patet, quia est creatura. *3. rō Henr.*

Contra Henricum arguit sic Scotus. primo contra primam conclusionem, quia si opinio illa intelligatur de habitu, ut dictum est in 2. dist. 3. q. 10. ubi Henricus ponit habitum in Angelo, quo mediante Angelus intelligit Deum, & quæcunque diuina, & dicit, ꝙ unus Angelus prius habet plures respectus, &c. sed si hoc esset uerum, sequeretur, quòd iste habitus esset infi-

infinitus intensiuè, quod falsum est, quia nullus habitus infinitus, ponitur in intellectu finito. patet, quia si pluralitas aliquorum arguit perfectionem: & maxima pluralitas, maximã perfectionem: & infinita pluralitas, arguit infinitam perfectionem. ut si bibere unum utrem uini sit perfectionis, ita bibere duo est perfectionis maioris. Dat aliud exemplum Scotus in secundo, ut si portare unum lapidem est perfectionis: portare decem lapides, est maioris perfectionis. sed sic est quod si repræsentare unum obiectum sit perfectionis, & repræsentare decem obiecta est maioris perfectionis: ergo repræsentare infinita obiecta, est infinitæ perfectionis, sed nullus habitus infinitus est intellectu finito: ergo &c.

Resp Henr. habitũ repræsentare infinita duplic. pt intelligi. Respondet Henricus, quod habitus possit repræsentare in finita, potest intelligi dupliciter. Vno modo in se, & sic non, quia tunc esset infinitus. Alio modo per diuersos respectus ad illa obiecta, & sic bene est repræsentatiuus infinitorum obiectorum.

Reprobatur responsio. Contra arguitur sic, quia secundum membrum diuisionis contra dicit primo. patet, quia sicut tu ponis habitum fundare diuersos respectus, & tamen tu non ponis infinitatem in habitu, ita ego ponam unum actum habentem infinitos respectus: ergo pariter tu potes concedere, quod ille actus erit infinitus.

2. rõ Sco. ad idem. Item etiam illud de respectibus arguitur sic. Aliqui sunt respectus qui possunt plurificari in fundamento, & aliqui non. exemplum primi si essent infinitæ albedines super unã naturã albedinis fundarentur infinitæ similitudines. quia unitas albedinis potest esse fundamentum plurium similitudinum, quod cum est de se. Exemplum secundi, ut mei ad Deum non possunt esse plures relationes eiusdem rationis, quia quando aliquid potest esse totalis causa plurium effectuum, tãto illud est maioris perfectionis: & si posset esse causa infinitorum effectuum, illud esset infinitum: ergo si in uno habitu ponis infinitos respectus, sequitur, quod ille habitus est formaliter infinitus, & per consequens impossibile est istos respectus fundari, &c.

Præterea, quòd secundum membrum contradicit primo, probatur sic omnis habitus nunc existens in intellectu, est elicitiuus alicuius actus sibi adæquati: ergo &c. Probatur, quia omnis causa totalis, potest esse causa elicitiua alicuius effectus adæquati: ergo cum habitus sit causa actus, poterit elicere unum actum, quo anima Christi poterit in illa obiecta. Vel oportebit dicere, quòd ille habitus est infinitus, ex eo, quòd est infinitorum obiectorum. uel poterunt esse infiniti actus respectu infinitorum obiectorum: sed iste habitus per te, est infinitus: ergo ille actus productus ab habitu est infinitus: ergo melius est dicere, quod per illum poterit in infinita obiecta. Sed tu non concedis hoc de actu, ergo etiam non debes concedere de habitu.

Sequitur opi. est Doctor. Tertio modo potest dici, hic ponitur opinio Doctoris, supponendo quòd Deus intelligit infinita, quæritur. Vtrum anima Christi poterit intelligere alia infinita.

Concl. Scoti. Respondet, quod anima Christi uidet omnia obiecta actualiter, quæ uerbum uidet.

Dupl. notitia in anima Christi. Quid sit cognitio in genere proprio. Nota, quòd in anima Christi duplex est notitia. Quædam est in uerbo: Alia in proprio genere. Vna uocatur notitia uespertina, Alia matutina, uel meridiana. Vnde notitia rerum in proprio genere, est cognoscere rem per motionem speciei rei, uel per motionem speciei intelligibilis, ut notitia quam habeo de isto libro, uel notitia quam haberem de prima materia, uel de ulla uoluntate. Sed notitia rerum in uerbo est, qua mediata prius cognoscitur uerbum, & consequenter cognoscuntur aliæ res, ut uigo gloriosa uidet essentiam diuinam. Et consequenter per eundem actum, uel per plures, uidet omnia alia Notitia in uerbo ad notitia meridiana: & notitia in proprio genere, est notitia uespertina.

Notitia uespertina & meridiana sine in uerbo. Intellectus perficitur quo notitia. Prima propositio. Quilibet intellectus creatus natus est recipere intellectionem cuiuslibet obiecti: quia intellectus habet ens pro obiecto, & naturaliter inclinatur ad intellectionem cuiuscunque entis, & per intellectionem cuiuscunque notitiæ perficitur.

Secunda. Quilibet intellectus creatus, sicut est receptiuus notitiæ in proprio genere, ita est receptiuus uisionis omnium rerum in uerbo.

Conclusio Scoti est, quod intellectus animæ Christi uidet omnia in uerbo, quæ uidet uerbum, & hoc per diuersas uisiones sic, quod anima Christi uidet uerbum per unam uisionem & lapidem per unam aliam uisionem. Et quòd hoc uerum sit, probatur, quia quilibet intellectus est receptiuus cuiuslibet uisionis: ergo etiam coniunctim probatur consequentia, quia illa est consequentia materialis, non enim tenet in omnibus, quia non sequitur, superficies est receptiua albedinis, & cuiuslibet gradus, diuisim: ergo coniunctim. probatur tamen, quia quando cuncque est aliquod receptiuum, cui possunt in esse duo eiusdem rationis, eidem tota sunt in esse plura, & consequenter infinita si sunt dabilia, dummodo non habeant impossibilitatem, uel sint incompossibilia & fundatur ista regula in 4. physic. quando Aristot. facit istam rationem, si duo corpora possunt esse in eodem loco, etiam infinita, quia non est maior repugnantia de duobus, quàm de infinitis. Ad propositum si intellectus animæ Christi sit receptiuus simul duarum uisionum: ergo possunt sibi inesse infinitæ uisiones. patet quia quæcunque illarum uisionum potest sibi inesse diuisim, non est dubium, ulterius etiam duo talia: ergo quælibet istarum perfectionum possunt inesse illi susceptiuo. patet per Exemplum. certum est, quòd intellectus animæ Christi habet uisionem respectu uerbi. item sicut in est sibi illa uisio, etiam uisio obiecti secundarii, quia intellectus animæ Christi ultra hoc, quod uidet essentiam diuinam, uidet seipsum beatum, & uidet etiam alia obiecta. Aliter si non posset habere, nisi unam uisionem, non uideret, & postquam istæ uisiones insunt sibi: ergo pariter infinitæ, & sic intellectus animæ Christi per infinitas uisiones, poterit infinitam multitudinem obiectorum uidere, quia infinitæ uisionem non habent maiorẽ repugnantiam quam duæ.

Tollitur in stantia. Et si quis dicat, sicut hic arguit de Nogento, uidere unum obiectum est perfectionis, & uidere decem, est maioris perfectionis, & uidere infinita obiecta, est infinitæ perfectionis: ergo intellectus animæ Christi, est infinitus. Tunc dicit Scotus, non est infinitus, quia receptiuum sub ratione receptiui, non est in se perfectius si sit in actu secundum suas potentias, quã sit in potentia, respectu actus: sed intellectus animæ Christi, est receptiuus omnium istarum uisionum: ergo non magis est perfectus quando habet in actu, quam quando habet in potẽtia, & per consequens non est infinitus ex parte receptionis. probatur maior, quia superficies non est perfectior, quando recipit albedinem, quam quando non recipit. Similiter albedo quando recipit similitudines, non est perfectior: quia illæ perfectiones sunt accidentales: ergo receptiuum non est perfectius &c. similiter materia non est magis perfecta, quando recipit formam, quam quando non recipit.

Duplex perfectio. Notandum tamen, quòd duplex est perfectio, Quædam est intrinseca, quæ prouenit ex ratione formali intrinseca, ut homo est perfectior asino, & sic receptiuum plurium perfectionum, non est perfectius quando recipit, quam quando non recipit, quia illæ perfectiones non sunt de intrinseca ratione suæ materialitatis in quo recipiuntur. Alia est perfectio extrinseca, & accidentalis, ut superficies est perfectior perfectione extrinseca, quando recipit albedinem. Ad propositum intellectus animæ Christi intrinsecè non est perfectior, quando recipit, quàm quando non recipit. Tunc arguitur sic. intellectus est in potentia ad recipiendum omnia illa, & hoc non potest infinitatem in ipso: ergo etiam quando actu recipit, non est infinitas. probatur consequentia, quia receptiuum plurium perfectionum &c.

Resp. Thomistarum. Reprobatur responsio. Dicunt Thomistæ, quòd sicut materia prima non est capax omnium formarũ simul. sic nec intellectus animæ Christi est receptiuus omnium uisionum, non tamen simul. Contra, illæ uisiones non habent repugnantiam ad simul inesse. difficultas est inter Scotistas, an Deus possit producere plures formas substantiales in eodem, tamen Gregorius respõdet, quod sic, & quod homo potest habere duas animas.

Item arguitur sic. intellectus animæ Christi potest recipere infinitas species intelligibiles: ergo etiam infinitas uisiones. probatur antecedens. dictum est in quæst. præcedente, quod in intellectu animæ Christi possunt esse simul plures species intelligibiles. probatur consequentia, quia licet actus intelligendi sint perfectiores speciebus intelligibilibus. non tamen magis repugnant in intellectu: sed plures species possunt esse in eodem: ergo &c.

Confirmatur per Augustin. fortassis ibi, idest in patria non erunt ibi uolubiles cogitationes &c. licet sit dubium de aliis beatis, non tamen est dubium de anima Christi. Vnde per uolubiles cogitationes intelligo notitiam conclusiuam causatam per præmissas sicut intelligo hoc per hoc. ista intellectio est uolubilis, hoc dicitur in prologo primi de Ciuit. Dei.

Confirmatur per Damascenum. Ista anima habet præscientiam futurorum contingentium: tunc uel cognoscit futura

ista

ista actualiter, & sic habeo propositum uel habitualiter. Contra. Nulla propositio contingens potest cognosci habitualiter, nisi per intuitionem extremorum, & intuitiuè: ergo si anima Christi cognoscit futura contingentia, ea cognoscit per notitiam intuitiuam, quæ uocatur uisio.

Nō est ponē da imperfectio in aīa Christi &c.

Item. Non est ponenda imperfectio in anima Christi, nisi appareat ratio illius imperfectionis: ergo non est ponendum animam Christi uidere omnia habitualiter præcisè, & non actualiter. patet consequentia, quia cognoscere actualiter est perfectionis in anima Christi: ergo si non potest cognoscere actualiter, ut dicis, da mihi rationem impossibilem: ergo si rationes, quæ adducuntur ab Henrico sunt possibiles, tenẽdum est, quòd anima Christi potest cognoscere omnia actualiter.

Quō Christi aīa cognoscat oīa in uerbo.

Sed de modo quomodo cognoscit, dicit Scotus, quòd Christi anima cognoscit infinita actualiter: sed quando dicit Scot. animam Christi videre actualiter infinita, potest dupliciter intelligi. Vno modo per unum actum intelligendi, & per infinitos respectus, & infinitas attingentias: Alio modo per infinitos actus. si teneamus primum modum, anima Christi cognoscit per unicam notitiam essentiam diuinam, & obiecta secundaria, ita quòd Deus causat in intellectu animæ Christi uisionem essentiæ diuinæ tanquam obiecti primarii, & consequenter respectu aliorum omnium obiectorum infinitorum, per infinitas relationes rationis, & per unicam attingentiam realem, & sic non sequitur infinitos actus esse fundantes illos respectus: quia omnia illa obiecta non sunt in actu, sed in potentia, idest licet iste actus uidendi se habeat, ut respectus realis ad obiecta, quæ sunt actu, tamen alia obiecta, quæ sunt possibilia, habent respectus rationis immo dato, quòd essent infinita obiecta, adhuc non sequitur infinitas. patet, quoniam in continuo sunt infinitæ partes, & tamen continuum, ut iste baculus, non est infinitū. Istam positionem tangit Scotus in primo, in quarta quæstio. in materia de fruitione, cum dicit, quòd actus uisionis beatificæ habet essentiam diuinam, & alia obiecta, & potest manere uisio respectu essentiæ diuinæ sine aliis: & ista prima uia est de mente Scoti; ideo est tenenda. Si teneamus secundam opinionem, dicendum est, quòd sicut sunt infinita obiecta, ita in anima Christi sunt infinitæ uisiones: & quot sunt obiecta, tot sunt uisiones: sed anima tunc se habet purè passiuè, & causantur illæ uisiones à Deo uolente: & sic dicimus contra philosophos, dicentes, quod non est dabile infinitum, scilicet actu: si teneatur prima opinio, non sequitur infinitas uisionis, sicut uisio Dei est infinita.

Primus modus intelligendi concl. Scoti.

Et si aliqui arguant. Illa uisio, quæ est respectu infinitorum obiectorum est infinita: talis est in anima Christi: ergo &c.

Respondeo distinguendo, uel quòd illa uisio sit comprahẽsiua obiecti primarii, idest essentiæ diuinæ, & cum hoc sit necessario infinitorum obiectorum, & sic bene est infinita: uel si non sit comprahensiua obiecti primarii, & non necessario infinitorum obiectorum, & sic dico, quòd talis non est infinita. Vnde intellectio Dei est infinita primo, quia comprahendit essentiam diuinam. Secundo, quia est necessario obiectorum secundariorum infinitorum. Tertio, quia transit super omnia obiecta.

Arguitur sic. si cognoscere duo obiecta sit perfectionis, & cognoscere decem, maioris est perfectionis, & si infinita est infinitæ perfectionis: ergo Angelus potest cognoscere infinita.

Aliquē intellectū cognoscere infinita dupl.

Respondeo aliquem intellectum posse cognoscere infinita, intelligitur dupliciter. Vno modo infinita disperata, & disperatè: ut cognosco hominem, & asinum, & sic de aliis disperatis, ista sunt disperata: & sic nullus intellectus creatus potest cognoscere infinita disperatè: quia tunc sequeretur infinitas ex parte intellectus. Alio modo cognoscere infinita subordinatè, ut cognoscere essentiam diuinam inquantum obiectum primarium, & alia obiecta consequenter, & sic intellectus potest cognoscere infinita subordinatè. Ista est responsio Brulifferi: tamen hoc non ualet, quia sequeretur, quòd intellectio diuina non esset infinita. probo, quia intellectus diuinus non cognoscit disperatè omnia obiecta: quia intellectus primo, & principaliter intelligit essentiam diuinam: & consequenter alia obiecta, & sic cognoscit ordinatè: ergo illa responsio non ualet. & ideo dico ad illud argumentum, si intellectus comprahendit essentiam diuinam, & omnia alia obiecta, sic est infinitus, & quia intellectus creatus non potest comprahendere essentiam diuinam, ideo intellectus creatus non est infinitus, nec intellectio est infinita.

Quærit consequenter, utrum possit causare partialiter infinitas uisiones.

Respondetur per talem distinctionem, quòd intellectum habere infinitas uisiones potest dupliciter intelligi. Vno modo receptiuè, quādo natus est recipere infinitas uisiones. Alio modo elicitiuè, quando cum essentia diuina partialiter causat uisionem.

Intellectū habere infinitas uisiones pt dupliciter intelligi.

1. prop. Prima propositio. Intellectus animæ Christi est receptiuus infinitarum uisionum, tenendo secundam uiam, sic, quòd nō repugnat sibi recipere: quia nulla est sibi incompossibilitas.

2. prop. Secunda propositio. Licet intellectio animæ Christi posset infinitas uisiones recipere, non tamen potest infinitas elicere. Probatur. Quandocunque uirtus actiua finita habet certum effectum adæquatum sibi intensiuè, ultra ipsum non potest. exemplum, ut ignis habet calorem productum, ultra ipsum non potest, uel certos gradus caloris, ut decem. Similiter Sol non potest plura illuminare, quam istum uniuersum: sed intellectus quicunque creatus habet aliquem effectum producibilem, uel aliquos effectus producibiles a se, ultra quē, uel quos non potest: ergo &c. Et tota ratio est, quia est uirtus limitata; & ita, licet posset eas recipere, si producerentur a Deo, non tamen potest eas elicere.

Obijcitur cōtra solutionem.

Contra hoc arguitur. quia intellectus animę Christi potest habere infinitas intellectiones diuinas: ergo potest causare secundam stante prima, & sic de sequẽtibus: ergo in infinitum: patet consequentia, quia nulla perfectio tollitur ab eo, eo quod producit unam, uel duas. Respondeo ad illud sicut prius, quòd intellectus in proposito potest habere aliqua producta sibi adæquata, ultra quæ non potest. exemplum de igne. ut supra uisum est, quòd producto uno gradu, nihil tollitur ab eo, tamẽ quia est uirtus finita & limitata ad certum terminum, ultra ipsum non potest: ita est hic de intellectu animæ Christi. & ratio est, quia uirtus limitata, licet posset recipere perfectiones infinitas, non tamen potest eas producere. Hæc tertia uia quæ est Scoti, est multum tuta.

¶Sed si ista uia tertia &c.]

Opin Varr. Aliud est cognoscere actualiter, aliud uirtualiter & aliud habitualiter.

Consequenter recitat Doct. opinionem Varronis, quæ stat in duabus conclusionibus, & in una distinctione. Distinctio est hæc, quòd Aliud est cognoscere actualiter, Aliud uirtualiter, Aliud habitualiter. Cognoscere actualiter, est obiectum esse actu cognitum, per actualem intellectionem. Virtualiter cognoscere, est quando illud, quod cognoscitur, est pars primi obiecti cogniti: sicut cognoscendo hominem, cognosco animal rationale, substantiam, & ens. Sed cognoscere habitualiter, est cognoscere illud, cuius actus primus est, sufficienter ostensiuus: ita quod sic est præsens intellectui in ratione intelligibilis, quòd statim potest per speciem intelligibilē ipsum comprahendere, & exire in actum intelligendi, sicut nunc eo sa est præsens mihi: & ista distinctio ponitur in tertia distinctione primi. sic ergo illud est cognitum habitualiter, quod sic est præsens intellectui, quòd intellectus potest intelligere: & sic mens est nota sibi, uerum est quo ad actum primum.

1 cōcl. Var. Prima conclusio. Anima Christi cognoscit habitualiter omnia, quæ uerbum uidet habitualiter, ita quòd essentia diuina uolens est præsens intellectui animæ Christi, & partialiter cōcurrit ad causandum uisionem diuinæ essentiæ, quæ est uisio beatifica; anima uidet actualiter essentiam diuinā, & uidet alia habitualiter, quia illud est notum habitualiter, quando istud est præsens habitualiter, ut cognoscatur ab intellectu: essentia diuina est unum speculum repræsentans obiecta, tamen quia intellectus est finitus, & non potest omnia uidere, ideo nunc intelligit unum, & nunc aliud. Ex quo infero contra Henricum, quòd per uidere habitualiter, non intelligo, quod sit habitus repræsentans omnia obiecta: sed quoniam essentia diuina causat partialiter sui notitiam primum, & per illā essentia diuina est præsens animæ Christi, & uolens manifestat obiecta infinita intellectui animæ Christi: sed non cognoscit ea actualiter, sed habitualiter, idest habet ea in proxima dispositione, ut cognoscat ea. Exemplum. si essent in ista camera quatuor imagines, oculus non posset uidere omnes simul, sed esset in potentia ad uidendum omnes: sic est de intellectu animæ Christi, qui uidet essentiam diuinam, quæ repræsentat omnia alia obiecta: sed quia ille intellectus est finitus, ideo non potest intelligere omnia simul, sed unum post aliud.

Corr. contra Henr. Videre habitualiter non est hēre habitum cōtra Henr.

Dupl habitus.

Notandum, quòd duplex est habitus. Quidam est inhærens. Alius existens. Habitus inhærens est qualitas in anima, qua mediante omnia obiecta possunt cognosci, & sic anima non habet illum habitum: sed habitus existens est essentia diuina manifestans se, & alia, & sic essentia diuina, quæ est lumen obiectiuale, & speculum uoluntarium, repræsentat obiecta secundaria, sicut sibi placet.

Essentia diuina est speculū uoluntarium &c.

2. cōcl. Var. Secunda conclusio. Intellectus animæ Christi non cognoscit

scit omnia obiecta secundaria actualiter. Probatur, quia attẽtio circa plura obiecta, est imperfectior, quàm circa unum obiectum: & inde est, quòd computationes, multoties decipiũtur. ergo anima Christi nõ potest uidere omnia obiecta; quia non ita attente potest attendere. Et quia istud argumentum est contra Scotum. ideo cum arguitur; attentio circa plura, respondeo, uel quando intellectus elicit intellectionem, & sic concedo: uel quando non elicit, & sic nego. dico enim quando oculus meus elicit uisionem, non ita perfectè uidet omnia obiecta, sicut si unum obiectum uideret: sed si Deus crearet uisionem, oculus meus ita perfectè uideret decem obiecta sicut unum.

Soluit hoc arg. quod est cõtra Sco.

Oculus pt recipere simul plures uisiones.

Item arguitur. si intellectus cognosceret infinita actualiter sequeretur, quòd esset infinitæ perfectionis: probatur consequentia, quia sic sequeretur, quòd perfectio illius intellectus excederet in infinitum perfectiones aliarum.

Solu. 2. rõ. Intellectus creatus põt hẽre infinitã pfectionẽ extrinsecã.

Respondeo negando consequentiam: & ad probationem distinguo. Vel quod haberet perfectionem infinitam extrinsecam, & sic concedo: Vel perfectionem intrinsecam infinitam, & sic nego, & non habeo pro inconuenienti, quòd aliquis intellectus possit habere infinitam perfectionem extrinsecam.

Confir. Var.

Confirmat Varro per Auicen. In sapientia creatoris non est occultatio, nisi secundum receptacula. idest uerbum diuinum ipsi animæ Christi uoluntariè repræsentat obiecta secundaria: tamen quia ille intellectus animæ Christi est finitus, nõ potest etiam simul, & coniunctim, cognoscere. Vel sic exponitur illa authoritas Licet essentia diuina omnia obiecta repręsentet, tamẽ quia anima Christi non est receptaculum, quòd possit recipere omnia illa obiecta, ideo nunc cognoscit unum deinde consequenter aliud cognoscit.

Arguit sic de Aquila, sequeretur, quod esset successio in cognitione animæ Christi: quia nunc cognosceret unum obiectum, & aliquando aliud sed hoc est falsum, probat per Augustin. fortasse non erunt ibi uolubiles cognitiones nostræ &c.

Respondeo, quòd August. loquitur ibi per forte, ita dicit de Aquila.

Dubit. cõtra

Sed contra, tu dicis, quòd anima omnia cognoscit habitualiter; Arguitur sic. sequeretur æquè bene, quòd omnes alii sancti cognoscant alia omnia habitualiter, sicut anima Christi. patet, quia essentia diuina est præsens cuilibet beato in paradiso, & sibi repræsentat omnia alia obiecta: ergo cum quilibet sanctus uideat essentiam diuinam, quæ est ratio repræsentatiua omnia alia obiecta, sequeretur propositum &c.

Solu. dubit.

Respondeo, quod licet uerbum diuinum, & essentia diuina sit cognita ab illo sancto, & ab anima Christi, tamen quia est unum obiectum uoluntariè se repræsentans, aliter, & aliter, se repræsentat: quia animæ Christi tanquam principali, repræsentat futura contingentia, & consequenter repræsentat beatis aliis, sicut uult, secundum merita beatorum, ideo essentia diuina aliter se habet respectu animæ Christi, quia sibi omnia repræsentat tamen aliis beatis non omnia repręsentat, quia uoluntariè repræsentat.

Essentia diuina aliter repræsentat uni beato et aliter alteri

Dub.

Contra arguitur. De die autem illo nemo scit, neque filius hominis: tunc sic. Christus nescit diem iudicii: ergo nõ cognoscit omnia.

Quo Chrĩs. dicit se nescire diem iudicij.

Respond. nego antecedens, & ad probationem dico, distinguendo, uel, quod nesciat simpliciter, uel ad reuelandum. Dico, quòd licet anima Christi nesciat ad reuelandum, tamen quia omnia uidet in essentia diuina, ideo uidet, quod dies iudicii erit talis hora, immo sciuit ab instanti suæ creationis, quis ero damnatus, uel saluus.

Rẽ uideri in essentia diuina tripl.

Nota tamen, quod res uideri in essentia diuina, potest tripliciter intelligi. Vno modo tanquam in speculo, & tunc res non uidentur in essentia diuina tanquam in speculo. patet, quia speculum naturaliter repræsentat, non autem essentia diuina. immo si uult uidetur, si non uult non uidetur. Secundo modo tanquam in obiecto, & sic etiam in essentia diuina res non uidentur tanquam in obiecto causante, quia essentia diuina non est causatiua alicuius ad extra, quia si causaret, causaret naturaliter sed hoc non, quia quicquid causat ad extra, causat contingenter. Tertio modo tanquam in obiecto primario terminante, & quodam primo, idest uoluntate diuina mouente: & sic res uidentur in essentia diuina sic, quod B. Michael, qui uidet lapidem in essentia diuina est, primo terminans illam uisionem, secundo est obiectum secundarium, s. lapis, terminans uisionem, & non causans, & tertio est uoluntas diuina, quæ repræsentat illa obiecta, & causat partialiter illam uisionem, cum potentia Michael. & sic intelligũtur res in obiecto. & hic distinguit Scotus in quodlibeto in 14. quæst. & sicut dictum est, quòd anima Christi uidet per unicum actũ actualiter omnia, quæ uerbum uidet; ita probabiliter est dicẽdum de aliis beatis, ita quod uirgo gloriosa per unicum actũ uidet essentiam diuinam, & per eundem actum uidet ea, quæ uoluntas diuina uult sibi repræsentare.

De cognitiõe beatorũ essentia.

Ad argumenta principalia, secundę quæst. arguitur sic. Si anima Christi uideat omnia, quæ uerbum uidet, sequitur, quod uidet infinita. probatur, quia Deus uidet infinita; consequẽs est falsum, probatur per philosophum dicentem infinita non contingit pertransire, & impossibile est cognoscere infinita.

Soluuntur princip. arg. secundæ q̃st.

Respondetur cum arguitur, si anima Christi &c. concedo. ad probationem consequentię dico; quod tenendo, quòd anima Christi cognoscat omnia actualiter per unicum actum, & per infinita attingentia, tunc bene uerum est, quòd impossibile est infinita pertransire naturaliter tamen Deo causante, possibile est infinita pertransire.

Soluitur primum.

Secundo sic. Aliquis Angelus, ut Michael potest reuelare ipsi animæ Christi aliquam propositionem: ergo anima Christi non cognoscit omnia. probatur antecedẽs per Dionysium in lib. de Angelica Hierarch. Illuminationes Angelorum sunt ordinatæ sic, quòd superior Angelus reuelat inferiori, & si potest reuelare inferiori Angelo: ergo animæ Christi, quæ est inferior ad Angelum: quia Angelus est perfectior aĩa Christi.

2. arg. prin.

Pro argumento notandum est, quòd illuminare, & loqui se habent sicut superius, & inferius: quoniam Angelum loqui alteri, est Angelum causare notitiam illius obiecti, de quo loquitur sibi: ut Angelus ueniens Parisiis inueniat alium Angelum in aere, dicit sibi, ego feci tale quid Parisiis: & illuminare est loqui simpliciter, quia locutio est de notis naturaliter quæ Angelus potest cognoscere naturaliter: sed illuminatio est specialiter loqui, & causare notitiam de aliqua ueritate super naturaliter cognita; ut quòd dies iudicii erit talis hora; uel quòd Parisius talis homo morietur tali hora, & talis reuelatio est quædam illuminatio, & sic dicit Dionysius, quod istæ illuminationes sunt ordinatæ, ita quod superior illuminat inferiorem, consequenter secundum ordinem eorum in Hierarch.

Soluitur secundum.

Quid sit Angelum loqui & illuminare.

Ad argumentum, Pro responsione cum arguitur, Angelus superior potest reuelare Animę Christi aliquid; nego. Ad probationes, quod illuminationes fiunt ordinatæ, distinguo uel secundum ordinem naturarum, & sic nego: uel secundum ordinem gratiarum, & sic concedo. Vnde in ordine naturarum, excellentissimus Angelus est primus: & sic consequenter secundum ordinem illorum, & sic anima Christi est inferior, sed in ordine gratiarum, primus est Christus, secundus est uirgo Maria, tertius Ioann. Baptista, uel alius beatus, & ideo cum dicit Dionysius, quod illuminationes fiũt ordinatè, uerum est secundum ordinem gratiarum. sic, quod Deus primo reuelat Christo, & Christus reuelat Mariæ & Maria alteri beato &c.

Reuelatiões fieri ordinatè duplex.

Confirmatur illa ratio. Anima Christi quantum ad illuminationem habet ordinem in Paradiso, uel ergo est superior in illuminando, uel inferior: non est dicendum, quòd habeat ordinem superiorẽ, quia nulla inferior natura illuminat Angelum: ergo est inferior.

Solu. confir.

Respondeo concedo, quòd anima Christi habet ordinem quo ad actionem, quæ est illuminare creaturam. Et ratio est, quia beati erunt similes Angelis quo ad intellectionem, & locutionem, & etiam anima quæcunque quo ad istum actum, potest illuminare aliam, & ideo si Deus reuelet animæ Christi aliquod futurum, poterit reuelare illud Angelo. arguit sic B. Thom. quia quanto causa perfectius cognoscitur tanto plures effectus cognoscuntur.

Solu. rõ D. Tho.

Respondeo, quod illud præsupponit falsum, quia præsupponit, quòd quanto aliquis cognoscit plures effectus, tanto perfectius cognoscit causam, quod est falsum.

Resp. ad argum. Henr.

Ad argumenta Henrici. Ad primum respond. negando cõsequentiam. ad probationem, quod Deus plus cognoscit quã anima Christi. Distinguo aut extensiuè, aut intensiuè. Extensiuè quo ad pluralitatem obiectorum.

Prima propositio. Deus non plus cognoscit extensiuè, quã anima Christi. patet, quia cognoscere extensiuè est cognoscere tot obiecta quot Deus cognoscit, sed anima Christi tot obiecta cognoscit quot Deus, ut dictum.

Secunda propositio. Deus plus cognoscit intensiuè, quàm anima Christi, quia intellectio Dei est compræhensiua obiecti, & est necessariorum obiectorum, & respectu omnium obiectorum: intellectio autem animæ Christi non est comprehensiua obiecti diuini. ideo non est ita perfecta. sicut intellectio Dei.

Soluitur 2. dupliciter 1 Sol. Intellectus dupliciter. Ad secundum argumentum prima responsio. Cum arguitur, intellectus indistinctius uidet infinitatem, &c. unde intellectus potest considerari dupliciter. Vno modo ut receptiuus, quando est natus recipere aliquas intellectiones. Alio modo ut est elicitiuus, quando elicit illas intellectiones.

Prima propositio. intellectui non conuenit indistinctius uidere in infinitum infinita, quam pauca, inquantum est receptiuus. Ita quod ita bene potest recipere infinitas intellectiones, sicut unam.

Secunda propositio. ipsi intellectui conuenit indistinctius esse circa plures intellectiones, quàm circa unam: quia est uirtus finita, & hoc inquantum elicitiuus.

2 Sol. Intellectus dupliciter. Secunda responsio. dicit Scotus, quòd illa prima non ualet. ideo dico, quod intellectus potest considerari dupliciter. Vno modo secundum suam rationem formalem, inquãtum est prior intellectione. Alio modo ratione alicuius concomitantis, ut necesse est intellectum phantasmata speculari, & illud est concomitans. & ratio quare intellectus non potest ita distinctè cognoscere decem, sicut unum, est ratione phantasiæ, quæ est fatigabilis, & utitur organo corporeo, & ideo non potest ita bene circa decem obiecta, sicut circa quatuor. Et ideo cum intellectus non pro statu uertat se circa phantasmata, non potest ita distinctè intelligere decem, sicut unum, sed quia anima Christi non habet illud concomitans, ideo ita distinctè potest uidere decem, sicut unum, centum, sicut decem.

Soluitur 3. Henr. 1. prop. Ad tertium argumentum cum arguitur. Infinitas extensiua, præsupponit &c. pro responsione ponitur prima propositio. Infinitas extensiua ad aliqua, ut ad formas recipiendas, non concludit infinitatem intensiuam in receptiuo. immo magis imperfectionem exemplum. ut si aliquod subiectum sit natum recipere infinitas formas, ut materia prima; ex eo quod est nata recipere infinitas formas, non concludit perfectionẽ in ea, sed magis imperfectionem. *2. prop. Infinitas effectiuum cõcludit infinitatẽ causæ.* secunda. infinitas extensiua ad aliqua, ut ad effectus simul producibiles, concludit infinitatem imperfectionis in causa, ita quod si sit aliqua causa, quæ simul nata sit producere effectus infinitos, concludit in ea perfectionem. pro tertia propositione tangit opinionem sicut dictum est, quòd doctor est ambiguus. Vtrum intellectus animæ Christi concurrant actiue ad intellectionem infinitorum obiectorum, & conclusum est, quod non. Et ideo dicit, quod duplex est causa alicuius effectus, ut in ulsione animæ Christi est causa principalis, ut Deus. Alia est causa minus principalis, ut intellectus animæ Christi. Et ideo ponitur tertia propositio. ponendo intellectum animæ Christi esse causam partialem infinitarum intellectionum, non concluditur intellectus infinitus: & ratio est, quia intellectus animæ Christi est causa minus principalis illarum intellectionum. Et ideo si quis arguat. omnis causa partialiter concurrens ad producendum infinitos effectus est infinita: sed intellectus animæ Christi concurrit ad infinitas intellectiones: ergo intellectus animæ Christi est infinitus.

Respondeo ad maiorem distinguendo, aut si sit causa principalis, & sic concedo, aut de causa minus principali, & sic nego.

QVAESTIO TERTIA.

De cognitiõne Christi rerũ in genere p prio. TERTIO quæritur. Vtrum anima Christi nouerit omnia in genere proprio.

Duplicẽ notitiam hẽt Christus. Nota quod Christus habet duplicem notitiam, sicut habuit duas naturas. Quædam est notitia increata. Alia est notitia creata. Increata erat notitia diuina, æterna & infinita. Notitia creata erat notitia producta, de prædicamento qualitatis: ita duplex est notitia in Christo. Quædam est in uerbo. Alia in proprio genere. prima uocatur meridiana, & alia uocatur notitia uespertina. *Not meridiana, & uespertina.* Vespertina est notitia in proprio genere, & est cognoscere obiectum per motionem obiecti in se, uel in suo repræsentatiuo, & dicitur notitia in proprio genere: sed notitia meridiana, est notitia habita in uerbo, idest essentia diuina, quia sicut in meridie est dies clara, ita illa notitia est clara, quia est in clarissimo obiecto. nos autem uiatores solummodo habemus notitiam in proprio genere, & quia dictum est de notitia in uerbo, ideo hic quæritur. Vtrum cognoscat omnia in proprio genere, idest utrum cognoscat me per notitiam mei, & alium per notitiam propriam.

Christus in instanti suæ conceptionis triplici cognitione cognouit matrem. Notandum est, quòd Christus in instanti suæ conceptionis cognouit matrem suam triplici cognitione, primo notitia in uerbo, secundo cognouit intuitiue, quia mater sua erat sufficienter sibi præsens, tertio cognouit abstractiuè per speciẽ intelligibilem.

Defectus in nobis dupl. Pro responsione ponitur talis propositio. Anima Christi cognouit omnia in proprio genere. Probatur, anima Christi nullam habuit ignorantiam: ergo omnia nouit. Probatur, omnes defectus nostros assumpsit præter ignorantiam, & peccatum. Notandum est, quod in nobis sunt defectus, in quibus potest aliquis mererei, ut tristitia, dolor, fatigatio corporis: Alii in quibus non potest quis mereri ut peccatum, & ignorantia.

Quot defectus nostros assumpsit Christus & quos non. Prima conclusio. Christus assumpsit defectus nostros in quibus poterat mereri.

Secunda. Christus non assumpsit defectus in quibus quis non poterat mereri. Secundo sic, angeli cognouerunt omnia in genere proprio: ergo etiam anima Christi. Probatur consequentia, quia dictum est, quòd ista anima fuit perfectissima, quo ad omnia dona supernaturalia, scilicet quo ad unionem, fruitionem, gratiam, & lumen gloriæ.

Opi B Tho. Dupl. notit. Pro responsione ponitur opinio B. Thomæ ponendo talẽ distinctionem, quòd duplex est notitia, scilicet infusa, & acquisita. infusa est illa, quæ est acquisita per speciem intelligibilem infusam, ut si Deus infunderet mihi speciem aliquam, & per illam haberem notitiam, illa notitia diceretur infusa. Notitia acquisita est illa, quæ habetur per speciem habitam de re.

Prima cõclusio. Anima Christi cognouit omnia in genere proprio notitia infusa, & ideo non potuit proficere ista notitia infusa, quia per illam nouit omnia. *1. cõc. B. Th.*

2. cõc. eiusdẽ Secunda conclusio. Anima Christi, quo ad notitiam acquisitam, non nouit omnia, immo potuit proficere accipiendo cognitionem a rebus. patet, quia habebat intellectum agentem, & possibilem, & effectus intellectus agentis est abstrahere species intelligibiles, & potest causare notitiam per illam. sic fuerunt in anima Christi, ideo potuit proficere acquirendo notitiam acquisitam, ita quòd anima Christi ab instanti suæ creationis habuit notitiam infusam de isto lapide; & postea habuit notitiam acquisitam de lapide per speciem intelligibilem abstractam de lapide per intellectum agentem, ita quòd de eodem obiecto, anima Christi habebat notitiam infusam, & acquisitam, & in hoc Scotus reprehendit ipsum. Doctor arguit primo contra conclusionem, & secundo contra rationẽ, arguit sic. *Sco. arg. contra D Tho.* Si anima Christi siue intellectus, de eodem obiecto habet notitiam infusam, & notitiam acquisitam, sequitur, quod duo accidentia eiusdem speciei essent in eodem intellectu, sed consequens est falsum secundum te: ergo &c. & quòd essent duo accidentia in eodem subiecto, patet, quia tu dicis, quòd notitiam infusam, & notitiam acquisitam habuit de eodem obiecto. Tunc arguitur sic. istæ duæ notitiæ sunt eiusdem speciei: sed illæ sunt in intellectu: ergo duo accidentia eiusdem speciei erunt in intellectu eodem. Nota quod hic doctor arguit ad hominem.

Resp. D. Th. Respondet B. Thomas negando consequentiam, quia istæ duæ notitiæ sunt alterius speciei, sicut notitia meridiana, & uespertina. Contra arguitur. Quandocunque sunt duæ notitiæ de eodem obiecto, & secundum eandem rationem formalem obiecti, illæ sunt eiusdem speciei: sed notitia acquisita, & infusa, sunt huiusmodi. ergo sunt eiusdem speciei: & notitia matutina, & uespertina, licet sint de eodem obiecto, non tamen secundum eandem rationem formalem obiecti, quia notitiæ matutinæ essentia diuina est primum obiectum, causans illam notitiam: & notitiæ uespertinæ obiectum ad extra est causa illius notitiæ. *Reprobatur resp. 1. ratio* Item arguitur sic, distinctio specifica effectuũ, non ẽ ex distinctione specifica causarum. *2. rõ ad idẽ* patet, quia calor productus a sole, & ab igne, est eiusdem speciei: sed illæ duæ species per quas producitur notitia infusa, & notitia acquisita sunt huiusmodi, ergo &c. Item. impossibile est de eodem habere duplicem notitiam perfectam: probatur, quia si altera sit perfecta, ergo altera superfluit, si dicas quod alia non superfluit, ergo ista alia non erat perfecta, ergo impossibile fuit animam Christi habere illam duplicem notitiam de eodem obiecto. *3. rõ ad idẽ.*

Arg. Sco. contra rationẽ B. Th. Contra rationem B. Thomæ, qua arguebat; Habens potentiam productiuam, potest exire in actum: sed Christus habebat potentiam productiuam, scilicet intellectum agentem, & possibilem: ergo &c. Dicit Scotus, quòd si illa ratio ualeret, sequeretur, quòd Beatus posset proficere, & acquirere notitiam de nouo, quod est falsum. Item sequeretur, quòd beati possent augmentari, cum habeant potentiam augmentatiuam. Item sequeretur, quòd Adam posset augmentari in statu innocentiæ, quod est falsum, quia Deus produxit eum in quan-

quantitate perfecta. Probatur, quia habebat potentiam augmentatiuam, sed hoc est falsum: ergo altera præmissarum, nō minor: ergo maior, scilicet quòd habens potentiam aliquam potest exire in actū. Et quod illa sit falsa, patet, quia qualibet potentia existente in aliquo, est nata exire in actum, hoc est falsum, quia potest habere duplicem sensum, secundū quòd duplex est ens, Quoddam perfectum. Aliud imperfectum. Ens imperfectum est illud, quod non habet actus completos pertinentes ad illas potentias sicut puer habens potentiam augmentatiuam est imperfectus, quia ad hic non est in termino. Aliud est perfectum, cuius potentia est præuenta ab agente superiori, sicut in Adam. Et ideo licet illa propositio habeat uerum de ente imperfecto, quod non attingit terminos, tamen si sit aliquod ens, quod habeat potentiam, & quod sit præuentum per aliquid aliud, sicut in Adam, tunc illa est falsa. Ita est in proposito de Christo, tenendo ut tenet B. Thomas, quod anima Christi habet species infusas, licet intellectus agens posset exire in actus suos, tamen quia intellectus fuit præuentus a Deo, ideo intellectus agens non poterat exire in actum suum: ergo male dicitur, quod anima Christi nouit per speciem infusam & per acquisitam.

Duplex ens perfectū, & imperfectū.

¶Si poneretur, &c.]

Dicit Henricus, quòd anima Christi cognouit omnia in uerbo habitualiter, ita quod per unum habitum, & per infinitas attingentias, omnia cognoscebat: tamen hoc est impossibile, quia sequeretur, quòd ille habitus esset formaliter infinitus. probatur, quia repræsentare aliqua obiecta est perfectionis, & repræsentare centum est maioris, & repræsentare mille, est maioris, &c.

¶Ad quæstionem, &c.]

Pro responsione ad quæst. dicit Scotus, quod duplex est notitia, Quædam est abstractiua, Alia est intuitiua. Notitia intuitiua est, quæ est obiecti præsentis, ut præsens, & existentis, ut existens est in propria præsentia, uel in aliquo eminentiori, ita quòd ad notitiam intuitiuam, requiritur, quod obiectum sit existens ut existens, & hoc in propria existentia, uel in aliquo eminentiori, & hoc dicitur propter illa, quæ uidentur in essentia diuina, quæ cognoscuntur notitia intuitiua. Sed notitia abstractiua est illa, quæ est alicuius obiecti non præsentis, nec existentis, sed in suo repræsentatiuo: ut cognitio quā habeo de rosa per speciem intelligibilem.

Dupl. notitia, intuitiua, & abstractiua.

Notitia abstractiua, quid sit.

1. coroll. Infero primo, quod opinio Gregorii de Arimino, quæ dicit, quòd de aliquo non existente, potest esse notitia intuitiua, est falsa.

2. coroll. Secundo infero, quòd si aliquod obiectum esset annihilatum, adhuc posset cognosci abstractiuè. patet, quia potest cognosci per speciē intelligibilē. Vnde nota, quod inter illas duas notitias est quadruplex differentia, ut dicitur in quodlib. q. 13. Tamen nunc solum pono triplicem differentiam.

3. differentiæ inter notitiā abstractiuā & intuitiuā assignatur

Prima est, quia notitia intuitiua est obiecti præsentis, & existentis; abstractiua uero non.

Secunda est penes differentias motiuas, quia in notitia intuitiua, obiectum motiuum ut præsens causat uisionem, siue cognitionem: sed in notitia abstractiua illud quod causat est species intelligibilis, repræsentans obiectum, ut patet in dormiente, qui habet speciem de argento, de auro, & non obiectum, quia forte obiectum est annihilatum, ideo obiectū non causat illam.

Tertia differentia est, quia notitia intuitiua habet duas relationes reales ad obiectum, sed notitia abstractiua habet duas relationes rationis. patet primo, quia notitia intuitiua habet dependentiam actualem ad obiectum, quæ est mensura ad mensuram: & alia est, quæ est attingentiæ ad obiectū, quæ nominatur relatio tendentiæ, siue uidentis ad obiectum. Sed in abstractiua est duplex relatio rationis, una est mensurabilis ad mensuram; alia est relatio attingentiæ aptitudinalis, & terminatur non ad speciem intelligibilem, sed ad obiectum speciei intelligibilis, quod habet esse secundum quid, & diminutum, & ideo est relatio rationis.

Probatur quod sit duplex notitia, primo de intuitiua.

Probatur dari notitiā abstractiuā

Et quòd sit duplex notitia probo, primo de notitiā intuitiua: quia quicquid est perfectionis in potentia sensitiua, debet attribui potentiæ intellectiuæ: sed perfectionis est in potentia sensitiua cognoscere intuitiuè. patet, quia ego uideo colorem intuitiuè: ergo ista notitia intuitiua debet attribui potentiæ intellectiuæ. De notitia abstractiua patet, quia aliqua potentia sensitiua cognoscit abstractiuè: ergo etiam potentia intellectiua. patet antecedens, de phantasia, quæ est potentia sensitiua. Aliter probatur sic in secundo, dist. 3. q. 9. Notitia scientifica est notitia abstractiua. sed istam habemus pro statu isto: ergo ponenda est in intellectu nostro. probatur minor, quia nos habemus notitiam scientificam. patet. omne totum est maius sua parte: numerus quaternarius est quoddam totum, ergo est maius sua parte.

Prima conclusio est ista. Notitia intuitiua, & abstractiua, differunt specie. patet, quia notitia intuitiua Dei, & abstractiua, differunt specie: ergo notitia intuitiua, & abstractiua differunt specie. patet consequantia, quia una est beatifica, altera est non beatifica: ergo differunt specie, ratio formalis notitiæ intuitiuæ est obiectum præsens.

Secunda propositio. Intellectus in statu isto habet notitiam intuitiuam, & abstractiuam, de aliquibus obiectis. patet, quia intellectus cognoscit istam, paries est albus; tunc arguitur sic, ego cognosco istam propositionem esse ueram, & hoc non potest esse nisi ex intuitione extremorum: ergo &c. De abstractiua patet, quoniam quando ego sum absens, sum dubius, utrū iste paries sit albus, quia forte aliquis denigrauit, & tamē habeo notitiam de ambobus extremis.

Tertia propositio. De quocunque obiecto sensus habet notitiam intuitiuam pro isto statu, de eodem intellectus habet notitiam intuitiuam. patet, quia intellectus est nobilior potentie, quam sensus: ergo omnia obiecta, quæ poterit cognoscere sensus, poterit cognoscere intellectus.

Quarta propositio. De omnibus sensationibus quorumcunque sensuum habet intellectus noster notitiam intuitiuam. patet, quia intellectus noster format istam propositionē, oculus uidet, tunc arguitur, intellectus assentit huic propositioni, oculus uidet, & non potest assentire nisi cognoscat extrema: ergo &c.

Quinta propositio. Intellectus noster habet notitiam intuitiuam, de omnibus intellectionibus suis, & uolitionibus suis. patet, quia quis recordatur de illis, nullus autem intellectus recordari potest de obiecto, nisi prius cognouerit illud obiectum intuitiuè: sed intellectus noster recordatur de intellectionibus suis: ergo &c.

Sexta propositio. Intellectus meus habet notitiam intuitiuam de anima mea. probatur, quia intellectus format istā propositionē, anima est, ergo cognoscit extrema. probatur, quia nulla propositio contingens potest esse uera nisi ex intuitione extremorum.

Notitia intuitiua cognoscitur, & natura specifica, & singularis, & ēt abstractiua

Notitia abstractiua duplex.

Ad textum, Scotus ponit hic talem cōclusionem, quòd notitia intuitiua cognoscitur, & natura specifica, & singularis, & etiam notitia abstractiua. Pro solutione notandum primo, quòd duplex est notitia abstractiua, scilicet actualis, & habitualis. Notitia abstractiua habitualis, est cognoscere actu aliquod obiectum repræsentatum in aliqua specie intelligibili, ut nunc cognosco patrem existentem in patria nostra. Sed notitia habitualis est quando obiectum est sic præsens intellectui in ratione actus intelligibilis, in aliquo repræsentatiuo sic, quod intellectus potest pro libito exire in actum. exemplum. habeo nunc speciem intelligibilem de rosa, & intellectus habens illā, potest exire in actum ita uidendi rosam; & sic rosa est mihi habitualiter cognita.

Prima conclusio. Intellectus animæ Christi nouit omnes quidditates habitualiter per species infusas cognitione abstractiua, & pro illa quæro, Vtrum intellectus animæ Christi cognouerit omnia uniuersalia, notitia abstractiua habituali, id est, utrum intellectus animæ Christi habuerit species intelligibiles omnium quidditatum.

Respondeo, quòd intellectus animæ Christi cognouit omnes quidditates notitia abstractiua, i. habuit species intelligibiles omnium quidditatum.

Contra arguo, quod non, quia Deus potest producere unā speciem de nouo, & illius species non habet speciem intelligibilem: ergo. Respondeo, quod forte non faciet, quia aliqui dicunt, quod omnes produxit: sed posito casu, dico quòd anima Christi habet omnem notitiam habitualem. probatur conclusio illa. Quicquid perfectionis est in intellectu creato debet attribui animæ Christi: sed cognoscere abstractiuè habitualiter est perfectionis in aliquo intellectu creato: ergo &c. Probatur quia quilibet intellectus creatus est potentia passiua ad recipiendum speciem omnium. Item, carere illis speciebus dicit imperfectionem: ergo habere illas dicit perfectionem: ergo illud debet attribui animæ Christi.

Secundo sic. Quicquid perfectionis accidentalis attribuitur angelis, attribuendum est animæ Christi: sed habere notitiam habitualem abstractiuam, attribuitur angelis: ut patet in secundo distinct. 3. quæst. 9. & 8. ergo hoc debet attribui animæ Christi, patet maior, quia licet anima Christi fuit minor in

natu-

naturalibus, tamen fuit maior in gratuitis. probatur minor, quia maxima est perfectio, quod possint cognoscere omnes quidditates.

3. ad idē.

Tertio sic. Quod non repugnat intellectui creato, nec dicit imperfectionem, & est compossibile cum notitia in uerbo debet attribui animæ Christi: sed habere species intelligibiles non repugnat intellectui creato, nec est incompossibile cū notitia in uerbo: ergo &c. Probatur minor per Augustinum. Simul stant, cognoscere in uerbo, & in proprio genere: ergo possibile est, ꝙ aliquis habeat notitiam abstractiuam de lapide in genere, propriè, & intuitiuè uideat in uerbo.

Dub. de cognitione habitualis singularium.

Diceret aliquis. Video bene, quòd anima Christi cognouit omnes quidditates, idest habuit species intelligibiles, quibus cognoscebat omnia habitualiter. Sed quæro, Vtrum cognouerit omnia singularia abstractiuè habitualiter, cum singularia sint infinita? Resp. ꝙ primus modus dicendi est, tenendo, ꝙ intellectus animæ Christi non habuerit nisi species intelligibiles omnium quidditatum uniuersalium. tunc dico, ꝙ intellectus ille non cognouit singularia abstractiuè habitualiter. patet, quia species intelligibiles uniuersalis, non est ratio cognoscendi particularia, ut sicut Sortes addit ad hominem, ita addit ad intelligibilitatem, & sicut homo nō tot dicit, sicut Sortes, ideo non dicit totam intelligibilitatem. Item. Quod nō dicit entitatem alicuius, non dicit totam intelligibilitatem eius: sed superius non dicit totam entitatem inferioris: ergo non dicit totam intelligibilitatem inferiorem, & sic Christus potuit proficere, ideo non teneo illum modum.

Primus modus dicēdi. Per species uniuersaliū non cognoscūtur singularia.

Scds modus dicēdi quem tenet auctor Intellectus aīa Christi habuit spēs uniuersaliū & singularium.

Secundus modus dicendi, quem teneo, est, ꝙ intellectus animæ Christi non solum habuit species intelligibiles uniuersalium, sed etiam omnium possibilium, tam præteritorum, quàm futurorum, & præsentium. Et sic sunt infinitæ species singularium, ita ꝙ sicut Deus uidet infinitas species possibiles, ita anima Christi. & hoc tenet de Bassolis, ꝙ intellectus animæ Christi cognouit abstractiuè habitualiter omnia singularia possibilia, & sic anima Christi habuit infinitas species intelligibiles, nempe omnium singularium possibilium, & non solum uniuersalium.

Tertius modus dicēdi.

Tertius modus dicēdi est, ꝙ si dicamus, ꝙ intellectus Christi nō cognouit omnia singularia, possumus dicere, ꝙ habuit species intelligibiles cōcreatas aliquorum singularium, s. existentium: sed tempore, quo Christus natus fuit, potuit causare speciem intelligibilem de iis, quæ uidit; sicut nos facimus & Angeli: quia Angeli possunt proficere a rebus acquirendo species intelligibiles: ita de Christo dicendum est, ꝙ intellectus eius cognouit omnia singularia abstractiuè habitualiter, & postea in uita sua potuit cognoscere habitualiter, abstrahendo species intelligibiles: tamen ego magis teneo secundum modum dicendi.

Sententia authoris.

Et ideo dico, ꝙ intellectus animæ Christi cognouit in genere proprio abstractiuè habitualiter, non solum omnia uniuersalia sed etiam singularia, tam præsentia, quam futura, & præterita, & etiam possibilia, quæ forte non essent.

Tollitur dubiū.

Sed contra sequeretur, ꝙ esset datum infinitum in actu, ꝙ est falsum. Dico, ꝙ non est inconueniens in perfectionibus accidentalibus. Pro intellectu illius textus, Nec tamen oportet ponere, Quæro.

Dubitatur.

Vtrum ponēdo, ꝙ intellectus animæ Christi cognouit omnia, utrum potuerit cognoscere omnia abstractiuè actualiter, tam uniuersalia, quam particularia? Resp. ꝙ licet intellectus animę Christi habuerit notitiam habitualem omnium obiectorum, non tamen actualem.

Solu. dubij.

Exemplum. Ego habeo species multas intelligibiles, non tamen omnes actu intelligo. probatur conclusio. quia notitia actualis in proprio genere, est secundum uirtutem naturalem ipsius intellectus, & non est simile cum notitia in uerbo, quia illa est a Deo: ideo potest esse omnium. probatur cōclusio. Quia quælibet uirtus finita habet effectum adæquatum, ultra quem non potest: sed uirtus animæ Christi est finita: ergo habebit aliquot effectus sibi adæquatos: ergo actualiter non habuit cognitionem omnium. Ex quo infero, ꝙ possibile est, ꝙ aliquis habeat plures species intelligibiles, & ꝙ actualiter non habeat notitiam actualem omnium illarum.

Corollar.

De notitia intellectus aīa Christi intuitiua. Dup. notitia intuitiua.

De notitia intuitiua, quæro, Vtrū intellectus animæ Christi cognouerit actualiter omnia in genere proprio. Respon. ꝙ duplex est notitia intuitiua: Quædam est perfecta, Alia imperfecta. Perfecta est notitia alicuius obiecti existentis, & præsentis in propria pręsentia, & existentia. ut notitia intuitiua quā habeo de ista albedine est notitia intuitiua perfecta. Alia est imperfecta, ut opinio de futuro, uel memoria de præterito. Exemplum. ego recordor, ꝙ heri ego uolebam bibere, ego nō recordor de illa actuali uolitione, ista est uolitia imperfecta. Aliud exemplum. ego opinor, ꝙ nos uolebamus pulchrum tempus. illa est imperfecta, Item.

Notitia intuitiua perfecta dupl.

Notitia intuitiua perfecta est duplex: quia, Quædam est habitualis, Alia actualis. Notitia perfecta intuitiua habitualis est, quādo obiectum in propria præsentia est præsens intellectui in ratione actu intelligibilis, ita ut intellectus possit exire in actum intelligendi. Exemplum. iste liber est mihi actualiter præsens, habeo notitiam intuitiuam habitualem de isto libro. Sed notitia actualis est, quando cognosco obiectum præsens per motionem propriam illius obiecti: ut cognosco illum librum per motionem propriam illius libri.

1 conclus.

Prima conclusio. Intellectus animæ Christi non cognouit omnia obiecta intuitiuè habitualiter in proprio genere, & hoc loquendo de notitia intuitiua perfecta.

Probatur concl.

probatur conclusio; quia multa sunt obiecta, quæ non sunt nata cognosci in sua propria præsentia, uel in suo eminentiori, ut cognoscere, quòd Socrates est albus in essentia diuina, patet conclusio. Illud obiectum, Petrus sedet, non erat præsens aliquando quando Christus erat: ergo non habuit notitiam habitualem intuitiuam; ità quòd licet anima Christi cognosceret Petrū sedentem, uel Sortem currentem in uerbo, non tamen cognoscebat in proprio generé, quia Sortes currens, non erat præsens intellectui animæ Christi. Sed diceret aliquis, licet illa obiecta non sunt præsentia in se, tamen bene per speciem. Cōtra. Nulla ueritas propositionis contingentis potest cognosci per speciem intelligibilem: uel sic, Repræsentatiuum obiecti, quod abstrahit a præsentia, non repræsentat ipsum, ut præsens est: sed species intelligibilis repræsentat obiectum, ut abstrahit a præsentia, & existentia: ergo species intelligibilis nō est nata repræsentare obiectum in præsentia. Item. Illud obiectum, quod natum est præcisè cognosci notitia intuitiua, non potest cognosci per species intelligibiles: sed ueritates cognoscibiles de aliquibus contingentibus, sunt cognoscibiles præcisè notitia intuitiua: ergo &c. patet minor, quia ueritas contingentium non dependet ex cognitione terminorum: ergo si illa ueritas, paries est albus, non potest cognosci nisi cognitione intuitiua, non potest cognosci per species intelligibiles. oportet ergo cognoscere extrema, & unionem illorum ad hoc, quod aliquis habeat notitiam alicuius contingentis.

Quō ueritates cōtingentes cognoscātur.

3. Requiruntur ad cognitionem ppositionis cōtingentis.

Et ideo requiruntur tria ad cognitionem propositionis cōtingentis.

Primo, quòd illud sit existens: ut non cognosco ueridicè per syllogismum ueridicum, idest demonstratiuum abstractiuè, quod antichristus prædicabit, nisi ex fide.

Secundo requiritur, quod cognoscatur unio illorum extremorum. ideo si uiderem albedinem, & parietem, & tamen non uiderem, quod albedo esset unita parieti, non haberem ueritatem istius propositionis, paries est albus.

Tertio requiritur, quòd extrema illa sint actualiter cognita: & illa tria requirūtur ad hoc, quòd aliquis cognoscat propositionem contingentem.

Secunda conclusio. Postquam intellectus animæ Christi nō cognoscebat habitualiter intuitiuè omnia obiecta, nec etiam actualiter. Ex quo sequitur, quòd Christus potuit proficere quo ad istam cognitionem actualem intuitiuam, quia postquam fuit natus, immediate non cognouit Pilatum, sed postea cognouit Pilatum notitia sensitiua, & postea cognouit notitia intuitiua: bene tamen cognouit eum notitia in uerbo. Similiter de Iuda & sic de aliis obiectis est dicendum: & sit conclusio. Proficiebat Iesus sapientia quo ad notitiam actualem, & habitualem, non autem proficiebat quo ad notitiam abstractiuam, quia per illam omnia nouit ab instanti suæ conceptionis.

Dubitatur.

Consequenter pro intellectu textus Scoti, qui ponitur ibi, Similiter quantum ad intuitatem, quæro, Vtrum intellectus animæ Christi nouerit omnia in proprio genere notitia intuitiua imperfecta. Exemplum ego uolebam hæri bibere, ego nunc recordor illius uelle, & ille actus est notitia imperfecta; quia est obiecti non præsentis in propria præsentia. est tamen obiecti, quod alias fuit, & est imperfecta: quia non est obiecti præsentis, & existentis.

Solu. dubij.

Ad dubium dico, quòd anima Christi potuit proficere in notitia intuitiua imperfecta, & de facto profecit. patet primo, aliquando uidit uirginem notitia intuitiua: & quando ipsa fuit absens, tunc ipse Christus recordabatur illius notitiæ intuitiuæ, per quam cognouerat uirginem matrem: unde recordatio habet actum humanum, & præteritum pro obiecto, ut dicit Scotus in 45. dist. quarti. q. 3. multum prolixè sed sic est, ꝙ anima Christi potuit recordari de actu preterito

f. quòd Christus die Iouis in cœna uidit uirginem, & in die ueneris suæ passionis recordabatur de uisione ipsius uirginis. similiter ego recordor nunc hæri intellexisse, quæ recordatio est notitia imperfecta, quia est obiecti non præsentis.

Obijcitur. Et si obijciatur, ex te præsente non relinquitur nisi species intelligibilis obiecti: ergo aliquis nô potest recordari de actu & per consequens non potest habere notitiam illam imperfectam; quoniam in parte sensitiua non relinquitur nisi species sensibilis obiecti.

Soluit. obiectio. Pro responsione dixi, quòd de repræsente non solum relinquitur species aliqua in phantasia repræsentans illam rem.

De memoria duplici tradit qdā. Nota, quod duplex est memoria. Quædam est sensitiua, quæ est in potentia phantastica, Alia est memoria intellectiua, & est ipsemet intellectus reseruans speciem actus præteriti, ut præteritus est. Exemplum. In potentia phantastica relinquitur species phantastica de rosa; & in memoria relinquitur species repræsentatiua, non species rosæ, sed species actus phãtasiandi, ita quod quando habebam speciem de rosa in phantasia, causa erat in actu circa istud obiectũ, & ex illo actu phãtasiandi causatur est species in memoria, per quam speciem in memoria memoramur de actu præterito: & sic de qualibet re causantur illæ duæ species, ita in intellectu, quando habeo rosam præsentem, & per illam possum cognoscere rosam & postea ex illo actu cognoscendi rosam cum intellectu causatur una species, & postea ego recordor cognouisse, & sic diximus, ego recordor me uos uidisse in tali loco, & faciebatis hoc uel hoc.

Triplex recordatũ in recordatione. Nota ulterius, quòd in recordatione triplex est recordatum. Primum est ipsius obiecti, & respectu illius non est recordatio. secundum est ipsius actus: & tertium est ipsius temporis. exemplum. ego recordor me uidisse Parisius destructionẽ talem Dominæ nostræ tali die, ibi sunt tria repræsentatiua: primum est ille actus, qui est uidisse: secundum est destructio: tertium est temporis. ex quo infero, quòd per speciem intelligibilem aliquis potest cognoscere intuitiue rem absentem, & hoc notitia imperfecta, non notitia perfecta. nullus enim recordatur de obiecto aliquo, sed bene de actu, ut non recordor de uino, uel de domo, sed solum recordatio transit in actum.

Resolutio Doct. ¶[Consequenter Doct. se resoluit &c.]

1. Prop. Prima propositio Intellectus animæ Christi didicit multa obiecta per notitias intuitiuas illorum cognitorum, ita ꝙ aliquando anima Christi non nouit in proprio genere aliqua obiecta, quia non erant sibi præsentia.

3. Prop. Secunda. Intellectus animæ Christi acquirebat notitiam a rebus, notitiam, s. imperfectam, quia recordabatur post tempus, ꝙ uiderat Petrum &c. & sic proficiebat anima Christi experimentaliter, quo ad notitias intuitiuas. Et pro responsione ponitur

1. Prop. prima propositio. Anima Christi non proficiebat quo ad notitiam habitualem abstractiuam, quia illud proficere est posse acquirere speciem intelligibilem de nouo: sed anima Christi non potuit acquirere speciem intelligibilem ab obiecto. quia a principio fuerunt sibi omnes species cõcretæ.

Aĩa Christi non poterat de nouo acquirere species intelligibiles. Sed contra. Dictum est, quòd acquirebat actus species recordationis. Respondeo, ꝙ illa species est de notitia imperfecta. Secunda propositio. Anima Christi non proficiebat quo ad cognitionem rerum in uerbo. Tertia. Anima Christi proficiebat quo ad notitiam actualem abstractiuam. patet, quia licet haberet omnes species omnium obiectorum, non tamen simul omnia intelligebat. Quarta. Anima Christi proficiebat notitia habituali intuitiua. Quinta. Anima Christi proficiebat quo ad notitiam actualem. Sexta. Intellectus animæ Christi proficiebat quo ad notitias intuitiuas imperfectas. patet, quia hodie uidebat matrem suam, & crastina die recordabatur uisionis præteritæ, quæ erat in eo quædam notitia imperfecta, quæ est notitia actuum præteritorum.

2. Prop. 3. Prop. 4. Prop. 5. Prop. 6. Prop.

Soluuntur princ. argu. 3. fol. primi. Ad argumenta primo sic. Lucæ secũdo dicitur, quòd Christus proficiebat ætate & sapientia &c. Tunc sic. Quicunque proficit, nesciuit omnia: sed anima Christi proficiebat: ergo nesciebat omnia. Resp. aliqui hæretici, ꝙ proficiebat quo ad apparentiam. i. apparebat præsentibus, ꝙ proficeret disputando cum gentib. Contra. Ambrosius dicit, ꝙ secundum rei ueritatem proficiebat, ideo Resp. ꝙ intellectus animæ Christi secundum rei ueritatem proficiebat in cognitione, & non secũdum apparentiam tãtũ, immo de facto proficiebat. Et Euangelistæ narrant historias, ideo accipiendæ sunt secundum sensum literalem, quando Euangelistæ dicunt, dicit Iesus discipulis suis, oportet hoc capere ad literam. & quando Christus loquitur, simile est regnum, oportet hoc capere secundũ sententiam tropologicam, & secundum sententiam, quã faciunt in figuris suis, sed illa uerba Lucæ. 2. debent accipi secundum sensum literalẽ, quia aliter nos possemus exponere alios passus, dicendo, cum in resurrectione Angelus dicit mulieribus, surrexit non est hic, uerum est secundum apparentiã, quod est falsum: quia ille locus debet exponi ad literam.

2. solu. uera, Sacra Scriptura ubi historiam narrat literaliter est accipienda.

Christum proficere dup. Notandum, quod Christum proficere, potest intelligi dup. Vno modo, quo ad cognitionem abstractiuam habitualem, & sic non, Alio modo, quo ad notitiam actualem, & experimentalem, & sic concedo: ita ꝙ quando dicitur ad Hæbreos quinto. didicit ex his, quæ passus est &c. uerũ est quo ad notitiam actualem, & non quo ad notitiam habitualem abstractiuam.

2. princip. Secundo sic. Quilibet uiator potest acquirere habitum ex pluribus actibus causatis ab obiecto: sed Christus fuit uiator, ergo generauit sibi habitum, ergo non nouit omnia. maior est Arist. ut habetur in textu. Pro responsione est notandum, ꝙ minor non debet simpliciter concedi, ꝙ Christus fuit uiator, quia erat compræhensor: & hoc potest dupliciter intelligi, Vno modo simpliciter, ut ille est simpliciter uiator, qui nõ uidet essentiam diuinam, & sic nos sumus uiatores. Alio modo secundum quid, s. secundum corpus, & quo ad posse mereri: & sic Christus fuit uiator, quia non habebat dotes corporis, & etiam dispensatum est, ꝙ ipse meruerit sibi, quantum ad dotes corporis, & nobis gratiam, & gloriam. Ad arg. resp. ꝙ cognitio, quæ est uiatoris quantum ad habitum, qui causetur ex actibus, quo ad aliquid est necessaria, & quo ad aliquid non: quia quoad notitias intuitiuas necessarium est, ꝙ causentur immediatè ab obiecto, & terminentur ab obiecto, non tamen est necessarium, quo ad notitiam abstractiuã, quia illa cognitio abstractiua fit non solum a speciebus acquisitis, sed etiam a speciebus infusis. Christus autem quo ad notitias abstractiuas non acquisiuit notitiam a rebus, immo fuerunt sibi concreatæ, & cognoscebat Antichristum per speciem intelligibilem, quæ sibi erat data, & concreata a Deo.

Contra solutionem instatur. Contra arguitur sic. Omnis notitia abstractiua præsupponit notitiam intuitiuam: sed Christus nõ habuit speciem mediante notitia intuitiua priore. ergo &c. Respond. ꝙ aliquid est uerum regulariter, sed non in casu: quia, si Deus causaret mihi speciem intelligibilem de aliqua re, ego illam rem cognoscerem, licet prius non cognoscerem intuitiue.

Sol. instãtia

Soluitur 3. princip. Tertio sic. Quilibet homo rationalis potest per discursum procedendo a principiis notis deuenire ad conclusiones ignotas, & aliquid de nouo addiscere: ergo & Christus. ergo nesciuit omnia. Pro responsione nota, ꝙ discursus non semper facit cognitionem de conclusione, sed aliquando facit uti cognitione præhabita. dicitur primo posteriorum. Demonstratio est syllogismus a priori faciens scire, ut posito, ꝙ ego sciã perfectissime istam conclusionem, homo est risibilis, & postea faciam istum discursum, omne animal est risibile: omnis hõ est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis: ego non acquiro mihi habitum perfectiorem de conclusione, quia prius habui perfectissimum per casum, sed solum ego utor notitia præhabita. Et si arguatur. pono casum, ꝙ ego sciam perfectissimè istam conclusionem, homo est risibilis. Tunc arguitur sic Demonstratio est syllogismus faciens scire: sed iste syllogismus est demonstratio: ergo facit scire. Respõ. ꝙ ista definitio demonstrationis intelligitur, ꝙ demonstratio facit scire, nisi prius fuit præhabita cognitio. sic est dicendum ad istud argu. quod Christus omnia nouit notitia abstractiua habituali, & quando postea discernebat, solũ utebatur notitia præhabita.

Discursus non semper notificat cõclusionem.

Dub.

Solu.

Quod singulare non cognoscatur sub propria rõne singularitatis arguitur. Consequenter facit unum arg. probando, ꝙ intellectus animæ Christi non cognouit Sortem sub propria ratione singularitatis. Arguit sic, Nullus nostrum potest cognoscere singulare sub propria ratione singularitatis: ergo nec Christus. patet antecedens per Scotũ in sua meth. quoniam ponantur hic duo oua, illa non cognosco secundum proprias rationes eorũ quia si ego uertam me, & aliquis uertat illa duo oua, ego nõ cognoscam, nisi forsan præcisè per accidentia. probatur consequentia, quia Christus erat eiusdem speciei cum nobis, quo ad naturam humanam, & secundum intellectum.

Solu. argu. Singularitas nõ repugnat intelligi, sed tãtũ p statu isto. Intellectus dup. põt cõsiderari. Resp. ꝙ ista negatio non est in nobis, ut repugnat intellectui, inquantum intellectus est, cognoscemus. n. singulare in patria, sub propria ratione singularitatis: sed inest pro statu isto. Notandum, ꝙ intellectus potest considerari dupliciter. Vno modo in quantum intellectus est, & sic non cõuenit sibi illa negatio, quæ est non intelligere singulare sub propria ratione singularitatis. Alio modo pro statu isto, & pro statu peccati: & in hoc conuenit nobis, ꝙ non possumus intelligere singulare sub propria ratione singularitatis: quia in causatio-

Bb

ne notitiæ phantasticæ est duplex non causandi, scilicet quod & istud est singulare: & aliud est quo, scilicet natura humana: & cum natura non sit ratio cognoscendi singulare, ideo non potest cognoscere singulare sub propria ratione: & propter cognitionem potentiæ phantasticæ, cum intellectu, sic, quòd intellectus nihil potest cognoscere, nisi conuertendo se ad phantasmata: & cum ratio singularitatis non possit cadere sub phantasia, ideo non possumus cognoscere singulare.

De cõnexione intellectus & phãtasiæ vide hunc authorem ibi ante argu solutionem.

Quæro. Vtrum proueniet ex connexione potentiarum? Respondet Scotus in primo distin. 3. quæstio. 3. Et ponit quatuor propositiones. Prima. Connexio potentiarum, scilicet intellectus cum phantasia non est ex natura intellectus, inquantum intellectus est. patet, quia anima separata in patria habet intellectum, & intelligit sine hoc, quòd conuertat se ad phantasmata. Secunda. Connexio potentiarum non est ex parte intellectus, ut est in corpore humano. patet ista propositio, quia

2. Prop. anima est nunc in paradiso in corpore Christi, & quando nũc

3. Prop. intelligit, non conuertit se ad phantasmata. Tertia. Connexio illarum potentiarum non, est ex parte intellectus, ut est in homine uiatore. patet, quia Adam in statu innocentiæ fuit uiator, & tamẽ non habebat istam connexionem potentiarũ, quia intelligebat sine hoc, quod conuerteret se ad phantasmata.

4. Prop. Quarta. Connexio potentiarum est ex mera iustitia Diuina puniente peccatum Adæ in se, & in nobis, quia Adam postquam peccauit, habuit istam connexionem potentiarum, ita quòd oportebat, quòd quando uolebat intelligere, quòd conuerteret se ad phantasmata: & ante peccatum nõ oportebat. Ex quo sequitur, quòd si aliquis crearetur a Deo, non haberet istam connexionem potentiarum. Vnde Augustin. 15. de Trin. cap. 5. ò anima mea, quæ est causa, ut ipsam lucem uidere non possim? Respondet anima, Vtique infirmitas. Et quærit August. quis eam tibi fecit? Respondet anima, Primi parentis utique iniquitas.

Resoluit materiã de notitia animæ Christi.

Pro resolutione de notitia animæ Christi, pono aliquas propositiones secundum distinctiones habitas de notitia intuitiua, & abstractiua.

1. Prop. Prima propositio. Intellectus animæ Christi perfectissimè nouit omnia notitia intuitiua, quæ est in uerbo. patet; quoniam Deus quicquid perfectionis in anima Christi potuit facere, fecit: sed hoc potuit facere: ergo &c. Ex quo sequitur, ꝙ anima Christi non proficiebat hoc modo sapientia, quia omnium rerum habebat notitiam in uerbo.

2. Prop. Secunda. Intellectus animæ Christi cognouit omnes quidditates in proprio genere abstractiuè habitualiter. Intellectus animæ Christi habuit species intellectuales omnium quidditatum, & sic non potuit proficere, quia omnes habebat.

3. Prop. Tertia. Intellectus animæ Christi cognouit omnia singularia abstractiuè habitualiter in proprio genere: & quo ad hanc conclusionem dico probabiliter, quia habuit species intellectuales omnium singularium, & sic non potuit proficere a rebus, acquirere dico notitiam a singularibus.

4. Prop. Quarta. Intellectus animæ Christi non cognoscebat omnia notitia abstractiua actuali: patet, quia uirtus naturalis intellectus Christi non poterat se extendere ad omnia quorum species habebat: sed modo cognoscebat unum, modo aliud, & cõsequenter aliud.

5. Prop. Quinta. Intellectus animæ Christi non cognouit omnia in proprio genere intuitiuè habitualiter. patet, quia cognoscere intuitiuè habitualiter, est habere præsentialitatem obiecti: sed non habebat præsentiam cuiuscunque obiecti: ergo &c.

6. Prop. Sexta. Intellectus animæ Christi non cognouit omnia intuitiuè actualiter in proprio genere. patet, quia multa obiecta non erant sibi præsentia: ergo non potuit cognoscere. patet, quia non cognouit me, quia non eram sibi præsens.

7. Prop. Septima. Intellectus animæ Christi non cognouit omnia quo ad notitiam habitualem imperfectam. patet, quia multos actus poterat elicere, qui causarent speciem in intellectu animæ Christi, & mediãte illa acquisiuisset notitiam imperfectam: sed multas non eliciuit: ergo &c.

8. Prop. Octaua. Intellectus animæ Christi cognouit omnia notitia intuitiua imperfecta actuali. patet, quia postquam non habuit omnes species omnium actuum, quas poterat habere, quia non recordabatur omnium, quæ poterat recordari, & sic proficiebat hoc modo: nec est dubium, quin actus præteritus causet speciem. per quam ego recordor actum præteritũ. Exemplum. heri ego uidi talem hominem, & ego recordor nunc illum uidisse: sunt tria in intellectu meo quæ causant illum actum recordationis. Primo obiectum causat speciem intelligibilem. Secundo ista species intelligibilis cum intellectu causat notitiam de illo homine, quem uidi. Tertio ille actus, per quem ego uidi heri illum hominem, causat in intellectu meo unam speciem, per quam speciem causatã ab actu illo, ego habeo nunc istum actum, qui est recordari, quoniam ego recordor me uidisse illum hominem. Hoc habet Scot. in 4. dist. 45. q. 3. & Landulphus dicit, quòd B. Paulus post raptum habuit duas species in intellectu suo. Prima erat species repræsentatiua essentiæ diuinæ, quæ distincte repræsentabat sibi post raptum essentiam diuinam: & secunda species erat de actu uisionis essentiæ diuinæ, per quam speciem recordabatur se uidisse essentiam diuinam, quod ipse testatur. Scio hominẽ ante annos quatuordecim uidisse arcana Dei, quæ non licet homini loqui &c. Et ista notitia imperfecta, est illa, quæ itera sit super actum, ut præteritus est. Ex illis octo conclusionib. patet, quomodo Christus profecit in quinque ultimis conclusionib. & in trib. non profecit secundum tres primas conclus.

Actus præteritus cãsat speciem sui.

QVAESTIO QVARTA.

De qualitate cognitionis animæ Christi.

QVARTO quæritur. Vtrum anima Christi &c. Nota, ꝙ dictum est, ꝙ Christus cognouit omnia in proprio genere, quæritur hic, utrum perfectissime nouerit. Pro quo nota, ꝙ perfectissime est superlatiuus gradus, qui potest exponi affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè sic; perfectissimè nouit, i. nouit omnia perfectè, & omni alio perfectius. Alio modo negatiuè. i. nouit ea perfectè, & nihil eis nouit perfectius. hic debet exponi negatiuè. Nota secũdo, ut dictum est, ꝙ duplex est notitia, Quædam est matutina. Alia est uespertina. Vna uocatur notitia in proprio genere, quæ habet de obiecto, quę est duplex. s. intuitiua, & abstractiua. Et quærit do. S. de utraque. Ad qõ. resp. per quinq; conclusiones, & distinctiones. Prima distinctio. Duplex est cognitio, Quædam est actualis. Alia est habitualis. Cognitio habitualis obiecti est, quando obiectum est præsens potentiæ intellectiuæ in ratione actus intelligibilis, siue in se, siue in specie intelligibili, ita quòd statim intellectus possit exire in actum. Actualis est, quando obiectum est præsens in propria præsentia, & ideo quæritur primo, Vtrum intellectus animæ Christi perfectissime nouerit omnia in proprio genere abstractiuè; & utrum habuerit omnes species intelligibiles. Respondetur, ꝙ sic. patet conclusio, quia animæ Christi fuit collata summa gratia: ergo probabile est ipsam cognoscere omnia obiecta. patet a simili, quia Deus fecit circa animam Christi quicquid potuit. Sed dubitaret aliquis, Vtrum habuerit notitiam actualem perfectissimam de omnibus obiectis? Resp. ꝙ duplex est notitia actualis, quædã est intuitiua, ut quando obiectum præsens appræhenditur a potentia. Alia est actualis abstractiua, & est quando obiectum appræhenditur non in se, sed in suo repræsentatiuo.

Perfectissime dup. exponitur.

Duplex notitia.

Soluitur q̃o per quinq; conclus.

Dupl. notitia habitualis & actualis, & quid utraque.

Dubis. tollitur.

Actualis notitia dupl.

2. concl.

Secunda conclusio. Intellectus animæ Christi non cognouit notitia actuali abstractiua perfectissime omnia obiecta in proprio genere, nullo facto miraculo. patet, quia quando intellectus animæ Christi non est perfectissimus, immo intellectus Angelicus, tunc arguitur sic. Quanto intellectus est perfectior cæteris paribus, tanto notitia est perfectior: sed intellectus Angelicus est perfectior intellectu animæ Christi: ergo potuit elicere perfectiorem notitiam, quàm intellectus animæ Christi. Et hoc prouenit ex inæqualitate causarũ, & hoc nullo facto miraculo: quia si fieret miraculũ, intellectus Christi esset perfectior: quia si Deus suppleret actiuitatem in anima Christi, tunc anima Christi perfectiorem intellectionem eliceret, quàm intellectus Angeli.

Diceret aliquis ponamus, ꝙ Deus causaret speciem intelligibilem perfectiorem in anima Christi, quam sit species intelligibilis Angeli, & excedens tanto, quanto intellectus Angeli est perfectior intellectu animæ Christi, & ꝙ species intelligibilis sit perfecta ut duo, & species animæ Christi ut quatuor. Certum est, ꝙ natura animæ Christi esset perfectior, quàm natura Angeli. Hoc posito ponitur. Tertia conclusio. Possibile est aiam Christi habentem speciem intelligibilem perfectiorem specie intelligibili Angeli, producere perfectiorem notitiam quam Angelus: quia illa species animę Christi suppleret imperfectionem animæ Christi, & licet anima Christi tanquã causa partialis sit imperfectior intellectu Angeli, tamẽ causa totalis, ut intellectus animæ Christi cũ specie intelligibili, est æqualis intellectui Angeli, & sic fuit factũ, quod Deus produxit species intelligibiles perfectas, quib. eia Christi potuit elicere notitiam perfectissimam abstractiuam: sed hoc fuit miraculum, & fuit necessitas, quia fuit excellentissima natura.

3. concl. probabilis.

Sed de notitia intuitiua, quæro, Vtrum intellectus aię Christi *4. concl.*

sti cognouerit intuitiuè perfectissimè. Resp. Intellectus aiæ Christi nõ cognouit perfectissimè intuitiuè in proprio genere obiectũ nullo facto miraculo, sicut intellectus Angeli. patet quia notitia intuitiua est obiecti præsentis ut præsens est: causa huius notitiæ est æqualis ex parte obiecti, sed ex parte intellectuũ est inæqualis; ideo intellectus Angeli potuit perfectius cognoscere obiectum, quàm anima Christi.

5. prop.

Tamen dico, quòd quando intellectus intelligebat aliquod intellectum, tria concurrebant, scilicet intellectus animæ Christi, obiectum, & Deus, & ideo perfectiorem notitiam habuit, quàm quicunque Angelus: sed hoc non fuit sine miraculo. Quæro, Vtrum intellectus animæ Christi cognouit omnia in uerbo. i. in essentia diuina. Respondeo. Quinta propositio. Intellectus animæ Christi perfectè cognouit omnia obiecta secundaria in uerbo, tanquam in primario obiecto terminante. patet, quia probabile est, quòd Deus fecerit circa istam animam quicquid potuit facere, & hoc per unum actum, & infinitas attingentias.

DISTINCT. DECIMAE QVINTAE.

QVAESTIO VNICA.

De passione in aïa Christi.
Portio superior dupl.

IRCA distinctionem decimamquintam. Quæro, Vtrum in anima Christi secundũ portionem superiorem potuerit esse uerus dolor. Notandum primo, quòd portio potest capi dupliciter. Vno modo impropriè, & sic accipitur pro parte intellectiua: & per oppositum portio inferior capitur pro parte sensitiua impropriè. Prima propositio. Ista dicuntur distinctas potentias essentialiter distinctas. patet, quia portio superior dicit intellectum, & uoluntatem: & inferior dicit sensualitatem. Secunda propositio. In anima separata non inuenitur portio superior, & inferior hoc modo. patet, quia licet in eis sit intellectus, & uoluntas, non tamen inueniuntur in eis appetitus sensitiuus: & hanc distinctionem ponit Buridanus in suis Ethicis. & hic non quæritur sic. Alio modo capitur propriè, eo modo, quo August. accipit, & sic portio superior est intellectus, & uoluntas respicientes Deum: & portio inferior est idem intellectus, & uoluntas, ut respiciunt creaturas. Exemplum. Quãdo intelligo Deum, & diligo Deũ, tunc est portio superior: & quando intelligo creaturas, & eas uolo, est portio inferior. Et sic loquitur Augustin. dicens, quòd portio inferior non distinguit nisi penes officia, & de hac loquitur Scotus in secundo dist. 24.

Portio superior & inferior ppriè.

Portio superior dupl.

Notandum ulterius, quòd portio superior potest capi dupliciter. Vno modo strictè, Alio modo largè. Primo modo est intellectus, & uoluntas respicientes immediatè essentiam diuinam, & sic impossibile fuit animam Christi habere tristitiam. largè est intellectus uoluntas respicientes obiecta secundaria in ordine ad Deum. Exemplum. quando Sortes intelligit Platonem, & diligit Platonem propter Deum, ibi est portio superior largè accipiendo. Vnde Deus præcepit, quòd diligamos Christum, & quod sic faciamus aliquod bonum opus propter Deum, tunc est portio superior. Nota quod Doct. magis quærit de portione superiori hoc modo, quam primo modo: quia de obiecto beatifico Christus non potuit habere dolorem, & sic capitur hic portio superior pro intellectu, & uoluntate, ut respiciunt temporalia in habitudine ad Deum.

Dupl. pœna in Christo.
Dolor dupliciter.

Notandum, quod in passione Christi est duplex pœna, scilicet dolus in appetitu sensitiuo, & tristitia in appetitu intellectiuo. Nota quod dolor capitur dupliciter. Vno modo generaliter: Alio modo specialiter. Primo modo est commune ad tristitiam, & dolorem propriè sumptum, sicut in parte rationali est bene dolor: & sic quærit quæstio. Vtrum scilicet dolor. ut est unum commune ad tristitiam, & dolorem proprie dictum &c. Alio modo specialiter, ut est passio appetitus sensitiui: & sic non quæritur in titulo, sed inferius. Dolor proprie sumptus, est quædam passio subiectiua in appetitu sensitiuo existens, causata ex obiecto disconuenienti læsiuo sensus, uel carnis. Pro prima particula, in qua dicitur, quòd dolor est passio, Nota, quod passio est duplex, scilicet naturalis, & animalis. Passio animalis est, quæ inest alicui secundum potentiam sensitiuam, & est dolor. Passio naturalis, sicut caliditas, frigiditas. Secunda particula est, sensibilis; per quam excluditur tristitia. Tertia est, subiectiuè existens; Ex quo sequitur, quod dolor non ponitur in uoluntate. Nota, quòd obiectum præsentatum ipsi potentiæ sensitiuæ facit quatuor in potentia sensitiua: ut ignis circa manum meam, primo causat speciem sensibilem sui, scilicet calorem Secundo actum sentiendi: Tertio appetitus refutat illum calorem, qui potest uocari uolitio: & quarto causatur dolor. Ex quo sequitur, quod dolor distinguitur tam ab actu appræhendendi obiectum, quàm a specie sensibili. Quarta particula est, causata a disconuenienti obiecto, ut potentia, quæcunque sit, quando approximatur obiectum disconueniens, causat dolorem: & hoc naturaliter, ut patet de uino infecto. Quinta particula est, læsiua carnis, uel sensus. Dicit de Nogento, quòd dolor capitur dupliciter, Vno modo largè pro displicentia appetitus sensitiui, ut quando uisus uidet obiectum turpe dolet, ut de naso quando olfacit fœturem, dolet: & sic non capitur in quæstione.

Passio dup.

Alio modo prout est passio existens in appetitu sensitiuo potentiæ tactiuæ: & sic dolor propriè inuenitur in potentia tactiua. & sic erat dolor propriè in Christo, quando configebatur clauibus. Vnde dicit August. quòd dolor est offensio animæ ex carne, & ab eius passione quæcunque dissensio carnis, quia dissensio non est nisi refutatio appetitus sensitiui. Scotus dicit in primo, quòd duplex est prædicatio, scilicet formalis: ut quando dicitur, homo est animal, uel homo est albus: Alia est causalis, quando causa prædicatur de effectu, & sic capitur hic in definitione, quam dat August. de dolore.

Dolor quid scdm D. August.
Prædicatio duplex.

Tristitia qd.

Nota, quòd tristitia est passio animæ causata ab iis rebus, quæ nobis nolentibus acciduot. Primo est passio animę, & sic non est passio appetitus sensitiui. Secundo dicitur, quæ nobis &c.

Ex quo sequitur, quòd differt a dolore, quia tristitia causatur ex obiecto uolito: ut si homo nollet incurrere mortem, & incurreret, ex illo nolle sequitur tristitia, & quando aliqui debent decapitari, dicit philosophus, quòd non dolent, sed magis tristantur.

Tristitia cãtur ex nolitione & ex uolitione.

Nota, quòd non solum tristitia causatur ex nolitione, sed ex uolitione. Exemplum. Aliquis in licentia uult primum locum: si non habeat, ex hoc causatur tristitia. Et sic dicit August. tristitia est quædam dissensio, & sequitur dissensionem ab iis rebus, quæ nobis nolentibus accidunt.

Solu. dubis.

Nota, quod ista authoritas uidetur facere pro Gregorio, qui dicit, quòd tristitia idem est quòd nolitio: sed dicendum est, quod in definitione non est prædicatio formalis, sed magis causalis, uel per concomitantiam, quia damnati habent uolitionem aliquam, & non habent delectationem.

Quadrupl. differẽtia inter dolorem & tristitiã

Ex quo sequitur, quòd differentia inter dolorem, & tristitiam est quadruplex. Prima est, quod dolor est in parte sensitiua, tristitia autem in parte rationali, idest in uoluntate. Secunda, quia dolor est subiectiue in appetitu sensitiuo, & tristitia in uoluntate. Tertia est ex parte causæ, quia dolor causatur ex dissensione, & refutatione appetitus sensitiui: sed tristitia consequitur nolitionem. Quarta est, quia tristitia inuenitur tam in anima separata, quam coniuncta; tam in Angelis malis, quàm in hominibus: sed dolor præcisè inuenitur in hominibus, & brutis.

Ex quo sequitur contra Landulphum de pœnis inferni dicentem, quòd anima habet uerum dolorem, quia in anima non est dolor. Quærit ergo quæstio, Vtrum in anima Christi secundum portionem superiorem, potuerit esse uerus dolor, & tristitia. Hic præsupponitur, quod in Christo fuerit dolor, & hoc etiam est certum. Sed cum in portione superiori fuerit beatitudo quomodo fuit possibile, quòd de eodem obiecto fuerit gaudium, & tristitia, est dubium: ideo hoc quærit quæstio Doctoris. Arguitur sic. pro utraque parte. In oppositum arguitur, probando, quòd in Christo, secundum portionem superiorem fuit uerus dolor, & hoc sic Quolibet dolore non attingente portionem superiorem, est dabilis maior: sed dolor Christi fuit maximus dolor: ergo attingit illam portionem superiorem. Vnde hic mouetur dubium. Vtrum dolor Christi fuerit maximus dolor. Dicit Petrus de Nogento, quòd maximum dolorem esse in anima, potest dupliciter intelligi. Vno modo comparando illum ad dolores uiatorum, sicut dicimus de martyribus, quòd passi sunt magna tormenta. Alio modo comparando illum non solum ad istos dolores, sed etiam ad dolores omnium damnatorum.

Sensus titu li qstionis.

Arguit pro parte affirmatiua.
1. ratio.
Dub. utrum Christi dolor fuerit maximus.
Maximũ dolorẽ esse in aïa dupl. po intelligi.

1. prop.
Pœna Christi nõ æqualis pœnis dãnatorum.

Prima propositio. Dolor animæ Christi non fuit maximus simpliciter: patet, quia pœna damnatorum est maior, quia percipiunt certitudinaliter, quòd nunquam sunt saluandi, sed quòd in sempiternum debent illas pœnas sustinere: & ideo minimos

mus damnatorum habet maiorem pœnam, quàm haberet anima Christi.

1. prop. Secunda. Dolor animæ Christi fuit maximus inter dolores omnium uiatorum, quia nec Laurentius assatus, nec Bartholomæus excoriatus, uel alius martyrum passus est tantum, nec tam acerba tormenta, ideo dicebat Christus, Tristis est anima mea usque ad mortem: quod exponit Nicolaus, intensiuè, & extensiuè, sic quòd nullus fuit maior illo. Vnde Doctores conuenienter dicunt, quòd pœnæ Christi fuerunt intensiuè, & ideo bene dicit, quòd dolor fuit maximus sic, quòd nullus fuit maior illo.

Nota, quod aliqui Iudæi dicebant animam esse in capite, ideo posuerunt sibi coronam spineam: Alii dicebant, quòd erat in corde, ideo latus lancea perforauerunt. Alii dixerūt, animam esse in sanguine, ideo per tormenta, & diuersa, totum sanguinem effuderunt: & ideo fuit passio Christi maxima propter; quatuor primo propter causam passionis. Secundo propter modum patiendi. Tertio propter conditionem patientis. Quarto propter puritatem passionis, quia in aliis martyribus dicit B. Thomas, fiebat deriuatio, idest consortatio uirium superiorum ad inferiores, ut patet de B. Laurentio, qui dicebat, Assatum est, iam uersa, & manduca, sed non sic de Christo, quia tantum passus est quantum potuit pati. ut patet per expositionē illius dicti. Ely, Ely, Lamazabatani, idest Deus, Deus meus &c.

Passio Christi fuit maxima pp quatuor.

2. rō ad idē. Item arguitur sic secundo. Quodlibet meritum est in portione superiori, quia quodlibet meritum respicit Deum pro fine: sed Christus in passione sua meruit: ergo ille dolor fuit secundum portionem superiorem.

3. ratio. Item. Quæcunque satisfactio pro peccato Adæ, debet esse secundum portionem superiorem; sed Christus satisfecit pro peccato Adæ: ergo &c. probatur maior: quia satisfactio debet correspondere culpæ: sed illa culpa erat contra Deum immediatè secundum portionem superiorem.

4. ratio. Item. Omne uiolentum est inuoluntarium, & triste; sed mors Christi fuit uiolenta: ergo &c. probatio minoris, quia Christus non fuisset mortuus naturaliter, nec senio defecisset. Item. Mors non est nobis naturalis, sed inflicta propter peccatum Adæ.

5. rō ex Damasc. Item probatur. quod in anima Christi fuerit uerus dolor secundum portionem superiorem, quoniam dicit Damascenus, quòd anima Christi timebat, & tristabatur de diuisione animæ à corpore: quia conditor, idest Deus uoluit illam animam ut unitam corpori: & etiam anima uolebat illam unionem, quia ex illa diuisione, quam præuidebat tristabatur.

6. Ex eodē. Item dicebat Damascenus, quòd tam humanitas, quàm Deitas passiones assumpsit, quia non corpus sine passibilitate, nec animam sine tristitia, & turbatione; neque fuit mœstus sine intelligenti mæstitia. Tunc sic, Christus non fuit mœstus sine intelligentia mœsta: ergo doluit secundum portionem superiorem. Vnde hic accipit Scotus portionem superiorem largè, pro parte rationali, & per intelligentiam mœstificatam, intellectum, & uoluntatem. Item dicit Augustinus libro 6. confess. Non uitiis, sed malis repleta est anima mea: ergo hoc fuit secundum quamlibet portionem, quia alias non fuisset repletus pœnis, nisi pœnæ fuissent in utraque portione.

Opin. Hēr. refertur. Portio superior dupl. pt consyderari. Consequenter Doctor. recitat opinionem Henrici, quæ consistit in una distinctione, & duabus propositionibus. Distinctio est talis, portio superior potest duobus modis considerari. Vno modo ut natura. Alio modo ut ratio. ut natura, quā do consideratur in se natura; ut ratio, ut respicit, essentiam diuinam, & sic propriè, est portio superior.

1. pp. Hēr. Prima propositio. In anima Christi fuit dolor secundum portionem superiorem, ut natura. patet, quia illa portio superior, fundabatur in natura animæ, quæ erat dolēs, ideo ista portio superior, erat dolens, & erat uerus dolor. Similiter portio superior. & inferior fundatur in una natura: ergo si Christus doluerit secundum unam portionem, etiam doluit secundum aliam. Vnde imaginatur Henricus, quia secundum portionem inferiorem Christus dolebat, quæ quia fundatur in anima Christi, ideo Christus dolet secundum portionem superiorem, quæ etiam fundatur in anima dolente. ideo in anima Christi secundum portionem superiorem erat dolor. & quia utraq; portio fundatur in una, & eadem natura, ideo si doluit secundum unam, etiam doluit secundum aliam.

2. pp. Hēr. Secunda. In anima Christi secundum portionem superiorem non erat dolor, accipiendo portionem superiorem, ut ratio, idest ut respicit essentiam diuinam. quia illa anima per compatationem ad essentiam diuinam, non poterat dolere. patet de philocapto, qui uidet amatam suam non potest dolere, molto magis est de anima Christi.

Arguit contra opinionē Henr. Contra hoc arguitur sic. nullum prædicatum dicitur inesse alicui ratione inhærentiæ alicuius prædicati, quod accidit sibi. patet quia Sortes non dicitur ædificare domum secundum musicam. licet ædificare accedat Sorti qui est musicus: ergo anima Christi secundum portionem superiorem non dicetur dolens. ratione prædicati quod conuenit sibi per accidens. Item portio superior, & inferior, respectu alicuius accidentis conueniunt: ergo anima Christi non dicitur dolere secundum dolorem superiorem. ex eo quod cum in anima dolente istud accipitur contingenter, est portio inferior. Item sequeretur, quod ista esset uera. animal secundum uoluntatem in natura, intelligit. probatur, quia ista propositio est uera, anima in qua fundatur uoluntas, intelligit: ergo ista poterit concedi, anima secundum uoluntatem in natura, intelligit. sed hoc est falsum: ergo &c. Item animæ, ut distinguitur a potentiis, non conuenit sibi dolere, quia animæ non conuenit respicere obiecta, ut anima distinguitur ab illis, qui sunt intellectus, & uoluntas: ergo cum illa anima sit eadem cum intellectu, & uoluntate, non est ratio quare portio superior sit dolens, quamuis portio superior fundetur in anima. Item si animæ ut natura, conuenit dolere, hoc maximè esset propter separationem eius corpore, probatur, quia naturaliter inclinatur ad perficiendum corpus; ideo si separetur, sequitur sufitia, sed propter separationem animæ non dolet, quia in separatione anima efficitur impassibilis. Et si Christus usque ad instans mortis doluerit, non tamen in instanti mortis, quia tunc anima effecta est impassibilis.

¶ Ad solutionem Q. &c.

Opin. Henr. & primo ar. Pro responsione ad quæst. Scotus. 3. ponit articulos, & pro primo articulo, ponitur opinio Henrici. quæ consistit in quatuor dictis, primum dictum. illius doloris duplex est radix, quę dam est propinqua. Alia remota, remota est immutatio offensiua alicuius disconuenientis naturæ, sed radix doloris proxima est appræhensio immutationis corruptiuæ à potentia sensitiua, ubi causatur dolor.

1. Dictum Henr. Doloris Christi dupl. est radix scdm Henr.

2. Dictum Henr. Secundum dictum. Radix non sufficit ad causandum dolorem siue immutatione reali corruptiua. patet, quia si ista appræhensio sufficeret, sequeretur, quòd post resurrectionem aliquis positus in igne ureretur, quia appræhēdet ignem disconuenientem naturæ suæ: sed B. Petrus, & quilibet alius beatus non patietur post resurrectionem: ergo &c.

3. Dictum Henri. Differentia inter apprahensionē, & perceptionē. Tertium dictum. Aliud est appræhensio, & Aliud est perceptio: quia appræhensio habet obiectum simpliciter: sed perceptio, habet pro obiecto ipsum obiectum nocium, uel obiectum uerificans. ita quòd quando ego cognosco obiectum, ut disconueniens, uel conueniens, tunc est perceptio: sed quando cognosco obiectum ut sensibile, tunc est apprehensio.

4. Dictum. Quartum dictum. Istæ intentiones, idest relationes conuenientiæ, & disconuenientiæ, habent uim, idest uirtutem rei ad mouendum potentiam, qualem obiecta haberent si essent; ita quòd sicut obiectum appræhensum a potentia potest causare, ita istæ intentiones, idest relationes, quæ habent uim rei possunt causare passiones, non solum naturales, sed animales. patet per philosophum dicentem, quòd ipsæ intentiones rerum, & phantasmata, habent uirtutem ad causandum dolorem sicut res, ut patet in somnis. Vnde legetur, quòd Seneca, qui elegit sibi genus mortis, quia cum esset magister Neronis, Nero crudelissimus nullum timebat nisi Senecam. & dicit sibi, elige tibi mortem, tunc elegit flebotomiam, & cum chirurgus tetigisset eum in brachio, ipse habens oculos clausos, credidit se flebothomari. & cogitauit se esse flebothomiatum, & propter imaginationem, & phantasmata, mortuus est. Item dicit Auicenn. 6. naturalium, quòd erat quidam homo dormiens in lecto, supra cuius brachium transiuit mus, & præ nimio timore accepit tam uehementissimum phantasma, quòd postquàm euigilauit se adhuc credebat habere murem, & clamabat in tantum, quòd ex illo uehementi phātasmate, effectus est demens; sed ueniens unus bonus philosophus, qui illud cognouit, qui dum clamaret, auferatis a me murem de brachio, ait philosophus, idest medicus qui fecit accipere unum murem uiuum, & accepto ipso non uidente, dicit ueni, & ego amouebo tibi murem, tunc accepit murem bene caute, & tetigit sibi brachium, quasi uellet ab eo auferre murem, & primo ostendit sibi murem unum, tunc ille effectus est sanus.

Vis phantasmatis explicatur declaratur.

Ex quo infert Henricus, quòd istæ intentiones, & relationes obiectorum habent uirtutem causandi non solum passiones animales, & gaudium, & dolores, sed etiam passiones naturales, ut calorem, & frigiditatem. sic ergo dicit Henricus resoluendo se, quia ad causandum passionem animalem, apprehensio est causa sine qua non, & concurrit aliquid quod est causa propria, ut est perceptio; & concurrit obiectum causans per se dolorem, & sic ista tria concurrunt ad radicem secundam doloris. Item sicut propter istam rationem, istæ intentiones habent uirtutem causandi passiones animales, sicut &c. Ita intentiones non solum causant passiones animales, sed naturales, etiam sicut illa obiecta, quæ denominant.

¶Contra ista, &c.]

Sco. arg. contra Henr. Consequenter doctor arguit contra prædictum, probando quòd illa radix non sit ponenda, & supponit, quòd sicut in dolore requiritur immutatio corruptiua, ita in delectatione requiritur immutatio saluatiua: Tunc arguitur sic. quęlibet immutatio habet terminum aliquem realem, sed ista immutatio nullum terminum realem habet: ergo &c. probatur minor, quia quæro, ad quid terminatur, uel ad primam sensationem, uel ad sensationem consequentem deliberationem. Nō ad primam sensationem, quia ista immutatio corruptiua, est prima radix, & præcedit illam primam sensationem: ergo illa immutatio offensiua non potest illam primam immutationem habere pro termino. Nec secundum est dicendum, quia ista immutatio habet iam terminum qui est dolor qui ponitur in appetitu sensitiuo. Diceret Henricus, quòd terminus immutationis non est immutatio prima, nec postrema, sed aliquid sumitur præcedens utranque. Contra nihil est tale nisi phantasma; arguitur sic, pono quòd phantasma reseruatum, in phantasia, tunc non poteris dare immutationem, quia iā habet terminum. Item sequeretur, quòd ad causandum dolorem, ultra illas duas radices, requireretur cōseruatio, & quod omnis radix conseruetur, & per consequens male dicis, quia illæ radices fiunt de nouo. Item ponitur in sensu aliqua notitia sensitiua perfecta, tunc sic, istam notitiam perfectam potest sequi delectatio, & hoc sine quacunque specie phantastica quam imaginaris.

2. rō contra Henr. Secundo arguitur sic, contra secundum dictum probando, quòd ista radix sufficiat ad causandum dolorem sine prima; Et primo doctor supponit, quòd quodlibet organum potentiæ sensitiuæ, sit terminus potentiæ naturalis, &c. Tunc sic arguitur, pono, quòd præsentetur obiectum disconueniens potētiæ sensitiuæ, absq; eo quòd inducat passionem corruptiuā, tunc adhuc patietur dolorem: ergo ad causandum dolorem sufficit secunda sine prima. Item aliquando in immutatione saluatiua indiuidui, sequitur dolor in potentia sensitiua. patet de infirmo, quoniam præsentetur sibi potio amara, ista erit saluatiua indiuidui, & tamen passio sensitiua refugit, & sibi displicet. ergo cum conuenientia saluatiua indiuidui, stat disconuenientia potentiæ sensitiuæ: ergo secunda radix sine prima sufficit ad causandum dolorem.

Soluit Scot. arg. Henr. Consequenter doctor. Respondet ad argumentum Henrici cum arguebat, si secunda sufficeret sine prima, sequeretur Beatus Petrus post resurrectionem patietur. Respondeo sicut dicimus, quòd sicut quando tres pueri existentes in fornace non fuerunt combusti, fuit miraculum: ita esset miraculum, quòd corpus beati Petri post resurrectionem poneretur in igne, & cōbureretur, & ratio est, quia sunt in statu, in quo corpora gloriosa nullatenus possunt pati, & si paterentur, hoc esset miraculum. Et ideo ad argumentum, nego consequentiam, & ad probationem, concedo, quòd comprehendent calorem, non tamen ut disconuenientem sibi, & hoc propter dotem impassibilitatis, quia impassibilitas est ex uoluntate diuina, non concurrente ad læsionem corporis, nec est aliqua qualitas in corpore, ut aliqui dicunt.

Arg. Sco. cōtra 3. dictū Henr. Consequenter contra tertium dictum arguitur sic, unius potentiæ est unus actus: sed potentia tactiua est una: ergo habet unum actum. ergo non est distinctio inter apprehensionē, & perceptionem, dicit Scotus, quòd differentia est inter apprehensionem, & perceptionem, quia aliquis actus dicitur apprehensio, quando est imperfectus, & quando est perfectus, tunc dicitur perceptio. patet exemplo de aliquo occupato circa studium, ut quando ego studeo, si aliquis dicat mihi, uidistis tale quid? &c. licet ego apprehendam, tamen non percipio, quia non aduerto multum, sed postea quando aduerto, intelligo clare, & ille actus dicitur perceptio: ergo appræhēsio, & perceptio, dicuntur distingui sicut perfectum ab imperfecto, & non ē contra sicut dicit Henricus.

Item arguitur. Quanto aliquis actus est magis perfectus, tāto magis potest causare aliquid in potentia: ergo cum perceptio sit actus perfectior, quàm appræhensio, magis causabit dolorem, uel gradum, quàm apprehensio, uel facit abiicere dolorem.

Item quia dictum est ab Henrico, quòd obiecta perceptionis erant intentiones nociui, & proficui. arguitur sic, nullius potentiæ sensitiuæ aliqua relatio potest esse obiectum, sed semper est absolutum: sed illę intentiones sunt relationes: ergo non possunt appræhendi per potentiam sensitiuam.

Coroll. cōtra de Mair. Ex quo sequitur contra de Maironis, qui dicit, quòd potētia aliqua sensitiua appræhendit relationes; dico, quòd ista propositio est falsa, quia arguit contra nominales; sed illud, quod apprehenditur a potentia sensitiua, est ens reale: sed relationes apprehenduntur a potentia sensitiua: ergo relationes sunt reales. patet minor, quia distantia inter istos duos parietes est relatio, & sensus meus apprehendet illam: ergo, &c. & in hoc uult probare contra nominales, quod omnis relatio sit realis, & ad argumentum de Maironis dico, ad probationem minoris, quòd sensus appræhendit extrema distātię, sed non relationes.

Item dicebat Henricus, quòd obiectum appræhensionis, & obiectum sensibile, &c. Arguitur sic, si hoc esset uerum, sequeretur, quòd essent ponendæ duæ potentiæ uisiuæ, & duæ potentiæ auditiuæ; probatur quia postquam tu ponis distinctos actus, oportet ponere distinctas potentias, quod nullus unquā dixit. tamen hoc potest dupliciter intelligi. Vno modo quòd duæ potentiæ uisiuæ apprehensiuæ: & sic non. Alio modo, quòd sint potentiæ uisiuæ, quarum una est apprehensiua, & alia appetitiua, & sic concedo: quia cuilibet potentiæ apprehensiuę correspondet sua potentia appetitiua, & cum potentia uisiua sit potentia apprehensiua, sibi correspondet propria potentia appetitiua. *Duæ potētiæ uisiuæ, quō sint.*

Intentiones esse cās motuū naturaliū dupliciter. Item dicit Henricus de motu animalium. Respondet Scotus istas intentiones posse esse passiones animales, & naturales, potest dupliciter intelligi. Vno modo, quòd sint causæ sufficientes ad causandum passiones, & sic non, quia relatio non causat. Alio modo, quòd phantasmata uirtute illorum obiectorum, sint sufficientia ad causandum illas passiones: & sic secundum Aristotelem illæ intentiones sunt sufficientes ad causandum passiones animales, ut gaudium, & dolorem, & naturales, ut calorē, & frigiditatem, sicut si obiecta essent pręsentia.

Opin. Sco. Aliter potest dici hic consequenter ponitur opinio Scoti, quæ diuiditur in duos articulos, in primo tractat de dolore; In secundo de tristitia. qualiter potest causari in nobis dolor in parte sensitiua. & quæ sunt causæ doloris. Primo ponit unam suppositionem. Secundo ponit 9. conclusiones. Suppositio talis est. Quòd generaliter loquendo, potentia actiua, & passiua, sunt quædam absoluta, sicut calefactiuum, & calefactibile, super ista absoluta fundantur duæ relationes: prima relatio dicitur inclinatio passiui ad calefactiuum, scilicet stupæ ad ignem ad recipiendum calorem, & est conuenientia quædam inter istas relationes ex parte actiui, & passiui. Sequitur alia relatio, scilicet approximatio agentis ad passum, sic quòd non sufficit inclinatio stupæ ad ignem, sed oportet, quod approximatio mutua passiui, & actiui, & ex istis relationibus causatur actio qua agens agit in passum, sed illius actionis nulla relatio est causa, quia nec approximatio, nec inclinatio sufficeret ad causandum calorem in stupa, licet sint causæ sine qua non: sed propriæ naturæ sunt causæ, s. illa stupa, & ille ignis. & hæc sit prima propositio. *Supp. Scoti. De potentia actiua, & passiua.*

Cā dupl. quā rōnem habent approximatio, & inclinatio actiui, & passiui ad actionem. Nota quod causa capitur dupliciter. Vno modo, quæ attingit effectum. Alia, sine qua non, ut sicut nunquam calidum calefaceret nisi præcederent illæ relationes, scilicet approximatio, & inclinatio, quia si ignis approximatur alicui quod non inclinat ad calefaciendum, sicut si approximaretur cęlo, quod non est receptiuum caloris non causaretur calor, ideo requiritur inclinatio ad causandum calorem.

Secunda propositio est, ex parte obiecti terminantis inclinationem naturæ, est alia relatio ad potentiā, quæ dicitur cōuenientia, ita ꝙ ex parte potentiæ est inclinatio, & ex parte obiecti est conuenientia.

Tertia propositio. ista relatio conuenientiæ in omnibus sensibus, non est relatio æquiparentiæ, sed disconuenientiæ.

Notandum, quòd relationes. Quædam sunt, quæ sunt eiusdem rationis, uel speciei in utroque extremo, ut similitudo dissimilitudo. Aliæ sunt relationes disquiparentiæ, quæ non sunt eiusdem rationis, uel speciei in utroque extremo, ut Pater

ter, & filius, Dominus, seruus. Vnde obiectum conueniens est illud, ad quod potentia inclinatur naturaliter tanquam ad suum perfectiuum extrinsecum ut uisibile respectu uisus. Sed obiectum disconueniens est illud ad quod potentia declinat tanquam a tristi, uel disconuenienti.

Et quare hoc inclinatur ad suā perfectionē, est sua natura. Quarta propositio. Nulla est inquirenda ratio quare uisus inclinatur ad pulchrum, & declinat a turpi, nisi quia uisus est uisus, & pulchrum est pulchrum; ita quod nulla est alia causa, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud, sicut talpa non habet oculos, quia talpa est talpa, sicut nec est ratio quare materia inclinatur ad formam, ut ad perfectionem extrinsecam. nisi quod materia est talis entitas absoluta, & forma est talis.

Quinta propositio. hunc respectum inclinati ad terminum consequitur alius respectus, qui dicitur approximatio mutua ita quod non sufficit, quod potentia inclinetur, sed quod debite approximauit ad causandum affectionem ita quod ad causandum dolorem, uel tristitiam, requiruntur tria, primo res sensibilis in uisu, secundo actus sentiendi, & tertio, quod in potentia appetitiua causatur delectatio.

Sexta propositio. posita approximatione obiecti ad potentiam, sequitur perceptio huius delectationis.

Quare passio nes sic uocētur. Septima propositio. Ista delectatio recepta in potentia appetitiua, nominatur passio, quia non est in potestate potentiæ uisiuæ illam non recipere: nec est in potestate hominis sani, qui delectatur in bibendo bonum uinum. Nota tamen, quod ista passio non est de genere passionis, sed de genere qualitatis propter similem relationem: ergo sicut ad approximationem agentis ad passum sequitur actio, ita hic similiter in proposito potest uocari passio, quia respicit obiectum tanquā terminum, aut tanquam perfectiuum. Dicit enim Scot. in primo distinct. tertia, quæstio. 8. intellectio potest uocari passio,

Intell pōt uocari passio & actio, & quō. quia non est in potestate potentiæ, quin recipiat obiectū præsens. & dicit in 13. q. quodlib. quod potest uocari actio, in quā tum transit in obiectum, ut in terminum. Ex quo infert corollarium, & est.

Octaua propositio. quod delectatio non causatur a relatio nibus, quæ sunt conuenientia, uel disconuenientia, sicut dicebat Henricus, sed hoc absolutum, quod est delectatio, causatur ab obiecto, quod est conueniens, idest a potentia uisibili, & ita licet illæ relationes sint principia denominādi, non tamen agendi, sicut ignis agit per potentiam suam, i. per calorē & tamen denominatur agens ab actione.

Nona propositio. sicut dicimus de delectatione per oppositū dicendum est de dolore, quia sicut potentia uisiua inclinatur ad pulchrum uisibile, ita declinat a turpi uisibili, ut ab aliquo obiecto disconueniente, & sequitur dolor in potentia appetitiua. exemplum, in potentia tactiua est proprie dolor, ponatur obiectum, & sit ignis qui est disconueniens potentiæ tactiuæ, & sequatur approximatio, ille ignis causat speciem sen

Declaratur propositiō ex quo causatur dolor sibilem in potentia tactiua, & postea sequitur actus sentiendi, & consequenter sequitur dolor, causatur ergo dolor ab aliquo absoluto.

¶Quod ergo communiter dicitur, &c.]

Dicit Scotus, quod illę prædicationes sunt causales, quod conueniens, uel disconueniens, sit causa delectationis, uel do

Conueniens & disconueniens dupliciter. loris. Voda conueniens, & disconueniens, possunt capi dupliciter. Vno modo pro fundamento, & sic sunt qualitates abstractæ. Alio modo pro formali ut ratione conuenientiæ, uel disconuenientiæ, & ab illis absolutis oportet abstrahere quasdam rationes generales, & illud absolutum causat delectationem, uel dolorem, unum enim delectat, & non relatio.

Dub. De subiecto passionis. Sol. Potentia sēsitiua dupl. Quæro cui imprimitur ista passio, quæ est delectatio, & cuius potentiæ est inclinatio ad obiectum, & in qua potentia ponitur ista passio, quæ est delectatio tanquam in subiecto proprio.

Respondeo, dicendo, quod potentia sensitiua est duplex. Quædam est apprehensiua obiecti. Alia est, quæ inclinatur ad obiectum, uel refutat obiectum, quæ dicitur appetitiua. Exemplum in potentia merè uisiua, imaginor duplicem potentiam sensitiuam. Vna est apprehensiua obiecti, & alia appetitiua, potentia apprehensiua obiecti præsupponitur potentiæ appetitiuæ: & sequitur delectatio, quæ recipitur, ut in subiecto in potentia appetitiua, & ita delectatio, uel alia passio animalis, non dicitur esse in obiecto exteriori, sed in appetitu suo sensitiuo, nec tristitia, atque delectatio mentis est in intellectu, sed in suo appetitu intellectiuo, idest in uoluntate tanquam in subiecto, & illa inclinatio est in eadem potentia appetitiua. Ex quo sequitur, quod si per impossibile remaneret in nobis potentia apprehensiua, & nō appetitiua, in nobis non esset delectatio, uel dolor, ex quo inclinationes sunt in appetitiua. Confirmatur per Damasc. terminus, idest definitio passionum animalium est ista, delectatio e motus appetitiuus uirtutis sensibilis ex imaginatione boni, & mali. primo tangit, quod delectatio est motus, per quem dat intelligere, quod appetitus est subiectum. secundo tangit, quod est sensibilis, i. perceptibilis. tertio boni, & mali, & ibi tangitur obiectum doloris & delectationis. quarto in imaginatione, pro sensatione ponitur, quæ est quædam approximatio obiecti ad potentiam, & quod dolor ponatur in appetitu sensitiuo, & non apprehensiuo, probatur. In illa parte ponitur dolor, & delectatio, in

Dolor est in appetitu sensitiuo. qua parte ponuntur uirtutes morales, sed uirtutes morales ponuntur in appetitu sensitiuo: ergo &c. probatur maior, quia uirtutes ponuntur in appetitu, ad moderandum delectationes, & tristitias, ista probatio parum ualet, quia inferius dicit doctor, quod primo, & principaliter uirtutes morales ponuntur in uoluntate.

Secūdū Sco. uirtutes morales ponuntur in uolūtate. Arguit de Nogento sic. probando quod delectatio uel dolor, sit in potentia non solum appetitiua, sed etiam apprehensiua, delectatio est coniunctio alicuius potentiæ cum obiecto conuenienti: ergo delectatio non solum est in potentia appetitiua, sed etiam apprehensiua.

Arg. quod delectatio & dolor sint in potētia apprehensiua, & soluitur. Respondet de Nogento, quod duplex est prædicatio, quædam est formalis, ut homo est animal. Alia est causalis, quo modo prædicatum est causa subiecti ut delectatio est coniunctio uirtutis cum obiecto conuenienti, idest causatur ex coniunctione potentiæ cum obiecto, dicit aliter Scotus ad Argumētum, quod uirtus sensitiua potest capi dupliciter. Vno modo

Prædicatio dupl. præcisè pro potentia apprehensiua, & sic delectatio non est passio uirtutis apprehensiuæ. Alio modo pro utraque, & sic delectatio est coniunctio uirtutis tam apprehensiuæ, quā appetitiuæ, quia nunquam potentia delectatur, nisi delectetur secundum utranque potentiam, & istæ duæ potentiæ sunt ita uicinæ, quod uocantur una potentia realiter. Tamen ago dico, quod sunt duæ potentiæ, & sunt potentiæ subordinatæ, sicut intellectus, & uoluntas, dicit argo Scotus, quod propter propinquitatem, sit una potentia, sicut intellectio, & uolitio sunt unum, & idem, ut dicit philosophus primo ethic. tamen ista causalis, delectatio, est operatio, idest operatio est causa delectationis, ita licet potentia apprehensiua, & appetitiua sint duæ potentiæ realiter distinctæ, sicut ego dico, tamen propter propinquitatem uidetur una potentia.

Determinat quō causetur tristitia, & gaudium. Vlterius de tristitia. Consequenter hic Scotus ostēdit quo modo causatur tristitia, dicimus, quod tristitia est in uoluntate, quæ est pars rationalis, hic ostendit quomodo causatur tristitia, & etiam quomodo causatur gaudium. Primo doctor ponit suppositionem, secūdo propositiones octo, tertio duas definitiones. Suppositio est, quo ad aliquid, similiter est dicendum sicut de dolore, & quo ad aliquid dissimiliter est dicen-

Supp. Scoti. dum. Dictum est, quod ad dolorem requiritur inchoatio, & approximatio, & consequenter sequitur dolor.

Prima propositio. Appetitui sensitiuo aliquod obiectum ē conueniens ex natura sua, & aliquod obiectum disconueniēs tanquam corruptiuum. Exemplum, ut gustui conuenit uinum bonum, & malum gustabile, est disconueniens, & unde prouenit dicit Scotus, quod appetitus sensitiuus est potentia, quæ naturaliter tendit in suum obiectum, quia appetitus non ducit, & non dominatur suis actibus, sed ducitur & tendit naturaliter, non sic est de uoluntate.

Secunda. obiectum comparatum uoluntati non est conueniens, uel disconueniens naturaliter potentiæ uolitiuæ, ita quod uoluntas, & appetitus sensitiuus non eodem modo se habent ad obiectum, quia uoluntas, est libera, & appetitus naturaliter ducitur in obiectum, & si quis dicat, nunquam Deus est obiectum conueniens uoluntatis.

Sit tertia propositio. licet Deus sit obiectum conueniens aliquo modo uoluntati, tamen ultimatè dicitur conueniens per ipsam uolitionem, & sic aliquod obiectum conuenire uo

Aliqd obiectū conueniēs uoluntati dupliciter. luntati intelligitur dupliciter. Vno modo secundum quid. Alio modo simpliciter, & ultimatè, & sic licet Deus sit obiectum conueniens uoluntati secundum quid, tamen nunquam est obiectum conueniens ultimatè, nisi illud obiectum sit uolitum a uoluntate acceptante illud obiectum, ideo non est simile de appetitu sensitiuo, & uoluntate, quia appetitus habet obiectum conueniens ex natura sua, & non uoluntas.

Quarta. tali conuenientia posita per uolitionem, uel discōuenientia posita per nolitionem, ponitur relatio conuenientiæ, uel disconuenientiæ in obiecto nolito, uel uolito. Exemplum,

plum, hic est obiectum præsentatum uoluntati, istud non est conueniens ultimate nisi per uolitionem, & tunc fundat istã relationem, quæ est conuenientia, ut quando Deus est uolitus, tunc est conuenientia, & quando miseria est nolita, fundatur relatio, quæ est disconuenientia. Et sic est simile, & dissimile in dolore, & tristitia, dissimile quia ex parte appetitus est obiectum conueniens ex natura rei, sed ex parte uoluntatis non est obiectum conueniens ex natura rei, nisi quia uolitum, ita aliquod obiectum non est disconueniens a uoluntate nisi quia nolitum.

Quinta. post istas relationes sequitur mutua approximatio ipsius potentiæ ad obiectum sic, quòd ad hoc, quòd tristitia causatur cum requiritur, quòd obiectum, & illa mutua approximatio fit per apprehensionem.

Sexta. ex hoc ultimate, & ex approximatione obiecti ad potentiam sequitur ista passio, quæ est tristitia in uoluntate, & est de obiecto disconuenienti, & sequitur gaudium, si sit de obiecto conuenienti. Similitudo est, quia in tristitia requiritur disconuenientia, sicut in dolore, requiritur etiam mutua approximatio, quæ fit per apprehensionem, sicut dictum est de dolore: & iste est primus modus.

4. pōt cāri tristitia.

Notandum secundum Scotum, quòd quadrupliciter potest causari in aliquo tristitia, quia obiectum potest esse disconueniens uoluntati quadrupliciter. Vno modo per nolle præcedens, & sic, quando obiectum est præsentatum uoluntati, & est nolitum, tunc causatur disconuenientia: & consequenter uoluntas apprehendit, & tunc sequitur tristitia. Exemplum, præsentatur uoluntati infirmitas, quæ efficitur disconueniẽs per nolle, secundo modo ex obiecto disconuenienti uoluntati ex natura rei, ut si præsentetur obiectum disconueniẽs simpliciter, nulla posita uolitione, illud sufficit ad causandũ tristitiam. exemplum. miseria est obiectum simpliciter disconueniens, & nullum est aliud obiectum disconueniens uoluntati ex natura rei. tertio modo ex obiecto disconuenienti appetitui sensitiuo, nulla posita uolitione in uoluntate. Exemplum si præsentetur potentiæ gustatiuæ appetitiuæ obiectum discõueniens, & habeat disconuenientiam de obiecto, intellectus apprehendens illud obiectum, & præsentans illud uoluntati, tunc illud obiectum causat tristitiam in uolũtate nulla actione uoluntatis posita. quarto modo, quando istud obiectum ẽ nolitum conditionaliter, ut quando mercator proiicit merces in mari, simpliciter uult, tamen uult cõditionaliter, quia est in eo uolitio præcedens conditionata, si non possit aliter uitare naufragium. Primus modus causandi tristitiam est magis communis, quàm alii modi.

Septima propositio. Tristitia ipsa est passio uoluntatis distincta a quacunque operatione uoluntatis. Prima pars probatur tripliciter.

Tristitia est passio in uolūtate. 1. rō.

Primo sic. Oẽ, quod est in uoluntate, est actus, siue operatio, uel passio, uel habitus, sed tristitia non est actus: ergo est passio & quod non sit operatio, seu actus, patet, quia omnis operatio uoluntatis uel est uelle, uel nolle: sed tristitia nõ est uelle, nec nolle, uel saltem esset negatio. ergo &c. Et quòd nõ sit nolle, probatur, quia Deus uult aliquid, & beati nolunt aliquid, & tamen Deus, & beati non tristantur: ergo tristitia nõ est nolle, quia Deus uult peccata, & beati nolunt mala nobis, & tamen non tristantur, quia non accidunt eis: modo tristitia est de iis, quæ nobis nolentibus accidunt.

Quid tristitia. 2. ratio

Secundo sic. Ista, quæ Deus uult simpliciter non euenire, illa non eueniunt. patet, quia possunt multa euenire in Frãcie, & tamen non euenient.

3. rō ad idẽ

Tertio sic. uiator apprehendens obiectum nolitum, ut sit Sortes apprehendens mortem patris sui, & uolo quòd eueniat. Tunc sic. Sortes antequam ueniret mors patris, non erat tristis, & postea fuit tristis, & tamen in eo nulla fuit operatio in tempore medio: ergo nolitio distinguitur a tristitia, & ista argumenta sunt contra Gregorium de Arimino. Vnde dicunt Thomistæ, & nominales aliqui, quòd operatio non distinguitur a delectatione. Tamen Scotus tenet oppositum, scilicet, quod uolitio distinguitur a delectatione. probatur sic Quandocunque aliqua ita se habent, quod uno posito reliquum non ponitur, illa distinguuntur: sed posita dilectione, & uolitione, non sequitur delectatio: ergo dilectio, & delectatio distinguũtur. patet, quia dæmones se diligunt summẽ, & inde euenit eis malum, & tamen, nullo modo delectantur: ergo delectatio, & dilectio, non sunt idem. Secundo sic. Quandocunque aliqua duo sic se habent, quod uno posito reliquum non ponitur, illa distinguũtur: sed nolitio, & tristitia sunt huiusmodi: ergo distinguuntur. Probatur minor, quia Deus odit peccatores, & multa male uult, & tamen non tristantur. Similiter beati recordantur de peccatis eorum, & tamen non tristãtur: ergo &c.

Hæc arg. sūt contra Gre. Arim qui tenet quòd operatio nō distinguatur a delectatione

Trist itia nō cāsatur effectiuè a uoluntate.

Octaua propositio. Ista passio, quæ est tristitia, non est effectiuè causata ab ipsa uoluntate contra de Maironis in 2. q. 1. distinctio. sui conflatus dicentis, quod uoluntas cum obiecto causat quatuor. primo actum uolendi obiectum sibi conueniens. secundo delectationem, si obiectum sit conueniens. tertio dispositionem ad habitum. quarto causat habitum perfectum, ita quòd tristitia habet uoluntatem, & obiectum pro causa secundum ipsum. Probatur conclusio Scoti: Quia omne illud, quod causatur a uoluntate, est immediatè in potestate uoluntatis, sic, quòd uoluntas potest illud dimittere, sed tristitia nõ est in potestate uoluntatis. probatur minor ista: quia non est in potestate uoluntatis, nisi mediante uolitione, quia quando aliquis tristatur, non oportet dicere non tristemini: sed oportet dicere, non habeatis uolitionem circa tale obiectum. Secundo. Omne illud, quod est effectiuè a uoluntate, est operatio uoluntatis: sed illa tristitia non est operatio uoluntatis, sed est passio quædam: ergo tristitia non est effectiue a uoluntate. Ex quo sequitur, quod falsum dicit de Maironis. Et

Cōtra Frā.

arguitur contra ipsum, quod uoluntas non sit causa tristitię, quia nullum disconueniens uoluntati causatur a uoluntate: sed tristitia est disconueniens uoluntati: ergo tristitia nõ causatur a uoluntate probatur maior, Nullus causat sibi malum. Respondet Franciscus negando maiorem, & dat instantiam, quia dolor est disconueniens appetitui sensitiuo, & tamẽ causatur ab appetitu sensitiuo. Tamen dico, quòd hoc etiam est falsum, quia tota causa doloris est obiectum disconueniens approximatum potentiæ. Ideo de Maironis ex uno falso concludit aliud falsum.

¶Si obiiciatur, &c.]

Arg. Sco quòd obiectū non causet tristitiā uel delectationem in uoluntate.

Hic uult, probat Scotus, quòd obiectum non sit causa tristitiæ, uel delectationis in uoluntate: quia tunc sequeretur, quòd obiectum necessitaret uoluntatem ad recipiendum delectationem, uel tristitiam: sed hoc est falsum: ergo &c. patet quia uoluntas est libera.

Opi D. Tho. & Henr de obiecto beatifico.

Notandum, quòd B. Th. & Henr. dicunt, quòd obiectum beatificũ necessitaret uoluntatem, sed nos dicimus, quòd nõ, sed se habet merè contingenter.

Volūtas secūdū Franc. pōt quatuor modis cōsiderari

Tamen dicit de Maironis in 1. distinct. sui conflatus, quòd uoluntas potest considerari quadrupliciter, scilicet ut actiue ut productiua, ut passiua, & ut receptiua. Primo modo non potest necessitari, quia est libera. Secundo modo potest necessitari ab aliquo obiecto, quia Deus potest causare in uoluntate nostra uolitionem, uel tristitiam, & hoc modo tenet, quòd damnati habent tristitiam necessariam, quia Deus necessitat uoluntatem ad tristitiam. Pro responsione pono talem distinctionem, quòd uoluntatem necessitari, potest intelligi dupliciter. Vno modo simpliciter. Alio modo secundum quid. i. necessitate consequentiæ.

Solu. arg. Fran. Volūtatem necessitari pōt tripliciter intelligi

Prima propositio. Voluntas creata non necessitatur simpliciter a quocunque obiecto.

Secunda. Voluntas creata potest necessitari necessitate cõsequentiæ, & secundum quid. exemplum. Si nolo, necessario uolo, & sic est ibi necessitas consequentiæ, si habeo uolitionem de obiecto, & illud obiectum ueniet mihi, tunc est necessitas consequentiæ, idest consequentia est necessaria posita uolitione obiecti, quòd est uolitum, patet per exemplum de liberto tenente terram, pro qua debet decem solidos, dimittendo cãpum, in potestate eius est non seruire: tamen tenendo campum, non est in potestate sua non seruire. sic in proposito, posito obiecto nolito, necessario sequitur tristitia. Et ideo ad argumentum, cum arguitur, sequeretur, quòd obiectum necessario ageret in uoluntate, distinguo: uel necessario necessitate simpliciter, & sic nego: aut necessario necessitate secũdum quid, & consequentiæ, & sic concedo.

Quare obiectum non potest esse causa totalis uolitionis, sicut immediate causet totaliter tristitiam in uoluntate? Pro solutione nota, quòd uoluntas potest considerari dupliciter. Vno modo ut uoluntas libera. Alio modo ut uoluntas est nolens formaliter.

Volūtas duplr cōsiderari. Quō ē libera formaliter, & quō non.

Prima propositio. Voluntas, ut uoluntas est, est merè libera. patet, quia de ratione uoluntatis est ipsa libertas.

Secunda propositio. Voluntas, ut nolens, non est formaliter libera: quia illa potentia non est libera, quæ habet formã determinantem ad unum oppositorum: sed uoluntas nolens habet formam determinantem eam ad unum oppositorum: ergo non est libera.

Tertia

Tertia propositio. Quamuis liberum, ut liberum, non possit immediate pati ab aliquo simpliciter, tamen stat, quòd voluntas ut determinata ad unum oppositorum per aliquã formam, quæ est sibi naturalis, potest determinate respicere unum oppositorum, & non utrunque, & ita ut determinata per nolitionem potest pati totaliter ab ipso obiecto, & per consequens non potest in oppositum.

Ad dubium ergo dico, quòd uoluntas quando comparatur ad nolitionem, est libera, & quando comparatur ad tristitiã, non est libera.

¶ Præter illum modum, qui est melior, &c.]

Consequenter ponuntur tres difficultates.

Examinantur tres difficultates.

Prima est. Vtrum aliquod obiectum disconueniens naturaliter uoluntati sufficiat ad causandum tristitiam in uoluntate sine nolle elicito. Exemplum. Præsentetur uoluntati miseria, & ueniat utrum sufficiat ad causandum tristitiã, nulla posita nolitione.

Vtrũ solum obiectũ naturaliter nolitũ possit causare tristitiam.

Respondeo, quod disconuenientia naturalis obiecti, siue nolitum nolitione naturali, licet non sit nolitum nolle elicito, tamen sufficit ad causandum tristitiam. Pro quo nota, quòd duplex est nolle uoluntatis, Quoddam est habituale, seu naturale, ut quando uoluntati præsentatur obiectum disconueniens, uoluntas refutat, & naturaliter inclinatur ad oppositũ illius obiecti. Aliud est nolle elicitum, siue actuale, & est nolitio actualis; ut quando nolo miseriam.

Dupl. nolle.

1. prop. Voluntas quo nolit beatitudinem

Prima propositio. Per Augustinum uoluntas ita uult beatitudinem, ut non possit uelle miseriam: & ibi uelle accipitur pro uelle naturali, & non pro uelle elicito, ut patet in 1. dist. 1. quæst. 4. Pro hoc ponitur exemplum, quod semel erat quidã histrio in quadam patria, ubi erat maxima copia bonorum; & cum plures essent mercatores, qui uellent uendere, & nulli erant emptores, dixit, quid uultis mihi dare, & ego faciam venire homines undecunque, & ement uestras res; tunc iste iuit ad plures partes, & dixit, ueniatis, & dicam uobis, quid omnes uultis. Tunc uenit B. Aug. cum alijs ad istum, & cum uenissent, dixit histrio. Vos omnes uultis uile emere, & carè uẽdere. Tunc dicit B. August. quòd melius dixisset, si dixisset, quod omnes nolunt beatitudinem. ista ergo uoluntas est naturalis, & sicut omnes uolumus beatitudinem naturaliter, ita nolumus miseriam.

Arguitur sic. Dictum est, quòd si obiectum sit disconueniẽs naturaliter, sufficit ad causandum tristitiam, arguitur sic. Vitia sunt contra inclinationem, & tamen quando sunt uitia hominis non causant tristitiam: ergo illud quod, est contra naturalem inclinationem non causat tristitiam. Respondeo, quod ipsius uoluntatis est duplex inclinatio. Quædam est naturalis ad commodum. Alia ad iustitiam, & ad opus uirtuosum, & licet utraque sit naturalis, tamen una est magis naturalis, quam alia: quia magis inclinatur homo ad commoda, quam ad tristia.

Sol. Quæ inclinatio naturalis sufficit ad causandum tristitiam.

Prima propositio. Inclinatio naturalis ad commoda, sufficit ad causandum tristitiam.

Secunda propositio. Inclinatio naturalis ad tristitiam non sufficit ad causandum tristitiam in nobis, quando uenit oppositum eius, & licet sim inclinatus naturaliter ad opera uirtuosa, tamen quando operor uitiosa, non sufficit nolle liberum. Et ideo cum dictum est, quòd præsentato obiecto contra inclinationem naturalem, causatur tristitia, intelligo de obiecto disconueniente secundum inclinationem commodi: & istud sufficit ad causandum tristitiam. Et ideo ad argumentum contra inclinationem nostram respondeo, aut contra affectionem commodi, & sic concedo: aut contra inclinationẽ naturalem, secundum inclinationem ad iustitiam, & sic nego. Et sic iste est modus tristandi.

2. difficultas examinatur

Secundo quæro, Vtrum posita disconuenientia obiecti respectu appetitus sensitiui sufficiat ad causandum tristitiam in uoluntate, nullo nolle elicito posito in uoluntate? exemplum; capio combustionem. Vtrum calidum in summo sufficiat ad causandum tristitiam in uoluntate, sine nolle elicito posito in uoluntate.

Resp. ad difficultatem.

Respondeo, quod posita præsentialitate obiecti disconuenientis appetitui sensitiuo, sufficit ad causandum tristitiam in uoluntate, propter connexionem istarum potentiarum, patet, sicut se habet uoluntas in delectationibus respectu obiectorum conuenientium, ita se habet respectu obiectorum disconuenientium ad tristitiam: sed aliquando uoluntas uult delectationes subreptitias: ergo &c. aliquando tristitias. Vnde nota, quod duplex est delectatio. Quædam est subreptitia, quæ non consequitur uelle deliberatiuum. Exemplum B. Lucia fuit ducta ad lupanar, quamuis ibi non fuerit corrupta, sed ponamus gratia exempli, licet non concedamus, quòd ibi fuerit corrupta, ipsa respectu illius actus non delectata est delectatione ex deliberatione, quia non habuit uelle præcedens, sed bene uoluntas eius fuit delectata, & appetitus sensitiuus delectatus est: sed illa delectatio fuit subreptitia, quia nõ præcessit uelle deliberatiuum: immo dico probabiliter, quod impossibile est naturaliter committere talem actum, quin sit aliqua delectatio etiam cum quocunque nolle: sed ista delectatio subreptitia non est peccatum. & cum ista, dico probabiliter, quòd custodit uirginitas, & ita poterit esse de tristitiis. Patet, quia sicut intellectus si non sit impeditus, aliter intelligit, quam sensus sentit, sic uoluntas poterit dolere.

Dupl. delectatio

Contra. Tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidũt: sed iste non habet nolle: ergo &c.

Instat cõtra sol. & soluit

Respondeo, uel nolentibus nolitione actuali, & sic non semper est uerum: uel de nolentibus nolitione habituali, uel naturali, & sic concedo. Ex quo sequitur, quod possibile est uirginem esse corruptã, & delectari, non solum secundum partem sensitiuam, sed etiam secundum uoluntatem, & tamen nõ peccare mortaliter; quia nullum uelle habebit elicitum, sicut si Lucia fuisset corrupta, potuisset habere delectationem in parte sensitiua, & propter coniunctionem sensus cum uoluntate habuisset delectationem in uoluntate, & tamen non peccasset & iste est tertius modus tristandi.

Virgo põt corrũpi sine pctõ. quãuis delectetur.

Quartus modus tristandi, pro quo quæro, utrũ præter prædicta sufficiat nolle conditionatum ad causandum nolitionẽ de obiecto?

4. modus tristãdi declaratur

Nota quod duplex est nolitio. Quædam est conditionata, Alia est absoluta: & ita dicatur de uolitione. Volitio conditionata enunciatur per hoc, quod est uelle si possem. Sed uolitio absoluta enunciatur, per hoc quòd dicitur, uolo. Respõdeo. Nolitio conditionata obiecti noliti sufficit ad causandũ tristitiam, licet sit nolitio absoluta de illo obiecto. exemplũ. si mercator sit in mari, & tunc sit tempestas, & dicat nauta; oportet proijcere merces in mari, si uelitis euadere. Tunc mercator habet nolitionem conditionatam, & habet uolitionem absolutam, quia ipsemet proijcit merces in mari.

Dup. nolitio

Prima propositio. Volitio conditionata sufficit ad causandum tristitiam de aliquo obiecto, patet, quia quando ego sũ in nemore, & latrones uolunt me occidere, tunc dico, teneatis pro uobis pecunias meas: istud causat tristitia.

Secunda propositio. Volitio conditionata sufficit ad peccatum mortale, patet, Lucifer appræhendit æqualitatem Dei, & habuit uoluntatem conditionatam, dicendo, uellem, si possem. Tunc peccatum fecit, quia dilexit se nimis, & habuit nimium amorem concupiscentiæ. primum peccatum fuit amor inordinatus sui, & si petijsset ueniam, Deus sibi dedisset ueniam.

Tertia propositio. Velle conditionatum sufficit ad actum meritorium. Patet de paupere non habente pecunias: uidet alium pauperem nihil habentem, talis potest mereri dicendo, uellem tibi facere bona, si haberem. Similiter est infirmus in lecto, & dicit, hodie est dies Dominica, uellem ire ad missam si possem: hęc dicendo meretur.

Volũtas cõditionata pot quis mereri.

Ex quo sequitur, quòd, si uelle conditionatum sufficit ad meritum, ita etiam sufficit ad causandum tristitiam: & quantò nolle est intensius, tanto tristitia est intensior; Et sic patet, quod obiectum quadrupliciter potest causare tristitiam: & isti quatuor modi ponuntur in textu; & secundus modus, qui ponitur inordine in ista recapitulatione, est quartus: & in quarto modo Doct. ostendit quomodo causatur tristitia.

Quantum ad secundum articulum.

Consequenter doctor ostendit hic, Vtrum in Christo fuit dolor, & ubi, & utrum in uoluntate fuerit tristitia consequẽs dolorem in parte sensitiua. Primo ponuntur duæ conclusiones, & pro secunda conclusione extra textum, ponuntur quatuor propositiones. Aduerte, quòd aliqui hæretici dixerunt, quòd non fuit tristitia in Christo, quia habuit summam delectationem, quæ non potuit esse cum tristitia. Et quòd habuerit delectationem, probant; quia beatus fuit & compræhensor in uia.

2. ar. in quo docet Sco. de dolore in Christo ubi fuerit & de tristitia.

Error quorundam hæreticorum.

Prima conclusio. In Christo fuit uerus dolor in parte sensitiua, & in appetitu sensitiuo. anima nostra, ut dictum est, distinguitur in partem sensitiuam, quæ dicit omnes sensus interiores, & exteriores, & in partem rationalem, quæ dicit intellectum, & uoluntatem. Vnde dolor non potest esse in parte rationali. probatur conclusio. Quandocunque obiectum est approximatum potentiæ tactiuæ, et est disconueniens appe-

Fuit uerus dolor in Xpo

tat.

titui sensitiuo, & potentia percipit obiectum disconueniens, in tali causatur dolor: sed sic est, quòd aliquod obiectum fuit approximatum potentiæ sensitiuæ Christi, & potentia Christi apprehendebat, & percipiebat illud disconueniens: ergo in parte sensitiua fuit uerus dolor. Patet maior, quia ad hoc, quod obiectum causet dolorem, requiritur quòd sit approximatum potentiæ sensitiuæ, & quod sit disconueniens, quia si esset conueniens, causaret delectationem, & ultra requiritur quòd potentia percipiat illud obiectum disconueniens.

Dolor Christi fuit grauissimus

Probatur minor, de clauis qui fuerunt obiecta disconuenientia approximatis in locis neruolis, ubi magis uiget sensus tactus, & istud obiectum erat disconueniens: & Christus percipiebat illud disconueniens. ergo in illa parte Christi erat dolor, & quod Christus perciperet: patet quia secundum proportionem dispositionis corporis, est dispositio, & c. idest quando est bona dispositio in corpore, tanto magis corpus habet nobiliorem potentiam tactiuam, patet de iuuene qui magis sentit pulices quàm senex: ergo cum bona dispositio fuerit in corpore Christi, ita quòd sicut erat perfectus in anima, ita in corpore erat perfectus; & ideo maxime percipiebat dolorem. & sic dolebat Christus ualde, propter nobiliorem conditionem patientis, quia habebat acutissimam potentiam tactiuam, ita quòd si fuisset aliquis ita afflictus sicut Christus, non tantum doluisset sicut Christus, quia non fuisset tam benè complexionatus sicut Christus.

Secunda conclusio contra textum. In parte rationali, idest in uoluntate Christi, fuit tristitia concomitans dolorem existentem in parte sensitiua, & in appetitu sensitiuo Christi, id est humanitas Christi non solum dolebat in parte sensitiua, sed etiam in uoluntate, quia dicit ipsemet; tristis est anima mea usque ad mortem, ita quòd ly usque, capitur non solum intensiuè, sed etiam extensiuè, quia durauit illa tristitia usque ad mortem: ita quòd in horto erat in uoluntate sua maxima tristitia, & maximus dolor in appetitu sensitiuo, & tunc illa agonia erat reluctatio inter appetitum sensitiuum, & intellectiuum, & fuit factum miraculose, quod sudaret tunc sanguinem ut dicunt doct.

Tristis est aia mea &c. exponitur.

Nota quod propter istam cõclusionem, ponuntur quatuor propositiones.

1. prop. 1. Dolor uehemens impedit usum rationis.

Prima dolor excellens in parte sensitiua, natus est impedire usum rationis. Probatur, quia magis impedit usum rationis in parte sensitiua, quàm delectatio sensibilis, sed delectatio sensibilis impedit usum rationis: ergo etiam dolor impedit usum rationis in parte rationali, probatur maior, per Augustinum dicentem, quod dolor magis est fugiendus, quàm delectatio, quia maxime impedit usum rationis. probatur minor per Augustinum loquentem de coitu in lib. de ciuit. Dei dicit, quod quando deuentum ad momentum temporis in coitu facientis abicitur, & non remanet intellectio, nec uolitio in ipso momento temporis ipsius coitus. Vnde dicit Arist. 7. ethic. quod illa delectatio furatur intellectum etiam sapientis: ergo cum dolor magis impediat usum rationis quàm delectatio, sequitur quòd dolor multum impediat usum rationis. Ex quo sequitur, quòd si in martyribus remanebat usus rationis, hoc erat ex speciali gratia, & miraculo: quare miraculum fuit, quando Laurentius dicit, assatum est, uerte, & manduca.

Obiectur cõtra.

Arguitur contra hoc, quòd dicis, quod dolor uehemens impedit usum rationis. Contra, sequeretur, quòd fortis politicus, non uirtuose se exponeret illis maximis tormentis, ut morti pro republica: sed consequens est falsum: ergo dolor uehemens non impedit usum rationis. Notu quod fortis politicus est qui pugnat pro defensione reipublicæ, secundum Aristot. 3. ethic. Fortitudo diuiditur in fortitudinem propriè sumptam, & simi litudinariè sumptam.

Fortitudo sumitur proprie, & similitudinarie.

Prima est quando aliquis exponit se pro conseruatione rei publicæ, sicut capitanei qui seruiunt regi: sed fortitudo impropriè est quando aliquis dicit, oportet ire ad bellum, ut stantes, & audientes dicant, est fortis.

Solu. obiec.

Respondeo ad argumentum, fortem politicum pati dolores maximos est bonum obiectum, & conueniens, dum tamen sit propter bonum finem, & circa debitum. Et quod sequitur, quod electio, quæ habet circa uelle pati tales dolores, uel mortem pro republica, est uirtuosa, dummodo sit circumstantionata aliis circumstantiis, & sic exponens se fornicationi, licet in illo tempore, in quo fornicatur, & habet maximam delectationem, nullum actum uoluntatis habet, nec bonum, nec malum, nec peccat: tamen quando se exponit peccat mortaliter. exemplum. est aliquis qui uult dormire, ut possit surgere mane causa studii, uel ut possit ire ad matutinas, licet quando dormit non operetur, tamen meretur quando uult ire dormitum, ut surgat, & c. Ita de forti politico, licet in illo tempore, in quo est expositus maximis tormentis non mereatur, tamen in eligendo uelle mori pro republica, meretur.

Secunda propositio. si sensu inferiori uehementer patiente intellectus posset esse in suo usu naturali, tunc sensus superior, scilicet intellectus, cooperaretur potentiæ inferiori, & ut uoluntas comparatur appetitui sensitiuo, ut est hic unus homo qui habet maximum dolorem, & per miraculum non impeditur usus rationis, tunc intellectus cooperabitur potentiæ sensitiuæ sic, quòd apprehendetur illud obiectum, & uoluntas compatietur, & dolebit de illo, de quo dolet potentia sensitiua.

Ponitur tristitia in uoluntate cõis. Vsus rõnis Christo non fuit impeditus ex dolore.

Probatur secunda conclusio principalis sic, quandocunque aliquod obiectum est disconueniens potentiæ sensitiuæ causans dolorem, & nec intellectus, nec uoluntas impediuntur, illud obiectum causabit dolorem, licet nullum nolle ponatur: sed in Christo ex speciali priuilegio non fuit impeditus usus rationis: ergo non solum in parte sensitiua erat dolor maximus, sed etiam erat tristitia in uoluntate.

Amor dupl.

Secundo sic: omnis amor concupiscentiæ præsupponit amorem amicitiæ. pro quo nota, quòd duplex est amor, scilicet concupiscentiæ, & est quando aliquis amat aliquid nõ pro pter se, sed propter aliquid aliud: ut diligo pecunias. Alius est amor amicitiæ, & est quando aliquis amat aliquid propter seipsum. Arguitur sic, inclinatio ad concupiscendum obiectum concupitum, sufficit ad causandum tristitiam. obiecti illius concupiti. exemplum ego sum inclinatus ad amandum pecunias, amore concupiscentiæ, ista inclinatio est sufficiens ad causandum tristitiam: ergo inclinatio ad amandum aliquod amore amicitiæ sufficit ad causandum tristitiam de obiecto; sed uoluntas Christi, quæ est appetitus principaliter, in anima Christi, erat inclinatus amore amicitiæ ad amandum seipsum: ergo erat sufficiens ad causandum tristitiam de malo, quod sibi eueniebat. Et quod uoluntas sit principaliter, probatur, quando cunque in aliquo sunt plura, illud quod est superius è principalius: uoluntas Christi inclinabatur ad amandum naturaliter suum suppositum. ergo tristabatur de illo opposito, quod eueniebat sibi.

Alio mõ ponitur tristitia

Alio modo potest poni tristitia in uoluntate urguendo sic, Quandocunque est colligatio inter potentiam rationalem, & appetitum sensitiuum, & usus non impeditur. dolor existens in parte sensitiua, sufficit ad causandum tristitiam in uoluntate: sed sic est quod inter partem rationalem, & sensitiuã Christi, erat maxima colligatio, & intellectus non erat impeditus & obiectum erat disconueniens: ergo uoluntas colligata potentiæ sensitiuæ tristabatur, & sic erat tristitia in animo Christi, uel per disconuenientiam obiecti parti sensitiuæ. Sic ergo patet, quòd duplex est uia, qua existente dolore in appetitu potest esse tristitia in uoluntate. Vel propter obiectum disconueniens appetitui sensitiuo, & ideo causabat tristitiam concomitanter in anima Christi. Vel propter inclinationem uoluntatis naturaliter ad proprium suppositum. dictum quod secũdo modo tristitia causatur ex eo, quòd inclinatio erat ad bonum personæ conseruandum. Alia uia causandi tristitiam ex colligentia, & connexione potentiæ sensitiuæ cum uoluntate. primo modo causatur tristitia quando obiectum est præsentatum uoluntati, & uoluntas uult illud obiectum. Arguitur sic, si hoc esset uerum, sequeretur quòd in morte Christi uoluntas maxime fuisset tristata, quia in morte erat separatio animæ a corpore: ergo erat maximum malum: ergo si malum sic sufficiens ad causandum tristitiam, maximum malum est sufficiens ad causandum maximam tristitiam: sed hoc est falsum.

Solu. Dub.

Respondeo. prima propositio. si (prout in) anima Christi in instanti mortis fuit impassibilis, ideo non tristabatur de morte sua, licet ponamus tristitiam in anima Christi usque ad mortem: & usque ad instans mortis, tamen in instanti fuit impassibilis, quia in instanti mortis non est instans uitæ.

Secunda propositio. anima Christi præsens in uita sua tristabatur, prævidendo maximum malum, scilicet separationẽ animæ a corpore & hoc propter inclinationem quam habebat pro salute illius personæ.

Dub.

Arguitur probando, quòd tristitia consequens dolorẽ, fuit secundum portionem superiorem: arguitur sic. Christum mori fuit unum contingens: ergo non potuit sciri nisi in uerbo. probo, quia nulla propositio. de futuro contingenti scitur nisi in uerbo: ergo uoluntas ista, quæ tristabatur de morte illa futura, erat portio superior, quæ sequebatur unionem passio-

nie

nis in uerbo:ergo non tristabatur de dolore existente in parte sensitiua nisi secundum portionem superiorem: ergo male dictum est, quòd tristabatur secundum portionem inferiorē.

Soluitur. Respondeo. Prima propositio. Intellectus ut est portio inferior, poterat cognoscere mortem, idest intellectus animæ Christi poterat cognoscere in genere proprio istud contingens, ego moriar. patet, quia si quod minus uidetur inesse, inest, & illud quod magis: sed sic est, quòd potentia imaginatiua Christi, potuit hoc cognoscere: ergo etiam intellectus. Vel sic. imaginatiua quæ est potentia inferior, potuit cognoscere mortem Christi: ergo intellectus potuit cognoscere, & per consequens uoluntas potuit tristari. Appetitus sensitiuus cōsequens potentiam imaginatiuam est ille, in quo ponuntur uirtutes morales, de quo loquimur, quando quærimus de uirtutibus moralibus, Vtrum sint in appetitu sensitiuo, uel in uoluntate, & ille appetitus habet suum organum in capite.

Quantum ad tertium articulum &c.]

Tertius art. De tristitia in Christo. Hic ostenditur, Vtrum in anima Christi fuerit tristitia secundum portionem inferiorem, & de quibus obiectis potest esse tristitia, & primo ostendit de quibus obiectis. Ponit distinctionem, & propositiones. Distinctio est, Portio superior capitur dupliciter, Vno modo strictè, Alio modo largè. Primo est intellectus, & uoluntas ut respiciunt Trinitatem personarū, & essentiam diuinam: sed Secundo modo est intellectus indicans de aliquibus temporalibus secundum regulas æternas, & uoluntas uolens temporalia in ordine ad æterna. ut intellectus intelligens, quòd proximo est subueniendum propter Deum, & uoluntas uolens dare eleemosinam propter Deum.

1. Prop. Prima propositio. Portio superior uoluntatis animæ Christi strictè sumpta, non potest tristari de suo obiecto. Patet. Illa tristitia non est possibilis in anima Christi, quæ consequitur immediatè uolitionē obiecti beatifici, uel alicuius perfectionis intrinsecæ in ipso Deo: sed illa tristitia, quæ est in portione superiori strictè sumpta, est huiusmodi: sic quod immediate respicit nolitionē essentiæ diuinæ, uel perfectionis intrinsecē: ergo talis tristitia non erat possibilis in Christo.

patet maior, quia anima Christi non poterat nolle essentiam diuinam.

2. Prop. Secunda propositio, Tale nolle Dei si esset possibile, esset grauissimum peccatum in specie.

Ad peccatū in spē, tria requiruntur. Nota, quòd ad peccatum in specie, ut dicitur in ultima quæstio. secundi, requiruntur tria. Primo, quòd sit ex certa malitia. Secundo, quod sit contra præceptum primæ tabulæ. Tertio, quod sit actus oppositus actui conuersiuo in Deum. de primo patet, quia ignorantia non est peccatum contra Spiritum Sanctum. de secundo patet, quia contra alia præcepta licet fiant ex certa malitia, non tamen sunt contra Spiritum Sanctum.

Tertia propositio. Impossibile est aliquam uolūtatem creatam nolle Deum. Ex quo sequitur, quòd impossibile est odire Deum, ita quòd odium Dei est impossibile.

Odium Dei est impossibile. cuius oppositū dicit quidā nominalis sed hoc ē falsū. Notandum tamen quod quidam nominalis dicit oppositum, scilicet, quòd odium Dei est possibile. tamen hoc est falsum. arguitur sic. Illud non potest odiri, in quo non inuenitur aliqua ratio mali, uel aliquis defectus boni: sed in Deo nulla est ratio mali, nec defectus boni: ergo non potest odiri, ut dicit Scotus in 6 distinct. secundi quæstio. qua quæritur, Vtrū peccatum primi Angeli fuerit superbia. ubi dicit, quòd superbia Angeli fuit consumata in odio Dei, & ibidem dicit, quod odium Dei non est possibile, ita quòd impossibile est uoluntatem creatam uelle Deum non esse. Et in ultima. quæst. secundi dicit, quòd actus diligendi Deum, non habet contrarium: quia odium Dei non est possibile, quia si esset possibile, esset peccatū in Spiritum Sanctum. Vnde in quarto. dist. 49. quæstio. 9. dicit in corpore quæstionis, quòd impossibile est odire Deum. Et secundo dicit, quòd impossibile est uoluntatem diligere miseriam, ita quod sicut est impossibile audire colorē, & uidere sonum: ita est impossibile uoluntatem odire Deū. Et etiam in quæstione, sexta quodlibeti. articulo primo dicit, quòd impossibile est aliquem odire Deum, sicut est impossibile uidere sonum, & ratio est, quia odium Dei non potest transire supra Deum, in hoc loco etiam dicit. Et sic sunt quinque passus, in quibus patet, quod odium Dei non est possibile.

Opi Scot. de possibilitate odij, Dei.

Arg. nominalis quod odium Dei sit possibile. dicit ille nominalis, quòd odium Dei sit possibile creaturæ rationali uiatrici, & arguit sic, authoritate psalmistæ superbia eorum, idest damnatorum, qui te oderunt, ascendit semper: ergo damnati possunt odire Deum. Item circa quodcunque potest esse inuidia, circa illud potest esse odium: sed circa Deū potest esse inuidia: ergo etiam odium. patet minor, quia Iudæi inuidebant Christo: ergo odio habebant Christum.

Sol. argum. Respondeo. ad primum dico, quòd aliquem posse odire Deum, potest dupliciter intelligi: Vno modo in se, & absolute: Alio modo quo ad suam iustitiam. Et hoc dupliciter. Vno modo accipiendo iustitiam pro perfectione intrinseca, quæ est unum de attributis: Alio modo pro effectu Dei & pro punitione Dei quam habent damnati.

Sol. primū. aliquē Deū odire dupl. Instantia Dei duplic.

1. propos. Prima propositio. Impossibile est creaturam odire Deum.

2. prop. Secunda propositio. odium Dei, non est possibile quo ad iustitiā pro perfectione ipsius Dei. idest impossibile est, quòd damnati odio habeant illam perfectionem intrinsecam, quæ est iustitia, quia illa est formaliter infinita. & sicut nō possunt odire essentiam diuinam, ita nec iustitiam.

3. Prop. Quo dānati odio habent iustitiā Dei, et quā sedm Scot. Tertia. Creatura rationalis ex malitia sua potest odire Deum, quo ad iustitiam, capiendo iustitiam pro effectu. patet quia damnati odiunt iustitiam Dei, & odiunt illam punitionem qua puniuntur, & hoc dicit hic Scotus in textu.

Solu. sedm. Ad secundum dico distinguendo, Vel per communicationem idiomatum, & sic concedo, uel tanquam circa Deum, & sic nego.

3. arg. nominalis. Tertio sic. Quandocunque aliqua duo sunt contraria, si unum contrarium est possibile, & reliquum: sed dilectio Dei est possibilis: ergo etiam odium Dei est possibile. patet, quia dilectio, & odium, sunt contraria.

Solu. 3. arg. nominalis. Respondeo quòd dilectio, & odium Dei, non sunt contraria, & sic tu præsupponis falsum, benè uerum est, quòd dilectio creaturæ habet odium pro contrario.

4. argu. ad idem. Quarto sic arguit Occham: Cuicunque contradictoriorum alicuius conclusionis syllogismi practici, potest uoluntas se conformare: sed per syllogismum aliquem, potest concludi Deum esse odiendum: ergo illi uoluntas potest se conformare.

Sol quartū. probatur minor. Respondeo negando minorem. probo eam sic: omnis inflictor pœnæ est odiendus: sed Deus est inflictor pœnæ: ergo Deus est odiendus.

Sol. pbatio. Respondeo, & nego maiorem, quia licet intellectus quantumcunque dictet, uoluntas tamen non potest odire Deum, quia uoluntas ex natura sua est talis potentia, sic quod non potest habere istum actum, qui est odire Deum, ut dicit Scot. in 16. quodlibeti.

4. Prop. Quarta propositio. loquendo de portione superiori large sumpta, de tribus potuit tristari.

Portio superior pōt tristari de tribus. Notandum, quòd aliqua portio superior alicuius, potest tristari de tribus: & maximè illi qui sunt in purgatorio. Primo de carentia beatitudinis. Secundo de peccatis suis, uel personarum dilectarum sibi. Tertio de passionibus illis personis inflictis Et hoc propter Deum: sicut portio superior uult tria ordinatè, ita uult opposita illis tribus, & concomitanter tristatur de illis tribus. Primo uult bonum sibi, idest beatitudinem. Secundo bonum iustitiæ, & bona opera meritoria in ordine ad fruitionē. Tertio uult opera media in ordine ad beatitudinem. Vnde triplicia sunt bona, Quędam suprema, ut uisio essentiæ diuinæ, Alia media, ut bona animæ, & corporis, Alia minima, ut bona temporalia, sicut diuitiæ. Primo quis debet ordinate uelle suprema bona, idest beatitudinem. Secūdo bonos actus iustitiæ. Tertio bona minima, ut bona corporis, ut mediantibus illis, possimus habere uitam æternam. Ita tristatur portio superior de obiectis illis tribus, ut dictum est.

Triplicia sunt bona.

5. Prop. Christus in passiōe fuit beatus. Quinta propositio. Anima Christi secundum portionem superiorem large sumptam, non tristabatur de carentia beatitudinis. Et ratio est, quia licet nollet carentiam beatitudinis, tamen quia illa carentia non euenit: ideo non tristabatur. Ideo in passione Christus erat beatus, nec fuit interruptio in beatitudine sua, & quòd in morte non fuit facta interruptio patet, quia congruum est, ut qui meruit coniungere alios in gloria, quòd ipse non priuaretur illa beatitudine: ergo non tristabatur.

Ad hoc, quod obiectū causet tristitiā 3. requiruntur. Notandum, quòd ad hoc, quod obiectum causet tristitiam requiritur, quòd sit nolitum. ideo si Michael esset in igne, & non uellet, tristaretur. Secundo; quòd obiectum nolitum eueniat; ideo si nunc ego nollem esse in patria, & hoc non euenit mihi, ideo propter hoc non causat in me tristitiam. sicut etiam si nolo mortem fratris & mors non euenit, talis nolitio non causat tristitiam. Similiter in beatis, licet ipsi appræhendant ignem inferni, & nolunt detineri in illo igne, tamen quia non euenit eis ille ignis: ideo non tristantur.

6. Prop. Sexta propositio. Anima Christi secundum portionem superiorem, licet non tristabatur de propriis peccatis, tamen

trista-

De peccatis a venis, tristabat vera Christi. tristabatur de alienis. Prima pars probatur, quia Christus nullum peccatum habebat: quia ipse peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. Secunda pars probatur, quia tristabatur de infidelitate suorum discipulorum, de incredulitate Iudæorum: similiter de nobis. Ideo dicebat Ambrosius Doles domine, non tua uulnera, sed mea, & tristaris de meis peccatis non de tuis; & ideo Christus secundum aliquos doctores, quando dixit sitio, non sitiebat corporaliter, sed spiritualiter, quia sitiebat salutem animarum. Item super illud, uidés ciuitatem fleuit amare, dicunt doctores, quod Christus uidebat peccata eorum qui erant in Hierusalem, quando debebãt eum crucifigere, & multa mala facere, propter quæ omnia fleuit. Ideo tristatus est de crudelitate Iudæorum, & de infidelitate discipulorum.

Dub. mouetur. Quæritur hic unum, licet sit extra textum. Cum Christus magis uoluerit salutem Iudæorum, & Innocentiam discipulorum. quare non meruit, ut præseruarentur ab infidelitate, sicut meruit, ut uirgo præseruaretur a peccato, & Christus meruit discipulis resurrectionem à peccatis? Doctor non soluit istam quæstionem, sed tamen respon quòd ratio est, ut esset causa nostræ informationis, & ut nobis præberet exemplum, ut quando cadimus in peccatum, non desperemus. ideo Christus non præseruauit discipulos à peccato, licet potuisset mereri, & præseruare eos.

Soluitur, & redditur rõ quare Christus nõ pser. uauit discipulos a peccatis.

7 prop. Septima propositio. quo ad fruitionem, & iustitiam, & actum meritorium, non oportet distinguere inter portionem superiorem, & inferiorem: quia portio superior potest habere ista duo, scilicet fruitionem, & actum meritorium, & similiter portio inferior.

8. Prop. Octaua propositio. De quibusdam obiectis anima Christi non tristabatur, quia non eueniebant: & de quibusdam tristabatur. exemplum, Christus noluit peccatum actuale in B. Hieremia, & non euenit; ideo non tristabatur, sed sciebat, quòd Petrus debebat peccare, negando ipsum, ideo tristabatur, quia uoluntas Christi erat recta nolendo illa peccata, si Christus non fuisset mortuus pro nobis, nunquam potuissemus satisfacere pro uno peccato mortali. sed merito passionis Christi omnia dimittuntur nobis nostra peccata.

Mouet Sco. hic difficultatem. Sed quo ad tertium hic Scotus aggreditur difficultatem, Vtrum in uoluntate Christi fuerit tristitia de passione. certũ est, quòd Christus fugiebat flagella, & mortem, Vtrum secundum portionem superiorem, uel inferiorem fuerit tristitia in uoluntate animæ Christi.

Resp. Sco Dupl. tristitia & etiã utraque duplex. Respondeo. prima propositio. duplex est tristitia non consequens nolitionem actualem siue absolutam, siue conditionatam, sed naturalem nolitionem consequens.

Notandum, quod tristitia est duplex. Quædam est, quę consequitur nolitionem actualem. Alia est quæ consequitur nolitionem naturalem. Tristitia, quæ consequitur nolitionem actualem est, Quædam absoluta Alia conditionata. ut mercator proiiciés merces in mari, habet nolitionem conditionatam. Naturalis est duplex, Quædam est ex disconuenientia obiecti ipsi potentiæ: Alia est tristitia consequés nolitionem naturalem, quando obiectum est disconueniens appetitui sensitiuo, & consequenter est disconueniens uoluntati, propter connexionem appetitus sensitiui cum uoluntate.

Tristari conuenit uoluntati, ut est natura. & ut portio superior. Secunda propositio. Ista duplex tristitia, quæ consequitur nolitionem naturalem, est appropriata cuilibet portioni. Pro declaratione ponitur prima propositio. Nolle naturaliter, & tristari, conuenit uoluntati, ut est natura, & etiam ut est portio superior. Exemplum, ponatur obiectum disconueniens uoluntati ex natura rei. Secunda propositio. Tristari ex compassione cum appetitu sensitiuo, pertinet ad uoluntatem, ut est portio inferior.

Probatur prima propositio. Illud respicitur a portione superiori large sumpta, quod respicitur in ordine ad æternum, & nihil uult uoluntas naturaliter primo, & principaliter, nisi ipsum obiectum æternum, & secundario creata: ergo illa, scilicet obiectum primum, & obiecta creata in ordine ad Deum respicit secundum portionem superiorem: ergo si oppositum eueniat eorum, quæ appetit, causabit tristitiam. Exemplum uoluntas appetit primo, & principaliter Deum: secundo diligit se in ordine ad ipsum Deum. si eueniat mihi malum, uel passio, ista tristitia est in portione superiori: ergo prima propositio est uera, ut est portio superior, ut est natura, & ut respicit Deum primo, & principaliter, & consequenter obiecta secundaria.

Quid primo appetat uoluntas creata. Deum an se.

¶[Qui diceret uoluntatem &c.]

Hic Scotus quærit, Vtrum uoluntas creata naturaliter appetat primo & principaliter Deum, & secundo seipsum, uel econtra, uidetur, quod quis magis diligit seipsum, quam ipsum Deum: ista conclusio ponitur in 4. di. 49. q. 2. ubi ponit illas conclusiones.

Probatur secunda propositio supra dicta, quòd intellectus intelligens obiectum, & sensus cui cõiungitur sentit illud, est portio inferior. probatur, quia intelligit obiectum non in habitudine ad ipsum Deum. pariformiter uoluntas uolens obiectum, quia appetitus sensus uult illud, est portio inferior ergo &c.

Arguitur sic contra, quia secundum membrum uidetur repugnare primo: ergo istæ duæ propositiones sunt falsæ. patet, dictum est, quòd tristitia causatur dupliciter. Vno modo ex disconuenientia obiecti naturalis. Alio modo ex disconuenientia obiecti in appetitu sensitiuo. Arguitur sic. Voluntas compatitur appetitui, ut est natura. probatur, quia non ut est libera, sed ut est natura, propter connexionem: ergo uoluntas, ut natura, erit portio inferior, & superior. hic uult habere, quod prima propositio repugnat secundæ. Ad quod respondeo, quod uoluntas ut natura, capitur dupliciter. Vno modo in quantũ respicit obiecta propria huius potentię, tanquam unum perfectibile suas proprias perfectiones, & sic capitur in primo mẽbro, quia primo, & principaliter inclinatur uoluntas ad Deũ, & consequenter ad alia obiecta in ordine ad Deum. Alio modo sic, pro ipsa uoluntate, ut habet inclinationem naturalem ad aliquid, quod consequitur naturam uoluntatis, & ad obiectum ad quod inclinatur appetitus sensitiuus, ad quod etiam inclinatur uoluntas. Primo modo pro ut respicit sua obiecta, illa inclinatio est ad obiecta secundaria in ordine ad primarium, sicut materia prima inclinatur naturaliter ad dispositionem, non ultimatè, sed ut inclinatur ad formam substãtialem, ita uoluntas inclinatur ad obiecta secundaria in ordine ad primum obiectum Tertio modo capitur uoluntas generaliter, ut est commune ad uoluntatem, ut natura, tam primo modo, quàm secundo modo sumpta. sicut homo est commune ad Sortem, & Platoné. uoluntas ut natura primo modo, est portio superior: & uoluntas, ut natura secundo modo, est portio inferior. Et sic primũ membrum non repugnat secundo, quia uoluntas, ut natura, dicitur portio superior, ut respicit obiectum primum.

Voluntas, ut natura dupliciter.

¶[De aliis duabus &c.]

3. conclus. Tertia conclusio. Tristitia consequens nolitionem actualem, siue absoluta siue cõditionata, potest poni tam in portione superiori, quàm in portione inferiori. Probatur, quia portio superior potest nolle absolutè, & conditionaliter aliquod obiectum, & tandem tristabitur: ergo &c. probatur antecedés quia secundum portionem superiorem, propter Deum nolo mortem proximi, si euenit mors proximi, illa tristitia, quæ cõsequitur nolitionem illam, ponitur in portione superiori. De conditionata patet, si uiderem pauperem, & nihil haberem, & dicerem, uellem te iuuare si possem, & illam nolitionem sequitur tristitia, quæ tristitia ponitur in portione superiori.

De portione inferiore est nolitio absoluta, & conditionata. Exemplum. dicit auarus, ego porto mille scuta, ideo nolo capi a Latronibus, si capiant ipsum latrones, & capiant pecunias suas, consequitur tristitia talem nolitionem; quæ tristitia est in portione inferiori. Vnde nota, quod duæ uiæ sunt communes vtrique portioni, & duæ propriæ. & sic quælibet portio potest tristari dupliciter de obiecto nolito. De superiori patet, quia potest tristari, ut natura, tanquam inclinetur ad obiectum, & obiectum euenit, tunc causatur tristitia. Item ex obiecto nolito nolitione absoluta, & de obiecto nolito nolitione conditionata, etiam in portione inferiori, quia uoluntas, ut natura compatitur appetitui sensitiuo de obiecto inconuenienti appetitui sensitiuo; & de obiecto nolito nolitione absoluta, & de obiecto nolito nolitione conditionata.

Et licet sint quatuor modi tristandi, ut dictum est, tamen anima Christi secundum portionem superiorem non potuit tristari, nisi secundum tres modos, nec similiter portio inferior.

Proponit et soluit tres difficultates.

¶[Vlterius ad propositum &c.]

Dictum est, quòd in portione superiori potest euenire tristitia tripliciter Vno modo propter disconuenientiam obiecti, nulla actione naturali posita: Secúdo propter nolitionem actualem. Tertio propter nolitionem conditionatam. Hic uidendum est, utrum comparando uoluntatem ut est portio superior ad istud obiectum, quod est passio, fuit tristata; ita quod hic essent tres paruæ difficultates. Prima. Vtrum uoluntas, ut natura, & ut portio superior, poterit tristari de suo obie- *1. Difficultas.*

to, quod est passio, ut est disconueniens uoluntati, & ut præcisè consequitur nolitionem naturalem, non actualem.

Sol. t difficultatis. Respondeo, quòd sic. patet. Illud obiectum, quod est nolitum secundum affectionem commodi apprehensum ab intellectu, si eueniat, sufficit ad causandum tristitiam in uoluntate: sed passio fuit apprehensa ab intellectu, & erat obiectum disconueniens uoluntati: ergo causabit tristitiam in uoluntate animæ Christi. Maior patet, quia ad causandum tristitiam, sufficit disconuenientia obiecti. Minor probatur: quoniam uoluntas animæ Christi naturaliter inclinabatur ad uolendũ bonum huic personæ, ideo oppositum illius boni apprehensum sufficiebat ad causandum tristitiam.

Obiicit contra solutio. Contra arguitur, quod scilicet secundum affectionem commodi magis debebat diligere mortem, quam fugere: quia maius bonum est magis appetendum secundum affectionem cõmodi: sed illud bonum, ad quod ordinabatur mors Christi erat maius, quàm conseruatio uitæ Christi: ergo sequitur, quod Christus secundum affectionem commodi, magis debebat appetere mori.

Solu. obiectio. Respondeo distinguendo, Aut secundum affectionem iustitiæ: & sic concedo, Aut secundum affectionem commodi, & sic nego. Contra. Illud bonum erat maius bonum, quàm mors Christi sit mala; distinguo, aut uni personæ, & sic nego: aut propter ordinationem diuinam, & sic concedo: quia tunc nõ erat bonum huic personæ, sed aliis.

Obijcitur iterum. Arguitur sic. Voluntas ut natura, inquantum habet inclinationem ad bona commoda, non est portio superior, nego: probatur, quia non appetit primo Deum, nec consequenter alia bona creata in ordine ad ipsum Deum: sed uoluntas creata primo, aut principaliter non appetit naturaliter Deum, & alia in ordine ad Deum. patet, quia primo naturaliter appetit bonum sibi.

Soluitur obiectio. Respondeo, quòd hoc ultimum est negandum: quòd uoluntas appetat primo sibi bonum proprium: immo appetit Deum, quia Deus benedictus non tantum est summe amandus secundum affectionem iustitiæ, sed etiam secundum affectionem commodi, si per impossibile uoluntas non esset libera, & haberet tantum affectionem commodi; ideo uoluntas create naturaliter magis inclinatur ad diligendum Deum, quam seipsum, quia Deus in ordine obiectorum est primum, & sic patet, quod in uoluntate, ut natura, & ut portio superior ponitur tristitia de obiecto disconueniente.

2. difficultas solu. Secunda difficultas, Vtrum in uoluntate Christi, ut est portio superior libera, fuerit nolitio actualis circa passionem.

Respondeo, quod uoluntas Christi non tristatur de passione sibi illata tristitia consequente nolitionem actualem obiecti tristabilis.

Contra arguitur sic. Impossibile est duo opposita esse demonstrata per principia sumpta ab ultimo fine: ergo impossibile est demonstrare mortem esse nolendam, & uolendam in ordine ad ultimum finem: sed sic est, quòd conclusum fuit per rationem, Christi passionem esse nolendam pro tempore illo: patet, quia illud est uolẽdum a uolũtate Christi, quod Deus vult eam uelle: sed Deus uult uoluntatem Christi uelle passionem pro illo tempore: ergo uoluntas Christi non potuit nolle passionem in ordine ad Deum: ergo sequitur, quòd non potuit nolle passionem ratione recta: ergo non potuit tristari de passione.

Contra arguitur sic. Si pro illo tempore, pro quo Christus mortuus est, ista passio Christi est uolenda, sequitur, quod Deus non rectè uoluisset Christum pati, nec uoluntas Christi rectè illam uoluisset, nec in tali uelle meruisset. patet, quia si recta ratio dictasset, quòd passio Christi est nolenda, Deus uoluisset aliquid contra rectam rationem.

Ex quo sequitur, quod ratio practica, ut intellectus, non potuit concludere passionem esse nolendam, quia passio erat unum rectè uolendum, quia immediatè ordinabatur ad ultimum finem, mediatè uero ad salutem hominum: ergo, sicut recta ratio non potuit concludere passionem uolendam pro illo tempore, sequitur per consequens, quòd uoluntas non potuit nolle illam passionem: ergo uoluntas non potuit tristari tristitia consequente absolutum nolle liberum.

Instat contra. Contra. Si istud fuisset conclusum per syllogismum practicum, passio Christi est uolenda, sequitur, quod Christus non gauderet de uita sua. probatur, quia æquè concluditur nunc, sicut tunc, quòd uita Christi est uolenda: sed tunc, scilicet tẽpore passionis ratio superior concludebat, quod uita Christi est uolenda: ergo etiam nunc eadem conclusio est colligenda. Probatur, quia demonstratio semper concludit eandem conclusionem: ergo nunc non gaudet de uita sua, sed hoc est falsum: ergo non potuit tunc concludi, quòd passio Christi esset uolenda.

Pro solutione instãtia notandum. Pro responsione dico, quòd conclusio demonstrationis practicæ est de actu circunstantionato. exemplum. ista est conclusio syllogismi practici, passio Christi est pro tempore passionis uolenda a uoluntate animæ Christi propter Deum. ibi concluditur agens, quia uoluntas; & finis, quia propter Deũ; & obiectum, scilicet passio, & tempus. & sicut pro tunc uoluntas uoluit illam passionem illo tempore, ita pro nunc uult uitam suam. probatur, quia tota Trinitas uolebat illam passionem: ergo anima Christi uolebat se conformare Trinitati pro iustitia conseruanda, & pro actu meritorio consumando, & pro nunc non uult, quia Trinitas non uult ipsum uelle. Exẽplum. ieiunandum est in quadragesima. iste est conclusio syllogismi practici, licet sit ieiunandum pro illo tempore, non tamen semper est ieiunandum, sed pro illo tempore, & quia illa conclusio erat circunstantionata pro illo tempore, ideo pro illo tempore erat uolenda Christi passio.

Ad argumentum respondeo dicendo, quòd demonstratio quæcunque semper concludit eandem conclusionem, ita quod sicut concludebatur tunc, quòd passio Christi esset uolenda, ita nunc est concludendum, quòd passio Christi pro illo tempore erat uolenda: unde demonstratio practica eodem modo concludit, quòd passio Christi pro tunc erat uolenda, & cum infertur: ergo semper est uolenda, nego, quia conclusio syllogismi practici ponit circunstantiam temporis. nec sequitur, pro tunc est uolenda: ergo & pro nunc. nisi ut nunc determinat illationem, uel illatum. Pro quo nota, quod consequentia est *Consequẽtia & illatum quid.* illatio, & illatum est ipsa conclusio. Ad propositum, concludere nunc passionem Christi esse uolendam pro tunc, si ly tunc determinat illationem, ipsa est uera: si determinat illatum, & conclusionem, est falsa; quia sensus est, quod concluditur passionem Christi esse uolendam pro nunc, & sic falsum est. Ideo nunc Christus gaudet, & tunc tẽporis quando patiebatur non gaudebat de uita sua: & nũc debet gaudere de uita sua bona.

3. difficultas. Quæro, utrum in uoluntate animæ Christi, ut est portio superior, sit ponenda tristitia consequens nolitionem conditionatam? Respondetur, quòd duplex est nolitio habitualis, quæ-*Duplex nolitio habitualis.* dam est nolitio habitualis, quæ idem est, quod nolitio conditionata, quam uoluntas immediatè elicit. Exemplum de mercatore, quando proiicit merces in mari ne pereat. Alia est habitualis, quæ capitur pro uolitione naturali, ut quando præsentatur obiectum disconueniens naturaliter uoluntati. Hoc supposito respondetur, quod uoluntas animæ Christi tristabatur de passione, & hæc tristitia consequente nolitionem habitualem, seu conditionatam. probatur propositio. quandocũque ponitur notitia conditionata respectu obiecti, quod euenit, sufficit obiectum ad causandum tristitiam: sed in uoluntate animæ Christi fuit posita nolitio cõditionata de passione: *Christus noluit mori nolitione conditionata.* probatur minor, quia uoluntas animæ Christi habuit istud uelle, nolle mori, si omnia possent æquè bene sequi, sicut moriendo, & illa tristitia erat in portione superiori, & habuit nolitionem conditionatam. patet, quia ipse dicit, Pater si possibile est transeat a me calix iste: & habebat uolitionem absolutam, quia sequitur, ueruntamen non mea uoluntas fiat, sed tua. Et quod Christus habuerit nolitionem conditionatam, patet per Augustin. de iusto dicentem, quia quamuis iustus sit paratus mori pro republica, tamen habet uolitionem conditionatam, si posset aliter fieri reparatio reipublic. tamen si oporteat mori, patiẽter sustinet, & ex hoc sequitur tristitia. & probat B. Augostin. quod nullus possit esse beatus in ista uia, quia beatus est, qui habet quicquid uult: sed iustus moriens pro republ. habet uolitionem conditionatam: ergo &c. probatur per Aristot. 3. Ethic. dicentem, Mors, & uulnera forti tristitia sunt, sustinet tamen ad euitandum dedecus, & quãto aliquis est magis uirtuosus, tanto magis tristabitur, quia habet nolitionem conditionatam, quia nollet mortem, si posset aliter fieri. & illam nolitionem conditionatam sequitur tristitia in uoluntate. Probatur per rationem, & arguitur sic. Obiectum patientiæ nullo modo est eligibile, nisi propter bo-*Obiectũ patientiæ non est eligibile.* num, scilicet uirtutis: sed passio est obiectum patientiæ: ergo non fuit eligibilis illa passio, & per consequens potuit habere uolitionem conditionatam. Probatur maior, quia si obiectum patientiæ esset eligibile, nos nõ indigeremus patientia. si dicatur. fortitudo est uirtus moralis, quæ disponit portionẽ inferiorem non superiorem, ergo authoritates non allegantur ad propositum.

Respondeo. Portio superior nunquam eligeret aliquod

malum inquantum oppositum eligibilius est, nisi Deus illud, quod eligibilius est prohiberet? quia, si portio superior debet eligere malum, dic mihi quare beati non eligunt, & appetūt malum secundum portionem superiorem? certè nulla est alia causa, nisi, quia portio superior non eligeret malum, nisi, quia Deus prohibet oppositum eligere.

Pli. difficultas. Sol. ¶Vltimo uidendum est &c.]

Quæritur. Vtrum uoluntas animæ Christi, ut natura, & ut est portio inferior, habuerit tristitiam de passione inquantum comparatur appetitui sensitiuo.

1. concl. de portione inferiori. Respon. Prima conclusio. Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, tristabatur de obiecto disconuenienti, & de passione, probatur. Vbicunque est colligantia uoluntatis cum appetitu sensitiuo, uoluntas compatitur appetitui sensitiuo patet ista, sed in Christo fuit maxima colligantia appetitus sensus cum uoluntate: ergo uoluntas, ut portio inferior compatiebatur sibi naturaliter dolendo compatiendo appetitui sensitiuo dolenti de illo obiecto, quod est passio.

Dubit. alia mouetur. Secundo quæro, Vtrum uoluntas animæ Christi, ut portio inferior, tristetur de passione non referendo finem ultimum, tristitia consequente uolitionem conditionatam? Respondeo, quòd uoluntas animæ Christi, ut est portio inferior habebat uolitionem conditionatam, & obiectum eueniebat: ergo tristabatur.

Tunc arguitur sic. In quacunque uoluntate est nolitio conditionata obiecti, est tristitia consequens nolitionem conditionatam: sed in Christo fuit nolitio conditionata de passione: ergo in Christo fuit tristitia in uoluntate consequente nolitionem conditionatam, quia dicit Christus, nollem mortem, si aliter fieri posset reparatio naturæ humanæ. & hoc probatur per auctoritatem Augustini, & Aristotel. ut prædictum est.

Tertio quæro, Vtrum in uoluntate animæ Christi, ut est portio inferior, possit poni tristitia de passione consequente nolitionem absolutam.

Respondeo, quòd Doctor est problematicus.

3. concl. Tertia conclusio. In uoluntate animæ Christi, ut est portio inferior, non potuit poni tristitia de passione consequente nolitionem absolutam.

Consequenter probat portionem inferiorem, idest tam de intellectu, quàm de uoluntate passionem Christi non esse nolendam. Et quod uoluntas non potuit nolle passionem, & qđ non potuit tristari.

1. rō ad cōcl. Primo probatur sic arguendo. Eadem passio non potest habere oppositos actus circa idem obiectum, quorum alter illorum actuum est in summo: sed portio inferior, & superior sunt eadem portio: ergo non possunt habere oppositos actus, quorum unus sit in summo, sed ratio superior summè dictabat passionem esse summè nolendam, & uoluntas uolebat: ergo portio inferior non poterat aliquo modo dictare passionem esse nolendam: nec uoluntas poterat nolle eam: ergo &c.

Probatur maior, quia si nolitio sit in summo, non compatitur sibi aliquam uolitionem. Minor probata est superius, quia portio inferior, & superior non distinguuntur nisi penes obiecta, & officia.

2. ratio. Item ex principio & conclusione non sequuntur opposita: sed principium rationis inferioris est conclusio rationis superioris: ergo ex illis non sequuntur opposita: sed conclusio rationis superioris concludit, passionem esse uolendum: ergo non potest esse principium istius conclusionis, passio Christi est uolenda. Patet maior, & capio istud principium, omne animal rationale est risibile, & conclusionem, hō est risibilis, ex illo principio, & illa conclusione non sequuntur istæ duæ cōclusiones, Sortes est risibilis, Sortes non est risibilis. Probatur minor.

1. regula. Prima regula. Prima principia practica sumuntur à fine ultimo: principia illius cōclusionis, passio est uolenda, sunt ista, illud est uolendum a uoluntate creata, quod Deus uult nos uelle: sed Deus uult uoluntatem creatam uelle passionem Christi: ergo passio Christi est uolenda.

2. regu. Secunda regula. Omnes fines non ultimati ordinantur ad finem superiorem, ut ad Deum. patet, quia secundo physicorum dicitur, Nos summus finis omnium, & nos ordinamur in Deum: ergo omnes fines ultimati ordinantur in Deum.

3. regula. Tertia regula. Principia practica rationis inferioris sumuntur ab istis finibus, non ultimatis. patet, quia sicut isti fines sunt non ultimati, ita principia sunt principia non ultimata.

4. regula. Quarta regula. Sicut bonitas istorum finium est à uoluntate illius ultimati finis, ita principia rationis inferioris sunt quædam conclusiones rationis superioris. Exemplum. uolo dare eleemosynam propter uirtutem: ille finis, qui est propter uirtutem, habet suam uoluntatem a uoluntate finis ultimati, scilicet Dei: ita principia rationis inferioris, sunt quædam conclusiones rationis superioris. exemplum, ut hic est syllogismus practicus rationis superioris. hoc est uolendum a uoluntate creata, quod Deus uult me uelle: sed Deus uult me uelle passionem Christi pro salute humani generis, ergo passio est uolenda pro salute humani generis, Ista est ratio superioris. Item passio est uolenda propter salutem humani generis; sed ictus, & flagella sunt passiones: ergo istæ passiones sunt uolendæ, Iste est syllogismus practicus rationis inferioris.

3. ratio. Tertio sic. Portio superior concludit passionem esse uolendam: ergo portio inferior non potest concludere passionem esse nolendam per bonum syllogismum. Probatur antecedens, quia quomodocunque principia rationis se habeant ad principia rationis superioris, saltem hoc est uerum, quòd nunquam opposita possunt demonstrari per unum syllogismum, nisi alter illorum syllogismorum sit sophisticus: sed Christus non potuit cōcludere per syllogismum sophisticum passionem esse nolendam, quia non potuit errare: ergo uoluntas non potuit nolle illam passionem, nec portio inferior potuit istud concludere. Si teneamus, quòd principia rationis inferioris sint immediata, tamen sunt posteriora principiis rationis superioris, quia tunc diuersus est ordo. Si teneamus, quòd principia non sint immediata, sed quòd inter illa sit ordo, dicemus, quòd principia inferioris rationis sunt conclusiones rationis superioris: & hoc ultimum est uerum, sicut principia scientiæ subalternæ sunt conclusiones scientiæ subalternantis.

4. ratio. Quarto sic. Ratio Christi, ut est portio inferior, iudicauit passionem esse sustinendam pro salute hominum: ergo non potuit concludere illam passionem esse uolendam. Probatur antecedens, quia certum est, quòd portio inferior indicat, ꝙ fortis politicus debet moti pro conseruatione reipubl. & debet uelle mori: sed Christus erat uir fortis politicus: ergo ratio inferior non potuit concludere passionem esse nolendam & uoluntatem non uelle. probatur consequentia, quia impossibile est eandem portionem concludere opposita.

Euasio. Si dicatur. Concedo qđ ratio inferior concludit, ꝙ passio est sustinenda, non tamen concludit, quòd passio Christi sit uolenda. & ideo tristabatur, quia obiectum passionis non est eligibile secundum se, immo poterat stare nolitio absoluta.

Reprobatio euasionis. Contra arguitur sic. Vel ergo uoluntas uult illam passionem, uel non uult eam: si secundum: ergo non est recta, quia discordat se a recto dictamine. si dicas primum, ergo sequitur quòd prosequetur, & fugiet eam. Probatur, quia in quocunque est uolitio efficax, est prosecutio obiecti; & in quocunque est uolitio obiecti, in eo est fuga illius obiecti: ergo si uoluntas Christi fuit recta, uoluit illam passionem; & si secundum portionem inferiorem refugiebat eam, noluit illam: ergo simul prosequebatur, & fugiebat mortem.

Præterea ad conclusionem sunt auctoritates: Prima auctoritas est Augustini super illo passu. Clamaui &c. qui dicit, quòd miles coronandus non timet &c. ergo si non habet timorem de passione, sequitur, quòd ipse non uolebat passionem futuram: sed ipse non timebat obiectum: ergo non poterat tristari.

Passio dup. Respondeo, quòd passio capitur dupliciter. Vno modo, ut distinguitur contra passionem subreptitiam, & sic tristitia consequens uolitionem actualem distinguitur contra passionem: & sic in anima Christi fuit uera passio tristitiæ. Alio modo capitur pro passione impediente usum rationis, & perturbantem illum usum, & sic passio distinguitur contra propassionem, quia propassio est unum commune ad quamcunque tristitiam, quæ non impedit usum rationis: & sic in Christo non fuit passio, sed propassio, quæ non impedit usum rationis.

Cui non placet &c.] Scotus resoluendo se ponit aliquas propositiones.

Prima propositio. Voluntas ut libera, non uoluit istud obiectum, quod est passio secundum portionem inferiorem. Ex quo sequitur, quòd non tristabatur tristitia consequente nolitionem absolutam.

Solutio Secunda propositio. Voluntas animę Christi tristabatur tristitia consequente illam nolitionem conditionatam, ut est portio inferior, quia illa nolebat mori, si aliter fieri potuisset.

Tertia propositio. Volitio passionis erat uoluntarium

mixtum

mistum inuoluntario. pro quo est notandum, quòd duplex est uoluntarium. Quoddam est nullo modo mistum inuoluntario, & est, quando quis uult obiectum nulla nolitione posita. Aliud est uoluntarium mistum inuoluntario, ut nolitio, qua mercator uult proiicere merces in mari: istud uoluntarium, est mistum inuoluntario: & istud uoluntarium fuit in Christo patiente, licet uoluntas uellet passionem conditionatam.

Voluntariū duplex.

Respondeo ad quæstionem, quando quærebatur, Vtrum in anima Christi secundum portionem superiorem fuerit dolor. Pro responsione pono aliquas distinctiones.

Prima. In anima Christi esse dolorem, intelligitur dupliciter, Vno modo in parte sensitiua. Alio modo in parte rationali. Prima propositio In parte sensitiua est uerus dolor, quando obiectum est approximatum potentiæ sensitiuæ actiuæ. Secunda. In rationali est dolor, capiendo dolorem pro tristitia, quando est obiectum nolitum. Secunda distinctio. In anima Christi esse dolorem in parte rationali, intelligitur dupliciter. Vno modo secundum portionem superiorem. Alio modo secundum inferiorem. Tertia distinctio. Tristitiam esse in anima Christi secundum portionem superiorem, potest intelligi dupliciter, Vno modo capiendo portionem superiorem strictè. Alio modo largè sumptam. Quarta distinctio. Tristitiam esse secundum portionem superiorem largè sumptam, intelligitur tripliciter. Vno modo de isto obiecto, scilicet de carentia fruitionis diuinæ. Alio modo de peccatis proprijs, uel alienis. Tertio modo de passione sibi illata, uel alijs. Quinta distinctio. Tristitiam esse in parte rationali secundum portionem superiorem de isto obiecto, quòd est passio, intelligitur tripliciter. Vno modo de tristitia, quæ ponitur in uoluntate, ut est natura, secundum affectionem commodi. Alio modo de tristitia, quæ sequitur nolle absolutum. Tertio modo de tristitia, quæ consequitur uolitionem conditionatam. Sexta distinctio Tristitiam esse in uoluntate, ut est portio inferior, de isto obiecto, quod est passio, intelligitur tripliciter. Vno modo capiendo tristitiam, quæ est in uoluntate, ut compatitur appetitui sensitiuo. Secundo modo de tristitia consequente nolitionem conditionatam. Tertio modo de tristitia consequente nolitionem absolutam istius obiecti, quod est passio. His distinctionibus positis, respondetur per undecim propositiones.

In aïa Christi esse do'orem dupl.

In aïa Christi esse dolorē in parte rīonali dup.

Tristitiā esse in aïa Christi scdm portionem superiorem dup.

Tristitiā eē in aïa Christi s.dm portionem s.periorem dup.

Tristitiā de passione tripliciter pōt intelligi.

Tristitiā eē in uoluntate ut est portio inferior, de passione tripliciter.

1 *propos.* Prima est. In anima Christi fuit uerus dolor secundum partem sensitiuam. patet, quia appetitui sensitiuo solius Christi fuit approximatum obiectum disconueniens excellens: ergo fuit in eo dolor.

2 *propos.* Secunda In uoluntate animæ Christi, ut est portio superior strictè sumpta, non fuit tristitia de isto obiecto; quia nolunt as animæ Christi, non potuit nolle illud obiectum, scilicet essentiam diuinam uel Deum in sequi a tristitia est de his quæ nobis nolentibus accidunt. probatur, quia uoluntas illa erat impeccabilis.

3 *propos.* Tertia propositio. In uoluntate animæ Christi, ut est portio superior largè sumpta, non fuit tristitia de isto obiecto, quod est carentia fruitionis. probatur, quia illud obiectum, scilicet carentia fruitionis, non cecidit Christo. quia ab instanti conceptionis Christi nunquam fuit intertuptio fruitionis, & ui ionis essentiæ diuinæ.

4 *propos.* Quarta propositio. In uoluntate animæ Christi, ut est portio superior, fuit tristitia, & si non de peccatis suis, tamen bene de peccatis alienis. Probatur prima pars, quia ipse peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Secunda pars probatur per Ambrosium. Doleo Domine non tua peccata, sed mea.

5 *propos.* Quinta. Voluntas animæ Christi, ut est portio superior, & ut natura, tristabatur de isto obiecto, quod est passio. probatur, quia uidebat futuram passionem, & erat unum disconueniens uoluntati secundum affectionem commodi, sed unum oolitum secundum affectionem commodi est sufficiens causa ad causandum tristitiam: sed illa passio est huiusmodi: ergo uoluntas animæ Christi tristabatur.

6 *propos.* Sexta. Voluntas animæ Christi, ut est portio superior, non tristabatur de isto obiecto, quod est passio, tristitia consequente nolitionem absolutam. patet, quia nunquam noluit Christus illam passionem, immo uoluit efficacissimè propter Deum.

7 *prop.* Septima. Voluntas animæ Christi, ut est portio superior, tristabat de obiecto. quod est passio tristitia consequente nolitionem conditionatam. patet, quia uoluntas nolebat mori, si aliter potuisset fieri.

8 *propos.* Octaua. Per modum corollarii, quod uoluntas animæ Christi, ut est portio superior, tribus modis habebat tristitiam. Primo de peccatis electorum suorum. Secundo habebat tristitiā, quæ consequitur uoluntatem, ut natura. Tertio tristitiam cōsequentem nolitionem conditionatam.

9 *propos.* Nona. Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, & ut natura, compatiebatur appetitui sensitiuo, & tristabatur propter colligationem potentiarum, quia uoluntas nata est condelectari, uel tristari appetitui sensitiuo, ut dictum est de uirginecorrupta uioleoter.

10. *prop.* Decima propositio, Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, tristabatur de obiecto, quod est passio tristitia consequente nolitionem conditionatam. patet, quia uoluisset mori, si aliter potuisset fieri redemptio humani generis.

11. *prop. problematica.* Vndecima propositio. quæ est problematica in doctrina Scoti. Voluntatem animæ Christi, ut est portio inferior, tristari de passione, tristitia consequente nolitionem absolutam, est problematica in doctrina Scoti, quia utraque pars potest teneri.

¶[Et illud tale dicitur simpliciter uolitum &c.]

Hic facit Scotus unum incidentale recitando opinionem Thomistarum. Vnde dictum est, quòd, licet Christus uoluerit mortem simpliciter, & absolute, tamen nolebat conditionaliter, & per hoc causabatur tristitia in Christo. dicit B. Thomas pooendo talem distinctionem, quod dupl. x est uolitum, Quoddam est uolitum simpliciter. Aliud secundum quid. Primum est illud, quod quis uult, quantum est in se: sed uolitum secundum quid est uolitum, quod quis uult propter necessitatem præsentem. Exemplum, ut mercator existens in mari, uult simpliciter non proiicere merces in mari, quia quantum est in se, nollet proiicere merces in mari: & istud uelle, est uelle simpliciter, sed propter periculum, mercator uult proiicere merces in mari, illud secundum uolitum est uolitum secundum quid, quia nollet si posset aliter euitare periculum.

Opi. D. Tho. Dup. uolitū scdm D. Th.

Prima propositio. Christus uoluit mortē simpliciter & absolute, id est uolitione absoluta. patet, quia illud est uolitum simpliciter, quod est uolitum quantum est in eo, qui uult: sed quantum est ex parte Christi passio fuit uolita: ergo secunda uoluntas animæ Christi noluit passionem, & in mortem secundum quid. patet, quia illud est uolitum secundū quid, quod est uolitum propter necessitatem præsentem, sed anima Christi noluit mortem propter præceptum diuinum, & propter reparationem humani generis.

Dicit Scotus, hoc credo falsum, & dico, quòd quandocunque illud est uolitum simpliciter, quod est uolitum quantum est de se, & nolitum simpliciter, quod est nolitum quantum est de se, falsum est, quia Christus, quantum est de se, noluit illam mortem, & tamen noluit nolitione conditionata: & quod illa propositio D. Thomæ sit falsa, patet: quia ille uult simpliciter proiicere merces in mari, qui est dominus suorum actuum, & in cuius uirtute motiua est proiicere merces: sed mercator existens in periculo, est huiusmodi sic, quòd in potestate eius est uirtute motiua: & est dominus suorum actuum: ergo uult proiicere merces in mari simpliciter. Probatur minor, quia existens in mari est dominus suorum actuum & nullo modo cogitur ab aliquo, immo aliquis posset tantum amare merces, quod non proiiceret eas in mari: ergo cum proiicit eas, uult simpliciter eas proiicere.

Reprobat Sco opinion. Thom. Christus no luit mortē simpl. & eā noluit nolitione conditionata.

Nota, quòd habemus, quod ille, qui uult proiicere merces in mari, habet uelle absolutū quia in eius potestate est proiicere merces, uel non proiicere: quia ipsemet capiet merces, & proiiciet eas in mari. Tamen in materia de uirtutibus Scotus dicit, quod mercator uult secundum quid proiicere merces. Pro quo nota, quòd aliquid dicitur uolitum simpliciter, dupliciter. Vno modo simpliciter, prout distinguitur contra uelle coactum: & sic ille, qui proiicit merces in mari, uult simpliciter. Alio modo aliquid dicitur uolitū simpliciter, prout distinguitur contra uelle, uel nolle conditionatum, & sic ille, qui proiicit, licet uelit simpliciter, ut distinguitur contra uel le coactum, tamen habet uolitionem conditionatam, dicendo, nollem proiicere si possem aliter euadere mortem, & sic in ferios in materia de uirtutibus dicetur, quod ille uult secundum quid, prout opponitur uelle conditionato. & sic ponitur conclusio Scoti, quod Christus uoluit mortem uolitione cōditionata.

Sol apparēs contradictio 7 di. tu Sco. Aliq' e sim pliciter uolitum dupl.

Concl. Scoti.

Probatur. Quicunque uult aliquid cum determinatione distrahente, uult conditionaliter: Christus uoluit mortem cum determinatione distrahente, dicendo, pater si possibile est, transeat &c. ergo habuit uelle conditionatum.

2. prop. Secunda propositio. Christus secundum B. Tho. uolebat passionem uolitione simpliciter. probatur. Illud est uolitũ simpliciter, quod est uolitum sine determinatione distrahẽte: sed Christus uolebat sine determinatione distrahente: ergo &c. dicũt Thomistæ, quòd Christus uolebat cum determinatione, scilicet propter Deum.

Arguitur sic. Circunstantia finis, non distrahit actum: ergo illud uelle non fuit distractum, & sic istæ duæ propositiones D. Thomæ sunt falsæ. Et ideo dicendum est, quòd ipse noluit nolitione conditionatã, quia nolebat si aliter fieri potuisset.

Rõ D. Tho. Mouet autem fortè &c. S. Thomas probat, quòd proiicere merces in mari sit nolitum simpliciter.

Arguitur sic. Illud, quod est triste simpliciter, est nolitum nolitione simpliciter: sed proiicere merces in mari, & ipsi Christo mori, & fortia subire tormenta, sunt tristiora simpliciter: ergo illa sunt nolita nolitione simpliciter.

Solu. rõnis. Nolitio conditionata qd sit. Respondet Scotus ad maiorem, negando ipsam, quia ad tristandum, sufficit nolitio conditionata obiecti, & quod conditio eueniat. Exemplum. Vellem si possem euadere, illa nolitio est conditionata, si certum sit, quod ego non possim euadere, tunc causat tristitiam. Et ideo illa maior D. Thomæ est falsa. Dicit Scotus, quòd licet ille postea uellet uolitionem cõsequentem illud obiectum nolitum, tamen quia illa uolitio consequebatur unum nolitum, ideo non gaudebat, & illud nolitum erat, quia uolebat, si esset possibile. Scotus arguit sic, quod mors non sit tristis; quia illud non est triste, quod est uolitum propter aliquod nolitum: sed Christus non uolebat istã passionem uolitione sequente uolitionem.

Respondeo, quod sicut fortis politicus non uellet ciuitatẽ suam talem necessitatem incurrere a qua eam liberari oporteret per mortem suam, ideo præsupponitur aliquod nolitum: Christus noluit auditores suæ doctrinæ esse tales, quòd ex auditione suæ doctrinæ scandalizarentur usque ad odium mortale.

Nota, quòd fortis politicus habens habitum fortitudinis inclinantem ad patiendum mortem, & tormenta pro conseruatione reipubl. & liberatione nollet rempublicam incurrere talem necessitatem.

Ex quo sequitur, quòd si Christus noluit mori pro ueritate doctrinæ, illa consequebatur unum nolitum .s. quia ipse nolebat Iudæos esse tales, qui scandalizarentur ex prædicatione sua, ita sic uoluit mori pro salute humani generis, quòd illa uolitio consequebatur unam nolitionem, scilicet, quòd nolebat humanum genus esse in tali statu, quòd opus esset redimi per mortem eius. Item si Christus uoluit mori propter beneplacitum diuinum, uoluntas diuina ordinabat passionem Christi sic, quòd debebat fieri propter hoc, quòd Iudæi debebant scandalizari: uel pro salute humani generis. ideo illud uelle semper sequebatur nolitum. Ad argumentum concedo maiorem, & nego minorem, & dico, quòd etiam uoluit mori, & non uoluit Iudæos esse tales, quod scandalizarentur, nec uoluit homines esse in tali necessitate.

[Sic itaque si rationes &c.]

Resolutio Scoti. Consequenter hic Doctor se resoluit, si teneamus, quòd portio inferior &c:

1. prop. Prima propositio. Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, & coniuncta appetitui sensitiuo, noluit naturaliter passionem Christi, quia naturaliter inclinabatur ad diligendum bonum proprium.

2. prop. Secunda. Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, noluit passionem Christi nolitione conditionata, & noluit illam, si aliter potuisset adimpleri beneplacitum diuinum.

Ex quo sequitur, quòd erat tristitia in uoluntate, ut erat portio inferior, ut consequebatur appetitum sensitiuum. Secundo in quantum consequebatur nolitionem conditionatam.

3. prop. Tertia. Voluntas animæ Christi, licet uoluerit uolitione conditionata mortem, tamen uoluit illam simpliciter, & absolute, & liberè.

4. propos. Quarta propositio. Eodem modo tristabatur portio superior, sicut inferior: quia portio superior tristabatur, ut natura, quia inclinatur naturaliter ad diligendum seipsum, & tristitia consequente uolitionem conditionatam, & ut portio inferior propter appetitum sensitiuum, & tristitia consequente uolitionem cõditionatam, nec ualet cõsequentia, Christus nõ uoluit absolutè passionem: ergo nõ tristabatur de illa, & ratio est, quia licet nollet simpliciter, & absolutè, tamen, quia nolebat conditionaliter, ideo tristabatur. Sed si uis facere bonam consequentiam, debes sic arguere. Christus noluit passionem nolitione absoluta: ergo non tristabatur illa causa, & sic est uerum, sed tristabatur propter aliam causam, s. consequenter uidendo acerbitatem pœnarum Christi, tam secundum portionem superiorem, quam inferiorem.

Quomodo intelligitur gloss. Repleta est malis &c. Infert & sic saluatur illa glossa, Repleta est malis anima mea, dicit August. non uitiis, sed pœnis, & tristitiis repleta est anima mea. Primo de malis, quia in parte sensitiua est repleta anima Christi, quia habuit uehementissimum dolorem, qualem non habuit aliquis martyrum. Item repleta est malis, ut est portio superior, quia tristabatur, & repleta est tristitiis, ut est portio inferior, ex quo compatiebatur appetitui sensitiuo. item repleta est malis, & tristitiis, quantum ad intellectũ, ut est portio inferior, & superior: quia apprehendebat obiecta disconuenientia uoluntati, & appetitui sensitiuo, & consequenter dicit textus, Voce magna clamans, heli, heli, &c. ita quod portio inferior, quodammodo remurmurabat, quia dicebat, non possum plus pati, quam patior.

Alius modus quo tristabatur. [Si quis tamen uelit &c.]

Hic ponitur secundus modus: an uoluntas, ut est portio inferior uoluerit passionem uolitione absoluta. Et dicit Scotus quòd si quis uelit ponere distinctum modum tristandi in portione inferiori a portione superiori, poterit dicere, quod tripliciter poterit tristari portio inferior. Vno modo tristitia, ut compatitur appetitui sensitiuo. Alio modo tristitia consequẽte uolitionem conditionatam. Tertio modo tristitia consequente uolitionem absolutam.

Portio inferior trip potuit tristari.

Passio fr duplic considerari. Sed quomodo est possibile? dicendum est, quòd Passio potest considerari dupliciter. Vno modo in ordine ad ultimum finem, idest Deum uolentem illam passionem, & Christum mori: & sic illa uocatur portio superior large sumpta. Alio modo considerando passionem, ut est læsiua, uel afflictiua, nõ per respectum ad ipsum Deum: & sic consideratur à ratione, ut est portio inferior.

1. propos. Prima propositio. Voluntas animæ Christi non potuit nolle absolute passionem consideratam, primo modo: quia Christus erat impeccabilis, & si uoluisset absolute illud, qđ Deus uolebat, peccasset.

2. propos. Secunda. Voluntas animæ Christi potuit nolle absolute passionem secundo modo consideratam, & intellectus animæ Christi considerabat passionem & diuersa genera pœnarum, & sic uoluntas potuit nolle absolutè passionem, & sic ratio inferior non dictabat eam esse uolendam, idest non concludebat ipsam passionem, & mortem esse uolendam: quia nullus concludit, quòd mors sit uolenda, si secludatur circunstantia quæ est propter Deum, uel alia. Similiter nullus concludit, quod bona sunt danda, si secludatur circunstantia finis, quæ est Deus, uel subuentio pauperis: quia sic concludebat inferior ratio. Illud non est uolendum, quòd est destructiuum propriæ personæ, sed passio est destructiua personæ: ergo Passio est uolenda. Sed ratio superior sic arguebat. Illud est uolendum, quod Deus uult me uelle: sed Deus uult passionem esse uolendam: ergo passio Christi est uolenda: & sic tenendo istã uiam, respondeo ad argumenta facta, quòd uoluntas, ut est portio inferior, non poterat nolle absolute passionem Christi.

Respondeo, quòd considerando passionem in se, & absolute, ipsa Passio est nolenda, quia si quis dixisset B. paulo, uis mori? dixisset proculdubio, quod non. Sed si quis dixisset, uis mori propter Christum? dixisset uolo.

Res. ad arg. primæ uiæ ultimi arti. Ad primum alterius uiæ &c. Soluit argumenta primæ uiæ, cum arguitur, eadem potentia non potest &c. pro responsione ponuntur duæ propositiones.

Bonum morale quid. Prima. Bonum morale est ens per accidens, aggregans in se actuoi determinatum per circunstantias plures conuenientes illi actui.

Bonitas quadruplex. Bonitas naturalis qd. Nota, quòd secundum Scotum 7. distinctione 2. & 18. quæstione quodliberi. & 17. distinctione primi. & in fine secundi, quòd quadruplex est bonitas, scilicet naturalis, ex genere, moralis, & meritoria. Bonitas naturalis est bonitas cuiuscunque rei, & sic bonitas est passio entis in communi, & sic aliquid, quod est malum moraliter, est bonum bonitate naturali.

Bonitas ex genere qd. Sed bonitas ex genere est, quando actus transit super debitum obiectum, ut dare eleemosynam pauperi. unde dicit Scotus in 18. quæstione quodlibeti, quod, sicut genus est in potentia, ut contrahatur per differentias, ita actus ex genere est in potentia, ut contrahatur per circunstantias ad actum bonum moraliter, ut dare eleemosynam pauperi propter Deum: uel per differentiam malam, ut propter uanam gloriam.

Bonitas moralis qd. Sed bonitas moralis, ut dicit distinctione 18. est aggregatio

gatio multarum circunstantiarum a recta ratione debitarum inesse illi actui, ut dare eleæmosynam pauperi, illi actui recta ratio dictat deberi multas circunstantias. Primo quòd transeat supra debitum obiectum, & istud debitum obiectum est pauper. Similiter requiritur circunstantia agentis, ut dicere missam spectat ad sacerdotem. Tertia est circumstantia finis, & talis spectat ad Deum: quia si daretur eleæmosina propter uanam gloriam, esset peccatum. Quarto requiritur, ꝙ sit de proprio. Quinto requiritur modus; unde nota, quòd bonitas moralis pro fundamento dicit actum ipsum.

Bonitas meritoria quid requirat. Sed bonitas meritoria ultra moralem addit, primo, quòd eliciatur ab habente charitatem, secundo, quòd accepterur à Deo, & tertio, quòd ordinetur ad uitam æternam: quia *Quid meritum.* meritum est actus liberè elicitus secundum inclinationẽ gratiæ, acceptus à Deo, ut præmiabilis. Ex quo sequitur, ꝙ moralis bonitas non ponitur in aliquo prædicamento, quia est ens per accidens.

Secunda propositio. Totum bonum morale respectu unius circunstantiæ est eligibile, & ratione alterius circunstantiæ est fugibile. Exemplum. Mors est uolenda à me propter Deũ, tempore, & loco, istud obiectum, scilicet mori, est eligibile propter Deum, & tamen si auferatur ista circunstantia, scilicet propter Deum, tunc illud obiectum, quod est passio ratione circunstantiæ ablatæ est fugibile. Et ideo ad argumentum dico, quod eadem potentia circa idem potest habere oppositos actus, ut patet in exemplo illo. *Sol. primũ alterius mi ri.*

Solu. secdm. Ad secundum, cum arguitur, ex principio, & conclusione non sequuntur opposita, &c. Respondeo distinguo maiorem, uel illa principia sunt principia per se, & sic concedo, uel sunt principia per accidens, & sic nego: quia bonitas moralis est ens per accidens, & ratione unius circunstantiæ hoc est uolendum; & si circunstantia auferatur, hoc est uolendum.

Sol. tertiũ. ¶ Ad tertium, portio superior concludit, &c.] Concedo maiorem, & nego consequentiam: & ad probationem, quãdo dicitur, opposita non possunt demonstrari sed alterũ tantum ex oppositis, &c. uerum est opposita per se; sed benè opposita, quæ propriè non sunt opposita, quia si aufertur circũstantia possunt concludi. Exemplum, Illa propositio Passio Christi est uolenda propter Deum, & ista propositio, Passio Christi est nolenda: istæ inquam duæ propositiones possunt debitè concludi, & tunc istæ conclusiones non sunt oppositę, quia in una ponitur circunstantia, in alia non.

Sol. quartũ Ad quartum, cum arguitur. fortis politicus, &c. istud argumentum magis facit pro illa prima uia, quàm alia tria argumenta. ad quod tamen respondeo negando antecedens: quia ratio superior dictat mortem esse sustinendam pro conseruatione reipub. Et ad probationem, sequeretur, quòd simul uellet, & nollet: dico, quòd istæ sunt simul uerae absolutè, uolo conseruationem reipub. & absolute uolo mori. Et cum arguitur, sequeretur, quod iste fugeret, & prosequeretur mortem: nego. Ad probationem distinguo; uel illud nolitum est illatum a seipso, & sic concedo: uel est illatum ab alio, & sic nego, quia Passio Christi fuit illata a Iudæis: ideo uolebat.

Res. ad auctoritatem D. Aug. Et ad authoritatem August. pro responsione est notandũ, quod triplex est timor. Quidam est gratuitus. Alius libidinosus. Tertius naturalis. Timor gratuitus est triplex; culpæ, pœnæ, & reuerentiæ: ut dicit D. Bonauentura in ista materia. Timor gratuitus culpæ est, quando aliquis timet offendere aliquem: sed timor gratuitus pœnæ est, quando aliquis timet pęnam: ut nos timemus pœnam æternam, & sic Christus nullo modo timebat, immo nunquam Petrus fuit ita lętus extensus in cruce; nec Paulus decolatus, quin Christus magis lætus iret ad pœnam, quia ipse sciebat, quòd illa erat uoluntas diuina: & sic non habuit eandem causam timendi sicut nos, quia non timebat timore pœnæ, nec culpæ. sed timor gratuitus reuerentiæ est, quando aliquis reueretur aliquem timore reuerentiali, & sic Christus timuit toto tempore uitæ suæ, & etiam nunc; quia repleuit eum spiritus timoris Domini. Alius est timor libidinosus, & est timor mundanus, quia aliquando non audemus loqui coram magnis Dominis: sic aliquando timeot prædicatores. Sed timor naturalis est duplex. Quidam est sensualitatis, non subiacens rationi, & talis est uitiosus; sicut multi timent mori propter Deum. Alius est timor sensualitatis subiacẽtis rationi, & iste timor fuit in Christo: quia sensualitas sua timebat mortem: tamen illa erat subiecta rationi, & sic intelligitur authoritas B. Augustin. *Timor triplex. Timor gratuitus trip. In solut. 2. Dub. literalis dist. 15. tertii libri. Timor naturalis duplex.*

Solu. princ. argumen. Ad argumenta principalia quære in reportatis parisiensibus. Ad primum, cum arguitur, quòd Christus non habuerat tristitiam. Nulla contraria possunt esse in eodem: sed gaudiũ & tristitia sunt contraria: ergo non possunt esse in eodem. Probatur maior, primo sic: quia contradictio cum sit maxima oppositio includitur in omnibus oppositionibus, & sequitur ad omnes alias oppositiones. Vnde nota, quòd quadruplex est oppositio, scilicet contradictoria, quę cadit inter duo extranea contradictionis, ut inter esse, & non esse: Alia est priuatiua, quæ cadit inter habitum & priuationem, ut inter uisum, & cæcitatem. Tertia est relatiua, & cadit inter relatiuè opposita, ut inter Patrem, & filium. Quarta est contrarietas, quæ cadit inter contraria, ut inter albedinem, & nigredinem & sic omnis oppositio infert contradictionem, ut Pater, & filius: pater non est filius, & filius non est pater. Confirmatur per Phylo. 4. Metaphysicorum. Impossibile est duo contraria esse in eodem subiecto, quia tunc sequeretur, quòd duo contradictoria possent de eodem uerificari. *Deducitur primũ principium. Contradictio includitur in omni oppositione. Oppositio quadrupl.*

Respondeo negando uniuersaliter illam maiorem, quia in eodem subiecto, verbi gratia in eodem ligno, uel mobili, contraria possunt esse inesse remisso saltem. dicit enim Aristotel. 6. physicorum. quòd mobile in motu, partim est in termino a quo, & partim in termino ad quem: ut patet de aqua cum calefit, quia in calefactione reostituitur frigiditas, & acquiritur simul caliditas, sed beue est uerior inesse completo. *Contraria possunt esse in eodẽ in esse remisso*

Contra arguitur sic. Saltem habeo, quòd duo contraria nõ possunt esse in eodem inesse completo.

Dubitatur contra solu. Tunc arguitur sic. Quandocunque in subiecto sunt duo contraria in summo, unum destruit alterum, & remittit: sed in anima Christi fuit gaudium in summo de obiecto beatifico, & non remittebatur per dolorem: probatur, quia per actum meritorium, quo merebatur nobis gratiam, & gloriam, non fuit congruum, quòd gaudium diminueretur: ergo non fuit in eo tristitia: quia tunc fuisset diminutum gaudium in Christo.

Solu. dub. Respondet B. Bonauentura per tres propositiones, & eas recitat de Nogeoto in suo tertio. Prima. Gaudium de obiecto beatifico, & tristitia de passione, non sunt contraria: patet, quia adhoc, quòd aliqua dicantur contraria, requiritur, quòd sint de eodem obiecto: sed gaudium respicit obiectum beatificum, & tristitia passionem. Secunda. Gaudium, & tristitia non solum sunt contraria, sed unum est materiale alterius: quia tristitia potest esse materia gaudii, quia dicit Augustin. peccator de peccato doleat, & de dolore gaudeat. Tertia. Christus simul fuit uiator, & comprehensor, & habuit uisionem diuinæ essentiæ, & uisionem rerum in proprio genere: & ideo habuit gaudium de obiecto beatifico, & tristitiam de aliis pœnis sibi datis. dicit de Nogento, quòd ista responsio est bona, & ideo ad argumentum respondet, concedo maiorem. & minorem distinguo: uel gaudium, & tristitia sunt de eodem obiecto, & sic conceditur, aut non, & sic non sunt contraria. modo sic est, quòd gaudium, & tristitia in Christo non erant de eodem obiecto. *Dolor fit cẽ obiectum gaudij.*

Sco. improbat respon. Consequenter Doct. improbat istam responsionem, & arguit sic. Illud in quo fuit gaudium, & tristitia fuit unum subiectum, ut uoluntas.

Arguitur sic. Contraria quæcunque non recipiunt distinctionem essentialem a causis suis effectiuis: ergo gaudium, & tristitia non recipiunt distinctionem a suis obiectis.

Probatur antecedens; quia albedo, & nigredo siue causantur ab eadem causa, siue a diuersis, semper sunt contraria. patet consequentia, quia obiectum gaudii, & tristitiæ dicitur esse causa illorum duorum.

Vnde nota, quòd istud argumentum militat contra illam responsionem. ideo in proposito, licet gaudium causetur de obiecto beatifico, & tristitia de aliis obiectis, tamen ista respõsio nihil ualet.

Soluit Sco. argum. Contraria triplicia. Alia est responsio Scoti in reportatis, & dicit pro responsione ad argumentum, quod triplicia sunt contraria. Quædam sunt inter absoluta. Alia quæ uidentur contraria, tamen sunt respectiua: Alia sunt contraria absoluta includentia respectum. Exemplum de primo; ut albedo, & nigredo: de secundo, ut magnum, & paruum sunt contraria respectiua. de tertio, ut delectatio, & tristitia, quæ dicunt entitatem absolutam, & includunt relationem ad obiectum, à quo causatur.

Respondeo ad antecedens: uel intelligis, quòd nulla contraria mere absoluta &c. & sic concedo, uel respectiua, & sic nego.

Prima propositio. Nulla duo contraria absoluta in summo possunt esse in eodem. Secunda. Duo contraria respectiua pos-

possunt esse in eodem. Tertia. Duo contraria absoluta inclu dentia taspectum ad obiectum possunt esse in summo in eodẽ. patat de gaudio, & rristitia. hæc Scotus in reportatis. Et idao ad antecedens distinguot uel illa contraria sunt ebsolute, & sic concedo: uel sunt respectiua, & sie nego. Alia est responsio de Bassolis, cui magis credo salua reuerentie Scoti. Quærit hie, Vtrum contraria possint asse in eodem: pro quo ponitur ptima ptopositio, sen conclusio. Duo contraria in gradibus remissis possunt esse in eodem pet potentiam naruralem. pates de aqua tepida. vnde dicunt Canonicus, & da Bassolis, ꝙ calidum distinguitut speciee calido, & frigido. & facit aliam speciem a calido, & frigido: sed hoc est falsum, immo dico, ꝙ tepidum solum dicit unionem calidi eum frigido. Secunda. Duo conttaria in gradibus intensis non possunt esse in eodẽ per egens naturale, & hoc ex actiuitate eoutrariorum, quia unum corrumpit aliud. Tertia. Duo contraria in gradibus in tansis, possunt essa in eodem subiecto par uirtutem diuinam. patet, quia uirtus diuina potest suspendere actionem coutrariorum, ut unum non agit in alterum, & sic ponit calidum, & frigidum in summo in eodem. Et ideo ad argumentum dicit de Bassolis, distingno antecedens, uel duo contraria suut in gradibus intensis ab agente naturali, & sic concedo: uel in gradibus remissis. uel intensis ab agenta supetnaturali, & sie nego: & ad philosophum quando dicit, ꝙ ad contraria sequũtur contradictoria, Respoodet, nos uidemus, quòd duo contraria in gradibus remissis possunt ita bene inferre duo contradictoria: & ideo nago consequentiam; nec sequitur, hoc est album, & hoc est nigrum: ergo ast album, & non album: sed bene sequitur, hoc est album: ergo non ast nigrum per albedinem: & duo contraria non possunt esse in eodem in essa intenso per egens narurale. probatur, quia dicit Gregorius. Transibit àb aquis niuium ad calorem nimium; ubi dicunt doctores, quòd damnati habent frigiditatem in summo, & caliditatem in summo.

Aliter respõdet de Bassolis. — *1. propos.* — *2. propos.* — *3. propos.* — *Quo contraria intensa possint esse in eodem.* — *Quo ad contraria nõ sequuntur contradictoria.*

Respons. de Aquila. Sed de Aquila non est contentus de ista taspoosione, quia dicit hoc est unum de impossibilibus Dei, scalicet, quòd duo conrraria sint in eodem in gradu intenso, & probatur per Augnst dicentem quòd hoc unum est de impossibilibus Dei, quòd duo contraria sint simul in eodem per agens supernaturale in esla intenso, sed respondeo. quòd hoc est uerum de potentia ordinata Dei, sed non de potentia absoluta, ita ꝙ, si hoe faciat, hoc facit per miraculum: & si Auicenna dixerit, quòd dictum est, dico quòd ipse dicit atiam multas hæteses, ur patet in Cathena aurea, quam ipse posuit.

2. princip. Secundo sic arguitur. Impeccabilitas ax conneaione cum obiecto baatifico, & peccabilitas de obiecto infariori sunt incompossibilia: ergo gaudium, & tristitia. Probatur consequẽtia, quia tantum distinguitur gaudium, & tristitia in diuersis obiectis, quantum peccabilitas, & impeccabilitas de diuersis obiectis.

Solu. solum. Respondeo: concedo antecedens, & nego consequentiam, & ad probationem consequentiæ dico, quòd non est simile, quia quando dico, quòd potentia est impeccabilis, ly, im, negat potentiam peccandi, sed cum dico, quòd gaudium est da obiecto beatifico, illud gaudium non dicit gaudium de obiecto alio.

3. princip. Item. delectatio excludit etiam tristitiam consequantem: unde duplex est tristitia, quædam est opposita delectationi, sicut si haberem delectationem de bono, & ista excludit tristitiam de illo bono, Alia est contiugens, quæ est de alio obiecto ut si habeo delectationem de uino, ista non excludit tristitiã de tristi uisibili. dicit Arist. 7. Ethic. delectatio summa non solum excludit tristitiam oppositam, sed etiam coutingentem oppositam: sed sie est, quòd in anima Christi fuit summũ gaudium: ergo illud excludebat quamcunqua tristitiam: argo nõ poterat tristari de isto obiecto.

Solu. tertii. Respondeo: distinguo maiorem: ual naturalitar loquendo, & sie concedo: uel miraculose, & sic nego. Confirmatur per Auicen. qui dicit, quod potentiæ naturales impediunt sa in habitibus intensis suis: ergo eadem potentia ex uehementi passione impedit sa circa aliud obiectum. patet antecedens in B. Paulo, qui fuit raptus in potentia intellectiua. & tamen nõ potuit habere actum in potentia sensitiua, quia dicit sic. Scio hominem uidisse arcana Dei, siue in corpore, siua extra corpus nescio: sed anima Christi habuit suom actum fruitionis, & gaudium de obiecto beatifico: ergo non habuit tristitiam. Item in propositione. 17. da causis dicitur. uirtus unita fortior est seipsa dispersa: ergo cum potentiæ istæ sic sa habeant in actibus suis, quòd in agendo una impediet aliam, sequitur ꝙ si uoluntas animę Christi habuit sempet summum gaudiũ, non potuit simul habere tristitiam.

Solu. tertii. Respondeo. Potentiæ naturales impediunt &c. concedo: ergo eadem potentiam &c. distinguo, uel naturaliter, & sic cõcedo: uel miraculose, & sic nego.

4. princip. Item, ad gaudium sequitur dilatatio cordis, arguitur sic. impossibile ast simul, & semel cor dilatari, & constringi: ergo impossibila ast eũdem hominem gaudere, & tristari simul. Probatur consequentia, quia regula est in philosophia, quòd ad gaudium sequitur dilatatio cordis, ita quod aliquando tàtum dilatatur cor, quòd homo moritur. similiter ad tristitiã sequitur cordis constrictio, ita quòd aliquaodo cor potest tàtum constringi, quod homo subito moritur: argo si cor non potast simul dilatari, & constringi, sequitur, quòd homo non poterit simul gaudere, & tristari.

Sol. quarti. Respondeo. Distingno consequans; uel gaudio, & tristitia in parte sensitiua, & sic concedo: uel in parte intellactiua, & sic nego. Vnde gaudium in patte sensitiua est delactatio, & ad istam sequitur dilatatio cordis. Aliud est gaudiũ in parte intellactiua, quod uocatur etiam delectatio, ut opponitur tristitiæ, & ad istam non sequitur cordis dilatatio, ut patet de beatis, qui gaudent, & tamen cor in eis non dilatatur. modo dico ad propositum, quòd in Christo fuit gaudium in parte intellectiua, non autem in parte sensitiua.

5. princip. Itam Hilarius dicit in litera, quòd Christus non magis passus est quàm aer lancea perforatus: sed aer nullo modo patitur, quando aliquis perforat eum cum lancea: ergo Christus non habuit tristitiam. Duæ sunt responsiones ipsius D. Bonauenturæ. Prima est, dicendo, quòd Hilarius retractauit illam propositionem, & dicit B. Bonauentura, Audiui Guillelmum Parisiensem legisse librum retractationis istius propositionis, & multarum aliarum anctoritatum, ideo illa non est admittenda.

Dupl. solutio a D. Bonauentura.

Hilarius multa loca retractauit. Secunda responsio est dicendum, uel secundum naturam diuinam, & sic concedo: uel secundum naturam humanam, & sie nago: & quod secundum naturam diuinam nullo modo patiabatur Christus, patet per exemplum; quando Sol radiat supra arborem, si quis percutiat arborem, tunc lumen Solis non propter hoc percutitur.

3. Solu. arg. Tertia responsio. Distinguo, nal passione impediẽte usum rationis, & sic concedo, quia semper habuit usum rationis: uel passiona non impedienta usum rationis, & sic nego.

Arguitur sic. Impassibilitas, & passibilitas sunt incompossibilia in eodem subiecto, patet da conseruanta impassibilitatem: ergo similiter gaudium, & tristitia sunt incompossibilia in eodem subiecto. probetur consequentia, quia non magis repugnant impassibilitas, & passibilitas, quàm gaudium, & tristitia.

Raspondeo, nego consequantiam: & ratio est, quia impassibilitas dicit negationem simpliciter ipsius passibilitatis: sed gaudium non dicit negationem tristitiæ simpliciter, ideo licet impassibilitas, & passibilitas sint incompossibilia in eodem, tamen gaudium, & tristitia sunt compossibilia in eodem subiecto.

DISTINCT. DECIMAESEXTAE.

QVAESTIO PRIMA.

IRCA distinctionem decimamsextam. Quæro primum, Vtrum Christus &c. Nota, quòd Aristot. 5. metaphys. dicit, quòd necessarium capitur quadrupliciter. Vno modo, sine quo non contingit essa: ut raspirare hoc modo dicitur necessarium animali. Secundo modo, siue quo non contingit bene esse, ut potio amara infirmo. Tertio modo pro necessitate coactionis. Quarto modo pro illo, cuius oppositum implicat contradictionem, ut Deum non esse est impossibile, & sic Deus est ens necessarium: & ista distinctio potest reduci ad bimembrem. idest duplex est necessitas, quædam ast absoluta Alia ex suppositione. hic non quæritur de prima.

De conditione mortis Christi quo ad necessitatem. — *Necessariũ quadruplex.* — *Necessitas dupl. absoluta, & ex suppositione.*

Nota secundo, quòd duplex est causa necessitatis moriendi in

di in

Dupl. cã ne cessitatis moriendi. di in nobis. Vna est peccatum Adæ, Alia est, quia nostrũ corpus naturale est indigẽs alimento. de primo dicit Paulus, Per unum hominem intrauit mors in mundum.

Ex quo sequitur, quòd si mansissemus in statu innocentiæ, non fuisset in nobis ista necessitas moriendi. Secundo infero, quòd Christus non habuit istam necessitatem moriendi, quia non peccauit aliquo modo, quia non erat filius Adæ naturalis. de secunda causa patet, quia nullus potest uiuere sine alimento de lege communi propter humidum radicale: & quia calor naturalis agit tantum, quantum potest, & quando non potest plus agere circa humidum conuertendo nutrimentum in substantiam alimenti, tunc sequitur mors, & sic Christus habebat necessitatem moriendi, & similiter, si in statu innocentiæ remansissemus, adhuc habuissemus istam necessitatẽ moriendi, quia corpus nostrum adhuc fuisset naturale, & indiguissemus alimento. *Quo Christus habuerit necessitatẽ moriendi & quo non.*

Ex quo sequitur, quòd si Iudæi Christum nõ crucifixissent adhuc senio defecisset, ita quòd calor suus naturalis defecisset. Ad quod arguitur sic. Omne compositum ex contrariis est corruptibile: sed corpus Christi erat compositum ex contrariis: ergo &c. minor probaꝛ; quia in corpore Christi erat calidum naturale in corde, & frigidum in cerebro: ergo &c. Item. Omne compositum ex materia, & forma est corruptibile: sed corpus Christi fuit compositum ex materia & forma: ergo &c. probatur maior, quia materia est, qua res potest esse & non esse. Item primo physicorum dicit, quòd materia semper imaginatur ad maleficium, idest ad corruptionem: ergo cum in Christo fuerit materia, sequitur, quòd erat corruptibilis. *Corpus Christi naturali ter defecisset.*

¶Ad primam quæstionem &c.]

Opi. D. B n. Respondet B. Bonauentura, quòd in Christo fuit necessitas moriendi, & hoc probat aliquibus rationibus. Prima est. In quocunque est potentia materiæ eiusdem rationis cũ materia nostra, & est materia priuata aliis formis, in eo est causa corruptionis: sed in Christo fuit potentia materiæ eiusdem rationis cum materia nostra: ergo in eo fuit causa corruptionis. Probatur maior, quia materia priuata forma est causa corruptionis, primo physicorum. Probatur minor, quia Christus erat homo eiusdem rationis nobiscum, & compositus ex materia, & forma, sicut nos sumus, nec materia corporis Christi habebat omnes formas.

¶Rationes istæ non concludunt &c.]

Sco. reprobat rationes D. Bon. Nota, quòd Doctor non improbat D. Bonauent. in conclusione, sed in modo probandi, quia probationes D. Bonauent. ita concluderent de corpore Christi modo in paradiso, sicut tunc. Ideo arguitur sic. In quocunque est potentia materiæ eiusdem rationis &c. sed in Christo potentia materiæ est nũc eiusdem rationis cum, aliis hominibus, & est priuata aliis formis: ergo &c. Patet maior, quia illa materia est eiusdem ratio nis cum nostra. *1. ratio Sco.*

2. ratio Sco. Secundo sic. Quando uiuebat, illa materia erat priuata aliquibus formis: ergo etiam nunc, cum illa natura humana sit eiusdem rationis, sequitur, quòd erit priuata illis formis, quibus erat priuata ante mortem. Secunda ratio D. Bonauenturæ. In quocunque est contrarietas qualitatum, in eo est causa corruptionis: sed in Christo fuit contrarietas qualitatum: ergo in Christo fuit causa corruptionis. patet maior, quia quando in aliquo est contrarietas qualitatum, una qualitas prædominatur alteri, & tandem homo moritur, quia calidum potest tantum agere in humidum, quòd homo moritur. patet minor, quia in Christo sunt elementa, & qualitates elementi, quæ sunt contrariæ, quia corpus debet esse complexionatum certis qualitatibus, ad hoc, quòd recipiat formam, seu animam.

3. rõ B. Bon. Tertio sic. Omne mistum ex quatuor elementis est corruptibile: sed corpus Christi erat compositum ex quatuor elementis: ergo habuit necessitatem moriendi. Probatur maior quia elementa in corpore appetunt ire ad propria loca; quia aer, qui est in me, appetit ire ad propriam regionẽ: unde imaginatur D. Bonauẽt. quòd elementa sunt in misto formaliter, quòd est falsum, sed solum uirtualiter. Doct. retorquet cõtra D. Bonauentoram. *Retorquet Scot. rõnem D. Bon.*

Arguitur sic. In quocunque sunt qualitates contrariæ, in eo dicitur esse necessitas moriẽdi: sed in corpore Christi sunt qualitates contrariæ: ergo &c. Probatur minor, quia corpus Christi nunc est eodem modo complexionatum, sicut ante mortem.

Secundo sic. Omne mistum ex quatuor elementis est corruptibile: sed corpus Christi nunc, est compositum ex quatuor elementis: ergo corpus Christi in cœlo est corruptibile, quia elementa in cœlo magis sunt contra naturam suam, quam si hic essent, quia in eo dominatur terra, ideo appetit esse deorsum: ergo aliquando erit corruptum: sed hoc est falsum: ergo illa ratio non sufficit ad probandum necessitatẽm ad moriendum.

Tertia. Omne habens partes organicas est corruptibile: sed corpus Christi habet partes diuersas organicas: ergo est corruptibile. Probatur maior, quia diuersæ partes organicæ diuersimodè complexionantur: quia alia qualitas prædominatur cordi, ut maximus calor, & alia in cerebro, ut maxima frigiditas: ergo, cum illæ qualitates sint contrariæ, semper agũt ergo tãdem corpus corrumpetur. Probatur minor, quia Christus erat unus homo sicut ego sum. *3. rõ B. Bon.*

Contra arguitur. Omnes partes &c. corpus Christi habet diuersas partes organicas post resurrectionem sicut ante, & habet illas qualitates complexionales: ergo si ex contrarietate illarum qualitatum sequebatur corruptio ante passionem, & resurrectionem: ergo etiam post resurrectionem corpus Christi erit corruptibile. *Arguit Sco. contra tertiam rõnẽ.*

Quarta. Omne corpus generabile, & corruptibile habet certam periodum in esse, ultra quam non potest durare, secũdo de generatione circa finem: sed corpus Christi &c. ergo habuit certam periodum, & propter illam corpus Christi fuit corruptibile. Probatur maior, quia quælibet res mundi habet certum terminum suæ durationis, sicut nos dicimus, ꝙ mare est circa certas terras, ita quælibet res mundi habet suum certum terminum. Dicit Scotus, quòd argumentum sumit unã propositionem falsam: Et ponit Scotus aliquas propositiones. Prima. Non omne generabile, & corruptibile habet in se certam periodum suæ durationis. *Soluitur 4. D. Bon. 1. prop. Sco.*

Nota, quòd duplicia sunt entia, Quædam sunt homogenea, quæ habent partes eiusdem rationis, ut aqua. Alia sunt ætherogenea, quæ habent partes alterius rationis, ut homo. propositio Scoti debet intelligi, non omne ens, scilicet homogeneum, habet ex se certam periodum suæ durationis: quia si non corrumperetur ab extrinseco, nunquam corrumperetur: ut si lapis poneretur in aliquo loco, & auferrentur omnia corruptiua extrinseca, nunquam corrumperentur. & ratio est, quia entia homogenea non habent in se causam intrinsecam corruptionis: & sic dicendum est de aliis homogeneis. 15. distin. secundi. Quæritur, Vtrum corpora homogenea &c. hic nõ determinat se, sed ibi ut dictum est. secunda mista animata si sunt necessario corruptibilia, hoc est ex causa corruptiua intrinseca suę corruptionis. Regula est, quòd omne corpus animatũ est ætherogeneum, quia anima nõ informat corpora homogenea. Dat exemplum Scotus: in nobis est causa intrinseca corruptionis, quia calor naturalis consumit humidũ radicale, sicut ignis in ellichnio consummat oleum, & ex illa causa sequitur deperditio nutrimenti: & ideo requiritur restauratio deperditi per comestionem, & inde est, quòd aliqui parum uiuunt: aliqui autem multũ; quia ille, in quo est calor naturaliter magnus, multum uiuit, sed ille, in quo est paruus calor, parum uiuit. Ex quo infero, ꝙ periodus non est causa corruptionis, immo consequitur causam corruptionis, quia causa corruptiua est causa periodi, & non econuerso. *Entia sunt duplicia.*

Vnde difficultas est inter Theologos, Astrologos, & Medicos. Dicunt Astrologi, quòd prouenit ex actiona corporum cœlestium, quia tantum quantum influunt, tantum uiuit animal: sed Scotus assignat causam periodi esse causam intrinsecam. duplex est corpus: quoddam est homogeneum, & causa periodi illius est causa extrinseca corruptiua: sed in corpore ætherogeneo prouenit causa corruptiua aliquando ab extrinseco, aliquando ab intrinseco. Tertia propositio. Elementa, quæ sunt corpora simplicia, si corrumpantur, corrumpuntur secundum suas partes, non tamen secundum se tota. Nota, ꝙ elementa non possunt totaliter corrumpi, & sic dicit, quòd periodus non est causa corruptionis, immo causa intrinseca corruptionis &c. Vide textum.

¶Ad quæstionem. &c.]

Hic ponitur opin. Scoti, pro qua nota, quòd triplex potest fieri comparatio. Vno modo potest comparari uerbum assumens ad naturam assumendam. Secundo potest comparari natura humana assumpta ad qualitatem consequentem eam. Tertio potest comparari natura humana ad beatitudinem, & ad pœnam. Prima comparatio potest fieri tripliciter. Primo comparando uerbum ad naturam gloriosam assumendam, ut si diceremus, quòd uerbum comparatur ad naturam gloriosam in corpore, & anima. Secundo modo ad naturam in statu inno- *Opin. Scoti. Trip. cõparatio uerbi assumentis & naturæ assũptæ.*

innocentiæ. Tertio modo ad naturam gloriosam sic, ꝙ gloria animæ non redundaret in corpus per miraculum.

1. conclusio. Prima conclusio. Comparando uerbum ad naturam gloriosam assumendam, Christus non habuit necessitatem moriendi. patet, quia illa fuisset impossibilis, quia talis natura fuisset gloriosa.

2. conclus. Secunda conclusio. Comparando uerbum ad naturam, existentem in statu innocentiæ, & habentem iustitiam originalem Christus non habuisset necessitatem moriendi, ut si assumpsisset Adam ante peccatum.

3. conclusio. Tertia conclusio. Comparando uerbum ad naturam gloriosam assumendam in anima, non redundante gloria in corpus, Christus habuit necessitatem moriendi, quia in tertio instanti fuit mortalis. pro quo nota, ꝙ oportet imaginari quatuor instantia: in primo fuit unita naturæ: in secundo natura assumpta fuit beata beatitudine in anima: in tertio fuit priuatio redundantiæ gloriæ animæ in corpus: & in isto instanti, Christus habuit necessitatem moriendi. Vnde gloriam redundare in corpus, est corpus esse beatum concomitanter ad beatitudinem animæ, sicut in uirgine gloriosa nunc. in Christo licet anima fuerit beata toto tempore uitæ suæ, non tamen corpus fuit beatum, & hoc ex miraculo speciali. Et ideo in die transfigurationis cessauit miraculum, quia per totam uitam suam fuerat miraculum, quòd gloria animæ non redundaret in corpus eius. Ad propositum.

Quid sit gloriã aĩæ redũdare in corpus. Aĩa Christi sp̃ fuit beata

Prima propositio. Comparando uerbum ad naturam gloriosam assumendam sic, quod in tertio instanti, non est redundantia gloriæ animæ ad corpus, Christus in quarto instanti habuit necessitatem moriendi secundum naturam humanã, quia in præcedenti tertio instanti illa gloria non redundabat in corpus: ergo in quarto fuit necessitas moriendi.

Secunda propositio. Quamuis fuerit miraculum speciale, quòd gloria animæ non redundaret in corpus, tamen posito illo miraculo, Christus habuit necessitatem moriendi: quia illud corpus non erat gloriosum, nec habebat iustitiam originalem: & adhuc, si habuisset, nihilominus tamen habuisset necessitatem moriendi secundum naturam humanam, quia tale corpus erat passibile. hoc confirmatur, quia dicit Augustin. facto illo miraculo, Christus habuit necessitatem moriendi.

Miracula in incarnatione. Nota, quòd in incarnatione fuerunt mirabilia: primum, ꝙ natura humana fuit unita uerbo: secundum, quod fuerit unita unione beatifica: tertium quod in tertio instanti beatitudo non redundauit in corpus, quia Deus ordinauit, quòd quandocunque anima est beata, eius beatitudo redundabit in corpus.

Quarta propositio. Comparando naturam Christi ad qualitates consequentes ipsam naturam, & ad contrarietatem qualitatum existentium in Christo, Christus habuit necessitatem moriendi.

Oportuit Christũ pati Quinta propositio. Comparando naturam humanam ad pœnam, & gloriam, Christus habuit necessitatem moriendi. si comparemus naturam humanam ad gloriam suam, & ad pœnam, per quam pœnam ipse debebat redimere nos, quia oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, & iõ habuit necessitatem moriendi.

Nota, quòd istæ duæ conclusiones ultimę non ponuntur in textu, sed ponit eas quidam Scotista Vorrilhon propter illa duo membra distinctionis præmissæ.

Consequenter Scotus quærit, unde proueniebat in Christo ista necessitas moriendi.

Scot. quærit cãm necessitatis moriendi ĩ Christo. Respondeo, quòd Christi corpus quod habebat carentiam redundantiæ gloriæ animæ erat animale indigens alimento: ergo non erat sub pleno dominio animæ. Et ideo sequebatur corruptio à uirtute naturali, & restauratio per uirtutem naturalem: & quia non erat sub pleno Dominio animæ, ideo erat necessitas moriẽdi, nec poterat fieri perfecta restauratio, ideo sequebatur necessitas moriendi.

Arguit contra determinata. Contra arguitur sic. Christus sciuit quantum erat necessarium sumere, ad restaurationem illius deperditi, idest ut tantum restauraretur, quantum erat deperditum: ergo non habuit necessitatem moriendi. Antecedens probatur, quia sciuit omnia: ergo potuit scire tantum sumendum esse de cibo, ut per illum cibum restauraretur totum deperditum, ut perpetuo uniret continuando semper illam restaurationem.

Sol. instãtiã Respondeo, quòd quamuis Christus sciuerit quantum erat necessarium sumere ad restaurationem deperditi per calorem naturalem, tamen duplici de causa habuit necessitatem moriendi.

Dupl. est cã corruptionis Notandum, quòd duplex est causa corruptionis in nobis Vna est extrinseca, quæ est impuritas nutrimenti. Alia est intrinseca, & est debilitas uirtutis nutritiuæ: quia impuritas alimenti est causa unica extrinseca corruptionis, quam si Adã habuisset sicut nos habemus, mortuus fuisset naturaliter: & ratio est, quia est regula ex primo phys. & secundo de generatione, quòd non ex quolibet fit quodlibet, sed ex determinato, fit determinatum, & hoc naturaliter. patet, quia de grano tritici non generatur urtica, sed triticum: & ex grano oliuæ, oliua. Secunda regula. Ex puro alimento, generatur purus sanguis. patet in istis magnis dñis, qui comedunt bona nutrimenta, & cibaria, & generatur bonus, & purus sanguis: ideo non habent scabiem, nec generatur scabies in ipsis. Tertia regula. Ex puro sanguine fit caro purior, solidior, & permanentior generatur: patet, in regibus, & principibus, caro non fluit tantum sicut in aliis: & ideo consulo uobis comedatis bonas escas, & bibatis bonum uinum. Quarta regula. Ex impuriori alimento impurus sanguis generatur. Quinta regula. Ex impuro sanguine impura caro generatur, & magis fluens. Exemplum de equis, quando eis datur furfur fiunt inflati, & quando cucurrerunt, statim illa materia defluit: & si comedissent auenam, non flueret, nec inflaret taliter.

1. reg quare Adã potuisset mori. Ex quolibet non fit quodlibet. 2. regula. 3. regula. 4. regula. 5. regula.

Ad propositum, impuritas alimenti fuit causa extrinseca necessitatis moriendi in Christo, sicut in nobis. Dicunt aliqui quòd antiquitus homines uiuebant diutius quàm nunc: & ratio est, quia habebant purius alimentum quam nos, quod magis restaurabat, quam carnes nunc. Secundo propter mare Oceanum, quod decurrit per mundum. Tertio propter constellationes, quia stellæ non sunt in eodem situ modo, sicut ante.

Quare alias hões uiuebãt diutius quam nos.

Dub. solutio. Quæritur, Vtrum si Christus comedisset de ligno uitæ, fuisset incorruptibilis? dicit D. Bonauent. quòd si Adam comedisset semper de ligno uitæ, semper uixisset. Tamen Scotus dicit contrarium, quòd licet Christus habuisset usum ligni uitæ, adhuc ipse habuisset causam intrinsecam corruptionis, quæ est debilitatio potentiæ nutritiuæ, quæ fuisset in tantum debilitata, quòd non potuisset amplius conuertere cibum in nutrimentum. patet, quia omnis uirtus naturalis relicta sibi, & non præseruata per donum Dei supernaturale, agens in aliquod passum naturaliter repatitur, & debilitatur, & in tantum potest debilitari, quod non sufficeret ad conseruationem indiuidui: patet, quia si esset conseruata per donum supernaturale, non debilitaretur: sed sic est, quod uirtus nutritiua in Christo erat talis, quòd non fuit præseruata à dono supernaturali, & agebat in alimentum: ergo tandem fuisset, ita debilitata, quòd non suffecisset ad conseruationem indiuidui. Probatur etiam alio modo, in uirtute nostra nutritiua, quæ ex actione longa circa alimentum debilitatur in tantum, quòd non potest amplius illud conuertere, & tunc sequitur mors. Exemplum: est hic dolium, in quo est uinum aliquod, si apponatur aqua, uinum conuertit aquam in uinum, & iterum, si apponatur. Sed tantum poterit poni de aqua, quòd uinum nõ poterit conuertere aquam in uinum. sic est de nostra uirtute nutritiua, & de uirtute Christi. Ex quo infero contra D. Bonauenturam, quòd dato, quòd Adam habuisset semper pura alimenta, & puritatem alimenti, adhuc mortuus fuisset, uixisset tamen per longum tempus, tamen in fine mortuus fuisset ex debilitatione uirtutis nutritiuæ.

Christus ẽt si comedisset ã ligno uitæ, fuisset moriturus adhuc

Exemplo declaratur uirtutem nutritiuã debilitari ex actione in nutrimentum. Adã aliquã do fuisset mortuus quã tum est ex natura sua.

Ex quo sequitur, quòd quando mors uenit ex ista causa intrinseca, nulli medici possunt prolongare uitam: & ideo duplici de causa in Christo prouenit necessitas moriendi, scilicet ex impuritate alimenti, & debilitatione uirtutis nutritiuæ.

Dub. de necessitate mortis Christi. Consequenter doct. format dubium, & arguitur, quòd sine miraculo, & facta unione uerbi ad naturam humanam sequitur ipsum non posse mori per corruptionem naturalem.

Arguitur sic. Verbum, quod semel assumpsit, nunquam dimisit: ergo nullæ partes fluxerunt in Christo: ergo uel posito miraculo, uel non posito Christus non potuisset mori. probo consequentiam, quia si aliquæ partes defluxissent, sequitur, ꝙ non semper tenuit illud, quod semel uniuit sibi: ergo illæ partes nunquam fluxerũt. immo si fluxissent hoc uideretur fuisse miraculum. immo magis uideretur esse, quòd mors Christi fuisset miraculum. patet, quia moriendo, dimisit illud totum: ergo fuit miraculum, & non fuit mors naturalis.

Respondeo. facto miraculo, quòd gloria animæ Christi non redundaret in corpus, in Christo erat necessitas, quòd illæ partes fluerent per sudorem, uel per aliam consumptionem.

Nota,

Partes fluunt in nobis multis modis. Notā, ꝙ partes in nobis fluunt multis modis. Vno modo per sudorem. Secundo ex fame, ex absentia alimenti sequitur consumptio humoris radicalis, quia calor agit semper in corpore; & quando non sumitur alimentum, sequitur consumptio. similiter pater de philocaptis, & de furiosis: & hoc est ex vehementi imaginatione. Probatur conclusio, quia actiuo, & passiuo naturalibus approximatis, & non impeditis, sequitur actio, si actiuum habeat dominium in passum. patet de igne, & aqua, quia, si ignis habuerit dominium supra aquā, tandem consumeret: sed in Christo fuerunt actiuū, & passiuum, & hoc actiuum habebat dominium supra passiuum: ergo in quarto instanti sequebatur, quòd illud corpus erat passibile, & mortale. Et ideo ad argumentum &c. Pro responsione ponit duas distinctiones. Prima distinctio. Duo sunt in natura humana Christi; primo ipsum totum, quod est humanitas resultans ex partibus: secundo ipsa partes ipsius humanitatis Christi: & partes in Christo sunt duplices: quædam principales, facientes ad perfectionem ipsius totius hominis, vt partes ætherogeneæ, vt caput, pes, brachium. Aliæ non principales, vt partes homogeneæ, ut ossa caro, cutis, quia quælibet pars carnis est caro &c.

Duo erant & sunt in Christo. Partes humanitatis in Christo dup.

1. prop. de intellectu propositionis Damasc. quod verbum assumpsit etc.

Prima propositio. Quod verbum assumpsit nunquam dimisit, intelligendo de partibus principalibus: patet, quia in instanti conceptionis verbum assumpsit animam, & corpus, & illa non dimisit, quia corpus in triduo fuit unitum verbo, & anima in Lymbo.

2. prop.

Secunda propositio. Loquendo de partibus minus principalibus, non quod semel assumpsit, nunquam dimisit, immò aliquando dimisit: patet, quia aliquando assumpsit aliquas partes carnis, & capillos etiam non portauit usque ad mortem absque tonsione. Item de vnguibus pariter est tenendum, quod eas incidit. Item secundum aliquos, sanguis in triduo, qui exiuit de corpore Christi, non fuit vnitus in resurrectione.

3. prop.

Tertia propositio. Loquendo de toto.i.de humanitate, non quod Deus assumpsit, nunquam dimisit, immò aliquando dimisit, quia in triduo humanitas Christi non fuit vnita verbo, quia fuit mortua.

Glossa Io. de Neap.

Notandum, quod Ioan. de Neapoli ponit quatuor glossas ad illam auctoritatem, Quod semel assumpsit &c. Si nos teneamus, quod totū distinguitur realiter a partibus, & quod humanitas sit distincta realiter à partibus, aliquid dimisit, quod semel assumpsit.

Respondet Ioan. de Neapoli, quòd Damascenus non loquitur de toto, sed de partibus, quia dicit: nullam naturæ partē, quam semel assumpsit, dimisit.

Secunda glossa est, quòd illa authoritas est vera, quia in triduo non fuit dimissum: quia adhoc, quod aliquid sit dimissum, requiruntur duo; Primo quod tale non sit vnitum: Secundo, quod illud actualiter existat: & quia illa tertia entitas non remansit in actuali existentia, ideo eam non dimisit.

Tertia glossa est, distinguendo vel de partibus principalib. & sic concedo: vel de partibus minus principalibus.i. de sanguine, vel de toto, & sic nego.

Quatuor vniones in Christo secū dū aliquos.

Vnde dictum est in secunda distinctione huius tertii, quòd in Christo sunt quatuor vniones secundum Franciscum, & Ochan, (sed de Bassolis dicit quòd solum fuit vnica) & in triduo fuerunt duæ vniones: vna, qua corpus fuit vnitum verbo: & alia, qua anima fuit vnita verbo, & per resurrectionem fuit reassumpta illa prima vnio, de qua loquitur de Bassolis, & illæ duæ vniones partiales corporis, & animæ, quæ erant in triduo, fuerunt distinctæ, & hoc dico probabiliter.

Quarta glossa ad illam auctoritatem Damasc. dico, quòd in illo loco, quando dicit illa verba, loquebatur de natura humana vnita verbo post resurrectionem: & dicit, quòd semel assumpsit, hoc dicit propter imperfectiones naturales, quia dimisit famem, sitim, & alias passiones dicentes imperfectionem. tamen quod semel assumpsit &c. post resurrectionem, & hoc verum est de iis, quæ dicunt perfectionem in Christo.

2. Dub. contra se.

Secundo arguitur. Pro quo nota, quòd illud argumentum præsupponit duas propositiones. Prima, quòd si partes fluebant, oportebat dicere, quòd fiebat ibi restauratio per virtutem nutritiuam.

Secunda propositio. Si fiebat ibi restauratio partium, oportebat, quod illæ partes vnirentur verbo Diuino, alioquin sequererur, quòd in Christo essent aliquæ partes vnitæ, aliquæ non, quod est falsum. Tunc arguitur sic, si aliquæ partes fuerunt productæ de nouo, sequitur, quod fuerint vnitæ nouo miraculo: sed nullum miraculum est ponendum. Probatur antecedens, quia tantæ potentiæ est vnire partes verbo, sicut vnire totum: sed ipsum totum miraculose fuit vnitum verbo: ergo illæ partes fuerunt de nouo vnitæ: sed non ponimus vnum miraculum in generatione partium: ergo illæ partes non fluebant: ergo non fiebat restauratio: ergo nec fuit necessitas moriendi.

Respondeo. Prima propositio responsiua ad consequentiam. Pars de nouo genita a virtute nutritiua in Christo, fuit vnita verbo, non nouo miraculo, sed antiquo. *Soluit secundam dubitationem. 1. prop.*

Nota, quod in anima vegetatiua est duplex potentia, quædam est generatiua, alia est nutritiua. De generatiua ponitur secunda propositio. Potentia generatiua habet generare distinctum secundum esse, & secundum locum: ut Sortes generans Platonem. *In aīa vegetatiua duplex potētia. 2. prop.*

Tertia propositio. Potentia nutritiua habet producere aliquid vnitum, & indistinctum cum illo, cuius est: & ratio est, quia nutritio est quædam generatio, idest intus generatio, quia aliqua pars de nouo aduenit in nutritione. *3. prop.*

Quarta propositio. Generatio nouæ partis carnis in Christo fuit naturalis. *4. prop.*

Quinta propositio. Naturaliter fuit, siue naturale fuit, ꝙ caro genita esset pars corporis per se existentis; quia ibi erant duo, scilicet generatio naturalis partis, & quòd ista fuit vnita verbo non nouo miraculo, sed antiquo.

Notandum, quòd regula Theologalis est, quòd eodem miraculo antiquo, eadem volitione, qua Deus voluit corpus vniri verbo voluit, quod omnis pars in futuro vniretur verbo. quando corpus eleuatur à sacerdote, sacerdos non leuat, sed Deus, & hoc antiquo miraculo. *Reg. Theologica. 5. prop.*

Sexta propositio. Virtus naturalis Christi fecit aliquod præambulum ad illam vnionem. patet, quia uirtus nutritiua Christi naturaliter producit nouam partem carnis, quæ fuit vnita verbo. illa pars genita fuit unita verbo per antiquum miraculum. Et ideo ad argumentum respōdeo, quòd non esset nouum miraculum, quando pars vniretur uerbo: & ad probationem, cum dicitur, tantæ potentiæ est unire totum, sicut partem. *6. prop.*

Respondeo, concedo totum: nec fuit nouum miraculum.

Et quia dictum est, quod partes hominis fluunt, & resluūt, Quæro, vtrum aliquis homo in ætate 30. annorum sit idem numero, qui exiuit de vtero matris suæ. Et videtur quod nō. Non remanentib. eisdem partibus, non remanet totum idem: sed non habet easdem partes ossis, & sanguinis, quas habebat, quando exiuit de vtero matris suæ, immo nullam partem habet: ergo. *Dub. vtrū hō sit idem numero vir qui fuit infans.*

Respondeo, aliquid esse idem numero intelligitur tripliciter. Vno modo totaliter, Alio modo partialiter, Tertio modo secundum continuationem, & hoc dicit Buridanus. Primo illud dicitur esse idem totaliter, quod habet omnes partes easdem in numero, & nulla sibi deest earum, quas habebat prius: & sic cœlum dicitur esse idem numero nunc, quod fuit in principio suæ creationis, quodcunque sit illud cœlum: & sic hic liber est idem numero, qui fuit heri. Secundo modo aliquid dicitur idem numero partialiter, quando remanet principalior pars eadem numero, quæ prius: & sic Sortes, quā dū est in 30. anno, est idem numero cū Sorte, qui exiuit de utero matris suæ: patet, quia anima remanet eadem numero. Tertio modo secundū cōtinuationem illud dicitur esse idem numero, quod sic continuatur, ꝙ inter primum esse suum, & inter suum esse vltimatum non est facta interpolatio: & sic elementa sunt eadem numero nunc, quæ fuerunt in creatione mundi: quia semper fuerunt elementa. Similiter ista reparantia dicuntur esse idem numero, quæ erant hinc ad 30. annos. *Soluitur Dub. Aliquid ēē idem numero tripliciter*

Respondeo ad dubium. Prima conclusio. Sortes 30 annorum, non est idem numero totaliter, qui fuit, quando exiuit de vtero matris suæ: patet, quia non habet easdem partes. *Respon. ad dub. 1. cōcl.*

Nota, quòd dicunt medici, quòd quædam sunt partes fluētes, sicut partes carnis: aliæ sunt partes nō fluentes, sicut sunt partes cordis. Tamen ego credo, quòd partes cordis fluant; quia cor meum est maius nunc, quàm quando ego exiui de vtero matris meæ.

Secunda conclusio. Sortes in 30. anno. est idem homo numero partialiter, qui fuit &c. quia habet eandem partem saltem principalem, scilicet animam, quam habebat. *2. concl.*

Tertia conclusio. Sortes in 30. anno. est idem homo numero secundum continuationem, sicut quando &c. patet, quia semper fuit facta continuatio in suo esse, & post iudicium nō erit idem homo hoc modo, quia erit interpellatio, quia morie- *3. concl.*

rietur. Ideo non est idem homo numero secundum continuationem, sed bene secundo modo. Et ideo ad argumentum cũ arguitur, Iste non habet easdem partes, dicunt aliqui; distinguo, vel formaliter, & sic concedo: vel æquiualenter, & sic nego.

Contra. Iste non habet tantas partes, quantas habebat, &c. istud non valet, sicut prius. Et ideo respondeo pro vera responsione, concedo maiorem, & distinguo minorem: vel idem numero partialiter, vel secundum continuationem, & sic nego: vel totaliter, & sic concedo.

Soluuntur princ. Ad argumenta principalia, quando primo sic arguitur. Omnis necessitas moriendi prouenit ex peccato demeritorie; Sed Christus non habuit peccatum: ergo nõ habuit necessitatem moriendi. Probatur maior ad Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors &c. Genes. 2. etiam scribitur. De ligno quod est in medio paradisi ne comedas, in quacunque enim hora comederis ex eo, morte morieris. patet minor 1. Pet.

Soluitur primũ principale. Secunda responsio. Prima propositio. Corpus hominis viatoris pro statu isto mortuum est propter peccatum demeritorie, quia mors est pœna peccati originalis. Ex quo sequitur, ꝙ cum in Christo nullum fuerit demeritũ comparando verbum ad naturam innocentem, dico quòd nulla fuit causa mortis, nec necessitas moriendi prouenens ex peccato, quia non assumpsit naturam obnoxiam peccato, nec ipse peccauit.

2. propos. Secunda propositio. Alia causa fuit in Christo, propter quam fuit in eo necessitas moriendi, scilicet impuritas alimẽti, & debilitatio virtutis nutritiuæ. Vnde in nobis est duplex causa necessitatis moriendi; Scilicet primum peccatum, & impuritas alimenti: & si Adam stetisset in statu innocentiæ, in eo non fuisset necessitas moriendi propter peccatum, tamen fuisset mortuus propter debilitationem virtutis nutritiuæ.

Secundum principale. Secundo sic arguitur. Anima Christi fuit omnisciens: ergo omnipotens: ergo potuit facere, ne corpus moreretur. Antecedens est verum, quia omnia cognouit, vt dictum est. Et probatur consequentia, quia non minoris perfectionis est omnia posse producere, quam omnia intelligere: Sed Christus omnia potuit cognoscere: ergo habuit omnipotentiam.

Soluitur secundum. Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam. & ratio est, quia regula est in Theologia, quòd omnipotentia non potest conferri alicui creaturæ, nisi creatura habeat aliquid, in quo fundetur potentia respectu possibilium. Vnde nota, quod 44. dist. 1. dicitur, quod omnipotentia est potentia *Quid sit oĩpotentia.* actiua causatiua omnis possibilis ad extra. Ponitur potentia tanquam genus: dicitur actiua, ideo passiua non est omnipotentia: dicitur tertio creatura, ex quo sequitur, quòd potentia, qua pater producit filium, non est omnipotentia; & dicitur possibilis, quia impossibile, vt chimera, non cadit sub omnipotentia: & dicitur ad extra, quia ea, quæ sunt ad intra, non cadunt sub omnipotentia: sed in anima Christi non fuit realitas, qua fuit potentia producta omnium possibilium: ergo non fuit omnipotens. Probatur, quia si realitas potuit esse causa productiua omnium, vel esset substantialis, vel accidentalis: non accidentalis, quia 12. dist. 4. quæst. 3. dicitur, quòd nul*Nullũ accidẽs est principium productiuũ substantiæ.*lum accidens habet principium producendi substantiam nec principaliter, nec instrumentaliter: quia omnis causa æquiuoca totalis est nobilior suo effectu: sed accidens non potest esse nobilius accidente, ergo &c. nec substantialis, vt anima, vel angelus: probatur de angelo, quia angelus non potest infrigidare aquam, quia nullam virtutem alteratiuam habent angeli: nec virtutem transmutandi naturam de forma in formam; nec magi Pharaonis produxerunt ranas, sed solum applicauerunt actiua passiuis, & virtus solis alterauit, & consequenter Deus produxit animas sensitiuas ranarum.

Quid requiratur ad intelligendũ. Ad producẽdũ oĩa requiritur virtus infinita. Nota, quòd ad intelligendum non requiritur nisi potentia intellectiua, & species obiectorum: & ad intelligendum omnia obiecta etiam non requiritur virtus infinita. sed ad producendum omnia benẽ requiritur virtus infinita: ergo nõ est anima omnipotens, quia non habet virtutem qua possit in omnia possibilia.

3. princ. formatur. Tertio sic. Corpus Christi fuit temperatissimum, & optimè complexionatum, & sciuit, quæ erant sibi nociua, & quæ proficua: patet, quia habebat perfectissimam animam, ergo potuit sumere cibum sibi proficuum ad restaurationem deperditi, & semper continuare in vita: ergo non habuit necessitatem moriendi naturaliter.

Soluitur. 3. Respondeo quod quamuis Christus sciuerit se custodire, restaurare, & conseruare, non tamen potuit: quia non habuit puritatem alimenti, & etiam habuit debilitationem virtutis nutritiuæ. Ex quo sequitur, quòd licet ipse sciuerit quantũ oportebat sumere, tamen propter impuritatem alimenti, & debilitationem nutritiuæ virtutis habuisset necessitatem moriendi.

Quarto sic. Anima Christi fuit perfectissima inter omnes formas perficientes materiam: ergo abstulit priuationem cuiuscunque formæ: ergo fuit incorruptibilis; quia ideo corpus est corruptibile, quia materia est priuata aliqua forma. patet consequentia, cœlum est incorruptibile, quia illa anima cœli perfectissima satiat materiam cœli, & aufert omnẽ priuationem alterius formæ, & cum anima Christi fuerit perfectissima forma, sequitur, quòd corpus Christi fuerit incorruptibile. *4. princ.*

Respondeo concedo antecedens, & nego consequentiam, quia in illa forma informante illud corpus, erat in eo priuatio aliarum formarum. *Soluitur 4. princ.*

Ad probationem de cœlo dico, quòd sicut forma cœli non continet virtualiter, neque eminenter omnes formas, ita non potest auferre à materia omnem priuationem aliarum formarum, nec continet cœlum eminenter animam intellectiuam, quia minima forma viuens est præstantior cœlo, & ita cum non auferat priuationes aliarum formarum, sequitur, quòd si, pro quia, in cœlo ponatur materia eiusdem rationis cum istis inferioribus, ita bene est priuata alijs formis, sicut materia mea. & ideo, si velis dicere, quòd cœlum est incorruptibile, oportet dicere, quòd cœlum sit forma simplex. vel oportet dicere, quòd materia cœli non est in potentia, nisi ad illam formam, quam habet, Sed secundum Scotum in 14. distinct. 2. ponitur. *Cœlum non cõtinet eminẽter aĩam intellectiuã. Si cœlum habet materiã eiusdem rõnis cum inferiorib. nõ est incorruptibile.*

Prima propositio. Cœlum quodcunque est compositum ex materia eiusdem rationis cum materia & substantiali, & specifica, & propria. *Opin. Sco. de materia cœli.*

Nota, quòd differentia est inter Philosophos, & Theologos de cœlo: quia Physici dicunt, quòd cœlum non est compositum ex materia, & forma; quia ipsi dicunt, quòd omne compositum ex materia, & forma, est corruptibile: sed cœlum nõ est corruptibile: ergo &c. Tamen Theologi dicunt, quod ex illo chaos fuerunt omnia producta. Sed de Bassolis dicit, ꝙ cœlum est forma simplex, nec est ibi materia, sed hoc est contra Scotum. *Differentia inter Philosophos & Theologos de materia cœli. Opi. de Bassolis.*

Secunda propositio. Quamuis cœlum sit compositum ex materia & forma, tamen est incorruptibile, quia ad hoc quòd aliquid sit corruptibile, requiritur, quòd habeat qualitates contrarias, quibus possit corrumpi: sed cœlum non habet qualitates contrarias: ergo cœlum non est corruptibile, nec habet qualitates, quibus possit pati. & sic non potest calefieri, nec frigefieri. bene tamen habet qualitates actiuas, & per propriam formam substantialem agit in hæc inferiora, & ideo cum arguitur, dico, ꝙ materia cœli est in potẽtia ad corruptionem, quia Deus potest corrumpere cœlum: tamen ab agente naturali non potest corrumpi. *2. prop. Sco. quare cœlũ non est corruptibile.*

Ad argumenta B. Bonauenturæ. Pro omnibus argumentis ponitur prima propositio. Elementa in corporibus gloriosis, & in quocunque mixto non sunt formaliter, sed precise virtualiter 15. dist. 2. Ex quo sequitur, quòd ex actione angelorum non sequitur corruptio in corporibus nostris, nec agunt in corpore nostro. *Soluuntur arg. B. Bonauenturæ. 1. propos.*

Secunda. Quamuis in corporibus gloriosis sint qualitates contrariæ, tamen propter dotem impassibilitatis nullo modo possunt corrumpi, & sicut non esset miraculum, quòd calor cordis non ageret in frigiditatem cerebri, & sicut esset miraculum, quòd corpus meum esset in igne, & non combureretur, ita esset miraculum, si calor naturalis non ageret in frigiditatem cerebri. *2. propos.*

Iuxta hoc quæro, vtrum in potestate animæ Christi &c. Nota quòd sicut dicunt Grammatici, duplex est constructio, scilicet transitiua, & intransitiua. Transitiua, in qua constructibilia pertineant ad diuersa, vt cappa Sortis. Intrãsitiua, in qua constructibilia pertinent ad idem, vt creatura salis, idest creatura, quæ est Sal. Similiter lumen naturale intellectus, idest lumen, quod est ipse intellectus. & hoc capitur in prima q. prologi, primi. Similiter cum dicitur, ex violentia passionis, hoc est, ex passione violenta, ibi est constructio intransitiua. *De pñate animæ Christi respectu passionis. Constructio duplex.*

Nota vlterius, quod violenter capitur dupliciter, vt patet in responsione ad tertium argumentum istius q. scilicet pro vt violentum opponitur ei, quod est naturale, & ei, quod est voluntarium. in titulo quæst. intelligitur de violentia, vt violentum opponitur tam naturali, quam uoluntario. Quæritur *Violenter dupliciter.*

ergo,

ergo, Vtrum, si anima Christi voluisset non mori ex violenta passione, an potuisset euadere, quia multi dicūt propter illam authoritatem Ioan. 18. Potestatem habeo, &c. q Christus potuit non mori.

Soluit qō. concl. Scot. Ad quæstionem respondet Scotus ponendo talem conclusionem. In potestate animæ Christi non fuit non mori ex violentia passionis quamuis voluntas animæ Christi voluisset nō mori: tamen applicatis illis tormentis, non fuit in potestate non mori ex tali passione.

1. Ratio ad conclu. Probatur sic. Non est in potestate alicuius non mori ex violentia sibi illata: similiter non est in potestate animæ Christi non mori ex violentia passionis sibi illatæ. patet antecedens, quia multi sunt, qui non volunt mori, & non possunt euadere mortem. Consequentia patet, quia Christus secundum corpus fuit viator, & corpus suum fuit mortale, & passibile.

2. rō ad idē Item secundo. Si in potestate sua fuit præseruare corpus ab omni violentia talis passionis, sequitur, quòd peccasset mortaliter permittendo se occidi. Patet consequentia, quia debebat diligere seipsum post Deum, & per consequens debebat cauere ab omni sibi nociuo. Et sic, si nō fecisset, peccasset mortaliter, sed hoc est falsum, immò meruit, & non peccauit.

Notandum, quòd licet fuisset in potestate sua non mori ex passione, tamen cum hoc stat, quòd quando est præceptum Diuinum, debet velle hoc, ad implendum præceptum Diuinum, sicut fuit de multis martyribus, qui voluerunt mori propter Deum, & tamen non peccauerunt, immò meruerunt.

1. ppō. Sco. Ad propositum q. Doct. respondet ponendo primam propositionem. Si anima Christi fuisset sibi dimissa absolutè, ex quo fuit gloriosa, gloria tunc redundasset in corpus, & tandem in potestate talis animæ fuisset non mori, ex violentia passionis.

Ordo instantium. Notandum quòd in primo instanti natura humana fuit vnita verbo: in secundo anima fuit beata: in tertio fuit miraculum, quòd gloria animę non redundaret in corpus, & in quarto corpus habuit necessitatem moriendi, & fuit passibile, & mortale, & in potestate animæ non fuit prohibere talem passionem à corpore: ergo fuit mortale, & ratio est, quia ex prima institutione naturæ lapsæ, aliqua actiua nata sunt dominari aliquibus passiuis. patet, quoniam in corpore nostro sunt qualitates contrariæ, & aliquando dominatur una, ita quòd ex illa sequitur mors in corporibus. Tunc arguitur sic. Omne corpus alterabile per approximationem alicuius actiui dominantis in passiuum, potest corrumpi: sed corpus Christi fuit tale corpus: ergo potuit corrumpi: & non fuit in potestate animæ Christi prohibere passionem à corpore. Maior probatur ex ratione prædicta, & videmus per experiētiam in corporibus nostris. Minor probatur, quia quam diu vixit nobiscum, semper fuit alterabile, & passibile, quia non erat beatum, nec impassibile nisi post resurrectionem: quia, sicut in potestate nostra non est prohibere, quod aliquis non interficiat me, sic in potestate animæ Christi non fuit prohibere separationem animæ a corpore: ergo benè sequitur, quòd non fuit in potestate animæ Christi non mori ex passione violenta.

Arguit q. nemo sit interficiēdus. Contra volo probare, quòd nullus possit interficere alterum, & per consequens male interficiunt latrones in patibulo. Arguitur sic. solus Deus potest creare animam, & eam unire corpori: ergo solus Deus potest illam separare a corpore. Antecedens patet; quoniam nullum ens creatum potest creare animam, & eam unire corpori, neque angeli possunt unire, immò solus Deus potest unire. patet, quia resurrectio est supernaturalis. nam eadem potentia est in processu resolutiuo, & compositiuo: sed processus compositiuus non est nisi à Deo: ergo nec resolutiuus. de hoc patet in 4. 43. dist. qō. 3. ubi quærit de causa resurrectionis. vbi dicit, quòd licet agens naturale producat, & idem numero reproducat, tamen nullum agens naturale potest facere resurrectionem. Tunc soluit, concedo antecedens, & nego consequentiam, & ponit duas regulas.

1. Regula Sco. Prima. Agens creatum potest inducere aliquam qualitatem in corpore nostro, ad quam sequitur necessario exanimatio, & mors, & separatio animæ à corpore. patet sic. primo aliqui moriuntur ex febre uehementi, quia ex calore supernaturali inducitur aliqua qualitas, quæ est causa mortis: similiter aliqui moriuntur per aliquem ictum. patet, quia sicut lumen existens in candela non ardebit, nisi ponatur materia debita, sic anima nostra non informabit corpus nostrum, nisi sit proportionatum debitis qualitatibus.

2. Regula. Secunda regula. Nulla qualitas potest induci ab agente naturali, quæ sit necessaria causa animationis. patet, quoniam si ignis agat in corpus reducendo in cineres, poterit inducere qualitates, ad quas sequitur exanimatio, idest separatio animæ à corpore. Probatur secunda regula, quoniam ignis non potest inducere aliquam qualitatem, quæ sit causa illius mortis.

Nota, quod Scotus in materia de resurrectione soluit simile argumentum. Agens naturale potest esse causa corruptionis hominis: ergo potest esse causa reparationis alicuius, & resurrectionis. non ualet consequentia, quia non eadem est potentia compositionis, & resolutionis.

Consequenter Doct. intrat vnam difficultatem philosophicam, & arguit sic. Dicitur in philosophia naturali, quòd inducitur forma organica in corpore organico, & qualitas complexionalis ex commixtione elementorum, & istæ dispositiones necessitant Deum ad animationem: ergo sequitur, quòd male dicitur, quòd ab agente naturali non potest induci aliqua qualitas necessitans Deum ad animationem.

Respondit Scotus, vt habetur in 4. dist. 43. q. 3. ante responsionem argumentorum, quòd nulla qualitas inducta ab agente naturali, est dispositio necessitans simpliciter ad animationem, contra Thomistas dicentes, quòd talis qualitas est dispositio necessaria ad animationem. *1. Reg. Sco.*

Secunda regula. Quæcunque dispositio existens in materia cum se teneat ex parte materiæ, & ex parte ipsius receptiui, est in potentia contradictionis ad animationem sic, quòd adhuc est in potentia ad recipiendum, vel non recipiendum. Probantur ambæ regulæ, quoniam si ab agente naturali posset induci aliqua dispositio necessitans ad animationem, sequeretur quòd illa necessitaret ipsum Deum: sed hoc est falsum, quia nullum ens creatum potest necessitare ipsum Deum: immò positis illis dispositionibus, adhuc est in potentia contradictionis, & potest recipere, uel non recipere, quoniam Deus contingenter creat. *2 Reg. Sco.* *Nulla dispositio pōt necessitare Deū ad informandū corpus organicum.*

Contra arguitur. Phil. dicit, quòd forma organica, & ista qualitas, sunt dispositiones necessariæ ad animationem. *Soluitur instantia.*

Respondeo, quòd licet Philosophus dicat hoc, tamen nos non tenemus cum ipso, quoniam Philosophi tenent vnum principium contra Theologos, quia dicunt Philosophi, quòd Deus quicquid ad extra produxit, necessario produxit: sed dicunt Theologi oppositum, scilicet quòd Deus quicquid ad extra producit, contingenter producit. ideo illi, qui dimittunt Philosophum in isto principio, debent eum dimittere in conclusione, scilicet quòd istæ dispositiones necessitent Deum ad producendum animam: vnde in fine Doct. se resoluit dicens, quòd omnis dispositio inducta ab agēte naturali in materia, est in potentia contradictionis ad talem formam, videlicet ad animam intellectiuam, quoniam Deus merè liberè produxit animam intellectiuam. ideo potest producere si uult, & potest non producere si non vult: ergo nulla qualitas dispositio est necessitans ad animam. Et ideo nulla dispositio inducta ab agente naturali est sufficiens ratio ad necessitandum ad animationem. Tamen quia communiter dicitur, q illa dispositio est necessitās ad animationem, nota, quòd hoc potest dupliciter intelligi. Vno modo, quòd ex uirtute talis dispositionis fiat talis animatio, & sic non. Alio modo ex pacto, sed secundum quid, & sic est uerum, quòd illa dispositio est necessitans ad animationem, ita quòd facta illa dispositione, Deus necessitatur secundum quid ad producendum animam intellectiuam. *Dissentiunt Philosophi & Theol.* *Deus ad extra merè liberè opatur & producit* *Qūo organizatio corporis necessitet ad aīam, et pōt dupliciter intelligi*

Contra arguitur, quòd in potestate animæ Christi fuit præseruare seipsum ne moreretur. Quia si nō, sequitur, quòd ista mors non fuisset voluntaria, nec meritoria: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Patet primum. Illud non est voluntarium, quod non est in potestate mea: sed si mors Christi non fuit in potestate sua, ergo non fuit voluntaria, & si non fuit uoluntaria, ergo nec meritoria: quia nihil est meritorium nisi voluntarium: sed consequens est falsum, ergo &c.

Respondeo, quòd voluntas creata potest mereri in obiecto quantum est ex parte voluntatis, quia voluntas creata potest velle amore amicitiæ dilectionem. Dico tamen, quòd Deus sit iustus, uel bonus, non est in potestate voluntatis.

Item uoluntas creata potest mereri, uel demereri in aliquo, quod non est in potestate sua: quia Lucifer peccauit appetendo æqualitatem Dei; & tamen illud obiectum non erat in potestate Luciferi. ex quo sequitur, quòd licet in potestate animæ Christi non fuerit talis passio, & impedire passionem, quam sibi Iudæi inferebant, tamen potuit mereri per illud obiectum, idest passionem, quantum erat in potestate sua, accipiendo *Quis pōt mereri vel demereri de eo quod nō est in ptāte sua*

cipiendo illam passionem in ordine ad Deum.

3. rō ad idē. Secundo sic. Si in potestate animæ Christi non fuit præseruare se a morte illata ex uiolentia passionis, sequitur, quòd passio fuit uiolenta: sed hoc est falsum: probatur consequentia, quia illud, quod est contra uoluntatem, est uiolentum, ultra est uiolentum: ergo non potuit mereri, quia ad meritum requiritur, quod sit actus uoluntarius: sed passio fuit uiolenta: ergo &c.

Soluitur rō. Violentum dupl. Respondeo, quòd uiolentum capitur dupliciter. Vno modo, ut opponitur naturali, ut quando lapis est sursum, & detinetur, est ibi uiolentatio, quia contra naturalem inclinationem lapidis. Alio modo uiolentum capitur, ut opponitur uoluntario; sicut dare alapam est uiolentum, quia contra uoluntatem.

1. prop. Prima propositio. Passio fuit uiolenta ipsi animæ, patet. naturaliter anima inclinabatur ad informandum corpus: ergo quando aduenit sibi separatio, fuit uiolentatio, & hoc habet Scotus in quarto dist. 43. quæst. 4.

2. prop. Secunda propositio. Passio Christi fuit uiolenta, ut uiolentum opponitur uoluntario, eo modo, quo passio Christi fuit nolita. pro quo est notandum, quòd uoluntas animæ Christi uolebat passionem nolitione conditionata, non solum secundum portionem superiorem, sed etiam inferiorem. ex quo sequitur, quòd eodem modo, quo fuit uiolēta, nullo modo fuit meritoria.

prop. Tertia. Passio Christi non fuit uiolenta, ut uiolentum opponitur uoluntario, eo modo, quo fuit uolita, quia dictum est superius, quòd Christus uolebat passionem uolitiōne absoluta: & simpliciter uoluit illud uelle, & ideo non fuit hoc modo uiolenta.

Soluuntur princ. argu. Ad argumenta. Respondeo quando arguitur sic. Voluntas Christi perfecte dominabatur appetitui sensitiuo, & omnibus uiribus inferioribus, ut non doleret ex obiecto disconuenienti sibi: ergo uoluntas Christi perfecte dominabatur corpori, & poterat impedire ne moreretur. probo primo antecedens, quia nulla erat rebellio uirium inferiorum ad uires superiores: immo erat maximum dominium. probatur consequentia, quia uoluntas Christi dominabatur corpori principatu despotico: ergo appetitui sensitiuo principatu politico. sed si uoluntas dominatur principatu despotico, potuit imperare ne doleret: ergo potuit imperare ne corpus moreretur.

Solu. primū principale. Dupl. principatus. Pro solutione nota, ꝙ duplex principatus, scilicet despoticus, qui est, quando dominus dominatur seruo sic, quòd potest facere de illo quicquid uult, & quicquid sibi placet, & sic in Hispania est iste modus, nam quādo aliqui sunt empti, Domini eorum dominantur principatu despotico, quia faciunt de eis quicquid uolunt. Alius principatus politicus, qui est, quando quis dominatur alicui in rebus licitis, & honestis, & non in omnibus rebus: & sic rex dominatur principatu politico, quia facit, quod est licitum in suo regno, tamen non facit omnia. Primus principatus est perfectior, quia dominus potest facere quicquid uult, nec seruus potest resistere in aliquo. Ad propositum, Voluntas animæ Christi, & quæcunque alia anima, non plus dominatur corpori, quantum ad omnem potentiam, quæ se tenet ex parte corporis, quam appetitui sensitiuo, immo minus. Vnde nota, quòd in homine sunt duplices

Duplices potentiæ aīæ. potentiæ, Qudam merè spirituales. Aliæ partim corporales, partim spirituales. Primę sunt sicut uoluntas, & intellectus. Secundo sunt sensus, tam interior, quam exterior. Similiter potentia motiua organica, nutritiua, augmentatiua, 49. dist. 41. & istæ sunt duplices, Quædam, quæ in nullo nostro sunt dominio uoluntatis, nec per essentiam, nec per participatio-

Potentiæ organicæ dup. nem, sicut est potentia nutritiua, quæ nullo modo obedit rationi, nec uoluntati: & similiter potentiæ generatiuæ. Aliæ sunt obedientes uoluntati, ut potētia motiua organica, quia motus potest impediri à uoluntate; & potentia motiua potest obedire uoluntati, & rationi; & hinc conuenit ex ratione talium potētiarum: quia nutritiua obedit, & motiua obedit.

1. prop. Prima prop. Potentiæ nutritiuæ uolūtas nullo mō dominatur. & licet sit in potestate uoluntatis ministrare materiam potentiæ nutritiuæ, tamen applicata materia, non est in potestate eius, quin sequatur actus potentiæ nutritiuæ, & sic ex sumptione cibi, & debilitatione uirtutis naturalis Christus fuisset mortuus; nec poterat uoluntas Christi imperare uirtuti naturali, ut non diminueretur.

2. prop. Secunda propositio. Voluntas Christi non dominabatur appetitui sensitiuo sic, quòd fuerit impassibilis respectu alicuius obiecti disconuenientis. Exemplum. si aliquando applicetur ignis manui meæ, non est in potestate uoluntatis applicato igne, quin sequatur dolor: bene tamen est in potestate uoluntatis, quòd ignis non applicetur.

Ex quo sequitur, quod postquam uoluntas non dominabatur appetitui sensitiuo, nec etiam corpori, argumentum assumit unum falsum, assumendo, quòd anima dominabatur appetitui sensitiuo ne doleret de obiecto disconuenienti, quod est falsum. Et licet non esset rebellio, scilicet, quòd appetitus sensitiuus nihil appetebat, quin illud uellet uoluntas, & ratio dictaret, tamen præsupponitur unum falsum in argumento: & ex illo falso concluditur aliud falsum, scilicet, quòd anima potuit impedire, ne corpus moreretur. *1. argu. sumit unū falsum.*

Secundo sic. Scribitur Ioan. 10. Potestatem habeo &c. Et sequitur, ego pono animam a me ipso, tunc sic, quomodo intelligit cum dicit, a meipso? uel supponit ly, ego, pro uerbo, uel pro humanitate Christi: non primum, quia nunquam anima fuit separata a uerbo: nec secundum, quia tunc fuisset in potestate sua deponere, uel non deponere animam, & sic habeo propositum. *2. princ. deducitur.*

Respondeo, quòd ly, ego, supponit tam in supposito, quam in apposito pro eadem persona, licet secundum diuersas naturas. patet, quia ly, ego, supponit pro supposito uerbi secundum naturam diuinam, ego uerbum pono, idest depono animam meam à meipso uerbo, secundum naturam humanam, scilicet a corpore, quod est terminus a quo separationis. suppositum est ly, ego, & appositum est, a meipso. *Solu. scdm. Exponitur locus, ego a meipso pono animam meam &c.*

Ex quo sequitur contra Grammaticos, quòd appositum ibi, non est uerbum, sed est prædicatum positum post uerbū.

Notandum, quòd animam deponi ab aliquo, potest intelligi dupliciter. Vno modo effectiuè. Alio modo terminatiuè. & sic intelligitur illa oratio, ego pono &c. Secundo. Anima Christi fuit deposita a corpore Christi tanquam à termino, quia dicitur a meipso, idest a corpore, quod subsistit in meipso uerbo, & ita non fuit in potestate animæ Christi, corpus non mori. *Aīam deponi duplic.*

Item Ioan. 10. Hoc mandatum accepi a patre, quæro, quo modo accepit mandatum a patre? non secundum naturam diuinam, quia erat sibi æqualis: ergo accepit mandatum secundum naturam humanam, quia sic erat minor patre, sicut ipse testatur, Pater maior me est: ergo sequitur, quòd in potestate animæ Christi fuit ponere animam meam: aliter Deus dedisset sibi mandatum de aliquo, quod erat sibi impossibile. Vnde dicit Hieronym. Quicunque dixerit Deum præcepisse aliqđ impossibile anathema sit. *3. princip.*

Respondeo per idem, quòd Christum accipere mandatum intelligitur dupliciter, Vno modo, ut ponendi animam, idest complacendo, & uolendo talem mortē pro redemptione humani generis, & sic concedo. Alio modo, deponendo effectiuè animam suam a corpore, & sic Christus secundum naturā humanam non accepit mandatum, ut deponeret animam suā à corpore. Ex hoc habet, quòd eadem auctoritas exponitur in scriptura pro diuersis diuersimodè. Dicitur etiam, Qui potuit transgredi &c. ubi pars prima exponitur pro membris, & secunda pro capite, & non est transgressus intelligitur de Christo: & sic cum eadem authoritas possit exponi pro diuersis, ita etiam illa auctoritas, Ego pono animam meam &c. potest exponi pro diuersis, ut 25. dist. secundi, dicit Scotus contra Godofredum. *Solu tertiū. Christum accipere mandatu a patre dup. pōt intelligi. Eadē auctoritas pt p diuersis exponi.*

4. Princip. Quarto sic arguitur. Christus in passione cum clamore ualido emisit spiritum. Tunc sic arguitur. Si clamauit uoce magna, hoc non fuit naturaliter, quia in instanti mortis homo non clamat: ergo hoc fuit miraculose, ita quòd accelerauit mortem suam, quia prius mortuus est, quam latrones: ergo si tunc deposuit illam, ita potuisset aliquando illam deponere: ergo potuit impedire ne moreretur, sicut in eius potestate fuit accelerare mortem. Illud argumētum includit unam magnam hæresim, scilicet, quòd Christus occiderit se, quod est falsum. similiter, quia mortuus est propter maximas pœnas, nedum in parte sensitiua, sed etiam in parte rationali: quia uidebat, quòd moriebatur pro ingratis, & illa fuerunt causa accelerationis suæ mortis: ita quòd maiora mala passus est, quam latrones.

Respondeo ad argumentum. Dicit Scotus, quòd in illa propositione, Exclamans uoce magna &c. duo sunt consideranda. Primo clamor magnus. Secundo separatio animæ a corpore. Primum intelligitur cum dicitur, cum clamore ualido: & sic dico, quòd ille clamor fuit miraculosus, scilicet uirtute uerbi; quia uerbum uoluit ostendere, ꝙ ibi erat Diuinitas. ideo dicitur ibi, Verè filius Dei erat iste: quia hoc nō solet accidere in hominibus in instanti mortis. Secunda propositio. *Solu. 4. arg. Exponitur cum clamore ualido &c.*

Mors

Oia quæ passus est Christus in hac uita, passus est miraculose.

Motꝰ Christi fuit naturalis, dicit Scotus, quòd omnia, q̃ Christus passus est io hoc mundo, passus est mireculosè, licet quodammodo illa fuerint oaturalia. Arguitor sic. Quod oon potest fieri nisi præsupposito miraculo, & si facto miraculo possit fieri natoralitar, taman omnia illa sunt miraculosa, quia habēt relatiooem ad primum miraculum. Exemplum. Cæcus a natiuitate non potest uidere naturaliter: tameo facto miraculo, cum ipse uidet, illa oisio est quodammodo miraculosa, & quando Christus passus fuit secundum appetitum sensitiuum, & secuodum portionem superiorem, licet ipsa essent oaturalia, erant tamen mireculosa uirtute primi miraculi. Et per hoc posset probari, qoòd aliquis possit cognoscere oaturaliter dioinam essentiam, patet. communicetur species diuinæ essentiæ Gabrieli, licet ipsa commuoicatio speciei sit miraculosa, tameo uideret postea essentiam dioinam naturaliter. Respondeo. aliqois potest cognoscere essentiam diuinam tripliciter. Vno modo naturaliter. Alio modo superoaturaliter, Tertio modo partim naturaliter, & partim supernaturaliter, & miraculosè. Exemplum primi, ut Deos cognoscit naturaliter essentiā suā. Exemplum secūdi, ut B. Paulus, qui uidit essentiam diuinam. Exemplum tertii, ut B. Paolus post raptum adbuc uiator, cognoscebat per speciem diuinam essentiā naturaliter, tamen ex relatiooe ad primum miraculum erat miraculose, cum cognoscebet essentiam diuinam per speciē miraculose sibi impressam.

Diuina essentia pōt tripliciter cognosci.

DISTINCT.

DECIMAESEPTIMAE.

QVAESTIO VNICA.

De duplici uoluntate in Christo. Volūtas dupliciter, & quid sit.

CIRCA distinct. decimamseptimam quæritur. Vtrum in Christo fuerint tantum duæ ooluatates. Nota, ꝙ uoluntas capitur dupliciter. Vno modo strictè, & sic definitur uolnntas, uolootas ast appetitus cum rōne liber. In qua definitione ponunrur tres particulæ: primo poonitur appatitus, & per hoc differt ab iotellectu. secundo dicitur, cum ratione. i. saqoitur ratiooem: per hoc ab appetitu oaturali differt, qui præcedit actum ratioois. tertio dicirur, liber: per hoc differt ab appetitu sensitiuo, qui licet sequatur ratiooem, tamen ducitur, & noo ducit: & dicirur liber, quia ut habet Sco. io 16. q. quodlib. si uoluotas definirctur, io eius definitiooe poneretur libertas ideo beoe dicitur volnntas est appetitus cum ratione liber. Alio modo capitur large, prout idem est, quod appetitus: & sic uoluntas, seu appetirus est triplex. Quidam est intellectiuus. Alius est sensitiuos, siue animalis. Tertius est natoralis. Primus est uoluotas, quæ est appetitus, qui est cum ratiooe. Nā sicut poonimus potentiam iotellectualem, ita ponimns appetirum consequentem iotellectum. Appetitus alius est cōsequēs sensum: & sic cuilibet poteotiæ sensitiuæ correspoodet potētia appetitiua. Tertius est oatoralis, qui est inclioatio, uninscuiusque rei ad suam propriam perfectionem: & est quædem relatio aptitudinalis indistiocta realitar a fundemento, & distincta formaliter. Nora, ꝙ dicit Scotus io sua metaphysica, ꝙ ioter istos rres apperirus, est quadruplex differentia. Prime quia appetitus rationalis est formaliter liber, sed seositiuus, sioe naturalis carer libertate. Secunda differeotia est, quia appetitus rationalis siue sensitiuus, aliquando nominat potentiam, ot cum dico, appetitus meus est iste, istud est uoluntas. Aliquaodo nominat actum, ut cum dico ego habeo appetitū comedendi. Tertia, quia appetitus sensitiuns in moralibus io plus se habet, quàm apperitus rarionalis: & naturalis in plus se habet, quam appetitus sensitiuns, & ratiooalis. patet, quia omoe, quod habet appetitum intellectiuum, habet & sensitiuum, sed ooo ècontra. & omoe habens appetitum sensitiuū, habet appetitum naturalem, non tamen e cōtra: quia lapis habet apperitum oaturalem ad deorsum, noo tamen appatitum sensitiuum. Quarta, quia appetitus ratinnalis, & sensitiuus præsuppoonor actum porentiæ cognitiuæ in suis actibus, non autem appetitus oaturalis. Vnde hic capitur uolootas, ut est aliquid commune ad ipsos tres appetitus. patet, quia quando oidemos, ꝙ asinus clamat, dicimus, ꝙ uult arenam. Similiter quando nos uidemns lapidem casurum, dicimut, cauete, quooiam lapis ille uult cadere. Nota ulterius, ꝙ hic ooo capitur uoluntas largè, sed strictè, capiendo uoluntatem pro potentia libera.

Volūtas large triplex

Cuilibet potētiæ apprahēsiuæ resp. sitiua appetitiua.

Quid appetitus naturalis.

Quadrupl. differentia r tres istos.

¶ Istam questiooem, &c.]

Concl. Scot.

Coosequenter Scot. pooit istam concl. Io Christo fuerunt duæ uoluntates taotum strictè sumptæ. patet a simili. in Christo fueruot duo intellectus: ergo duæ uoluntates. patet coosequentia, quia cuilibet intellectui correspondet uolunras: quia onoquam iouenitor iotellectus io aliquo, in quo nō inueoiatur uoluotas. Dicit Hieronymus, quod hæreticum est dicere ꝙ io Christo sunt duæ uoluotates: tamen hoc est falsum, quia immo sunt duæ: & ad Hiero. dico, ꝙ uerum ast, ꝙ io Christo noo snot duæ uoluotates creatæ, uel duæ iocreatæ.

Duæ tantū sunt uolūtates in Christo est propō exponibilis.

Ad qoęst. resp. Sco. ꝙ ista propositio est exponibilis: tantum suot duæ ooluntates in Christo. Primo probat, ꝙ illa sit uera. Secundo, ꝙ sint duæ uoluotares. Coocl. ergo Scoti est, In Christo sunt duæ uolontates. patet per Damasc. sicut secundum fidem in Christo sunt ponendæ duæ naturæ, & uoom suppositum, & una hypostasis, ita ponaudæ sunt proprietates naturales consequentes naturas: ergo cum perfectissimæ potentiæ oaturę iotellectualis sint intellectus his, & uoluntas, & in Christo fueruot duæ naturæ iotellectuales, sequitur, ꝙ in Christo fuerunt duæ uoluntates, Doct. sic arguit. In quncunque sunt doæ naturæ iotellectuales, in illo sunt duæ uolnntates; sed in Christo sunt duæ naturæ intellactuales: ergo in Christo sunt duæ uoluntetes. Probator maior, quia uoluntas sequirur naturam intellactualem: si ergo multiplicentur naturæ intellactuales, multiplicabuntur uoluntates. Probatur minor, qoia Christus est uerbum, & homo. Itē in Christo fuit summa gloria. ergo habuit iotellectum, & uoluotatem. Vel sic. In quocūque est cognitio omoium rerum, & fruitio perfectissima, in eo est intellectus, & uoluotas: sed in Christo secuodum naturam creatam est summa gratia, & cognitio omnium reram ergo in eo est intellectus, & ooluntas. & cum secundom naturam diuinam habeat iotellectum, & uoluntatem: ergo in Christo suot duæ uoluotates.

Consequenter doct. probat concl. exclusiuā, & quęrit duo. Primo, utrum in Christo sit tantum uoa uoluotas creata secūdum oaturam humanā. Resp. ꝙ ooluntas capitur dupliciter. Vno modo strictè. Alio modo largè. Vel sic distinguo; uel sub propria uolunratis ratione; uel sub commuoi, uolunras strictè est eppetitus cum ratione liber: sed geoeraliter sompta est idē ꝙ appetitus. capiēdo oolunratem largè, & secundo modo in Christo fuernnt tres uoluntates, s. uoluotas creata, & increata, & uoluotas alia, quæ uocatur appetitus sensitiuus. sed quia uolootas strictè sumpta addit supra appetitum, quod est cum ratione liber, Secunda concl. Capiendo uoluntatem strictè, in Christo est tantum duplex uoluntas, creata, & iocreata. Tertia coocl. Capiendo uoluntatem communiter pro ipso appetitu, io Christo, siue in nobis tot fuerunt uolontates, quot fueruot poteotiæ appreheosiuæ. Nota, ꝙ cuilibet potentiæ apprehensiuæ correspondet prima potentia appetitiua. Nota ulterius, quod duplex est potentia appræhensiua. s. intellectualis, q̃ est intellectus naturalis: & hæc est duplex. Quædam est axterior. Quædam interior. Exterior est poteotia sensitiua habēs organum exterius: Ioterior est, quæ habet suum organum iotesius: Vnde potentiæ interiores suot quinque. s. sensus communis, imagioatiua, æstimatiua, phantasia, & memoria: & forte, & sine forte oon est oisi onus seosus interior, qui nocatur quinque nomioibus secuodum quinque officia. Sed potentiæ exteriores suot uisus, auditus, gustus, odoratus, & tactus: & sic sunt 10 poteotiæ tam exteriores, quàm interiores. Ex quo infero, ꝙ capiando uoluotatem pro quolibet appetitu, io nobis soor decem uolnntates. patet, quia cuilibet potētiæ apprahēsiuę correspōdet sua propria appetitiua: sed io nobis sunt decē potētiæ appræheosiuæ, ot dictū est: ergo suot 10. uolūtates.

De numero sensuū interiorū, & exteriorum. Sensus interior unus.

Not. ꝙ quando loquimur de appetitu sensitiuo, ooo loquimur de ipso, sicut de uno eppetitu, s. de appetitu, qui correspōdat poteotiæ imaginatiuæ, qoando apprehendendo obiectum sensos, non solum poteotia delectatur io abseotia obiecti. petet io somoiante, qui bibit booū uinū: & quādo loquitur de appetitu seositiuo, loquitur de appetitu correspōdeotu poteotiæ imaginatiuæ. Sed sicut oon obstante, ꝙ potētia imagioatiua apprehēdat obiectū io absentia, & præsentia, & cū hoc aliæ potētię apprehendūt sua obiecta, & potētia imaginatiua apprehēdat obiecta quinq; sensuū, cū hoc tamē stat, ꝙ quinq; potētiæ apprehenduot sua obiecta particularia: ut uisus, ui-

sibili; & quot sunt potentiæ apprehensiuæ, tot sunt ponendæ potentiæ appetitiuæ. Ex quibus patet, ꝙ in Christo inueniũtur duodecim uoluntates, s. una uoluntas increata, & alia uoluntas creata: & cum hoc fuerunt quinque sensus interiores, & alii quinque sensus exteriores, & cuilibet potentiæ apprehensiuæ correspondet sua propria potentia appetitiua, & hoc capiendo uoluntatem largè, sed strictè capiendo uoluntatem sunt tantum duæ, scilicet creata, & increata, secundũ ꝙ sunt duæ naturæ intellectuales.

Quid appetitus naturalis in qualibet re

Secundo quærit. Vtrum uoluntas naturalis, & libera in nobis sint duæ potentiæ. Respondeo ponendo talem regulam. Appetitus naturalis in qualibet re est inclinatio talis rei ad propriam perfectionem recipiendam. Patet, quia lapis habet appetitum naturalem ad descendendum deorsum, & ista est perfectio extrinseca lapidis. Similiter ignis habet appetitum naturalem ad ascendendum sursum. ex quo sequitur, ꝙ si in lapide talis inclinatio sit aliquod obiectum aliud a grauitate, tunc inclinatio hominis ad suam propriam perfectionẽ erit aliud ab homine. Hic tangit opinionem Thomistarum, quòd inclinatio naturalis cuiuscunque rei est aliquid absolutum, distinctum realiter a lapide, & est de prima specie qualitatis.

Cõtra hoc dicit Scotus, quòd inclinatio grauis ut lapidis, &c. Sed primum est falsum, scilicet quòd inclinatio grauis sit aliquod absolutum, & sit aliqua potentia sicut dicunt Thomistæ.

Sco arg. ꝙ inclinatio naturalis nõ sit potentia, uel quid absolutum.

Contra arguit sic Scotus, ꝙ inclinatio non sit aliquid absolutũ, nec potẽtia qua lapis in cẽtro, arg. sic operatur oĩs actio transiens, habet terminum realem: sed istud graue per te operatur in centro: & nullus est terminus actionis: ergo nulla est operatio. Secundo sic. omnis actio, uel est corruptiua, uel perfectiua: sed actio ipsius grauis nulla istarum actionum potest esse, igitur, &c. Patet maior per distinctionem sufficientem. patet minor, quia certum est, ꝙ grauitas lapidis non est corruptiua, uel perfectiua: quia nullus est terminus illius actionis: ergo &c.

Pro resolutione ponitur prima propositio. Inclinatio naturalis lapidis, & cuiuslibet rei, est quædam relatio aptitudinalis ultra rem, cuius est: ita quòd illa inclinatio ultra lapidẽ nihil aliud dicit, nisi relationẽ. ex quo sequitur, ꝙ illa relatio identificatur cum fundamento.

Secunda. Graue existens in centro non potest habere aliquã operationem, nisi respectu ubi conseruandi. Vnde nota quòd ubi, dependet a corpore locato, sicut lumen dependet a sole in medio, ideo quamdiu graue est in centro, est in continua cõseruatione, &c.

Tertia propositio. Quamuis tale corpus in centro conseruet ubi, tamen non agit in centro. Notandum quod duplex est circunscriptio, s. actiua, ut in locante: alia est passiua, ut in locato. Ad propositum sicut dictum est de inclinatione naturali lapidis, ita &c.

Quarta propositio. Voluntas naturalis, non est uoluntas: sicut uelle naturale, non est uelle, & ratio est, quia naturale distrahit de utroque, sicut homo albus secundum dentes, nõ est albus simpliciter, ita &c. Ex quo sequitur, ꝙ uelle naturale, non dicit nisi quandam inclinationem ad propriam perfectionem. Item, eadem potentia dicit naturalis & libera, & hoc respectu diuersorum. naturalis, inquantum tendit in suam propriam perfectionem: sed inquantum uoluntas est libera, uocatur potentia libera secundum rationem intrinsecam. Vnde nota, ꝙ uoluntas naturalis capitur tripliciter. Vno modo pro inclinatione naturali uoluntatis ad propriam perfectionem, & sic uoluntas naturalis non est nisi relatio aptitudinalis, fundata in uoluntate, & terminata ad commoda, & ad perfectiones uoluntatis.

Volũtas naturalis tripliciter. Quid uoluntas naturalis

Prima prop. Voluntas naturalis non est elicitiua aliquo mõ actus, quia si per impossibile Deus separaret uoluntatem liberam a uoluntate naturali, non esset elicitiua actus, & sic non posset peccare.

Secunda propositio. Ista uoluntas naturalis quamuis sit distincta formaliter, tamẽ est eadem realiter. patet, quia omnis inclinatio naturalis identificatur cum eo, cuius est: sed uoluntas naturalis est tantummodo inclinatio. ergo identificatur realiter, &c.

Tertia propositio. Ista uoluntas naturalis est reductiuè in prædicamento substantiæ.

Volũtas naturalis dupliciter.

Secundo modo capitur uoluntas naturalis, ut distinguitur contra uoluntatem liberam. Vnde nota, ꝙ uoluntas naturalis, capitur dupliciter. Vno modo prout distinguitur cõtra potentiam liberam. Alio modo prout distinguitur contra potẽtiam supernaturalem, & sic uoluntas non informata donis supernaturalibus, dicitur naturalis, ut uoluntas Sarraceni. sed ipsa informata dicitur supernaturalis, ut uoluntas uiatoris habens fidem, & charitatem, & sic eadem uoluntas pro diuersis temporibus, potest dici naturalis, & supernaturalis.

Tertio modo capitur uoluntas naturalis pro ipsa uoluntate, ut elicit actum conformem inclinationi naturali, & inclinatio naturalis uoluntatis est ad commodum, & bonum sibi, ad beatitudinem æternam, & dicitur libera, quoniã est domina suorum actuum, & inquantum in eius potestate est elicere actiuè, uel non elicere actum. Tunc dico ad dubium. Prima propositio, capiendo uoluntatem naturalem primo modo, non sunt duæ potentiæ, quia uoluntas naturalis non est potentia, sed inclinatio. secunda propositio. capiendo uoluntatem naturalem. Secundo modo uoluntas naturalis, & libera, non sunt duæ potentiæ. Tertia propositio. capiendo uolũtatem naturalem tertio modo. uoluntas libera, & naturalis, non distinguuntur.

Respon. ad dub.

Soluuntur prin.

Ad argumenta principalia primo sic arguitur. Omnis uolũtas est domina sui actus: sed si in Christo essent duæ uoluntates, altera uoluntas, s. creata, non esset domina sui actus: ergo in Christo non sunt duæ uoluntates. patet maior ex libertate uoluntatis. patet minor: illa uoluntas non est domina sui actus, quæ sequitur motum alterius potentiæ: sed uoluntas creata in Christo sequitur motũ alterius potentiæ: ergo &c. probatur minor, quia ista sequitur motum uoluntatis uerbi diuini. i. uolitionem: ergo non est uoluntas.

Soluitur 1. princ.

Respondeo. illa maior est uera, omnis uoluntas est domina sui actus, i. est libera, saltem habet libertatem complacentiæ. Ad minorem respondeo, negando ipsam. immo esset domina sui actus, & ad probationem quando dicitur, quòd uerbum elicit, &c. dico, quòd uerbum diuinum nullam causalitatem habet super actum uoluntatis creatæ in Christo, quã nõ habeat tota Trinitas, cuius oppositum imaginantur aliqui. Ex quo sequitur corollarium, ꝙ uoluntas creata in Christo non priuatur magis dominio suo propter unionem ad uerbũ, quàm si non esset unita, quia per illam unionem, uerbum nõ habet aliquam causalitatem, quam non habeat tota Trinitas: & sic, si non esset unita uerbo, uerbũ non haberet causalitatẽ nisi eam quam habet tota Trinitas, & ideo non magis amouetur dominium ab illa uoluntate, quàm a mea.

Scotus in 34. d. 2. q. qua quæritur, Vtrum peccatum sit a bono tanquam a causa, format tres, uel quatuor quæstiones, & in qualibet facit unam distinctionem, ubi primo soluit secundam, secundo primam. circa medium q. quærit, utrum uoluntas creata sit totalis causa suæ uolitionis sic, ꝙ Deus nullo modo concurrat ad uolitionem creatam, & aperit ibi Doctor duas uias. prima est Durandi, quam Doct. probat quinque uiis, quod uoluntas sit totalis causa respectu uolitionis, sic, quòd Deus nullam causalitatem habet respectu uolitionis, nisi solum causando uoluntatem: qua causata, uoluntas ex se sola causat uolitiones suas.

Licet diuina uoluntas sit causa uoluntatis creatæ, nõ tamẽ totalẽ actus eius ẽ secundũ Durand.

Possumus saluare libertatẽ uoluntatis nostræ, & ꝙ Deus non ẽ cã peccati.

Ex hoc respondeo ad istud argumentum. ad probationem, uoluntas quæ sequitur motus alterius, non est libera, consedo. uoluntas in Christo est huiusmodi, dico, quòd licet uoluntas creata sequatur motum uoluntatis increatæ quo ad esse, quia est producta a uoluntate diuina, non tamen secundum operationem, & secundum hoc possumus saluare libertatem uoluntatis, & sic Deus non potest me cogere, nec Deus est causa peccati, quia non est causa malæ uolitionis. Item possumus saluare libertatem, liberi arbitrii. Si teneatur secunda uia, quæ est de mente Scoti in loco præallegato, ubi impugnat durandum, quia si Deus non cõcurreret, sequeretur, quòd Deus non esset omniscitus, nec omnipotens; sed primum est falsum: patet, quia ego nescio uolitionem, & actum uoluntatis meæ pro crastina die, tamen Deus hoc scit; quia scit, quòd concurret mecum ad uolitionem meam crastinam, sequeretur etiam, quòd non esset omnipotens. pono per casum, ꝙ Deus uelit me uelle bibere, postquam ego sum causa totalis actionis, ego dicam, ego uolo bibere, & sic Deus non esset omnipote[illegible] & ideo magis Catholicè dicendum est, sicut dicit Scotus, quòd respectu uolitionis meæ duplex est causa, scilicet Deus cum influentia generali, & uoluntas. & ad propositum, cum arguitur, nullam causalitatem habet uerbum quam non habeat tota Trinitas, &c. dicimus, quòd uerbum denominatur ab illa actione, quæ est uelle, propter communicationem idiomatum, sed secundum istam opinionem respondeo ad argumentum negando consequentiam, & ad probationẽ quando dicitur, sequitur motum uoluntatis diuinæ, dico, quòd

Opi. Scot. de actu uolũtatis nostræ.

Duplex cã meæ uolitionis.

quòd uoluntas diuina non cogit uoluntatem creatam, immo uoluntas diuina nunquam operatur in uoluntate mea, nisi uoluntas mea primo se determinet, licet in uoluntate creata non sit prima libertas. Nota, quod libertas primaria est libertas alicuius uoluntatis, quæ uoluntas nulli alteri uoluntati subiicit in agendo, & sic uoluntas diuina est prima libertas. Alia est libertas secundaria, quæ subiicitur tanquam causa secundaria agenti primario; & sic uoluntas creata est libertas secundaria, quæ subiicitur uoluntati diuinæ in agendo. & ad probationem dico, quod si dicas, quod uoluntas mea sit differentia meorum actuum, sic etiam uoluntas creata in Christo est etiam differentia suorum actuum, quia est libera libertate secundaria.

Prima libertas, quæ sit.

Dicit unus Scot. ad istud argumentum cum arguitur, omnis uoluntas est diuina sui actus: distinguo, uel excludendo coactionem, i. quod non possit cogi, & sic concedo: uel quod sit domina suorum actuum, secludendo subiectionem, quia sola uoluntas diuina est libera hoc modo.

Alia resp. ad arg.

Voluntatē esse dominā suorū actuū duplic. pōt intelligi. 2. prin.

Secundo sic arguitur. In Christo sunt duæ uoluntates creatæ, ergo non sunt tantum duæ uoluntates. patet consequētia, quia ibi est uoluntas diuina. probatur antecedens, quia est uoluntas naturalis, & libera, & sunt distinctæ potentiæ, & habēt distinctum modum tendendi in obiectum, s. naturaliter, & liberè; ergo in Christo sunt plures uoluntates quàm duæ. Respon. quod uoluntas naturalis, non est uoluntas ut dictum est, tamen Scot. resp. Prima proposi. Voluntas naturalis nō est uolūtas nec potentia. patet, quia naturaliter distrahit de rōne uoluntatis, quia de ratione uoluntatis est naturalitas, & libertas. secunda uoluntas naturalis dicit inclinationem potentiæ uolitiuæ ad recipiendum perfectionem, & non ad agendum. Vnde nota, quod duplex est inclinatio in aliquo. Quędam est ad recipiendum. Alia est ad agendum. ut intellectus habet inclinationem naturalem ad causandum intellectionem, & ad recipiendum eam. Ex quo sequitur, quod uoluntas sic inclinata sine illa perfectione ad quam inclinatur, est imperfecta, dū caret illa perfectione ad quam inclinatur. patet, quia perficitur per illum terminum ad quem inclinatur. Tertia propositio. Voluntas naturalis non tendit ad suam perfectionem, sed est ipsa tendentia, qua uoluntas tendit ad recipiendum suā propriam perfectionem. Nota, quod differentia est inter ista, tendit, & est tendentia, quia licet uoluntas tendat in obiectum, tamen uoluntas naturalis est ipsa tendentia, quia uoluntas tendit ad perfectionem recipiendam. Quarta propositio. In uoluntate est alia tendentia, qua mediante tendit ad liberum actū agendi circa suum obiectum. Vnde sicut dictum est, quod duplex est tendentia in intellectu, ita in uoluntate. Vna est ad recipiēdum. Alia est ad tendendum circa suum obiectum: & sic duplex est tendentia. Vna est ad recipiendum perfectionem: Alia est ad eliciendum liberè suam actionem. Et ideo ad argumentum dico, quòd uoluntas naturalis pro formali non est potentia, nec uoluntas; sed quædam inclinatio uoluntatis ad suam perfectionem recipiendam. Nota, quod uoluntas naturalis potest accipi dupliciter. Vno modo pro materiali, & sic dicit ipsam uoluntatem; Alio modo pro formali, & tunc est inclinatio naturalis ad suum obiectum.

Soluitur 2.

Duplex inclinatio.

Quid uoluntas naturalis.

Duplex tendentia in uoluntate.

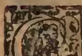
Volūtas naturalis duplex.

D I S T I N C T.

DECIMAEOCTAVAE.

QVAESTIO VNICA.

De merito Christi agitur.

CIRCA distinct. decimamoctauam quæro, Vtrum Christus meruerit. Nota quod quæstio mouetur propter Thomistas, qui dicunt, quod angeli non potuerunt mereri in primo instanti.

1. reg.

Prima regula. Cuiuslibet rei permanentis naturaliter productæ, dabile est primū instans secundum esse. patet per philosophum 5. physico. Pro quo nota, quod quadruplex est instans: quoddam est primum instans esse rei: aliud ultimum instans esse rei: tertium est primū instans non esse rei, seu instans primum non esse post esse: quartum est ultimum instans non esse rei. Primum instans esse rei est instans, in quo uerum est dicere, hæc res nunc est, & immediate ante hoc non fuit: sed ultimum instans esse rei est instans, in quo uerum est dicere, hæc res nunc est, & immediate post hoc non erit, & primum instans non esse post esse, seu nō esse rei, est instans, in quo uerum est dicere, hæc res nunc non est, & immediate ante hoc fuit. Sed ultimum instans non esse rei est instans, in quo uerum est dicere, hæc res nunc non est, & immediate post hoc erit. De primo exemplum, ut quælibet res permanens naturaliter producta habet primum instans sui esse. Exemplum secundi, ut instans. Exemplum tertii, ut permanentia, quando homo moritur, seu quando homo desinit, quia tunc est, & immediate post hoc non erit. Exemplum quarti, ut motus, qui habet ultimum sui non esse: & tamen Christus fuit ens permanens, ita quod fuit uerum dicere, Christus nunc est, & antea hoc non fuit: & in morte uerum erat dicere, Christus nunc non est, & immediate ante hoc fuit.

Instās quadruplex.

Nota, quod conceptio capitur, ut dictum est supra, tripliciter. Hic loquitur de conceptione tertio modo; unde difficile est uidere, quomodo Christus meruit. & ideo formantur duo argumenta ad probandum, quod non meruerit. Et arguitur sic. Nullus beatus, & fini perfectissimè coniunctus potest mereri: sed Christus erat beatus, & perfectissimè ultimo fini coniunctus: ergo non potuit mereri. Probatur maior, quia tunc bene sequeretur, quod beati possent mereri semper: & per consequens nunquam habuerunt suum prēmium essentiale. Probatur minor per illud, quod dicitur 1. d. huius tertii.

Formantur duo arg quod Christus nō potuit mereri.

Nota, quod meritum est duplex. Quoddam est de congruo; Aliud de condigno. Primum est, quando aliquis facit, quod in se est ad recipiendum gratiam, ut dicit B. Bonauent. Sed meritū de condigno est, quando aliquis iustus meretur pro aliquo peccatore, ut quando aliquis usurarius uadit ad aliquam religionem, & rogat aliquem ut cantet missam pro eo. Meritum de condigno est actus elicitus a charitate, & gratia, ut actus ieiunandi, celebrandi missam. Ex quo sequitur, quod nullus non habens gratiam potest mereri de condigno.

Meritū duplex, & qd utrumque.

Notab.

Notandum, quod in tribus passibus Scotus definit meritū: primo in 17. d. 1. & d. 17. q. quodlibe. & in isto loco. Vnde meritū in d. 17. primi. & in 4. sic definitur. est actus aliquis specialiter acceptus a Deo, propter quod debet fieri retributio illi, qui meretur, uel alteri pro tali merito. In qua definitione tria tanguntur. Primo genus meriti, s. actus; ex quo sequitur, quod in solis negationibus nullus potest mereri, licet bene possit demereri. Exemplum, ego teneor dicere horas hodie, & non dico, ideo demereor. dicitur secundo, specialiter acceptus, unde duplex est acceptatio, quædam est generalis, qua Deus acceptat omnia bona, ordinando ipsa ad seipsum. Alia est specialis, qua Deus aliquem actum acceptat, pro quo uult retribuere præmium, hæc dicit Scotus, in 17. q. quodlib. dicitur etiam, illi, pro quo orat, quia dicit Scotus, quod in merito aliquando fit retributio illi, qui orat: aliquando illi, pro quo orat: Ex quo sequitur primo, quod meritum non semper est in potestate illius, cui fit retributio meriti. Si est bonus sacerdos, qui orat pro alio, aliquando fit retributio illi, qui meretur, & illi pro quo meretur, & in potestate illius non est meritum, sed benè in potestate merentis. Et tunc meritum, quando aliquis meretur pro altero, dicit formaliter relationem actus laudabilis in ordine ad Deum acceptantem, & Deus retribuit sibi sicut placet. Secundo sequitur, quòd unus posset mereri pro altero. patet ex definitione, quia meritum debet retribui illi, qui meruit, uel illi, pro quo meruit. Nec oportet addere, acceptatum in ordine ad Deum, quia in Deo nihil est acceptandum quod sit acceptatum, dicit Sco.

Definitio meriti datur, & declaratur.

Acceptatio duplex.

Nā Deus dicitur esse acceptans bonū actum alicuius. Pro quo nota, quòd aliquis dicitur dupliciter mereri. Vno modo quando is, qui meretur, indiget perfectione aliqua, & prēmio meriti. Alio modo, quando is qui meretur non indiget aliqua perfectione, nec retributione meriti. Primo modo Deus retribuit merenti: Secundo modo Deus non retribuit merenti, sed illi, pro quo meruit. & sic Deus non retribuit Christo meritum, sed nobis, pro quibus Christus meruit. Contra. sequeretur, quòd ego non possem mereri pro fratre meo. Probatur, quia semper ego indigeo illa perfectione. Dicit Scotus 18. quæstione quodlibeti, quòd aliqua oratio potest prodesse tripliciter. Vno modo specialiter, & sic ualet oranti. Alio modo generaliter, & sic ualet omnibus. Tertio medio mō, & sic ualet illi, pro quo oratur. de primo patet, qu a si sacerdos applicaret totam orationem illi, pro quo orat, difficile esset quin peccaret, immo plus ualet sibi, quàm illi, pro quo orat

Aliqs dicitur mereri dupliciter

Instan. tollitur, quō qs possit p alio mereri.

Oratio pōt pdesse alicui triplic.

de tertio.patet,quia ille,qui facit celebrare missam, sibi ualet medio modo,quia plus ualet illi,quam aliis, & plus ualet sacerdoti oranti, quàm sibi:& ideo ualet sibi medio modo.

¶[Contra &c.]

Arguitur ꝙ meritum quatuor respectus in actum meritorium.

Nota,ꝙ meritum ultra substantiam actus, habet quatuor respectus.Primo hēt unam relationē rationis ad uoluntatem Dei acceptantem. Aliam relationem rationis habet ad præmium æternum.Tertio connotat duas alias relationes reales Vnam ad uoluntatem elicientem, quia requiritur, quod actus meritorius eliciatur a uoluntate:Aliam relationam habet ad gratiam,quia requiritur,quod actus meritorius eliciatur secundum inclinationem gratiæ. Et ideo, si quis non habens charitatem eliciat actum, non meretur, nec Deus dabit sibi gloriam pro illo actu.Et ad hoc,ꝙ aliquis possit mereri requiritur,ꝙ in eo sit potentia uolitiua, gratia, præsentia obiecti, & usus liberi arb.talis potest mereri: Sed in Christo in primo instanti suæ conceptionis,fuit potentia uolitiua,gratia, usus liberi arbitrii, præsentia obiecti: ergo in illo instanti potuit mereri.probatur maior, quia illa sola quatuor requiruntur ad meritum,nec est inconueniens actum,& causam esse in eodem instanti.patet per Augus.7.de Trinit. si ignis esset æternus,splendor eius esset coæternus.probatur minor, quia illa quatuor fuerunt in Christo: ergo Christus potuit mereri in primo instanti.

¶[In ista quæst.&c.]

Quæris de primo merito Christi. 1. concl. Actus meritorius dup. Dup. uelle.

Hic consequenter Scot.uult inuestigare, in quibus actibus Christus primum meruit.Prima conclusio Loquendo de merito,quod cōsistit in bona uolitione, Christus meruit tali uolitione circa Deum.Pro quo notandum, ꝙ actus meritorius est duplex,s.interior,& est aliquis actus uoluntatis elicitus à uoluntate,& est duplex,Quidam est actus meritorius elicitus a uoluntate,qui dicitur nolle: Alius est actus elicitus a uoluntate,qui dicitur uelle, sicut uolo mihi aliqua commoda propter Deum,& iste est duplex,s.amicitiæ,& concupiscentiæ: quia quis uult Deum sibi,ut quiescat in Deo,& talis est meritum de condigno,si habeat gratiam. similiter actus spei in Deum,ille actus spei est meritorius de cōdigno, si habeat gratiā.vnde omnis actus est meritorius, qui procedit ex inclinatione gratiæ:quia meritum etiam consistit in aliis actibus a uoluntate,ut studere Theologiæ: in actibus exterioribus, ut ieiunando &c.loquendo de merito, ut consistit in actu uolitionis primo modo.

1. concl. 2. concl.

Prima conclusio.Christus in instanti suæ conceptionis meruit tali uolitiona,qua uolebat Deum. Secūda conclusio. Radix primaria omnis meriti consistit in affectiona iustitiæ,& non in affectione commodi,nec in affectione iustitiæ,ut moderatur affectione commodi. unde 6.dist.2. q.2.dicit Scotus, ꝙ in uoluntate nostra est duplex affectio, s. commodi,quæ est inclinatio uoluntatis,qua appetit bonum proprium:sed affectio iustitiæ est bonum libertatis. vnde ibi dicit Scotus,ꝙ iustitia capitur tripliciter.Vno modo pro charitate Alio modo pro habitu acquisito,& sic loquitur Aris. 8.Ethic.Tertio modo pro iustitia creata, & sic libertas uoluntatis est iustitia,& affectio iustitiæ.

Dupl. affectio in uoluntate. Iustā. tripl. Volūtas ꝑt amp.eli.etc.

Notandum, ꝙ uoluntas potest dupliciter elicere aliquem actum.Primo conformē affectui iustitiæ,ut quando uult Deū in se,ut bonum sibi:ille actus elicitur secundum inclinationē iustitiæ.Secūdo modo secundum affectionem commodi simpliciter,& sic quando aliquis diligit se nimis, non referendo in Deū,ut fecerunt multi Angeli. Tertio modo secūdum affectionem iustitiæ regulantem affectionem commodi,ut quādo aliquis vult bonum sibi,non simpliciter, sed in ordine ad Deum tanquam in finem.probat hoc Scot. Primum obiectum circa quod aliquis potest primo mereri, est ipse Deus: sed uoluntas secundum affectionem commodi respicit proprium bonū, & inordinate,nisi reguleī ab affectione iustitiæ. non habet Deū pro obiecto:ergo &c.Vnde nota,ꝙ aliqui uoluerunt dicere, ꝙ Scot.dicit,quod in affectione commodi sit meritum, quod est falsum,sed prima ratio meriti est in uolendo Deum.

3. concl.

Tertia concl.Sicut primum demeritū Angelorū est inordinatus amor circa Deum,ita prima radix meriti,est amor ordinatus in Deum,& deinde circa alium in ordine ad Deum.

Nota,ꝙ dicit Sco.6.dist.2.q.2. ꝙ primum peccatum, quod Angeli cōmiserunt,fuit nimius amor sui ipsorum, & secundo uolebant Deum inordinatē,quia sine meritis, & ante tempus,& sic peccabant Angeli multis peccatis.

4. concl. Quid est actum elicitū sdm affectionem commodi ordinari &c.

Quarta concl.Oīs actus elicitus secundum affectionem cōmodi,si non ordinetur secundum affectionē iustitiæ, est actus demeritorius,uel saltem actus indifferens.Vnde nota, ꝙ actū elicitum secundum affectionem commodi ordinari secundū affectionem iustitię,est talem actum referre in ordine ad Deū ut uolo comedere.Iste actus si nō ordinetur in Deum, est peccatum,uel est actus indifferens.sed quòd sit indifferens,uel ꝙ sit peccatum,Scotus est dubius.

Actus sunt triplices differentiæ.

Pro quo nota,ꝙ actus sunt triplices,Quidam sunt qui sunt peccata,ut uelle mihi bonum non ordinando in Deum.Quidam sunt meritorii, ut qui cupit habere pecunias pro bono fine.Alii sunt actus indifferentes, quando non est excessus ex parte obiecti,tamen hoc est uerum, ꝙ actus elicitus secundū affectionem commodi nisi reguletur,est peccatū,uel est actus indifferens.Ex quo sequitur,ꝙ in uolitione elicita secundum affectionem commodi,nisi ipsa referatur in Deum secundum affectionem iustitiæ,non consistat actus meritorius,i.nunquā aliquis actus pōt esse meritorius,nisi ordinetur in Deum. Ex isto sequitur,ꝙ in affectione commodi,potest esse actus meritorius,quando ordinatur in Deum: sed si non referatur illa actus elicitus secundum affectionem commodi,est peccatum uel est actus indifferens.

Instā. citra determinata soluitur. Differentia inter Christū & alios beatos.

Contra arguitur sic. Alii beati nō possunt mereri:ergo nec Christus.probatur consequentia, quia Christus erat beatus.

Resp.non est simile de beatis,& de Christo; quia beati sunt coniuncti Deo totaliter,non solum secundum affectionem iustitiæ in fruitione essentiæ diuinæ: & secundum affectionem commodi:quia habendo Deum,habent summum commodū quod appetunt,& quia sunt in termino, nihil possunt uelle, ꝙ sit contra affectionem commodi,quia nullum est obiectum disconueniens in beatitudine æterna,ideo non merentur Sed Christus secundum aliquid fuit uiator, & passibilis. s. secūdū partem sensitiuam,quia si applicabatur sibi obiectum disconueniens dolebat, & secundum portionem inferiorem tristabatur,quando cogitabat de passione futura, & nulla alia sensibilia præsentabantur sibi,quæ uoluntas poterat liberē uelle contra affectionem commodi. Et non meruit Christus in uoluntate secundum portionem inferiorem, sed quādo acceptabat passiones disconuenientes parti sensitiuæ,sicut est uelle ieiunare, prædicare,ambulare: & iste est primus modus dicēdi, quō Christus meruit nobis. Et cū arguitur sic. Angeli pro nobis laborant, & custodiunt nos à noxiis,& etiam beati orant pro nobis,& tamen non merentur in illis actibus: ergo nec ēt Christus potuit mereri pro nobis. Resp. ad antecedens, dicendo,ꝙ non est simile de beatis, & de Christo, quia Angeli, & beati si habuerunt aliquos actus bonos circa nos, includuntur in beatitudinem ipsorum. Nam Deus contulit eis uitam æternam,& ex illa collatione beatitudinis, ipsi obligātur ad tales actus,tamen nō sic de Christo,quia actus quos fecit Christus, non includuntur in beatitudine Christi, & ratio est, quia sequeretur,ꝙ nunc uellet nunc mereri pro nobis.

Actus Christi nō manebant in eius beatitudine,ideo poterat mereri.

Reijcitur opinio magistri &c.

Nota,ꝙ hic Scot.tangit uiam contra magistrum sententiarum in 6.d.2.qui dicit, ꝙ Angeli habuerunt beatitudinem in primo instanti,quam non meruerunt, sed modo merentur ꝑ actus quos exercent in nobis.tamen hoc est falsum, quia Angeli non merentur modo,quia sunt in termino beatitudinis. si illa uia non placet,ꝙ Christus meruit secundum portionē superiorem,dicendum est,ꝙ Christus quantum ad omnes actus portionis inferioris uoluntatis meruit.

Nota,ꝙ actus uoluntatis,ut est portio inferior, sunt actus qui respiciant creata,in ordine ad Deum: ut quādo Christus uoluit mori pro hominibus in ordine ad Deum,& sic non solum uoluit ea quæ dicta sunt, sed uoluit mortem uolitiona cōditionata,& uoluit pœnam damnatorum. Et declarat hoc Scot.dicens.licet uoluntas animæ Christi,ut est portio superior,fuerit coniuncta essentiæ diuinæ per summam fruitionē tamen ut est portio inferior, potuit mereri secundum omnē actum talis uoluntatis,quia non solum merebatur per hoc,ꝙ uolebat ieiunare, ambulare, prædicare, quæ sunt disconuenientia potentiæ sensitiuæ,sed etiam merebatur uolendo uirginem matrem suam,discipulos,homines bonos,& malos.

Arguitur contra sic. Ille qui est in termino non potest mereri:sed uoluntas animæ Christi,ut erat portio inferior, erat in termino:ergo non poterat mereri.probatur minor,quia illa portio inferior erat impeccabilis,,quia eadem uolūtas erat coniuncta ultimo fini.

Portionē inferiorem eē in termino dupliciter 1. prop.

Resp.cum dicitur in minori,sed uoluntas &c.dico,ꝙ portionem inferiorem esse in termino, pōt intelligi duplic. Vno modo quantum ad affectionem iustitię,& impeccabilitatem. Alio modo quantum ad affectionem commodi, & passibilitatem. Prima propositio.Portio inferior uoluntatis Christi fuit in termino quantum ad affectionem iustitiæ, & quantum ad impeccabilitatem; efficiebatur enim impeccabilis, quia

eadem

eadem uoluntas, ut portio superior, erat coniuncta ultimo fini, satio quodammodo erat impeccabilis.

2. propos. Secunda propositio. Voluntas animæ Christi, ut est portio inferior, non erat in termino quantum ad impassibilitatem, & affectionem commodi. patet propositio de passibilitate, quia dictum est, q̃ licet haberet fruitionem diuinæ essentiæ tamen habebat tristitias. item licet haberet maximum commodum, s. Deum, tamen multa incommoda aueoerunt sibi, & ideo licet fuerit in termino quantum ad affectionem iustitiæ, non tamen fuit in termino quantum ad affectionem commodi.

3. propos. Tertia propositio. Portio inferior animæ Christi meruit circa alia creata, s. diligendo matrem suam, & alios multos & propter Deum, non solum acceptando obiecta disconuenientia parti suæ sensitiuæ, & ideo ad argumentum nego, quòd Christus fuerit in termino secundum omnem modum essendi in termino, quia Christus quantum ad affectionem iustitiæ & impeccabilitatem, fuit in termino, non tamen quantum ad impassibilitatem, & affectionem commodi. Vnde nota, q̃ duplices fuerunt actus in Christo, Quidam subditi rationi, & uoluntati, Alii autem non, sicut actus potentiæ nutritiuæ Christi, unde sequitur corollarium primum, quòd quando aliquo labat, comedebat, &c. merebatur, quia dicebat uolo comedere, ut possim melius prędicare, & ita referebat actus suos. Probatur corollarium, quia omnis actus elicitus ab habente charitatem, est meritorius: sed actus elicitur a Christo, fuit elicitus ab habente gratiam: ergo fuit meritorius. Secundo sequitur, quòd nullus actus fuit indifferens in Christo. probatur, quia omnis actus fuit ordinatus in ultimum finem, ita quòd si leuabat festucam, uel fricabat barbam, actu illo merebatur ipse Christus.

Actus in Christo duplices. *Corollar. 1.* *Corollar. 2.* *In Christo nō fuit actus indifferens.* *Tertia uia de nō quo Christus meruit & arguit contra determinatã.*

Contra Sco. uult aperire tertiam uiam, & facit unum argumentum, & in responsione ponit illam tertiam uiam.

Arguitur sic. In nobis, meritum respicit partem intellectiuam, sicut in Christo. patet, quoniam meritum non dicitur meritum, nisi imperetur a uoluntate aliquomodo. sed, in nobis non est meritum in portione inferiori, nisi ponatur in portione superiori: ergo oportet sic dicere in Christo. patet maior, quia nullus potest mereri perfectè diligendo proximum, nisi prius diligat Deum, ergo pariter uidetur in Christo, q̃ si meruit secundum portionem inferiorem, similiter etiam secundum portionem superiorem. patet, quia possum odire proximum, & non Deum: ergo male dicit Scotus, quòd nullus potest peccare secundum portionem inferiorem, nisi peccet secundum portionem superiorem: ergo si Christus meruit secundum portionem inferiorem, meruit etiam secundum portionem superiorem.

Tres modi declarãtur, q̃ Christus meruerit secundũ portionẽ superiorẽ.

Respondeo. Christus meruit secundum portionem superiorem, & etiam secundum omnem actum illius portionis superioris. unde de portione inferiori, quod meruerit, non est dubium, ut dictum est, sed de portione superiori est dubium, tamen dicendum est, q̃ Christus meruit secundum portionẽ superiorem, & secundum omnem actum illius portionis superioris, tamen hoc nimis difficile est, quia tunc alii beati possent mereri, quod est falsum quia si sic, tunc beati possent mereri in infinitum. quicquid sit de isto argumento. tamẽ dico, quòd Christus meruit secundum portionem superiorem, sicut ego mereor diligendo Deum, & magis. Probat Scotus istã conclusionem, omnis actus acceptatus a Deo tanquam actus laudabilis, pro quo Deus uult aliquid retribuere, est meritorius: patet ex definitione meriti, sed omnis actus Christi secundum superiorem portionem est huiusmodi: ergo &c. minor patet, quia placet Deo acceptare actum Christi pro nobis: ex quo sequitur primo, quòd actus beatificus quo uoluntas animæ Christi fruebatur Deo, quando uiuebat nobiscum, erat meritorius. patet, quia Deus uolebat acceptare illum actum non pro Christo, quia nõ indigabat, quia erat in termino, sed pro nobis. Secundo sequitur, sicut actus fruitionis beatificus animæ Christi fuit meritorius, ita quilibet actus beatificus beati in paradiso, de potentia Dei absoluta potest esse meritorius, quia potest facere, quòd ille actus quo uirgo fruitur, sit actus meritorius, pro quo Deus aliquid retribuat sibi, uel nobis; sed ponimus primum: ergo possumus ponere etiam secundum. Sed si hoc est, quare Michaeli non retribuitur præmiũ propter illum actum quem habet circa nos?

1. coroll. de actu beatifico Christi in præsenti uita. *2. corollar. Actus fruitionis beati pōt esse meritorius.*

Respondeo, quòd Michael est in termino, Christus autem licet secundum portionem superiorẽ fuerit in termino, quia tamen non fuit in termino secundum portionem inferiorem ideo placuit Deo acceptare actum Christi secundum portionem superiorem, & hoc propter circũstantiam talis personæ.

Quæro, Vtrum Deus posset facere, q̃ actus uirginis Mariæ sit meritorius? Respondeo aut de potentia absoluta, & sic dico, q̃ sic, & etiam quemcũque actum cuiuslibet beati. Aut de potentia ordinata, & sic non, quia Deus ordinauit, q̃ quicunque erit in termino, non acceptabit actum suum, pro quo aliquid retribuat, & quod dicimus de beatis, idem dicendum est de blasphemiis damnatorum, quia de potentia Dei absoluta, possunt demereri.

Deus pōt facere actum beatificum virg. Mariæ esse meritorium.

Contra habent summam pœnam: ergo non possunt demereri, quia Deus non posset illos punire, quia secundum plures obligationes quis non obligatur ad summum, ut dictum est. Arguitur sic. illa uoluntas secundum portionem superiorem non potest mereri, quæ est in termino: sed Christus secundum portionem superiorẽ erat in termino: ergo Christus nõ potuit mereri. Respondeo, ponendo talem propositionem, q̃ sicut meritum non consistit in actu elicito, sed conditionibus accidentalibus, suppositi elicientis, sic Deus acceptans actum meritorium, non respicit præcisè actum elicitum, sed conditiones suppositi elicientis. patet ista propositio, quia actus elicitus est iste, uolo dare eleemosynam, requiritur ad actũ meritorium, quòd suppositum eliciens illum actum sit acceptũ Deo: quia respexit dominus ad Abel, & ad munera eius. ita q̃ Deus primo respexit conditionem accidẽtalẽ suppositi, & secundo respexit adiactum, & ideo licet Christus secundum portionem superiorem fuerit coniunctus Deo, tamẽ propter conditionem accidentalem suppositi, scilicet, quod Christus erat uiator secundum partem sensitiuam, & partem inferiorem, ideo Deus acceptauit. patet per exemplum. aliquis dedit mihi alapam, & postea uenit aliquis ad me ut parcam; pro pter conditiones rogantis possum parcere. sic in proposito. Deus non acceptat actum Michaelis, quia est in termino. tamen acceptauit actum Christi, quia licet esset in termino, tamen etiam erat uiator. ideo acceptauit. Alia est etiam ratio, & potissima, quare non acceptat actum Michaelis, sed beniactũ Christi, & hoc est mera liberalitate uolũtatis diuinę.

Instã. cōtra. *Prop. notus.*

Quæro. Vtrum fruitio respectu Dei sic &c. quos dicimus, q̃ uoluntas Christi habebat actum fruendi circa essentiam diuinam. Secundo habebat actum circa alias res creatas, quæro, Vtrum ille actus fruitionis circa Deum, fuerit meritorius, uel actus secundus quo diligebat creaturas in ordine ad Deum? *3. Dub.*

Solu. Respondeo; utrumque actus illorum, potest esse meritorius, scilicet ille quo tendebat in Deum, sicut iste quo tendebat in creaturas. sed aliquis uidetur, quòd secundus dicatur meritorius, tamen dico, quod utrumque actus erat meritorius, siue fuerit unus actus, siue duo actus, de quo est dubitatio, tamen si sint duo sicut dicit Scotus uterque actus fuit meritorius.

Corollar. Christus potuit tripliciter mereri. Ex quo patet, quòd Christus potuit tripliciter mereri. primo in actibus partis sensitiuæ imperatis a uoluntate, secondum portionem inferiorem, ut in ieiunando, & nolendo ieiunare. Secundo modo secundum portionem inferiorem, & secundum omnem actum eius, & sic uolendo mori meruit, & uolendo alias res creatas in ordine ad Deum. Tertio modo meruit secundum portionem superiorem, & hoc secundum omnem actum.

Quarto quæro, Vtrum Christus potuit mereri in primo instanti, nec uidetur oppositum, immo hoc est manifestum, Vnde S. Thom. & S. Bonauentura faciunt unum magnum processum, & Scot. in uno syllogismo complectitur omnia. Arguitur sic. Omne suppositum habens actum primum perfectum, & obiectum præsens in ratione obiecti, si non impeditur, & actus eius non sit successiuus, sed permanens, potest in quocũque instanti operari, & mereri. patet, quia omnia ista sufficiũt ad meritum: sed omnia ista fuerunt in Christo in primo instanti suæ conceptionis: ergo potuit mereri. Quare autem aliquis non potest mereri in primo instanti, hoc est, quia habet actum primum imperfectum, sicut catulus ante nonum diem non potest uidere. Secunda causa est impedimentum, ut aqua in uale non potest currere. Tertia causa est, quia motus non potest fieri in instanti. sed remotis istis tribus, quis potest mereri in primo instanti sui esse. probatur minor. Christus habuit summam uoluntatem, & præsentiam obiecti diuini, nec fuit impeditus, & fuit actus uoluntatis permanens, ergo Christus in primo instanti potuit mereri. *4. Dub.*

Instãti cōtra concl. Contra arguitur sic. Omnibus istis positis adhuc deficit aliqua conditio ad merendum. probo, omnis actus meritorius, præsupponit deliberationem: sed deliberatio non potest fieri in instanti: ergo meritum non potuit fieri in instanti. Probatur maior, quia actus meritorius stat in electione,

na, & electio præsupponit consilium: ergo omnis actus meritorius præsupponit consilium. probatur minor. omnis syllogismus practicus, & discursiuus fit in tempore: ergo si sit aliqd dictamen syllogismi practici, fit in tempore, & successiue, & non in instanti. Respondeo. syllogismus practicus, & discursiuus requiritur ad hoc ut habeatur actus electiuus, seu electio. exemplum. offertur mihi, quòd ego debeo esse episcopus ago debeo eligere aliqua media, & arguo sic. Illud per quod episcopatus potest acquiri, debet fieri: sed per prædicationē ego potero acquirere episcopatum: ergo ego debeo prædicare, & sic facto isto syllogismo, uoluntas elicit actum, & tunc non amplius est discursus, quia transiuit, sed si posset esse in intellectu sententia dictatiua de conclusione practica, sine syllogismo æque perfectè uoluntas eligeret sicut cum syllogismo illo practico: & sic dico, quòd Christus potuit elicere actū uolitiuum in instanti, nullo discursu præcedente. probatur, quia perfectissimus intellectus in cogitando, non indiget aliquo discursu: sed Christus secundum naturam humanam habuit perfectissimum intellectum: ergo non indigebat discursu. probatur maior, 2. phys. Cytharedus non discurrit in percutiendo. minor est clara, & argumentum.

Soluitur in fine.

Respondeo cum arg. In omni electione, &c. distinguo, uel ille intellectus est imperfectus sicut in nobis, & sic concedo. uel intellectus est perfectus, & sic nego. & quia Christus habuit perfectissimum intellectum, ideo &c.

Soluitur in fine.

Ad Arist. 2. phys. cytharedus, &c. dico φ hoc dicitur propter antiquos dicentes, illud, quod non deliberat, nō agit propter finem: sed cytharedus non deliberat: ergo cytharedus non agit propter finem. Contra, dicit Arist. quòd simile est in natura, sicut in arte, sed in arte aliquis non deliberat: ergo nec oportet, quòd natura deliberet. dicit commentator uerū est de artifice indigente deliberatione, sicut est da cytharedo.

Quæro utrum de facto Christus meruerit in primo instanti. Resp. quod sic, quia Christus in primo instanti elicuit actū fruitionis, & ille est meritorius, ut dictum est: ergo ipse meruit de facto. patet per aliquos doctores, quia sicut nos nascimur in peccato originali in instanti nostræ conceptionis, sic Christus meruit in primo instanti suæ conceptionis.

Christus de facto meruit in 1. instan.

Hoc uiso, uidendum est, &c.

Consequenter hic quærit Scotus, quid est illud quod meruit Christus sibi, quia de nobis non est dubium. Quæro, utrū Christus meruerit sibi summam fruitionem essentialem? Respondeo, ponendo talem conclusionem. Christus non meruit summam fruitionem quam habuit probatur, quia si Christus meruisset illam summam fruitionem, aut hoc esset per operationem elicitam circa media ad finem, hoc est circa creaturas, diligendo eas propter Deum, uel circa finem. i. Deum. non est dare medium: sed neutro istorum modorum meruit illam summam fruitionem: ergo &c probatur minor. de creaturis patet, quia illa fruitio fuit primus actus uoluntatis aiæ Christi: quia prius quam uelit creaturas in uerbo, quomodo potest esse meritum? quia impossibile est præmium præcedere meritum. Nec potuit mereri per actum, quo tendebat in Deū, scilicet per fruitionem. patet, quia hoc non esset aliud dicere, quàm quòd meruit fruitionem, quia habuit fruitionem.

Quæritur qd sibi meruerit Christus. Concl. Scot.

Consequenter ponit regulam, quia licet aliquis actus possit esse meritorius alterius actus, tamen idem actus non potest esse meritorius sui ipsius. Et sic Christus nullo modo potuit mereri illam summam fruitionem. Vel sic arguitur, Christus non potuit mereri illam summam fruitionem per actum elicitum circa creaturas, uel circa Deum: ergo nullo modo meruit. Ex quo infertur, quòd liberaliter, & sine merito præcedente Deus coniunxit animam Christi cum obiecto beatifico per actum fruitionis: & sic patet quòd habuit fruitionem sine meritis præcedentibus. Et quòd hoc sit uerum, probatur p August. dicentem, quòd in rebus per tempus ortis summa gratia est, quòd Deus fieret homo, & homo Deus. dicit Scotus, quòd sicut Deus mere liberè, & gratuitò uniuit naturam humanam uerbo, ita uniuit uoluntatem animæ Christi obiecto beatifico merè liberaliter, & hoc per actum fruitionis. Ex quo infero, quòd Christus differt a nobis in præmio essentiali, qa illud nunquam habebimus nisi per merita nostra, uel aliena: Christus autē sine meritis, ideo clamās in cruce uoce magna, meruit pro nobis.

Regula.

1. coroll.

2. coroll.

Sed contra. quicquid est gloriosius in aliqua natura intellectuali creata, est attribuendum Christo: sed gloriosius est habera præmium pro merito que sine merito: ergo habere præmium pro merito est attribuendum Christo. patet maior, quod Deus nunquam dilexit aliquam creaturam, uel naturam tantum, quantum naturam Christi. Patet minor. uolo, φ sint duo capitanei. Vnus fortiter pugnat, propter φ meratur, φ princeps det sibi aliquod donum, & alius capitaneus non intrat bellum, tamen princeps dat utrique simile donū, iste qui pugnauit gloriosius accepit donum, quam alius, & tamen alius non pugnauit.

Instantia contra concl.

Respon. transeat maior, & ad minorem dico, quòd duplex est præmium. Quoddam est quod potest haberi mediante aliquo merito. Aliud est quod est ita excellens, φ non potest haberi mediante aliquo merito, tunc dico, quòd licet sit glorio sius habere præmium mediante merito, quando sic potest haberi, tamen hoc non est uerum de præmio, quod nō potest haberi mediante merito, & illa coniunctio animæ Christi cum Deo, fuit talis, φ non potuit cadere sub merito, nec aliquod meritum conueniente potuit præcedere illud præteritū, & ideo nobilius est habere actum aliquem, ad quem non possit præcedere meritum ea liberalitate dantis, quàm habere debi tum actum multo merito præcedente, idest nobilius est, φ anima Christi habeat illam summam fruitionem sine meritis quàm si haberet uiginti gradus beatitudinis. patet, quia sicut est in natura, ita in genere moris: sed fuit aliqua natura sicut Angelica, ad quam nulla causalitas potuit concurrere nisi cā prima: ergo in genere moris debet dari actus, qui immediate producatur a Deo sine merito præcedente, & hoc est propter nobilitatem actus, & modum habendi illum actū, quia prius anima Christi uoluit Deum per actum fruitionis, & primo habuit illum actum, quam haberet actū dilectionis circa creaturas. Et ideo dicitur ad argumentum, φ uerum est de pmio, quod potest haberi sine merito.

Soluitur in fine.

Dupl. pmiū.

Christus nō meruit suā beatitudinē

Aliter potest dic itenendo, φ illa summa fruitio potest cadere sub merito, ita φ aliquis per actus aliquos bonos potest habere summam fruitionem, & secundum istam uiam aliter est respondendum ad argumentum, quando arguitur, gloriosius est habere &c. distinguo uel simpliciter, & sic nego, & ratio est, quia est decens propter alios sanctos, & propter statū perfectissimum beatitudinis, φ illic inueniantur omnes gradus beatitudinis, & aliquis habeat beatitudinē sine meritis.

Sol. 2.

Nota, φ quatuor ordines beatorum sunt in paradiso. Primus est aliquorum existentium, qui nunquam fuerunt inimici Dei propter peccatum actuale, sicut Ioann. Baptista, innocentes martyres. Secundus est illorum qui fuerunt aliquan do inimici per peccatum mortale, tamen postea pœnitentiam egerunt, sicut Magdalena, Petrus, Paulus, & sic de aliis. Tertius ordo, est alicuius personæ, quæ nunquam fuit inimica p peccatum mortale, ueniale, uel originale; & ista fuit uirgo Maria, quæ nunquam fuit inimica, habuisset tamen peccatū originale, si præseruata non fuisset, & ratio est, quia nater nō dēt esse inimica filio. Quartus ordo, est alicuius personæ, φ habuit actum beatificum sine merito præcedente, & talis fuit persona Christi; ad quam beatitudinem non erat meritū præcedens. Contra, uidetur, φ Christus fuisset gloriosior habere præmium cum merito. Respon. φ meruisset anima Christi actum beatificum, nisi præuenta fuisset: & nobilitatis est præuenire ab aliqua causa liberaliter dante.

4. Ordines beatorum ī paradiso

Secundo sic arguitur contra conclusionem. Prioritas naturæ uidetur sufficere ad actum meritorium, sed inter uoluntatem, & fruitionem est prioritas naturæ, quia uoluntas ē prior natura actu fruitionis: ergo saltem uidetur, φ idem actus, ut præcedit natura seipsum, sit meritorius suipsius. Respon. prima propositio. Prioritas naturæ uoluntatis præcedentis actū meritorium non sufficit ad actum meritorium, & uoluntas ut præcedit illum tanquam unum accidens, non habet aliquem actum, uel passionem acceptam. probatur sic, quia omnis actus meritorius consistit in aliquo actu uoluntatis, uel passio ne acceptata a uoluntate: sed uoluntas ut est prior natura, nō habet actum meritorium, nec passionem: ergo uoluntas nullo modo meretur. Probatur maior, nam meritum potest consistere in actu ut in diligendo Deum, uel dando eleemosinā. secundo potest esse meritum in passione acceptata, sicut Christus meruit sustinendo uerbera.

2. instans cōtra concl.

Soluitur 2. inst. 1. prop.

Secunda propositio. Idem actus numero, non potest esse præmium suipsius. probatur primo, quia quodlibet præmium excedit essentialiter meritum: sed idem non excedit seipsum ergo idem actus non potest esse præmium suipsius. patet maior, φ Deus semper præmiat ultra condignum. secundo, quia tunc sequeretur, quòd Christus meruarit summam fruitionem, φ idem esset dicere, φ acceptauit illam fruitionem. tertio sequeretur, quod idem actus numero posset esse præmium essentiale respectu unius, & meritorius respectu alterius.

2. prop.

rius.patet,quia fruitio Christi essentiæ diuinæ respectu Dei, fuit præmium, & respectu Christi, fuit meritum.

8. Instantia ad idem. Item arguitur.ad meritum,& præmium sufficit sola distinctio rationis: sed distinctio quæ fit per actum considerantem eundem actum esse meritum,& præmium,est distinctio rationis:ergo &c.& sic licet anima Christi habuerit summam fruitionem, tamen Deus ex mera liberalitate dedit sibi illum actum fruitionis.

Dicit de Nogento, ꝙ sicut merè liberaliter Deus præseruauit virginē a peccato originali sine merito præcedēte,ita cōtulit aiæ Christi summam fruitionem sine merito præcedēte.

Dub. de merito suo quo ad corporis impaßibilitatem. Quæro, Vtrum Christus meruerit sibi beatitudinem accidentalem,scilicet impassibilitatem corporis? Pro responsione est notandum, quòd quàmdiu Christus uixit nobiscum, fuit passibilis,quod non conuenit beatis. Cum ergo Christus per resurrectionem consecutus sit impassibilitatem, quæritur, Vtrum Christus meruit sibi illam impassibilitatem.

Solutio magistri. Respondet magister sententiarum,quòd Christus per bonos actus quos fecit in hac uita, meruit sibi illam impassibilitatem,sed nota,quòd in ista propositione Doctores aliqui cōcordant,& aliqui non. Arguit sic Scotus. Illud non cadit sub merito,quod insuisset sibi in primo instanti,si non fuisset aliquod miraculum,uel impedimentum,& hoc ante omnem actum talis personæ: sed talis fuit impassibilitas Christi: ergo &c. Dictum est, ꝙ in primo instanti naturæ fuit unita uerbo: & in secundo fuit beatificata:& in tertio fuit miraculum, ꝙ gloria animæ non redundabat in corpus: in quarto illud corpus fuit passibile. probatur minor,quia nisi fuisset miraculū, habuisset impassibilitatem in corpore,& in anima:ergo illud tale non cadit sub merito, & ideo Respondet Scotus ad dubium ponendo distinctionem, quòd Christum mereri illam

Resp. Scoti. Christū meruisse impassibilitatem, dupl. potest intelligi. impassibilitatem, potest dupliciter intelligi, & sic glossatur magister sententiarum. Vno modo, quòd meruit illam directè,sicut nos meremur: Alio modo indirectè, hoc est, quòd meruerit desitionē illius miraculi. Primo modo Christus non meruit,quia illam impassibilitatem habuisset,nisi fuisset miraculum:sed secūdo modo benè meruit. per actus enim quos fecit in ista uita, meruit, ut post resurrectionem gloria animæ redundaret in corpus. Ex quo infero, ꝙ Christus nihil meruit,sibi directè.

Solu. princ. Ad argumenta principalia primo arguitur, Christus non potuit peccare:ergo nec mereri. probatur consequentia,quia nulla uoluntas perfectè coniuncta ultimo fini, potest mereri: uoluntas animæ Christi fuit coniuncta ultimo fini: ergo non potuit mereri.patet maior,quia si sic,etiam diceremus de alijs beatis,quòd possent mereri,& possent peccare.

Sol. 1. prin. Respondetur,concedo antecedens. ad consequentiam dico,quòd licet in alijs beatis sit ita,tamen in Christo nego. Ad probationem cum arguitur,nulla uoluntas perfectè coniuncta &c.

Dup. coniunctio cū obiecto beatifico. Respondeo,quòd duplex est coniunctio cum obiecto beatifico, Quædam est perfecta, & totalis: Alia imperfecta & partialis. Prima est,quando natura intellectualis coniungit Deo, non solum secundum affectionem iustitiæ, quæ uult primo bonum Deo:sed etiam secundum affectionem commodi,quæ uult primo bonum sibi,& illa est coniunctio perfecta, & totalis,& talis est merè in Christo, & in uirgine, & erit in beatis post resurrectionem. Coniunctio partialis est quando aliquis secundum affectionem iustitiæ coniungitur Deo, non tātum secundum affectionem commodi,sed iustitię. Et possibile est, quòd affectio iustitiæ separetur ab affectione commodi, & iō ad probationem,distinguo illam maiorem, uel si sit coniuncta totaliter,& sic concedo; quia illa prohibet mereri aliquē, & peccare. tamen coniunctio partialis,non prohibet aliquem mereri,& peccare,& pati:& quia Christus non erat perfectissimè coniunctus quantum ad affectionem commodi,ideo potuit mereri,& pati:& quia fuit coniunctus perfectissimè quātum ad affectionem iustitiæ,ideo erat impeccabilis.

2. princip. Secundo sic arguitur. Voluntas Christi semper fruebatur: ergo non potuit mereri. probatur consequentia, quia si meruisset,uel potuisset mereri, aut fruitio, & meritum essent duo actus, aut unus tantum:sed neutrum potest dici:ergo nō potuit frui, & mereri.patet de primo,quia actus fruitiuus,est actus adæquatus uoluntati animæ Christi, ita quòd uoluntas fruebatur tantum,quātum poterat. Arguitur sic. nulla potentia potest habere duos actus secundum idem obiectum, quorum alter eorum est adæquatus tali potentiæ, sed uoluntas animę Christi circa Deum, habuit istum actum, scilicet fruitionis:ergo non potuit habere alium actum, scilicet actū meritorium. Probatur maior,quia si iste actus est adęquatus, tunc non potest habere alium actum,ut si aliqua pinta sit plena uino, non potest amplius recipere. Item probo,quòd actus fruitionis,& meritorius non sint unus actus,arguitur sic. Quilibet actus meritorius contingenter elicitur a potentia; sed actus beatitudinis,necessario elicitur a potentia: ergo &c.patet maior,quia in potestate nostra est mereri, & non mereri. patet minor, quia tunc aliquis posset se facere non beatum: ergo &c.

Sol. 2. prin. Christus eodē actu fruebatur, et merebatur. secundū primā uiam supra. Respondetur,quòd eodem actu fruebatur, & illo eodē merebatur; tenendo,quòd merebatur secundum portionem superiorem,& dat Scotus duas uias, dando duas responsiones. Prima est. tenendo secundam uiam in corpore quæstionis, respondeo, cum arguitur, Christus fruebatur: concedo antecedens, & nego consequentiam. & ad probationem,dico, quòd actus beatificus in anima Christi, & actus meritorius, sunt duo specie distincti,& hoc tenendo secundam uiam, scilicet,quòd Christus merebatur secundum portionem inferiorem,diligendo matrem suam propter Deum,& istud obiectū acceptādo. Probatur. Illi actus sunt distincti specie,qui habēt distincta obiecta primaria:sed illi actus habent diuersa obiecta specifica: ergo &c. patet, quia actus beatificus transit in Deum, & actus meritorius transit in obiecta secundaria.

Secunda propositio. Nō est necessarium omnem actum meritorium immediatè transire in Deum,tanquam in obiectum primarium.

Nota,quòd quis potest mereri,licet actus immediatè non transeat in ipsum Deum, sed satis est, quòd intendatur propter Deum,quando diligo proximum propter Deum, ille actus non transit immediate in Deum ordine executionis, licet benè ordine intentionis,& sie dico,quòd erant duo actus.

Alia uia est tenendo tertiam uiam,in qua dictum est,quòd uoluntas Christi secundum portionem superiorem, & secundum omnem actum eius meruit: si ponatur hoc,tunc respondeo ad argumentum, dicendo, quòd illi actus erant distincti actus,& duo:& ad probationem,actus fruitionis circa essentiam erat adæquatus &c. nego consequentiam, & ratio est, quia licet iste actus esset adæquatus intensiuè, non tamen extensiuè.

Actum esse adæquatū potentiæ circa obiectum dupliciter. Nota, quòd actum esse adæquatum potentiæ circa obiectum, intelligitur dupliciter, Vno modo,intensiuè, quando potentia non potest habere actum maiorem illo; Alio modo extensiuè,quando potentia non potest habere plures actus sicut uoluntas diuina habet unam uolitionem intensiuè, & extensiuè sic,quòd non potest habere aliam cum illa. Et cum illo actu quo uoluntas Christi tendebat in Deum, poterat habere alium actum diligendi,circa creaturas uisas in uerbo,& unus erat actus fruitiuus, & alius erat actus meritorius. Et si illud argumentum ualeret,tunc anima Christi non posset cognoscere lapidem:quia habet actum adæquatum circa essentiam diuinam: ergo non potest habere actum circa alia, non ualet consequentia.

Instat cōtra solutionē & soluit. Portio superior dupl. Contra,hoc non uidetur esse secundum portionem superiorem diligendo res creatas in uerbo, dico quòd portio superior potest capi dupliciter,Vno modo strictè, ut respicit immediatè obiectum primarium, & sic uoluntas Christi uolens præcisè Deum est portio superior. Alio modo capitur portio superior largè,quando uoluntas Christi uult obiecta uisa in uerbo, & sic est portio superior: sed ego dicerem ad argumentum sine tantis uerbis,& uiis,tenendo tertiam uiam, ꝙ idem actus,scilicet beatificus fuit meritorius, & beatificus.

Contra.omnis actus meritorius elicitur contingenter a potentia: nullus autem actus beatificus elicitur contingenter a potentia:ergo &c.

Respondeo negando minorem, quia Gabriel contingenter elicit actum fruendi,licet ibi sit necessitas consequentiæ, tamen tam antecedens quam consequens sunt contingentia.

3. princip. Tertio sic. quodlibet præmium excedit actum meritoriū: sed nullus actus in Christo creatus alius a fruitione, excedit fruitionem: ergo etiam non potuit per illum actum fruitionis mereri. probatur maior,quia secundum iustitiam diuinā retributiuam plus datur, quam meremur. non sic est de retributionibus mundanis,quia Deus præmiat ultra condignum. Probatur minor, quia nullus actus elicitus, est nobilior actu fruitionis.

Soluitur tertium. Respondeo,concedo maiorem, & nego minorem, quia licet non meruerit sibi,tamen meruit nobis gloriam, quæ gloria multo nobilior quam omnis actus,quem elicuit Christus in uia.

Nota

Reprobatur responsionem. Nota, quòd ista responsio parum ualet; quia Christus meruit secundum portionem superiorem, & ideo ad argumentum respondeo.

Mereri pot quis dupl. Ad maiorem dico, quòd aliquis potest mereri dupliciter, Vno modo sibiipsi, alio modo alteri.

1. propos. Prima propositio. Meritum quo quis meretur sibiipsi, est semper imperfectius præmio, quòd respondet illi merito. patet, quia ego mereor uitam æternam.

2. propos. Secunda propositio. Actus quo quis meretur alteri, non semper est imperfectior illo præmio. patet de Christo tenendo tertiam uiam, qui merebatur actu beatifico, & ille actus fruitionis animæ Christi, est perfectior, quàm quicunque alius actus fruitionis cuiuscunque beati. Et ideo licet meruerit nobis, non tamen oportet semper, quòd actus meritorius sit imperfectior præmio. Et ideo ad argumentum. omne præmium excedit meritum. distinguo, quia uel est illius personæ quæ meretur, & sic concedo. uel est alterius personæ, & sic non oportet.

4. princ. Quarto arguitur. probando, quòd Christus non meruit in primo instanti, & arguitur sic. Nullus actus necessarius, est meritorius: sed actus elicitus a Christo in primo instanti fuit necessarius: ergo non fuit meritorius. patet maior, quia si necessario ego operor, uel patior, non mereor, quia mereor contingenter: probatur minor, per Aristo. primo perihermenias, omne, quod est, quando est, necesse est esse, &c. Et cum ille actus fuit in instanti, necessario fuit, & istud est necessario, Et hoc propter illam auctoritatem Aristot. Omne quod est, quando est &c.

Soluitur 4. princi. Respondeo, quòd in secundo, distin. 1. q. 3. in respondendo ad argumenta Henrici de Gaudauo, & in distinct. 4. quærit, Vtrum boni Angeli habuerint beatitudinem in primo instanti, quærit etiam, Vtrum angelus potuerit peccare in primo instanti, & ibi bene soluit illa argumenta. Respondet.

1. prop. Prima propositio. Actus meritorius uoluntatis Christi, fuit contingens in primo instanti suæ conceptionis. patet.

2. prop. Nihil è contingens formaliter nisi quando est. Secunda propositio: Contingens, nunquam est contingens formaliter, nisi quando est. Et sic ista propositio probat primã propositionem. patet ista propositio: quia quælibet determinatio, præsupponit suum determinabile: sed contingentia, est quædam determinatio: ergo præsupponit suum determinabile. Mirabile esset, quòd homo esset albus, & non esset homo.

Ex quo sequitur, quòd ens contingens, quando est contingens, contingens est.

3. prop. Ens necessarium dupl. Tertia propositio. Non quodlibet ens mundi est necessariũ. patet, quia solus Deus est necessarius. Vnde duplex est necessarium, Quoddam est incomplexum ut Deus. Aliud est complexum, ut propositiones, siue conclusiones deductæ a principiis.

4. propos. Quarta propositio. Voluntas animæ Christi, ut est prior naturaliter ipso actu, æquè contingenter elicit actum sicut si præcessisset illum actum per unum diem, contra Henricum de Gandauo, imaginantem, quod nunquam potentia eliciat actum, nisi primo præcedat tempore ipsum actum, quod est falsum, quia tunc sequeretur, quod Deus necessario prædestinaret omnes, quia non fuit ibi prioritas temporis, sed solum naturæ. Et ideo dico, ad hoc, quòd uoluntas elicrat contingenter actum, sufficit, quòd sit prior natura; & sic contingenter elicit, quòd potest non elicere.

5. propos. Quale è ens antequã sit, tale est quã do est. Quinta propositio. Sicut entia antequam sint, sunt duplicia, Quædam sunt necessaria. Alia sunt contingentia, ita post quam sunt, sunt duplicia, Quædam necessaria, Alia contingẽtia, quod est contra Henricum, quia sicut Sortes antequam esset, erat unum purum contingens, ita postquam est, est unum non necessarium, & ratio ad argumentum tertium, nona distin. primi. glosat Scotus illam propositionem, omne quod est necesse est esse. Et dicit, quòd ista propositio, est temporalis,

Exponitur prop Arist. omne quod est quando est &c. quia ponitur, quando, & pòt distingui, uel est hypothetica temporalis, uel cathegorica, & modalis. si primo modo. adhuc distinguo, uel ly, necesse, dicit necessitatem consequentiæ, uel consequentis. si consequentiæ, est uera, & sensus est, ista consequentia est necessaria, omne quod est in aliquo tempore, est, & pro illo tempore est, & hoc est uerum. Si dicit necessitatem consequentis, tunc sensus est, ista propositio est necessaria, quod est in aliquo tempore, est in illo tempore, in quo necessario est, & tunc est falsa, quia Sortes est, & est in aliquo tempore, & tamen pro isto die, non necessario est, sed contingenter est. Si autem sit cathegorica modalis, & diuisa, distinguo, uel de téporalis subiecto, uel prædicato: si primo modo, est falsa. si secundo modo est uera: primo modo est, quando ly, quando est, determinat subiectum, dicẽdo, omne quod est quando est, necesse est esse, sed Sortes est, quando est: ergo necesse est esse. conclusio est falsa: ergo altera præmissarum, non minor, ergo maior est falsa, quia quando est de subiecto temporali, non est uera. si secundo modo, quando ly, quando est, determinat ly, esse, positum a parte prædicati; & tunc est uera, & tunc sensus est, omne quod est, necesse est esse, quando est. Et tunc cum arguitur, quod est, necesse est esse, quando est; sed Sortes quando est: ergo. Tunc committitur fallacia a secundũquid ad simpliciter. Etiam si ulterius, sic arguatur, Sortes nullo modo necesse est, distinguo, uel simpliciter: & sic concedo, uel cum ista determinatione, uel modificatione, quando est, & sic nego. Sic de actu quando est in primo instanti, uerum est, si sit de prædicato temporali: sed si sit de subiecto temporali, falsum est, unde istæ sunt simul ueræ, omne quod est, contingenter est, Et omne quod est, quando est, necesse est esse, & hoc quando contingenter determinat subiectum, & quando ly, esse, in secunda, determinat prædicatum, & si sit de prædicato temporali, ista est uera, esse quod est, quã do est, necesse est esse.

6. propos. quare aliqua sint contingentia. Sexta propositio. Non est ratio quare contingentia sint cõtingentia, quia causa præcedit duratione suum effectum, sed quia illa causa producit contingenter suum effectum, quod est contra Henricum.

Sensus cõpositus & diuisus. Nota, quòd ista propositio, Omne quod est, quando est ne cesse est esse, distinguitur, uel in sensu diuiso, uel in sensu cõposito. in sensu diuiso est falsa, quia sensus est, omne quòd est quando est, necesse est esse, quando est: uel sic, cum dicit, omne album potest esse nigrum. ista propositio in sensu composito est falsa, quia sensus est, quòd ista propositio est possibilis, album est nigrum. sed in sensu diuiso est uera, quia sensus est, hoc est album, & hoc potest esse nigrum, sed in sensu diuiso, ut dixi illa propositio est uera, quia sensus est, hoc é. & hoc est necesse esse, demonstrato Sorte: sed in sensu composito, tensus est, ista propositio est necessaria, omne quod est quãdo est, necesse est.

Quid sentiat de Marron. Nota, quod Frãciscus de Maironis dicit, quòd aliquod prædicatum potest aliter comparari ad subiectum cum determinatione, & aliter ad subiectum sumptum sine determinatione, ut homo albus, necessario est albus; & tamen homo, contingenter est albus, ita hic, prædicatum, quod est esse, si comparetur ad subiectum, quod est, tunc contingenter inest, si autem comparetur ad prædicatum cum ista addictione, quando est, tunc est necessitas, tamen aliter dicit alius Scotista, quòd illa propositio non est necessaria homo albus, est homo albus. patet primo priorum per Aristot. dicentem, quod nunquam ex necessariis sequitur contingens, & sic arguitur: ea illa propositione sequitur una contingens, ergo non est necessaria. probatur, bene sequitur homo albus, est homo albus, ergo album est homo albus, & ultra, album est homo albus: ergo album est homo. patet consequentia a toto in modo ad suam partem. Et ultra, album est homo: ergo homo est albus per bonam conuersionem: sed ista est contingens: ergo, & prima, scilicet ista, homo albus, est homo albus, & ideo ad argumentum cum arguitur sic, omnis actus meritorius est contingens, concedo: ergo actus elicitus a uoluntate Christi in instanti suæ conceptionis non est meritorius. nego consequentiam, & ad probationem, dico, quòd actus ille quando est, cõtingenter est, licet necessario erat, quando erat.

Item arguitur sic. Illæ duæ mutationes quarum terminus unius præcessit terminum alterius sunt simul natura: sed creatio animæ Christi, & uoluntas ad actum primum, sunt duæ mutationes, quarum terminus unius præcessit terminum alterius. patet, quia antequam producatur actus, præsupponitur, quod uoluntas sit creata: ergo illæ mutationes sunt ordinatæ, & non possunt esse simul duratione.

Sol. 4. prin. Terminus unius mutationis præcedere terminũ alterius pòt dup. intelligi. Plura signa naturæ possunt esse in uno instanti temporis. Respondeo ad argumentum, distinguendo maiorem, quia terminus unius mutationis præcedere terminum alterius mutationis. intelligitur dupliciter. Vno modo duratione; Alio modo natura, primo modo est, quando terminus unius est in uno tempore, & terminus alterius est in alio tempore. ut calefactio, & frigefactio. secundo modo est in eodem instanti temporis, duo tamen sunt instantia naturæ. Et ad argumentum distinguo maiorem, uel intelligitur, quod præcedat duratione, & sic concedo: uel natura, dum tamen sint simul tempora; & sic bene possunt esse simul duratione, & in eodem instanti téporis, ut dicitur in prima distin. secundi, quòd plura signa naturæ, possunt esse in eodem instanti temporis.

Ad propositum licet uoluntas prius natura fuerit creata

quam

quam produceret actum merendi, tamen simul tempore, omnia illa fuerunt facta, & simile argumentum posset fieri de igne, & eius calore, quia prius natura ignis accipit esse ignis, & in eodem instanti temporis producitur calor in ipso.

Item arguitur sic. Si Christus potest mereri in primo instanti: ergo Angelus potest peccare in primo instanti: consequens est falsum: ergo & antecedens. nego consequentiam. probo per Aristot. 4. physicorum dicentem, quòd eadem mensura opposita mensurantur. sicut necessaria non mensurant tempore, ita etiam, nec impossibilia mensurãtur tempore. Si ergo Christus potuit mereri in primo instanti, pariter & Angelus potuit peccare in primo instanti. probo, quia mereri, & peccare, sunt opposita, sed consequens est falsum. probatur, quia tunc sequeretur, quòd tale peccatum Angeli redundasset in ipsum Deum, & esset a Deo. probo. omne coæuum effectui, est ab eodem effectu: & omne coæuum secundæ causæ, est à causa prima, producente secundam causam: si ergo peccatum sit coæuum, & simul causatum cum uoluntate: ergo erit ab eodem à quo fuit producta uoluntas: sed uoluntas fuit producta a Deo: ergo peccatum fuit à Deo productum: sed hoc est falsum, quia sine ipso factum est nihil.

Solu. quintum princ. Angelus potuit peccare in primo instanti suæ creationis. Respondeo. quicquid sit de consequente, antecedens est uerum. Vnde nota, quòd distin. 5. 2. quæstio. ultima habetur, quòd Angelus potuit peccare in primo instanti suæ creationis, nõ enim peccauit in primo instanti suæ creationis: tamen bene potuit peccare. Probatur. in quacunque natura intellectuali est uoluntas perfecta, habens præsentiam obiecti, non impedita, & est permanens, potest elicere actum malum: sed in primo instanti naturæ ista fuit in Angelo: ergo potuit demereri pro illo instanti. probatur maior, quia alia non requirũtur nisi uoluntas habens liberum arbitrium, & quòd non sit imperfecta, ut in dormiente: & quòd habeat præsentiam obiecti: & quòd sit permanens, & non successiue, quia successio non potest esse in instanti, & sic quilibet Angelus potuit peccare, uel mereri in primo instanti suæ creationis. patet per Augu. dicentem, quòd illi qui dicunt Angelos a principio fuisse malos alias non sentiunt cum manichæis, quia non ponunt unũ principium mali sicut Manichæi. & ratio est, quia sine dubio nos non ponimus, quòd & si illa uoluntas, quæ peccaret in illo primo instanti esset a Deo, non propter hoc sequeretur, quòd illud peccatum esset a Deo, sed a uolũtate posita in esse, quæ se ipsa elicit actum demeritorium: & ad probationem nego consequentiam, quia si peccaret, illud peccatum esset a uolũtate. & ad probationẽ, omnis effectus coæuus &c. distinguo, uel talis effectus est positiuus, & sic potest habere ueritatem, uel talis effectus est priuatiuus, & sic non est necessarium, quòd sit a causa prima.

2. Solu. secundum Scot. Effectus coæuus cãæ scdæ nõ est a causa secunda. Aliter potest dici, & ista est responsio Scoti, cum arguitur, omnis effectus coæuus &c. ista est simpliciter falsa, quia licet in aliquibus sit uerum, tamen non implicat, quòd effectus coæuus causæ secundæ, possit produci a causa secũda. si Deus produceret ignem, non producendo calorem, tunc ille ignis seipso produceret calorem suum, & quantitatem suam. Vnde notandum, quòd Scotus in 4. dist. 12. quæst. 3. quærit, quomodo producitur calor ignis geniti, & dicit, quòd nõ ab igne generante, sed ab igne genito, ita quòd ignis genitus accipit ab igne generante substantiam præcisè, & seipso ignis genitus producit calorem suum: sed posito, quòd ignis generans, generaret ignem, & calorem, & quòd ignis genitus postea nõ posset producere calorem in seipso, hoc non esset, quia implicat contradictionem producere calorem in seipso, sed hoc est quia duo accidentia eiusdem speciei non possunt esse in eodem subiecto, quia ignis genitus per casum, habet calorem per ignem generantem, & non potest in se calorem producere: tamen hoc etiam, quòd duo accidentia eiusdem speciei non possint esse in eodem subiecto, est falsum, ut dictum est, ita de uoluntate Angeli, licet habeat uoluntatem à Deo, tamen ex seipso elicit peccatum. Præterea, cum dicitur, generans substãtiam, dat consequentia ad substantiam, hoc solum est uerum in generatione uniuoca, qua est, quando generans, & genitũ, sunt eiusdem speciei; ut ignis generans ignem: sed non in generatione æquiuoca, ut Deus creans Angelum, licet producat uoluntatem, non tamen producit actum uoluntatis, maximè quoad difformitatem, licet influxu generali concurrat cũ Angelo ad illud, quòd est positiuum in illo actu.

Calor ignis geniti. producitur ab igne genito.

Ad formã argum. resp. Ad illud argumentum respondet breuiter, cum arguitur sic, Christus potuit mereri &c. concedo consequens, & ad probationem, nego consequentiam. Et ad probationem cum dicitur, omnis actus coæuus &c. dico, quòd ista propositio est falsa. patet, quia ignis genitus ab alio, habet calorem sibi coæuum, & tamen calor non est ab igne generante, sed ab igne genito, ut dicitur in quarto. dist. 12. quæst. 3. & licet calor genitus esset ab igne genito, tamen ille calor corrumpitur a substantia contraria, corrumpente substantiam ignis.

Sextũ prin. Item arguitur sic. dicit Anselmus, quòd Angelus non potuit habere a seipso primum uelle: ergo non potuit peccare in isto primo instanti. probatur consequentia, quia si peccasset, habuisset a seipso ipsum uelle.

Solu. sextũ. Respondeo, quòd Anselmus ponebat casum per impossibile, & est, quod si Deus produceret unum Angelum, qui præcise haberet uoluntatem secundum affectionem commodi, & non iustitiæ, appeteret sibi præcise bona: tunc illa uoluntas nullo modo posset mereri, nec demereri: immo esset effrenata in homine, uel in Angelo. Voluntas secundum affectionem iustitiæ, & commodi, est principium merendi, & demerendi: sed illo casu posito, uerum est, quòd Angelus non haberet primum uelle. Et ad argumentum Anselmi, si Angelus habuit primum velle, vel habuit illud velle volendo, uel non volendo. Vide in vltima quæstio. quarti. non primum, quia tunc sequeretur, quod ante primum uelle, esset vnum aliud uelle: nec secundum, quia uoluntas non producit aliquid non uolens: ergo non potuit habere illud primum velle.

Solu. ratio Anselmi quæsta. Probat Angelũ nõ potuisse habere primũ uelle qa pt dupli. hoc intelligi. Respondeo Angelum posse habere primum uelle elicitum uolendo, intelligitur dupliciter. Vno modo volendo, volitione elicita per actum priorem: Alio modo volitione habituali, & per uoluntatem ipsam, quæ est potentia, & volitio habituali. Primo modo, Angelus, & omnis alia uoluntas potest habere primum uelle uolendo, idest cuilibet volitioni actuali præsupponitur voluntas, & sic intelligebat Anselmus, quia accipit ibi uelle, pro uoluntate, & sicut uoluntas aliquando accipitur pro uelle, & aliquando pro potentia. patet, quia Augu. dicit, quòd nihil est tam in potestate uoluntatis, quàm ipsa uoluntas, idest actus uoluntatis. Ita uelle aliquando accipitur pro uoluntate, & aliquando pro ipso uelle. in auctoritate Anselmi, accipitur uelle pro potentia, quæ est uoluntas.

Voluntas quãdoq; sumitur p potẽtia, quandoque p actu.

Septimo arguitur sic. In primo instanti fuit motus rectus, & naturalis: ergo non potuit esse peccatum in primo instanti. antecedens est manifestum, quia iste motus non est, nisi inclinatio ad bonum. probatur consequentia, quia tunc sequeretur contradictio quòd in eadem uoluntate esset motus rectus, & motus difformis in illo actu peccati.

Ostendit absurdũ sequi ad arg. si esset bonum. Respondeo. per istud argumentum probaretur, quòd Angelus si non potuit peccare in primo instanti, propter rationẽ illam, per eandem rationem probaretur, quòd non posset peccare in quolibet instanti sequenti. probatur, quia in quolibet instanti sequenti, est motus naturalis, & cum hoc, uoluntas ex conditione præcedit suum actum: ergo si nõ potuisset peccare in primo instanti, sequeretur, quòd nec in quocunque alio instanti, quia semper esset motus rectissimus in bonum. similiter, nec uoluntas mea posset peccare, quod est falsum.

Sol. secundũ. Motus naturalis uolũtatis dup. et quid sit. Respondeo. motus naturalis uoluntatis, potest capi dupliciter. Vno modo pro quadam inclinatione naturali uoluntatis ad bonum, ad quod uoluntas inclinatur. Alio modo pro aliquo actu elicito conformi illi inclinationi naturali. Exemplũ. & habeo inclinationem ad diligendum proximum, iste actus est rectus, quia est conformis inclinationi naturali.

1. *prop.* Prima propositio pro primo membro. Capiendo motum naturalem, primo modo, non est aliquis motus elicitus; patet quia nihil aliud dicit, nisi quãdam inclinationem in bonum.

2. *prop.* Secunda propositio. motus rectus uoluntatis, dicit præcisè quandam inclinationem uoluntatis in bonum.

3. *prop.* Tertia propositio. Iste motus naturalis, non est aliquid distinctum realiter, & essentialiter à uoluntate ipsa. patet, quoniam quælibet inclinatio naturalis identificatur cum eo, cuius est: sed iste motus naturalis est quædam inclinatio naturalis: ergo &c.

4. *prop.* Quarta propositio. Iste motus est quædam relatio aptitudinis identificata realiter cum suo fundamento. patet, quia inclinatio naturalis non dicit inclinationem naturalem ad proprium obiectum. Et sic iste motus per quamcunque potẽtiam, non potest separari a subiecto.

5. *prop. Motus naturalis in bonum manet in Dæmonibus.* Quinta propositio. Sicut in dæmonibus natura manet integra, ita remanet in ea iste motus rectus naturalis in bonum. Vnde notandum, quòd aliqui voluerunt dicere, quòd naturalia fuerunt læsa propter peccatum, quod est falsum, & contra D. Dyonisium, quia peccatum non adimit de bono naturæ, sed de illo, quod deberet inesse. patet, quia illa inclinatio est ipsamet natura realiter.

Sexta

6. prop. Sexta propositio. Iste motus naturalis uolontatis, licet sit identificatus realiter cum uoluntate, tamen cum hoc stat, quod distinguatur formaliter ab ea. patet, quia quælibet relatio, formaliter distinguitur ab absoluto: sed illa inclinatio est relatio: ergo distinguitur formaliter a uoluntate.

7. prop. Septima propositio. Iste motus naturalis non est nisi habitus motus, idest natura in esse primo. Vnde per habitum motos intelligo ipsammet naturam, Alio modo capitur motus naturalis pro uolitione elicita conformiter inclinationi naturali.

Motus naturalis uoluntatis dup.

1. propos. Prima propositio. Motus naturalis uoluntatis potest esse inordinatus, & peccatum mortale. patet, quia aliquis potest elicere actum conformem inclinationi naturali, & tamē erit difformis uoluntati diuinæ, & tale fuit primum peccatum mortale Angelorum, qui dilexerunt se nimis, & secundum peccatum Angeli fuit amor concupiscentiæ: quia uoluit beatitudinem ante tempus.

2. prop. Secunda propositio. Actus iste malus, & inordinatus qui uocatur motus naturalis secundo modo, non minuit inclinationem naturalem, nec ipsam naturam.

Opiniones de effectu peccati quo ad diminutionem boni naturæ. Nota, quòd in fine secundi recitantur aliquæ opiniones, & est opinio S. Bonauenturæ, qui dicit, quòd peccatum adimit de bono, quod est falsum, quia cum homines commiserunt, quàm infinita peccata, tunc tandem tota anima esset destructa, & tandem remaneret corpus sine anima, quod est falsum quia peccatum non destruit naturam.

3. prop. Tertia propositio. Angelus potest esse perfectus in naturalibus suis quoad esse primum, & de facto est perfectus, & peccare actu secundo elicito, & inordinato patet, quia postquam ille actus non destruit naturam, poterit remanere Angelus perfectus, & peccare actu secundo. Lucifer nūc est ita pulcher sicut erat, nec maculatus est quouismodo. Et ideo ad argumentum, distinguo, uel capiendo motum naturalem pro inclinatione ad bonum, uel pro actu elicito. in argumento capitur primo modo. unde stat, quòd aliquis habeat inclinationem naturalem ad bonum, & cum hoc peccat mortaliter actu secundo.

DISTINCT. DECIMAENONAE.

QVAESTIO VNICA.

Quid nobis meruerit Christus. Et meruit nobis quinque. CIRCA distinctionem decimamnonā. Quæro, Vtrum Christus meruerit omnibus nobis gratiam, & gloriam. Pro ista distinctione nota secundum Theologos, quòd Christus meruit nobis quinque cum uiueret nobiscum. Primo meruit nobis remissionem culpæ. Secundo infusionem gratiæ. Tertio apertionem ianuæ celestis. Quarto remissionē pœnæ pro peccatis, & Quinto gloriam. Primo ergo meruit nobis per suos bonos actus remissionem culpæ: Vnde nota quod in nobis est duplex culpa, scilicet originalis, & actualis. Prima prouenit in nobis ex peccato Adæ; & istud originale peccatū est mortale. Aliud est peccatum mortale actuale, proueniens ex malo usu liberi arbitrii, & istud peccatum remittitur in pęnitentia, uel in Baptismo in adultis; & hoc propter meritum passionis Christi dimittuntur ista peccata, & ideo male dicunt illi, qui dicunt, quòd unum solum meruit nobis, scilicet amotionem peccati originalis.

Dupl. culpa in nobis.

Secundo meruit nobis infusionem gratiæ: quia Deus nunquam dedit gratiam cuiquam de quacunque lege, nisi merito passionis Christi præuisæ, uel exhibitæ; ut in noua lege nobis datur noua gratia.

Christus meruit apertionem ianuæ cœli. Tertio meruit gloriam æternam. licet in ueteri testamento sancti fuerunt iusti, tamen nunquam consecuti fuerunt illam: nec dabitur gloria nobis pro nostris propriis meritis, sed merito passionis Christi. Sed contra: ergo non prodest nobis laborare: nego, quia per merita nostra augebitur nobis gloria.

Quarto meruit nobis apertionem ianuæ cœlestis. Nam tantum bellum erat inter Deum, & naturam humanam ante passionem Christi, quòd nullus quantuncunque iustus, potuit intrare: etiam si uirgo fuisset mortua ante passionem Christi, iuisset ad lymbum sicut alii: sed cum Christus in cruce clamans uoce magna emisit spiritum, tunc aperta est ianua paradisi per meritum suæ passionis.

Per Christū remittitur pœna p peccatis nobis debita. Quinto meruit nobis remissionem pœnæ pro peccatis, ut quando aliquis uadit ad confessionem, oportet, quòd sacerdos iniungat sibi pœnitentiam, & per talem pœnitentiæ impletionem, aliquid dimittitur de pœna, quam pateretur in purgatorio. & hoc propter merita passionis Christi, quia aliquid remittitur de pœna taxata, & residuum adimplebitur in purgatorio, si non fiat sufficiens pœnitentia.

Notandum Nota, quòd hic quærit Scotus specialiter de duobus, scilicet de gratia, & gloria, & benedicit nobis: quia Angelis non meruit gloriam, inmo si Angeli habuerunt gloriam, ipsi meruerunt sibi, ut dicitur in secundo.

Concl. affir. Et ponitur conclusio affirmatiua propter Auctoritatem Leonis Papæ dicentis: Sicut a reatu nullum liberū reperit; sic liberandis omnibus uenit, idest uenit pro liberatione omniū sed liberatio non est nisi per gratiam, & gloriam: ergo omnibus nobis meruit. tamen quia ista auctoritas est ualde generalis, ideo dico, quod duplex est liberatio, Quędam præseruatiua, Alia subleuatiua. Prima est quando præseruat aliquem ne cadat. Secunda est, quando subleuat aliquem postquam cecidit, & illa auctoritas intelligitur de liberatione subleuatiua respectu omnium nostrum, qui sumus in peccato. Sed tamen uenit Christus ad liberandum liberatione præseruatiua quia uirginem præseruauit.

Dup. liberatio.

¶ Ad quæstionem &c.]

Opi B Thō. ad quæstionem Meritū pōt dup. considerari. Pro responsione ponitur opinio B. Thomæ, ponentis unam distinctionem, & duas conclusiones. Distinctio est hæc, quoniam meritum potest considerari dupliciter. Vno modo secū dum efficaciam, ut si rex parasset prandium pro mille hominibus, & non uenissent, nisi 10. illud prandium esset sufficiens pro mille, & tamen nō esset efficax, nisi pro illis, qui adessent, quia ad illud prandium non uenerunt, nisi 10.

1. cōc. B. Th. Prima conclusio. Christus meruit nobis sufficientem deletionem culpæ mortalis, & originalis, & collationem gloriæ, & gratiæ.

2. conclusio eiusdem. Secunda conclusio. Christus non meruit omnibus gratiam, & gloriam secundum efficaciam. patet, quia non omnes consequuti sunt effectum redemptionis, sicut Iudæi, Sarraceni, & alii damnati, quia noluerunt facere, quòd debebant. Beatus Thomas consequenter persuadet primam conclusionem dicendo, quòd meritum Christi habebat quandam infinitatem a supposito eliciente tale meritum. Vnde suppositum erat uerbum infinitum formaliter; ideo meritum erat aliquomodo infinitum, similiter uita Christi erat ita excellens, quod erat quodammodo infinita, ex supposito diuino, & sicut per quandam denominationem dicebatur infinita, ita oēs operationes erant quodammodo infinitæ, & ideo sufficiebat pro infinitis.

1. cōc proba tur. Christi meritū sc̄dm D. Tho habuit infinitatem rōne suppositi.

Vitā & meritū Christi hēre infinitatē quō de beat intelligi. Nota quòd illa propositio, in qua dicitur, quòd uita Christi et eius meritum habebant quandam infinitatem, hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo formaliter, & intrinsece, & sic nullam infinitatem habebat; Alio modo per denominationem extrinsecam, ratione suppositi diuini, & sic erāt infinita largo modo. & quòd meritum Christi fuerit sufficiens, probat Beatus Thomas per Anselmum dicentem, quod homo deberet eligere omnia destrui, & perire, magis quam inferre aliquam læsionem ipsi humanitati Christi: & ratio est, quia uita illius hominis erat ita excellens, ut aliquis potius deberet uelle habere omnia peccata supra se, quam inferre læsionem ipsi Christo. Ista propositio est periculosa, quia magis teneor diligere meipsum, quam humanitatem Christi. probatur hoc supra dist. 9. probat tamen propositionem, quia tantum fuit acceptata mors Christi, quantum erat amabilis uita Christi: sed tantum erat amabilis uita Christi, quòd quis debebat potius uelle habere omnia peccata supra se, quam inferre læsionem Christo, ut dicit Anselmus.

Fundamentum D. Thom.

Censura fundam. D. Th.

Resp. ad rōnem. Pro propositione Anselmi dico, quod includit contradictionem: quia dicit, quòd quis magis deberet eligere omnia destrui, quam inferre læsionem Christo; quia Christus maluisset, quod aliquis dedisset sibi decem alapas, quam quòd quis occideret ipsum; quia secundum humanitatē erat aliud à Deo. Sed quomodo debet exponi illa authoritas Anselmi, dictum est supra dist. 9.

2. conclu. D. Th. probatur. Secūda conclusio sic persuadetur. Omne agens agit in passum dispositum, & unitum sibi. Sed Christus meritum non egit in omnes nos: ergo non meruit nobis omnibus. patet maior,

maior, si ignis agit, agit in lignum dispositum.

Item. Agens citius agit in lignum approximatum, quàm in lignum non approximatum, probatur minor, quia coniunctio cuiuslibet uiatoris ad Deum est per cognitionem fidei, & dilectionem charitatiuam, sed nos omnes non sic sumus Christo coniuncti: ergo non omnibus Christi meritum fuit efficax.

Sco improbat probationem nõ cõclusionem D Tho.
Ista prop. uisa Christi ẽ infinita, est exponenda.
1. rõ Sco. cõtra primam cõcl. D. Tho.

Consequenter Scotus improbat B. Thom. non in conclusione, sed in modo probandi, de infinitate uitæ Christi. Ista propositio hyperbolica est exponenda, sicut illa uerba, semen cecidit super terram, nos hic loquimur de isto bono uelle, quo meruit nobis gloriam, & gratiam. Et primo arguitur contra primam conclusionem, quod uelle non fuit sufficiens pro infinitis; quia si bonum uelle Christi fuit tantum acceptatum, quantum erat persona filii per te, sequitur, quòd cum persona uerbi sit simpliciter infinita, quòd etiam uelle Christi erat formaliter infinitum: sed hoc est falsum. probo, quia non magis acceptat aliquem actum, quàm ille actus sit acceptabilis: ergo si Deus acceptet actum Christi infinitũ, sequitur, quòd actus Christi ille fuit in infinitum acceptabilis: sed hoc est falsum, quia tunc non esset differentia inter uelle ipsius uerbi diuini, & uelle naturæ humanæ: quia uerbum diuinum habet infinitam acceptabilitatem: ergo natura humana etiam per te: ergo non est differentia inter acceptabilitatem uerbi, & naturæ humanæ, quod est falsum.

2. rõ ad idẽ.

Item arguitur sic. Si uelle Christi fuit in infinitum acceptũ sequitur, quòd uerbum seclusa natura humana, uolendo aliquod bonum, posset nobis mereri. probo, quia cum uolitio Christi habeat infinitam acceptabilitatem, poterit mereri, quod est falsum: quia uolitio diuina non est meritoria.

3. rõ ad idẽ.

Item secundo arguitur sic. Si uolitio naturæ humanæ esset in infinitum acceptabilis, sequeretur, quòd tota Trinitas tantum acceptaret uelle, & tantum diligeret uelle naturæ humanæ, sicut uelle uerbi. probo, quia uelle uerbi est formaliter infinitum: & tu dicis, quòd uelle naturæ humanæ est infinitum ergo tantum debet diligi: & tunc uolitio creata esset tantæ diligibilitatis, sicut est uolitio diuina, quod est falsum: ergo ille uolitio naturæ humanæ non est infinita.

4. rõ ad idẽ.

Item arguitur. Huiusmodi uelle uoluntatis Christi non est plus acceptum Deo, quàm sit bonum: ergo si sit acceptum pro infinitis, illa uolitio erat formaliter infinita: sed hoc est falsum, quia tunc nihil aliud esset dicere, nisi quòd uerbum est anima &c. & econtra, quòd est falsum.

5. rõ ad idẽ.

Item. Per se principium elicitiuum uolitionis Christi, est per se formaliter finitum: ergo ille actus fuit formaliter finitus: & per consequens non fuit in infinitum acceptabilis: nec sufficiebat pro infinitis. probatur antecedens, quia uoluntas humana Christi eliciebat actum: actus uero infinitus non potest elici a principio finito.

Dices forte. uelle animæ Christi cum relatione ad suppositum uerbi, erat infinitum.

Contra euasionem hanc arguitur. Velle acceptum cum illis respectibus, est uelle finitum. Item licet detur, quòd uelle animæ Christi comparetur ad uerbum, tamen uerbum non magis habet causalitatem ad illud uelle, quàm tota Trinitas: & arguitur sic: Quicunque actus habens dependentiam essentialem ad causam finitam, concurrente etiam cum ea aliqua causa infinita, est formaliter finitus: sed actus uolitionis animæ Christi est formaliter actus habens dependentiam essentialem a causa finita, licet concurrat cum eo causa infinita. s. uerbum: ergo ille actus est finitus. Probatur maior, quia nunquam actus infinitus potest elici, nec totaliter, nec partialiter ab aliqua causa finita, licet bene per accidens, ut natura humana coniungitur uerbo, tamẽ, quòd natura humana habeat causalitatem respectu actus infiniti, non est uerum. Probatur minor, quia in natura humana Christi erat principium speciale, & habebat essentialem causalitatem respectu uolitionis Christi, & non accidentalem: ergo ille actus non fuit infinitus, sed finitus, nec sequitur, quòd fuerit sufficiens infinitis, sed præcisè pro finitis

Arguit contra secundam cõclusionem de merito Christi secundum efficaciam.

Contra secundam conclusionem arguit Scotus. Et primo inquit, quæro, Vtrum Christus meruerit præcisè, ut illi, qui habuerunt gratiam qualitercunque habuerunt, habuerunt gloriam ex merito Christi? si dicas, quòd sic: ergo Christus non meruit eis primam gratiam, quæ datur nobis in Baptismo: nec patrib. antiquis merebatur gratiam, quæ dabatur in circũcisione: hoc autem est falsum: ergo oportet dicere, quòd aliquis meruit nobis primam gratiam, & nullus alius meruit eam nisi Christus: ergo Christus meruit non solum, quòd coniuncti per gratiam, iungerentur per gloriam, sed etiam, quòd illi, qui non erant coniuncti per gratiam, coniungerentur per gratiam, & similiter per gloriam, & magis meruit Christus primam gratiam nobis, quam quemcunque actum procedentem ab illa gratia, ut beatitudinem: quia primo meruit gratiam: secundo gloriam. respectu aliquorum meruit gratiam, respectu quorum non meruit gloriam. patet de damnatis aliquibus, qui aliquando fuere in gratia, saltem quando fuerunt Baptizati, & nunc sunt damnati.

Magis meruit Christus nobis primã gratiã quã beatitudinem.

¶ In ista quæst. &c.]

Opi Sco pro solut. quõnis.

Tunc Scotus respondet ad quæstion. secundum propriam opinionem per aliquas propositiones.

1. prop. contra Thom.
Circa præuisionẽ incarnationis uerbi.

Prima. Incarnatio Christi non fuit occasionaliter præuisa a sanctissima Trinitate contra Thomistas, qui dicunt oppositum, scilicet, quòd Deus primo præuidit omnes electos: secundo præuidit, quòd peccarent originaliter: & tertio præuidit incarnationem uerbi. probatur, quia mirabile esset, ꝙ propter uilissimum peccatum, tam nobilis persona sicut erat persona Christi, fuisset præuisa, & prædestinata æternaliter.

2. prop.

Secunda propositio. Sicut Deus ab æterno uidebat seipsum in ratione summi boni, & ultimi finis, ita ab æterno prædestinauit prius Christum, deinde omnes alios electos.

3. prop.

Tertia propositio. In præuisione diuina ordo consistit in quinque instantibus declarandis.

Ordo in præuisione diuina, & prædestinatione secundum Scot.

Notandum, quòd Scotus in materia de prædestinatione in primo, declarat quomodo Deus prædestinat. In primo signo offeruntur Petrus, & Iudas in puris naturalibus. In secundo uoluntas diuina ex liberalitate sua uult Petrum ad beatitudinem æternam, & Iudæ nihil uult. In tertio uidet Iudam, & Petrum lapsuros. In quarto uidet Petrum subleuandum de peccato, & Iudam obstinatum. Tunc ordinat Petrum ad beatitudinem, & Iudam ad pœnam. sed aliter hic loquimur, quia hic oportet quinque instantia imaginari in prædestinatione electorum. In primo Deus uidet seipsum. In secundo cognoscit omnes creaturas. In tertio prædestinat omnes electos ad gloriam, & circa malos habuit actum neutrum, idest nullum actum habuit. In quarto uidet magnum lapsum Adæ, & nos omnes concomitanter peccare. In quinto prouidentia diuina præuidit de remedio contra infirmitatem nostram, scilicet quòd Christus pateretur, & sic Christus prius fuit prædestinatus, quàm fuisset præuisum peccatum Adæ. Ex quo infero, ꝙ si Adam non peccasset, Christus fuisset incarnatus. Sequitur etiam, quòd omnes electi prius fuerunt præuisi, quam præuideretur casus Adæ. Et quòd hoc sit congruum patet, quia bonus medicus prius præuidet sanitatem, & secundo remedia ad sanitatem amissam recuperandam, & sic Deus primo præuidit Christum tanquam propinquiorem fini: & secundo prę uidit de remedio.

Christus prius fuit prædestinatus ꝙ prouideretur peccatũ Adæ.

4. prop.

Quarta propositio. Sicut Deus prædestinauit prius omnes electos, quam passio Christi præuideretur, ut remedium contra peccatum, ita tota Trinitas præuidit passionem Christi acceptandam specialiter, & efficaciter pro omnibus electis: quia iam erant prædestinati.

5. prop.

Quinta propositio. Sicut Christus prę uidens passionem suã obtulit eam efficaciter pro electis, quos Deus prædestinauerat, ita tota Trinitas acceptauit eam efficaciter pro illis electis præcisè. Et duplex causa fuit, quare passio Christi fuit efficax pro electis. Vna fuit uoluntas diuina, quæ eam acceptauit pro electis. Alia est causa minus principalis, & ista est Christus qui uidit, quòd aliqui erant ordinati ad gloriam, & uidit, ꝙ Deus acceptabat passionem pro illis electis, & hoc est, quòd dicitur in Canone in consecratione sanguinis. Hic est enim calix sanguinis mei &c. qui pro nobis, scilicet apostolis electis non pro Iuda, & pro multis, & non pro omnibus effundetur in remissionem peccatorum. Non enim hic dicit pro omnib. sed solum dicit, pro multis, scilicet pro electis: & sic efficacia passionis non prouenit ex coniunctione per gratiam cũ Christo: sed prouenit ex uoluntate Dei, tanquam a causa principali, & a uoluntate Christi, tanquam a causa minus principali.

Dupl. causa quare passio Christi fuerit efficax pro electis.
Perpenduntur uerba consecrationis sanguinis.

6. prop.
Meritum Christi fuit formaliter finitum.

Sexta propositio. Non oportet recurrere ad infinitatem ex parte suppositi elicientis actum meritorium, & sic meritũ Christi fuit formaliter finitum. probatur, quia illud, quod dependet essentialiter a causa finita, est formaliter finitum: sed meritum Christi dependet a causa finita: ergo est finitum.

Probatur minor, quia dependet a uoluntate animæ Christi quæ est finita.

Euasio Thomistarum.

Dicunt Thomistæ, quòd ratione respectus ad ipsum uerbum & ad suppositum eliciens meritum Christi fuit infinitũ.

Contra

Refellitur euasio.

Contra istud arguitur. Meritum Christi cum illis respectibus est finitum: ergo &c. Probatur, quia illi respectus sunt finiti, uel æquè benedicam, quod uerbũ merebatur per suum uelle.

Ex isto sequitur, ꝙ Christus non meruit omnibus secundum sufficientiam sic, quòd illa sufficientia prouenerit ex infinitate meriti. patet, quia illud meritum non est formaliter infinitum: sed oportet aliunde scire, unde sit ista sufficientia.

Quibus satis fuit meritũ Christi. *7. prop.* *Quare meritum Christi fuit tante efficacie.* *Bonum ad duo cõparari potest.* *Bonum ideo bonũ est, ꝗa a Deo uolitum.*

Quæro, quibus sufficit illud meritum? utrum fuit sufficiẽs infinitis? Pro conclusione ponitur septima propositio contra aliquos Doctores. Sicut omne aliud a Deo ideo est bonum, quia uolitum a Deo, & non econtra, idest non est uolitum a Deo, quia est bonum; sic meritum Christi erat tantum bonũ, pro quanto bono acceptabatur a Deo. Vnde bonum potest cõparari ad duo. Vno modo ad uoluntatem creatam, & sic aliquid est uolitum, quia bonum: & ideo ratio, quia diligo Deũ, est, quia diligere Deum est bonum. Alio modo ad uoluntatem diuinam, & sic aliqua creatura est bona, quia est uolita a Deo. Contra, scribitur. Magnificat anima mea dominum, quia respexit humilitatem ancillæ suæ &c. uidetur, quod propter humilitatem uirginis Deus uoluit eam: quia habebat humilitatem: ergo non ideo erat bona, quia uolita a Deo, sed quia humilis.

Dub. *Soluitur.*

Nota, ꝙ humilitas uirginis erat bona, quia uolita à Deo, & non econtra.

Ex quo sequitur, quòd illud est bonum, quod est acceptatum a Deo, & non econtra: quia Deus non acceptat aliquem actum, quia est bonus, meritorius.

Quid senseriãt Thomistæ de actu meritorio.

Nota tamen, quòd Thomistæ ponunt in actu meritorio cõdignitatem intrinsecam, & ex illa Deus mouetur ad acceptãdum actum. In 17. quæst. quodlibeti dicit Scotus, quòd principale in merito prouenit ex uoluntate Dei acceptantis actum meritorium.

8. propos.

Octaua propositio. Actus meritorius elicitus a Christo potuit tantum acceptari, & pro tot, quantum tota Trinitas uoluit ipsum acceptare, quia contingenter acceptat aliquem actum: & maioritas, uel minoritas actus meritorii prouenĩũt ex uoluntate Dei acceptantis. Patet, quia Adam ex natura actus nõ tantum peccauit, sicut ille, qui hodie iurat per Deũ, sed istud peccatum fuit tantum, quia tantum Deo displicebat.

Vnde pendeat rõ maioris, uel minoris meriti.

Actus quo Christus pro nobis uoluit acceptare passionem. ꝙ fuerit meritorius dup. potest esse.

De uolitione Christi ponitur talis distinctio, quòd actus, quo Christus pro nobis uoluit acceptare passionem, quòd fuerit meritorius, potest dupliciter considerari. Vno modo in ratione formali, & intrinseca. Alio modo ex circunstantia suppositi, & de congruo, inquantum eliciebatur a supposito diuino: ut sicut datio alapæ non est magna de se, sed si daretur regi, ratione circunstantiæ, esset magnum peccatum.

9. propos.

Nona propositio. Actus meritorius Christi ex ratione formali est finitus: ergo non potuit acceptari pro infinitis.

10. prop.

Decima propositio. Actus meritorius ex circunstantiis suppositi infiniti potuit a uoluntate diuina acceptari pro infinitis, & decebat, ratione suppositi uerbi diuini, ac congruit, ꝙ ille actus acceptaretur pro infinitis.

11. prop.

Vndecima propositio ibi, Si autem. Si meritum alterius personæ finitæ fuisset, tunc nec ratione operis operãtis, nec operis operati decuisset, quòd fuisset acceptatum pro infinitis. Et ratio est, quia illud opus esset finitum. Secundo ex ratione operantis, quia illa persona esset finita. non sic de Christo, quia actus eliciebatur a supposito uerbi diuini; ideo cõgruũ fuit, ut ille actus acceptaretur pro infinitis hominibus.

12. prop.

Duodecima propositio. Illud meritum Christi sufficiebat pro quot, & quibus Deus uoluit acceptare illam passionem, siue illum actum. Dicit Paulus. 2. cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est, sed Deus uoluit ipsum acceptare pro infinitis ratione suppositi elicientis, quod est uerbum diuinum: ergo hoc fuit a uoluntate diuina acceptante illum actum.

13. prop. *Efficacia & sufficientia in merito ẽ ex parte Dei.*

Decimatertia propositio. Ille actus meritorius Christi, quantum est ex ratione sua formali, non fuit acceptabilis pro infinitis. patet, quia ille actus non erat infinitus, sed finitus. Ex quo sequitur, quòd efficientia in merito, & sufficientia prouenit principaliter ex parte Dei, & ex hoc Scotus magnificantiam Dei exaltat.

Quid & qb. Christus meruerit quærit Scot.

Hic Scotus quærit primo, quid, & quibus meruit Christus benedictus: utrum Christus meruerit nobis collationem gratiæ baptismalis.

Tripl. gratia.

Nota, quòd triplex est gratia. Prima est initiatiua, ut baptismalis: Alia est recuperatiua, ut pœnitentialis. Tertia finalis. Prima, quæ est baptismalis, datur in baptismo. Secunda in pœnitentia. Tertia datur in beatitudine æterna.

1. propos.

Prima propositio. Christus meruit Iudæ primam gratiam, & etiam multis aliis, & etiam secundam.

2. propos.

Secunda propositio. Quamuis Christus meruerit aliquib. primam gratiam, multis tamen nõ meruit finalem, quia finaliter damnantur.

Resp. ad q.

Pro responsione ad quæstionem. dico, quòd Christus meruit nobis illam primam gratiam baptismalem, Vnde nota pro hoc, quod triplex est baptismus, scilicet flaminis, fluminis, & sanguinis: & in iis tribus datur gratia, uirtute passionis Christi: tamen lata est differentia, quia in baptismo fluminis uoluntas baptizati nullo modo cooperatur, nisi in adultis, quia adulti debent habere aliquam deuotionem in receptione baptismi.

Quõ Christus nobis meruerit gratiam pœnitentialem.

Secundo quærit. Vtrum Christus meruit nobis gratiam pœnitentialem? Respondeo, quòd licet meritũ Christi sit principale in merẽdo respectu gratiæ principalis, tamen requiritur aliqua operatio uoluntatis ad hoc, quòd aliquis recipiat Sacramentum pœnitentiæ, scilicet, quòd habeat attritionem. Vnde detestatio, & displicentia peccati uocatur attritio: & idem actus, postquam est informatus gratia, uocatur contritio, ut habet Scotus in quarto distin. 14. Vnde quando recipitur gratia in pœnitentia, ibi est unum meritum de condigno: & illud est meritum Christi. Aliud est meritum de congruo, & illud est displicentia de peccatis: & ideo, qui uadũt ad pœnitentiam ridendo, non recipiunt gratiam.

Quõ Christus nobis meruerit apertionem ianuæ cæli.

Tertio quæritur. Vtrum Christus meruerit nobis apertionem ianuæ cœlestis? Vnde nota, quòd si Christus non fuisset mortuus nullus intrasset paradisum de potentia Dei ordinata: quia Deus ordinauerat, quòd nullus intraret, nisi per passionem Christi.

Meruit amotionem impedimenti.

Quarto quæritur. Vtrum Christus meruerit amotionem impedimenti apertionis ianuæ cœlestis? Pro quo nota, quòd ianua cœlestis fuit clausa, & erat unum impedimentum, propter quòd non poterat aperire. Hoc supposito respondeo, quòd Christus, ut totalis causa meruit amotionem illius impedimenti. patet, quia Abraham, & alii patres fuerunt tanti meriti, quanti aliquis homo in mundo: sed illi non meruerunt apertionem illius ianuæ: ergo &c. Quid autem sit illud impedimentum, dico, quòd erat uoluntas diuina, quæ determinauerat, quòd nullus intraret, nisi per mortem Christi. nec peccatum originale erat illud impedimentum, quia B. Virgo non habuit peccatum originale: similiter alii patres, qui mortui sunt in gratia, tamen non intrassent nisi Christus satisfecisset.

Quid sit impedimentũ apertionis ianuæ cæli.

Apertio ianuæ cælestis amotio impedimenti, & ingressus nõ sunt idem.

Quinto quæritur; Vtrum Christus meruerit nobis introitum regni cœlestis? & nota, quòd apertio ianuæ cęlestis, amotio impedimenti, & introitus, non sunt idem: quia difficilior est apertio ianuæ, quam introitus. Respondeo, quamuis obstaculum sit amotum per passionem Christi, nullus tamen ingreditur cœlum, nisi cooperetur ad illum introitum ipsi Christo & primæ gratiæ: ita quòd antequam intremus paradisum, duplex est causa, Vna est ipse Christus: Alia sumus nos ipsi.

Differentia inter patres uet. et nou. legis.

Nota, quòd differentia est inter patres antiquæ legis, & nouæ; quia patres antiquæ legis cooperabantur ad introitum habitualem: nos autem meremur introitum actualem: Vnde introitus habitualis est, quando aliquis cooperatur, ut mereatur introitum. Sed introitus actualis est, quando ianua est aperta, & aliquis facit merita, quòd intret: nullus autem de cõgruo intrabit paradisum, nisi per merita Christi, & propter merita ipsius: Christus autem paruis totaliter meruit introitum in paradisum: ideo paruuli habent minimam gratiam: & ratio est, quia non fuit eis aucta gratia per merita propria.

Soluit. dub. *Dub. 1. quõ Christus meruerit gratiã patribus uet. test.*

Sed hic sunt aliqua dubia. Arguitur sic, quòd non meruerit omnibus, maximè sanctis patribus. Præmium non potest naturaliter præcedere meritum: ergo Christus non meruit patribus antiquis primam gratiam: nec etiam deletionem culpæ, nec gratiam pęnitentialem. probatur antecedens, quia si præmium præcederet meritum, sequeretur, quòd angeli potuissent recipere suam beatitudinem, & deinde per operationes suas possent mereri illam beatitudinem, ut dicit magister sententiarum. distinct. 5. secundi libri in quo loco non tenetur a doctoribus: immo Angeli meruerunt, antequam præmiarentur. probatur consequentia, quia si Christus meruisset gratiam patribus antiquis, & gratia fuisset præmium meriti Christi: ergo præmium præcessisset meritum.

Pro responsione ad istud dubium ponitur prima propositio. Deus præuidens passionem Christi, & acceptans eam, contulit

tulit patribus antiquis ex merito passionis præuisæ deletionem culpæ, & infusionem gratiæ, antequam ista passio exhiberetur in actu exteriori. Sed contra sic arguitur. Abrahæ non fuit collata gratia uirtute passionis Christi, quia meritum passionis Christi nullo modo erat tempore Abrahæ: ergo sibi non fuit data gratia ex merito passionis Christi.

Respondeo distinguendo, aut, quòd non fuerit exhibita, & sic concedo: aut, quòd non fuerit præuisa, & sic nego. Declaratur per exemplum Anselmi. est unus Rex, quem unus magnus capitaneus offendit, propter quam offensam rex facit ipsum, & ab eo descendentes omnes exules a regno, tanquam proditores. Contra, uenit unus de sanguine istorum, qui est innocens, & non fuit in culpa, & offert se regi, dicendo: Ego facio uobis unum seruitium: sed rogo, quòd uos remittatis omnibus consanguineis meis iniuriam, uobis illatam, & consequenter, si postea incidant in aliquod peccatum quòd uos remittatis illud peccatum. quo facto rex est contentus: & dicit, propter seruitium, quòd tu debes facere, primo remitto eis talem culpam, scilicet pœnam; & si postea incidant in illud peccatum, & pœniteat eos, uolo illis remittere, dummodo satisfaciant; tamen nunquam intrabunt palatium meum, donec feceris, quod promisisti.

Exemplo declaratur solutio.

Sic in proposito. Passio Christi fuit talis, quòd Deus præuidens passionem Christi, misericorditer egit nobiscum, ita, quòd primo remisit nobis culpam originalem, & contulit gratiam primam, & secundo ex merito passionis Christi præuisæ in patribus antiquis, quando peccabant, per contritionem delebat illud peccatum: & hoc ex merito passionis Christi præuisæ, quia placuit remittere culpam originalem, & dare gratiam, & consequenter remittere alia peccata. Et ideo ad argumentum cum arguitur. Præmium non potest præcedere meritum; ergo Angeli non potuerunt præcedere meritum.

Sol. formaliter argum.

Respondeo, quòd non est simile, & ratio est, quia nunquam summum bonum, ad quod ordinatur meritum, debet conferri alicui antequam meritum sit exhibitum in actu exteriori.

1. propos. Prima propositio. Summū bonum, ad quod ordinatur passio Christi, quod est introitus in regnum cœlorum, si non daretur patribus antiquis, potuit tamen dari remissio culpæ, & infusio gratiæ: & sic faciebat Deus.

2. prop. Sco. Secunda propositio. Summum bonum, quod Angeli potuerunt mereri per merita sua, fuit beatitudo æterna, & actualis introitus: & ideo non est simile de Christo, quia Christus meruit aliquid, quod erat summum bonum. & aliquid, quod nō erat summum bonum: Angelis autem non dabatur summum bonum antequam mererentur, quod est æterna beatitudo, & introitus actualis in regno. & ideo ad probationem respondeo, negando consequentiam: quia præmium Angelorum est summum bonum. Vnde præmium est duplex. Quoddam est summum. Aliud est minus principale, quod ad illud meritum ordinatur.

Præmium dupl.

Prima propositio. Summum bonum non confertur alicui ante actum meritorium.

Secunda propositio. Bonum minus principale potest conferri alicui pro merito præuiso; & ita faciebat Christus, quia meruit antiquis patribus gratiam, & gloriam: gratiam ante passionem, & gloriam post passionem exhibitam. Angeli autem si meruerunt, meruerunt summum bonum.

Ex quo sequitur, quòd quamuis Deus præuidens passionē Christi dederit patribus antiquis deletionem culpæ, & infusionem gratiæ, non tamen dedit introitum in regnum cœlorum, & obstaculi amotionem, nec ad apertionem ianuę regni aliquis hominum potuit cooperari Christo, licet bene quo ad actualem ingressum: quia aliud est aperire portam, & aliud est intrare, licet nec patres antiqui, nec nos potuerimus mereri apertionem ianuæ, sed ipse solus meruit: tamen quilibet nostrum potest cooperari ad actualem ingressum, & de facto cooperatur, quia nullus adultus intrabit paradisum, nisi per propria merita.

Ad actualē ingressū regni cœlestis, requiruntur propria merita.

2. Dub. Secundo arguitur, probando, quòd Deus non potuit ex merito passionis Christi remittere culpam, & conferre gratiam patribus antiquis. Et arguitur sic. Quia si sic, sequeretur, ꝙ ex merito passionis Christi Deus potuisset ab æterno prædestinare omnes electos; consequens est falsum; ergo & antecedēs. Probatur consequentia, quoniam dicis, ꝙ Deus ex merito præuiso conferebat gratiam. Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam: & ratio est, quia prius natura oēs electi fuerunt prædestinati, quam passio Christi præuideretur, quia Deus in primo instanti cognoscit se, & in secundo cognoscit omnes creaturas: in tertio prædestinauit electos ad gloriam, & circa malos nullum actum habuit: in quarto præuidit Adā casurum, & omnes electos casuros: in quinto præuidit de remedio, scilicet de passione Christi. Ex quo sequitur, quòd passio Christi non potuit esse causa prædestinationis electorum, quia antiqui patres sunt prædestinati: & nota, quòd illud argumentum est notandum pro materia de prædestinatione in primo.

Sol. dub. *Electi ante præuisionē passionis Christi fuerūt prædestinati. Ordo notab.*

Sol. pri. ar. Ad argumenta principalia arguitur. Nullum meritum excedit præmium: sed actus meritorius Christi excedit gratiam & gloriam, &c. ergo ille actus Christi non est meritorius: & per consequens Christus non meruit nobis. Respondeo uno modo, si teneamus primam uiam de merito: Alio modo si secundam. Iuxta primam uiam, dicemus ad minorem, quòd ipsa est falsa, quia gloria data virgini est nobilior, quàm actus meritorius secūdum portionem inferiorem: & ratio est, quia ille actus gratiæ habet Deum pro obiecto, & actus meritorius Christi secundum portionem inferiorem habebat creaturam pro obiecto in ordine ad Deum. Si autem teneamus, ꝙ Christus meruit non solum secundum portionem inferiorem, sed etiam secundum portionem superiorem, secundum actum quemcunque eius, quam uiam ego teneo, ut patet supra: & sic secundum hoc respondeo ad argumentum. Ad maiorem dico, ꝙ aliquis potest mereri dupliciter. Vno modo pro seipso. Alio modo pro altero, quia uobilior pro ignobiliori pōt mereri. exemplum primi: ego mereor mihi gratiam, & gloriā. exemplum secundi. vt Christus merebatur pro nobis. Prima propositio. Meritum, quo quis meretur sibi, non est nobilius suo præmio, quia quandocūque aliquis meretur pro se, Deus præmiabat ultra condignum. Secunda propositio. Non est necessarium, quòd meritum elicitum a nobiliori pro ignobiliori, sit nobilius, quàm præmium ignobiliori collatum.

Sol. 1. prin. iuxta primā uiā de merito. *Solu. iuxta secundā uiā quam tenet auctor.* *Quis pōt mereri p se & pro aliis.*

2. prinC. Secundo sic arguitur. Nullum finitum potest proportionari alicui infinito: sed meritum Christi, siue passio, est quoddā finitum formaliter: peccatum est infinitum formaliter: ergo Christus per meritum suum non potuit delere culpam mortalem. Probatur maior per Aristot. 2. physic. Probatur minor. Meritum Christi erat unum bonum formaliter finitum: & ꝙ peccatum sit formaliter infinitum, probatur, quia peccatum tantum est malum, quantus est ille, qui offenditur per peccatum: sed per peccatum mortale offenditur Deus infinitus, a quo homo auertitur: ergo peccatum est formaliter infinitū. Resp. ꝙ quamuis meritum Christi aliquid de se formaliter finitum dicat, quia tamen coniungebat obiecta finita per gratiam, & gloriam, potuit esse causa deletionis peccati mortalis. Et cum arguitur, ꝙ non, quia peccatum est formaliter infinitum; Resp. ꝙ peccatum esse formaliter infinitum potest dupliciter intelligi. Vno modo intensiuè, & per denominationē intrinsecam, & sic non: quia quodlibet peccatum est aliquis actus elicitus a creatura; Alio modo extensiuè, & per denominationem extrinsecam, & sic est quodammodo infinitum, idest auertens ab obiecto infinito, idest a Deo. Et ideo ad argumentum si dicas, ꝙ peccatum est infinitum intensiuè, hoc est falsum, quia tunc opinio Manichæorum esset vera, qui ponebant summum malum, & summum bonum. Et ad probationem cum arguitur, tantum est peccatum &c. distinguo de ly tantum, & quantum referunt rationes formales peccati, uel quandam denominationem intrinsecā potentiæ, i. ꝙ sit infinitum intrinsecè, & secundum suam rationem formalem, & sic est falsum. Secundo modo, ꝙ peccatum sit tantum malum, quantum bonum est obiectum infinitum. patet per exemplum. actus beatificus Michaelis est infinitus: & hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo intrinsecè, & formaliter: & sic non est infinitus, immo est una qualitas de prædicamento quantitatis. Alio modo extrinsecè, idest coniungens obiecto infinito, & sic est quoddam infinitum; ut grauius peccat, qui offendit militem, quàm qui offendit simplicem hominem: & grauius, qui offendit regem, quàm qui offendit militem: & hoc est ex ratione obiecti. patet etiam per aliud exemplum. ponatur, ꝙ sit dabile infinitum, ut per impossibile ponatur, quòd corrumpatur, ista corruptio est finita, non formaliter, sed extrinsecè, quia terminus a quo est vnum ens infinitum: ita corruptio erat quodammodo infinita, sicut est de peccato, quia licet sit finitum intrinsecè, & formaliter, tamen extrinsecè, & ratione obiecti, est infinitum quodammodo.

Sol. 2. prin. *Peccatū eē formaliter infinitū dupl. pōt intelligi.* *Actū beatificū esse infinitū dupl. pōt intelligi.*

Et dicit Scot. quòd tanto amore potest quis ferri in Deum dili-

In Deū diligendo, quāto intēsa. Ēn pūt quis peccando auertere se'a Deo.

diligendo Deum meritoriè, quanto quis inordinatione intensiua auertitur a Deo. patet de Magdalena, quæ tanto amore ferebatur in Deum tempore præsentiæ suæ, quantum auertebatur a Deo, quando peccabat: quia Christus uidens eam secus pedes suos ex uerecundia, dicit Simoni, Remittuntur ei peccata multa, quoniā dilexit multum: quia tanto amore coniungebatur Deo per actum dilectionis, quantum auertebatur a Deo per peccatum. Idem dicendum est de merito, quoniam formaliter, & intrinsece est finitum, tamen in quantum coniungit Deo, est quodammodo infinitum, & ideo ad argumentum respondeo, concedendo maiorem, & negando minorem quo ad secundam partem: & ad probationem, quando dicitur, quantum malum est peccatum &c.

Respondetur, distinguo, uel intrinsecè, & sic nego: uel extrinsecè, & sic concedo.

3. princip. Tertio sic arguitur. Nullum finitum proportionatur infinito: sed meritum Christi est finitum, & pœna debita peccato est formaliter infinita: ergo meritum Christi non fuit sufficiens ad deletionem peccati mortalis: probatur minor quoad secundam partem: quoniam pœna durat in æternum, quia dicetur. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius: ergo illud meritum non sufficit ad remissionem culpæ.

Sol. 3. prin. Pœnam debitā peccato mortali esse infinitā duplic. Respondeo, quòd pœnam debitam pro peccato mortali esse infinitam potest dupliciter intelligi. Vno modo intensiuè, & formaliter. Alio modo extensiuè, & ex ordinatione diuina. Prima propositio. Ista pœna infinita extensiuè prouenit ex ordinatione diuina, quia ubicunque ceciderit lignum, ibi stabit. homo est istud lignum habens magnas radices, idest magna peccata, & paruas radices ex alia parte, & tandem uenit uentus faciens cadere lignum, idest mors. Secunda propositio. Pœna debita peccato mortali non est infinita intensiuè, quia aliter posset fieri a uoluntate diuina. Patet prima pars; quia illa pœna est maxima copia dolorum: quòd si Deus puniret tantum in uno die unam animam pro culpa sua, & crastina die annihilaret eam, sufficienter adhuc puniuisset eam, & nullam faceret iniustitiam. Secunda pars patet, quia posset Deus

Ad formam arg. respon. tantum punire animam ad tempus. Et ideo ad argumentum concedo maiorem, & primam partem minoris, & distinguo secundam partem minoris: uel intensiuè, & sic nego, vel extensiuè, & sic concedo, quòd posset Deus aliter punire si uellet, scilicet per tempus.

4. princ. Quarto sic arguitur. Nullum finitum proportionatur infinito: sed meritum Christi est formaliter finitum, & peccata hominum possunt esse infinita: ergo meritum Christi non potuit sufficere pro omnibus hominibus. probatur minor pro secunda parte, quia si mundus continuaretur a parte post, essent infiniti homines, & quilibet contraheret peccatum originale, tunc peccata essent infinita: ergo meritum Christi nō potuit sufficere pro omnibus illis.

Sol. 4. prin. Meritum Christi esse infinitū du. Respondeo, quòd meritum Christi esse infinitum, & sufficere pro infinitis, potest dupliciter intelligi. Vno modo ex sua ratione formali intrinseca; Alio modo ex circunstantia suppositi elicientis actum meritorium.

1. prop. Prima propositio. Bonum uelle, uel passio Christi considerata secundum rationem suam formalem posset recompensari per aliquod bonum finitum. patet, quia finitum potest recompensari pro aliquo bono finito: sed meritum, seu passio Christi, & bonum uelle Christi ex sua ratione formali erat quoddam bonum finitum: ergo potuit recompensari pro aliquo bono finito.

2. propos. Secūda propositio. Meritum Christi ex bonitate ipsius suppositi elicientis talem actum, & ex liberalitate diuina, potuit acceptari pro infinitis, & recompensari in infinitis. Et ratio primi est, quia licet illud meritum sit formaliter finitum, tamen quia Deus præmiat ultra condignum, ideo recompensat pro infinitis. Secunda ratio est, quia ex circunstantia suppositi elicientis, idest uerbi, congruum est, quod meritum acceptetur pro infinitis.

3 propos. Tertia propositio. Quamuis Deus possit acceptare passionem Christi pro infinitis, non tamen infinite: licet Deus possit diligere passionem Christi pro infinitis, non tamen infinite. probatur, quia potentia non est infinita, nec obiectum est infinitum, nec actus est infinitus: & ista tertia conditio requiritur ad hoc, quod aliquid diligatur in infinitum, uel infinitè.

4. propos. Quarta propositio. Passio Christi fuit de facto acceptata pro electis efficaciter, licet sufficienter pro infinitis, & ideo ad argumentum cōcedo maiorem, & minorem, & distinguo conclusionem: uel, quòd non possit proportionari quantum ad efficaciam, & sic concedo: aut quantum ad sufficientiam, & sic nego.

5. princ. Quinto sic arguitur. Non omnes recipiunt gratiam, & gloriam: ergo non omnibus sufficienter meruit gratiam, & gloriam. patet antecedens, quia multi sunt uocati &c. patet consequentia, quia si meruisset sufficienter pro omnibus, tūc omnes recepissent gratiam, & gloriam.

Sol. 5. prin. Respondeo. nego consequentiam: & licet ex ordinatione diuina acceptante passionem, & bonum uelle Christi, sit efficax pro electis tantum, tamen illa passio sufficiebat pro infinitis.

D I S T I N C T.

V I G E S I M AE.

QVAESTIO VNICA.

De mō reparationis humanæ per Christi passionem. Necessariū duplex. Irca distinctionem vigesimam. Quæritur utrum necesse fuerit &c. Nota primo, quòd necessarium est duplex. Quoddam est simpliciter, cuius oppositum est impossibile; ut necesse est Deum esse. Aliud est ex suppositione, quando ad positionem unius, requiritur alterum: ut ad transeundum mare requiritur nauis. hic quæritur de necessitate secundum quid, scilicet suppositionis, idest supposito, quòd natura humana sit lapsa, & debuerit reparari, utrum necessitate consequentiæ debeat reparari per passionem Christi.

Qō dup. pōt intelligi. Notandum, quod ista quæstio dupliciter intelligi potest. Vno modo de potentia ordinata, Alio modo de potentia absoluta. Primo modo supposito, quòd natura sit lapsa, utrum de potētia ordinata Dei debeat reparari per passionem Christi. Vel alio modo, utrum sit necessarium, quòd non possit aliter fieri de potentia absoluta, quin natura humana repareture per passionem Christi, sicut dicit Anselmus. Tunc Scotus dicit, quod supposito, quòd Deus sic ordinauerit, necessarium fuit necessitate consequētiæ, quod natura humana lapsa per passionem Christi repararetur.

Passio capitur sex modis. Et nota, quod passio capitur sex modis. Primo modo pro conceptu animæ: Et sic capitur passio primo perihermenias, cum dicitur, quòd uoces sunt signa earum, quæ sunt in anima passionum notæ, idest uoces sunt signa subordinata conceptibus. Secundo modo pro propria passione, quæ prædicatur de suo subiecto, ut dicitur quarto metaphisicæ, quòd unum est passio entis. Tertio modo pro receptione alicuius formæ, ut dicitur tertio de anima, quod intelligere est quoddam pati, idest recipere intellectionem, est passio quædam. Quarto modo ut est species media prædicamenti qualitatis, ut dicit Aristotel. in prædicamentis, quod tertia species qualitatis est passio, uel passibilis qualitas, & dicitur passio a passibili qualitate: quia ut est radicata in subiecto, uocatur passibilis qualitas: quando non, uocatur passio. Quinto modo pro prædicamento passionis, & sic Gilbertus Porrectanus dicit, quod passio est effectus, illatioque actionis, quæ consequitur actionem potentiæ in agente. Sexto pro corruptione subiecti; ut quando comburitur aliquid, uel quando quis dat alapam alteri, tunc est passio: & isto modo capitur passio 6. Ethicor. quando dicitur, quod passio est abiectiua conuenientis a suo subiecto.

Christus meruit sex. Nota, quòd Christus meruit sex. Primò sibi indirectè in passione. Secundo nobis gratiam baptismalem, & deletionem culpæ. Tertio augmentum gratiæ, in receptione sacramentorum. Quarto præseruationem a peccato. Quinto gratiam pœnitentialem, & deletionem culpæ mortalis. Sexto apertionem ianuæ cœlestis, & gloriæ collationem.

Sco. respon. ad quæstio. Quatuor cō ōnes D. Anselmi. Ad quæstionem propositam respondet Scotus, & notandū est, quòd Anselmus fecit librum, qui uocatur, cur Deus homo; & sic incipit, Cur Deus homo, idest quare factus est homo: qui quidem liber est paruus tantum continens tria folia: & ponit ibi quatuor cōclusiones. Prima est. Necessarium fuit hominem lapsum redimi, idest reparari. probat faciendo

unum

vnum præsuppositum, scilicet, finis, ad quem homo est ordinatus, est uisio, & fruitio diuinæ essentiæ, idest beatitudo: & magister sententiarum in secundo dicit. fecit Deus rationalem creaturam &c. Probatur ista prima conclusio. Aut deduxisset hominem ad hunc finem, aut non: si non, ergo sequitur, quòd frustra fuit factus homo: quia quandocunque est aliquod ens non attingens suum finem, illud est frustra: ergo si Deus non deduxisset hominem ad suum finem, homo esset frustra, quod est falsum: quia Deus, & natura nihil frustra agunt, secundo cœli.

Deus fecit hominē ad beatitudinē

Contra. Iudas est factus propter beatitudinem, & tamen nunquam habebit: ergo Deus aliquid fecit frustra. Respondetur, concedo antecedens, & nego consequentiam, & ad probationem, quando dicitur, quandocunque est aliquod ens, quod non attingit finem suum, est frustra: sed Iudas est huiusmodi: ergo &c.

Tollitur instantia.

Respondetur in quarto distinct. 49. quæst. 9. Prima regula. Quandocunque est aliquod ens, quòd secundum suam totā speciem caret sua perfectione, ad quam ordinatur, est frustra. Ex quo sequitur, quod si opinio D. Thomæ sit uera, scilicet, quòd quilibet Angelus facit suam speciem distinctam, cum multi Angeli sint damnati, sequitur, quòd Deus fecit illos frustra, quod est falsum. Secunda regula. Quandocunque est aliquod ens, quod non secundum suam totam speciem, sed secū dum aliquod indiuiduum caret aliqua perfectione, illud non est frustra: & ideo licet Iudas non attingat beatitudinem, nō tamen est frustra: quia non caret illa secundum suam totam speciem. Si dicas, quòd deduxisset ad illum finem: ergo oportet, quod postquam ceciderit, quòd redimatur, & reparetur, quia aut Deus perficiet, quod incœpit: aut erit frustra.

Regu. Scot. Quando aliquid dicitur factum esse frustra.

2. regu. Sco.

Secunda conclusio. Homo lapsus non potest redimi sine satisfactione. Pro declaratione nota, quòd satisfactio, ut dicit Scotus in 4. di. 15. q. 1. articulo primo, est redditio uoluntaria æquiualentis pro æquiualenti, alias indebiti. In qua quatuor tanguntur.

2. cōcl. Anselmi. Satisfactio quid.

Ex quo sequitur primo, quod satisfactio non est absoluta datio: dicitur uoluntaria, quia si esset violenta, non esset satisfactio. sed potius satis passio, & ideo pœna in damnatis, non dicitur satisfactio, sed magis satis passio, quia murmurant: tertio dicitur æquiualentis pro æquiualenti, & hoc ideo dicitur, quoniā dicitur satisfactio, quasi satisfacio: quarto dicitur alias indebiti, quia ad satisfactionem requiritur, quod non deleatur illud, quod redditur aliunde, seu alia causa. Exemplum. Quilibet adultus obligatur ieiunare in quadragesima; uenit ad confessionem, & ego audiens ipsum, impono sibi pro pœnitentia, ut ieiunet: duo ieiunia in eodē tempore non potest facere; quia ad vtrunque tenetur seorsum, iō non debeo sibi imponere, quòd ieiunet in quadragesima, sed postea. Et signanter in illis diebus, in quibus non tenetur ieiunare, aliter est obligatus aliunde.

Probatur secunda conclusio. Quicunque homo, qui debet admitti ad beatitudinem, debet reddere Deo, quod ab eo abstulit, & ei debet: sed homo peccator abstulit honorem a Deo sibi debitum peccando: ergo si sit admittendus ad uitam æternam, oportet, quod reddat Deo honorem quem sibi debet.

Probatur maior; quia iniustus est omnis, qui non reddet alicui, quod debet sibi. Probatur minor; quia facit quod displicet Deo, & Deum inhonorat, quia peccando aufert honorem Deo.

Diceretur forte, quòd non oportet propter hoc hominem iniustum dicere, quia excusatur propter impotentiam, quia non potest Deo satisfacere.

Contra dicit Anselmus excludendo illam responsionem: notandum, quod duplex est impotentia, Quædam est, in quā aliquis incidit uoluntariè. Alia est, in quam quis incidit non voluntariè. de prima exemplum; vt si intrarem domum, & scirem, quòd esset fouea in introitu portæ, & caderem. Exemplū de secunda, ut aliquis incidens in latrones non posset se liberare. Tunc dicit Anselmus, licet aliquis propter impotentiam inuoluntariam excusetur: non tamen propter impotentiam voluntariam. sic est de Adam, qui sponte incidit in impotentiam satisfaciendi: ergo non excusatur ad reddendum debitum, & dat exemplum Anselmus de domino, & seruo &c. sic est dicendum de Adam, quòd sponte se fecit impotentem ad reddendum debitum.

Refellitur euasio. Dup. impotētia & q̄ excusat et quæ non ostenditur.

Diceret aliquis. Deus propter misericordiam suam potest remittere debita, & dare sibi uitam æternam sine satisfactione. & ista est secunda responsio, & melior.

2. respon.

Contra instat Anselmus excludendo istam responsionem, & arguit sic. Aut per misericordiam diuinam debitum dimittitur, quia propter impotentiā homo non potest reddere, aut dimittit pœnam sibi pro peccato debitam, dādo sibi gloriam æternam: non est dicendum primum, quia non esset nisi vna derisio dicere, quòd Deus remittit alicui aliquod debitum, quia homo non potest reddere, & Deus non potest habere. Si dicas, quòd remittat sibi pœnam dando sibi gloriam: contra. tunc Deus daret illi gloriam pro peccatis. probatur, quia dat sibi gloriam propter illam impotentiam, ad quam non potest.

In istis dictis Anselmi videntur esse quædam dubia Nota, quod Scotus loquitur ex positione Anselmi, & pro prima ratione fundat se in Augustino dicente, quòd alius modus nostræ redemptionis Deo non defuit, &c. quòd necessitas potest stare cum contingentia. pro quo nota, quòd duplex est necessitas, scilicet consequentiæ, & consequentis. Consequentis est, quando tam antecedens, quam consequens sunt propositiones necessariæ: ut homo est animal & homo est sensibilis: Alia est necessitas consequentiæ, & est, quando tam antecedens, quam consequens sunt contingentia, ut si Sortes currit, bene sequitur: ergo mouetur. ibi est necessitas consequentiæ, quia tam antecedens, quam consequens sunt contingentia. Prima regula. Cum necessitate consequentis stat contingentia antecedentis, vt homo est albus: ergo homo est animal. Secunda regula. Cum necessitate consequentiæ stat contingentia consequentis, ut si homo currit, homo mouetur. Tertia regula. Cum necessitate consequentiæ stat necessitas consequentis, ut homo est animal, ergo homo est sensibilis. Quarta regula. Cum contingentia consequentiæ stat contingentia consequentis, ut si homo est albus, homo sedet. ista cō tingentia est contingens, ergo non est inconueniens consequens esse contingens, tamen conclusio est necessaria.

Perpendun tur dicta Anselmi. 1. rō Sco. cō tra Ansel. 2. rō Sco. ad idem. Dup. necessitas, de qua supra.

1. regula. 2. regu. 3. regu. 4. reg.

Præterea. Nulla fuit necessitas genus humanum reparari: ergo non est necessarium Christum pati pro humani generis reparatione.

2. rō Sco. ad idem.

Probatur antecedens, quia si sic, maximè esset, quia sunt aliqui prædestinati, & lapsi in peccatum non possunt beatitudinem consequi, nisi per reparationem: sed hoc non sequitur necessario, quia Deus contingenter prædestinauit homines, & per consequens potuerunt non prædestinari: ergo contingenter genus humanum reparatur: ergo contingenter Christus passus est.

Tertia conclusio Anselmi. Satisfactio non potuit fieri a puro homine. probatur sic, quia nullus satisfacit &c. uide literam, sed nullus per quodcūque, quod est citra Deum, debuit peccare. probatur minor, quia, vt dicunt Theologi, nullus debet peccare mortaliter pro conseruatione cuiuscunque rei creatæ: vt si Deus diceret alicui, Ecce humanitatem Christi, & virginem, & alios spiritus, ego destruam omnem creaturam nisi tu pecces mortaliter: ego deberem potius velle omnia illa perire, quam peccare. tamen si per impossibile Deus esset annihilabilis ab aliqua voluntate mala: ego magis deberem peccare etiam infinitis peccatis mortalibus, quam dimittere annihilari Deum. Dictum est distinct. 9. Circa ea, quæ tā guntur hic, Scotus remittit ad quartum an scilicet homo possit reconciliari Deo sine satisfactione: distinguo, Aut de potentia Dei ordinata, & sic non: Aut de potentia Dei absoluta, & sic concedo.

3. cōcl. Anselm. dubia.

Sed quoad tertium articulum. Vtrum purus homo potuit satisfacere pro redemptione humani generis.

Contra tertiā cōcl. Anselm arguit Sco.

Respondeo, quòd sic, & ad argumentum dico, quod maior Anselmi est falsa. pro declaratione, sit prima propositio. Non est necessarium satisfactionem pro peccato primi hominis excedere totam creaturam formaliter in magnitudine, & perfectione. Secunda propositio. Suffecisset ad satisfactionem pro peccato primi hominis offerre Deo aliquod maius bonum, quàm fuerit malum peccatum primi hominis; Vnde si dedisset Adæ primam gratiam, & Adam habuisset multos actus diligendi Deum, & eum maiori conatu, quàm si peccasset, illi actus fuissent ad satisfactionem sufficientes, & tamen illi actus non essent aliquod maius, quam tota natura, quia substantia est perfectior, quàm accidens: & illi actus sunt accidentia, & ideo maior Anselmi est falsa, & sicut primus homo primo peccato peccauit amando inordinate suam vxorem, ita potuit satisfacere habendo vnum actum circa Deum, tanquā circa perfectissimum obiectum: & hoc fuisset sufficiens ad satisfactionem.

Purus hō potuit satisfacere Deo. 1. prop. Sco. 2. prop.

Prima propositio. Amor, qui debet offerri satisfaciendo Deo, debet excedere amorem cuiuscunque creatu-

ræ;quia ficut est magnus amor circa aliquod obiectum igno bilius Deo, scilicet amando uxorem suam, ita debet esse ma-ximus amor circa obiectum nobilissimum, puta circa Deum.

2. propos. Secunda propositio. Homo lapsus in peccatum satisfacien do debet diligere obiectum nobilius, sicut peccando dilige-bat obiectum ignobilius, & sic est maxima congruentia.

3. propos. Tertia propositio. Ille actus, quo creatura conuertitur in Deum diligendo Deum, in sua ratione formali non excedit omnem creaturam, immo minima substantia est perfectior in sua ratione formali, quam actus ille.

4. propos. Quarta propositio. Actus, quo Christus diligebat Deum, non fuit perfectior quacunque creatura, quia iste est purum accidens.

2. rō Anselmi perpenditur. Secunda ratio Anselmi pro isto tertio articulo. si homo peccator redderet Deo &c.

Nota, quòd Scotus in quarto distinct. 15. q. 1. art. 2. reprobat istam rationem, quia sequeretur, quòd nullus posset facere opus supererogationis: quia secundum Anselmum omnia debeo Deo, uel ratione creationis, uel ratione gubernationis, uel redemptionis. Sed hoc est falsum: quia solus Deus nos

Ad qd nos obligauerit Deus. obligauit ad decem præcepta Decalogi. Item etiam sequeretur, quòd nos non possemus satisfacere pro peccatis.

3. rō Ansel. Tertia rō Anselmi. Nullus homo potest satisfacere Deo, nisi reddat, quod sibi abstulit: sed nullus homo potest reddere Deo, quod sibi abstulit: ergo &c probatur minor; quia abstulit à natura humana illud, quod decreuerat Deus facere de natura humana, scilicet adimplere casum angelorum: ergo &c.

Item arguitur sic. Si purus homo redimeret nos, tunc non essemus reducti in pristinum statum: sed hoc est falsum. ergo &c. Probatur. tantum teneremur illi homini ratione redemptionis, sicut Deo ratione creationis: & sic non essemus reducti ad statum innocentiæ.

4. concl. Anselmi. Quarta conclusio Anselmi est ista. Satisfactio pro peccato debuit fieri per mortem Christi. Probatur, quia ille præcisè debuit satisfacere pro peccato primi hominis: probatur conclusio, quia nullus potest satisfacere pro humano genere, nisi offerat aliquid maius omni creatura: sed sicut uita Christi fuit maius omni creatura, ita eius mors fuit maius malum, quam fuerit quodcunque aliud malum. hoc idem patet per Anselmum. Mors Christi sufficit pro omnibus. Similiter loquebatur cum discipulo, qui discipulus dicebat, quod quilibet debet magis uelle omnia alia annihilari, quàm peccare mortaliter: sed hoc est uerum. Et secundo dicit, quòd mallet infinita peccata hominum supra seipsum, quam inferre læsionem uitæ Christi: & istud est falsum; & arguitur sic cōtra. Nullus debet peccare pro aliquo finito saluando: sed uita Christi est aliquid finitum: ergo &c.

Scot. arguit contradictū Anselm. Scotus arguit contra hoc, quòd nullus potuit satisfacere, nisi esset Deus & homo: arguit quòd unus, qui non est homo, possit satisfacere pro alio. arguitur sic. Unus potest orare pro alio: ergo &c. Probatur antecedens, quia angeli possunt orare pro nobis: ergo etiam satisfacere pro nobis. Similiter ego, qui non sum debitor alicuius, possum satisfacere pro illo apud creditorem suum.

1. prop. Sco. Angelus potuisset satisfacere p nobis. Prima propositio. Sicut Christus homo innocens satisfecit, sic potuit unus angelus satisfacere si Deus uoluisset; probatur. dictum est, quòd meritum ideo est meritum, quia est acceptatum à Deo. ponamus, quòd aliquis angelus elicuerit unum bonum actum: illum actum potest Deus acceptare: ergo angelus potuisset satisfacere pro hominibus reparandis.

2. prop. Sco. purus homo potuisset satisfacere p nobis. Secunda propositio. Aliquis purus homo potuisset satisfacere pro peccato hominis, si Deo placuisset: probatur. ponamos, ꝙ fuisset aliquis innocens conceptus de uirgine mediāte operatione Spiritussancti sine cōcubitu viri: & ꝙ Deus dedisset sibi tantam gratiam, quantam dedit Christo: & ponamus, quòd iste homo innocens elicuisset actum, & Deus illum acceptasset, tunc potuisset satisfacere pro humano genere: & licet illi essemus obligati, non tamen tantum sicut Deo, quia summè Deo sumus obligati.

3. prop. Sco. Tertia conclusio. Quilibet purus homo de potentia Dei absoluta potest satisfacere pro peccato suo, sine merito Christi. ponamus per casum, quòd Adam peccauit sicut fecit, & quòd Christus non fuerit mortuus, & quòd Deus dedisset mihi gratiam sine meritis, tunc possem elicere bonas uolitiones, & possem satisfacere pro peccatis meis.

Res. Ansel. Ad argumentum respondet Anselmus, quòd tu teneris aliunde ad istas bonas uolitiones.

Respondet Scotus in quarto, quòd Deus uidens nostram fragilitatem, noluit nos obligare, nisi ad decem præcepta Decalogi.

Et nota, quòd Deus non dat gratiam sine meritis, siue propriis, siue alienis. Contra. Si ex meritis, ergo non ex gratia, dicit Apostolus.

Respondeo distinguendo, uel ex meritis propriis, uel ex meritis alienis. Tunc dico cum Scoto in quarto distinct. secunda, quòd in uniuersis operibus Dei nullum opus fuit merè gratuitum, nisi incarnatio verbi: & licet virgo, vel patres antiqui meruerint accelerationem incarnationis, non tamen ipsam incarnationem verbi. Et hoc est, quod dicit Aug. In rebus per tempus ortis summæ gratiæ est &c. *Solu instās.*

¶Tunc ad q. dico &c.]

Hic consequenter Scotus respondet ad q. secundum mentem propriam ponendo aliquas conclusiones, quæ sunt claræ in textu, & in secunda habetur, quomodo Scotus est hic deuotus, & inducit homines ad moriendum pro iustitia, & æquitate, sicut Christus mortuus est pro veritate dicenda, & similiter Beatus Ioannes Baptista cum reprehenderet Herodem dicendo, Non licet tibi habere uxorem fratris tui, &c. & similiter alij martyres: sic hodie deberent facere prædicatores. & licet alij modi redimendi genus humanum fuerint Deo possibiles, tamen mors Christi fuit congrua propter tria. Primo, quia Christus erat mediator ad placandum altissimum: & ideo cum Deus esset offensus ab homine, congruum fuit, vt Deus placaretur ab aliquo innocente, qui fuit solus Christus. Secundò fuit melior, quia erat remedium ad curandum congruentissimum, quia dicunt medici, quòd calida frigidis curantur. Nam sicut Adam peccauit per superbiam, ita medicina fuit per contrarium, scilicet per obedientiam, & quia Adam fuit superbus & inobediens. similiter peccauit per Gulam, Christus autem in contrarium fuit humilis, obediens, & ieiunauit. Tertio quia hoc fuit medium perfectissimum ad attrahendum nos; non potuit autem Deus melius trahere nos ad seipsum, quam mittendo nobis filium suum, sicut exemplar. patet exemplum de Rege, qui si haberet unicum filium, illum daret pro salute inimicorum suorum. & ideo Philippus Cancellarius Franciæ contemplans passionem Christi, dicit hæc uerba, quæ sequuntur in persona Christi. Vide quæ pro te patior. ad te clamo, qui pro te morior: vide pœnas, quibus afficior: uide clauos, quibus confodior, & cum sit dolor tantus exterior, interior tamen planctus est grauior, tam ingratum dum te experior. *Res. Sco. ad quæstionem.* *Mors Christi fuit congrua ꝑpter tria.*

Secundo arguitur. Quilibet actus Christi fuit sufficiens ad redemptionem humani generis: ergo non fuit necessarium Christum mori pro redemptione. probatur antecedens, quia actus est laudabilior passione: ergo si passio dicebatur bona, in quantum eliciebatur ab illo supposito, potuit elicere actū quem Deus poterat acceptare. *2. princ. inducitur.*

Respondeo, quòd bonum uelle Christi potuit Deus acceptare pro redemptione, tamen hoc nō placuit Deo, & ad philosophum dico, quòd duplex est passio, Quædam est consequens actum virtutis sic, quòd est imperata a uirtute, Alia, quæ non consequitur actum uirtuosum. Exemplum primi. ego uolo per patientiam pati dolorem propter Deum. Exemplum secundi, ut delectatio, quæ consequitur actum: passio autem imperata a uirtute est nobilior actu uirtutis. *Sol. 2. prin.* *Passio dup.*

Prima propositio. Actus uirtutis circa tristabilia est magis meritorius, quam circa delectabilia. Exemplum. actus patientiæ est magis meritorius, quam actus temperantiæ. *De actu uirtutis & passione quæ ad rōne merenī.*

Secunda propositio. Passiones consequentes actum uirtutis imperatæ a uoluntate sunt magis meritoriæ, quam actus uirtutis. sic fuit in Christo; & quòd sit nobilior, patet, quia dicit Christus Paulo, Vade ad Ananiam, & dicet tibi quid te oporteat facere.

Item tertio Ethicorum. In passionibus nec laudamur, nec uituperamur. *3 prin. solu.*

Respondeo distinguendo, Aut intelligitur de passionibus, quæ concomitantur actum uirtutis, & sic nego. Aut de his, quæ non consequuntur actum uirtutis, & sic concedo. Tres propositiones ponuntur de passione Christi. Prima propositio. Peccatum occidētium Christum potuit redimi merito Christi, ut dictum est superius. Secunda prop. tamen difficilis est propter Anselmum dicentem, quòd si Iudæi sciuissent, Christum nunquam crucifixissent. Pro responsione ponitur tertia propositio. Quamuis Iudæi cognoscentes Christum in terfecissent eum, potuit tamen redimi peccatum eorum. probatur propositio, quia Deus plus acceptauit passionem Christi, quam deacceptauerit peccata Iudæorum. *Quib. passionib. non laudamur, et q bus erimus laudamur.* *Peccatū occidentium Christū potuit remitti per meritū passionis Christi.*

Secun-

Secundo probatur, quia ille actus non erat ita malus, quantũ erat bonus actus Christi uolentis passionem; quia ille actus Christi bonus fuit elicitus secundum magnum conatum Christi, & secundum inclinationem charitatis Christi. Et si uenissent ad B. Petrum confitendo peccata eorum, ipse absoluisset eos.

Dico etiam, quòd peccatum Iudæorum esse remediabile in aliquibus fuit remissum. patet de Longino, cui fuit remissum peccatum, & tandem mortuus est martyr, & est nunc in paradiso. Similiter legimus, quòd Christus tempore suæ mortis dixit. Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. & tũc habuit orationem efficacem: ergo fuit exaudita: ergo Deus pepercit illis, saltem illis, quibus uoluerit quærere salutem eorum: imo dicitur Lucæ 23. Iudæi uenientes percutiebant pectora sua. dicit de Lyra, quòd uelum templi fuit scissum, & quòd Petræ scissæ sunt, & quòd etiam multi percutientes pectora sua dicebant, Peccauimus &c. Item Centurio dicebat, Verè filius Dei erat iste: ergo nõ solum peccatum Iudęorum fuit remissibile, uerum etiam fuit remissum multis. Cõtra, dictum est, quòd oratio Christi fuit exaudita, qua orauit, Pater si fieri potest, transeat &c.

Dup. Christi oratio, et q̃ fuerit exaudita. Respondeo, ꝙ duplex est oratio, Quædam est absoluta, & efficax, & sic semper fuit exaudita: Alia est conditionata, & sic non fuit semper exaudita. Et cum arguitur per Apostolũ, ꝙ si dominum cognouissent &c. Respondeo, quòd hoc intelligitur de dæmonibus; quia si cognouissent, nunquam permisissent redemptionem nostram. Contra. intrauit Satanas in cor Iudæ, ergo &c. Respondeo. concedo, quòd Satanas ignorauit Christum esse filium Dei, immo dicit de Lyra, quòd Satanas semper dubitauit, quandiu Christus vixit in mundo, an uerus esset filius Dei, & si potuisset cognoscere per scripturas, tamen non fuit permissus, quando autem Satanas uidit, quòd Christus dixit Iudæis, Quem quæritis? & respondentes, Iesum Nazarenum, omnes ceciderunt in terram, & quòd sanauit Malchum, poterat Satan cognoscere omnia illa esse miracula, & non posse fieri sine uirtute diuina: & tunc Satan cognouit, quòd Christus erat verus filius Dei, & procurauit ne moreretur, & iuit ad uxorem Pilati cõminando ipsi, & Pilato, dicendo, quòd multa mala eueni rent super eos, si Pilatus condemnaret eum.

DISTINCT.

VIGESIMAE PRIMAE.

QVAESTIO VNICA.

De cõsequentibus corpus Christi post separationẽ aiæ agitur hic.

CIRCA distinctio. vigesimamprimam. Quęro, vtrum corpus Christi, &c. Nota quòd ista quæstio præsupponit vnum, & quærit aliud. Præsupponit enim quòd Christus resurrexit, & ꝙ resurrectio fuit accelerata. & quærit vtrum corpus Christi fuisset putrefactum &c. pro quo est notãdum, ꝙ putrefactio secundum philosophum quarto metaph. est corruptio eius, quæ in vnoquoque humido propriæ, & secundum naturã caliditatis, ab aliena caliditate. Prima particula est corruptio, quæ est genus: dicitur quædã, quia putrefactio est alterius corruptio. Consequenter tangitur subiectum, quia oportet, ꝙ sit humidũ, si veniat ad partes exteriores: tertio dicitur ab aliena caliditate: hæc autem caliditas est à calore corporis ambientis, & extrahentis illum ad partes exteriores corporis, quod debet putrefieri, &c. ideo corpora in montibus frigidis diu durant. Nota ulterius, quòd humectatio, putrefactio, & incineratio se habẽt per ordinem, quia primo est humectatio: secundo putrefactio: tertio incineratio. *Putrefactio quid.* Pro parte negatiua ad quæstionem arguitur ꝙ non. Quia in psalmo dicitur. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, idest corpus tuum uidere corruptionem: quia nõ est dubium, quòd si stetisset usque ad resurrectionem generalem, non fuisset putrefactum. patet de aliquibus sanctis: de lingua Beati [illegible], quæ est nunc ita recens, sicut quãdo fuit mortuus.

¶ AD quæstionem &c.] Pro responsione ad q. ponitur opinio Henrici de Gandauo, quòd regula est, quòd aliquid est futurum secũdum causas inferiores si dimittitur suæ causalitati, quod tamen non est futurum propter impedimentũ causæ superioris. Exemplum. Parisius debet esse pestis isto anno secundum causas naturales, & sunt viri iusti, qui sciunt ꝑ Astrologos, quòd erit pestis, ipsi sic rogant Deum, quòd per orationes eorum causa supernaturalis impediet, quòd illud futurum secundum causas inferiores non erit. Dicunt etiam, quòd secundum causas naturales in Francia debet esse magnum bellum, tamen causa supernaturalis poterit illud impedire; ideo non est nimis credendum Astrologis. Dico etiam, quòd aliquid est futurum secũdum causam supernaturalem, quod non est futurum secundum causas naturales, ut patet de Senacherib, qui mortuus est, & cum eo octuaginta hominum millia: & tamen non erat futurum secundum causas naturales. *Pro solu. q̃nis ponitur opin Henr. Aliqd est futurum sc'm cãs naturales, qđ non erit ꝑp impedimentũ cãrũ superiorum, & econtra.*

Ex quo sequitur, quòd illud est simpliciter futurum, quod est futurum secundum causam superiorem, & nõ illud, quod est futurum secundum causam inferiorem, si causalitas sua impediatur.

Notandum, quòd duplex est futurum, scilicet simpliciter & est illud, quod est uolitum a uoluntate diuina. Aliud est futurum secundum quid, & est illud quod est futurum secundũ causas naturales. patet per exemplum de Ezechia rege, Esaiæ 38. quando Angelus dicit Ezechię, dispone domui tuæ, quia morieris &c. hoc erat verum, & secundum causas naturales fuisset mortuus, tamen secundum rei ueritatem nõ mortuus est, quia conuersus ad parietem fleuit amare, & dixit. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. & tunc uenit Esaias ad decem. Et dicunt aliqui, quòd fleuit largiter, quia uidebat, quòd Christus erat nasciturus de genere suo, & si moreretur, fuisset prolongata Christi incarnatio. *Dupl. futurum.* *Qđ dicitur de fletu pro eo falsum.*

Ad propositum, Prima propositio. Corpus Christi post mortem fuisset putrefactum quantum est ex parte causarum naturalium, nisi fuisset prohibitum a Deo: & ratio est, quia in corpore Christi erant accidentia tam intrinseca, quàm extrinseca ad corruptionem: ergo nisi causæ naturales fuissent impeditæ, corpus Christi fuisset putrefactum. *1. propos. ad q. solutionẽ.*

Secunda conclusio per modum corollarii. Dicẽdum, quòd simpliciter corpus Christi non fuisset putrefactum post mortem eius. patet per regulam positam. Illud est simpliciter futurũ, & euenit, quod Deus vult euenire: sed Deus uolebat impedire causas naturales corruptionis corporis Christi post mortem eius: ergo simpliciter corpus Christi non fuisset corruptum, quia fuisset præseruatum a Deo, quia omnia contraria fuissent impedita. *2. prop.*

Ex quo sequitur, quòd corpus Christi post mortem in triduo non fuit cadauer, & ratio est, quia cadauer est corpus habens formam organicam cum qualitatibus disponentibus ad putrefactionem: & ideo corpus Christi in triduo nõ erat cadauer.

Dicit Scot. ꝙ secundum istam uiam, quædam sunt possibilia simpliciter secundum causas supernaturales &c. Et not. ꝙ secundum Henr. & Scot. duplicia sunt possibilia. Quædã simpliciter, & sunt illa, quæ sunt possibilia a uoluntate diuina: quia illam uoluntatem nulla res potest impedire. Alia sunt possibilia secundum quid, & sunt illa, quæ sunt possibilia secundum causas naturales. Scotus hic in ista materia est cum Henrico. *Possibilia sunt duplicia scdm hãc uiã Henr. & Sco.*

Sed vltra, qũo fuit, &c. quæreret aliquis sic, quomodo fuit corpus Christi præseruatum a corruptione? Respon. Henr. ꝙ per antiquum miraculum, quo fuit natura humana vnita verbo, & non per nouum miraculum. Probat Henr. per Damasc. dicentem, ꝙ corpus Christi fuit vnitum verbo indissolubiliter: ergo sequitur, ꝙ non fuit perfectibile.

Sco. repræhendit Henr. in isto ultimo dicto, non autem in primo; quia in primo bene dicit: & ideo contra secundum dictum, scilicet, quòd corpus Christi non fuisset putrefactum propter nouum miraculum, & ꝙ hoc fuerit propter nouum miraculum arguit sic. Actiuo naturaliter approximato passiuo naturaliter &c. uide textum. *Scot. contra Henr.*

Nota, quòd ex Myrrha, & Aloes fit vnguentum, mediante quo si aliqua corpora vngantur, non ita cito tendunt ad putrefactionem: tamen bene postea in processu temporis; ut patet de regibus antiqui Testamenti, qui fuerunt vncti isto unguento, & tamen sunt corrupti, ut patet. *Vnguẽtum ex myrrha, et Aloe seruat corpora.*

Contra Henric. ponit euasionem dicens, quòd Scotus non probat, quòd per nouum miraculum corpus Christi fuerit præ-

præseruatum. Scotus arguit, quod sic. Primo, quia si uerbum diuinum impediuit corporis passibilitatem in uita mortali Christi, hoc fuit per nouum miraculum: ergo si impediuit resolutionem corporis Christi post mortem, fuit nouum miraculum. probatur antecedens, quia stante unione, corpus patiebatur dolores. probatur cõsequentia, quia æquè bene corpus illud erat corruptibile, sicut erat passibile a lancea, & ab aliis nociuis.

Dupl. processus in natura. Notandum, quod duplex est processus in natura, Vnus est perfectiuus, Alius est defectiuus. Primus est, qui tẽdit ab imperfecto ad perfectum. Secundus est, qui tendit a perfecto ad imperfectum. 9. meth. loquitur Arist. quæcunque sunt priora perfectione, sunt posteriora generatione, & econtra. quæcunque sunt priora generatione, sunt posteriora perfectione. patet. In seminaliter generatis natura primo incipit a semine, & producitur forma seminis: secundo sanguis generatur: tertio caro: quarto & ultimo generatur corpus organicum. & per oppositum, quando fit corruptio, primo corrumpitur forma organica corporis: secundo forma carnis: tertio forma sanguinis: & partium homogenearum.

1. rõ contra Henr. Tunc arguitur sic. Si uerbum uniuisset sibi naturam humanam secundum processum naturæ, scilicet primo semen: secũdo sanguinem: tertio carnem: quarto uniuisset corpus organicum, ex miraculo non fuisset impeditus processus successiuus naturæ; & si fuisset, fuisset per nouum miraculum: ergo eodem modo est in processu defectiuo, quòd posita unione corporis ad uerbum, per illam non impeditur processus naturæ; & si impediatur, quòd corpus non tendat ad corruptionem, hoc erit per nouum miraculum.

2. rõ ad idẽ Secundo sic. Deitas unita carni uiuæ non impediuit fluxũ carnis per sudores: & si impediuisset, hoc fuisset per nouum miraculum: ergo ubi impediuit corpus, ne corrumperetur, hoc fuit per nouum miraculum. Vel sic arguitur. Sicut se habuisset uerbum ad partes carnis fluentes, ita corpus tendens ad corruptionem: sed uerbũ non impediuisset fluxus partium totius, nisi per nouum miraculum: ergo nec etiam impediuisset corruptionem corporis, nisi per nouum miraculum. Et ad Damasc. dicitur, quòd non loquitur de unione corporis ad uerbum, sed de unione duarum naturarum, scilicet naturæ humanæ, & diuinæ in uerbo.

Nota, quòd in translatione Lincolniensis dicitur, quòd natura humana fuit unita uerbo inuertibiliter, sic, quòd una natura non fuit conuersa in alteram, nec econtra, & aduerbia illa in alterabiliter, inuertibiliter, debent referri ad naturas illas, sic, quòd si transferantur ad indepositionem naturæ humanæ a uerbo, tunc esset dicẽdum, quòd natura humana fuit unita uerbo: & ista natura semp fuisset unita, ita quòd unio animæ ad corpus semper permansisset. Scotus autem imaginatur, quòd si illa aduerbia referantur ad indepositionem naturæ a uerbo, sic nunquam natura potuisset deponi; & tunc unio animæ ad corpus ex isto miraculo antiquo semper permaneret; & quod Christus non fuisset mortuus, nisi per nouum miraculum; quia per antiquum miraculum nunquam potuit corpus deponi, & superari ab anima: ergo si aliquando natura humana fuisset separata a uerbo, ut fuit in triduo, hoc fuisset miraculose, sed hoc est falsum, quia Christus mortuus est naturaliter.

Resp. Scot. ad quæst. 1. concl. Ad quæst. respondet Scotus. Prima conclusio. Corpus Christi minime fuisset putrefactum in sepulchro, si resurrectio nõ fuisset accelerata; quia Deus impediuisset actionem causarũ naturalium.

2. concl. Secunda conclusio. Quamuis corpus fuisset præseruatum a putrefactione, non tamen antiquo miraculo, sed nouo: quia alia uolitione secundum rationem uolebat Deus istud corpus esse præseruatum a putrefactione. Et nota, quòd eadem est uolitio Dei respectu omnium obiectorum: & si ponantur

Vnica Dei uolitio. plures, hoc est propter denominationem extrinsecam, penes diuersa obiecta.

Consequenter Scotus facit unum incidenter. Interrogatus B. Petrus, utrum corpus Christi fuisset putrefactum, respondet, quòd non: & arguebat sic. Resurrectio Christi fuit accelerata: ergo non potuit corpus eius esse putrefactum, & sic magis apparenter arguit B. Petrus, quàm Henricus de Gandauo: tamen dico, quòd non sufficiẽter B. Petrus probat, quòd corpus non fuisset putrefactum; quia ista consequentia non ualet, Illa resurrectio fuit accelerata; ergo corpus non fuisset putrefactum: quia non probat B. Petrus, quòd qualitates nõ fuerint in corpore Christi disponentes ad corruptionem. patet de Lazaro quatriduano, qui fœtebat. licet ergo corpus Christi non fuisset putrefactum ultima putrefactione, tamen non sufficienter probat, quod in illo corpore non fuerint factæ dispositiones tendentes ad corruptionem: Verum B. Petrus prædicabat grosse, & exemplariter.

Respon. ad Damasc. Ad Damasc. qui dicit, quod semel assumpsit &c. ergo non fuisset putrefactum corpus Christi; respondet, quòd dictum est superius, quòd debet intelligi de partibus principalioribus: uerum est quo ad partes principales; sed non est uerum quo ad partes minus principales: quia partes carnis fluebant per sudores: similiter totum compositum, scilicet humanitas in triduo a uerbo fuit dimissa, quia uerbum diuinum dimisit illam naturam humanam totam cathegorematicè, non tamẽ capiendo totum sincathegorematicè. *Quo uerbũ dimis[er]it q[uo]d assumpserat in triduo.*

Solu. princ. Ad argumenta principalia, primo arguitur probando, q[uod] corpus fuisset putrefactum, si resurrectio non fuisset accelerata, sic. Quemcunque motum natura potest inchoare, natura potest finire; sed natura de facto inchoauit motum tendentem ad putrefactionem: ergo, si resurrectio non fuisset accelerata, fuisset ille motus inceptus, & terminatus per illam corruptionem. Patet maior secundo methaph. & 6. physic. Natura non incipit motum, quem terminare non potest. Probatur minor, quia naturaliter Christus mortuus est: ergo si resurrectio non fuisset accelerata, terminus corruptionis fuisset in corpore.

Sol. 1. prin. Respondetur distinguendo maiorem, uel si natura nõ prohibeatur a superiori agente, & sic concedo: uel si impediatur a fortiori agente, & sic nego. Exemplum, lapis descendit deorsum, ille lapis descendere debet, nisi impediatur. Ad propositum de Christo, tale corpus fuisset præseruatum a Deo, licet a natura fuisset facta separatio animæ a corpore, quia in hoc Christus merebatur; & si fuisset putrefactum, non meruisset.

2. princ. Secundo sic. Christus assumpsit passiones naturæ uiuæ: ergo etiam passiones naturæ mortuæ: sed passio naturæ mortuæ est putrefactio: ergo assumpsit putrefactionem: ergo corpus Christi fuisset putrefactum. Patet antecedens per Damasc. Christus assumpsit sitim, sudores, & alia huiusmodi, ut mereretur nobis. Patet consequentia a simili, quia non est maior ratio de una, quam de alia.

Sol. 2. prin. Duplices passiones naturæ humanæ. Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia duplices sunt passiones, Quædam pœnales, in quibus potuit Christus mereri, ut sitis, fames. Aliæ pœnales, in quibus non potuit mereri, ut putrefactio, ignorantia, peccatum &c. Tunc dico, quòd quamuis Christus assumpserit passiones naturæ uiuentis, in quibus merebatur, non tamen illas, in quib. non poterat mereri, ut putrefactio; quia in illa non potuisset nobis mereri, immo fuisset magis causa erroris.

Resp. ad argum post oppositum. Ad argumentum post oppositum, quando dicit, Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem, respondeo, quòd primo loquitur de facto; quia corpus Christi non fuit putrefactum. Sicut uoluntate æterna uoluit Deus unire corpus uerbo, ita uoluit uoluntate æterna illud corpus nunquam putrefieri in sepulchro, & uoluit, quòd illa putrefactio in illo triduo non fuisset inchoata in Christi corpore, postquam autẽ homo est mortuus, inchoatur putrefactio: tamen si causæ naturales non fuissent prohibitæ per miraculum, putrefactio fuisset inchoata: sed Deus impediuit. Et ad Damasc. cum dicit. Quod semel assumpsit &c. dico, quod intelligitur de partibus principalioribus, ut dictum est supra.

DISTINCT.

VIGESIMAE SECVNDAE.

QVAESTIO VNICA.

Christi trip. nomen. CIRCA distinctionem uigesimamsecundam quæro &c. Pro declaratione terminorum nota, quòd Christus secundum Isidorum nominatur secundum tria idiomata, quoniam in Græco uocatur Christus: in Latino Vnctus: in Hebræo Messias. Et istud nomen Christus attribuitur aliquibus tripliciter. *Et quo aliq[ui]bus attribuatur trip.* Vno modo ratione potẽtiæ; sicut dicitur in Esaia, Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, qui Cyrus erat rex Persarum

rum potentissimus. Secūdo ratione bonitatis, sicut dicit Psalmus. Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis noli te malignari. Tertio rationi summæ bonitatis, & sic attribuitur Christo, quia habuit omnia dona gratuita, ut dicit Damascen. in tertio sententiarum, quòd differentia est inter Iesum & Christum; quia Iesus importat Deum hominem factum esse; sed Christus importat humanitatem unitam diuinitati. Vel secundum eundem Damascen. Christus importat suppositum subsistens in duabus naturis. Ex quo sequitur primo, quod Christus non fuit ab æterno. secundo sequitur, quòd Christus incipit esse. tertio sequitur, quòd ista propositio Christus est Christus fuit falsa ab æterno. patet, quia subiectum dicebat rationem in se falsam. quarto sequitur, quod ab æterno istæ fuerūt falsæ, Christus est homo; Christus est Deus. patet, quia subiectum importat rationem in se falsam.

Differentia inter Christū & Iesum.

Nota ulterius, quòd triduum a tris, quòd est tres, & duū, quòd est dies, dicitur; quasi spacium trium dierum. & capitur tripliciter; uno modo pro illis tribus diebus, in quibus planctus Hieremiæ cantatur. Vide quod hic est Guilhelmus Votill. in isto 3. d. ista.

Concl. ad qō. Christus in triduo non fuit homo.

Ad quæst. respond. ponendo talem conclusionem, quod Christus in triduo non fuit homo. probatur sic arguendo. Christus in triduo non habuit animam unitam corpori, tanquam formam perficientem. ergo non fuit homo. Probatur antecedēs, quia fuit mortuus, & mors est separatio animæ a corpore: ergo &c.

Probatur consequentia, quia homo dicit aliquod compositum ex anima, & corpore; sed anima non erat unita corpori in triduo: ergo Christus non erat homo.

¶[Hic primo uidendum est, &c.]

Intētio Theologi in hac q.

Pro primo articulo ponitur suppositio talis, quòd Theologi quando mouent istam quæstionem, non quærunt, utrum sit uera de ui sermonis, sicut cum quærunt, utrum ista possit esse uera, Sortes est homo, Sorte non existente: sed quærunt istam quæst. secundum realitatem, Vtrum ista sit uera, Christus in triduo est homo, & dicitur quòd non; quia ista est uera, Sortes est homo, Sorte non existente, quia Sortes dicit unū conceptum per se, non autem Christus.

Opin. Hug.

Prima opinio ponitur, quæ est Hugonis dicentis, quod Christus in triduo fuit homo: & probat sic. Omne habens animā sibi unitam est homo: sed Christus in triduo habuit animam sibi unitam: ergo fuit homo. Probatur maior, quia homo nihil aliud dicit nisi animam utentem corpore; & accidit sibi, quod non utatur corpore. Probatur minor, quia quod semel assumpsit &c. quia anima erat unita uerbo: ergo Christus in triduo fuit homo.

Opin. magistri, quæ nō tenetur.

Alia est opinio Magistri sententiarum dicentis, quòd Christus in triduo fuit homo, & hic dimittitur magister, & similiter supra in hac distinct. quando dicit, quòd anima est persona. probatur ratione, sic. Habens animam, & corpus sibi unita, est homo: sed Christus in triduo habuit animam, & corpus sibi unita: ergo fuit homo. Probatur maior, quia ad hoc, quòd aliquid dicatur homo, satis est, quod anima, & corpus uniantur alicui tertio, & illud tertium, dicitur esse homo.

Probatur minor, quia anima erat unita uerbo; corpus quoq; erat unitum uerbo: ergo Christus fuit homo. Arguitur cōtra hoc, probando simili modo, quòd illud lignum sit homo: arguitur sic. Omne habens animam, & corpus unita, est homo per te: sed Deus potest facere, quòd anima, & corpus sint unita isti ligno: ergo lignum erit homo, quod est falsum: ergo etiam opinio magistri sententiarum est falsa.

Opi. Alberti Magni.

Tertia opinio est Alberti dicentis, quòd Christus in triduo fuit homo: & dicit secundo, quòd materia non est de intrinseca ratione quidditatis, sed sola forma; ita quòd forma dicit totum esse quidditatiuum: & ideo anima intellectiua dicit totam quidditatem hominis. Probatur prima conclusio. Omne habens formam ipsius hominis est homo: sed Christus in triduo habuit formam hominis, scilicet animam intellectiuam: ergo in triduo fuit homo. Probatur maior, quia forma dicit totam quidditatem rei, ita quòd humanitas non includit, nisi animam intellectiuam: & quòd materia non sit de intrinseca ratione quidditatis ipsius hominis, arguit sic Albertus.

1. rō Alb. quod materia non sit pars quidditatis.

Omne includens materiam potest generari, & corrumpi: sed quidditas non potest generari, & corrumpi: ergo quidditas non includit materiam. Probatur maior septimo metaph. Materia est, qua res potest esse, & non esse. & omne includens materiam partem sui est generabile, & corruptibile. Probatur minor, septimo metaph. ubi dicitur, quòd ipsa quidditas non est generabilis nec corruptibilis; quia generationes fiunt circa singularia, & non circa quidditates: ergo ipsa quidditas nō includit materiam.

2. rō eiusdē

Secundo sic. Nullum ignotum est de intrinseca ratione quidditatis: sed materia est ignota: ergo non est de intrinseca ratione quidditatis. patet maior. definitio est principium cognoscendi definitum, ut animal rationale est ratio cognoscendi hominem. ergo si materia sit ignota, ipsa non pōt esse pars definitionis. probatur minor 7. metap. Materia est per se ignota. & primo physic. Materia non cognoscitur nisi per analogiam ad formam.

3. rō eiusdē.

Tertio sic arguitur. Illud, quod prohibet quidditatem esse idem cum eo, cuius est, non est de per se ratione quidditatis: sed materia prohibet quidditatem esse eandem cum suo quod quid est: ergo &c. probatur maior, quia quidditas est eadem cum eo, cuius est.

4. rō eiusdē.

Quarto Si sit aliquid, quod prohibeat talem quidditatem, illud non est de intrinseca ratione quidditatis: probatur minor, quia 7. metaph. In compositis ex materia, & forma quod quid est non est idem cum definito; & tamen in rei ueritate definitio, & definitum sunt idem: & quòd anima dicat totam quidditatem, probatur; quia anima est substantia, idest est essentia, & species, & quod quid erat esse.

5. rō ad idē

Item. ibidem septimo metaphysic. dicitur, quòd materia, & compositum dimittenda sunt, quia ista non pertinent ad definitionem; quia huiusmodi substantia, idest compositum, & materia est quid posterius.

6. ratio.

Item, quòd materia, & forma nullo modo pertinent ad definitionem arguit sic etiam Albertus, quòd anima intellectiua dicit totā quidditatem hominis, quia in resurrectione generali, si ipsa uniatur cum alio corpore a priori, erit idem homo numero propter unitatem formæ specificæ.

Auct. arg. contra Alber. opin.

Contra ipsum arguitur sic; quia tunc sequeretur, quòd idē homo secundum diuersas partes esset damnatus, & saluatus. probo. Volo, quòd ego meruerim, quòd corpus meum, & anima mea sint in paradiso: & pono per casum, quòd sit aliquis alius homo malus, qui moriatur, certum est, quòd propter malum, quod fecit, debet esse damnatus: ponatur, quòd corpus illius informetur anima mea bona, anima, quæ debet saluari, damnabitur, quia est in corpore malo, quod debet damnari: & per consequens etiam corpus meum bonum damnabitur, si anima damnetur.

Sco. Arg. contra concl. in qua conuenīūt prædictæ opin.

Contra istam opinionē Doct. arguit probando, quòd Christus non fuerit homo in triduo per humanitatem, idest per formam suam: & quòd anima intellectiua non dicit totā quidditatem hominis; & contra Hugonem, & contra magistrum sententiarum arguit primo per Augustinum, qui hoc improbat, Hoc inquit uerum est, quòd totus homo non est anima: sed est melior pars. subdit secundo, quod corpus non est totus homo; sed est imperfectior pars hominis: & sic condemnatur opinio Hugonis: & sequitur contra Magistrum: Sed cum est utrunque coniunctum simul, habet hominis nomen. Hoc stāte arguitur sic. Ad hoc, quòd aliquis sit homo, requiritur, quod anima, & corpus sint unita: sed anima, & corpus non fuerunt unita in triduo: ergo &c.

Arg. auth. Dam.

Item Damascenus dicit. Plures hypostases, idest plura singularia contenta sunt sub humana natura, & omnes eandem recipiunt rationem naturæ, quia iste est homo, & est animal rationale: & iste est homo, & est animal rationale; & oēs sunt compositi ex anima, & corpore. Contra Hugonem, & Albertum, qui dicunt, quòd non est pars hominis, sed tantummodo anima. Contra magistrum sententiarum est, quia homo est aliquid compositum ex anima & corpore: sed partes separatę non componunt: ergo &c.

Dam. cōtra hæreticos.

Item Damascen. disputat contra hæreticos dicentes, quòd Christus assumpsit de materia cœli: quia dicebant, quòd corpus acceperat cęleste, & non nostrum: quia nostrum est nimis uile, & etiam, quod corpus Christi transiuit per uterū uirginis, & quòd etiam uirgo non dedit sibi corpus: sed hoc est falsum, quia cœlum non est palpabile; nec dormit; nec fatigatur: sed corpus Christi erat palpabile, dormiebat, & fatigabatur. Item si Christus haberet corpus de materia cœli, tunc non esset eiusdem naturæ nobiscum, sicut arguebat Damascenus contra hęreticos, & tamen si corpus uel caro non esset de ratione hominis, licet Christus habuisset corpus cœleste, quoniam tamē habuisset animam, uerè fuisset homo eiusdem naturæ nobiscum: quia anima esset tota natura hominis, & tunc Damasce. malè arguisset contra hæreticos, sed ex hoc tantum habuit propositum, quia anima non dicit totum esse hominis: sed et

caro

caro est de intrinseca ratione hominis.

¶Sed ultra, &c.]

Arg. Scoti contra Alb. Forma non dicit totam quidditatem.

Hic Scotus arguit inducens quæstionem metaphysicalem quia dicit Albertus, quòd materia non est de intrinseca ratione rei; ut humanitas non includit in se materiam. Arguit hic, quòd quidditas includit in se materiam hoc modo. si forma diceret totam quidditatem rei materialis, sequeretur, quod materia superflueret: sed hoc est falsum. probatur antecedens, quia essentia cuiuslibet rei materialis est sufficiens ratio intrinseca essendi talis substantiæ, circunscripta quacunque alia re extrinseca: sed si forma substantiæ naturalis dicat totã essentiam quidditatis, sequitur, quòd circumscripta quacunque alia re, substantia materialis habebit suam essentiam: & sic habebit esse completissimum: ergo oportet dicere, quòd materia superfluit, quia postquam habet perfectissimum esse sine materia, nihil inferuiret materia. probatur maior, quia sicut albedo est sufficiens ratio essendi album, & qua aliquid denominatur album, ita & humanitas essendi hominem.

2. rō contra Alb.

Secundo sic. Cuius essentia est secundum se incausata, illud est secundum se incausatum. probatur, quia impossibile est, quòd aliquid sit causatum, & tamen essentia sit incausata: quia esse, & essentia idem sunt: ergo eodem addito utrobique arguitur sic. Cuius essentia est incausata a causis intrinsecis, est incausatum a causis extrinsecis: ergo si essentia rei materialis sit incausata a materia, & a forma, sequitur, quod esse substantiæ materialis sit incausatum.

3. rō ad idē.

Tertio sic. Nullum ens completum facit unum per se cum illo, cui unitur: si igitur forma ignis sit ens per se dicens totã quidditatem, non faciet unum per se cũ illo, cui unitur: igit nõ poterit informare materiã. probatur minor per Sco. in 7. q. quodlibeti, qui dicit, quod nullum ens per se subsistẽs potest informare materiam. probatur maior. Quando aliquid unitur alteri, oportet, quòd sit pars respectu alterius: ergo si in igne sit materia, & forma, ut dicit tota philosophia, oportebit dicere, quòd ignis non dicit, nisi illam formam igneitatis: sed ista sunt absurda in bona philosophia: ergo absurdum est quòd forma &c.

4. rō ad idē.

Quarto sic. Quod non includit quidditatem aliquam in genere, nec includitur in quidditate in aliqua quidditate, nec in aliquo existente in genere, nõ ponitur in genere, nec per se, nec per accidens: sed secundum Albertum materia non includitur in aliquo, quod ponatur in prædicamento: ergo erit unum nihil.

Aliquid ponitur in prædicamento dupliciter. Vide hunc auctorẽ circa initium lib. præd.

Notandum, quòd aliquid reponitur in prædicamento dupliciter. Uno modo directè. Alio modo indirectè. Primo modo genus, species, & indiuiduum. Indirectè reponuntur in prædicamento, Uno modo tanquam principium constitutiuum specierũ, ut differentiæ. Secundo modo tanquam principiũ rei, quę est directe in prædicamento: & sic punctus, & unitas, ponuntur in prædicamento qualitatis: materia, & forma reponuntur in prædicamento substantiæ, tanquam principia rei naturalis. Tertio modo per accidens, ut propria passio, quæ reponitur in illo prædicamento, in quo ponitur eius subiectum. Quarto modo tanquam uia ad terminum, & sic alteratio est in prædicamento qualitatis; & generatio in prædicamento substantiæ: augmentatio, & diminutio in prædicamento quantitatis. Quinto modo, tanquam priuatio formę; & sic priuationes formarum substantialium reponuntur in prædicamento substantiæ, & priuationes formarum accidentalium, in prædicamento accidentis. Probatur maior, quia ad hoc, quòd aliquid reponatur in prædicamento, requiritur, quod includat aliquid positiuum in genere, uel includatur in aliquo, quod est per se in prædicamento. Probatur minor. Notandum, quòd controuersia est inter aliquos, utrum materia includat quidditatiuè substantiam; utrum anima includat quidditatiuè substantiam; utrum corpus organicum includat quidditatiuè substantiam. Aliqui soluens dicit, quòd sic: sed hoc est falsum, quia anima est substantia, non est prædicatio quidditatiua, sed quodammodo denominatiua. 11. distinct. 4. quæstio. 3. de pluralitate formarum ibi habetur, quòd corpus organicum non ponitur in prædicamento, nec etiam anima separata.

Item rationi materiæ non repugnat, quòd sit communis diuersis materiis, & in diuersis indiuiduis, & etiam rationi formæ non repugnat, quòd sit communis similiter, & potest abstrahi materia in essentia ab ista materia, & ab illa, & similiter forma: & sic se habent, quòd una potest uniri alteri, & ex illis fieri unum tertium: & ratio est, quia ex duobus fit unum tertium, quorum unum se habet, ut potentia; & reliquum, ut actus: & cum quidditas hominis nihil aliud sit, quam homo, quidditas eius erit materia, & forma.

5. rō ad idē.

Item quinto metaphysi. & secundo physic. Causæ proportionantur effectibus, ita quòd effectus particulares habẽt causas particulares, & effectus uniuersales habent causas uniuersales, ita quod sicut Sortes componitur ex hac materia, & ex hac forma; ita homo componitur ex materia, & forma in cõmuni septimo metaph. Similiter sicut ex hac materia, & ex hac forma fit hoc indiuiduum determinatè, & ultimatè; ita ex materia, & forma fit homo in communi, & resultat tertia entitas hominis, scilicet humanitas. Probat Arist. illam consequentiam; Facere per se unum conuenit huic materię; & huic formæ; & illi materiæ, & illi formæ: ergo oportet, quod cõueniat illis per aliquid commune quia quando aliquid conuenit aliquibus, oportet, quod conueniat eis per aliquid commune sicut Sorti, & Platoni conuenit risibilitas: ergo hoc erit per aliquid commune, scilicet per hominem. & sic habemus, quòd quidditas, quæcunque sit illa, componitur ex materia, & forma.

Instat cõtra rationem.

Contra. tu dicis, quòd definitio hominis componitur ex materia, & forma; ut homo est aliquid compositum ex anima, & corpore.

Duplex definitio.

Notandum, quòd duplex est definitio. Quædam physica, & est illa, quæ datur per materiam, & formam; ut dicit Arist. secundo metaphysic. Alia est metaphysica 8. metaphysicæ, quæ componitur ex duobus, quorum alterum est potentia, alterum actus. Arguitur sic. Unius rei est tantum una definitio: sed homo est una res: ergo habet unam definitionem s. animal rationale: ergo &c.

Respondeo ad maiorem distinguendo; aut physicalis, aut metaphysicalis. Et nota, quòd inter definitionem physicam, & metaphysicam plures sunt differentiæ.

Soluitur instan.

Prima est, quòd partes definitionis metaphysicæ sunt idẽ realiter inter se, ut animal rationale: sed partes definitionis physicæ sunt distinctæ realiter adinuicem, i. a. d. a. materia distinguitur realiter a forma.

Differentia inter definitionem physicã, & metaph.

Secundo differunt, quia definitio metaphysica est eadẽ realiter cum definito: sed physica distinguitur realiter a definito. patet, quia animal rationale identificatur realiter cũ homine: tamen materia, & forma distinguuntur realiter ab ipso toto.

Tertio modo differunt, quia definitio physica manet toto destructo; sed definitio metaphysica non remanet toto destructo, quia postquam homo est destructus, animal rationale non remanet: quia corrupto eo, cum quo partes definitionis sunt eędem realiter, corrumpuntur illæ entitates: sed illæ realitates, animal rationale, sunt eędem realiter cum homine; & tamen bene manent anima, & corpus, &c.

Quantum ad istum articulum, &c.]

Ponitur opinio Sco. Materia est pars quidditatis substãtiæ materialis. Cãæ dupl.

Consequenter ponitur opinio Scoti dicentis, quòd materia est pars intrinseca quidditatis substantiæ materialis. Et notandum, quod duplices sunt causæ secundo physic. Quę dã sunt intrinsecæ, Aliæ extrinsecæ, quæ sunt causa efficiens, & finalis: Intrinsecæ, ut materia, & forma.

Prima regula. Causata in genere causæ efficientis sunt duplicia. Quædam non habent nisi unam causam efficientem, ut anima, gratia, & angelus. Alia habent plures causas, ut homo producitur ab homine, sole, & Deo. primò & immediate producitur ab homine: secundo a sole: tertio a Deo. Itẽ scientia habet præcise duas causas, s. efficientem, & finalem. & nõ materialem, & formalem.

Secunda regula. Aliqua causata in genere causæ finalis diuersimode se habent ad causas finales: patet, quia aliqua habent tantum unum finem ultimatum; ut homo habet Deum & alia diuersimode se habent, quia habent plures fines: quia nos sumus quodammodo finis omnium. 2. physic. & Psal. dicit. omnia subiecisti sub pedibus eius. At bruta, & alia animalia habent finem immediatum, ut uos: ultimo tamen Deum.

Tertia regula. Sicut aliqua causata diuersimode se habẽt ad suas causas in genere causæ efficientis, & finalis: ita aliqua causata diuersimode se habent in genere causæ materialis, & formalis: quia duplices sunt essentiæ: quædam, quæ nõ componuntur ex materia, & forma; ut anima, & angelus; sed sunt simplices. Aliquę componuntur ex materia, & forma; ut qualibet substantia materialis.

Ad propositum cum homo sit substantia materialis consequens est, ut eius essentia includit materiam, & formam. Ideo ad primum argumentum dicit Scotus, quòd Albertus de-

decipiebatur in texto Arist.quia nesciebat ponere differentiam inter speciem,simul totum,& materiam, quia suor uoces multiplices,& dicitur primo elenchorum. Qui ut tertii terminorum sunt ignari,de facili paralogizant.

Soluitur 1. arg. Alb.

Ponitur distinctio.species capitur dupliciter. Vno modo pro forma partis.& sic anima intellectiua est species. Secundo modo pro forma specifica, seu quidditate specifica , & sic humanitas est species: & per oppositum materia capitur dupliciter. Vno modo prout opponitur formæ partis; & sic corpus organicum est materia,uel materia,ut materia, seclusa forma.Alio modo ut opponitur formæ specificæ, & sic materia est differentia indiuidualis.Nota bene hanc distinctioné, quia non sic eodem ordine ponitur in textu , sed debet poni sicut ponit Antonius Andreæ in septimo metaphysic. quæstione ta.

Materia dupliciter.

Secunda distinctio.Simul totum capitur tripliciter. Vno modo largissime. Secundo modo large. Tertio modo strictè. Primo modo capitur pro quidditate composita; ut humanitas dicitur simul totum,quia est aliquid compositum ex anima,& corpore.

Simul totú capitur tripliciter.

Prima propositio.Simul totum hoc modo sumptum é species specialissima reponibilis directè in prædicamento substantiæ.

Secunda propositio.Simul totum est id,cui definitio quidditatiua primo conuenit.Et est notandum,ꝙ definitio quidditatiua conuenit alicui tripliciter. Vno modo primo,& per se,& sic definitio conuenit quidditati specificæ;ut hói; Alio modo per se,sed non primo,& sic conuenit Sorti, ut Sortes est animal rationale per se,sed non primo. Tertio modo per accidens;ut animal rationale conuenit homini albo per accidens.

Definitio quidditatiua conuenit alicui tripliciter.

Tertia propositio.Simul totum est illud,de quo primo, & adæquate prædicantur passiones, quæ sibi primo conueniút, ut passiones,quæ conueniunt homini.

Secundo modo largè capitur simul totum pro indiuiduo substantiæ compositæ ex materia,& forma : & sic simul totú dicit naturam humanam cum differentia indiuiduali.

Simul totú largè.

Prima propositio.Simul totum hoc modo captum est illud de quo natura specifica directè prædicatur:quia homo prædicatur directè de Sorte, & Platone;ut Sortes est homo.

Secunda propositio.Istud,simul totum, per se & directè reponitur in prædicamento , ut quia nihil est in sua ratione formali,propter quod sibi repugnet poni in prædicamento.

Tertia propositio.Quicquid est naturæ prædicatur per se, sed non primo de isto simul toto,ut ista est uera,Sortes est animal rationale.

Quarta propositio . Istud simul totum æque bene abstrahit ab existentia, & tempore, sicut tota coordinatio generisca.

Est notandum,quòd triplex est singulare, Quoddam est, quod includit præcise omnino singularem , & differentiá indiuidualem;& aliqua accidentia,ut quantitatem, qualitatem,& alia:& istud non ponitur in prædicamento.

Singulare triplex.

Tertio modo capitur simul totum , pro aliquo indiuiduo substantiæ compositæ ultimaté contracto. & sic est aliquod singulare,quod dicit non solum naturam, & differentiam indiuidualem:sed etiam existentiam.

Totú simul strictè.

Prima propositio.Illud simul totú est illud, quod propriè generatur,& corrumpitur.

Secunda propositio.Istud simul totum non habet definitionem,nec demonstrationem:& sic singularium non est definitio,nec demonstratio , inquantum includit existentiam : & tamen bene est definitio, & demonstratio alio modo, ut uidisti.

¶[Et si arguatur,&c.]

Instat Scot. contra se.

Consequenter hic Scotus arguit contra se;quia si sic,sequeretur,quod solum ens per accidens generaretur;consequens est falsum:ergo & antecedens. Probatur consequentia,quia tale est quid aggregatum ex substantia,& existentia. Pro responsione huius ponuntur quatuor propositiones.

Soluitur instan.

Prima. Actio generantis,idest generatio terminatur ad esse:patet,quia secundo de generatione dicitur , ꝙ generatio est progressio de non esse ad esse.

Secunda propositio . Quamuis esse existentiæ huius hominis non sit alterius prædicamenti ab eo, non tamen propter hoc facit ens per accidens metaphysicum:tamen quia abstrahit ab existentia,quæ non est de intellectu hominis, ideo facit unum ens per accidens logicè,ut homo existit,est ens per accidens logicè. Vnde ens per accidens metaphysicè est, quando unum extremum non includit aliud;ut homo est risibilis: quia homo non includit risibile , in primo modo dicendi per se.

Homo existens fit ens p accidens

Dictum est in octaua distinct. quòd existentia est eiusdem prædicamenti cum illo,cuius est: tamen quia non includitur in esse hominis sequitur, quod faciat cum homine nnú ens per accidens logicum.

Tertia propositio . Realiter dicitur metaphysicè loquendo;hic homo existens est terminus generationis,& corruptionis:ex quo sequitur,ꝙ terminus totalis generationis, & corruptionis est ens per accidens logicè : & ista est prima uia de termino generationis.

Quarta propositio est ista.Quamuis homo hic possit dici terminus generationis,tamen non potest esse,nisi necessario concomitetur ipsum existentia. Nota,quòd existentia nó est propriè terminus:sed modus, qui necessariò concomitatur terminum,sicut caliditas necessario requiritur ad calefaciendum; non tamen est ratio calefaciendi,sed calor. Et ad argumentum respondeo distinguendo: uel capiendo ens per accidens logicè,& sic concedo. uel metaphysicè,& sic nego,& dico,quod hic homo, est terminus generationis , quem consequitur existentia, tanquam modus intrinsecus . Vnde nota , quòd existentia secundum Scotum non est alterius generis ab eo, cuius est; sed est eadem realiter:& esse essentiæ , & esse existentiæ non distinguuntur realiter 35.d. 1.

Existentia ē idem realiter cum eo cuius est secundú Scot. & cum ipsa essentia.

Tertia distinctio. Materia capitur quoque modis . Vno modo prout est unum principium potentiale nullo modo cótractum per aliquid sibi adueniens:& sic, sicut humanitas est quidditas prædicabilis de pluribus,& non contrahitur,ita materia prædicatur de ista materia in Sorte, & Platone: & ista é materia,quæ est de intrinseca ratione rei materialis. Secundo modo capitur pro materia contracta per indiuisibilitaté, & per differentiam indiuiduantem; & sic materia existens in Sorte est talis materia. Vnde in homine pono tres differentias indiuiduales: Vna est totius:alia est in anima: & tertia é in materia, & alia est in corpore quod est organicum resultans ex materia,& forma organica. Tertio modo, & extra textum capitur pro materia contracta per indiuiduationem & existentiam; & ista est materia existens in me. Quarto modo,prout contrahitur per accidens nó necessarium.Pro quo nota,quòd materia contrahitur per accidens dupliciter.Vno modo per accidens,non necessarium. Alio modo per accidens necessarium.exemplum de prima,ut cera est materia, in qua literarum,& syllabarum,quia syllabæ potest intelligi sine cera:quia tempore antiquo libri erant cerei,& accidit syllabis, quod sint in cera. Quinto modo capitur materia pro materia contracta per accidens necessarium,duo semicirculi sunt materia circuli,non tamen intrinseca,sed materia remota,quia sunt partes integrales integrantes circulum , non tamé sunt æs , uel ceræ : quia circulus non potest esse sine semicirculis; tamen bene ei accidit : quia circulus potest fieri in alia materia.

Materia capitur q. modis

Materia có trahitur per accidens dupliciter.

Prima conclusio.Materia capta pro differentia indiuiduali non est de quidditate naturæ specificæ. patet, quia natura specifica est prior natura indiuiduata : ergo non includit eá.

Secunda conclusio.Materia capta primo modo pro materia non contracta aliquomodo est de quidditate naturæ specificæ substantiæ materialis.patet per Aristot.8.metaphysic. qui post opin. philosophorum laudat Architam Tarentinum approbando ipsum.

Tertia concl.Materia contracta per differentiam indiuidualem est de intrinseca ratione indiuidui.

Quarta conclusio. Materia contracta per existentiam est de intrinseca ratione singularis existentis.patet , quia essentiæ existentis principia essentialia sunt existentia:sed illud existit:ergo principia existunt,quæ sunt materia, & forma.

Quinta conclusio.Materia contracta per accidens non necessarium non est de intrinseca ratione illius,cuius est : quia literæ,& syllabæ possunt cognosci sine cera.

Sexta conclusio.Materia contracta per accidens necessariú etiam si non sit de intrinseca ratione illius , cuius est immediatè,est tamen de intrinseca ratione illius,cuius est mediatè,idest duo semicirculi non sunt de intrinseca ratione circuli immediatè:tamen bene mediatè.Probatur,quia integrant & componunt circulum:ergo pariter integrant definitionem circuli.

Ad rationes, quas faciunt ad formam argumenti arguebat Albertus. Omne includens materiam , & formam potest corrumpi:sed quidditas specifica includit materiam,& formam:

Soluit arg. Alb.

manam:ergo potest corrumpi. Docto. retorquet argumentum sic arguendo. Omnis res naturalis, de qua demonstratur corruptibilitas per aliquod medium, includit materiam: sed qd ditas specifica corporis naturalis non est corruptibilis: ergo quidditas specifica corporis naturalis non includit materiã. Probatur maior, quia materia est illud, quod est medium ad demonstrandum corruptibile de aliquo; quia si non, nõ magis demonstraretur de corpore, quam de angelo. Probatur minor, quia scientia naturalis est uera scientia, & est de quidditatibus; non enim corpus in communi est corruptibile, sed hoc corpus: patet minor arguendo. Omne habens materiam, & formam est corruptibile: corpus physicum est compositum ex materia, & forma: ergo corpus physicum est corruptibile & ideo per rationem Alberti magis probatur oppositum, scilicet quòd includatur materia.

Reflectit Sco. 1. arg. Alb.

Ad formam argumenti respondetur, cum arguitur. Omne compositum ex materia, & forma est corruptibile: respõdeo, quòd corruptibile est duplex. Quoddam est corruptibile potentia propinqua. Aliud est corruptibile potentia remota. Illud est corruptibile, secundo modo quod habet unde corrũpatur, ut illud est calefactiuum potentia remota, quòd habet in se calorem. Primũ modo illud est corruptibile, quod habet materiam contractam per existentiam actualem; ut illud est calefactiuum potentia propinqua, quod habet calorem, & passum approximatum. ista distinctio ponitur in 1. d. 12. qõ. 2. & sic quidditas specifica est corruptibilis potentia remota. non sic angelus est corruptibilis potentia remota, nec accidens; quia ista non habent materiam.

Corruptibile duplex.

Secunda propositio. Corruptibile potentia propinqua est, quod habet materiam contractam per existentiam actualem, & differentiam indiuidualem. & ideo ad argumentum, cum arguitur. Omne compositum &c. distinguo: uel omne includens materiam in potentia remota, & sic concedo: uel in potentia propinqua, & sic nego. modo dico, quòd licet quidditas includat materiam, non tamen est corruptibilis, quia adhuc requiritur, quòd includat materiam actu existentem cõtractam per actualem existentiam: & hoc modo non includit materiam ipsa quidditas: & sic quidditates materiales nõ sunt corruptibiles potentia propinqua, sed bene potentia remota.

Quidditates materialiũ sunt corruptibiles potentia remota non propinqua.

Secundo sic arguebat Albertus. Illud, quod est secundum se ignotum, &c.

Retorquet Sco. 2. arg. Alb.

Respondet Scotus retorquendo contra eum faciendo unũ enthimema. Arguitur sic. Ad cognitionem rei materialis distinctam necessario requiritur cognitio materiæ: ergo materia includitur in quidditate rei materialis. probatur antecedens primo physic. Scire autem arbitramur unumquodque, cum causas cognoscimus, &c.

Item primo posteriorum. Scire est rem per causam cognoscere. & secundo metaphysic. Requiritur ad cognoscendum effectum, quod cognoscantur causa materialis, & formalis. Et dicit secundo physic. quod si causæ essent infinitæ, nõ possent cognosci effectus, quia infinitum non contingit pertransire: ergo cum materia sit una causa, requiritur necessario cognitio materiæ. probatur consequentia, quia si materia non includeretur in quidditate rei materialis, illa sufficienter cognosceretur sine materia: quia unumquodque sufficiẽter cognoscitur per sua principia: ergo cum ipsa materia includatur in quidditate rei materialis, sequitur, quòd sine eius cognitione quidditas rei materialis non cognoscatur.

Consequenter soluit Scotus argumentum Alberti, & pro responsione ostẽdit, quomodo materia secundum se est ignota. Et ponit quatuor propositiones.

Quo materia secundũ se dicatur ignota.

Prima est. Nulla res includens materiam tanquam partem sui potest perfecte cognosci sine cognitione materiæ: patet, quia aliter sequitur, quòd homo nunquam haberet scientiã de substantia composita: quia ad cognoscendum scientificè substantiam compositam, oporet cognoscere materiam. Itẽ omnis cognitio scientifica esset de rebus simplicibus, & immaterialibus præcise, quod est falsum: quia maiorem cognitionem habemus pro statu isto de rebus materialibus, quam de rebus immaterialibus, & simplicibus; & sic ad perfectam cognitionem rei materialis requiritur, quòd cognoscatur materia.

Secunda propositio. Quamuis cognitio materię requiratur ad cognitionem rei materialis, ut etiam cognitio formæ, tamen aliter, & aliter concurrunt ad causandum intellectionẽ.

Tertia propositio. Sicut forma est magis ens, quàm materia, idest perfectius ens, ita etiam perfectius causat notitiam compositi.

Quarta propositio. Formã est quoddam medium ad cognoscendum ipsam materiam. Ex quo sequitur, quòd forma est ratio cognoscendi ipsam materiam, & ipsum compositũ. hoc patet in 2. d. quæst. 1. articulo ultimo. Vnde nota, quod materiam esse ignotam potest intelligi dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic non est ignota, quia omne ens absolutum potest cognosci ab intellectu, quia materia non est prima ratio cognoscendi, immo forma est ratio cognoscendi, & potissima ratio cognoscendi compositum, & sic est intelligendum quomodo materia est ignota. In secundo sententiarum dicit Scotus, quòd operatio facit cognoscere formam; ut ignis cognoscitur per operationem ignis, & uidemus, quòd est in materia una forma, & in alio genere cognoscitur materia: tamen perfecte non cognoscitur a nobis pro statu isto. Et cum dicis, materia est ignota, dico, quòd materiam esse ignotam potest intelligi dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic nego. Alio modo sic, quod forma est ratio cognoscendi materiam sic, quòd pro statu isto non uenimus in cognitionem materiæ per ipsam materiam. Vel cum dicitur, materia est ignota, distinguo: aut capiendo materiam non contractam per differentiam indiuidualem, & sic concedo: aut capiendo materiã, ut est contracta per existentiam, & tunc est ignota, & nõ cognoscitur cognitione scientifica; quia de rebus existentibus, ut existentia sunt, non habetur scientia, sed tantum opinio ut dictum est. tamen materia in communi, quia constituit naturam specificam, est cognoscibilis, & potest cognosci scientificè. Et ideo ad formam, cum arguitur. Illud, quod secundum se &c. concedo, & nego minorem. Et ad probationem Aristot. distinguo: uel simpliciter, idest, quòd nullo mõ possit cognosci, & sic nego: uel non est perfectior ratio cognoscẽdi compositum, & sic concedo. Sco. in 2. d. 12. q. 1.

Per formã cognoscitur materia.

Materiam esse ignotã dupliciter.

Ad formã resp.

Prima conclusio. Materia est cognoscibilis. Secunda propositio. Materia secundum se non potest cognosci perfecte a nobis pro statu isto.

Materialitas sit cognoscibilis, non tamẽ perfecte a nobis p statu isto.

Probatur ista propositio. Omnis entitas creata ad extra habens Ideam in Deo, est cognoscibilis: sed materia est entitas absoluta: ergo &c.

Probatur secundo pro statu isto. de nulla substantia possumus habere conceptum proprium, & distinctum.

Tertio sic arguitur. Illud, quod prohibet, &c. Respondeo transeat maior, & nego minorem. ad probationem Arist. ponitur distinctio. Aliquid potest habere quidditatem, seu definitionẽ tripliciter. Vno mõ per se primo. Alio mõ per se non primo. Tertio mõ p accidẽs. Primo mõ illud dicitur hẽre definitionẽ per se primo, quod est uniuersale: ut homo est animal rationale. Sortes habet definitionem per se, sed non primo. Sortes albus habet definitionem istam, animal rationale est disgregatiuum uisus.

3. arg. prin. soluit & Aliquid põt hẽre quiddi tatem tripliciter.

Prima propositio. In habentibus quidditatem per se, & primo, quod quid est idem est cum ipso definito. patet, quia homo habet definitionem: ergo animal rationale est idem cum homine.

Secunda propositio. In habentibus quidditatem per se, sed non primo, ꝙ quid est idem est cum eo, cuius est per se nõ primo; ut Sortes est animal rationale.

Tertia propositio. In habentibus quidditatem per accidẽs, quod quid est idem est cum eo, cuius est per accidens; ut Sortes est albus, habet definitionem illam, animal rationale ratione humanitatis; disgregatiuum uisus ratione albedinis, & cum arguitur, probando, quod definitio non sit eadem cũ definito, quia anima, & corpus est definitio hominis, & tamen distinguuntur realiter ab homine.

Soluitur instan.

Respon. concedo antecedens; & distinguo consequens: uel idem realiter, & sic concedo: uel formaliter, & sic nego. Vel sic distinguo: in non habentibus materiam quod quid est, idẽ est cum eo, cuius est, uerum est formaliter.

Quo qd qd est sit idem cum eo cuius est.

Ad propositum Prima propositio. Homo habet quidditatem per se primo, & ideo definitio est eadem homini.

Secunda propositio. Hic homo habet quidditatem per se, sed non primo.

Tertia propositio. Homo existens habet quidditatem per accidens; ideo quod quid est, est idem per accidens.

Quarta prop. Homo albus habet magis quidditatẽ per accidens, & sic quod quid est est idem est cum eo, cuius est eo mõ quo habet entitatem illam. Ad formam cum arguitur. In cõceptibilibus cum materia &c. distinguo, Vel in materia cõtracta per esse existentiæ actualis, & sic concedo: Vel cum materia uniuersali, & sic nego. immo quod quid est idem est cũ eo cu-

coiec est. patet 7. metap. singulatt. n. i. definitum non est aliud a sui quidditate, idest definitione.

Resp. ad auctor. Arist. Animã esse q̃dditatẽ substãtiæ materialis dupliciter. Ad authoritates, quæ probant, quòd materia non est de quidditate substantiæ materialis, respondetur ad primam, animam esse quidditatẽ substantiæ materialis intelligitur dupliciter. Vno modo, quòd anima sit tota substantia animati, & sic nego: Alio modo tota substantia, s. perfectior pars animati, & sic concedo. patet. anima non est animal, sed aliquid animalis, quia perfectior pars animalis.

Ad aliam authoritatem, cum arguitur. Compositum ex materia, & forma dimittendum est. Respõdeo distinguo, Vel capiendo materiam pro materia contracta ea actuali esse cal stentiæ, & sic concedo: Vel capiendo materiam pro materia uniuersali, & sic nego: & sic materia in communi est pars definitionis, & de intrinseca ratione definiti. Et quando dicitur, anima est perfectior pars animalis, concedo, quòd est perfectior pars.

Probat suã sententiam auct. Arist. Consequenter Scotus adducit authoritates ad probandũ conclusionem principalem.

Prima est authoritas Arist. septimo metaphysic. Definitio est quædam ratio, idest oratio, & omnis oratio habet partes: tunc arguitur sic. Sicut se habet definitio ad exprimendum totũ definitum, ita partes definitionis ad exprimendũ partes definiti; sed materia est pars definiti: ergo oportet, quòd partes definitionis captim int partes definiti: sed materia ẽ pars definiti; ergo necesse est quod materia includatur in quidditate. Item in octauo metaphysi. ubi laudat Architam qui tam materiam, quàm formam complexus est in definitione. Item dicit, oportet terminum, idest definitionem esse orationẽ longam. Item septimo metaphy. Materia est pars speciei, & species nominat quidditatem: ergo materia est de quidditate specifica.

Concl. Sco. Ad propositum. Prima propositio. Realiter, & Theologicè loquendo, Christus non fuit homo in triduo contra Hugonem, & magistrum sententiarum, & Albertum.

Probatur propositio. Quoniam illud non est homo, quod non habet humanitatem: Christus in triduo non habebat humanitatem: ergo non fuit homo.

2. prop. Secunda propositio. Humanitas non dicitur pars hominis præcise contra magistrum, qui dicebat, quòd partes siue separatæ, siue coniunctæ, dicunt totum: alias Sortes mortuus non esset homo.

3. prop. Tertia propositio. Partes unitæ, & simul sumptæ hominis, non sunt ipsa humanitas, contra Nominales.

4. prop. quid sit humanitas declaratur. Quarta propositio. Humanitas dicit entitatem absolutam distinctam realiter a suis partibus.

Probatur ista propositio, primo sic. Illud, quo Sortes est homo, non est aliqua relatio: sed Sortes humanitate est homo, ergo humanitas non dicit illas partes unitas.

Secundo sic. Si homo esset partes unitæ, sequeretur, quòd homo non esset unum per se, sed unum aggregatum, quod est falsum; quia tunc non esset magis unum, quam aceruus lapidum.

Tertio sic. Sicut se habet numerus quinarius ad quinque unitates, sic humanitas ad partes hominis: quia numerus quinarius est unum totum, cuius partes sunt quinque unitates. sed quinarius numerus est aliquid resultans ex quinque unitatibus: ergo &c. probatur, quia aliter si non esset, nisi quinq; unitates, tunc illa unitas non esset maior unitas, quàm unitas aggregationis, quod est falsum; quia numerus quinarius est numerus unus per se: & iste numerus est subiectiue in quinque unitatibus.

Dub. solu. Contra. Nullum accidens & in quinque subiectiuè: sed numerus quinarius est accidens: ergo non est subiectiuè in quinque unitatibus. Responsio. distinguo, Aut in pluribus subiectis adæquatis, & sic concedo, Aut inadæquatis, & sic nego. Vel sic, Aut in actibus continuis, & sic concedo: Aut in actibus discretis, & sic nego.

5. prop. Quinta propositio. Humanitas dicit unitatem quandam, & entitatem distinctam a partibus.

6. prop. Sexta propositio. Humanitas non dicit entitatem partialẽ faciens compositionem cum suis partibus.

7. prop. Septima propositio. Humanitas non fuit unita uerbo in triduo: & ratio est, quia fuit corrupta, quia partes erant diuisæ; nam non præsupponit existentiam partium.

8. prop. Totũ q̃d secundum nominales. Octaua propositio. Quamuis totum essentiale compositũ ex materia, & forma non possit esse sine unione partium, tamen illa unio non est tõ formalis ratius, nec ratio formalis, quod totum est unum, contra Nominales, qui dicunt, q̃ totum non est nisi partes unitæ.

¶Sed quid logice loquendo, &c.]

Examina logicè ueritatẽ duarum prop. Consequenter uidendum est hic de ista propositione; si sit utra secundum logicos, quæ est de præterito, Christus fuit homo in triduo: & de ista de præsenti, Christus est homo, si aliquis protulisset eam in triduo, Verum fuisset uera? Et ratio dubij est, quia non rogamus istam, Cæsar est homo, quamuis Cæsar non existat. Hic Sco. ponit tres propositiones.

Prima est. Ista propositio, Christus fuit homo in triduo, logicè loquendo non est uera: probatur sic. omnis propositio uera de præterito habet aliquando aliquam propositionem de præsenti ueram: sed ista propositio, Christus fuit homo in triduo, non habuit aliquando aliquam propositionem de præsenti ueram: ergo ista propositio, Christus fuit homo in triduo, non est uera logicaliter loquendo. Maior istius rationis intelligitur in se, uel in suo synonimo propter istam, ego bibo. probatur minor, & fit secunda propositio. Si B. Petrus protulisset istam in triduo, Christus est homo, illa fuisset falsa: ergo oportet nunc dicere, quod ista est falsa, Christus in triduo fuit homo.

Tertia propositio. Quamuis ego negem istã, Christus fuit homo in triduo, Christus est homo, non tamen uolo negare istam, Cæsar est homo: Sed quare conceditur ista Cæsar est homo, & non ista, Christus est homo?

Christus importat duplicem conceptum. Respondet Scotus, quòd ratio est, quia Christus importat conceptum duplicem, Cæsar conceptum simplicem: ideo una negatur, & alia conceditur. Quod autem Christus importet duplicem conceptum, patet per Damascenum in litera. Nam Christus tantum uult dicere, sicut Deus homo: ideo est neganda, quia propositio, cuius subiectum includit duplicem conceptum, est neganda: quòd probatur similiter exemplo.

Reg. de propos. ueritate Arguitur sic. Quandocunque subiectũ habet duplicem conceptum respectu alicuius prædicati, oportet rationem illius subiecti esse uerã ad hoc, q̃ talis propositio sit uera; sed Christus importat duplicem conceptum, & in triduo dicebat rationem falsam, ut probabo: ergo illa propositio non fuit uera Christus fuit homo in triduo.

Pro ista maiori declaranda, uide 8. regulas superius positas in septima distinct. huius. Patet etiam maior; capiamus aliquod subiectum, quod importet duplicem conceptum, & sit illud, homo est albus, tunc ponamus istam propositionem, homo albus est animal, requiritur, quòd istud subiectum dicat in se rationem ueram: & quòd prius ista sit uera, homo est albus, quàm ista, homo albus est animal. probatur, quia si adhuc, quod illa propositio esset uera sufficeret subiectum includere prædicatum, sequeretur, quòd ista esset uera, maius Deo est, uel melius Deo est: quia esse quod est prædicatum, includitur in subiecto, scilicet in ly, Deo: quia esse est de quidditate Dei ex prima quæst. quodlib. patet, quia si ego dicerem, coruus albus est animal, hęc non esset uera: quia licet prędicatum includatur in subiecto, tamen quia subiectum includit in se rationem falsam, ideo non est uera. *Esse est de quidditate Dei.* Similiter ista propositio, Maius Deo, est impossibiliter uera, idest est impossibilis: Patet ergo maior. Probatur minor. certum est, q̃ Christus importat duo, ut dictum est, scilicet naturam diuinam & humanam: sed natura humana in triduo non fuit sibi unita: ergo tunc fuit ratio in se falsa.

Consequenter Scotus dat exemplum. Nullo homine existẽte, ista est falsa, homo albus est homo: patet, quia quando sequitur una propositio falsa in bona consequentia, collatio est falsa: quia ex uero non habetur nisi uerum: probatur sic arguendo. bene sequitur homo albus est homo: ergo homo est homo albus, per conuersionem simplicem, & ultra, benè sequitur, homo est homo albus: ergo homo est albus, a parte in modo ad suum totum: & sicut ista est falsa, homo albus est homo, ita ista, Christus in triduo est homo.

Instan. Et si arguatur, Omnis propositio de per se est uera, & necessaria primo post. sed ista, Christus est homo, in triduo fuit per se: ergo fuit uera. Minor probatur, quia omnis propositio in qua prædicatum est de ratione subiecti, est per se: ergo uera & necessaria; patet in modis dicẽdi per se: sed in ista, Christus est homo, subiectum includit prædicatum.

Soluitur instan. Respondet Scotus, sicut fuit dictum in 7. d. q. i. quod si ad propositionem per se ueram sufficeret prædicatum includi in subiecto, tunc ista fuit uera, & necessaria: sed hoc non credo uerum, sed requiritur aliud. Duæ ergo conditiones requiruntur hic, & in 7. d. huius.

Ad ueritatẽ prop. duo requiruntur Prima, quòd subiectum importet rationem per se unã, & ideo istæ non sunt per se, homo albus est animal; Christus est homo.

homo. Secunda conditio est, quòd prædicatum sit de essentia subiecti, hic autem deficit prima conditio: ideo arguendo ab una conditione tantum, fit fallacia consequentis. dicebat Scotus in illa 7. distinct. quæst. 1. quòd illa propositio, Christus est homo, est partim per se, quia prædicatum includitur in subiecto: & partim per accidens, quia subiectum non dicit unũ conceptum per se.

Inquisitio soluitur. Cæsar est hõ est propo uera in Cæsare nõ existente

Pro maiori declaratione quæro, Vtrum Cæsare non existẽte, ista sit uera, Cæsar est homo? Ista quæstio ponitur in logica Antonii Andreæ.

Pono primò conclusionem, quod ista, Cæsar est homo, est uera Cæsare non existente. Probatur auctoritate, & duplici ratione. Auctoritate Porphirii in communitatibus prædicabilium dicentis, quòd Sortes est rationalis. Ratione sic, bene sequitur, Adam est, ergo homo est. bene sequitur, quòd ista est necessaria, Adam est homo: antecedens est notum, probatur consequentia per regulam logicam. Omnis consequentia necessaria tenet uirtute alicuius propositionis necessariæ subintellectę, hoc dicit Scotus in primo dist. 2. de propositione per se nota. Secundo arguitur sic. Sequitur, quod non esset aliqua propositio de omni simpliciter: patet, quia illa est de inesse simpliciter, quę est uera pro quocunque tempore: quia per hoc differt a propositione de omni, a propositione de inesse, ut nunc, quæ est uera solum pro aliquo tempore.

Secunda conclusio contra Nominales. Sorte non existente, ista est uera, Sortes est Sortes. Probatur logicaliter, primo sic, Vel ista est uera, uel sua contradictoria: non sua contradictoria: patet, quia ista, Adam non est, Adam, ẽ est sua cõtradictoria, & nulla est falsa propositio, in qua idem prędicatur de seipso. Respondent Nominales, quòd uerum est, si subiectum supponat. Contra, bene sequitur, Sortes non est Sortes: ergo Sortes est non Sortes: patet secundo perihermenias, a propositione negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito.

Item, non Sortes est Sortes, Sortes est non Sortes: ergo Sortes est Sortes: præmissæ sunt ueræ, ergo conclusio est uera: & est in prima figura. Præterea contradictoria huius, Sortes est Sortes, infertur in syllogismo ex oppositis: ergo oportet dicere, quod illa est uera. patet, quoniam est regula in logica, quod conclusio syllogismi ex oppositis est impossibilis ergo &c. patet antecedens, Sortes est albus, Sortes est non albus: ergo Sortes est non Sortes. Item Boetius dicit, quod nulla est uerior prædicatio, in qua idem prædicatur de seipso.

Instan.

Sed contra. Ista argumenta concludunt contra Scotũ. probatur arguendo, chimera non est chimera, concluditur in syllogismo ex oppositis: ergo illa est uera, chimera est chimera, quæ negatur a Scoto. patet, quia est contradictoria conclusioni syllogismi ex oppositis, sic arguendo, sicut de alia.

Sol. Instan.

Respondeo, quòd non est simile, quia chimera dicit rationem in se impossibilem: Sortes autem dicit rationem per se unam. Et si argueretur, chimera est alba: chimera non est alba: ergo chimera non est chimera. Item arguunt Nominales. Omnes propositiones, in quibus subiectum pro nullo supponit, & in quibus copula non est ampliata, sunt falsæ, bene dicit, de præsenti, quia ista est uera, Antichristus erit: sed ista propositio, Sortes est Sortes, Sorte non existente, est huiusmodi: ergo &c.

Respondeo negando maiorem. Sed magister Brulifer dicebat: transeat maior & negatur minor: quia Sortes supponit pro aliquo in esse cognito, & hoc sufficit. & hoc dicit Canonicus secundo physic. Vnde ad hoc, quòd aliqua propositio sit necessaria de contingentibus per se, satis est, quod sit necessaria habitudo inter subiectum, & prædicatum sic, quod prædicatum includatur in subiecto, ut homo est animal: uel quòd prædicatum necessariò concomitetur in subiecto, ut homo est risibilis. Sed ubi fundatur illa habitudo? dico, quod in terminis cognitis; hoc dicit Scotus in natura de syncersis ueritatibus.

Soluuntur arg. prin.

¶ Ad primum principale cum dicitur, &c.]

Hic respondet Scotus ad principalia argumenta. Ad primum argumentum Scotus adduxit tres responsiones. prima non ualet: secunda est Scoti: & tertia parum ualet.

Prima est, cum arguitur &c. nego consequentiam; & ratio est, quia si ista esset uera, Christus est homo, esset similiter uera ista, homo albus est homo, de qua dictum est. Ista responsio nihil ualet, quia iam dictum est, quod antecedens est falsum.

Secunda responsio est, cum arguitur, Nulla propositio est uerior, &c. distinguo: Aut si subiectum importet rationem ueram, & sic concedo. Aut si subiectum non importet rationẽ ueram, & sic nego.

Tertia responsio est negando consequentiam, & ad probationem, oppositum consequentis etiam nego: probo, quia bene sequitur, Christus non est homo: ergo &c. distinguo uel ratione totius consequentis, & sic nego: uel ratione alterius partis, & sic concedo. Ista responsio nihil ualet, quia bene deduceretur, homo albus non est homo: ergo homo albus non est homo albus, a toto in modo ad suam partem.

Soluuntur 2. prin.

Ad secundum argumentum cum arguitur, Christus in triduo habuit humanitatem: ergo &c. probatur antecedens, quia habuit animam intellectiuam: ergo habuit humanitatẽ per commentatorem, qui dicit, quòd anima est tota humanitas.

Respondeo, quòd Scotus non respondet ad commentatorem si uis respondere sibi, dicas, quod anima est principalis pars. si non uis tenere commentatorem, nega ipsum: quia Augus. est maioris auctoritatis.

Cõfirmatur 2. prin.

Item Christus in triduo habuit humanitatem: ergo fuit homo: patet antecedens, quia habuit corpus, & animam unita sibi: sed humanitas nihil aliud dicit, quia alias Christus aliquid dimisisset, quod est contra Damasc.

Respondeo negando, quod anima, & corpus siue unita, siue separata fuit humanitas, & hæc sit prima propositio.

Secunda propositio. Humanitas dicit tertiam entitatem.

3. prin. deducitur.

Præterea tertio sic. Omne suppositum subsistens in natura creata potest denominari ab illa natura: sed uerbum in triduo subsistebat in natura creata: ergo poterat denominari ab illa. probatur minor, quia uerbum erat unitum animæ, & corpori Christi: ergo poterat denominari ab illa natura creata: sed uerbum non denominabatur ab anima, nec a corpore; ergo denominabatur a natura humana in triduo homo. Respõdeo, quod quamuis hoc sit uerum, quòd Christus habuit animam, & corpus in triduo unita, non tamen placuit Doctoribus, quòd denominaretur ab illis partibus, quæ sunt corpus, & anima. cuius ratio est, & pro responsione ponitur talis regula: Quandocunque aliquæ partes natæ sunt esse alicuius totius, non subsistunt naturaliter, nisi in suo toto, nec denominãt aliquid de nominibus usitatis, nisi mediante suo toto. Contra. Corpus meum, quando est mortuum, subsistit, & anima contingenter est in paradiso.

Soluitur 3. prin.

Christus in triduo nõ denominabatur a corpore, uel aiã. Reg. Sco.

Respondeo, & dico, quod non subsistunt, quia adhuc natæ sunt communicari toto, quia non habent aliqua esse nisi in toto: & si partes subsistant in uerbo, homo non est naturaliter, nec natæ sunt denominare aliquid, nisi mediante toto: & cum anima & corpus sint nata denominari ipsum totum, & tamen totum sit humanitas. ergo uerbum non denominabatur a partibus.

Caro, uel corpus põt tripliciter considerari.

Certum est, quod uerbum in triduo non dicebatur anima nec corpus; quia caro, uel corpus potest considerari tripliciter. Vno modo in maxima abstractione, ut abstrahit ab indiuiduo, & supposito cuius est pars: & sic caro in maxima abstractione sumpta non prædicatur de aliquo, & uocatur carneitas. quia ista est falsa, caro est carneitas: corpus est carneitas: Christus est carneitas. similiter corpus sumptum in maxima abstractione sumpta non prædicatur de aliquo, ut ista est falsa, hoc est corporeitas; patet, sed dubitatur, quia in 3. distinct. 1. quæst. 1. Scotus dicit, quod in substantia est tantum una abstractio, in accidentibus absolutis sunt duæ, & in relationibus sunt tres: tamen uidemus, quòd hic in substantia sunt tres abstractiones. Dicendum est sic, quod uerum est si loquamur de substantiis partialibus.

Soluitur dub.

Alio modo potest caro, uel corpus considerari, ut abstrahit in suo indiuiduo, & sic caro non potest prædicari de mente Scoti: ut quando aliquis abstrahit ab hoc, non potest prędicari de hoc. ut albedeitas non potest prædicari de suo inferiori, ut ista est falsa, albedo est albedeitas: & ideo melius est dicere, quod caro potest considerari, ut abstrahit a supposito, cuius est pars, licet concernat suum indiuiduum, ut ista est falsa, homo est caro. Tertio modo accipitur caro concretiue, prout conuenit suppositum, cuius est pars: & sic nata est denominare suppositum, ut ista est uera, homo est carneus: & sic similiter corpus potest considerari dupliciter. Vno modo, ut abstractum maxima abstractione, ut ista est falsa, homo est corporeitas. Secundo modo, ut abstractum ab indiuiduo. Tertio, ut abstractum ab indiuiduo, cuius est pars. Conclusio est ista. Christus in triduo non denominabatur corpus, nec anima, nec corporeum, nec animatum. patet primo, quia sic dicimus

cimes, quòd caro nata est prædicari de suo indiuiduo: sed Christus in triduo non erat indiuiduum carnis: ergo caro nó prædicabatur de uerbo. ut ista fuit falsa, uerbum est caro, similiter ista, uerbum est carneum; quia caro in maxima abstractione non est nata prædicari, nisi de toto: sed uerbum nó fuit homo in triduo, nec etiam corpus, nec corporeum: probatur, quia corporeum natum est solum prædicari de supposito, cuius est pars: sed humanitas non fuit in triduo: ergo illud suppositum non fuit natum denominari corporeum. Nec carneum prædicatur de aliquo, nisi mediante supposito, cuius est pars: sed humanitas non fuit in triduo; ideo non poterat prædicari de uerbo: & ideo istæ erant falsæ in triduo, uerbum est caro, uerbum est carneum, uerbum est carnale, quia carnale secundum communem usum, dicit uitium: ergo cum non fuerit aliquod denominabile in triduo, licet fuerit aliquod denominatiuum, illud non potest prædicari de aliquo, nisi mediante illo, cuius est pars. Propositum declaratur per exemplum. Albedo potest considerari tripliciter. Vno modo, ut abstrahit a subiecto, & indiuiduo, ut albedineitas, & sic nullo modo prædicatur. Alio modo ut non tantum abstrahit sed prout concernit indiuiduum, & abstrahit a subiecto: & sic licet concedatur ista, hic color est albedo, non tamen ista, paries est albedo. Tertio modo, ut concernit indiuiduum, & subiectum, cuius est pars; & sic est denominatiuum, huiusmodi est album. & ad hoc, quòd album prædicetur de aliquo, hoc erit mediante subiecto; ita de carne, corpore, & anima, quæ sic se habent, quòd de nullo possunt prædicari, nisi mediante illo, cuius sunt partes, s. mediante supposito hominis: sed in triduo non fuit illa humanitas; ideo uerbum non denominabatur carneum.

Albedo tripliciter pōt considerari.

Et si uerbum assumeret quantitatem sine subiecto, non denominaretur quantum; & ratio est, quia quantum non est natum prædicari de aliquo, nisi mediante subiecto. i. nisi quantitas informet subiectum illud: & quia humanitas non erat in triduo, ideo caro, & corpus non erat humanitas; & nó poterat prædicari de uerbo.

Arg. cōtra solut.

Contra arguitur sic. Verbum denominatur homo, quia humanitas unitur sibi: ergo etiam uerbum denominatur corporeum, quia corpus unitur uerbo, nego.

Solu. arg.

Probatur a simili. Dico, quòd non est simile, quia homo non solum natum est prædicari de aliquo alieno supposito, sed de suo indiuiduo: sed corpus non concernit nisi indiuiduum, ideo illa est falsa, Verbum est corporeum: nec erat uerum, quòd corporeum prædicaretur de uerbo. Quæro utrum uerbum in triduo potuerit denominari per alia denominatiua?

Soluitur dub. an uerbū in triduo potuerit denominari per alia denominatiua.

Respondeo, quòd uerbum posset denominari a carne, & corpore, si haberent denominatiua imposita: patet, quia si uerbum assumeret quantitatem sine subiecto, & imponeretur denominatiuum a quantitate, posset denominari, non tamen per denominatiua, quæ habemus. Et ratio est, quia non sunt nata denominare, nisi supposita, quæ informant. Et quia qualitas non informaret uerbum: ergo &c. Vel sic. licet uerbú non denominaretur ab anima, & corpore, tamen potuit denominari solum denominatione distrahente, ut uerbum est homo mortuus.

Prima propositio. Verbum in triduo non denominabatur homo ab humanitate simpliciter: patet, quia humanitas non erat in triduo.

Secunda propositio. Non denominabatur a corpore, quamuis corpus esset unitum sibi; patet, quia corpus non est natú prædicari, nisi de proprio indiuiduo: sed uerbum nó fuit proprium indiuiduum: ergo &c.

Tertia propositio. Nec potuit denominari a corpore corporeum; patet, quia corporeum est denominatiuú, quod non est natum prædicari, nisi de suo toto, cuius est pars: sed in triduo non fuit illud totum.

Quarta propositio. Nec potuit denominari a carne, & dico caro, quamuis caro fuisset unita sibi: & ratio est, quia caro non est nata denominare nisi proprium indiuiduum.

Quinta propositio. Nec potuit denominari carneú a carne, quia carneum non prædicatur, nisi de toto.

Sexta. Nec uerbum potuit denominari ab humanitate assumpta cum determinatione distrahente: patet, quia ista est uera, uerbum est homo.

Septima propositio. Quamuis uerbum non potuit denominari a partibus, quæ sunt corpus, & anima, tamen si fuissent denominatiua imposita, potuissem denominari. Et ideo ad argumétum, quando suppositum &c. distinguo; uel, quòd posset denominari omni denominatione, & sic nego: uel aliqua sibi competente & debita, & sic concedo. exemplum. licet uerbú diuinum sit humanatum, non tamen dicimus uerbum diuinum est humanum.

D I S T I N C T.

VIGESIMAE TERTIAE.

QVAESTIO VNICA.

IRCA distinctionem uigesimamtertiam, in qua magister agit de uirtutibus, & primo de fide, quantum ad eius essentiá. Quæritur. Vtrum de credibilibus nobis reuelatis sit necesse ponere fidem infusam. Aduerte pro declaratione terminorum.

Agitur de fide.

Virtus tripliciter.

Primus terminus est, Virtus, & capitur tripliciter. Vno modo communissime, & sic accipitur primo de cœlo & mundo. Virtus est ultimum de potentia, ut uirtus, qua uisus potest uidere, & auditus audire, quæ est potentia naturalis, & agit secundum totam uirtutem, & sic non capitur hic.

Secundo modo accipitur communiter, & sic definit eam Arist. in Ethic. Virtus est, quę habentem perficit, & eius opus bonum reddit. & hoc intelligitur de uirtutibus moralibus, ut est prudentia, temperantia, &c.

Nota, quòd habitus est formalis ratio, quòd uirtus sit bona, uel actus; quia actus præcedentes uirtutes sunt perfectè boni.

Tertio modo accipitur uirtus strictè, & sic dicit B. Augustin. in soliloquiis, quòd uirtus est habitus cum recta ratione, quo perfecte dirigimur in ultimum finem. dicitur cum recta ratione, quia est conformitas ad dictamen rectæ rationis. & dicitur in ultimum finem, & hoc immediate; quia licet per uirtutes morales in Deum dirigamur, non tamen perfectè & immediatè, sed per uirtutes Theologicas; & sic est uirtus Theologica, ut capitur hic.

Credibile quid.

Secundus terminus est credibile. Aduerte primo, quòd duplex est obiectum, scilicet incomplexum, quod est res habens conceptum per se unum, ut Deus, homo, lapis. Aliud est complexum, & est propositio mentalis, uocalis, uel scripta. Ideo quæritur, Vtrum credibile sit quid complexum, uel incomplexum. unde secundum B. Bonauenturam, credibilia sunt propositiones complexæ, ut quòd Deus est trinus, & unus, est unum credibile.

Credibile est obiectum cōplexum.

Prop. pōt dupliciter cognosci.

Aduerte quòd propositio complexa potest dupliciter cognosci, scilicet apprehensiue, & iudicatiuè. Apprehensiuè, quando apprehensis terminis componitur propositio sine quocunque assensu, ut patet de ueritatibus contingentibus ante determinationem diuinæ uoluntatis: quia primo uidit res omnes, & nihil eis uoluit, & potuit facere propositionem ut uidit Petrum saluandum, intellectus diuinus potuit componere, Petrus est saluandus sine quocunque assensu. Sed notitia iudicatiua ab Occham sic definitur, est, qua iudicatur de ueritate, uel falsitate propositionis, sed secundum Scotú, licet reddat in idem, dicit, quòd est assensus, uel dissensus propositionis: assensus est de ueritate, & dissensus de falsitate propositionis; & hic quæritur de credibilibus quantum ad notitiam iudicatiuam, & non apprehensiuam.

No. iudicatiua qd sit.

Aduerte, quòd credibilia sunt in duplici differentia. Quædam sunt de necessitate salutis, ut quòd Deus est trinus, & unus. Verbum est incarnatum. Verbum est passum. Alia sunt credibilia, quæ non sunt de necessitate salutis, quia sine illis quis potest saluari, ut credere uirginem esse assumptam in corpore, & anima: similiter B. Ioan. Euangelistam, quia Ecclesia hoc non præcipit.

Credibilia in duplici differentia.

Et adhuc aliquis potest dupliciter teneri adhoc, ut assentiat alicui credibili; Vno modo explicite, ut est, credo Deum trinum &c. Alio modo implicitè, ut credo sanctam matrem Ecclesiam; quia multa continentur in præceptis eccle-

Quis potest teneri assentire s. ut credibili dupliciter

ecclesiæ, quæ non explicantur: quæ tamen sunt de necessitate fidei: & utroque modo quæritur hic s. tam de implicitis, quàm de explicitis.

Reuelatio quid. *Tripliciter pōt fieri reuelatio.* *Reuelatio naturalis, quæ uocatur uisio.* *Reuelatio supernaturalis* *Quid prophetia.*

Tertius terminus est reuelatio, quæ est amotio umbraculi, per quam res ignota monstratur. Et potest esse tripliciter, scilicet naturaliter, supernaturaliter, & supernaturaliter cum extasi. Vnde fit reuelatio naturaliter, quando res, quæ reuelatur, intuitiue uidetur: & sic uidendo Sortem intuitiue, uidendo quòd mihi reuelatur Sortes esse. Sic Christus uidit Iudam, & uirginem, quia ab eo fuit amotio umbraculi: Iudam fore uidit damnandum, & uirginem glorificandam: & proprio nomine uocatur uisio. Alio modo supernaturaliter, & sine extasi, & est ab inferiori, uel superiori, quæ potest fieri a Deo, & ab angelis: & sic reuelatio est genus ad prophetiā. Vnde prophetia est reuelatio diuina ob excellenti personæ rerum euētus immobili ueritate denuncians, uel ad præsentes, uel ad præteritos, uel ad futuros. Præterita fuerunt reuelata Moysi, qui Pentateuchum scripsit, & in primo lib. scilicet Gen. 1. reuelauit sibi Deus mundi creationem. Futura Esaiæ, & Danieli, & multis aliis. De præsenti, eis, & nobis multe reuelate sunt supernaturaliter, & sic reuelatio est superius ad prophetiam. Alio modo supernaturaliter, cum extasi, & ista facta est Paulo, qui a Deo reuelationem habuit, cum accepit epistolas in Damascum; & quòd fuerit cum extasi, patet per illud, quod ibi asserit. Scio hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit: Vnde differentia est inter reuelationem, & oraculum, ut dicit Macrobius de somnio Scipionis; quia reuelatio fit tam æquali, quàm inæquali, sed oraculum est locus, in quo diuinum responsum habetur, ut ut Franciscus a cruce habuit, & multi alii, a quibus reuelatur nobis uiatoribus, scilicet prophetis, & Apostolis, & nobis.

Differentia inter reuelationem et oraculum.

Duplex necessitas

Quartus terminus est necesse. Vnde duplex est necessitas, scilicet simpliciter, & præsuppositionis: quia fidem non habuit Christus, nec angeli, & tamen sunt saluati: ideo non est ibi necessitas simpliciter, sed præsuppositionis: quia præsupposita sacra scriptura habemus ponere fidem in intellectu uiatoris.

Fides tripliciter.

Quintus terminus est fides, & capitur tripliciter. Vno modo pro iuramento, & sic apostolus dicit. Fides in fidelibus seruenda est. similiter in matrimonio est fides; & illi, qui nubunt debent seruare inter se fidem.

Secundo modo capitur fides pro sponsione, quando aliquis pro aliquo spondet, idest promittit; ut si Ioā. debeat scutum, & ego promittam soluere pro eo, ego spondeo, i. fidem facio, quod pro eo satisfaciam. & sic Christus fidem pro nobis fecit apud patrem. Vnde Apostolus. Fideiussore habemus apud patrem Iesum Christum. Similiter dici possunt omnes, qui se spondent pro aliis, fideiussores.

Fides pro assensu multiplex.

Tertio modo capitur fides pro assensu, & hoc multipliciter: primo obiectiue, & sic Deus est obiectum fidei: secundo modo pro subiecto fidei, & sic est intellectus; quia fides est subiectiue in intellectu uiatoris: tertio modo pro actuali assensu propositionis credibilis, ut assensus, quo actualiter assentio huic propositioni, Deus est trinus, & unus: quarto pro assensu habituali inclinante intellectum certitudinaliter, & sine formidine de opposito ad assensum alicuius credibilis: & sic capitur hic, & non in aliis modis.

Fides dupl.

Vnde fides est duplex, scilicet infusa, & acquisita: infusa, quæ non potest acquiri mediantibus causis naturalibus: sed acquisita, quæ potest acquiri mediantibus causis naturalibus uidelicet per doctrinam, & prædicationem, ut, quòd Deus est trinus, & unus.

Fides infusa dupl.

Vlterius nota, quòd fides infusa capitur dupliciter. Vno modo largè, & sic est a Deo: Alio modo strictè, & sic tria requiruntur: primo, quòd habeat Deum pro obiecto: secundo, quòd a Deo infundatur immediate: tertio, quòd inclinet secundum regulas æternas; & sic de ista ultima quæritur hic, & non primo modo: quia eandem fidem, quam acquiro per prædicationem, possum immediate habere a Deo.

Sensus q.

Et ideo sensus quæstionis est. Vtrum de credibilibus complexis, siue implicitè, siue explicitè nobis reuelatis, prophetis, uel prædicatoribus, uel doctoribus mediantibus, uel a Deo immediate, necesse sit necessitate præsuppositionis ponere fidem infusam strictè captam.

Arguitur argumento post oppositum, quòd sic; quia secūdum Apostolum ad Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo: Sed certum est, quòd multi placuerunt Deo: ergo necesse est ponere fidem respectu credibilium nobis reuelatorum. Maior est nota, & minor probatur: quia paruuli baptizati placent Deo, & tamen non habent fidem acquisitam: ergo per fidem infusam. Similiter patet minor de adultis, ut dicit B. Bonauentura, & de illo, quem baptizauit Matthias, qui non habuerunt fidem acquisitam, quia nondum erant instructi per prædicatores, uel per Doctores, & tamē habuerunt fidem: ergo habuerunt fidem infusam. Et quòd auctoritas supra allegata intelligatur de fide infusa, patet per Apostolum 1. ad Corinth. 13. Adhuc excellentiorem uiam uobis demonstro, quæ est fides infusa, qui est habitus infusus excellentior, quam habitus acquisitus: sed multi placuerunt Deo, ut patet de beata Virgine, & Sanctis omnibus, & hoc propter fidem infusam, quia Beate, quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a domino: igitur ad placendum Deo necesse est ponere fidem infusam de credibilibus.

¶ [In quæst. ista, Primo dicam, &c.]

Ordo dicendorum.

In ista quæstione ponuntur tres articuli. In primo uidebitur, quomodo ponitur fides acquisita, & ad quid: In secundo articulo, qui est difficilis, ostendetur de fide infusa quomodo sit ponenda in nobis: & erunt duæ uiæ difficiles; quia in ea quæretur, utrum fides infusa inchoet ad actum credendum; uel utrum sufficiat fides acquisita, & quomodo in nobis ponitur fides infusa, & acquiritur. In tertio articulo respond. ad quæstionem, & ibi uidendum est quomodo ponitur fides, & ad quid, siue sit acquisita, siue infusa.

¶ [De primo articulo, &c.]

Quantum ad primum articulum ponit unam conclusioné, quam probat authoritate, & multis rationibus, & consequēter infert unum corollarium. *1. art.*

Concl. Sco.

Conclusio. Certum est in nobis esse fidem acquisitam credibilium nobis reuelatorum. Vnde sensus est. Ex experientiis, & actibus nostris cognoscimus nos habere fidem acquisitam. probatur per Augustin. in epistola contra fundamentum Manichæi, qui ait. Non crederem Euangelio, nisi quia ecclesiæ catholicæ credo. Vnde supponitur, quod sicut est in assensu in scientiis naturalibus, sic est in probationibus credibilibus: sed in scientiis naturalibus assentimus conclusioni propter præmissas: ita in credibilibus assentimus uni credito propter aliud creditum.

Quare credendum est euangelio.

Quis pōt assentire propositionib. credibilibus dupliciter. *1. modus assentiendi credibilib.* *Vtrū credēs prædicatori falsum asserēti sit hæreticus.*

Aduerte, quod alicui propositioni credibili potest aliquis assentire dupliciter. Vno modo, quia credit reuelantem nolle mentiri, & hoc, quia est uerax. secundo propter authoritatem approbantis illud credibile fuisse reuelatum. Exemplum primi; ut credo, quod Roma est, quia Ioann. hoc dicit, quia est uerax; & non uult mentiri. Similiter credo, quod Deus est trinus, & unus; quia Doct. siue prædicator hoc docuit. Similiter subditi credunt superiori, quia credunt ipsum nolle mētiri. Sed quæritur. Vtrum assentiens dicto prædicatoris, qui falsum dicit puta, quod uerbum non est incarnatum, eidem credens sit hæreticus? & si hoc prædicasset, uel propter ignorantiam, uel malitiam?

Respon. quod credere aliquem dictis prædicatoris; potest intelligi dupliciter, s. explicité, uel implicite.

Prima propositio. Si credit implicitè, quia credit ipsum dicere, seu prædicare secundum fidem, licet subditus erret, tamen non est censendus hæreticus, nec peccat mortaliter.

Secunda propositio. Si credit explicitè, hoc potest esse dupliciter. Vno modo pertinaciter, & sic peccat mortaliter, & est hæreticus. Alio modo cum humilitate, ita quod si crederet ipsum malè dixisse, est paratus credere aliter, & secūdum fidem: & sic non est hæreticus, nec peccat mortaliter.

2. modus assentiendi credibilib.

Secundo modo assentimus articulis fidei, eo quòd ecclesiæ approbat. Vnde Euangelistæ multa credibilia scripserūt; & ideo dictis eorum dupliciter assentire possum, Vno modo, quia ueraces, & noluerunt mentiri, & sic non assentio: & hoc est quod auctoritas August. dicit, Non crederem Euangelio, &c. Vel secundo modo, quia ecclesia approbauit: & sic dicit nisi quia ecclesiæ approbanti credo, &c. & hoc est propter assistentiam Spiritus sancti, quia actuum cap. 15. dicit, Visum est Spiritui sancto, & nobis.

Ex quo sequitur, quod in iis, quæ sunt de necessitate fidei Spiritus sanctus semper assistit. Arguitur sic. Non crederē Euangelio, nisi quia ecclesiæ credo auctorizanti, & approbanti; quia dicit Aug. quia Euangelium Nazareorū non admitto, eo quod ecclesia non admittit. Aduerte, quod multi scripserunt

euen-

Euangelista, tamen non sunt acceptata huiusmodi Euangelia in Ecclesia; nam illi, qui fuerunt sanctificati in utero matris, ut Hieremias, & Ioann. Bapt. & forte multi alii dicti sũt Nazarei, idest sanctificati. Ideo dicit August. non recipiam, non quòd dubitem, uel dicam, quòd illi uoluerunt mentiri: sed quia non admittuntur ab Ecclesia, quia assentio Ecclesię approbanti, & non aliis: sed si nulla fides infusa esset in me, crederem firmiter historiis sacri canonis propter auctoritatẽ Ecclesiæ fide acquisita, sicut fide acquisita assentio historiis a quibusdam famosis uiris scriptis, & narratis: ergo fide acquisita credo articulis fidei, quia credo scriptores ueraces: iõ hoc audiens, acquiro mihi habitum fidei.

De obligatione religiosorum ad regulã propriam obseruãdam. Quæro, utrum religiosi sint obligati ad regulam obseruandam.

Respondeo, quòd aliquem obligari ad obseruantiam regulæ potest intelligi tripliciter. Primo, quia est a fundatore, ut est a B. Benedicto, uel a D. Aug. aut a B. Francisco; quia Spiritu sancto illustrati locuti sunt sancti Dei homines. Secundo, quia sunt de statu religionis, & ecclesia approbauit regulam. Tertio, quia per uotum se obligat religiosus.

Prima propositio. Religiosus non tenetur ad obseruãtiam regulæ, inquantum est a fundatore, quia non magis teneor dictis ipsorum, quàm dictis illorum, qui fuerunt sanctificati in utero matrum.

Secunda propositio. Religiosus tenetur ad obseruationem regulæ, inquantum Ecclesia eam approbauit, quia sicut teneor credere Euangelio per ecclesiam approbato, ita teneor ad obseruantiam regulæ propter auctoritatem ecclesiæ approbantis.

Tertia propositio. Licet ecclesia non approbasset regulam, tamen propter uotum obligor obseruare; Psal. uouete, & reddite, &c.

1. corol. Per fidẽ acquisitã possum assentire credibilibus reuelatis, sine infusa. Ex quo sequitur, quòd si nulla esset fides infusa in me, sicut assentio historiis Romanorum, Francorum, & Vitis Patrum per fidem acquisitam, ita possum assentire credibilibus reuelatis per fidem acquisitã, quamuis essem in peccato mortali, & adhuc essem hæreticus, licet per hæresim perdatur fides infusa: quia credo Moysi, & Esdrę, qui libros recuperauit & ideo illis assentire possum absque fide infusa; & sic patet primò, quòd non immediate per fidem acquisitam assentio articulis, sed quia ecclesia approbat. *2. corol.* secundo patet, quòd nõ est necesse ponere fidem infusam in me, ut assentiam articulis fidei fide acquisita.

¶[Præterea si unus, &c.]

2. rõ ad idẽ Ponitur talis casus. Sunt duo iuuenes, unus baptizatus, & alius non: & dentur isti duo alicui Christiano, qui instruat eos in fide, tunc possibile est, quòd non baptizatus firmius assentiet articulis fidei, quia habebit organum phantasiæ magis dispositum, quam baptizatus. Tunc sic arguitur. Non baptizatus assentit articulis fidei, puta isti, Deus est trinus, & unus, &c. & tamen non habet fidem infusam: ergo per fidem acquisitam.

Prima pars antecedentis patet per casum: & secunda probatur, quia non habet charitatem; quia quando Deus hominem sanat, perfecte sanat; non sicut medici, qui sanant infirmitatem cordis, & inducunt infirmitatem capitis, quia Deus nunquam curat intellectum alicuius ab errore, nisi curet uoluntatem a peccato: & tamen aliquando firmius assentit non baptizatus, quàm baptizatus: ergo quis potest habere fidẽ acquisitam non habendo fidem infusam.

¶[Præterea hic, &c.]

3. rõ ad idẽ Ponitur talis casus. Volo quòd sit Sortes, & erret circa unum articulum fidei, & omnibus alijs credibilibus assentiat; tunc sic arguitur. Sortes assentit omnibus articulis fidei firmiter uno excepto, scilicet quòd Spiritussanctus non procedat a patre, & filio, ut Græci: & hoc non per fidem infusam: ergo per fidem acquisitam. Prima pars patet; quia non oportet hæreticum errantem circa unum articulum, errare circa omnes: probatur, quia hæreses non sunt necessario cõnexæ: sed fides infusa corrumpitur, cum hæresis generatur: igitur fide acquisita credit aliis articulis.

Quòd hæreses nõ sint cõnexæ potest esse dupl. Aduerte, quod errans circa unum articulum, & non circa alium, uel quòd hæreses non sint connexæ, potest intelligi dupliciter, s. habitualiter, uel actualiter.

Prima propositio. Necessario habitualiter errans circa unum articulum per fidem infusam, errat circa omnes: patet, quia hæresis est incompossibilis fidei infusę: nam hæresis contrariatur fidei: ergo adueniente dissensu habituali circa unũ articulum fidei, desinit esse fides infusa circa quemcunque articulum: & sic potest intelligi dictum Iacobi. Qui in uno offendit, factus est omnium reus: quia per hæresim circa unum articulum perdit totam fidem infusam.

Secunda propositio. Errans per actum circa unum articulum fidei non necessario errat circa omnes: & sic intelligitur Doct. quia non assentit per fidem infusam, quia illam non habet propter hæresim: ergo assentit omnibus aliis credibilibus per fidem acquisitam.

Aduerte, quòd hæreticus est eligens falsum: & ille dicitur hæreticus, qui non obedit ecclesiæ, summo pontifici, excommunicatus pertinaciter, assentiens oppositum alicuius articuli fidei: sed in opposito hæreticus est, qui sacram scripturã intelligit aliter, quam Spiritus sanctus flagitat, cuius authoritate tradita est licet ab ecclesia non recesserit. *Not. Quis sit hæreticus*

Nota, quòd ad hoc, quòd aliquis sit hæreticus, tres conditiones requiruntur: prima, quòd intellectus habeat errorem: secunda, quòd uoluntas percipiat: tertia quòd sit pertinax, & monitus nolit credere. Ideo breuiter arguitur sic. Errans circa unum articulum, non errat circa alios, & hoc non est per fidem infusam: patet, quia fidei infusæ contrariatur hæresis: ergo per fidem acquisitam. Aduerte, quòd per nullũ peccatum quantumcunque sit enorme tollitur fides infusa, nisi per hæresim. Et si dicas, ꝙ in isto instanti, in quo perditur fides infusa, acquiritur fides acquisita. Contra. Vnum oppositũ ex opposito non potest generari: sed error, & fides sunt opposita: ergo errore ueniente non potest generari fides acquisita: quia prius inerat fides acquisita, quam error generaretur, & fides infusa amitteretur. *Ad hæreticũ constituẽdum requiruntur tres cond.*

¶[Præterea, ad Rom. 10. &c.]

Ponatur talis casus. Accipio B. Dionysium ante conuersionem suam, & B. Paulum, quando Athenis prædicauit, q Dionysius tempore passionis fecit Aram Deo ignoto, cum cognouit eclypsim non naturaliter uenisse: tunc arguitur sic. Paulus prædicauit Athenis Christi mortem, & resurrectionem; tunc Apostolus, quomodo crederet in quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante; uel magistro docente? & quomodo prædicabunt, nisi mittantur? sed si B. Paulus non fuisset missus Athenas, B. Dionysius nõ habuisset fidem & non habuit ante baptismum fidem infusam: ergo acquisitam. patet, quia ante fidem susceptam non credebat, sed uisis signis, & miraculis, & Apostolus uidens arã Dei ignoti, dixit, Hic est Iesus, quem prædico. B. Dionysius assensit, & habuit fidem huius articuli, Christus passus est, & ista non fuit infusa: ergo acquisita. patet, quia B. Dionysius ante fidem susceptam credebat B. Paulo, quia credebat Deum nolle assistere falso, & non per fidem infusam: ergo acquisitam: sed fides acquisita fuit in B. Dionysio, sine infusa: ergo non est necesse ponere fidem infusam ad habendum fidem acquisitam. Aduerte, ꝙ Deus aliquando facit miracula ad exaltationẽ sui nominis, aliquando ad exaltationem fidei, & hoc in argumento patet: aliquando ad ueritatis doctrinę probationẽ: & sic Apostoli prædicantes approbauerunt dicta sua per miracula, quia sermonem confirmante, sequentibus signis: aliquando ad probandum sanctitatem sanctorum, & sanctarum. Aduerte, ꝙ Deus assistens alicui per miraculum nunquam assistit falso: sed multi hæretici potuerunt hæc uidere non per fidem infusam: ergo per fidem acquisitam: quia certum est, ꝙ assentiebant dictis, & miraculis: similiter in nobis ponitur fides acquisita sine infusa. *Not. quare Deus facit miracula.* *Deus nũquã per miracu la assistit falso.*

¶[Ex istis sequitur corollarium, &c.]

Quia iam in isto articulo ostendit, quòd certum est in nobis esse fidem aquisitam, & probant authoritate, & rationib. & hoc propter q. motam. Nunc infert unum corollarium, & est tale. Propter certitudinem assensus alicuius credibilis reuelati, non est necesse in nobis ponere fidem infusam: & hoc ut assentiamus firmiter articulis fidei. probatur, quoniam ad istum assensum sufficit fides acquisita, & ponit quatuor assensus. *Coroll. Non est necessariũ ponere fidẽ infusam, ut assentiamus alicui art. fidei.*

Primus est scientia, qui est assensus habitualis, firmus sine formidine de opposito, habens euidentiam ab obiecto, ut dicit Arist. 1. post. Scire est rem per causam cognoscere, &c. *4. assensus. 1. scientia. 2. opin.*

Secundus assensus est opi. quæ est assensus alicui parti contradictionis cum formidine de opposito; ut ꝙ Sortes pęnitẽs tenetur facere pœnitentiam in gratia, est opinio, quia doctores diuersificantur.

Tertius assensus est cum dubitatione, & formidine de utroque opposito contradictionis; ut si quis quærat, utrum fides sit practica, uel speculatiua, quia nunquam intellectus assentit, sed dubitat donec fuerit demonstratum per demonstrationem

tionem alteram partem esse ueram, uel falsam.

Fides quid assensus sit

Quartus assensus est fides, qui est assensus firmus, sine formidine, sine tamen euidentia, ut credo Deum trinum, & unum. adhæreo firmiter, sine formidine, tamen non est ibi euidentia ex obiecto.

3. conditiones requiruntur ad scientiam.

Prima propositio. Fides est infra scientiam, sed non est scientia: quia continet aliquid de pertinentibus ad scientiam. Vnde tres conditiones requiruntur ad scientiam. prima, quòd sit notitia certa: secunda, quòd sit sine formidine: tertia, quòd sit cum euidentia. Fides habet duas primas conditiones, s. certitudinem, sine formidine &c. sed non habet tertiam, scilicet euidentiam ab obiecto.

Secunda propositio. Fides est supra opinionem. i. perfectior opinione, quia assensus fidei est sine formidine de opposito: & opinio est cum formidine.

Tertia propositio. Fides non est dubitatio, quia per fidem assentio uni parti contradictionis, & per dubitationem nulli parti assentio.

In credibilibus assentimus uni per aliud

Istis propositionibus positis, declarat Scotus propositum: sicut est in scientiis naturalibus ita est in credibilibus per fidē: sed in scientiis naturalibus assentimus conclusioni per principia. ergo in credibilibus assentio uni credibili per aliud credibile. probatur. sic assentio per fidem acquisitā, quòd Rex ingressus est Romam sic, & sic; quia credo scriptorem esse ueracem, & quod non uult mentiri, sed ego non habeo euidentiā: ergo assentio huic propositioni credibili, Rex ingressus est Romam tali die per istud credibile, quòd ille, qui scripsit, uel uerbo refert, est uerax & istu, per aliud, quia non uult mentiri. Ad propositum, credo multa tempora præcessisse me, & mundum, & homines; quia credo reuelantem esse ueracem, & quod noluit mentiri, quia nescio euidenter si Adam fuit, uel Cæsar, & huiusmodi; quia sunt contingentes, & contingens non potest demonstrari, quia demonstratio primo post. est impossibilium aliter se habere.

Præteritorum nō ē scientia ut præterita sunt.

Similiter ista præterierunt, & secundum Aug. Præteritorum non est scientia. Sed nonne ista, homo est risibilis, præterit? quia Adam fuit homo risibilis.

Respondeo, quod præteritorum sub ratione præteritorū, non est scientia. sed est scientia, ut sunt quædam res, quæ præterierunt sub aliqua conditione: & sic non uult negare Augustin. sed ut præterit, quia ut sub tali coexistentia est unū præteritum, & est unum contingens, ideo de tali non est sciētia, neque opinio, neque dubitatio: ergo est fides, & non infusa: ergo acquisita.

Quare credimus sacra scriptura.

Ad propositū de Deo, quia sicut est in nobis respectu scientiæ, ita respectu Dei reuelantis credibilia: ideo pono duas propositiones. Prima. Credo ueracitati Dei reuelantis credibilia. Secunda. Credo ecclesiæ approbanti ista fuisse reuelata prophetis. ex quo sequitur, quòd credo dictis ecclesiæ, & sacri canonis, ut quòd Deus est trinus, & unus: & quòd Deus passus est, & resurrexit, &c. quia credo Deo reuelanti.

1. prop. probatur

Prima propositio probatur, quia naturaliter incertum est cuilibet, quod Deus est uerax, sed contra. Istud non est certū paganis patet, quia illud, quòd inest a natura, inest omnibus; sed paganis non est certum, quod Deus est trinus, & unus, & quod est uerax: ergo nobis non est naturaliter certum.

Aliquid eē certum a natura dupliciter.

Respondeo, quod aliquid esse certum a natura potest intelligi dupliciter: uel iis, qui credunt tantum unum Deum, uel determinatum Deum: uel iis, qui credunt unum Deum, & non determinatum Deum. Vel aliter. uel credunt Deum in uniuersali, ut aliquem esse Deum in uniuersali: uel in particulari, ut hunc Deum.

Deum nolle mentiri naturaliter notum est omnibus

Prima propositio. Qui credunt unum Deum esse in uniuersali, credunt ipsum nolle mentiri, & istud est notum a natura omnibus tam fidelibus, quàm infidelibus.

Ordo nostræ fidei acquisitæ, quo ad assensus.

Secunda propositio. Respectu huius, quem credimus, non est notum paganis a natura. Ex quo sequitur, quòd notum est nobis a natura unum esse Deum. Secundo, quòd Deus nō uult mentiri. Tertio, quòd ex hoc credimus ipsum esse ueracem. Quarto, quod hoc est propter approbationem ecclesiæ approbantis dicta prophetarum. Quinto, quòd tenemur assentire omnibus illis, quæ sunt in sacro canone: & si aliquis non assentiret, & esset pertinax, hæreticus esset, & sic patet corollarium.

¶[Secundo de fide infusa, &c.]

De 2. art. 5. cōd. fidei acquisitæ

De secundo articulo, scilicet de fide infusa sunt duo modi dicendi: unde fides infusa similis est in aliquo fidei acquisitæ: & ideo ponit Scotus primo quinque conditiones fidei acquisitæ. Prima, quòd per unum credibile credimus alteri. Secunda, quòd afferens credibile reuelabat aliis, & hoc, quia sibi fuit a Deo reuelatum: ut prophetæ, uel Apostoli habuerunt fidē, quia reuelatum fuit eis aliquid credibile, uel a Deo, uel a Spiritu sancto, & nos habemus ab Apostolis fidem acquisitā, quia credimus Apostolis & prædicatoribus, quia eis reuelatum est per scripturam. Tertia, quòd fides est certus assensus. Quarta, quod est in ænigmate. Vnde duplex est cognitio, scilicet in se, & in alio: in se, uel in sibi simili cognoscitur aliquid, & sic non quæritur hic. Alia est cognitio in alio, & hæc est duplex: uel in speculo claro, uel obscuro: obscurum uocatur ænigma.

Cognitio duplex.

1 prop.

Prima propositio. Per uisionem beatificam res uidentur in uerbo per speculum clarum.

2. prop.

Secunda. Fides uidet in ænigmate per speculum obscurū.

Vna fides omnium artic. fides infusa. Aliquid cognoscitur dupliciter.

Tertia. Omnium articulorum fides est una fides infusa. Aduerte, quòd aliquid cognoscitur dupliciter. Vno modo per se, ut principia, quia primo post. principia cognoscimus, inquātum terminos cognoscimus. Alio modo per aliud; ut conclusio per præmissas. sic per fidem aliquid cognoscitur per se, s. reuelās, & aliquid per aliud, s. illud, quod reuelat: & probatur, quòd sit una fides infusa omnium articulorum. Quia fides infusa cognoscitur per aliud; & non est nisi una propositio, per quam creduntur omnia reuelata esse uera, s. quòd reuelans non uult mentiri, & ille est unus. s. Deus: ergo est tantum una fides infusa omnium credibilium: & ponitur talis propositio. Tot sunt conditiones fidei infusæ, quot sunt acquisitæ.

1. cōd. fidei.

Prima conditio fuit, quòd assentimus uni credibili per aliud: sic fidei infusæ assentimus per aliud puta propter Deum reuelantem; & hoc potest intelligi dupliciter: scilicet causaliter, uel formaliter: causaliter, quia fides est causa assensus, quo credimus credibili: formaliter, quia est, quo assentimus actualiter; & sic non intelligitur: uel non habitualiter, & sic intelligitur, quia articulis fidei assentimus per aliud, puta per reuelantem nobis tales articulos fidei.

Assentimus fidei infusæ propter Deū reuelantem

2. cōd. fidei.

Secunda conditio, quia Deus illud, quod asserit reuelat: sed quid est Deum aliquid reuelare?

Quid ē Deū reuelare

Respondeo, quòd est assensum causare in intellectu eius, cui reuelat, & hoc potest esse multipliciter. Vno modo per uoces, ut Moysi, quando reuelauit Deus sibi decem præcepta. Secundo imaginationes, ut in Ezechiele. Tertio per similitudines, ut Ioann. in Apoc. Quarto causando assensum actualem, uel habitualem alicuius credibilis, qui inclinet ad assensum talis credibilis: & sic intelligitur, ita quòd, si Deus uult, quod asseueratur Christianis aliquod credibile illud uult, quòd nobis reuelet: & hoc causando in nobis habitum fidei infusæ.

3. cōd. fidei de certitudine fidei.

Tertia conditio. Fides infusa est certus assensus, quia assentit certitudinaliter: & talis certitudo est maior, quā sit certitudo scientiæ, licet non habeat euidentiam ex obiecto, ut uidebitur in seq. quæst.

4. cōd. fidei.

Quarta conditio est in ænigmate, & in obscuro: quoniam talis certitudo non causatur a rebus, nec ex intuitione terminorum, sine rerum immediate, sed est a Deo reuelante mediate, uel immediatè.

5. cōd. fidei.

Quinta conditio. Omnium credibilium est una fides infusa, quia talis notitia fidei est a reuelante, & talis est unus, qui est uerax, & non potest causare in nobis assensum falsum, quia nec fallitur, nec falli potest. Vnde Ioan. 14. Ego sum uia ueritas, & uita: & causat in nobis habitum, qui inclinat ad assensum uerum.

Nota.

Et nota, quòd in sacro canone sunt multa geometricalia, & physicalia, quæ sunt scibilia, quæ si essent reuelata, omnium esset una fides infusa: & sic patet sicut sunt quinque conditiones fidei acquisitæ, ita sunt quinque conditiones fidei infusæ.

Instat contradicta

¶[Contra, &c.]

Doct. impugnat istum modum dicendi, ut ueritas magis pateat: sed aduerte, quòd Scotus dicit in quinta conditione, quòd respectu omnium credibilium est una fides infusa, quia est unus habitus inclinans per se ad unum assensum; scilicet quòd Deus est uerax. & per accidens ad illa, quæ continentur in sacro canone. Vnde in sacro canone sunt diuersi articuli fidei: quia quidam sunt de fide immediatè, ut quòd Deus ē trinus, & unus; Deus est colendus in sacramento: alii sunt de fide mediatè, ut Physicalia, metaphysicalia, mathematicalia & astronomica. Et ista dupliciter cōsiderantur; Vno modo ut sunt obiecta naturalia naturaliter cognoscibilia, & secūdum quòd hēnt passiōes demōstrabiles de eis, ut de influētia cęli, & diuersitate effectuū: ut quòd aliqñ est humiditas, aliqñ pluuiæ, aliqñ sicci-

Quō est una fides infusa Diuersi art. sunt in sacro canone.

Phys. meta phys. dupliciter cōsiderantur.

ficcitatis. Alio modo, ut quando credimus talia immediate a Deo esse producta, & tractantur in sacro canone ad seruiendum Theologiæ: ut quod Moyses habuit filios tales, uel tales. Abraham Astrologiam.

Prima propositio. Physicalia, Metaphysicalia &c. prout sunt passiones demonstrabiles de eis, & ut sunt obiecta naturalia, non sunt obiecta fidei: probatur, quia ut sic, demonstrãtur passiones de eis: sed de eis ut fidei obiecta, non fiunt demonstrationes, quia secundum Greg. fides non habet meritũ, ubi humana rõ præbet experimentum: ergo non pertinent ad scientiam Theologicam.

Secunda propositio. Physicalia, Metaphysicalia &c. pro quanto creduntur immediatè esse a Deo, pertinent ad fidem, probatur, quia fuerunt ad instructionem fidei, quia per talia venimus in cognitionem Dei: ergo illorũ est fides infusa, quia per talia uenimus ad assensum fidei.

Doct. reprobat supradictũ modum dicendi in duob. 1. rõ quod fides infusa nõ sit necessaria

Sed Doct. improbat istum modum dicendi in duobus; primò, quòd fides infusa non est ponenda adhoc ut assentiamus reuelatis a Deo: secundo, quòd non est necesse ponere fidem infusam, sed sufficit acquisita. arguitur sic. quia sequeretur, quòd esset processus in infinitum in assentiendo propositionibus Theologicis sic, quòd non esset deuenire ad unam primam creditam: sed hoc est inconueniens: igitur &c.

Maior probatur, quia si non assentio isti, quòd Deus est trinus & unus, nisi quia est reuelatum a Deo, quæ est prima ueritas, iterum quæram; quare est reuelatum a Deo? patet per simile. Accipio notitiam conclusionis demonstrationis, puta, quòd triangulus habet tres &c. quæro, uel iste assensus huius conclusionis dependet a principio, uel ab alio: quodcunque dixeris, est inconueniens: si primum, habeo intentum: si secundum, est inconueniens. probatur, quia istud principium scilicet habens tres &c. dependet ab alia priori, uel non: si sic, sit, a, iterum quæro de illo, utrum &c. sic si fides infusa inclinat ad assensum huius, Deus est trinus, & unus, quia reuelatum a Deo est, Deum esse trinum, & unum; tunc quæro, quomodo scis?

Respondeo, quòd credo reuelatum a Deo esse uerum: sed quare credis reuelatum a Deo esse uerum? Resp. quòd Deus non uult mentiri: & quare? Resp. quia est uerax. sed quare credis ipsum esse ueracem? & sic in infinitum; & per consequẽs iste modus ponendi fidem infusam non est bonus. Si dicas, quod assentis isti, Deus est trinus, & unus, quia reuelatum est a Deo & hoc fide acquisita.

Duab. prop. duplici fide assentimus.

Et nota, quod ibi sunt duæ propositiones, sicut ibi Sortes est, uel currit: similiter Deus est trinus, & unus, est una propositio: Alia est, reuelatum est a Deo, Deũ esse trinum & vnum: & assentio illi, sed per quid?

Respondeo, quod potest dupliciter assentire: uel fide infusa, uel acquisita. Vnde primæ assentio fide acquisita: secundæ fide infusa; quia alio habitu assentio isti, Deus est trinus, & unus, quia habitu fidei acquisitæ: & alio habitu assentio isti, reuelatum est a Deo, Deum esse trinum & unum, quia est habitus fidei infusæ.

Arg. contrà solut.

¶[Contra. igitur tunc &c.]

Not. concl. pendere a notitia principiorũ põt esse dupliciter

Aduerte, quòd notitiã conclusionis demonstratæ dependere a notitia principiorum, potest intelligi dupliciter: Vel quãtum ad substantiam: uel quantum ad assensum, quia conclusioni assentio propter euidentiam principiorum, firmitatem & certitudinem. In proposito sequeretur, quod notitia huius articuli, Deus est trinus, & unus, qui habetur mediante fide infusa, & quantum ad esse, & quantum ad assensum, dependeret ab acquisita: & tamen quantum ad esse est ineuidens, licet quantum ad assensum sit certa, quia assensus fidei infusæ est certus, ut dictum est, sed iste assensus non dependet ab opinione, nec a dubitatione, nec a scientia: quia scientia est assensus euidens, & sic fides acquisita non dependet ab infusa, sed infusa ab acquisita; quia sicut notitia conclusionis dependet a præmissis, sic fides acquisita est causa fidei infusæ.

2. rõ ad idẽ. Ens rõnis non est obiectũ motiuum potẽtiæ

Præterea sicut se habet obiectum potentiæ ad potentiam, ita ratio formalis scientiæ ad scientiam; sed ratio formalis obiecti potentiæ non potest esse ens rationis: ergo obiectum scientiæ realis non potest esse ens rationis.

Nota, quod duplex est obiectum, scilicet motiuum, & terminatiuum.

Prima propositio. Obiectum motiuum non potest esse ens rationis cuiuscunque potentiæ. patet, quia de ratione obiecti motiui est, causare notitiam entis realis; sed ens rationis non habet rationem partialem, uel totalem causandi entitatem realem: igitur ens rationis non est obiectum motiuum.

Ens rõnis est obiectũ terminatiuum

Secunda propositio. Ista est uniuersaliter falsa, nullum obiectum terminatiuum cuiuscunque potentiæ est ens rationis: patet de intellectu, qui habet obiectum terminatiuum ens rationis; quia, si ens rationis non posset esse obiectum terminatiuum potentiæ, sequeretur, quod logica non esset sciẽtia, nec de merito, nec de obligatione ad pœnam æternam, nec de sacramentis, quod est falsum. Similiter dicendum est,

Subiectum scientiæ duplex.

quòd subiectum scientiæ est duplex, scilicet uirtualis continentiæ, & sic ens rationis non est subiectum: uel attributionis, & sic potest esse subiectum scientiæ, quia sic obiectũ scientiæ realis non potest esse ens rationis: sed assensus fidei infusæ est aliqua scientia realis: ergo fides infusa non potest habere obiectum, quod sit ens rationis: sed sic est, quòd esse reuelatum, Deum esse trinum, & unum non dicit ultra Deum trinum, nisi ens rationis: ergo illud non potest esse obiectum fidei infusæ, & quod non sit nisi ens rationis istud, quod significatur per istam propositionem, reuelatum est a Deo non est nisi ens rationis, declaratur per istud exemplum, Sortes est uolitus ad uitam æternam: uolitus, nihil addit nisi ens rationis: sic reuelatum est a Deo, non est nisi ens rationis: igitur reuelari a Deo passiue, cum sit ens rationis, non potest esse obiectum fidei infusæ.

¶[Præterea, in primo cui &c.]

Credentes quidã primi quidã scdi.

Scotus hic ponit differentiam inter credentes, quia quidã sunt primi, ut Prophetæ, & Apostoli, qui a Deo habuerunt reuelationem sacri canonis: Quidam secundi, ut sumus nos, quia reuelatum est nobis per Apostolos, quia In omnem terram exiuit sonus eorum, &c. ideo nos sumus secundi credentes.

Quod sufficiat fides acquisita arg.

Hoc supposito arguitur sic probando, quòd non requiritur fides infusa in nobis, sed sufficit acquisita. Paulo sufficiebat fides acquisita: ergo & nobis. patet consequentia per Augustin. super illud psal. Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam, ita quod simplices illuminantur a superioribus; ita quòd superiores, qui intelliguntur per montes, debent illuminare inferiores, qui intelliguntur per colles. sed heu, nunc est per oppositum, quia superiores sunt indocti, & delicati, quia cum nobiles inceperunt habere bona ecclesiæ, ordo subuersus est, & sic non descendit pluuia, ita quòd impletum est istud Dauidis, Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia, &c.

Locutio angelorũ, quomodo fiat.

Et nota, quòd angeli mutuo loquuntur mentaliter; sicut nos uocaliter; sed illuminatio, & reuelatio, quæ fit inferioribus, patet in angelis. Arguitur sic. Sufficit fides acquisita in montibus, idest superioribus: igitur in uallibus, idest in nobis inferioribus. probatur consequentia, quia non potest aliter illuminans illuminare alium nisi de eo, quod scit: nec nõ scit nisi per fidem acquisitam: ergo non illuminat nisi fide acquisita, & per consequens sufficit fides acquisita, sine infusa.

Christus põt dupliciter illuminare angelos.

Nota, quod Christus potest illuminare angelos dupliciter. Vno modo in proprio genere, & sic non potest dare perfectiorem notitiam in uerbo, quam ipse habebat. Alio modo in uerbo, & sic potest bene dare perfectiorem notitiam angelo.

Arguitur sic. Paulus nesciuit articulos fidei, nisi fide acquisita: ergo nec illi, qui habuerunt fidem a Paulo: patet per maximam supradictam. Sed diceres, bene dicis, sed non probas, quòd Paulo sufficiebat fides acquisita: & ideo probo sic.

Instantia soluitur.

Ex puris naturalibus, habita fide acquisita, Paulus potuit deducere in cognitionem huius, Deus est trinus, & unus: quia ex puris naturalibus potest quis assentire omnibus reuelatis ab aliquo: sed ista fuit sibi reuelata a Deo, qui est uerax, & non uult nec potest mentiri, & ex puris naturalibus homo potest assentire, quòd Deus est uerax: ergo fide acquisita ex puris naturalibus potest assentire omnibus articulis a Deo reuelatis: & si Paulus hoc potuit fide acquisita: ergo quilibet alius, & per consequens non requiritur fides infusa ad assentiendum fidei articulis, sed sufficit fides acquisita.

In puris naturalib. dupliciter.

Nota, quòd in puribus naturalibus dupliciter potest quis intelligi. Vno modo, quòd habeat illud, quod pertinet ad essentiam hominis sine quocunque dono, & sic angeli fuerunt creati. Alio modo, sine donis, pro quanto illa dona sunt infusa; sicut sunt fides, spes, charitas, quæ sunt dona supernaturalia. Vnde si esset unus homo nutritus cum bestiis & quod Deus dimiserit sibi peccatum originale, & uolo quod sine lege iste habebat fidem infusam, tamen nulli propõni Bibliæ assentit; quia si detur sibi aliqua propõ in sacro canone, non concedit nec dissentit. & sic non intelligitur ex puris naturalibus,

4. rõ ad idẽ. Præterea si fides infusa præbeat assensum per modum naturæ inclinantis in actum, sequeretur, quòd homo assentiret credendis ante omnem actum voluntatis, cum termini eorũ possint appræhendi ante omne actum voluntatis, sed hoc est falsum, & contra B. Aug super Ioan. Homel. 26. cætera potest (inquit) homo nolens, credere aũt non potest nisi uolens, sed si habitus necessario inclinaret, nolens necessario assentiret: ergo non est ponenda necessario fides infusa. Item sequeretur, quòd sine fide acquisita possemus credere, patet sic, quia quotiescunque est aliquis habitus perfectus, non eget alio per quod non præsentatur eius obiectum: sed fides infusa est habitus perfectus: ergo non est necesse ponere fidem acquisitam, quia fides acquisita est ex auditu: auditus autem per uerbum: sed fides non est uerbum: ergo per fidem acquisitam non præsentantur nobis obiecta credibilia. patet consequentia, quia habitus intellectuales infusi sunt perfectiores a toto genere habitus intellectualibus acquisitis stante in eodem genere notitiæ: ergo non est necessaria fides acquisita de articulis fidei, antecedent est falsum. igitur &c.

5. rõ ad idẽ. Præterea si poneretur fides infusa propter assensum, sequeretur, quod non esset necesse ponere fidem acquisitam: sed hoc est falsum. patet consequentia, quia aliter sequeretur, quòd in quocunque credente essent ponendi duo habitus: unus habitus, qui præsentaret credibilia, ut neutra, & præsentia intellectui, & alius, uel alia fides per quem fieret assensus in talia credibilia: quia termini eorum, & complexio est neutra, & sic quilibet perfectè credens, ut Theologus haberet in se duos habitus intellectuales & per unum essent sibi credibilia præsentia, ut neutra, & per alium assentiret, quod est falsum: ergo fides infusa non ponitur necessario propter assensum credibilium.

Ad quæst. tamen dico &c.]

Res. Scot. ad q. ex ppria mente. Ad quæstionem respondet Sco. quod ponenda est fides infusa, propter auctoritatem sacræ scripturæ, & sanctorum. sed quæritur utrum possit demonstrari fidem infusam inesse alicui? *Nõ pt demõstrari dari fidẽ infusã.* Respondeo, quòd non, nisi præsupposita fide, quòd uelit credere scripturæ, & sanctis, sed in fideli nunquam potest demonstrari: quia sicut credo Deum esse trinum & unum, ita credo me habere fidem infusam.

Ad qd ponatur fides infusa. Sed quæritur, ad quid ponitur fides infusa? Respondeo, quod fides infusa ponitur a Deo, ut perficiat animam ad actum primum. *Poni in nobis fidẽ infusam dupl. pt intelli.* Aduerte quod ponere fidem infusam in nobis, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quantum ad actum primum, & talis actus primus est duplex. Quidam essentialis, qui est anima; Alius accidentalis, qui est quo immediatè possumus exire in actum. Actus secundus est ipsa operatio, sed quo ad actũ primum, hoc est dupliciter, uel quòd naturaliter possimus cognoscere esse in nobis fides infusa, uel supernaturaliter.

1. prop. Prima propositio. In nobis non potest concludi ex naturalibus quod sit ponenda fides infusa.

2. propos. Ponẽda est in nobis fides infusa. Secunda propositio. In nobis ponenda est fides infusa de necessitate, & supernaturaliter, propter auctoritatem sacræ scripturæ, 1. ad Corint. 13. nunc autem manent fides, spes, charitas. Ratione sic probatur, quia sicut credo isti, Deus est trinus & unus: Verbum est incarnatum, ita credo me habere fidem infusam, quòd est uerum credibile. ergo ex creditis, ponenda est fides infusa. Item sicut imago per peccatum fuit deformata tota, ita fuit rationabile, quod tota repararetur per aliquid: sed nõ potuit reparari, nisi per dona supernaturalia, & hoc a Deo, ut animam perficiat in actu primo: ergo ponenda est fides infusa. *Image dup.* unde imago, est perfecta similitudo: & capitur dupliciter. Vno modo pro eo, quòd perfectè imitatur artificem. Alio modo pro imagine imperfecte repræsentante, & cum distinctione, & sic capitur hic, & non primo modo, & sic distinguitur contra uestigium. *Dup. imago* Vnde duplex est imago. Quædam naturalis, quæ consistit in tribus potentiis animæ, scilicet intellectu, memoria, & voluntate, & hoc est quantum ad actum primum, & secundum: Alia est uirtualis, quæ est quantum ad actum primum tantum. Alia est supernaturalis, qua informatur anima donis supernaturalibus, ut fide, spe, & charitate, & aliis donis spiritussancti: & sic capitur hic, & hoc est, quòd dicit August. in sermone, si homo seruasset in se bonum, quod Deus creauit in illo, idest imaginem suam, scilicet supernaturalem, qua anima formatur illis tribus uirtutibus, semper laudaret Deum &c.

Arguitur sic, probando, quòd sit ponẽda fides infusa, quia sicut se habet Deus ad perficiendum corpus, ita ad perficiendum animam: sed cum Deus sanat, & perficit aliquem secundum corpus, perfectè sanat pro statu in quo est: ergo &c.

Et nota, quòd non facit sicut medici, qui aliquando sanãt caput, & non uentrem &c. minor sed non perfecte sanaret hominem secundum animam, si non sanaret, & perficeret secũdum tres potentias per dona supernaturalia: ergo ponẽda est aliqua virtus, quæ perficiat intellectum, quia anima per peccatum fuit deformata in tribus potentiis: ergo debet in illis tribus reparari, scilicet in intellectu, memoria, & uoluntate.

Nota, quòd in voluntate ponitur charitas, in memoria ponitur spes, & in intellectu fides, & per consequens sicut in voluntate ponitur charitas, & in memoria spes, ita in intellectu debet poni fides: ergo necessario, est ponenda fides in intellectu ad perficiendum animam. Ideo non solum propter actum primum Scotus dicit, quod ponenda est fides infusa necessario in nobis.

Et quia poterat intelligi dupliciter, vel quo ad actum primum, vel quo ad actum secundum, uisum est de actu primo, hic uidendum est de actu secundo. Nam fides in nobis ponitur quantum ad actum secundum, propter tria, Primo propter perfectionem actus secundi. Secundo propter acceptationem actus. Tertio propter assensum certum, & firmitatẽ assensus. *Fides quo ad actum secundum ponitur pp tria.* Quantum ad primum est simile sicut de charitate, & ponit tria, quæ sunt in charitate, & duo sunt tantum in fide. Primo ponitur charitas in uoluntate ad perfectionem voluntatis, Secundo propter elitionem actus. Tertio propter acceptationem actus. *Quare ponatur charitas infusa.* Quantum ad primum dicit, quòd charitas ponitur in nobis propter perfectionem accidentalem uoluntatis, & non essentialem, quia voluntas est æquè perfecta in puris naturalibus sine charitate, sed non secundum perfectionem accidentalem. Secundo ponitur propter elitionem actus diligendi Deum, & hoc potest esse dupliciter, uel secundum substantiam actus, & sic non. vel secundum perfectionem accidentalem, & sic ponitur. sicut calor ignis unius gradus, est ita perfectus sicut trium graduum, & hoc secundum extensionem. non tamen secundum intentionem. *Charitas ad perfectionẽ actus ponitur qñs.*

Prima propositio Nõ solum ponitur charitas propter perfectionem potentiæ, sed etiam propter intentionem actus.

Secunda charitas non ponitur in voluntate propter substãtiam actus, sed propter perfectionem actus ita, quòd sicut actus diligendi Deum est perfectior cum charitate, quàm sine charitate, ita actus credendi est perfectior cum fide infusa, quàm sine fide infusa.

Charitas facit actum acceptũ Deo, nõ fides infusa. Et nota, quòd duæ conditiones inueniuntur in fide infusa ipsius charitatis, & tertia non inuenitur, scilicet, quod faciat actum esse acceptum Deo: quoniam fides infusa hoc non facit, licet charitas faciat.

Fides dupl. Aduerte, quòd duplex est fides. Informis, & formata: quòd autem actus diligendi Deum sit perfectior cum charitate, quàm sine charitate, quæ est ea potentia tantum, patet lib. 1. dist. 17. sic. Actus credendi est perfectior cum fide infusa, quam sine fide infusa. patet, quia sicut charitas facit actum secundum intensiorem, & perfectiorem, ita fides infusa facit actum secundum perfectiorem, & intensiorem. sed charitas ultra hoc facit actum Deo acceptatum, & non solum actum secundum, sed actum cuiuslibet alterius potentiæ. Et ponitur talis casus, accipio Platonem, qui habeat voluntatem perfectissimam, & non habeat charitatem; tãto plus deficiet a propria perfectione in actu secundo: & accipio Sortem, qui habet voluntatem, & charitatem; Tunc sic. Actus, quo Plato diligit Deum tanto plus deficit ab actu secundo secũdum proportionem Geometricam, quam posset habere propter carentiam charitatis proportionate, quantum excederet Sortes in perfectione prima propter charitatem, quam habet: igitur perfectior est actus cum charitate, quam sine charitate. *Actus ꝓueniens a charitate, ꝑfectior actu ꝓueniente a uoluntate sine charitate.*

Quid proportio. Nota, quòd proportio est duarum quantitatum, quantæcunque sint, eiusdem generis, certa & determinata unius ad alteram habitudo. Et est duarum quantitatum, ut sunt duæ superficies, quæ sunt eiusdem generis: certa, & determinata accipitur dupliciter: vel pro determinato noto; vel noto etiam in determinato, vel infinito: & non capitur pro determinato, & certitudinaliter noto, sed determinate notõ; ut duæ quantitates, una 10 pedum, alia 20. *Dup. proportio.* Et nota, quòd duplex est proportio, scilicet Geometrica, & Arithmetica: vel duplex est proportio, scilicet rationalis, quæ est numerus, & dicitur Arithmetica, quæ non est proportio in infinitum; Alia est irrationalis, quæ est in determinato, quæ est in infinitum, quia quantitates sunt diuisibiles in infinitum; & talis reperitur in aliis e quantitate, quia in aliis rebus, puta in substantiis, & formis; & ibi est proportio Geometrica, quia non est præcise in numeris. Hic Scot. comparat charitatem ad actum elicitum e

quia

quia tantum excedit uoluntas Sortis informata charitate, quantum uoluntas mali Angeli deficit. ideo quantumcunque voluntas eliciat actum, non potest elicare actum ita perfectū sine charitate.

Reuertitur ad ppositū. Ad propositum de fide infusa. Actus credendi a fide infusa est perfectior, quam ille actus credendi, qui non est a fida intu sa: ergo ponenda est fides infusa propter intentionem formæ, quia tantum non est forma, sed ipsa intentio est modus formæ. & est gradus formarum in actu: nam fides infusa est super naturalis, quæ perficit intellectum.

3. prop. Tertia propositio. Fides infusa ponitur in nobis propter assensum firmum credibilis, qui assensus non est totaliter a uoluntate.

Probatur primo, quòd propter assensum. nam aliqui uellēt magis assentire articulis fidei, qui tamen minus assentiūt: sed hoc non potest esse nisi propter fidem infusam: ergo ponenda est fides infusa. patet hoc de apostolis, qui petebāt, Domine adauge nobis fidem, Similiter in quadā collecta dicitur, Omnipotens sempiterne Deus, da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum: sed istud non oportaret petere, si totus assensus esset a voluntate: nec fides excludit omnem dubitationem, sed solum dubitationem trahentem in oppositum credibilis.

Ex quo sequitur primo, quod sicut actus fidei acquisitæ est intensior in vno, quam in alio, ita habitus fidei infusæ est intensior in uno, quam in alio: & sic ponēda est fides infusa propter intentionem gradus, & substantiæ, idest assensus, & certitudinis.

Probatur sic. Per fidem acquisitam non potest esse firmus assensus, nam certitudinaliter assentimus articulis: ergo necesse est ponere fidem infusam. patet antecedens, quia per fidem acquisitam nullus credit alicui, nisi ei quem scit posse falli, & posse fallere, licet non velit fallere: quoniam principium fidei acquisitæ est homo, qui potest fallere, & falli. Patet de falsis Prophetis, & aliis, qui innituntur principio humano: sed nemo assentire perfectè potest dictis eius, quem nouit posse falli, & fallere; patet, quia credo Petrum dixisse, & non velle decipere: tamen quia potest fallere, & falli, ideo non assentio firmiter dictis ab eo de credibilibus: ergo ponenda est fides infusa, quia per illam nullus potest decipi. patet. Illud, quod est a principio, quod non potest falli, nec fallere, ponēdum est; sed fides infusa est huiusmodi, patet, quia est a Deo supernaturaliter infundente: ergo ponenda est fides infusa.

Fidei infuse nō potest subesse falsum. Aduerte, quòd sicut est dare actum intelligendi, quia potest cōsiderari dupliciter, quantum ad substractum, & sic potest decipi homo quoad um ad substractum, quia Deus potest causare substractum: uel quòd Deus possit causare actum, per quem attingatur falsum: & sic non. Similiter, quod Deus nō potest fallere, vel quantum ad substractum actus. Ex quo igitur ita est, quod non possumus habere certitudinem per euidentiam obiecti, quia illud non videmus: ergo oportet ponere fidem infusam, quoniam de tali obiecto formātur propositiones mediate, & immediatè de credibilibus: & sic, vel sic respicimus obiectum, quoniam aliquæ contingentar, & aliquæ necessariæ, & sic patet de isto articulo per tres propositiones.

¶Contra hoc vltimum &c.]

Arguit Sco. contra deter minata. Hic probat Scotus, quòd non sit ponēda fides infusa, quia val ponitur, ut assentiamus firmiter, ita quod non possimus non assentire, vel dubitare de eo, cui assentimus; aut ad hoc, quòd necessario assentimus in fallibiliter, & sine deceptione sic, quod non decipimur in nostrō assensu: sed neutrum est dicendum: non primum, quia hoc facit fides acquisita, quia stāre fide acquisita, & dum homo assentit alicui obiecto, non potest dubitare, vel non assentire, quia aliter de eodem obiecto sub eadem ratione esset fides, & dubitatio, quod est falsum. patet, quia ista sunt opposita; nam fides est firma adhæsio, dubitatio non: & ista contradicunt: ergo propter firmam adhæsionem non oportet ponere fidem infusam. Nec secundum est dicendum, scilicet, quòd necessario, & infallibiliter assentiamus per fidem infusam, & sine errore, cum per fidem acquisitam possit quis falli, & fallere.

Tria circa, q̄ pōt attēdi firmitas sine deceptione. Nota, quòd sunt tria, circa quæ potest attendi firmitas sine deceptione: quia potest comparari ad habitum: secundo ad assensum: tertio ad præsentationem obiecti.

Prima propositio. Firmitas sine deceptione non est ex parte habitus. Secunda, nō est ex parte assensus. Tertia, prouenit ex parte obiecti.

Dubitat cōtra determ. Contra &c. Probatur, & accipio aliquem, cui notæ sunt propositiones ex terminis. Secundo, quòd sit aliquis, cui terminis non sunt noti istius principii, quia male edoctus est.

Arguitur sic. Decipi, & non decipi non est ex parte habitus nec ex parte assensus, sed ex parte obiecti: quia iste, qui est bene edoctus, firmiter, & certitudinaliter assentit, alius non: ergo firmitas prouenit ex parte obiecti aliter, & aliter se repræsentantis, si est de fide, quia aliter præsentantur articuli Sorti, & aliter Platoni. Et hoc non est propter habitum, nec propter assensum: ergo hoc est propter præsentationem obiecti: ideo fides infusa non est certior, quantum ad non decipi, acquisita: sed oportet inuenire, quòd hoc proueniat ex alio, & alio obiecto.

Sol dub. 1. propos. Prima propositio. De necessitate est ponenda fides infusa ad perficiendum potentiam animæ in nobis.

2. propos. Secunda propositio. Similiter ponēda est propter perfectionem actus, sicut charitas.

3. propos. Tertia. Non est ponenda fides infusa in nobis propter firmitatem assensus, quia firmitas non prouenit ex habitu: ergo nō est ponanda propter assensum.

4. prop. Quarta propositio. Si quis uelit ponere fidem infusam propter certitudinem, soluat argumentum. Et cum arguitur. est ex alio, & alio obiecto, nego: ergo est ex parte habitus, uel ex parte assensus, nego: nam fides acquisita prouenit propter dicta aliquorum, ad quæ inclinat habitus per actus, & tamen possum aliquando assentiri falso, quia potest illud non esse uerum, cui assentitur per fidem acquisitam, ut quòd rexerit Neapolis, sed fidei infusæ non potest subesse falsum.

Fide acqsita pt asētiri falso.

Instatur. sol uitur. Contra. Fides infusa est habitus naturaliter inclinans, sed fidei acquisitæ sub est aliquādo falsum: igitur & fidei infusæ. negatur consequentia: ideo dico, quòd fides infusa non solum ponitur propter habitum, sed etiam propter assensum firmum.

Vtrū possimus cognoscere nos habere fidē in fusam examinatur. Sed quid dices de fide infusa &c. Visum est de modo ponendi fidem acquisitam, & infusam, & si infusa inclinat ad actū credendi: & uisum est, quòd sic. Nunc quæro, si possumus cognoscere nos habere fidem infusam; quoniam nos cognoscimus nos habere acquisitam per actus credibilium; ideo quæro, vtrum naturaliter possumus cognoscere nos habere fidē infusam. Et August. uidetur dicere, quòd sic, qui dicit. Firmissima, & certissima scientia scimus nos habere fidem infusam quia rerum absentium fidem habemus, quia præsens est fides, & rerum, quæ foris sunt, intus habemus fidem: & rerum, quæ non uidentur, uidetur fides. Vnde fides est de obiecto primo, scilicet Deo, & hoc potest esse dupliciter, scilicet immediatè vel mediate: immediate, ut Deus est trinus, pater spirat: mediatè, vt verbum est incarnatum. Aduerte, quòd Deum esse præsentem potest intelligi dupliciter. Vno modo localiter. Alio modo in ratione obiecti.

Prima propositio. B. August. non intelligit de præsentia locali. Secunda. Intelligit in ratione obiecti, quia habens fidem recipit habitum, quem non habebat. Item, rerum, quæ extra sunt, est fides intus per inhærentiam formalem; quia fides subiectiuè est in intellectu, & hoc est, quia supplet vicem obiecti. Item, rerum, quæ non videntur a nobis, videtur fides, & debet intelligi de visione intellectuali, & non corporali. Istis suppositis arguitur sic. Fides uidetur a nobis: sed visio est sciētia: ergo habemus scientiam de fide. habemus scientiam de fide, ergo experimur nos habere fidem. patet, quia scientia est notitia certa, & euidens, & fides est scientia: ergo scimus nos habere fidem infusam, sicut scimus nos habere scientiam.

Not. p solutione. Fides dupl. Pro solutione huius argumēti nota, quòd duplex est fides. Quædam quæ acquiritur ex actibus, quæ est acquisita. Alia, quæ non acquiritur, sed infunditur a Deo supernaturaliter.

Possumus scire nos habere fidē acquisitā, non aūt infusā. Propositio prima. Certissima scientia possumus nos scire habere fidem acquisitam: patet, quia fides acquisita scitur per demonstrationem, sed perfectius scio post demonstrationem, quam ante, quia illud, quod habetur de conclusione, est habitus, qui naturaliter inclinat ad scientiam: ergo scio me habere scientiam acquisitam.

Secunda propositio. Certissima scientia non possum scire me habere fidem infusam, quia non possum naturaliter me cognoscere habere fidem: ergo non possum me naturaliter scire habere fidem infusam, quia scientia naturali non possum scire Deum esse trinum, & unum; igitur hoc est mere creditum: quia credo me habere fidem infusam, sicut credo Deum trinum, & unum.

Nescit uerū odio, uel amore dignus sit declaratur. Et per hoc declaratur illa auctoritas. Nescio an odio, uel amore dignus sim, quia non habeo scientiam de hoc, sed tantum credo, quia suscepi sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ, & feci quod in me est, & hoc est per fidem infusam, quia hoc sciri non potest scientia naturali.

Ad

Resp. ad argum. Ad argumentum respondeo, quòd duplex est scientia, scilicet habitualis, & actualis. Habitualis est obiectum esse in memoria sufficienter præsens. Actualis est actus intelligendi.

Dupl. scia. Prima propositio. Certissima scientia, & naturali scio me habere fidem infusam, & hoc habitualiter: quia sicut anima est nota sibi: ita scit se esse, quia est sufficienter præsens. Secunda. non scio me actualiter habere fidem per actum intelligendi, quia sicut anima non habet actum intelligendi, nisi per uiam demonstrationis in particulari; quia ex actibus scimus nos habere scientiam talem, & talem, non tamen secundum se, quia nullius substantiæ habemus conceptum proprium, neque per se, neque reductiuè; Et tamen dicitur, rerum absentium est fides, verum est in absentia. *Habitualiter possum scire me habere fidem infusam. non äc actū.*

Sol argum. princ. Ad argumenta principalia. ad primum cum dicitur, sufficit fides acquisita ad notitiam credibilium certam actus credendi, quam experimur in nobis: ergo frustra ponitur infusa; patet consequentia, quia frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora: ergo fides infusa superfluit, & ponitur frustra. Probatur consequentia, quia habitus non ponitur, nisi propter perfectionem actus: & quando vnum sufficit, frustra ponuntur plura.

Negando. Nota, quòd in textu sacri canonis ponuntur plura, quibus firmiter inhæremus; quia sicut patet de historiis, & gestis Romanorum, credimus, & de rebus præteritis, & aliis, quæ scribuntur in Chronicis, & hoc est fide acquisita, quia credimus ipsos esse veraces, & nolle mentiri: & ex istis, Quædam sunt Apocripha, & illis non damus fidem. Alia sunt uera, & ipsis assentimus. Sic est in sacro Canone: quia quædam sunt tradita Canonicè, & ista sunt duplicia. quædam approbata ab ecclesia: alia non approbata. Vnde ab ecclesia sunt approbati 22. libri, & isti sunt de fide ecclesiæ, ita quòd si quis non crederet hæreticus esset. Alia sunt, quę permittuntur, vt vita Iob, & alii libri: tunc arguitur. sicut fide acquisita assentio gestis Romanorum, & historiis, quia credo, quòd scriptores earum noluerunt mentiri, sic dictis in canone: ergo sufficit fides acquisita, sine infusa. *Quib. credimus fide acquisita. Libri sacri Canonis approbati.*

Quædā reuelata a Deo i͂mediatè q̄dā mediatè. Aduerte, quòd in historiis canonicis, quædam sunt reuelata immediatè a Deo, quia tradita, & immediatè a Deo. Alia ab homine, vt a prophetis, & apostolis immediatè, & sic possum assentire historiis sacri canonis fide acquisita: ergo frustra ponitur infusa.

Dupl. certitudo. Respondeo, quòd duplex est certitudo. Quædam, quæ opponitur sensui opinatiuo, ut quòd Rex est nūc Neapolis, vel Romæ, & venit cursor portans literam, tunc sum certus vbi est, & ista opponitur sensui opinatiuo. Alia est, quæ opponitur deceptioni, & ista est fides infusa, quæ est necessaria ad assentiendum sine deceptione. Ad formam negatur antecedēs, & dico, quòd licet fides acquisita sufficiat quantum ad assensum, & certitudinem actus, prout credere opponitur sensui opinatiuo: non tamen prout opponitur deceptioni: nec actus esset ita intensus sine fide infusa. Similiter fides acquisita non ita perficit animam in esse primo, sicut infusa: ideo necesse est ponere utranque.

2. princ. Præterea arguitur sic. Ad assentiendum fidei articulis, non requiritur fides infusa: ergo non est ponenda. patet, quia est, magis supra inclinationem intellectus, immo contra, assentire falsis impossibilibus oppositis necessariorum, quàm assentire obiectis neutris, quæ licet sint vera, non tamen habent euidentiam ex terminis: sed aliquis fide acquisita assentit opposito per syllogismum falsigraphum conclusioni demonstratę, uel demonstrabili. patet de illo, qui habet ignorantiam dispositionis, qui est in errore, quando firmiter assentit falso: ergo fide acquisita pt credere uera esse neutra, cuius modi sunt credibilia a nobis. patet, quia ex principiis malè intellectis potest malè concludi: sed difficilius est assentire conclusioni demonstratæ, quam credibili; ergo non est ponenda fides infusa. Si dicas, quòd ratione naturali quis est astrictus assentire conclusioni demonstratæ, quia sibi persuadentur ex euidenti apparentia argumenti: sed de credibilibus non sunt persuasiones, ideo non est syllogismus falsigraphus, & per consequēs fides est hic, & non ibi, Contra, & pono exemplum. est quidam hæreticus, qui firmiter adhæret suo errori, puta, quòd Spiritussanctus non procedit a patre, & filio: & credit hoc esse verum in tantum, quòd paratus est mori, & sic assentit illi, & est hæresis acquisita, quæ inclinat ipsum in errorem, nec talis est pssuasus ratione, sed quia credit auditui aliquorum, uel proprio conceptu; igitur aliquis potest fide acquisita adhærere alicui articulo sine fide infusa.

Sol. 2. prin. Respondeo, maiorem concedo, & nego minorem, puta, ꝙ sit per syllogismum falsigraphum: patet, quia peccat in materia, uel in forma. dico, quòd non peccat in materia, quia tunc non staret aliquod principium verum, sed esset processus in infinitum: sed peccat in forma, quia est ibi aliqua fallacia.

Prima propositio. Peccat in materia, quia tunc esset processus in infinitum, quia oportet accipere opposita principia, vel quærere alia principia.

Secunda propositio. Peccat in forma, quia non subsumitur debitè sub medio. Vnde in forma syllogismi falsigraphi duo sunt, scilicet apparētia, quæ est assensus, quo credimus, quòd sint principia, & non sunt, & defectus in forma, quæ est causa deceptionis. Sed ad exemplum de hæretico dico, quòd non assentiunt falsis sine ratione, quia nullus est hæreticus propriè loquendo, qui non reputet se Christianum, exceptis infidelibus, quia persuadetur sibi rationibus, ut Arrianistæ propositionibus Arriani; si ipsæ inuentæ sunt propria mente, sibi persuadent, quia habent syllogismum falsum in intellectu, & concludunt conclusionem falsam pertinaciter adhęrendo, sicut illi, qui male intelligunt uerba apostoli. Qui infirmus est olera manducet: quia non debent intelligi in sensu literali, scilicet, quòd infirmi corporaliter debeant olera comedere; sed debent intellige in sensu, quem facit Spiritussanctus, & intelligit, qui sensus spiritualis est: quia sicut aliis quodammodo est nociuum, & quodammodo medicinale, quantum est de se est nociuum, sed quantum ad effectum est medicinale; sic per hoc debet intelligi pœnitentia, quia quantum est de se, affligit, & nocet, sed quantum ad effectum, est contra peccatum mortale medicina, sed quia hæretici accipiunt secundū sensum, quem facit litera, sunt decepti, ideo debet accipi, & intelligi sic ille passus, Qui infirmus est per peccatum mortale, olera manducet, hoc est pœnitentiam assumat. *Duo sunt in syllogismo falsigrapho.*

Item. Si fides infusa esset immediatè a Deo, illa non posset corrumpi, nec amitti a nobis: sed amittitur a nobis: igitur nó est immediatè a Deo. Maior patet, quia sicut habitus infusus est immediatè a Deo, quia creatura, ut creatura, non potest habere causalitatem, patet, quia ex actibus nostris non generatur: sic quando corrumpitur, annihilatur: & sicut creatura non potest creare, ita nec annihilare: ergo habens fidem non potest quocunque errore annihilare eam, attingendo essentiam habitus, nec demeritoriè. *3. prin.*

Respondeo, quòd aliquid corrumpi in nobis potest intelligi dupliciter, scilicet causaliter, uel demeritoriè. *Sol. 3. prin Aliquid corrumpi dup.*

Prima propositio. Fides causaliter a Deo potest corrumpi.

Secunda. Fides a nobis demeritoriè corrumpitur, quia causa demeritoria sumus nos. Contra. Si hoc esset verum, esset permaximum peccatorum, sed hoc non: igitur non potest demeritoriè a nobis corrumpi. Vnde maximum peccatorum est odium Dei si esset possibile, sed quia non est possibile, est desperatio: sed desperatio non opponitur fidei sed spei, cum sit perfectior virtus, vt videbitur, ipsa fide, quia est habitus appetitiuus: ergo videtur, quòd fides infusa demeritoriè non possit corrumpi.

Respondeo, negādo maiorem, & totum argumentum: sed solum corrumpitur per suum oppositum, quod est error, uel infidelitas.

Nota, quòd duplices sunt errantes, Quidam, qui nullo modo sunt fideles, ut pagani, Iudæi. Alii sunt, qui sunt fideles, sed errauerunt in aliquo articulo, ut quòd Deus non est trinus, & unus, uel quod uerbum non est incarnatum.

Præterea quarto sic. Si fides infusa esset ponenda, sequeretur, quòd esset perfectior omni habitu acquisito, hoc est falsum, igitur &c.

Probatur consequentia, quia ille habitus ad quem homo non potest ex suis naturalibus attingere, est simpliciter perfectior eo habitu, ad quem potest naturaliter attingere: sed fides infusa est huiusmodi habitus, ad quem nullus ex naturalibus potest attingere. ergo est simpliciter perfectior omni habitu acquisito: & sic erit perfectior, quam scientia conclusionū, & habitu principiorum, quod uidetur inconueniens, quòd actus credendi fidei infusæ sit perfectior, quàm actus intelligēdi prima principia per habitum principiorum.

Respondeo, quòd fides infusa est perfectior: unde perfectio potest attendi, uel circa obiectum, uel circa causam. *Sol. 4. prin. Perfectio fidei pōt dup. attendi.*

Prima propositio. Quanto obiectum est perfectius, tanto habitus est perfectior in ratione causæ, quia non potest causari nisi a Deo.

Secunda propositio. Obiectum est imperfectius ipso habitu in ratione subiecti, quia subiectum, quod causat scientiam, est imperfectius: & cum dicis, quòd actus credendi est perfectior, quam

quam actus intelligendi, Respondetur vel quantum ad substantiam actus, uel quantum ad attingentiam actus fidei infusæ; est perfectior quocunque habitu acquisito, quantum ad substantiam actus.

Quo actus possit esse perfectior quo uno, & alio imperfectior.

Tertia propositio. Actus fidei infusæ, quantum ad attingentiam, non est perfectior quocunque habitu acquisito. Exemplum. Accipio uisum hominis, & Aquilæ, & duo obiecta, scilicet solem, & lumen candelæ: uisio circa solem est perfectior quam uisio circa lumẽ candelæ: quia potentia est acutior, sed secundum proportionem, uisio luminis cãdelæ est perfectior, quia obiectum est magis proportionatum.

Prima propositio. Actus uidendi Aquilæ circa solem est perfectior, quam uisio hominis circa solem.

Secunda propositio Visio cãdelæ ab homine est perfectior, quam uisio Aquilæ circa solem, quia perfectiori modo attingit lumen candelæ, quam faciat aquila lumen Solis, & sic patet solutio quæstionis.

DISTINCT. VIGESIMAE QVARTAE.

QVAESTIO VNICA.

Vtrum scia fiet cum fide de credibilibus reuelatis.

Hic quæritur si fides. Circa distinctionem vigesimamquartam quæritur, Vtrum de credibilibus reuelatis possit aliquis habere simul scientiam, & fidem, & hoc loquẽdo de scientia pro omni notitia certa accepta ex euidentia rei. Primus terminus est credibile, præter ea, quæ distincta sunt in præcedenti quæstio. notandum est, quòd credibile est propositio, quæ licet certitudinaliter, non tamen euidenter potest cognosci. Vnde credibilia sunt duplicia, Quædam a nobis reuelantur, ut Roma est, Parisius est &c, quæ non sciuntur a nobis, nisi per reuelationem reuelantis, quia credo ipsum ne ra dicere. Alia sunt reuelata, vt propositiones de fide, & hoc à Deo per reuelationem Diuinam, uel per Angelos, & hoc potest esse dupliciter, scilicet immediatè, & per se sicut Moysi, & aliis: uel mediatè, ut per Angelos, & Prophetas, & Apostolos, & prædicatores: & ista sunt triplicia, Quædam, quæ pertinent ad beatitudinem beatorum necessario, & sunt illa, quæ dicuntur de Deo ad intra, ut Pater spirat: Alia, quæ concomitanter pertinẽt, ut verbum caro factum est, Christus est passus: Alia, quæ nec necessario, nec concomitanter pertinẽt ad beatitudinem beatorum, ut cognitiones Angelorum, & hic intelligitur de duobus primis mod. s, & non de alio.

Credibile quid.

Credibilia triplicia.

Reuelatio quid.

Secundus terminus est reuelatio, & est quædam notitia actualis, uel habitualis, per quam remouetur ignorantiæ obstaculum.

Aduerte, quòd antequam reuelarentur ea, quæ sunt in sacro canone, erat obstaculum, quod non poterat cognosci Trinitas: sed in nouo Testamento remotum est, quoniam patres antiqui non cognouerunt apertè Trinitatem Nota differentiam inter reuelationem, uisionem, & raptum. Vnde raptus addit super notitiam, & extasim, & dicit notitiam cum extasi, de quo Apostolus. Scio hominem, &c. & hic loquitur de reuelatione, non autem de uisione, vel raptu.

Scientia capitur tripl.

Tertius terminus est scientia, & capitur tripliciter. Vno modo pro notitia certa alicuius rei, & sic accepit Aristotel. in 6. Ethicor. cum dicitur, scientia est qua uerum dicimus. Secũdo magis determinatè, ut distinguitur contra sapientiam, & sic accepit Aristot. quando ponit differentiam inter habitus intellectuales. Similiter Apostolus, quando dicit, Alii datur sermo scientiæ, alii sermo sapientiæ &c. Tertio modo pro habitu conclusionis per demonstrationem acquisito, & sic quæritur in titulo q. hoc tertio modo.

Fides capitur multis modis.

Quartus terminus est fides, & accipitur multis modis: tamen pro nunc tres modi sufficiunt. Primo capitur pro obiecto credibili, de hoc Athanasius. Hæc est fides catholica, quã nisi quisque &c. Secundo modo pro actu credendi, & accipitur ab Augustin. quando dicit, quòd fides est, quæ credis, quæ non vides, ut credo Deum esse. Tertio modo pro habitu inclinante ad assensum creditiuum, & sic accipit Apostolus ad Rom. 1. Iustus ex fide uiuit: & Apostolus ad Hebr. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium, & hic capitur duobus ultimis modis, & non primo, ita quod sensus quæst. est, Vtrum de credibilibus reuelatis possit simul duratione, & in eodem instanti de eodem, uel de eadem propositione habere scientiam. Tertio modo, quæ est strictè capta, & fides tam pro actu credendi, quàm pro habitu inclinante in assensum creditiuum.

Arg. p pat te negatiua.

Et arguitur, quòd non 2. ad Corin. 5. Per fidem enim ambulamus: non per speciem, glosa dicit, modo per fidem tantum illuminamur.

Arguitur sic. Tantum per fidem ambulamus: ergo non scimus, quæ credimus: patet, quia exclusiua esset falsa, si ea, quæ credimus, sciremus, cum sint habitus distincti. patet sic, quia suæ exponentes sunt istæ, tantum per fidem ambulamus, hoc est fide ambulamus, & nulla alia uia, quam per fidem cognoscimus credibilia: ergo hæc cognoscimus per fidem. cum igitur hæ duæ exponentes sint ueræ, sequitur, quòd & illa exposita sit uera, & per consequens non potest de eodem non esse fides, & scientia.

Quid concludat argum.

Nota, quòd istud argumentum procedit de facto, & nõ de possibili. modo quæstio quærit de possibilitate, ideo cõsequẽtia non ualet de possibili.

Dup. cogni tio.

Præterea. Omnis cognitio &c. supponitur pro isto argumento, quòd duplex est notitia, siue cognitio, scilicet obscura, & clara. Obscura est ænigmatica, qua aliquid cognoscitur non ex euidentia rei, sed aliunde habetur certitudo. Alia est clara, quæ habetur ex euidentia terminorum, principiorum, uel rerum.

Arguitur sic. Cognitio, quam habemus de fide, est obscura deducta ex credibilibus reuelatis, sed cognitio scientiæ est clara deducta ex principiis per se notis, & naturalibus: ergo de conclusione, quæ habetur de fide deducta ex credibilibus non potest esse scientia. patet, quia scientia est euidens, fides non est euidens, & non euidens contradicunt: ergo propositiones compositæ ex illis contradicunt. patet, quia istæ contradicunt, scientia est euidens, nulla scientia est euidens: similiter nulla fides est euidens, & fides est euidens: ergo cognitio de conclusione fidei, & scientiæ, non possunt simul esse, & per consequens de eodem credibili non potest simul haberi scientia, & fides.

Quæstio ista includit &c.

Pro solutione quæst. ponuntur duo articuli. Primus est. Vtrum de eo obiecto possit esse scientia, & fides. Secundus. Vtrum de illis possit simul stare scientia, & fides.

Credibile dup. pt consyderari.

Aduerte, quod credibile potest dupliciter considerari; Vno modo in se, & absolutè, ut uerbum est incarnatum, Christus est passus, in quantum sunt tales propositiones. Alio modo in ordine ad fidem.

Prima propositio. Quæstio non quærit de credibili in se, & absolute.

Secunda propositio. Quæstio quærit de credibilibus in nobis, in ordine ad fidem, ut assentio huic articulo fidei, Verbũ est incarnatum. Ideo quæro, Vtrum simul in eodem intellectu, de eodem credibili aliquis possit habere scientiam, & fidem, idest, quòd assentiat actu, vel habitu fidei conclusioni deductæ ex principiis credibilibus: & actu, uel habitu scientifico. Pro solutione ponuntur tres opiniones. Prima est B. Tho. Secunda Henrici Gandeuensis. Tertia Scoti ibi ad quæstion.

Opi. B. Tho.

Respondeo quantum ad primam opinionem B. Thomæ. Doctor quatuor facit. primo ponit quatuor conclusiones: secundo declarat: tertio probat: quarto impugnat. Quantum ad primum,

1. cõclus. D. Tho.

Prima conclusio. Scientia subalternans, & fides, de eodem obiecto, in eodem intellectu, non possunt simul stare.

Tria requiruntur ad sciam subalternãtem.

Secunda conclusio. Scientia subalternata, & fides de eodẽ obiecto, in eodem intellectu, possunt simul stare. quantum ad secundum aduerte, quòd ad scientiam subalternantem tria sequuntur: primo, quòd causetur ex principiis illius scientiæ, ut scientia, quæ habetur de homine, causatur a suis principiis, ita quòd nulla alia principia sunt priora, & principia huius conclusionis, homo est risibilis, causatur ab istis, omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale: quæ sunt principia per se nota ex euidentia terminorum. Secundo requiritur, quòd conclusiones in illa scientia demõstrentur propter quid, & a priori, secundum B. Tho. per causam necessariam, & intrinsecam ipsius obiecti: ut causa forma lis hominis, est rationale, & causa quare homo est risibilis, iõ dicit B. Tho. quòd illa est propter quid. Tertio requiritur, quod euiden=

euidentia terminorum sumatur a re sic, quòd euidenter cognoscatur a re, & non ex intuitiona terminorum.

Tria requiruntur ad scientiã subalternatam Similiter ad scientiam subalternatam tria requiruntur. Primo, quòd principia non resoluantur immediate in terminos sed in priores propositiones: quia principia subalternatæ sunt conclusiones scientiæ subalternantis. Secundo, q̃ nõ est scientia propter quid, quia non est per causam immediatam: quia habet causam priorem, licet sit per causam remotam, & non propinquam: quia principia scientiæ subalternatæ sciuntur per causam, ideo scientia subalternata non est propter quid. Tertio, quod principia scientiæ subalternatæ non habent immediatè euidentiam a re, sed a prioribus propositionibus, sed licet scientiæ subalternantis. His declaratis ponit duas propositiones.

1. pp. B. Th. Prima propositio. Scientia subalternans, & fides de eodem obiecto in eodem intellectu, sunt incompossibiles. In intellectu beati est scientia de credibilibus, puta de iis, quæ nos credimus, & non habent fidem, quia fidei succedit visio: & cognoscunt propter quid, sed nos habemus fidem, & non scientiam.

2. pp. eiusdẽ Secunda propositio. Scientia subalternata, & fides possunt esse in eodem intellectu simul, siue sit compræhensor, siue uiator; quia talis scientia est compatibilis cum fide. Ad hoc arguit sic B. Thom. posuit duas propositiones, & declarauit eas & quia in secunda est difficultas, ideo probat istam duabus ra tionibus, puta istam, quod scientia subalternata, & fides possunt simul esse in eodem intellectu, de eodem obiecto.

1. rõ B. Th. ad 2dam propositionem. Prima ratio. Scientia subalternata supponit, & accipit principia sua a scientia subalternante, sic, quod conclusiones sunt principia scientiæ subalternatæ: puta de Perspectiua, quæ accipit sua principia a Geometria, quia Perspectiuus considerat lineam uisualem, & Geometra considerat eam, in quantum est longitudo &c. sic, quod pro principiis scientiæ perspectiuæ accipiuntur conclusiones geometricæ.

Arguitur sic. Scientia subalternata, secundum quòd subalternata, & sub propria ratione, qua subalternata, est uera scientia; licet accipiat principia sua a scientia subalternante, & non habet principia sua nota ex terminis: igitur potest stare vera ratio sciẽtiæ subalternatæ, quamuis supponat principia sua: ergo Theologia nostra, licet subalternetur sciẽtiæ beatorum, est vera scientia, & per consequens stat talis scientia subalternata cum fide, sub propria ratione scientiæ.

¶ Ad primum pro prima opinione &c.]

Sol. 1. rõ B. Tho. *Theologia duplex.* Aduerte, quòd duplex est Theologia, scilicet strictè capta, quæ est, qua cognoscitur obiectum Theologicum sub ratione formali obiecti, & sic Deus est obiectum Theologicum. Alio modo large, quæ est cognitio obiecti, secundum, quod aliis res nata est cognosci; & sic est Theologia in doctis, & studiosis, & non in rusticis: quia talis est uera scientia, quia talis subalternatur scientiæ beatorum: sed scientia beatorum est vera scientia; sequitur, quòd scientia subalternata potest stare cum fide in eodem intellectu: quia quantumcunque sumus Theologi, credimus Deum trinum, & unum: & scimus per scientiam subalternatam: ergo de obiecto habetur scientia & fides.

1 propos. Respondeo, ponendo sex propositiones. Prima propositio. Argumentum B. Thom. nihil aliud probat, nec habet uigorem, nisi quod scientia subalternata est vera scientia sub ratione, qua subalternata.

2. propos. *Scia dupl.* Secunda propositio. Illam propositionem concedo, & declarat, quòd scientia potest considerari dupliciter. Vno modo in se, & est quando consideratur secundum quòd nata est esse in se de tali obiecto. Alio modo in tali intellectu, ut est quando est talis scientia.

3. propos. Tertia propositio. Scientia subalternata in se, accipit principia sua a scientia subalternante. Similiter scientia subalternata est in intellectu Sortis: quia sicut se habet scientia in se, ita in intellectu Sortis: quia habet secundum quòd nata est habere: ergo sciẽtia Sortis subalternata accipit principia sua a scientia subalternante.

4. propos. Quarta propositio. Dicere Perspectiuam accipere principia sua a Geometria, hoc nihil est.

5. propos. Quinta. Dicere, aliquem non posse habere scientiam subalternantem, & fidem, ista propositio est falsa.

Hēre sciam et fidē dup. Aduerte, quòd aliquem habere scientiam, & fidem, potest intelligi dupliciter, scilicet simul, uel successiue, simul, & sic non potest habere: sed successiue habetur scientia, & fides, quia de eodem obiecto potest haberi fides, & opinio: quia secundum philosophũ Oportet addiscentem credere, & postea opinari; ut quòd homo est risibilis, ante formationem syllogismi demonstratiui, est opinio, & post demonstrationem, est scientia.

Ex quo sequitur, quòd de eodem obiecto potest haberi fides, opinio, & scientia: quia credo principiis: secũdo opinor: tertio ex discursu generatur scientia: sed hoc est successiuè, & non simul.

Sexta. Solus intellectus beati, habens scientiam subalternantem habet ueram Theologiam, sed uiator non, quia non habet scientiam subalternantem, & subalternatam; quia beatus ille demonstrat ea primis, ueris, & immediatis. *6. propos.*

Ad formam, negatur consequẽtia. & cum probatur, quòd est scientia subalternata, quia subalternatur scientiæ beatorum. *Ad formã argumenti.*

Respondeo, aut de terminis distinctè cognitis: & sic dico, quòd beatus habet Theologiam, sed uiator non; quia solus beatus habet scientiam subalternatam: quia etiam solus beatus habet scientiam subalternantem.

Præterea. Perspectiua, in quantum perspectiua, & sub propria ratione, est scientia: ergo perspectiuus, in quantum perspectiuus, est sciens: sed potest haberi Perspectiua sine Geometria: ergo scientia subalternata sine subalternante: patet, quia sunt habitus specie distincti: nam Geometer considerat lineã secundum longitudinem &c. & Perspectiuus lineam uisualẽ, quia accidit lineæ, quòd sit perspectiua: ergo una potest esse sine alia. Et sicut Perspectiua potest esse sine Geometria, ita Theologia uiatoris potest uere esse scientia sine Theologia beatorum. *2. rõ B. Tho.*

Ad secundum dico, quòd prima consequentia est bona, scilicet, quod Perspectiua est scientia, & perspectiuus est sciẽs: sed quando dicis, Perspectiua &c. nego, quia Perspectiua non potest haberi sine Geometrica, & quando dicis, quòd distinguuntur specie: concedo, & quòd sunt distincti habitus: ergo potest haberi una sine alia, nego; quia acquisitio scientiæ subalternatæ dependet necessario ex acquisitione subalternantis; & sic patet, quòd in intellectu meo non potest haberi sciẽtia subalternata sine subalternante: & ratio est, quia principia scientiæ subalternatæ sunt conclusiones scientiæ subalternantis, ita quòd nunquam causatur scientia subalternata, nisi prius habeatur subalternans. sic uiator de Theologicis non potest habere ueram sciam subalternatam, nisi habeat scientiam subalternantem: sed non potest habere subalternantem quia non habet euidentiam principiorum, & terminorum, ex quibus causatur conclusio: ergo non potest habere scientiam. Et sic patet, quòd non habet simul scientiam subalternatam de aliqua conclusione absque eo, quod habeat scientiam subalternantem: Patet sic, quia aliquæ sunt conclusiones, quæ accipiunt principia sua a scientia subalternante, aliquæ non; sed aliunde accipiunt. exemplum. potest haberi scientia de homine albo dupliciter. Vno modo in quantum accipit sua principia a principiis formalibus hominis sic, omne animal rationale est risibile, homo est animal rationale: ergo homo est risibilis. si arguitur, omne animal rationale est risibile, homo albus est rationale animal. ergo homo albus est risibilis: tunc non potest esse scientia de homine albo, quæ est subalternata, nisi habeatur de subalternante, puta de ista, homo est risibilis: sed si subalternata sumat principia sua a principiis albedinis, tunc potest haberi scientia subalternata sine subalternante de homine albo; ut sic arguendo, omne album est disgregatiuum uisus; homo est albus: igitur homo est disgregatiuus uisus: sed hoc non est ad propositum, quia secundum quod habet talia principia, non est scientia subalternata. Ad formam cõceditur maior, & negatur minor: & negatur, quòd sint habitus distincti vniuersaliter, quia si unus habitus dependet in acquisitione ab alio, unus non potest esse sine alio: sed sic est de scientia subalternata, & subalternante, quando sumit principia sua a scientia subalternante: ideo non sunt habitus uniuersaliter distincti. *Scia subalternata non habet sine subalternante se fidẽ Sco.* *Ad formam respond. 2 rõ D. Th.*

Præterea, philosophus 6. Ethic. ca. 4 arguit sic. Ex inductionibus possumus acquirere scientiam. patet sic arguendo, hoc Reubarbarum est sanatiuum choleræ: & hoc &c. ergo omne Reubarbarum est sanatiuum choleræ: quia arguitur sic a partibus ad uniuersales Et secundum commentatorem, Omnis scientia acquiritur per syllogismum dupliciter, uel per demõstrationem, uel per inductionem. practica de animalibus.

Tunc sic arguitur Scientia, quæ acquiritur per syllogismũ est simpliciter perfectior, quam illa, quæ acquiritur per inductionem: quia syllogismus facit scientiam per terminos distinctè cognitos: inductio per terminos confuse cognitos, quia in

uniuer-

uniuersali, sed scientia de credibilibus acquiritur per Syllogismum, & demonstrationem, vel per inductionem: quia ad hanc sufficit, quòd principia sint aliqualiter nota; ergo si inductio sit scientia, etiam & syllogismus.

Ex quo infert, quòd quis potest habere scientiam subalternatam sine subalternante, & hoc per inductionem, quæ est à singularibus ad uniuersalia: & cum talis sit scientia in uiatore: ergo in uiatore est simul scientia cum fide de credibilibus reuelatis.

Sol. 3. rõ D. Tho. *Dup. inductio.* Respondeo, quod duplex est inductio. Vno modo accipitur prout distinguitur contra alias species argumentationis, & syllogismi, quia est una species syllogismi. Alio modo pro cognitione sensitiua, quæ est cognitio sensus: quia si cognosco hunc sonum, & hunc, uenio in cognitionem uniuersalis, quia omnis cognitio nostra ortum habet a sensu.

1. prop. Prima propositio. Inductio primo modo non est necessaria, nec sufficit ad acquirendum scientiam: patet sic prima pars, quia nullis existentibus singularibus potest haberi scientia: patet de rosa non existente, de qua habetur scientia, & tamen nulla rosa existit, & sic patet, quòd inductio non est necessaria. secundo patet, quia inductio ex particularibus deducitur: sed particularia sunt contingentia, & ex contingentibus non est scientia primo post: sed scientia est necessariorum ergo non est scientia, magis sequitur econtra, puta ex uniuersali: quia bene sequitur, omne totum est maius sua parte: ergo hoc totum, & hoc totum: & sic inductio non sufficit ad scientiam habendam.

2. prop. Secunda propositio. Inductio secundo modo accepta requiritur ad acquisitionem scientiæ in nobis, non tamen sufficit uniuersaliter. patet per Aristotel. quia omnis nostra cognitio ortum habet a sensu.

Sciẽ in duplici differẽtia. Probatur secunda pars: quia Aliquæ sunt scientiæ, quæ requirunt cognitionem distinctam, quia quamlibet partem, ut uideo quamlibet partem Sortis, & sic distinctè uideo.

Aliquæ requirunt cognitionem confusam, ut uideo Sortem. Vnde physica, & mathemathica requirunt notitiam confusam terminorum: sed in metaphysica requiritur distincta notitia terminorum, quæ non subest sensibus, & tamen talis notitia requiritur in physica: igitur non sufficit scientiæ in uniuersali, quia uniuersalia non sunt sensibilia, ergo ad scientiam requiritur alia notitia, quam sensitiua, quæ est notitia confusa.

Ad formam respond. *Inductio dupl.* Ex quo sequitur, quòd physicus metaphysicus est perfectior, quam physicus non metaphysicus quia unus habet distinctam notitiam terminorum, puta physicus metaphysicus alius non, puta physicus non metaphysicus.

Ad formam respondeo, quòd duplex est inductio, siue acquiritur dupliciter, Vno modo ut est species argumentationis, & sic nego: Alio modo pro cognitione sensitiua, & sic concedo: & dico, quòd non sufficit cognitio confusa terminorũ, sed requiritur distincta notitia.

¶[Contra istam opinionem &c.]

2. art. Quantum ad secundum Articulum. Doctor improbat D. Thom. quia contradicit sibiipsi, allegando duos passus: primus, ut supra dictum est: secundus passus est secunda secundæ, quòd fides, & scientia sunt incompossibilia, Et hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo de scientia subalternata, quod non sit simul in eodem intellectu cum fide: quia si simul starent, duo contradictoria starent simul, ut uisum est supra, scilicet euidens, & non euidens. Alio modo intelligitur de sciẽtia subalternante, & sic contradicit sibiipsi.

¶[Præterea &c.]

Arguit contra D. Tho. 1. ratio. Deinde arguit rationibus, quia accidens dependet a substantia in genere causæ efficientis.

Supposito hoc, arguit sic. Nullus habitus dependet essentialiter ab aliquo in genere causæ efficientis, sine quo talis habitus potest esse: sed Theologia uiatorum potest esse sine Theologia beatorum: ergo habitus Theologiæ uiatoris non dependet ab habitu Theologiæ beatorum: ergo uiator potest habere Theologiam sine Theologia beatorum, cum non dependeat a Theologia beatorum.

Probatur minor, quia scientia, quam habet beatus de Deo trino, quæ est ipsa uisio, & hoc ex euidentia terminorum, non est causa Theologiæ nostræ, & hoc essentialiter, cum scientia non dependeat nisi ab obiecto, & potentia in se, uel in specie sua.

Probatur, quia quantumcunque cognoscam habitum beati Petri, non causatur in me Theologia de Deo, ita quòd ex cognitione, quam habet beatus Petrus, ueniam in cognitionem Dei trini: patet, quia non est obiectum Theologicum: ergo Theologia mea non dependet essentialiter a Theologia beatorum, nisi uelis dicere, quòd quia cognosco uirginem beatam, ideo sum beatus: ergo Theologia mea dependet, & subalternatur Theologiæ beatorum.

Tollitur euasio. Contra, sequeretur, quòd in me esset Geometria, quæ est in Ioanne, quia credo Ioannem habere Geometriam: sed hoc est falsum: ergo scientia, & fides non simul stant.

2. rõ Sco. ad idem. *Intelligibilia duplicia.* Præterea, supponitur, quòd duplicia sunt intelligibilia, Quædam sunt intelligibilia solum, ut uniuersalia, & Quædam intelligibilia, & sensibilia, ut sunt singularia accidentiũ, ut hæc albedo.

Prima propositio. Quæ sunt priora in se secundum naturam in intelligibilibus, sunt priora nobis secundum intellectionem, ita quòd uniuersalia sunt priora in intelligibilitate nostra; quia primo cognosco ens, quam substantiam.

Ordo cognoscendi. Secunda propositio. Quæ sunt priora in intelligibilibus sensibilibus, illa quę sunt priora secundum naturam, sunt posteriora secundum intellectionem in nobis, ita quòd singularia prius cognoscuntur, quam uniuersalia.

Arguitur sic Bene sequitur, habeo Theologiam subalternatam: ergo subalternantem: patet, quia Theologica sunt intelligibilia præcisè, & nõ intelligibilia sensibilia, ut illa Deus est trinus, & unus: sed in intelligibilibus, illa quæ sunt priora simpliciter, sunt priora nobis, licet non sit ita in sensibilibus, quia sensibilia posteriora sunt nobis magis nota: sed si Theologia sit scientia, non est de sensibilibus, quia de sensibilibus non est scientia secundum Aristotel. 7. metaphysicorum nec demonstratio: ergo est de intelligibilibus: ergo si habeo Theologiam subalternatam, habeo subalternantem: quia prius cognosco Deum sub ratione Deitatis, quam sub propria ratione terminorum: si ergo illa scientia posset stare simul cũ fide, sequeretur, quod prius essem beatus, quam uiator: ergo est falsum, quòd scientia subalternata stet cum fide: ergo & subalternans: quia sic essem comprehensor simul, & uiator, quod est falsum.

2. Opi. Henr. *Trip. lumen sc̃dm Henr.* *Lumẽ gloriæ quid sit.* Alia est opinio Henrici Gandauensis quodlib. 8. quæstio. decimanona, & dicit, quòd triplex est lumen, scilicet fidei, gloriæ, & medium. Lumen gloriæ est quædam qualitas supernaturalis immediatè producta à Deo, eleuans intellectum ad comprehendendum Deum: & istud sufficit ad claram Dei uisionem de iis, quæ nunc credimus, & uidentur clara cognitione intuitiua, & propter quid.

Lumẽ fidei quid. Aliud est lumen fidei, quòd est qualitas supernaturalis inclinans nos ad credendum articulis fidei.

Aliud est lumen medium, quòd est quidam habitus acquisitus in intellectu uiatoris de articulis fidei, & istud lumen est clarius lumine fidei, & infra lumen gloriæ.

Ex quo sequitur, quòd perfectius uidetur Deus per lumen gloriæ, quam per lumen medium, & clarius per lumen medium, quàm per lumen fidei: & sic lumen medium est perfectius lumine fidei, & imperfectius lumine gloriæ, & ideo dicit Henricus, primo, quòd cognitio beata, & aperta uisio in lumine gloriæ, non stant simul cum fide. Secundo dicit, quòd cognitio media, quæ est scientia in lumine medio, stat cum cognitione fidei: quia extrema minus repugnant, & medium quam extrema inter se.

Eclypsis pt dup. cognosci. Exemplum de ecclypsi, quam aliquis potest cognoscere dupliciter, scilicet in uniuersali, uel in particulari: in uniuersali est carentia luminis, hoc est in conceptu communi.

In particulari dupliciter: uel in particulari uago, quia non intelligit cursum motuum cœlestium, nescit tali modo, uel tali hora, uel tali die, uel in tali puncto erit Ecclypsis solis, uel lunæ: uel in particulari determinato, quia tali hora, die, puncto erit Ecclypsis, Solis uel lunæ.

Eclypsis pt cognosci tripliciter. Et declarat, quòd ecclypsis potest cognosci tripliciter ab illo, qui uidet intuitiuè, ut ille, qui uidet in particulari signato, uidet intuitiuè, & sic non habet fidem de ecclypsi. Secundo ille, qui uidet in uniuersali, habet scientiam, & tamen credit: similiter sciens in particulari uago habet scientiam, & cum hoc stat fides de ecclypsi, siue opinio.

Cum autem scit in particulari uago, siue in uniuersali, habet scientiam, & fidem, siue opinionem, & tamen cum scit, & uidet in particulari signato, & determinato, hẽt scientiam

& euecuatur fides, siue opinio.

Cũ cognitio ne uniuersa li pñ stare fi des. Ad propositum. Prima propositio. Petrus cognoscit Deum in uniuersali tantũ, quia cognoscit cognitione naturali, & rũ tali potest stare fides, ut cognitio, qua cognosco aliquem unũ hominem esse Christum, aliquam unam mulierem esse Virginem Mariam.

Quarta propositio. Cognitio nostra stat in particulari uago, quia cognitio nostra est ænigmatica, & dubia. Quæritur, Vtrum talis cognitio sit sufficiens ad salutem, credendo, quòd aliquis est Deus, & aliquis est Christus, qui est passus, & aliqua est mater Dei?

Respondeo, quòd sic. Contra. Pagani habẽt fidem hoc modo, qui credunt Deum esse: ergo poterunt saluari.

Respondeo, nego consequentiam, quia non sunt baptizati & hoc requiritur: sed quomodo credent in quem non audierunt?

Respondeo, quòd credunt Deum in uniuersali, & credunt in aliquem Deum in particulari uago, quia solem, lunam, Mahometum; & isti, qui sic credunt, sunt infideles: sed illi, qui credunt in uniuersali, possunt saluari; quoniam si fecerint, quòd in se est ad consecutionem salutis. Deus mittet in corde suo bonas inspirationes, vel homines, vel Angelos, ut doceant illos in his, quæ sunt necessaria ad salutem. sed baptizaro non sufficit ad salutem, quòd credat aliquem Deum in particulari uago: & sic secũdum Henricum uisio excludit fidem, quia requiritur, quòd in particulari habeant notitiã de articulis, & hoc determinatè: sed scientiam non excludit. & hæc scientia de credibilibus habetur in lumine medio inter lumen gloriæ, & lumen fidei. Et hoc confirmatur per Augustinum. 14. de Trinitate capit. primo, quæ auctoritas confitit in una distinctione, scilicet, quòd aliquis potest scire credibilia, dupliciter. Vno modo, quia non habet principia, per quæ possit illa defendere. Alio modo, quia habet principia, & rationes, per quas potest illa defendere.

Quo fatiẽs ad in se est lumen datur.

Quis põt scire credibilia dupl.

Prima propositio. Primi habent habitum fidei.

Secunda propositio. Secundi habent habitum fidei, & cum hoc habent alium habitum, per quem sunt prompti, & habiles ad disputandum. patet: quia da Apostolis dicitur, suscipiant montes, idest maiores pacem. Vnde de B. Ioanne Baptista dicitur, quod erat mons: & per pacem intelligitur habitus, per quem confundunt infideles: & colles iustitiam, per colles intelliguntur fideles.

Maiores in Ecclesia sint montes.

Ex quo sequitur, quod in maioribus sunt duo habitus, scilicet fidei, & scientialis, & per consequens fides, & scientia sunt simul.

Item dicit, quòd duplex est lumen, scilicet maius, & minus Vnde scientia est in maioribus, fides in minoribus; quia maiores debent illuminare minores, sicut nos sumus illuminati per Apostolos, qui erant maiores, & nos minores: & nos, qui scimus curriculos defendere respectu ruralium, sumus maiores: sed in superioribus manet fides, & habent scientiam: igitur fides, & scientia simul stant de eodem obiecto in intellectu.

Soluit Scot. rõnes Hẽri. Ad aliud pro opin. secunda. Scotus soluit rationes Henrici, & auctoritates adductas per eum, per aliquas propositiones.

1. pp. Scoti. Prima propositio. Scotus non negat lumen gloriæ. Secunda. Scotus non negat lumen fidei. Tertia Scotus non negat lumen medium; & hoc de facto, sed de possibili Scotus aliter dicit, quia de potentia absoluta, potest Deus facere, quòd uidere Deum sine lumine gloriæ.

2. prop. Secunda propositio principalis. ponendus est unus habitus medius inter lumen gloriæ, & fidei.

Tertia propositio. Illo habitu non uidentur in alio lumine Theologica, quàm in lumine fidei.

Dub. Sed contra habitus est lumen, & est alius ab habitu fidei: ergo per alium habitum, quam per lumen fidei uidentur Theologica.

Soluitur. Respondeo, negando maiorem, scilicet quòd omnis habitus sit lumen, quia omne lumen facit immediatè cognoscere ual uidere obiectum: sed iste habitus non facit immediatè uidere obiectum. ergo non est lumen.

Dub. solu. qd p lumen intelligatur Trip modus cognoscendi &c. Sed quæritur, Vtrum sit unus, & idem assensus, qui habetur per habitum scientificum, & per fidem?

Pro solutione nota, quòd per lumen intelligitur modus cognoscendi rem, & est triplex modus cognoscendi, scilicet certitudinaliter, euidenter, certitudinaliter non euidenter, & probabiliter. Certitudinaliter euidenter assensio conclusionem demonstratæ per discursum syllogisticum, & de tali est scientia, sicut habet Arist. primo post. Secundo modo assentio certitudinaliter non euidenter propositionibus Theologicis, ut quòd Deus est trinus, & unus, quia certius assentio, quam conclusioni demonstratæ, & tamen non propter euidentiam, quia termini non possunt distinctè concipi. Tertio modo probabiliter, & sic assentio syllogismo Dialectico. Dico ergo, quòd non est idem assensus, quia unus est euidens, alius ineuidens, quia illo habitu medio non uidatur euidenter, nec opinatiuè, sed certitudinaliter, & certitudo prouenit ex fide, & non ex illo habitu medio.

Resp ad au thoritates g Hẽr. adducta. Ad omnes authoritates August. soluit Scotus auctoritates Augustin. & dicit, quòd si essent nulla auctoritates de ista materia, quod sit tale lumen medium de credentibus, in quo cognoscantur ultra lumen fidei, uideat eundem 15. de Trinitate, capit. ultimo. Cum inconcusse crediderint &c. si uis esse Theologus agas orando, inquirendo, & bene uiuendo, ut intelligas sic uidelicet, quòd non potes capere per rationes, mente uideas, quia fide uidentur. Sed quos? Respondeo, legendo, studendo passus, qui contradiceret uidentur concordando, & comparando passum passui, & sic habebis Theologiam quia tota Theologia, quam habent Theologi, est quidam habitus acquisitus ex studio sacræ Theologiæ, per quod possunt concordare passum passui, qui in uniuersali uidentur sibi inuicem repugnantes Sed utrum talis habitus sit scientialis.

Instantia. Respondeo, quod cum non habeant euidentes rationes, per quas possint probare in Theologia articulos fidei, ideo non est habitus scientialis. sed contra Ricardus dicit, non desunt nobis demonstrationes ad demonstrandum illam conclusionem, Deus est trinus, & unus: ergo male dicis, quòd nõ potest demonstrari per rationes.

Solu. Duplex rõ. Respondeo, quòd duplex est ratio, scilicet in se, uel in nobis; in se, dico, quòd non desunt demonstrationes ad ostendendum multa de Trinitate; quoniam illi, qui Deum uident intuitiuè sicut Angeli, potuerunt demonstrare per species creatas multa de essentia diuina ratione diuinæ essentiæ: sed nobis uiatoribus desunt demonstrationes, & rationes necessariæ ex principiis euidenter notis, sicut dicit philosophus in Thopic. & primo post: sed quia principia non sunt nobis nota determinatè, quia non habent ex terminis euidentiam, quæ requiritur ad demonstrationem similiter requiritur notitia terminorum, quam non habemus pro statu isto: ideo nõ possumus Trinitatem demonstrare, licet acceperint simpliciter fidem, sicut credimus ex principiis notis, & immediatis, & sic patet, quod opinio Henrici nihil ualet.

¶Contra hæc: primo contra opinantem &c.]

Hic Scotus improbat opiniõem Henrici, & ponuntur duo articuli. In primo impugnat secundum mentem propriã in principio: in secundo secundum mentem aliorum Doctorum.

Ibi præterea alii arguunt. Quantum ad primum duo facit, primo impugnat eum ex dictis Ipsius. &c. impugnat eum ex intentione sua, & ponit tria dicta; Primum dictum. In ecclesia necesse est maioribus illud lumen ponere medium, quòd nõ est lumen gloriæ, nec fidei, idest quod non est uisio essentiæ diuinæ, nec fides: sed est medium primo, ut fides defendatur contra hæreticos: secundo propter simplices, qui non sunt docti, nec habent sufficientem notitiam credibilium: immo multa ignorant, quæ debent ab eis sciri, ideo Prælati, ut Episcopi, Curati, & alii maiores in Ecclesia, debent habere istud lumẽ, & hoc propter istas rationes, quia si non haberent statim periret fides, si non confutarent errores, & minores non instruerentur. *1. dictum.*

Secundum dictum. Ad acquirendum istam scientiam in montibus, tria requiruntur; primo notitia literalis eorum, quæ scribuntur in sacro canone ad inuestigandum sensum literæ; secundo hoc habere debet, ut sciat ex sensu literæ deducere conclusiones explicantes: tertio quòd ipsi habeant donum ad intelligendum tam illa, quæ sunt tradita in sacra scriptura, quam elicita in sacro canone. *2. dictum.*

Et nota, quod quadruplex, est sensus literæ, scilicet literalis, qui est sensus, quem facit litera: Alius est sensus anagogicus, qui est, quando litera applicatur ad beatitudinem. Alius est allegoricus, quando applicatur ad Christi humanitatem: Alius est moralis, quando explicatur secundum sensum iuxta quẽ debemus moraliter uiuere. Vnde Ierusalẽ hẽt quadruplicẽ sensum: in sensu literali significat ciuitatem, de qua dictũ est, hic Ierusalẽ noli flere &c. in sensu anagogico, significat para-

paradisum, ut dicitur, Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem: in sensu allegorico significat militantem: in sensu morali significat existentem in gratia: & loquitur hic de primo sensu, scilicet literali. Secundo, quòd deducat conclusiones ex iis, quæ sunt in sacro canone, ut ex vna credita, & alia naturali sequitur conclusio credita. exemplum. verbum est incarnatum est propositio credita: quod componitur ex anima rationali, corpore, & sanguine, est homo, est naturalis: ergo uerbum est homo, est credita, Tertio, debet liberare, ut perfectè possit intelligere, quæ continentur in sacro canone, ut ex una credita, & alia naturali sequitur conclusio credita.

Tertium dictum. Tertium dictum Ad acquirendum scientiam in montibus, ut credita intelligantur, non est necesse habere tertium lumen, sed sufficit lumen fidei, & non requiritur lumen scientiale: sed supposita fide, potest docere alios. Et ego tunc infero, Contra, per te ad tertiam notitiam non requiritur lumen &c. nec ad notitiam primam, uel secundam, quoniam ad intelligendum sensum literæ, & conclusiones, sufficit naturale ingenium hominis; puta si quis non sit doctus, si legat in sacro canone, poterit illa intelligere.

Respondet Henricus negando assumptum. Probat Scotus, quòd sequatur ex dictis suis, & ponit differentiam inter Iudæum, & Christianum: quia Christianus firmiter assentit, & Iudæus opinatur, quia uidet hoc non esse impossibile; & quia non habet scientiam, & opinatur.

Arguitur sic. In Iudæo non requiritur lumen ad opinandum: ergo in Christiano non est necesse ponere tale lumen, ut patet de dictis Pauli, quæ non recipiuntur a Iudæis, & tamen opinantur, & possunt deducere conclusiones, & assentire assensu opinatiuo, & Christianus assentiet assensu fidei, & sic non est necesse ponere lumen.

Arguit Sco. contra conclusioné in se. 1. dictu Henric. scdm dictum eius dem. 3. dictu eiusdem. 4. dictum. Contra conclusioné in se, & pro impugnatione in se ponit quatuor dicta Henrici. Primum dictum, scientia, & fides possunt stare in eodem intellectu; & illud lumen inititur lumini fidei. Secundum dictum, scientia non potest præcedere fidem, licet fides præcedat scientiam, quia si haberemus primo scientiam de ista, Deus est trinus, & unus, nunquam habebimus fidem. sed si habeam primo fidem, possum post habere scientiam. Tertium dictum, Lumen istud est clarius lumine fidei, ita quòd per lumen scientiale cognoscitur perfectius, quàm per lumen fidei: sed istud lumen scientiale præsupponit lumen fidei, ita quòd si quis nunquam assentiat articulo, non potest habere fidem. Quartum dictum, ad causandú scientiam in homine, non sufficit illud lumen medium.

Contra primum dictú, arguitur. Contra primum dictum arguitur, quòd si scientia, & fides essent simul in eodem intellectu, sequeretur quòd quis de omnibus conclusionibus logicalibus, methaphisicalibus, &c. posset habere simul scientiam, & fidem. hoc uidetur falsum: igitur consequentia probatur, quia lumen illud non facit cognitionem intuitiuam, sed abstractiuam de credibilibus: & secundò hoc tota Geometria posset haberi simul cum fide. probatur, & pono, quòd aliquis sit Doctor, & legat Theologiam, & assumat aliquas propositiones naturales, scilicet, quòd corpus naturale est corruptibile; tunc ignorans habebit fidem tantú, hoc audiens. & uolo consequenter, quod exponat sibi istos terminos physicos: & quòd ex terminis sic declaratis, & sibi notificatis formet syllogismum demonstratiuum.

Tunc sic arguitur. Prius habuit fidem, nunc scientiam, & sic, potest ergo habere totam fidem, & scientiam simul in eodem intellectu de omnibus conclusionibus physicalibus, sed istud est falsum: ergo fides, & scientia non possunt stare simul in eodem intellectu.

Nota, quòd in textu est exemplum in Geometria, sed est simile huic, quia assumit istam, Omnis triangulus habet tres.

2. ro ad idé. Præterea scientia, & opinio non stant simul, cum sint habitus specie distincti: ergo nec fides, & scientia.

Resp. Henri. Respondet Henricus, quòd licet scientia, & opinio sint incompossibiles, non tamen fides, & scientia: quia opinionis ad scientiam est duplex differentia: prima, quia scientia dicit certitudinem, opinio dicit formidinem, siue dubitationem: secunda, quia scientia habet euidentiam ex parte rei, opinio autem non. sed inter scientiam, & fidem non est nisi una differentia, quia scientia est euidens, fides nó. Modo dico, quòd inter scientiam, & opinionem sunt duæ differentiæ: ideo non possunt simul esse, sed inter scientiam, & fidem non est nisi una: ideo potest esse scientia simul cum fide, quia maior est repugnantia inter scientiam, & opinionem, quam inter scientiam, & fidem. Sed contra. quælibet contradictoria sunt æquè repugnantia inter se, cum sint incompossibilia: sed inter fidem, & scientiam est contradictio: ergo sunt incompossibilia inter se. *Reprobatur resp. Henr.*

Aduerte, quod differentia est inter aliqua esse repugnantia, & inter aliqua esse distantia: nam illa repugnant, quæ nó possunt se compati adinuicem, & sic est æqualis repugnantia in omnibus cótradictionibus: sed est magis distantia, quando unum extremum positiuum contradictionis est perfectius altero extremo positiuo, ut Deus, & musca magis distant; & tamen non repugnant in ratione contradictionis. Sed quod sit inter fidem, & scientiam sit repugnantia contradictionis, patet quia scientia est euidens, fides non euidens: & euidens, & nó euidens sunt contradictoria: ergo scientia & fides repugnant & sic scientia contradicit fidei, sicut opinio scientiæ, & sic scientia, & fides non possunt stare simul in eodem intellectu.

Arguit Sco. contra scdm dictú Hér. Contra secundum dictum, quòd scientia non potest præcedere fidem, ita quòd si habeam scientiam de ista, pater generat, non potero habere fidem: sed si prius habeam fidem, potero habere scientiam, arguitur sic. Aut hoc est propter formalem repugnantiam habituum inter se; aut hoc est propter formalem repugnantiam obiectorum: non ex parte habituum; quia tunc scientia non posset inesse post fidem, cuius oppositum ponis: ergo cum ponas istos habitus compossibiles, scientia potest præcedere fidem, & causare assensum fidei, sicut sequi. Si secundum ponas, scilicet, propter repugnantiam obiectorum, habeo propositum, quia obiecta distinguuntur secundum formales rationes ante, sicut post: & sic de eodem obiecto non potest esse scientia, & fides, ut de ista, Deus est trinus, & unus: quia absolute habetur scientia, & a uiatore fides. si dicas, dico, quòd ista stant simul sicut contraria.

Contraria sunt duplicia. Nota, quod contraria sunt duplicia, scilicet mediata, & immediata. In proposito, dico, quòd fides, & scientia non repugnant, sicut duo contraria immediata, sed mediata, quia est quidam habitus medius, qui non est scientia, nec fides, sicut colores medij, ut rubor, qui non est nigredo, nec albedo: sed hoc nihil est ad propositum, quia quærimus hic de scientia, & fide.

Arguit contra tertium dictum. Scire nolés dupl. Præterea. Consequenter improbat tertium dictum, scilicet quòd illud lumen est clarius lumine fidei, & assumit dictum D. August. super Ioan. Homilia 26. Cætera autem potest homo nolens, credere autem non nisi uolens. Vnde aliqua scire nolens intelligitur dupliciter, uel per inuentionem, & sic non scit: aut per infusionem, & sic potest scire sic, quòd propositio Augustini potest intelligi, Cætera potest scire homo nolens, scilicet per infusionem, non autem per inuentionem. Vel aliter, quòd non possum assentire propositioni credibili, nisi uolens, & sic est uera, qualitercunque fuerit credibilis; quia nisi uoluntas imperet, homo non potest acquirere scientiam.

Arguitur sic. Illud quod ex propria ratione sui non dependet essentialiter a uoluntate, non dependet essentialiter ab aliquo dependente a uoluntate: sed scientia non dependet ab actu uoluntatis, sed ab intellectu: & fides dependet ab actu uoluntatis: ergo scientia speculatiua non dependet essentialiter a uoluntate in quocunque lumine, sed præcedit uoluntatem, quia sicut intellectus est prior natura actu intellectus, sic uoluntas est prior actu uoluntatis: ergo natura est prior actus intellectus, actu uoluntatis: ergo potest habere scientiam sine fide: sed cum fides dependeat a uoluntate, non potest haberi fides, nisi imperetur a uoluntate: quia essentialiter credere dependet ab actu uoluntatis: & per consequens potest esse scientia sine fide, quia cognitio faciens scientiam non dependet essentialiter a fide. Si dicas, quòd illa habetur in lumine fidei, oppositum dixisti, sed dicis, quod in alio lumine.

¶Præterea comparando &c.]

Arguit contra quartú dictú Hér. Contra quartum dictum, in quo dicis, quòd lumen medium sufficit ad acquirendum scientiam, probatur, quod non; quia non potest sciri conclusio, nisi per principia; & principia sciuntur per terminos confusè, uel distinctè cognitos.

Arguitur sic. Euidentia conclusionis dependet essentialiter a principiis: sed principia immediata non possunt intelligi, nisi prius apprehendantur termini, ut sunt termini principiorum immediatorum. igitur istud lumen, quod nó facit apprehendere terminos principiorú immediatorú, non facit, nec potest facere

facere intelligere principia immediata: nec per consequens conclusionem, quæ sequitur ex illis: sed istud lumen medium non facit distinctè apprehendere terminos huius, Deus est trinus, & unus, ut sunt termini propositionis immediatæ, sed cõfuse in generali. patet, quia nullum cõceptum habeo propriũ in aliquo lumine de Deo trino, & uno, quẽ non possit habere hæreticus, sed hæretico non sufficit illud lumen de terminis, quia hæreticus ex illis non potest sibi acquirere scientiam de credibilibus: ergo nec ego, quia nõ possum habere aliam notitiam de terminis, quam habet, vel potest habere hæreticus; quia potest habere notitiam in sensu literali, sed talis notitia vocatur lumen medium: ergo potest habere scientiam, & tamen non potest habere fidem: ergo sequitur, quòd non sufficit illud lumen medium.

2. arg. cõtra idem. Præterea. Si illud lumen medium esset sufficiens ad causandum apprehensionem terminorum, & principiorum, sequeretur, quòd per illud lumen possem habere notitiam euidentem de articulis fidei: sed hoc est falsum: igitur patet quod & antecedens sit falsum; quia habita notitia de conclusione per præmissas, & terminos, possem habere scientiam euidentissimã, sicut beatus de iis, quæ sunt fidei: sed hoc est falsum, quia tunc fides esset assensus euidentissimus: & sic patet, quòd opinio Henrici est falsa: & quòd de eodem, in eodem intellectu, non potest esse fides, & scientia.

Adducit argum. aliorũ cõtra Hen. Præterea alii arguunt. huius articuli est secũda pars, uisum est quomodo Scotus impugnauit Henricum, qui dicebat, quòd erat quoddam lumen medium, uirtute cuius poterat acquirere quidam habitus, qui stabat cum fide. Quærunt alii Doctores, quod est tale lumen? Respondet Henricus per duas propositiones: prima, illud lumen non est euidens. secunda, habens tale lumen potest se cognoscere habere fidem, & tamen non scit: nõ arguunt contra, & supponunt, quòd aliquis potest habere talem habitum dupliciter, scilicet actu interiori, uel exteriori. Interiori, quia facilius habens habitum potest speculari, & exire in actu. Exteriori, quando potest docere. probatur dupliciter: primo de charitate interiori, quia quis potest cognoscere se habere charitatem tam actu interiori, quàm exteriori;

1. rõ contra Henr. quia facilius inclinatur ad diligendum Deum actu interiori, & actu exteriori: & promptius ad sustinendum pœnas, & feruentius operandum. non sic existentes in peccato, sed tales, qui habent tale lumen secundum eos non melius docent, nec firmius credunt, quam simplices: sed frequenter minus, igitur non debet poni.

Cõtradictio apparens in dictis Scoti tollitur. Sed contra. Doct. contradicit sibiipsi, quia dicit, quòd nullus potest se cognoscere habere habitum quantumcũque habeas fidem infusam, quia si quis sola fide sciret se assentire articulis fidei, sequeretur, quòd fides acquisita non esset necessaria, & tamen dicit supra, quòd est necessaria.

Respondetur, quod non est de mente Scoti, sed aliorum: & quòd habens physicam facilius, & promptius docet, & tã actu interiori, quam exteriori potest cognoscere, & scire se habere physicam. Item. Si quis per illud lumen cognosceret se habere fidem de credibilibus, facilius operaretur: sed hoc est falsum, immo minus operatur frequentius: ideo tale lumẽ non debet poni.

Fund. solutionis ad idẽ Præterea contra est philosophus secunda post. & supponitur opinio Platonis, quæ est, quòd a principio creationis animæ omnes scientiæ fuerunt increatæ: secundo, quòd isti habitus nos latent propter quandam obscuritatem, quæ est in nobis, propter quam non possumus scire tales habitus: & tertio, quòd nostrum scire non est nisi reminisci quantum ad actum: quia non possumus uti habitu iam habito. Arguitur sic. Stultum est nos dicere habere tales habitus, & latere nos. Hæc propositio potest intelligi dupliciter, vel quantum ad obiecta talium habituũ, & sic non: uel quantum ad habitus tales quos nos habemus, & tamen non cognoscimus, & sic intelligitur. patet, quia stultum est dicere, ego habeo physicalia, & non scio: ergo stultum est ponere in me aliquod lumen, & me ignorare siue latere me habere talem habitum: ergo si est in me, possum scire me habere tale lumen.

Item possum me cognoscere habere fidem. ergo cognosco me habere illud lumen. & hoc siue in uniuersali, siue in particulari. Antecedens patet, quia ego credo, idest assentio isti, Deus est trinus, & unus, & non nisi per fidem: ergo cognosco me habere fidem in uniuersali: ergo habere tale lumen, quia per te tale lumen est clarius lumine fidei: ergo lumen, quod tu ponis, non lateret habentem, quoniam sciret illud se habere, & per consequens posset istud ostendere actu exteriori.

Præterea quæro, quando hoc lumen infunditur, uel in Baptismo, uel post, si in baptismo, tunc sequitur, quòd nutritus in nemore, uel inter Sarracenos, sine doctore posset deuenire ad tantam notitiam, sicut ille, qui studet in Theologia & hoc quantum ad ueritates necessarias, quia per illud lumẽ posset cognoscere terminos, & formare propositiones: & ex principiis conclusiones inducere, & sic deueniret ad tantam doctrinam, quod est falsum. Si post baptismum, uel mediate, vel immediatè, & sic non: uel mediate, idest quando uenit ad annos discretionis; uel quando incipit studere Theologiæ, & ideo artistæ qui nuniter incipiunt studere in Theologia, debent se disponere ad accipiendum Theologiam. *1. rõ ad idẽ.*

Contra. sequitur, quòd infusio illa non esset miraculosa: sed hoc est falsum, igitur. Et nota, quid est miraculum, quia est opus supra siue præter naturam, à Deo immediatè, & non regulariter factum, propter veritatem attestandam. supra naturam dicitur, quia creatio animæ est opus supra naturam, & immediate a Deo, & tamen non est operatio miraculosa: quia quando in instanti est formatum corpus, Deus creat animam, & creando infundit corpori. patet consequentia, quia quando Deus assistit, ut generabilis causa ad aliquem effectum causandum, si natura se disponit, non est mirabile, nec illud collatum dicitur supernaturale, sed magis naturale, ut patet de animatione in corpore organizato, sed si post baptismum istud lumen medium infunditur, quia homo se disponit, non est miraculosum: ergo infusio illa non est miraculosa: & sic non esset miraculum, quòd maiores haberent istud lumen, & minores non. Si dicas, quòd non dat omnibus istud lumen, sed se disponentibus, & non omnibus, sed quibus uult, ut Augustino, Hieronimo, Basilio, & etiam aliis, qui non studuerunt, ut Francisco, Antonio, &c. & tamen habent illud lumen. sed contra, sequeretur, quòd non esset studendum in Theologia, & quòd frustra laboraremus in inquirendo per studium ueritatem; sed esset melius stare in Ecclesia, & Deũ rogare, ut daret nobis hoc lumen: sed hoc est falsum, patet de sanctis patribus, quia licet habuerint aliqualem notitiam, non tamen ita amplam, sicut Scotus, Bea. Thom. & multi alii, qui laborauerunt studendo; & sic patet, quòd non est ponendum tale lumen medium ad hoc, ut quis assentiat articulis fidei. *Quid miraculum.*

Ad quæstionem igitur aliter respondeo. Scotus hic duo facit. Primo exponit titulum quæstionis: secũdo applicat ibi ad propositum. Quantum ad primum, nota primo, quia duplex est fides, scilicet infusa, & acquisita: & hic quærit de habitu fidei infusæ, & non acquisitæ. *Res. Sco ad quæstionẽ. Dupl. fides.*

Aduerte secundo, quòd scientia capitur quadrupliciter. Vno modo pro certa, & infallibili notitia, & sine hæsitatione, uel dubitatione. *Scia capitur quadrupl.*

Prima propositio. De scientia isto modo accepta non quæritur quæstio.

Secunda propositio. Cum fide stat ista scientia, quia sicut ista est certa, ita & fides. *Quæ cũ fide stet scia & quæ.*

Tertia propositio. Non solum fides est compossibilis huic, sed est scientia isto modo, quia sibi conuenit definitio; quia cuicunque conuenit definitio, & definitum: sed definitio scientiæ conuenit fidei: ergo definitum puta scientia conuenit fidei, & adducit Augustin. secundo de Trinit. capite. 3.

Sed nota, quòd sensus capitur dupliciter. Vno modo propriè, & sic sunt quinque interiores, & quinque exteriores. Alio modo communiter, & sic est potentia perceptiua: auctoritas. Profecto ea, quæ &c. ad ea quæ sensu nostro cognoscere non possumus, sensus aliorum requirimus, quia testimonio aliorum credimus; ut quæro quid est de Rege, quia non uideo, ideo inquiro de eo, quia sicut est in potentia sensitiua, ita in intellectiua: sed ea, quę nescimus sensu, testimonio illorum scire uolumus, sic ea, quæ sunt fidei, per nos ipsos cognoscere non possumus: ideo testimonio dicentis credimus, & dictis assentimus, quia credo ipsum ueracem, & nollet me decipere: ideo firmiter assentio, & sic est fides, quæ est in intellectu, quia intellectus est potentia perceptionibus, & sic fides est scientia, accipiendo scientiam hoc primo modo. Secundo modo accipitur scientia pro illo, quo possumus certitudinaliter dicere uerum; & sic differt ab opinione. *Sẽsus dupl.* *Scia secũdo modo acc.*

Assensus est duplex. Vnde opinio est assensus propositionis cum formidine de opposito. Alio modo assensus, qui acquiritur per propositiones probabiles ex discursu syllogistico, & sic doctores opinantur. *Assensus dupl.*

Prima

1. prop. Prima propositio. Assensus non accipitur pro opinione.
2. prop. Secunda propositio. Assensus accipitur secūdo modo, quia est secundum quem possumus dicere uerum.
3. propos. Tertia propositio. Scientia isto modo stat cum fide, ex quo sequitur, φ opinio stat cum fide, & est mens doctoris.
4 propos. Quarta propositio. Huiusmodi assensus potest esse de tripli ci obiecto, primo scilicet de speculabilibus, agibilibus, & factibilibus; ut sortes credit de agibilibus, Deus est diligendus: de factibilibus, parandæ sunt ecclesiæ propter ornatum.
5. prop. Quinta propositio. Si est de speculabilibus, uocatur scientia, quæ est habitus conclusionis.
6 propos. Sexta. Si est de agibilibus, dicitur prudentia, quæ deducitur ex principiis moralibus.
7. prop. Septima propositio. Si est de factibilibus, dicitur ars; & sic fides infusa, & scientia isto modo stant simul. Tertio modo accipitur scientia strictissime, & ad eam quatuor cōditiones requiruntur. Prima, quòd sit certa, & infallibilis: per hoc, φ dicitur certa, tollitur opinio: per hoc, φ dicitur infallibilis, tollitur dubitatio: & dicitur sine deceptione, & per hoc tollitur syllogismus fallographus. Secunda, quòd est obiecti necessarii.

Ex quo sequitur, φ de contingentibus non est scientia. Secundo sequitur, φ de omnibus credibilibus non est scientia, quia aliqua sunt contingentia: ut uerbum est incarnatum. Tertia, quia est causata per causam euidentem intellectui, & hoc per causam propinquam. Vnde nota, φ causa est duplex, s. remota, & mediata, & illa est subiectum scientiæ. Alia est propinqua, & immediata, & illa sunt præmissæ, ut sunt principia syllogismi demonstratiui & dicitur euidens, sine nota intellectui, quia si non sit euidens, ita quod termini non cognoscantur, non est scientia, sed requiritur cognitio distincta, seu cōfusa terminorum. *Cā duplex scientiæ.*

Dupl. notit. Nota, φ duplex est notitia, scilicet actualis, & habitualis: & utroque modo accipi potest; quia si habeam scientiam actu, necesse est habere actualem notitiam: & si habitu, habitualem; & hoc de principiis. Quarta, φ illæ causæ sint applicatæ ad conclusionem per discursum syllogisticum, sic arguēdo, Omnis figura tribus lineis contenta habet tres angulos æquales duobus rectis: triangulus est figura habēt tres lineas: ergo triangulus habet tres Angelos &c. & hoc est, quòd dicit Aristotel. primo post. Scire opinamur simpliciter, & non sophystico modo, qui est secundum accidens: & per hoc excludit omnem dubitationem, opinionem, & incertitudinem, & hoc cum causam eius arbitramur cognoscere, scilicet necessariam: & quia illius est causa, per applicationem principiorū, per discursum syllogisticum: & ex hoc infero, quod scientia demonstratiua procedit ex primis, ueris, & immediatis, causisque conclusionis. Et ideo pono talem propositionem. In titulo quæstionis capitur scientia isto tertio modo, & non duobus primis modis, cum quæritur, utrum scientia, & sides possint esse de credibilibus, &c. *Quō sumatur scia in titulo qōn.*

¶Ad propositum tamen magis dico &c.]

Pōderatur textus facti dus. Hic tractatus uidendus est propter textus obscuritatem, breuitatem, & fœcunditatem, & nota, quòd dictum est, quòd triplex est scientia, & quod duobus primis modis scientia stat cum fide: tertio modo non, quia proprie accipitur scientia. Nunc Doct. est ostendere quis habitus est compossibilis fidei, & quæ scientia, & quæ non. Et primo ponit duas propositiones.

1. propos. Prima, Aliqua notitia actualis, quæ non est notitia fidei, potest stare cum fide.

Dupl notit. Nota, quòd duplex est notitia. Quædam incomplexa, quæ habetur de termino: Alia complexa, quæ habetur de propositione, siue principio. Et ista est duplex, quędam apprehensiua, ut cum quis apprehendit terminos componit propositionem, non tamen iudicat, ut apprehendis, Antichristus, & erit, intellectus componit, Antichristus erit, quæ non iudicatur uera, nec falsa ante determinationem diuinæ uoluntatis. Alia est iudicatiua, quam intellectus iudicat de ueritate, uel falsitate propositionis: Primum dictum est, non tantum loquitur de notitia complexa apprehensiua quando dicit, quòd notitia est compossibilis fidei, sed etiam loquitur de notitia iudicatiua, quæ iudicatur de ueritate, uel falsitate propositionis, quia stante fide infusa in me, potest Deus mihi reuelare, uel dare notitiam distinctam terminorum credibilium, & componere principia, & ex talibus conclusiones inferre: & de conclusione habebo actum sciendi, & cum tali actu sciendi stat fides infusa. Patet, quia Deus potest mihi dare notitiam distinctam terminorum, & componere, & habere propositionem immediatam, & tamen est ibi fides infusa. *Nōt cōplexa duplex.*

Si dicas, quòd istud est notum de diuersis credibilibus, sed non de eodem, contra, est idem credibile, quia de eadem conclusione. ergo simul de eodem est fides, & scientia.

Reprobatur resp. Respōdeo, quòd de eodem est scientia actualis, & fides habitualis. Contra, si de eodem sit fides, & scientia, fides actualiter inclinabit, ergo fides actu.

Respondeo, quod fides non inclinat actu, quia habet impediens, sed solum habitu, & sic cum fide infusa potest stare aliqua scientia, siue notitia de eodem credibili.

2. prop. Secunda propositio. Cum habitu fidei infusæ simul, & semel in eodem intellectu, de eadem propositione credibili, potest stare scientia tripliciter: & ideo uidendum est, qualem habitum potest habere aliquis cum fide. Primo, quærō, quem habitum potest habere homo ex sensu literæ scripturæ sacræ de creditis reuelatis. Secundo, qualem habitum habent exponentes sacram scripturam, & soluentes ea, quæ uidentur contraria, & sunt conclusiones oppositæ articulis fidei. Tertio, qualis habitus sit in maioribus recipientibus primo scientiam. De primo dico, quòd dictum est, quod duplex est sensus literalis: unus, quem facit litera, ut Manus tuæ fecerunt me, est duplex sensus literalis, scilicet si uas loquerentur figulo, diceret, manus tuæ fecerunt me. Alius est sensus, quem intelligit Doctor, quem Spiritus sanctus dat intelligere, ut manus, idest potentia executiua, quæ est uoluntas diuina, fecerunt me. *Tert.* *Habitus ppōnis. Manus tuæ Domine fecerunt me. dup. sensus.*

Aduerte, quòd in discursibus Theologicis syllogisticis est processus ad triplicem modum conclusionis. Primus ad conclusiones sciendi, & hoc dupliciter: uel metaphysicæ tantum, ut Deus est unus: uel est ad conclusiones Theologicas tātum, ut pater spirat. Secundus processus est ad propositiones credēdas, Vno modo explicitè, qui est assentire propositioni expresse contentæ in sacra scriptura; ut uerbum caro factum est. Alio modo implicitè, quæ est assentire propositionibus uirtualiter contentis in sacro canone. *Processus ad ppositio nes credendas duplex.*

Prima propositio. Non accipitur processus ad credendum propositionibus implicitè, tamen Occham hoc tenet, quia dicit, quòd omnis propositio semper fuit catholica, quæ est catholica, & omnis propositio semper fuit hæretica, quæ est inter hæreticas, quod tamen est falsum.

Secunda propositio. Hic intelligitur de propositionibus credendis explicitè. Tertius processus est ad propositiones.

1. prop. Prima propositio. Notitia, uel habitus, quem aliquis habet ex una credita explicitè, & alia credita implicitè, non est notitia scientialis, & euidens, patet sic, quia quando procedit ex uno credito ad aliud, non mendicatur ex principiis a Doctore: ergo non est scientia; quia in scientiis oportet mendicare propositiones, sed hic non: patet per August. Et pro auctoritate supponitur, quòd duplex est timor, scilicet humanus, cū quis ueretur facere propter homines, quod non ueretur facere propter Deum, ut cognoscere non suam uereretur propter homines, quia in publico non facit, sed in occulto. Alius est timor diuinus, quando quis ueretur propter Deum, & nō propter homines, ut ieiunare, orare &c. sic quando ueremur contemnere propositionem creditam, hoc est propter Deum, & non propter homines: quia non ueremur propter homines, sed propter Deum. Exemplum, Christus resurrexit, ergo nos resurgemus: hic non mendicatur propositio naturalis, sed ex una credita, Christus resurrexit, deducimus in aliam creditam, scilicet nos resurgemus. *Dup. timor.*

2. prop. Secunda propositio. De propositione, quæ infertur, & illa ex qua infertur, habetur aliquis habitus. Ista propositio habet duplicem sensum: uel unus habitus est, per quem assentitur uni per aliam, uel per quem immediatè assentitur, & uno per aliam: ut Deus est trinus, & omne, quod reuelatum est a Deo, uel per ecclesiam reuelatur, infero, Deus est trinus, & uni uel per quam immediatè assentio uni, sicut alteri: quia non assentio illi, Deus est trinus, & unus, per istam reuelatum est a Deo, Deum esse trinum, & unum: sed æquè immediatè uni sicut alteri. Dico ergo, quod habitus, qui est in me, facit æquè primo assentire uni sicut alteri, & non uni per aliā: & illa habitus uocatur fides infusa.

Tertia propositio. Si ponatur aliquis habitus, per quem ego assentio uni per aliam, ille habitus non est scientialis, quia non est assensus certior fide: ergo non est scientia: patet, quia non est habitus faciens scire.

Instat telli tur. Si dicas, quòd scriptura procedit definitiua, diuisiua, arguendo sicut aliæ scientiæ. Respondeo, quòd hoc non uideo, nec scio ubi. Si dicas, quòd Paulus arguit prima ad

Cor. 15. Christus resurrexit: igitur mortui resurgēt, quia ego assentio isti, nos resurgemus, quia Christus resurrexit: ergo est alius habitus a fide. Item B. Ioan. Deus dilexit nos: ergo debemus ipsum diligere, & per consequens non est idem assensus, & sic propositio tua falsa est.

Duplex est argum. Respondet Scotus, quòd duplex est argumentum. Quoddā Theologicum, quod est habitus, quo assentimus propositionibus Theologicis per apostolū, qui dicit, quòd fides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium, & sic non loquitur Scotus. Aliud est logicum, quod est ratio rei dubiæ faciens fidem, quia conclusio ante probationem est incerta, & post fit certa.

Præterea per argumentum logicum sciuntur euidenter cō clusiones, quæ prius ineuidenter cognoscebantur: unde dup. est euidentia: Quædam illatiua: & quædam probatiua. unde omnia argumenta siue uera, siue falsa sunt euidētiæ illatiuę: sed probatiua est uirtute propositionis euidentis. *Euidentia duplex.*

Quid sentiē dñs de argumētis q̄ habentur in sacra scriptura. Prima propositio. Si Paulus absolute dixisset istam, Nos resurgemus, ita certè assentirem isti, sicut quando addidit, Christus resurrexit: quia non magis assentio uni, quàm alteri patet, quia Paulus dicit, quòd si Christus non resurrexit, inueniremur falsi testes: ita, quòd est sensus, quòd ipsi fuerunt ueri testes, quia per testimonium eius æquè assentio isti absolute, sicut si non dixisset aliam.

Ad aliud dico, quòd argumentum factum a Ioan. est ad mouendum nos ad Dei dilectionem, & non dicit illam propositionem eo, quòd Deus dilexit nos, quòd eum diligamus: quia si Deus non dilexisset nos, & nihil pro nobis fecisset, adhuc te neremur Deum diligere propter dona naturæ: similiter ex discursu illo syllogistico acquiritur aliquis habitus, qui non est scientialis, nec euidens.

Trip. habitus. Nota, quòd triplex est habitus fidei: scientialis, & medius. Prima propositio. Talis habitus est habitus medius. Secunda. Non est habitus scientialis. Tertia. Non est habitus fidei.

2. art. huius partis. 1. concl. De secundo modo habendi habitum cum fide, dicit Scotus si aliquis habeat istum habitum, ille potest vocari maior.

Prima conclusio extra textum. Habitus, quo quis scit exponere sacram scripturam, explicare conclusiones, & defendere contra hæreticos sacram scripturam, non est habitus sciētialis.

Ex quo sequitur, quòd de Lyra, qui habuit istū habitum, non habuit habitum scientialem. Probatur primo de habitu, quo quis scit exponere, & ille exponit sic, & exponit unum passum minus notum per alium magis notum.

Qui scit exponere sacrā scripturam non habet habitū scientialem. Arguitur sic. Per artes uidet per. Philosophiam Metaphysicam, Ethicam. Si primo modo, tunc ista expositio non est notitia scientialis, quia sicut assentio isti propositioni manifestę ita assentio alteri: primæ non assentio, nisi per fidem: ergo nec alteri. Capiamus unam propositionem exponentem aliam, dico, quòd non habeo maiorem notitiam de una, quam de alia. Et probat August. quia obscuritas diuini sermonis ad hoc prodest. exemplum. Spiritussanctus, qui a patre procedit, illa est obscura, habitus exponendi illam per aliam non est scientia. si dicas, quòd exponit per philosophiam, sicut Scotus exponit Theologiam per metaphysicam D. Thom. per philosophiam, nominales per logicam, dicendo iste terminus sic supponit, dicit Scotus, quod metaphysica multum iuuat ad intelligendum Theologiam: & si exponatur sic sacra scriptura, adhuc non est notitia scientialis, quia certitudo conclusionis sequitur certitudinem præmissarum, sed præmissæ sunt minus certæ, quia ex vna de necessario, & altera de contingēti, sequitur conclusio de contingenti, sic ex una propositione credita, & altera naturali, sequitur cōclusio credita: ergo propositio exposita, quæ exponitur per auctoritatem Aristot. & per propositionem creditam, erit conclusio credita, & non cō clusio scientialis, sed uocatur habitus distinctus a scientia, & est fides, qua aliquis habet fidem de credibilibus, tamen nescit exponere sacram scripturam. Secūdo. Sicut habitus, quo quis scit exponere, non est sciētia, ita habitus, quo quis scit defendere contra hæreticos, non est scientialis. patet, quia eodem modo imaginor de isto, sicut de illo qui scit exponere, quia quando respondeo, uel dico responsionem Theologicalem, vel naturalem innitendo auctoritatibus philosophorum, tūc ille habitus innitetur philosophiæ naturali. *Ex una naturaliter nota, & una credita sequitur propositio credita.*

3. concl. Tertia conclusio. Habitus, quo quis scit explicare sacram scripturam ad sensum moralem, quamuis sit explicatus magis ille habitus quam habitus exponendi sacram scripturam, non tamen est scientialis habitus, sicut patet in prædicantib. dantibus moralitates.

De tertio modo habendi fidem, Prima propositio extra textum, Deus potuit causare notitiam de credibilibus æquè certam, sicut est scientia de scientibus. probatur, Omnem esse ctum quem Deus potest creare mediātē causa secunda, pot est immediatè creare uirtute propria: sed Deus mediantibus terminis, si termini cognoscerentur perfectè causaret notitiam respectu credibilium: igitur Deus potest sine illis causare certam notitiam credibilium. Notandum pro maiore, q̄ non est uerum uniuersaliter, quia Deus potest mediante corpore, & anima causare hominem, non tamen sine corpore: iō notandum est, quòd duplices sunt causæ: quędam intrinsecè, ut materia & forma: aliæ extrinsecè, vt efficiens & finis. Illa propositio maior intelligitur de causa extrinseca, & non intrinseca. *3. art. huius partis. 1 prop.*

Secunda. Talem habitum firmiter inclinantem ad assentiē dum credibilibus habuerunt Prophetæ, Apostoli, & multi alii. patet de prophetis, qui assentiebant credibilibus propositionibus ac si essent de præterito. patet de Apostolis. *2. propos.*

Tertia. Isti homines, quibus datus est iste habitus, habuerunt talem assensum, quo stante impossibile fuit eos nō assentire ita, quòd firmiter assentiebant sicut ego assentio isti, omne totum est maius sua parte. *3. propos.*

Quarta. Certitudo illius assensus si esset maxima certitudo, non tamen habita ex certitudine rei, sicut est habitus sciē tialis. patet, quia ille habitus erat habitus non habens euidentiam ex obiecto. *4. propos.*

Quinta. Quamuis certitudo illius assensus non fuerit habita ex principiis per se notis, tamen erat firmissima certitudo, & illa certitudo erat ex assensu quem habebant. *5. propos.*

Sexta. Quamuis certitudo illius assensus non fuerit habitus ex principiis per se notis, quia non ex euidentia rei, tamē erat maior certitudine fidei. patet, quia certitudo fidei non excludit omnem dubitationem, tamen ille assensus excludebat omnem dubitationem.

Notandum, quòd duplex est dubitatio. Quædam leuis, & non trahens in oppositum alicuius credibilis, & ista dubitatio stat cum fide. Alia est dubitatio trahens in oppositum credibilis, & uincens, & ista non stat cum fide. Scotus se resoluit. *Dup. dubit.*

Resolutio Scot. 1. concl. Prima conclusio responsiua ad q. Cum fide non potest stare scientia proprie dicta de credibilibus nobis reuelatis, patet, quia termini credibilium non apprehenduntur sub propriis rationibus: igitur nec principia: sed nos non cognoscimus terminos, nisi in rationibus generalib. Item si possemus habere fidem, & scientiam de credibilibus, sequeretur, quòd aliquis posset habere fidem, & scientiam de speculabilibus, ut de geometricis: sed hoc est falsum; igitur &c.

Secunda propositio. Cum fide potest haberi, & habetur a multis aliquis habitus distinctus a fide de credibilibus: patet, quia ex sensu sacræ scripturæ iste potest acquirere unum habitum, & quamuis inter propositiones credibiles sit quidam ordo dignitatis, quia quædam sunt necessariæ, quædam contingentes: tamen habitus non inclinat ad assentiendum uni propter alteram, sed immediatè inclinat ad assentiendum omnibus credibilibus &c.

¶ Ad aliud pro opinione &c.

Resp. ad argu. Henric. Hic respondet ad argumenta pro opinione Henric. ad primam auctoritatem August. Hac scientia &c. Respondet Sco. quòd licet simplices habeant fidem implicitè de credibilibus, non tamen habent fidem, qua sciāt exponere sacram scripturam & eam defendere contra hæreticos, & ideo illi, qui sciūt hoc facere, habent alium habitum distinctum a fide, sicut doctores, & maiores in ecclesia: tamen cum hoc stat, quod ille habitus non est scientialis: & cum dicit August. hac scientia non possent &c. Dico, quòd scientia hic capitur pro isto habitu, quo quis scit exponere sacram scripturam, & illam defendere contra hæreticos, prout est notitia adhæsiua, qua determinatè uerum scimus. Ad aliam auctoritatem D. Aug. super illud. D. Ioannis, & Vita erat, Suscipiant montes &c. dico, q̄ si essent mille auctoritates dicentes, q̄ esset ponendum lumen medium, dicit Aug. si inconcussè, idest sine dubitatione crediderint sacris scripturis, laborando, ut intelligant ea, quæ crediderunt, & concordando passum passui uideant, quòd prius creditur.

Ex quo sequitur, quòd notitia, qua quis scit exponere sacram scripturam, non est scientialis; quia scientia propriè nō acquiritur, nisi studendo. dicit tamen D. Bonauentura de D. Patre nostro Francisco, quòd nunquam studuit, immo usque ad uigesimum annum fuit mercator: tamen tanta secreta de Theologia sciebat, quod mirum erat, quicquid sit, uult habere

re Augustinus, quòd ille habitus, quo quis scit exponere, non est scientialis.

Arguitur sic, quòd de credibilibus possit haberi scientia, & fides per reuelationem. Forma argumentum si uis.

Sol. arg. pro Henrico. Respondeo, vel quòd demonstrationes non deficiunt in se, & sic uerum est: uel quo ad nos, & sic nego; quia beati possunt demonstrare Trinitatem, & unitatem Dei, nos autem nō possumus: quia omnis demonstratio procedit ex primis, veris, & immediatis, vel ex iis, qui fidem suæ cognitionis ex primis susceperunt, ut dicit philosophus primo topicorum. ita, quod vult dicere, quòd est demonstratio, quę dat propter quid, quę requirit notitiam non ex primis, & immediatis, sed ex aliis, quæ per ea prius suam euidentiam susceperunt: ut arguendo sic, omnis homo est risibilis, Sortes est homo: ergo Sortes est risibilis. Alia est demonstratio propter quid, & potissima, quæ est ex primis, ueris, & immediatis, & notioribus; ut sic arguẽdo, omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis: sed nos non habemus talem notitiam, quia non habeẽ notitia ex primis, ueris, & immediatis de articulis fidei.

Sol. princip. Ad argumenta principalia arguitur primo sic. B. Tho. credidit Christum esse, & tamen uidit: ergo de eodem obiecto potest haberi fides, & scientia capiendo scientiam largè, quòd uiderit patet; quia Christus dicit, Quia uidisti me Thoma, credidisti. Respondeo ad antecedens, & nego, quod de eodem habuerit fidem, & scientiam, quia B. Thom. aliud uidit, scilicet humanitatem, & aliud credidit, scilicet diuinitatem; quia dicit, Dominus meus, & Deus meus, quia uidit Christum hominem, & credidit ipsum Deum.

2. princip. Secundo sic, & est quædam replica de Petro, & Ioan. qui viderunt Christum crucifixum, & credebant Christum Crucifixum: ergo aliquis potest habere sciẽtiam, & fidem de eodem obiecto.

Solu. scdm. Respondẽt aliqui, transeat prima pars auctoritatis, & nego secundam partem, quia aliqui dicebant sicut Lucas, & Cleophas euntes ad Emaus, Nos sperabamus, quòd esset redempturus Israel.

Respondet Scotus, cum arguitur de Petro, & Ioan. quòd viderunt Christum crucifixum, concedo, & tamen crediderũt Christum crucifixum: nego. Vnde tenendo, quòd de omnibus credibilibus est una fides Petrus & Ioan. habuissent unam fidem de omnib. credibilibus, & credidissent et Christum crucifixum, quamuis non uidissent. sed ex quo uiderunt, tamen postquam ille actus fuit transactus, quo Petrus, & Io. cogitabant passionem Christi, habuerunt fidem, sed dum uidebant non habebant fidem, quia impossibile est habere fidẽ, & scientiam.

Contra. tu dicis, quòd Ioan. non credidit: ergo fuit damnatus, quia omnes tenentur credere articulos fidei, similiter de Petro.

Respondeo, distinguo de gentibus: uel de illis, qui uiderũt illos actus, & sic nego: aut de illis, qui non viderũt illos actus, & sic dico, quòd gentes in Ecclesia debent credere. Ita etiam dicunt aliqui de Paulo, quòd post uisionem essentiæ diuinæ non habebat fidem de Trinitate personarum, quia illam poterat demonstrare, & habere scientiam proprie.

3 princip. Tertio sic. Scientia, & opinio possunt esse simul de eadem propositione: ergo etiam scientia, & fides.

Probatur antecedens, & pono, quòd aliquis habeat conclusionem probandam, & habeat syllogismum dialecticum, & demonstratiuum ad probandum istam conclusionem, homo est risibilis, per syllogismum dialecticum habebit opinionem, & per demonstrationem habebit scientiam: ergo simul habebit scientiam, & opinionem.

Probatur consequentia, quia minus repugnant fides, & scientia, quam opinio, & scientia; quia opinio, & scientia differunt dupliciter, ut dictum est: quia primo scientia habet certitudinem, & opinio formidinem: secundo sciẽtia habet euidentiam, opinio autem non: sed scientia non differt, nisi unico modo a fide, quia scientia est euidens, & fides non: sed de eodem obiecto potest haberi scientia & opinio: ergo fides, & scientia; quia non differunt in certitudine, quia fides habet certitudinem sicut scientia.

Sol. 3. prin. Reg. Scoti. Pro responsione ponitur regula. Quandocunque aliqui effectus sunt incompossibiles in aliquo, causæ illorum effectuũ sunt simul incompossibiles in causando illos effectus. exemplum. capiamus calidum, & frigidum in summo, quæ sunt incompossibilia in aliquo; & ideo si quis producat summum calorem in aliquo subiecto, frigus non poterit causare frigiditatem summam in eodẽ: sed sic est, quòd fides, & opinio sunt incompossibiles: igitur impossibile est, quòd aliquis causet fidem, & opinionem, ut si quis habeat opinionem de aliqua propositione, adueniente demonstratione corrumpitur opinio, quia impossibile est, quòd fides, & opinio sint de eodem; & pono, quòd aliquis habeat syllogismum dialecticum, & demonstratiuum, dico, quòd per demonstratiuum habebit scientiam, & syllogismus dialecticus non causabit opinionẽ, quia causa perfectior, quæ est syllogismus demonstratiuus, impedit dialecticum. Et ideo ad argumentum nego antecedens, & ad probationem dico, quòd si quis habeat syllogismum dialecticum, & demonstratiuum, non assentit propositioni per dialecticum, sed per demonstratiuum, quia impeditur syllogismus dialecticus.

Quarto sic. Aliquis potest in lumine naturali habere scientiam de obiectis fidei naturaliter cognitis; ergo aliquis potest habere scientiam in lumine supernaturali, & fidem de obiectis supernaturaliter cognitis de eisdem credibilibus; & cum habeatur fides de illis: ergo de eodem habetur scientia, & fides, hoc modo est clarum. Probatur consequentia. quia lumẽ supernaturale, s. fidei, est perfectius quàm sit lumen naturale: sed in lumine naturali, idest in uirtute intellectus cum motione obiectorum aliquis potest acquirere sciẽtiam: ergo etiam in lumine supernaturali. Respondeo, concedo antecedens, & distinguo consequens: uel in lumine supernaturali perfectissimo, sicut beati habent, & sic concedo: vel in lumine supernaturali imperfecto, sicut est fides, & sic nego. *4. princip.* *Sol. 4. prin.*

Notandum, quod lumen naturale est intellectus cum motione obiectorum; sed lumen supernaturale est duplex, s. perfectum, & illud est lumen gloriæ: Aliud est imperfectum, & illud est fides. dicit Scotus, quòd non bene arguitur; quia non bene comparat, quia debet sic argui. In lumine perfectissimo naturali potest acquiri scientia: ergo etiam in lumine supernaturali perfectissimo; quia oportet comparare optimũ optimo: & ibi in textu non fit talis comparatio, quia ibi comparatur perfectum in naturalibus imperfecto in supernaturalibus. *Lumẽ naturale & supernaturale quid.*

Quinto arguitur sic. Theologia potest stare cum fide: ergo etiam scientia potest stare cum fide. probatur antecedẽs, quia dicit Augu. huic scientiæ tribuo illud, quo fides &c. ibi loquitur de Theologia, cuius est defendere fidem, quia si nō essent Theologi, periret fides: ergo scientia stat cum fide. probatur consequentia, quia Theologia est scientia; quia dicit Paulus. Alii datur sermo scientiæ, alii prophetiæ: dicit glosa, quòd ibi capitur scientia pro Theologia. *5. princip.*

Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem dico, quòd licet Theologia sit scientia largè capiendo, non tamen propriè, sicut capit scientiam philosophus primo post. Ad Paulum, uel capiendo scientiam, ut definitur sexto Ethicor. & sic concedo: uel prout definitur primo post. & sic nego. *Sol. 5. prin. Quo Theol. dicatur sciẽtia.*

Sexto sic. Aliquis in lumine naturali solo potest habere iudicium sufficiens ad causandum scientiam de aliqua conclusione geometrica: ergo etiam in lumine supernaturali potest aliquis habere iudicium ad causandum notitiam de credibilibus. probatur antecedens, quia in lumine naturali habeo iudicium, quod est sufficiens ad causandum scientiam. Probatur consequentia, quia nullus est, cui magis sit notum, ꝙ Deus non potest fallere, uel falli, quàm quòd ipse non possit decipi in iudicando de aliqua conclusione: sed in lumine naturali potest habere iudicium: ergo &c. *6. princip.*

Respondeo, transeat antecedens, ad conseqũẽs dico, quòd male procedit: quia montibus, idest prophetis erat data notitia de credibilibus; quæ erat ei ita certa, sicut est nobis certa conclusio demonstrata per demonstrationem propter quid: & ita certus, sicut ego sum certus de ista propositione, omne totum est maius sua parte. ideo libenter ibant ad mortem, ut patet de B. Laurentio dicente, Assatum est &c. Et cum dicitur, aliquis est magis certus de illa, quòd non potest Deus fallere, uel falli; & licet ista possit probari, Deus est infallibilis, tamen non possumus probare nos habere habitum, quo infallibiliter assentimus credibilibus, quia creditum est. ideo ista responsio non satisfacit argomento. *Sol. sextum.*

Propterea dico, ꝙ ex alia responsione patet solutio, quia ex lumine supernaturali imperfecto, cuiusmodi est fides, non possumus habere scientiam.

Septimo sic. Aliquis in Theologia potest cognoscere prima principia, & immediata propositionũ Theologic. ergo pt habere sciam de conclus. Theologalib. consequentia est nota, & ultra potest habere sciam de conclusionib. Theologalibus, & habet *7. princip.*

habet fidem de illis: ergo aliquis potest habere fidem, & scientiam. patet añs, quia in Theologia sunt aliqua principia prima, & immediata, quia aliàs esset processus in infinitum, quod est falsum: ergo oportet dicere, quòd sint aliqua prima principia: aliquis ergo potest illa cognoscere, igitur potest deducere conclusiones, & potest per fidem illis assentire: ergo potest habere fidem, & scientiam. Diceret aliquis, ista est responsio uera, & bona, nec est euasio ut aliqui dicunt, licet alia sint credibilia simpliciter prima, ut illud credibile, Deus est trinus, & unus: tamen nos non cognoscimus illos terminos sub propriis rationibus, & in particulari; ideo non est nobis notum illud credibile. Contra, si licet uerum, quòd illi termini non essent nobis noti, non possemus formare illam propositionem: ergo non haberemus fidem de illa; sed hoc est falsum.

Resp. Sco. ad 7. Respondet doctor, quòd inter credibilia est aliquod primum, & immediatum, & necessarium, ut Deus est trinus, & unus. hic Scotus dicit, quod illa est prima, quod non credo uerum; quia oppositum dicit in prologo primi, & in quodlibeto, quòd ex alius illa propositio, Deus est trinus, & unus, posset demonstrari, immo etiam dico, quod si quis cognosceret quidditatem Dei in particulari, demonstraret istam, Deus est trinus, quia Trinitas est passio Dei: & ideo dico, quòd Scotus hic ponit exempla, quia exempla ponimus non ut uera sint, sed ut intelligat addiscens, quod addiscit. Tamen si uolumus dicere saluando Scotum, dicamus, quòd duplex est propositio immediata. Quædã ẽ immediata immediatione subiecti, & sic illa est prima. Deus est trinus, & unus. Alia est immediata immediatione causæ ut ista, homo est animal rationale. Ad propositum dico, quod quamuis illa propositio Deus est trinus, sit immediata, & prima inter credibilia, non tamen cognoscitur ut sic. patet, ille non cognoscit propositionem aliquam immediatam, qui non cognoscit terminos sub principiis propriis: sed termini illius propositionis, Deus est trinus, & unus, non cognoscuntur à nobis sub principiis propriis: quia non nisi in conceptibus generalibus quos abstrahimus Trinitatem a creaturis, idest nomeris, quia hic uideo tres homines, & hic uideo unum sed significatũ propriũ & adæquatum illorum terminorum nullus pro statu isto potuit inuenire. Tamen dicendum est, quòd B. Paulus habuit proprium sensum horum terminorum, similiter B. Stephanus: credo etiam, ꝙ B. uirgo habuerit, sed hic loquitur de lege communi: & dicit Scot. quòd extrema illius propositionis, Deus est trinus, & unus, non possunt causare in nobis scientiam.

Deus est trinus, et unus non est propõ immediata, sed demõstrabilis, sõ Sco. sibi non contradicit, quia hic exẽplariter loquitur. Aliter solnis apparentem contra dict. Prop. immediata dupl.

Not. *Dub. solu.*

Nota, ꝙ dicit Sco. ꝙ ad conceptum proprium Dei non deuenimus in uia clarè, nec confusè.

Contra. ego cognosco deitatem confusè, cognoscendo infinitum: igitur.

Cognosci aliquid confuse dupliciter. Respondetur, quòd duplex est notitia confusa obiecti; aliquid potest cognosci confuse dupliciter: Vno modo in uniuersali alio modo secundum quid; ut cognosco hominem non cognoscendo definitionem eius, sicut rustici cognoscũt hominem. Et ideo dicit Sco. ꝙ non cognoscimus cõfusè quãtum ad quid nominis, non cognoscimus deitatem, ut significatur per illud nomen, deitas, tamen benè cognoscimus deitatem in uniuersali in conceptu entis.

DISTINCT. VIGESIMAE QVINTAE.

QVAESTIO PRIMA.

De necessitate fidei ante christi aduẽtum agis. Fidẽ artic. fuisse necessariam patribus dupliciter potest intelligi

CIRCA distinctionem uigesimamquintam quæritur, Vtrum ante Christi aduentum &c. idest utrum patribus existentibus ante aduentum Christi fuerit fides necessaria, de articulis, quos modo credimus, cõtentis in symbolo.

Not. ꝙ fidem esse necessariam patrib. in ueteri testamento, potest dupliciter intelligi. Vno modo de potentia ordinata, & sic erat necessaria. Alio modo de potẽtia absoluta, & sic non.

Aduerte, quòd articulus quadrupliciter sumitur. Vno modo Grammaticè: alio modo Rhetoricè: tertio metaphysicè: quarto modo logicè. Primo modo est parua dictio, quæ aliæ dictiones inflectuntur, idest declinantur, & sic sunt tres articuli, scilicet hic, hæc, hoc. Secundo modo est quædam permutatio, ut sonat, uocatur articulus, ut ibi, ignis, grando, nix, glacies. Inter istos terminos ponitur articulus. Tertiò modo est quidam numerus denarius, diuisus in numeros pares, nullo indiuiso relicto. dicunt Mathematici, quod duplex est numerus: quidam dicitur, qui est numerus infra denarium constitutus: & alius est numerus compositus, qui ex articulo & digito permiscetur. Quarto modo articulus est quædam sententia in breui oratione compræhensa, ut ibi, Credo in unum Deum; ibi est articulus, quia ibi est sententia in breui comprehensa: secundum Richardum de sancto Victore, est quædam mentis ueritas indiuisibilis arctans nos ad credendum.

Art. 4. sumitur.

Primo tangitur esse ipsius, dum dicitur ueritas indiuisibilis respectu magni ministerii contenti in eo.

Secundo dicitur, mentis, & per hoc tangitur subiectum, quia intellectus aspicit illud.

Tertio dicitur arctans: & per hoc tangit eius officiũ. quia illa ueritas arctat nos ad credendum sub pœna damnationis: & sic capitur hic. Symbolum dicitur a syn, quòd ẽ simul, & bole, idest sententia, quasi simul sententia, quia apostoli erant congregati in unum, & quilibet dixit suam sententiam: ut beatus Petrus dixit, Credo in unum Deum.

Symbolũ unde dicatur.

Notandum, quòd tria sunt symbola: quoddam est symbolum Apostolorum: aliud Nicenum: aliud Athanasii. Primum est credo paruum Nicenum, est magnum credo factum in ciuitate Nicena, a trecentis decem, & octo episcopis, & ibi fuit damnata hæresis Arriana. Aliud Athanasii, factum ab episcopo Athanasio; & ideo quæritur, Vtrum ante Christi aduentum. i. utrum Adę, Abrahę, Moysi, & aliis, fuerit necessaria fides.

Respondet Scotus, quod fuit necessarium patribus habere istam fidem. probat: pro quolibet statu fuit necessarium homini diligere omnia diligibilia ex charitate: ergo habere fidem respectu credibilium. patet antecedens, quia fuit necessarium cuilibet habere charitatem, quæ inclinat ad diligendum diligibilia. igitur &c. patet consequentia, quia nunquã charitas prodest sine fide.

¶ Ad quæstionem, &c.]

Pro q. ponuntur tres articuli. Pro primo quæritur, Vtrum fides fuerit necessaria, uel acquisita, uel infusa: & si infusa, Vtrum actualis, uel habitualis.

1 cõcl Sco. Fides infusa necessaria pro statu hominis.

Prima conclusio. Fides infusa fuit necessaria homini saluãdo pro omni statu. Notandum, quòd hoc idem quærit prima q. prologi. Notandum, quòd triplex est status hominis, scilicet naturæ, scripturæ, & gratiæ. Primus status naturæ durauit ab Adam usque ad Moysen Secundus durauit a Moyse usque ad Christum. Tertius cepit a Christo, & durabit usque ad finem mundi.

Triplex status hominis. Adam habuit fidem infusam.

Ex quo sequitur, quòd Adam in statu innocentiæ habuit fidem infusam, quia nunquam Deus dedit charitatem, quin dederit fidem. probatur, quia sicut anima non est accepta Deo, nisi ornetur per charitatem, & gratiam quoad uoluntatem, ita non est accepta, nisi ornetur illa fide infusa, quo ad intellectum: & sicut intellectus præcedit uoluntatem ordine naturæ, ita prius natura perficitur intellectus fide infusa, quã uoluntas perficiat charitate. Ista autem supernaturalis perfectio, qua intellectus assentit propositionibus ueris, uocatur fides infusa: & ideo sicut fuit necessarium homini saluando habere charitatem, ita fuit necessarium habere fidem.

In hoc statu non est charitas sine fide, ut in futuro erit.

Notandum, quòd illi habitus non sunt necessario connexi, quia pro statu isto possibile est fidem informem esse sine charitate. In alio statu, scilicet in patria, habebit beatus charitatem sine fide. Charitas fructus fidei dicitur, forma uirtutũ, quia facit omnes actus aliarũ uirtutum acceptabiles Deo. non tamen est intelligendum, ꝙ charitas sit forma uirtutum sic, quod informet uirtutes; sed dicitur forma uirtutum, quia facit actus uirtutum acceptabiles Deo. Ex uno ergo credimus, quo credimus fidem infusam esse, concludimus patres ueteris legis habere fidem infusam.

Vnõ charitas sit forma uirtutũ.

Vtrũ Angeli habuerint fidem

Sed quæro. Vtrum fuerit necessarium de angelis ꝰ utrum habuerunt fidem, cum secundum Beatum Tho. fuerint creati in gratia.

Respondeo probabiliter, quòd non fuerunt creati in fide; & ratio est, quia habebant speciem intelligibilem distinctè repræsentantem essentiam diuinam, qua mediante potuerunt acquirere scientiam.

De Adam dico, quòd in statu innocentiæ habuit fidẽ, quia aliter

non potuisset uenire ad notitiam illius, Deus est trinus, & unus.

De secundo articulo. Vtrum actus fidei fuerit necessarius pro quocunque statu?

Concl. extra text.

Respondeo, & pono conclusionem extra textum. Aliquis actus credendi fuit necessarius hominibus adultis habẽtibus usum rationis pro quocunque statu, s. credere unum Deum esse creatorem cœli, & terræ.

Ex quo sequitur, quod sicut actus uirtutum moraliũ fuit, ut necessarius pro quocunque status pari rõne, & actus uirtutum Theologicarum fuerunt necessarii pro quocunque statu.

Duplices uirtutes.

Notandum, quòd duplices sunt uirtutes. Quædam morales, quæ habent creatum pro obiecto, ut iustitia, temperantia &c. Aliæ Theologicales, quæ habent Deum pro obiecto, ut fides, spes, charitas probatur antecedens. præcepta affirmatiua, quæ obligant ad semper, obligant pro quocunque statu; quia fuit necessarium exhibere cultum latriæ, honorare parentes, & seruare præcepta decalogi: ergo actus pręcepti affirmatiui fuerunt necessarii: probatur consequentia, quia actus uirtutum moralium non ordinantur in Deum, nisi per actus uirtutum Theologicarum, quia nullus est perfectè liberalis, nisi charitas inclinet ad liberalitatem: igitur, cum quilibet teneatur diligere Deum ea charitate, ita fuit necessariũ cuilibet homini saluando habere actum elicitum fidei, quia habere illum actum, scilicet credo in Deum creatorem cœli & terræ.

Præcepta sunt ĩ dupl. differentia.

Notandum, quòd duplicia sunt præcepta. Quædam affirmatiua, quæ obligant ad semper, sed non pro semper; ut audire missam: Alia negatiua, quæ obligant ad semper, & pro semper; ut non furaberis, non fornicaueris. Dico ergo, ꝙ actus credendi fuit necessarius homini uiatori habẽti usum rationis pro quocunque statu sub pœna damnationis.

Circa quæ debeat esse actus credendi.

Art. dupliciter possunt distingui.

Habita conclusione generali, Videndum est circa quæ debet esse actus credendi. circa quod est sciendum, quòd articuli possunt distingui dupliciter. Vno modo penes credibilia in se; Alio modo penes auctores illorum credibilium. Si primo modo, sunt quatuordecim: si secundo modo, sunt duodecim sicut fuerunt duodecim Apostoli, & possunt fieri de Deo, ut patet in primo articulo. Nam Petrus complexus est tres articulos. credo Deum unum esse. credo patrem omnipotentem esse. credo Deum creatorem cœli & terræ: & in hoc concurdat B. Bonauen. cum Sco. & non in aliis, communio sanctorũ collatio sanctorum, sic exponit de Nogento.

Dub solu. quare paulus, & barnabas no posuerint in symbolo ali quem art.

Sed quæro, Vtrum Paulus, & Barnabas fecerint aliqẽ articulum cum fuerint apostoli: patet de Paulo, qui dicit, Ego sum minimus apostolorum.

Respondeo quod istud symbolum fuit actum antequam uocarentur ad apostolatum, ideo hic non enumerantur.

Actus credendi erat necessarius patrib. ĩ uniuersali non in particulari de Christo.

Quæro, utrum fuerit necessarius actus fidei circa credibilia cuicunque uolenti intrare paradisum? dico de Adam, ꝙ credebat Christum redemptorem, & descensurum ad inferos & etiam Moyses, in uniuersali, & non in particulari. Et ideo dicunt etiam Iudæi, quod unus Messias est uenturus, qui debet esse rex Ierusalem; sed an sit necessarium habere actum circa omnia credibilia prædicta?

Respondeo. prima conclusio. Necessarium fuit ipsi uiatori habenti usum rationis pro quocunque statu habere actũ credendi implicitum de omnibus articulis fidei.

Quis põt credere dupl.

Notandum circa credibilia, quòd quis potest habere actum dupliciter, Vno modo explicitum, quando aliquis explicat mihi. Alio modo actum implicitum, quando habet habitum, licet non habuerit actum. ista ergo est prima conclusio, scilicet necessarium fuit homini uiatori habere habitum fidei circa credibilia, quo possit inclinari in illa credibilia.

Secunda conclusio. Non est sufficiens in homine adulto habente usum rationis habere actum præcise implicitum, sed requiritur aliquis actus explicitus circa illa credibilia. exemplum. aliquis homo habet uiginti annos, necesse est, quod aliquando exeat in actum credendi, quia aliter non posset saluari, sicut est necesse, ut adultus exeat in actus charitatis, ut habere cultum latriæ.

Tertia conclusio. Non est necessarium cuilibet adulto habenti usum rationis distinctè, & actu omnes illos articulos credere, & hoc pro quocunque statu: patet, quoniam regula est, quòd Deus nullum obligat ad impossibile: quia dicit Hieron. quicunque dixerit Deum obligare aliquem ad impossibile, anathema sit. & nota ꝙ si fuerit rudis, qui non potest scire quid sit natura, & quid sit persona, ipse non poterit assentire isti propositioni, aliqua natura est una, & trina: sed debet credere iis, quibus credit sancta mater ecclesia.

Rudis tenetur credere his quib. credit S. mater ecclesia.

Quarta conclusio. Quilibet habens usum rationis tenetur sub pœna damnationis credere credibilia, quæ sunt nimis grossa.

Credibilia sunt dupl.

Oes fideles tenẽtur credere quadã credibilia explicito.

Notandum, quòd duplicia sunt credibilia; Quędam grossa ut Christus est natus, mortuus, passus. Quædam subtilia, ut quod Pater, & filius producunt Spiritũ sanctum. Dicit de Nogento, quòd credibilia, quæ sunt grossa ad credendum, idest de quibus ecclesia facit festum, scilicet de natiuitate Christi, de resurrectione, de ascensione, tenetur quilibet adultus explicitè credere: & ideo sequitur, quòd omnes homines adulti habentes usum rationis, siue sint clerici, siue laici, simplices, & rustici, tenentur ad actum explicitum circa aliqua credibilia in particulari. Ad actum uero implicitum, & habitum, circa omnia credibilia.

Triplex Hierarchia in ecclesia.

De montibus ecclesiæ sit Quinta conclusio. Quilibet maior in ecclesia tenetur ad omnia credibilia explicitè credenda, & tenetur instruere populum in uerbo ueritatis, & exemplo honestatis. Notandum, quòd triplex est Hierarchia. Quędam suprema, & de ista sunt summus Pontifex, Cardinales, Episcopi, & Abbates: Alii sunt de inferiori, ut simplices, & rustici. Alii sunt de media, ut curati, ut mendicantes; quia sicut ipsi uolunt dicere, sunt in auxilio curatorum.

Prima propositio. Maiores in ecclesia, idest montes de prima Hierarchia, tenentur explicite credere omnia credibilia, & docere populum exemplo honestatis, & uerbo ueritatis. Dicit de Nogento: quando fiunt episcopi, & consecrantur, in missa consecrationis, episcopus celebrans missas, & consecrans nouum episcopum, quærit sibi, scitis nouum, & uetus testamentum? respondet scio.

Secunda propositio. Illi de media Hierarchia, ut curati, tenentur credere credibilia explicite, non tamen tenentur defendere: sed quando occurrit hæresis circa aliquem articulũ fidei, debent adire episcopum.

Tertia propositio. Simplices, qui sunt de inferiori Hierarchia, tenentur credere implicite omnia credibilia: explicite aliqua credibilia.

Dub. pulcra

Sed hic occurrunt quædam dubia. Arguitur contra dictũ prædictum, quòd rudes non teneantur ad credendum omnia credibilia explicitè. arguitur sic. benè sequitur, simplices non tenentur credere omnes articulos explicitè: ergo non tenentur cauere omnem errorem contrarium illi fidei: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. patet cõsequentia, quia benè sequitur, non tenentur credere omnes articulos: ergo non tenentur cauere errores oppositos illis articulis: ergo aliquis simplex poterit licitè assentire errori opposito fidei, quod est falsum: ergo simplices tenentur credere omnia credibilia.

Vis arg. quæ sit.

Istud argumentum quærit, Vtrum simplex teneatur credere huic articulo, Deus est trinus, & unus.

Solu. arg.

Simplices tenentur uitare oẽ peccatum.

Respondeo ad argumentum. concedo antecedens, & nego consequentiam; quia quilibet simplex tenetur cauere non solum errorem contrarium fidei articulis, sed omne, quod est contrarium dictis sacræ scripturę ideo si aliquis &c. esset simplex, qui teneret pertinaciter oppositum alicuius propositionis Theologicæ, esset hæreticus, & esset comburendus: quia urtica mala scindatur, & in ignem mittatur. Ad aliam consequentiam; non tenetur cognoscere, &c. nego consequentiã, quia ista consequentia non tenet in moralibus, iste non tenetur cognoscere, quòd est peccatum mortale distinctè. ergo nõ tenetur cauere luxuriam, non ualet consequentia, quia quãuis non teneatur scire actus nostros esse peccatum mortale, uel ueniale, immo doctores dubitant, tamen tenetur cauere illud peccatum, ne quis contemnens uitare peccatum, incidat in peccatum.

Secundo sic. Si alicui simplici sufficeret credere aliqua credibilia, & non omnia, sequeretur, ꝙ iste esset simul fidelis, & infidelis; consequens est falsum: ergo & antecedens. patet consequentia, capio uetulam unam, & uadit ad sermonem; pono quòd cras unus prædicet sibi, & dicat, oportet quòd uos credatis, quòd Deus est trinus, & unus; uel prædicet oppositum: ista erit fidelis, quia credit articulis de fide Christi, quia credit, quod Christus est natus: & erit infidelis, quia non poterit assentire, quòd aliqua res sit trina, & una.

Respondeo, nego consequentiam. Ad probationem dico, quòd propositiones, quæ solent prædicari in ecclesia communiter a prædicantibus, sunt duplices. Quædam, quæ solent cõ-

muni-

muniter prædicari in publico, ut quòd Christus natus est, passus est, conceptus est, & huiusmodi: & de istis dico, quòd propositiones, quæ solent prædicari in ecclesia communiter, illas tenetur credere uetula. Aliæ sunt, quæ non solent prædicari in publico, sed in aliquo loco de nouo, ut quòd fratri minori non est danda pecunia: similiter, quòd simplex fornicatio non est peccatum, & quòd in quadragesima non tenemur ieiunare, uel quòd uirgo Maria est concepta in peccato originali: & istas propositiones non tenemur necessario credere sed debet quis expectare quousque fuerit determinatum ab ecclesia, & postea credere firmiter, sicut erat de conceptione uirginis Mariæ: quia nunc credendum est, quod fuit concepta sine peccato originali, & dicit Scotus, quòd si aliquis doctor prædicaret, quòd uendere aues in ponte sampierū in die Dominica, & uendere carnes in macello, & facere uascula est peccatum mortale; Contra alius prædicator prædicaret, & diceret oppositum illarum propositionum, & ista acciderunt in uniuersitate Parisiensi, uidetur, quòd aliquis simplex sit perplexus. Dicit Scotus, quòd iste non debet credere quousque fuit determinatum. Dat aliud exemplum. unus dicit, quòd sic mercari, est peccatum mortale: alius dicit, quòd nō. Scotus dicit, quòd tutius est non procedere sic, uel sic, sed expectare determinationem. sit unus mercator, uado ad ipsum & porto sibi bonum uadium; præstetis mihi pecuniam super isto uadio, & non dico sibi, & dabo tantum, sed ipse cogitat in mente sua, quòd ipse non præstaret, nisi speraret pecunias habere pro placito, Scotus dicit, quòd mercator potest capere pecunias, ut decem aureos pro placito: & sicut est in moralibus, de quibus dubitatur, an sit peccatum, uel non; ita est in credibilibus: ideo benè uidendum est in moralibus antequam aliquid destruatur, & hoc debent uidere prædicatores.

Mercator pōt capere supra Sortē et quomodo.

Obijcit. Contra. dicis, quod uetula non tenetur assentire prædicanti, quòd uirgo fuit concepta in peccato originali: probo quod teneatur credere, quia uetula tenetur credere curato suo, tā quam patri suo dicenti sibi, quòd uirgo fuit concepta in peccato originali.

Solu. obiec. Respondeo, quòd non tenetur sibi credere de illa propositione. pono per casum, quòd ipsa habuerit conscientiam erroneam de ista propositione, quòd ipsa debet credere omnibus, quæ dicit sibi curatus suus: hoc posito, si curatus prædicet illam propositionem quid faciet?

Respondeo uidetur, quòd si uetula habeat conscientiam erroneam per ignorantiam inuincibilem, quòd tenetur credere curato suo, tunc benè excusatur: sed si possit scire ueritatem per doctores, habendo conscientiam erroneam, & credē do curato suo, peccat mortaliter: immo debet deponere illā conscientiam erroneam, quam habet de illa propositione, ego debeo credere tis, quæ dicit mihi curatus meus.

3. dub. circa idem. Tertio sic. Maiores non obligantur ad credendum omnia credibilia magis, quàm simplices: ergo non tenentur ad credendum illa. patet consequentia, quia ideo aliquis tenetur ad credendum, quia obligatur aliqua speciali obligatione. probatur antecedens: quia simplices obligantur in baptismo: sed maiores non magis obligantur in baptismo, quam simplices, seu minores; quia tenentur scire illa, & explicare. Respōdetur ad hoc negando antecedens. Et ad probationem dico, quòd obligatio non prouenit ex baptismo, sed quia est in tali dignitate constitutus, quia est curatus: ideo quando capit illam dignitatem, obligat se ad sciendum illa credibilia explicare parochianis.

Consequenter doctor respondet ad quæst. Prima conclusio. Omnes adulti utentes usu rationis post lapsum tenentur habere fidem mediatoris.

Notandum, quòd Scotus non sine causa dicit, post lapsum quia Adam bene tenebatur credere, quòd Deus erat creator cœli, & terræ: non tamen propter hoc tenebatur credere de mediatore.

Probatur conclusio. Nullus potest saluari nisi in fide ecclesiæ: ergo nullus potest saluari nisi credendo mediatorem: patet antecedēs, quia ecclesia figuratur in arca Noe, in qua fuit Noe, & alii saluati. probatur consequentia, quia nullus pōt saluari, nisi in fide mediatoris: quia antiqui credebant mediatorem uenturum, nos autem uenisse.

Secundo sic. Quilibet adultus tenetur credere creatorem pro quocunque statu: ergo etiam redemptorē, quia sicut creator est principium essendi in natura condita, ita reparator est principium reparandi naturam.

Secunda conclusio. Quamuis quilibet adultus post lapsum non teneatur distinctè, & explicitè credere redemptorem requiritur tamen credere implicitè, & confusè in redemptorem. Notandum, quòd de redemptore potest haberi fides dupliciter. Vno modo distinctè, quia credimus, quòd mortuus est, &c. Alio modo confusè, ut credere, quòd Deus aliquo modo reparauit naturam humanam, uel per hominem, uel per angelum, uel per alium, & huiusmodi: quia si rogaretur iudæus, quis est reparaturus naturam humanam: diceret, quòd ipse nesciret, sed bene diceret, quòd Deus est missurus unum Messiam pro redemptione mundi.

De fide redemptoris, de quo dupliciter hōri pōt fides.

3. cōcl. de fi. de Iudæis. Tertia conclusio. Habentes legem Mosaicam tenebantur magis explicite credere, quam non habentes.

Nota, quòd lex fuit data populo Israelitico, gentiles autē uiuebant in lege naturæ; & illi populi de Israel plura credebant, quia plura erant eis data ad credendum.

4. concl. de Christianis. Quarta conclusio. Nos in lege gratiæ magis tenemur explicitè credere credibilia, quam illi, qui erant in ueteri lege: patet, quia ad actum credendi requiritur primo habitus fidei inclinans ad assentiendum: secundo principia credibilium, ut prædicator prædicet: tertio actus uoluntatis imperantis ad credendum; quia cætera potest habere homo nolens, credere autem non potest nisi uolens: poterit enim credere homo, quòd astra sint paria: quarto requiritur fides acquisita, & ista non requiritur semper.

Probatur 4. concl. Probatur quarta conclusio, & arguitur sic. Ille tenetur plura credere, cui sunt plura credibilia explicata per doct. sed nobis plura sunt explicata credibilia per apostolos, & per alios: ergo nos tenemur plura credere, quam Iudæi. minor patet, quia antiqui credebant Deum esse in confuso: nos autem credimus Deum esse trinum, & unum. Ipsi etiam credebant in aliquem reparaturum genus humanum, nos autem credimus distinctè Christum Deum, & hominem reparasse genus humanum, & si quis fuisset in lege ueteri, cui reuelata fuissent tot credibilia, sicut nobis, sicut fuit Abraham, tenebatur credere explicitè sicut nos, & reuelate ista; & sic ante Christi aduentum fuit fides necessaria de credibilibus reuelatis.

Pro solutione ad q. pono aliquas conclusiones.

Nōc prop. p solut. q. Prima conclusio. Patribus antiquis ueteris legis, tam in lege naturæ, quàm scriptæ necessaria erat fides infusa, sicut charitas.

Secunda conclusio. Patribus omnibus antiquæ legis, naturæ, & scriptæ, actus elicitus a fide infusa erat necessarius: quia sicut actus charitatis, erat eis actus necessarius, ita actus fidei.

Tertia conclusio. Actus credendi in mediatorem erat necessarius pro quocunque statu: probatur, quia nullus pōt saluari, nisi sit membrum Christi: sed nullus potest esse membrū Christi, nisi credat mediatorem: igitur.

Quarta conclusio. Quamuis patribus antiquis fuerit necessaria fides tam actualis, quam habitualis de aliquibus credibilibus, non tamen de omnibus: patet prima pars, quia tenebātur credere Deum esse: patet alia pars, quia nos tenemur credere Deum trinum, & unum, non tamen ipsi.

Quinta conclusio. Quamuis ante Christi aduentum omnes æqualiter tenerentur habitualiter credere omnia credibilia, idest habere habitum, quo mediante assentirent credibilibus, non tamen æqualiter tenebantur credere; quia illi, qui erant in lege naturæ, non tenebantur tot credere, sicut illi de lege scripta, quia ibi continetur quodammodo Christi passio, & Trinitas personarum, ut patet in prophetis, & psalmis.

¶Vltimo uidendum est, &c.]

Dictum est, quòd antiqui credebant redemptorem sicut nos, licet non eodem modo, quia credebant redemptorem uenturum, nos autem credimus ipsum uenisse: ideo quæritur, utrum actus fidei eorum de redemptore sit de eodē credibili, de quo nunc est actus noster. Est hic una opinio: aliqui Logici dicunt, quòd est eadem propositio de præsenti, de præterito, & de futuro: ut curro, cucurri, curram, & probant. Illæ propositiones sunt eædem, quorum extrema sunt eadem; sed propositiones de præsenti, de præterito, & futuro sunt de eisdem extremis: ergo &c.

Respondet, quod actus credendi Petri est de eodem credibili. Contra. Vna propositio est de præterito, & alia de futuro. respondent, & dicunt, quòd non obstat.

Aliter ergo dico, quod obiectum credibile de mediatore antiquorum non est idem cum obiecto nostro, immo distinguuntur specifice: igitur non est eadem propositio: probatur. Nulla eadem propositio potest esse uera, & falsa simul; contingens, uel necessaria: sed propositio, quam credebant ueteres,

est falsa, scilicet Christus nascetur: ergo illa erat contingens, quæ dependebat a uoluntate diuina: & ista Christus est natus, nunc est necessaria, quia de præterito: ergo non est eadem propositio. Tamen dicit Scotus, quòd illa complexio, quam habent illi antiqui, potest dupliciter considerari. Vno modo si termini abstrahant a modo significandi, sine a consignificatione temporis & hoc modo extrema capiuntur nominaliter; ve cursus, siue igitur uerbum absoluatur a connotatione temporis, sicut dicimus in propositionibus necessariis, eadē est propositio de præsenti, & de præterito, & de futuro: quia extrema sunt eadem: & ideo non est differentia, nisi in modo significandi, & per casum abstrahunt a modo significandi: igitur: Alio modo potest intelligi complexio pro aliquo instanti determinato, dum tamen illud instans abstrahat a tempore præterito, uel futuro: quia de ratione instantis non est, quòd sit præteritum, vel præsens: & hoc modo capiendo complexionem non cum respectu ad tempus præsens, uel futurum, est eadem complexio nostra, & patrum antiquorum. Tertio modo potest capi complexio quæcunque non solum materialiter pro extremis, sed etiam formaliter pro consignificato verbi: & tunc non est eadem complexio, quia complexiones non sunt eædem, nisi extrema sint eadem, & modi significandi sint idem: & sic non est eadem propositio, quam credebant antiqui patres, & nos. Sed Scotus uult soluere, quòd aliquo modo sint eadem credibilia; quia uirgo Maria ante mortem inclinabatur ad credendum istam, Christus morietur, Christus non morietur; nec est inconueniens aliquam causam uniuersalem cum aliquibus causis particularibus posse in contraria sicut dictum est. exemplum de calore cum humido radicali & sine humido radicali.

Cōplexio quā credebant antiqui patres dupliciter considerari pōt.

Soluū. prin.

¶Ad primum principale, &c.]

Hic doctor soluit argumēta ante oppositum. Primo arguebatur, & formabatur sic argumentum. Illi, qui erant in lege Moysi, non tenebantur ad credendum explicitē omnia, quæ Moyses tenebatur credere: ergo illi, qui erant in lege ueteri non tenebantur ad credendum omnia, quæ nos tenemur credere: patet consequentia, quia illi, & Moyses erant de eadem lege. Antecedēs patet, quia dicit Dominus ad Moysen Exo. 20. Ego sum Deus Abraham, &c.

Respondeo ad materiam. pono duas propositiones cum corollariis.

Prima propositio. Actus credendi dependet ex habitu inclinante, & præsentia credibilium. Vnde præsentia credibilium non habetur per habitum fidei, sed per species, quia p prædicatorem: quia oportet, quòd sit apparentia in prædicatore.

Ex quo sequitur, quòd Doctores, & prædicatores simplices in lege ueteri cum Moysi non tenebantur ad credendum tot credibilia sicut Moyses. Et ratio est, quia nō erant eis tot reuelata, sicut Moysi.

Secundo sequitur, ꝙ Moyses non tenebatur ad credēdum tot credibilia, sicut nos tenemur pro lege noua; quia Moyses non habebat istam propositionem reuelatam, Deus est trinus & unus: uidit n. Trinitatem personarum, tamen non prædicabat illam populo, forte quia non placebat Deo.

Secunda propositio. Non est simile de habitu fidei, & de habitu scientiali: quia habitus scientiæ generatur ex obiecto partialiter, ut habitus istius, homo est risibilis, generatur ex obiecto, & notitia præmissarum ab intellectu. non sic de fide, quia non generatur ex obiecto, nisi ex habitu præsente, & præsentia credibilium.

Notandum, quòd non sufficit quicunque occursus credibilium ad hoc, quòd habitus inclinet ad credendum. Credibilia dupliciter possunt esse præsentia in intellectu, Vno modo per species extremorum præcisè, Alio modo non solum per species extremorum, sed etiam per prædicatorem. Ad actum credendi non sufficit præsentia credibilium primo modo. patet. Volo, quòd puer aliquis baptizetur, & ponatur inter infideles, & nutriatur inter eos: & si præsentetur sibi istud credibile, Deus est trinus, & unus, licet habeat præsentiam per species, tamen non magis assentiet illi propositioni, quàm assentiet isti, homo est asinus.

Credibilia possunt dupliciter esse præsentia intellectui.

Tertia. Ad actum credendi fidei infusæ non solum requiritur præsentia credibilium per species, sed requiritur reuelatio per prædicatorem, uel alio modo: quia si nullus reuelasset mihi istam, Deus est trinus, & unus, non assentirem illi: & ideo requiritur fides acquisita ad assentiendum: nec sufficit sola fides infusa, & ideo cum arguitur, quia illi, qui erant in lege Moysi, non tenebantur tot credere sicut Moyses: ergo ante aduentum Christi non fuit necessaria fides de eisdem credibilibus, de quibus nos credimus, distinguo, uel de aliquibus, & sic nego; uel de omnibus, & sic concedo.

Secundo sic. Angeli ante aduentum Christi non cognouerunt incarnationem Christi: ergo patres antiquæ legis non tenebantur credere incarnationem Christi: ergo fides antiquorum non fuit de eisdem credibilibus, de quibus est nostra fides: patet, quia fides nostra est de isto credibili, ꝙ uerbū est incarnatum. patet antecedens primò Esaiæ 63. Quis est iste, qui uenit de Edon tinctis uestibus? ita ꝙ erant stupefacti, qualiter fiebat tantus honor illi homini. Item dicitur, ꝙ angeli dixerunt, Quis est iste rex gloriæ? & fuit eis responsum, Dominus fortis, & potens.

Probatur consequētia, quia non est necesse credere, ꝙ Angeli ignorauerunt.

Pro responsione ponitur ista propositio. Quamuis cōmuniter prius illuminētur Angeli, quàm homines, non tamē est necessarium, quòd sic fiat.

Pōt Deus aliquid reuelare hoī, & non angelo.

Notandum, quòd quando Deus uult reuelare aliquid homini communiter prius reuelat Angelo sibi propinquiori; & ille angelus illuminat alium & sic consequenter: tandem angelus inferior reuelat homini. possibile est autem, quòd prius fiat homini reuelatio, sicut fuit factum de ista propositione, uerbum incarnabitur, quia fuit prius reuelata homini. Et iō ad argumentum, transeat antecedens, sed non ualet consequentia: quia licet illi angeli non cognouerunt, tamen Deus potuit homini reuelare, sicut fecit.

Contra. Angeli sunt perspicacioris intellectus, quam nos: igitur &c.

Obijcitur. Tollitur obiect.

Respondeo. aut de naturaliter cognitis, & sic melius intelligunt; & tamen non est uerum de supernaturaliter reuelatis quia potest Deus reuelare homini, & non angelo.

Contra arguitur sic. Gabriel dicit Mariæ, Concipies, & paries &c ergo misterium incarnationis fuit notum angelis: similiter angeli, qui cantauerunt in natiuitate Christi, Gloria in excelsis Deo, dixerunt etiam ad pastores, Euangelizo uobis gaudium magnum, quia natus est uobis hodie saluator mundi.

Instaurīter rum.

Pro responsione ad istud argumenutm. Notandum est, ꝙ ut dicit Scotus in 2. d. i. duplices sunt angeli: quidam superiores, & illi non ignorauerunt incarnationem, quia Gabriel erat de superioribus: similiter illi, qui nunciauerunt natiuitatem pastoribus: alii sunt inferiores, illis ignotum erat incarnationis misterium, & quando fuit eis notum? dicit Hieronymus, quòd misterium incarnationis principatibus, & potestatibus fuit ignotum, quousque passio fuit completa, & passio Christi ad gentes deuenit per prædicationem, sc licet quādo apostoli, & discipuli prædicabant populo passionem Christi, resurrectionem, & fidem Catholicā, quando in omnem terram exiuit sonus eorum, tunc angeli inferiores cognouerūt misterium incarnationis, & non ante. Et sic August. tenet illud Lucæ, Euangelizo uobis, &c. ꝙ angeli ignorauerunt, & hoc est uerum de inferioribus, & non de superioribus, & sic ad argum. dico, ꝙ angeli superiores cognouerunt, licet angeli inferiores non cognouerint.

Soluuntur instan.

Angeli qui dā superiores quidam inferiores.

Quando angeli cognouerunt mysterium incarnationis.

Tertio sic. Ad perfectam obedientiam sufficit implere illa, quæ præcipiuntur cum promptitudine implendi alia: igitur ad perfectam fidem sufficit credere, quod explicitum est credendum esse, cū proposito credendi sic alia si explicentur, sed patribus antiquæ legis non fuerunt omnia nostra credibilia explicata: ergo non tenebantur ipsi ad credendum omnia, quæ credimus nos. patet minor, quia non erat eis reuelatum Sacramentum Eucharistiæ, quòd fide credimus.

Respondeo concedo, quòd non tenebantur ad tot, & dico ꝙ nihil est traditum de noua lege, quod aliquo mō non fuerit contentum in antiqua secundum aliquem sensum. Exemplum de sacramento Eucharistię. Illud sacramentum licet sit explicatum, & contentum in euangelio literaliter, tamen in ueteri lege est contentum secundum sensum allegoricum, scilicet de Manna, quia omnia illis in figura contingebant, ut dicit Paulus. sensus literalis dicit, quòd litera significat: sensus anagogicus perducit ad patriam. sensus allegoricus reducit ad ecclesiam. sensus moralis, ut anima nostra reformetur. exēplum sit de Ierusalem litera gesta docet, quid credas allegoria, &c. quia sensus literalis docet gesta; allegoria tractat de ecclesia; moralis sensus reducit ad mores: anagogicus reducit ad paradisum.

Versus docēs sensus scripturæ sacræ.

Ad argumentum primum post oppositum, quilibet pro quolibet statu debet diligere omnia diligibilia, ut dicit Scotus,

Ad 1. in oppos.

tus,

tus,quia dicit, Audistis,quia dictum est antiquis, &c.tamen Scotus malè dicit in hoc, quòd illa progenies Iudæorum male arguebat argumento a contrario sensu; datum est nobis præceptum ut diligamus amicos:ergo non debemus diligere inimicos.arguebat a contrario sensu. Scotus aperit secundā uiam;posito, quòd tenerentur omnia diligibilia diligere,dico,quòd hoc est falsum,quia aliquem teneri omnia diligere potest intelligi dupliciter. Vno mô actualiter,& sic non;quia diligibilia non sunt actu præsentia. Alio modo habitualiter, & sic bene est,quòd quilibet est obligatus ad habendum habitum charitatis, quo mediante diligere potest omnia diligibilia.

Aliquē teneri ad diligendum oīa diligibilia dupliciter.

Arguitur,quòd fides non sit in in intellectu:quia sequeretur,quòd aliquis posset credere aliquem articulum ante uoluntatis actum.sed hoc est falsum:igitur.

Quod fides non sit in intellectu arguitur.

Respondeo nego consequentiam, & ratio est,quia actus credendi dependet a tribus: primo ab habitu inclinante ad credibilia:secundo a præsentia credibilium,ut dictum est:tertio ex uolitione, quia dicit August. cætera potest homo nolens,credere non potest nisi uolens: quia quando alicui proponitur credibile ille non allicitur ad assentiendum illi articulo,quia obiectum demonstratur,ideo, requiritur actus uolendi,& quòd scilicet uoluntas imperet actum credendi credibilia potest tamen imperare intellectui, quòd assentiat oppolito credibilium,licet posset imperare intellectui, ne assentiat credibilibus auertendo intellectum,dicendo,uolo credere hoc quod tu dicis mihi:& ideo ad argum.dicendum est, ut dictum est.

QVAESTIO SECVNDA.

Quæritur an sit necessaria charitas ad habēdam fidem.

IVXTA hoc posset,&c.

Vtrum ad hoc,quòd fides &c. Respondet beatus Tho. quòd nunquam potest intellectus alicuius per fidem infusam assentire alicui propositioni credibili, nisi charitas sit in uoluntate,scilicet ibi,Deus est trinus,& unus:tamen dicit Scotus, quòd non est repugnantia intellectum alicuius assentire alicui credibili,nullo habitu infuso existente in uoluntate, mediante fide infusa,& acquisita:quia mirabile esset, ꝙ ego, qui nunc sum in peccato mortali, non possem assentiri isti propositioni,Deus est trinus,& unus;quia actus credendi dependet a tribus,ut dictum est; ab habitu, a præsentia obiecti credibilis ostensi per prædicatorem, uel reuelatorem; & per actum uoluntatis;ideo cum ponuntur ista tria,uel intellectus meus assentiet,uel non;si sic,habeo propositum;si uero dicas quòd non,non uidetur alia causa.

B.Tho.arguit,& pro primo supponit primo, ꝙ intellectus pro statu isto non est natus moueri,nisi ab obiecto credibili, & a uoluntate quoad actum credendi,tanquam a causa uniuersali imperante intellectui.

Secundo supponit, quòd obiectum credibile ex se non est ita efficax, ut sufficiat ad causandum assensum in intellectu. ex quo sequitur, quòd requiritur uoluntas tanquam causa imperans intellectui.Istæ propositiones sunt ueræ,nec eas negaret Scotus.

Arguitur primo sic.Intellectus ad assentiendum alicui articulo non sufficit,quòd possit moueri a uoluntate sine habitu supernāli informato: igitur requiritur aliquis habitus supernaturalis in uoluntate:quia sicut ad credendum requiritur habitus supernaturalis in intellectu, ita in uoluntate est habitus supernaturalis.

Sco.respondet.Prima propositio.Quamuis actus credendi dependeat effectiuè ab obiecto credibili, non tamen sic depēdet a uoluntate;quia intellectus est causa partialis obiecti; alia est habitus fidei, tamen actum credendi dependere a uolūtate intelligitur dupliciter. Vno modo effectiuè, & elicitiuè, & sic non;quia actus uolendi non concurrit ad actum intelligendi,ut dicunt nominales.Alio modo imperatiuè,& sic bene;quia ad hoc, quòd intellectus assentiat propositioni requiritur,ut uoluntas imperet,quòd eidem assentiet, alioquin si uoluntas posset elicere actum credendi,sequeretur,quòd aliquis sine pſuasione posset assentire,ꝙ astra sint paria:sed hoc est falsum,quia nullus potest assentire,ꝙ astra sunt paria sine persuasione.

Actum credendi depēdere a uolūtate dupl.

Secunda propositio. Quamuis uoluntas moueat ad actum credendi imperatiuè,nô tamen nisi obiectum prius moueat, quia licet uoluntas sit causa imperans respectu actus credendi,tamen requiritur,quòd obiectum credibile sit pręsens per prædicatorem,uel reuelatorem,& ideo ad argumentum po no distinctionem, quòd credibilia possunt esse præsentia alicui intellectui dupliciter.Vno modo præsentia intellectui habituato fide infusa,& tunc sit hæc prima propositio. Credibilia præsentia intellectui habituato fide infusa solummodo, non sufficiunt ad causandum assensum in intellectu,ita ꝙ requiritur dispositio uoluntatis,ut intellectus acquirat fidem acquisitam.

Secunda.Intellectus informatus etiam fide acquisita, quam infusa, potest assentire credibili sine actu uoluntatis; patet ꝑ casum,quòd aliquis habeat fidem infusam,& acquisitam; & præsentetur sibi illud credibile,Deus est trinus,& unus,ante actum uoluntatis potest assentire,sed contra.cætera potest homo nolens,credere aut non nisi uolens:dico,quòd illud, ꝙ dicit August.per ly,non nisi uolens,intelligitur,idest,non uolens : quia si uoluntas esset uolens , intellectus non crederet.

Tertia.Quamuis ad credendum requiratur motio uoluntatis, idest uolitio actualis,sufficit tamen motio uoluntatis in puris naturalibus: patet, quia uoluntas in puris naturalibus in nobis potest sufficienter imperare intellectui, ut assentiat credibilibus, & sic soluuntur argumenta & ideo cū arguitur,nego antecedens:nec requiritur habitus supernaturalis in uoluntate,immo sufficit,quòd uoluntas non concurrat,idest non habeat actum uolendi,intellectus potest assentire ex se.

Secundo arguitur sic. Ad hoc,quòd actus dependens a causa uniuersali instrumentali,sit perfectus,requiritur, ꝙ causa uniuersalior sit causa perfecta supernaturaliter, idest informata per habitum, sicut per causam instrumētalem:sed actus credendi dependet ab intellectu,& uoluntate tanquam a causa uniuersali instrumentali:ergo sicut requiritur, quod intellectus sit habituatus supernaturaliter,ita requiritur,ꝙ uolūtas sit habituata supernaturaliter. Vnde causa principalis ad actum credendi est uoluntas, & causa instrumentalis est ipse intellectus.

Respondet Scotus, & dicit,quòd cum dicitur agens principale debet esse ita dispositum,sicut instrumentale,nego; quia licet acuties requiritur in gladio ad scindendum aliquod corpus durum, non tamen in manu mea;ita similiter,licet requiratur, quòd intellectus sit habituatus habitu fidei ad hoc, ꝙ assentiat,non tamen requiritur,quòd uoluntas sit informata habitu supernaturali.similiter ad hoc, quòd causa instrumentalis,idest intellectus difformiter operetur, non requiritur difformitas uoluntatis,idest intensio,uel remissio,& actus uoluntatis ut intense,uel remisse credat:patet: hic est unus intellectus,cum habitu fidei infusæ,& acquisitæ, producit actū credendi perfectum,& alius producit actum credendi imperfectum a fide infusa solummodo, non tamen requiritur difformitas in uoluntate habendo charitatem, uel non habendo,uel habendo actum remissum,uel intensum,adhoc, ꝙ intellectus credat intensè,uel remissè.

Notandum, quòd charitatem requiri ad actum credendi potest intelligi dupliciter. Vno modo ad actum credendi meritoriè,& sic charitas requiritur in uoluntate, adhoc , quòd intellectus assentiat articulo meritoriè, quia ad actum meritorium requiritur, ꝙ actus eliciatur secundum inclinationē charitatis. Alio modo,ꝙ requiratur naturaliter,& sic non requiritur charitas in uoluntate.

Charitatem requiri ad actū credendi dupl. pōt intelligi

Consequenter doct.quærit unam aliam q. a quo sumat unitatem suam habitus fidei infusæ.

A quo fides infusa hēt unitatem.

Notandum,quod duplex est habitus:Quidam intellectualis,& est habitus informans intellectum: Alius est appetitiuus informans appetitum.quæstio quærit de primo. Vnitas habitus intellectualis est duplex quædam intrinseca, alia extrinseca.

Dupl. unitas habitus intellectualis

Prima propositio. Extra textum.Quilibet habitus intellectualis sumit suam unitatem intrinsecam a sua differentia formali;patet,quia ab eadem re habet unitatem,a qua suam entitatem : sed habitus habet suam entitatem a differentia sua formali:ergo etiam ab illa habet suam unitatem intrinsecam.

Secunda. Quilibet habitus intellectualis sumit suam unitatem extrinsecam ab unitate obiecti, in quo habitus uirtualiter continetur.

Notandum,quòd habitus intellectualis causatur ab obiecto 13:quæst.quodlib.exemplum est de linea , & est habitus sumens distinctionem,& unitatem ab ipsa linea:quia talis habitus continetur in ea:quia omnia , quæ tractantur in Geometria,continentur in linea mediatè,uel immediatè: patet,

quia præsumamus, quòd linea sit una species specialissima, si continet immediatè principia Geometriæ, & mediatè contineet conclusiones, sicut homo, si esset scientia deipso immediatè, contineret sua principia, s. animal rationale, & mediatè contineret istam conclusionem, homo est risibilis, & huiusmodi.

Concl. dupliciter pōt intelligi.

Notandum, quòd conclusiones, quæ sumuntur in Geometria, possunt dupliciter considerari, Vno modo secundū suas rationes formales. Alio modo inquantum continentur in obiecto aliquo. similiter sic dicendum est de aliis scientiis suo modo, ut in scientia de homine, homo est risibilis, homo est flebilis, homo est beatificabilis: istæ conclusiones possunt cōsiderari dupliciter. Vno modo inquantum continentur in aliquo obiecto, & sic omnium istarum est una scientia unitate continentiæ uirtualis.

Secunda propositio. Considerando illas conclusiones secūdum suas rationes formales, tot sunt habitus in scientia de homine, uel in Geometria, quot sunt conclusiones in terminis, uel terminis differentes.

Notandum, ꝙ conclusiones differunt tripliciter: aliquæ differunt ex parte subiecti, ut homo est risibilis, Sortes est risibilis: aliquæ ex parte prædicati, ut homo est risibilis, homo è flebilis: aliquæ ex parte utriusque, ut homo est risibilis, Sortes est beatificabilis, & sic hoc modo capitur habitus in Geometria. In Geometria sunt plures habitus. tot sunt habitus, quot sunt conclusiones, tamen primo modo est unus habitus, s. continentiæ uirtualis.

De Theologia prima conclusio. Fidès infusa non capit suam unitatem extrinsecam a Deo, tanquam ab obiecto.

Probatur primo, quia Deus non mouet intellectum ad causandum fidem de credibilibus, quia Deus non concipitur a nobis in particulari.

Secundo, quia credibilia non concipiuntur in particulari, quia sic non cognoscimus, licet Deus clare uisus contineat uirtualiter credibilia necessaria, non respondet nobis euidentiam.

Secunda conclusio. Habitus fidei infusæ suscipit suam unitatem a Deo reuelante, nam ipse producit ipsum habitum. Notandum ꝙ, ut dictum est, fides infusa potest poni dupliciter. Vno modo, ꝙ respiciat unum obiectum, s. omne reuelatū a Deo est uerum, & sic fides suscipit suam unitatem ab illo complexo: tamen teneo secundam opinionem, ꝙ fides infusa suscipiat suam unitatem a Deo infundente habitum, & nō in ratione obiecti.

Pro responsione pono tres conclusiones. Prima. Habitus fidei infusæ capit suam unitatem intrinsecā a sua ratione formali, sicut homo capit suam unitatem e sua differentia intrinseca.

Secunda. Fides infusa non capit suam unitatem a Deo in ratione obiecti: patet, quia non immediate causatur fides ab eo, tanquam ab obiecto. Ex quo sequitur, ꝙ fides infusa non capit unitatem ab obiecto, ut habitus scientialis naturaliter acquisitus, quia capit suam unitatem ab obiecto in ratione obiecti, non autem fides.

Quo capiat suā unitatē immediate a Deo

Tertia. Fides infusa capit suam unitatem a Deo efficiente illam sidem in intellectibus nostris: patet. ab eo res habet unitatem, a quo habet entitatem: sed fides habet suam entitatē e Deo: ergo & unitatem: quia quilibet angelus, anima, & habitus infusus a Deo capit suam unitatem.

DISTINCT.

VIGESIMAE SEXTAE.

QVAESTIO VNICA.

Spes tripl.

IRCA distinctionem uigesimamsextā quæro. Vtrum spes sit uirtus Theologica distincta a fide, & charitate. Spes capitur triplic. Vno modo pro passione ipsius appetitus. Boe. de cōso. metro ult. gaudia pelle, spéq; fugato, ibi spes capitur pro passione, quæ est de obiecto abiente. & gaudium de obiecto præsente. Secūdo modo pro obiecto spei, & sic dicimus de Deo, tu es spes mea. ad Tit. 2. Expectātes beatam spē, &c. Tertio modo pro habitu Theologico inclinante nos ad diligendum Deum mediante merito, & gratia: ideo peccatores publici propriè non habent spem de Deo, & si dicant, ꝙ habeant spem, falsum est, immo habent præsumptionem, & sic dicit Ayma, ꝙ spes est certa expectatio de futura beatitudine proueniens ex merito, & gratia. ad Rom. 8. Certus sum, ꝙ nec mors, nec uita poterit me separare a charitate de futura beatitudine; quia spes non est de pecuniis, nec de beneficiis. & ideo dicit magister sententiarum, spes est uirtus inclinās ad expectandum æterna, & spiritualia: dicitur proueniens ex gratia, & meritis; quia magis præsumptio esset alicui expectare beatitudinem sine meritis præcedentibus: nec sufficiūt merita, sed oportet expecta. e cum gratia: & iste est duplex: quædam acquisita, quam aliquis acquirit ex pluribus actibus expectandi a Deo, & ista acquiritur, & experitur quilibet in se. Alia est infusa, habita in baptismo, quæ non perditur nisi per desperationem; & sic etiam est duplex, Quædam actualis, quæ è actus elicitus, quæ est desideriū ultimi finis. Alia est habitualis, quæ est uirtus, quæ uocatur spes. Virtus Theologica capitur dupliciter. Vno modo largè, & est illa, quæ est de Deo tā quam de obiecto, & sic spes acquisita, & fides sunt habitus Theologici isto modo. Alio modo capitur uirtus Theologica strictè, & sic habitus infusus a Deo, qui innititur primæ ueritati, habens Deum pro obiecto immediatè. Primo dicitur habitus infusus a Deo, & sic nulla uirtus moralis naturaliter acquisita, nec spes acquisita, nec fides acquisita, sunt habitus Theologici. similiter Theologia nostra non est habitus Theologicus propriè, quia de ratione habitus Theologici est, ꝙ sit infusus a Deo. secundo dicitur, Innititur primæ ueritati. i. ꝙ innititur alicui principio sumpto a primaueritate. & sic fidee acquisita, quæ innititur alicui reuelanti creato, quoniam pōt fallere & falli, & uirtutes morales non sunt habitus Theologici: tertio dicitur habens Deum pro obiecto immediatè; & sic latria, & si respiciet Deum pro obiecto immediatè, tamē nō est uirtus Theologica, quia non est habitus infusus a Deo.

Peccatores spē nō hent.

Dupl. spes infusa

Virtus Theologica dup.

Virtus Theologica quid

¶In ista quæst. &c.]

Pro ista q. Doct. recitat tres opiniones. Prima est, quæ innititur rationi naturali, & uocatur opinio innitens rōni naturali, dicens, ꝙ sequens rōnem naturalem, non est necessariū ponere spem esse uirtutem Theologicam distinctam e fide, & charitate, & probatur primo sic. Non est ponenda pluralitas sine necessitate: sed non est necessarium ponere spem esse habitum distinctum a fide, & charitate: ergo nō est ponēda spes distincta a fide, & charitate: patet maior ex 1. phys. probatur minor dupliciter: primo sic. ꝓ probatione: ꝑ suppono ꝙ uoluntas eadem uirtute sufficienter disponitur ad uolendum aliquid ordinatè, & ad uolendum eius oppositum: patet, quia nō potest esse ordinatum uelle. Exemplum. habeo uolle respectu obiecti, quod est luxuriari, per eundem habitum habeo inclinationem ad uolendum castitatem, & sic de aliis uirtutibus, & extremis earum. 1. de anima, rectus est index sui, & obliqui. secundo suppono, ꝙ per eandem uirtutem sufficienter disponitur uoluntas ad amandum aliquid p̄sens, & ad desiderandum aliquod absens. habetur hæc q. de beatitudine in 4. & habetur 2. d. 2. ꝙ duplex est actus uoluntatis: unus uocatur uelle, & iste est duplex. quidam est actus uolendi amicitię qui est uelle bonum alicui propter se: Alius concupiscentię, & est duplex. quidam est amor respectu obiecti absentis, & uocatur desiderium: Alius est respectu obiecti præsentis, & uocatur ille amor fruitio. Alius est actus uolendi, qui est nolle, ita quòd charitas est sufficiens principium ad nolendum aliquid præsens, & aliquid absens. patet per exemplum. graue tē dit deorsum per grauitatem, & per eandem quiescit in centro. Item Aug. appetitus inhiantis sit amor fruentis, & eadē uoluntas est principium desiderandi, & fruendi: & debet sic intelligi appetitus inhiantis, idest ipsi desiderio, qui est actus spei sit amor fruentis. i. succedit amor, qui est fruitio, & uoo fruitio.

1. opin pro resp.
1. opin. dicis spē nō distin g⁹ a fide, & charitate.

Amor concupiscentia duplex

Quo intelligitur.
Appetitus inhiantis fit amor fruentis

Arguitur sic. In quocunque est habitus disponens sufficienter uoluntatem ad uolendum aliquid præsens, in eo est habitus disponens ad uolendum absens: sed charitas est disponens uoluntatem ad uolendum obiectum præsens: ergo etiam charitas erit sufficienter disponitiua ad uolendum aliquid absens Sed uelle aliquid absens est actus spei: ergo spes non distinguitur a charitate.

Secundo sic, Amicitia acquisita est principium sufficiens dispositiuum.

Confirmatur argumentum per simile, supponendo, ꝙ duplex est amicitia, s. infusa, & acquisita: a. quæ sufficit ad nolen-

uolendum aliquid bonum præsens, & ad uolendum bonum absens, ut Sorti uolo bonum, quod habet, & desidero unum bonum quod non habet, & per eundem habitum: ergo & per eundem habitum possumus uelle præsens, & uelle absens: ergo nō est necesse ponere spem distinctam ab alijs uirtutibus: tenens istum modum quid dicet de spe? Primum dictum. tenens istum modum, non habet ponere spem distinctam a charitate, & fide. Secundum dictum tenens istum modum, habet dicere, quod spes non est aliud, quàm fides, & charitas: sed per definitionem spei positam a magistro, quod spes est certa expectatio futura beatitudinis, mediantibus meritis, est ibi aliquid pertinens ad fidem, & aliquid pertinens ad charitatem. cū dicitur est certa, ponitur ibi fides, quia fides est certa. ponitur post expectatio beatitudinis futuræ, hoc pertinet ad charitatem, quia per charitatem dicebat Paulus, cupio dissolui & esse cum Christo.

Not. est, quod expectatio beatitudinis est duplex s. meritoria, & demeritoria. exemplum primi, ut Paulus. Cursum consumaui, fidem seruaui, &c. & est expectatio cum charitate. exemplum secundi datur de multis. tertium dictum, spes non est formaliter uirtus distincta a duabus illis, s. fide, & charitate, sed aggregat istas duas uirtutes simul. s. fidem, & charitatem, & hæc est prima uia, quæ innitatur rationi naturali.

Dupl. est expectatio beatitudinis.

Ideo doct. respondet ad rationem istam. quando arguitur, &c. negatur minor, immo necesse est ponere spem infusam ab alijs distinctam, & necessitas est propter auctoritatē Pauli, & propter demonstrationem: probatur tamē minor, suppositis duabus suppositionibus, primo quod aliquis potest habere uelle ordinatum, & nolle ordinatum; tunc arguebatur sic. Per eundē habitum sufficienter disponitur ad uolendum bonum præsens, & ad desiderandum bonum absens; doct. supponit, quod duplex est actus uoluntatis, s. amicitiæ, & concupiscentiæ. amicitiæ est actus quo tendit uoluntas in aliquid nō propter se, sed propter aliud, & de actu cōcupiscentię loquitur: & actus spei proprie est actus concupiscentiæ. secundo notandum est, quod concupiscere aliquod bonum est dupliciter. Vno modo sistendo in illo, Alio modo non sistendo in illo, sed tendendo ī aliud ut ego concupisco beneficium bonum, & patet quod ego non sisto ibi, sed tendo in aliud. etiam uolo Deum, & concupisco Deum in ordine ad me, dicit doct. quod eodem habitu concupiscit aliquis aliquod bonum sistendo in eo, & eodem non sistē do in illo, sed in aliud tendendo. sic est per charitatem, ibi sisto: & per spem non sisto, sed in aliud tendo. & ideo non eodem habitu uolo præsens, & desidero absens. patet, de fide acquisita, siue de charitate acquisita; dicit doct. quod non est simile loqui de amicitia acquisita, & de amicitia infusa. probabatur, quod unum essent ista duo, spes s. charitas & fides, quia includuntur ista duo. nego, patet, spes est certa, dat certitudinem, & hoc est præsuppositum: quia antequam aliquis speret aliquid ex inclinatione spei infusæ, oportet ut illud sit certū per fidem infusam, & sic de alio. quòd expectatio beatitudinis pertineat ad charitatem, falsum est; quia ista expectatio non est meritoria siue charitate. dicis. ergo est charitas? nego. etiam, actus credendi non est meritorius sine charitate, ergo est charitas, falsum est. Quia tamen desiderium illud ē nō habiti, potest esse uoluntatis siue charitate. Ponit opin. innitens rationi naturali, quod spes non est ponenda distincta ab alijs uirtutibus. Positæ sunt duæ uiæ ad sustinendum illam opinionem.

Resp. Sc. ad 1. rōnē opi.

Necessario ponenda est uirtus spei distincta ab alijs.

Prima fuit, quod spes aggregat alias uirtutes, scilicet charitatem & fidem. probatur secunda uia cuius fuit primum dictum, sicut in anima sunt duæ potentiæ, s. intellectus, & uolūtas, sic sufficit ponere duas uirtutes ad perficiendum illas, s. fidem, & charitatem. secundum dictum huius uiæ pro secunda declaratione primæ opinionis. licet spes non aggregat in se fidem, & charitatem, tamen spes est ipsa fides formaliter. corollarium. Spes est ponenda in intellectu, quia fides secundum uirtutem, in intellectu ponitur, & spes est fides quædā; ideo ponitur in intellectu. tertium dictum. licet spes dicatur fides, non tamen est fides uniuersalis, sed est fides particularis. Vnde notandum est, quòd duplex est fides, scilicet particularis, & uniuersalis; uniuersalis est, quæ est de credibilibus uniuersalibus, & ista respicit omnes personas, & omnia tempora uniuersaliter. ut credo, quòd omnis iustus saluabitur. illud credibile respicit omnia tempora, siue iustos qui fuerūt & qui erunt. respicit etiam omnes Iudæos, & Christianos, & omnes homines. Particularis est, quæ respicit credibilia futura pertinētia ad ipsum credentem. ut credo si finaliter morior in gratia, saluabor. dicebant quod spes non est fides uniuersalis, sed particularis. Corollarium. spes non est charitas; sed ē quædam fides particularis. Ecce secundum modum sustinendi primam opinionem eorum, qui rationi naturali innituntur, & sic patet, quòd spes sit fides particularis, quia habitus uniuersalis, & particularis non sunt distincti habitus, sed tantum unus habitus: ergo spes non est distincta a fide, quia spes est fides particularis respectu credendorum pertinentium ad ipsum credentem. Confirmatur, quia cum aliquis est desperatus accedit amicus, qui eum persuadet, dicit, crede, quòd maior ē misericordia Dei, quàm tuum peccatum: etiam suadet, ut credat salutem suam: ergo spes est quædam fides particularis.

Duplex fides secundū hanc uiam.

Diceretis, tu dicis, quòd spes est respectu credendorū pertinentium ad credentium.

Contra. futuritio, & præteritio distinguuntur, & habent distincta obiecta, fides est præteritorum, & spes est futurorum: ergo non saluatur, quòd spes non sit distincta a fide, sed sint idem spes, fides. Quidam aliter dicunt, quòd præteritio, & futuritio non uariant specificē obiectum, sed sunt quædam conditiones obiecti, patet, quia tunc spes non esset uirtus Theologica, quia si futurum in ratione futuri est obiectum spei, & etiam aliquid temporale, ut futurum. ergo non esset Deus eius obiectum: ergo non esset uirtus Theologica.

Conclusio ergo est, quòd spes est quædam fides particularis. dicebatur in prima uia, quòd spes est charitas, & fides, hæc opinio non ponitur ut sustineatur, sed ut uideatur subtilitas; dicunt isti, quòd quando dicitur, quòd fides, & charitas non sunt spes, sed spes est ista duo aggregatione, uel aliter, uerum est, quòd non est charitas, nec fides uniuersalis, sed particularis.

Concl. 1. opi.

Ad argumentum. idem est habitus particularis, & uniuersalis, uerum est habitus particularis medicinæ, & uniuersalis est idem, quia eodem habitu inclinatur medicus ad omnes ueritates medicinæ, & ad aliquas particulares ueritates medicinæ: ergo spes non est alius habitus ab habitu fidei: nego, patet, quia spes est fides quædam particularis, nego; si dicerem quòd est fides particularis, haberem dicere, quomodo distingueretur a fide; sed non dico, patet enim, quòd sperare ē credere salutem propriam: nego, quia sic credere est actus fidei: sed desiderare ista futura est actus spei, ideo alius est actus fidei particularis, & spei: quia actus fidei est credere suam salutem, & spei est desiderare illam.

Solu. arg. opin.

Sunt hic aliqua dubia. Vtrum sit actus spei desiderare Sorti bonum illud eiusdem rationis cum meo.

Secundo utrum desiderare B. Petro bonum, quòd habet, sit actus spei.

Notandum est, quòd ad actum spei multa requiruntur.

Primo oportet, quòd bonum illud, circa quod est actus spei, sit absens, & non iam habitum: ideo Petrus non potest sperare suam beatitudinem, quia iam habet. etiam nō spero legere, quia iam lego.

Requisita ad actum spei.

Secunda conditio est ex parte sperantis, quia istud bonum absens concupiscitur sibi, & non alii, & ex ista secunda conditione soluitur prima quæstio. ex prima conditione soluitur secunda quæstio. & etiam ex secunda conditione habeo secundam expositionem huius opinionis. dicimus, quod intē dendo secundam, non est necesse ponere spem a fide, & charitate distinctam.

¶ Alio modo posset, &c.]

Veniamus ad alium modum dicendi. Quia aliqui ponunt alium modum, & dicunt, quòd spes habitus est ponendus in uolūtate moderatiuus spei passionis, distinctus a fide, & charitate, istud dictum requirit dictū positum in prin. quod Spes capitur dupliciter.

Primo pro spe passionis, sicut cum bonum est præsens, sequitur passio in anima, & uoluntate, quæ dicitur gaudium; sic etiam quando bonum est absens, & est in futurum sibi, & præsentatur uoluntati, sequitur passio in anima, & uoluntate, quæ dicitur spes.

Alio modo capitur spes pro habitu, & est moderatiuus spei passionis, quia spes passio est duplex. potest esse excessiua & etiam defectiua: cum sit excessiua, est præsumptio: si sit defectiua, est desperatio; quia contingit, & excessiue sperare, & defectiue sperare. ideo oportet ponere in uoluntate spem habitum moderatiuum spei passionis. ecce iste est secundus modus dicendi.

Doct. impugnat istam opinionem sic. spes habitus est moderatiuus spei passionis: ergo spes est habitus, & uirtus moralis secundū istā opi. & nō Theologalis: ergo &c. patet cōsequētia quia

2. modus dicendi impugnatur.

quia istud moderari passiones pertinet ad uirtutes morales: sed hoc facit spes habitus: ergo est uirtus moralis, hoc est contra fidem. ergo &c. confirmatur, quia si spes tantum esset ad moderandum spem passionem: ergo esset ponendus timor infusus: hoc est falsum, quia sunt præcipue tres uirtutes infusę: patet consequentia, quia ponitur spes habitus, quia cōtingit excessiuè timere, & defectiuè sperare: sed etiam contingit excessiuè timere, & defectiuè timere: ergo ad moderandum timorem passionem, oportet ponere timorem habitum infusum. patet minor, quia aliquem esse pusillanimé est excessiuè timere; & aliquem esse temerarium, & audacem, est defectiuè timere.

¶ Alio modo ponitur, &c.]

Est alius modus ponendus, qui est ipsius Henrici. dicit ipse, spes distinguitur tanquam habitus Theologicus distinctus a fide, & charitate formaliter, & specificè. Secundo dicit. non solum spes a fide formaliter distinguitur, sed etiam subiectiuè; quia fides est in intellectu, spes est in uoluntate. Tertio dicit, ꝙ licet charitas, & spes formaliter distinguuntur, sunt tamen eiusdem potentiæ, i. sunt in eadem potentia, s. uoluntate. Quarto dicit. licet spes, & charitas ponerentur in uoluntate, tamen non sunt de eadem ui uoluntatis. Vnde duplex est uis uoluntatis, s. concupiscibilis, & irascibilis; secundum concupiscibilem appetit commoda: secundum irascibilem aggreditur aduersa: ponitur charitas in concupiscibili, spes autem in irascibili, Scotus præcisè discordat ab eo in hoc.

Vis uoluntatis dupl.

Hic est una difficultas. Verum irascibilis, & concupiscibilis ponantur præcisè in parte sensitiua, & intellectiua; Scotus disputabit hoc infra. Henricus autem ponit, ꝙ sic, quia sunt ponendæ in parte intellectiua distincta ab irascibili, & concupiscibili. & in parte sensitiua. probauit Henricus, quòd ista duo distinguuntur in uoluntate, sicut distinguuntur inter se sic, quòd spes est in irascibili, & charitas est in concupiscibili. probat quatuor rationibus.

In quo discordat Sco. ab Henr.

Prima. Ex parte obiectorum irascibilis, & concupiscibilis distinguuntur in uoluntate: quia obiectum irascibilis ē aliud ab obiecto concupiscibilis: ergo in eadem uoluntate distinguuntur ista duo: patet assumptum, quia bonum commodū, sine concupitum inquantum commodum ipsi concupiscenti est obiectum concupiscibilis; obiectum irascibilis est bonum arduum, & est illud, quod sic appetit uoluntas, ꝙ per istud appetit superare contraria: ista duo bona non sunt idē obiectū, ergo assumptum est uerum.

Henr. pbat ꝙ irascibilis & concupiscibilis distīguunt in se se.

Secundo declarat antecedens; quia bonum est duplex: est bonum, ut nunc, & est bonum ut aliquando, ut ꝙ pater meus suspendatur est bonum ut nunc; quia per illam mortem, sedatur ciuitas, quæ erat perturbata: hæc mors, est bonum ut nunc. Aliud est bonum simpliciter, ut est Deus. Sed Scot. non est contentus de hac ratione: ideo ipsam improbat: quia dicit, quod bonum arduum est obiectum irascibilis, quid intelligit per bonum arduum? aut intelligit bonum absens, aut bonum excedens facultatem potentiæ, uel bonum amabile, appetibile excedens omnia alia sibi contraria. Si primum: ergo in patria non est ponenda irascibilis, consequens est falsum, ergo &c. patet consequentia, quia obiectum illud est bonum absens, non est aliquid tale respectu beatorum: ergo &c. patet falsitas consequentis; quia si non esset ibi irasciuitis, ibi non esset tentio succedens spei, quod est falsum: patet consequētia, quia in eadem potentia ponitur spes, & illud, quod succedit spei, sicut est de fide, & charitate: sed spes est in irascibili: ergo & tentio, ergo si non est ibi irascibilis, ergo nec tentio. Si secundum dicas, ꝙ intelligis bonum excedens facultatem potentiæ; contra, ergo in Deo non est irascibilis; consequēs est inconueniens: ergo, patet consequentia, quia nullum ē bonum, ꝙ excedat facultatem potentiæ Dei: ergo in Deo non est irascibilis. patet falsitas consequentis; secundum irascibilem nos possumus esse tentiones: sed in Deo est tentio suæ beatitudinis: ergo in Deo est irascibilis, ꝙ non habemus dicere, dicendo istud secundum. Si dicas tertium, ꝙ est bonum amabile, etiam sequitur tunc, ꝙ obiectum spei non distingui tur ab obiecto charitatis: ergo charitas, & spes sunt idē, quia charitas est respectu boni amabilis appetibilis super omnia contraria, etiam spes: ergo non distinguuntur. Confirmatur, quoniam dicis appetibile, ut dicit appetibilitatem aptitudinalem, aut actualem: si aptitudinalem, tunc obiectum spei, & charitatis sunt unum, & idem; quia bonum aptum natum appeti a uoluntate ex charitate est Deus infinitus, etiam obiectum spei: si actualem, appetibilitatem tunc appetibilitas nō poterit esse ratio formalis obiecti irascibilis, quod est contra te; patet consequentia, quia nullus actus circa aliquod obiectum est ratio formalis obiecti; sed appetere actualiter est actus circa aliquod obiectum, & actus sequitur rationem formalem obiecti.

Sco. impbat rōnē Henr. Bonū arduū esse obiectum irascibilis nō probatur Sco.

Secunda ratio Henrici est ex actibus, quòd ex actu irascibilis, & concupiscibilis distinguuntur; quia irasci est actus distinctus, ut est actus uoluntatis ab actu concupiscibilis ipsius uoluntatis: ergo & irascibilis a concupiscibili. patet consequentia, quia operationes distinguunt uires potentię, q a potentiæ distinguuntur per actus: patet antecedens, quia irasci est peccatum: ergo est actus uoluntatis, patet: Irascimini, & nolite peccare.

Respond. doctor, & dicit, quòd hæc ratio non ualet. supponit enim ꝙ in quacunque potentia est ponere actum adæquatum, & uoluntati, & intellectui, & irascibili, & concupiscibili: tunc arguit sic, Irasci non potest respicere bonum arduum: ergo bonum arduum non est obiectum irascibilis, ergo ex secunda ratione destruetur prima, quia antecedens est contra primam; & consequens contra secundam; patet antecedens, quia irasci est appetere uindictam, & istud appetere uindictam nō habet pro obiecto bonum arduum; quia habet offensiuum, uel punibile, uel tristabile. ideo irasci non est actus adæquatus, qui possit esse obiectum, & bonum arduum, ergo bonum arduum non est obiectum irascibilis, ꝙ est contra primam rationem Henrici.

Resp. Sco. ad 2. rōnem

Tertio probatur hoc ratione diuersorum. Posita est opinio Henrici de spe, & eam ponit in irascibili, distincta a concupiscibili in uoluntate; probata est sua opinio tribus rationibus.

Tertio arguitur ad idem. Nulla una & eadem uoluntas habet actum impeditiuum sui ipsius in actu suo principali: ergo irascibilis, & concupiscibilis distinguuntur in uoluntate. antecedens patet deductiuè in omnibus potentiis: primo in intellectu, nam intellectus contemplando quadrangulū, nullum habet actum impedientem actum principalem: patet, & pono casum, ꝙ uoluntas uellet quiescere in contemplatione summi boni, quod est summum. uolo etiam, quod ille uellet quiescere in lasciuiis, tunc uoluntas surgit contra uitia, & propugnat uoluntatem, & impedit actus sensitiuus: tunc in ista propugnatione turbatur uoluntas, & non potest quiescere. ita in contemplari Deum impeditur uoluntas non per cōcupiscibilem, quia & sic non impedit: ergo est per irascibilē, quòd impeditur: ergo distinguuntur concupiscibilis, & irascibilis in uoluntate, quia irascibilis est propugnare.

Ecce tertium argumentum Henrici: si ergo istæ uirtutes distinguuntur, oportet esse duos habitus istas perficientes distinctos.

Notandum est pro solutione contingere quod impediatur actus alicuius potentiæ dupliciter. primo positiuæ, quando simul cum actu illius potentiæ, est alius actus positiuus impediens actum talis potentiæ; ut in hyeme Sorti est approximatus igni, & est in domo, & uentus intrat ad omnem partem; tunc calefit ante, & retro friget per frigefactionem, quæ est actus positiuus, quo impeditur alius actus, qui est calefactio: etiam si aliquis uellet seruire Deo, & mundo, non poterit simul, actus enim oppositi per se impedient: nam plurib. intentus minor est ad singula sensus.

Secundo contingit actum alicuius potentiæ priuatiuè impediri, & sic quandoque ponitur. quo fit, ut actus potentię nō insit, qui tamen alias natus esset in esse.

Exemplum, uelle fornicari impedit actum istum, qui est uelle iustè uiuere, & impedit priuatiuè, quia stante isto actu, uelle fornicari, impeditur, ne actus ille, qui est uelle iustè uiuere, insit. & si non inesset aliud potest inesse.

Dico primo secundum Scotum, quod eiusdē potentiæ est elicere aliquem actum circa aliquod obiectum, & impedire illum actum priuatiuè, ne insit. quia eius est prosequi, & fugere secundum eandem uim. prosequimur conuenientia, & fugimus disconuenientia: uoluntatis enim est uelle iustè uiuere, & illum impedire priuatiuè.

Eiusdē potētiæ ē elicere actū, & impedire eūde actū priuatiue, licet nō positiuè.

Secundo dico, non est eiusdem potentiæ elicere aliquem actum circa aliquod obiectum, & impedire positiue illum actum, saltem regulariter, & uniuersaliter; quia secundum diuersitatem cautarum posset esse uerum: ut uolo, quòd intellectus habeat actum adæquatum intelligendi triangulum, non potest se impedire positiue: sed uoluntas potest bene eum impedire; quia eum potest auertere ab isto actu intelligendi. si autem intellectus habeat actum remissum circa Euangelium, & modicum magis intensum cir-

uniuersaliter.

ca Deum, potest se impedire positiue. Et etiam uidetur sequi unum, quòd est implicans, in opinione Henrici: dicit, ꝙ concupiscibilis cum uult quietari in contemplatione summi boni, ꝙ pugnabat, quia delectatur, sed dicit, ꝙ irascibilis propugnat, & impeditur delectatio.

Quarto arguitur sic ab Henrico: quia bene sequitur, ista duo distinguuntur in parte sensitiua; istud est notum; dicit ex actibus irascibilis, & concupiscibilis, quæ distinguuntur in uoluntate; similiter dicit doct. quod oportet multa probare, & uidere Henricum: quia multi assignantur actus ipsius irascibilis, qui non sunt actus eius; dicit unum, quòd irascibilis est circa futurum, ut futurum est, quòd est falsum, quia est circa præsens, scilicet circa offendens. Diceretis nego, quòd Henricus dicat, quòd irascibilis sit circa futurum, ut futurū est, sed quia poneret eam esse respectu actus fidei; & actus iste est circa futurum, ut futurum est. Additur hic unum, quia dicebatur in prima ratione, quòd distinguuntur istæ duæ uires ex obiectis: quia dicit, quòd concupiscibilis est circa obiectū commodi, ut commodum est. contra, ergo in Deo non est cōcupiscibilis; quia non uult creaturam, ut commodum ē, quia dicit, Bonorum meorum non indiges: quod est falsum: patet, quia Deus habet perfectissimam diligentiam, & ista secundū Henricum sunt incompossibilia: ergo &c. doct. se remittit ad 34. d. huius 3. quomodo distinguuntur istæ duæ uires, & quomodo ex istis rationibus non ponitur complementum opin. Henr. dubitat Henricus, quæ est principalior duarum uiriū? dicit, ꝙ concupiscibilis & perficit ipsam, & irascibilis defendit ipsam, & est minus principalis: & ideo perficitur concupiscibilis perfectiori habitu, s. charitate, & alia minus perfectiori habitu.

Scot contra Henr. Doctor contra hoc sic arguit; quia sequeretur, quòd actus spei est perfectior actu charitatis, ꝙ est falsum: patet, quia sequitur, ꝙ actus spei includit actum charitatis, & aliquid aliud addit: ergo erit perfectior, quia actus addens aliquid, & includens alium, est illo perfectior: patet consequentia, quia irascibilis includit concupiscibilem: ergo obiectum irascibilis includit actum concupiscibilis. sicut potentia ad potentiam, ita obiectum ad obiectum, siue actus ad actum: ergo actus spei includit actum charitatis, & hoc de opin. Henr.

¶Ad q. igitur, dico, &c.]

Resp. Sco. ad q. Concl. Sco. Doct. respondet ad q. secundum mentem propriam, & ponit talem conclusionem. Spes est uirtus Theologica unica distincta a fide, & charitate. ex prima parte sequitur, quod spes non est uirtus moralis, sicut uidebatur concludi ex secunda opinione dicta. Ex secunda parte sequitur, ꝙ falsa est opinio ponens causam unam aggregatione, quia dicebat, quòd erat charitas, & fides. Ex tertia parte sequitur, ꝙ falsa est illa uia ponens spem esse eandem cum charitate, & fide. doct. facit unam suppositionem, ꝙ actus spei est in nobis: patet, & arguitur sic. Actus spei est in nobis distinctus ab actu charitatis, & fidei: ergo in nobis ponendus est habitus spei ab aliis distinctus. patet antecedens, quia experimur illū in nobis, & nō est actus fidei, & charitatis: patet, quia experimur in nobis, quia actus spei est desideratiuus, & etiam ad actum spei tres conditiones requiruntur. *Actus spei ē in nobis.*

Ad actum spei 3. cond. requiruntur. Prima. est desideratiua boni infiniti in nobis: iō iste actus est respectu futuri.

Secunda conditio, a Deo nobis liberaliter donante, nō primo, sed mediante aliquo alio, quia uolumus ipsum mediantibus meritis; iste actus non est charitatis, & non est fidei: ergo est actus spei.

Pro declaratione istius conclusionis ponuntur tria dicta.

Primum, spes est uirtus, patet. actus alicuius habitus, qui est rectus, & circumstantionatus est actus uirtutis: actus spei est huiusmodi. ergo est actus uirtutis: ergo spes est uirtus. sed cōtra, si istud argumentum ualet, sequitur actus tristitiæ est actus uirtutis, quia est rectus, & circumstantionatus: ergo tristitia est uirtus: probo, ꝙ iste actus habeat omnes circumstantias: primo habet circumstantiam obiecti, ꝙ est desiderare bonū absens, & ita habet conditionem boni. sed contra sit arg. ꝙ non sit boni absentis; quia angeli desiderant, & non habent bonū absens: patet antecedens per se, in quem angeli desiderāt perspicere. Respondeo, ꝙ habent desiderium complacentię, & non diffidentiæ; & iste actus est charitatis. Prima ergo circunstantia conuenit, s. obiecti, quia obiectum est bonum. Secūda est, cui mihi desidero, quia mihi debitum meritis præcedentibus. est ibi circunstantia debita efficientis, quia a Deo sequitur non primo, & immediate, sed aliquo præsupposito ordinatum est, ut nullus consequeretur finem ultimum, nisi præsuppositis meritis; ecce primum dictum. *Soln. arg.* Secundum dictum. Spes est uirtus appetitiua, patet. quandocunque actus uirtutis expressus est actus uoluntatis, ille actus est actus uirtutis appetitiuæ, & ista uirtus est appetitiua; actus spei est huiusmodi, quia ē actus uirtutis expressus, & actus uolūtatis, & actus elicitus a uoluntate: ergo est actus uirtutis appetitiuę, ergo spes ē uirtus appetitiua. Tertiū dictū. Spes est uirtus Theologica. patet, quia illa est uirtus Theologica, quæ habet Deū pro primo obiecto: spes est huiusmodi: ergo est uirtus Theologica: patet minor, discurrendo per conditiones.

Contra probo, ꝙ spes non sit uirtus Theologica, quia obiectum eius est bonum temporale: ergo non est uirtus Theologica: patet antecedens, quia ratio obiecti eius est futurum, ut futurum est, quia spes respicit futurum, ut aliquando est futurum: huiōi autem conditio est obiecti temporalis, quia ꝙ aliquid sit in futurum, est temporalitatis: ergo est respectu tēporalis: ergo non est uirtus Theologica. Solutio stat in isto dicto, & si absentia uel esse bonum absens sub ratione boni absentis concomitatur rationem obiecti spei, non tamē est de ratione. prima pars huius propositionis patet ex rōne spei: patet secunda pars, quia absentia non est ratio formalis obiecti tentionis, quæ succedit ipsi spei in patria; ergo nec est ratio obiecti spei: patet, quia vtrunque est circa idem obiectum tamen absentia est conditio obiecti: obiectum idem hēt duas conditiones, unam secundum quam est præsens ipsis apprehēsoribus, Aliam secundum, ꝙ est absens ipsis uiatoribus: secundum primam est obiectum tentionis: secundum aliam est obiectum spei: secundum aliam, & aliam approximationem ad obiectum infinitum est obiectum tentionis, & spei. Quando ergo arguitur sic. futuritio est ratio obiecti spei, & dicit aliquid temporale. negatur antecedens: tamen concomitatur rationem obiecti, sed ratio obiecti est bonitas infinita. *Obijcit contra se.*

Instat cōtra solu. Secundo arguitur sic, quia dicis, ꝙ nec præteritio, nec futuritio est ratio obiecti: ergo male respondes: patet, quia desiderare Deum bonum mihi, uariat rationem formalem obiecti: ergo &c. patet consequentia; quia desiderare in ordine ad me, significat absentiam: patet antecedens, quia cōmutat bonum honestum in bonum utile, ꝙ est bonū mihi: ergo istæ sunt rationes obiecti. doc. resp. quando arguitur, desiderare bonum mihi uariat rationem obiecti: ergo &c. dico, ꝙ antecedens est falsum, & consequentia non ualet. quare consequētia non ualet? quia conditio, qua uolo bonum mihi, nō est cōditio obiecti, sed est conditio in actu, cui conuenit ut sit in ordine ad aliud: quia actus concupiscendi est circa obiectum in ordine ad se: ꝙ autem obiectum sit approximatum, aut non, non conuenit sibi ex ratione sua, licet sint conditiones obiecti. Hic habemus, ꝙ non solum intellectus est uis collatiua, sed etiam ipsa uoluntas, & ex collatione uoluntatis sequitur relatio rationis, quæ dicit secunda intentio sicut est ex collatione intellectus: ergo in Deo potest esse relatio rationis noua: concedo per uoluntatem, & intellectum creatum. quando ergo dicis, concupiscere Deum mihi, uariat ratione obiecti, nego: sed solum est vna secunda intentio noua in Deo p actum uoluntatis creatæ. patet, quia commutatur bonū honestum in utile. *Solu. instā.*

Obijcit contra 3. dictū. Si obiicitur: ergo uoluntas comparatiua est. posita sunt tria dicta de mēte Sco. impugnatum est tertium duab. rationibus, arguit consequenter contra hoc, ꝙ uerum est, ꝙ uolūtas sperantis confert unum obiectum ad seipsum. s. Deum ad se, per collationem; ergo sic uolendo utitur bono fruendo: ergo sic faciens est mala: consequens est falsum: ergo &c. Prima consequentia patet, quia Deus est res, quam debemus desiderare, & uelle propter se; sperans uult Deum propter aliud: ergo utitur Deo, quia Deum uelle in ordine ad seipsum, est vti fruēdis. patet secūda consequētia, quia summa peruersitas est uelle frui utēdis, & uelle uti fruēdis: si uoluntas utatur fruendo, est mala, & hic facit comparando. ergo iste actus est malus quòd est falsum.

Soluit doct. Dicit doc. ꝙ uoluntas potest uelle aliquid bonum in ordine ad aliud dupliciter. Vno modo, quia uult alius bonum in ordine ad minus, sic tamen, ꝙ uult maius bonum, ut maius bonum est in ordine ad minus bonum, ut apprehendo summū bonum, & uolo illud mihi, ut commodum tanquā maius bonū: & quia minus bonū perficitur per maius bonum, iō illud maius bonum, ut maius bonum mihi, concupisco: & illud est liberalitatis: secundo uult unum bonum in ordine ad aliud, ut maius in ordine ad minus bonum, sic tamē, ꝙ illud maius bonum uult, ut minus bonum, in ordine ad minus bonum, tāquam ad maius bonum: ut uoluntas primo fingit sibi diuitias *Quo possum diligere, & concupiscere maius bonū mihi.*

tan-

tanquam maius bonum: maius bonum uult semper Deũ magis quam bonum, tanquam minus bonum, ut s. conseruet ei diuitias, & argentum, & præponderat temporale spirituali, & non tu tum præponderat spirituale siue temporali; ecce peruersitatem uoluntatis, & est uti fruendis.

Quando arguitur. Voluntas est potentie collatiue, & speans, uult Deum in ordine ad se: ergo utitur fruendo: nego. probatur, quia uult maius bonum in ordine ad minus: dictio quo uel maius bonum, tanquam meius bonum, ad minus bonum, ut minus bonum, & ut ipsius perfectum, hoc concedo: & istud non est uti, sed est bona operatio. Vel uult maius bonum, ut minus bonum, in ordine ad minus bonum, ut maius bonum, & istud est peruersitatis, & est uti fruendis.

¶Si obiicitur, &c.]

Instatur ex dictis Arguitur sic. Tu dicis, quòd spes est uirtus Theologica, quia habet Deum pro obiecto; sed fides acquisita, & spes acquisita, & charitas acquisita habent Deum pro obiecto, ergo sunt uirtutes Theologicæ, quod est falsum: quia tantum numerantur tres.

Solu. instã. Ad uirtutẽ Theologicã multa requiruntur. Respondet doctor, quòd ad uirtutem Theologicam multa requiruntur.

Primo, quod eius obiectum sit Deus: ideo nulla uirtus moralis est Theologica.

Dupl. reg. humanorũ actuum. Secundo requiritur, quòd imitatur regulæ primæ. Notandum est, quod regula humanorum actuum est duplex, scilicet interna, & exterior: interior est prudentia, huic dictamen rectum, & dictamen prudentiale. Externa, ut est uoluntas diuinæ: & multa facit ista externa, quæ non facit interna; ut ista persuadet uirum iustum, ut ipse se proiiceret in stagnum aquarum gelidarum, si uellet incendium fornicationis extinguere: oportet ergo ut uirtus Theologica imitatur illi regulæ.

Tertia conditio est, quòd sit a solo Deo effectiuè sic, quòd sit nata a solo Deo infundi, & non aliunde prouenire. ista distinguuntur, quia alia est ratio obiecti, alia efficientis.

Quõ fides, spes, & charitas acquisita sint uirtutes Theologicæ. Secundo notandum est, quòd uirtus Theologice capitur dupliciter.

Primo per se, & est ista, quæ habet istas tres conditiones sic ut sunt charitas infusa, & fides infusa.

Secundo capitur extensiue, cui conuenit aliquæ istarum conditionum: sic fides acquisita, & charitas acquisita, & spes acquisita sunt uirtutes Theologicæ. spes acquisita habet duas conditiones: prima, quia habet Deum pro obiecto, & imitatur regulæ primæ, sed non habet tertiam, quia aliunde potest haberi, quam a Deo. quando arguitur, quòd fides acquisita, & c. sunt uirtutes Theologicæ, uerum est extensiuè, sed nego propriè.

Contra uolo probare, quòd spes acquisita sit uirtus Theologica propriè: quia non solum habet Deum pro obiecto, sed etiam imitatur regulæ: fides acquisita non est prima regula: ergo spes acquisita non imitatur primæ regulæ: ergo male dixisti, quòd habet Deum pro obiecto, & quod imitatur regulæ primæ.

Pro sol. not. aliquid dicitur regulare aliud dupliciter Notandum est secundum doct. quòd aliquid dicitur regulare aliud dupliciter. Primo in ratione habitus, sic prudentia, quæ est unus habitus moralis, uel plures in ratione habitus, est regula actuum omnium, regulariter actum iustitiæ, quia respicit prudentiam ad hoc, ut bene fiet. Secundo aliquid dicitur regulare aliud in ratione obiecti habitus, in quo continetur regula aliia: sidas ergo regulatur per primam ueritatem, tanquam per obiectum habitus, non tanquam per habitum. exemplum. aliquis uenit ad prædicationem Pauli, dicit Paulus. Si uis perfectus esse, uade & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus. uendit omnia, & parat se habere beatitudinem. & ué dit omnia quæ habet, & sequitur Christum, habet spem acquisitam: utrum reueletur per fidem acquisitam: non. sed bene per obiectum fidei acquisitæ: dicatis ergo, quòd uerum est, quòd non regulatur per primam ueritatem, ut per habitum, sed ut obiectum habitus.

Arguitur contra dicta: quia posuisti tres conditiones ad uirtutem Theologicam. Contra. si requirantur tres, & duæ primæ non sufficiant, ergo Theologia nullius doc. Parisiensis est uirtus Theologica. Et quantumcunque se exerceat in studio Theologiæ, nunquam tamen erit uirtus Theologica, quod falsum est: quia non est uirtus moralis. patet consequentie, quia quicunque habens Theologiam, non habet a Deo, sed aliunde: ergo &c. Not. est, quòd Theologia capitur aliquando pro tota sacra scriptura, & biblia: secundo capitur pro fide infusa inclinante ad assentiendum omnibus ueritatibus Theologicis: tertio capitur pro assensu, quem quis habet de ueritatibus Theologicis: quarto capitur pro habitu derelicto ex multis actibus essentiendi ueritatibus Theologicis, ut cum quis sæpe assentit illis ueritatibus, & acquirit sibi habitum, & ea capitur hic i arg. Theologie pro habitu acquisito ex frequenti studio, & diuturno exercitio. Tertio non. est, quòd completiua rõ Theologici habitus uirtutis est, ut infundatur a Deo: patet, quia *Solu. instã. Theo dupl.*

suprema portio animæ immediatè subiicitur ipsi Deo: ergo immediate eum mea debet perfici a Deo, & ita habitus Theologicus habet illam conditionem, quòd immediatè infundatur a Deo. suprema portio immediate subiicitur Deo, & immediatè respicit Deũ: & per hoc distinguitur a portione inferiori: ergo immediatè debet perfici a Deo. cõsequentie patet quia sic immediate subiiciatur Deo, non debet aliunde perfici: ergo immediate a Deo perfici debet: sed perficitur per habitus Theologicos, ergo illi sunt a Deo. Ad arg. ergo, Theologis doct. Parisien. &c. non erit habitus Theologicus, cõcedo propriè. contra, non est moralis: uerum est, ergo est Theologicos. concedo extensiuè, sed non propriè. & ad tertium dictum uerum est, quòd spes est uirtus Theologice. Quartum dictum est necessitas ponendi spem infusam uirtutem Theologicam in nobis, sicut ponendi fidem infusam. & non est ipsa spes acquisita; non est ergo negandum ipsum esse uirtutẽ Theologicam, immo est. *Completiua rõ habitus Theologici est a Deo.*

Necessitas ponẽdi fidẽ infusam

Ex his sequuntur aliquæ concl. Prime Respectu actus sperandi, potest esse uirtus aliquæ Theologice, quæ est s. spes, ergo esse potest. Secunda concl. Hęc uirtus Theologica inclinãs ad actum sperandi non est fides, nec charitas. Tertia concl. Spes est quædam uirtus: ergo distincta a fide, & charitate: patet secunda concl. quòd non sit fides, quia omnis actus fidei est credere: nullum sperare, est desiderare est credere: ergo nullus actus spei est actus fidei: ergo spes non est fides: patet minor. nullus actus uoluntatis, est actus intellectus: sed sperare est actus uoluntatis, & credere est actus intellectus. Secunda pars illius concl. patet, quòd non sit charitas: supponit doc. quòd duplex est amor, s. amicitiæ, & concupiscentiæ: primus est superior alio, & secundus inferior. Amor amicitiæ est uelle aliquid propter se; ut uolo Sortem non propter pecunias, nec propter pulchritudinem, sed propter se. Amor concupiscentiæ est uelle aliquid, quod alteri concupiscitur; ut uolo episcopatũ Domino meo, uolo episcopatum in ordine ad se, sed eum nolo propter se. amor amicitiæ est superior, & alius istum præsupponit. patet nunc, quòd actus sperandi non sit actus charitatis & ita charites distinguitur a spe; quia actus charitatis est amor amicitiæ, & actus spei est actus concupiscẽtiæ: ergo actus spei non est actus charitatis. maior patet, quia perfecta charites est amor in ordine ad se; ut per charitatem uolo Deum in se licet non me beatificaret. Minor patet, quia iste actus est uelle Deum in ordine ad se. patet consequentia, quia amor amicitiæ non est amor concupiscentię. Secunda sõ. Sine actu spei potest esse omnis actus charitatis: ergo unus actus ab alio distinguitur. patet consequentia per maximam, Quandocunque duo sic se habent, quod unum sine alio esse põt, ille distinguũtur: patet enim decadens, quia actus charitatis est remissus, aliquando mediocris, aliquando est supremus: iste, qui diligit Deũ, semper uult bonum Deo inesse, & uult Deo bene esse, ita omni actu ibi non est actus spei, qui est uelle Deum sibi: ergo sine actu spei potest esse omnis actus charitatis: ergo distinguuntur: ergo charites distinguitur a spe. Tertie ratio talis est. supponẽdo, quòd duplex est affectio, s. iustitiæ, & commodi, affectio commodi est appetitus naturalis uolũtatis; ut si Deus crearet hominem sine uoluntate, sed cum intellectu, esset in eo tantum affectio commodi: quia ferreretur in commodum suum, ut ad ignis ad sursum, & lapis deorsum. Alia est affectio iustitiæ, & est libertas uoluntatis, & est triplex iustitia, s. acquisita, & est uirtus moralis per quem redditur unicuique, quod suum est. Alia e infusa, s. charites, uel gratia, ná i aliquo dicitur esse affectio iustitiæ, quæ e igretie. Alie est innata, s. libertas, qua liber tate potest moderari effectionem commodi. secundo supponendo, quòd effectio iustitiæ est nobilior, alia est ignobilior, sicut Sortes est nobilior equo: quia moderatur equus, & auena moderet. Sic est de effectione iustitiæ respectu affectionis commodi. isto stante probatur propositum, quia spes perficit uoluntatem secundum effectionem commodi, & charitas perficit eã secdm affectionẽ iustitiæ. Patet prima pars, quia uolũtas, quæ sequitur commodum, uult Deum tanquam sibi commodum. Secunde pars patet, quia ut sic, respicit Deũ in se, nõ ut commodum. ergo distinguuntur charites, & spes. sequitur corollariũ, quòd hebemos ponere hos duos habitus, s. spẽ, & charitatem *Spes ẽ uirtus distincta a charitate, & fide.* *1. rõ quòd spes non sit charitas.* *Affectio in iustitiæ, & cõmodi.* *Affectio in iustitiæ tripl.* *Spes, & charitas sunt i uoluntate*

tem in uoluntate. Sed utrum in eadem ui, uidebimus. tamen charitas perficit uoluntatem secundum affectionem iustitiæ & spes secundum affectionem commodi. concluditur ergo spem esse uirtutem Theologicam, vnicam ab aliis distinctã, necessariam homini uiatori ad salutem, sicut est fides infusa.

Sco arg. contra suã sol. Contra uiam istam soluta quæstione doctor arguit contra se: primo contra hoc, quòd desiderium est actus spei, quia desperatus desiderat beatitudinẽ, & sperat eam, & tamen nõ habet spem: ergo &c. patet antecedens quia tristatur de beatitudine, q; non esset, si eam non desideraret. patet alia pars, quia aliter iste esset desperatus: ergo &c.

Velle cõditionatũ sufficit ad cãndum tristitia idẽ 5. q. de dolore chri d. 15 Tristit multipliciter cãtur. Prima propositio. Ad materiam argumenti: uelle conditionatum sufficit ad causandum tristitiam in aliquo. si uolitum non ponatur inesse. patet, quia tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt: sed quomodo ergo per uelle causatur tristitia? Tristitia causatur multipliciter in anima.

Primo propter nolle absolutum, ut nolo tristitiam: pater meus moritur, tristor.

Secundo propter nolle conditionatum, ut in Christo, si nolitum ponatur in esse.

Tertio causatur propter solum obiectum inconueniens præsentatum per intellectum uoluntatis absque omni actu uoluntatis circa illud. Dictum est, quòd uoluntas sumitur dupliciter: primo ut natura, ut est tale ens, cui competit naturalis. Secundo capitur, ut libera: sumitur hic uoluntas ut natura est: approximatum disconueniens sibi sine actu aliquo uoluntatis, sequitur tristitia in uoluntate, ut natura est.

Quarto modo sequitur tristitia in uoluntate alicuius propter uelle absolutum, non positum inesse, ut uelle est beatum non positum inesse; ut desperatus uellet beatitudinem; si posset ostendi ab intellectu errante, tanquam impossibile homini, & non posset poni inesse, tunc sequitur tristitia: sed inesse huiusmodi nolle interpretatiuum: semper est tamen aliquod uelle formaliter. ideo quando dicitur, tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt, accipitur præcisè.

Secunda propositio. Desperatus uult beatitudinem tantũmodo conditionaliter; quia intellectus errans ostendit ei beatitudinem tanquam impossibile in intellectu: ideo formatur hæc propositio, cui adhæret, Maior est iniquitas mea ut ueniam merear. ideo nolunt beatitudinem nisi conditionaliter; ut mercator existens in mari habet uelle proiicere in mari merces absolutè, quia proiicit: sed nollet proiicere, si posset euadere, & istud nolitum potest poni in esse, ideo tristatur.

Tertia propositio. Velle beatitudinem per uelle conditionatum non est actus spei. corollarium, & si desperatus desideret beatitudinem, quia suum desiderare est per uelle conditionatum, non est actus spei.

Quarta propositio. Quando uoluntati ostenditur aliquid tanquam impossibile, uel uoluntas istud non uult, uel tenuiter uult, siue conditionaliter: ut angelo ostenditur æqualitas Dei tanquam impossibilis, efficaciter non uult, sed conditionaliter, & istud sufficit ad meritum, & demeritum, & etiam sufficit ad gaudium, & tristitiam.

Vltima propositio. Velle beatitudinem, esse sibi, quæ tamẽ non est præsens, nec inest, est actus spei, & est desiderium, quando ergo arguitur; desperatus desiderat beatitudinem, & non sperat eam: ergo desiderare non est sperare distinguo antecedens: uel quòd desideret secundum, quòd desiderare dicit actum absolutum uoluntatis, & sic nego: uel secundum quòd desiderare dicit actum conditionatum, & sic cõcedo: & istud non est actus spei, sed primum desiderare, quod est uelle absolutum.

Diceretis. desperatus desiderat beatitudinem: ergo sperat, & tamen est desperatus: ergo non sperat: ergo sperat, & non sperat. dicatis, q; proprie non sperat, quia ostenditur ei ab intellectu errante beatitudo tanquam impossibilis.

Secundo arguitur, probando, quòd habitu charitatis possum in actum spei, & quòd non est necesse ponere habitum spei. patet, quia eodem habitu charitatis possum amare Sortem, & amore amicitiæ, & amore concupiscentiæ: ergo eodẽ habitu possum inclinari ad actum charitatis & ad actum spei; ergo non est necesse ponere spem esse distinctam a charitate. antecedens est notum, quia eodem habitu possum diligere Sortem in se, & uelle Sort. bonum: patet consequentia. dictũ est in opinione Scoti, quòd uelle amicitiæ est actus charitatis, & uelle concupiscentiæ est actus spei; ideo in affectione iustitiæ ponit doctor charitatem, in affectione commodi ponit doct. spem.

Respond. Prima propositio. habitus charitatis sicut in actu recto habet Deum pro obiecto primo, ita & in actu reflexo.

Actus charitatis dup. Notandum est, quòd duplex est actus charitatis, scilicet rectus, & reflexus, rectus est actus uoluntatis elicitus ex inclinatione charitatis circa primum obiectum charitatis; ut elicio actum diligendi Deum ex inclinatione charitatis, iste est actus rectus charitatis. Actus reflexus est actus elicitus a uoluntate, ex inclinatione charitatis circa actum illum, qui est circa Deum, ut uoluntas elicit actum diligendi illam dilectionẽ quæ est in Deum, est actus charitatis reflexus.

Secundo notandum est, quòd concupiscere bonum alicui est dupliciter: primo, secundum affectionem commodi: secundo secundum affectionem iustitiæ. concupiscere bonum secundum affectionem iustitiæ, est illi concupiscere bonum nõ ibi sistendo, sed ulterius progrediendo; ut uideo Sortem infirmum, ego concupisco sanitatem Sorti, non ibi sistendo, sed ut sanitate sibi reddita, ipse ualeat reddere actiones, ut sit sanus, Deum diligat, ei seruiat, & mandata seruet, ideo solemus dicere, det ei dominus sanitatem, si sit ei utilis. Concupiscere eidem affectionem commodi, est concupiscere alicui bonum. non ulterius progrediendo, sed ibi sistendo, & est actus spei; ut uolo beatitudinem simpliciter, quia est mihi bonum, est actus spei: si dixeris ego concupisco beatitudinem, ut possim Deum laudare, & magnificare, non est actus spei. primum concupiscere est actus charitatis: secundum est actus spei. quando ergo arguitur sic. eodem habitu ego amo Sortẽ amore amicitiæ, & amore concupiscentiæ: ergo idem habitus sufficit ad sperandum, & diligendum, nego consequentiã. dicatis consequenter, quòd omne uelle concupiscentiæ non est actus charitatis: sed solum ille, qui fit concupiscendo alicui bonum, non ibi sistendo, sed ulterius progrediendo, alius autem non.

3. arg. cõtra prædicta. Tertio arguitur sic contra prædicta. Actum sperandi beatitudinem potest unusquisque habere ex puris naturalibus: ergo uel est necesse ponere spem infusam. patet consequentia quia ponitur spes infusa propter actum sperandi: patet antecedens per Augustinum, omnes sic esse beati uolunt, ut miseri esse nequaquam uelle possint; ut ponit D. Aug. de mimo, de quo dicit, quòd melius dixisset, si ut dixisset, omnes beati esse uultis, & uerum dixisset.

Notandum est, quòd beatitudo capitur dupliciter: primo in uniuersali, & est complementum omnis boni: secundo capitur in particulari, ut consistit in uisione, & fruitione diuinę essentiæ.

Secundo notandum est, quòd Arist. & omnes ingenio pollentes in naturalibus, qui locuti sunt de beatitudine in particulari, uel errauerunt, uel dubii remanserunt: ideo beatitudinem in particulari nullus potest ex puris naturalibus cognoscere. sequuntur duo dicta: primum, quòd omnes possunt desiderare beatitudinem in uniuersali ex puris naturalibus; quia istam cognoscunt in uniuersali: secundum dictum, nullus potest desiderare beatitudinem in particulari ex puris naturalibus, quia nullus potest eam cognoscere; actus autem desiderandi præsupponit actum cognoscendi. oportet ergo ponere habitum ad cognoscendum illam in particulari, & erit fides, & unum ad desiderandum illam in particulari. s. spes. Aug. intelligit de beatitudine in uniuersali.

Quarto arguitur sic. supponendo quod aliquis potest meritorie sperare, & desiderare beatitudinem, ut sperare eum mediantibus meritis, non ut Lucifer, qui peccauit sic eam desiderando sine meritis; patet tunc, quòd desiderare nõ sit actus spei; quia desiderare beatitudinem est actus meritorius: ergo uel est elicitus a charitate, uel est imperatus a charitate. diuisio est sufficiens, quia omnis actus meritorius uel est elicitus a charitate, uel ab ea imperatus: si dicis, quòd est elicitus a charitate, tunc habeo propositum: si dicis, q; est imperatus a charitate: ergo simul in eadem uoluntate erunt actus spei, & charitatis: quia erit actus spei, & actus imperatiuus, quo charitas imperat uoluntati illum actum desiderandi meritorie. argumentum est facile.

Solu. 4. arg. Actus potẽtiarum duplices Notandum est, quod actus potentiarum sunt in duplici differentia, scilicet subordinati, & disparati. Exemplum secundi, ut audire, & uidere, ut erant in eadem potentia uelle dormire, & uelle ire ad forum: exemplum primi in diuersis potẽtiis. intelligo Deum esse beatificatorem, & uolo, ut me beatificet. exemplum in eadem potentia. ut uoluntas imperat, ut uelim lectionem fieri, ille actus, quo uolo lectionem fieri, alteri actui subordinatur. etiam actus, quo charitas imperat actũ desi-

desiderii, est actus superior, tunc uolentes desiderat; iste actus qui est desiderare, alteri actui subordinatur.

Prima Propositio. Actus plures, qui sunt disparati in eadē potentia simul sunt incompossibiles. exemplū tn ut cognitioa ut actus cōclusionis, & actus cognoscēdi principia sunt cognoscō ergo primū principie: & forte dicit D. q̄ sunt simul in eodem intellectu non ergo inconuenit duos actus subordinatos esse in eadam potentia simul: secus est si alirer esset adæquetus. quando ergo erguitur, dico, quòd est imperatus e uoluntate: ergo actus spei, & charitatis sunt in eadem potentia, cō ceda: ergo duo actus sunt simul, uerum est de actibus subordinatis, non autem de disparatis.

Sol. princip. 1. deductor. Ad primum principale dico, quòd omine &c.] restat respondere ad ad argumenta principalia, quæ probant, q̄ spes non sit uirtus Theologica. Probetur sic, quia nulla passio est uirtus Theologica, quia passionibus non laudemur, neque ut toperamor: sed bene uirtute laudamur, & eius oppositis uituperamur: spes ast passio, petet tertio Ethicorum. ergo non ast uirtus.

Pro solutio. primi notis. Pro solutione notandum est, quòd eppetitui sensitino potest dupliciter sibi præsentari bonum, & conueniens obiectū. primo actu, per epprehensionem potest fieri præsens, ut cibus gustui, & sonus auditui. Secundo in imaginatione tantum, ut esurienti præsentatur cibus in imaginatione, habat eeistimationem, sed non habet cibum, quia tunc est absens actu.

Primum dictum. Exapproximatione, quæ est per realem existentiam ipsius obiecti disponentis in appetitu sensitiuo, sequitur passio, quæ est delectatio.

Secundum dictum. Facta solummodo epproximatione ipsius obiecti conuenientis non reali, sed in imaginatione, tūc non sequitur in appetitu sensitiuo passio, quæ xst spes; necū canis uidet os in manu Domini sui, in aius appetitu sensitiuo non est passio: quæ est gaudium: sed passio: quæ est spes. ho. etiam malum potest præsentari appetitui sto sctuo dupliciter: primo per realem existentiam, ut cum iste pater uerberat eeom; & ex hoc sequitur passio: quæ est dolor. Secundo per imaginationem, & spem, & non per reelem existentiam: & ex hoc sequitur passio, quæ est timor. Sic dicendum in parte intellectiua. si approximetur bonum per realem existentiam, sequitur gaudium. si malum per realem existentiam, sequitur tristitia: si bonum sit absens, est spes in parte intellectiua. si malum sit futurum tantum, sequitur timor.

Notandum est, quòd spes capitur dupliciter: primo proprie: secundo transumptiue; ut ridere proprie dicit actum quendam hominis, quo significatur eius interior delectatio, transumptiuē uero uti florere. sic est de isto termino, spes, sed per se significat passionem, & imposita est ad hnc significandum. Sed placuit Theologis, ut significaret illum habitum, quo inclinamur ad desiderandum bonum infinitum, præsuppositis meritis a Deo se conferente liberaliter. Quando erguitur, oulle virtus est passio, uerum est: spes est passio, nego, prout de ea loquuntur Theologi: concedo, prout de ea loquū tur naturales.

2. princip. Secundo principaliter arguit Doct. sic. Nulla uirtus Theologica stat in medietate duorum extremorum, quorum alterum dicar defectum, & alterum superabundantiem: spes consistit in medietate duorum extremorum: ergo non ast uirtus Theologica.

Probetur meior, iste est dafinitio uirtutis moralis, quia cō sistit in medio duorum extramorum: vt liberalitas consistit inter auaritiam, quæ dicit defectum, & prodigalitatem, quæ dicit superabundantiem: sed uirtus Theologica habet Deum pro obiecto, Deus non potest nimis diligi, nec sperari; ideo non est excessus to Deo. patet minor, quia sperare est quoddam medium inter præsumptionem, & timorem. ergo spes non est uirtus Theologica. Doctor. respondet dupliciter.

Sol. scho. dup. r resp. Dup medium. Prima solutio parum ualet: dixerunt Theologi, quòd duplex est medium. Quoddam est participans extrama, ut tepidum est inter calidum, & frigidum, ut etiam liberalitas dat quantum debet, & retinet quantum debet: dare pertinet ad prodigalitatem, retinere ad auaritiam. Aliud est medium vorens ipsa extrema: spes uincit præsumptionem, & timiditatem, & istud medium non arguit uirtutem moralem.

2. Resp. Sco. Aliter respondet Doctor supponens, quòd duplex est uirtus: Theologica, & moralis, quid sit Theologice dictum est in corpore quæstionis. Secundo notet Doctor. aliquem uirtutem determinare medium intelligitur dupliciter: primo ex parte actus, & obiecti simul: secundo ex parte actus, sed non obiecti. exemplum primi, ut temperantia ast uirtus determinans sibi medium ex parte actus, & obiecti: actus eius est comedere. iste actus potest importare medium, quia aliquis potest esse excessiuus in comedendo: aliquis xst nimis tenuiter comedens. ideo esse potest defectus in isto actu, & superabundantia, & per consequens esse potest medium in actibus. Etiam potest esse medium ex parte obiecti, ut quod pauper comedet per dies qualibet die, est excessus: aliquis etiam potest tantū comedere unam portionem in 15. diebus. potest ergo determinari medium in uirtutibus moralibus ex parte actus, & obiecti. exemplum secundi: ut ex parte actus esse exessus, & defectus, sed non ex parte obiecti, ut si quis credit in Deum, non potest esse accessus ex perte obiecti, quia Deus non potest esse obiectum nimis credibile: sed ex parte actus potest esse defectus, & excessus, defectus, ut si extimat aliqui credibili, non sicut debet nec vult informari: excessus uero si in omnibus, quæ sibi dicerentur, credere vult. sic dicatis de actu diligendi: potest esse defectus, nescio; si excessus, dicatis ergo, quod non inconuenit uirtutem Theologicam esse medium ex parte actus, sed non ex parte obiecti. Sed in moralibus est dare medium, & ex parte actus, & ubiecti. Quando ergo erguitur, nulla uirtus Theologica determinat sibi &c. medium est ex parte actus, sed non obiecti: ergo &c.

Tertio erguitur sic, quòd spes non sit uirtus Theologica: quia in aliquo potest esse spes, cui non erit infusa a Deo: ergo non uti uirtus Theologica: consequentia est bona, quia ratio completiua virtutis Theologicæ xst, ut e Deo infundatur. patet antecedens, quia aliquis naturaliter sperat promissum ua racis hominis. sed Deus est multum ueracior: ergo etiam ex puris naturalibus potast sperare beatitudinem a Deo sibi promittenti, & ita sperat promissum e Deo: ergo potest habere spem naturaliter, & non a Deo. 3. princip.

Sol. 3. prin. Dup spes. Solutio. Notandum est, quòd duplex ast spes, scilicet infusa, & acquisita de ecquisita, vt Adrianus martyr quæsiuit a martyribus, quid expectarit per tormenta: dixerunt, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: tunc eciuit in medio, & dixit, Christianus sum. erat in eo iste actus, qui est sperare illa, scilicet a spe acquisita. Alia est iofusa, sicut dictum est de infusa, & acquisita fide.

Secundo notandum est, quòd sicut est fides, quæ non potast probari inesse sic dicendum est de spe infusa.

Contra. ex actu sperandi possumus probare spem inesse nobis: ergo male dicis. nego consequentiam, quia probarur præcise de spe acquisita: ee spe acquisita possum habere actum ita perfectum, forte dicit Doct.

Notandum est, quod supposita fide, qua credo spem inessa nobis, debemus credere, quòd non est in nobis tam intensus actus sperandi per acquisitam, sicut per spem infusam: sic dictum est da fide. ideo dicit Doctor. quòd spem infusam nobis inesse non possumus probare, sed credimus, quando ergo arguitur, Aliquis potest habere spem, & non a Deo: ergo illa nō est uirtus Theologica concedo totum de spe acquisita: sed dico, quod actus sperandi non erit tam intēsus per infam acquisitam, sicut per infusam.

4. princip. Quarto sic arguitur, probando, quòd non sit uirtus Theologica; quia duæ tantum sunt uirtutes Theologicæ, scilicet fides, & Charitas: ergo spes non est uirtus Theologica et illis distincta. patet assumptum, duo sunt tantum perfectibilia in anima, scilicet intellectus, & uoluntas. ergo sufficit ponere tantum duas perfectiones, scilicet fidem, & charitatem: fidem in intellectu, & in uoluntate charitatem. petet, quia non ponuntur habitus infusi, nisi ut perficiant potentiam ex 23. distinctione huius, sed tantum sunt duæ potantiæ: ergo & duo habitus.

Exasio. Diceretis, quòd distinctio habitus non attenditur ex distinctione potentiarum, sed ex distinctione partium imaginis: & quia sunt tres partes imaginis, scilicet memoria, intellectus, & uoluntas ex 3. distinct. primi parte tertia, & sumitur ab August. ideo oportet ponere tres habitus.

Reprobatio euasionis. Contra. si ponerentur, & distinguerentur habitus propter partes imaginis, duo habitus ponerentur in intellectu; quia duæ partes pertinent ad intellectum, scilicet memoria, & intellectus: hoc est falsum, quia fides tantum est in intellectu: ergo oportet ponere propter potentias habitus: duæ tantum sunt potentiæ: ergo & duo habitus tantum sunt. Doctor tenet solutionem supponendo, quòd in uoluntate est duplex affectio, scilicet iustitiæ, & commodi: supponit etiam, q̄ spes ast in uoluntate ad perficiendum affectionem commodi, & charitas ponitur ad perficiendum affectionem iustitiæ dicatis ergo, quòd licat sint tantum duæ potentiæ materiales, & ma

taria-

habitus est Theologicus, ad habitum Theologicum tria requiruntur:primo, quòd sit de Deo tanquam de obiecto:secūdo, quòd eius regula sit prima uirtus:tertio, quòd immediatè a Deo infundatur.discurratis per istas,& applicatis ad propositum, quòd charitas est uirtus Theologica: sed charitas creata utrum sit habitus Theologicus, dicatis, quòd non propriè, sicut dictum est de spe creata, & fide; quia completiua ratio uirtutis Theologicæ est, vt infundatur a solo Deo.

Secunda pars corollarii patet, quia actus charitatis habet alium actum correspondentem ei, quam fides habeat idest, actus charitatis non est actus fidei:ideo etiam, quòd non sit spes, patet, quia charitas perficit uoluntatem, & affectionem iustitiæ, & spes perficit eam secundum affectionem commodi: si enim nulla esset retributio a Deo, & Deus esset summū bonum, charitas inclinaret ad diligendum eum super omnia: sed spes tendit in illud, ut bonum eius.

De obiecto charitatis formali. Quantum ad secundum articulum, quæritur de obiecto charitatis:de materiali non est dubium, quia est Deus; sed de formali, quidam dicunt, quòd ratio formalis charitatis est Deus sub ratione Deitatis in se: Alii dicunt, quòd Deus ipse, ut est commodum ipsi amanti, est obiectum charitatis. Alii dicunt, quòd Deus ipse sub ratione Deitatis, & ut est amanti commodum est obiectum charitatis, sicut est ratio charitatis. Ista opinio duas primas includit.

1. difficultas contra primū modum. Doctor tangit difficultatem circa primum modum dicens quòd si Deus sub ratione Deitatis esset obiectū formale charitatis, tunc sequeretur, quòd si essent duo dii per impossibile habens charitatem istos diligeret super omnia: consequēs est falsum, & impossibile, quia si sint duo Dii, & diligas unū ex charitate, non poteris diligere alium super omnia, quia æquè diliges unum, sicut alium: patet consequentia, quia quilibet habet rationem Deitatis, dicetis ad argumentum, quòd uno impossibili dato multa sequuntur. Vnde dico, quòd si iste casus ponatur, destruitur totus habitus charitatis: quia si uos tollatis a charitate hoc, quòd est inclinare ad diligendum super omnia Deum: ergo tollitis habitum charitatis. patet consequentia. ponendo duos Deos aufertur a charitate hoc, ꝙ est inclinare ad diligendum unum Deum super omnia. probatur accipiendo duo prima principia. primum. si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia, & aliud est, omne totum est maius sua parte; tunc pono, quòd primum sit medium ad demonstrandum secundum, iam tollis ab uno primo rationē primi principii. Etiā ponendo, quòd charitas inclinet ad diligēdum super omnia, postea tu ponis duos Deos, & tunc destruitur primum. Adhuc dato, quòd essent duo dii, charitas inclinaret ad diligendum ambos super omnia. negatiuè, quia dato uno non diligit illum magis, quam hunc, sed non positiuè.

2. difficultas cōtra primū modum. Secunda difficultas ad istum modum dicendi, quia sequetur, quòd aliquis teneretur magis diligere alium, qui est melior ipso, quam se ipsum: hoc est falsum: ergo &c. quòd cōsequens sit falsum probatur, quia unusquisque tenetur se magis diligere. patet consequentia, quia si infinita Dei bonitas est ratio charitatis formalis: ergo & unitas magis accedēs ad illam erit ex charitate magis diligenda. Difficultas quærit, Vtrum, quòd teneatur magis diligere maius bonum, quàm minus sub Deo.

Respondet Doctor. quòd potentiæ tendenti in aliquod obiectum conuenit sibi aliqua perfectio respectu obiecti perfectissimi, quæ sibi non conuenit respectu obiectorum sub illo, quantumcunque accedunt ad primum obiectum: ut ponatur, quòd bonum est obiectum uoluntatis, habet conditionem aliquā respectu primi boni, quam non habet respectu aliorum: & est, quia fertur summè in illud. Sed non oportet seruare similem conditionem respectu aliorum bonorum, quantumcunque proportionabiliter accedunt ad primum bonum, ita dico, quòd licet bonitas infinita sit ratio formalis charitatis, non oportet tamen, quòd maius bonum magis diligatur sub Deo, quam minus. dictum est in quarto, quòd B. Linus tenetur magis diligere suam beatitudinem, quam illam B. uirginis Mariæ.

Instat cōtra solutionem; Contra. sicut summum ad summum, & magis ad magis, & simpliciter ad simpliciter. Verum est cæteris paribus, quantū ad uirtutem, & proprietatem: sed si beatitudo uirginis esset B. Lini tantum vna & propria, sicut sua, teneretur illam magis: sed non est sic; teneor enim magis diligere unum scutum, quòd habeo, quam mille, quæ habet Rex. ita etiam in proposito dicatis.

Difficulta- Secundus modus dicendi habet difficultates, quas Doctor non soluit.

tes contra secūdū modū dicendi. Arguitur sic. Habitus perfectissimus oportet habere obiectum secundum perfectissimam rationem suam, sed ratio ista secundum quòd est commodum amanti, non est ratio perfectissima Dei, sed est ratio Deitatis: ergo non debet poni esse obiectum charitatis sub ista ratione prima. quæro inquantū obiectum beatificum, quid dicitur, aut capis obiectum beatificum aptitudinaliter, quando dicis, quòd ut obiectum beatificum, est obiectum formale charitatis, aut capis actualiter: si aptitudinaliter, tu nō differs a primo modo, nisi in uoce, quia aptitudo, est naturæ: si capis actualiter, sequitur, quòd ratio formalis obiecti charitatis sequeretur actum elicitum circa illud obiectum, quod est impossibile: quia potentia uisiua nō sequitur actum. patet consequentia, quia esse beatificum est actus quidam.

Præterea. Deum esse beatificum obiectum, non potest poni in Deo, nisi per solam relationem rationis: ergo non potest esse, ut sic obiectum charitatis realis, quia relatio rationis non est obiectum habitus realis.

Arguit Sco. contra tertium modū dicendi. Tertius modus ponebat vtrunque. Doctor arguit sic. Vnius actus formalis debet esse una ratio formalis; quia actus est unius formalis: ergo est vna ratio formalis: ideò des unam, & non ambas. dat unum simile D. quia calor est ratio calefaciēdi, & solus calor; & si secluderentur omnia alia a calore, adhuc esset ratio: sic, si Deus maneret, & secluderentur ab eo omnia, excepto, quod esset obiectum beatificum, tunc esset obiectum charitatis, quòd est falsum, ut probatum est.

Præterea pono casum, quòd uera sit opinio philosophi, ꝙ sint a se plura, & plura necessaria, sequitur tunc, quòd una aliā diligeret, & ita ista opinio est falsa.

De rōne formali obiecti tripl contingit loqui. Dicatis secundum opin. Scoti, quòd de ratione obiectiua charitatis est loqui tripliciter: primo de ratione obiectiua formali: secundo de ratione obiectiua alliciente: tertio de ratione obiectiua finiente, vt obiecti uisus, potest esse triplex ratio; una est formalis: alia est alliciens. tertia est finiens. ut sit sibi pulcherrimum uisibile, & possim videre, ratio obiectiua formalis est natura istius uisibilis. ratio alliciens est, quia communicauit mihi, ut viderem ipsum: ratio finiens est, quia postquam elicui actum, quiesco, & sum contentus. sic etiam, si quæratur de ratione obiectiua charitatis: ergo si loqueris de formali, est Deus sub ratione Deitatis, & infinitæ bonitatis, & est Deus sub propriissima ratione, vt dictum est prima distinc. primi.

Quis amatur pp duo. Si loqueris de alliciente, notandum est, quòd propter duo amatur aliquis: primo propter bonum honestum: secūdo propter redamationem: quia amicia est beneuolentia mutua. si diligam Sortem, ipse me non diligat, nō est amicitia. istæ sunt rationes allicientes: quia nos redemit, protegit, & nos beatificat. ratio obiectiua finiens est Deus, vt commodum amanti sicut dicit secunda opinio, quæ est vera, & tertia etiam: ecce duos articulos.

Tertius art. De uirtute uoluntatis siue charitate. De tertio articulo quærebatur, utrum creatura rationalis posset diligere Deum super omnia sine charitate. Primo ponitur opinio Thom. & Henri. tenentium partem negatiuam quæstionis. deinde ponitur opinio Scoti.

Opi. D. Tho. & Henr. Opinio Thom. & Henr. est talis. Ex puris naturalibus, & sola ui naturali non potest creatura rationalis diligere Deum super omnia sine charitate: supponit, quòd natura determinatur ad unum.

Natura determinatur ad unū dup. intelligitur Natura determinatur ad vnum potest intelligi dupliciter: primo ad vnum suppositum, sic est falsum: quia natura diuina non determinatur ad vnum, sed ad plura: secundo intelligo naturam determinari ad unum modum producendi, sic est verum, quia agens a proposito pluribus modis agit, agēs autem naturale unico modo. Isto supposito, quòd natura determinatur ad unum, arguitur sic. Creatura rationalis ex natura sui plus diligit se, quam Deum: ergo non potest ex solis naturalibus diligere Deum super omnia. consequentia est nota, antecedens patet: quia amor siue dilectio fundatur super vnum sed creatura habet maiorem charitatem cum seipsa, quàm cum Deo: ergo ex naturalibus tenetur se plus diligere, quam Deum. patet antecedens, quia quanto est maior vnio, tanto est maior dilectio: patet discurrendo, quia parentes se plus diligunt, quàm alii, quia sunt magis vnum, quam alii. Sed est maior vnitas vnius ad se, quam cum Deo, quia ipsa est intrinseca; alia extrinseca. ergo creatura tenetur se plus diligere, quā Deum. Scotus non recitat argumentum ad longum, sed propter suppositum deducitur.

Confirmatur. Si aliquis ex puris naturalibus teneretur magis

gis diligera Deum, quàm se, sequeretur, quòd teneretur magis diligere non esse, quam Deum noo esse: hoe autem est falsum: ergo &c. patet, ponatur, quòd dicatur Sorti, uel morieris, aut non diliges Deum, vel illi, vel Deo male erit, vel morieris. natura inclinabit ad diligendum suam salutem, & seipsum, & ad suam naturam conseruandam. ergo vnosquisque tenetur se magis diligere, quam Deum: ergo noo tenetur diligere Daum super omnia.

Solu. Sco. argu. D. Tho. Ad argumentum eum assumitur. Creatura rationalis tenetus se magis diligere quam Deum, nego, probatur, quia charitas fundatur super unitatem. distinguo, aut super vnitatem identitatis, aut super unitatem propositionis, nego, quòd fundetur super vnitatem identitatis, quia creatura est magis idē cum se, quam eum Deo. adhuc posito habitu charitatis, magis deberem me diligere, quam Deum: aut intelligis super vnitatem proportionis. clarum est, quòd bonum est obiectum charitatis, & quanto est aliquod maius bonum, tanto charitas est magis circa illud, quod est Deus, quia est summum bonum, & creatura est magis una cum Deo, quam cum se illa vnitate.

Contra. ergo creatura magis deberet diligere se noo esse, quam Deo velle male asse: concedo, quia fortis politicus etiam magis tenetur diligere se mori, quam quod respubl. dasperdatur.

2. arg. opin. Secundo arguitur pro ista opinione, quòd creatura naturalis non posset Deum diligere super omnia, quia quicquid amat aliquem amore naturali, propter seipsum amat: ergo amor suus est mensura aliorum amorum: ergo se super omnia diligit, & non Deum patet antecedens, quia amor naturalis est respectu conuenientis sibi ergo amat quicquid amat, amore naturali propter se: ergo amor suus est mensura aliorum, quia in omni ordine est aliqua mensura, quæ est maximum in illo ordine. sed amor sui est mensura omnium illorum amorum: ergo ille est maximus: ergo diligit se super omnia, & nō Deum. Dicetis. negatur antecedens, loquendo secundum affectionem iustitiæ, non commodi, quia quicquid diligit aliquid affectione commodi, se diligit: sed non quicquid diligit secundum affectionem iustitiæ.

Sol 2. argu. opinionis. Argumentum non concludit, nisi de amore, qui est secundum affectionem commodi, non secundum affectionem iustitiæ. Dicunt ergo isti, quod non potest quis naturaliter diligare Deum super omnia: & ideo oportet (dicunt) ponere habitum charitatis, ut diligatur Deus super omnia.

Arguit Doct. ea intentione Godofredi, quòd argumenta non concludant per aliqua exempla sic. Appetitus naturalis, & sensitiuus non est magis rectus, quam intellectiuus, nec magis ordinatus, quia appetitus intellectiuus non est minoris perfectionis, quam alii appetitus: quia illa est uoluntas, quæ præfertur aliis: sed appetitus sensitiuus, & naturalis potest ordinare aliquid diligere a seipso magis, quā seipsum: ergo & appetitus intellectiuus potest id in minori mundo, qui est homo, quod appetitus naturalis in maiori mundo, qui est vniuersum. patet. supponatis, quòd aqua ea inclinationa naturali propria magis diligit bonum vniuersi, quàm suum: nam ex natura sua descendit deorsum, & tamen aliquando ascendit sursum propter bonum vniuersi, vt cum quis accepta arundine, vel palea, ea vase attrahit spiritum aeris, tunc aqua, aut vinum ascendit, ne detur vacuum: quia vacuum est cōtra bonum vniuersi, & aqua non vult malum vniuersi; ideo ascendit sursum, vt non sit vacuum. Ecce in maiori mundo poterit aliquis magis diligere aliud a se, quam se: ergo & appetitus intellectiuus hoc potest in minori mundo. declaratur in homine. est homo ambulans, venit inimicus eius euaginato gladio vult eum occidere; ille non habet gladium, ponit manum super caput, ne lædatur caput, quia magis requiritur ad esse hominis, quam manus. ideo manus magis vult bonum alterius a se, quam seipsum: ergo etiam ea puris naturalibus potest voluntas magis diligere Deum, quam se.

2. rō Godof. Itam Godoffredus, quia aliquis ea puris naturalibus magis diligit beatitudinem, quā seipsum: ergo plus Deum, quam seipsum, ergo voluntas est sufficiens ad diligendum Deum super omnia. Antecedens patet ea intentiona Augustini, qui illud videtur dicere. patet consequentia, quia magis diligit obiectum beatitudinis, quam beatitudinem: sed Deus est obiectum beatitudinis: ergo &c.

3. rō Godof. Item beatitudo perficitur a Deo: ergo. Confirmatur, quia qui desperat de beatitudine, quia non potest consequi beatitudinem, occidit seipsum, ergo magis diligit beatitudinem, quam seipsum.

Examinantur rationes God. a Sco. Doct. non est contentus da rationibus Godoffredi, & dicit eas non concludere. Primo uideamus de prima: dicit, quod aqua plus diligit bonum vniuersi, quam se, & ascēdit sursum; dicit Doct. quòd est in errore, quia non naturaliter ascendit sed violenter, quia ex natura sua descendit, ideo violenter ascendit, & quando ascendit, vel ab ea intrinseca, quia si ascendit est a virtute regitiua vniuersi, siue sit Deus, siue aliquid aliud. non ergo mouet se: immo comparando motum ad ipsam aquam, violenter mouetur, sed naturaliter a uirtute regitiua uniuersi, quia virtus illa non vult esse vacuum, ideo mouet aquam. similiter in Godoffreda das exemplum de minori mūdo, quia magis defendit caput, manus non mouet se, & plus appetit conseruationem sui: & ideo mouetur a virtute motiua totius, quia virtus motiua totius magis appetit esse totius & partis magis principalis, quam minus principalis. Ideo mouet manum, & non manus se: ideo illa exempla non cogunt.

Ecce impugnatio primæ rationis, quia minor non est manifesta, quia exempla non habent euidentiam.

Reprobat solutionem Godof. Secunda ratio etiam non concludit, vel quia non est similitudo, uel si est, non est ad propositum. ratio de beatitudine non concludit, quia non est ad propositum, quia loquitur da voluntate secundum dilectionem ea affectiona commodi, & ideo dicimus, quòd plus diligit Deum, quam se, & est dilectio secundum affectionem iustitiæ. etiam cum dicis, quòd vnusquisque magis diligit beatitudinem, quam se, est falsa.

Dup. beatitudo. Est duplex beatitudo, scilicet in vniuersali, & illam omnes appetunt, quia omnia bonum appetunt. Alia est in particulari, & est visio, & Dei fruitio: propositio tua est da beatitudina in vniuersali, sed non in particulari, quia illa non cognoscitur ea puris naturalibus.

Arguit Sco. ex ppria intentione, q bo naturaliter pt diligere Deū sup omnia. Arguit ergo ea intentione propria, quòd possit voluntas diligere Deum super omnia, quia, Illud voluntas potest diligere super omnia, quod recta ratio, & ratio naturalis dictat esse diligendum super omnia, sed ratio recta naturalis potest dictare Deum esse super omnia diligendum: ergo voluntas potest diligere Deum super omnia. maior patet, quia intellectus non potest naturaliter aliquid dictare, in quo etiam voluntas non possit, alias voluntas esset mala naturaliter, si enim intellectus naturaliter dictaret aliquid esse faciendum, & voluntas non posset facere. ergo esset voluntas mala in puris naturalibus, uel esset auferre a voluntate libertatē. patet minor, quia ratio naturalis dictat bonum infinitum esse diligēdum super omnia, ergo Deus est diligendus super omnia, quia ratio illud dictat. patet antecedens, quia, da oppositum, sequitur, quòd qualitas inclinaret ad oppositum eius, quòd dictaret ratio naturalis: & ita actus charitatis esset malus. patet ista consequētia, quia charitas inclinat ad diligendum bonum infinitum super omnia, ergo ratio naturalis illud dictat, vel actus charitatis non haberet conformitatem ad dictamen rationis naturalis: ergo uoluntas diligera potest Deum super omnia. Ecce prima ratio Doct. In hac ratione siue fundamento fundatur opinio quorundam, & est Varronis dicentis, Angelos dilexisse Deum super omnia in primo instanti suæ creationis. supponentis, quòd Angeli in primo instanti non fuerunt mali, quia Deus creasset eos malos: nec etiam boni meritoriè, sed in puris naturalibus: tunc sic, Angeli in primo instanti diligebant super omnia illud, quod ratio recta dictabat esse diligendum super omnia, sed sic est, quod ratio recta dictabat Deum esse diligendum super omnia. ergo ipsum diligebāt super omnia, argumentum siue concludat, siue non.

2. rō Sco. ad idem. Secundo arguit Doct. contra illam opinionem, quòd voluntas ea puris naturalibus potest diligere Deum super omnia; quia bonum diuinum non minus præponderat bono proprio, quantum ad diligibilitatē, quàm bonum communitatis præponderat bono proprio fortis politici: sed bonum communitatis in tantum præponderat bono proprio fortis politici, quod fortis politicus diligit magis bonum communitatis, quā proprium: ergo & bonum diuinum tantum præponderat bono proprio, ut quilibet debeat plus diligere bonum diuinum, quam proprium. Patet maior, quia magis de diligibilitate habet bonum diuinum, quam bonum communitatis, maior est vera, sed minor probatur, quia fortis exponit se morti pro Rapubl. ut bene sit, ut patet 9. Ethicor. & hoc in puris naturalib. ergo bonum diuinum &c. ratio est pulchra, & euidens.

Ponitur euasio. ponitur euasio: dicunt, quòd argumentum supponit unum falsum s. quòd fortis politicus magis diligat bonum communitatis, quam proprium.

Contra. exponit se morti; dicūt, quòd cum se exponit morti, diligit actum uirtutis, scilicet fortitudinis, & ille est intensus, & Heroicus, & sine expositione ad mortem non potest exercere illum actum, & ille actus intensus ualet centum mil

le

le remissos. ideo soluunt sic, quòd non magis diligit bonum communitatis, quàm bonum proprium, sed magis diligit actum proprium.

Replicat Scot. contra euasionem.

Contra. dicit Doct. quòd iste politicus plus diligit bonum communitatis, quam seipsum, & illum actum uirtutis proprium. patet, quia illud simpliciter plus amat fortis politicus, pro cuius salute se exponit ut sit, quam illud vult non esse: sed fortis politicus, cum se exponit morti, vult bonum communitatis esse, & bene esse Reipublicę, & vult actum fortitudinis non esse, quia ipse vult non esse. ergo, & actum suum non esse: ergo argumentum semper stat, & sic euasio nulla. conclusio ergo est uera, &c.

Additur persuasio a Theologis, quia si non potest voluntas in puris naturalibus Deum diligere super omnia: ergo aliquis posset experiri se habere charitatem: hoc est falsum, quia nescit homo, vtrum amore, uel odio dignus sit. patet consequentia, quia cum experiretur se diligere Deum super omnia sciret se habere charitatem. argumentum non cōcludit, quia coniecturaliter potest scire quis se esse in charitate.

Determinat quōnem Sco.

Quantum ad illum articulum. Tertius articulus quæstionis motæ erat de necessitate habitus charitatis. Vtrum aliquis in puris naturalibus posset diligere Deum super omnia. impugnatis rationibus Godoffredi, ponuntur duæ conclusiones.

1. concl. Prima. pro statu naturæ institutæ potuit homo diligere Deum ex puris naturalibus super omnia.

2. concl. Secunda conclusio probabilis a Scoto, & de Bassolis. pro statu naturæ lapso potest homo diligere Deum ex puris naturalibus super omnia, licet dicat Doct. fortè, quòd hæc secunda conclusio, quia naturalia remanserunt integra post peccatum: ergo si potuit ante peccatum diligere Deum super omnia: ergo & post peccatum. patet antecedens per Dionysium, qui dicit de dæmonibus hoc, & ego de hominibus.

Arguit contra scdam concl.

Contra. ergo homines mali, & damnati possent diligere Deum super omnia, quia habent naturalia integra, sicut alii: Breuiter dico, quòd stante influentia generali ipsius Dei, & non subtracta, & relicta eorum natura sicut est, possent Deū diligere super omnia ex puris naturalibus: sed quia Deus nō influit ad illos influentia generali, sed etiam non vult concurrere cum eis ad illum actum, ideo non possunt diligere Deum super omnia ex puris naturalibus. concludo ergo istam conclusionem secundam assertiuè, licet Scotus dicat forte.

Fundamenta primæ conclusionis.

Veniamus ad primam conclusionem. Scotus eam reliquit notam ex duabus rationibus. Prima fuit de conformitate voluntatis ad dictamen rectum naturale, Et secunda fuit de forte politico. Doct. declarat illud præceptum: secundo qualiter tenetur ad obseruantiam illius præcepti: tertio infert necessitatem habitus charitatis, ad eliciendum actum illum.

Diligere Deū sup oīa dupl. potest intelligi.

Diligere Deum super omnia, potest dupliciter intelligi: primo extensiuè: secundo intensiuè. Extensiuè, ut posito casu, ꝙ Deus ad unam partem proponeretur forti, & omnia alia bona possibilia ad aliam partem, vtrum diligeret magis Deum quam omnia alia a Deo, quia est ibi distributio accommoda. Secundo intelligitur intensiuè, utrum teneatur diligere Deū actu intensiori, quam quæcunque alia. ista distinctione supposita, ponitur prima cōclusio communis omnibus Theologis.

Concl. 1. oib. communis.

Quilibet viator tenetur seruare illud præceptum de diligendo Deum super omnia extensiuè, siue Christianus, siue uidens, siue paganus, siue gentilis; quia Deus per se acceptus est maius bonum, quam sint omnia alia bona simul accepta: quia omnia illa sunt finita, & finitæ perfectionis, & Deus est infinitus, & infinitæ perfectionis, ideo &c.

2. cōcl. scdm Sco.

Secunda conclusio. Simpliciter, & absolute secundum Scotum quilibet tenetur ad diligendum Deum super omnia intensiuè. Ista conclusio limitatur ab aliquibus: dicunt quidam potissimè Sanctus Bonauentura, quòd præceptum de diligendo Deum super omnia intensiuè potest intelligi dupliciter, sicut amor dicitur excedere amorem dupliciter: primo quantum ad firmitatem: secundo quantum ad feruorem.

Amor pt excedere amorem duplic.

Quantū ad firmitatem, quia ille amor est fortior. secundum feruorem quia ille semper laudat Deum, & remurmurat nunquam Deū si tamen oporteret se exponere morti, non tamen se exponeret. Exemplum. pater nunquam ostendit filio lætam faciem, sed eum uerberat, tamen si oportet se exponere morti, est paratus, & est magnanimus quantum ad firmitatem, sed mater diligit quoad feruorem plus quam pater: ideo eum osculatur & ei dat poma, & laudat eum. Dicunt doctores isti, quòd quātum ad firmitatem, tenetur diligere Deum super omnia intēsiuè, sed non plus Deum, quàm se super omnia quo ad feruorem, immo plus se, quia est coniunctus appetitui sensitiuo. probat hoc, quia dicit August. quòd illud non potest impleri præceptum in uia, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: & Deus non obligat ad impossibile, ideo & Scotus ét posuit contra eos istam conclusionem, quæ est secundum Scotum.

Respondit Scot. dicti B. Bon. & ostēdit q simpliciter plus diligit.

Doctor respondens ad eos dicit, quòd illa distinctio est effęminata, & pertinet ad mulieres.

Arguit Doct. Ille, qui plus diligit quoad firmitatē, ille simpliciter diligit intensiuè, non autem diligit intensiuè simpliciter, qui diligit quoad feruorem: quia magis diligo illud, cui uolo minus malum, & cui uolo minus male esse, & pro cuius salute me expono morti: ille autem, qui diligit quo ad firmitatem, est humanum; igitur ille simpliciter plus diligit intensiuè, non autem alius, qui diligit plus, quo ad feruorem; quia dicis, quòd licet pater non blandiatur filio, tamen se exponeret morti pro salute eius, non autem mater: ergo pater plus diligit, quam mater intensiue.

Itē, teneritudo amoris non est amor, sed est passio sequens amorem, quia enim mater amat, ideo eum osculatur, & etiā secus est de amore secundum firmitatem. conclusio doctoris est posita absolutè: quilibet tenetur Deum diligere super omnia intensiuè, & extensiuè unde exponitur præceptum illud. Matth. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima &c. ex toto corde, i. intellectu sine errore: ex tota anima, i. uoluntate sine contrarietate: ex tota mente. i. memoria sine obliuione.

Altisiodorensis mouet difficultatem, quia dilectio non fit per intellectum, quomodo ergo oportet, ut diligat eum ex toto corde, i. intellectu? dicit, quòd ly intellectu, dicit efficientiam, quod est contra Scotum, quia ponit intellectum non esse causam actus uoluntatis, tamen ly intellectu dicit efficientiam: si intelligat, quòd intellectus sit causa actus uoluntatis, sic est falsum. si autem intelligat efficientiam, quoad dictare dilectionem Dei super omnia, bene dicit & sic intelligit Augustinus.

Est dubium. Vtrum istud præceptum possit impleri in uia. August. dicit, quòd non. Contra. si Sortes qui est uir, contemplatiuus, & perfectus in aliquo tempore, potest diligere Deū super omnia: ergo istud præceptum potest impleri in uia. patet antecedens, quia qui diligit Deum ex intellectu sine errore, & uoluntate sine contrarietate, & sine obliuione in memoria, sed possibile est, quod aliquis habeat præcisè huiusmodi actum circa Deum & tunc implet præceptum: ergo illud præceptum potest impleri in uia. Quidam dicunt, quòd duplex est totalitas, scilicet uiæ, & patriæ. Vnde potest impleri totalitate uiæ, sed non patriæ, quia in illa omnis motus fertur in Deum, sed non sic est in totalitate uiæ, quia nunc caro concupiscit aduersus spiritum &c. Et Aug. intelligit de totalitate patriæ. dicit ergo Doct. quòd istud præceptum potest impleri in uia. Et Bea. Augusti. uult negare diuturnitatem, quia non possumus diu stare in illo actu, ut patet de Bea. Bernardo, qui non potuit dicere Pater noster quasi sine perturbatione.

Scotus addit aliquid ibi, quia possetis dicere, si illud præceptum non potest impleri, quare ergo præcepit? dicunt aliqui illius opinionis, ut sciamus quo peruenire debeamus. Contra ergo debuit dare præceptum de uisione Dei, ut sciamus quo peruenire debeamus. Secundus punctus, generaliter tenetur ad obseruātiam illius præcepti, diliges Dominum Deum tuū &c. dicit D. Bonauentura, quòd in omni præcepto est aliquid quod prohibetur, & aliquid, quod præcipitur in isto. diliges Dominum Deum tuum &c. in isto præcipitur actus diligendi Deum. prohibetur, non habebis Deos alienos idest, uel diliges super Deum, quia si aliquid diligas super Deum, habes Deos alienos, quomodo ergo tenetur ad obseruantiam illius præcepti quātum ad illud, quòd prohibet? tenetur ad semper & pro semper, quia est ibi negatio, ut ad non odire Deum. quantum ad illud, quod præcepit non obligatur pro semper, & ad semper, quia est præceptum affirmatiuum, sed quod est illud tempus in quo tenetur diligere Deū super omnia? ignoro, tamen ecclesia ordinauit in die dominico. vtrum alio tempore? ignoro. in die festo autem tenemur illud obseruare, qa oportet nos abstinere ab operibus seruilibus, & peccatis, & si quis in illo die non eliciat actum circa Deum, peccat mortaliter.

1. Præceptū continetē o præcepta.

Quādo tenemur seruare primū præceptū diliges dominū.

Hic est unum dubium. dicis, quòd non pro semper teneor diligere Deum super omnia; ergo habitus charitatis inclinat ad contrarium eius, quòd Deus præcepit, uel ꝙ habitus charitatis

ritatis non inclinat in dilectione Dei, quod est falsum. patet consequentia, capio tempus pro quo diligere debeam Deum non teneor tunc in illo tempore. præcipiat mihi, ut Deum diligam, non teneor in isto casu, vel charitas non inclinat ad dilectionem Dei, uel inclinat in oppositum eius, quod præcepit quia pro, a, non teneor diligere Deum: ergo charitas non inclinat, quia si semper inclinat, semper teneor: ergo stante pręcepto Dei, charitas non inclinat, quòd si non semper inclinat ad diligendum Deum: ergo inclinat ad oppositum præcepti.

Quorundam solutio. Aliqui dixerunt, quòd casus non est possibilis, quia destruit naturam charitatis. Alii admittunt casum, & cum dicitur, quod charitas inclinaret in oppositum præcepti Dei, in casu non in conuenit, tamen regulariter non; ut si in die festo sum in charitate, & Deus præciperet mihi, ut non eum diligam, & non eliciam actum charitatis, tunc charitas inclinabit ad non eliciendum actum, & ita inclinabit in oppositum præcepti: ergo erit malus, nego. quia habitus est forma naturalis, sicut caro inclinat in formidinem &c. ergo erit mala, non. Ad casum pro, a, non teneor diligere Deum, utrum in tempore, a, inclinet me charitas ad diligendum Deum? quærit argumentum, utrum charitas solum incliner ad diligendum pro quando teneor. dico, quòd semper inclinat, quia est forma naturalis, tamen nō semper teneor, & pro semper implere illud ad quòd inclinat: ergo inclinat in oppositum præcepti, nego. probatur, quia non inclinat ad diligendum Deum in, a, dico, quòd non inclinat in oppositum immo semper inclinat ad diligendum Deum, licet non cadat in obligatione præcepti, qualiter & quando tenetur quis ad diligendum Deum super omnia. *Solu. dubit.*

Quare habitus charitatis sit necessarius. Tertius punctus, quomodo intelligitur, quòd habitus charitatis necessarius sit ad diligendum Deum super omnia. dicit Doct. quòd necessarius est propter intentionem actus. secundo propter circunstantiam actus. tertio propter actum in se. dicit forte, quare dicit forte? propter actum in se, quia duplex est opinio. Vna dicit, quòd ad actum diligendi concurrit charitas effectiuè. alii dicunt, quòd charitas non efficit, sed inclinat. ideo dicit Doct. propter actum in se, forte: quia si causat partialiter actum, requiritur propter actum in se: si autem præcisè inclinat non requiritur necessario. Secundo requiritur propter circunstantiā actus, quę est acceptatio. Sed duplex est acceptatio generalis, & specialis, in actu meritorio est vna conditio propter charitatem, quia est acceptatio ad uitā æternam specialis, non generalis, quia ista est omnium, & Christianorum, & Iudæorum, & Græcorum, quia solem suū oriri facit super bonos, & malos &c. ex sola charitate habetur illa conditio, & condignitas ad intrandum nuptias. tertio requiritur propter intentionem actus. procedimus ordine retrogradiendo, quia actus elicitus a charitate & uoluntate, est perfectior quam actus elicitus a uoluntate tantum sine charitate. capio duas uoluntates inæquales in natura, Angeli, & Sortis, sit perfecta una uoluntas, ut octo, alia ut sex, det utrique charitatem conuenientem eliciant actum secundum suum conatum: actus Angeli est perfectior quam actus ipsius hominis. *Quare Scot. dicat forte.* *Acceptatio duplex.*

Ponatur, quòd actus diligendi angeli, sit ut sex, & actus diligendi hominis, ut tres, perdant charitatem ambo, uolo ut Angelus eliciat actum secundum eundem conatum, sicut cū charitate, & etiam uoluntas ipsius hominis priuata charitate eliciat actum tanto conatu, sicut cum habebat charitatem, actus diligendi Angeli erit ut tres, quia non habet charitatē. actus diligendi hominis erit perfectionis, ut unius cum dimidio, quia quando eliciebatur cum charitate, erat, ut tres. tunc quæro, quæ voluntas plus deficit a perfectione sui actus? uoluntas perfectior secundum proportionem Arithmeticam, quæ attenditur secundum maiorem quantitatem perfectionis, quia deficit illa a prima perfectione, ut tertia: alia autem hominis deficit a prima perfectione, ut unius cum dimidio. in uno cum medio, maior est perfectio ad tria, quam in tribus ad sex secundum proportionem arithmeticam: ergo illa prima uoluntas plus deficit a perfectione, quam secunda secundum Arithmeticam proportionem. sed non plus deficit secundum proportionem Geometricam, quia secundū geometricam proportionem æqualiter deficiunt, quia sicut se habent tria ad 6. sic unum cum medio ad tria, quia in proportione sub dupla. ecce tertius punctus.

Sol. princip. argum. Ad primum argumentum principale quæsitum est in principio quæstionis. Vtrum esset aliqua uirtus Theologica inclinans ad diligendum Deum super omnia, dictum est, quòd sic: restat soluere argumenta principalia.

1. princip. Primo arguitur, quòd non sit ponendus talis habitus, quia si esset ponendus talis habitus, tunc inter Deum, & hominē esset uera amicitia: consequens est falsum. patet, quia amicitia est inter pares, non est Domini ad seruum, nec econtra, sed Deus est omnium Dominus, & creatura serua Dei: ergo non est ponenda talis amicitia. consequentia patet, quia amicitia est inter pares, igitur.

Sol. 1. prin. Amicitia dup. Doc. distinguit de amicitia, potest enim capi dupliciter, primo extensiuè, secundo propriè. extensiuè est amor amicitiæ, secundo capitur strictè, & ad illam duo requiruntur, primo æqualitas, ideo regis ad militem non est amicitia, nec Dei ad creaturam. Secundo requiritur honestas, dicit Cicero, quòd fundamentum amicitiæ est uirtus: ideo qui habent societatem ad malum, ad furtum, & ad alia, eorum societas non est amicitia. etiam non est amicus qui diligit alium propter bona mundi. illa charitas est amicitia extensiuè, quia qui habet charitatem, habet suum amicum charum, & gratum. Arist. loquitur de amicitia propriè dicta.

Secundo arguitur, quòd non sit ponere aliquem habitum inclinantem ad diligendum Deum super omnia, quia nullus est habitus inclinans nos ad actum impossibilem nobis: sed actus diligendi Deum super omnia, est nobis actus impossibilis: ergo non est ponendus habitus inclinans ad illum actum. maior est nota, quia tunc nec essemus laudabiles nec uituperabiles. minor patet, quia est impossibile diligere Deum plus quam se: ergo non est actus inclinans ad diligendum Deum super omnia. Antecedens huius patet, quia amor ad seipsum est maximus, qui nobis potest inesse, quia amicabilia ad alterum mensurantur ex amore ad seipsum, & mensura est perfectior omni mensurato: ergo actus diligendi Deum super omnia est impossibilis: ergo propositum. *2. princip.*

Confirmatur, quia amor fundatur super unitatem, quanto unitas est maior, tanto est maior amor: sed idem est magis vnum ad se, quàm ad quodcunque aliud: ergo &c. *Cōfirmatur ratio dup.*

Sol. scdm. Respondet Doct. ad argumentum. ubi notandum est, quòd cum dicitur in minori, quòd actus diligendi Deum plus quā meipsum est impossibilis, falsum est.

Pro declaratione notandum, quòd aliquid dicitur mensura alterius dupliciter: primo formaliter secundum suam rationem formalem: secundo dicitur esse mensura quantum ad innotescentiam. exemplum primi, ut in omni genere est assignare unum primum & perfectius mensurans alia, & quanto aliquid in illo genere accedit, vel recedit ab illo, tanto est perfectius, & imperfectius. sic non uult habere philosophus, quòd amor ad se mensuret amorem ad alium, quia amor ad aliud est perfectior aliquando. Secundo quantum ad innotescentiam, & sic accidens est mensura substantiæ, quia innotescit substantiam: sic amor ad se est mensura aliorum amorum, sed non sequitur, quòd ille sit perfectior. *Aliqd dicitur mēsura alterius dupli.*

2. solutio. Vel aliter dicendum est, quòd philosophus loquitur de amicitia strictè sumpta: sed non de amicitia large, comparando amorem ad se, ad amicitias strictas, est uerum, sed non comparando ad amorem Dei, & summi boni.

Solu. confir. Ad confirmationem dicit Doct. quòd licet requirat unitatem, amor tamen maior maiorem unitatem requirit, & quia Dei bonitas est maior mea, & cuiuscunque alterius, &c.

3. princip. Tertio arguitur sic. Sine habitu charitatis potest homo diligere Deum super omnia: ergo non est necesse ponere habitum charitatis, qui inclinet ad diligendum Deum super omnia patet antecedens, quia bene sequitur, cum habitu charitatis potest Sortes diligere Deum super omnia: ergo & sine habitu charitatis. Antecedens est notum. patet consequentia, sicut cum habitu, & sine, quia habitus non dat agere, licet det modum agendi, scilicet agere delectabiliter, & expeditè dat præcisè conditionem in actione, sed sola potētia est, quæ simpliciter agit.

Solu. tertiū. Dico, quòd bene potest quis diligere Deum super omnia ex solis naturalibus, tamen propter intētionem actus, & propter circunstantiam actus, oportet ponere habitum charitatis, ut dictum est.

4. princip. Vltimo arguitur & melius, quòd non sit ponere istum habitum charitatis infusæ. arguitur sic. quia si esset ponenda charitas infusa, duo habitus eiusdem speciei essent simul in eadem uoluntate: consequens est inconueniens, quia alter superflueret: non enim ponuntur in Geometria duo habitus Geometriæ totales, quia alter superflueret. consequentia probatur, quia tunc esset ponere charitatem creatam, & infusam in eadem uoluntate, & sunt eiusdem speciei: ergo probatur istud assumptum. concedit Doctor, quòd aliquis ex puris naturalibus potest diligere Deum super omnia, & ex illis actibus dili-

diligendi poteſt acquirere habitum charitatis creatæ, & ponitur etiam infuſa. patet, quòd ſunt eiuſdem ſpeciei, per Ambroſiū,& Auguſtinum differentia originis non variat ſpeciem. rana producta per propagationem, & per putrefactionem,ſunt eiuſdem ſpeciei.ſic eſt hic, & ambo ad idem inclinant,ergo ponerentur duo habitus in eadem uoluntate eiuſdem ſpeciei.

Solu. 4. Duæ difficultates ſic examinātur Doctor petit hic duas difficultates, primo uidendum eſt de actu diligendi Deum naturaliter, et actu diligendi Deum meritoriè,utrum differant ſpecie.ſecundo uidendum eſt de illis duobus habitibus.

Ad primum patet, quòd illi duo actus differant ſpecie; quia eliciuntur a principiis differentibus ſpecie: patet, quia non eſt differentia minor in principiatis, quam in principiis. Antecedens patet,quia charitas creata,& increata,quæ ſunt principia illorum actuum,differunt ſpecie.

Dico,quòd illi duo actus diligendi Deum ſuper omnia, modo naturali, & meritoriè non differunt ſpecie.

Quia duo abſoluta eiuſdem generis,non poſſunt poni differre ſpecie per ſolum reſpectum eis aduenientem: ſed actus diligendi Deum meritoriè,non addit aliquid ſuper alium, niſi ſolum reſpectum:ergo non poſſunt poni differre ſpecie, loquendo de qualitatibus illis.

Addit enim actus diligendi Deum meritoriè,ſolum reſpectum acceptabilitatis.

Confirmatur,quia potentiale a ſua ſpecie non differt ſpecie, ut animal ab homine,quia animal eſt potentiale reſpectu hominis,& homo addit aliquid ſuper animal,ſcilicet rationalitatem,ſed dilectio naturalis eſt quoddam potentiale reſpectu dilectionis meritoriè: ergo non differunt ſpecie, dilectio naturalis.eſt enim in potentia ad acceptabilitatem, & ad alias diſpoſitiones,quia ſi Sortes nunc eliceret dilectionem naturalem circa Deum, poſt haberet charitatem infuſam, non eſſet aliqua diſtinctio ſpecifica,unde addit una ſuper alteram ſolum acceptationem, ſed illa acceptatio non eſt ſufficiens conſtitutum ſpeciei.

Obiicit contra reſponſ. Contra,cognitio fidei,& naturalis,differunt ſpecie: ergo & dilectio naturalis,& dilectio meritoria.

Antecedens patet dupliciter,primo, quia actus cognoſcendi ueridicus,& non veridicus,differt ſpecie,ſicut ſcientia, & opinio:ſed cognitio fidei eſt cognitio veridica Dei,cognitio naturalis poteſt eſſe non ueridica: quia ſibi ſubeſſe poteſt falſum.etiam fides,& ſcientia, ſpecie differunt: ergo & cognitio fidei, & cognitio naturalis, ſic eſt dicendum de dilectionibus,quia eſt dicendum eodem modo de actu intellectus, & uoluntatis.

Sol.obiectio Ad argumentum negatur antecedens:ad probationem,actus cognoſcendi veridicus, & non ueridicus differunt ſpecie.actus poteſt dici certus dupliciter, primo certitudine intrinſeca,ut principium.

Alia extrinſeca,ut iſtud eſt mihi certum.Roma eſt,quia ei aſſentio ex teſtimonio iſtius,& aliorum.quādo dicitur, quòd in actu credendi eſt certitudo, uerum eſt,extrinſeca quia innititur primæ regulæ.

Notat Doct.quòd actus credendi,quo credo alicui credibili per fidem infuſam,non eſt mihi certior illo actu, quo aſſentio eidem per fidem acquiſitam. ſi aſſentiam iſti, Chriſtus eſt paſſus per fidem infuſam, non eſſet mihi certior, quam ſi aſſentiam per acquiſitam,quia non eſt maior certitudo unius habitus,quam alterius,quia neſcit certitudinaliter,bene credit ſe habere habitum infuſum.

Ideo dicit Doct.quòd actus illi credendi, non differunt ſpecie,nec ſequitur,ſi unus eſt veridicus, quòd alius non: quia certitudo eſt extrinſeca,non intrinſeca.

Contra ſcientia,& fides differunt ſpecie, uerum eſt:ergo & dilectio naturalis,& meritoria.nego.

Ad argumentum,principia differunt ſpecie.concedo: ergo actus.nego.contra, maior,uel tanta eſt diſtinctio in principiatis quanta in principiis.3. Duplicia ſunt principia, quædam *Prin. duplicia.* totalia,& quædam partialia: ſi principia totalia differunt ſpecie,& etiam principiata,ſed non ſi partialia. modo eſt hic ſic, quia eadem eſt uoluntas in qua eſt dilectio naturalis, & meritoria.

Ad aliud dubium, Vtrum charitas creata, & infuſa differant ſpecie,dicit quòd ſic,ideo argumentum eſt verum in eo quòd probat,ſed aſſumptum eſt falſum,quòd charitas creata *Producibilia duplicia* & infuſa ſunt eiuſdem rationis.Ad Ambroſ. & Auguſt. producibilia ſunt in duplici differentia, Quædam ſunt quæ producuntur a diuerſis producibilib.& ab uno produci poſſunt, vt capta rana generata per putrefactionem, & alia per generationem,non differunt ſpecie, quia poſſunt produci ab eodē producente,quia utraque rana poteſt produci per generationem.& de iſtis intelligunt Aug.& Ambroſ. quòd ſola diſtinctio originis,non uariat ſpeciem.

Alia ſunt producibilia,quæ diſtinguntur, & producuntur a diuerſis producentibus,ſed indifferenter non poſſunt produci uno modo,ſicut eſt hic.charitas infuſa ſic a Deo producitur,quòd non poſſet alio modo produci,ſed charitas creata poſſet a Deo produci.nec de talibus producibilibus, intelligunt Aug.& Ambroſ.charitas ergo infuſa,& creata, differūt ſpecie,ſic eſt de ſpecie:& fide:tamen actus eliciti ab illis,non diſtinguntur ſpecie adinuicem: quia tales habitus non ſunt totalia principia,ſed partialia. & ſic patet reſolutio quæſtionis.

DISTINCT.

VIGESIMAE OCTAVAE.

QVAESTIO VNICA.

IRCA diſtinctionem uigeſimamoctauam. Quærit Sco. Vtrum eodem habitu ſit diligendus proximus,quo diligitur Deus:poſt quam magiſter determinauit de charitate in ordine ad Deum, nunc determinat de ipſa in ordine ad proximum.B.Aug.dicit quòd ex charitate quatuor ſunt diligenda.Primo illud,quod ſupra nos eſt.Secundo illud,quod ſumus nos.Tertio illud,quòd prope nos. Quarto illud, quòd eſt infra nos.De prima uiſum eſt, quia ponitur habitus inclinans ad diligendum Deum ſuper omnia, nunc determinabitur de aliis,quòd ſic,quia eodem præcepto tenetur diligere Deum ſuper omnia,& proximum:ergo eodem habitu poſſumus diligere Deum,& proximum,antecedens patet ex eo,quòd habetur in prima Canonica B.Ioan.cap.4. mandatum habemus a Deo,ut qui diligit Deum diligat,& fratrem. patet conſequētia,quia habitus inclinat ad actum præcepti. iſtam partem cōcludemus. *De dilectione pximi.*

In hac quæſt.Doc.facit tres articulos primus quomodo habitus charitatis reſpicit proximum, & quærit utrum proximus ſit obiectum charitatis, ſicut & Deus. ſecundus eſt qualis habitus habendus ſit circa proximum.tertius quis eſt proximus.Quantum ad primum articulum, Scotus, primo præmittit duo notabilia, poſt ponit unam concluſionem,& ſuam. *Tres art. q.* Primo notat Doct.quid nominis charitatis,charitas eſt habitus quo habetur Deus charus. habens charitatem habet Deū charum.ſupponatis ſecundum Scotum in 2.diſtinct.27. quòd idem eſt habitus realiter charitatis,& gratiæ,ſed alia ratione dicitur charitas,& alia ratione dicitur gratia.Deus poteſt cōſiderari dupliciter.primo in ratione diligentis, & acceptantis.ſecundo in ratione dilecti,& amati; & ideo habitus charitatis qui inclinat in Deum,aliquando nominatur gratia, & charitas.gratia nominatur pro quanto habentē illum habitum Deus acceptat, & diligit. iſte idem habitus, ut reſpicit Deum,uocatur charitas, quia habetur per ipſum dilectus, & amatus.Scotus nunc tangit illa,quæ ibi tetigit. *Quid nōe charitatis ſignificatur.*

Secundo notandum eſt principaliter, quòd Deus poteſt haberi charus dupliciter,primo amore priuato, ſecundo amore communi. *Deus pt haberi charus dup ro.*

Amor priuatus eſt ille qui non vult habere conſortium, ut patet in zelotipia, ſi aliquis ita diligat aliquem, ut non uellet aliquem alium eum diligere. ideo in zelotipo non oportet eſſe condiligentem.quia ſic diligit Deum, ut nollet aliquē alium diligere Deum.

Amor communis eſt ille qui vult habere conſortium.diligo Sortem,& uellem omnes ipſum diligere.

Dicatis, quòd amor priuatus reſpectu Dei, eſt ſimpliciter inordinatus:quia ſi diligat Deum,& uult aliquem Deum diligere,inordinatè diligit Deum.

Etiam dico, quòd amor quo aliquis amat Deum, & habet Deum charum, amore communi, ille amor est communis. Tertio dico, φ cum charitas inclinet in amore Dei, non incli oet in amorem Dei priuatom, sed in actum amoris Dei cōmu nem, ideo amor respicit Deum tanquam dilectum.

Concl. prop. articu. Ponatis conclusionem talem, ad istum articulū. Licet Charitas habitus sit quo diligimus Deum, & proximum, tamen habitus charitatis proximus non est obiectum ioqoor de for mali obiecto, oon de eo, qnod concomitatur rationem primi obiecti, nec de eo, quòd per accidens est obiectum, sed de pri mo obiecto. sequitur, qnnd licet charitas inclinet ad dilectio nem proximi, non tamen tanquam in obiectum primum, nec primo, licet bene concomitantur, & secundario.

Notandum est, quòd amicitia dupliciter capitur, positinè secundo negatiuè, quia non displicet, non habetur io odium, modo: ergo habitus charitatis respicit proximum in ratione primi obiecti, sed in ratione secundarii obiecti, est tamen vnus habitus, quo diligitur Deus, & proximus, quia idem est habitus actus recti, & reflexi: ergo est idem habitus quo diligitor Deus, & proximus, antecedens declaratur, habendo habitum Geometriæ, scio actualiter, conclusiones Geometriæ & scio me scire illas conclusiones, & eodem habitu quo illas scio. scio me scire illas: ergo est idem habitus quo diligitur Deus, & proximus. patet, quia est actus rectos, sed nolo diligere Deum, & reflexus, sed uolo me diligere Deum, ut sicut dilectio Dei est in me, ita uolo, ut sit etiam in aliis, sicut uolo diligere Deum, ita volo Sortem diligere, & hoc eo dem habitu: ergo eodem habitu diligo Deum, & proximum.

Eodē habitu diligitur Deus & proximus.

Contra, oon eodem habitu intelligo Deum, & intelligo alium iotelligere Deum: ergo non eodem habitu uolo Deum, & uolo me uelle Deum. patet antecedens, quia habitu fidei scio Deum, sed per fidem ego non scio Sortem scire Deum: ergo oec per eundem habitum uolo Deum, & uolo Sortem uelle Deum.

Dicet Doctor. quòd actus supra quem fit reflexio, duobus modis potest significari: actus ille est diligere: primo modo potest significari nominaliter, quoniam significatur secundum quidditatem suam, quando significatur in abstracto præcise, quòd est idem dicere, sicut dilectio est sensus, uolo me diligere, idest uolo meam dilectionem: ideo sic acceptum, nihil connotat, sed deootat suam rationem formalem, secundo significatur uerbaliter, quando significatur per modum actus egredientis a Sorte, & connotat suppositum a quo est, & est sensus, uolo diligere, idest uolo uoluntatem meam elicere talem actum, ista conceditur. B. Michael scit diligere Deū nominaliter: sed non uerbaliter.

Patet prima pars. Quia Michael scit dilectionem Dei infinitam.

Patet secunda pars. Quia non potest elicere actum diligedi Deum infinite. Etiam ista conceditur, filius scit generare filium, si ly generatione capitur nominaliter, non autem si uerbaliter, quia sensus est, scit generationem ipsius, est uera, sed non potest generare. sic in proposito, & sicut dico de diligere. Ista distinctione supposita,

1. prop. Prima propositio est ista, si actus quo fit reflexio, & actus quo reflector sit respectu uolandi, potest esse tam respectu absentis, quam respectu præsentis uult dicere, quòd actus quo reflector potest esse respectu actus eliciti, & respectu actus eliciti, siue qui potest elici, ut uolo Sortem diligere Deum.

Ad hoc, quòd ego reflectar, non oportet, quòd Sortes actu elicito tendat io Deum, sed potest esse, quòd noo diligat, & quòd diligat.

2. prop. Secunda propositio. si actus quo ego reflector supra aliom actum pertineat ad intellectum, non potest esse talis reflexio, nisi respectu præsentis, sed oportet, quòd sit respectu præsentis, ut scio me scire Deum, adhoc, quòd ista reflexio sit uera, oportet, ut actu elicito ego sciam Deum, & Sortes sciat Deū, & ad hoc quod hæc reflexio sit uera. ego uolo Sortem uelle Deum, noo oportet, quod uelit Sortis Deum.

Ad argumentum noo eodem habitu intelligo Deum, est falsum, & oon est simile.

3. art. ¶De secundo dico &c.]

Disputabatur. Vtrum eodem habitu diligatur Deus quo, & proximus. dictum est, quòd sic. Quæ ritur ouoc, quis est habitus ille quo diligimus proximum? Doctor. præmittit unum dicens, quòd stat aliquem errare circa conclusiones, & non errare circa principia, & possibile est, quòd negetur conclusio, & non principia, ut cum dicitur omnis lineæ ductæ ab eo dem puncto in idem punctum sunt æquales, sed arcus, & eor da sunt ducta ab eodem puncto in idem punctum: ergo sunt æquales, negat conclusionem, & non principia.

Primum dictum Doctor. ex dilectione infiniti boni, absolutè loquendo quantum est ex natura actus, non sequitur necessario dilectio proximi, licet dilectio Dei sit quodammodo principium, tamen stat aliquem diligere Deum ex natura actus, & non proximum. *1. dictum Scot.*

Secundum dictum. Ex destructione dilectionis in proximū non necessario sequitur destructio dilectionis in Deum, quia ex quo aliquis negat conclusionem, non necessario negat principia. tamen est notandum, quòd dilectio proximi destruitur dupliciter, primo contrarie, odiendo Sortem, & proximum. Secundo contradictorie eum non diligendo. *2. dictum.*

Dicit Doct. ex destructione dilectionis in proximum quocunque modo intelligatur non sequitur destructio dilectionis Dei, ita quòd ista consequentia non ualet. non diligo proximum, ergo nec Deum. sic non ualet, diligo Deum: ergo diligo proximum, & hoc probatur, quia potest quis errare circa conclusiones, & non circa principia, ut isti assentio, omnis mula est sterilis, & non isti, ista mula quæ habet grossum uentrem est sterilis. habetur ex illo, quòd ex illo actu qui est diligera Deum, non necessario concluditur iste actus qui est diligere Deum, & proximum.

Secundo dico, quòd ex natura habitus non concluditur necessariè, & absolutè loquendo, dilectio proximi sicut Dei, quia non implicat contradictionē, quòd ex isto habitu diligatur Deus, & non proximus, saltem negatiuè, quia obiectum istius habitus est Deus. non dico, quòd non concluditur, sed dico, quòd non concluditur necessario, & simpliciter.

Tertio dico de præcepto superaddito habitui charitatis, concluditur necessitas nedum dilectionis io Deum, uerum, & dilectionis io proximum.

Quia mandatum habemus a Domino, ut qui diligit Deum diligat, & proximum, & habitus inclinat ad actum præcepti, ideo sicut concluditur necessitas dilectionis in Deum, ita & in proximum. patet illud diligendo Deum, & non proximum se subtrahit Deus ab homine, si quis ergo diligit Deum & nō diligit proximum, non diligit Deum.

Patet consequentia, quia si subtrahat se Deus, etiam & charitas subtrahitur. ergo noo plus diligit Deum.

Patet antecedens. notandum est, quòd dupliciter potest destrui charitas, primo propter formalem repugnantiam ad illud, quòd ponitur. sic non destruitur charitas ob repugnantiam: secundo intelligitur demeritoriè. sic intelligitur, tunc sic, diligendo Deum, & noo proximum transgreditur quis præceptum, quia qui diligit Deum, etiam diligere debet, & proximum, transgrediendo præceptum subtrahitur charitas: ergo qui oon diligit proximum, ab eo subtrahitur charitas.

Ex his concluditur excellentia charitatis. solet quæri. Vtrum charitas creata posset excedere charitatem infusam, quòd sic, ponendo charitatem creatam centum graduum infusam unius, tunc illa esset excellentior.

Dicit Doctor. quòd minima infusa est excellentior, quam quæcunque alia, & sua perfectio ooo attenditur ex gradibus, sed ex formali ordine io obiectum attenditur: quia habitus charitatis infusæ, respicit Deum tāquam obiectum dilectum amore communi: sed charitas creata potest respicere Deum tanquam dilectum amore priuato, ut in zelotipia, ideo est perfectior habitus charitatis infusæ, quocunque alio.

Dicit Doctor. quòd ex natura habitus non concluditur necessitas absolutè dilectionis proximi, nec ex natura actus, sed concluditur ex præcepto superaddito. sententia doctorum, licet ex natura actus absolutè non concludatur necessitas dilectionis proximi, tamen ex natura actus, ut elicitur secundum talem habitum infusum, concluditur necessitas dilectionis proximi. quia natura actus eliciti, secundum habitum infusum, est ut diligatur Deus, & ut diligatur a quocunque alio potente ipsum diligere.

Ecce qualiter se habeat habitus ad necessitatem dilectionis proximi.

Tertius articulus est, quis dicitur proximus, magister dicit, quòd proximus potest dici quadrupliciter. Primo natiuitatis cōditione. sic ois homo est meus proximus, quia nos oēs ab uno homine originati sumus, et sumus similes in natura. Sic *3. arti. quis sit proximus quot modis.*

non

non capit hic, quia damnati essent nostri proximi.

Secundo dicit spe conuersionis. sic peccator omnis in uia. dicitur esse proximus. quia non est de eo desperandum, quia potest conuerti, & Deus eius miserebitur. sic damnati non sunt proximi.

Tertio dicitur cognationis propinquitate, sic fratres, & sorores sic sunt proximi.

Quarto dicitur beneficii exhibitione, ut legitur de semiuiuo, transiuit leuita, & non curauit, nec sacerdos, sed Samaritanus eum sanat, quis est proximus quærit Christus; dicit pharisæus, qui fecit in eo misericordiam. dicit Christus rectè iudicasti. sic damnati non sunt proximi.

Quis proximus secūdū Sco. Scotus aliis verbis utitur, quis dicatur esse proximus. proximus est ille, cuius amicitia, est grata dilectio. quæro, utrum Christus dicatur esse proximus? dico, quòd ipse, ut homo est proximus, non ut Deus, quia proximus est, qui est iuxta nos. Deus est supra nos: vt homo est iuxta nos. patet, quia amicitia Christi est grata Deo: ergo Christus est proximus: patet secundum magistrum, quia Christus potest impendere misericordiam, & impendit: ergo est proximus noster, ut homo, & cum diligimus proximum etiam diligimus Christum.

Beati sunt proximi. Vtrum beati, & electi, sint proximi, ita quòd eorum dilectio est grata dilectio, quia cum me diligant, eorum dilectio est grata Deo.

Dānati non sunt pximi. Tertio quæro utrum damnati, & dæmones sint proximi, non; quia non possunt impendere misericordiam, sed maledictionem; nec eis possumus impendere: quia non liberabuntur à pœnis. Sed quid de Traiano, cui impendit Gregor. misericordiam, quando eum liberauit, & orauit pro eo? dicatis, quòd non impendit misericordiam damnato secundum definitiuam sententiam; tamen erat damnatus secundum quid quo ad localem constitutionem, quia debebat esse ibi usque ad tempus orationis Greg. *Qūo Traianus fuerit damnatus.* Cum autem dicitur, quòd in inferno nulla est redemptio, intelligitur de damnatis secundum definitiuam sententiam. tamen fuit increpatus ab angelo, & habuit punitionem a Deo ipso, nec oratio fuit forte laudabilis. etiam Glossa sup illud, & odio habebis inimicum tuum, idest diabolum. Sed de existentibus in purgatorio, Vtrum sint proximi, quia eis impendere possumus misericordiam, & ipsi nobis, de existente in actuali peccato, & de peccatore, ut peccator est, non est propitius, quia eius dilectio non est grata dilectio, sed de infidelibus, & Sarracenis, & Iudæis, & gentilibus, non sunt proximi in sensu composito, tamen beue in sensu diuiso, si detestetur Iudaismum, & perfidiam.

Vtrum omnes Christiani sint proximi mei, & omnes viatores? de uiatoribus est loqui dupliciter. primo in particulari. secundo in communi in particulari, de isto scelerato, de isto bono, & de isto malo, & etiam omnis uiator est proximus, in communi capiendo viatorem, quia nunquam fuit, quin aliquis uiator habuerit gratiam. nam Ecclesia incœpit ab Abel, immo ab Adam: alioquin aliquando fuisset ecclesia, & non fuisset aliquis qui habuisset gratiam. Teneor ergo diligere omnes viatores in communi, quia debeo velle ipsos diligere Deum, sed in particulari teneor sub conditione, ut uideo blasphemum debeo velle illum diligere Deum, si placeat Deo. proximus ergo est cuius dilectio grata est dilecto, & debeo presumere hoc de omnibus uiatoribus: ideo omnes sunt proximi, tamen in his sunt quidam qui pluribus rationibus sunt mihi proximiores quam alii, ut pater, & mater, quam extraneus: & frater, quam alius. Vtrum sit idem habitus quo diligitur Deus, & proximus?

Sol. prin. et argum. Arguitur, quòd non. Vnus habitus habet tantum unum obiectum formale: sed proximus, & Deus non sunt unum obiectum formale, sed duo: igitur &c.

Minor patet, alia est Dei bonitas, & alia proximi, & respicit habitus obiectum in ratione boni.

Sol. primū. Dicatis, quòd argumentum accipit unum falsum, quòd ista duo respiciuntur ab habitu, ut duo obiecta eius, quia proximus non est obiectum, quia non est idem obiectum actus recti, & reflexi, ut scio lapidem, & scio me scire lapidem, sic est hic, uolo Deum, & uolo eum diligi a quocuuque potente eum diligere.

2. princip. Secundo arguitur sic. Charitas est habitus Theologicus: ergo ipsa non diligitur proximus tanquam habitu. patet consequentia, quia habitus Theologicus habet Deum pro obiecto: & proximus est quid temporale.

Solu. sēdm. Ponitur una bona solutio, quia charitas non respicit proximum in se, sed in ordine ad Deum, quia diligo proximum, uolendo eum diligere Deum.

Replica contra solut. Contra, idem posset esse habitus omnium, quia omnia referuantur in Deum, & sic uirtutes morales erant una, Quia ordinantur in felicitatem, & omnia in Deum.

Sol. replica. Respondet Doct. dicendo quod duplex est obiectum charitatis, quoddam est quietatiuum: aliud est secundum actum ipsius reflexum, uel aliter, Quoddam est obiectum charitatis secundum actum rectum, aliud est secundum actum reflexum, secundum actum rectum est Deus qui diligitur in se, & anima propter ipsum. obiectum charitatis secundum actum reflexum est ipse diligens, et proximus, quia uolo me diligere Deum, & uolo omnes diligere eundem ex charitate. uerum est, ergo non proximum; distinguo, uel secundum actum rectum in quem inclinat ille habitus, & sic uerum est, uel secundum reflexum, & sic est falsum, nec est simile de aliis uirtutibus, quia habent sua obiecta, nec una supra aliam reflectitur.

3. princip. Tertio arguitur, quia alius est habitus quo intelligitur principium, & alius quo intelligitur conclusio: quia conclusio per scientiam, & principia per intellectum: ergo & alio habitu Deum diligimus, & alio proximum, quia dilectio proximi est conclusio respectu dilectionis Dei.

Sol. 3. prin. Dicit Doctor. quòd non est simile in appetitiuis, & intellectiuis.

Primo dicit, quòd per proprium habitum principii, tendit in illa.

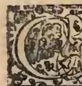
Secundo dicit, quòd per proprium habitum tendit in conclusionem ueram. ideo est alius habitus conclusionis, & principii.

Tertio dicit, quòd eadem bonitas est ratio tendendi in dilectionem Dei, & proximi; non sequitur, quod sit alius habitus, quo diligitur Deus, & alius quo diligitur proximus, ideo non est simile in aliis, & his, quia principia habent euidentiam ex terminis, & euidentia conclusionis non est causa euidentiæ principii: conclusio ergo non habet eandem rationem euidentię, sicut principia, ideo &c. Sed eadem est bonitas, & ratio tendendi in Deum, & proximum, quia diligo Deum propter se, & proximum propter Deum. ideo negat Doct. similitudinem.

DISTINCT.

VIGESIMAE NONAE.

QVAESTIO VNICA.

De dilectione sui ipsius ex charitate. IRCA distinctionem vigesimamnonam. Quæritur, vtrum quilibet post Deum, teneatur maxime diligere se, quia dubium est quid debeatur magis diligi post Deum nos scimus, quia ordinauit in me charitatem, sed utrum datum sit præceptum ad nos diligendum, ita clarum, & explicitè, sicut datum est præceptum de diligendo Deum, & proximum, ideo & de nobis ipsis etiam ob propinquitatem, uidetur datum.

Contra. Aliquis odit se, cum se occidit. nego, sed odit miseriam præsentem in qua est, quia excecatus est ne se uideat, & ut uideat miseriam, & quia uult eam euadere, ideo se occidit.

In infinitum autem teneor me diligere, quia teneor me plus diligere, quam infiniti homines si essent, quia si diceretur mihi, uel infiniti homines damnabuntur, uel peccabis, non debeo peccare, quia plus debeo me diligere, quam alios.

Quod ita sit probatur sic. Mensura, est excedens mensuratum, sed amor sui est mensura dilectionis alterius hominis: ergo &c.

Res. doc. ad q. 1. dictū. Doctor dicit tria, primo dicit. quòd sicut charitas est principium primo tendēdi in Deum actu recto, ita est principium pri-

primo actu reflexo tendendi in se. Deus est obiectum primum actus recti, qui est uelle aliquid propter se, sed si ego sum obiectum primum actus reflexi, quo uolo alium diligere Deum, ego primo uolo me diligere Deum.

2. dictum Sco. Secundo dicit Doctor. sicut charitas est principium diligendi Deum, ita est principium cuilibet uolenti diligere Deum, sicut est principium actus recti, scilicet diligendi Deum, ita etiam actus reflexi quo uolo diligere Deum.

3. dictum. Tertio dicit. inter omnes actus reflexos tendendi in Deũ, actus tendendi in se est maximus, quia quilibet tenetur se magis diligere plus quam virginem, & plus quam humanitatem Christi.

Ille diligitur ex charitate, qui diligitur ad beatitudinem, & plus debeo diligere meam beatitudinem, quam beatitudinem aliorum: quia non prosuut mihi. Persuadetur hoc, quia plus post Deum debeo mihi diligere actu iustitiam, quam alteri: ego plus debeo me diligere, quam alios. etiam dilectio fundatur super bonitatem & unitatem.

1. princ. sol. Contra, quia se diligens vituperatur: ergo charitas inclinaret in actum inordinatum, quod est falsum.

Dupl. amor sui. Notandum est, quòd duplex est amor sui, quidam est inordinatus, & immoderatus, ut Luciferi, alius est quo quis se amat moderate, & in ordine ad finem. de primo intelligit philosophus, non de secundo.

2. princ. sol. Secundo arguitur, quia nemo dicit proprie habere charitatem ad seipsum.

Respondeo, hoc potest intelligi dupliciter, primo irreferibiliter, sistendo se in dilectione sui, & sic nullus habet charitatem ad se, & ille amor est inordinatus, quia ego non me diligo propter me saltem ordinate.

Secundo potest intelligi referibiliter, quia refert in ultimũ finem suum amorem, sic potest quis habere charitatem ad seipsum.

DISTINCT. TRIGESIMAE.

QVAESTIO VNICA.

De dilectione inimicorum. CIRCA distinctionem trigesimam. Quaeritur de dilectione inimicorum. Mouetur haec quaestio, vtrum sit necesse ex charitate diligere inimicum.

Inimicitia dupl. Notandum est, quòd inimicitia capitur dupliciter, primo modo secundum ordinem naturae, quemadmodum dicimus, ꝙ est inimicitia inter illa, quae habent repugnantiam naturae ad inuicem; ut calidum, frigidum, & contraria.

Ista non cadit inter homines, quia sunt participes eiusdem naturae, & sunt unus homo participatione speciei.

Secundo capitur, vt est praeter ordinem naturae, & illi conuenit, cui conuenit a natura, vt sit animal mansuetissimum, ista inimicitia inter homines inuenitur.

Quid sit inimicus. In proposito, describitur sic. Inimicus est omnis qui affectat malum poenae, aut culpae, non propter emendationem, nec propter iustitiae executionem.

Ex quo patet, quòd pater infligens poenam sibi, siue malum poenae filio, non est eius inimicus. Etiam praesidens, aut praelatus inferens malum poenae alicui, non est inimicus, nec etiam ille qui suspendit hominem, quia facit ob executionem iustitiae.

Inimicus aliquando dicitur affectu: aliquando effectu, & affectu; tantum quando affectat malum poenae, aut culpae, sed quia non potest, ideo non infert illi poenam, Ille dicitur inimicus affectu tantum.

Alius dicitur inimicus affectu, & effectu, ut quando aliquis alium uexat, uel uerberat.

Dup. inimicus. Notandum est ulterius, quòd duplex est inimicus, scilicet inuisibilis, ut diabolus, & uisibilis, ut homo. de primo loquitur Origenes. hic loquimur de inimico visibili, sicut persecutorem vocamus inimicum.

Notandum est, quòd non quaeritur de necessario necessitate simpliciter; sed de necesse necessitate supposita perfectione legis Euangelicae. Sensus ergo quaestionis est.

Vtrum supposita perfectione legis Euangelicę, teneatur quilibet ex charitate diligere inimicum.

Quid sit ali quẽ diligere ex charitate. Diligere aliquem ex charitate, est diligere aliquem ad id ad quod se diligit, ut tu te diligis ad beatitudinem diligo illum ad idem, est diligere ex charitate, & quòd ita sit, patet per saluatorem dicentem, diligite inimicos uestros. Istud uerbum, est praeceptum non consilium, quia inimicus, est proximus, & de praecepto, ideo &c.

Item alia auctoritate, vult dicere potissima merces consistit in dilectione inimicorum.

Item alibi, dimittite, & dimittetur vobis, si ergo uolumus, vt Deus nos diligat, oportet etiam diligere inimicum. Item habetis parabolam de seruo nequam, cui remissum erat omne debitum, & quia ipse non remiserat suo conseruo, ideo redargutus est a suo domino, & dicit Saluator, si sic feceritis non bene erit, & sic faciet pater coelestis. Ista quaestio est de articulata.

Inimicus capitur multipliciter. Notandum est, quòd inimicus capitur multipliciter, primo formaliter, & per se. secundo materialiter, & per accidens. Inimicus formaliter, est inimicus acceptus secundum rationem inimicitiae, tamen inimicus, quia idem est, quòd non amicus, dicitur tripliciter, primo negatiuè: secundo contrariè: tertio priuatiuè, sicut iniustus. negatiuè, ut lapis priuatiuè, ut qui non habet habitum iustitiae, sed potest habere contrariè, ut qui habet habitum iniustitiae. sic inimicus dicitur, negatiuè, idest non amicus, ut lapis, quia non habet amicitiam nec habere potest. secundo priuatiuè, idest non amicus, sed esse potest, ut existens in puris naturalibus, quia non esset amicus, sed aptus natus esse amicus. tertio contrariè, ut ille qui infert malum, aut culpae, aut poenae. de isto hic loquimur, qui habet rationem contrariam inimicitiae. tertio est loquendum de inimico materialiter, puta de isto homine Sorte, uel Platone, qui est inimicus.

1. dictum. Primum dictum. Non est necesse ex charitate diligere inimicum, loquendo de inimico formaliter, & per se, quia sensus est ratio inimicitiae non est obiectum diligibile ex charitate, nec actus diligendi, patet per illud, quod dicit propheta, Verte impios, & non erunt; non dicit, & non erunt simpliciter, sed & non erunt impii, & iniusti, & etiam dicit, iniquos odio habui. dicit Augustin. in sermone martyrum, non te persequitur, quod fecit Deus, sed malitia quam fecit homo.

2. dictum. Secundum dictum textus est difficultas. q. est de inimico loquendo de eo materialiter, & per accidens.

Diligere inimicum dupl. Pro declaratione dicti notandum est, quòd diligere inimicum, est dupliciter, primo positiuè. secundo prohibitiuè. positiuè est elicere actum positiuum dilectionis circa Sortem inimicum. Prohibitiuè remanendo odium in Sortem inimicum est dicere non odire.

Bonum multiplex. Iterum notandum est, quòd bonum est multiplex, quia secundum bonitatem attenditur dilectio, Quoddam est spirituale, ut gratia, & gloria, ut auditio missae, oratio, & eleemosina.

Aliud est indifferens, quòd potest alicui esse bonum, & malum; ut sunt bona temporalia, & corporalia, ut diuitiae, sanitas pulchritudo, est ergo dubium utrum teneatur ex charitate diligere inimicum, aut positiuè, aut prohibitiuè, uel quo ad bona temporalia, aut spiritualia.

3. dictum. Dico itaque, quòd nullus cum charitate perfecta, potest odire bona spiritualia ipsi inimico, & ideo quilibet generaliter tenetur ex charitate ad diligendum inimicum prohibitiuè, quo ad bona spiritualia.

Probatur conclusio. quilibet tenetur ex charitate nolle illud, per quod remouetur ab aliquo dilectio Dei: sed odiendo inimicum quo ad bona spiritualia, remouetur ab aliquo Dei dilectio: igitur nullus potest odire bona spiritualia suo inimico.

4. dictum. Quartum dictum. stat cum perfecta charitate unius cuiusque, ut non diligat inimico suo bona indifferentia, uel ut odiat, idest stat, quòd ego sum in charitate, & ego odio inimico diuitias, & sanitatem, patet, quia stat cum perfecta charitate, ut ego mihi ipsi odiam ista bona temporalia: ergo stat cũ charitate perfecta, ut ego odiam inimico bona temporalia.

tamen

tameo odire boôa temporalia, est dupliciter primo ooluotariæ, ut B. Fraocifcus.

Secundo propter exercitatiooem uirtotis, quia si aliquis noo haberet tanta bona in se, laudaret Deum, minor est euidens, ideo &c.

Secundo sic. quia quilibet cum perfecta charitate potest odire alteri quicquid ille sibi odire potest: sed inimicus potest sibi nolle diuitias, & booa temporalia: ergo possum eadé sibi nolle cum perfecta charitate.

Aliquis tamen odit alicui bona propter ioiquitatem, patet de filiis Israel, qui gaudebat de malo Pharaonis, est hic unum dubium de uita corporali, cum sit booum indifferens. Vtrum aliquis cum charitate possit odire suo inimico uitam temporalem: dico, quód sic. de locotenente criminalis, qui potest odire isti furi uitam corporalem, etiam de actore, qui agit ut iste suspendatur rectè: ergo aliquis potest alii odire uitam suam corporalem ex charitate, propter conseruationem Ecclesiæ.

5. dictum. Quintum dictum. Nullus ex charitate potest simpliciter, & absolute odire inimico ioo oitam corporalem. patet, quia nó possum oelle inimico meo istud, per quod impossibilitatur ad diligendum Deum: ergo nó possum ex charitate velle ei mortem: ergo non possum ex charitate et odire uitam corporalem.

6. dictum. Sextum dictum. Potest quilibet ioimico suo odire uitam corporalem sub conditiooe. ex duabus causis. patet in Aoastasia, quæ erat Christiana, & uir eius gentilis, ipsa ea charitate odiebat uirum, quia reuocabat Christianos a ueritate, & non desistebat a persecutiooe Christianorum. ideo dicebat, si aliter noo faciat, face um ex halare spiritum. secundo, quia uidebat, quód pœoa culpæ alteri addebatur. & sic facien do grauius erat puniendus. ideo si noo aliter faceret, volebat ei mortem.

Dupl. nolle. Ponit Doct. unum notabile, & alias allegaui. Duplex est nolle, scilicet absolutum, & conditionatum. conditionatum, ut cum vult aliquid aliqua conditiooe supposita. Sic de uelle vult aliquid aliqua conditione supposita, ut mercator uult proiicere merces in mari, quia nou potest, aliter euadere naufragium sic etiam uelle mortem inimico, si aliter ipse non potest uiuere. Scotus uidetur sibi contradicere alibi, & in hoc lo co, quia dicit hic, quód uult simpliciter mercator proiicere merces io mari, & alibi, quód non uult simpliciter. in uno lo co intelligit simpliciter, nou coactè, in alio simpliciter. i. coo ditionate, resolutio dicta est, de qualia, utrum aliqois posset odire inimico uitam corporalem.

Declarat quō Iudex possit nolle uitā alicui. Ad rationes cum dicit de criminali iudice dicatis qood iudex non potest uolle uitam illius furis absolutè, sed si nolle vult, ex charitate, tenetur nolle conditionatè, & ot dicit habere duplex nolle, primum nolle, istum deliquisse: & ounquam malum egisse. secundum, nolle uitam corporalem boic sub conditione, quia aliquem occidit, uel fuit fur, & cum arguitur de actore qui procurat, ot fur, vel homicida suspeodatur, habet oolle oitam corporalem ex aliquo supposito, quia occidit patrem, etiam de tyranno, qui dicit persequi ecclesias Dei, teneo habere duo nolle. primo nolle persecutionem istius qua persequitur ecclesiam Dei, sed supposito, quód oon uelit desistere a persecutiooe legis Christianæ, debeo ei nol-

Dup. persecutio per tyrānum. le, & odire uitam corporalem; etiam est duplex persecutio p tyrannum, Quæ lam est extrinseca, ut quantum ad corpus, quia urit, me, verberat &c. alia est interior, vt si me cogeret, ut adulterarē, & quod tim infidelis. prima persecutio est in potestate tyranni, quia potest me occidere.

Alia non est in potestate tyranoi ideo dicit Saluator nolite timere eos qui occiduot corpus, animam autem ooo possunt occidere. patet resolutio quæst. quantom ad hoc, quód est diligere toimicum, siue nop odire priuatiuè dictum est satis.

Sequitur de diligere positiuè, ut uidebimus in alia lectione sed hic loquendo de secundo intellecto præcepti. mouebatur quæstio da dilectione ioimicorum, responsum est qoomodo teneatur eum diligere prohibetur, idest nou odire.

Nunc oportet determinare de hoc, quod diligere est eû po sitiuè, idest actu elicito in eum qui est inimicus.

7. dictum. Sit septimum dictum. Potest dici probabiliter, quód noo teoetur quis ex charitate diligere inimicom actu elicito uoluntatis. ista uidetur esse impia, tamé si aduertatur ad ea quæ dicit Scotus. est pia.

Tria possūt considerari in dilectione inimici. Pro cuius declaratiooe notandom est, quód tria possumus considerare io dilectione ioimitij primo prohibitiooem odii uius, qoia præceptum est, ne eum odiamus. secundo est considerare actum elicitum circa illum qui est inimicus. tertio est considerare bonum ei uolitum, scilicet ioimicitiæ, & alia. quantum ad primum, illud est præceptum simpliciter prohibitio odii, & odire inimicum, est peccatum mortale. sicot occidere hominem. Quantum ad secundum, illud est opus super erogationis, & perfectiooir, & oon est præceptum, sed consilium. Quo ad tertium distinguendum est, quia bona quædam non caduut sub præcepto, scilicet temporalia; & alia, scilicet spiritualia tadunt sub præcepto. dico, quód diligere inimicum priuatiuè, est opus præcepti. sed diligere inimicum positiuè, non est opus præcepti, sed perfectionis, & super erogationis, & coosilii.

Quō quis non tenetur actu elicito diligere ini micum. Doctor hic declarat in casu quodam. stat quòd aliquis oon teneatur cogitare de proximo actu elicito, & positiuè: ergo nec diligere actu elicito, & positiuè.

Patet antecedens si aliquis in hæremo contemplations, habens suam considerationem totam circa Deum, non elicit aliquem actum circa proximum, & oon peccat: ergo conclusio Doctoris est uera, si diligit opus perfectum facit: sed nou peccat, nisi odiat.

8. dictum. Octauum dictum. Eueniente euidenti necessitate, tenetur quis actu elicito, & positiuè elicere actum diligēdi ioimicum ea charitate, uolendo sibi bonum spirituale, ut est aliquis iudæus qui desiderat scire oeritatem, & uult conuerti ad Deum & baptizari, & non habet docentem eum nisi Sortem, Sortes tenetur ei uelle baptismum, & alia bona spiritualia, quia est in uia salutis, & in casu necessitatis oisi eum doceat, peccae mortaliter.

Exquo patet, quòd omnia bona spiritualia, siue bonum gloriæ, siue ordinatum ad illud vnusquisq; tenetur uelle proximo bonum ex charitate

9. dictum. Nonum dictum, Non teoetur aliquis velle suo inimico bona indifferentia ex charitate, ut diuitias, & sanitatem, &c. qoia quis potest sibi odire illa: ergo, & possum ex charitate odire bona temporalia inimico meo.

10. dictum. Decimum dictum. Tenetur quis velle ex charitate suo ioimico bonum spirituale, vel interius, scilicet per affectum, oe vellet, quòd sit beatus, & quòd habeat gratiam, & quòd bene uiuat, uel etiam exterius, ut pro eo orando, vt elargiendo eleæmosinam, maxime sinu necessitate sit constitutus. quia dicit Christus orate pro persequentibus, & calumoiaotibus uos, & bene facite his qui oderunt uos.

Item noo haberet charitatem qui excluderet inimicom a sua oratione: quia debeo pro tota ecclesia orare. patet per simile, quia stomachus esset malus si oellet alicui membro administrare cibum, & noo alteri, ut capiti, & nou cordi: quia stomachus est membrum commuoe, & oirtus regitina totius corporis, sic qui orat, & excludit ab oratione inimicum, ipse non orat ex charitate.

11. dictum. Vndecimum dictum. Quilibet tenetur ex charitate saluare uitam corporalem inimici, si possit eam saluare, ut est inimicus in flumine, qui submergitur, & nullus est qui eum iuuet: ego teneor eum iuuare de oecessitate salutis.

Sed cootra uidetur, quod non debeam saluare ioimicom si pereat: nam si tuoc fuerit ingratia, saluabitur, & erit impossibile, ut amittat amplius gratiam. si uero fuerit tuoc iustus, & postea labatur in peccatum, & in illo decedat damnabiiur: ergo ero causa suæ damnationis eum saluando: ergo ego ooo teoeor eum saluare uitam corporalem proximi, & inimici ea charitate.

12. dictum. Duodecimum dictum. Licet ex passu aliquo sacræ scripturæ explicitè ooo concludatur, quod debeat quis saluare vitam proximi, tamen ex pietate fidei tenetur, oon est aliqua auctoritas ad huc explicita, sed ea pietate fidei.

Solu. dub. Ad argumentum, & ad casum dico, non debeo illud præsumere, quód est in gratia, & quód peccabit, & quód inde damnabitur, sed oportet præsumere, quód si est bonos erit melior, & fiet optimus, & consequetur maiorem beatitodinem, ideo debeo ei saluare, uitam corporalem.

Coroll. Ex his omnibus habetis, quód neuum est illud, quód dicit psalmista, latum maodatum tuum oimis.

Mandatū de charitate hās latitu. & longitudinem. Maodatum de charitate habet latitudioem, & lōgitudinē; longitudinē, quia se extendit ad oēm longitudinem, latitudinem, quia se extendit ad oia tempora, qui a qui uellet Deum, & proximum diligere semper, excepto uoo die, non haberet perfectam charitatem, quo ad longitudinem, etiam si omnes diligeret excepto noo, non haberet charitatem perfectam, quo ad latitudinem mandati.

Quis magis mereatur, qui diligit amicum uel inimicum.

Quæretis, Vtrum inimici sint magis diligendi quam amici, idest utrum sit maius meritum diligere inimicum, quam amicum.

Resp. Altisiodorens. qui dub. dup. intelligi.

Dicit Altisiodorensis, quòd de dilectione amici, & inimici, est loqui dupliciter. Primo quo ad affectum, & effectum simul. secundo quo ad affectum tantum. si loquatur quo ad affectum tantum, iterum distinguendum est, quia diligere inimicum, & amicum affectu tantum, est dupliciter: imuio comparando unum ad aliud simpliciter, sic maius meritum est diligere inimicum, quam amicum, quia affectus in inimicum est fortior, & est semper ex charitate regulariter, sed dilectio amici non est regulariter ex charitate, quia aliquando est ex dilectione acquisita; secundo comparando amicum ad inimicum in respectu ad habitum charitatis. Vtrum uidelicet diligere amicum ex charitate sit maius meritum quam diligere inimicum ex charitate. Dico, quòd est diligere amicum, quia est intensior illa dilectio, quam dilectio inimici. secundo principaliter intelligitur quo ad affectum, & effectum simul. adhuc distinguit, quia potest intelligi secundum diuersos status. secundo secundum statum unum, & eundem; secundum diuersos status. ut Sortes diligit suos inimicos ex charitate, & Plato suos amicos ex charitate, quodnam est maius? dicit quod si loquamur cum præcisione maius est diligere ex charitate inimicos effectu, & affectu simul, quam diligere amicos ex charitate affectu, & effectu simul. status Sortis est perfectior statu Platonis. secundo intelligitur secundum statum vnius, & eiusdem, vt eadem persona diligat amicos, & inimicos, affectu, & effectu ex charitate, dicit, quòd affectu & effectu diligere amicos est maius.

Dubium oritur.

Sed est dubium, dixisti, quòd maius meritum est simpliciter diligere inimicos, quam amicos.

Contra: ergo maius peccatum est odire inimicos, quam amicos, quod est falsum. quia odire amicos dicit ingratitudinem: & odire inimicos non: patet consequentia, quia quando sunt duo opposita, quorum vnum est eligibilius, suum oppositum est uituperabilius: ergo &c.

Soluitur.

Respondet, quòd est maius peccatum odire amicos, quam inimicos: & negat primam consequentiam. ad regulam dicit, quòd illa propositio est uera in præceptis: sed non in consiliis, & diligere inimicum actu positiuo, est consilium, non præceptum, ut abstinere a carnibus, & ieiunare in pane, & aqua est maximum bonum: ergo non abstinere est maximum malum, non sequitur.

1. princip.

Arguitur circa quæstionē, quia quilibet tenetur ex charitate diligere proximum: & inimicus non est proximus. ergo nō tenetur diligere inimicum ex charitate. Antecedens est notum, quia diliges proximum &c. minor patet,

Quia dicit Christus Pharisæo, quis est proximus? dicit pharisæus, qui fecit in eo misericordiam. dicit Christus, rectè iudicasti, inimicus non facit misericordiam, immo iniuriam: ergo non est proximus: ergo &c.

Sol. 1. princ.

Respondet Doctor, quòd responsio Christi ad pharisæum, dicebat relationem æquiparantiæ.

Dupl. est relatio.

Duplex est relatio, scilicet æquiparantiæ, quæ est eiusdem rationis in vtroque extremo; ut simile, & æquale &c.

Alia est relatio disquiparantię, quæ non est eiusdem rationis in utroque extremo: proximus dicit relationem æquiparantiæ: adeo non solum faciens misericordiam erat proximus sed etiam ille, cui facta est misericordia, nempe semi uiuus.

Ex quo patet, quòd non solum ille est proximus, qui eiusdem est gētis; sed etiam extraneus, & alii sunt proximi, quia etiam Samaritanus erat extraneus illi semiuiuo, & natione, & religione, quia nos etiam sumus proximi beatorum quos possumus diligere, & quibus impendimus honorem seruando eorum solennitates: & ideo licet non possimus beatis benefacere, eos tamen possumus bene diligere: sed Deus non est proximus, quia non augetur eius bonum ob latriam, quam ei exhibemus, & alia.

Ad argumentum, teneor ex charitate diligere proximum, verum est: inimicus non est proximus: nego, quia ille est proximus cui impenditur misericordia, & qui impendit misericordiam.

2. princ. deducitur.

Secundò arguitur. dilectio inimici non cadit sub præcepto: ergo non teneor eos diligere ex charitate. patet antecedens, discurrendo per decem præcepta. consequentia probatur, quia ad illa solum tenemur, quæ præcepta sunt.

Respondetur. dilectionem inimicorum cadere sub præcepto, intelligitur dupliciter. Primo explicitè, sic non cadit. Secundo implicitè, sic includitur. Primo ut non odiamus eorum vitam, quia non occides, etiam cauetur ne odio habeamus inimicum.

3. princip.

Tertio arguitur. odire inimicum est præceptum morale: ergo quilibet tenetur odire inimicum: ergo non tenetur ex charitate diligere inimicum. consequentia patet. Non ueni soluere legem, sed adimplere, scilicet legem moralem. patet antecedens Matth. 5. dictum est antiquis, diliges amicum tuũ, & odio habebis inimicum tuum.

Confirmatur auctoritatibus Augustini super psal. Reuela &c.

Sol. 3. prin.

Respondeo. Quando arguitur, odire inimicum est præceptum morale, falsum est, sed dixerunt antiqui, odio habebis inimicum, uerum est; sed malè, & euerterunt sacram scripturam, & non legerunt illud Leuitici primo, Non reddes ultionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. ubi habetur, quòd inimicus erat diligendus, vel saltem nō odiendus; ideo dicit Saluator, dictum, non scriptum. etiam alibi subuerterunt scripturam, qui dicebant, quòd si tempore oblationum pater, uel mater essent in maxima necessitate, deberent relinquere patrem, & matrem, & offerre oblationem. dixit eis Christus, irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones uestras.

4. princip.

Quarto arguitur sic. bene sequitur, ego teneor ex charitate diligere amicum: ergo ex charitate teneor odire inimicũ: patet consequentia per locum a contrariis.

Respondeo, quando arguitur. ego teneor diligere amicum ex charitate, uerum est: ergo a contrario sensu teneor odire inimicum.

Contraria sunt duplic.

Doctor exponit regulam. duplicia sunt contraria, quædam sunt præcisa, alia sunt non præcisa: præcisa quæ non continētur sub uno extremo contrarietatis tantum: non præcisa sunt quæ continentur sub uno extremo contrarietatis tantum, ut ponatur, quod color haberet unum contrarium, scilicet, a, vel ponantur duo, scilicet uisibile, & inuisibile: color est uisibile, a, inuisibile, ponatur, quòd albedo contineatur sub uisibili, & color est uisibilis, & nigredo sub, a, inuisibili: tunc albedo, & nigredo sunt contraria præcisa, quia non continentur sub eodem extremo tātum, & tunc valeret, albedo est colorata: ergo nigredo est non colorata; etiam albedo est color visibilis: ergo nigredo est, a, inuisibile. sed non ualet tunc stantibus terminis, quia sunt contraria non præcisa: quia non continentur sub duobus extremis, scilicet sub uno, scilicet uisibili. ideo non sequitur, album potest uideri: ergo nigrum non potest uideri, quia continentur sub uno extremo eodem. Sic in proposito, amicus, & inimicus sunt contraria non præcisa, quia continentur sub eodem extremo, scilicet diligibili: sed si continerentur sub duobus extremis, scilicet amicus sub diligibili, & inimicus sub odibili; tunc sequeretur, amicus est diligendus: ergo inimicus non est diligendus; sed non ita est: ideo concluditur catholicè, quod inimicus ex charitate est diligendus.

Contraria præcisa, & non præcisa.

DISTINCT.

TRIGESIMAE PRIMAE.

QVAESTIO VNICA.

De permanentia charitatis.

Circa distinctionem trigesimamprimam. quæritur vtrum charitas maneat in patria sic, quòd non euacuetur. hic determinat magister de duratione charitatis, quātum maneat in patria, & Scotus conformiter ad eum.

Charitatem euacuari dupliciter.

Charitatem euacuari intelligitur dupliciter, Primo pro statu uiæ: sic euacuatur quandocunque habens charitatem peccat mortaliter. illa euacuatio est pro solo statu uiæ, quia pro solo hoc statu potest quis peccare mortaliter.

Ex quo patet, ꝙ illa est falsa opinio dicens, ꝙ habens charitatem nunquam eam perdit in uia. probat per Paulum, qui dicit, charitas nunquam excidit: non vult dicere, ꝙ in uia semper remaneat, sed uult dicere, ꝙ in patria non euacuatur eo m̄o, quo fides, & spes euacuabunt: in uia uero per peccata eis oppo-

opposita: fides per infidelitatem, & spes per desperationem. de hac euacuatione non tractat hic doc.

Secundo dicitur, euacuari in patria: sic euacuaretur, si ibi non esset habitus charitatis: sicut ibi non est habitus fidei, & spei, sic non oportet dicere, quod non maneat: sed uolumus ostendere, quod maneat, sic, quod cum beatorum gloria maneat habitus charitatis in uoluntate eorum.

Pro parte uera arguitur, quòd maneat, per Paulum dicentem, charitas nunquam excidit. & iterum. Euacuabitur, quod ex parte est; manebit quod perfectum est, scilicet charitas.

¶[Respondeo, &c.]

Doctor primo determinat de fide, & spe: secundo respondebit ad quæstionem.

Dupl. cõtingit loqui de fide ac spe.

Responsio Altisiodorensis. quantum ad primum notat dominus Altisiod. de fide, & spe est loqui dupliciter. primo secũdum essentiam: secundo secundum numerum, inquantum fides est unus habitus numero in intellectu meo: & spes est unus alius habitus numero in uoluntate mea. Primo dicamus de fide secundum essentiam, & de illa est loqui dupliciter: primo de fide secundum essentiam totam: secundo de fide secũdum essentiam non totam. tota essentia fidei duo dicit, primo dicit cognitionem: secundo dicit speculum, & ænigma. tunc dicit, quod fides non euacuabitur secundum essentiam totam, hoc est, secundum quod cognitio est; quia cognitio Dei manebit in patria: sed dicit, quòd euacuabitur fides loquendo de ea secundum essentiam non totam, quia cognitio fidei ut per speculum in ænigmate est, euacuabitur in patria, & non manebit. tertio dicit, quod fides secundum numerũ non manebit, quia iste habitus, qui est unus in meo intellectu in patria non manebit. De spe est loqui dupliciter; primo secundum essentiam. secundo secũdum numerum. dicit, quòd spes & quantum ad essentiam, & quantum ad numerum euacuabitur, & non manebit tota essentia spei, quæ est expectatio boni futuri: in patria non erit illa expectatio, sed erit tentio illius boni, & adeptio, ideo non erit secundum essentiam, nec secundum quòd est unus rhabitus numero in nostra uoluntate.

De fide dupliciter disseritur secũdũ essentiã. Qũo secũdũ Altisiod. fides euacuabitur in patria.

Spes dupl. cõsideratur qũo spes euacuetur.

Contra. timor manebit in patria, ergo & spes; patet antecedens, quia timor domini sanctus permanet in seculum seculi. patet consequentia per glossam super Leuit. quæ dicit, quòd duæ molæ, scilicet spes, & timor sic sunt correlatiuæ: ergo si maneat timor, manebit & spes. Dicit idem doct. quod duplex est timor. Quidam est separationis: alius est reuerentialis. Exemplum primi, ut timet in uia quis separari a Deo per peccatum: & est timor offensæ in Deum. Alius est reuerẽtialis, quo reuerentur angeli Deum, & non est aliud reuerentia, quam resilitio a magnitudine Dei ad suam paternitatem, & fragilitatem; & in hoc cognoscimus Dei bonitatem. quando dicimus, quod minor est mola correspondens spei, uerũ est de timore separationis, & non loquitur propheta de illo, sed de timore reuerentiali. ecce solutio secundum Altisiodoren.

Solu ab eodem. Dupl timor

Resp. Sco. ad q. de fide & spe aliter

Scotus respondet ad quæstiones de fide, & spe. Conclusio. omnis habitus fidei, & spei simpliciter euacuatur in patria sic, quòd non manebunt ibi, sicut nec actus eorum. Ecce ratio communis, quia illi habitus non manent in patria, qui inclinant ad actus incompossibiles actibus patriæ; sed sic est de fide, spe, ergo &c.

Patet minor, quia actus patriæ est uidere Deum facie ad faciem, & tenere Deum: actus autem fidei est credere, actus spei est expectare.

De Bassolis reprehendit rõnem Scot.

De Bassolis paruipendit hanc rationem, & dicit duo: primo dicit, quod habitus fidei, & spei sunt incompossibiles habitibus patriæ: secundo dicit, quod actus fidei, & spei sunt incõpossibiles actibus.

Notandum est, quòd aliquos habitus esse compossibiles aliis, intelligitur dupliciter.

Primo formaliter sic, quòd non habent ex sua ratione formali, ut non maneant. probat ipse per unam rationem non multum efficacem, quia dicit, duo contraria in summo esse possunt in eodem: ergo & actus uiæ, & gloriæ sunt compossibiles. & ad argumentum cum dicitur, quod habitus uiæ inclinat ad actus oppositos actibus gloriæ, negat; quia habitus non inclinat, nec efficit, sed ponitur ad dandum conditionem actibus.

Secundo concedit, quod actus credendi, & sperandi, & actus patriæ sunt compossibiles.

Contra. actus credendi est sine apparentia, & euidentia: & actus patriæ est cum euidentia: ergo non simul stant.

Dicit ipse, quòd de ratione fidei non est, quod sit euidens, uel ineuidens; sed sibi accidit, quod obiectum non sit præsens. ideo dicit, quod quando unus actus non dicit euidentiam formaliter, & alius dicit euidentiam, non sunt contrarii: sed si unus diceret euidentiam formaliter, & alius ineuidentiam formaliter, bene essent contrarii.

Quare habitus fidei & spei euacuabuntur in patria.

Posita est doct. conclusio. quærit, quare euacuantur, utrum quia alii habitus succedant in patria istis incompossibiles: dicit doct. non est necesse ponere habitus succedentes habitib. fidei, & spei ipsis incompossibiles. dixerunt quidam doctores, quod sic, ut lumen gloriæ succedit habitui fidei, & sunt hi duo habitus incompossibiles: ideo ambo non manebunt; & alius habitus succedit spei, scilicet a; & sunt incompossibiles: ideo &c.

1. dictũ. Sco. non negat lumen gloriæ

Scotus aliter dicit; de lumine satis diximus. Scotus non negat lumen gloriæ, quia decretalis ponit; sed dicit, quòd non est necesse ponere in intellectibus beatorum illum habitum ad hoc, ut Deum uideant; bene ponitur, sed non est necesse.

Secundum dictum. Si habitus fidei, & spei manerent in patria, frustra ponerentur tales habitus: quia si ponerentur, esset propter suos actus: sed sui actus, scilicet credendi, & desiderandi esse non possunt in patria. ergo &c. quia actus credendi est respectu ueri latentis; & actus sperandi est respectu boni absentis; sed erit ibi bonum præsens, & uerum non latens: ideo &c.

Tertium. Non est necesse simpliciter dicere, quòd actus uidendi, & tenendi Deum sint incompossibiles istis habitibus: quia stat aliquem habere fidem habitum, & tamen uidere Deũ clare; patet de Paulo in raptu qui uidit Deum clare; & non est probabile, quòd in illo paruo tempore amiserit habitũ fidei, & spei sic, quod post raptum iterum infuderit ei Deus fidem: ergo habitus non est simpliciter incompossibilis actibus patriæ: sed non ponitur in patria, quia frustra ponerentur.

Contra. manente eadem ratione formali eiusdem obiecti, possunt manere actus, & habitus, qui sunt circa tale obiectũ: sed in patria manebit idem obiectum sub eadem ratione formali habitus fidei, & spei: ergo manebunt iidem actus, & habitus. patet minor, quia Deus sub ratione deitatis est obiectum illorum habituum futurorum: sed manent sub ratione deitatis in patria, sicut in uia: ergo iidem actus habitus possunt esse in patria, qui sunt in uia circa illud obiectum.

Confirmatur maxime de spe, quia idem habitus potest inclinare ad desiderare bonum, & ad habere bonum: ergo idem habitus spei potest esse respectu actus, qui est desiderare in uia & respectu illius actus qui est habere in patria. ecce rationẽ. doct. respondens habet unam regulam. Respectu unius, & eiusdem obiecti possunt esse diuersi actus non solum diuersarum potentiarum ordinatarum, immo eiusdem potentię differentis secundum perfectum, & imperfectum specie. Supponit hæc regula duplices potentias: quædam sunt ordinatæ, ut appetitiua, & cognitiua: aliæ sunt disperatæ ut uisus, & auditus. supponit, quod licet potentiæ disperatæ non possunt habere actus suos circa idem obiectum, tamen bene potentię subordinatæ. supponit ulterius, quòd actus eiusdem potentiæ possunt uariari secundum perfectum, & imperfectum; & hoc dupliciter: primo numeraliter: secundo specificè, secundum numerum tantum, ut albedo, ut octo, & albedo ut quatuor differunt numero, intellectu; quia intelligo albedinẽ, ut octo; & intellectu, quia intelligo albedinem, ut quatuor, & tũc uariantur secundum perfectum, & imperfectum secundum numerum.

Actus eiusdẽ potentiæ possunt uariari secundum perfectum, & imperfectũ dupliciter.

Secundo uariantur secundum perfectum, et imperfectum specificè, & hoc dupliciter: primo tanquam duo extrema, ut albedo, & nigredo: secundo tanquam medium, & extremum: ut rubedo, & albedo. Dicit doct. quod actus alicuius potentię uariantur secundum perfectum, & imperfectum secundum speciem, non ut duo extrema, sed ut medium, & extremum: ut actus credendi, & actus uidendi Deum. sic est de actu sperãdi, & actu tenendi Deum.

Reg. alia Scot.

Regula doctoris. Quandocunque perfectio alicuius actus est a duobus, scilicet a potentia, & ab obiecto, & quandocunque uariatur ratio istorum, scilicet potentiæ, & obiecti, uel approximationis obiecti, uariatur etiam ratio specificè actus.

Notandum est, quòd actus potentiæ uariari specificè multipliciter intelligitur: Primo ex parte potentiæ tantum: secundo

aundo ex parte obiecti tantum: tertio ex parte utrinſqua: quarro ex parte diuarſæ approximatinnis obiecti. Exẽplum primi, uolo bonum, & intelligo bonum, aſt idem nbiectũ; ſed non eadem potentia. iden actus uariatur ſecundum potentiã tantum. exemplum ſecundi, nt intalligo Deum, intelligo creaturam, actus nariatur non ex parte porentiæ, ſed ex parte obiecti. exemplum tertii, ut unlo Deum, & intelligo creaturã, ibi uariantur actus ex parte potentiæ, & obiecti. exemplum quarti ax parta approximationie, & coniunctionis nbiecti, quia tales coniunctiones ſunr alterius ſpeciei. exemplum, ue habeo coniunctionam cum Deo per actum credandi, & haben aliam, quæ eſt per habitum gloriæ. iſta conniunctin, quę fit per actum credendi, & illa, quæ ſit per actum gloriæ ſunt alterins ſpeciei; uam etiam actus differunt ſpecia. ideo actus credendi, & actus uidendi differunt ſpecie; ſic actus ſperandi in Deo, & actus tenendi Deum differunt ſpecia. dat exemplum dnctor: ſol multiplicas radium ſecundum lineam rectam, & multiplicat ſecundum lineam reflexam; pnnatur, quòd per rectam cauſetur a, & per reflexam cauſetur, b, d, & b, ſunt alterius ſpeciei non ex parre uirtutis actiuæ, ſed ex parte diuerſarum approximationum, quando ergo arguitur.

Actus ſperãdi, & actus tenẽdi Deũ, differunt ſpecie.

Reſpondeo ad mainram; uerum eſt, ſi maneat idem obiectum, & eadem potentia, & eadem coniunctio cum illa obiacto eſt idem obiectum, & idem actus. Si autem aliter fiat, non eſt idem actus. quando arguitur de ſpe, dicit doctor, quòd poſſibile aſſet pnnere ſpem eſſa habitum generalem, ſicut charitas eſt habitus ganeralis; hnc eſt de poſſibili. dicimus, quòd iuſtitia eſt habitus generalis, quia inclinat ad omnes actus iuſtitiæ ſiue commutatiuę; & etiam ſic eſt da charisate, quæ inclinat ad actum diligendi Deum in uia: & inclinat ad actum diligendi Deum in patsia, ſic poseſt eſſa unus habitus, qui inclinaret ad actum ſperandi, & rnendi Deum: ſed nnn eſt ſic. inclinar benè ad actum ſperandi, ſed non ad actum tenendi, quia eſt habisns imperſectus: ideo nnn maoet in patria.

Viſo de fida, & ſpe, quomodo euacoantur, Videndum aſt quomodn charitas manet, quia chariras nunquam excidit. doctor pouit daſcriptionem charitatis, & dicit, ꝙ eſt amicitia Dai, ut eſt bonum in ſe.

Quõ charitas maneat in patria

Primo dicit, quod charitas eſt quædam amicitia: capitur amicitia, ot aſt commune ad charisasem creatam, & increatam.

Quid ſit charitas.

Secundo dicit, Dei, per hoc diſtinguitus ab amicitia creaturæ.

Tertio dicis, in ſe; per boe diſtinguitur a uoluntatu ſperandi, quia ſpes reſpicit Deum, ut bonum ſibi; & charitas reſpicit Deum in ſa. ſecundo notat, quomodo charitas differac quadam differentia ſpirituali a fide, & ſpe. primo dico, quòd charitas non inclinat ad diligendum Deum dilectinna uię determinatè: ſecundo dicn, ꝙ non inclinat ad diligendum Deũ dilectione patriæ deminata: tertio dico, ꝙ inclinas ad diligẽdum Daum dilectione uiæ, & patriæ.

3. differentia inter habitũ charitatis ſpei & fidei.

Corollarium. paret ex hoc expreſſa differentia inter habitum charitaris ex una parte, & ſpei, & fidei ex alia parte. Habitus fidei inclinat ad actum credandi: Habitus ſpei inclinac determinatà ad actum ſperandi uiæ, & habitus fidei inclinat ad actum cngnitiunis uiæ, & nullo modn ad actum patriæ inchoat; ſed charitas inclioat ad actum diligendi dilectiona patriæ, & ad actum diligendi dilectinne uiæ. ideo diffart charitas ab habitibus fidei, & ſpei.

Secũdum corollarium. patet, quòd rationabiliter ponitur, quòd habitus charitatis aſt idem in patria, & in uia: & noo eſt habitus fidei, & ſpei; quia chariras inclinat tam ad actum uiæ, quàm ad actum patriæ: & uon ad alterum determinate: ſed habitus ſpei inclinat ad actum uiæ, & ſimiliter habitus fidei: non autem ad actum patriæ. Sed quare charitas manec eadem in uia, & patria? ratio eſt, quia dilectio uiæ, & patriæ, aſt eadem ſpẽ, uel ſaltem non differuns ſpecia remota, ſed actus ſperandi in Deum, & actus tendendi Deum differuns ſpecie remota, & ſimiliter etiam actus credendi, & uidendi.

Quare charitas maneat patria

Quærisur hic utrum fruitio uiæ, & fruitio pasriæ differãt ſpacie: ſi ſic, ergo aliquis pro ſtatu iſto, potarit eſſe beatus, qa tanta poterit eſſe fruitio uiæ, quanta fruitio patriæ, quia ſunt eiuſdem ſpeciei, & tunc æquabuntur, & ſi una erit beatifica, etiam erit alia. ſi dicatis, quòd differuot ſpecie.

Vtrũ fruitio uiæ, & patriæ differant ſpẽ.

Contra, obiectum eſt idem, potentia eſt eadem, & idem habitus: ergo eſt idem actus.

Doctor reſpondet ad quæſ. iſtam in qua teoetur probabilius, quòd illæ duæ fruitioões differunt ſpecie, etiam illæ duę dilectiones.

Notandum aſt, quòd non ſolum ex habitibus ſiue ex potentiis ſumitur differentia ſpacifica, ſed etiam ſumitur ex alia, & alia præſantia nbiecti.

Solu. qõ in quarto, & probabiliter tenetur pars affirmatiua,

Secundo notandum aſt, quòd da neceſſitate fruitio beatifica ſequitur uiſionem claram Dei, & facialam, & dilectio uię ſequitur cognitionem ænigmaticam, & imperfectam. iden illa potentia cui obiectum eſt præſens ſecundum cognitionem habet dilectionam, & quia in patria obiactum eſt præſens per cognitionam claram, in uia per cognitionem ænigmaticam, ideo uiator habet aliam fruitionem, & beatus aliam. Sic dicendo non poſſumus dicere, quòd aliquis uiator poſſis habeta tantam fruitionem, quantam habeat aliquis beatus. Et ratio eſt, quoniam ſuns duæ ſpecias, ſupremum inferioris ſpeciei, non poteſt æquari infimo ſupremæ ſpei, ut capiendo ſupremum aſinum, nunquam poraſt æquari infimo homini. quando arguitur, obiectum eſt idem, uerum eſt, & eadem potentia, uerum eſt, & idem habitus, uerum eſt, ergo ſunt eiuſdem ſpei, nego, quia eſt alia & alia præſantia; alia eſt præſentia per cognitionem ænigmaticam, & alia eſt per cognitionem claram, ſic dico, quòd idem habitus, & eadam charitas, eſt in patria, & in uia. non ſic eſt de ſpe, & fide.

Contra hoc, obiicit doctor, & uult probare, quòd nõ ſit eadem charitas uiæ, & patriæ: quia actus dilectionis uiæ, & patriæ ſunt diuerſæ ſpeciai: ergo charitas uiæ, erit alia ſecundũ ſpeciem a charitatu patriæ. antecedens eſt notum ex difficultata declarata; conſequentia pates, quia ad habitus diſtinctos ſpecie ſequuntur diſtincti actus ſecundum ſpẽm. ergo &c. Scotus aliud dicit da facto, & aliud de poſſibili; tamen dico, ꝙ non oportat ſic loqui, ſed habemus ponere habitum charitatis, indeterminatè inclinantem ad actum dilectionis uiæ, & ad actum dilectionis patriæ.

Ad argumentum actus fruitionis uiæ, & patriæ differunt ſpecie, uerum eſt: ergo charisas uiæ, & patriæ differuns ſpecie, nego. quia charisas non inclinat determinatè ad dilectionem uiæ, nec determinatà ad dilectionem patriæ, ſed indeterminanse ad illum, & iſtum actum. Vtrum ergo habitus charitatis euacuabitur in patria dicatis ꝙ non, licet actus euacuetur, non tamen habitus.

Habitus charitatis non euacuabitur in patria.

Contra arguitur uolo probare, quòd habitus charitatis euacuabitur, & arguo ſic, habitus charitatis eſt ex parte: ergo euacuabitur, quærit Antiſiod. utrum charitas ſit ex parte, ꝙ ſic, quia imperſectum meum uiderunt oculi tui: & nolit Daum clarè uidet, ideo exiſtens in charitate habet eam ſecũdum partem.

Solu. arg. prin.

Reſpondes, quòd aliquis habitus dicitur ax parte dupliciter. primo ſecundum eſſentiam. ſecundo ſecundum accidẽs; primo modo habitus fidei, eſt ex parte ſecundum eſſentiam, & habitus ſpei; quia habitus fidei includit ſpeculum, & ænigma, iſta dicuns imperſectionem. & ſpes includit expactationẽ & iſtud dicis imperſectionem, ſic charitas non eſt ex parte: ſecundo modo aliquid dicitur ex parte per accidens, ſic dicitur charitas ex parta, quia poteſt augeri. Ad Paulum dico, ꝙ loquitur de eo quod ex parte eſt ſecundum eſſentiam, nõ autem ſecundum accidens.

Habitus dicitur ex parte dupl.

Ad argumantum reſpondet doctor, illud quod eſt ax parte non manebit in patria, ſed charitas eſt ex parte: ergo nõ manebit. Diceretis, quòd non eſt ex parte, quia in ea non conſiſtit beatitudo propriã. iſtud nihil aſt, dicis doctor, quia quis poteſt habere actum charitatis intenſiorem actu charitatis Beati, poteſt habere habitum charitatis perfectiorem, & intenſiorem: ergo eſt ex parte, & habitus qui eſt ax partu, non manet in patria, ſed euacuatur: ergo charitas non manet: ergo euacuatur.

Doctor reſpondet ſuppono, quòd actus fidei, & ſpei, neceſſario includit imperſectionem, ſed non actus charitatis. hoc dico ad uidendum, quod charitas non eſt ax parta, ut fides & ſpes, hoc perſuadetur, Quia habitus fidei inclinat ad actũ credandi determinate: & habitus ſpei ad actum ſperandi determinate, ſed habitus charitatis, inclinas indeterminate ad diligendum Deum dilectione uiæ, & patriæ.

Ex quo patet, ꝙ habitus charitatis non eſt ex parte, ſicut habitus fidei, & ſpei.

Vlterius notat doctor, quòd non ſequitur, tanta eſt charitas dilectionis uiæ, quanta eſt charitas dilectionis patriæ: ergo tantus eſt actus dilectionis uiæ: ſicut patriæ. Quia poſſibile eſt quod tantum habuerit charitatem Virgo Maria poſt conceptionem filii, ſicut modo habet. utrum habuerit tamẽ

actum

ectum in uia sicut in patria, quia perfectio actus non sumitur ex perfectione habitus præcisè, nec ex perfectione potentiæ; sed ex perfectione obiecti, & perfectiori approximatione obiecti, & ex perfectiori cognitione obiecti.

Secundo arguitur principaliter. Dilectio oiæ sequitur cognitionem ænigmaticam, & dilectio petriæ sequitur cognitionem claram, ideo non sunt æque perfecti.

Respondetur ad secundum. Quando arguebatur, habitus charitatis est ex parte, ergo euacuabitur, negatur antecedens & conceditur consequentia. & ratio est, quia habitus charitatis non necessario includit imperfectionem actum, si actus accidit ectui sua, uel sit imperfectus; secus est de actu fidei, & spei.

Tertio arguitur sic. Fides non manebit: ergo nec spes, nec charitas; antecedens est notum, patet consequentia, quia est idem obiectum fidei, & charitatis.

Responsum est iam, quia actus fidei necessario excludit imperfectionem, & actus spei: sed non actus charitatis, & si ubi ctum eius sit latens, aut absens, accidit sibi, non sic est de fide & spe, quia secundū essentiam habens imperfectionem, & dicu, ꝙ licet sit idem obiectum, non tamen sequitur, ꝙ si unū non manet, nec aliud.

Quarto arguitur sic. Fides manet in patria: ergo charitas non differt ab illa, quæ illa non manet ipsa uerò manet. patet antecedens, per August. quia multe non possunt cognosci nisi per fidem, ut de historiis: sed aliqs beatus illa cognoscit, & illa notitia non erit uisio, quia illa non erunt ibi: ergo erit fides: ergo fides ibi manebit.

Credibilia q̄dam pertinēt ad beatitudinem essentialiter quædā non. Notat doctor, quòd quædam sunt credibilia, quæ pertinēt ad beatitudinem essentialiter, idest quorum uisio requiritur ad beatitudinem, ut uisio unitatis, & Trinitatis, & simplicitas diuinæ essentiæ, loquendo regulariter.

Dico sic de omnibus credibilibus de quibus dicendum est, quòd sunt ueritates Theologicæ de necessitate: fidei illorum succedit uisio. Alia sunt credibilia, quæ non pertinent ad beatitudinem essentialiter, sed concomitanter, ut passio Christi & mors; & fidei illorum succedit uisio in uerbo. Alia sunt credibilia, quæ pertinent ad actus humanos, & non ad beatitudinem, & de illis non inconuenit dicere, quòd manebit fides, ut de historiis Romanorum, quia non inconuenit dicere, ꝙ fides acquisita ibi manebit.

Quando arguitur sic, fides manet in patria. nego loquendo de infusa, licet bene acquisita, cū probas, quia aliqua possunt credi, quæ nō possunt sciri, uel nonnisi in uerbo, uerum est, sed non est contra nos.

Quinto arguitur sic, spes manet in patria: ergo &c. petet antecedens: per eundem habitum possum Deum desiderare, & Deum tenere, quia idem potest esse, & uiæ, & termini: ergo manet.

Doctor duo dicit, quòd est possibile, quòd sit idem habitus inclinans ad actum desiderandi Deum, & tenendi Deum, tamen ob dictum sanctorum præcisè, ponitur spes ad actum desiderandi, ideo non manet in patria, sed euacuatur.

D I S T I N C T.

TRIGESIMAE SECVNDAE.

QVAESTIO VNICA.

De mō quo Deus diligat res. CIRCA distinctionem trigesimamsecundā quæro. Vtrum diligat Deus ex charitate omnia æqualiter. dicimus communiter in textu Euangelii, quòd dilexit Petrum, & Ioann. sed dicimus, quòd Ioan. habuit priuilegium spiritoale amoris. ideo quæri tur quem istorum plus amauerit Christus.

Aliquis pōt magis diligere alium dupl. Dicitur a Theologis, quòd aliquis potest alium magis diligere dupliciter. primo, quia ad maius bonum, & hoc dupliciter, primo ad maius bonum essentiale, secundo ad maius bonum accidentale; secundo principaliter intelligitur, quia plu ribus signis amorem ostendit. dicunt Theologi, quòd ad maius bonum essentiale dilexit Petrum, quam Ioann. quia plus eum dilexit Petrus, quā Ioan. i. feruentius. secundo dicunt, ꝙ plus dilexit Ioannem quem Petr. quoad maius bonum eccidentale, quia ed aureolam uirginalem, ed quam dileait Petrum. Tertio dicunt, ꝙ magis dilexit Ioan. quàm Pe. i. ostēdit plura signa, quia ei dedit matrem, & reuelauit ei secreta cœlestie, & dormiuit in sinu. *Quòd Christus plus dilexit Petrū, quàm Ioannē. & econtra.*

Et etiam, quòd Deus diligat omnia æqualiter, probatur, quia omnia intelligis æqueliter: ergo omnia diligit æqualiter.

Argumentum istud exponitur sicut alia, quie io uno sensu omnia diligit æqualiter, in alio sensu non.

¶[Hic sunt tria uidenda, &c.]

Sunt hic tres articuli, in primo uidebitur utrum Deus omnia diligat.

Secundo quærit digrediendo, utrum sit proprium alicuius personæ.

Tertio respondet ad quæst. Quo ad primum est conclusio doc. Deus omnia diligit. quæritur hic utrum Deus eadem dilectione se diliget, & omnia. respondet, quòd dilectio Dei potest dupliciter considerari. primo quantum ad essentiam. secundo quantum ad productionem. uel aliter potest considerari quo ad formale significatum. tertio quo ad connotatum. dicunt, quòd eadem est dilectio qua se diligit, & alia a se, quantum ad essentiem, & quo ad formale significatum, quia est idem uelle. secundo dicunt, quòd non eadem dilectione diligit se, & alia quo ad efficientiam, & quo ad connotatū. quia in eo nullus est nouus effectus. tertio potest quæri, utrum ab æterno diligit alia se. dicatis, quòd sic, quo ad essentiam. sed non ad efficientiam, siue pro æterno. Dilectio Dei quo ad cōnotatum, est quo ad effectum præsens, uel futurum. Vtrum ab æterno diligit Iacob; Vtique quo ad connotatum effectus præsentis; quia gratia non dabatur sibi ab æterno. ideo dilectio in aliquo sensu, est æterna, qua diligis alia a se, & in alio sensu est temporalis. *Concl. Scot. Deus omnia diligit. Dilectio Dei dupl.* *Deus ab æterno diligit alia a se, & quomodo*

Pro declaratione quæst. doct. exponit duo, primum. quòd Deus se diligat: patet, quia Deus est beatus: ergo se diligit. patet antecedens, quia est intelligens, & uolens: ergo est natura beatificabilis, sed potentia non distat ab actu, quie esset imperfecta potentia: ergo est beatus, & non in alio a se: ergo io se: ergo uult se, & intelligis se, ergo & c. beatitudo consistit in actu uolendi & intelligendi, ergo Deus diligit se. *Deus se diligit*

Iuxta literam faceretis difficultatem, dicit doctor, quòd si potentia illa distaret ab actu, ipsa esset imperfecta, & Deus esset imperfectus. *In quo consistat beatitudo Dei.*

Contra potentia qua potest producere antichristum, distas ab actu: ergo est imperfecta. ergo Deus est imperfectus. Dicatis quòd non est simile, quando comparatur ad ea, quæ connemunt sibi ad intra, & comparatur ad ea, quæ sibi conueniunt ad extra; quia prima comparatio est necessaria. secunda est libera, quia ad extra agit mere liberè. & nullo modo necessatio. uerum est, quòd si in comparatione ad ea, quæ cōueniunt ad intra distaret potentia ab actu, esset imperfecta, & Deus esset imperfectus; secus est in comparatione ad ea, quæ conueniunt sibi ad extra. *Difficultas tollitur. Si Deus non esset actu ac aius esset im perfectus, non aūt sivō producit an tichristum*

Secundo dicit doct. quòd diligit omnia alia a se. quia intelligit omnia: ergo uult omnia.

Contra. ergo Deus intelligeret contrarie, & illa diligeret: etiam intelliget impossibilia, & possibilia probatur, quę nō erunt illa intelligis: ergo illa diligit.

Respondet doctor, quòd Deum diligera contraria est dupliciter.

Primo diligere contrarie est, uelle albedinem, & nigrediné simul esse, sic quòd uelit ea inesse eidem subiecto sic non diligit contreria, quia non uult duo contrarie inesse eidem suscepriua. ad aliud si Deus diligit ea, quæ intelligit. ergo diligit ea, quæ nunquam erunt: dico quòd Deum illa diligere, in telligitur dupliciter.

Primo dilectione efficaci, sicut diligit illa, quæ erunt, & nō illa, quæ esse possunt, sed non erunt. *Deū diligere eia dupl.*

Secundo intelligitur dilectione complacentiæ. sic diligit possibilia, quæ non erunt.

Dico, quòd circa omnie incomplexa, circa quæ intellectus habet opinionem, uoluntas habet dilectionem complecentiæ, sed de complexis secus est, quia intellectus intelligit ista. Alius modus erit apprehensiuè, sed uoluntas non uult alium mundum esse, quòd sit ponendum, quòd Deus diligas alia a se. patet unica ratione. uelle alia e se, dicit perfectionem simpliciter: ergo Deus uult alia a se. cōsequentia patet, quia omnis perfectio simpliciter est ponenda io Deo, si ergo istud uel le alia e se, dicat perfectionem simpliciter, est ponendum in Deo.

Deo.assumptum patet,quia in diuidetibus ens semper aliud est perfectum,aliud est imperfectum: & perfectum dicit perfe ctionem simpliciter,& Deo attribuitur.ut patet,distinguędo ens,aliud necessarium,aliud est contingens. ens aliud uoluntarium,& aliud inuoluntarium,& sic est expeditio primi articuli.

In secundo articulo quærit doct.utrum,diligere omnia sit proprium alicui personæ.

Differentia inter ppriū & appropriatum

Notandum est,quòd differentia est inter proprium,& appropriatum.proprium est,quod conuenit uni, uel duobus ad plus.ideo nihil quod conuenit tribus. est proprium in diuinis. Exemplum primi,ut generatio actiua; exemplum secundi,ut spiratio actiua,quæ duobus conuenit. Appropriatum est,quod quantum est de se conuenit tribus, & est commune eis,sed propter modum productionis,uel aliquid aliud,attribuitur uni.ut potentia est commune tribus,sed propter plenā fœcunditatem potentiæ actiuæ in patre,attribuitur patri,sapientia est commune tribus, tamen propter modum productionis passiuæ filij,qui producitur per modum intellectus,& etiam est notitia genita patris,ideo dicitur esse sapientia, et amor est commune tribus, & quia pertinet ad uoluntatem & Spiritus sanctus procedit sicut datus, & per modum uoluntatis,ideo appropriatur Spiritui sancto.

Quare cōe appropriatur uni.

Dub.solu.

Sed quritur,utrum dilectio approprietur alicui.dicēdum est quòd sic,quia Spiritui sancto,quia conuenit uoluntati,& Spiritus sanctus producitur per modum uoluntatis.sed doc. quęrit,vtrum sit proprium alicui personæ.dicatis quòd nō,quia nulla perfectio simpliciter est propria alicui personæ: sed dilectio est perfectio simpliciter: ergo non est propria alicui personæ.maior patet,quia tunc aliqua perfectio esset in una persona,quæ non esset in alia.ideo dicit doct. q relationes originis non dicunt perfectionem simpliciter.

Dilectio nō est propria alicuius personæ,licet Spiritui sancto approprietur.

Item arguitur,si dilectio esset propria alicui personæ, maxime esset Spiritui sancto propter modum suæ productionis; quia procedit per modum uoluntatis:sed hoc est falsum. patet,quia uel sequeretur,quòd Spiritus sanctus non necessario produceretur: uel quòd necessario diligeret alia a se. primū est inconueniens:quia necessitas stat cum libertate. & licet Spiritussanctus producatur liberè,&per modum uoluntatis, tamen procedit necessariò.secundum etiam est inconueniēs, quia mere contingenter dilexit Iacob,& alia a se. patet consequentia,quia dilectio qua Deus diligit creaturam, est proprium Spiritui sancto, sed secundum illam producitur Spiritussanctus:ergo producitur contingenter,quia secundum illum diligitur creatura contingenter.

Corollarium. Verbum in diuinis non dicit aliquem proprium respectum ad creaturas, licet benè ad patrem dicat respectum proprium,idest realem,puta geniti ad generans.

Est dubium in primo,utrum uerbum dicat respectum proprium,idest realem ad creaturas.dicit Henr. quod sic; puta respectum declaratiuum; quia filius siue uerbum est ars patris,& ars declarat artificiatum,idest creaturas,ideo dicit respectum proprium ad creaturas declarantis ad declaratum. doctor dicit, quod non est aliquis respectus proprius uerbi ad creaturam,idest realis; secus est de respectu rationis. patet,quia nullus respectus potest dici proprius Dei,nisi sit necessarius:ideo istæ proprietates originis, quia dicunt relationes,sunt necessarię realiter.sed respectus uerbi ad creaturam non potest dici necessarius,quia extrema non sunt necessaria sed alterum est contingens, ideo uerbum non dicit respectum proprium ad creaturas, idest realem. patet iterum, quòd non dicat respectum proprium, quia maxime esset respectus declaratiuitatis, sed hoc non: ergo &c. patet minor.

Sol. Sco. Verbum ad creaturas non dicit respectū realē

Creaturæ hēnt esse iā in memoria Dei, q̄ in intellectu.

Notandum est,quòd creaturæ,& alia a Deo,non habent esse tam in memoria,quam in intellectu; sed prius habent esse in intellectu,quàm in memoria; illa habent esse in memoria,quæ habent esse intelligibile:& illa habent esse in intellectu,quæ habent esse cognitum,& intellectum: quia tunc intellectus diuinus uilesceret,si creaturæ prius haberent esse in memoria,quam in intellectu diuino,& sic intellectus diuinus moueretur ab eis,& sic ab eis pateretur, quod est inconueniens,sed habent prius esse intellectum, quam intelligibile. in intellectu diuino non habent esse intelligibile, licet bene in intellectu nostro.patet ergo minor, quia prius sunt in intellectu,quam in memoria.

Item,quælibet persona sibi meminit,idest per se, & sibi intelligit,& sibi uult:ergo diuinum uerbum non dicit respectū proprium ad creaturas.

Sco nō negat uerbū esse arte & declaratiuū eorum,quæ sunt in memoria patris.

Scotus non negat,quòd uerbum sit declaratiuum.& quòd sit ars,sed dicit illa esse appropriata, & non propria, ecce discordia inter eos.dicitur esse declaratiuum, quia est notitia genita.cuius est omnia declarare.etiam dicit ars,propter hoc ideo uerbum non dicit respectum proprium ad creaturas. sicut nec Spiritussanctus propter dilectionem,quæ sibi appropriatur:infert corollarium,quomodo intelligitur,quòd Pater dicat uerbo dupliciter:primo essentialiter:secundo notionaliter.essentialiter idem est,quòd intelligere: pater dicit essentiam,idest intelligit essentiam, &c. & sic non accipitur, quando dicitur.pater dicit uerbo.secundo capitur notionaliter,& idem est, q generare;ideo dicimus patrem dicere uerbum.i.generare uerbum.

Pater dicit uerbo dupl.

Dicere notionaliter, & generare,non sunt idem.

Item notandum est, quòd non est idem dicere notionaliter,& generare,quia dicere notionaliter importat duplicem respectum,scilicet realem geniti ad gignentem, & gignentis ad genitum.

Secundo dicit respectum rationis ad creaturas, quia declarat creaturas:non sic est de generare.

Patrē dicere uerbo dupliciter.

Iterum notandum est, quòd patrem dicere uerbo, intelligitur dupliciter.

Primo principiatiuè, & pater generat filium,quo intelligit creaturas.

Secundo intelligitur formaliter; formaliter non dicit uerbo,sed benè principiatiuè.sicut pater, & filius diligūt se Spiritusancto,uerum est principiatiuè,sed non formaliter. sicut Sortes est albus albedine formaliter, sed non principiatiuè. Videte quomodo diligere omnia non est proprium alicui personæ:ecce secundus articulus.

Tertius articulus est respondere ad quæst.

3.art. q̄ quo resp. ad q.

Primo dicit,quòd unica dilectione omnia diligit, quia unica est uoluntas,& unicum est obiectum, & unicus est actus s. uelle,ergo est unica dilectio Dei, & aliorum a se.

Contra.non unicum est obiectum,quia non unicum est nolitum,sed plura,Deus,& creatura.obiectum diuinæ uoluntatis ponitur dupliciter.

Obiectū diuinæ uoluntatis dupl. ponitur.

Primo ponitur,quod est ratio formalis uolendi diuinæ uoluntatis.

Secundo ponitur, quod terminat actum uolendi diuinæ uoluntatis.cum dicit doctor,quòd est unicum obiectum, uerum est formaliter,quia sola diuina essentia est ratio formalis uolendi uoluntatis :quia a nullo alio mouetur, quia uilesceret,licet sint plura obiecta materialia, i.terminantia actū uolendi unicum.Vnica ergo est dilectio omnium, & Dei, & aliorum a se.

Actus quo Deus diligit alia a se q̄uo sit unus

Sed est dubium.utrum sit omnium æqualiter.dico, q actus diligendi alia a se in Deo, potest comparari primo ad agens, s.ad Deum.sic æqualiter est omnium, ratio est, quia est ipse Deus realiter,& essentialiter. ideo non potest uariari secundum magis,& secundum minus.

Secundo potest comparari ad modum agendi, quis est modus agendi?est habere uelle suum liberè circa creaturam. sic omnia diligit æqualiter, ita liberè diligit Petrum ut unigenitum,& Mariam,ut Christum. Tertio potest cōparari actus diuinæ uoluntatis ad connotata: sic est inæqualiter propter tria.

Actus diuinæ uoluntatis respectu connotatorum est inæqualiter

Primo,quia uolita sunt inæqualia:secundo, quia bona eis uolita sunt inæqualia:tertio,quia actus diuinæ dilectionis ordinate transit super illa.

Primo,quia uolita sunt inæqualia, ut Deus diligit naturam angelicam,& naturam humanam, & naturam elementalem. est ibi inæqualitas,quia uolita sunt inæqualia.

Secundo,quia sunt eis uolita bona inęqualia,ut dictum est q diligit Christum,& ei uult summam gratiam,& summam gloriam.& Petro citra summum:ideo est ibi inæqualitas,quia inæqualia bona sunt eis uolita.

Tertio,quia actus diuinæ dilectionis ordinate transit sup illa,Deus primo uult se, deinde gloriam uult prædestinatis. & primum,primo prædestinato,secundo gratiam : tertio istū mundum uult illis,& sic de aliis ibi est inæqualitas,quia ordinatè transit super illa.

Notandum est, quòd cum dicitur, quòd actus transit super bona ordinatè,non concludatis,quòd sit uolitum, quia bonum,sed bonum,quia uolitum.uidit cuncta, quæ fecerat, & erunt ualde bona,quia facta:non facta,quia bona.

Vtrum æqualiter diligat iustum pręscitum,& peccatorem prædestinatum,uel magis iustum præscitum, quam peccatorem prædestinatum.Videtur,quòd magis præscitum, uel quia habet iste,quòd sit Deo odibilis:ergo diligit iustum, & non istum;

istum; sunt enim odio Deo impii, & impietates eorum iste prædestinatus est impius, & habet impietatem: ergo non Deus illum diligit.& alius præscitus nihil habet odibile: ergo &c.

Contra.quia isti præscito non uult gloriam, & prædestinato uult gloriam.

Pro solutione dico,quòd si dilectio comparatur ad connotata,dilectio Dei connotat duo.

Primo effectum præsentem; & sic loquendo de dilectione Dei,magis diligit præscitum iustum,quam prædestinatū peccatorem:quia in præscito est munus, quod est ratio dilectionis,scilicet gratia;in alio autem non.ideo illum diligit s.præscitum,& non alium:

Secundo dilectio Dei connotat effectum futurum; sic diligit prædestinatum, & non præscitum: quia iste est prædestinatus ad gloriam, & illud bonum non est eventurum præscitum:ideo &c.

Duplex est Dei dilectio Secundo possumus distinguere, quod duplex est dilectio: quædam est secundum præsentem iustitiam:alia est secundū æternam prædestinationem.secundum quòd est præsentis iustitiæ,plus diligit præscitum iustum:quòd est prædestinationis æternæ,plus diligit prædestinatum. sic concludatis,quòd aliquo modo omnia diligit æqualiter, & aliquo modo inæqualiter.

Ad primum dico,quòd habitus charitatis,&c.]

Probatur,quòd Deus non diligat ex charitate omnia æqualiter,quia non habet charitatem:ergo non diligit omnia ex charitate.antecedens patet,(quia charitas supponit uoluntatem,cui datur esse imperfectum:quia charitas perficit:sed Deus habet uoluntatem perfectissimam;patet consequentia, quia nulla uoluntas diligit omnia ex charitate, nisi habeat charitatem; Deus autem non habet charitatem:ergo &c. argumentum quærebat, utrum habitus charitatis sit in Deo.de *De habitib. pōt hēri sermo dupl.* habitibus est loqui dupliciter:primo secundum perfectionem formalem, quam dicunt.secundo secundum imperfectionem quam supponunt.

Exemplum.Scientia formaliter dicit perfectionem, & charitas,& sapientia sic ponuntur in Deo.

Primo modo capiendo habitum, sic sunt in Deo,i.quædam perfectiones intrinsecæ,ut sunt charitas,& sapientia.

Secundo modo est loqui de ipsis habitibus. sic est inuenire in eis triplex imperfectio:primo,quòd est accidens.secundo, quòd distinguuntur ab habente, ut charitas ab habente eam. tertio,quòd habent rationem finiti. & sic non sunt in Deo habitus.

Ad argumentum, Deum non habere charitatem intelligitur dupliciter:primo,idest non esse charitatem, hoc est falsum:secundo,q̄ non habeat charitatem sibi formalē, & formaliter inhærentem,sic est uerum.

Secundo arguitur sic.Deus non diligit ex charitate æquū, & asinum:ergo &c.patet antecedens,quia diligere ex charitate est diligere ad beatitudinem;æquus non curat de beatitudine,sed de auena.

Respondetur Deum diligere irrationabilia ex charitate potest intelligi dupliciter.

Primo immediatè,sic non diligit illa,sed solum illa,q̄ sunt capacia beatitudinis.

Secundo intelligitur mediatè, pro quanto illa deseruiunt creaturis capacibus beatitudinis; sic dilexerunt asinum illū, qui Christum portauit,Apostoli; & ciues Ierusalem, & pueri hebræorum, quia sternebant uestimenta sub eius pedibus, ne tangeret terram.

3 & 4. princip. soluun. Tertio arguitur,& quarto.Deus aliquibus irascitur,& aliquibus dat sua beneficia:ergo non æqualiter diligit omnia ex charitate.

Deū diligere omnia ex charitate dupl. Respondetur, Deum diligere omnia ex charitate intelligitur dupliciter: primo respectu diligentis; secundo respectu dilecti.

Primo modo omnia diligit æqualiter, sicut omnia intelligit æqualiter.

Secundo est inæqualitas,uel quia illa uolita sunt inæqualia;uel quia bona eius uolita sunt inæqualia, uel quia ordinatè sunt uolita.hæc de 32.dist.

DISTINCT.

TRIGESIMAETERTIAE.

QVAESTIO VNICA.

Circa distinctionem trigesimamtertiam quæritur. Vtrum uirtutes morales sint in uoluntate,tanquam in subiecto. Virtus potest capi tripliciter. *De subiect, uirtutū moralium.*

Primo communiter,& est una uniuscuiusque secundum quam unusquisque est potens agere.sic uirtus est ultimum de potentia. *Virtus tripliciter.*

Secundo capitur propriè;sic omnis qualitas perficiens habentem,uirtus est,sic fides,etiam spes sunt uirtutes.

Tertio capitur propriissimè, & sic definitur.Virtus est habitus electiuus in medio consistens. de medio rationis intelligitur,non de medio rei,quod est dictatum a sapiente. mediū rationis debet esse secundum dictamen sapientis, non stulti, &per hoc differt uirtus moralis a Theologalibus:isto modo capitur in quæst. *Definitio uirtutis p propriissimè sūpta.*

Notandum est,quòd uoluntas est duplex: est uoluntas naturalis,& sic est in qualibet re,in cane,& in aliis.uoluntas rationalis dicit dupliciter:primo appetitus consequens cognitionem intellectiuam:secundo capitur impropriè,ut est appetitus sequens cognitionem sensitiuam, ut dicitur, iste canis uult comedere. *Voluntas duplex.*

Notandum est, quòd uirtutes possunt comparari ad tria: primo ad finem, sic est omnium unus,s.felicitas:secundo potest comparari ad obiectum:tertio ad subiectum inhæsionis, & hic disputat doct.de hoc. *Virtutes possūt cōparari ad tria*

Arguitur pro parte uera.In eo ponitur uirtus moralis tanquam in subiecto, in quo tanquam in subiecto ponitur operatio secundum uirtutem, uel uirtutis operatio; sed operatio uirtutis ponitur in uoluntate tanquam in subiecto: patet, quia uirtus generatur ex electionibus; electio est in uoluntate:ergo &c.Ad idem.Benè sequitur,uirtus habet bonum honestum pro obiecto:ergo habet esse in uoluntate.consequentia patet, quia obiectum uoluntatis secundum eos, propter quos mouetur hæc quæst.est bonum &c. ergo &c. Ad idem. Actus uirtutis est laudabilis: ergo est in uoluntate tanquā in subiecto.consequentia patet,quia actum esse laudabilem, & uituperabilem,non est nisi esse in potestate elicientis, siue nolentis:ergo &c.

In ista quæst.erunt tres articuli. in primo uidebitur opinio Egidii,& D.Thom.cum suis rationibus. In secundo uidebitur opinio Scoti.In tertio soluentur argumenta. Quo ad primum dictum eorum,temperantia,& fortitudo sunt uirtutes,quæ sunt in appetitu sēsitiuo.Secundū,iustitia est in uolūtate tanquam in subiecto.Conclusio prima probatur. & hæc est prima ratio eorum. Non est necesse ponere uirtutes morales in uoluntate tanquam in subiecto:ergo &c.probat &respondens, & supponunt, quòd necessitas ponendi uirtutes morales, est propter indeterminationem alicuius potentiæ: quia aliqua potentia est indeterminate circa passiones: ideo ponuntur ille uirtutes morales: sed sic est, quòd uoluntas ex se est determinata ad bonum,dicunt non est necesse in ea ponere uirtutes morales,quòd uoluntas sit determinata ad bonum,ostendunt,quia bonum capitur dupliciter. Primo pro bono ut nunc,ut est hoc existens,hoc bonum. Aliud est bonum uniuersale,& simpliciter, quod non concurrit existentiam:uoluntas determinata est ad bonum non ut nunc, sed ad bonum uniuersale:non ergo indiget aliquo dirigente, scilicet uirtute. *Diuiditur q. in 3. art.* *Opi. D. Th. & Egidij*

Contra,diceretis, quòd etiam uoluntas determinatur ad bonum ut nunc:quia uolumus bibere bonum uinum:dicunt quòd determinatur ab intellectu ostendente, & non errante:ergo non sunt ponendæ uirtutes in uoluntate, tāquam in subiecto.

¶Ad rationem primam,&c.]

Soluit doctor accipiens unam distinct. Bonum simpliciter capitur dupliciter; primo ut distinguitur contra bonum apparens:secundo ut distinguitur contra bonum singulare. *Soluit Sco. 1. rationem Bonū simpliciter, capitur dupl.*

Primo bonum est,in quo nō est defectus bonitatis, nec aliqua

qua ratio malitiæ: sic est falsum, quòd uoluntas determinetur ad bonum simpliciter, capiendo ut distinguitur cōtra bonum apparens; quia tunc nullus esset auarus, nec cupidus, quia non posset moueri ab huiusmodi bonis, & habere actū circa ista bona apparentia.

Secundo capitur bonum simpliciter, ut distinguitur cōtra bonum singulare: ut est bonum in ratione uniuersali abstrahens ab hoc bono, & sic est falsum, quòd uoluntas sit determinata ad bonum simpliciter, quia uoluntas non solum fertur in bonum uniuersale, sed in bonum singulare, sicut intellectus non solum intelligit uniuersale, sed etiam singulare. ideo negatur, quòd non sit necesse ponere illas uirtutes in uoluntate, ut determinentur ad bonum simpliciter. Etiam probatur hoc, quia ostenditur ab intellectu non errante. dicit doctor est contra articulum Parisien. quia intellectu ostendente uoluntati aliquid, & non errante, uoluntatem non posse in oppositum, error: ergo prima eorum ratio non concludit.

Voluntas fertur tam in bonū uniuersale, q̄ in singulare.

Art. Paris. de uoluntatis libertate

Secunda ratio. est contra libertatem uoluntatis ponere illas uirtutes in uoluntate: ergo non debent poni. consequentia est nota. Patet antecedens, quia uoluntas potest se determinare ad hoc, uel illud; ad sic nolendum illud, aut sic: ergo non oportet ponere eas in uirtute.

Tertia ratio, quia si ponerentur in uoluntate, in ea poneretur aliquid, quod est agens per modum naturæ, ad determinandum aliquid, quod agit libere; quia uirtutes sunt formæ naturales: uoluntas est libera: & tu ponis ipsas eam determinare: ergo &c.

Doctor reducit argumentum contra eos sic; quia uolūtas est libera, debent poni illæ uirtutes in uoluntate: ergo &c. patet antecedens, quia ratio aliqua operatio est laudabilis, quæ est in potestate agentis: sed laudabilitas in operatione est in uirtute: ergo uirtus debet poni in illa potentia, secundum quam est potestas agendi liberè; illa est uoluntas: ergo debent poni in uoluntate. Mirabile est, quòd isti uelint ponere uirtutes in illis potentiis, quæ sunt communes hominibus, & brutis.

Diceretis, quòd ratio eorum est, quòd sicut naturale agens est determinatum, ita & liberum. cum ergo uoluntas sit determinata ad suam operationem: ergo non indiget illis uirtutibus tanquam determinantibus. Scotus hic notat unum, quòd in naturaliter motiuis, & agentibus, non ponitur habitus, quantumcunque graue ascendat sursum, non aggenerat sibi habitum; nec in igne, quantumcunque calefaciat, nec etiam in uiolenter motiuis, sed quare nō potest in eis habitus generari? dicit doctor, quòd in eis nulla ponitur indeterminatio, nec ad contraria, nec ad contradictoria: indeterminatio ad contraria, sicut si graue esset indeterminatum, & ad ascendere sursum, & ad descendere deorsum. Contradictoria ad ascendendum, & ad non descendendum. in sole non est proprie indeterminatio, sed est illuminatio ex tensiua in agentibus: ergo naturalibus simpliciter non ponūtur habitus, sed intellectus non est naturalis simpliciter, sed ē liber per participationem: sed uoluntas est simpliciter indeterminata.

Aduer. Sco. q in agētibus natura lib. nō ponitur habitus

Intellectus ē liber p participationē.

Ad argumentum, non est necesse ponere has uirtutes in uoluntate, nego: patet, quia potest se determinare; uerum ē, sed per tales habitus laudabiliter operatur, & etiam faciliter, & expeditè, & delectabiliter.

Ad aliud dicit doctor, quòd uirtus est forma naturalis: sed cum concurrit habitus cum uoluntate, uoluntas est principalior causa, & habitus minus principalis: ideo tota actio est libera.

Dicit doctor, quòd habitus acquisitus, licet sit forma naturalis, non repugnat agenti libero, quia generatur ex actibus, qui sunt actus liberi originaliter; quia sunt ex actionibus liberis: ideo non est inconueniens, quòd determinet potētiam liberam, etiam habitus infusi sunt ab agente libero, & ideo non inconueniit, quod ponatur in uoluntate, & eam determinant: sed post cum agit, uoluntas est principalior causa: ideo non repugnat libertati uoluntatis.

Habitus licet sit forma naturalis, nō repugnat agenti libero

Iterum arguunt sic. Ille uirtutes morales ponuntur in appetitu sensitiuo: ergo non in uoluntate. consequentia est nota, quia distinguuntur uoluntas, & potentia sensitiua. Patet antecedens. ubi sunt extrema, ibi est medium; extrema sunt in appetitu sensitiuo: ergo & medium debet poni: medium ē uirtus: ergo uirtus est in appetitu sensitiuo. Quòd extrema sint in appetitu sensitiuo, patet, quia sunt passiones in appetitu sensitiuo, ergo &c.

Doctor reducit ad oppositum sic, quia passiones sunt in uoluntate: ergo debent poni ibi uirtutes. patet antecedens per August. quia gaudium, & tristitia sunt in uoluntate. doctor ad materiam notat aliquas distinctiones.

Sco. reflectis 4. rōnē contra opi.

Moderatio passionis fit dupliciter: primo respectu passionis inexistentis: secundo futuræ, quia inesse potest. Moderatio respectu passionis inexistentis fit dupliciter: primo minuēdo: secundo referendo. Minuendo passionem, ne insit minus moderatè, & excessiuè: secundo referendo in finem; ut pater perdidit filium, Sortes dicit, sic placuit Deo. bene. Moderatio respectu passionis futuræ, fit dupliciter: primo fugiendo. secundo assumendo. fugiendo obiectum, quòd natum esset inferre passionem, ut fugiendo mulierem. si intret per unā portam, oportet exire per aliam: secundo assumendo obiectum, quòd delectet, ut dicere, habeamus pastillum, dicit non, sed portionem: & sic euademus passiones, & multa alia. dicit doctor uos dicitis, quòd propter passiones moderandas sūt uirtutes morales. tunc sic. moderatio fit quatuor modis: sed huiusmodi moderatio quocunque modo fiat, magis competit uoluntati, quàm appetitui sensitiuo, siue passiones insint actu, siue futuræ sint etiam in sensitiuo appetitu: ergo uirtutes magis ponendæ sunt in uoluntate, quàm in potentia sensitiua.

Moderatio passionis fit dupl.

Moderatio passionis futuræ fit dupliciter.

Moderatio fit 4. modis.

Corollarium. Rationes istorum possunt reduci contra ipsos. Potentia uoluntatis est rectificabilis, est dirigibilis, est determinabilis: ergo uirtutes ponuntur in ea.

Rōnes opin. reducuntur contra opin.

Item est nata laudabiliter operari, cum sit libera: ergo uirtus, per quam laudabiliter operatur, ponitur in uoluntate. Item, uoluntas tristatur, & gaudet: ergo ibi ponuntur passiones. item in statu innocentiæ non fuissent illæ passiones, nec rebelliones, & tamen fuissent ibi istæ uirtutes: ergo in uoluntate. Item, erunt in patria, & non erunt istæ immoderatę passiones: ergo erunt in uoluntate, & rationabiliter.

Item arguunt sic, ergo in angelis sunt illæ uirtutes, quia habent perfectam uoluntatem, quod est falsum, quia non habent illas passiones: ergo &c.

¶Hæc opinio improbatur, &c.]

Contra opinionem illam iam positam arguit doct. rationibus, & auctoritatibus philos. 2. Aug.

Arg. Sco. cōtra opin. D. Th. Aegi. etc.

Arguit primo sic. Voluntas dominatur appetitui sensitiuo sicut dominus seruo: ergo uirtutes sunt ponendæ in uoluntate, & non in sensu: consequentia patet. Necesse est principātem habere uirtutem: sed uoluntas est princeps: ergo in ea debet poni uirtus, non autem in sensu. Deinde arguit sic. Virtutes morales ponuntur in anima in parte obedibili rationi: ergo in uoluntate, & non in appetitu sensitiuo. patet consequētia, quia uoluntas est pars, secundum quam ratio habet sibi persuadere quid agendum, & quid non. ideo uoluntas potentia uocatur persuasibilis: patet nunc.

Notadum, quòd in libris Ethicorum aliter determinatur de anima, aliter in libris de anima. in Ethicis determinatur secundum, quòd est capax uirtutis moralis. in lib. de anima secundum suam essentiam. Iterum ibi uult, quòd anima secundum partem rationalem est capax uirtutis moralis, non secūdum sensum: ergo in anima secundum potentiam persuasiuā poni debent uirtutes morales.

Diuersimode determinatur de anima ī lib. ethic. & in li. de aīa.

Deinde arguitur. pro intellectu istius auctoritatis supponatis, quòd philosophus uolens determinare de felicitate, ostendit quod est bonum hominis, ut homo est. statim dicit, quòd statim consistit in actu uirtutis, quia uirtus est bonum hominis, ut homo est: ideo non ponit uirtutem in eo, quod est commune homini, & bruto. ponitur ergo in uoluntate quæ est hominis, ut homo est. philosophus distinguit partes animæ in partem rationalem, & irrationalem. per irrationalem intelligit sensitiuam, & uegetatiuam, & in illa non est felicitas: ideo est in rationali.

Virtus poni in eo, quod est hōis, ut hō est nēpe in uoluntate

Iterum duplex est pars rationalis: quædam est per essentiā alia est per participationem. In parte rationali per participationem non sunt uirtutes morales, nec eas ibi ponit philosophus; quia uirtutes sunt in appetitu, & non in intellectu: ponuntur ergo in potentia rationali per essentiam.

Dupl. pars animæ.

Rōnalis pars animæ duplex.

Iterum, diuidit rationale, quia quoddam est rationale per essentiam, & est intellectus: & est rationale simpliciter, & est uoluntas: & est rationale transumptiuè, ut appetitus sensitiuus. Aliquid est obedibile rationi dupliciter.

Rōnale dicitur tribus modis

Primo per essentiam, sicut est persuasibile a ratione uoluntatis non est obedibilis, sed persuasibilis, quia intellectus persuadet uoluntati. sic uoluntas est persuasibilis.

Secundo aliquid dicitur obedibile, & persuasibile simpliciter. sic appetitus sensitiuus est obedibilis rationi. Ex hoc textu

tu arguitur sic.in actu uirtutis consistit fœlicitas hominis:ergo uirtutes ponuntur in appetitu intellectiuo,non autem sensitiuo.

Duplex felicitas. Supponatis, φ duplex est fœlicitas . Quædam est contemplatiua,& ista non est in actu uirtutis,se d secundum speculationem.Alia est actiua fœlicitas,ut fortis politicus cum se exponit morti pro republ.est fœlix, & illa fœlicitas est in illo actu heroico.patet consequentia, fœlicitas hominis nō potest consistere in aliquo,quod pertinet ad irrationalem partē,sed in aliquo,φ pertinet ad partem rationalem, & non in parte rationali per essentiam,l.in intellectu:ergo in parte rationali per participationem,illa est uoluntas:ergo in uoluntate ponuntur uirtutes morales . ecce argumenta ex auctoritatibus philosophi.

Arg.Sco.ex auct.D.Augu. Arguitur ex intentione D. Aug. quia uirtus moralis est amor boni honesti:ergo ponitur in appetitu intellectiuo, non in sensitiuo. patet consequentia,quia sensus non fertur in bonum honestum,sed commodum,quia ducitur, & non ducit. antecedens est Aug.Quæratis etiam Aug. & Auic.ergo uirtus moralis est in uoluntate. Arguitur rationib.eisdem,quas arguebant alii.bene sequitur, uoluntas est indeterminata ad rectè agendum,& non rectè agendum : ergo in ea est ponere

Arg.rōnib. uirtutem moralem ad determinandum eam ad rectè agendū. ex antecedente concludit etiam secundo φ Deus non potuit facere uoluntatem creatam impeccabilem per naturam.ideo quia est indeterminata ad rectè agendum , & ad non rectè agendum.consequētia patet, quia omnis potentia sic indeterminata,indiget uirtute ad determinandum eam,sed uolūtas est sic indeterminata:ergo indiget uirtute:ergo &c.

Diceretis,φ sufficit,φ intellectus ostendat ipsi uoluntati, qui est consiliatius eius ad hoc ut determinetur uoluntas.

Contra , ergo uoluntas non potest peccare nisi intellectu errante;consequens est falsum.patet consequentia. uoluntas rectè agit,quia ratio ostendens determinat eam: ergo nō potest non rectè agere,nisi ratio erret. Patet falsitas consequentis,quia primum peccatum esset in intellectu dirigente,& ostendente,& non in uoluntate eligente,quod est falsum. & cū error sit pœna peccati , esset prius pœna quam peccatū esset . Præterea ad idem,pono φ ita sit sicut dicis , φ intellectus ostēdente aliquid,uoluntas determinetur. Vtrum illa consequentia ualeat,intellectus ostendit rationi ut se determinet : ergo uirtus non est in uoluntate,non certè.patet quia uolo,φ intellectus ostendat uoluntati , φ operet liberaliter dare.ex pluribus actibus poterit eggenerare uoluntas sibi liberalitatem:ergo illa consequentia non ualet.

Ad idem sic,Voluntas non potest delectabiliter, & faciliter operari actus uirtutis,nisi in ea ponerentur uirtutes morales ergo in uoluntate ponuntur , non autem in appetitu sensitiuo.patet antecedens in casu,sit aliquis lubricus , uult uiuere castè,& habere actum uirtutis laudabilem , non potest delectabiliter,& faciliter facere,& resistere delectationi, quia nō habet habitum contrariæ:sed cum habebit,faciliter, & delectabiliter operabitur:ergo ponendæ sunt in uolūtate uirtutes morales.

Solu. q̄õ secundū Scot. Ad quæst.resp.doct.habet duas concl.prima. In uoluntate ponendæ sunt uirtutes morales propriè loquendo de uirtutibus moralibus.

Virtus moralis dupl. Secunda concl.extendendo nomen uirtutis moralis possunt poni in parte sensitiua. Virtus moralis capitur dupliciter.primo propriè,& est habitus electiuus aggeneratus ex una elicitione & sit ualde intensa,uel pluribus & sit remissa. secundo modo capitur, ut sic omnis habitus aggeneratus ex actibus qui sunt conformes rectæ rationi:sic si gustus abstineat a potu,& cibo,& cras,& multotiens aggenerabit habitum in parte sensitiua, & erit uirtus,capiendo uirtutem generaliter,quia imperabitur a uoluntate.

Virtus moralis φprie quid sit.

Not.doct.φ uoluntas potest in quamcunque operationem bonam simpliciter,siue in quemcunq; habitum , quia prima electio præcedit habitum electiuum,& ista si sit intensa,est recta;aliæ etiam remissæ sunt rectè. Etiam intellectus sine aliquo habitu potest dictari,quia ex plurib.dictaminib. aggenerat habitum,sed non potest sic , aut sic agere delectabiliter, aut faciliter,sine habitu.

Secunda concl.declaratur,quia uoluntas potest imperare appetitui sensitiuo ,ut concupiscibilis fugiat. Auerte oculos meos ne uideant uanitatem.aliquando sequatur, ωmpe oculo ut uideat corpus Christi in sacrificio altaris, etiam imparat moderando ne immoderatè delectetur;sed ille habitus in parta sensitiua non erit electiuus,quia operationes illius par tis non sunt electiones,sed actiones . ideo uirtus ibi ponitur extensiue non proprie.

Est unum dubium pro nunc,quia uirtutes proprie dictę solum ponuntur in uoluntate . ergo istæ uirtutes propriæ sunt in angelis.

Istud argumentum fuit factum mane.habetis in primo , φ pauper non habens pecuniam potest aggenerare habitum liberalitatis,quia dicit uellem dare si haberem,& non hēt,nec habebit.uidetur ergo,φ illæ uirtutes sint in angelis , cum tamen passiones circa quas sunt illæ uirtutes, non sint in angelis.Est duplex solutio.prima dicit,φ uirtutes ponuntur in angelis,s.Temperantia,& Fortitudo.

Solu dub. dupl. Tamen not.est,φ moderatio circa passiones fit multis modis.primo circa passiones,quæ insunt,uel insurunt , uel inesse possunt.sic non ponitur in angelis moderatio passionum respectu sui,quia carent parte sensitiua:secundo fit in uniuersali,ut eligit quis temperate uiuere , sic in angelis est moderatio uirtutum,quia uult moderate uiuere, & fortiter agere. sic ponuntur in angelis uirtutes , quia ibi est moderatio passionum in uniuersali.Item dicnnt, φ uelle moderari passiones,est dupliciter:primo sibi: secundo aliis.

Virtutes ui dentur in angelis esse

Moderare passiones duplic. fieri potest

Quo moderare passiones per uirtutes conueniat angelis.

Primo angelus non potest moderari passiones , quia non possunt ei inesse.

Secundo angelus potest moderari passiones, ut de angelo , qui apparuit Christo oranti,qui eum confortauit. iste angelus potuit uelle Christum fortiter tolerare passiones, & dicere sibi,fortiter tollera. ideo in angelo ponitur habitus uirtutis,quia angelus me custodiens uult me continenter uiuere, & ex pluribus uelle aggenerat habitum.

Contra hoc facit ex charitate:uerum est, ergo non hēt uirtutem,nego. Ad Arist.diceret iste, quód philosophus in istis errauit,quia posuit angelos necesse esse . ideo circa ipsos nihil posse contingenter euenire .

Secunda responsio negat istam consequentiam. Virtutes morales ponuntur in uoluntate:ergo sunt in angelis , quia uirtutes morales non ponuntur circa quodcunque bonū, sed circa bonum difficile.

Voluntas condelectatur appetitui sensitiuo Notandum est, φ propter coniunctionem uoluntatis cum appetitu sensitiuo,condelectatur illi. si sensus uelit luxuriari, uoluntas tenlit,& se distrahit,& non potest sine difficultate: ideo ponitur uirtus,ut faciliter. Voluntas angeli non coniungitur appetitui sensitiuo:ideo non est circa difficile, sed bene uoluntas hominis.

Tertia responsio etiam negat consequentiam. eius fundamentum est, quia actus electiui ex quibus sequitur habitus moralis, non sunt in uoluntate angeli.

Notandum est,φ duplex est nolitio:quædam est simplex,alia est efficax.Simplex est uelle elicitum:efficax quando prosequitur medium,& determinat de mediis uoliti.exemplum desperans de sanitate uult sanitatem:exemplum secundi,sperans in braui sanitatem uult efficaciter sanitatem.

Ad habitum requiritur ut actus sint uelle eliciti:angelus autem non habet talem actum elicitum:quia licet uelit caste uiuere,i. placet ei actus caste uiuendi, sed non habet uelle efficax.quia uoluntas angeli non potest habere nisi uelle simplex,& non uelle efficax.ad philosophum dicit,φ errauit ponendo ipsos esse necesse esse, ideo non tenetur. Ecce solutio primi dubii.

¶ Præterea,si uirtus moralis,&c.]

Doct.consequenter arguit contra ∫e secundo argumento sic.si poneretur uirtus moralis in uoluntate,sequeretur, φ uirtus moralis esset nobilior quam prudentia:consequens est falsum,& contra philosophum.patet consequentia,quia uirtus est nobilior, quæ ponitur in subiecto nobiliori : uoluntas est nobilior potentia animæ: igitur si in ea ponatur uirtus moralis,ipsa erit perfectior quam prudentia. & hoc est contra philosophum. Ad hanc difficultatem est duplex solutio.prima dicit,φ non oportet omnem uirtutem potētiæ nobilioris esse nobiliorem quacunq; uirtute potentiæ ignobilioris. secūdo dicit, φ oportet supremam uirtutem superioris potētię esse nobiliorem suprema uirtute inferioris potentiæ,i. necesse est ut suprema uirtus uoluntatis sit perfectior suprema uirtute intellectus:& ista est suprema uirtus.In uoluntate est charitas:& in intellectu suprema uirtus est fides : charitas autē est nobilior ipsa fide.tunc quando arguitur,sequeretur, φ uirtus moralis esset nobilior prudentia.nego. probatur , quia uirtus nobilioris potentiæ est nobilior quacunq; uirtute ignobilioris potentiæ.nego.dictum est iam.

Doct.arguit contra hanc solutionem ; quia omnis uirtus acqui-

acquisita uoluntatis, est nobilior quacunque uirtute acquisita, intellectus: ergo omnis uirtus uoluntatis, est nobilior quacunque uirtute intellectus. patet antecedens, suppono nō esse excessum ex parte obiecti, quia est idem obiectum intellectus & uoluntatis. una ergo uirtus uoluntatis non est nobilior alia intellectus ex parte obiecti, quia idem, sub eadem ratione formali, est obiectum utriusque. secundo suppono, ꝙ nobilitas excessus, attenditur in potentiis, cæteris paribus, quia si poneretis, ꝙ uoluntas ageret, ut quatuor, & intellectus ut decem sic actus, intellectus esset nobilior actu uoluntatis, sed cęteris paribus, actus uoluntatis est nobilior actu intellectus. Supponatis tertio, ꝙ in omni habitu, perfectio maior attenditur ex perfectione actuum.

Corollarium. cum actus uoluntatis sint perfectiores quocunque actu intellectus. ideo quilibet habitus uoluntatis est perfectior quocunque habitu ipsius intellectus. tunc patet assumptum. omnes habitus uoluntatis sunt perfectiores habitibus intellectualibus, quia sunt aggenerati ex perfectioribus actibus: ergo prima solutio nihil est.

Ad philos. respondet. Dupl. sumitur prudentia. Sed quid ad philosophum? concedit doct. ꝙ inter uirtutes morales perfectior est prudentia philosophus uocat prudentiam aurigam aliarum uirtutum. De prudentia est loqui dupliciter. primo in ratione habitus uirtutis, sic eam nō præsupponit uirtutibus moralibus. immo aliæ sunt perfectiores ipsa. secundo est loqui de ea in ratione regulæ. & proprietatis, quia regulat alias uirtutes, & non econtra: ideo ut sic, est perfectior aliis uirtutibus moralibus. ecce solutio ad secundum dubium. Ex hoc confirmatur opi. docto. ꝙ uirtutes morales sunt in uoluntate propriè loquēdo.

Arg. Sco. cōtra 2. concl. Doct. arguit contra secundam conclusionem sic: si in appetitu sensitiuo esset ponere talem habitum, solo imperio uoluntatis concurrente, ergo & in aliis partibus. s. manibus, & pedibus, & aliis partibus, & in irrationabilibus animalib. probatur consequentia, quia uoluntas potest imperare uirtuti progressiuæ, ut aggrediatur hostem, & hodie, & cras, & sæpius, tunc in pedibus potest aggenerari habitus moralis, quia actus fiunt ab imperio uoluntatis. etiam in manibus cum sæpe liberaliter dant. etiam in animantibus quia quis potest armare æquum, ut aggrederetur inimicum, & hodie, & sæpe, & hoc est ex imperio uoluntatis: ergo ibi esset uirtus moralis. doct. *An in partibus corporis possit generari habitus, &c.* quærit, Vtrum in partibus corporis possit aggenerari habitus, concurrente imperio uoluntatis, dicit doct. ꝙ sic, ut aliquis acquirit habitum tangendi cytharam, & alius non erit ita habituatus. sic de pedibus &c. de irrationalibus animātibus non dubito, ꝙ aliquis equus potest habituari ad currendum ad lauream. & aliquis etiam ad portandum farinam ad molendinum. de animatis non possunt aggenerari habitus in eis. Sed quæritur. Vtrum talis habitus possit dici uirtus, qui aggeneratur in partibus corporis. dicerem quòd sic, remotè tamen. de Ballolis dicit, ꝙ non oportet, licet aliqui doctores *Virtutes nō sunt in partib. corporis.* dicunt quòd sic, dicatis quòd sunt uirtutes remotæ, nō propinquæ; quia uirtus non attenditur circa corpus, sed circa animam. De irrationalibus esset dubium, quia equus malus, qui est habituatus ad aggrediendum hostem, utrum sit uirtus, est dubiū, & si diceretur uirtus, esset uirtus remotissimè, sed non propriè: cum arguitur. si habitus aggeneratus in appetitu sensitiuo diceretur uirtus, ergo & habitus aggeneratus in aliis partibus corporis. concedo remotè. & moralis uirtus est a more, & est a pluribus electionibus &c. ideo uirtutes morales sunt ponendæ in uoluntate, ut in subiecto, propriè loquendo.

Ad argumenta principalia. primo arguitur sic, Virtutes morales sunt in appetitu sensitiuo, ut in subiecto: ergo non in uoluntate. consequentia patet, quoniam non habent diuersa subiecta: antecedens patet per auctoritates in textu.

Notandum est, quòd uirtus potest capi dupliciter: primo pro habitu electiuo, sic est uirtus moralis: secundo pro habitu conformi rectæ rationi, generato ex actibus conformibus rectæ rationi. siue aliter uirtus capitur dupliciter. primo propriè: secūdo impropriè. impropriè sunt in appetitu sensitiuo, sed non propriè.

Secundo arguitur fortitudo, & temperantia sunt in appetitu sensitiuo: ergo uirtutes morales sunt in appetitu sensitiuo. consequentia patet, quia fortitudo est propriè uirtus moralis, & etiam temperantia. antecedens probatur, quia fortitudo est in irascibili, & tēperantia, est in concupiscibili, sed irascibilis, & concupiscibilis sunt uires appetitus sensitiui. Probatur antecedens, quia irascibilis est circa bonum arduū, ita est fortitudo: & concupiscibilis circa delectabile: sic etiam est temperantia.

Dub. solu. Est dubium, Vtrum irascibilis, & concupiscibilis sint in appetitu sensitiuo, uel intellectiuo. Dicatis pro nunc, ꝙ ponuntur in appetitu intellectiuo, & sensitiuo. dicetur susius in distinct. sequenti.

Est etiam aliud dubium de obiectis istarum uirium. doct. determinabit in dist. seq. Henr. dicit, ꝙ arduum est obiectum irascibilis, & concupiscibilis est delectabile. Aliter doct. dicit *De obiectis irascibilis, & concupiscibilis.* quod obiectum irascibilis est offendens; concupiscibilis est conueniens. Ad arg. ponuntur in irascibili, & concupiscibili; uerum est partis intellectiuæ, sed non sensitiuæ.

Tertio arguitur sic. Voluntas sufficienter determinatur & perficitur per charitatem, ut dictum est d. 27. ergo non oportet ponere, alias uirtutes ipsam perficientes, consequētia est plana.

Not. doct. uirtutem perficere aliquam uoluntatem est dupliciter. primo in ordine ad ultimum finem. sic charitas sufficienter perficit uoluntatem, s. Theologicè: secundo potest in *Virtutē perficere uoluntatem dupl.* telligi in ratione boni simpliciter, & sic charitas non perficit secundum rationem boni absolutè, sed secundum rationem boni, quod est ultimus finis, sed uirtus moralis perficit in ratione boni, siue sit finis, siue sit ens ad finem. Ad arg. ergo negatur consequentia. Contra, ista solutio uidetur esse inutilis quia bene sequitur, uirtus moralis non perficit uoluntatem in ordine ad ultimum finem: ergo non est ordinata, neq; recta neque iusta. patet consequentia, quia actus uirtutis ordinatus debet referri ad ultimum finem: sed actus uirtutis moralis non refertur: ergo actus uirtutis moralis erit frui aliqua re creata. consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur.

Doct. notat primo, ꝙ habitus inferior, non habet actum habitus superioris, ut habitus fidei nō habet actum charitatis, etiam habitus fidei moralis non habet actum uirtutis Theologicæ. Corollarium, non est necesse, ꝙ actus moralis, actu referatur in Deum, & finem ultimum, adhoc ut sit rectus.

Aliqs fruitur aliquo bono. Secundo doct. notat, ꝙ aliquis dicitur aliquo bono frui dupliciter. primo negatiuè: secundo contrariè. ille dicitur frui aliquo bono negatiuè, qui actu uult illud bonum, & non actu refert ad aliquid aliud, ubi est negatio huius, quod est referre ad aliud: secundo contrariè, quando habet actum circa bonū aliquod, cum aliqua conditione repugnante huic, quod est referre, ut auarus fruitur pecunia, quia non refert amorē eius, & habet aliquid contrarium huic, quod est referre. quia appreciatur illud tanquam summum bonum. sic sancti Deo fruūtur. & etiam deuoti, & iusti. Not. est, ꝙ si aliquis fruitur aliquo bono negatiuè non oportet, ꝙ ille actus inordinatus sit, ꝙ sit ordinatus, sicut ille qui dat eleemosynam pauperi ex sola uirtute liberalitatis, nihil de Deo cogitat. etiam cum fortis politicus se exponit morti, nihil cogitat de Deo, sed præcise considerat rempub. fruitur negatiue. ille actus est ordinatus: dico ulterius, ꝙ ille actus, qui est frui contrariè, potest esse ordinatus. si sit circa Deum; & inordinatus, si sit circa aliud bonum: dico ergo, ꝙ licet actus uirtutis non referatur in aliud, s. ultimum finem: ergo erit malus, nego, quia est solum negatiuè, non autem contrariè.

Quarto arguitur sic. Virtutes morales sunt in appetitu sensitiuo: ergo non in uoluntate. patet antecedens per philosophum, qui dicit, quòd in suprema uirtute, & parte est principatus politicus, quia ratio est sicut Rex respectu appetitus sēsitiui, ita quòd appetitus sensitiuus potest moueri contra dictamen rectę rationis: igitur ad hoc ut recta ratio principetur super appetitum sensitiuum, & appetitus sensitiuus delectabiliter obediat rationi: oportet ponere uirtutes morales in eo: ergo sunt in appetitu sensitiuo.

De philosopho parum est hic curandum. Dicatis, ꝙ loquitur de uirtute morali impropriè.

Notandum est, ꝙ aliter est loquendum de nobis pro statu innocentiæ, & aliter pro statu naturæ lapsæ: & quia hæc non cognouit philosophus, ideo non curauit de eo.

In statu innocētiæ ponebatur. Iustitia originalis causabat duos effectus. In nobis pro statu innocentiæ ponebatur quædam qualitas, & dicebatur iustitia originalis, quæ faciebat duos effectus, scilicet tranquillitatem, & immortalitatem. quærit doctor unum, Vtrum in parte sensitiua ponebatur aliquis habitus, ut perfectè obediret rationi. dicatis, quòd sic: uel quòd aggeneratus fuisset si stetisset, sed ratione Henricus dicit aliquid ad quæstionem? dicit Henr. quod uoluntas potest capi tripliciter: primo ut natura quædam: secundo ut libera: tertio ut deliberatiua. Primum dictum eius. In uoluntate ut natura, non sunt ponendę uirtutes morales, tanquam in subiecto; quia est determinata in se ad summum bonum, *1. dictum Hen.*

&

& ultimum: ergo non est necesse in ea, ut natura est, ponere uirtutes morales. doct. dicit, ꝙ Henr. supponit unum falsum s. ꝙ uoluntas ut natura est, dicat aliquem actum, quia dicit ꝑ cise inclinationem ad suam perfectionem: & illa inclinatio non est aliquis actus. etiam siue dicat actum, siue non, tamen argumentum suum non ualet, nec consequentia; quia intellectus est ueri & determinatur ad uerum summè: ergo in eo nō sunt ponendi habitus. est cōtra philosophum & alios, qui ponunt habitus in intellectu. antecedens est Henr. quia ens sub ratione ueri est obiectum intellectus. etiam in appetitu sensitiuo sunt habitus saltem impropriè, & tamen appetitus sensitiuus est determinatus ad unum.

Secundo consideratur uoluntas ut libera, & sic definiretur dicit doct. ꝙ in eius definitione poneretur libertas.

Secundum dictum Henr. In uoluntate ut libera est, non ponuntur uirtutes morales, quia agunt per modum naturæ, & necessitarent uoluntatem, & eam determinarent, quod est contra libertatem uoluntatis. Hæc ratio non ualet, quia licet quilibet habitus positus in uoluntate agat cum uolūtate, uel inclinet ad agendum, tamen principalior causa est uoluntas, non habitus; quia habitus non dat agere, sed aliqualiter. etiā licet Deus agat cum igne, & ignis agat naturaliter, Deus autem libere, non tamen necessitatur Deus.

Tertia concl. Henr. In uoluntate, ut deliberatiua, ponūtur uirtutes morales.

Scot. impugnat 3. dictum Henr. Contra arguit doct. ꝙ si in uoluntate, ut deliberatiua, ponuntur uirtutes: ergo in ea ponuntur ut libera est. antecedens est dictum, & consequens est oppositum. patet consequentia, quia uoluntas deliberatiua est libera tantum. notandum est, ꝙ uoluntas dicitur esse deliberatiua dupliciter: primo quia imperat deliberationem, sic est libera, quia libere deliberat: secundo dicitur deliberatiua, quia eligit primam deliberationem. quomodocunque dicatur deliberatiua est semper libera: ergo contradicit sibiipsi. Præterea dicis unum, ꝙ nihil ualet, quia etiam si in uoluntate deliberatiua ponas uirtutes, ipsa necessitabitur; quia dicis, ꝙ non ponuntur in ea ut libera est, quia necessitaretur. sic dicam de deliberatiua, & ipsa est libera: ergo nihil ualet. *Volūtas dicitur deliberatiua dup.*

Reprobat unū dictum Hen. Sed quare dicis, ꝙ istæ uirtutes agunt per modum naturæ, quia agunt instantaneè sicut dicit philosophus? quia ille ē maxime fortis, qui instantaneè, & repentinè impauidus aggreditur. dicit doct. ꝙ non ualet, quia actum uirtutis præcedit deliberatio. Ad Arist. dicitur, ꝙ ipse uult dicere, ꝙ imperceptibiliter maxime fortis eligit, non immediate sibi deliberatione praeuia: quia non ageret uirtuose, nisi agat ex deliberatione: ideo non uult dicere, ꝙ fortis sine deliberatione capiat arma, & aggreditur hostes. non est ergo intentio philosophi, quòd subito moueat uirtus, i. instantanee, & sine deliberatione, sed imperceptibiliter, & immediate cum prima deliberatione. hæc de dist. 33.

D I S T I N C T.

TRIGESIMAE QVARTAE.

QVAESTIO VNICA.

Dist. habituum super naturalsū. Donū capitur multipl. CIRCA distinctionem trigesimamquartam. Quæritur, utrum uirtutes, & dona, & beatitudines sint idem habitus inter se. Quæstio ista habet multa connexa. Primo dicēdum de dono: Donum capitur multipliciter, loquor de dono creato, non increato, quod est Spiritussanctus. Primo dicitur quodlibet alteri uoluntariè datum, sine spe debiti, & sine hoc ꝙ ille remaneat debitor. sic anima, & alia dona naturæ sunt dona. Secundo capitur pro omni eo, quod est perfectionibus naturalibus superadditum gratuitè. Tertio capitur secundū, ꝙ dicit quendam gradum uirtutis excellum, & heroicum: sic loquimur hic de dono. Vnde scribitur Esaiæ 11. cap. Requiescet super eum spiritus, &c. Ex eo colligitur, ꝙ septē sunt dona Spiritussancti. Vlterius aduertatis, ꝙ non sunt dona Spiritussancti, quia Spiritussanctus præcisè illa donet, quia tota *Dona S. Sācti sunt septem.* Trinitas illa dona dat, sed sic dicuntur per appropriationem appropriātur. n. Spiritusancto. Est donum pietatis, fortitudinis, sapientiæ, scientiæ, intellectus, & timoris, & prudentiæ.

Secundo est notandum, quod beatitudo aliquādo capitur pro ultimo fine formaliter, siue obiectiuè, sic hic non loquimur. Secundo capitur secundum, ꝙ dicit quendam habitum qui habitus facit ad eliciendum actus, qui sunt meritorii beatitudinis finis, & assignantur octo, scilicet paupertas spiritus, luctus, misericordia, cordis munditia, mititas, pax, patiētia, persecutio pro Christo: sic quæritur de beatitudine in quæstione. *Beatitudo dup. & quot sint beatitudines*

Tertio est notandum, ꝙ fructus capitur primo pro obiecto fruitionis, sic est essentia diuina, sic non hic capitur. Secūdo capitur inquantum dicit quendam habitum disponētem ad illam fruitionem ultimam. sic hic capitur, & sunt duodecim fructus. s. charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continētia, castitas, sic capitur hic. *Fructus duplic. Fructus spiritus quot sint.*

Quæritur, utrum sint idem habitus, fructus, dona, & beatitudines, uel sint alii habitus. Argumenta ante oppositū sunt pro parte uera; quia habitus, qui sunt dona, sunt habitus, qui sunt uirtutes: ergo non alii habitus sunt fructus, & dona, &c. Patet antecedens per Greg. super cap. 1. Iob habuit septem filios, & sunt septem uirtutes, secundum dona: ergo uult, quòd non distinguantur, dona, & uirtutes. Ad idem arguitur, quia si distinguerentur dona a uirtutibus: ergo habitus, qui est donum, non esset habitus, qui est uirtus; sed hoc est falsum: ergo &c. patet, quia fortitudo, quæ est donū, est uirtus. Diceretur, ꝙ fortitudo, quæ est donum, est alterius rationis a fortitudine, quæ donum uirtus.

¶Contra. actus sunt idem ergo &c.]

In ista q. doct. resp. ad q. secundum opi. Henr. secundo secūdum opin. D. Bonau. tertio secundum opi. D. Th. quarto secundum opi. propriam. Henr. dicit, ꝙ sunt alii habitus. Notat ipse, ꝙ in operationibus uiciosis potest se habere hō modo humano: secundo modo superhumano: tertio modo inhumano, sicut ebrii a mane usque ad uesperam. Dicit Henr. ꝙ alius est habitus uitiosus in eo, qui peccat modo humano, & alius secundum speciem in eo, qui peccat modo superhumano: & alius secundum speciem in eo, qui peccat modo inhumano, ita circa tristitias inordinatas potest quis se habere tripliciter. *Opi. Henr. circa q. Hō pōt se habere tripl. ī operationibus uitiosis.*

Primo modo humano: secundo modo superhumano: tertio, modo non humano. Exemplum. occurrente tristabili homo tristatur, sustinet tamen, fortiter. Exemplum secundi ut cum non solum aliquis sustinet, immo gaudet sustinendo; ut Vincentius, qui erat iuuenis, dicebat Datiano, Nemo esse mihi potest amabilior te. Exemplum tertii excedit, quia non solum gaudet sustinēdo, sed etiam desiderat alias passiones immensas etiam mortem cupio sustinere, & dicit cum Paulo, cupio dissolui, & esse cum Christo. patet per Aug. super Ioannem perpendentem locum Apostoli, Cum sint in uobis schismata, &c. Volebat, ꝙ Corinthii se haberent modo superhumano, & essent quasi Dii. dicit dominus Hen. ꝙ ad huc, ꝙ aliquis modo humano se habeat circa passiones moderatas, & tristitias laudabiliter, oportet ut perficiatur uirtutibus. Ad hoc autem, ut se habeat modo superhumano, oportet, ut perficiatur per dona: ad hoc, ꝙ modo inhumano se habeat, oportet ut perficiatur per beatitudines.

Volo probare inquit Henr. ꝙ beatitudines sunt alii habitus a donis, & fructibus, suppositis iam dictis. Suppono, ꝙ uitium in eo, qui operatur modo hūmano, est alterius speciei a uitio in eo, qui operatur modo superhumano, &c. Arguitur sic. Vitium bestialitatis, quo quis operatur modo inhumano, est alterius speciei a uitio, quo quis operatur modo superhumano: ergo & uirtus, quo quis operatur modo superhumano est alia a uirtute, qua quis operatur modo inhumano: ergo dona, & fructus, & beatitudines. sunt habitus distincti.

Doc. soluit. Not. est, ꝙ in qualibet uirtute sunt quatuor gradus. Primus est perseuerantia, &c. & isti gradus non faciūt habitus differre specie; quia remissum, & intensum non uariat speciem; ut aliquis cum difficultate studet, tamen continuat uno anno; est perseuerantia. Postea hēt contiuētiam, quia deposita est illa difficultas postea hēt temperantiam, quia iam delectatur in studio: posterius habet habitum heroicum, & uirtutem, quia non curat nisi de studio. Ista quatuor nō uariant speciem; sed se habent sicut perfectum, & imperfectum. ideo habitus uirtutis, quo quis dicitur agere, & perfectè, & perfectius, & perfectissimè, est eiusdem speciei. *In qualibet uirtute sūt 4. gradus.*

Corollarium. Et si concederem, ꝙ dona perficerent modo humano; & fructus modo super humano; & beatitudines modo inhumann: adhuc tameo stat, ꝙ non sint distincti habitus, sed ꝙ sint unus habitus; quia eodem habitu quis dicitur agere recté, rectius, & rectissimè.

Ad formam argumenti. Vitium bestialitatis, quo quis dicitur operari mndo bumano, distinguitur specie a uitio, quo quis dicitur operari modo superbumano, & modo bumano. ergo uirtutes sunt distincti habitus. quare homo una uirtuta dicitur operari modo bumano, & alia dicitur operari modo superhumano: & aliu modo non humann. Posset negati antecedens, quia secundum eundem habitum uitiosum pōt quis agara male, peius, & pessimè: tamen consequentia nnn valet; non est simila da uitio, & uirtute. Ideo solutum est argumentum, quia dicit B. Dion. quod malum potest fieri multis modis: & potest eius uariari ratio, i. ad bonum fit uno modo per integras circunstantias, & illa integra causa requiritur in omni actu uirtutis, & in omni uirtute. Sed in malis potest esse defectus unius circnustantiæ, in alio potest esse defectus duarum, in alio defectus omnium.

Sco. arg. contra Henr. Sed contra hoc obiicitur multipliciter. Quærebatur circa hanc distinctionem de babitibus donorum, uirtutum, & fructuum, & beatitudinum. responsum ast ad ea secundum Henric. quod non sunt idem babitus. doctor arguit contra ipsum, pro primo ratione unum suppono. Et quando Henr. dicit, ꝙ uirtutes perficiunt hominem mndo humano, non solum intelligit de uirturibus, sed etiam Theologicis, tunc sic. charitas perficit mudo inhumanu. ergo uirtutes non distinguuntur; quia perficiunt modo humano, & dona, modo supeibnmano, & beatitudines modo inhumano. cnnsequentia est nota, quia charitas est uirtus: patet antecedens, charitas perfectissimo modo perficit, & tam perfectius, quàm perfecte aliqs alius habitus potest perficere: ergo antecedens est uerum. patet cnnsequentia, quia ille habitus perficit mndo inhumano qui perficit modo perfectissimo. patet antecedens ex illo loco D. Pauli, si omnia habeam, & non charitatem, nihil sum, nihil mihi prodest: ergo uirtutes non distinguuntur sicut supra dicit Henr.

Secundo ad idem arguitur sic. Aliquis per solam uirtutem fortitudinis potest circa terribilia recte agere, rectius, & rectissime. ergo non distinguuntur uirtutes a donis, & beatitudinibus, ut supradictum est. patet antecedens; actus habitus moralis esse potest remissus, & intensus, sic ꝙ uariari pōt per remissum, & intensum: ergo antecedens est uerum, & consequentia est nota; quia cum agit recte per uirtutem fortitudinis, agit modo humano: cum rectius, modo superbumano. cū rectissimè, modo inhumano.

Euasio. Diceretis forte, ꝙ alia, & alia est fortitudo specie, per quā agit quis recte, rectius, & rectissime circa terribilia.

Refellitur. Contra, si hoc esset uerum, sequeretur, ꝙ habitus fortitudinis disponens ad agara recté circa terribilia, esset imperfectus, & ita omnis uirtus moralis, quod non concederet, patet consequentia, quia non posset babere actum perfectiorē, quia generando actus est rectius, siue rectior, est per aliā fortitudinem specia distinctam.

Tertio ad idem arguitur sic. In Christo fueruot uirtutes, dona, & beatitudines: & tamen Christus non egit modo inhumano, nec modo superhumano tempore passionis: ergo non distinguuntur prædicta, quia uirtutes perficiant modo humano, & dona modo superhumano, & beatitudines modo inhumano.

Prima pars auctoritatis est clara si enim fuerunt in aliquo fueruot in Christo.

Secunda pars patet: quia quis perficitur circa passiones immoderatas modo superhumano, quando non solum sustinet, & gaudet, sed gaudet: & modo inhumano, quando delidarat: sed Christus tristatus est in sua passione, & uere doluit: sequitur, ꝙ habuit omnia Christus: & tantum egit modo humano secundum illas. Confirmatur, ꝙ Christus tristatus ast; quia martyres doluerunt, & tristati sunt: ergo & Christus. & miraculum fuit ꝙ non obrueretur usus rationis in martyribus tampore martyrii. Patet per Aug. contra philosophos, qui dicebant se esse beatos in uia, quia babebant quicquid uolebant, siue aduersa, siue prospera. dicit Aug. ꝙ eorum argumentum non ualet, & dicit, ꝙ nō uolebant absolutè aduersa sed conditionaliter, si euenirent, uolebant ferre patienter: & illud erat in eis materia patientiæ. In beatis non est materia patientiæ: etiam beatus babet qui cquid uult absolute, & simpliciter. In martyribus ergo ueræ fuerunt passiones: patet consequentia istius argumenti; quia si uirtutes, & dona, & beatitudines perficiant modo inhumano, & superbumano: ergo habuerūt suum effectum in passione Christi, quod est absurdum: ergo non distinguuntur.

Quarto ad idem. Si uirtutes perficerent tantum modo humano, & dona superhumano, & beatitudines modo inhumano, sequeretur, ꝙ uirtutes essent incompossibiles, & dona, & beatitudines: uel ꝙ unus habitus impediet actum alterius habitus: uel ꝙ positis uirtutibus nou est necesse ponere dona, & beatitudines: sed contra. Primum consequens ast inconueniens, quia fuerunt in Christo, & secundum, & etiam tertiū, supposita lege Christi, quæ ponit æqualem necessitatem omnium istorum ad perfectionem hominis: patet consequentia. suppono unum, ꝙ actus omnium istorum esse non possunt simul. arguitur ad consequentiam quantum ad secundum consequens, quia si quis exeat in actum uirtutum, nō poterit habere actum donorum, nec beatitudinum, quod est falsum. Diceretis, ꝙ consequentia non ualet; quia si actus sint in cōpossibiles: ergo & habitus. patet de spe, & charitate: saltē habeo tertium inconueniens. patet, quia si ponantur beatitudines, quæ dant actum perfectissimum, superfluit ponere dona, & uirtutes; quia si actus sint incompossibiles, superfluunt habitus.

Quinto ad idem, quia uirtutes, & dona, & beatitudines nō possunt aliter perficere hominem nisi modo bumano, & non superhumano, & modo inhumano, quia omnis actus hominis, ut hominis, est humanus: quia si homo gauderet moriendo pro repub. esset actus hominis, ut homo e, & ita humanus. etiam si desideraret sustinere, est actus humanus: ergo omnia perficiunt modo humano.

Sexto ad idem. Pono, quod sit aliquis, qui habeat habitus beatitudinum, sed careat habitibus uirtutum, & etiam habeat habitus donorum, sed careat fide acquisita, sine qua nō potest fides infusa exire in eius actum: sit postmodum alius, qui habeat fidem infusam, & acquisitam; sed careat donis, & beatitudinibus: captis istis duobus, si uerum est, ꝙ dicis: sequeretur, ꝙ habens beatitudinem, & dona, & non fidem acquisitam, perfectiorem actum posset habere de credibilibus omnibus, quam ille, qui habat fidem acquisitam, & non beatitudines, & dona, quod est maxime falsum: quia non posset disputare de fide sicut ille alius. patet conseq. ētia, quia primus haberet actum inhumanum, & superhumanum, iste secūdus haberet actum tantum humanum.

Septimo ad idem. Isti modi agendi possunt esse secundum eundem habitum: ergo non sunt sufficientes, ad distinguendum illa prædicta.

Octauo ad idem. Supposito, ꝙ actus charitatis sit actus beatitudinis, tunc sic. si esset uerum, ꝙ dicis, sequeretur, ꝙ charitas consumata no allat actus beatificus: patet, quia actus beatificus est inhumanus; & charitas non dat actum inhumanū, ergo nec beatificum, quod est falsum, ergo &c.

¶ Aliter dicitur, &c.]

B. Bonauentura distinct. præsenti tenet eandem concl. cū Henr. ꝙ non sunt idem habitus, sed diuersi; & dicit, ꝙ distinctio istorum habituum est accidentalis, penes comparationē potentiæ ad actus suos. dicit, ꝙ unaquęque potentia pōt tripliciter se habere ad actum suum: potest etiam primo rectè operari: secundo perfecte: tertio delectabiliter, & expeditè. dicit, ꝙ aliqui habitus perficiunt potentiam quo ad rectè agere, sicut uirtutes, quidam quo ad perfecte, ut dona, & quidā quo ad expaditè, & dalectabiliter, ut beatitudines.

Sco. arg. contra pōnē D. Bonau. Contra. omnes istæ conditiones sunt eiusdem habitus in potentia compatata ad suos actus: ergo non oportet ponere istos diuersos babitus in eadem potentia. patet antecedens, quia uirtus dat rectè agere: etiam dat perfectè agere, quia pficit eum: etiam dat expeditè, et delectabiliter operari. ideo dicit doct. ꝙ relinquit illam opinionem.

Opi. S. Tho. & Rich. Beatus Thom. & Richardus aliter, dicunt, scilicet, quòd uoluntas est quoddam mobile, & est mobilis, & dupliciter potest disponi.

Primo ab intrinseco: secundo ab extrinseco. Ab extrinseco, a Spiritusancto per dona. Ab intrinseco a ratione recta per uirtutes collatas.

Vtrū uoluntas possit se mouere Sco. sentet ꝙ sic. Corollarium. secundum D. Th. diuersi habitus sunt dona, & uirtutes. doctor arguit, quia dicit, quòd uoluntas sit mobilis a ratione. Est dubium, utrum uoluntas possit se mouere. sic secundum Scotum. Thomas uidatur dicere, ꝙ non posset se disponere, nec mouere. *Ratiō Sco. contra D. Th.* Prima ratio Scoti. Non sufficienter dicit, quia quęrimus de beatitudinib. & uirtutib. & donis

&

& nihil dicit de beatitudinibus, sed præcise de donis, & uirtutibus: & etiam si non sit ratio, qua distinguantur beatitudines a uirtutibus, nec est etiam, qua uirtutes a donis distinguuntur. Item, per eundem habitum potest disponi uoluntas a Spiritusancto, & a ratione. tu dicis, quod propter diuersitatem agentium sunt diuersi habitus.

Contra hoc, Non oportet diuersitatem agentium inferre diuersitatem habituum, quia ponatur, quòd si cæcus illuminaretur a Deo, tunc uideret a se, & a Deo; & tamen per eandem potentiam, & eandem formam: ideo relinquit istas opiniones.

¶ Ad istam quæstionem, &c.]

Doctor respondet secundum opinionem propriam, & respondet sine assertione. doct. aliquando multiplicat formalitates, sed non res.

Concl. Scoti est. Pro statu uiæ non sunt necessarii alii habitus, quam morales, & intellectuales, & uirtutes Theologicæ, i. uiator quilibet perficitur simpliciter per habitus morales, & Theologicos.

Corollarium. Multa est necessitas ponendi dona, & beatitudines, & uirtutes esse distinctos habitus a uirtutibus moralibus, & Theologicis. Pro declaratione accipit aliqua documenta.

Declaratio concl. Sco. *Hō perficitur per uirtutes dupl.*

Primo notandum est, quod homo pficitur per uirtutes dupliciter: primo quo ad Deum: secundo quo ad creaturam. In ordine ad Deum satis perficitur amando, & intelligendo: intelligendo per fidem: amando dupliciter, primo se in Deum per charitatem: secundo amando Deum propter merita per spē.

Secundo perficitur quo ad creaturam, & hoc multipliciter: primo quo ad contemplatiuam per habitus intellectuales: secundo quo ad actiuam, & hoc dupliciter: primo in ordine ad se: secundo in ordine ad alterum. In ordine ad se per prudentiam, & per temperantiam: in ordine ad aliud per iustitiā. sufficienter igitur perficitur per uirtutes Theologicas, & morales, & intellectuales. ideo non est necesse multiplicare tātos habitus distinctos: ergo &c.

Notandum ulterius, quòd loquendo de habitibus in genere, possumus secundum mentem doct. ponere talem cōclusionem. Non est necesse ad perficiēdum hominem, ponere in eo nisi uirtutes morales, intellectuales, & Theologicas: doct. nořter ostendit sufficientiam horum.

Habitus uirtutū diuisio

Primo notat, quod habitus uirtutis non est species specialissima: nec est genus generalissimum: sed est genus subalternum. patet, quia habet multas species sub se. Secundum patet, quia continetur sub uno decem generum: ideo est subalternum. iō habitus uirtutis diuiditur in sua communitate; Alius est intellectualis, alius est appetitiuus. Habitus potest dici intellectualis, & appetitiuus dupliciter. primo intellectualis ab obiecto, quia circa obiectum intelligibile uersatur; sic non accipitur hic. Et appetitiuus primo dicitur, quia est circa appetibile; sic hic non accipitur. Secundo dicitur subiectiuè appetitiuus, & intellectualis; quia est in uoluntate, & intellectu. sic hic accipitur. Ista est prima diuisio, & alii sic diuidunt. Habitus alius est infusus, alius est acquisitus. Infusus diuiditur per intellectualē, & appetitiuum, & etiam acquisitus, tamen teneamus primam opinionem, & primam diuisionem. Intellectualis est duplex, scilicet acquisitus, & infusus; infusus intellectus est fidei; Appetitiuus infusus est duplex. s. charitas, & spes. Alius est appetitiuus acquisitus, & iste diuiditur. Iā habetis duplicem descensum, primo ad intelligibile, & appetibile: aliū ad infusum, & acquisitum. Habitus intellectualis acquisitus est duplex: quidam est realis, alius est rationis. solum hic loquimur de reali, & rationis obiectiuè, quia est de obiecto reali, & de obiecto rationis. Habitus intellectualis acquisitus est duplex, quidam est practicus, alius speculatiuus: speculatiuus diuiditur in scientiam naturalem, & metaphysicam, & philosophiam diuinam, scilicet metaphysicam, ut patet i. metaphysicæ. Intellectualis acquisitus practicus diuiditur, quia quidam est circa factibile, & potestis diuidere, Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina, &c. alius est circa agibile, & uocatur in uniuersali prudentia uniuersalis: & continentur sub hac plures prudentiæ particulares, si quæratur quot requirantur habitus intellectuales ad perficiendum hominem sufficienter doctor dicit, quòd tres; unus infusus, & duo acquisiti. infusus est fides: duo acquisiti, unus circa agibile, & est prudentia, alius est circa factibile, & ille non habet nomen cōmune, sed ponatis, quòd sit ars?

Habitus intellectualis & appetitiuus dupl. dicitur.

Habitus intellectualis practicus & speculatiuus

Sed hic est dubium, quare doctor non enunciat scientiam: & quare non ponit habitum acquisitum speculatiuum ad perficiendum hominem, quia dicit, quòd tres sufficiunt, & tamen scientia est perfectio hominis. dicit doctor, quòd illi enumerantur habitus, qui sufficienter perficiunt hominem, quo ad bene agere: & scientia est habitus, qui nihil facit ad bene agere: sed loquendo de speculatiua rationis, dico intellectuali, habentis diuisiones. Alius est appetitiuus, & est duplex, scilicet unus infusus, & alius est acquisitus. Infusus est duplex: quidam est, qui perficit hominem in ordine ad Deum ut bonum ipsi homini, & ut bonum in se, & primus est spes. Secundus est charitas. Alius est appetitiuus acquisitus, & est duplex: quidam est perficiens hominem in ordine ad se; alius est perficiens hominem ad alterum, ut iustitia est habitus perficiens hominem in ordine ad alterum: sed habitus, qui perficit hominem in ordine ad se, non habet nomen commune: sed habet duo nomina. Vnus dicitur Temperantia, alter dicitur fortitudo.

De istis habitibus dico, quòd quinque requiruntur ad perficiendum hominem; duo infusi, scilicet charitas, & spes; & tres acquisiti, iustitia scilicet, fortitudo, & temperantia. ecce diuisio habituum. tamen, quia diximus, quòd sunt aliqui habitus appetitiui, qui perficiunt hominem in ordine ad se, & non habent nomen commune, sed sunt duo nomina. ideo dicit doctor, quòd aliquid est appetibile dupliciter: primo aliquid est appetibile primo, quod est primo conueniens appetitui; ut quod primo conuenit gustui, est primo appetibile a gustu. sic de aliis dicatis consequenter. Aliud est appetibile secundario: & hoc dupliciter; primo quia affert conueniens: secundo quia aufert disconueniens. exempla declarabunt. capiamus unum socium bonum, ipse portat mihi uinum quolibet mane.

5. habitus requirūtur ad perficiendum hoīem

Primo appetibile est bonum uinum. secundario appetibile est frater, qui affert mihi conueniens exemplum, ut cū sim in necessitate, uenit amicus, qui me liberat, est mihi appetibile secundario: & secundo, quia aufert disconueniens, ut si remoueret fel de meo ore, diceretur appetibile secundario.

Dicebamus, quòd erant habitus perficientes in ordine ad se. patet fortitudo, & temperantia. Vtrum perficiant quoad idem appetibile? non; sed temperantia est ad perficiēdum hominem respectu eius, quod est primo appetibile. ideo doctores ponunt temperantiam in concupiscibili, quia est circa delectabile: fortitudinem in irascibili, ecce primum notabile textus.

2. not. text. de irascibili & concupiscibilis

Secundo principaliter notandum est, & doctor facit aliquā digressionem; loquitur de irascibili, & concupiscibili dupliciter.

Locus ad que se Scot. pluries remisit

Primo de eis in parte sensitiua: secundo de eis in parte intellectiua, & ad istum locum nos remisit doct. pluries. Ponā textum per decem propositiones.

Prima sit illa. Irascibilis, & concupiscibilis distinguuntur ex obiectis, ita quòd aliud est obiectum concupiscibilis, & aliud irascibilis.

Secunda propositio: Irascibilis, & concupiscibilis distinguuntur etiam ex actibus ipsarum, hæ duæ simul declarantur.

Actus cōcupiscibilis.

Vnde notandum est, quòd actus concupiscibilis est persecutio, uel fuga. obiectum eius est disconueniens, aut conueniens. cum dicitur prosequitur illud, quia est sibi conueniens est actus concupiscibilis. etiam cum dicit, fugit, quia est disconueniens; dicit doctor, quòd posita apprehensione conuenientis concupiscibilis prosequitur; & posita apprehensione disconuenientis, ipsa refugit. non sic est de irascibili: non habet fugere, & prosequi: sed eius actus est irasci, uindicare, seu uelle uindicare, & est sententia philosophi in secundo ethico. quia actus irascibilis est appetere uindictam propter parui pensionem. Obiectum eius est offendere, uel ipsum irascitiuum, uel uindicabile: sed debet usitatiori uocabulo dici, offendens. tu dicis, quòd offendens est obiectum irascibilis, & conueniens, aut disconueniens sunt obiectum concupiscibilis:

Actus irascibilis.

Contra. Ex ista deductione sequitur oppositum primæ propositionis: quia offendens est disconueniens: ergo disconueniens est obiectum irascibilis, & etiam concupiscibilis: ergo non distinguuntur ex obiectis. dicit doc. quòd illud est primo obiectum irascibilis, non est primo obiectum concupiscibilis, & hoc sufficit doctori. & si illud. consequenter, quod est obiectum concupiscibilis, sit consequenter obiectum irascibilis, non inconuenit.

Solu. inst.

Ponatur, quòd casu sit canis, habet os spatulæ: alius canis uult ei auferre, & eripere illud; est primo concupiscibilis in eo

eo, primo & etiam irascibilis. concupiscibilis mouet, ut concedat: uenit alius, qui est offendens: iste canis in ratione offendentis non est obiectum concupiscibilis primo sed sunt duo obiecta concupiscibilis: primum conueniens, & est os, quia prosequitur illud. habet aliud, scilicet repellere offendens, & refugit illud, scilicet carentiam ossis patulæ. Irascibilis habet actum alium, scilicet repellere offendens; quia ostendit etiam dentes. ideo quod est obiectum irascibilis, non est obiectum concupiscibilis. ecce duas primas propositiones declaratas.

Quæ utriusque potētiæ est idē obiectū, & diuersum.

Dolēt irascibilis, & concupiscibilis.

Tertia propositio. Nedum irasci est cum tristitia ipsius cōcupiscibilis, immo etiam irasci est cum tristitia propria, licet aliquando sit cum delectatione. Volo dicere, quòd aliquando in irascibili est dolor, qui est proprie concupiscibilis, & etiam irascibilis dolet dolore propriè: sed aliquando ad actum irascibilis sequitur delectatio.

Pro declaratione notandum est, quòd irascibilem esse cum tristitia, est dupliciter.

Tristitia est dupl. in irascibili

Primo, quando irascibilis desiderat uindicare, & actu uindicat. & habet actum perfectum; ut canis uidet alium uenientem, qui ei uult auferre carnem, uel os, dimittit carnes, & facit eum fugere: & ad illum actum sequitur delectatio, & sic intelligitur, quod dicit Philosophus. Ira uiri quasi mel: quia irascibilis habet actum perfectum, & completum. Aliquando actus irascibilis est cum desiderio uindicandi, sed non uindicat: & habet actum imperfectum, & tunc sequitur tristitia; ut canis cum uidet se non posse superare, & relinquit alteri carnes; ideo in irascibili est dolor propriè, & etiam in concupiscibili.

Duplex nolle in primo cane.

Notandum est, quòd est duplex nolle in isto primo cane: primum est nolle refugientis: secundum est repellentis. Ille canis uult carere suo cibo, & pertinet ad concupiscibilem. secundum est nolle offendens, & istud pertinet ad irascibilem: & quia nolita ponuntur in esse, quia aufert cibum, ideo est dolor in concupiscibili, & etiam in irascibili. ecce tertia propositio declarata.

Quarta propositio. Sicut concupiscibilis indiget ordinari ad appetibilia, ut non ordinatè appetat, sic etiam irascibilis circa propellenda primo ne immoderatè propellat offendens, sed quomodo ordinatur concupiscibilis per temperantiam, & est nomen commune, quo intelligimus ipsam concupiscibilitatem moderari circa appetibilia; ita est de irascibili, quę indiget uirtute.

Quinta propositio. Habitus, quo disponitur irascibilis ad propellendum propellenda, non est nominatus; licet ille, quo disponitur ad non propellendum repellenda, sit nominatus.

Notandum, quòd irascibilis aliquando debet repellere offendens, aliquando non debet, si uult ordinatè agere: & ideo debent poni duo habitus.

Primus ad repellendum repellenda, & ille uocatur bellicositas.

Secundus habitus perficitur ad non repellendum repellenda, & est patientia.

Corollarium. Patientia est nobilissima uirtus, & nobilior est, quam bellicositas: quia facilius est homini repellere offendens, quia est quasi naturale, quam non repellere offendēs, & per patientiam non repellitur repellendum: ideo est patientia, & est nobilissima uirtus.

Sexta propositio. Non satis rectè dicit Henr. quando dicit, irascibile, & concupiscibile non distingui ab obiectis.

Velle uindicare duplex

Notandum est, quòd est uelle uindicare dupliciter, scilicet perfectum, & imperfectum: sicut est duplex actus concupiscibilis. unus imperfectus, scilicet desiderare conueniens; alius ē perfectus, scilicet frui conuenienti. sic in irascibili est duplex actus: imperfectus, scilicet uelle uindicare, & non uindicare. Alius est perfectus, scilicet uindicare actu, & ille respondet actui perfecto concupiscibilis & imperfectus imperfecto. Henric. ponit arduum, & appetibile esse obiecta irascibilis, & concupiscibilis.

Contra etiā Henr.

Contra. idem est obiectum irascibilis, & concupiscibilis: ergo non rectè loquitur Henricus. patet, quia illius potentię, cuius est uelle unum oppositum, eius est fugere aliud oppositum: sed concupiscibilis prosequitur conueniens: ergo concupiscibilis refugit suum disconueniens, & offendens: ergo propositum.

Septima propositio. In omni actu irascibili est duo nolita inueniri, est unum nolitum a concupiscibili: aliud est nolitū ab irascibili. oppositum conuenientis est carentia conuenientis: & concedo, quòd sicut concupiscibilis habet uelle cōuenientis, scilicet cibi, ita habet nolle disconuenientis, scilicet carentiæ cibi. Est aliud nolitum ab irascibili, scilicet offendēs propriè. uerum est, quod concupiscibilis uult suum disconueniens, ut oppositum, sed non est offendens: sed est carentia conuenientis; ut irascibilis habet nolle respuentis. s. nolle disconueniens.

Octaua propositio. Dolor irascibilis est alius a dolore concupiscibilis, & econtra. & istud declarabit tertium, aut quartum dictum. Supponatis ea, quæ iam dicta sunt, ꝙ ad actum concupiscibilis sequitur dolor aliquando, & etiam ad actum irascibilis. Ille dolor sequens ad actum irascibilis, & dolor ille sequens ad actum concupiscibilis sunt duo propter duo nolita posita in esse. patet dupliciter.

Primo propter intensionem, quia stat, ꝙ dolor in concupiscibili intendatur, & non in irascibili: ut sit aliquis multū timens, quanto plus timet, tanto plus dolet in concupiscibili: & minus dolet in irascibili, immo magis excandescit, ꝙ nō potest uindicare.

Secundo patet ex organis: aliud est organum doloris concupiscibilis, & est una bursa circa uentrem, quæ clauditur, quando est gaudium in concupiscibili: sed non est sic de irascibili, quia facit accēdere sanguinem circa cor: ideo nō est simile organum.

Nona propositio. Sicut in parte sensitiua est distinguere irascibile, & concupiscibile, & contra: ita est in parte intellectiua.

Irascibilis, & concupiscibilis in parte intellectiua.

Notandum est, quòd non eodem modo distinguuntur in parte sensitiua, & intellectiua: quia in sensitiua possunt distingui ex organis: sed non in intellectiua: quia illa est organica: illa non. ideo non inuestigatur distinctio potentiarum, & uirum ex organis: sed in parte rationali ita possunt distingui ex obiectis, & actibus, sicut in parte sensitiua distinguuntur ex actibus, & obiectis: ut præsentato per intellectum obiecto cōuenienti ualde uoluntati, s. beatitudine, tunc desiderat illud, & prosequitur: tunc uenit inimicus, cum ego sum intentus, tentat me de fornicatione, & tunc nolo ipsum cedere, ideo fugio ipsum, & ipsum repello, ut offendens.

Potētiæ aīæ distinguuntur ex obiectis, & actibus non ex organis.

Decima propositio. propter Henr. qui dicit ut habetur in d. 26. quòd sunt diuersæ potentiæ. Ille uires non satis rectè distinguunt ut cum dicit concupiscibilem esse uim, & irascibilem potentiam; quia concupiscibilis est potentia, & irascibilis est propugnatrix. ideo sunt una potentia aliter, & aliter considerata: ut dicimus, quòd in anima est inuenire portionem inferiorem, & superiorem: & aliud est obiectum portionis superioris, & est æternum, & aliud est obiectum portionis inferioris, & est temporale: & habent alios, & alios actus; Actus superioris est tendere in Deum; Actus inferioris est tendere in creaturam: sed sunt una, & eadem potentia, scilicet intellectus, & uoluntas. Sed una dicitur portio superior, & inferior, secundum ꝙ aliter, & aliter considerantur. Sic est dicendum de concupiscibili, & irascibili: sunt n. una, & eadē potentia aliter, & aliter considerata.

Quō distinguantur cō cupiscibilis, & irascibilis

His suppositis de irascibili, & concupiscibili, &c.]

Dictum est, ꝙ temperantia perficit hominem quo ad concupiscibilem, & fortitudo quoad irascibilem. doctor redit ad suum propositum. In hac parte prima textus doctor noster tria dicit.

Primum eius dictum. Proprius habitus perfectiuus ipsius concupiscibilis est temperantia. si loquamur de temperātia propriè intelligendum est de concupiscibili in parte rōnali.

Pro secundo dicto not. ut in dist. præced. habitum est, qđ loquendo propriè de illis uirtutib: propriè sunt in uoluntate & anima, & non in intellectu. tamen loquendo de temperantia, ut est habitus appetitus sensitiui, conformiter loquendū est de concupiscibili. sic de fortitudine, & irascibili, est loquēdum, & illud primum dictum relinquitur notum.

Secundum dictum. Fortitudo in communi est habitus sufficienter perfectiuus ipsius irascibilis.

Tertiū dictum. Duæ uirtutes infusæ. s. charitas, & spes, pficiunt ipsam concupiscibilē: quod si faceretis quæst. tu dicis, ꝙ temperantia perficit concupiscibilem, & fortitudo irascibilem: quid de spe, & charitate? perficiunt ne concupiscibilem? Nam irascibilis respicit aliquid nolitum, Deus autem nō potest esse nolitum, ideo uidetur, ꝙ alii duo habitus superfluūt, s. charitas, & spes, nisi ibi ponantur. Respon. est, quod concupiscibilis habet duplicem uim: secundum affectionem commodi, perficitur spe, secundum affectionem iustitiæ, perficitur charitate.

Quar-

4. dictum. Quartum dictum. Licet ista duo, fortitudo, & temperantia maneant indiuisæ, tamen diuidi possunt per multas species, quia non dicitur duplex, fortitudo duplex prudentia, &c. sed immediatè dicit, quòd tria sunt: secunda dicit pars, quòd ipsa possunt diuidi.

5. dictum. Homo simpliciter, & sufficienter perficitur p septem habitus uirtutū. Quintum dictum est epilogus. Sufficienter, & simplicitat perficitur homo per istos septem habitus per quatuor acquisitos, & tres infusos: Quia aliquis habet iustitiam in gredu heroico, aliquis in gradu infimo, aliquis in gradu medio, & applica ubique. Aliquis est temperatissimus, alius minus, alius mediocriter, sed vbi haberi potest, quòd ponendi sint huiusmodi habitus, habetur de infusis Theologicis ab apostolo. 1. Cor. 13. de moralibus. sap 8. ubi legitur. sobrietatem enim & sapientiam docet, & iustitiam, & virtutam, quibus nihil utilius hominiesse potest. per sobrietatem intelligit temperantiam, per uirtutem fortitudinem. ecce diuisio uirtutum.

Virtutes Cardinales sūt quatuor genere in genere, sed plures sunt in specie. Notandum est aliud notabile. Vtrum beatitudines distinguantur a fructibus, & donis & primo de habitibus, qui sunt virtutes, in isto notabili hoc vult habere Scotus, quòd licet enumerentur secundum se quatuor uirtutes cardinales in genere, tamen sunt plures quam quatuor secundum numerum, sua secundum speciem: quia non est tantum una iustitia, sed plures distinctæ secundum speciem.

Et quòd hoc sit uerum, quòd non sit une temperantia tantum ostendo, post de fortitudine, post de iustitia, uaniamus ad temperantiam; suppono, quòd temperantia est habitus p ficiens hominem ad hoc, ut homo ordinetè se habeat circa concupiscibilia.

Boni prima diuisio. Vtile non ē primo appetibile, Notandum est, quòd prima concupiscibilie sunt duplicia. quoddam est, quòd est honestum, quod est secundum se appetibile. Aliud delectabile, quod allicit. Exemplum primi, ut honor Exemplum secundi, ut voluptas; quia bonum diuiditur primo in bonum utile, & delectabile, & honastum.

Dicit doct. quòd vtile non est ponendum inter primo appetibilia, quia semper alteri concupiscitur, auarus ubi diligit pecuniam, aut alteri: sed primo appetibile semper delectat, & sua us allicit, & potest delectare absque hoc, quòd illud sibi concupiscat, sed ibi quiescendo. ita de honesto. sed utile non habet rationē primo appetibilis: ideo nō enumerat illud Doctor.

Temperantia dupliciter perficit. Vlterius aduertendum est, quòd temperantia potest perficere dupliciter: primo in ordine ad bonum honestum secundo in ordine ad bonum delectabile: & est appetibile ad quod sequitur uoluptas.

Primum dictum. Primum dictum. Si temperantia perficit hominem in ordine ad bonum honestum, sic est una species temperantiæ, quæ est humilitas: honor est bonum honestum: & temperantia perficit hominem, ut moderate circa honores se habeat, & est humilitas.

2. dictum. Secundo dico, quòd temperantia perficit hominem in ordine ad delectabila. appetibilia non habet proprium nomen, sed uocetur temperantia. Sed utrum ista temperantia sit species, aut genus: est genus, quia diuiditur secundum, quòd appetibilia sunt diuersa. quia aut perficit circa appetibilia delectabilia secundum uoluptatem uenaream, & sic dicitur esse castitas: aut perficit circa appetibile delactabile gustus, sic est sobrietas & c. stat, quòd aliquis sit temperatus circa uenerea & erit intemperatus circa appatibilia gustus: ergo illæ temperantiæ non sunt una, sed plures secundum speciem; ut patet de religioso, qui uouit castitatem, est castissimus, & tamen erit ebriosus, vel econtra etiam aliquis erit temperatus circa sensibilia, & intemperatus circa speculabilia. & intemperantia in parte sensitiua, & in parte intellectiua. ecce de temperantia &c.

Reprobātia genus ē & habet plures species.

Quis pōt eē temperatus in uno, et in temperatus in alio.

de fortitudine quòd est unū genus fortitudo duplex. Similiter dico de fortitudine, ast unica secundum genus, sed potest habere plures species: est enim duplex, Vna perficit hominem ad repellendum ea, quæ sunt repellēda: Alia est quæ non repellit, sed sustinet. Prima est bellicositas: secunda est patientia, & de ista est nunc loquendum.

Iustitia una secundum genus.

Aliquis pōt se habere ad alterū dup. Iustitia est unica secundum genus, habet tamen multas species in ordina ad altesum. aliquis potest se habere ad alterum dupliciter: primo te communicando illi, quantum potest: secundo non se, sed aliquid aliud. primum est amicitia; ideo amici habent rationem unius: & ista species est nobilissima inter omnes uirtutes morales, & ideo est nobilissima iustitia. patet, quia illa uirtus est uobilissima, quæ ordinat inordine ad alterum, & est nobilior, quam illa, quæ ordinat in ordine ad se. sed sic est de amicitia.

Amicitia pars iustitia nobilissima.

Iustitia quæ communicat sua multiplex. Secundo potest esse iustitia communicando alteri non se, sed aliquid aliud a se: & hoc dupliciter, uel bona tempotalia, & sic est iustitia communatiua: aut bona spirituaiia, & hoc dupliciter: primo quantum ad præsidentiam, & sic est dominatio: alia est quantum ad subiectionem, & est obedientia, ideo hæ uirtutes habent sub se multas species.

His intellectis doct. hic habes tres conclusiones.

1. Concl. Sco. Prima conclusio. Et si beatitudines, quæ enumerantur e Christo Matth 5. non enumerantur tanquam uirtutes secundum se, tamen bene enumerantur tanquam uirtutes in suis speciebus. Volo dicere, quod quando habemus in Euangelio paupertatem spiritus, misericordiā, luctum &c. in illis. 8. beatitudinibus non enumerantur uirtutes, quia non fides, nec charitas, nec temperantia &c. in propriis nominibus, tamen in illis enumerantur uirtutes in suis speciebus: quia fortitudo, patientia, iustitia, amicitia, & misericordia, &c.

Secunda conclusio. Licet in enumeratione donorum spiritus sancti non enumerentur omnes uirtutes, tamen enumerātur dona in uirtutibus secundum se, uel secundum suas species.

2. Concl. Notandum est, quòd quando enumerantur dona, enumerantur uirtutes in se, ut fortitudo est donum, & est uirtus, & aliæ in suis speciebus.

3. Concl. Tertia conclusio Doctoris. Ex fructibus, quos enumerat Paulus ad Gal. 5. quidam enumerantur in uirtutibus secundum se: quidam quo ad suas species: quidam nec sic, nec sic. Pro prima conclusione habemus &c. beatitudines. Prima est paupertas, & est humilitas, & est species temperantiæ, Alia est munditia cordis, quam nominat Matth. 7. speciem temperantiæ, qua perficitur homo communiter circa appetibile, & delectabile. Alia est patientia, & est species fortitudinis. Alia est mititas, & est quædam amicitia.

Beatitudines reducūtur ad uirtutes.

Dicit doct. quòd amicitia in plus se habet, quam beneuolētia, i. plus dicit, non quòd sit magis commune amicitia, quam beneuolentia, sed plus dicit, quoniam est non latent in cōtra passis, ut dicit philosophus 8. Ethic. Mititas tamen est infimus gradus: ideo per eam intelligitur amicitia. Alia est pax, & reducitur ad iustitiam præsidentium, & ad iustitiam obedientium, aut ad unam illarum. Est alia, quæ dicitur misericordia qua quis communicat, non ut rehabeat, sed sa liberaliter cōmunicat, & sua etiam: & reducitur ad unam speciem iustitiæ quæ est misericordia. Alia est esuries iustitiæ, & est ea habitu, qui inclinat ad diligendum Deum, & reducitur ad charitatē: quia habens charitatem esurit Deum. Alia est luctus, & reducitur ad spem: quia, qui lugent, aliquid spectant. dico, quòd nulle beatitudinum reducitur formaliter ad fidem, & prudentiam: tamen præsupponunt fidem, & prudentiam, sicut uoluntas intellectum.

Quō Dona reducantur ad uirtutes Dona reducuntur ad uirtutes in suis speciebus, excepta fortitudine. Consilium reducitur ad prudentiam, quæ est habitus consiliatiuus. Timor reducitur ad humilitatē. Fortitudo est ipsa uirtus moralis. Pietas est iustitia in spe. Sapientia, quæ est donum, dicit charitatē: & dicitur dupliciter: primo quia quis intelligit diuina, & est notitia æternarum, ut capit philosophus, & Theologus; sic non est donum: secundo capitur, ut est habitus, quo sapimus Deum, & gustamus Deum, & sic est sapientia donum, & reducitur ad charitatem: quia per eā sapimus Deum. Scientie ad fidem infusam. Intellectus etiam ast fides implicita, scientia explicita.

Quō fructus spiritus, uel sunt uirtutes, uel ad eas reducuntur. Tertia conclusio erat, quod 12. fructus, qui enumerantur a Paulo, quidam sunt uirtutes in se. quidam in suis speciebus: quidam nec in sa, nec in suis speciebus. Tres sunt fructus, qui sunt uirtutes secundum se, scilicet charitas fides, & longanimitas, quæ est spes ipsa. Alii sunt fructus, qui sunt uirtutes in suis speciebus. Alii sunt fructus, qui nec sunt uirtutes, nec species uirtutum, sed sunt quædam passiones consequentes. require.

Sol. arg. post oppositum. Ex his patet solutio ad argumentum post oppositum. Probans, quod sunt distincti habitus, dona, uirtutes, & fructus, & beatitudines, quia alia est enumeratio habituum, & donorum, & fructuum, & beatitudinum: ergo sunt diuersi habitus. Respondeo distinguo. hoc potest esse dupliciter: uno modo, quòd sint habitus diuersi, ita quòd sit diuersitas habituum. & sic negatur: alio modo secundum donum, quia aliquando enumerantur uirtutes secundum donum, aliquando beatitudo, & sic est uerum, & hæc de 34. dist.

DI-

DISTINCT. TRIGESIMAE QVINTAE.

QVAESTIO VNICA.

Cōparat do na interse.

CIRCA distinctionem trigesimamquintam. determinatio de uirtibus, & donis, nunc consequenter determinantur de donis, comparando ea adinuicem, quæ sunt.7. Scotus accipit 4.de istis, scilicet sapientiā consilium, intellectum, & scientiam, quid intelligimus per sapientiam dictum est, ꝙ accipitur dupliciter, sapientia uno modo, ut est donum, & sic est qua nos sapimus ipsum dilectum, & est ipsa charitas. isto modo non est habitus intellectualis, & isto modo sapientia at tribuitur Spiritui sancto, non filio. Scientia dupliciter capitur Vno modo ut dicit habitum intellectualem sicut capiunt naturales. isto modo non capitur hic, quia ut sic, distinguitur contra fidem. Alio modo capitur ut distinguit cognitionem explicitam credendorum, & sic non distinguitur contra fidē, sed est fides perfecta. & isto modo accipitur hic, generando di citur, quòd est donum.

Sapientia duplic. *Scīa dupli.*

Intell. dupl. Intellectus capitur dupliciter. Vno modo ut dicit habitum principiorum, & talis notitia principiorum habet euidentiā ex terminis, fides non; sic non est donum alio modo capitur intellectus secundum, quòd dicit implicitam notitiam credē dorum, & sic ille, qui habet fidem implicitam de credibilibus reuelatis, dicitur habere intellectum, & sic hic accipitur.

Cōsiliū dup. Consilium dupliciter dicitur, siue accipitur, primo ut dicit deliberationem agendi, & sic consilium est de omnibus agibi libus, & isto modo est sapiētia, & est uirtus moralis. Alio mo do capitur secūdum, quòd est deliberatio de operibus arduis, siue ad quæ tenemur, siue ad quæ non, sic est donum. Exemplum ad quæ tenemur, ut tenemur confiteri peccata proprio sacerdoti de iure diuino. Exemplum ad quæ non tenemur. ua de & uēde omnia quæ habes & da pauperibus, & sequere me. isto modo est donum Spiritussancti, & tamen non tenetur, sed est deliberatio de operibus arduis. Timor capitur sex modis, quidam uocatur timor naturalis, quidam humanus, quidam mūdanus, quidam seruilis, alius initialis. alius filialis. Timor naturalis est quo quis timet mortem, & omne terribile, & talis timor est ante deliberationem, ut dicit Antisiodor. & stat cum charitate, & non est donum Spiritussancti. patet de Christo qui incœpit timere, & pauere.

Timor naturalis.

Timor humanus est quo quis timet uitæ propriæ, ex deliberatione rationis.

Dicit Altisiodor. quòd timor humanus aliquādo stat cum peccato mortali, & aliquando sine peccato, aliquis timet, qui amat uitam suam propriam, & ideo aliquando peccat ex timore humano. aliquando est ex leuitate, sic est ueniale, & aliquando est sine peccato. Alius uocatur timor mundanus, & iste sonat in uitium, quia timori humano opponitur timor mundanus, & est quo quis timet pœnam gehennæ, & hoc du pliciter. Vno modo naturaliter. Alio modo ex fidei timere pœnam gehennæ naturaliter, sicut si proponeretur mihi pœna inferni. ego timebo illam pœnam. ille timor esset timor naturalis, non seruilis, nec esset donum Spiritussancti. Alio modo est timor gehennæ ex fide.

Exemplum. aud ui, quòd qui peccat & moritur in peccato mortali, punietur æternaliter, ex fide. ego fugio peccatum, & talis timor de tali pœna gehennæ uocatur timor seruilis. isto modo est donum Spiritussancti, & iste timor est a Spiritussancto, sed non cum Spiritussancto, quia est uia quædam, quæ disponit ad amorem Dei, & disponit ne aliquis peccet.

Alius est timor initialis, & habet duos oculos, Vnum ad pœnam, alium ad Deum, & talis timor est quo quis cauet peccatum propter Deum, & pœnam, quia timore pœnæ cauet peccatum, & dicitur timor initialis, quia est primo, & principaliter inchoatiuum, & dicitur esse donum Spiritussancti.

Alius est timor filialis, & est quo quis præcisè cauet peccatum amore Dei, ne separetur ab ipso.

Dub. sol. de timore in Christo. Quæritur, Vtrum in Christo fuit timor filialis, dicit, quòd in timore filiali duo sunt, consideranda, vnum est timor separationis a patre, & ideo cauet peccatum. aliud est amor reuerentialis. quantum ad primum non fuit in Christo, sed bene quo ad secundum, ut patet.

Fortitudo quid. Est aliud donum Spiritussancti, qui uocatur fortitudo, est illud, quo repellimus repellenda, & isto modo non est donum: alio modo capitur, ut reducitur ad patientiam. Aliud est donum, quod dicitur pietas, & ipsa secundum Scotum reducitur ad iustitiam: ideo quæritur, utrum scientia, sapientia intellectus, consilium, dicātur esse habitus intellectuales. Quod pietas, fortitudo, timor sint habitus appetitiui, non est dubiū sed de aliis quatuor est dubium, ideo quæritur &c.

Solu. dub. 1. prop. Prima propositio. Sapientia donum. non dicit habitum intellectualem, sed dicit habitum appetitiuum. Ista propositio est manifesta ex iam dictis de sapientia, & distinctione iam habita, quia capitur dupliciter, primo ut dicit habitum quo spiritualiter degustamus Deū, & isto modo reducitur ad habitum charitatis, etiam dicimus, quòd sapientia dicit habitum spei, quia dupliciter degustamus Deum, primo modo in se, ut bonum summum, & sic reducitur ad charitatem. secundo modo degustamus Deum nobis, & sic reducitur ad spem.

2. prop. Secunda propositio doctoris. Cōsilium donum Spiritussancti, dicit habitum intellectualem, probatum est heri, quòd cōsilium est prudentia: & prudentia est habitus intellectualis: ergo etiam consilium, & suppono distinctionem dictam de consilio.

3. prop. Tertia propositio. Scientia & intellectus dona Spiritussancti pertinent ad intellectum, & non ad uoluntatem, siue ad habitum intellectiuum, & non appetitiuum.

Notandum est, quòd notitia de credibilibus dupliciter potest haberi, vno modo implicitè, sic simplices habēt, Alio modo explicitè, sic maiores habent, aut debent habere, loquendo de fide, ut dicit notitiam implicitam, sic est intellectus; loquendo, ut dicit notitiam explicitam, sic dicit sciētiam. ideo cum quæritur, vtrum scientia, intellectus &c. dicitur, quòd sic. excepta sapientia.

Difficultas de intellectu & scientia. Hic est una difficultas de intellectu, & scientia, quia dicis, quòd dicunt habitum fidei. arguitur sic, intellectus & scientia de naturalibus, sunt habitus distincti: ergo intellectus & scientia de his quæ sunt fidei, & de credibilibus, sunt distincti habitus: antecedens patet, quia in naturalibus, intellectus est notitia principiorum, & scientia est habitus conclusionū: ergo sunt distincti habitus: ergo sic erit in credibilibus.

Sol. difficultas. Doct. negat consequentiam, quia non est simile de intellectu, & sciētia, in naturalibus, & in fide, & ratio est quia, in naturalibus est distinctio habituum intellectus, & scientiæ, propter distinctionem euidentiæ, quia euidentia principiorum est ex sola apprehensione terminorum: & euidentia scientiæ est ex euidentia principiorum, sed in credibilibus est eadem euidentia, quia certitudo de credibilibus est propter reuelationem reuelantis, tam implicitè, quam explicitè. ecce distinction. 35.

DISTINCT. TRIGESIMAE SEXTAE.

QVAESTIO VNICA.

De distinct. & connexione uirtutū.

CIRCA distinctionem trigesimamsextam. magister agit in ista distinctione de connexione uirtutum, & ideo quæritur Scotus, Vtrum uirtutes morales sint connexæ, Virtutes esse connexas potest multipliciter intelligi, Vno modo in obiecto, & non est aliud quam esse de eodem obiecto, sic non est quæstio, quia certum est quòd non, quia sunt distincta obiecta.

Secundo intelligitur subiecto .i. utrum omnium uirtutum sit idem subiectum, & sic certum est, quòd non, quia aliquæ sunt in intellectu, aliquæ in uoluntate, nisi intelligatur remotè, quia sunt in anima omnes, sed loquendo de subiecto propinquo, sic non sunt in eodem subiecto, sic non intelligitur.

Tertio intelligitur in fine, & sic est querere, utrum omniū uirtutum, sit unus finis, certum est, quòd sic remotè; quia ad beatitudinem, tamen propinquè non.

Quarto

Quarto intelligitur de caosa efficiente, & est quærere, Vtrum ab uno, & eodem ageote orieotur uirtutes omnes morales, & sic ooo est quæstio.

Quioto intelligitor quantum ad consequeotiam, & est sensos; vtrum ista consequentia sit booa. Iste habet unam uirtutem moralem, ergo habet & alias omnes, & est seosus Altisiodorensis, & Scoti, & ita disputabitur qoæstio, quie omnes suor connexæ. patet per Augustin. & per philosophum. seero Ethicorum.

Quatuor articuli iuxta quatuor, q̃ determinãtur. Hic suot quatuor articuli. De conoexiooe uirtutum verũ virtutes sint coonexæ, haber quatuor erticulos, primus de coonexiooe virtutum oeturalium ad inuicem. secundus de coooexiooe uirtutom moralium cum prudentia. tertios de connexiooe virtutum moralium Theologal. qoartus, ut patet iu rextu, habemus uidere de conuexione virtutum, uideatis decisionem quæstionis in rextu, quia plane ibi ponitur.

Opi. Henr. 1. dictum Henr. Primo nidendom est de cooocxione virtutum moralium, ad iouicem. Suut tres opiniones. prima Henr. secuoda D. Thom. tertia Doct. prime est Henr. primo notat unum ex ioteotiooe philosophi.

Notandum de primo, quòd io genere bonitatum, est ionenire quatuor gradus, primus est perseuerantia, secuodus continentia, rertius temperantia, quartus oirros heroica. primus est perseuerantia, & est habitus quo quis resistit passionibus, sed eas oon uincit, quia noo subiicit suo appetitui tales passiooes. secuudus est cootinentia, & est habitus quo noo solũ quis resistit passiooibos, sed eas oincit. tertios est temperaotia, & est habitus quo quis oou solum resistit, & uincit, sed &̃ eas moderatur. qoartus est uirtus heroica, & est actus oirtutis excelletissimus. dicit Heor. Primo sic. Io primo grado, iu quo uirtus est perseuerautia, est imperfecta. secoodo dicit, quòd in secuodo grado io quo est cootineotia, est imperfecta. tertio dicit virtutes morales io primo, & secundo gradibus, noo suot connexæ adinoicem. quarto dicit, quòd uirius io tertio gradu io quo dicitur temperantie, potest tripliciter accipi. primo potest esse imperfecta, secundo mediocris, siue in gredo medio, tertio perfecta in gredu meliori. tertius igitur gradus uirtutis, habet alios tres gradus. quinto dicit, uirtutes morales in primis duobus gradibus tertii gradus, nou habent coonexiooẽ. sed in gradu imperfecto, & mediocri, quia ot sic sunt imperfectæ, & ut imperfectæ oou habaor coooexiónem. sexto dicit, quòd uirtutes io tertio grado secundi gradus, & io gradu heroico habeut oecessario cooneeionem, uidetis quid habetis respoudere secundum Henricum.

Probat ultimum dictum retiombus, & auctoritatibus, ꝙ sint io illo gradu heroico coooexæ sic, quòd non possit uoa haberi sine alie.

1. rõ Henr. Prober sic. Illa uirtus oon est perfecta, quæ potest obliquari a suo fioe: sed sic est, quòd una sola posita uirtute, potest obliquari a suo fine: igitur &c.

Dupl. finis oirtutum. Notandum est, quòd duplex est fiois oirtutum, scilicet intrinsecus, & eetriosecus, ut iustitia babet finem intrinsecum, scilicet proportionis, & est æqualitas, qoie per eam redditur vnicuique, quòd suum est, similiter temperautia, sed finis iutrinsecus est mentis puritas, oec habent finem eatriosecum, scilicet felicitatem, & de illo loquitur Heori.

Probarur maior per Aog. cheritas quæ deseri potest, ouoquam perfecta, & uera fuit. ista auctoritas, debet glossari, qe ex ea posset heberi, quòd charites amissa io uie, ooo fuit uera patet minor, quia ille qui haberet unam solam uirtutem moralem, non firmaretur circa suem materiam, & circa finem. patet, quia si qois habeat remperautiem, & oõ fortitudinem, & dicatur ei fornicere, aliter te faciam mori, tunc ipse foruicabirur, obliquebitur circa suam mateтiam: ergo suot connexæ io gradu perfecto.

Sco. sol. arg. primum. Sco. respondet dicens, maiorem esse falsem, scilicet, quòd uirtus qoæ potest obliquari a suo fine, noo est perfecta; supponit talsum, quòd uirtus obliquatur a suo fiue, sed bene habẽs fioem obliqoatur e suo fine; ideo illa de rigore est falsa. uotat doct. quòd ille qui habet perfectam virtutem, potest obliquari a suo fiue, sed uoo sequitur, quòd illa ooo fuit virtus perfecta iu eo, ur exposoit Henricus.

Contre, iste comisit actum intemperantiæ, temperantia in eo noo erat perfecta. oego. probo, quie iste obliquatus est circa fioem.

Actus vnius uirtutis, nõ est circa omnia. Dieit doctor, qoòd actus uuius solios uirtutis noo est circa omoia, ut ectos temperantiæ ooo est circa terribile. Vnde ꝙ iste sit intemperatus, non est quia eius temperautia noo sit pfecta, sed quia temperantia non est circa mortem, sed fortitudo: & non habet fortitudioem moderantem circa illud: igitor efficitor iotemperatus.

Contra, illa temperautia non est habitus, sed solum dispositio: patet, quia immediatè deperditur. dicatis, quòd non amittit temperaotiam, qoia per unum solum actum malum oon amittitur habitus, oisi esset bene iotensus, sed per plures actus malos amitteretur beue.

Secuodo arguitur sic. Omois uirtus perfecta dat delectabiliter operari: sed hebeos unam solam sine aliis noo potest delectabiliter operari: ergo habrnt couneeiooem oirtutes. paret minor in casu prædicto. dicetur ei, vel tu fornicaberis cum hac, uel morieris, si eligat mortem tristabitor. si hoc faciet, ergo temperantia in eo oon est uirtus perfecta quia si esset, delectabiliter oon fornicaretur. Etiam sit aliquis temperatus, & auarus. propooat sibi tyrannus, uel tu fornicaberis, uel dabis centum aureos: si noo foruicetur, erit ualde sibi triste, & temẽ si haberet perfectam tempei entiam, delectabilitet nou foroicaretur. ergo &c. *2. rõ Henr.*

Respondet doctor ad materiam. ootat Doctor. & bene, ꝙ vnaquæque uirtus dat delectabiliter operari circa suem matariam præcisè, circa materiam alterius uirtutis minime, sit aliquis qui habeat actum cootinentiæ, mooalis, uel aliqua mulier, ut Susanna: & habeat actum fortitudinis, dicatur ei, tu cummiscere nobiscum, uel dicemus, quòd iuuenis erat tecum, & lapidaberis. Susaune delectabiliter operarur nou adulterando, & delectabiliter operatur uolendo committere actum io temperantiæ, sed talis habitus oon dat delectabiliter sustinere moriem: sicut nec habitos fortitudiois dat delectabiliter opereri, circa hoc, quòd est uou fornicari. secũdo notat Doct. non ioconueoire, ut habeus habitom, siue actũ uoius uirtutis, eliciat actom contra aliam uirtutem: Dicitur, qoia ooo est dispositus &c. sic Sories habens temperaotiam, & non fortitudioem, dicitur ei morieris, vel fornicaberis; si moritur est sibi difficilius mors, quia non hebet habitum regulentem ad moriem sustinendum, si fornicetur tristatur per accidens, quia uon habet habitum regulantem ipsum circa matariam illius uirtutis, scilicet mortem. cum ergo dicis, omois uirtus det delectabiliter operari, uerum est circa suam materiam propriam. si proponetur sua materia præcisè, delectabilitet operebitur circa illam. si proponatur mors, qnia mori est magis triste quam fornicari: ideo foroicabitur, & tristebitur per accideus de foroicatione. *Resp. doct. ad scdam rationem.*

Tertio arguitur sic. Omnis virtus perducit ad finem suum sed ooa sola posita. ooo perducit ad finem: ergo ooo est perfecta: ergo &c. *3. rõ Henr. soluitur.*

Notandom est, qoòd uirtutem perfectam perducere ad finem, iotelligitur dupliciter, primo ad suum fiuem, secũdo ad finem aliarum uirtutum. loquor de fioe iotriuseco, Vnde est, quòd omois uirtus moralis perducit ad finem suum ooo aliarum. mioor est falsa, quie habeos temperaotiem potest temperatè oiuere. etiam habeos fortitudinem, potest fortiter agere. Ad auctoritates. primo ad illam Augustini, Charitas quæ deseri potest, nuoquam fuit uera. Vtrum uirtus, quæ potest emitti, sit uera uirtus, dicatis, quòd licet habitus quilibet sit de difficili mobilis a suo subiecto. noo tameo est inemissibilis; ideo licet charitas uiæ aliqoando deperdatur, tameo nou sequitur, quod oon sit habitus, & uirtus. *Ad auctor. respondes.*

Ad August. aliqua charitas dicitur uirtus uera doplicitet, primo formaliter, qoia est uerè habitos qoi est forma quædã qoæ est charitas, sic charitas uiæ est ita uera sicut charitas patriæ. secundo iutelligitur per commuoicetionem, & quia charitas oiæ non ita ioseparabiliter cooiungit fioi ultimo sicut charitas patriæ, ideo ooo est tam uera. sic intelligit August. secundo probatur auctoritete Greg. ille solus habet perfectã uirtutem, qui noo simul iacet io aliis uitiis: sed hebeos unam solem uirtotem, oõ iacet in uitiis: ergo ooo haber uirtutem perfectam. Vnam uirtotem perfectam esse sine alia, est dupliciter, primo simpliciter, sic una nõ potest esse perfecta sioe aliis: sic iotelligit Gregor. & sancti. arguitur sic, uirtutes morales sunt sorores: ergo suot cooiunctæ. patet aotecedeus, quia per cooiunctiooem, & emorem. *Charitas dicitur uirtus uera dupl.*

Patet etiam ratione, qoie ona eliam iouet; ergo suot sorores. non tameo de sancta Clara.

Doctor distioguit, quòd sorores se iuuant iotelligitur dupliciter, primo ed conuiuendom. secundo ad essentialirer perficiendum. primo modo uerum est, quòd se iuuãt sorores, & etiam uirtutes, secundo modo ad essentialiret perficieodum, & hoc modo ooo est uerum. Etiam noo est uerum sic. *Sol. doct. ar ex auct. D Greg. sorores se iuuãt dupl.*

Dicit doct. quòd uirtotes se iuuant. Quia habens tempe-

rantiam & fortitudinem, est magis sufficiens, sed vna esse po test perfecta sine alia. & sic patet, quòd illæ auctoritates non concludunt.

Scot. arguit contra Henr. Doct. arguit contra Henr. quòd non concludat, nec quòd uerum dicat: arguitur sic. In gradu imperfecto aliquis potest habere unam solam uirtutem; ergo & in gradu perfectissimo, & heroico potest quis habere unam sine aliis: ergo non sunt connexæ, antecedens est notum secundum Henr. contra quē arguit Doctor. consequentia patet, suppono, quòd habitus in cendatur per actus, sicut generatur per actus, tunc pono casum, quòd per quatuor actus temperantiæ acquisierit quis si bi habitum temperantiæ imperfectum, uolo, quòd per alium non occurrat sibi quicquam, nisi materia temperantiæ, iste ex tribus actibus acquisiuit habitum imperfectum, & commune elicit actus temperantiæ: ergo intendit ille habitus, & non alii habitus, quia non elicit actus generatiuos aliorum habituum, & tandem in gradu perfectissimo habebit temperantiem.

Ponitur responsio Henr. Diceretis, quòd occurret sibi materiæ aliarum uirtutum in phantasia, licet non extra, & tunc poterit elicere actum aliarum uirtutum.

Refellitur resp. Contra, suppono, quòd non sunt plures actus intelligendi simul in eodem intellectu. Tunc licet habeat in phantasia illud, non tamen illud aduertit.

Item uolo, quòd cum occurret in phantasia, præcipiet uoluntas ut solum aduertat ad materiam temperantiæ, & sic virtutes non sunt connexæ, & sic patet opinio Henrici ad quæstionem.

Opi. D. Tho. Aliter dicitur, & melius, ponitur opinio Thomæ, ponit vnam distinctionem, quòd uirtus moralis potest cōsiderari du pliciter, primo in eo, quòd habitus: secundo in eo, quod uir tus. supponatur, quòd quælibet uirtus est qualitas de difficili mobilis a subiecto. potest considerari in eo, quòd est habitus, secundo in eo, quòd uirtus, quia uirtus dicit aliquid supra ha bitum, quia aliter omnis habitus esset uirtus primum dictum

1. dictū D. Tho. uirtutes morales sumptæ in ratione habitus non habent con nexionem adinuicem, quia tunc sequeretur, quòd omnes habitus essent connexi adinuicem, quod est falsum. patet in scie tiis, hanc propositionem concedit doct.

2. dictum eiusdem. Secundum dictum Tho. uirtus moralis in eo, quòd uirtus moralis, habet necessario connexionem cum aliis uirtutibus omnibus. probat ex intentione. istud secundum dictum a doctore in sequenti impugnabitur.

Doct. nunc impugnat opinionem istam duabus rationib. aut tribus.

Notandum, quòd est difficultas, Utrum uirtus moralis di cat aliquid unum per se; uel aliquod ens per accidens.

Virtus non dicit unum per se secūdum Scotum. Diceret Scotus, quòd uirtus non est unum per se. arguitur sic ratio uirtutis moralis consistit in ratione habitus, & in ra tione conformitatis ad rectam rationem: ista dicitur esse ratio uirtutis moralis. uirtus moralis dicitur esse habitus electi uus in mediocritate consistens quo ad nos, determinata ratione, & ut sapiens utique determinabit. 2. Ethicorum. & id ultra naturam actus, uel habitus uirtutis, actus uel habitus non requirunt nisi conformitatem. dicebat D. Thomas, quòd uirtutes habent necessariam connexionem, sed conse quentia non ualet, quia sola conformitas rationis sufficeret ad habitum moralem.

c. ra Sco. ut detur ad idem. Secundo ad idem arguitur, & probatur, quòd non rectè di stinguit, & arguitur sic, si uirtus moralis in eo, quòd uirtus, perficitur per concomitantiam unius habitus cum aliis uirtu tibus, sequeretur, quòd una uirtus moralis erit ratio essendi alteri uirtuti morali. consequens est falsum, probatur conse quentia. & capio habitum temperantiæ; tu dicis, quòd non est uirtus moralis nisi per concomitantiam fortitudinis ad te perantiem: ergo habitus temperantiæ. hoc consequēs esse fal sum, probatur tripliciter, arguitur sic, si uirtus moralis esset ratio essendi alteri uirtuti morali sequeretur, quòd uirtus moralis esset uirtus antequam esset uirtus.

Item sequeretur, quòd nulla esset uirtus, ista sunt inconue nientia, quod primum sit inconueniens patet manifestè, & ta men istud sequeretur. negatur illa consequentia quantum ad illa inconuenientia. probatur primo, quòd ista consequentia sit bona, una uirtus moralis sit ratio essendi alteri, & tu dicis quòd fortitudo non est uirtus moralis, nisi cum temperentie: ergo temperantia est uirtus quando fit uirtus. negatur con sequētia, probatur, quia ad hoc, quod fortitudo sit uirtus, sup ponit temperantiam esse uirtutem, ergo & temperantie non potest esse uirtus nisi per concomitantiam ad fortitudine n: ergo est uirtus quando præsupponitur temperantie, & econ tra, & tamen temperantia in illo priori non est uirtus. patet, quia non esset uirtus nisi præsupposita fortitudine quæ dat si bi esse uirtutis. probo secundum inconueniens, quia bene se quitur, quòd si une uirtus est una ratio essendi virtutem mo ralem, sequeretur, quòd nulla esset uirtus, & arguitur sic. si cut temperantia est ratio essendi uirtutem moralem fortitu dinis, ita & econtra: ergo erit prima, & eadem ratione iusti tia erit prima uirtus. eadem ratione temperātia est prima uir tus, & per consequens omnis erit prima uirtus, & ideo nulla erit prima &c. per consequens nulla erit uirtus. dices, quòd uirtus potest dupliciter considerari, Vno modo in eo, quòd habitus. Alio modo in eo, quod uirtus moralis, in eo, quòd habitus, & tunc dico, quòd Arist. concedit virtutes in ratio ne habitus habere ordinē, & aliquā esse primam uirtutem, & sic etiam Tho concedit, alio modo in eo, quòd uirtus mora lis: & sic diceret ipse, quod non habeo pro inconuenienti, ꝙ habitus habent rationem uirtutis ea ratione propria ex con comitantia mutua.

Contra dicit Scotus, tu dicis, quòd uirtus in ratione uirtu tis una non est prior alia.

Contra, si una uirtus non sit prior alia, sequitur istud incō ueniens, quod per unicum actum moralem bonum, omnes uirtutes accipient esse uirtutes. consequens est inconueniens, quod ut manifestum relinquit Scotus, nempe quod per uni cum actum temperantiæ, acquirantur omnes uirtutes, & ac cipiunt esse uirtutis. hoc est inconueniens.

Scotus arguit sic. Virtutes morales sic se habent in ratione uirtutis, quod una non est prior altera: ergo per unicum actū omnes accipient esse, & pono casum, quod si Sortes habens habitum temperantiæ, & habitum fortitudinis tunc uolo, ꝙ habitus temperantiæ non sit in eo uirtus. etiam habitus for titudinis sit in eo præcisè habitus, & nō uirtus, Vel aliter uo lo, quòd si Sortes habens fortitudinem, ut quatuor, iden est habitus, quia si heberet in quinto gradu esset uirtus moralis, & etiam habet temperantiam, ut quatuor, & non est uirtus moralis in quatuor.

Tunc arguitur sic. Si nulle sit uirtus moralis prima, uel in Sorte possunt acquiri per unam actum moralem bonum, om nes habitus, uel une erit prior altera. sic primum. sic effent uir tutes morales, negatur. probatur, pono casum, quod sit Sor tes habens habitum temperantiæ, ut quatuor, & uolo, quòd Sortes eliciat actum intensiuum temperantiæ, & tunc acqui ritur temperantia, & non fortitudo, quòd est contra te. si di cas, ꝙ per istum actum intensum temperantiæ acquiritur ha bitus fortitudinis, istud est inconueniens, & sic argumentum est bonum.

Vltimo arguitur. Contre istam opinionem, & probatur, ꝙ uirtutes morales non sint necessario connexę.

Arguitur sic. Virtutes morales sumptæ secundum speciem non habent necessariam connexionem: ergo uirtutes mora les sumptæ secundum genus non habent necessariam conne xionem.

Probatur consequentia, quia magis conueniunt duę uirtu tes distinctè secundum speciem. quam duæ distinctè secundū genus, negatur assumptum, ꝙ duæ uirtutes morales, & sump tæ secundum speciem, non habeant necessariam connexio nem. probatur, & capio continentiam matrimonialem, & uir ginitatem, istæ non habent connexionem, quia continentia matrimonialis non stat cum uirginitate: nec contra: ergo duo genera in esse uirtutes, non habent connexionem, & sic Scot. dimittit opinionem S. Tho. Dicebat S. Tho. ꝙ una potest esse sine alia, ut dictum est, & non potest esse.

Quæritur in isto. Vtrum uirtutes morales habeant conne xionem adinuicem: de uirtutibus moralibus est dupliciter lo quendum, Vno modo secundum rationem generum interme diorum, dictum est, quòd temperantia est unum genus subal ternum, & etiam iustitia, habens sub se multas species, & sic non habent necessariam connexionem. Alio modo est intelli gendum secundum rationem generalem prius assignatam, & sic etiam non habent necessariam connexionem. probatur, ꝙ ex multis actibus temperantiæ potest acquiri perfectus habi tus temperantiæ, & ex multis actibus temperantiæ non ac quiretur habitus fortitudinis: tamen quia Doctores dicunt quòd habent necessariam connexionem, est distinctio: aliud est loqui de uirtutibus moralibus absolutè, & non in compa ratione ad habens: & ut sic non sunt necessario cōnexæ: quia vna uirtus potest esse sine alia absolutè. Sed loquendo de habē te, aliud est. dicit Scot. duas propositiones. *Vtrū uirtutes morales habeant connexionē ad inuicem.*

Prima

1. prop. Sco. Prima propositio. Aliquis potest esse perfectus secundum vnam uirtutem moralem, & tamen non erit perfectus secundum alias.

Ex quo patet, quòd aliquis potest habere vnam uirtutem moralem absque hoc, quòd habeat alias.

Probatur. Quandocunque est aliquod perfectibile plurib. perfectionibus perficientibus simul, potest perfici vna sine alia, & absque hoc, quòd perficiatur pluribus perficientibus: quia temperantia perficit uno modo, & iustitia alio modo, & sic de aliis: ergo &c.

Probatur in naturalibus, quia perfectio hominis est habere potentiam auditiuam, & potentiam uisiuam: & homo potest perfici una potentia, sine alia, ut aliquis potest perfectè uidere, & nihil audire, & sic de aliis. sic etiam est de uirtutibus moralibus, quòd quis potest perfici per unam, qui non perficitur per alias.

2. prop. Secunda propositio Doctoris. Non potest homo politicus esse perfectus vniuersaliter, habendo vnam uirtutem moralē, nisi habendo omnes alias simul. Ista propositio declaratur in naturalibus. Nullus est perfectus secundum perfectionem potentiarum organicarum, nisi habeat omnia, siue omnes alias uniuersaliter: licet benè habens unam uirtutem est simpliciter perfectus habendo illam, sed non uniuersaliter. Ideo quæritur. Vtrum uirtutes morales sint connexæ ad inuicem, secūdum Scotum: distinguit, quòd est loqui dupliciter de uirtutibus moralibus; uno modo absolutè, & secundum rationes formales, & loquendo in esse uirtutis. & sic uirtutes isto modo non sunt connexæ, quia una in gradu heroico potest haberi sine aliis, Alio modo in ordine ad perfectibile, & sic sunt connexæ, si istud perfectibile debeat dici perfectum vniuersaliter in genere moris: & sic si considerentur absolutè, non sunt cōnexæ: sed si comparentur in ordine ad perfectibile, sunt connexæ.

2. artic. ¶[Secundus articulus habet &c.]

Consequenter hic ponitur secundus articulus, qui quærit de connexione uirtutum ad prudentiam.

Dupl. sermo habetur de prudentia. Notandum est, quòd de prudentia est loqui dupliciter. Primo in communi, & uniuersali, ut est habitus, qui dictat de agibili in uniuersali, non determinando ad hoc, aut ad illud. Secundo potest considerari, ut dicit habitum determinatum ad unumquodque agibile alicuius uirtutis, ut secundum quòd determinatur ad agibile terribile, ut secundum quòd determinatur ad agibile delectabile, uel secundum quòd determinatur ad agibile ad alterum. Prima est prudentia uniuersalis. Secunda est prudentia particularis. ideo iste articulus habet duos articulos, primus quærit. vtrum unaquæque uirtus habeat connexionem cum sua prudentia: ut utrum fortitudo habeat connexionem cum sua prudentia, & dictat circa agibile terribile. secundus erit de connexione uirtutum cum prudentia uniuersali.

1. art. huius secundi principalis.

Nunc uidendum est de connexione uirtutum cum sua prudentia: & primo ponitur opinio Godofredi de fontibus: secūdo ponetur opinio doctoris nostri.

Opi. God. circa primū artic. Conclus. Godof. Conclusio Godofredi est talis. Necessaria est connexio vniuscuiusque uirtutis moralis cum sua prudentia particulari. Pro declaratione conclusionis notanda sunt quatuor.

1. dictū pro declaratione conclus. Primum dictum. Voluntas non potest male eligere, nisi intellectus malè dictet, Vtrum potest eligere fornicationem voluntas, nisi intellectus dictet? patet hoc dictum auctoritatibus philosophi. Prima est. si uoluntas male eligit, intellectus male dictat: ergo primum dictum uerum. Ad idem est philosophus. si maior practica proponatur ab intellectu, & minor capiatur a sensu, tunc conclusio est operatio. si maior proponatur ab intellectu errante, tunc ergo erit operata, idest erratur a uoluntate: ut si ista maior proponatur ab intellectu, omnis inimicus est occidendus: & ostendatur inimicus a sensu, tunc uoluntas eligit, quòd hic est occidendus.

Resp. ad auctor. Ad istas auctoritates oportet respondere. primum dictum est falsum. ad probationes, concedo auctoritates: sed cum uoluntas malè eligit, intellectus malè dictat, idest contingit uoluntatem malè eligere, intellectu malè dictante, & est uerum: sed non habes, quòd uoluntas non posset eligere malè nisi intellectus malè dictet, quòd uoluntas potest eligere fornicari, & intellectus dictat, ꝙ non est fornicandum, ut patet sæpissime in nobis.

2. dictum God. Secundum dictum istius doctoris. stante dictamine recto in intellectus, uoluntas non potest male eligere.

Contra, est articulus Parisiensis contra hoc, quare distinguit ipse, ꝙ iste articulus potest accipi dupliciter stante scientia &c. Primo potest accipi in sensu diuiso: secundo in sensu composito. In sensu diuiso esset falsa sua propositio propter articulum, quia sensus articuli diuisus est, Intellectus dictat de hoc agibili in uniuersali, aut particulari, & uoluntas non potest in oppositum. est falsum. sic intelligitur articulus, & non sic intelligitur meum dictum.

Secundum dictum. Secundo potest exponi in sensu composito, & hoc tripliciter, quia uel potest exponi per dictionem causalem, & est sensus, quia intellectus dictat in uniuersali, & in particulari rectum, ideo uoluntas non potest malè eligere: sic est falsum Secūdo potest esse temporalis, & est sensus; quando intellectus rectè dictat, uoluntas non potest malè eligere. notat concomitantiam rectè electionis ad rectum dictamen, & sic est uerum. Tertio potest esse conditionalis: sic est uera, quia sensus est: si intellectus rectè dictat: ergo uoluntas rectè eligit.

Tertium dictum eius. stante errore in intellectu necessario est error in uoluntate. *3. dictum God.*

Quartum dictum eius. Licet simul tempore fuit error in voluntate, & intellectu; tamen prius natura est error in uoluntate, quam in intellectu. Sequitur corollariè, quòd error uoluntatis excæcat intellectum: quia est causa erroris in intellectu. patet hoc primo per August. super illud psalmi, Loquetur ad eos in ira sua: quia dicit, ꝙ transgressio peccatorum est causa erroris in intellectu, etiam omnes mali ignorant. etiam Dionys. nullus operatur ad malum aspiciens. *4. dictum eiusdem.*

Dicit doct. ꝙ uoluntatē excæcare intellectum, intelligitur tripliciter. primo priuatiuè: secundo positiuè: tertio per errorem. quomodo priuatiuè dicitꝰ excęcare intellectum? auertēdo ipsum a recto dictamine, et conuertendo ipsum ad oppositum, uel ad impertinens: ut patet in exemplo: Secundo intelligitur positiuè, & contrariè.

Notandum est, quòd sicut ex rectis dictaminibus acquiritur habitus bonus, qui est prudentia: ita ex malis dictaminib. acquiritur in intellectu habitus malus, qui est stultitia, & insipientia: ut dictat intellectus, ꝙ est gaudendum, & fornicandum, & ꝙ oportet gaudere in hoc mundo: & ex istis dictaminibus aggeneratur habitus malus, qui est imprudentia cōtrariè, & positiuè; aut insipientia. ideo sic uoluntas excęcat intellectum propter habitum contrarium, qui in eo generatur per imperium uoluntatis. Tertio intelligitur excęcare intellectū per errorem, idest facit eum errare circa principia, & conclusiones deductas ex illis. sic non excęcat intellectum uoluntas.

Ad auctoritates eius: dicit Aug. quòd transgressio legis causat obumbrationem intellectus, idest excœcationem mentis, uerum est priuatiuè. aut positiuè. Ad Dionys. Nullus operatur ad malum aspiciens, ad malum sub ratione mali; dico, ꝙ potest intelligi illa auctoritas dupliciter: primo ad malum aspiciens in ratione iudicantis: secundo ad malum aspiciēs sub ratione appræhensi, & cogniti. Primo modo est uerum, quia nullus peccat, quia intellectus iudicet malum, ut malum esse eligendum: secundo modo non, quia potest intellectus apprehendere malum sub ratione mali, & uoluntas potest illud eligere, & tunc peccat ex certa malitia. *Sol. auct. & opi. God.*

Ad philosophum, Omnis ignorans malus; loquitur ibi philosophus de ignorantia voluntaria, quia qui vult ignorare, malus est. Ad sapientem, Excæcauit eos malitia eorum: ergo uoluntas excęcat intellectum, uerum est priuatiuè, aut positiuè, nego per errorem. *Oīs ignorās malus, quō intelligitur.*

Probat illud primum dictum Godofredus unica ratione: quia scilicet error uoluntatis præcedit natura errorem intellectus, quia si non, sequeretur ꝙ malitia uoluntatis posset esse in quantocunque gradu sine errore intellectus: hoc est falsum & contra aliquas auctoritates: ergo non est dicendum, patet consequentia, quia si prima mala electio uoluntatis non excęcaret intellectum, nec aliqua alia posterior: quia prima potest esse æquè, sicut quæcunque alia. *Rō God. ad probandum 1. suū dictū.*

Nam supponit Godof. ꝙ prima mala electio uoluntatis potest esse tam peruersa, sicut decē sequentes: ergo consequentia est bona. Iam habetis solutionem, quia malitia uoluntatis excæcat intellectum, si tu intelligas in consequente, quod intellectus non erraret circa sua principia, & conclusiones. concedo: sed si intelligas, ꝙ non excæcaretur intellectus positiuè, sic est falsum.

Cum dicis, ꝙ est simile de prima malitia, & de aliis, nego: ideo distinguit, ꝙ est connexio uirtutum cum sua prudentia, quia stante recto dictamine in intellectu, uoluntas non potest malè eligere. *Declarat se God.*

Doct. arguit contra eum, ꝙ stet intellectum rectè dictare, & uo-

& uoluntatem male eligere.

Primo arguit ex prima auctoritate, quia aliquis scit malũ esse malum, & tamen consentit malo per malam electionem ergo stante recto dictamine in intellectu, potest esse mala electio in uoluntate. patet antecedens per Augus. super hoc, Forte uiuos deglutissent nos, sicut illi, qui sciunt malum, & eligunt malum. ergo &c.

Ad idem arguit alia auctoritate: quia aliquis uitiosus scit non esse consentiendum uitio, & tamen consentit uitio: ergo patet, quòd absque errore in intellectu stat mala electio in uoluntate. patet antecedens per D. August. super illud. fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. dicit, quid est uitiosos consentientes, nisi scientes non debere uitio consentire, & tamen illi uitio consentiunt?

Ad idem per Aug. quia stat intellectum dictare bonum esse eligendum, & tamen uoluntatem non eligere illud bonum: ergo non existente in intellectu errore, stat mala electio in uoluntate. patet per Aug. super hoc, concupiuit anima mea desiderare: quia præcedit intellectus, sequitur tardus, aut nullus affectus.

Rõ Scot. contra God. Ratione arguit sic Doc. Si rectitudinem de agibilibus in intellectu sequeretur necessario recta uolitio in uoluntate, sequeretur, quòd scientia recta de agibilibus plurimum faceret ad rectam electionem, hoc est falsum, quia multi sunt, qui cognoscunt agibilia recta, & tamen male agunt, & nihil de eis faciunt. sic de eo, qui studuit Ethicæ.

Item si dictum tuum esset uerum, oporteret dicere, non cõsideres malum, & non oporteret dicere, non sis malus: hoc est contra sensum.

Item arguitur sic. Stante recto dictamine uoluntas potest nihil eligere, quia potest non eligere cum sit libera: ergo non necessario sequitur bona electio: quia nulla sequeretur electio: ergo prudentia non habet necessariam connexionem cũ sua uirtute morali: quia uolo, quòd intellectus dictet, & uoluntas suspendat actum suum, & iterum dictet, & iterum ex illis dictaminibus aggenerabitur prudentia sine sua uirtute: ergo &c.

Arguit q uoluntas nõ excæcat intellectum. Tertio arguitur contra hoc, quòd uoluntas excæcat intellectum, & arguitur sic. Voluntas non potest facere errare intellectum circa sua principia, aut conclusiones: ergo non potest intellectum excæcare eo modo, quomodo intelligit Godofredus.

Patet antecedens, quia si intellectus consideret, omnis seditiosus est extirpandus ab urbe, & omne summum bonum est diligendum, & sciat syllogismum esse consequentiam necessario illatiuam, tunc assentiet conclusioni: & quantumcunque subsit imperio uoluntatis, tamen non faciat uoluntas intellectum errare circa principia, & conclusiones.

Euasio. Volũtatem excæcare intellectum dupliciter. Ponitur euasio, quòd uoluntatem excæcate intellectum, est dupliciter: primo per auersionem: secundo per errorem. primo modo intelligo, & non secundo. sic rationes tuæ non concludunt.

Reprobatur Euasio. Contra arguit doctor. Auertere intellectum a consideratione, non est excæcare intellectum: quia excæcatur intellectus, qui intelligit aliter quam sit intelligendum.

Item, excæcare sic intellectum, est auertere, & quæro, utrũ illud auertere sit peccatum, aut non: si uoluntas auerteret intellectum ipso dictante, quòd est Deus diligendus, ipsa esset mala: quæro utrum illud uelle auertere sit bonum, aut malũ: sed quomodocunque, illud uelle præsupponit aliquid intelligere simul tempore & prius natura. si sit illud intelligere, quo rectè dictat bonum, non est malum uelle auertere per te, quia stat cum recto dictamine: si autem non sit illud rectè intelligere, sed aliud; quæro, si illud est rectum, aut non: si est rectum, ergo illud uelle non est malum: si non, ergo uoluntas non excæcat intellectum.

Præterea ad hoc, aut stante recto dictamine uoluntas malè eligit &c.

Arguitur sic. Stante recto dictamine uoluntas potest non eligere, & ita se non confirmabit recto dictamini, & ita peccabit, quod est falsum, quia non obligatur ad omnia pro semper.

Præterea. Nullus uiator est incorrigibilis, stante statu uiæ: ergo nullus potest errare circa principia: ergo stante mala electione in uoluntate stat rectum dictamen in intellectu: ergo non est uniuersaliter uerum dictum, quòd si esset error in uoluntate, esset etiam in intellectu.

Vltimo arguitur, quia uolo, quod intellectus damnati dictet istud, Deum esse odiendum; uel uoluntas eius acquiescet illi, aut non: si sic, ergo delectabiliter, quod est impossibile; quia in odio Dei non potest quis delectari, si non acquieuisset habeo propositum, q stat intellectum esse in errore, & non uoluntatem: & etiam, quòd stat intellectum esse rectum, & uoluntatem malam.

Arg. God. et opinionis. Est unum argumentum istorum, quòd stante recto dictamine, uoluntas non potest male eligere, quia tunc ferretur in incognitum, quod est impossibile: quia intellectus dictat non esse fornicandum, & uoluntas eligit fornicandum: intellectus dictat bonum, uoluntas uult malum: ergo uoluntas fertur in incognitum. dicit de Bassolis, quòd argumentum concludit bene, quòd uoluntas non uult incognitum: quia illud præcessit in intellectu simpliciter, & absolutè, nõ autem iudicatum ab intellectu.

Dub. primũ Aliud dubium posset hic esse, tenendo opinionem Doctoris oportet respondere ad unum dubium.

Primus casus. Ponatur casus, quòd intellectus dictet Sorti esse castè uiuendum, & semper dictet, nihil faciatis, cui dictatur, non aggenerabitur in eo, siue in eius uoluntate aliquis habitus bonus castitatis, in intellectu tamen ex pluribus dictaminibus aggenerabitur habitus inclinans ad castè uiuendum. Vtrum talis habitus sit prudentia, an non?

Ponatur alius casus. est Plato habens inimicum, intellectus dictat, sumenda est uindicta de inimico, continuè dictat, sed uoluntas eligit sustinere: in uoluntate generabitur habitus ex pluribus electionibus, quæro, utrum illa electio erit uirtus moralis, an non?

Soluit Scot. secundũ opinionem D. Tho. Doctor noster primo respondet secũdum opionem B. Tho. & eum impugnabit, & aliter resoluit difficultatem. B. Tho. respondet per dicta.

Primum dictũ D. Tho. Primo dicit. Nullus habitus dictatiuus de aliquo agibili rectè dicitur esse prudentia, nisi in uoluntate sit electio bona, & recta, conformis illi habitui generato ex illis rectis dictaminibus, & sic uirtus moralis in uoluntate: quia prudentia est concors habitus appetitui recto, idest uirtuti morali.

Habitum esse concordẽ appetitui recto dupliciter intelligitur. Doctor respondet ad illam auctoritatem, habitum intellectus esse concordem appetitui recto, intelligitur dupliciter. Primo actu: secundo aptitudine. Aptitudine sic habitus practicus est conformatiuus praxi, idest natus conformari praxi; sic intelligit philosophus. intelligitur actu sic, quòd actu conformetur electio dictamini, sed sufficit, quòd sit apta nata conformari.

2. dictũ D. Tho. Secundo dicit D. Thom. habitus dictatiuus de fine in uniuersali non est prudentia, & habitus consiliatiuus, & consiliũ non est respectu finis: ideo habitus circa finem in uniuersali non est prudentia.

Consiliũ duplициter. Pro solutione notandum est, quòd consilium capitur dupliciter Primo communiter, sic omnis discursus practicus uocari potest consilium, ut distinguendo, omnis uitiosus & seditiosus est extirpandus, & exterminandus a repub. Sortes est seditiosus: ergo &c. iste discursus est consilium large.

Secundo capitur propriè consilium; sic est habitus consiliatiuus de mediis ad finem. quando dicit B. Thom. quòd habitus de fine in vniuersali non est prudentia, quia prudentia est habitus consiliatiuus: sed consilium non est respectu finis: ergo &c.

Respondeo, quòd prudentiam esse habitum consiliatiuum est dupliciter: primo ut consilium dicitur communiter, sic nõ est uerum: secundo ut consilium dicitur propriè, sic argumẽtum concludit.

3. dictum D. Tho. Tertium dictum Tho. Habitus dictatiuus de fine in particulari in intellectu non potest uocari prudentia. probat ut supra; quia prudentia est non de fine in particulari, sed de mediis ad finem, quia est habitus consiliatiuus, & consilium non est respectu finis: sed respectu mediorum ad finem.

4. Dictum eiusdem. Quartum dictum eius. Habitus dictatiuus de mediis ad finem in intellectu, cui in uoluntate correspondet uirtus moralis, est prudentia. hoc non negabit Doct.

Arg. contra D. Tho. & contra Scot. Contra B. Thom. est vnum argumentum, quòd etiam habet soluere Doct. Dicebatur, quòd uirtutes morales sunt cõnexæ ad inuicem: arguebat sic Doctor contra hoc: quia tunc per eundem actum omnes virtutes constituerentur in esse uirtutis, quod est falsum. ponatur, quòd aliquis habeat temperantiam, ut quatuor non est uirtus, licet sit habitus. sic etiã habeat alias, eliciat actum temperantiæ: ille actus acquiret vnum gradum temperantiæ, & sic fit uirtus, & sic, quia uirtutes sunt connexæ, alii habitus sunt uitutes.

Solu. arg. Scot. pris. Arguitur contra quartum dictum, uide textum. Doct. respondet, non est inconueniens, ut per unum, & eũdem actum agge-

aggeneretur prudentia, & uirtus moralis ei correspondens: tamen est inconueniens, ut per eundem actum aggenerentur omnes uirtutes morales inexistentes.

Prudentia, & uirtus moralis sibi respondens quo se habẽt

Notandum est, quòd prudentia, & uirtus moralis in uoluntate ei correspondens se habent sicut regula, & regulatum.

Certum est, quòd habitus prudentialis dictatiuus de caste uiuendo, est sicut regula uirtutis moralis, quæ est castitas: sed non sic se habent uirtutes morales, quia fortitudo non est regula iustitiæ, nec temperantiæ, nec econtra: ideo &c.

Diceret aliquis. quæro, quis erit ille actus in genere per quẽ aggenerabitur prudentia, & uirtus moralis ei correspondẽs? aut erit actus dictans de caste uiuendo, uel erit actus de eligẽdo caste uiuere?

Dicatis, quòd ille, uel iste: si ponatur intellectus est per se aggeneratiuus prudentiæ: & concomitanter uirtutis moralis, quia habent correlationem. si ponas eum esse actum uirtutis moralis, erit aggeneratiuus uirtutis moralis per se, & prudentiæ concomitanter, quia habent correlationem regulæ, & regulati. dicta sunt hic multa secundum beatum Thomam.

Quæro. ille habitus aggeneratus a pluribus, & ex pluribus dictaminibus in intellectu, & non eliget conformiter uoluntas ad illud dictamen: si non est prudentia, quomodo uocabitur? dicit, quòd uocabitur scientia practica; ut est aliquis, qui studuit medicinæ, sed non expertus est: habet notitiam medicinæ, sed nescit iudicare de febre, & de aliis. iste habitus non uocaretur experimentum, sed uocaretur ars quædam. sic in proposito. iste habet plura dictamina, quòd caste est uiuendũ, sed tamen in caste uiuit: in intellectu aggenerabitur habitus quidam, non erit prudentia, sed scientia practica: quia non habet uirtutem moralem sibi correspondentem.

¶Licet istud, uideatur &c.]

Doctor non est contentus. de hac opinione quantum ad principaliorem punctum.

Ideo primo uult probare, quòd habitus omnis dictaminis in intellectu de aliquo agibili, siue dictet de fine in uniuersali, siue in particulari: siue dictet de mediis, posset uocari prudentia.

Primum argumentum sumitur ex prioritate. Secundum ex unitate eiusdem habitus.

Habitus practicus in intellectu, hẽt prioritatem ad moralem in uolũtate.

Notandum est, quòd habitus practicus in intellectu habet prioritatem ad habitum moralem in uoluntate, quòd hoc sit uerũ probatur, quia uirtus moralis præsupponit dictamẽ prudentiale, quia ipsa est habitus electiuus secundum dictamen rectum.

Arguitur sic. Omnis habitus practicus in intellectu, cui nata est conformari uirtus moralis in uoluntate, est prudentia: ergo omnis habitus in intellectu dictaminis siue de fine in uniuersali, siue in particulari, siue de mediis, debet uocari prudentia.

Præterea arguitur ex unitate habitus, quia habitus in intellectu ita habet suam unitatem, sicut habitus moralis in uoluntate: ergo debet uocari prudentia in intellectu, siue respectu finis, siue respectu medii, quia media non sunt unum, sed sunt diuersa: nõ ergo dicitur unus ab vnitate mediorum, sed ab unitate finis. Quid ergo dicemus? hic ponebantur duo casus.

Ad primum dicatis, ꝙ ille habitus in intellectu erit prudẽtia, cum dictat de caste uiuendo, licet uoluntas non eligit caste uiuere.

Ad secundum si habeat intellectus dictamen de uindicando inimicum, & uolũtas uult sustinere, utrum erit uirtus moralis? dicatis, quòd non.

Ad illum articulum dicatis sicut dictum est, quòd prudentia potest esse in intellectu sine quacunque uirtute morali, ita quòd non est connexio esse uirtutis moralis ad prudentiam.

Secunda conclusio. Sicut uirtus moralis non potest esse in prudentia in intellectu, ita ponendum est connexionem necessario uirtutis moralis ad suam prudentiam. eodem modo dicendum est de habitibus, sicut de actibus: tamen intellectus potest esse rectus sine hoc, ꝙ actus uoluntatis sit rectus: ita sic dico, quòd habitus rectus potest esse in intellectu sine uirtute morali in uoluntate.

Vtrum econuerso possit esse rectus actus in uoluntate sine actu recto in intellectu? dicatis, quòd non. sic dicatis de habitibus, quòd non potest esse habitus moralis in uoluntate sine sua prudentia in intellectu: Ideo non est connexio uirtutum moralium ad suam prudentiam.

Hic est una sola difficultas, quia dicit doctor, quòd non potest esse recta electio in uoluntate, nisi sit rectum dictamen in intellectu.

Contra. uolo ut intellectus dictet, quòd est occidendus inimicus: uolo, quod uoluntas eligat nolle occidere inimicum; tunc istud nolle occidere inimicum est rectum, & non est cõforme dictamen intellectus, ergo &c.

Sol. difficultatis. Aliud ẽ bonitas præcepti, aliud bonitas moralis

Dicatis, quòd aliud est de bonitate præcepti, aliud est de bonitate morali.

Tunc dicatis, quòd & illud nolle inimicum occidere est rectum, loquendo de bonitate præcepti, quia Deus præcepit, nõ uelle occidere: licet non sit rectum, loquendo de bonitate morali.

¶De alia parte huius articuli, &c.]

De cõnexione uirtutum quid dicẽdũ

Scilicet de cõnexione omnium uirturum dictum est, quòd est necessaria connexio uirtutum ad prudentiam sic, quòd non possit esse uirtus moralis sine sua prudentia, tamen esse potest prudentia sine uirtute morali.

¶Quantum ergo ad istum, &c.]

Quæritur de unitate prudentiæ communis.

Scotus nunc disputat de prudentia in communi, sed prius quærit de unitate illius prudentiæ communis, quam unitatẽ habet; quomodo potest uocari una, quia quærit de connexione uirtutum ad prudentiam, quæ est communis.

Dicit dominus Henricus, quòd licet habitus patriæ naturalis, qui est de omnibus ueritatibus naturalibus, sit unus secundum speciem in diuisis intellectibus, tamen in eodem unico intellectu est unus secundum numerum. habet unum aliud, quòd licet prudentia in diuersis intellectibus sit una secundum speciem, tamen in eodem unico intellectu est una secundum numerum.

Tertio dicit, quòd sicut per unicam demonstrationem de aliqua conclusione philosophiæ naturalis acquiritur totus habitus philosophiæ naturalis secundum essentiam, sic de aliis: ut si quis acquirat notitiam huius, omne corpus est corruptibile, acquirit totum habitum philosophiæ naturalis.

Vlterius dicit, quòd licet per unicam demonstrationem acquiratur habitus totus philosophiæ naturalis secundũ essentiam, tamen per sequentem demonstrationem est alius respectus. breuiter quam unitatem habeant habitus intellectuales, & prudentia? dicit Henr. ꝙ est unus secundum numerum in eodem unico intellectu.

Doctor noster non consentit isti opinioni, sed eam impugnat.

Arguitur sic. Si esset unus habitus numero totius philosophiæ naturalis, idem habitus esset habitus scientiæ, & habitus ignorantiæ: sed hoc est falsum: ergo &c.

Patet consequentia. sit alia conclusio philosophiæ naturalis, sit a, & alia conclusio sit b: cum scientia, a, stat ignorantia, b, scit omne corpus esse corruptibile, ignorat hanc, omne cœlum est rotundum, cum sit idem habitus secundum numerũ totius philosophiæ, & omnium conclusionum: ergo idem habitus esset habitus scientiæ, & ignorantiæ.

Item. postquam aliquis haberet notitiam huius, omne corpus est corruptibile, haberet totam philosophiam: & sic non oporteret plus studere, quod est falsum. Henricus exponit auctoritatem philosophi, si una prudentia insit, omnes habitus inerunt: si una prudẽtia secundum numerũ, dicit specie, &c.

Not. Sco. ars ad factibilia, prudentia ad agibilia eodẽ mõ se habens.

Doctor noster, notat unum, & exponit philosophum. notandum est, ꝙ sicut ars respicit factibilia, ita prudentia respicit agibilia.

Ars respicit omnia factibilia, qualiter est domus facienda: qualiter nauis, qualiter medicina est disponenda: ita prudentia respicit omnia agibilia generaliter; est iuste uiuendum, &c.

Sequitur, quòd sicut aliquis potest esse artifex circa aliquod factibile, & non circa aliud, ut patet: ita aliquis est prudens respectu alicuius agibilis, & non respectu alterius.

Secunda conclusio. Quemadmodum respectu diuersorum factibilium sunt ponendæ diuersæ artes, ita respectu diuersorum agibilium sunt ponendæ diuersæ prudentiæ.

Prima pars non est dubia: Alia est ars medicinæ: alia est sutoria, &c. sic est de prudentia.

Tertia conclusio. Aliquis potest esse bene moraliter affectus circa aliquod agibile, & non circa aliud; ut aliquis erit affe-

affectus circa continenter uiuere, & non circa liberaliter da re, uel econtra.

Volo dicere, quòd aliquis potest habere unam prudétiam particularem, & non aliam. habeo quòd sicut sunt diuersę ar tes, ita sunt diuersæ prudentiæ, & sicut est una ars communis, ita est una prudentia communis respectu agibilium omnium,

Sed qualiter una, & qua unitate? Duplex est unitas: quædā est uirtualis: alia est formalis. Vnitas formalis est unitas alicu ius habitus qui de aliqua particulari conclusione est acquisitus, inducens ad consimiles actus. ideo formalis unitas est uni tas habitus, qui habetur de aliquo complexo, cui conuenit esse unum formaliter,

Vnitas uirtualis est unitas habitus, qui est acquisitus de aliquo incomplexo, continentis multa uirtualiter, quæ uirtute ipsius nata sunt de ipso cognosci: ut cognosco hominem ipsum, & uirtute ipsius possum cognoscere omnes ueritates de ipso: ideo est unus unitate uirtuali. breuiter unitas habitus de conclusione demonstrata est unitas formalis.

Vnitas habitus est unitas formalis unitas subiecti est uirtualis

Vnitas autem subiecti continentis uirtualiter eius ueritates est unitas uirtualis. ita prudentia est una unitate uirtuali, quia cognita ipsa possum deuenire in notitiam omnium uirtutum, quas uirtualiter continet, ideo sic exponitur philosophus,

Vni prudentiæ inexistenti omnes inerunt, uni unitate uirtuali.

Expō dicti phil. 6. ethi. c. ult.

Dicetis. philosophus non intelligit de ista unitate uirtuali, sed de formali.

Vna prudētia formaliter dupl.

Notandum est, ꝙ prudentia una formaliter dicitur dupliciter. Intēsiuè: secundo una formaliter extensiuè. dictamē rectum, quod est castè uiuendum, conclusum per syllogismum practicum, habet unitatem formalem intensiuè: unitas formalis extensiua prudentia est de omnibus agibilibus. Vni prudētiæ inexistenti, uerum est formaliter, & extensiuè omnes inerunt,

Vel aliter. Vni prudentię inexistenti, &c. duplex est unitas: quædam est specifica: alia est generica. Genus est, quod multiplicatur in plures species, Temperantia est genus unum intermedium, quia habet sub se temperantiam castitatem: temperantiam sobrietatem: sic de iustitia. sic etiam est de prudentia, quæ est genus subalternum, habens sub se prudentiam caste uiuendi: habet etiam sub se prudentiam de aggrediendo fortiter aduersa.

Ad prop. redit. de cōnexione necessaria uirtutum moraliū.

Veniamus ad propositum, Vtrum sit necessaria connexio uirtutum moralium cum una prudentia, siue una unitate generica, siue una unitate formali extensiue, siue una unitate uirtuali, saltim una est.

Vtrum sit necessaria connexio uirtutum moralium cum illa una prudentia? dicēdum est similiter sicut heri dicebatur, dicimus duo.

Primo, quòd non est necessaria connexio uirtutum moralium ad suas prudentias. sensus est. Vnaqueque prudentia esse potest perfecta in intellectu absque uirtute morali ei correspondente, quia prius esse potest sine posteriori.

Secundo dicimus, ꝙ est necessaria connexio uniuscuiusque prudentiæ cum suis uirtutibus moralibus, quia esse non possunt uirtutes morales in uoluntate sine sua prudentia in intellectu. Ita dico duo.

Dua alia dicta de prudētia generica.

Primum. Non est necessaria connexio uirtutum moraliū ad prudentiam unam genericè, idest ad esse prudentiæ communis in intellectu non est necesse, quòd in uoluntate ponantur uirtutes morales: quia ipsa est prior omni uirtute morali, tanquam regula suo regulante: potest enim dictare intellectus de omnibus agibilibus absque hoc, quòd uoluntas aliquid eligat.

Secunda conclusio. Oportet necessario ponere connexionem prudentiæ genericę dictæ ad uirtutes morales: si ponantur uirtutes morales, idest si ponantur uirtutes morales in uoluntate, oportet ponere prudentiam in communi in intellectu: quia unaqueque prudentia est communis prudentia, & est regula illa prudentia in communi cuiuslibet uirtutis moralis.

¶ De tertio articulo, &c.]

Vidimus de connexione uirtutum moralium ad inuicem.

Secundo de connexione ad prudentiam. Videndum est nunc primo de connexione Theologicarum ad morales, idest utrum ad hoc, quòd quis possit perfectè habere uirtutes morales, oporteat, quòd habeat uirtutes Theologicas, idest, Vtrum possint perfectè haberi uirtutes morales sine Theologicis,

Quòd uirtuter morales non sunt perfectè sine Theologicis.

Quo ad primum, quòd non possint haberi morales nisi habeantur Theologicæ, patet per Augustinum contra Iulianū, quia uirtutes morales non sunt ueræ uirtutes sine charitate, & charitas est uirtus Theologica.

Probat hoc Aug. quia qui habet charitatem in domino, potest perfectè gloriari: ut qui glorietur in domino glorietur ergo est connexio Theologicarum ad morales.

In oppositum per oppositum arguitur per August. & habetur in de pœnitentia. uide textum. Hæreticus potest habere uirtutem patientiam moralem, & non uirtutes Theologicas: ergo non est necessaria connexio Theologicarum ad morales. patet assumptum per Aug. Si aliquis hæreticus habeat ueram patientiam sic, quòd moriatur pro errore, illa patientia est uera: tamen non commendanda, illa patientia est uera uirtus moralis: igitur.

Secundo ad idē arguitur sic Virtutes morales esse possunt sine Theologicis: ergo non est necessaria connexio Theologicarum ad morales.

Patet antecedens, quia dispositio esse potest sine forma; uirtutes morales sunt dispositiones ad Theologicas, & Theologicæ sunt formæ: ergo esse possunt morales sine Theologicis. Quod dispositio esse possit sine forma, est notum in naturalibus, non tamen econtra, quia forma requirit certam dispositionem ad hoc, ut conseruetur in materia.

Ad idem arguitur sic. Tota essentia uirtutis moralis potest haberi absque Theologica: ergo &c.

Patet assumptum per definitionem, quia aliquis potest habere actus elicitiuos mediante dictamine recto. patet in Romanis gentilibus.

Perfectio uirtutū duplex.

Notandum est, quòd est loqui de perfectione uirtutum dupliciter,

Primo de intrinseca; cum caste uiuo, est perfectio intrinseca: temperantia habet suam intrinsecam perfectionem.

Alia est extrinseca, & est ipse Deus: loquendo de intrinseca perfectione possunt haberi uirtutes morales sine Theologicis, sed de extrinseca non, idest connexionem uirtutū Theologicarum ad morales esse necessariam, est dupliciter.

Connexionē uirtutū Theologicarū cū moralib. pot dupl. intelligi.

Primo propter perfectionem intrinsecam ipsarum moralium, sic non est necessaria connexio, ut patet applicanti.

Secundo intelligitur quoad perfectionem extrinsecam, & sic est necessaria connexio: quia non possunt Deo coniungi te sine Theologicis. ex quo patet, quomodo intelligendum sit, quòd morales sine Theologicis sunt informes; quia nō sunt formatæ suis perfectionibus extrinsecis: sed non sunt informes, quia sunt formatæ suis intrinsecis perfectionibus. quid ad Aug. contra Iulianum? dicatis, uirtutes morales non esse ueras sine charitate, est dupliciter.

Virtutes morales non esse ueras sine Theologicis dupl.

Primo quo ad perfectionem extrinsecam, sic est uerum: secundo quo ad perfectionem intrinsecam, sic est falsum, nec sic intelligit Aug.

De cōnexione moraliū cū Theologicis determinat.

Quæritur secundo. Vtrum sit cōnexio moralium ad Theologicas, idest ad hoc, quòd habeantur Theologicæ, utrum requiratur, ꝙ habeamus morales, est dubium. uirtutes Theologicas haberi est dupliciter.

Primo quantum ad actum, scilicet credendi, & desiderandi Deum, & diligendi Deum. posset ergo esse dubium, utrum ad hoc, ꝙ sit actus uirtutum Theologicarum, requiratur, ꝙ sint actus moralium.

Secundo posset esse dubium de habitibus, Vtrum ad hoc, ꝙ ponantur habitus Theologici, oporteat ponere habitus morales.

Dicit primo doctor simpliciter, absque actibus moralium potest Sortes exire in actus uirtutum Theologicarum, ut est, Sortes habens habitum uiciosum, scilicet intemperantiam, & iniustitiam, & stultitiam, & oppositum fortitudini, audiuit sermonem, & ingemuit, pœnituit, & recepit charitatem. iste Deum diligit, & credit Deo, & sperat. iste habet actus uirtutum Theologicarum, & non moralium, quia est intemperatus, &c. Sed de habitibus est dubium; dicunt quidam, quòd non ponūtur habitus Theologici sine moralibus, & dicit ista opinio, si quis uitiosus ueniret, & ingemisceret, & peniteret tunc quando daret ei uirtutes Theologicas, daret etiam morales, & essent infusæ. Dicit ulterius ista opinio, quòd in baptismo cum infundantur Theologicæ, etiam & morales,

Dub. de connexione habituū moraliū cum Theologicis.

Tartio dicunt, quòd maoebunt in patria uirtutes morales. probant hoc per Aug. qui dicit, quod manabunt in patria, & ita in uia, & sic non dantur Theologicæ sine moralibus.

Doctor dimittit hanc opinionem, & dicit, quod sunt nacessariæ hæ uirtutes propter tria.

Primo propter modum modificandi actus nostros: secũdo propter medium, quia uirtus tenet medium, nec excedit, nec deficit: tartio propter finem.

Propõ Scoti. prob. de con nex. moraliũ cum Theologicis uirtutibus.

Propositio probabilis doctoris. Probabilitar dicandum ast, & dici potest, quòd perfectio, & rectitudo omnis in actibus nostris quo ad medium, & modum, & finem, potast haberi per solas uirtutes Thaologicas. per charitatem habet sufficienter omnis perfectio quo ad finem. Quo ad modum, & madium, sufficientar habētur per fidem; fides docet media ad consequandum finem, & dat modum consequandi.

Coroll. Non est nacessaria connexio moralium ad Theologicas, hoc ē, ad hoc, quòd habaantur Theologicæ, nõ est necesse, quòd habeantur morales. Multi habent usum liberi arbitrii, qui possunt habere Theologicas sine moralibus. patet da adulto, ut dictum est in casu. Non ast dubium etiam in paruulo baptizato, nam non dantur moralas in baptismo, sicut Thaologicæ, idao non diceret doct. quod iste habeat morales cũ Theologicis, & quòd infundantur.

Contra. Virtutes morales manent in patria: ergo datæ sũa in uia.

Solutur. & primus modus dicendi est, quòd non intelligit Augustinus de uirtutibus moralibus in ratione habitus, sed in ratione dispositionis, quam dicunt: quia disponunt in ordine ad finem. & charitas disponit in patria quo ad finem: non ergo manent quo ad assensum, sed quo ad dispositiones earum. Quod ista sit Augustini sententia, declaratur in textu, quia sufficit ponere sciantiam de rebus in uerbo absque hoc quòd cognoscantur in genere proprio.

Vel aliter. concedo, quòd remanebunt in patria: ergo habent eas in uia, nego: sed in instanti beatitudinis eas Deus infundit, sicut in instanti baptismatis dantur uirtutes Theologicæ.

Vel aliter. concado, quòd ibi remanebunt: ergo habuerunt eas in uia, nego: quomodo ergo habebunt? dico, quòd acquirent eas: quod nam inconueniens est dicere, quòd B. Petrus potest acquirere sciantiam Geometriæ, quam nunquam habuit saltem acquisitam? multa enim cognoscit in genere proprio.

Quãtum ergo ad istum articulum dicatis, quòd nec est cõnexio Theologicarũ ad morales, nec est necessaria connexio moralium ad Theologicas.

De cõnexione Theologicarum inter se.

Quantum ad quartum articulum, quæstio de connexione uirtutum dearticulata est in quatuor articulos: iam tres uisi sunt: restat satisfacere quarto & ultimo. ubi restat uidere de connexione Theologicarum inter se. Habet hic articulus unam distinctionem. De uirtutibus Theologicis est loqui dupliciter: primo quo ad esse ipsarum: secundo quoad fieri ipsarum. certum est, quòd sunt habitus, & qualitates permanētes, & habent esse in anima: & ut manent in facto esse, habent rationem habitus. Secundo possunt considerari quo ad fieri, & a solo Deo immediate infunduntur, & non ab aliquo agente creato.

Virtutes Theologicæ simpl. consi. derantur.

Prima propositio. virtutes Thaologicæ neque in uia, neque in patria habent adinuicem necessariam connexionem. quod in patria, probatum est supra; quia ibi manebit charitas, euacuabuntur fides, & spes. Quod in uia patet, quia charitas non stat cum peccato mortali, & tamen stant fides, & spes: non ergo uirtutes Theologicæ habent nacessariam connaxionem quo ad esse, nec in uia, nec in patria.

Virtutes Theologicæ quod fiunt.

Secunda propositio. Et si regulariter, & secundum leges diuinæ sapientiæ non possunt quo ad fieri separari ab inuicem, tamen de potentia absoluta possunt separari ab inuicem; & una sina altera esse potast, & infundi potest. Deus posuit hoc decretum, ut quando hominem sanat, & perficit, totum sanat, & perficit: homo imperfectus erat per peccatum, & quo ad intellectum, & quo ad uoluntatem. secundum affectionem iustitiæ perficit uoluntatem per charitatam: & secundum affectionem commodi perficit per spem. ecca quomodo non habent connexionem quoad esse, sad quo ad fieri lege supposita.

Est hic unum dubium, Vtrum uirtutes Theologicæ sine charitate sint ueræ uirtutes Theologicæ. De uirtutib. Theologicis est loqui dupliciter.

Primo secundum rationes erunt formales, & in specie, & sic fides est uirtus Theologica, etiam si sit sine charitate, & spes sic de spe.

De virtutib. Theologicis dupl. loqui possumus.

Secundo possumus loqui de eis in ordine ad finem, & sic fides, & spes non coniungunt Deo sine charitate, quia est forma uirtutum, non quo ad inhærentiam, sed quo ad acceptationem; quia per solam charitatem acceptatur ille, qui habet fidem: etiam per solam charitatem acceptatur habens spem. ueruntamen sina charitatē, fides, & spes sunt ueræ uirtutes.

Iuxta hoc potest moueri difficultas. Vtrum habitus intellectuales habeant connexionem adinuicem, ut sunt Grammatica, & Logica, Physica & Metaphysica, & prudentia, & ars: sic quòd unum sine alio haberi non potast.

Vtrum habitus intellectuales hẽant cõnexionẽ adinuicẽ.

Notandum est, quod habitus intellectuales sunt duplices: quidam sunt subalternati, quidam non. axemplum primi, ut intellectus, & scientia, & Geometria, & Perspectiua. exemplum secundi, ut ars, & prudentia, ut Physica, & Metaphysica.

Prima propositio. Habitus intellectuales, qui non sunt subordinati adinuicem, non habent connaxionem ad inuicem: ideo quis potest esse Geomatar, & non erit Physicus, &c.

Secunda propositio In habitibus intellectualibus subordinatis, est necessaria connexio inferioris ad superiorem, & nõ econtra, siue posterioris ad priorem. Si inuaniatis duos habitus, quorum unus est prior, alter posterior, posterior esse nõ potest sine priori, bene prior sine postariori, ut Arithmetica, & Musica. Musica est posterior, & Arithmetica est prior. Musica esse non potest sine Arithmetica: sed Arithmetica esse potest sine Musica. sic dicendum est de intallectu, & sciantia. intallectus est habitus principiorũ, & sciētia est habitus conclusionum: habitus scientiæ non potast esse sine habitu intellectus, sed non econtra, quia esse potast habitus intellectus sine habitu sciantiæ. Resoluitur quæstio tota per octo conclusiones.

Resol. qõ per 8. prop.

Prima est talis. Virtutes moralas, neque secundum genera, neque secundum species ponuntur nacassario connexæ. patet in primo articulo.

Propositio annexa illi conclusioni. Nullus tamen simpliciter dicitur esse perfectus moraliter, idest uniuersaliter, nisi habeat omnes uirtutes morales, licet unam habens, sit perfectus secundum illam uirtutem. exemplum datum est de eo, qui habet uisum, & non auditum, neque tactum. ipse est perfectus secundum uisum, & non secundum esse simpliciter. uniuersaliter perfectus.

Secunda propositio principalis. Nulla prudentia propria, & particularis requirit necessario suam uirtutem moralem, idest esse potest quælibet prudentia sina uirtute morali. idao non est connexio uirtutum ad prudentiam; prudentia enim est prior; & regula est, quod est prius, esse potast sina postariori.

Tertia propositio. Est necessario ponenda connexio cuiuslibet prudentiæ ad uirtutem moralem; quia uirtus moralis esse non potest sine sua prudentia: quia dicit conformitatem ad illam.

Quarta conclusio principalis. Quia prudentia communis esse potast sine uirtute morali, ideo non est necessaria connaxio uirtutis moralis ad prudentiam generiae dictam.

Quinta conclusio principalis. Quia uirtus moralis esse non potast sine prudentia, idao est connexio prudantiæ ad uirtutem moralem

Sexta conclusio principalis. Nec uirtutes morales quantum ad esse perfectum ipsarum in specie, habent necessariam connexionem ad Thaologicas, nac econtra Theologicæ ad morales.

Septima conclusio principalis. Virtutes Theologicæ neque pro statu uiæ, neque pro statu patriæ, habent necessariã connaxionem, neque quo ad esse, neque quo ad fieri, licet regulariter quoad fieri habeant connexionem.

Octaua conclusio, siue propositio principalis. Non habent nacessariam connexionem adinuicem, nisi sint habitus subordinati. patuit.

Solutio argument. principalia

Nunc restat soluere argumenta principalia.

Primum deducitur.

Primo arguitur, quòd aliquis possit habere unam uirtutem sina alia, quia aliquis potest acquirere sibi habitum omnis uirtutis moralis absque hoc, quòd aggeneretur in eo habitus

bitus alterius uirtutis: ergo non habent connexionem. patet antecedens: Sortes faciliter irascitur, sed se corrigit, & imponit frenum, & acquirit habitum temperantiæ, sed non continentiæ: quia non habet actus, per quos acquiratur habitus cótinentiæ: ergo una potest esse sine alia. Concedo totum argumentum.

Conceditur argumen. *Secundum principale.* Secundo arguitur sic. Aliquis potest acquirere habitum vnius uirtutis moralis, & non alterius uirtutis: ergo non sunt connexæ. patet antecedens. est aliquis, cui occurrit materia vnius uirtutis, & non materia alterius, ut de Paulo, occurrebat sibi materia continentiæ, & non materia belli, tentatur ad lasciuiam, resistit: ex resistentia acquirit habitum continentiæ, & non acquirit habitum fortitudinis, quia non occurrit materia. ergo, concedo totum argumentum.

Arg. 2. conceditur. *Tertiũ principale.* Tertio arguitur sic, quòd uirtus moralis sine prudentia esse possit. Stante ratione erronea, quis potest rectè eligere: ergo quis poterit habere uirtutem moralem sine prudentia correspondente illi uirtuti morali. patet assumptum. pono casum, quòd ratio dictet uindicandam esse iniuriam inimici, sed uoluntas eligit oppositum, vult ferre patienter: tunc in tali homine aggeneratur uirtus moralis in uoluntate ex pluribus electionibus, & non generabitur prudentia.

Resp. ad. 3. Dicatis, quòd uirtus moralis se habet ad prudentiam, sicut regulatum ad regulam, & impossibile est regulatum esse conforme sine regula, ideo uirtus moralis esse non potest sine prudentia.

Ad casum dico, quòd ille habitus non erit uitiosus, sed bonus: sed non erit uirtus moralis, quia nõ habet regulans. ideo non habet rationem regulati, & uirtus moralis necessario habet rationem regulati.

4. princip. Quarto arguitur sic, quòd possit esse prudentia sine uirtute morali, & quòd non est necessaria connexio uirtutis moralis ad prudentiam. Stante recto dictamine, potest quis male eligere, aut non eligere: ergo poterit aggenerari prudentia sine uirtute morali, patet uolo, ut ratio dictet Deum plus esse diligendum, quàm uxorem, sed iste plus diligit uxorem, quam Deum: & in intellectu aggenerabitur prudentia, & nõ in uoluntate uirtus moralis ei correspondens: ergo, concedo totum argumentum.

4. cõcludit. *5. principale cõcludit.* Ad idem arguitur quinto & ultimo. Quia quis potest habere charitatem, & non liberalitatem: ergo non est necessaria connexio uirtutum Theologicarum, ad uirtutes morales. patet, quia quis pauper potest uelle dare propter Deum ex charitate si haberet: ergo argumentum uerum concludit: ergo esse potest uirtus Theologica sine morali.

Quis nihil habens põt fieri liberalis. Tamen Scotus dicit in primo, quòd quis nihil habens potest acquirere habitum liberalitatis, quia non aggeneratur ex pluribus dationibus, sed ex pluribus bonis uolitionibus.

6. principale cõcludit. Sexto arguitur sic. Quia continentia coniugalis potest esse sine uirginitate: ergo uirtus una potest esse sine alia: quia castitas coniugalis, & uirginitas sunt duæ uirtutes, & vna potest esse sine alia. concedo.

Magnanimitas, et humilitas non repugnat. Vltimo quis potest esse magnanimus, & non humilis: quia magnanimus se reputat dignum habere honores, & non humilis: ergo vna uirtus esse potest sine alia. concedo, sed falsum est, quod dicit, quòd illæ duæ uirtutes opponuntur: immo quis esse potest humilis, & magnanimus. magnanimus se dignificat magnis honoribus, sed ordinatè. sic humilis se reputat indignum, & respuit istud, quod est esse mater Dei. ergo dictæ uirtutes non repugnant: & sic est finis tractatus de uirtutibus.

DISTINCT. TRIGESIMAESEPTIMAE.

QVAESTIO VNICA.

Arg. de præceptis decalogi. CIRCA distinctionem trigesimamseptimã. huius tertii. Quæritur, Vtrum præcepta Decalogi sint de lege naturæ. Magister determinat de præceptis, quæ sunt uia ad salutem. scribitur Esaiæ. Parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Via est obseruantia præceptorum, & semitæ sunt consilia domini. Doctor ergo quærit, Vtrum præcepta Decalogi &c.

Obseruãtia præceptorũ est uia ad uitam.

Differentia inter mandatũ, et præceptum, & prohibitionem. Notandum est, quòd differentia est inter mãdatum, & præceptum, & prohibitionem, quia omne mandatum est præceptum, sed non econtra: ideo est commune ad præceptum, & prohibitionem. Præceptum dicitur de affirmatiuis: ideo propriè. Non occides, non est præceptum, sed prohibitio. Doctor tamen hic quærit de præcepto largè sumendo, ut etiam se extendit ad prohibitionem.

Quid sit præceptum. Notandum est secundo, quòd differunt præceptum, & consilium, quia præceptum respicit illud, quod est necessitatis, & consilium respicit illud, quod est perfectionis: ut est consilium renunciare libero arbitrio, ut religiosus. Beat. Augustin. in lib. de Virginitate diffinit præceptum dicens, Præceptum est, cui non obedire peccatum est. de Gersone sic definit. Præceptum est imperium obligans ad obseruantiam rei, uel actus imperati. Dicitur primo obligans, ad distinguendum contra consilium.

Quis põt obligare hominem. Notat idem Doct. quòd solus Deus, & nullus alius potest obligare hominem ad obseruantiam, nisi fuerit ei commissum: uel iustè sit subiectus illi; ut prælatus potest me obligare ad obseruantiam præcepti, quia liberè me feci subditum suum, etiam dominus Papa potest me obligare, & sacrum concilium, quia est ei commissum. dicit ultimo in definitione rei &c.

Quid decalogus. Quærit quid est decalogus? Dico, quòd est sermo denarius siue de decem: & quia decem sunt præcepta, ideo uocantur præcepta decalogi.

Triplex op. de Sacra scriptura quõ in duabus tabulis fint scripta præcepta. Vlterius est notandum, quòd præcepta data sunt in duabus tabulis, sed de sacra scriptura est triplex opinio. tenet Iosephus, quòd quinque in una scribebantur, & quinque in alia scribebantur.

Dicit August. ꝙ tria respicientia ad Deum erant in prima. & alia septem respicientia creaturam, in secunda. Dicit Origenes, quòd quatuor prima erant in prima: alia 6. erant in secunda. De hoc dubio non est multum curandum.

Quid lex naturæ, quæ dupliciter capitur sed dum Alt. Vlterius notandum est, quid sit lex naturæ. secundum Altisiodoren. capitur dupliciter: primo communiter. secundo propriè. Communiter est illa, quam natura docuit animalia, inter quæ fit coniunctio maris, & fœminæ, quæ in omnibus animalibus est de lege naturæ. non est quærẽdum, per quid canis cognoscat coire cum canicula, & per quid canicula scit nutrire suos catellos: quia natura hoc docuit secundum legẽ naturę. sic accepta non est uirtus, neque uitium: quia tunc in brutis esset ponere uirtutem, & uitium.

Secundo potest capi propriè: & est illud, quòd naturalis ratio dictat sine quacunque deliberatione: uel saltem cum parua deliberatione est eligendum, & faciendum: ut uoluntati præsentato, Deus est diligendus, sine magna deliberatione voluntas illud eligit.

Dubiũ. Solet quęri. Vtrum ius naturę obliget. & liget: secundo vtrum in iis, quæ sunt legis naturę cadat dispensatio.

Determinatur utrũ lex naturæ obligat. *3. sunt in lege naturæ secundũ Altisiod.* Ad primum dicit Altisiod. ꝙ in lege naturæ quædam sunt præcepta, quædam sunt prohibitiones, & quædam sunt demonstrationes. exemplum primi, ut, Quæcunque uultis, ut uobis faciant homines, & uos eadem facite illis. exemplum secundi, ut, Ne facias alteri, quòd tibi non uis fieri. exemplũ tertii demonstrationes sunt, quæ non obligant ad semper, & pro semper, sed pro aliquando, secundum loca, & tempora: ut istud. Omnia debent esse communia: istud est uerum aliquando sic, aliquando non.

Dicit Altisiodoré. ꝙ præcepta, & prohibitiones obligant sem-

semper, & omnia præcepta sine sint de lege naturæ, siue de iu se naturali. Dicit secundo, quòd demonstrationes etiam non obligant ad semper. Cotollarium.

Quid dicitur Adam de eo q primus sibi appropriauit aliquid.

Dicit, quòd primus, qui appropriauit sibi aliquid post peccatum, non peccauit mortaliter, nisi faceret ex cupiditate, & fecit, quia nouit, quòd esset nociuum cōmunitati, quòd omnia issent communia, ideo sibi aliquid appropriauit: illud ergo, quod est de iure tanquam præceptum, aut tanquam prohibitio, obligat, & ligat semper: sed non illud, quòd est de iure naturæ tanquam demonstratio.

An dispensatio cadat in his quæ sunt de lege naturæ. Præcepta naturæ in quadruplici differentia. Præceptum primæ necessitatis. Præcepta secundæ necessitatis.

Ad secundum dubium dicit, quod quædam sunt præcepta naturæ primæ necessitatis: & sunt illa, sine quibus esse non potest similitudo Dei in creatura: ut præceptum de dilectione Dei, quo natura dictat Deum esse colendum, ac diligendum, est præceptum naturæ primæ necessitatis; quia sine hoc non potest assimilari creatura Deo, & in illo præcepto Deus non potest dispensare, quia non vult, nec homo, quia nō est in sua potestate.

Alia autem sunt præcepta naturæ secūdæ necessitatis, quæ ualent ad augmentum charitatis, & ad hoc, ut creatura similis sit Deo, tamen sine illis potest esse charitas, & similitudo Dei. exemplum; ut unam mulierem esse unius istud non ualet ad augmentum charitatis, & ad similitudinem in creatura; sed sine hoc potest esse charitas, & similitudo Dei: quia sancti patres habuerunt charitatem, & similitudinem Dei: & tamen non erat tantum una unius; & in istis cadit dispensatio, quia sancti patres habuerunt plures uxores ea dispensatione diuina.

Præcepta tertiæ necessitatis.

Alia sunt præcepta tertiæ necessitatis, quæ obligant ex actu humano, ut uotum. Votum obligat soluere, quia me obligaui propria uoluntate: & in istis, utrum cadat dispensatio, dicit, quod sic, exceptis uoto religionis, & continentiæ.

Præcepta quartæ necessitatis.

Alia sunt præcepta quartæ necessitatis, quæ obligant ex institutione humana, ut sunt constitutiones Papæ, Generalis concilij &c. & in istis generaliter, & absoluta cadit dispensatio. ecce solutio ad illam quæstionem.

Quæritur de lege naturæ, capiendo legem naturæ propriè. argumenta utraque possunt exponi, ideo dimittuntur.

¶Hic dicitur, quod sic &c.)

3. artic. q.

Doctor noster tria facit in hac quæstione. Primo soluit quæstionem secundum opinionem D. Tho. Secundo soluit secundum opinionem propriam. Tertio obiicit contra se, & soluit. primo respondet ad quæst. D. Tho.

Conc. B. Th.

Conclusio Beati Thomæ. Omnia præcepta decalogi sunt de lege naturæ: patet ista conclusio. Illa sunt de lege naturæ, quæ sunt uel prima principia practica, uel deducibilia ex principijs primis practicis. sed omnia præcepta sunt huiusmodi: ergo omnia præcepta sunt de lege naturæ. pro maiori uot. ip se D. Tho. aliqua.

Primum di. B. D. Tho.

Primum eius dictum. Lex naturæ est lex descendēs ex principijs primis in agibilibus.

Duplicia sunt principia. Quædam sunt in speculabilibus, ut omne totum est maius sua parte. Alia sunt in agibilibus, ut omnis laeditiosus est exterminandus.

2. dictum.

Secundum dictum. Principia prima in agibilibus sunt quædam terminis nota intellectui ex terminis in lege naturæ; sicut principia in speculabilibus cognoscuntur ex terminis, ita etiam principia practica in agibilibus: lex naturæ fouetur, & pullulat ex istis primis principijs practicis.

3. dictum.

Tertium dictum. Voluntas naturaliter inclinatur ad assentiendum primis principijs practicis, & etiam deductis ex illis: illa ergo sunt de lege natura, quæ sunt principia prima practica, aut deducta ex illis. Ad minorem, sed omnia præcepta decalogi sunt huiusmodi: quia aliqua sunt principia prima practica: alia deducta ex illis: præcepta enim affirmatiua sunt bona, ideo præcepta: ut colere Deum est præceptum, quia bonū de se, & formaliter, & non tantum de lege: sic etiam honorare parentes. Negatiua prohibent aliquam malitiam: non est mala, quia prohibita: sed est prohibita, quia est de se mala. occidere quasi est prohibitum? quia est de se malum. sic fornicari &c. & quia præcepta affirmatiua sunt de se bona, ideo natura dictat illa esse prosequenda: & negatiua includunt malum de se, ideo natura dictat illa esse fugienda. Ecce conclusio D. Thomæ. Omnia præcepta sunt de lege naturæ. Scotus non negabit hoc. probat ut probauimus.

1. Principale est contra pene D. Th.

Arguitur uno argumento contra D. Thom. quòd est primum principale: quia bene sequitur, Deus dispensat in aliquibus præceptis: ergo non omnia sunt de lege naturæ patet antecedens in Abraham de occisione, in filiis Israel de furto. patet consequentia, cum in præceptis de lege naturæ non cadat dispensatio.

D. Tho. sol. primū principale. Actus præcepti dupliciter. Quo circa actū præcepti possit cadere dispensatio.

Respondet Thom. quòd actus præcepti potest capi dupliciter: primo in genere actus: secundo inquantum prohibitus: ut actus istius præcepti, Non occides, est occidere hominem. iste potest considerari dupliciter: primo ut quidam actus: secundo, ut prohibitus. dicit Thomas. in actu præcepti, ut est actus quidam, benè cadit dispensatio. sed non in actu præcepti, ut prohibitus est. vel aliter. actus præcepti, vel quod cauetur in præcepto, potest considerari dupliciter: primo in genere actus sic potest cadere dispensatio illius: secundo potest cō siderari, ut prohibitus, siue ut est malus, & idem dicere penitus uidetur, Deus dispensauit in illo actu. qui est asportare uasa Aegyptiorum: & Deus dispēsauit in actu, ut est actus quidam, non quidem, ut est prohibitus.

¶Sed ille expositiones &c.)

Doctor non est contentus. pro impugnatione oportet uidere, quid sit dispensatio, quia in solutione argumenti nō uidetur D. Thom. rectè capere dispensationem.

Dispensatio quid sit.

Sco. dicit, dispensatio est legitima iuris relaxatio. dispensatio dicitur, quasi diuersorum pensatio. ille qui dispensat, debet diuersa pensare; quia debet pensare, ut dispensatio fiat, aut propter necessitatem, aut propter utilitatem. propter necessitatem, ut quod unus haberet duas uxores propter necessitatem, ut multiplicaretur fides: aut propter necessitatem propriam.

Dispensatio uel est iuris relaxatio, uel declaratio.

Dicit doctor, quòd dispensatio uno modo idem est, quòd iuris relaxatio: secundo idem est, quòd iuris declaratio: ut ponamus, quòd sit Rex. tempore belli statuit, ut nullus ascēdat muros ciuitatis: crastina die hostes inuadunt, præcipit, quòd custodes ascendant muros ciuitatis: ipse declarat ius, ut si uellent, quòd ciues ascenderent. etiam in ceremonialibus dispēsat, quia relaxauit ius illud. etiam declarauit, ut quòd unus patriarcha haberet duas uxores. patet nunc, quòd stante præcepto isto de non occidendo, Deus posset dispensare. capio istum actum, qui est occidere hominem, ut Abraham vult occidere Isaac: & Isaac est filius, & Abraham est pater: uolo, quòd mane erat prohibitum: post prandium est non prohibitum: quæro vel Deus potest facere, ut Abraham licitè occidat filium suum, aut non? si sic, habeo propositum, quòd Abraham occidere filium uolerat malum de se: sed erat malum, quia prohibitum. si dicas, quòd non potest licitè facere Deus ut Abraham occidat, uariata prohibitione: ergo si Abraham occidat filium, Abraham peccabit, quod est absurdum: quia Deus præcepit ei, ideo non est prohibitum, quia malum, sed econtra est malum, quia prohibitum: quia tunc uariata sola prohibitione præcepti, non posset occidere filium eius, quia adhuc est malum, cum non sit malum, quia prohibitum. sed oppositum dicit Thomas.

Secundo arguit Scot cōtra D. Tho.

Præterea quæ sunt ex terminis, Doctor arguit contra unū, quod deducabat Bea. Thomas, quia dicebat, quòd omnia præcepta sunt necessaria, quia aut sunt principia, aut deducta ex principijs.

Probat Doctor, quòd omnia præcepta non sint ueritates necessariæ practicæ notæ ex terminis: quia tunc sequeretur, quòd in intellectu diuino asset ponere notitiam practicam: consequens est falsum: ergo &c.

Summū bonum esse diligendum an sit ueritas practica vel speculatiua.

Pro declaratione formatur dubium. Vtrum notitia huius, omne summum bonum est diligendum, sit practica, aut speculatiua, dicit Doct. problem.

Notandum est, quòd de notitia practica sunt duæ opiniones.

1. Opin. de notitia practica.

Prima dicit, quòd nō sufficit, quòd sit directiua in praxim, sed oportet, quòd potentia practicans scilicet uoluntas, sit aliunde regulabilis: tunc dicendum est, quod notitia de naturalibus practicis in intellectu diuino non est practica: & istam opinionem Doctor hic supponit esse ueram.

2. Opinio.

Alia opinio tenet, quòd sufficit, quod sit directiua in praxim, siue potentia practicās, siue sit regulabilis, siue non. sic notitia huius, parentes sunt diligendi, in intellectu diuino est practica.

Tenendo primam opinionem, notitia de agibilibus in intellectu diuino non est practica.

Tenendo secundam opinionem, notitia de agibilibus in intellectu diuino est practica. teneo pro nunc, quod notitia non est practica ex eo solum, quòd est directiua in praxim: sed ex hoc, quod potentia practicans est regulabilis.

Arguitur sic. Si præcepta omnia sint ueritates necessariæ ergo in Deo est ponere notitiam practicam. patet consequē tia.

tia,quia notitia huius, parentes sunt diligendi, & non est occidendum, est de ueritate necessaria, & agibili: ergo est notitia practica. patet falsitas consequentis, quia tunc sequeretur, quòd etiam uoluntas diuina posset esse mala, uel aliunde regulabilis, uel necessario determinatur ad aliud a se. probat. volo, quod intellectus dictet furtum non esse committendum vel uoluntas assentiet, aut non: si sic, ergo est regulabilis, quia regulatur dictamine recto, qui habet talem notitiam: aut a voluntatis determinatione, scilicet a necessitate principii. si vero non se conformet voluntas diuina illi uero necessario, tunc erit non recta. sequitur etiam, quòd ipsa determinabitur ab alio a se: quia illae ueritates respiciunt aliquid ad extra, & uoluntas non potest se non determinare ad illas, quia sunt necessariae de se: ergo determinabitur ad illas, quod est falsum, & sic praecepta, quod est falsum: ergo praecepta secundae tabulae in agibilibus non sunt ueritates per se notae ex terminis.

Tollitur euasio. Diceretis, quòd uoluntas non tenetur se necessario conformare intellectui diuino, licet bene uoluntas creata. Ista euasio nihil est, quia capit conclusionem, & non respondet ad argumentum.

Sco. respondet ad q. ¶Ad quaestionem &c.]

Doctor noster circa quaestion. istam primo accipit unam distinctionem. Distinctio talis est, quam habet hic, & in 4. distin. 26. Aliqua sunt de lege naturae dupliciter: primo propriè. Ista sunt de lege naturae propriè, quae sunt veritates practicae per se euidentes ex terminis, & quae deducūtur immediatè, & euidenter ex illis primis practicis principiis agibilibus: ut omne summum bonum est diligendum, & omne malum est fugiendum, sunt principia nota ex terminis. conclusiones, Deus est colendus, Deus est diligendus, adorandus, &c. ista omnia sunt de lege naturae propriè.

Secundo communiter aliqua sunt de lege naturae, quae non sequuntur ex principiis necessario, sed sunt ualde consona illis primis ueritatibus practicis. exemplum, ut omnia esse diuisa pro statu naturae lapsae est consonum primo principio, & diuisio regnorum, & terrarum, & ciuitatum.

Praecepta q dã sunt primae tabulae q dã sedae. Secunda distinctio. Duplicia sunt praecepta, Quaedam sunt praecepta primae tabulae, Quaedam secundae tabulae. primae tabulae dicuntur, quae primo, & immediatè respiciunt Deum. secundae tabulae sunt, quae immediatè respiciunt creaturam. Sunt tria primae tabulae, & septem secundae tabulae, incipiēdo ab honore parentum.

Hic quaeritur, Vtrū omnia praecepta secundae tabulae sint de lege naturae, strictè loquendo.

Praecepta secundae tabulae q̄uo sint de lege natura. Conclusio doctorum Praecepta secundae tabulae omnia, & si dicantur de lege naturae secundo modo, quia consona legi naturae, non tamen sunt de lege naturae strictè loquendo: quia praecepta secundae tabulae non sunt primae veritates necessariae practicè, nec conclusiones deductae ex illis. ergo &c.

Patet antecedens, quia praecepta secundae tabulae non dicunt bonitatem, quae necessario requiratur ad finem, & non dicunt malitiam, quae necessario auertat a fine: ergo non sunt principia prima practica, nec conclusiones deductae ex illis.

Patet antecedens. supponatis, quòd quaedam sunt praecepta secundae tabulae praecipientia bonitatem, ut Honora patrem, & matrem: quaedam prohibentia malitiam, ut Non occides. istae malitiae non auertunt a fine necessario, scilicet occidere, rapere aliena, &c.

Neque praecepta affirmatiua dicunt bonitates, etiam quae necessario requirantur ad finem; patet, quis potest non habere illam bonitatem, & tamen non auertitur a fine, ut si Abraham occidisset hominem, tamen erat in charitate.

Diceretis, dispensauit Deus, verum est: sed si illa essent de se mala, Deus non posset dispensare.

Item, quis potest consequi finem, & tamen nunquam elicuit actum honorandi parentes. Ista ergo praecepta negatiua non dicunt malitiam, quae necessario, auertat a fine: sed est malitia propter prohibitionem. nec affirmatiua dicunt bonitatem, quae necessario ducat ad finem. ponebatur ergo, omnia praecepta secundae tabulae licet sint de lege naturae cōmuniter, non tamen strictè loquendo.

Probatur secunda pars, quia non dicunt malitiam necessario, quin posset benè fieri: si Abraham occidisset filium non malè egisset stante praecepto. Patet prima pars, quia est consonum legi naturae non occidere hominem, non rapere aliena. &c.

Vtrū ãa pcepta primae tabulae sint de lege natu Secunda difficultas, Vtrum praecepta primae tabulae omnia sint de lege naturae propriè loquendo. Distinguo de praeceptis primae tabulae, Quaedam sunt affirmatiua, & Quaedam negatiua. Negatiua, Non habebis Deos alienos; Nō assumas nomen Dei in uanum. Affirmatiua, ut Sabbathum sanctifices.

re pprie determinatur. Praecepta primae tabulae negatiua qdã, & qdã affirmatiua. 1. conclus. Prima conclusio. Praecepta negatiua primae tabulae sunt de lege naturae strictè, quia deducūtur ex primis principiis: quia si omne summum bonum est diligendum: ergo Deo non est facienda inimicitia.

Corollarium. in istis duobus praeceptis non potest Deus dispensare, ut aliquis idololatra sit, & blasphemet Deum, in quibus etiam includitur affirmatio: sed ista omnia sunt de lege naturae propriae. Nunc dubium est de sanctificatione Sabbathi, vtrum illud praeceptum dicendum sit de lege naturae propriè.

In isto pcepto tria continentur. Notandum est, quòd in illo praecepto includuntur tria: primo cultus diuinus: secundo determinatio temporis, quia in sabbatho: tertio est prohibitio, Non facies in eo opus seruile. dico primo, quòd illud praeceptum, quo ad determinationem temporis, & quo ad prohibitionem non est de lege naturae strictè. patet primum, quia Deus tunc non potuisset commutare diem sabbathi in diem dominicum. secundum patet, in illis dispensauit, etiam opera seruilia non prohibentur in illo die, nisi per accidens, pro quanto retrahunt hominem a cultu diuino: sed stat, quòd sit cultus diuinus, & illa opera seruilia: ergo conclusio uera.

Quare opa seruilia phibentur in sabbatho. Sed nunc dubium est de illo praecepto, quo ad cultum diuinum, quia oportet Deum colere actu exteriori, & elicito. Quod sit de lege naturae propriè. patet, quia simpliciter necessarium est hoc uerum, quòd aliquo tempore determinato uiator tenetur ad colendum Deum actu positiuo: ergo istud praeceptum quo ad cultum, quem dicit, est de lege naturae strictè: patet antecedens, quia si non tenetur pro aliquo tempore determinato, nunquam tenetur colere Deum: quia si non tenetur pro hoc tempore determinato colere Deum, neque pro illo, uel illo, uel illo. Doctor remanet dubius, vtrum colere Deum actu elicito sit de lege naturae propriè. tamen probabilius dicendum est, quòd sic.

Contra. non tenetur hora prima, neque secunda, neque tertia, nec prima die, nec secunda: ergo nō tenetur. negatur, quia arguitur a pluribus determinatis ad unam indeterminatam: ut caput habet Sortes, caput habet Plato: ergo caput habet omnis homo, non ualet consequentia. sic hic: tamen Doctor manet problematicus. Vtrum istud praeceptum quantum ad cultum, quem dicit in Deum, sit de lege naturae strictè? tamen probabilius esset dicere, quòd sic: quia illud praeceptum, quo ad cultum, quem dicit, concludimus eadem necessitate, qua ponitur primum praeceptum de non habendo Deos alienos, & de colendo Deum: & illud est de lege naturae strictè modo declarato. quia illa dicuntur esse de lege naturae. quae sunt uel principia per se nota, uel concludūtur ex illis. alia uero, quae sunt maximè consona legi naturali. Declarat Doct. hanc distinctionem exemplo. quia sunt aliqua iuris positiui propriè: ut pacificè est uiuendum, & inde sequitur, nulli inferenda est iniuria, & unicuique reddendum est, quod suum est: & amicabiliter conuersandum est &c.

Aliqua sunt iuris positiui, quia consonum iuri positiuo, ut quòd omnia non essent communia; posset tamen nunc esse pax, & omnia essent communia. sed tamen pro maiori pacis conseruatione consonum est, ut non sint communia.

Solus. epilogus. Vtrum ergo omnia praecepta sint de lege naturae? dico primo, q̄ duo prima praecepta primae tabulae sunt de lege naturae propriè. secundo dico, de tertio est dubium, quo ad temporis determinationem, & prohibitionem, quam dicit, non est de lege naturae propriè: sed quoad cultum, quem dicit in Deum, est dubium. Tertio dico, quòd praecepta secundae tabulae non sunt de lege naturae propriè.

Obiicit contra tertium dictum. Contra tertium dictum sunt conclusiones deductae ex primis principiis necessariis, & practicis: ergo sunt de lege naturae propriè. patet antecedens, quia ad dilectionem Dei sequitur dilectio proximi, & ad dilectionem proximi sequitur illud Non occidatis &c. ergo sunt conclusiones necessariae deductae ex principiis primis necessariis practicis. patet antecedēs, quia Deus debet diligi tanquam commune diligibile, & non appropriando dilectionem Dei: & si Deus est commune diligibile, ergo diligitur a proximo: sed diligere proximum est uelle ipsum diligere Deum: ergo ad dilectionē Dei sequitur dilectio proximi, quia Deus uult condiligi: sed ad dilectionem proximi sequitur, Non occides: ergo praecepta secundae tabulae sunt de lege naturae propriè. Confirmatur multis auctoritatibus in textu.

Ad

Ad istud argumentum sunt tres solutiones: prima solutio uidetur esse sufficiens: secunda uidetur esse melior: & tertia est optima.

Soluitur ob iect. tripl.

Pro prima notandum est, quòd diligere Deum ex toto cor de, & tota anima, intelligitur dupliciter: primo positiuè actu elicito: secundo negatiuè, ipsum non odiendo. Disputatio est utrum istud præceptum sit de lege naturæ strictè lo quēdo. Dicunt aliqui, q̃ si exponatur negatiuè, est de lege naturæ strictè: ideo non odire Deum, non facere Deo irreuerentiā, sunt de lege naturæ stricte.

Diligere deū ex toto corde &c. dupl. potest intelligi.

Secundo dicunt, quòd si exponatur affirmatiuè, non est de lege naturæ strictè, & hoc dubitatum est quo ad tertium præceptum, quantum ad cultum, quem dicit in Deum. Dicunt vlterius, quòd ad dilectionem Dei exponendo negatiuè non sequuntur præcepta secundæ tabulæ; quia non sequitur, Non odies Deum: ergo non occides: dicunt breuiter, q̃ ad dilectionem Dei, ut est de lege naturæ strictè, non sequitur dilectio proximi. & q̃ dilectio Dei positiuè non est de lege naturæ. & ideo dilectio proximi nō est de lege naturæ propriè, sicut nec dilectio Dei positiuè, ad quam sequitur.

Secunda resolutio, nego quòd ad dilectionem Dei sequantur præcepta secundæ tabulæ. patet, quia Deus diligitur tanquam commune diligibile, non amore zelotipo. Pro declaratione dat doct. duas propositiones.

Prima. Diligens aliquod bonum commune non debet diligere illud bonum esse unius tantum, quia sic esset amor inordinatus, & zelotipus.

Secunda propositio. Diligens aliquod bonum commune, quod est communiter diligibile, non tenetur uelle actu positiuo illud bonum esse bonum alterius. ego diligo Deum positiue, & actu elicito, non teneor actu positiuo uelle, quòd sit bonum Sortis. ego teneor certè diligere eum tanquam bonum commune, & non ut bonum appropriatum. diceres, diligens Deum tanquam bonum commune debet ipsum uelle condiligi ab aliis, uerum est, cuius amicitia est grata dilecto: nescio autem, si Sortis amicitia sit Deo grata: ideo non teneor uelle actu positiuo, quòd sit bonum alterius.

Ad formam, diligendus est Deus est de lege naturæ: uerum est: ergo & præcepta secundæ tabulæ, nego: patet, quia diligendo Deum diligo proximum, & teneor diligere proximum.

Ad formam arg. resp.

Dico, quòd possum Deum diligere, dato quòd non uellem, quòd esset bonum alterius, & non approprio mihi eum.

Tertia solutio. Nego, quòd præcepta secundæ tabulæ sint conclusiones deductæ necesse ex principiis primis: sed contra ex dilectione Dei sequitur necesse dilectio proximi: concedo: ergo omnia præcepta secundæ tabulæ sequuntur ex principiis primis necessario, nego: quia non sequitur necessario, diligendus est proximus: ergo non occidam. dico, quòd stat, quòd ego diligam Sortem, & tamen uolo ei uitam, uel saltem non uolo eam: ut beata Anastasia diligebat uirum suum & tamen uolebat eius uitam. ideo ex ista conclusione, proximus est diligendus, quæ est de lege naturæ strictè, non sequitur necessario: Non occides: quia possum diligere proximum, uolendo uitam, uel non uolendo.

Nota unum. doctor dicit, quod ista præcepta, proximus est diligendus, & Deus est diligendus, possunt multipliciter considerari.

Deus & proximus est diligēdus pōt multipl. considerari.

Primo, ut a Deo explicita: sic sequitur necessario, proximus est diligendus: ergo non occides, &c.

Secundo possunt considerari, ut in lege naturæ dictata, sic non sequuntur ex principiis necessario. ipse Socrates ponebat communitatem rerum usque ad uxores, & sic exponuntur auctoritates omnes.

Qui diligit proximum legem impleuit, uerum est, ut a Deo explicatum est.

Vtrum ergo omnia præcepta sint de lege naturæ, dictū est quomodo, & qualiter, &c.

DISTINCT. TRIGESIMAEOCTAVE.

QVAESTIO VNICA.

IN ista quæstione communiter tenetur. primo ponitur conclusio communis conclusio est talis. Omne mendacium est peccatum, non dico mortale, nec ueniale: patet conclusio. nulli licet mentiri: ergo omne mendacium est peccatum: consequentia patet, quia omne illicitum est peccatum: ergo omne mendacium est peccatum; patet antecedens, q̃ s. nulli liceat mentiri, quia si alicui licet mentiri, ergo nulli licet credere: consequens est falsum, quia tunc peribit omnis conuictus humanus: ergo & antecedens est falsum. patet consequentia, Nam stultum est illi credere, cui licet mentiri secū dum Aug. sed alicui licet mētiri, & ignoro cui: ergo nulli est credendum. patet ergo conclusio communis, quod oē mendacium, est peccatum.

Agitur de mendacio.

¶Quidam dicunt, &c.]

Ad istam quæstionem ponitur prima ratio Domini Petri de Tharanthasia: secunda ratio D. Thomæ tertia D. Bonau. ratio, quam doctor tenebit.

Afferūtur rationes ad concl.

Primo ergo ponitur ratio de Tharantasia: Omne, quod necessario auertit a Deo, est peccatum: quia peccatū est quo speruitur commutabile bonum: sed in mendacio est auersio a Deo, & contemptus Dei, quia ibi est auersio a ueritate, & Deus est prima ueritas: ergo mentiens auertitur a Deo: ergo omne mendacium est peccatum.

Rō Tharāta sien.

Doct. impugnat non conclusionem, sed rationem. Arguitur sic. Malitia, quæ auertit a bonitate creata, non auertit a bonitate increata primo, & per se; ergo falsitas, quæ auertit a ueritate creata, non auertit a ueritate increata, primo & p se, licet consequenter. qui peccat in proximum, non peccat in Deum primo & per se: ita, qui falsum dicit, non auertit a ueritate increata primo & per se, sed a ueritate creata. talis est qui mentitur: ideo illa ratio non est sufficiens ad probandum, quòd mendacium sit peccatum, quia auertit a prima ueritate.

Secundo ponitur ratio D. Thomæ probans communem conclusionem communem omnibus Theologis. Arguit sic. Omne mendacium est de se malum: ergo omne mendacium est peccatum. patet antecedens. mendacium dicit actum malum ex genere: ergo mendacium est malum de se. noteris pro auctoritate, q̃ præter bonitatem naturalem, quæ conuertitur cum ente, assignatur triplex bonitas. Quædam est bonitas ex genere; Alia est moralis: Alia est meritoria; & ultima præsupponit alias. Bonitas ex genere est, quando actus transit super debitam materiam, ut diligere super Deum: & dicitur bonitas ex genere, quia sicut genus potest contrahi per multas differentias, & est potentiale, ita bonitas potest determinari per multas circunstantias, & est potentialis ad omnē circunstantiam.

Bonitas actus triplex Bonitas ex genere quid

Bonitas moralis dicit aggregationem omnium circunstātiarum: bonitas meritoria addit charitatem super illa, & q̃ acceptetur a Deo. Ita triplex est malitia: Quædam est ex genere, quando actus transit super indebitam materiam: ut odire super Deum, & maledicere super Deum. Malitia moralis est ex defectu unius circūstantiæ, aut omnium simul: sed malitia demeritoria est peccatum mortale.

Bonitas moralis quid.

Notandum est, q̃ malitia ex genere est ex se mala, & nullo modo potest benefieri; ut si latria transeat super idolū, & maledictio super Deum.

Malitia ex genere, est ex se mala

Notandum est, quòd actus mentiendi cadit super materiā indebitam: & ideo non potest benefieri. dicit D. Thom. quòd actus loquendi debet transire super uerum, uel super illud, q̃ debet esse uerum: ergo actus mentiendi est de se malus. patet ergo quomodo intelligitur, quòd actus mentiēdi est malus ex genere, & ita est malus de se: ergo omne mendacium est peccatum.

Materiamē dacij semper esti indebita

Doct. impugnat rationem istam, non conclusionem. Argui tur primo sic a simili. Non magis est materia indebita huius actus,

Reijcit Scotus ratione D. Tho.

actus, qui est occidere, homo iustus, & innocens, quam sit materia locutionis indebita, oppositum uero, uel quod opponitur ei, quod creditur esse uerum: sed homo iustus, & innocens, potest esse materia debita locutionis: uel saltem non erit indebita illa maior persuadetur a doctore, quia maius nocumentum est auferre homini iusto uitam, quàm opprimere uerum per actum mentiendi: sed per actum occidendi auferre uitam corporalem, & per actum mendacii opprimitur uerum: ergo non minus est materia indebita occisionis homo iustus, quàm sit materia indebita locutionis, oppositum uero, uel illud quod creditur esse uerũ. patet minor, quia Isaac erat iustus, & ante incolationem, & post; & tamen Abraham merebatur occidendo Isaac: ergo homo iustus esse pôt materia debita occisionis: ergo &c.

Nō insinuatur inde bita materia occisionis sicut & falsum locutionis, & quid dicendum

Corollarium ex his. proferre propositionem, quam ego nunc credo esse falsam, potest esse licitum, & potest licitè fieri, quia Deus potest cum aliquo dispensare. tamen Deus non potest facere, quin mendacium sit difformitas, & peccatum: non potest tamen Deus dispensare, quòd quis mentiatur, sed potest dispensare, quòd aliquis proferat propositionem, quam credit esse falsam; ut de Iona, qui dixit hanc. Adhuc quadraginta dies, &c. Ad idem arguitur. uolo, quòd Deus reuocet, Non falsum testimonium dices; hoc pacto uolo, quòd Sortes proferat propositionem, quam credit esse falsam, non intendendo nocumentum proximo, quia non esset contra præceptum, Non furtum facies, aut contra præceptum, Non occides: tunc ille actus non est malus, quia non est contra aliquod præceptum, & tamen transit super materia indebita.

Ad idem arguitur sic. Bene sequitur, actus mentiendi est de se malus: ergo est contra præceptum primæ tabulæ, & nō contra præceptum secundæ tabulæ, quod est falsum. patet cōsequentia, quia actus, qui prohibetur in præceptis primæ tabulæ, sunt de se mali, ut est actus idolatriæ: sed actus, qui prohibetur in præceptis secundæ tabulæ, non sunt de se mali: quia in eis potest esse dispensatio. falsitas consequentis patet quia est contra octauum præceptum.

Ad idem arguitur. sint duo, Sortes, & Plato, Sortes credit Petrum currere, cum tamen Petrus stet: & proferat istam Petrus currit, Plato scit Petrum sedere: sed non ut fallat dicit Petrus currit; tunc sic; Actus loquendi utriusque cadit super eadem materia, & unus est malus, scilicet illius Platonis; & non actus Sortis: ergo actus dicendi, ut transit super oppositum uero, non est de se malus, quia tunc actus Sortis esset malus, sicut actus Platonis. ideo antecedens D. Thom. est falsum: sed actus mentiendi est de se malus, nego: patet. transit super materiam indebitam, nego indebitam de se: quia si dispensaretur in illo præcepto, non esset plus materia indebita.

Adducitur rō D. Bona. ad concl.

Tertio adducitur ratio D. Bonauenturæ. Quicquid dicit intentionem falsam, & malam, est malum & peccatum. sed sic est, quòd mendacium dicit malam intentionem, scilicet intentionem fallendi de formali: ergo mendacium est peccatum. non dicit, quod dicit de se malum, nec quòd sit malum ex genere: sed ex mala intentione. Ad sustendandam illam rationem, doctor dat unam distinctionem. Mendacium potest capi dupliciter: primo quoad esse completum: secundo quoad esse incompletum. dat unum simile. Adulterium duo dicit, & actum peccandi, & deformitatem: ita etiam dicit furtum, & homicidium. sic mendacium, quoad rationem completam non est unum per se, sed dicit actum mentiendi cum intentione fallendi, & cum deformitate. Altero modo possunt omnia prædicta sumi, quoad esse incompletum, quo ad actū substratum. Exemplum. Christus dicit, Si dixero non noui eum, ero similis uobis mendax. dicit propositionem, quam credebat esse falsam, & erat falsa: sed non erat adiuncta difformitas, secundum quam aliquis dicitur mentiri, Deus non posset facere, ut mendacium esset bonum, nec etiam homicidium.

Mendaciū dupl.

In peccato mortali, ut ī adulterio sunt duo, & in mendacio

Deus pōt facere ut actus mētiendi nō sit malus

Secundo dicit doctor, quòd Deus potest facere actum mētiendi esse bonum, uel non esse malum, idest actum proferendi propositionem, quam credo esse ueram, uel falsam. Dicit quidam, quod mendacium potest capi dupliciter. Primo, ut idem est, quod ire contra mentem uerbo, aut facto: sic mendacium est simulatio. Secundo potest capi propriè mendacium, & est ire contra mentem uerbo tantum, & non facto. dicit primo, quod non omne mendacium est peccatum, capiendo mendacium ut se extendit ad illud, quod est contra mentem ire uerbo, aut facto. Secundo dicit, quod omne mendacium est propter peccatum: ut idem est contra mentē ire, quia ibi est mala intentio. Dicetis, Vtrum ista argumentatio ualeret, mendacium in facto non est peccatum. ergo mendacium in uerbo non est peccatum? nam quia factum, uel opus exterius non uocatur nuncius mentis, uerbum, aut institutum est tanquam mentis nuncius: ideo si faciat aliquid ad extra, non euadit mentem, immo potius facit secundum quòd mens dictat, sed locutio est nuncia mentis, ideo potest esse cōtra mentem. Ex his omnibus concludo, quod mendacium est peccatum, capiendo ipsam secundum eius esse completum: quod autem peccatum sit, dicetur.

¶Secundo notandum est, &c.]

Vidimus, quod omne mendacium est peccatum. Videndum est, quale peccatum est mendacium. B. August. ponit octo genera mendaciorum, & reducit ad tria genera. Triplex est mendacium. Quoddam est perniciosum, Aliud est iocosum, Aliud officiosum Dominus Gerson reducit diuisionem octo membrorum in tria ista membra: primum est nociuitas: secundum est libido: tertium est utilitas. Notandum est, quòd tria sunt, quæ mouent hominem ad mentiendum. primum est nociuitas, siue intentio nocendi, & est mendacium perniciosum. Intendit autem inferre nocumentum alicui dupliciter: primo nocumentum spiritus, & sic est mendacium perniciosum in doctrina religionis: ut si mentiatur in scriptura sacra, & doctrina; ut si sit hæreticus & dicat mihi, Christus non est Deus, ipse mihi intendit inferre nocumentum spiritus in doctrina, & est mendacium contra doctrinam. etiam fit contra bonos mores, dicendo alicui mulieri, ut eam ducat ad luxuriam, quòd fornicari non est malum Secundo aliquis intendit inferre nocumentum toti homini, & hoc dupliciter: Aut intendit nocere, & nulli prodesse. Aut intendit nocere, & alii prodesse. Exemplum primi: ut aliquis mendaciter prosequitur Sortem usque ad mortem, & sit iste Plato, uideat aliquem eleuari in curia Regis, & dicat Regi, iste est proditor, moriatur. Exemplum secundi, ut mendacium mercatorum, & aliquando addunt periurium. dicit ergo præfatus doctor, quòd motiuum mendacii perniciosi est nociuitas.

2. art. quale peccatum sit mendacium

Mendacij diuisio.

Conclusio doctoris, & omnium doctorum. Omne mendacium perniciosum est peccatum mortale. probat Altisiodoren. per prophetam. Perdes omnes, qui loquuntur mendaciū. ubi August. dicit, quòd loquitur de mendacio pernicioso. Dicebat doctor, quòd omne mendacium tale est contra præceptum Dei: ergo est peccatum mortale, & hoc si fiat cum deliberatione. contra quòd præceptum est? contra illud: Non falsum testimonium dices: Non mentiemini. Leuit. 19. Sed utrum omnia talia mendacia sint eiusdem grauitatis? dicit doctor, quòd unum est alio grauius: sed uellem scire, quomodo cognoscerem minus graue, aut magis graue? Dicit doctor, quod quantitas peccati in mendacio pernicioso debet attendi secundum maiorem nociuitatem, & maius nocumentum. quanto nocumentum est maius, tanto peccatum est grauius. Sed intendens damnificari in bono spiritus, intendit inferre maius nocumentum: ergo mendacium in doctrina religionis, & in doctrina moris est grauius: quia infert nocumentum.

Conc. cūis de mendacio pernicio.

Mendaciū in doctr. & moribus ē grauius, q̄ alia.

Sed est dubium. dicit Altisiodoren. si quis mentiatur in uitam alicuius, quæ est multum grata regno, & intendit inferre nocumentum regno Franciæ; est alius, qui mentitur in doctrina religionis dicens, quod Christus non equitauit super asinam intrando Ierusalem, quod mendacium est grauius? secundum dicta uidetur primum, quod est falsum: ergo &c. Dicit præfatus doctor. doctrina religionis capitur dupliciter: primo communiter, sic tota scriptura est doctrina religionis: secundo capitur strictè, sic dicit necessitatem credendorum, & agendorum; ut sunt articuli fidei, & præcepta moralia. intelligit Aug. de mendacio in doctrina religionis propriè sumpta, non autem communiter sumpta.

Doct. religionis dupl.

Secundum dicitur mendacium iocosum. secunda causa mouens ad mendacium est libido, aliquis potest moueri ex libidine ad mendacium dupliciter: primo ex sola libidine, & est mendacium libidinosum & est quartum genus, & est peccatum mortale; ut aliquis ita delectatur in mentiendo, sicut uir cum pulchra coeundo, & de illis est uerum, quod dicit Paulus, si hominibus placerem, Christi seruus non essem. & sunt adulatores. non ergo stat cum charitate. Alio modo esse potest ex libidine, & propter uoluntatem, & uoluptatem, & est mendacium iocosum, ideo recitare fabulas, quas sciunt esse falsas, non est iocosum. An istud sit mortale, dicetur infra.

2. genus mēdacij, nempe iocosum.

Ter-

q. genus mē dacij & eſt officioſum.

Tertia cauſa motiua poteſt eſſe otilitas: & eſt officioſum, quod nulli obeſt, & alicui prodeſt. Vulitas eſt triplex, Aut cooſiſtit in bonis fortunæ, ut qui mantiuntur alicui, ne furetur eis pecuniat ſuas in ligno. Aut utilitas eſt in bonis corporis, ut currunt aliqui, ut occidant aliquem, uel ut carceri mancipetur, uideo ubi eſt, quærunt, ubi eſt, dico, neſcio. Aut illa utilitas eſt in bonis aiæ, & propter mundiſiam animæ, ut capitaneus capta ciuitate inuenit mulierem coniugatā, uult cum ea coire, dicit ſum uirgo, mentitur, eſt propter utilitatem bonorum animæ, ut ſeruet munditiam animæ, & fidem ſuo uiro. ecce ergo quatuor genera mēdaciorum. dicet doct. mendacium eſt triplex: perniciofum, & habet tria genera Io cuſum, & habet duo: & officioſum, & habet tria: Da iocoſo, & officioſo dicam infra.

Vtrum mendaciū iocoſū ſit mortale, uel ueniale.

Vtrum iocoſum ſit mortale, an ueniale: diſtinguitur a Beato Bonauentura, dicet, quòd uiri ſunt in duplici ſtatu, & mu lieres: Quidam ſunt in ſtatu perfectionis, & quidam in ſtatu non perfectionis: non dico imperfectionis. exemplum primi, ut eccleſiaſtici: exemplum ſecundi, ut laici.

Primum dictum B. Bonauentruræ, & Scoti. Mendacium iocoſum, ſecundo modo, ut eſt cum intentione leuis nociuitatis, & officioſum in uiris non perfectis, eſt ueniale; quia non eſt contra charitatem: ſed eſt cum charitate.

Secundo dicit B. Bonauentura, quòd mendacium officioſum, & iocoſum in uiris perfectis, eſt peccatum mortale. dicit de Baſſolis, quòd uellet, quòd qui hanc teneat, quòd eſſent obligati ad non mentiendum incose & officiose ſub pœna peccati mortalis: ut ſcirent quod eſt peccatum mortale. eſt nimis durum.

De Baſſolis contra 2. dictum.

Sco cōtra 2. dictum.

Probat B. Bonauentura, quia eſt contra charitatem. doctor facit nouam rationem. ponamus caſum, quòd ſit dies Mercurii, Sortes comedit carnes, & ego etiam; in Sorte non eſt peccatum, & in me ſic; quia uoui, & ille non. utrum præciſe propter circumſtantiam perſonæ non certè: ſed quia uoui, & ille non. circumſtantia ergo nō facit ueniale eſſe mortale, ſed non magis obligatur religioſus ad non mentiendum iocoſe, quàm alius laicus. ergo religioſus mentient iocoſe non peccat mortaliter.

Circūſtantia perſonæ non facit ut ueniale ſit mortale.

Status perfectionis dup.

Notat tamen doctor, quòd duplex eſt ſtatus perfectionis: quidam eſt perfectionis exercendi, ut eſt ſtatus religioſorum prælatorum, & ſimilium prælatorum. Alius eſt ſtatus perfectionis acquirendæ, quia intendunt ad ulteriorem perfectionem uenire, & ſunt ſimplices religioſi. Videamus de his, qui ſunt in ſtatu perfectionis exercendæ, uiros iſtos mentiri iocoſe eſt dupliciter.

Primo in actibus, qui pertinent ad eorum perfectionem, ut eſt prælatus, qui prædicat Trinitatem, & dat unam fabulam Ouidii.

Quando & in quib. mēdacium iocoſum ſit mortale peccatū

Secundo intelligitur extra actus perfectionis exercendæ, ut Epiſcopus eſt in menſa; mittit ſeruum, quem uidet inniti dum ad habendum de gallina ad uillam, inde nihil habet. Di camus primo ſic. Mendacium iocoſum in uiris, qui ſunt ſtatus perfectionis exercendæ, immixtum auctoritate docendi, prædicandi, tale eſt peccatum mortale: quia eſt ad tollendum auctoritatem, ne credatur eis: quia ut dicit D. Auguſtinus, ſi in ſcriptura diuina eſſet admiſſum aliquod mendacium iocoſum, nihil in ea eſſet ſoliditatis, & auctoritas docentis omnino periret: poſſet enim quilibet dubitare de quocunque dicto ab eo, ſicut de mendacio iocoſo: uel qua ratione non eſſenti rei illi mendacio iocoſo, eadem ratione nec alii dicto ab eo, & ſic peribit tota auctoritas miniſtrorum in docendo, & utilitas populi audientis, ſed utrum ſit peccatum mortale. dicitur, uel dicit mendacium iocoſum ad excitandum auditores, & dici poteſt, quòd non eſt mortale: nec dicit illud ad cōprobandam aliquam ueritatem credibilem, & eſſet mortale.

Sed pono, quod ſit epiſcopus Carnoten. ſunt aliqui, qui proſe quuntur hominem ad mortem, & abſcondit ſe, & epiſcopus uidet. quæritur ab epiſcopo, ubi eſt talis? dicit, quod neſcit ubi eſt: uel peccat mortaliter, uel non. ſi dicis, quòd non, contra. mendacium officioſum in uiro perfecto eſt mortale peccatum: ergo &c.

Item dicit Auguſt. quòd pro ſeruenda uita non eſt mentiendum. ſi dicas, quòd ſic: ergo contra conſcientiam dictat, quod eſt faciendum. ſi dicas eſt erronea, cōtra. pro hoc reuocat eos ab occiſione.

Dicunt quidam, quòd non tenetur ſcire ubi eſt. cōtra, ſcit ubi eſt: uerum eſt. ſed neſcit ad dicendum. Aliſind. tenet quod mortaliter peccat, quia mentitur; quia decipit, & fallit, & dicit, quòd pro uita etiam alterius non eſt mentiendum.

Contra, iſte intendit eos reuocare ab homicidio: dicit, quod intendit eos fallere, & intendit mentiri primo, iden peccat. Facit alium caſum. uolo, quòd ille fugiens dicat domino epiſcopo, me commendo tibi: abſcondit eum in eccleſia, quærūt, ubi eſt talis? ſi dicat, nō eſt in domo mea, utrum peccet: quod non: quia promiſit alteri fidelitatem, quòd eum ſeruabit. ſi dicas, quod non peccabit.

Contra. mentietur ergo &c. Volo formet ſibi conſcientiā iſtam epiſcopus: ſi taceam, ipſi opinabuntur, quod eſt in eccleſia, & eum accipient. etiam formet ſibi, quòd ſi dicat, erit proditor: ſi non mentietur. tunc erit perplexus in lege.

Reſpondet, ſi neges eum eſſe in domo, Vtrum peccabit? ſi ueniabiter, ne ſit proditor. Dicit etiam, quòd conſiderandum eſt hic amor, quem habet epiſcopus ad uitam temporalem & amor eſt uenialis: ita etiam mendacium eſt ueniale. Ad illud de perplexitate. dicit, quòd non erit perplexus, nec erit pro ditor cautè reſpōdendo; ut ſi dicat roganti, quid ad me? uel dicat, ſicut dicebat quidam epiſcopus, durum eſt eſſe prudiorem: durum eſt eſſe mendacem.

De mēdacio iocoſo, & officioſo in religioſis.

Scotus mouet breuem difficultatem, An primum, ſiue uni cum mendacium officioſum, & iocoſum ſit peccatum, an tā tum ſecundum? dicunt iuriſtæ, quòd primum non: ſed peccatum bene fieri poteſt ſi frequēter. Videamus in religioſis, qui ſunt in ſtatu perfectionis acquirendæ de mendacio iocoſo, & officioſo. in illis uiris eſt loqui dupliciter: aut quantum ad rationem facti in ſe, aut quantum ad conditionem ſequelæ.

Primo modo non eſt culpa mortalis, quia religioſus nō eſt magis obligatus ad uitandum ueniale, quam ſit laicus. Secundo modo quo ad rationem ſequelæ eſt culpa mortalis, quia ſequitur ſcandalum, quia imperfecte habent iſtam tanquam uirum grauem: ideo cum inueniunt ipſum iocoſe mentien do ſcandalizantur: ſed eſt duplex ſcandalum, unum acceptū, & eſt puſillorum: alterum eſt datum, uel phariſæorum. primū eſt uitandum. de ſecundo non eſt curandum, ſed cum Chriſto dicendum, ſinite illos, cæci ſunt &c. Cum duco mulierem ad cameram meam. de nocte, non aſt ut oret mecum, nec ut ueniat ad matutinas. ſic ſequitur, quòd propter ſcandalum, poteſt eſſe mortale. ut cum epiſcopus fugit, & dimittit gregem peccat mortaliter: ſed ſi religioſus fugit, non peccat quo ad factum, ſed propter ſcandalum; quia ſcandalizantur. prædicabat ipſum, & quando eſt defendenda, fugit, peccat mortaliter. Religioſus igitur, aut pauper ſacerdos laicus non beneficiatus mentiendo iocoſe peccabit non ratione facti in ſe, ſed ratione conſequentis ſcandali; quia ſequitur ſcandalum in populo.

¶Ad argum. ad primum, &c.]

Solu. princ. Deductio 1. prin.

Quæſitum erat, utrum omne mendacium ſit peccatum; dictum eſt, quòd ſic, non tamen omne mortale eſt. Arguitur tamen, quòd non omne mendacium ſit peccatum; quia patres ueteris teſtamenti mentiti ſunt: ergo non omne mendacium eſt peccatum. patet conſequentia, quia non eſt dicendum, quòd peccauerunt. probatur antecedens multis auctoritatibus, & hiſtoriis.

Primo de Abraham, qui accepto mandato de occiſione Iſaac, ſtrauit aſinum, & iuit cum pueris ad montem: cum fuit proximus monti dixit ad ſeruos, expectate hic; nos, & puer il luc properabimus, & cū adorauerimus, reuertemur ad uos: tunc ſic. Abraham ſciebat ſe nō reuerſurum cum Iſaac, quia credebat ſe eum immolare: ergo mentitus eſt.

Notandum eſt, quòd Abraham credidit, quod imolandus eſſet Iſaac, quia etiam extendit manum ſuam ſuper eum.

Abrahā nō peccauit ſecundū Scot.

Secundo notandum eſt, quòd ſpecialiter etiā credidit puerum ſuum immediate poſt ſuſcitandum a Deo: ideo benedicit reuertemur ad uos.

Quō Iacob mētitus ſit dicens ſe eſ ſe Eſau.

Probatio ſecundi ſuppoſiti haberi poteſt ex auctoritate, quia habetur Gen. 21. cap. In Iſaac uocabitur tibi ſemen. ſciebat promiſſionem in Iſaac eſſe implendam: ſi remanſiſſet mortuus, non fuiſſet impleta: ſi uixiſſet, erat implenda: ideo credidit eum eſſe ſuſcitandum, ideo ſub ſpe reſurrectionis dicit, Ego & puer reuertemur ad uos. dicit doct. quòd non aſt aſſerendum Abraham peccaſſe, quia habuit ſingulare priuilegium a Deo. cum ergo arguitur. Abraham mentitus eſt, nego, probatur, quia ſciebat ſe non reuerſurum ad pueros, ergo: quia ſperabat ſe reuerſurum: iden &c.

Probatur ſecundo, quòd patres ueteris taſtamenti mentiti ſint, quia Iacob mentitus eſt. patet Gen. 28. cap. Intrauit Iacob ad Iſaac, cuius caligauerant oculi, & dicit; ego ſum Eſau primogenitus tuus. Iacob ſciebat ſe non eſſe Eſau: ergo mentitus eſt. doct. non habet pro inconuenienti, quod peccauerit

rit uenialiter.sic argumentum non currit.

Probatur,quòd hoc non sit inconueniens per patres noui testamenti.nam maior est gratia nouæ legis,quàm ueteris: tamen Petrus peccauit, ideo Paulus restitit ei in faciem,quia reprehensibilis erat: peccauit ergo peccato saltem ueniali. ita etiam Iacob,nec est inconueniens.

Ad argumentum,Iacob mentitus est:ergo mendacium nō est peccatum,nego.probo, quia patres ueteris testamenti nō peccauerunt, nego.dicit doctor, quòd multi sensus possunt dari ad huiusmodi loca sacræ scripturæ, sed nō oportere immorari. Dominus Altisiodoren. respondet egregie ad argumentum de Iacob,dicendo,quòd non est mentitus,nec mendacium fuit ab eo:ratio est,quia eo modo dixit Iacob, quòd erat Esau,sicut dixit Christus de Ioan.Ipse est Elias. & intelligit transumptiuè,non in persona,sed imitatione. ita dicit ille doctor de Iacob,quando dixit,ego sum Esau,transumptiuè locutus est,ideo non est mentitus. Supponatis historiam, ex qua concluditur, quod ius primogenituræ Isaac debebatur Iacob,& non Esau,licet primo fuerit genitus: quia cum Esau primo tunc exiit,uterum matris, & Iacob tenebat plantam pedis ad significandum,quòd erat dignus tunc primogenitura, & mater hoc habuit in spiritu. etiam Iacob habuit primogenituram Esau ex uenditione,quia cum ueniret de uenatione,uolebat comedere,& inuenit Iacob qui habebat cibum de lente,& pro ea uendidit primogenituram ipsi Iacob: ideo ius primogenituræ debebatur Iacob; quia moraliter, populus Euangelicus debet præcedere populum iudaicum, qui significabatur per maiorem fratrem. Ideo concluditur, quòd ex iure primogenituræ,quæ debebatur Iacob ex reuelatione Spiritus sancti ostensæ matri, & ex figuratione, & ex facto,quia ei uendidit primogenituram,non mentiebatur Iacob dicendo, Ego sum Esau primogenitus,idest ille,cui debetur primo ius primogenituræ. Sicut Ioann. est Elias, sic Iacob est Esau.

Sunt hic casus. Si Isaac dixisset Iacob; iura, quòd tu es Esau filius meus primogenitus, si iurasset, utrum peccasset uel non: si sic, ergo prius peccabat, cum dixit se esse Esau: si non, Contra, quia iuramentum debet esse ad intentionem dantis, & non iurantis: sed Isaac uolebat facere iurare in persona, & sic si iurasset, periurus fuisset. Dicendum est, ꝙ potuit iurare.utrum peccabat?non.

Contra.oporet iurare ad intentionem eius,qui facit iurare,uerum est,& iurasset ad intentionem spiritus sancti, qui omnia ista operabatur.

Sed est dubium,utrum ipse Isaac benedixerit Iacob: uidetur quod non,quia illum benedixit, quem intendebat benedicere:sed non intendebat benedicere Iacob: Ergo illum nō benedixit.

Secundo est dubium,utrum Iacob peccauit accipiendo benedictionem: uidetur quòd sic. quia Isaac dicit Esau, frater tuus accepit benedictionem fraudulenter: ergo cum fraude: ergo peccauit dicendo,ego sum Esau primogenitus.

Solutio dub. ad 1. resp. Dico primo, quòd Isaac intendebat benedicere, non Iacob,nec Esau,sed eum,cui debebatur ius primogenituræ:nō recte benedixit Iacob,quem intendebat benedicere.

Contra.Non intendebat benedicere Iacob:ergo Iacob nō benedixit.

Dicit præfatus doctor,quòd est fallacia accidentis ab indiuiduo uago ad indiuiduum determinatum; quia cum dicit, benedixit,quem benedicere intendit,ly,quem,notat indiuiduum indeterminatum.Exemplum dat,quia sit Sortes solus ueniens,& eum non cognoscam,tunc sic;eum,quem uideo, scio esse uenientem:sed Sortem uideo: ergo Sortem scio esse uenientem?non ualet.

Ad aliud,quòd cum fraude accepit benedictionem,multiplex est fraus:Inspirationis,ut cum filii Israel sub specie mutui petierunt uasa argentea,ut spoliarent Egyptum: quare? quia præceperat dominus,ut sic facerent.est fraus inspirationis. Alia est fraus eruditionis, ut Ioseph fecit ponere scyphū in sacco Beniamin,ut eum retineret, & eum erudiret. Alia est fraus deceptionis,cum quis prodit aliquem ad mortem. Verum itaque est,ꝙ cum fraude inspirationis ipse accepit benedictionem,ecce de Iacob.

Ad 2. resp. Fraus est multiplex.

De mēdacijs Ioseph. Patet tertio assumptum, quòd patres ueteris testamenti peccauerint.probatur de Ioseph,qui dixit fratribus suis. Exploratores estis,& bene mentiebatur, quia sciebat esse oppositum:quia facta erat fames in uniuersa terra, & uenerant ibi, ut emerent frumentum.Item cum uidit Beniamin,dicit seruis.

Ponite scyphum,In quo auguror in sacco Beniamin,& tamen mentiebatur,quia non augurabatur, quia prohibitum erat in lege domini.

Respondet doctor,quòd mendacium Ioseph si fuit,fuit officiosum:ut si fuit peccatum,fuit ueniale tantum,uel nullum fuit peccatum;quia eos fecit emendare,licet essent digni maiori pœna,quia eum uendiderant,ideo non mentiebantur. Ad illud Ioseph de schypho dicitur,quod aliquis dicitur augur dupliciter:Primo simpliciter,ut gentilis: secundo secundo secundum opinionem hominum,quia ipse indicabat somnia.ideo Egyptii uocabant eum augurem. Ideo dicit seruis suis,qui erant Egyptii, capite schyphum,in quo auguror,secundum eos enim augurabatur.

Idem arguitur de mulieribus, quæ libentius mentiuntur. intrauerunt domum Raab exploratores Iosue:nunciatum est regi,quòd erant exploratores,ipsa misit,sed eos Raab abscōdit,et dixit,quòd egressi erant in nocte, & tamen non peccauit,quia erant filii Dei.

Dicit doctor,quòd non habet pro inconuenienti, ꝙ peccauerit uenialiter: tamen hic sunt duo consideráda, cum pietas,quia illos abscondit, & est aliud, scilicet mendacium factum regi.quo ad primum,merebatur,& non peccabat: quo ad secundum sic,uenialiter.

De mēdacio Rachelis Item arguitur sic de Rachel, quæ furata est idola patris sui, & abscondit nesciente Iacob:tunc quæsiuit Laban Iacob dicit Iacob,quære & apud quem inuenta sint,moriatur.iuit ad domum, et Rachel posuit stramen supra idola, & accubuit supra,dixitque patri,ne irascatur dominus meus,quòd non assurgam,quia habeo infirmitatem,quam solent habere mulieres, ipsa mentita est. uerum est, & peccauit uenialiter.

De mēdacio obstetricum. Item arguitur sic de obstetricibus, quæ mentitæ sunt coram pharaone,ut saluarent filios Israeliticos. Mulier obstetrix est,quæ leuat puerum ex utero matris: dicit doct. quod peccauerunt: sed dubium est, quo peccato,uel ueniali, uel mortali:quòd mortali,dicit Gregorius: quod ueniali, dicit Hieronymus.

Probat Gregorius quia ex textu habetur,quòd peccatum commutauit mercedem æternam in temporalem: quia si saluassent pueros,& non mentitæ fuissent, fuissent digne gloria æterna. Appositam opinionem tenet Hieronymus.dicit Antisiod.quòd potuerunt peccare uenialiter, & mortaliter.si amabant uitam illorum iuuenum intantum, quòd uolebant facere contra præceptum Dei, ut saluarent eorum uitā,tunc peccabant mortaliter: si autem tantum faciebant motu pietatis,peccabant uenialiter.

Ad Gregorium.Scotus uno modo dicit,quòd non est intelligendum,quòd ideo datum est præmium temporale,& non æternum,non quia mentitæ sunt culpa mortali, sed quia licet habuerint istum bonum motum,tamen erāt idololatræ, nec erant de populo Dei:ideo non habuerunt præmium æternum,sed eis præmiauit præmio temporali. Altisiodoren.dicit, quòd commutauit præmium æternum in temporale, quia per talem actum mentiendi non fuit eis apposita gratia.

Sco. difficultas de peccato ueniali. Scotus facit unam difficultatem. Vtrum eligendum sit peccare uenialiter propter magnum motum pietatis habendū; uideo hominem furentem,& iratum se defendere, misereor utrique: illi,quia occidetur:isti,quia est iratus, & hac ratione. Ego dico sibi,quod ille non intrauit domum, ut saluetur ipsius uita,& hoc ex charitate,quæritur an hoc liceat, uidetur quòd non:quia omne peccatum est fugiendum: sed ueniale est peccatum:ergo est fugiendum. In oppositum,quia propter ueniale non est dimictendum illud, ꝙ est dignum uita æterna:sed motus pietatis est huiusmodi:igitur &c.

Soluitur difficultas ab auctore. Pro solutione,quia Scotus tacet,& dimittit,dico primo, quòd impossibile est,quòd per unum,& eundem actum possit quis mereri uitam æternam,& peccare mortaliter.

Dico secundo, ꝙ etiam impossibile est per eundem actum mereri uitam æternam,& peccare uenialiter.

Tertio dico,ꝙ propter nullū opus pietatis debet quis primo eligere peccatum ueniale.

Dico quarto, quòd propter motum pietatis non possum primo, sed consequenter eligere peccatum ueniale: quia uolo ex motu pietatis istum saluare:ad istud sequitur peccatum ueniale,quòd non eligo: sed ex motu pietatis potest eligere peccatum ueniale,non primo.i. quis potest facere opus pietatis,ad quod sequitur peccatum ueniale.

Item arguitur de Iudith,quæ dixit Holopherni,quòd daret

ret ciuitatem infra paucos dies mendita est, & tamen non peccauit: quia sua facta laudantur in ecclesia.

Sol aliorum de iuramento

Doctor tangit modum soluendi aliquotum, dicunt aliqui primo de iuramento, utrum iurans teneatur iurare ad intentionem iurantis, aut ad intentionem propriam. dicunt mihi fuisti in aliquo loco pestilentis? quærunt, si in aliquo collectiuè: dico quòd non in aliquo, quia solus fui in illo. dicunt illi, quòd uel ille cui iuro, est prælatus, uel non: si prælatus, debet iurare ad intentionem eius: si est non prælatus, hoc est dupliciter: aut est extraneus, sic possum iurare non ad intentioné illius, sed ad propriam. sic quando iurauit Iudith, non erat ad intentionem Holophernis, sed Dei; quia Holophernes erat infidelis, ipsa fidelis. sic dicunt de mendacio; quia non loquebatur ad intentionem Holophernis, sed Dei: ideo non mentiebatur, secus est de proximo: dicunt isti doctores, ista non esse probabilia: quia tunc periret omnis conuictus inter homines.

Dicit doctor, quòd non inconuenit eam mentitam esse, & peccasse, immo mentita est perniciose Holopherni, ut genti eius; quia dicebat se uelle ei dare ciuitatem, & tamen uolebat auferre ab eo uitam corporalem. est mentita etiam officiosæ suæ genti, cum exiret ciuitatem, quòd daret eis urbem.

Quid sentiat Sco.

Dicit doctor, quòd maius bonum erat, quòd intendebat per mendacium iocosum, quam malum esset illud, quòd intendebat per mendacium perniciosum. per iocosum intendebat salutem populi Dei: per perniciosum intendebat auferre uitam corporalem Holoferni.

An Iudith peccauerit, & quo peccato.

Arguitur contra. habent modum respondendi, quia fuit in fidelis, & esse infidelis inimico fideli, est malum: igitur peccauit. sed utrum mortaliter, doctor magis dicit, quòd sic, quàm quòd non. etiam se ornauit post tertiam diem, si illud fecit cum illa intentione, ut alliceret eum ad peccatum carnis, ipsa peccauit, quia prouocare aliquem ad peccatum est peccatum: si autem fecit pro alia bona causa, ut creditur, non peccauit: tamen uidetur dicere doctor, quòd peccauit mortaliter.

Contra: laudatur eius factum in ecclesia: ergo non peccauit mortaliter. dicatis, quòd non omnia facta uniuersaliter laudantur ipsius Iudith, sed benè laudantur quoad aliquid; quia salus ciuitatis Betuliæ, quæ facta fuit per Iudith, est laudanda; quia dicimus, o Adonai Domine, qui dedisti salutem in manu fœminæ: ecce commendatur in salute urbis, & antiquorum patrum.

Ad ultimum de simulatione arguitur ultimo, ꝙ mendacium non sit peccatum: quia mendacium in facto non est peccatum: ergo nec mendacium in uerbo. pro declaratione nota, quòd aliquis mentitur dupliciter: in facto, quando aliquid facit, quod non est conforme intentioni facientis; ut si aliquis intendit uitare aliquod periculum, & in signo exteriori facit aliquam stultitiam; unum facit, & aliud intendit. secundo mentitur aliquis uerbo, ut dictum est. Probatur consequentia: quia uituperabiliora sunt magis facta, quàm uerba: quia si quis de me loquatur, transeat; sed si me tangat, & lædat, est aliud. patet antecedens duobus exemplis scripturæ.

Primum est de Dauid, qui simulabat se furere, & tamen ipse intendebat facere, ne Achis eum traderet in manus Saulis, a facie cuius recesserat, & tamen non peccauit: ergo. Aliud exemplum est de Iehu, qui simulabat se adorare idolum Baal, ut occideret sacerdotes Baal, ipse mentiebatur, & tamē non peccauit: ergo &c.

Aduls. resp. Altisio. Simulatio multiplex.

Ad argumentum respondet Altisiodoren. quòd multiplex est simulatio. Quædam est simulatio duplicitatis, ut hypocritarum, loquendo proprie de eis. Alia est simulatio significationis, ut simulatio Iacob, qua simulabat se esse Esau per appositionem pellium. Alia est simulatio cautelæ, ut quando fit eo modo, quòd nulli nocumentum infertur, & simulanti prodest; ut Dauid cum Achis simulauit se furere, ne deprehenderetur tanquam prudens, & mitteretur ad Saulum regem. Alia est simulatio doctrinæ: sic Christus simulauit se longius ire ad eorum eruditionem discipulorum, cum quibus ambulabat, sicut postea euenit.

Prima simulatio est peccatum mortale: aliæ autem non. Quando arguebatur, mendacium in facto non est peccatum, quia Dauid cum se simulauit se furere, mentitus est facto, & tamen non peccauit, dicit Altisiodoren. quòd erat simulatio significationis.

Tamen notandum est, quòd multiplex est simulatio: quædam est pertinens ad hypocrisim: alia est cum cautela. Ad hypocrisim dupliciter. Primo simulando bona in esse, quæ non insunt,

Simulatio pertinēs ad hypocrisim dupl.

Secundo simulando non inesse mala, quæ insunt. exemplū primi. exterminant facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes: & tales receperunt mercedem suam.

Primum dictum doctoris. simulatio pertinens ad hypocrisim dans intelligere bona inesse, quæ non insunt, est peccatum mortale, & Christus inuehitur in eos multipliciter in Euangelio.

Pro declaratione secundi membri, quòd aliquis malus se habet ad sua mala dupliciter.

Primo per signa opposita occultare mala sua, ut est adulter; cum de hoc aliquis loquitur, spuit in terram.

Secundo se habet ad suum malum non occultando, sed publicando sua mala, & sunt illi, qui non sunt solum peccantes, sed gloriantur de eo, ꝙ peccauerint: & tales peccant dupliciter. alia est simulatio pertinens ad cautelam.

In actib. indifferentib. est duplex iudicium

Notandum est, quòd in actibus, qui non sunt determinatè boni ex se, nec mali, sed sunt indifferentes, in illis actibus est duplex iudicium. Vtrum in simulatione, qua se simularet qs sudare ob laborem, sit peccatum? probabile est, quòd non: sed de simulatione, qua aliquis simularet per spumam esse fatuum, non est peccatum, maxime quando fit ob utilitatem facientis; ut in Dauid: ideo non peccat. sed de Iehu dicit doct. quòd peccauit simulando.

Primo, quia procurauit culturā Baal, quia clamauit. hoc est sacrificium Baal, idest est magnus dies, ut omnis sacrificet Baal.

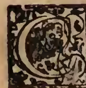
Item eius simulatio erat perniciosa, quia erat ut noceret cultoribus Baal.

Quando arguitur, concedo, quòd Dauid non peccauit, quia non fuit sinu latio duplicitatis, sed cautelæ: sed de Iehu aliqui dicunt quòd fuit instinctu Spiritussancti sicut Sanson, qui fecit cadere domum; sed doct. eum non excusat a peccato. ecce quæ dicenda erant de mendacio.

DISTINCT.

TRIGESIMAE NONAE.

QVAESTIO VNICA.

IRCA trigesimamnonam distinctionem. Quæritur. Vtrum omne periurium sit peccatum mortale. pro parte uera arguitur. Omne periurium est contra præceptum, Non assumes nomen Domini in uanum, non facies Deo irreuerentiam. ergo omne periurium est peccatum mortale.

In hac quæstione sunt duo articuli. In primo uidendum est de iuramento. In secundo de periurio. Iuramentum est affirmatio, aut negatio de aliquo facto, aut fiendo, sacræ rei attestatione firmata. dicitur affirmatio, & negatio, quia iurat aliquando, quòd fecit; aliquando, quòd non fecit: aliquando, quòd ita est, aliquando ꝙ non ita est. dicitur de aliquo facto, aut fiendo.

Duplex est iuramentum; quoddam est assertiuum, & est de facto. Aliud est obligatorium, & est de fiendo. dicitur sacræ rei attestatione firmata: unde iurare est Deum inuocare in testem. Vnde iurans per superiorem, uult attestare rem suam. ideo patet quare dicatur, Per memetipsum iuraui, & iurat per semetipsum, quia non habet superiorem, nec maiorem.

Iurare Dei quid sit

Quæreret aliquis, quid est Deum iurare? non est aliud, quam a se ordinata nullo modo conuellere, idest cum ea, quæ ipse ordinat in facto adimplere. iurare Dei est uelle in beneplacito Dei.

Ex quo patet, quòd pœnitere Dei est a se ordinata non ponere inesse, idest est ea, quæ ipse uult non uelle uoluntate bepla-

neplacitè, sed figol, non impleri, oec fieri. Non ergo est idem iurare Dei, & iurate creaturæ; quia creatura dum iurat, per superiorem iurat: sed Deus per seipsum iurat.

Iuramentum sit dupl. Notandum est ulterius, quòd iuramentum sit dupliciter: primo per simplicem attestationem: secūdo per execrationē: per simplicem attestationem aliter fiebat in ueteri testameto, sic fiebat, uiuit Deus, per Deum uiuentem, & uiuit anima mea, idest per animam meam uiuentem. Sic etiam in primitiua ecclesia erat alia forma, scilicet testis est mihi Deus: & atat sensus, idest adhoc, quòd dico adduco Deum in testem, *Varius modus iurādi.* Io modaroa ecclesia fit, per sacra euangelia, & per Deum.

Secundo fit iuramentum per execrationem, & est, quando aliquis oppignorat se Deo, uel aliquid sui oppignorat Deo: ut si dicit, Deus me confundat, si nunquam faciam sic, & male occidat, & filios meos morti tradat.

In principio huius articuli dicit doctor quid sit iurare, & ast ultimata assertio alicuius ueri per ipsum iuramentum, adhibito iuramento habetur ultima euidentia de illa re, quæ potest haberi.

Quæro, utrum iurare sit licitum in religione Christiana? ꝙ non, Marth. 5. Dictum est antiquis, non periurabis, ego autem dico uobis nolite iurare omnino.

Manich. error Ad oppositum est Paulus ad Heb. 6. Fuit error Manichæorum, quòd non licet iurare, quia lex, quæ permittit iurare, ast a malo principio: ideo secundum eos lex uetus erat a malo principio: ideo non licet iurare.

Alia est opinio Catholicorum, quia iuramenta sunt licita, quòd hoc sit uerum patet ex fine: quia finis iuramenti est bonus: ergo iuramentum est licitum. patet antecedens aucto ritate Pauli ad Heb. 6.

Licet iurare per Deū. Omnis controuersiæ finis est iuramentum. quilibet homo potest falli, & fallere decipi, & decipere: ideo oportuit inueniri se confirmationem in humanis per aliquem, qui nec fallitur, nec falli possit: & ipse est Deus; ideo licitum est iurare per Deum.

An liceat iurare per creaturam. Sed utrum iurare per creaturam sit licitum? quòd nō, Neque per cœlum, neque per terram iurab. tis, ut dicitur in Mat thæo. ideo dicitur in Paulo. Omnis, qui iurat, aut timet illū, per quem iurat, aut illum reueretur; & sic oporteret colere creaturam, & ita aliquid numinis esset in ea.

Dicit beatus Bonauentura, quòd iurare per creaturam est dupliciter.

Iurare per creaturā dupl. Primo, ut in ea relucet uestigium Trinitatis, & dies ueritatis: & sic licet iurare per creaturam, per cœlum, per terrā, per animam, quasi per quædam, in quibus relucet uestigium Trinitatis.

Secundo intelligitur, quia in ea sit aliquid numinis, sic nō ast iurandum per creaturam.

Ad auctoritatem uerum est, quòd non oportet iurare omnino, idest qualitercunque, & ibi prohibet periurium, & non iuramentum. Manichæi autem dicebant, ꝙ non licet iurare ullo modo.

Periurium secundum Magistrum est mendacium iuramento firmatum. notetis etiam, quod ly, iuramento potest exponi dupliciter: primo pro iuramento assertorio: secundo pro iuramento obligatorio. ita istud uocabulum mendacium potest exponi dupliciter. primo extensiuè: secundo propriè. non capiatis propriè mendacium, ut consistit in falsa uocis significatione, sed capiatis mendacium extensiuè.

Ostendit doctor, quòd sit peccatum, quia est contra præceptum primæ tabulæ, & etiam, qui periurat attestatur Deum testem falsitatis; uel negat Deum esse omniscientem: hoc est falsum: ergo patet primum, iurare est adducere Deum in testem, & quando est mendacium, tunc Deus adducitur testis: hoc est inconueniens: ideo uidetur, quòd omne periurium sit peccatum mortale.

Vt periuriū est peccatū mortale. Vtrū inde liberatio excusat a peccato. Sed hic sunt duo dubia. Responsum est ad duo prima puncta. mouentur hic duæ primæ difficultates, Vtrum iuramentum fine deliberatione, sit peccatum mortale. est aliquis, mētitur indeliberatè, utrum illud mendacium excusetur a peccato?

Ponitur primo opinio, communis, quę dicit, quòd taritas, & consuetudo mentiendi, & iurandi, arguant ipsum esse peccatum mortale, non. dicunt primo, quòd primū mē dacium, & primum iuramentum sine deliberatione præcedēs non sunt peccatum mortale.

Secundo dicunt, quòd mendacium, & periurium, quod est ex deliberatione, & est ex consuetudine, est peccatum mortale. quando aliquis primo iurat indeliberatè, non peccat: sed si iurat assidue ex indeliberatione, est peccatum; quia ast ex habitu uitiose acquisito.

Sco. arg. contra illā opi. Doctor arguit, quòd illa opinio non sit probabilis: quia primum primum iuramentum procedens ex deliberatione, non est peccatum mortale: ergo & multum sequens. patet consequentia. non magis graue est ei cētesimum, quam primum, quod precedit ex indeliberatione: sed primum non est peccatum: ergo nec quinquagesimum, nec centesimum.

Patet maior, quòd scilicet centesimum non sit grauius primo. Volo, quòd aliquis habituatus ad periurandum ueniat ad pœnitentiam, & deliberat non plus periurare: sed tamen ex indeliberatione post confessionem periurat semel: est alius, qui non consueuit periurare, sed iratus periurat semel: possibile est, quòd periurium istius secundi sit grauius, quàm illius pœnitentis, qui acquisiuerat habitum periurandi: ergo dicendum, quòd sicut primum non est peccatum, nec secundum si fiant sine deliberatione.

Dicunt ipsi, quòd quia habitus est in isto, ideo grauius peccat.

Contrà. habitus non est malus, nec etiam habituatus ad malum est malus: in perfecto pœnitente sunt multi habitus uitiosi: ideo habitus uitiosus non dat malè agere, licet incli net & prouocet.

Item. non maioris malitiæ est actus, quàm habitus: sed unus malitia habitus est in actu primo, & ille actus primus non est mortalis, sed uenialis: ergo etiam nec habitus erit nisi uenialis: ergo etiam actus.

Secundus qui procedit ab habitu illo, erit uenialis, & non mortalis: ergo non grauius est secundum periurium, quam primum.

Solutio doctoris. Omne periurium procedens ex indeliberatione simpliciter excusat a peccato mortali: sed actus non est meritorius nisi procedat ex deliberatione, idest ex pleno consensu uoluntatis. si non sit consensus uoluntatis, non erit meritorius: ergo non erit actus demeritorius, nisi sit ex deliberatione. patet consequentia, quia procliuior est Deus ad mi ferendum, quàm ad puniendum: ergo si non acceptat actum, nisi sit cum deliberatione, nec deacceptat actum, nisi sit cum deliberatione.

Secunda propositio. Omne periurium, siue primum, siue sequens, cum deliberatione est peccatum mortale. sic est dicendum de mendacio. diceris, quòd Scotus dat occasionem ruinæ, quia mercatores dicerent, quòd quando periurāt, hoc est sine deliberatione: ideo Scotus addit aliquid, ne uideatur dare licentiam ad periurandum.

Limitat de Sco dictum suum Dicit doctor, quòd aliter deliberat habituatus, & aliter, qui non est perfectè habituatus: sicut perfectè fortis in repentinis, est impauidus: quia habituatus deliberat in tempore imperceptibili: non habituatus uero non sic deliberat: ideo non sequitur, quòd agat sine deliberatione in tempore perceptibili, ita est de malo habitu. malè habituatus imperceptibiliter deliberat: ideo non sequitur, quòd agant sine deliberatione. hæc ast resoluta, si sit periurium procedens ex indeliberatione simpliciter, nullum tale est peccatum: sed omne periuriū siue primum, siue sequens cum deliberatione, siue facta in tā pore imperceptibili, ut in malè habituatis, siue in tempore perceptibili, est peccatum mortale: ideo assiduitas non facit peccatum mortale, sed sola consideratur inconsideratio.

3. dub. & casus proponitur Secundum dubium est illud. est casus. Plato iurat nemus quoddam, inuenit hominem mortuum, & iam illum ingolatum, uidet Sortem currentem gladio euaginato: Plato dicit, quòd ille est, qui occidit eum: sed non est uerum, sed Sortes fugit, quia credebat, quòd Plato esset ille, qui occiderat illū; Plato iurat, quod Sortes est ille, qui occidit istum. Vtrum sit periurius? & utrum peccet?

Iurare incertum est dupl. Notandum est, quòd iurare incertum est duplicitar: primo in fauorabilibus: secundo in cōdemnabilibus, quia in causa mortis, & odii. Vtrum iste sit periurus, qui iurat incertum pro certo?

Qui recipit iuramentum potest recipere dupl. Notandum est, quòd ille, cui iuratur, potest dupliciter accipere iuramentum iurantis.

Primo tanquam assertiuum iurati: secundo tanquam inductiuum ad credulitatem iurati. exemplum. cum aliquis mercator testis, iura, si iste fuerit fur, aut homicida: accipitur iuramentum ab illo, cui iuratur, tanquam assertiuum iurati, & sic hoc communiter.

Secundo potest accipi tanquam inductiuum ad credulitatem iurati; ut est aliquis, qui fuit occisus de nocte, nullus scit conuocantur uicini non ut iurent tanquam assertiuum iura-

ti,

ti, sed bene uriant tanquam inductiuum ad credulitatem iurati, ut iuro, quòd opinor istum esse, qui istum occidit.

Prima propositio. Iurans incertum pro certo, etiam ubi ad partem, quam iurat, habet signa probabilia in condemnabilibus, & accipiatur iuramentum tanquam assertiuum iurati, peccat mortaliter, & est periurus; ut cum Plato habet signa probabilia, ꝙ occidit istum, quia fugit ante eum, & habet gladium euaginatum, ipse iurat, ꝙ Sortes occidit, Plato est periurus.

Sed est dubium, utrum iudex peccet, quia recipit iuramentum istius tanquam assertiuum iurati? dicatis, ꝙ non; quia de lege positiua accipitur iuramentum in causis condemnabilibus, tanquam assertiuum iurati.

Diceretis, quòd tunc nutrirentur mali, quia multi occidũtur, & ignoratur quis sit; tamen habeo opinionem probabilem, quòd ille fuit, quia qui semel est malus, præsumitur semper esse malus.

Dicit doctor, quòd ista sunt fienda, sed iustè: ideo licèt occidere brigosum sit iustum, tamen oportet, quòd fiat iustè: & si in casu non potest sufficienter iudex scire delinquentem, tunc remittendum est iudicium ad Deum: nec est accipiendũ dubium pro certo.

Secunda propositio. Iurans dubium pro certo, si ad partẽ, quam iurat, habeat signa probabilia dare iuramentum ad iudicandum credulitatem iurati, non est periurus, nec peccat; ut in exemplo posito.

Dicit Plato, opinor illum esse, sed non scio ipsum esse, quia sic & sic: tunc non est periurus, nec peccat.

Contra. condemnabitur per illud iuramentum: dico, ꝙ si condemnetur, iudex peccat.

Tertia propositio. Iurans dubium pro certo, & non habens signa probabilia pro parte, ad quam iurat, est periurus, & peccat mortaliter. declaratur. ponatur casus. est aliquis, qui uidet aliquem loquentem cum filia Tyri, idest cum meretrice, ille immediate infert, ille est luxuriosus, & non habet signa probabilia ad hoc, siue ad illam partem magis, quàm ad aliã: si uocetur ad iudicium, & iuret, tunc est periurus, & peccat mortaliter.

In fauorabilib. quod iuramentũ sufficiat. Sed uidẽdum est in fauorabilibus, quod iurare est sufficiẽs ad tale officium; ut episcopus uult tenere ordines, dicit officiali, interrogetis istos. dicit, sunt digni. iuretis. iurat dubiũ pro certo, & sic in aliis, utrum sit periurus.

Dicit doctor. in fauorabilibus omnem illum, quem ego nõ cognosco indignum, debeo reputare dignum; ... constat officiali, quòd isti sint indigni, quia eos interrogat: sed eos debet reputare dignos, non simpliciter, quia nõn cognoscit: sed sunt digni quantum permittit humana fragilitas. ideo omnẽ illum, quem non cognosco esse indignum, debeo reputare dignum.

Secunda propositio. Iurans in fauorabilibus aliquem esse dignum, ubi cognoscit esse indignum, est periurus, & peccat mortaliter; ut in magisteriis.

Tertia, quia omnis iurans in materia fauorabili de dignitate alicuius, quem præcise cognoscit non esse indignum, talis iurans non peccat mortaliter, nec est periurus, ut iuro de simplici fratre, quòd est dignus ad generalatum nostri ordinis quia præcise non cognosco eum esse indignum, nec pecco, nec sum periurus.

Tertium dubium, quia dictum est, ꝙ periurans contrauenit præcepto primæ tabulæ.

Contra. Contrauenit præcepto secundæ tabulæ: ergo non primæ. patet antecedens, quia mendacium contrauenit præcepto secundæ tabulæ: ergo & periurium. antecedens est determinatum patet cõsequentia; quia omne periurium includit mendacium: ergo &c.

Doctor noster soluit per vnam distinctionem, dicebatur heri, quod non debet capi mendacium in definitione propriè pro falsa uocis significatione: sed capitur extensiue.

Duo sunt in periurio. Notandum est, quòd in periurio duo concurrunt: formale & est assumere nomen Dei in uanum: materiale in ipso est mendacium, quia periurium est mẽdacium, dicit materiale, non inconuenit, quòd idem periurium ratione materialis cõtraueniat præcepto secundæ tabulæ, & ratione formalis contraueniat præcepto primæ sed simpliciter contrariatur præcepto primæ, quia cum credo dicere falsum, dico uerum, & assumo nomen Dei, tunc sum periurus; quia habeo oppositum in intentione, & aduoco Deum in testem.

Corollarium doctorum. Periculosum est frequenter iurare. Scribitur in ecclesiastico, Iuramento non acquiescat os tuum, quia multi sunt casus in eo, ideo dicit Christus, sit sermo uester est, est; non, non.

Tres comites iuramẽti Notandum est, ꝙ assignantur tres comites iuramenti, s. iudicium, ueritas, & iustitia.

Primo debet habere iudicium, idest discretè iurare, contra eos, qui iurant per membra uirginis, per membra Christi.

Secundo debet esse iustitia, idest quòd illud quod iuratur, sit iustum: ideo male iurauit Herodes, ꝙ quicquid peteret puella daret ei.

Tertius comes est ueritas, i. ꝙ iuret uerum, sic nec adducat Deum in testem, nisi illud sit uerum.

Ponitur casus, & quæritur dub. Pono casum, quòd aliquis iuret, quòd nunquam erit episcopus, utrum illud iuramentum sit obligatorium, aut non? quòd sic, quia habet tres comites: discrete iurat, quia arbitratur se nunquam esse sufficientem ad regendum gregem alicuius diœcesis: secundo habet iustitiam, quia laudamus sanctos, qui abrenunciauerunt talibus honoribus: habet ueritatem, quia sola ueritate mouetur, quia cognoscit suam insufficientiam. utrum ergo istud iuramentum obliget? uolo post mortem episcopi, quòd eligatur, utrum istud iuramentum obliget?

Aliquid dicitur licitũ dupl. Dicit Altisiodoren. aliquid dicitur esse licitum dupliciter: primo, quia expediens: secundo, quia licitum, sed non expediens: & sumitur a B. Paulo.

Illud est licitum, & expediens, quod est iustum, & dicit promotionem ad melius.

Illud est licitum, & non expediens, quia est iustum, sed nõ promouet ad melius. Paulus orabat, ut auferretur ei stimulus carnis, utrum licitum erat orare? dico, quòd sic, sed non expediens, ut auferretur ab eo stimulus carnis. ita dico, ꝙ licitum est istum iurare, sed non expediens seruare iuramentum in casu, quia non potest inueniri aptior ad hoc. utrum ergo iuramentum illud sit obligatorium? dicit quòd non: quià si eueniat electio, tenetur suscipere.

Contra. Omne iuramentum, quod habet tres comites, est obligatorium: sed istud habet: negaretur. probatur. discretè iurat, sed non usquequaque, quia si non inueniretur melior, oporteret ut ipse esset; dicit, quòd omne iuramentum, quòd est liciti, & expedientis, & habet tres comites, est obligatorium: sed si sit liciti & non expedientis, non obligat, sed utrũ sic iurando peccasset? potest esse, quòd sic; potest esse, quòd non: ut de eo, qui iurat se non intraturum religionem, potest peccare, & potest non peccare. si uideat, quòd ex sua fragilitate non posset sustinere onera religionis, & timet se esse transgressorem, ideo tunc non peccat: si autem facit, ut liberius uiuat, & contemnit religionem, peccat, sic de alio, si nitrat, quia credit, quòd nunquam habebit gratiam talem regendi populum, sic non peccat: si faciat ne portet laborem, & onus, tunc peccat; quia forte est fructuosus populo.

3. ar. in quo ostenduntur mẽbra iuramenti. De tertio articulo dico, habemus ostendere membra iuramenti.

Dictum humanũ dupl. Doctor accipit, quòd dictum humanum potest esse duplex aut est de præsentibus, aut de præteritis: & in istis est determinata ueritas: aliud est futurum, & in illo non est determinata ueritas, sed indeterminata, & incerta. Exemplum primi, ego legi, ego lego: exemplum secundi. ego legam. ratio est quia res iam habet ueritatem si sit de præsenti; uel habuit, si sit de præterito.

De præsentibus iuramentum est assertorium, quia sibi asseritur uerum.

Secundum dictum. Omne dictum humanum de futuro in agibilibus est obligatorium, ita duplex est iuramentum: quoddam est assertorium, quod affirmat aliquid esse, aut non esse; aut fuisse, aut non fuisse: ut iuro, quòd non sum latro: iuro, quòd non fui: iuro, quòd illud feci; iuro, quòd non feci. Aliud est obligatorium, & est de futuro; ut iuro, ꝙ tibi seruabo fidem.

1. dictũ de iuramẽto assertorio. Primum dictum. Iuramentum assertorium seruatis debitis circunstantiis est obligatorium, & obligat pro tunc, pro quando fit: obligatio uerò in iuramento obligatorio est, non pro nunc, sed pro tempore, pro quo promitto, & iuro: Vt iuro, quòd dabo centum scuta in pascha, non obligor dare nũc sed tunc in tempore futuro; & ista duo assimilantur positioni, & petitioni in sophismatibus: ut sicut respondens tenetur ad tenendum illud, quod iam positum est, sic iurans iuramẽto assertorio tenetur pro nunc ad seruandum istud, qđ iurat: & iurans iuramento obligatorio promittit, & iurat, ꝙ sic faciet sicut respondens se obligat ad concedendum nõ impossibilia.

Duplex periurium. Sic est duplex periurium. Quoddam est oppositum iuramento assertorio, ut iuraui, quòd non sum fur, & tamen sum, ideo sum periurus. Aliud est, quod opponitur iuramento obligatorio; ut iuro, quòd dabo centum scuta in paschate; sed non intendo dare, sum periurus.

Dubium de qualitate attendēda in iuramento. Dubium est, utrum in iuramento attendenda sit qualitas iurati, aut qualitas iurantis. est qualitas iurati, ut quale est illud, de quo iurat. qualitas iurantis est ueracitas iurantis. est homo honoratus, non uellet mentiri: ideo quæritur, penes quid attenditur obligatio, uel penes qualitatem iurati, aut iurantis: & est quærere, utrum ad hoc, quòd iurans iuramento assertorio sit obligatus, sufficiat attendere ad rem iuratam.

Solutio aliorum. Quidam dixerunt, quòd sola ratio obligationis, quæ est ex iuramento assertorio, est ex qualitate rei iuratæ ex hoc solo, quòd illa res est in eius potestate, & non est illicita, & iniusta.

Alia resp. Alia est opinio. quòd obligatur in iuramento promissorio non est ex qualitate iurati, sed iurantis, quia inuocat Deum in testem.

Resp. Scoti. Scotus dicit, quòd non rectè dicitur, quòd sola qualitas rei iuratæ facit obligationem; ratio est, quia si Sortes iurat mihi dare centum florenos, & res est iusta, & est in sua potestate, post pœnitet, utrum sit periurus: patet, quòd non, quia obligatio est ex qualitate rei iuratæ, ut si quis faceret mihi quæstionem, dicerem, quòd ex utroque, & quòd utrunque requiratur, & qualitas rei iuratæ, & qualitas iurantis. Ratio est: oportet enim, quòd iurans intendat illud, quod dicit exterius: nec sufficit, quòd iuratum sit licitum, & iustum: nec sufficit, quòd intendat, sed utrunque requiritur.

Duplex iuramentum, & duplex periurium. Est hic unum extra. duplex est iuramentum: & ita duplex est periurium de assertorio periurio propositio Doct. Periurium assertorium, generaliter loquendo, est peccatum mortale.

Prima propositio de pēiurio assertorio. Notandum est hic secundum Altisiodor. quod periurium quadrupliciter capitur.

Periurium quadruplex Primo capitur iuratio falsi, & est periurium, assertorium, & est peccatum in communi dicit Doctor: sed Altisiod. dicit, quod quandoque est mortale, & quandoque est ueniale.

Exemplum. Accepi bona Sortis; prælatus præcepit, ut dicerem si accepi: iuro, quòd non, est assertio falsi.

Casus declaratur. Alius casus. pono, quòd aperui arcam meam, & non uidi aliquid, quod non esset meum: pono, quod recesserim, & clericus meus posuerit crateram Sortis in mea arca: prælatus dicit mihi, iura si habeas; iuro, quòd non est in mea archa. est iuratio falsi, & non est peccatum, quia ignoro: ideo in casu contingit, quòd periurium non sit peccatum.

Secundo capitur periurium, ut est peruersa iuratio, & sic semper est mortale peccatum.

Quid peruersa iuratio. Peruersa iuratio est iurare illicitum.

Transgressio iuramēti est mortale quandoque &c. Tertio dicitē transgressio iuramenti. iuraui, quòd docerem Sortem, sed non facio. Vtrum illud sit peccatum? distinguo: aut illud iuramentum erat licitum, & expediens; sic semper est mortale: ut iuro, quòd non commisi furtum, & inuoco Deum in testem, ut seruetur mea innocentia. si autem iuramentum sit licitum, sed non expediens, non est semper mortale peccatum, ut de illo, qui iurat se non fore episcopum, sed non inuenitur magis idoneus.

Periurium reatus. Quarto dicitē periurium reatus: sic non est peccatum, sed est pœna, ut cum aliquis est conuictus de periurio, & uocatur periurium, siue periurus. ecce de periurio assertorio.

De periurio promissorio quod capitur tripliciter. Sed de iuramento, siue de periurio promissorio accipitur tripliciter. Primo pro periurio doloso. Secundo pro periurio incauto. Tertio pro periurio inuito, & coacto.

Exemplum primi. iurat, quod faciet mihi bona, sed intendit me decipere, est periurium dolosum.

Periurium dolosum est mortale peccatum. Dubium est hic. Vtrum iurans, quod faciet, & nihil intendit facere; utrum (inquam) peccet mortaliter? dicatis, quòd sic, quia adducit Deum in testem sui propositi de aliquo promisso quod intendit seruare. ideo adducit Deum in testem falsi, quia iurat, quòd dabit, & intendit me decipere.

Vtrum talis sit obligatus seruare promissum, determinatur. Secundum dubium est, utrum ille remaneat obligatus? di co externus, in pascha dabo, & si internus dico, quòd tu es deceptus. sociæ sunt duæ opiniones.

1. Opinio. Prima opin. dicit, ꝙ intendens motu interiori se non obligare: sed tamen exterius uolens dicere obligatoria uerba est obligatus, est una subtilitas, non quia uelit obligari, sed quia dicit uerba obligatoria. Verbi gratia. nolo isti dare decem, sed quia dico, uolo dare, & dabo, quæ sunt uerba obligatoria, sum obligatus. Contra. non intendit dare, uerum est: ergo non est obligatus, nego consequentiam; sed bene, si non intenderet, & non diceret uerba obligatoria, non esset obligatus.

Reprobatur prima opin. Sed iste modus non tenetur, quia tunc, si quis diceret uerba matrimonii, & non intenderet istam accipere, quia diceret uerba, esset sua, quod est falsum.

Secūda opi. ꝙ uno modo ē obligatus, aliomodo nō. Alia opinio dicit, quòd prædictus in uno foro est obligatus, & in alio non, v. g. in casu.

Aliud est loqui in foro Dei, & aliud in foro Ecclesiæ. in foro Dei non est obligatus, quia Deus respicit ad consensum: sed in foro Ecclesiæ iste diceretur esse obligatus, quia Ecclesia iudicabit de exterioribus: & ille iurauit, quòd daret, & inuocauit Deum in testem: sicut patet de eo, qui non intendit istam accipere in suam, sed dixit, ego accipio te in meam.

Tollitur dubium. Sed contra tunc sequeretur, quòd iste reportaret fructum de suo dolo; quia si non fuisset dolus, esset obligatus: sed quia dolose iurauit, non est obligatus.

Dicit doct. quòd non est dicendum, quòd per actum peccati, siue per peccatum, reportet aliquis commodum quoniam fraus nullum debet patrocinari, nisi esset leuis.

De periurio incauto. Quid sit iuramentum incautū, & quale sit. Secundum periurium promissorium est incautum, & opponitur iuramento incauto; uel dicit iuramentum incautum; sed qualiter iuramentum est incautum? dicitur vno modo, quia est de materia illicita de se: aliomodo dicitur incautum, quia licet non sit de materia illicita secundum se, sed aliquomodo, potest dici illicita.

Tertio dicitur incautum iuramentum ex impotentia.

Exemplum primi, ut iuro, quòd occidam inimicum, quòd non dabo eleęmosynam: illud non est obligatorium; In malè promissis rescinde fidem: & non habet tres comites, & sic iurans peccat mortaliter.

Iuramētum dicitur illicitum dupliciter. Iuramentum dicitur esse illicitum dupliciter.

Primo propter illud, per quod iurat, sicut si quis iuraret per idolum, quod credit esse suum dominum: tunc iuramentum est illicitum, licet iuramentum esset licitum, si tale esset obligatorium: ideo iuramenta apud infideles sunt obligatoria.

Secundo dicitur illicitum propter illud, quod iurat; sicut si iuret, quòd occidet hominem, tale iuramentum est illicitum.

Iuramētum est illicitum propter illud quod iurat dupliciter. Iuramentum autem est illicitum propter illud, quòd iurat dupliciter.

Primo simpliciter, ut iuro, quòd occidam hominem.

Secundo dicitur esse illicitum, non simpliciter, sed alicui, ut religiosus iurat, quòd accipiet Bertam in uxorem, iuramentum est illicitum; quia illud, quòd iurat est illicitum nō simpliciter, sed huic, quia uouit: & omne quod promittitur contra uotum est illicitum.

Iuramētum incautū de licito. Iurare licitum, quo fit illicitum. Secundo iuramentum est incautum, non quia sit de aliquo illicito, sed de illo, quod potest fieri illicitum: ut iurat aliquis, quòd nullus suorum intrabit religionem; iurat, quòd non obseruabit consilia, non obseruare non est peccatum: sed iurare, quòd non obseruabit, est contra motionem Spiritus sancti. ideo talis est periurus, & peccat, & ibi non est obligatio.

Contra. iurat licitum, uerum est, sed non expediens: quia impediens promotionem ad melius: quia obseruantia consiliorum dicit statum perfectionis. Etiam nisi ille iuraret ex uehementi consiliatione, siue fragilitate, sed adhuc non excusaretur a toto, sed a tanto forte.

Iuramētum incautū ex impotentia. Tertio iuramentum est incautum ex impotentia; ut iuro, quòd dabo, & credo me posse dare: non do, quia non possum, tunc non est peccatum mortale, quia non est fraus, neque deceptio, si perueniat ad diuitias erit obligatio.

De periurio coacto. Aliud est periurium coactum coactione, quæ potest cadere in constantem uirum.

Duplex metus. Hoc dicit doct. quoniam distinguunt doctores, quòd duplex est metus.

Quidam est leuis, quidam est cadens in cōstantem uirum.

Exemplum primi. Rex dicit, si non dederitis curam tali, non placebitis mihi, iurat, quòd dabit: sed nihil facit, est periurus, & non excusatur a peccato.

Quis metus qui cadit in constantem uirum. Alius est metus cadens in constantem uirum; ut Rex uocat talem, des curam isti, aliter te deponam, & faciam te mori: negat bis, non una uice: dicit Rex, iura quòd facies; non facit, non est periurus, nec peccat. Sunt multi casus.

Doct.

Doctor dicit de hoc, quare est aliud iuramentum, quod caret omnibus istis tribus conditionibus scilicet dolo, in cautela, & coactione & est verè iuramentũ. Vtrum liceat, & obliget? sic; sed si non habeat vt possit facere, quod promisit, & quod iurauit, tenetur velle obseruare illud, ad quod se obligauit; & quando erit facultas, tenetur obseruare, & nunquam habere oppositam voluntatem.

Ad primum argumentum de iuramento, & periurio, an sit licitum, vel peccatum mortale, dictum est, quòd sic, aliter, & aliter distinguendo. Dictum est circa finem alterius lectionis, triplex est iuramentum; quoddam est dolosum: & quoddam est incautum; quoddam est coactum, & quartum additur, quod caret omnibus istis conditionibus, & eo iurans nõ peccat, sed obligatur.

Difficultas de Iuramento fidelitatis.

Est vna difficultas de fidelitate, quam iurant principes Regi, vtrum illud sit obligatorium, an non? ratio, quia principes Alemaniæ iurauerant Otthoni Imperatori, & dispensauit cum eis Papa, quod non potuit. Patet, quia præceptum Dei est iuramenta sua reddenda esse: ergo Papa non potest dispensare in isto iuramento, patet consequentia; quia Papa non potest dispensare in præceptis Dei. Confirmatur, quis iurans ducere aliam in vxorem, non potest absolui, nec dispensari à Papa; ergo nec in iuramento fidelitatis.

Solutio Domini Altisiodorensis. Iuramentũ fit dupliciter.

Dominus Altisiodorensis dicit, quòd iuramentum fit dupliciter: primo fit gratia personæ: secundo non gratia personæ, sed gratia alicuius accidentis.

Exemplum primi: Nicolaus iurat Bertę, quod eã ducet in vxorem, & deliberat, & vult de facto. Est iuramentum ratione personæ, sine gratia Bertę.

Exemplum secundi, principes iurant Regi, siue Imperatori fidelitatem, non in gratiam personæ, sed in gratiam vtilitatis, & regiminis regni, quod sibi commissum est.

1. dictum Domini Altisiod.

Dicit Dominus Altisiod. quod iuramentum, quod caret omnibus conditionibus indebitis, quod fit personæ ratione personæ, est obligatoriũ, ideo cum iurat Nicolaus se ducere Bertam in vxorem, & conditiones sunt licitæ, obligatur, nec Papa potest dispensare.

2. dictum eiusdem.

Secundo dicit, quod Papa potest dispensare in iuramento, quod fit personæ, sed gratia accidentis. Ideo Papa conuenienter dispensauit cum principibus Alemaniæ, quia iurauerant pro regimine regni, & illa non agebat; scilicet Imperator secundum vtilitatem regni: ideo &c.

Dispensatio Papæ de Iuramento fidelitatis quomodo sit intelligenda.

Sed non deobligabat eos Papa ad illud, quod iurauerant. Nam iurauerant, quòd fideles essent pro vtilitate regni; ideo non potuit in hoc dispensare: sed quia Ottho Imperator agebat contra vtilitatem Imperij, ideo dispensauit, ne illi obligarentur, sed agerent pro vtilitate imperij. Iuramentum ergo de fidelitate est obligatorium, nec Papa potest dispensare vt non sit obligatorium, sed potest vt non sit obligatorium sic vel sic. Quando arguitur, Reddere iuramentum est de iure Diuino, verum est: ergo non potest dispensare Papa, verum est vt est obligatorium, nec argumentum post oppositum concludit aliud.

1. principale deducitur.

Veniamus ad argumenta principalia. patet, quòd periurium non sit peccatum mortale. Stat aliquem esse periurum, & non peccare mortaliter: ergo non omne periurium est peccatum mortale, patet antecedens.

Suppono duo. Primo, quòd in lege Dei nullus potest esse perplexus inter duo mala.

Secundo suppono, quod aliquis iuret se facturum aliquid, quod est iniustum: tunc sic; stat istum iurantem se occisurum hominem, si non occiderit esse periurum, & tamen non peccare mortaliter: ergo &c.

Patet antecedens, quia volo, quod non occidat. Patet minor, quia esset perplexus inter duo mala: hoc est falsum; ergo &c. Arg. illud petit.

Quid est malum secundum se.

Vtrum iurare sit bonum, an malum in se, dicit Altisiodorensis, quòd aliquid est malum secundum se, quòd non potest esse bonum, nec benè fieri; vt homicidium, & idololatria. Aliquid est bonum secundum se, quod non potest malè fieri: vt diligere Deum ex charitate, colere Deum latria.

Indifferens tripliciter aliquid dicitur.

Tertio est aliquid, quod est indifferens, & dicitur indifferens primo illud, quod habet aliquam circunstantiam. Exemplum, occidere hominem habet aliquam circunstantiam, secundum quam semper malè fit, quia est prohibitio Diuina: sed potest esse aliqua alia circunstantia, & tunc erit benefactum, vt quod Deus reuocet præceptum, & quod præcipiat Sorti, vt occidat, tunc benè fit occidere. Secundo aliquid est indifferens, quod quando fit, nullam habet malam circunstantiam secundum se; vt loqui, comedere &c.

Tertio dicitur indifferens illud, quod de se non habet circunstantiam malam, sed potest benè habere, & habet aliquam circunstantiam, quæ non est mala, sed potest esse mala: vt iurare est aliquid scilicet inuocare Deum, & illud potest benè fieri, & malè: si inuocet Deum in testem falsi, malè fit: si inuocet Deum in testem verum, benè fit. ideo actus iurandi, siue iuramentum, non est bonum secundum se, nec malum secundum se.

Iuramẽtum potest bene & male fieri.

Periurium secundum se est malum.

Soluitur argumentum quo ad formam.

Vtrum autem periurium sit malum secundum se? dicatis, quòd sic; vt dicit deformitatem, & actum substractum sicut alia, nec potest benè fieri, nec esse licitum; tamen loquendo de actu potest benè fieri. Quando arguitur, stat aliquem esse periurum, & non peccare, nego; sed supposito, quod quis iurauerit occidere hominem, si non occidit, tunc non peccat, nego: ergo tenetur occidere, nego: Quia in turpi voto mutare decretum benè est: Quia non peccat non occidendo, sed peccauit iurando, quòd occideret hominem.

2. principale.

Secundo arguitur principaliter. Si omne periurium est peccatum mortale, ergo multi, & generaliter omnes peccant mortaliter. Patet consequentia, quia generaliter sunt omnes periuri. Diceretis; nego, quod iurare per Deum sit peccatum mortale, probo quod sit: quia maius est iurare per Deum, quàm per Euangelium, sicut dicitur, quòd maius est iurare per templum, quam per aurum quoad reuerentiam: sed iurare per Euangelium est peccatum; ergo & iurare per Deum: ergo multi peccant, immo omnes generaliter.

Quæstio de grauitate periurij & homicidij.

Opinio quorundam.

Opinio aliorum.

Solet hic quæri difficultas, vtrum periurium sit grauius peccatum mortale, quàm homicidium. Dicunt aliqui, quod sic, ex ista ratione; quia peccatum, quod est contra præceptum primæ tabulæ, est grauius, quàm illud, quod est contra præceptum secundæ tabulæ: sed sic est, quòd periurium est contra præceptum primæ tabulæ; occidere est contra præceptum secundæ tabulæ: ergo iurare est maius peccatum quàm occidere. Aliqui dicunt, quòd non est grauius; quia meliori virtuti opponitur primo, & directe homicidium, quam periurium: homicidium opponitur charitati, & periurium latriæ: sed charitas est perfectior latria, ideo &c.

Bassolus sequitur secundũ modum dicendi.

De Bassolis tenet secundum modum dicendi, & dicit, quòd peccatum primæ tabulæ est grauius, quàm peccatum contra præceptum secundæ tabulæ: sed non quodlibet est grauius quolibet. Sic in proposito: sed quod dicit, quia si quodlibet esset grauius quolibet, oporteret dicere, quod faciens opus seruile in die festo, grauius peccaret, quam qui occideret hominem in die feriali, hoc est minus durum tamen videtur esse communis regula, quòd peccatum contra

Regula communis.

præceptum primæ tabulæ præcipuè contra charitatem ipsum est grauius quàm peccatum contra præcepta secundæ tabulæ, & hoc esset odium Dei, si posset dari odium Dei. Pro argumento dico primo, maximum iuramentum cæteris paribus est iurare per Deum. quare dicitur cæteris paribus? quia si quis deliberatè iuraret per Deum, & deliberatè per Euangelium, grauius esset iuramentum per Deum, quàm per Euangelium. Secundo dico, quòd non licet per cœlum, & terram, & per Euangelia iurare primo, & per se, licet benè concomitanter.

Ad argumentum 1. dictum.

Iurare per creaturam potest esse dupliciter.

Iurare per creaturam potest esse dupliciter. Primo per illud, in quo lucet vestigium Diuinæ Trinitatis: sic licet iurare per creaturam.

2. dictum.

Secundo, credendo in ea esse aliquid numinis Diuinæ Trinitatis: sic non licet iurare. & sic intelligit Saluator isto secundo modo, quando dicit.

Non iurabitis per cœlum, neque per terram. Aliquis iurat per cœlum, quia ibi Deus habitat; per terram, quia est scabellum pedum eius: per Euangelium, quia ibi colitur.

3. dictum.

Tertio dico, rationabilis consuetudo est, qua est institutum, quòd iuramenta solenniter fiant, vt cum princeps iurat fidelitatem principi.

4. dictum.

Quarto dico, quod Ecclesia rationabiliter statuit huiusmodi iuramenta fieri solenniter, & cum deliberatione: vt cum Rex iurat, cum vngitur, sumitur illud iuramentum esse cum deliberatione.

5. dictum.

Quinto dicit Doctor, grauius est iurare per Deum cæ-

teris paribus, quàm per Euangelium: vt vnus Rex iurat per Deum, alius per Euangelium: iuramentum primi est grauius, vt si vterque transgrediatur iuramentum, grauius peccat primus, quàm secundus.

6. dictum. Sextum dictum. In iuramentis, quibus iuratur per Deum, in multis præsumitur, quòd iuratur sine deliberatione: cum autem iuratur per Euangelia, præsumitur, quod iuratur cum deliberatione. Ideo iuramenta ista communia præsumuntur esse sine deliberatione. Verum est, quod iurare per Deum cæteris paribus est grauius peccatum, quàm iurare per Euangelia, sed per Deum aliquando fit cum deliberatione, sed quando iuratur per Euangelia, si fit cum deliberatione, patet, quòd grauius est esse periurum ratione iuramenti facti per Euangelia, quàm per Deum, patet, quia primus est infamis, scilicet qui iurat per Euangelia: secundus non.

Respondet Sco. ad dubium, & declarat quòd infamia nō semper sequitur magnitudinem culpæ. Respondet Doctor, quòd infamia aut pœna canonica non semper sequitur magnitudinem, aut qualitatem delicti. vt ille, qui est periurus iuramento facto per Euangelia esset infamis, de alio autem non.

Dicatis ad argumentum, quòd omnes, qui iurant indifferenter Deum, si iurant cum deliberatione, peccant: si iurant sine deliberatione, non peccant. Contra grauius est iurare per Deum, quàm per Euangelia, verum est cæteris paribus.

Vltimo arguitur sic. Si omne periurium esset peccatum, omne iuramentum esset obligatorium, patet consequentia. Ideo aliquis periurus peccat, quia non seruat, quod iurauit. patet falsitas consequentis de iuramento doloso, de incauto, de conato, non est ibi aliqua obligatio. patet solutio ad istud argumentum supra.

DISTINCT. QVADRAGESIMAE.

QVAESTIO VNICA.

Circa quadragesimam distinctionem huius tertij. Vltimum, quod pertinet ad istum librum est, quia magister determinat de vltimis præceptis. in primo determinat de comparatione legis nouæ ad veterem.

De grauitate vet. leg. per cōparationē ad nouam. Quærit Doctor vtrum lex noua sit grauior veteri. Dicit Gerson quòd lex Diuina est verum reuelatum.

Lex Diuina quid. Ad hoc, quòd lex sit Diuina, oportet, quòd primo reueletur à Deo, quòd prima acceptio sit per reuelationem: sed prima acceptio, quam habuit Moyses, facta est per reuelationem: lex autem humana non includit in sua ratione, quod reueletur à Deo, licet aliquando fiat. ideo lex Diuina est verum reuelatum.

Secundo dicit, notificatiuum Diuinæ rationis, hoc dicit propterea quod lex Diuina non obligat nisi fuerit notificata.

Tertio dicit, volentis obligare creaturam ad aliquid faciendum, aut vitandum, ad consecutionem felicitatis æternæ: felicitas æterna est finis legis Diuinæ, & per hoc ab alijs distinguitur. Ista continet vetus, & nouum testamentum.

Diuinæ legis diuisio. Lex ista diuiditur. Quia, quædam est vetus, & vocatur communi nomine vetus testamentum. Alia est noua, & communi nomine dicitur nouum testamentum, & dicitur æternum testamentum, quia post istam legem nulla dabitur alia, nec nullum aliud erit testamentum.

Reprobatur error dicentium aliam legem esse dandam. Ideo reprobantur illi, qui dicunt aliquam legem esse futuram, vt sint tres leges, sicut tres sunt personæ: quia prima, quæ erat lex potentiæ, & rigoris, attribuitur patri. Noua data fuit à filio.

Alia (dicunt) subsequetur, est contra Christum. Hic est calix noui, & æterni testamenti. Pro parte vera arguitur per illud Matth. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

¶ Hic sunt duo videnda &c.] De differētia legis veteris & nouæ habemus determinare. *Duo articuli quæstionis*

Triplex differētia vet. & no. legis. Notandum est secundum magistrum, triplicem esse differentiam legis nouæ, & veteris: vna est differentia accepta à Paulo: differentia est quod illa vetus est lex timoris; ista noua est lex amoris.

1. differētia legum. Patet in datione veteris, & nouæ. Exod. 19. habetur, qualiter super montem apparuit gloria Domini, & erant ibi tonitrua, & dixit populus Moysi, Loquere tu nobis, & non dominus, ne moriamur, ideo est lex timoris. De lege noua, patet, quia dominus ascendit montem, & docebat populos benigniter. iuxta hoc habetis, quod dicit D. Bonauentura, intelligenda est ista differentia comparando statum ad statum: vt statum primum legis ad statum primum Euangelij: non autem comparando vnam personam singularem, ad aliam. Nam alij magis viuebant, & obseruabant timore, quàm amore. Nunc autem amore, & non comparando personam singularem ad personam singularem, quia Moyses mouebatur amore ad obseruantiam legis, & etiam boni Hebræi. in noua lege autem multi mouentur timore, quia nisi timerent infernum, non benè agerent.

2. differentia. Alia differentia ēt est sumpta à Paulo, quia litera occidit, Spiritus autem viuificat: differentia est, quia per literam intelligitur lex vetus; per spiritum lex noua intelligitur; lex occidit, Euangelium viuificat. ratio est; in veteri lege timebatur offensio culpæ, & non datio gratiæ: generaliter in noua lege fit offensio culpæ, & administratio gratiæ; quia omnia sacramenta, vel dant gratiam, vel adaugent.

3. differētia legum. Alia est differentia, quæ accipitur ex duobus: primo ex onere. est lex vetus lex grauitatis, & seueritatis: Lex noua dicitur lex suauitatis.

Quid sentiat Altisiod. Duplex grauitas. Dominus Altisiodorensis mouet istam quæstionem: breuiter dicit, quòd differentia est inter istas duas leges. dicit, quòd duplex est grauitas; Vna est carnalis, Alia est spiritualis: si de carnali, grauior est lex vetus; si de spirituali, grauior est lex noua.

Notandum est, quod loquendo de bonitate, & grauitate legis, aliud est alicui viuere secundum exigentiam legis, quando facit illud, quod sufficit ad consequutionem beatitudinis: & sic ille, qui seruat mandata, & præcepta moralia, viuit secundum exigentiam legis. Alius autem est, qui seruat omnia consilia legis Euangelicæ, & præcepta, & omnia, quæ dicunt opera perfectionis, viuit secundum exigentiam legis, & perfectionem legis, & illud est grauius. ideo lex noua est grauior ad grauitatem spiritualem: sed non quo ad grauitatem carnalem, quæ est seruare legem quantum sufficit.

Grauitas legis depēdet ex duobus. Notandum est, quod grauitas dependet ex duobus: primo ex onere imposito: secundo ex remedio adhibito. Si essent duo homines, qui haberent idem onus, sed vnus inuenit ad comedendum, alius non: habent idem pondus, sed non idem subleuamentum. Sic in spiritualibus: primo attenditur grauitas ex onere imposito.

Onus vet. legis attenditur penes tria. Notandum est, quod onus veteris legis, attenditur penes tria: primo penes præcepta moralia: secundo penes ceremonialia: tertio penes iudicialia.

Moralium vtilitas. Moralia faciunt ad bonam actionem omnem faciendam, & ad malam actionem omnem vitandam, vt consequatur finis.

Alia sunt cæremonialia, quibus præcipiebatur obseruantia omnium cæremonialium, vel sacrificiorum.

Iudicialia erant, quæ dabant documenta ad ferendum iudicium. Videamus, si præcepta omnia sint data nobis, sicut ipsis, cæteris paribus: si sic, non est grauior: si non, est grauior vna, quam alia.

Vtrum moralia vet. legis maneāt in noua lege. Primo videndum est, vtrum moralia maneant nunc sicut prius, cæteris paribus: dico cæteris paribus, quia aliter interpretabantur antiqui illa; aliter Christus: quia dicebant illi, Diliges amicum, & odio habebis inimicum. Christus dixit, Diligite inimicos vestros. etiam dicebant, quod velle concupiscere non est transgredi præcisè; secus est, si mitteres literas amatorias. Lex noua dicit. Si quis viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mæchatus est in corde suo.

Vtrum præcepta moralia maneant eodem modo nunc, & prius? Dico primo, quod præcepta Decalogi eadem veteris, & nouæ legis manserunt, & sub eodem sensu intelligite, in quo debuerūt intelligi, sed male interpretati sunt Pharisæi.

Dico

Dico secundo, quòd non differt lex vetus, & noua penes præcepta moralia, quo ad grauitatem, & leuitatem : sed ipsi interpretabantur malè præcepta & peccabant, si faciebant sicut interpretabantur : differentia ergo legis nouæ, & veteris quoad grauitatem, & leuitatem, non attenditur penes moralia : sed quo ad cæremonialia, dupliciter consideratur.

Penes quid attendatur grauitas legis vet. supra nouam.

Primo, quo ad multitudinem : si quæratur, quot sunt præcepta cæremonialia in lege noua ? sunt septem videlicet septem legis sacramenta.

Cæremonialia in noua lege sunt sacramenta septem.

Vtrum talia sint omnia de necessitate salutis ? sunt duo simpliciter scilicet Baptismus, & Pœnitentia, & Eucharistie in voto in adultis. Vtrum aliquis possit saluari sine confessione ? dico, quod non, in voto. dicatis quod non omnia sacramenta sunt de necessitate, quia multi non suscipiunt ordines, & saluantur : & multi non suscipiunt matrimonium, & saluantur.

Sacramenta no. leg. non omnia sunt de necessitate salutis.

Secundo intelligitur quo ad contemptum : nam necessarium est vnicuique non contemnere sacramenta legis nouæ, sic sunt de necessitate. Sed quanta est multitudo cæremonialium in lege antiqua ? sunt vltra sexcenta, & tunc illa est grauior antique quæ noua, quoad multitudinem cęremonialiũ. Secundo possunt considerari, quo ad difficultatem, erat tunc multum difficile, quia si aliquis tetigisset morticinium, oportebat mundare totum corpus, etiam tenebatur ter in anno ire in Hierusalem. etiam tenebatur dare septimum annum Deo, in anno septimo tenebatur non eligere non colligere fruges, nec seminere. Petrus etiam dicebat, quare vultis imponere onus, quod nec nos nec patres nostri portare potuerunt ? quia erat difficultas inter Apostolos, vtrum legalia essent occessaria conuersis ad fidem. ideo illa est grauior scilicet antiqua, quo ad difficultatem.

Multitudo caremonialium in vet. leg. quanta sit.

Diceretis, nunquid confessio est difficillimum in lege noua ? ita est difficile reuelare sua secta, sed additum est vnum scilicet celatio sub magnis pœnis : & oportet cælare confessionem. Scotus habet in quarto, quod cæremonialia possunt considerari dupliciter.

Grauitas cõfessionis.

Cæremonialia possunt cõsiderari dupliciter.

Primo in se : sic sunt consumata, quia dicit Christus, consumatum est.

Secundo possunt considerari, quo ad figuram : & quia illa erant figura veritatis, quæ erat ventura, quo ad hoc, remanserunt : sed non arguit difficultatem, ipsa manere in veritate : sed benè faciebant, quo ad grauitatem, quoniam manebant in se.

Sed quo ad iudicialia præcepta, dicit dominus Gerson, quòd omnia non fuerunt de iure Diuino, nec de lege Diuina ; quia de ratione legis Diuinæ est, quòd primo ordinet ad beatitudinem, & felicitatem : sed iudicialia non ordinabant : ideo data sunt illa iudicialia ad pacificam connersationem hominum.

De iudicialibus præceptis legis sẽtentia Gerson.

Finis primus iudicialium erat pacifica conuersatio hominum, licet secundus, & remotus esset felicitas ; quia quicquid facit ed pacificam hominum conuersationem, facit remotè ad beatitudinem.

Finis primus iudicialium.

Sed vtrum remaneant nunc ; dicatis, quod illa non manent secundum se, & finem earum, cum dictum sit, Nemo te condemnabit, & etiam si manent, quo ad suum finem, qui erat pacifica hominum conuersatio, dico primo, quod nulla iudicialia a Christo data sunt, quia dicitur, si quis percusserit te in vna maxilla, præbe ei & alteram. Si quis percusserit, & tibi abstulerit tunicam, da ei & pallium.

Vtrum remaneant nunc.

Sed dicit Altisiod. quòd ista date sunt perfectis, & Apostolis ; quia ista lex est mansuetudinis, & gratiæ. ideo debebat incipera per mansuetudinem, & amorem : & tunc ab Apostolis inchoabatur, sed iam satis incepta. ideo non oportet nunc semper præbere aliam maxillam.

Dico secundo, quòd non est comparatio veteris legis ad nouam, quantum ad grauitatem, penes iudicialia ; quia nulla sunt in ista instituta à Christo, ibi autem erant.

Dico tertio, quòd in noua lege sunt multa iudicialia, intelligendo per legem nouam non solum ea, quæ scripta sunt, sed etiam constitutiones aorum, quæ exposuerunt, sed comparando ista iudicialia ad illa Moysi, forte ista est grauior ; quia sunt tantæ censuræ, tantæ excommunicationes &c.

Sed si Papa vellet, quod obseruaremus aliquod iudiciale datum à Moysa, vtrum Iudaizaremus ? quia licet cessarunt eo modo, quo data sunt à Moyse, tamen si vellet nos obligare, essemus obligati.

Du' iam.

Quantum ad secundum articulum. Inuestigando differentiem legis nouæ, & veteris, erant duo videnda : primum erat de onere legis, Nam onus illius legis erat grauius ratione cæremonielium, & iudicialium ; quia nulla sunt iudicialia data à Christo. Videndum est de remedijs ad leuandam legem. Dicit ergo Doctor, quòd plura remedia & efficaciora data sunt nobis ad legis Euangelicæ obseruantiam iuuantia, quàm data sunt patribus veteris testamenti : ideo quantum ad remedia, illa vetus est grauior.

Secundus articulus de remedijs nouæ legis.

Notandum est quod hæc sunt remedia in lege noua. Primum est passionis Christi exhibitio : vnde vt notat Doctor in quarto, passio Christi habet efficaciam dupliciter, primo vt præuisa, secundo vt exhibita.

Remedia data in noua lege.

Dicit Doctor in quarto dist. secunda, quod obsequium exhibitum plus acceptatur, quam præuisum, & quia lex noua habet passionem exhibitem, vetus autem tantum præuisam, ideo maius remedium datum est nobis, quàm illis.

Notat Doctor ibidem quod efficacia passionis Christi exhibitæ debet intelligi quo ad exhibitionem in actu interiori, & hoc fuit ab instanti suæ conceptionis : postmodum ee exhibuit actu exteriori. Secundum remedium est maioris gratiæ collatio.

Passio Christi & præuisa & exhibita habet efficaciam exhibita intelligitur dupliciter.

Est dubium vtrum in alia lege erent Sacramenta vt modo.

Aliud est dubium vtrum conferebant gratiam.

Duo dubia soluuntur.

Ad primum notandum est, quod Sacramentum accipitur dupliciter.

Sacramentum dupliciter.

Primo communiter : sic est rei sacræ signum : sic prostrationes, & oblationes, & cæremoniæ sunt sacramenta, quia sacræ rei signa. sic ibi fuerunt sacramenta, non est dubium.

Alio modo capitur propriè : sic est signum efficax collatiuum gratiæ. sic certum est de vno in veteri lege, scilicet de circuncisione, quia ipsa conferebat gratiam : quie ipsa tollebat originale. ideo conferebat gratiam : quia Deus de potentia ordinata non tollit peccatum, nisi etiam infundat gratiam : sed de matrimonio, dico quòd matrimonium vnius ad vnam, erat sacramentum : dubium est tamen cum plura habuerunt, vtrum fuerint sacramenta.

Et quomodo in vet. lege fuerunt sacramenta.

Si habuerunt est dubium. Saltem in vmbra habuerunt, vt Eucharistiam.

Ad secundum vtrum illa sacramenta iustificarent, & gratiem conferrent, quòd sic, patet Gen. 4. respexit Deus ad Abel, & non ad Cain ; ergo sacrificium Abel erat meritorium.

Soluitur secundum dubium de virtute sacramentorum vet. legis.

Item dicitur in missa, suscipias sacrificium de manibus meis : vt de manu pueri tui Abel ; sed istud nostrum est meritorium : ergo & illud Abel.

Item Lucæ, etiam virgo meruit, cum obtulit pro domino par turturum.

Ad oppositum habetis Esaiam, Holocausta arietũ, & adipem pinguium, & sanguinem hyrcarum nolui : ergo non dabant gratiam.

Dicit Doctor & Altisiodorensis, quòd illa sacrificia possunt considerari dupliciter.

Soluitur dubium.

Sacrificia vet. legis cõsiderari poterant dupliciter.

Primo quo ad opus operatum. sic non conferebant gratiam. ex combustione agni, non conferebant gratiam. sed nostra consueuerunt conferre, & de facto conferunt gratiam, ex ui operis operati.

Alio modo intelligitur ex ui operis operantis. sic quia forte ex motu charitatis faciebant, & erant in gratia, ideo conferebant gratiam sic, non autem alio modo. Suppono, quod aliquis de congruo potest mereri gratiam, sed de condigno augmentum gratiæ. vt aliquis potest tantum atteri de peccato, & in instanti à datur sibi gratia. meruit enim de congruo.

Volo tamen quod aliquis non sufficienter atteretur, tunc accedit ad pœnitentiam, & absoluitur : recipit gratiam, quia illud in quo defecit suus motus, supplet efficacia sacramenti, quia non ponunt obicem. ecce excellantia sacramentorum nouæ legis. ideo in hac lege est meioris gratiæ collatio, quam in illa.

Tertium remedium dicitur maior præceptorum explanatio, verum quod eadem præcepta data sunt Iudæis, qualia nobis, quantum ad moralie : sed non tantum explicata sunt tunc, sicut modo. ideo ista est leuior, alia est grauior.

Tertium remedium legis Euãgelicæ.

Quartum remedium est copiosa thesauri Ecclesiæ distributio. thesaurus Ecclesiæ non est argentum, vel aurum Papæ ; nec calices Ecclesiæ. B. Petri : sed est spiritualis, est superabundantia meritorum Christi & Mariæ : & aliorum sanctorum : quia non solum meruerunt sibi, sed etiam nobis, & in pote-

Quartum remedium Indulgẽtiarũ.

Thesaurus Ecclesiæ quid sit.

in potestate summi Pontificis est distribuere: Ideo vituperandi sunt illi qui dicunt, quòd Papa vendit thesaurum pro denario, non facit, sed applicat thesaurum Ecclesiæ ad salutem nostram consequendam. si Christianus, non obijcit, est magnum remedium.

5. remediū promissio vitæ æternæ. Quintum remedium est copiosum & æternorum bonorum promissio, quia dicitur, appropinquabit regnum cœlorum. patribus veteris testamenti facta est promissio bonorum spiritualium; quia illi Hebræi erant carnales, vt patet in Leuitico: promissio autem æternorum magis mouens, quam temporalium. ideo mali sunt Christiani qui murmurant contra Deum, quod non dat pecunias. contra quos dicitur Aug. nunquid tibi promisit diuitias? non, quare murmuras? sed promisit gloriam æternam quam dabit in resurrectione, si non posuerimus obicem.

conclusio secundi articuli. Concludamus propter remedia, nouam legem esse suauiorem; & aliam esse grauiorem. breuiter illa uetus est grauior simpliciter; ista autem velior.

Soluuntur principalia. ¶Ad primum &c.] Probatur tamē q̄ ista noua sit grauior; Quia quicquid continet uetus, cōtinet ista, & plus: ergo ista est grauior ueteri. patet antecedens, quia Matth. 5. dicitur, dictum est antiquis. non occides. dico etiam uobis, Qui irascitur fratri suo reus erit concilio &c.

Dicetis. lex noua non continet tanta sicut uetus. Matth. 11. Non ueni soluere legem, sed adimplere.

3. arg. petit duas difficultates. Argumentum petit duas difficultates; prima iuxta hoc quod dicitur, quòd noua super addit ueteri. secunda iuxta illam auctoritatem, non ueni soluere legem, sed adimplere.

Vtrum lex noua plus cōtineat quam vetus. Ad primam uidetur quòd sic, quia dicitur, nisi abundauerit iustitia uestra plus quàm scribarum & phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum: ergo iustitia Euangelij addit supra iustitiam legis, quia iustitia phariseorum est iustitia legis, & Apostolorum ad quos loquebamur, est iustitia Euangelij. Patet etiam ex illo capitulo, dictum est antiquis, non occides, &c.

Solutio Domini Altisiodorensis. *Lex vetus dupliciter.* Dominus Altisiod. dicit quod lex uetus capitur dupliciter, primo literaliter, secundo spiritualiter. Literaliter tantum cohibet manum, & non animum. Spiritualiter autem cohibet manum, & animum. dicebant antiqui, quòd si quis voluisset adulterari cum alia uxore, non erat prohibitum, nec peccatum, nisi faciebat signa exteriora. vt mittendo literas. etiam si quis uoluisset occidere hominem non erat peccatum, sed si procurasset media, erat peccatum. ideo dicit Paulus, litera occidit, scilicet accipiendo eam literaliter sicut illi accipiebant: si autem spiritualiter intelligatur cohibet manum, & animum. quando ergo quæritur, vtrum noua lex superaddat ueteri. Respondeo quòd sic, accipiendo literaliter, sed non spiritualiter, quia utraque cohibet manum, & animum, capiendo ueterem spiritualiter. Sed capiendo ueterem literaliter, noua superaddit aliquid essentiale, scilicet consilia, & perfectionem consiliorum; sed ultra additionem spiritualem, addit supra ueterem explicationem

Euāgelium addit explicationē præceptorum. præceptorum; quia dicitur, dictum est antiquis, non mœchaberis; dico autem uobis &c. quæ explicatio nō est noua lex. etiam cum dicitur, mandatum nouum do uobis, non intelligatis, quòd mandatum de dilectione sit nouum: quia nunc

Mandatum de dilectione proximi quomodo dicatur nouū. sit datum, & non prius, sed etiam nonum quo ad explicationem. quia est latum, se extendit ad amicos, & inimicos, & alios, & ad Deum principaliter.

Quō Christus venerit non soluere legē &c. Aliud dubium est utrum uerum sit, quod dicit Saluator, non ueni soluere legem sed adimplere, quod sit falsum, patet, quia uelum templi scissum est in duas partes; ergo lex uetus scissa est, patet consequentia, per glossam, quia uelum templi scissum est, quia lex Moysi consumata est. Ad idem Christus fecit contra legem: ergo uenit soluere legem. Item fecit contra legem per alios, quia Apostoli euellebant spicas, & fricabant manibus: ergo &c.

Soluitur secundum dubium. *Soluere legem dupliciter.* Et dicit Altisiod. quòd Christus uenit adimplere legem, & non soluere. tamen soluere legem est dupliciter.

Primo est facere cessare legem: sic Christus soluit legem, quia uenit imponere finem legi quo ad iudicialia, & cæremonialia.

Secundo soluere est facere contra obligationem legis, sic non soluit, quia peccasset, & fecisset aliquid contra illud ad quod obligabatur.

Vnde Christus impleuit legem, quadrupliciter.

Christus impleuit legē quadrupliciter. Primo quia seruauit promissa, quia sicut promisit quod introduceret filios Israel in terram promissionis, sic fecit in sua ascensione.

Secundo adimpleuit legem, quando umbris dedit ueritatem.

Tertio quia moralibus præceptis addidit cumulum perfectionum.

Quarto quando asperitatem iudicialium mitigauit, & temperauit, dicendo, nec ego te condemnabo, & hoc est figuratum cum mutauit aquam in uinum. aquam seueritatis ueteris legis, in uinum dulce & suaue Euangelij. Ex his patet solutio ad argumentum, uelum templi scissum est, idest, fecit cessare, quæ cessanda sunt. Ad aliud, fecit contra legē, uerum est, ideō, aliquid cuius contrarium erat præceptum in lege; quia præcipiebatur lapidatio adulteræ. at Christus eam absoluit, & sunt contraria lapidare, & absoluere: secundo cum infertur quòd fecerit aliquid ad cuius oppositum obligabatur, nego. etiam, cum dicitur, lex mandabat adulteram lapidare, dicunt aliqui, uerum est puris hominibus. Ad argumentum secundum Scotum dicamus.

Dicit Doctor quod lex noua continet omnia moralia, quæ uetus. secundo dicit, quòd lex noua superaddit ueteri explicationem perfectam. tertio dicit, quòd licet noua aliquid addat ad ueterem, & ad moralia; sed illa non habent tantam grauitatem, & difficultatem, sicut iudicialia, & cæremonialia antiquæ legis. Diceretis, quomodo illud uerum est, cum dicat Ezechiel quòd uidit rotam in rota? uerum est secundum quid, aut spiritualiter, ideo argumentum non cogit.

Secundo arguitur sic, Ista lex est perfectior, quàm alia: ergo est difficilior, patet consequentia, quia uirtus est circa difficile: ergo ista lex est grauior. *2. principale. Soluitur secundum.*

Primum dictum Doct. difficultas in opere uitioso non est ex parte operantis, sed ex parte operis. illud declaratur; est auarus, uadit pauper post eum, finaliter dat unū denarium. liberalis dat immediatè, & est difficilius dare unum auaro, quàm decem ipsi liberali, ex parte obiecti, ut sunt duo actus, scilicet diligere Deum, & proximum. *1. dictum Sco.*

Secundum dictum. difficilius est diligere proximum quàm Deum, quia multa retrahunt ab amore proximi, & non tanta ab amore Dei. sed non est perfectius diligere proximum quàm Deum: quia obiectum est nobilius. *2. dictū Sco.*

Tertium dictum. talis difficultas ex parte operis stat cum maiori leuitate, & talis est ad obseruantiam nouæ legis, quia lex ista habet multa difficilia, sed habet multa remedia, & attrahentia. ideo ista est lex amoris & leuitatis. *3. dictū Sco.*

Ad formam argumenti respondet. Quando arguitur. Status legis Euangelicæ est perfectior; ergo est difficilior. nego cōsequentiam, quia diligere Deum est nobilius, quàm diligere proximum: sed non est difficilius. ideo concluditur, quod lex noua est lex pacis, & amoris; & non est grauior ueteri, sed leuior. & in hoc concluditur liber noster, de cuius fine laudetur DEVS omnipotens, MARIA, & D. FRANCISCVS, & omnes sancti Amen.

FINIS.

VENETIIS, apud Georgium Angelerium, sumptibus Hæred. Mag. D. Simonis Galignani de Karera. M D LXXXII.